IOANNIS ALBERTI FABRICII
THEOL. D. ET PROF. PVBL. HAMBVRG.

BIBLIOTHECA GRAECA

SIVE NOTITIA

SCRIPTORVM VETERVM GRAECORVM

QVORVMCVMQVE

MONVMENTA INTEGRA AVT FRAGMENTA EDITA EXSTANT

TVM PLERORVMQVE E MSS. AC DEPERDITIS

AB AVCTORE RECOGNITA

EDITIO NOVA

VARIORVM CVRIS EMENDATIOR ATQVE AVCTIOR

CVRANTE

GOTTLIEB CHRISTOPHORO HARLES

CONS. AVL. ET P. P. O. IN VNIVERS. LITTER. ERLANG.

ACCEDVNT

CHRISTOPHORI AVGVSTI HEVMANNI

SVPPLEMENTA INEDITA

VOLVMEN SEPTIMVM

HAMBVRGI

APVD CAROLVM ERNESTVM BOHN

A. C. MDCCCI

LIPSIAE EX OFFICINA BREITKOPFIO - HAERTELIA.

SVMME VENERABILI ET CELEBERRIMO

CAR. AVG. GOTTLIEB KEIL

PHILOSOPHIAE ET THEOLOGIAE DOCTORI SACRARVM DOCTRINARVM PROFESSORI PVBLICO ORDINARIO IN VNIVERSITATE LITERARVM LIPSIENSI CAPITULI CIZENSIS CANONICO ATQVE SENATUS ECCLESIASTICI LIPSIENSIS ADSESSORI

VIRO INGENII ET ERVDITIONIS FAMA FLORENTISSIMO

VNIVERSITATIS LIPS. NON MINVS QVAM REIPVBLICAE LITTERARIAE ORNAMENTO

AMICO VETERI ET CANDIDO

CVIVS SINGVLARI AMPLISSIMAEQVE LITTERARVM COPIAE ATQVE LIBERALITATI ETIAM HOC BIBLIOTHECAE GRAECAE VOLVMEN PRAECLARAS DEBET ACCESSIONES ET LVCVLENTISSIMA MIRAE SOLIDAEQUE SCIENTIAE DOCVMENTA

NEC NON CELEBERRIMO

IO. BAPTIST. CASP. D'ANSSE DE VILLOISON

CIVI GALLICO ET PROFESSORI LINGVAE GRAECAE VVLGARIS AD BIBLIOTHECAM PVBLICAM PARISIENS. CONSTITVTO MVLTARVM ACADEMIARVM LITTERAR. SOCIO

VIRO TANTAE HVMANITATIS ATQVE COMITATIS QVAM MEMET IPSVM A PLVRIBVS ANNIS ABVNDE EXPERTVM ESSE GRATO ANIMO PROFITEOR MEMOR QVOQVE VOLVPTATIS QVAM OLIM EX COLLOQVIO VIRI ELEGANTISSIMI EX ITALIA IN GALLIAS PER ERLANGAM REDEVNTIS CEPI, QVANTA INGENII ET MVLTARVM LITTERARVM LAVDE FLORENTISSIMO

CRITICO SVBTILISSIMO ET ACVTISSIMO

IN IPSA GRAECIA HABITANTI

CVIVS INCREDIBILI STVDIO ET SOLLERTIAE LITTERAE GRAECAE ET IPSA BIBL. GRAECA FABRICIANA MVLTA DEBENT ORNAMENTA

HOC

VOLVMEN SEPTIMVM

SACRVM

ET

TAMQVAM TESSERAM PIAE GRATAEQVE MENTIS
ESSE IVBET

GOTTLIEB CHRISTOPHOR. HARLES.

PRAEFATIO.

Volumen hoc *ſeptimum*, quod offero TIBI, LECTOR BENEVOLE! TVAEque commendo indulgentiae, vt opinione atque exſpectatione ſerius prelum relinqueret, non mea culpa fugaque laboris factum eſt. Continet autem maximam partem libri V. ſiue voluminum quinti et ſexti vet. edit. in quibus agitur de ſcriptoribus graecis chriſtianis et de graecis auctoribus annalium atque hiſtoriae tam eccleſiaſticae, quam Byzantinae. Mecum quidem

dem constitueram, patres, qui vocantur, et scriptores ecclesiasticos seiungere a reliquis profanis auctoribus, illorumque historiam, a Fabricio enarratam, et necessariis accessionibus locupletandam, separatim edere. At enim, quod multi scriptores ecclesiastici iidem vel annales et chronica concinnarunt, vel historiam exposuerunt Byzantinam, atque Fabricius artissime coniunxerat eos: metuendum erat, ne illorum capitum distractione maior oriretur confusio, bis eadem dicerentur, corpusque Fabricianae bibliothecae nimis discerperetur. Quare, quantum fieri potuit, in hoc volumine pristinum retinui ordinem: qui tamen in priore parte, me inscio inuitoque, aliquantum perturbatus est. Nam, quod vener. mihique a pluribus annis amicissimus KEIL, Doctor et P.P.O. doctrinarum sacrarum in litterarum vniversitate Lipsica celeb., me rogante, illius partis, in qua de scriptoribus ecclesiasticis deperditis et nonnullis aliis saecul. II. et III. agitur, illustrandae susceperat prouinciam, (qua quam scite intelligenterque sit functus, quilibet facile perspiciet, nec erit, quod studium ac diligentiam illius amplissimis praedicem verbis; at meum est, VIRO Optimo atque integerrimo gratias palam persoluere debitas) post pag. 334. sequi debuit caput II. de *S. Athanasio* et *Ephraimo Syro* cum meis supplementis. Atque diu antea mstum miseram librario, viro honesto. Sed, nescio, quo fato, aut cuius incuria factum sit, (forsan, quia plagulae, a me prelo paratae, propter temporis longinquitatem memoriam oculosque typothetarum effugerant,) vt ope-

operae in caput IV. *de Eusebio* etc. siue pag. 30. vol. VI. vet. edit. (nam caput III. a quo initium vol. VI. in edit. vet. factum erat, de *Constantino M.* in superiore volumine iam locum suum obtinuit,) subito inciderent et nihil erroris suspicantes continuarent laborem. Atque error errorem, sed h. l. facile condonandum, gignere solet. Namque in linea suprema, vbi volumen et paginae veteris editionis indicari solent, a pag. 335. vsque ad pag. 729. loco *vol. VI.* perpetuo excusum est *vol. V.* Illud vero *de Athanasio* etc. caput quoniam in hoc volumine postea commodo loco haud potuit inseri: cogor, ne ordinem misere turbem et misceam summa imis, vt post sectiones de scriptoribus Byzantinis postliminii quasi iure reducam atque reponam.

Praeter ea symbolam contulit et sectionem de *Methodio* (pag. 260. sqq.) copiosis doctisque animaduersionibus auxit ornauitque ven. et vinculo adfinitatis mihi iunctissimus, SIXT, Doct. et P. P. O. sacrarum litterarum cel. in Altdorfina litterarum vniuersitate. Reliqua capita ego qualibuscumque, quae mihi quidem necessaria videbantur, aut erant cognita, amplificaui supplementis. Neque vero ignoro, plura potuisse latius explanari. At primo, (vti iam pag. 2. in nota monui,) quae de scriptoribus ecclesiasticis, eorumque vita, fatis, doctrina, placitis aut etiam erroribus potuerant fusius explicari atque declarari; ea potius pertinent ad historiam ecclesiasticam, et

ab iis, qui aut fata atque hiſtoriam coetus chriſtiani perſequi ſolent, aut ſingulorum vitam in peculiaribus libris enarrare, iam vberrime expoſita ſunt, et in vtramque partem disputata. Quapropter ad illos ablegare huius partis hiſtoricae cupidos ſatius eſſe duxi. Deinde viri docti, quorum auctoritas apud me plurimum valet, et ipſe operis huius redemtor, *Bohnius* meus, cuius vt ſententia multum ponderis habeat, eſt neceſſe, valde vrguent, iure poſcunt, vt vela contraham, opusque quantocius perducam ad exitum, ne, vt alia haud leuia praetermittam argumenta, grandi mole lectores atque emtores deterreantur. Sunt quidem alii, nec pauci, viri docti, praeſertim exteri, qui ſuadeant, vt nihil, quod olim collegit ad B. Gr. et edidit Fabricius, omittam, immo vero omnia exponam latiſſime, quia non cuncti omnia, ad quae prouocem, ſcripta, aut vbi a Fabricio olim recepta, a me autem excluſa, reperiantur repetitaue ſint, ad manus habeant, et tamen deſiderent legere, et quae aliae ab illis adduci ſolent rationes, eaeque admodum validae nec iniuſtae.

Arduum igitur opus eſt, omnium VV. doctorum voluntati reſpondere. Interea tamen propter temporis iniquitatem omniumque rerum caritatem, quae maximam Europae partem premit, marſupiis multorum funeſto diuturnoque bello exhauſtis, neceſſitati et Bohnii mei voluntati cedendum eſſe exiſtimaui. Quare non ſolum breuitati ſtudui quam maxime; ſed etiam

plura

plura, quae Fabricius infarferat, partim forfan aliis laboribus diftrictus ad volumen explendum, partim, quia ipfius aetate nondum fuerunt euulgata, refecui. Sic omifi pag. 20. *Hermae* fragmenta, et pag. 149. excerpta *Theodoti* priora, cauffasque omiffionis fignificaui. Volumini quinto vet. ed. fubnexuerat Fabricius *Leonis Allatii* doctas diatribas de *Nilis* eorumque fcriptis, atque de *Pfellis* et eorum fcriptis, additis fupplementis et animadverfion. nec non eiusdem *de libris ecclefiafticis Graecorum differtatt. duas, quarum vna, diuinorum officiorum potiores vfitatioresque libri percenfentur; altera Triodium, Pentecoftarium et Paracletice examinantur, ad edit. Cramoifianam Parif. MDCXLIV. additis notis, fupplemento et indice, atque elencho alphabetico Melodorum graecorum.* Infuper Allatii diatribae de Pfellis, ad edit. romanam Mafcardi a. 1634. recufae, fubiunxerat *Mich. Pfelli* Διδασκαλίαν παντοδαπὴν *fiue de omniuaria doctrina capita et quaeftiones ac refponfiones CXCIII. ad Michaelem Ducam, imp. CPolit. ex apographo Lindenbrogiano, quod exftat Hamburgi in bibl. S. Iohannis, graece nunc primum editam et latine verfam.* Omnino doctae funt Allatii diatribae; at longiores, quam vt in hac noua editione poffint commode recudi, praeterea multa continent, quae a Bibliotheca graeca iure queant abeffe. Quare potius, quando ad *Nilos* et *Pfellos* proceffcrit oratio, notatu digna neceffariaue ex illis libris dabo excerpta.

Pſelli autem de omnigena doctrina capita ideo repetere nolui, quia opuſculum minus integrum eſt, nec omnino correctum. Sunt enim illa capita CXCIII. (Fabricius autem reuera ediderat tantummodo CLVII.) in codd. regiis *Taurinenſibus* CCCXXXI. et CCCLXVII. Atque confector catalogi codd. regg. Taurinenſ. gr. pag. 414. adſeuerat, Fabricium perperam putaſſe, in capp. CLVII. quae publicarat, omnia haberi argumenta, quae in cod. Allatiano capp. CXCIII. diſtincto. „Inſtituta enim, ait, accuratiſſima codicis comparatione cum editione, ſingulisque capitibus ad amuſſim expenſis, reuera in editione Fabriciana triginta quinque capita deſiderari adnotauimus, quae in codice noſtro, Allatiano prorſus ſimili, leguntur: cui quidem codici alius etiam adſtipulatur, inferius recenſendus, (n. cod. CCCLXVII.) eadem omnino capita complectens. Multum igitur abeſt, vt integrum Pſelli opuſculum Fabricius ediderit: et vberior profecto ex codd. noſtris parari poteſt, eaque correctior, quum multis in locis variantes ſint lectiones non parui momenti.“

Quod ad *Leonis Allatii* opus de libris eccleſiaſticis Graecorum etc. adtinet; id per ſe doctum eſt vtileque lectu, permultaque egregie ſcripta congeſta continet: nec tamen pauca, quae ad antiquitatis chriſtianae potius, quam ad litteraturae graecae hiſtoriam, ſiue ad Biblioth. Gr. ſint referenda. Rebus ſic ſe habentibus, num id integrum inſtar ſupplementi aliquando ſit ad-

adtexendum, an in compendium redigendum, an plane remouendum a noſtra B. Gr. tempori et eruditorum iudicio relinquendum mihi videtur.

Praeter ea in altera libri V. parte ſiue in vol. VI. vet. ed. in hoc autem vol. VII. pag. 741. ſqq. *Nicetae* fragmentum de ſtatuis aeneis igni traditis etc. et pag. 744. ſqq. *argumenta librorum Nicetae theſauri orthodoxae fidei*, alibi obuia, a corpore B. Gr. tamquam membra in praeſenti haud omnino neceſſaria reſecui.

In volumine autem ſequenti poſſe, arbitror, excludi *Pſelli* encomium in metaphraſten Symeonem, in primis indicem capitum in *Eudociae* Ἰωνιᾷ, et quae de *Conſtantini Porphyrogeniti* caerimoniali copioſe fuerunt relata: ſiquidem vtrumque opus, Fabricii aetate adhuc ineditum, poſtea lucem adſpexit. Omittam denique, ſi viris eruditis placet, conſpectum chronologicum hiſtoriae CPolitanae, indicem patriarcharum CPolitan. poſt captam a Turcis CPolin, atque catalogum imperatorum ac patriarcharum CPolitanorum, ordine alphabeti compoſitum. Pari ratione, ſi deus vires vitamque conceſſerit, in reliquis voluminibus pertractandis, ne langueſcat ſtudium emtorum et operis redemtoris, verſabor, iis, quae ad bibliothecam graecam proprie non ſpectent, aut alibi iam excuſa proſtent, excluſis, et iis duntaxat, quae maxime neceſſaria videantur, quantum praeſtare mihi, tenuium virium probe conſcio, licebit, colligendis ſupplendisque.

TV vero, L. B. conatibus meis fauere pergas, et fidem ac sollertiam *Beckii*, (cuius liberalitati atque eruditioni praeterea haud paucas easque egregias debes accessiones,) atque *L[illegible]noelii*, virorum celeberr. in tollendis peccatis typographicis grato animo mecum agnoscas velim. Equidem ego mihi ipse viderer ingratus inhumanusque, nisi viris illis praestantissimis mihique amicissimis gratias palam agerem, quas possum, maximas.

Scr. Erlangae d. XXVIII. April. cIↃIↃCCCI.

[I. A.

[I. A. Fabricii praefatio ad volumen quintum veteris editionis, ſcripta ad priorem edit. a. 1712.]

AD LECTOREM.

Scriptorum veterum Chriſtianorum, ſiue eccleſiaſticorum, notitia ita multifariam et tam multorum virorum eruditorum ſtylo tradita eſt, vt Io. Andreas Boſius, ingens cum viueret gloria Salanae Academiae, librum paene compleuerit recenſione Auctorum, qui in hoc genere elaborarunt. Poſt illam publicatam Boſii introductionem, recentiſſimique ab eo laudati *Philippi Labbei* S. I. de ſcriptoribus eccleſiaſticis edita Volumina, in eodem ſtadio cum laude decucurrerunt Viri praeſtantiſſimi, in Gallia quidem candidus miraeque diligentiae, modeſtiae ac probitatis ſcriptor, *Seb. Nanus de Tillemont*, qui tamen non vltra prima quinque ſaecula eſt progreſſus, vti *Nic le Nourry*,

ry, monachus ord. S. Benedicti, vir et ipse doctissimus, non vltra secundum: *Lud. Elias du Pin*, theologus Sorbonicus, cuius quoque in argumentis breuique quorumlibet etiam maximae molis et varietatis scriptorum ecclesiasticorum tradendo conspectu versata est industria, *Natalis Alexander*, ord. Praedicator. monachus, sed qui in hac scriptorum notitia, nisi vbi criticas controuersias de dubiae fidei monumentis attingit, de industria brevior esse voluit, atque *Casimirus Oudinus*, Praemonstratensis tum presbyter, postea reformatis sacris addictus, qui minus in graecis, plus in sequioris maxime aetatis latinis monumentis persequendis studii adhibuit. Galliae quoque originem debent *Franciscus Combefisius*, ord. Praedicator. qui tomo primo Bibliothecae suae Concionatoriae, de scriptoribus bene multis ecclesiasticis haud contemnendas obseruationes praemisit, et *Paulus Colomesius*, Anglicanae ecclesiae presbyter, cuius non adeo prolixa quidem, sed selecta et minime protrita de S. E. paralipomena saepius viderunt lucem, tum ambo Annalium ecclesiae, doctissimi aetate nostra scriptores, *Antonius Pagi*, ord. Minorum conuentus S. Francisci, post absolutum opus suum Aquis Sextiis a. MDCXCIX. defunctus, et alter etiamnum, ac diu opto superstes Zutphaniae, *Samuel Basnagius*, Flottemanuillaeus, qui vtrique dum Baronium suum supplent vel castigant, non pauca etiam de Scriptoribus ecclesiasticis monuere haud poenitenda. Ex Anglis venerandus meritis, eruditione ac virtute senex, *Guil. Caueus*, omne punctum tulit non modo Vitis SS. apostolorum patrumque et tot aliis perennibus ingenii sui monumentis ad ecclesiam veterem intelligendam et amore prosequendam egregie facientibus, sed et praecipue data in manus hominum historia scriptorum ecclesiasticorum litteraria, quae a dignis vtrisque longiore vita viris, vtrisque eheu in flore aetatis extinctis, *Henrico Warthono* et *Roberto Gerio*, Cauei genero, per tria postrema saecula producta, et secundis iam curis praestantissimi Auctoris locuple-

cupletata, tertio iam eiusdem ſtudio longe etiamnum auctiorem ſe ſiſtere publicis vſibus geſtit. Ex Germanis noſtris praeter B. D. *Balthaſarem Bebelium* in Antiquitatibus eccleſiae quatuor priorum ſaeculorum et laudata in hoc genere ſcripta Reu. Viror. *Io. Gotfridi Olearii*, Arnſtadienſis praeſulis, cuius Abacus Patrologicus ſuperiore anno longe prodiit locupletior ſub titulo bibliothecae ſcriptorum eccleſiaſticorum: *Seu. Waltheri Sluteri*, antiſtiis, cum viueret, meritiſſimi Lauenburgenſis, atque *Caſp. Sagittarii*, doctoris hiſtoriarum publici in Academia Ienenſi, τȣ̃ μακαρίτȣ, memorandum duco inprimis doctorem quondam meum, nunc inter coelites adſcriptum, *Thom. Ittigium*, theologum ac Superintendentem Lipſienſem. Qua ille accuratione et fide, quam inſigni apparatu et ſtudio de patribus Apoſtolicis et ſcriptis primi ac ſecundi ſaeculi, eorumque doctrina, haereſibus et controverſiis commentatus fuerit, quamque diligenter paullo ante mortem recenſuerit veterum patrum collectiones et bibliothecas, ex editis ipſius ſcriptis iam omnibus patet, ſperoque fore, vt, quae de tertio etiam et quarto ſaeculo priuatis ſcholis tradidit, publicae luci ſimiliter intra breue tempus exponantur. Vt vero poſt tot tamque praeclaros viros etiamnum auderem in hoc argumento ſpicilegium moliri, mouit me partim, quod, doctoribus eccleſiaſticis omiſſis, hiulca et parum integra fuiſſet futura mea graecorum ſcriptorum hiſtoria: deinde quod viderem nonnulla mihi eſſe ad manus, vel praeterita aliis, vel quae curatius aut diſtinctius fortaſſe, praeſertim quod ad editiones et verſiones ſcriptorum adtinet, poſſem explicata adiungere, qua quidem in parte num operae pretium fecerim, vel in proximis voluminibus, quae adhuc chriſtianis ſcriptoribus impendenda erunt, facturus ſim, iudicium Tuum erit, Lector Beneuole. Nec cum mala Tua, vt ſpero, gratia hoc cepi conſilii, quod cum Graecorum recentium doctiſſimus, *Leo Allatius*, capita quaedam, a me non praetereunda, occupaſſet, ſuſiusque explicaſſet,

ego actum agere nolui, sed diatribas eius de *Nilis*, *Psellis et de libris ecclesiasticis Graecorum*, quae rarius hactenus a studiosis comparari et euolui potuerunt, integras curaui recudi, cum meis animaduersionibus et supplementis, Melodorumque Graecorum Elencho. *Quaestiones Michaelis Pselli* ad Michaelem Ducam, imp., quas, antea ineditas, Allatio de Psellis addidi et latine verti, debeo singulari Amplissimi Senatus huius vrbis beneficio, qui illas ex bibliotheca publica Iohannea mihi liberaliter suppeditauit, et cui illo nomine conceptissimas gratias mecum habebis. Quae porro in hoc volumine tibi a me offerantur, si veluti in tabella paucis cognoscere iuuat, age hunc indicem percurrere ne grauator: *)

*) *Fabricii* praefat. ad vol. VI., quod tantum continet indicem et eorum, quorum vita scriptaque persequutus est in illo vol. et deinceps erat enarraturus, typis renouare nolui *Harl.*

INDEX

INDEX CAPITVM

HVIVS VOLVMINIS SEPTIMI

Bibliothecae graecae libri V. et VI. de Scriptoribus graecis

Christianis aliisque, qui vixere ante Constantinum M. et post illum vsque ad captam a. Chr. 1453. a TURCIS CPOLIN.

CAPVT I.

*I. Codex apocryphus N. T. II. Cotelerii patres Apostolici. III. Grabii Spicilegium patrum, [Rusel bibl. apostolica et Münteri fragmenta.] Testamentum XII. patriarcharum et acta S. Paulli et Theclae *) IV. S. Barnabas eiusque acta et epistola. V. Scripta, Dionysio Areopagitae supposita, vt videtur ab Apollinarii discipulis. VI. et VII. Eorum interpretes, codd. atque edd. VIII. Deperdita scripta. IX. De Hermae pastore loca veterum et de fragmentis gr. Cotelerio praeteritis. X. Editiones. XI. Pastoris Presbyteri actu Praxedis, virginis. Pastor, episcopus, Gennadio memoratus. XII. Clemens Rom. eique supposita scripta, codd. mssti et eorum editiones. XIII. S. Ignatii epistolae et acta: codd. atque edd. et alii Ignatii. XIV. S. Polycarpi et Smyrnensis ecclesiae epist. codd. et edd. atque de S. Pionio. XV. Iustinus, martyr, aliique Iustini. Scripta martyris, codd. et edd. XVI. Index scriptorum, ab eo citatorum. XVII. S. Irenaeus, scripta, codd. edd. XVIII. Index scriptorum, ab eo laudatorum. XIX. Tatianus, Syrus, libr. codd. et edd. Alii Tatiani, item Athenagoras: libr. codd. edd. alii Athenagorae. XX. Theophilus, Antiochenus etc. Alii Theophili. Index scriptorum, ab Athenagora, Theophilo Antioch. Tatiano et Herma citatorum. XXI. Clemens Alex. scripta, codd. edd. XXII. Index scriptorum, ab eo citatorum. (XXIII. Excerpta Theodoti in h. ed. exclusa sunt.) XXIV. De S. Melitone et scriptoribus aliis saeculi secundi deperditis †). XXV. S. Hippolytus, Portuensis. Scripta, codd.*

et

*) De *Thecla*, Aegyptia, eius aetate etc. contra Grabium aliosque copiose disputat *Aug. Anton. Georgius* in fragmento euangelii S. Iohan. graeco-copto-thebaico etc. Rom. 1789. 4. praef. pag. XCII. sqq. Theclae acta p. XCVII. sqq.

†) Hanc sectionem de Melitone et reliquas de scriptoribus saeculorum II. et III. deperditorum, a ven. *Keilio*, Theologo Lipsico; sect. XXIX. a ven. *Sixtio*, theologo Altdorfino; reliquas vero sectiones capitum in hoc volumine a me obseruationibus varii generis esse locupletatas, in praefatione iam declaraui: quod semel monuisse sufficiat.

(Sequi debuit *cap. II. de Athanasio et EphraimoSyro;* sed hoc per incuriam excidisse, in praefat. iam animaduerti. *Caput III. de Constantino M.* iam receptum est in vol. VI.)

CAPVT IV.

*) Typothetae culpa factum esse arbitror, vt a plag. *Aaa* error paginarum, qui per reliquas plagulas serperet, committeretur: nam loco 321. et sic porro numeri 369. et sic reliqui deinceps positi sunt.

CAPVT V.

XI.

Peccata quaedam typographica, in quae forte incidi.

Pag. 1 in indice argument. scr. *XIX. Tatianus et Athenagoras. XX. Theophilus Antiochenus,*
— 81 *not. c.* col. auersa, lin. 8. leg. *Iren.*
— 89 *not. c.* — — — 12. — *inanem operam.*
— 92 lin. 17. leg. *recentioris.*
— 103 not. *x* lin. vlt. leg. *perpauca.*
— 115 not. *ii* post primam lin. reponenda est illa linea, *phorum gentilium in Guil. Morellii Tiliani tabu-* quae per errorem in col. auersa linea notae vltima facta est,
— 129 lin. 2. leg. *hist. linguae gr.*
— 150 not. *o* lin. vlt. leg. *Probabb.*
— 521 not. *qq* lin. 13. leg. *fit, vt..*
— 539 not. *aa* lin. 1. leg. *Eudociam.*
— 545 not. *tt* lin. 6. leg. *Kollar.*

Reliqua vt ipse, L. B. corrigas, peto a TE contendoque.

IO. ALB. FABRICII

BIBLIOTHECAE GRAECAE

LIBER V. (vol. V. vet. ed.)

DE SCRIPTORIBVS GRAECIS CHRISTIANIS, ALIISQVE, QVI VIXERE A CONSTANTINO M. VSQVE AD CAPTAM A. C. 1453. A TVRCIS CPOLIN.

CAPVT I.

DE SCRIPTORIBVS CHRISTIANIS ANTE CONSTANTINVM M. IMP.

I. *Codex Apocryphus N. T.* II. *Cotelerii Patres Apostolici.* III. *Grabii spicilegium Patrum* [*Rüsel bibl. apostolica, et Münter fragmenta.*], III. *Testamentum XII. Patriarcharum et Acta S. Pauli et Theclae.* IV. *S. Barnabas eiusque Acta et Epistola.* V. *Scripta Dionysio Areopagitae supposita, vt videtur ab Apollinarii discipulis.* VI. *Eorum interpretes, codd. et editiones.* VII. *Epistola MS. ad Timotheum de morte Petri et Pauli.* VIII. *Deperdita scripta.* IX. *De Hermae Pastore loca veterum et de fragmentis graecis Cotelerio praeteritis.* X. *Editiones.* XI. *Pastoris Presbyteri Acta Praxedis, virginis. Pastor, episcopus, Gennadio memoratus.* XII. *Clemens Rom. eique supposita scripta codd. mspti et eorum editiones.* XIII. *S. Ignatii Epistola et Acta.* VIV. *Alii Ignatii. ibid. S. Polycarpi et Smyrnensis Ecclesiae Epist. atque de S. Pionio.* XV. *Iustinus Martyr.* XVI. *Index scriptorum ab eo citatorum.* XVII. *Martyres Lugdunenses et S. Irenaeus.* XVIII. *Index scriptorum, laudatorum a S. Irenaeo.* XIX. *Theophilus Antiochenus.* XX. *Tatianus et Ammonius.* XXI. *Clemens Alex.* XXII. *Index scriptorum ab eo laudatorum, plenior quam editus a Nurrio.* XXIII. *Excerpta Theodoti cum latina versione hactenus inedita Francisci Combefis.* XXIV. *De S. Melitone et scriptoribus aliis saeculi secundi deperditis.* XV. *S. Hippolytus Portuensis.* XVI. *Alii Hippolyti ibid. Origenes et de eius scriptis paralipomena quaedam.* XXVII. *Index scriptorum ab Origene laudatorum.* XXVIII. *Gregorius Thaumaturgus.* XXIX. *Methodius Patarensis.* XXX. *Alii Methodii.* XXXI. *Archelaus, Carrharum Episc.* XXXII. *De S. Dionysio Alex. et aliis saeculi tertii scriptoribus deperditis.*

[Cum auctario *G. C. Harles.*]

I.

Post ea, quae de scriptoribus sacris Noui foederis dicta a me libro superiore quarto [vol. IV. pag. 755. sqq.] sunt, et quae de suppositis apostolicorum temporum scriptis in codice apocrypho Noui Testamenti, Hamb. 1703. 8. notare me memini, prima iam deinceps tria a CHRISTO nato saecula percurrere iuuat, non, vt virorum praeclarorum, quae in manibus omnium sunt, de scriptoribus ecclesiasticis commentaria com-

 pilem;

pilem: sed praecipua adtingendo eruditos eorum labores qualicunque obseruationum spicilegio augeam, illustremue [a]).

II. Ad

a) Nec ego volo commentarios de scriptoribus ecclesiasticis compilare, multo minus, ne falcem in alienam immittere messem videar, de scriptoribus illis copiose agere aut ambitiose iudicare; sed iis tantum, quae Fabricius congesserat, quantum fieri potest, notatu quaedam digna adiicere. Atque iam Fabric. in praefatione ad hoc volumen quosdam VV. DD., qui in hoc litterarum genere aut diligenter aut probabiliter quidem versati sunt, generatim nominauit. Multos, qui huc pertinent libros, congestos et citatos reperies in *Io. Georg Walchii* bibliotheca theolog. selecta, tom. III. qui integer dicatus est historiae eccles. litterariae; praecipue a sectione tertia de scriptis ad historiam eccles. N. T. spectantibus, secundum tempora, nationes populosque, argumenta, etc. Lips. 1762. mai. 8. — in catalogo biblioth. *Bünauianae*, in tomo III. qui scriptores historiae ecclesiasticae continet, praecipue in vol. I. historiam ecclesiae vtriusque foederis vniuersalem, iudaicam, patres ecclesiae, concilia, historiam noui foederis, antiquitates sacras etc. continente, (Lips. 1755. 4.) et in cel. *Noesseltii* Anweisung zur Kenntniss der besten allgemeinern Bücher in allen Theilen der Theologie, part. I. sect. 3. §. 289 et 329-335. Ego vero in Introd. in hist. L. Gr. t. II. part. 2. in capite IV. de patribus et reliquis scriptoribus ecclesiasticis, pag. 166-176. haud paucos nominaui libros et scriptores, huc pertinentes: quibus addi possunt.

Guil. Caue antiquitates patrum et ecclesiasticae, ex sermone anglico in germanicum translatae. Bremae 1701. 4.

M. Gottlob. Frid. Gudii, V. D. M. Laubae Lusatorum, bibliothecae disputationum et obseruatt. de selectis historiae eccles. capitibus specimen: ad ordinem compendii Kraustani adornatum. Lips. et Laubae. 1743. 4. quod mire potest locupletari.

Institutiones patrologiae in vsum academicum. Scripsit P. *Stephanus Wiest*, Theol. D. Ingolstadii. 1795. 8. Pars I. continet biographiam et bibliographiam scriptorum ecclesiasticorum; pars II. agit de vsu et auctoritate illorum. Laudatur id opus in Salisburgens. A. L. Z. a. 1796. nr. 44. m. April. Contra valde culpatur, et varia, quae castiganda videantur, recensentur in Ien. A. L. Z. 1797. nr. 332. mens. Oct.

Samuel Gottlieb Lange, (in praesenti Prof. theol. Rostoch.) de patribus ecclesiae eorumque potissimum scriptis egit in: *Ausführliche Geschichte der Dogmen oder der Glaubenslehren der christlichen Kirche nach den Kirchenvätern ausgearbeitet von S. G. Lange.* Lipsiae 1796. 8. tomo I. conf. Ien. A. L. Z. 1797. nr. 171. m. Maio.

De scriptis placitisque scriptorum ecclesiasticorum docte disserit *Guil. Münscher*, Prof. Marburg. in: *Handbuch der christlichen Dogmengeschichte*, pars I. Marburg. 1797. pars II. ib. 1798. 8.

D. Io. Sal. Semleri Historiae ecclesiasticae selecta capita: cum epitome canonum, excerptis dogmaticis et tabulis chronologicis. tomus I. sex saeculorum. Halae 1767. 8. — Idem *Semler* in: Fortgesezte Geschichte der christlichen Glaubenslehre, praemissa operi,

D. *Siegmund. Iac. Baumgartens* Untersuchung theologischer Streitigkeiten. vol. I. (Halae 1762. 4.) cap. II. et III. et vol. I. (ib. 1763. cap. IV. sect. I. et vol. III. (ib. 1764.) cap. I. multa, quae ad historiam scriptorum ecclesiastic. priorum saeculorum, illorumque librorum, dogmatum atque opinionum haeresiumque cognitionem intelligentiamque facerent, docte collegit atque aperte exposuit.

D. *C. W. Fr. Walchs* (Prof. quondam Gottingens.) Grundsätze der zur Kirchenhistorie des N. T. nöthigen Vorbereitungslehren und Bücherkenntniss. Göttingae. 1772. 8. ed. *quarta* auctior et emendatior, cur. *Io. Christoph. Schulz*, Gies. 1792. conf. Ien. A. L. Z. 1793. nr. 263. p. 584 sqq. Eiusdem Kritische Nachricht von den Quellen der Kirchenhistoire. Lips. 1770. mai. 8.

In primis commendanda est D. *I. Georgii Walchii*, (Theologi quondam Jenensis,) bibliotheca patristica, litterariis adnotatt. instructa, Jenae 1770. mai. 8.

Ad meliores historiae eccles. litterariae libros adhuc referendum est opus Sagittarianum:

Caspa-

II. Ad *primum* et *secundum saeculum* memorandae inprimis binae scriptorum collectiones sunt, vna *Io. Baptistae Cotelerii*, qui Parisiis a. 1672. fol. Patres Apostolicos edi-

A 2 dit,

Casparis Sagittarii, (Prof. Ienens.) introductio in historiam ecclesiasticam et singulas eius partes, siue notitia scriptorum veterum atque recentium, qui vel historiam vniuersam, vel regnorum — conciliorum, colloquiorum etc. historiam illustrant; opus (post Sagittarii mortem a *Io. Andr. Schmidt*, qui etiam praefatus est, editum,) II tomis comprehensum. — tom. I. (qui iam 1694. prodiit: praefat. enim scripta est inter ipsas funeris Sagittariani curas, prid. Kal. Maii 1694. Quum igitur accessisset posterior tomus, prior nouum titulum, mutata tantum anni nota, accepisse videtur.) Atque posterior tomus est inscriptus: — Sagittarianae in historiam ecclesiasticam, *tom.* II. exhibens supplementa tomi primi et eiusdem continuationem de conciliis et colloquiis, curante *Io. Andr. Schmidio*, D. PP. ord. Theol. in acad. Iulia, (Helmstadiensi) Sen. etc. Ienae 1718. II. vol. 4. Id vnum addere liceat. Sagittarius in priore tom. p. 364. sqq. §. XVI. copiose recenset syllabum singularum dissertationum per omnes saeculorum partes ab auctore pedetentim euulgatarum exhibens *Natalis Alexandri* historiam ecclesiasticam, opus et doctum et famosum, saepiusque editum. Prima editio inscripta fuit: *Selecta historiae ecclesiasticae capita et in loca eiusdem insignia dissertationes.* Paris. 1659. *)). — 1687. in 8. tom. XXXII. Tot enim tomos numerauit *Schmidt* in II. tomo operis Sagittariani p. 207. *Fabr.* noster in B. Gr. vol. XII. pag. 176. vet. ed. (vbi catalogum scriptorum hist. ecclesiasticae ordine alphabetico confectum, exhibuerat,) opus, voll. *sex et viginti* constans prodiisse, notat, Paris. 1676. sqq. 8. et additis etiam selectis historiae ecclesiae V. T. capitibus Paris. 1699. VIII. vol. illas autem VI. aetates V. T. synopsi historica et variis diss. illustratas in lucem ante fuisse editas Paris. 1689. 8. VI. voll. scribit Fabr. ibid. pag. 152. *I. G. Walch.* in bibl. theol. sel. tom. III. pag 163. copiose recenset opus illud, eiusque fata et adversarios persequitur et hist. eccl. N. T. tom. XXIV. siue, vt alii numerent, XXVI. constans, primum produsse scribit ab a. 1676-1687. 8. dein accessisse Paris. 1689. histor. V. T. Collectores Lipsienses actorum eruditorum summam partium a saeculo IX et X. vsque ad finem operis a. 1682-1688. dederunt. Quod Natalis Alexander, pro Gallicanae ecclesiae iuribus dimicans plura scripsit, quae pontificii romano non placerent: Innocentius XI pontifex rom. tomos omnes XII. priorum saeculorum historiam complexos, vna cum ceteris auctoris operibus damnauit d. X. Iul. 1684. et seuere interdixit eius lectionem vsumve. Neque tamen illo fulmine deterritus est Natalis Alexander a tela pertexenda et absoluenda. Hanc primam edit. rarissimam, non castratam, et XXVI tomis ac XXV. voluminibus constantem, Paris. 1679. 8. lucem vidisse scribit *Solger* in bibl. s. catal librorum suorum, part. III. pag. 176. nr. 915-939. — Alteram edit. in octo tomos digestam, multis obseruationibus et dissertationibus aliquot, seorsim ante vulgatis, auctiorem, vulgauit *Natalis Alexander*, mutata operis inscriptione:

R. P. Nat. Alexandri — historia ecclesiastica veteris nouique testament. ab orbe condito ad annum post N. C. millesimum sexcentesimum: et in loca eiusdem insignia dissertationes — — in octo diuisa tomos: ante quidem per partes, nunc autem coniunctim et accuratius edita: rerum nouarum accessione, scholiis et indicibus locupletissimis aucta, illustrata et ornata. Paris. 1699. fol. de qua editione, (quae num sit castrata nescio, et vero dubito,) v. *Schmidt* l. c. pag. 207-209. Repetita est illa historia Paris. 1715, 1726. et 1736.) secundum Walch. l. c. sed ed nova Paris. 1732. indicatur in nota ad Niceronium l. c. pag. 137. fol. VIII. t. — opera et studio *Constantini Roncaglia*, Luccae 1742. (apud Walch. 1734.) IX. tom. fol. — cuius edit. recusa est cum *I. D. Mansi* adnotatt. ib. 1749. et Venet. 1759. fol. IX. tom aut XVIII. tom. in 4. Ad hanc ed. Venet. pertinet:

Ad R. P. Natalis Alexandri historiam ecclesiasticam supplementum, in quo praemissa bibliotheca selecta (sed manca) historiae ecclesiasticae dictionarium eiusdem historiae ad nostra tempora perductae cum tabulis chronologicis exhibetur. Venet. 1777. fol. —

Natalis Alexandri — Historia eccl V. et N. V. Bingae ad Rhen. tom. I-XXX. 8. 1785. sqq. v. Ien. A. L. Z. 1785. nr. 199. *Harl.*

*) Anni 1659. nota ap. Sagittarium vitiosa esse videtur: nam neque apud alium reperi, et Nat. Alexander 1659. in lucem editus, anno aetatis suae vicesimo, conscribendo illi operi fuisse

dit, inde Amſtelodami A. 1698. Io. Clerico curante non ſine auctario recuſos, quoniam prior editio conſumtis incendio [a]) pleriſque exemplis rariſſime conſpicitur. In hoc occurrunt SS. ***Barnabae, Clementi, Hermae, Ignatio*** et ***Polycarpo*** tributa ſcripta ad MSS. caſtigata codices, verſioneque et notis eruditiſſimis illuſtrata, quibus laudatus *Clericus* in ſua editione animaduerſiones aliorum [b]) quotcunque reperire potuit virorum doctorum et ſuas quaſdam, et Guil. Beveregii codicem Canonum primitivae eccleſiae vindicatum notasque ad Canones Apoſtolicos, Iac. Vſſerii diſſertationes Ignatianas et Io. Pearſoni vindicias Epiſtolarum Ignatii addidit. *Fabr.* Vide Acta erud. Lipſ. 1699. pag. 1. ſqq. — Noua eaque et auctior et adcuratior *Clerici* editio ſequuta eſt Amſtelod. 1724. fol. II. vol. de qua v. acta erud. Lipſ. a. 1724. pag. 521. ſqq. Edit. *Clerici* priorem copioſe recenſet, et tam de ſcriptis, quae in illa collectione inſunt eorumque auctoribus, quam de editoribus atque adnotatoribus docte agit *Io. Fabric.* in hiſtoria bibl. ſuae, vol. I. p. 44-58 pag. 51. memorantur *Ez. Spanhemii* notae in patres apoſtol. Cotelerii, quae msſtae lateant in bibl. regia Berolin.

III. Alteram collectionem debemus *Io. Erneſto Grabe*, Regiomontano Boruſſo, cuius Spicilegium SS. Patrum et Haereticorum I. et II. ſaeculi lucem vidit Oxonii 1698. et 1699. 8. duobus voluminibus [c]), et praeter fragmenta varia ex libris MSS. atque eruditas obſervationes, graece et lat. continet inedita ante *Acta Pauli et Theclae* e MSS. Bodleianis, et *Teſtamentum XII. Patriarcharum* e MS. Cantabrig. quod cum codice Oxon. contulit, addita veteri verſione *Roberti Groſthead*, epiſcopi Lincolnienſis, ad duos MSS. codices recenſita [d]). Qui ſingula, in vtroque huius ſpicilegii volumine comprehenſa, diſtinctius noſſe volet, praeter Ephemerides litterarias librum laudati Doctoris mei, *D. Tho. Ittigii* de bibliothecis Patrum pag 699. ſeq. euoluere poterit, vbi Actis Theclae, totique adeo illi narrationi fidem detrahit variis argumentis. Teſtamentum XII. Patriarcharum recenſere atque recudendum dare animus eſt in codice pſeudepigrapho V. T. [et dedit illud cum Grabe praefatione in cod. pſeudep. cit. pag. 496. ſq. ed. II. Hamb. 1722. 8]

Aliae Epp. collectiones ſunt: bibliotheca patrum apoſtolicorum Graeco-Latina, qua continentur *Clementis*, *Ignatii* et *Polycarpi* Epp. praemiſſa eſt diſſ. de patribus app. auctore *Tho. Ittigio*. Lipſ. 1699. 8.

Epiſtolae SS. PP. apoſtolicorum Clementis, Ignatii et Polycarpi, atque duorum poſteriorum martyria — cum var. annott. et praef. *Io. Lud. Frey.*, Baſil. 1742. 8. *Beck.*

Acceſſit collectio *Ruſeliana*:

SS. patrum apoſtolicorum, *Barnabae*, *Hermae*, *Clementis*, *Ignatii* opera genuina, vna cum *Ignatii* et *Polycarpi* martyriis, verſionibus, variantibus lectionibus, ſelectiſque variorum

faiſſe videtur impar. v. *Niceron* in vitis erudit. tom. IV. ex verſ. germ. Baumgart. pag. 136. vbi primum an. 1676. et vltimum an. 1686. (XXIV. voll.) editum, et noua editio 1687. 8. totid. voll. euulgata dicitur.

b) Vide *Tho. Ittigium* de Bibliothecis Patrum p. 401 et 630. Obiit *Cotelerius* Pariſiis 1686. 12. Auguſt. aetatis 58. de cuius vita et ſcriptis praeter Ephemerides eruditorum et *Bailletum* de pueris eruditis pag. 353 adeunda *Graueroli* Epiſtola Sorberianis praemiſſa, et Epiſtola *Baluzii* ad Bigotium, quae Amſteladamenſi Patrum apoſtolicorum editioni praefigitur. [Add. *Niceron.* mem. erudit. tom. V. pag. 1. ſqq. ſec. verſ. german. Baumgart. *Harl.*]

c) Vtrumque opus iterum e prelo exiit Oxon. 1700 8. gr. ac lat. Grabe quaedam ſcripta, quae adulterinis ſunt adnumeranda, germana eſſe ſibi perſuadet. v. Walch. bibl. patr. pag. 126. *Harl.*

d) Conf. *Oudin.* comment. de ſcriptor. eccleſ. antiquae, tom. I. col. 212. ſqq. *Harl.*

riorum notis, illustrata. Accesserunt *S. Ignatii* epistolae, tum interpolatae, tum suppositiae, cura *Richardi Rusel*, A. M. Londini ap. Guil. Russel. 1746. mai. 8. II. voll.

Quod Cotelerii opus pretiosum non ab omnibus comparari sibi potest: Rusel primorum doctorum christianorum scripta, amplioribus adnotationibus in arctum compulsis et spuriis nonnullis, quae Cotelerius exhibet, plane omissis, de nouo publicauit. In praef. quoque recenset *codd. msstor.* et *editiones* scriptorum, qui in praesenti fasce exhibentur. v. acta erud. Lips. 1749. m. Oct. p. 604. sqq. Quae in ed. Coteler. non reperiuntur in hac edit. addita, haec sunt: in vol. I. *Io. Bear* or. de primaeuorum patrum auctoritate; *I. E. Grabii* praefatio de S. Clementis romani scriptis, *Patricii Iunii* interpretatio epistolae ad Corinthios prioris, a Fello recensita, Wakii, Grabii, Millii Wottonique adnotatt. — in vol. II. *S. Chrysostomi* in S. Ignatium homilia; recentiorum iudicia de *S. Ignatii* epistolis; *Th. Smithii* praef. in acta martyrii S. Ignatii; *Pearsonii* diss. de anno, quo S. Ignatius ad bestias erat condemnatus; versio antiqua epistolae circularis de *S. Polycarpi* martyrio; *Pearsonii Smithiique* adnotationes.

Fragmenta patrum graecorum edidit et illustrauit *Frider. Münter*, A.M. (in praesenti theologus Hafniensis.) fasciculus I. Hafniae 1788. m. 8.

In catenis editis ineditisque multa veterum scriptor. eccles. fragmenta latere aeque constat, quam id, caute in eo genere esse versandum. Hinc doct. *Münter* in praef. p. 8. sqq. canones nonnullos criticos proponit, in examine catenarum msst. adhibendos. Plurimam autem partem fragmentorum in primis Irenaei et Theodori Mopsuesteni, *Münter* Romae exscripsit in bibl. Corsinia, ex schedis V. D. quem Fogginum, bibliothecarum, Vaticanae atque Corsiniae, olim praefectum, et ex variis codd. Vaticanis editionem ἀνεκδότων meditatum, illa fragmenta collegisse opinatur. Fragmenta autem haec sunt a Müntero collecta docteque explicita: 1) supplementum fragmenti *Papiae*, a Grabio spicileg. part. II. p. 34. ex commentario Oecumenii in acta apost. iam vulgati, a Müntero excerptum ex cod. bibl. Rom. Angelicae, qui continet commentarium in Matthaeum et Marcum, et ex cod. Veneto D. Marci, catenam in integrum euangeliarium complexo. 2) Nouem *Irenaei* fragmenta, ex codd. Vatic. 3) fragm. *Eusebii*, ex cod. Vindobon. 4) *Theodori Mopsuesteni* fragm. ex confutatione accusationis Christianorum Iuliani, apostatae, fragm. V. ex cod. palat. XX. et apographo eiusd. vatic. MCMXXXIII. catenam patrum in Lucam exhibente: fragm. VI. et VII. ex cod. Vindobon. catenam in Lucam exhibente; denique fragm. VIII. ad Lucam XXIII, 10. ex apographo bibl. Corsiniae. Add. *Eichhorn* allgemeine Biblioth. der bibl. Litteratur. vol. I. part. IV. (Lips. 1788. 8.) pag. 618. sqq.

Io. Otton. Glusingii monumenta apostolica. Der apostolischen Männer, St. Barnabae Hermae, Clementis, Ignatii, Polycarpi, Iustini und anderer heiligen Zeugen der ersten Kirche Briefe und Schriften, nebst einem Anhang biblischer Anmerkungen, verdeutscht und vermehrt. Hamburg. 1723. 8. *Harl.*

IV. De S. BARNABA, apostolo, videndus praeter alios Tillemontius in Memoriis hist. eccles. T. 1. tum *Placidus Puccinellus* in vita S. Barnabae, primi Mediolanensis archi-episcopi, Mediolan. 1649. 4. et *Daniel Papebrochius* in Actis Sanctor. ad diem XI. Iunii t. 2. pag. 421. sequ. vbi exhibentur etiam *Acta et passio S. Barnabae in Cypro* parum licet digna fide sub ementito nomine *Ioh. Marci* graece ex MS. Vaticano cum Sirleti versione et Papebrochii notis pag. 431-436. et *laudatio S. Barnabae apostol.* auctore *Alexandro* monacho Cy-

 prio,

prio, itidem graece ex Vaticana bibl. cum interpretatione Francifci Zini, et eiusdem Papebrochii obferuationibus p. 436-453. Vetus latina verfio Epiftolae, quae fub Barnabae nomine exftat, et cuius editiones retuli libro IV. c. 5. §. 14. [vol. IV. p. 827. fq.] *e*) in antiquo Corbeienfi codice tribuitur S. *Philaftrio* *f*), Brixienfi epifcopo: ita enim legendum, in Actis Sanctor. tom. 2. Iunii p. 457 et 460. vbi bis perperam excufum eft nomen Philoftorgii. Editionibus epiftolae Barnabae, ibi a me memoratis, addenda latina *Puccinelli*, in vita Barnabae, iam a me laudata, [italice fcripta, Mediolani 1649. 4.] et germanica ad calcem N. T. ex *G. Arnoldi* verfione, excufa Schifbecae prope Hamburgum 1710. 12.

V. Scri-

e) Add. quae fcripfi in Introduct. etc. II. 2. pag. 177. fqq Gallandi bibl. veter. patrum Venet. 1765. tom. I. *Rufel* patrum apoftol. opp. qui ex vltima Cotelerii edit. epiftolam exhibet cum antiqua interpret. latina et verfione *Cotelerii* notisque et *Cotelerii* et *Menardi*, (cuius edit. ex vno codice, inemendate publicarat Dachery,) *Voffiique*, (qui in curanda noua edit. tres contulerat codd.) contractis breuioribus interfperfis Felli, Bernardi, Wakii, Dauifii et Clerici notis. — *Oudin.* in commentariis laudatis t. I. col 8. fqq. qui multus de eo eft et variorum recenfet fententias, num genuina fit epiftola, nec ne. — *Stolle* in aufricht. Nachrichten von den Leben, Schriften und Lehren der Kirchenväter. Ienae 1733. 4. *Roesfleri* biblioth. der Kirchenvater, tom. I. Iis, qui epiftolam catholicam a Barnaba, Pauli comite exaratam effe ftatuant, accedere videtur cel. *I. G. Rofenmüller* in hiftoria interpretationis librorum facrorum, part. I. pag. 42. Hildburghufae 1795. 8. Alii putant, Barnabam quendam, at non Paulli comitem, fed alium, qui poft apoftolorum tempora; forfan initio faeculi fecundi, vixerit, fuiffe auctorem epiftolae. Contra *Lange* in hiftoria dogmatum citata, tom. I. p. 58. fqq it vberius probatum, (quae partim iam erat Tenzelii fententia, v. Fabric. l. c. pag. 827. *Stolle.* l. c. pag. 9. fq.) epiftolam effe fuppofititiam, et initio faec. II. aut hoc medio ab Alexandrino quodam Iudaeo-Chriftiano, perfonam Barnabae falfo induente, compofitam. — Barnabae vitam perfequitur, aliaque de eo refert fabulas, faltem, incerto auctore, narrationes, etc. *Cotta* in Verfuch einer ausführlichen Kirchen-Hiftorie des N. T. part. I. Tubingae 1768. 8. pag. 626-647. — *Guil. Wakaei* verfio anglica epiftolarum Barnabae, Ignatii, Clementis, et Polycarpi, cum paftore Hermae, ac Ignatii atque Polycarpi martyrio, primum prodiit Londini 1693. 8. — correct. ibid. 1719. 8. et quartum ibid. 1737. 8. v. *Bruggemann* View of the Englifh Editions etc. pag. 282. fq. vbi quoque citantur: The hiftory of the ancient Gospel of *Barnabas*, by *Toland*, in eius Nazarenus: or Iewifh Gentil et Mohometan Chriftianity. Londini 1718. 8. cap. II. pag. 6. fq. — Of the Gofpel of *Barnabas*, by *Thomas Mangey*, in eius Remarks vpon Nazarenus. Londini 1719 8. cap. III. pag. 10-16. — The Antiquity and the dubious Authority of Epiftle afcribed to *Barnabas*, by *John Iortin*, in eius Remarks on Ecclefiaftical Hiftory. Lond. 1751. 8. vol. I. pag. 329-336. denique hiftoria Barnabae in *Nathan. Lardner* Credibility of the Gospel hiftory, part. II. vol. I. Lond 1748. 8. cap. I. pag. 25-47. — Barnabam veniffe Mediolanum et ibi non folum doctrinam falutarem adnuntiaffe, fed etiam coetum hominum, chriftianae difciplinae adfeclarum, primum omnium collegiffe, poft alios late docteque probatum iuit *Ios. Anton. Saxius* in Vindiciis de aduentu Mediolanum S. Barnabae Apoftoli, contra nonnullos recentioris aetatis fcriptores. etc. Mediol. 1748. mai 4. cuius operis fummam exhibent collectores Act. Lipf. erudit. an. 1755. pag. 714. fqq.

In cod. *Vindob.* XXXIV. Barnabas numeratur inter LXX. difcipulos Chrifti, in codemque eft, fol. 354. interpretatio nominum hebraicorum epiftolae S Barnabae vid. *Lambecii* comment. de bibl. caefar. vol. III. ibique Kollar. col. 135. et 144. fragm. *Barnabae* in commentario in loca V. et N. T. collecto ex diuerforum fcriptorum ecclef. operibus, in cod. XLVII. v. Lamb. et Kollar. in vol. III. citat col. 179. feq. — *Barnabae* epift. in cod. Voffiano bibl. Leidenfis. v. Catal. pag. 400. nr. 16. — Cod. Medic. Florent, et duo codd. romanos, alterum biblioth. Vatic. alterum bibl. Theatinorum, adhibuit Voffius. *Harl.*

f) De hoc vide *Fabr.* B. L. medii etc. aeui, tom. V. pag. 287. fq. ed. *Manfi*, aliosque, quos citat *Saxe* in Onom. I. pag. 439. *Harl.*

V. Scripta ambulantia ſub nomine S. DIONYSII *Areopagitae* [g]) [P] qui primus deinde Athenarum epiſcopus [h]) et Domitiano imperante [i]) adfectus martyrio fuit, licet haud indigna lectu, ſi cum iudicio euoluantur, tamen quatuor primorum ſaeculorum ignota ſcriptoribus, atque, vt vel ex Theodori presb. libro pro ſcriptis Dionyſii apud Photium cod. I. conſtat, jam olim vocata in dubium et Dionyſii illius nomini haud dubie ſuppoſita ſunt, vt demonſtrarunt *Io. Dallaeus* libro 1. de Dionyſii ex Ignatii ſcriptis, Geneu. 1666. 4. *Alex. Morus* ad Act. XVII. 34. *Georg Hackewillus*, Anglus, libro de prouidentia Dei, Londin. 1635. f. 208. ſq. *Edmundus Albertinus* de Euchariſtia p. 260. ſeq. *Iac. Vſſerius* in diſſ. de Dionyſio, edita ad calcem eius libri de ſcripturis ſacrisque vernaculis p. 281. ſq. [*Oudinus* de ſcript. eccleſ. tom. I. pag. 1354. ſqq. [k])] *Wilhelmus Ernestus Tenzelius* exerc. ſelect. t. 2. p. 285. vbi Schelſtrateni, et *Tho. Ittigius* diſſ. de Patribus Apoſtolicis p. 143-165. et in ſelectis hiſt. eccleſ. ſaeculi I. capitibus p. 25-43. vbi Laur. Cozzae [l]) et Claudii Dauidis argumenta conuellit. Atque ex ipſis romanae eccleſiae ſociis praeter alios *Io. Launoius* in iudicio de libris, Dionyſio Areopagitae inſcriptis, *Phil. Labbeus* t. 1. de ſcriptor. eccleſ. p. 766. ſeq. *Nicolaus le Nourry* in Apparatu ad bibl. Patrum diſſ. X. *Io. Morinus* de ſacris ordinationibus p. 28. ſq. 42. ſeqq. et *Nanus Tillemontius* t. 2. Memor. eccleſ. pag. 437. ſeq. qui p. 443. ſeq. *Pearſonii* quoque confutat rationes, quibus in Ignatii vindiciis lib. 1. c. 10. vir ille doctus voluit oſtendere, ſcripta Dionyſio iam ſuppoſita eſſe circa A. C. 330. quod viſum etiam *Beueregio* notis ad Synodicum p. 72. b. Saue ab aliis videntur rectius referri ad ſaeculum quintum, quando quidem et Seuerianis Dionyſii Areopagitae ſcripta [P] A. C. 532. [m]) in collatione CPolitana iactantibus Catholici reſponderunt: *illa teſtimonia, quae vos Dionyſii Areopagitae dicitis, vnde poteſtis oſtendere vera eſſe, ſicut ſuſpicamini? ſi enim eius erant, non potuiſſent latere B. Cyrillum. Quid autem de B. Cyrillo dico? quando*

g) Eius meminit S. Lucas Actor. XVII. 34. Plura de hoc Dionyſio, ſed minus certa tradunt Vitae ſanctor. et Menaea 3 Octobr. et quae ex Sim. Metaphraſte, Mich. Syngelo, et Methodio ſiue Metrodoro aliisque leguntur tom. 2. Operum Dionyſii edit. Corderianae, vbi et vita S. Dionyſii ſcripta a Petro Halloix ex T. I. Vitar. ſcriptorum Orientalium, Duaci 1633. fol. et *Martini Delrio* vindiciae Areopagiticae contra Ioſeph. Scaligerum Antwerp. 1608 [al. 1607.] 8. pridem editae occurrunt. Videndus etiam *Andreas Sauſſaeus* de Myſticis Galliae ſcriptoribus. Pariſ. 1639. 4.

h) Dionyſius Corinthius apud *Euſeb.* III. 4. et IV. 23. hiſt. eccleſ. Confer Conſtitutt. Apoſtol. VII. 46. et ibi Cotelerium.

i) Vide Sirmondum de duobus Dionyſiis c. 8. et Tillemontium Memor. eccleſiaſt. tom. 2. p. 435. Varias de Dionyſio Areopagita fabulas excutit B. Io. Georgius Dorſcheus in ſemeſtri Tiburtio Dionyſiaco p. 32. ſq.

k) In diſſ. critica de ſcriptis Dionyſii Pſeudo-areop. cap. I. in quo demonſtrat, opera omnia, S. Dionyſio Areop. attributa, eſſe ſuppoſititia: in cap. II. pag. 1361. ſqq. oſtendit, a quibus haec opera conficta fuerint et ſuppoſita. A Seuerianis, putat, errores Eutychetis amplexantibus, et cap. III. ſoluere conatur obiectiones. In cap. IV. recenſet interpretes atque ſcholiaſtas operum Dion. Areop. eorumque codd. atque editiones, p. 1368. ſqq. *Harl.*

l) De *Cozzae* Vindiciis Areopagiticis ad Clementem XI. Romae 1702. 4. editis, vide Acta Er. 1703. p. 401. et de *Claudii Dauidis* diſſ. ſur S. Denis l'Areopagite (Paris 1702. 8.) Act. Er. 1704. p. 168. et Ephemerides Pariſienſes A. 1702. p. 304. ſq. vbi argumenta ipſius itidem breuiter refutata inuenies. *Cozzae* libro ſubjuncta *Io. Nouii* pro operibus S. Dionyſii aduerſus Laur. Vallam apologia.

m) Baron. ad A. C. 532. n. 39.

do et B. Athanasius, si pro certo sciisset eius fuisse, ante omnia in Nicaeno Concilio de consubstantiali trinitate eadem testimonia protulisset aduersus Arii diuersae substantiae blasphemias. Si autem nullus ex antiquis recordatus est ea, vnde nunc possitis ostendere, quia illius sint, nescio. Ibidem, vt ab *Eulogio* apud Phot. cod. CCXXX. Leontio πράξει octaua de sectis, *Facundo* lib. 1. et *Liberato* in breuiario c. 10. Apollinaristae arguuntur, quod scripta praeclarorum ecclesiae doctorum falsauerint, Iulioque, episcopo rom. epistolam ad Dionysium supposuerint, vt adeo non absurde coniecerit *Eduardus Stillingfleetus* [n]), Dionysium istum, Apollinaris discipulum, sub Areopagitae nomine scripta sua ex Plotini, Porphyrii, Iamblichi et aliorum Platonicorum [o]) scriptis incrustata edidisse, dicasseque Timotheo, quo nomine vti notissimus ille S. apostoli Pauli discipulus fuit, ita memoratur etiam Timotheus quidam inter Apollinaris discipulos a Damaso, Gennadio, Augustino, Theodorito V. 10. hist. aliisque. Saltim probabilius esse videtur Areopagitae scripta supposita fuisse ab Apollinaristis, (vel, vt Morino visum, ab Eutychianis,) quam a Gregorio M. quae *Dodwelli* suspicio est p. 389. lib. de jure Laicor. sacerdotali. Quin ne lecta quidem a Gregorio Dionysii scripta, (licet hom. 34. in euang. illius dictum memoret, colligunt *Petavius* de Angelis pag. 107. et *Io. Morinus* de sacris ecclesiae ordinatt. pag. 421. *Fabr.* — Add. *Oudin.* comment. de script. eccles. I. col. 48. sqq. qui praecipue versatur in quaestione examinanda, vtrum Dionysius Areopagita saeculo ecclesiae primo in Gallias venerit, factusque sit et Francorum apostolus, et primus Parisiensium episcopus, docetque vberius, Dionysium Parisiensem, labente saeculo III. vel incipiente IV. martyrem agnitum, omnino diversum fuisse a Dionysio Areopagita. — *Gottlieb Stolle* in: aufricht. Nachricht. von dem Leben, Schriften und Lehren der Kirchenväter der IV. ersten Hundert Jahre, c. XIV. p. 309-325. multos, qui in vtramque partem de Dionysio Areopagita, fabulis de eo sparsis, scriptis, illi suppositis, de eorum argumentis et quando vixerit illorum libr. architectus, varia fortuna scripserunt, vberius recenset et multa alia obseruat. *Io. Frid. Mayeri* disp. de Dionysio Arepagita scriptis etc. contra Arnold. Gryphisw. 1708. 4. *I. G. Walchii* bibl. patristicam pag. 219. sqq. Alios V. V. D. D. laudaui in Introd. II. 2. pag. 178. Inter illos praecipue nominandus est *Henr. Conr. Arend*, qui edidit:

Unpartheyische Lebens-Beschreibung des ehrwürdigen Dionysius Areopagita, anfänglich Raths-Herrn des hohen Gerichts Areopagus, und nachmaligen Bischofs zu Athen, nebst ausführlicher Nachricht von dessen Schriften, und derselben mancherley Auflagen. Goslar. 1725. 4. Ille alios quoque bene multos, praeter eos, quos iam laudauit Fabricius, excitat VV. DD. in vtramque partem disputantes; iis vero accedit, qui spuria censeant scripta, Dionysio supposita, et, quae contra dici possint, diuersaque de probabili illorum scriptore huiusque aetate iudicia, diligenter examinat: denique editionum exhibet catalogum.

Ad historiam Dionysii siue veram siue potius fabulosam pertinet quoque liber: De translatione corporis *S. Dion. Areop.* seu Parisiensium apostoli, e Gallia in Bauariam ad ciuitatem Ratis-

n) Respons. ad Cressii Apologiam de fanaticismo ecclesiae Rom. c. 2. pag. 133.

o) *Platonica quoad potuit decreta persecutus, Christianis ea dogmatibus alligare contendit.* Ita de Dionysio *Petauius* IV. 10. de Deo. Confer *Tho. Galeum* ad Iamblichum de Mysteriis Aegyptior. p. 207.

Ratisbonam differt. conscripta a *Io. Baptista*, S. R. I. Principe et ord. S. Benedicti abbate ad S. Emmeramum epis. et martyr. Ratisbonae, 1750. 4. Operose nec indocte suam quidem rem peragere, et Mabillon, Halloisium aliosque, secus sentientes, refellere adnititur: pag. 84. sq. de cod. euangeliorum aureo Emmer. disputat: pag. 117-226. (Othloni, monachi Emmer.) epist. et II. opusc. pro defensione Ariopagitae (sic) ac de translat. S. Dionysii primus edit.

Iis, quos Fabr. noster citauit, addi posse *P. Lequien*, notant auctores actor. erudit. Lipsiensium, germanice scriptorum, vol. I. part. VII. p. 600. vbi hoc Fabric. B. Gr. volumen recensent. *Lequien* autem in altera diss. Damascenica, (in eius editione Damasceni Opp. Paris. 1712. fol. §. 12. et 13. vti censor illius edit. in act. erudit. germ. l. c. pag. 367. adnotauit,) censet cum aliis, quod in libris Dionysii Areopagitae varia haereseos monophysiticae reperiantur indicia, illos cuidam sectae, qui forsan in Attica ante Cyrillum Alexandrinum, illos libros citantem, vixerit, esse adscribendos; negat vero contra Pearsonium et Caueum, eos ab Apollinario ipso esse confectos. *Harl.*

VI. *Dionysii Alexandrini* commentaria in Areopagitam, quae laudantur a Io. Cyparissiota de Theologia symb. quaeque in bibl. nobilis Veneti, Collini, msta fuisse testatur Turrianus, non episcopi illius, medii saeculo tertio clari sunt, sed longe iunioris *Dionysii Alexandrini*, *Rhetoris*, vt notatum *Edm. Albertino* de Eucharistia, Dauentr. 1655. fol. p. 261. Neque diuersa a παραθέσεσι in Dionysium, quas alii tribuunt *Io. Scythopolitano*, quasque *Maximi*, monachi, scholiis permixtas *Vsserius* p) obseruauit. Has latine verterat Anastasius bibl. sed illa versio intercidit. *Anastasii* versio latina scholiorum ad Dionysium edita quidem non est; sed msta adhuc exstat in cod. *Colbertino*, de quo *Nourrius* pag. 210. adparatus ad bibl. patrum, et in *Bituricensi*, de quo *Labbaeus* tom. I. de scriptor. eccles. pag. 67. sq. In praefatione ad Carolum Caluum praemissa testatur Anastasius, se signo crucis scholia Maximi a Ioannis Scythopolitani Antistitis scholiis distinxisse. [adde *Ittig.* diss. de patribus apostol. p. 141. sq.] Vertit et Rob. Lincolniensis. [P] Ceterum *Maximi* scholia et *Georgii Pachymerae*, Maximum plerumque sequuti, paraphrasis graece et latine exstant in editione operum Dionysii Corderiana. *Iohannis Darensis*, metropolitae, commentarios syriace scriptos necdum editos *Io. Morinus* q) ait, Maximo et Pachymerae ingenii acumine et philosophicis in re theologica ratiociniis longissime antecellere, verum neutiquam scriptos esse saeculo quarto, vt Abrahamo Ecchellensi r) persuasum; sed post A. C. 692.

p) Vide ejus diss. de Dionysio, quam H. Warthonus edidit ad calcem libri de scripturis sacrisque vernaculis. pag. 299. *Fabr. Brüggemann* in View etc. pag. 286. hunc retulit operis titulum: *Iac. Vsserii*, Armachani archiepiscopi, historia dogmatica controuersiae inter orthodoxos et pontificios de scripturis et sacris vernaculis, nunc primum edita. Accesserunt eiusdem dissertatt. duae de *Pseudo-Dionysii* scriptis et de epistola ad Laodicenos, antehac ineditae. Descripsit, digessit et notis atque auctario locupletauit *Henr. Wharton*, A. M. — Londini, R. Chiswel 1690. 4. Idem *Brüggem.* ibid. memorat librum, huc pertinentem: *A Dissertation vpon the Writings of Dionysius Areopagita*, shewing them not to be genuine, by *George Hakewill*, in eius Apology or Declaration of the Power and Providence of God in the Government of the World. Londin. 1635. fol. pag. 208. sqq. *Harl.*

q) De sacris ecclesiae ordinationibus p. 493. sq. edit. Paris.

r) In epistola ad Io. Morinum apud Rich. Simonem ad Gabr. Philadelphiensem p. 279. et in notis

692. *Germani*, patriarchae CPol. fcholia in bibl. Vaticana adhuc feruantur: [tefte *Schelftrateno* in diff. apologetica de difciplina arcani.] *Georgii Hieromnemonis* in biblioth. Medicea. Latine vertit fcripta, Areopagitae tributa, perlataque in Galliam, A. C. 827. *Hilduinus*, abbas Sandionyfianus, ad Ludouicum Pium, imp. quae eius interpretatio praeter pauca Areopagiticis eius *s*) inferta interiit. *Iohannis Scoti* Erigenae ad Carolum Caluum, et *Iohannis Sarraceni*, circa A. 1180. clari, exftat, quemadmodum et *Thomae*, Vercellenfis abbatis, circa A. 1240. Paraphrafis feu commentarius in Dionyfium: Scholia Dionyfii Carthuf. et Hugonis, Alberti M. et Thomae. *Roberti* quoque *Groftehead*, Lincolnienfis epifcopi, verfionem et commentarium feruat bibl. Collegii corporis Chrifti Oxon. Transtulerunt etiam Dionyfium latine *Ambrofius Camaldulenfis*, *Marfilius Ficinus* myfticae Theologiae, quam *Io. Eccius* quoque et *Carolus Herfentius* illuftrarunt, et libri de myftica Theol. interpres, tum *Ioach. Perionius*, *Conradus Claufcrus* et nouiffime *Balthafar Corderius*. Prima editio graeca lucem vidit Florentiae in aedibus Philippi Iuntae 1516. 8. praefixo Gloffario graeco vocabulorum difficiliorum, quod in MS. Caefareo etiam reperit Lambecius et male pro inedito habuit. Alias graecas latinasque, a Caveo, Ittigio *t*), Nourrio et Cozza recenfitas, omitto. Corderianam praeftantiffimam graeco-latinam Antverp. 1634. fol. 2. Vol. (cui A. 1644. defenfio Areopagitae, auctore *Ioanne Chaumontio* acceffit,) diftinctius recenfet *Labbeus* T. 1. p. 260. feq. *Fabric.*

[Adhuc indicabo editiones, quarum quidem plurimas paullo copiofius neque tamen fatis diligenter iam recenfuit *Arend* l. c. pag. 33. fqq. Hic fcribit, *Dionyfii* opufc. *de coelefti hierarchia* (*vom himmlifchen Fürftenthum*, eft verfio germanica anonymi) primum excufum effe typis Ant. Koburger. 1491. Idem, fed ducibus haud adeo certis, tradunt *Maittaire* A. T. tom. IV. part. I. pag. 537. et cel. *Panzer* in: Annalen der ältern teutfchen Litteratur etc. pag. 190. fed in Annal. typogr. mentionem illius edit., quoniam fpuria forfan videbatur, non fecit: contra in A. T. II. pag. 240. ducibus Roedero et Denifio, memorat opufculum, infcriptum:

Dyonifii Ariopagite doctoris Ierarchici vita et oratio ad eundem archipontificem ac martirem gloriofiffimum deuotiffima. — In calce: *Hierarchici dionyfii* legenda vna cum oratione pulcra finit feliciter. *Nurmberge* per Caspar Hochfeder feliciter impreffa. charact. goth. 4. fine anni nota.

Dion. Areop. epiftola ad Timotheum de vita Petri et Pauli, lat. Colon. 1478. 4.

— de myftica theologia, et de nominibus diuinis, interprete *Marfilio Ficino* Florent. per Laurent. Francifc. Venetiis. 1492. 4. charact. goth. conf. *Foffii* cat. bibl. Magliab. I. col. 619. fq. *Audiffr.* fpecim. p. 355. refert eam ed. ad a. 1496. v. *Panzer.* A. T. IV. pag. 308.

Dion. Areop. quaedam opera, (fcil. de coelefti hierarchia, et ecclefiaftica hierarchia, de diuinis nominibus, de myftica theologia etc.), ex translatione Ambrofii Camaldol. cum eius fcholiis

notis ad Catalogum Hebed Iefu p. 46. Confer. *Hottingeri* bibl. Or. pag. 290. [et *Ittig.* de patrib. apoft p. 140.]

s) *Hilduini* Areopagitica vide apud Surium ad IX. Octobr.

t) Diff. de Patribus Apoftolicis p. 134. fq. [fed minus curate diligenterque:] *Nourrius* diff. 10. Apparat. ad Bibl. Patrum c. 21. et *Cozza* Vindic. Areopagit. pag. 2. c. 22. [*Fabr.* — add. *Oudin.* comm. de fcriptor. — ecclef. tom. I. pag. 1367. fed minus plene et curiofe, et pag. 1368. fqq. de veteribus interpretibus, paullo curatius. *Harl.*]

ſcholiis. *S. Ignatii* vndecim epiſtolae. *S. Polycarpi* epiſtola vna. ex edit. *Iac. Fabri*, Stapulenſis Pariſ. per I. Bigmanum et Wolfgang. Hopylium. 1498. fol. v. *Foſſii* catal. l. c. col. 620. ſqq. et alios, quos laudat cl. *Panzer* A. T. II. pag. 321. Edit. *Argentor.* 1498. quam cit. *Oudin.* de ſcript. eccl. antiquis tom. III. col. 2435. ſpuriam habet *Clement* in bibl. curieuſe etc. tom. I. pag. 256. not.

Dion. Areop. de celeſti hyerarchia: de diuinis nominibus: de myſtica theologia, et eiusdem *epiſtolae*, quas emendauit et cum graeco contulit *Ambroſ. Camaldulenſis* in monaſterio Fontis Boni anno 1436. in fine: Impreſſum *Brugis* per Colardum Manſionis, ſine a. nota. v. *Laire* indic. librorum ab inuenta typographia etc. Senonis 1791. 8. pag. 6.

Opp. Dion. translationis nouae de celeſti Hierarchia cum ſcholiis: de eadem eccleſiaſtica Hierarchia cum comment. *Marſilii*: de myſtica theologia cum eiusd. comment. Vndecim epiſtole *Dionyſii* cum eiusd. commentar. Vndecim epiſtole *Ignatii*; Argent. M. v. c. II. (1502.) fol. — et translat. nouiſſimae de myſtica theologia: de diuinis nominibus cum comment. *Marſilii Ficini.* Ib. eod. anno. fol. v. *Panzer* VI. p. 29. Arend. l. c. p. 35. hunc editionis Argentor. titulum eſſe ait: *Opp. Dionyſii* veteris et nouae translationis etiam nouiſſimae ipſius *Marſilii Ficini*, cum commentariis *Hugonis* (de Sto Victore), Alberti, Thomae (de Aquino), *Ambroſii* oratoris (Camaldulenſis.) *Rob.* Linconienſis et *Thomae* Vercellenſis *). — Idem *Arend* adnotat, *Hugonis de S. Vict.* explanationem libri, coeleſtis hierarchiae, eſſe quoque in eius Opp. Rotomagii 1648. et Moguntiae 1617. — Diſtinctius duas illas edd. indicat Maitt. II. p. 155. *Kinderling* in iudice libror. memorab. bibl. Magdeb. etc. in: *Meuſelii* hiſt. litterariſch-bibliogr. Magazin. (Tiguri 1790.) part. II. p. 177. memorat *Dion. Areop. opera*, Argentor. 1503. 4. ſed in *Maitt.* A. T. II. pag. 160. non ſolum additos eſſe comment. (in edit. 1502.) et *Ignatii* epp. ſcribit, ſed formam quoque fol. deſignat.

Dion. Areop. opera ex lat. verſione *Marſilii Ficini.* Argentor. 1511. fol. v. *Kinderl.* l. c. pag. 182. et ibid. pag. 183. occurrit *Dion. Areop.* de coeleſti hierarchia variaque eiusdem opuſcula. Pariſ. 1513. fol. — Opp. latina Ambroſii Camald. verſio cum ſchol. Iac. Fabri et Iodoci Clichtouei. *Ignatii* XI. epp. *Polycarpi* ep. vna. Pariſ. apud Henr. Steph. 1515. fol. (v. *Maitt.* A. T. II. pag. 263.)

Graece primum prodierunt quaedam opuſcula in ed. Iuntina, cuius haec eſt epigraphe: Τάδε ἔνεστιν ἐν τῇδε τῇ βίβλῳ τοῦ ἁγίου Διονυσίου· Περὶ τῆς οὐρανίας ἱεραρχίας κεφαλ. ιε. etc. *Haec inſunt in hoc libro S. Dionyſii. De eccleſiaſtica hierarchia. Cap. XV. De diuinis nominibus. cap. XIII. De pontificali dignitate. cap. VII. De myſtica theologia. Cap. V. Epiſtolae X. Martyrium ſ. Dionyſii*, (auctore *Methodio*, vel, vt alii, *Metrodoro.*) Florent. in aedib. Phil. Iuntae 1516. 8. cum prologo *S. Maximi*, ſcholiisque ac fragmentis quibusdam aliorum in fine. v. *Bandini* annal. typogr. Iuntarum, part. II. pag. 103. ſqq. et *Maittaire* A. T. II. pag. 277.

— de myſtica theologia, gr. et lat. ex var. interpr. cum comment. *Eckii.* Auguſt. Vindob. 1519. 4. v. *Maitt.* II. pag. 328. et *Panzer* VI. pag. 153. *Arend* pag. 36. citat priorem *Eckii* edit. Ingolſtad. 1517. m. 4.

*) Ita fere inſcribitur editio haec Argent. 1503. fol. cui etiam adiectae ſunt Ignatii epp. latine ed. *Io. Saraceno*, cuius exemplum eſt in bibl. Paul. Lipſ. ſed in eadem etiam ſunt *Dion.* opp. cum Epp. Ignatii et Polycarpi, lat. Argent. 1502. fol. et *Dion.* Opp. lat. ex int. Ambroſii Camald. accedunt Ignatii et Polycarpi Epp. Venet. 1502. fol. ap. Io. Tacuin.

Dion. Areop. opera, gr. cum interpret. Io. Sarraceni, Ambrosii Camaldul. Marsilii Ficini et Vercellensi extractione. *Io. Eckius* commentar. adiecit pro theologia negatiua. Augustae Vindel. per Jo. Miller. 1525. fol. — lat. cum *Ignatii* epp. et *Antonii Eremitae* epp. Colon. ap. Quentel. 1536. fol. v. *Arend* pag. 36. sqq. *Maitt.* II. p. 835. et 836. atque *Clement.* l. c. p. 257. cui editio Colon. 1539. quam Gundling. et Oudin. citant, est suspecta.

Dion. Areop. de nominibus diuinis, gr. et lat. Venet. 1538. 8. *Arend* citat ex *I. G. Olearii* biblioth. scr. eccles. pag. 201.

— de ecclesiastica hierarchia oratio, gr. et lat. cum graecis scholiis et latina *Dionysii* ad Polycarpum epistola. Basil. in offic. Heruag. 1539. 8. vid. *Maittaire* III. p. 298. — *Conr. Clauseri* versionem Dionysii latin. nouam, Argentor. 1546. lucem adspexisse, notat *Arend* l. c. *Ittigius* aliique. — Eodem anno *Dion. Areop.* opp. ex versione variorum latina prodierunt Coloniae.

— *Dion. Areop.* epistolae, Basil. 1550. in: Μικροπρεσβυτικόν, s. breuium quorumdam veterum theologorum opera. fol. v. cat. bibl. Leidens. pag. 38.

Dion. Areop. opera omnia, quae exstant; eiusdem vita incerto authore, (Methodio, vel Metrodoro;) scholia incerti auctoris, (Maximi) in librum de eccles. hierarchia; quae omnia latine nunc primum a *Ioachimo Perionio*, — conuersa sunt. Lutet. ex offic. typogr. Mich. Vascosani. 1556. fol. rec. 1566. ibid. et 1605. Paris. ex offic. Cl. Morel. fol. v. *Maittaire* III. pag. 673. seqq. 735 et 847. Haec versio laudatur. v. *Io. Fabric.* histor. bibl. suae tom. I. pag. 67. de Perionio. *Arend* duce forsan *Ittigio* p. 135. memorat ed. huius Perionianae versionis Colon. ap. Matern. Cholin. 1557. 8. Paris. 1567. et aliis aliorum scriptorum eccles. epistolis etc. auctiorem, Lugduni 1585. 12. — et edit. graecam opp. Dion. Venet. 1558. *Ficini* translatio Dionysii Areop. vna cum illius argumentis est quoque in tomo II. operum *Ficini*. Basil. 1561. nr. 1. v. *Io. Corsii* vitam Marsilii Ficini, ed. ab *Ang. Mar. Bandinio*, Pisis 1771. 8. pag. 75.

Georg. Pachymerae paraphrasis in omnia Dionysii Areopagitae Opp. graece: exc. Guil. Morel. Paris. 1561. 8. *S. Maximi* scholia in Dionysii libros et *Mich. Syngeli* laudat. eiusdem. graece ap. Guil. Morelium. 1562. 8. — *B. Dionysii Areop.* opera, graece cum variis lection. Paris. ap. Guil. Morelium. 1562. aut communi titulo iunctim editi sunt libri illi et inscripti (sec. catal. Pinell. I. pag. 59.) *S. Dionysii Areop.* opera omnia, cum scholiis S. Maximi et Pachymerae paraphrasi gr. Paris. ap. Guil. Morel. 1562. II. tom. 8. et praeter memoratam tamquam alia edit. graece ibid. eiusdemque anni III. voll. citatur in cat. bibl. Leidens. pag. 38.) Mor. vsus est VII. codd. msst. quorum accuratam descriptionem ipse ad editionis calcem dedit: sed versionem librorum illorum latinam, in initio opp. Dionysii promissam, forsan morte prohibitus non euulgauit. v. *Maitt.* III. pag. 720 et 724. et de Maximo ac Pachymere, *Arend* pag. 38. (qui pag. 39. edit. gr. et lat. curante *Gulonio*, Paris. 1602. memorat,) atque *Io. Fabr.* hist. bibl. suae tom. I. pag. 115 et 116. ac de Pachymere *Ittig* l. c. pag. 138. sq.

Dion. Areop. Opp. a *Petro Lansselio*, gr. cum Perionii versione latina. Paris. 1615. fol. Lanssel. in praefixa apologetica disput. probare nititur, Dionysium missum fuisse in Galliam,

Galliam, et quae ei in hac edit. tribuuntur, ipsius esse scripta. Addita sunt praeterea aut subiuncta vita Dionysii ex eius operibus scholiisque Maximi collecta; vita et encomium Dionysii ex menaeis Graecorum, Simeone metaphraste, Suida, libro II. Nicephori, Mich. Syngelo, eiusque martyrium ex Methodio ac Dionysio Guerino; tum Lanselii notae variaeque lectt. Maximi scholia in libros et epp. Dionysii, et Pachymeris paraphrasis etc. de quibus omnibus fusius disserit *Io. Fabr.* in historia bibliothecae Fabricianae, tom. I. p. 113-116. qui inter alia obseruat, *Syngeli* librum *de laudibus S. Dionysii*, Lutetiae Paris. gr. ac lat. prodiisse a. 1547. 1562. (quam ed. a Morell. curatam esse, iam obseruauimus,) et per Corderium 1633.

Dion. Areop. opera de coelesti et eccles. hierarchia; de diuinis nominibus; mystica theologia et epp. Coloniae Agripp. 1618. in bibl. patr. vol. I. fol. pag. 97. (catal. bibl. Leidens. pag. 38.)

— de mystica theologia gr. et lat. cum adnotatt. *Caroli Hersentii.* Paris. 1626. 8.

Dion. Opera cum scholiis *S. Maximi* et paraphrasi *Pachymerae*, gr. a *Balthasare Corderio* latine interpretata et notis theologicis illustrata, Antwerp. ex offic. Plantin. B. Moreti. 1634. fol. II. voll. — rec. et addita *Io. Chaumontii* defensione Areopagitae. Paris. 1644. fol. II. voll. Integram eamque longam posterioris editionis inscriptionem, et indicem contentorum lege in *Maittaire* A. T. III. pag. 905. sq. add. Arend. pag. 39 sq.

Dion. Areop. opera omnia, commentariis illustrata, gr. et lat. cum paraphrasi *Ge. Pachymerae* et adnotatt. *Balthas. Corderii*, post edit. Antwerp. et Parisiens. nouis accessionibus varr. lectt. (ex codd. Venetis) et differt. praeuia [u]) locupletata. Venet. 1755. fol. II. voll. v. Illustriss. Sam. S. R. I. com. *Teleki* biblioth. part. I. pag. 253. *Harl.*

VII, In bibl. Caesarea praeter latinos duos exstant codices MSS. graeci operum Dionysii, quos cum Corderiana editione conferri operae pretium esse notat *Lambecius*, quem vide lib. III. p. 67. [v]) sqq. [w]) et in itinere sacro Cellensi p. 175. sq. Idem Lambecius *Epistolam* ibi [[?]] MS. exstare refert *ad Timotheum, de morte SS. Apostolorum Petri et Pauli.* [Exstat quoque in cod. Florent. etc. v. notit. codd.] Nam *Epistola de Eclipsi Solis ad Apollophanem* [x]) quae latine tantum ex Hilduini Areopagiticis a Corderio t. 2. p. 273. cum Halloixii notis exhibetur, in codicibus graecis caesareanis etiam exsulat. Dionysii loca plura profert *Gregoras* lib. 32. hist. quemadmodum et Plotini Maximique. *Fabr.* Ex *Montf.* bibl. bibliothecarum MSS. passim in t. I. et II. magnus codd. Dion. Ar. qui in variis custodiuntur bibliothecis numerus colligi potest: quae omnia nolo repetere. *Dion. Areopag.* loca et fragmenta occurrunt in *Niconis* collectione locorum S. S. et scriptorum eccles. in cod. *Coislin.* XXXVII. vbi etiam est *Dion. Areop. martyrium*, in cod. CXVII. — in cod. CXXII. sec. *Montfauc.* cat. bibl. illius pag. 111. 191-197. — in collect. rerum moralium ex script. eccl. in cod. *Coisl.* CXII. (*Montf.* l. c. pag. 186. et in aliis eiusmodi catenis, collectionibus et miscellaneis, in

B 3 cod.

u) *Francisci Bernardi de Rubeis*, qui in c. II. §. III. de vero atque genuino operum auctore docte disputat, et cap. II. pag. 3. de S. Maximo.

v) [Pag 196. ed. Kollar.]

w) Conf. infra, in notit. codd. Vindob. *Harl.*

x) In illa Epistola pro *Philippo Aridaeo* Philippi Medmaei, mathematici, nomen reponendum est, de quo dixi lib. 3. cap. 5. §. 8.

cod. *Coisl.* CXX. — cod. CCI. — cod. CCLIX. — cod. CCLXXVI — cod. CCLXXXVIII. cod. CCXCIV. — cod. CCCV. vbi inesse dicitur Dion. Areopag. de monachis. — cod. CCCLXXI. in S. Maximi opp. — (v. *Montf.* pag. 193. 251. 305. 390. 405. 412. 421. 578.) — In cod. CCXXIV. fabulosa quaedam de Dionysio Areopag. eiusque familiaritate cum Ioanne, apostolo, narrantur: teste *Montf.* p. 277. — in cod. CXLV. (p. 210. *Montf.*) est *martyrium Dion. Areop.* — In cod. autem LXXXV. (*Montf.* p. 140.) sunt omnia opera *Dion. Areop.* cum paraphrasi *Georgii* Pachymerae, et scholiis Maximi marg. quae omnia edita sunt a Corderio. — In codd. LXXXVI. (cum glossario et scholiis Maximi, et scholio quodam, in quo Dion. Areop. vocatur Pauli apostoli discipulus etc. et in libro de ecclesiastica hierarchia dixisse fertur, monachos olim vocatos fuisse Therapeutas;) CCLIII. et CCLIV. sunt *Dion. Ar.* opera et X. epistolae v. *Montf.* p. 140. 303. et 304. — *Paris.* in publ. bibl. inter codd *Syriacos* est in cod. LXVII. Dion. Ar. *Liturgia.* — in cod. LX. inter codd. *Armenos*, commentarii in librum Dion. de hierarchia coelesti: — et in codd *armen.* LXXVI. Dionysii quaedam de vsibus in ecclesia receptis (quem Dionysium, confector catal. vol. I. pag 85. suspicatur, eumdem esse cum illo, qui de hierarchia ecclesiast. scripsit:) — in cod. *armen.* LXXXVIII. nr. 8. Dionysii epistola, (apocrypha, indice collectore catal. c. l. pag. 90.) ad Timotheum de sanctorum Petri et Pauli morte. — Inter *arabic.* codd. nr. CLI. nr. 9. homiliae quaedam Dionysii et aliorum. — Ibidem inter codd. *graecos*, (teste catal. vol. II.) sunt libri plerumque iunctim et cum scholiis S. Maximi, de hierarchia coelesti et de diuinis nominibus in codd. XV. — de hierarchia eccles. et de mystica theol. in codd. XIII. — epistolae in codd. XVI. — in cod. MCCCXI. sunt e Dion. Areop. excerpta de angelis.

Taurini in cod. reg. CCCLIX sunt opp. Dion. cum scholiis *Andreae* cuiusdam, (cuius nomen quoque occurrit in cod. quodam Florentino, paulo post memor.) quae tamen eadem omnino esse atque scholia S. Maximi typis vulgata, adnotat auctor catalogi codd. gr. Taur. pag. 486. sq. qui etiam exscripta dedit duo disticha versibus gr. hexametris comprehensa in Dionysium, a Corderio omissa, cum latina versione, ex alio cod. depromta. — In cod. LXXXIV. saec. XVII. legitur commentar. in Ioannis apocalypsin, cuius haec est inscriptio, (vt lat. versione vtar,) „*Magni Dionysii Areop.* diuina theoria, atque praedictio ad euangelistam Iohannem in insula Patmos exulem de diuina eius apocalypsi, quae, vt scriptum est, quum finis venerit vniuersae terrae, aperietur. Secundum hoc magni Dionysii epistolae argumentum cel. *Oecumenius* diuino quodam motu percitus interpretatus est. Dicitur autem expositio apocalypseos — Iohannis ab *Oecumenio* oratore conscripta." v. catal. pag. 178. sq. vbi praeter ea adnotatur, opus videri in XII. sermones esse distributum; sed in cod. Taur. post num. β' (h. e. secundum) statim sequi ϑ', s. nonum. Synopsis horum commentatiorum sub nomine *Oecumenii* e cod. *Coislin.* edita est a *Montf.* in bibl. Coisl. pag. 273. — In eadem bibliotheca Taurin. sunt versionis *latinae* codd. n. in cod. CCCIX. DCLVI. et DCLVII. (sec. catal. codd. lat. p. 54. 208 et 209.) libri de angelica siue coelesti et eccles. *hierarchia*, de diuinis nominibus, de mystica theologia, (interprete *Io. Saraceno*, de quo eiusque versione v. *Oudin.* tom. I. pag. 1569.) epistolae; denique tractatus de differentia mundanae theologiae atque diuinae et demonstrationibus earum, qui tractatus, (vti dicitur,) X. libris continetur et inter opp. Dionysii editus fuit Colon. 1536. et auctor illius creditur *Thomas Gallus*, Abbas S. Andr. Vercellensis, saec. XIII. v. *Oudin.* l. c. l. pag. 1370. et auct. catal. Taur. pag. 208.

Romae

Romae sunt opp. Dion. in *Sfortiana* bibl. n. LXXXIV. LXXXV. et LXXXVI. cum comm. Maximi monachi, et in *Vatic.* ex msstis Heidelb. n. XXXIX. et CXXIII. — tum in bibl. *Messanensi* apud Siculos — in cod. *Oxon.* bibl. n. MDCVIII et MDCXXX. inter codd. collegii corporis Christi, cod. membran. CXLI. et CLXIII. teste *Oudin.* l. c. col. 1366. sq. qui col. 1368. sqq. vt ad §. V. iam adnotauimus, vberius de codd. atque editt. veterum interpretum, scholiastarum atque commentatorum disputat: ad quem ablegare praestat illorum cupidos curiososque, quam vt omnia de charta in papyrum transscribendo tempus chartamque perdam. — Codd. multos, qui continent variorum vett. latinas interpretationes variorum *Dion.* librorum, recenset *Bandin.* in catal. codd. italic. bibl. Medic. Laurentianae, Gaddianae et S. Crucis, passim. v. indic. I. in tom. V. col. 514. — Versio omnium opp. *Dion.* ab *Ambrosio* facta et eiusdem versio lib. de coel. hierarchia in codd. Venetis S. Mich. *Mittarelli* bibl. codd. I. col. 327.

Florentiae in bibl. Laur. Medicea in cod. XI. plut. V. de coelesti et ecclesiastica hierarchia ac de diuinis nominibus, cum scholiis Maximi atque epigrammatibus tribus in Dion. a pag. 23-29 adiuncta sunt scholia, et inscribuntur σχόλια τῦ περὶ συμβολικῆς θεολογίας, *ad symbolicam theologiam* (quae non amplius exstat:) quae vero pertinent ad initium cap. 1. operis de eccles. hierarchia. v. *Bandin.* cat. codd. Laurent. gr. I. pag. 31. qui non solum exscripsit mem. epigrammata, sed etiam multus est de Dion. Areop. — Eadem opuscula exstant cum commentariis, in cod. XIII. plut. V. *Bandin.* l. c. pag. 32. sqq. haud pauca excerpsit ex commentariis, et copiosus est de horum auctore, praesertim ex quanam interpretatione scriptor saec. XV. circ. suppleuerit defectum interpretationis antiquioris in illo codice; num interpretationis recentioris auctor fuerit *Dionysius* quidam *Alexandrinus*, rhetor y), (cuius commentaria in Areopagitam laudantur a Io. Cyparissiota et a *Franc. Turriano* in defensione canonum apostolorum aduers. Magdeburgens. centuriatores, Lutet. 1573. fol. pag. 236. f), an *Germani*, patriarchae CPolitani, an alius? — In cod. XIX. eiusdem plutei, *Dion.* opp editis initio et fine plane consentanea. (*Bandin.* l. c. pag. 41. vbi dedit duo scholiorum specimina excerpta). — In cod. XXVI. eiusd. plutei *Dionysii* libri de diuinis nominibus et de coelesti atque ecclesiastica hierarchia, item epistolae X. cum scholiis cuiusdam *Andreae* et *Maximi* atque epigrammatibus in Dionysii laudem. (Plura de hoc cod. dabit *Bandin.* l. c. pag. 50. sqq.) — Memorabilis est cod. XXXII. plut. V. de cuius forma et argumentis copiose agit *Bandin.* l. c. pag. 56. sqq. Sunt autem in eo *Dionys.* lib. de coelesti et ecclesiastica hierarchia, de diuinis nominibus, libellus quartus de mystica theologia, epistolae X. scholia, 124 capp. comprehensa, quibus praemittuntur hexametri, a Bandinio primum publicati, et prologus in S. Dionysium, qui sub nomine Maximi circumfertur, atque epigrammata in eundem. — In cod. XXIX. plut. VII. *Georgii Pachymerae* paraphrasis in Dion. Areopag. opera: illa exstat in edit. Dionysii Areopag. Veneta, 1755. fol. tom. I. pag. 6-152. (*Bandin.* l. c. p. 289.) — In cod. XXXV. plut. VII. nr. 4. *Dion.* IV. epistolae ad Caium therapeutam cum vberrimis, Maximi forsan, scholiis marginal. (*Band.* I. p. 296.) — In homilia *Anastasii Sinaitae*, quam *Bandin.* ex cod. XXXV. pl. VII. tom. I. pag. 290. sqq. integram dedit, pag. 311. legitur Dionysii Areopag. defin. de animo. — In cod. XVII. plut. VIII. n. 25. excerpta ex Dionysio Areop. et Maximi scholiis in eundem, *Band.*

y) v. Fabric. nostrum init. §. VI.

(*Band.* I. p. 561.) — Excerpta ex IV. V. et II. capp. myſticae theologiae *Dion. Areopag.* cum Maximi ſcholiis et *Dion.* lib. de coeleſti hierarchia, in cod. XXXVII. nr. 6 et 7. plut. XXXI. (*Bandin.* II. col. 115.) — Inter teſtimonia ſcriptorum eccleſ. de praedeterminatione (vti dicitur,) et praeſcientia dei, in cod. VI. plut. LXXXVI. n. 8. (*Band.* III. col. 295.) Occurrit quoque Dion. in catena in Eſaiam, in Pſalmos etc. et citatur a Io. Cantacuzeno alioque anonymo et a Niceta Choniate in theſ. orthod. fidei. v. *Band.* I. p. 18. 34. 91. 99. 102. 254. 348. 358. et 433. *Florentiae* in monaſterio Camaldulenſ. II. cod. *Dion. Areop.* opera, et de diuinis nominibus. (*Montfauc.* in diario ital. pag. 363. vbi duo is epigr. in Dionyſium exſcripta dedit, et pag. 364.) Ibid. *Dion. Areop.* ep. ad Timotheum de martyrio Petri et Paulli, et in alio cod. membr. *Dion. Areop.* opuſcula et epiſtolae. (*Montf.* pag. 371. et 372.)

Venetiis in bibl. D. Marci in codd. CXLII. CXLIII. (cum *Germani* patriarchae CPolit. ſcholiis aliisque, quae in editis non exſtant, CXXXXIV. CCCCXCIV. CCCCCLVIII. ſunt *Dion Areop.* opera gr. cum ſcholiis. — in cod. XXI. excerpta in catena in Iobum, ſecundum catal. codd. gr.

Neapoli in bibl. regia codd. LXV et CCXIX. opp. cum ſchol. in poſteriore cod. ſunt quoque effigies Dionyſii adfabre depicta, Chriſtoph. Patricii Mitylenaei in illum iambi, et *κανὼν* in S. martyrem Dionyſ. Areop.

Patauii in bibl. coenobii S. Iuſtinae *Dion. Areop.* opera et epiſtolae, — et in bibl. ordin. Eremitanor. de diuinis nominibus, teſte *Tomaſino* in bibliothecis Patauinis msst. pag. 46. et 72.

Leidae inter codd. Voſſianos, martyrium Dionyſii Areop. — in bibl. publ. paſſio Dionyſii ſociorumque eius — inter codd. Bonau. Vulcanii, opera varia, in quibus poſtremum eſt *Μαρτύριον τοῦ νῦν ἐν ἁγίοις Διονυσίου τοῦ ἀρεοπαγίτου ῥωσικοῦ ἐν ἐλευθερίῳ.* v. Catal. bibl. pag. 329. nr. 109. et pag. 396. nr. 24. in quo cod. etiam eſt Mich. *Syncelli* encomium in Dionyſium, et pag. 346. — Inter codd. *arabicos* Dionyſii D. Paulli diſcipuli epiſtola ad Timoth. de morte Petri et Paulli. v. catal. cit. pag. 419. nr. 129.

Lipſiae in bibl. Paullina eſſe codices Dionyſii, ex Fellero pag. 101-103. refert *Ittig* in diſſ. de patrib. apoſtol. pag. 137.

Auguſtae Vindel. in cod. catenae in epiſt. Paulli ad Rom. ſunt fragm. *Dion. Areop.* (v. *Reiſer.* catal. pag. 9.) — *Dion. Areop.* et aliorum contra Arianos: ſic quidem citatur a *Reiſero* l. c. pag. 22. (penes quem ſit fides ſcripturae aut nominis Areopagitae aut Arianorum.) — *Dion.* de hierarchia eccleſ. et in alio cod. graec. *Dion.* ſermones octo. — *Dion.* ep. de morte apoſt. Petri et Paulli, ex lat. verſione. (*Reis.* pag. 26. et 35. et 49.)

Vindobonae in bibl. caeſarea, ſecundum *Lambecii* comment. pag. 646. vol. II. cod. CXXII. ſumma breuis in hierarch. S. Dionyſii Areop. metrice. — In vol. III. Dionyſius citatur in *catenis*, in cod. X. ac XLII. et in anonymi commentat. in praecipua V. et N. T. loca, in cod. XLVII. — Opera cum ſcholiis in codd. XXXXIX. et L. pag. 184. ſqq. (vbi Lamb. ſex in Dionyſ. epigrammata ex cod. exhibuit, at non primus, vti ſibi videbatur, Kollario pag. 187. iam obſeruante,) et pag. 191. ſqq. in cuius poſterioris adpendice II. eſt ano-

anonymi cuiusdam auctoris expositio graeca difficiliorum quorundam vocc. ad hierarchiam eccles. pertinentium, quibus Dion. Areopag. vtitur, simul et recensio deperditorum opp. Dionysii: tum scholion quoddam, quod Lambecius integrum quidem dedit, sed adnotante Kollario, iam editum fuit in ed. Iuntina, in quo Dionysius narrasse dicitur, monachos olim etiam vocatos fuisse *therapeutas*. (v. supra de cod. LXXXVI. Coislin.) In fine est lexicon s. interpretatio alphabetica difficiliorum quorundam vocc. in opp. Dionysii; quod quidem lexicon dignum censet, quod publicetur integrum; enimuero iam lucem vidit in ed. Iuntina. v. Kollarii not. p. 195. — *Dion* libri II. de coel. hierarchia et de diuiuis nominibus; cum Maximi scholiis; in cod. LI. v. *Lambec.* III. col. 196. sqq. qui tres illos codd. dignos esse iudicat, qui diligenter conferantur cum edit. Corderiana. — *Maximi* schol. in Dion. libr. de coel. hierarchia, in cod. LII. v. *Lamb.* col. 198 — In cod. CLXXXVIII. nr. 18. (*Lamb.* IV. col. 455) excerpta quaedam ex opp. Dion. Areop. vbi citatur speciatim operis de hierarchia eccles. c. V. περὶ τῶν ἱερατικῶν τελειώσεων. — In cod. CCXXXVII. nr. 13. CCLVII. nr. 1. et CCLXXXIII. nr. 2. sunt excerpta ex opp. Dionysii. v. *Lambec.* V. col. 191. 363. et 474. vbi citatur Dion. Areop. ἐκ τοῦ περὶ ἱερῶν κεκοιμημένων. — In cod. XLV. nr. 69. excerptum ex Dion. capite VII. de caeremoniis funeralibus, in exsequiis pie defunctorum vsitatis, περὶ τῶν ἐπὶ τοῖς κεκοιμημένοις τελεμένων. (*Lambec.* VIII. col. 949.) — *Kollarius* in supplem. I. ad Lambec. col. 91. sqq. copiose recenset cod. XI. in quo sunt Dionysii Areopagitae opera cum scholiis S. Maximi et Georgii Pachymerae paraphrasi: vbi *Kollar.* de prooemio Maximi, ex hoc cod. edendo, de epigrammatibus *Christophori*, patricii Mytilenaei, in laudem Dionysii, (quae etiam gr. cum versione Bonifacii Fiuetti lat. leguntur in nouissima edit. Veneta, tom. I. pag. 32.) et aliis contentis bene agit. — *Mosquae* in bibl. Synodi sunt duo codd. qui continent *Dionysii* Areop. opp. v. cl. *Matthaei* notitiam codd. gr. bibl. Mosquensium, (Mosquae 1776. mai. fol.) pag. 59. sq. *Harl.*

VIII. Deperdita Dionysii huius scripta sunt, περὶ ψυχῆς, περὶ δικαίου καὶ θείου δικαιωτηρίου, περὶ θείων ὕμνων, περὶ νοητῶν, καὶ αἰσθητῶν, περὶ θεολογικῶν ὑποτυπώσεων (cuius operis frequenter meminit Dionysius. Vide t. 1. p. 437. 444. 455. 465. 482. 490. 492. 497.) et περὶ συμβολικῆς θεολογίας [z]). [comment. in Ioan. Apocalypsin. v. in §. VII. in not. codd. *Taurinens.*] His Pachymeri in prooemio p. XLIII. memoratis, ex Gyraldo dial. 5. de Poëtis, qui id in commentariis graecis obseruasse se ait, adiunges περὶ τοῦ μακαρίου Ἱεροθέου, de illo nimirum *Hierotheo*, praeceptore suo, ex cuius ἐρωτικοῖς ὕμνοις adfert quaedam Dionysius cap. 4. de diuinis nominibus [aa]). Anonymus MS. apud *Lambecium* lib. 3. pag. 69. [pag. 189. ed. Koll.] addit περὶ τῆς κατὰ νόμον ἱεραρχίας. Sed addit, e male lecto libri de eccl. hierarchia loco, vt notauit *Hallcisius* apud *Corder.* T. 2. p. 379. 519. Idem

z) Haec symbolica theol. citatur a Dionysio ipso aliisque. v. *Lambec.* comm. de bibl. Caes. III. pag. 185. Alia Dionysii deperdita citantur in codd. Vindob. v. notit. codd. *Harl.*

aa) De *Hierotheo*, ex cuius Θεολογικαῖς στοιχειώσεσι quaedam adfert Dionysius cap. 3. de diu. nominibus, vide *Halloixium* tom. I. scriptor. oriental. p. 600. sq. *Nicol. Antonium* libr. I. bibl. vet. Hispan. cap. 19. pag. 87. sq. et *Tho. Ittigii* diss. de patribus apostolic. pag. 121. sq. Celebratur in Menologiis et martyrologiis 4 Octobr.

Idem recte monet, librum περὶ τῶν Ἀγγελικῶν ἰδιωτήτων καὶ τάξεων, qui cap. 4. de diuinis nominibus citatur, diuersum esse a libro, qui exstat, de coelesti hierarchia. Vide etiam, si placet, quae ibidem Halloisius subiungit de *Actis Martyrii S. Eutropii*, sodalis sui, quae cum *Epistola ad Clementem*, episcopum Romanum, misisse Dionysius traditur apud *Vincentium Bellouac.* XI. 18. speculi hist.

IX. De libro triplici, qui *Pastoris* titulo ex veteri latina versione bb) exstat, et *visiones* 4. *mandata* 12. ac 10. *similitudines* complexus ab antiquis scriptoribus tributus est HERMAE, siue illi, (quod magis placet,) cuius mentio Rom. XVI, 14. siue *Hermae*, Pii, episcopi rom. fratri cc) [P] pauca erunt, quae notabo post virorum doctissimorum industriam

bb) *Anastasium*, bibliothecarium, versionis illius auctorem esse, incerta plane et parum credibilis coniectura est *Casp. Barthii*, notis ad Hermam, p. 855. neque de *Rufino* constat, quum minime necesse sit, veteres omnes interpretationes deberi Anastasiis atque Rufinis. Etiam hoc fuit caussa a Barthio pronunciatum esse existimo p. 860. 868. et 870. quod interpres tantum eclogarium egerit. Dubito quoque, an multi adsensuri sint *Tho. Galeo*, qui praefat. ad Opuscula Physica, Ethica et Mythologica Pseudoclementem in libro Pastoris citat. *Nam Clementis*, inquit, *opus esse*, *multa sunt*, *quae suadent.*

cc) Ita Pseudo-Tertull. 3. adversus Marcion. et liber Pontificialis in vita Pii. Sed antiquiorem esse Hermae librum scriptum ante excidium Hierosolym. Clemente Romano episcopo, et ab Irenaeo iam pro libro sacro laudatum, recte monuere *Pearsonius* Vindic. Ignatii lib. 1. c. 4. et lib. 2. c. 13. f. 408. et *H. Dodwellus* diss. de successione Rom. Pontificum, c. XI. §. 5. *Fabr.* Primum notandum est, nomen auctoris scribendum esse *Hermas*, non, *Hermes*, copiose docteque id demonstrante *Cotelerio* tom. I. pag. 73 sqq. Tum iis, quae ego de *Hermae* aetate scriptisque in Introduct. in hist. L. Gr. II. 2. pag. 182. sq. iam collegi, et item quae *I. Georg. Walch* in historia ecclesiast. N. T. (Ienae 1744. 4.) p. 343-347. disputauit, multis aliis V. D. laudatis, tum *Stolle* in: aufrichtige Nachricht von dem Leben — der Kirchenväter etc. pag. 29-32. ex *Ittigii* select. capp. hist. eccl. saec. I. pag. 155. eiusque diss. de patrib. apostolicis §. LV. sqq pag. 184-206. (quem conferes,) aliisque obseruauit, et quos infra, §. X. Fabricius citauit viros doctos, addi possunt recentiorum narrationes et iudicia. *Io. Salom. Semler* in prolegg. ad Baumgartenii theol. polem. vol. II. §. 51. pag. 7. sqq. Hermae librum, qui inscribitur *Pastor*, esse miserrimum scriptum pronuntiat, et ab homine quodam christiano, Iudaeorum disciplinae quondam alumno, in Aegypto, Alexandriae, confictum, demonstratum iuit, multa contra *Bullum* in sect. I. defension. fidei Nic. cap. II. §. 4. et de locorum Hermae quorumdam falsitate disputauit, alius autem loci in Vta similitudin. lectionem et sensum explicuit diligenter. — Hermam fuisse aut mente captum et fanaticum, aut, quod verisimilius videatur, licitum sibi duxisse, colloquia cum deo et angelis fingere, quo dogmata et praecepta, quae vera et salubria fratribus putabat, faciliores aures et animos inuenirent, iudicauit *Mosheim.* in comm. de rebus Christianorum ante Constantinum M. p. 163. nec multum dissentit cum aliis *Schroeckh* in historia christiana, germanice scripta, tom. II. pag. 373. sqq. Enimuero cel. *Rosenmüller* in libro de Christianae theologiae origine cap. 1. §. VI. p. 28. negat, ficta illa cum deo angelisque colloquia probare statim, eum fuisse fanaticum et mente captum; contra ex testimoniis veterum ipsoque libri argumento, quod a pag. 32-37. bene exhibet, colligit latiusque explanat sententiam, destinatum fuisse librum vsibus Catechumenorum ac rudiorum Christianorum, proinde recte pro prima institutione catechetica in litteras relata haberi posse. Parum discedit, neque magnifice extollit Hermae librum, neque adeo deprimit *Lange*, qui in hist. dogmatum mem. I. pag. 75-84. multus est de illo. — *Io. Iac. Zimmermann.* in disquis. histor. et theol de visionibus in eius opusculis, part. I. sect. V. pag. 668. sqq. *Pastoris* et argumentum repetit, et auctoritatem fidemque examinat. *Cotta* in histor. eccles. cit. l. pag. 647-655. potiores de eo eiusque libro repetiit narrationes iudiciaque.

Bar-

ſtriam. Inprimis adferam loca nonnulla veterum, Cotelerio, qui magnum eorum numerum editioni ſuae praefixit, praeterita. *Clemens* in Eclogis ἐκ τῶν προφητικῶν §. 45. ed. Combefiſii, vbi habes verba ex libr. II. mandato 5. In eccleſiis δεδημοσιευμένον *Hermae* librum ſcribit *Enſebius* III. 3. hiſt. quod Valeſius reddit, *publice legi.* Rufinus: *in nonnullis eccleſiis legitur.* *Pailestrius* haereſi CXXII. *Cum anima facta ſit ex nihilo ſcilicet, vt ſcriptum eſt: qui fecit ex nihilo omnia, vt eſſent, quae non erant.* Confer lib. 2. Hermae mandat. 1. Auctor Homiliae de aleatoribus ad calcem Operum S. Cypriani: *Dicit enim Scriptura Diuina, Vae erit* Paſtoribus. Quod ſi ipſi *Paſtores negligentes reperti fuerint, quid reſpondebunt Domino pro pecoribus? a pecoribus ſe eſſe vexatos? non credetur illis. Incredibilis res eſt, Paſtores pati poſſe aliquid a pecore. Magis punientur propter mendacium ſuum.* Confer lib. 3. ſimilitudine IX. n. 31. *Ioh. Sarisberienſis* Epiſtola 172. dd) Paſtorem Hermae recenſet libris Apocryphis V. T. quod etiam fieri in codice latinorum bibliorum ante 800. annos exarato, qui in bibl. S. Germani exſtat, notatum *Rich. Simoni* lib. 2. hiſt. crit. N. T. p. 106. Franciſcus enim Iunius fallitur, qui per Paſtorem intellexit librum tertium Maccabaeorum, ideoque tacito licet nomine illum perſtringit *Stephanus le Moyne* notis ad Varia ſacra p. 1065. vbi illuſtrat ſtichometriam Nicephori, in qua veluti in Gelaſii decreto et Athanaſii ſynopſi inter Apocrypha N. T. Paſtor Hermae memoratur. Sequutus tamen Iunii ſententiam *Petrus Pithoeus* eſt, de latinis biblior. interpretibus p. 8. His adde locum *Didymi* in Catena ad Iob. VIII. 17. a Patricio Iunio edita pag. 202. et alium operis imperfecti in Matth. XIX, 28. quem teſtimoniis de *Herma* adiungere iubet ipſe *Cotelerius* ad lib. 3. ſimilitud. 9. §. 2. p. 112. tum loca *Origenis* tom. 14. in Matth. 19. p. 361. edit. Huetii, et tractat. 30. in Matth. 24. in veteri latina verſione, quae praeter locum ex Catena MS. in epiſtolas catholicas ad Iacob. 1. 6. obſeruauit *Io. Erneſtus Grabe* ſpicilegii Patrum tom. 1. pag. 303. 304. Denique *Bernardus de Montfaucon*, ſacerdos et monachus Benedictinus in praeclara ſua Athanaſii editione tom. 3. ex codice Colbertiuo vulgavit doctrinam ſub Athanaſii nomine ad Antiochum, nec Cotelerio, nec tunc, quum ſpicilegium ederet, doctiſſimo Grabio viſam, in qua fragmenta bene multa graeca *Hermae* ee) [130] occurrunt, quae legiſſe neminem poenitebit: quare ea hoc loco eum in finem adiuncta a me, vt conferri poſſint cum antiqua verſione, exhibere integra iuuat, quum prius nota-

Barnabae atque *Hermae* quaedam loca in ed. P. P. apoſt. Amſtelod. tom. I. 1724. emendare ſuſtinuit *Franciſc. Fiorius* in opuſc. de quodam Hegeſippi fragmento et de nonnullis SS. P. P. locis, Bonon. 1793. 4. p. 87-89. *Harl.*

dd) Confer Cotelerii notas ad t. I. monumentor. eccleſ. graecae p. 725. et quae ſcripſi in codice apocrypho N. T. [tom. II. p. 966. ſqq. ſed in tom. III. multo plura et doctiora poſtea dedit.]

ee) Graecos Hermae libros inſpiciendi magno deſiderio flagrabat *Grotius* epiſtola 768. qua teſtatur, ſe fragmenta Chriſtianorum primi et ſecundi ſaeculi diligenter collegiſſe. Forte in Graecis, ſi integra exſtarent, occurreret, quod auctor libri pontificialis memorat, *mandatum, quod praecepit Angelus Domini, cum venit ad Hermam in habitu Paſtoris, et praecepit ei, vt Paſcha die Dominica celebraretur.* Ad aliud enim opus reſpicere illum ſcriptorem aegre 'erediderim. Caeterum latina, quae habemus, Hermae antiquiora eſſe Tertulliano, et ab illo lecta, perſuadet ſibi Nourrius Adparatu ad bibl. Patrum diſſ. IV. c. 6. p. 53. Praeterea Cotelerius notis ad lib. 2. mandat. 5. laudat interpretationem codicis Victorini, ſiue bibliothecae S. Victoris, *preſſius non raro inhaerentem Graecis* ab Antiocho in Homiliarum opere citatis, *magno vſui futuram, ſi quando Hermas, qua lingua ſcripſit, in luminis oras exierit.*

notauero *Nourrium* quoque teſtimonia veterum de Herma exhibere in Adparatu ad bibl. Patrum edit. in fol. p. 1367. ſqq. ſed nulla addidiſſe Coteleriauis, praeter locum *Clementis* VI. Strom. p. 638. et alterum, Grabio etiam notatum, *Origenis* ad Matth. XXIV. 32. *Fabr.*

Ego vero ea fragmenta ab noua hac editione abeſſe iuſſi, quoniam Fabricius poſt primam huius bibl. gr. voluminis editionem 1712. factam, in codicis apocryphi N. T. parte tertia, primum edita Hamburgi 1719. 8. pag. 737-1036. non ſolum illa fragmenta graece et lat. ſed multo plura, reddidit, id quod iam patebit ex inſcriptione praefixa: „*S. Hermae*, viri apoſtolici, *Paſtor.* Cum notis ſelectis virorum doctorum: adſcriptis paſſim ſuo loco fragmentis pluribus graecis, quae in editione praeſtantiſſima *Coteleriana* deſiderabantur." Subiectae quoque ſunt textui variae lectiones ex cod. antiquo Carmelitarum excalceatorum, ſuburbii Pariſ. ex cod. S. Germani et cod. S. Victoris. Acceſſerunt, quae in infima pagina Oxon. editionis, a 1685. leguntur ex codd. Bodleianae et Lambethanae bibliothecarum: praeter ea ſunt praemiſſa bene multa de S. Hermae paſtore teſtimonia, et Cotelerii de eo iudicium. *Harl.*

[P] X. *S. Hermae Editiones.*

Prima *Iac. Fabri* Stapulenſis, Pariſ. 1513. fol. apud Henr. Stephanum auum.

Nic. Gerbelii. Argentorat. 1522. apud Io. Schottum. 4.

In Orthodoxographis *Io. Heroldi* ff). Baſil. 1555. et Io. Iac. Grynaei 1569. fol.

In bibliothecis patrum tom. 3. Pariſ. 1575. tom. 5. 1589. 1610. 1644. 1654. tom. 1. Colon. 1618. et Lugd. 1677. fol.

Cum notis *Caſp. Barthii*, poſt Claudiani Mamerti libros 3. de ſtatu animae, Greg. Thaumaturgi de anima libellum ex verſione Ger. Voſſii et incerti Philoſophi Chriſtiani celebres de anima opiniones, ex Io. Tarini verſione, Cygneae 1655. 8. ſubiecto libello Paciani de poenitentia.

Cum notis *Io. Baptiſtae Cotelerii*, inter Patres apoſtolicos, Pariſ. 1672. fol.

Ex recenſione et cum notis *Io. Felli*, Oxonienſis epiſcopi, Oxon. 1685. 12. una cum Barnaba.

Cum notis Cotelerii et Felli in noua patrum apoſtolicor. editione, a *Io. Clerico* curata, Amſt. 1698. fol. [it. in *Ruſelii* edd. P. P. apoſt. vol. I.]

Belgice, quam verſionem ex Zwickero memorat b. Ittigius.

Anglice Guil. Wakeo interprete, Lond. 1693. et 1710. 8 cum Epiſtolis Clementis, Barnabae, Ignatii ac Polycarpi. *Fabr.* Alias Wakeanae verſionis edd. u. a. 1719. 1737. 8. et

ff) Hinc Labbei error, qui in Haereſiologia editum Hermam falſo tradit. Nimirum ab Heroldo editum Hermam legerat vel meminerat, at non in Haereſiologia Heroldi, verum in eius Orthodoxographis Hermas occurrit. Labbeum ſecutus Nourrius p. 61.

et iudicium censoris de Herma in: Memoirs of Literature, vol. I. pag. 117, latum refert *Brüggemann* in View etc. pag. 296.

Germanice vertit et notis illustrauit *Io. Christian Nehring*, Halae Sax. 1718. 8. *Harl.*

Plura de Herma, quem Philippensium episcopum nonnulli incerta fide tradunt, praeter iam laudatos *Henschenius* IX. Maii tom. 2. pag. 370. *Sam. Basnage* ad A. C. 157. *Elias du Pin*, *Tillemontius* in memoriis eccles. *Nourrius* in Adparatu, diss. I. 4. aliique de historia et monumentis ecclesiasticis scriptores, inprimis *Ittigius* in diss. de patribus apostolicis pag. 184-206. et in selectis hist. eccles. Sec. I. capitibus p. 65. sq. et p. 155-179. quo postremo loco de doctrina in Hermae libris contenta erudite disserit. Alius *Hermes*, praefectus vrbis, sub Trajano memoratur in Actis Martyrii S. Alexandri I. Romae Episcopi a quo cum vxore et sorore et filiis et 1250. seruis vxoribusque et filiis eorum [?] baptizatus esse legitur. Vide acta sanctor. ad 3 Maii tom. 1. p. 371-373. et 375. vbi Papebrochius notat, Acta illa Alexandri, quae ille latine edidit, exstare in bibl. Ambrosiana Mediolani graece reddita, sub titulo S. Hermetis.

XI. *Acta Praxedis Virginis*, sororisque Pudentianae et fratrum SS. Nouati ac Timothei patrisque Pudentis, senatoris, quae, praemissa Pastoris, presbyteri, ad Timotheum et Timothei ad Pastorem epistola, ediderunt, et Hermae, Pii, pontificis, fratri tribuunt *Baronius* tom. 2. Annal. et *Henschenius* Act. sanctor. 19. Mai. indigna esse fide probat Tillemontius tom. 2. memor. eccl. parte 2. pag. 528. sqq. *Pastoris* cuiusdam, episcopi, libellum in modum Symboli, memorat *Gennadius* de script. eccles. cap. 76. Plures *Pastores*, Martyres, celebrant Martyrologia. Ceterum de *Poemandro* et aliis scriptis, sub *Hermetis Trismegisti* nomine ambulantibus, quae Hermae apostolico parum verisimiliter tribuit *Sandius* in nucleo hist. eccles. pag. 56. dixi libro 1. c. 7. seq.

XII. De S. CLEMENTIS, romani episcopi, epistola ad Corinthios, stante adhuc templo, ante Hermae Pastorem, et epistolam Barnabae, vt videtur, scripta, epistolaque, quae eidem Clementi tribuitur altera ac vere posteriore, dixi [libr. IV. cap. 7. §. 14. vol. IV. p. 828. sqq.] gg). Nunc de scriptis, *Clementi* suppositis, nonnulla subiungere iuuat. Nam de *Clemente* ipso, cui circa A. C. 83. Euaristus in romanae ecclesiae episcopatu successit, videri possunt *Cotelerius* in Patribus apostolicis, (qui hh) Martyrium etiam Clementis e *Sim. Metaphraste* ad 23. Nou. et *Ephraemi Chersonis episcopi*, Homiliam de miraculo quodam Clementis, graece et lat. edidit: alterum etiam eiusdem, si nancisci potuisset, tractatum ad-

 ditu-

gg) Add. epistolarum pontificum rom. a S. Clemente I. vsque ad S. Leonem M. t. I. — ex rec. *Petri Constantii*, cum eiusd. admonitt. et selecta adnotatione, curauit aliorumque et suas animadu. addidit *Car. Traug. Gottl. Schoenemann.* Goiting. 1796. mai. 8. conf. Kilon. bibl. vniu. german. vol. 30. part. I. fasc. 4. a. 1797. p. 207. sqq. De edit. v. quoque *Brüggemann* View. etc. p. 248. sqq. *Harl.*

hh) Martyrem Clementem vix quisquam vocat ante Rufinum: vnde martyrium eius in dubium vocat *Dodwellus* ad Pearsonii Opera postuma p. 213. sqq. Certe Narratio illa, quam latine post alios ediderat Lazius 1551. cum Abdia, et Surius 23 Nou. exiguam fidem meretur, licet eiusmodi Acta Clementis legerit etiam *Gregor. Turonensis* de gloria Martyrum c. 35. incertum, an habuerit illa Clementis, papae, gesta, quae a *Io. Diacono* romano, (circa extremum saeculi IX.) scripta testatur *Sigebertus* de script. eccles. c. 106.

diturus memoratum *Allatio*, et incipientem sic: ἐξελθόντος Φιλίππε τῦ Ἀποςόλε τῆς Γαλιλαίας) *Cauus* in Viris Patrum et *Tillemontius* in tomo 2. memor. histor. eccles. videri poterit *Philippus Rondininus Fauentinus* libris duobus [ii]) de S. Clemente, papa et martyre, eiusque in vrbe Roma basilica. Rom. 1706. 4. *Fabr.* Multi alii de *Clemente* Rom. eiusque fatis et scriptis partim vberius egerunt, partim alios VV. DD. iu vtramque partem saepe disputantes excitarunt. v. *Hambergeri* zuverl. Nachr. tom. II. p. 136. sqq. *Saxii* Onom. I. pag. 257. sq. et pag. 576. E multis igitur, praeter scriptores historiae eccles. eosque, quos iam in Introd. etc. II. 2. p. 180. sq. memoraui, plura de Clemente tradiderunt et collegerunt

Oudin. in commentar. de scriptoribus et scriptis eccles. I. col. 19-48.

Stolle in: Nachricht von dem Leben — der Kirchenv. cap. II. pag. 14-28.

I. G. Walch in hist. eccles. N. T. pag. 322-336. et in bibl. patristica cap. IV. §. 9. pag. 212. sqq.

I. E. Grabius in praef. de S. Clementis rom. scriptis, rec. in vol. I. S. S. patrum apostolorum etc. ed. *Russelii.*

De Clemente eiusque *constitutionibus apostolicis* disseruerunt *Car. Frid. Pezoldus* in binis dispp. Lipsiae 1698. 4. — *Io. Guil. Ianus* in disp. de antiquitate canonum apostolicor. Witteb. 1706. rec. 1740. — *Gottlieb Wernsdorf.* aduers. *Guil. Whiston.* Witteb. 1739. 4. — *Chstph. Nerreter* disp. praes. *Io. Aug. Dietelmaiero*, de fragmento Clementis Rom. quod sub nomine epistolae II. ad Corinthios habetur. Altorf. 1749. 4. — *D. I. Frid. Cotta* de constitutionibus apostolicis. Tubingae. 1746. 4. — *Io. Fabric.* in historia bibl. Fabricianae I. pag. 45. sqq. *Harl.*

[P] Κανόνες ἐκκλησιαςικοὶ τῶν ἁγίων Ἀποςόλων, *SS. Apostolorum Canones LXXXV.* quos *Ioh. Zonarae*, *Theodori Balsamonis* et *Alexii Aristeni* scholiis illustratos graece et latine cum notis eruditis edidit *Guil. Beueregius* in Pandectis Canonum, siue magno Synodico, Oxon. 1672. fol. tom. I. pag. 1-57. Occurrunt et in Patribus apostolicis Cotelerii, qui praeter nouam versionem suam notasque addidit veterem interpretationem *Dionysii Exigui*, sed is Dionysius cum aliis antiquis latinis tantum Canones quinquaginta, (qui prioribus graecis 42. respondent,) agnoscit. Qua de re vti de variis Canonum horum editionibus vide *Ittigii* appendicem de haeresiarchis apostolicae aetatis p. 161. seq. [et *Oudin.* l. c. col. 28. sqq.] In editione Patrum Coteleriandrum Amstelodamensi additae etiam sunt iam laudatae a me Beueregii notae. Graece Canones apostolicos ad calcem Nouellarum Iustiniani subiunxit *Georgius Haloander*, et latine vertit Norimb. 1531. fol. Clausulam a verbis ταῦτα δὲ περὶ Κανόνων διατετάχθω ὑμῖν παρ᾽ ὑμῶν ὦ ἐπίσκοποι, in Turriani edit. et graeco latina Gesneri Tiguri 1559. fol. obuiam, addidit quoque e MS. Augustano *Elias Ehingerus*, qui Canones Apostolor. cum aliis Conciliorum canonibus graece et lat. edidit

ii) Acta eruditor. tom. 4. supplem. pag. 140.

dit 1614. 4. [kk]) Eamdem in pluribus codicibus graecis reperit Cotelerius, quemadmodum et exstat in *Arabica* versione.

[Canones hos LXXXV. german. vertit et illustrauit *C. F. Rößler*. Bibl. d. Kirchenv. IV. p. 229. graece cum vers. germ. et not. edidit *Ioh. Diteric. Hartmann* Beiträge zur christl. Kirchen- u. Relig. Gesch. p. I. Ien. 1796. p. 204. egit de iis *Spittler*. Gesch. d. Kan. Rechts p. 65. sq. *Beck*.]

Hosce Canones [ll]), qui Constitutionum apostolicarum libris subiici solent, apostolis auctoribus editos, et a Clemente, romano, collectos esse multi sibi persuaserunt, pro qua sententia praecipue militant *Franciscus Turrianus* libro primo integro contra Magdeburgenses pro canonibus apost. et decretalibus pontificum Florent. 1572. fol. et nouissime *Autour de Castrouillare* [mm]), Ord. Minor. S. Francisci de Paula in diss. historico-chronologica et dogmatica pro quinquaginta canonibus apostolicis, Rom. 1697. 4.

Illam sententiam ante Natalem Alexandrum sec. I. diss. 18. cui potissimum Castrouillarius respondere studet, validissimis rationibus oppugnauit *Io. Dallaeus* libro tertio de pseudepigraphis apostolicis. Harderuic. 1653. 8. Sed nimis videtur ipse in alteram partem canonum illorum antiquitatem deprimere, dum ad quintum et tantum non sextum [?] saeculum illos reiicit, cum verisimillimis argumentis nixa sit opinio, cui lubens adsentior, virorum praeclarorum, qui saeculo iam tertio canones illos synodicos apostolicarum, siue apostolicae doctrinae adhaerentium ecclesiarum, editos fuisse sibi persuadent. Confer, si placet, quae pro illa sententia disputant *Petrus de Marca* III. 2. de concordia sacerdot. et imperii, *Schelstratenus* in Antiquitate illustrata pag. 263. seq. *Pearsonius* parte 1. Vindic. Ignatii c. 4. ac praecipue *Guil. Beueregius* in suis ad canones animadversionibus: aduersus quem quum Matthaeus Larroquanus, vir et ipse doctus, ad calcem suarum ad Pearsonianas Ignatii Vindicias obseruationum, Rothomag. 1674. 8. Dallaei sententiam tueri conatus esset, idem Beveregius doctissimo opere, quod codicem canonum ecclesiae primitivae vindicatum inscripsit, et Londini 1678. 4. edidit, pluribus argumentis eamdem evertit. Recusus est ille codex canonum vindicatus in Amstelodamensi Patrum Coteleriano rum [et Rufebana] editione. [v. *Hamberg*. l. c. pag. 189. sq.]

Omitto *novem Canones*, quos velut ab apostolis in Concilio Antiocheno consignatos, e codi-

kk) Inscriptio haec est: κανόνες τῶν ἀποστόλων — *Apostolorum et sanctorum conciliorum decreta*. E canonicorum diui Hilarii Pictauiensis et augustana bibliotheca, Graece et latine edita a M. *Elia Ehingero*, Augustano, Witebergae. 1614. 4. *Harl.*

ll) Illi etiam κανονικαὶ διατάξεις vocantur in Concilio Nicaeno II. tom. 3. Binii pag. 486. vbi canon 53. laudatur. *Plurimos consensum non praebere facilem*, fatetur *Dionysius Exiguus* in praef. ad versionem suam, quam in gratiam Laurentii cuiusdam, veteris translationis confusione offensi, concinnauit. *A quibusdam apocryphos dici*, agnoscit etiam Isidorus Mercator in praefatione *Fabr.* Adde *Io. Fabr.* in historia bibl. Fabricianae, tom. I. pag. 45. *Harl.*

mm) Vide Acta Erud. A 1697. p. 523. et *Ittigii* diss. de patribus apostol. p. 212. sq. vbi Castrouillarium refellit. Prodiit etiam aduersus Canonum apostolicorum auctoritatem et antiquitatem dissertatio historico theologica *D. Io. Pauli Hebenstreitii*, Ienae 1701. 4. Ceterum Animaduersiones in hos apostolicos canones, quae gallice, *Ludouico Thomasino*, vt aiunt, auctore, prodierunt Antwerpiae 1698. 8. haud vidi. Canones, quos sub apostolorum nomine legunt Habessini, vide, si placet, apud *Ludolfum* commentar. ad hist. Aethiopic. p. 304. seqq. aethiopice et latine. *Fabr.* De canonibus apostolorum, illorum numero, aetate fideque vberius disputarunt *Fabric.* infra in libr. VI. cap. I. §. 2. sqq. vol. XI. p. 3. sqq. (vbi de codd. et edd etiam agitur et suo tempore auxiliante deo plura sequentur supplementa) et *I. G. Walch* hist. eccles. N. T. p. 328. sqq. add. dispp. paullo ante memoratas. *Harl.*

e codice graeco, quem Pamphili, martyris, fuiſſe tradit, vulgauit *Turrianus* lib. 1. contra Magdeburgenſes c. 25. *Baronius* ad A. C. 102. nr. 19. et *Binius* tom. 1. Concilior. pluribusque argumentis explodunt *Pagius* ad A. C. 56. (Baronii 58. Num. 118.) et *Natalis Alex.* Sec. I. diſſ. 20. atque ante vtrumque *Dallaeus* III. 22. ſeqq. de pſeudepigraphis apoſtolicis. De canonibus *antiochenis*, qui praeter rem ad apoſtolos referuntur, adde haec concilii Nicaeni II. tom. 3. Binii pag. 458. *ἐν τῇ κατὰ Ἀντιόχειαν συνόδῳ τῶν ἁγίων ἀποστόλων εἴρηται τοῦ μηκέτι πλανᾶσθαι εἰς τὰ εἴδωλα τοὺς σωζομένους, ἀλλ᾽ ἀντεικονίζειν τὴν θεανδρικὴν ἀχειραντον στήλην τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Fabric.* vid. noſtrum Fabric. infra in vol. XI. vet. ed. p. 8. ſq. §. VI. De apoſtolicis conſtitutionibus et canonibus, *Clementi Romano* tributis, eſt *Iac. Vſſerii* diſſ. praefixa Polycarpi et Ignatii epiſtolis, ab *Vſſerio* editis. Oxon. 1644. 4. *Harl.*

2. *Διαταγαὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, διὰ Κλήμεντος, τοῦ Ῥωμαίων Ἐπισκόπου τε καὶ πολίτου Καθολικὴ διδασκαλία*, ſiue *Conſtitutionum apoſtolicarum libri VIII.* quos Photio olim cod. CXII. laudatos primus e tribus codd. MSS. nn) Calabro, Siculo ac Cretenſi, *graece* cum prolegomenis et explanationibus apologeticis graece a ſe ſcriptis edidit *Franciscus Turrianus* S. I. Venet. 1563. 4. ex officina Iordani Zileti,

Latine poſt lacinias quasdam ſiue epitomen, e MS. Cretenſi excerptam verſamque, a *Carolo Capellio*, *Veneto*, Ingolſtad. 1546. atque inde in poſteriore Conciliorum editione Crabbiana ſiue Petri crabbe, Colon. A. 1551. p. 27. editam, prodierunt libri VIII. interprete *Io. Carolo Bouio* oo), epiſcopo Oſtunenſi, Venet. eodem anno 1563. 4. Pariſ. 1564. 8. et inter S. *Clementis* opera ibid. 1568. Colon. 1569. fol. pp) [?] atque in edit. Conciliorum Suriana Colon. 1567. fol. Deinde ex *Turriani* verſione cum eius ſcholiis et obſeruationibus, Antwerp. 1578. apud Plantin. fol. qq) et in Conciliorum editionibus Dominici Nicolini Venet. 1585.

nn) Alii MSS codices in bibl. Caeſarea occurrunt. Vide Neſſelium part. V. pag. 20. ſqq. 129. et 138 Eclogas codicis Mazariniani (iam regii) laudat Cotelerius.

oo) Vide *Leonardi Nicodemi* additiones ad Nicolai Toppi bibl. Neapolitanam pag. 119. *Ittigii* appendic. ad diſſ. de Haereſiarch. p. 190. ſqq.

pp) Apud *Hamberger.* l. c. pag. 190. ita legitur inſcriptio: *Clementina* h. e. *B. Clementis* opp. quae quidem in hunc vsque diem a variis auctoribus collecta, conuerſa emendataque latine exſtant, omnia. (Cum noua praefatione de veris falſisque *B. Clementis* ſcriptis, poſtremaque eorumdem fideli emendatione, ac diligenti argumentorum difficiliumque locorum explanatione, *D. Lamberti Gruteri* Venradii. Colon. Agripp. Io. Birkmann. 1570. fol. Inſunt, 1) Recognitiones; 2) XC canones apoſt. gr. et lat. ex vetere et noua *Haloandri* verſione, vna cum ſcholiis *Theodori Balſamonis* per *Gentianum Heruetum* conuerſis. 3) VIII. libri conſtitutt. apoſt. interprete *Io. Bouio*, cum eiusd. prolegomenis atque ſcholiis. 4) Epiſt. *Clementis* decretales, illuſtratae et declaratae ſcholiis *Lamb. Gruteri.* 5) Epitome hiſtoriae Clementinae de geſtis B. Petri, interprete *Ioach. Perionio*, (cuius interpretatio primum typis expreſſa Morelian. Pariſ. 1555. 4.) et alia. v. §. 3. ſub fin. *Harl.*

qq) Adiuncti ſunt ad finem LXXXV. *canones apoſtolorum.* Edidit Turrianus id opus ad confirmanda dogmata eccleſiae ſuae contra haereticos. Sed *Oudin.* l. c. col. 29. (vbi de Pſeudo-Clementis conſtitutionibus apoſt. agit,) „quum, ait, illud opus ſcripſiſſet, vt proteſtantibus aduerſaretur, Turrianus nullam fidem apud viros eruditos etiam pontificios obtinuit, quod contra MSSt. codicum graecorum fidem, alia mutilaſſet omnia, quae romanae fidei et commodis eccleſiae hodiernae aduerſa eſſe videbantur.“ Atque eorum, quae ſuppreſſit Turrianus, exempla quaedam protulit Oudin. Tum col. 31. ſq. ex iis, quos *Chriſtoph. Sandius* in hiſt. eccl. enucleata lib. I. ed. 1676. Amſt. in 4. p. 67. ex pſeudo-Clem. Conſtit. excerpſit erroribus, colligit cum Sandio Oudinus doctrinam, in conſtitutt. apoſtolicis contentam, eſſe prorſus Arianam,

1585. et Seuerini Binii Colon. 1606. fol. *Graece et latine* cum *Turriani* versione recudi curauit *Fronto Ducaeus* ad calcem canonum apostolorum et concilior. commentariis *Io. Zonarae* illustratorum Paris. 1618. fol. atque inde *Labbeus* tom. 1. Concilior. Paris. 1672. fol. Denique cum versione et notis eruditis *Cotelerii* viderunt lucem inter Patres apostolicos Paris. eodem anno 1672. et Amst. 1698. fol. [et Ruselii edit. P. P.] [hinc et *Mansi* Collect. amplist. Conc. tom. I. praemissa adnot. crit. et chronol. p. 254. Idem libri VIII. A. in *Gallandi* Bibl. P. P III. p. 3. sq. *B.*]

Has Constitutiones, quibus apostolicam aetatem tribuunt Turrianus, Boniusque, longe recentiores esse et Clementi Rom. suppositas, probant, ne alios iam citem, *Io. Dallaeus* libro 1. cap. 9. de Pseudepigraphis apostolicis, Harderuici, 1653. 8. et *Natalis Alex.* sec. 1. diss. 18. Vide etiam *Ittigii* adpendicem ad diss. de Haeresiarchis p. 199. seqq. vbi ad testimonia veterum, pro Constitutionibus a Turriano citata, respondet. Videtur autem opus hoc non diu ante Eusebium rr) esse sub Clementis editum nomine, ac conflatum ex variis secundi et tertii seculi constitutionibus ecclesiasticis, διδασκαλίαις, διδαχαῖς, διατάξεσι ss), quae apostolorum et apostolicorum virorum, Clementis, Ignatii, Polycarpi, Hippolyti nominibus ferebantur olim incerta fide, et in antiquis stichometriis memorantur, atque ex parte etiam hoc nomine in bibliothecis, vt Caesarea tt) et Bodleiana supersunt manu exaratae. Canones apostolorum vocat auctor operis imperfecti in Matthaeum, ad VI, 3. et XXV, 18. vbi librum octauum citat, et ad V. 22. *sicut apostoli in canonicis suis interpretantur.* Fuisse tamen olim apostolicarum διατάξεων nomine celebres, quae in his octo libris longe aliter leguntur uu), patet vel ex *Epiphanii* LXX. 10. quem locum respicit, vbi apostolicam constitutionem laudat, Apologia Augustanae confess. vv) Itaque ab Heterodoxis interpolatas Constitutiones iam olim conquesti sunt patres Trullani Canone 2. *Fabr.*

Guil. tamen *Whiston*, Anglus, id omni studio egit, vt *constitutiones* cum *canonibus apostolicis* vindicaret ipsis apostolis atque vtrisque communem cum scriptura sacra adsereret anctoritatem. *Whiston* vero in Primitive Christianity reviv'd, in four volumes, (Londin. 1711. 8. V. voll.) in vol. II. constitutt. app. et canones edidit gr. et anglice: et in vol. III. fidem atque auctoritatem constitt. apost. diuinam defendere adnisus est. Summam illius tomi leges in *Baumgartenii* Nachrichten von einer hallisch. Biblioth. vol. IV. p. 242-251. add. p. 259. sq. et pag. 355. sq. de II. aliis, qui huc pertinent, libris Whistonianis. — Neque tamen defuerunt aduersarii, et ab vtraque parte varia scripta prela exercuerunt. Enumerant illa *Fabr.* noster infra vol. XI. libr. VI. cap. 1. §. 7. p. 11. *Christ. Matth. Pfaffius* in introd. in hist. theol.

nam, et concludit opuscula omnia, S. Clementi Romano, adscripta, fuisse conficta saeculo quinto ab Arrianis, vt hoc modo haeresin suam sub falsis veterum patrum nominibus defenderent et a censura excusarent. Denique verisimillimum videtur Oudino, illos octo Clementis libros, qui a Gelasio, romano episcopo, in concilio suo a. 494. memorati damnatique et inter apocrypha reiecti fuerunt, eos igitur ipsos esse Διατάξεων libros. add. *I. G. Walchii* hist. eccles. p. 331. sqq. *Hart.*

rr) Opera πολύστιχα χθὲς καὶ πρώην Clementi supposita testatur *Eusebius* III. 38. hist. Petri et Apionis dialogos ibi commemorans.

ss) *Vsser.* c. 7. prolegom. ad Ignat. *Pearson.* I. Vindic. Ignat. c. 4. *Steph. le Moyne* not. ad Varia sacra pag. 1072. et *Grabe* spicileg. patrum tom. 1. p. 40. seqq.

tt) Vide *Nesselium* part. V. catalog. MSS. pag. 20. *Grabe* pag. 285. seq.

uu) *Vsser.* prolegomen. ad Ignat. c. 9.

vv) Loc. IV. de ecclesia pag. 154. adde *Ittigii* diss. de patribus apostolicis p. 220. sq.

theol. litter. part. II. pag. 274. sqq. et plenius cl. *Brüggemann* in View etc. p. 291. sq. Ex cuius opere egregio praeterea proferre lubet quaedam, quae ad Clementem Rom. spectant, scripta. In praefatione *Henr. Wotton*, praefixa eius editioni S. Clementis Romani ad Corinthios epistolarum duarum, Cantabr. 1718. 8. breuiter discutitur, quae sit *constitutionum* et *canonum apostolic.* auctoritas; susius etiam de Clemente eiusque scriptis, praesertim ad Corinthios epistolis differitur. — *Ed. Martin* in suis Five Lettres, Londin. 1662. 8. in epistola tertia disputat de auctoritate constitutt. apostol. et canonum. — Coniectura circa Ἐπινομὴν Clementis Rom. cui subiiciuntur castigatt. in Epiphanium et Petauium de Eucharistia, de coelibatu Clericorum et de orationibus pro vita defunctis, auctore *Iacobo de Ardenna.* Lond. 1683. 4. — De Clemente agitur in: The Iudgment of the Fathers concerning the Doctrine of the Trinity; opposed to Dr. *G. Bull's* Defence of the Nicene Faith. part. I. Lond. 1695. 4. pag. 29-32. — *Bulli* defensioni etiam opposita est *Luc. Mellierii* (h. e. *Sam. Crellii*) fides primorum Christianorum etc. Lond. 1697. 8. — *Nathan. Lardner* in: Credibility of the Gospel History, part. II. vol. I. Londini 1748. 8. cap. II. et III. pag. 48-108. exhibuit historiam Clementis et fragm. epist. II. — in part. II. vol. VIII. ib. 1750. 8. cap. 85. pag. 319-407. apostolicarum constitutionum et canonum concinnauit historiam: idem epistolas II. Clementis, a Wetstenio editas, sub examen vocauit easque negauit esse genuinas: a Dissertation vpon the two Epistles ascribed to Clement of Rome etc. Lond. 1753. 8. — *I. Iortin* scripsit obseruatt. in constitution. apost. in: Discourses on the Christian Religion. Discourse VI. et in easdem, nec non in canones etc. — (The apostolical Constitutions and Canons considered; the Recognitions of Clemens a wretched romance. A passage in them explained,) in eius Remarks on ecclesiastical history. Lond. 1751. 8. vol. I. pag. 228-283. et 338-342.

De codd. msstis Clementis operum pauca subnectam: paucos laudat Fabric. §. 4. fin. *Canones apostol.* sunt in codicibus *Paris.* bibl. publ. MCCCXXIV. (v. catal. codd. Paris. vol. II. vbi pag. 285. sqq. plures enumerantur codd. in quibus exstant apostolorum, patrum pluriumque conciliorum canones;) et MDCXIV. (in quo etiam prostat *Clementis, papae*, martyrium idem prorsus, cum illo, quod ad finem *recognitionum* legitur. — *Constitutiones* in codd. CCCLXIV. DCCCCXXXI. et MDCXIV. — *Epitome de actibus S. Petri* in quinque codd. — *Epistola ad Iacobum fratrem domini* in cod. DCI. *Apophthegmata* in cod. MMDCLII. In cod. MCCCXXIV. nr. 2. legitur praefatio collectionis in titulos quinquaginta diuisae. Illius, vt et collectionis auctor est *Iohannes Antiochenus.* — In codice CMXXX. (quo cod. vsus est *Cotelerius* in sua Clementinorum editione,) continentur *Clementina*, XIX. homilias complectentia. — In bibl. *Coisliniana*, cod. CCXII. apostolicae constitutiones, in fine legitur, διαταγαὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος ἀποσταλεῖσαι τοῖς ἔθνεσι, teste *Montf.* in bibl. Coisl. pag. 71. — Ibid. in collectione Niconis sat grandi (cod. XXXVII. *Montfauc.* pag. 111.) sunt constitutiones apostolicae, Clementia siue Clementina et alia loca ex Clemente rom. multisque aliis scriptis eccles. excerpta, et ita in aliis codd. occurrit Coisl. vel nomen Clementis vel loca excerpta: (vti in codd. *Vindob.* et *Medic.* mox memorandis; item in cod. *Taurin.* CCIV. de quibus plura vid. in codd. gr. Taur. pag. 202. sq. et *Bandin.* cat. codd. gr. Medic. I. pag. 92. sqq.) — *Monaci* in bibl. Bauar. elect. cod. CVII. vita S. Clementis rom.

Vin-

Vindobonae in cod. CLXVI. bibl. caesareae, nr. 1. inter expositiones vett. patrum citantur aliquoties *constitutiones apostolicae* Pseudo-Clementis, maximeque notabilis videtur *Lambecio* in comm. de bibl. Caes. vol. IV. col. 388. constitutio, (cuius initium gr. is excerpsit,) sub nominibus SS. apostolorum Petri et Paulli, qua sancitur, vt serui quinque diebus cuiusque hebdomadis opus faciant, *sabbato* autem et *die dominico*, (quod quidem iam νεθέιαν opusculi demonstrat.) ferientur in eccl sia propter doctrinam religionis: in nota vero obseruatur explicaturque in hoc cod. scriptum *Ego Petrus et Paullus*, non vice conversa, (vt Turrianus in suis exemplaribus reperit exaratum,) *Ego Paullus et Petrus*. (conf. constitt. apost. libr. V. cap. 18.) — *Constitutiones apost.* citantur in Ioannis, patriarchae antiocheni, eclogis asceticis in cod. CCXLI. nr. 1. in locis communibus asceticis, in codd. CCLI. et CCLXXXIII. nr. 2. 6. et 17. demonstratio Clementis de paschate, (v. Clem. constitt. apostol. lib. V. cap. 12. 17. et 19.) — et in anonymi definitionibus theologicis, in cod. CCI. nr. 2. v. *Lambec.* vol. V. col. 3. col. 221. vbi conf. Kollarii not. — col. 324. sq. — col. 474. vbi eadem de seruis occurrit constitutio — col. 476. et 481. — in cod. XX. et XXI. *Clem.* epitome suppositititia de gestis et peregrinationibus S. Petri ad S. Iacobum, qua simul etiam ipsius Clementis vita comprehenditur: (in edit. Coteler. Parif. 1672. pag. 749-814. de illis vero codd. et ipsa epitome, ex homiliis Clementinorum et recognitionum libris, tum ex epist. Clementis ad Iacobum, Clementis martyrio, atque narratione Ephraimi consarcinata, v. *Cotelerii* not. pag. 431. et *Lambec.* comment. VIII. col. 601. seq. 606. et 607. vbi plura leguntur excerpta. — Eadem epitome cum vita est in cod. *Florent.* medic. XVI. plut. XI. et cod. XV. plut. IV. teste *Bandin.* catal. vol. I. pag. 512. et 514. citatur Clem. in expositione sacrorum praeceptorum e multis collecta, in cod. Medic. IV. plut. VI. (*Bandin.* I. pag. 92. et 99. quem vide.)

Pomposae prope Rauennam, in monasterio quodam, iam deserto, *Clementis* recognitionum libros X. olim exstitisse, ex Henrici clerici catalogo notat *Montfauc.* in diario ital. pag. 91. — *Romae* in Monasterio P. P. S. Basilii, epist. Clementis ad Iacobum et pars constitutt. apost. *Montfaucon* l. c. pag. 215. et 216. — *Patauii* in bibl. S. Ioan. in Viridario, Clementis epistolae, teste *Tomasino* in bibl. Patauinis pag. 15.

Venetiis in bibl. D. Marci, in cod. CCCXXXVIII. epitome operis *Clementis romani*, quod inscribitur, *Clementia*, a Simeone Metaphraste concinnata, atque homiliis Clementinis a Cotelerio subiecta. v. cat. codd. gr. p. 156. — Inter codd. *latinos*, (Catal. illorum p. 98. et 99.) sunt in cod. CLXXXVI. et CLXXXVII. Clementinae cum glossis marginalibus. — In bibl. codd. msst. monasterii S. Michael. edita a *Mittarellio* col. 267. memorantur excerpta ex apostolicis constitutt. Clementis rom. quae exstant in catena gr. super euangel. S. Matthaei in cod. CXX.

Oxonii secund. catal. codd. Angliae et Hiberniae, in bibl. *Bodleiana* sunt *Clem. rom.* Constitt. in cod. CCLXXII. — itinerarium in cod. MCCXXV. cod. MMDLXXXI. nr. 9. cod. antiquo, integro et illaeso MMDCCIV. ex translatione Ruffini ex graeco, iussu Syluiae, virginis, facta. — cod. MMDCCLVIII. itiner. seu Recognitionum S. Petri, apost. — in bibl. *coll. S Io. Baptistae*, cod. MDCCXXXXV. — passio S. Clementis martyris, IX. Cal. Dec. in cod. MMCCCCXXXII. nr. 23. — cod. MMDCXXXXI. nr. 17. — Clement. epi-

D 2 stolae

ſtolae II. ad Iacobum, fratrem domini, latine, cod. MMMDXXIII. — Inter codd. Franc. Iunii, homil. Saxon. in natale S. Clementis martyris. cod. MMMMMCXXXVI. — Inter libros orientales Roberti Huntingtoni, canones apoſtolorum, item Clementis et Petri atque Paulli didaſcaliae, arabice, in cod. MMMMMDCCCXXX. — In bibl. *collegii S. Trinitatis* cod. MCMLXVI. (cat. tom. I. part. II. p. 65.) *Clemens* papa rom. vrbis de vera diſputatione Petri apoſtoli contra falſitatem Simonis Magi. — *Cantabrigiae* inter codd. collegii Gaio-Gonuilenſis cod. MXXVII. expoſitio epiſtolae Clementis. — Inter codd. collegii S. Emanuelis cod. CXXVI. nr. 4. epiſtolae quaedam Clementis. Inter codd. eccleſ. S. Petri apud *Eboracum*, (cat. vol. II. pag. 5.) cod. XXXVI. *Clement.* epiſtolae. — inter codd. eccleſ. *Sarisburienſis*, cod. CMLXXI. *Clem.* recognitiones, per Rufinum. — in aedibus Iacobaeis cod. lat. *Clem.* itinerarium Clementinae ſunt in X. codd. plurium bibliothecarum, (v. indic. ad vol. II.) — Inter codd. comit. *Clarendonii* cod. CXXVI. recognitiones S. Clementis. — *Dublini* inter codd. coll. S. Trinit. cod. CCCXXVI. *Clem.* recognitiones ad Iac. (cat. II. part. II. pag. 26.) — Inter codd. bibl. Cotton. pag. 107. nr. XV. epiſtolae *S. Clementis*, (an huius, de quo egimus?) Analecti, Euariſti, et aliorum epiſcoporum romanorum.

Moskouiae in bibliot. ſynodi, in cod. XI. qui continet *Patericum* ſ. varias adhortatt. et narrationes, ex variis ſcriptis et vitis patrum, ſunt inter alia διάταξις Πέτρȣ καὶ Παύλȣ et Petris itinerarium a Clemente ſcriptum: ex hoc cod. cl. *Matthaei* in notitia codd. gr. bibliothecarum Mosquenſium ſynodi graeco-Roſſicae, (Mosquae 1776. mai. fol.) dedit pag. 17. ſq. excerpta et pag. 19. ſq. varias lectiones ex duobus fragmentis eiusd. cod. ad vitam S. Petri, ſcriptam, vt putant, a Clemente.

Conſtitutiones apoſtolicas apud Arabes et Abyſſinos ferri, notauit *Stephanus le Moyne* notis ad varia ſacra pag. 685. Ex arabico transtulit *Io. Gagnierius*, et paullo ante obitum a. 1711. in lucem edidit *Io. Ernſtus Grabe.* De canonibus apoſtolicis apud Abyſſinos vide *Iobi Ludolfi* comment. ad hiſtor. Aethiop. p. 350.

3. Ἀναγνωρισμὲς [ww]) *Recognitionum libri X.* qui latine tantum ex verſione *Rufini* exſtant, quam in Gaudentii ille, epiſcopi Brixienſis, gratiam compoſuit. *Paulinum* Nolanum ex epiſt. 47. ad Rufin. itidem Clementis interpretationem conſtat aggreſſum; ſed non videtur vltimam illi manum impoſuiſſe. Teſtimoniis Origenis, Euſebii et aliorum veterum de hoc opere, quae diligentiſſime, vt ſolet, Cotelerius collegit, adde, quod illud reſpicere videtur auctor [xx]) Conſtitutionum apoſtol. VI. 8. tum *Sozomenus* libro et capite primo [yy]) vbi Clementem inter hiſtoriae eccleſiaſticae ſcriptores principe loco nominat: laudatur et ab *Iſidoro Hiſpalenſi*, lib. de natura rerum c. 17. et 31. atque Originum lib. 3. c. 50. Neque

ww) In Rufini praeſ. pro ἀναγνώσεων, legendum ἀναγνωρισμῶν ex Rufino ipſo de adulteratione librorum Origenis, et Photio cod. CXIII Titulus exinde eſt, quod in illo opere inter alia narratur, quomodo Clemens et pater eius atque alii fratres ſe iterum recognoſcunt.

xx) Confer *Grabii* ſpicileg. tom. I. p. 283. ſq.

yy) Valeſ. ad paginam 401. Sozomeni. Ceterum fuit et alius *Clemens*, hiſtoricus et chronographus, Suidae, Iohanni Malalae, Etymologo et Anonymo Combefiſiano in Originibus CPol. laudatus, qui de imperatoribus romanis ſcripſit, et ſaeculo quarto vixiſſe videtur.

que aliud, puto. est *Itinerarium Apostolorum*, quod ab Iconoclastis iactatum reiicitur Concil. VII. Act. 5. plerique *περιόδους Petri* vel *Clementis*, alii *κηρύγματα*, *πρὸς Σίμωνα τὸν Μάγον διαλέξεις*, *πράξεις* siue *Acta* vocant [zz]), et graece adhuc sub *ἀναγνωρισμῶν* titulo legit *Photius* cod. CXIII. licet *Petauius* lib. 1. de Trinitate c. 3. §. ult. putet, Photium longe deprauatiorem editionem recognitionum vidisse, quam quae hodie superest: forte enim Rufinus, vt consueuit facere, inter interpretandum quaedam emolliuit atque interpolauit, alia omisit. Vnde Ebionismi, ab Epiphanio obseruati, pauca admodum [a]) in hodiernis vestigia. Ceterum falluntur viri docti [b]) qui praefationem Rufini, quae praemittitur recognitionum libris, suppositam esse sibi persuadent: grauius etiam hallucinatus *Anastasius bibliothecarius* [c]), qui verba Rufini: vt *Clementem nostrae linguae redderemus*, ita accepit, ac si recognitiones latine scriptae primum fuissent, deinde amissae atque a Rufino demum iterum e graeco in latinam linguam restitutae. *Bardesanem* vero haereticum auctorem esse recognitionum [?] vt vir doctissimus [d]) suspicatur, vel ideo non crediderim, quia fragmentum insigne, quod libro nono recognitionum, §. 17. sqq. insertum est, ex dialogo Bardesanis de fato producit *Eusebius* VI. 10. praeparat. Potius hinc colligas, auctorem recognitionum, quisquis fuit, Bardesane iuniorem [e]) locaque varia ex aliis scriptoribus operi suo, illis non nominatis, intexuisse, quemadmodum partem eiusdem loci Bardesanei Caesarius dialogo secundo inseruit, nec Bardesanem hic recognitiones de nomine citauit. Nourrii porro verba pag. 222. Apparatus ad bibliothecam Patrum, emendatione indigent: *Bardesanes Syrus fragmentum non minus prolixum* (e recognitionum libris) *in suum aduersus Marcionem librum transtulit. Nam Bardesanes ille hunc eundem librum sub Soteris pontificatu paullo post secundum saeculum medium Antonino imperatori nuncupauit. Iam ergo peruulgati erant illi recognitionum Clementinarum libri.* Nam primum non constat, dialogum de fato compositum fuisse contra Marcionem: deinde p. 221. rectius scripserat ipse Nourrius: *in recognitionibus reperiri fragmentum ex libro Bardesanis Syri aduersus Abydam Astrologum edito, totidem verbis transscriptum.* Notabis etiam, Xauerium in historiam S. Petri, apostoli, quam Persice scripsit, nonnulla ex recognitionibus inseruisse, de quo vide *Ludovici de Dieu* notas p. 112. sq. *Fabr.* Conf. *Stolle* l. c. pag. 23. sqq. vbi plurium V. D. refert narrationes atque iudicia; et *Io. Fabr.* in hist. bibl. Fabricianae I. pag. 46. cum primis. *Andr. Ge. Kerleri* disp. praes. *Iac. Guil. Feurlino*, philosophemata potiora recognitionum Clementi Rom. falso attributarum Altorf. 1728. 4. — *Oudin.* de script. eccles. I. col. 35. seqq. de duplici recognitionum opere, et vtriusque argumento; col. 39. sqq. iudicia Bellarmini, quem vero refutat,

zz) Hinc in codd. mstt. variae illius operis inscriptiones a librariis aut aliis ortae. *Harl.*

a) *Grabe* spicileg. tom. I. pag. 279. seq.

b) *Sixtus Senensis* lib. 2. bibl. S. vbi de Clemente: *Bellarminus* de script. eccles et *Io. Rainoldus* in Censura Apocryphorum tom. 1. p. 128.

c) *Anastasius* epist. ad Ioh. Diaconum collectaneis a Sirmondo editis praemissa, tom. 3. opp. Sirmondi pag. 472. *Huetius* Anastasium sequutus p. 246. libri de claris interpretibus.

d) *Guil. Caue* in Vita Clementis §. 11. tom. I. pag. 211. sqq. in hist. literaria, vbi de Clemente, et Bardesane.

e) *Dodwell.* pag. 443. diss. VI. ad Irenaeum et *Grabe* tom. 1. spicileg. pag 278. qui graeca Bardesanis cum latinis in recognitionum Opere confert pag. 290-299.

refutat, Sixti Senensis, et Gerard. Io. Vossii, (lib. II. de hist. gr. cap. 9.) recitat suumque subiicit; et *Walchii* hist. eccles. pag. 33. sqq. *Harl.* [De vtroque opere et Recognitt. et Clementinis etiam disputauit *Rosenmüller* hist. interpr. litt. sacr. I. p. 75. sq. add. *Flügge* Gesch. der theol. Wiss. I. 315. sq. *B.*

Primus hos libros e Rufini versione edidit ex codice Basileens. *Io. Sichardus*, Basil. 1526. fol. cum spuriis epistolis decretalibus Pontificum *f*). Hinc viderunt lucem Parisiis 1541. fol. 1568. 8. etc. Exstant et inter alia Clementina ex recensione *Lamberti Gruteri* Venradii, cum eiusdem scholiis Colon. 1569. fol. *g*) quo in volumine post recognitiones sequuntur canones apostol. cum duplici versione Dionysii Exigui, vetere et noua Greg. Haloandri: Constitutiones Apostolorum ex Bouii versione cum eiusdem scholiis: Epistolae decretales Pontificum, epitome historiae Clementinae de gestis Petri ex Ioach. Perionii versione: epistolae *Ignatii* ex edit. Symphoriani Champerii, *S. Polycarpi* epistola, cum duabus Martiali Lemouicensi suppositis: *Constantini M.* Confessio et edictum, Canonesque conciliorum, Nicaeni, CPolitani, Ephesini et Chalcedonensis, etc. Recusae etiam recognitiones cum Lamberti praefat. et scholiis sunt in bibliotheca Patrum edit. Lugdunensis 1677. tom. II. Sed praestantissima haud dubie operis huius [*] editio debetur *Cotelerio*, qui in patribus apostolicis illud ex sex MSS. codicibus recensuit, sectionibus distinxit et doctis notis illustrauit Paris. 1672. Amst. 1698. fol. Addidit etiam ex tribus codicibus capita decem libri tertii (a secundo ad undecimum), quae in aliis MSS. et editionibus desiderantur, forte, quod illa Rufinus velut obscuriora et Ebionitarum gemina arguiis vertere neglexerat. Sex illi codices MSti, quibus Cotelerius vsus est, sunt Regius, Sorbonicus, Thuanus, Petri Petiti et Carmelitarum discalceatorum. Praeter hos Colbertinum, ante annos quadringentos exaratum, laudat Nourrius pag. 224. Fuit etiam nostra aetate, qui libros recognitionum ex Lamberti Gruteri edit. *germanice* verteret, quae interpretatio cum Godfridi Arnoldi praefatione vidit lucem Berol. A. 1702. 8. [cum nouo titulo: Historia von der Lehre, Leben und Thaten der beyden Apostel Petri und Pauli, ausgefertigt von *Gottfr. Arnold*, Rostock u. Leipz. 1708. 8. vid. *Stolle* l. c. pag. 25. sq. *Harl.*

4. Te

f) A cl. *Panzero* in A. T. VI. p. 256. et 313. duae priores editt. ita citantur:

Diui Clementis recognitionum libri X. ad Iacobum fratrem domini, *Rufino Torano* Aquileiense interprete. Cui accessit non poenitenda pars vetustissimorum episcoporum hactenus non visa, eorum, qui abhinc an. M.CC. Romae ecclesiae praefuerunt. Basil. ap. Jo. Bebelium. 1526. fol.

D. Clementis recognitionum lib. X. ad Iac. — *Ruffino* interprete. Quibus accesserunt selectissimae vetustissimorum praesulum epistolae, quae praeter cetera axiomata inprimis Christi humanitatem diuinitatemque — adstruunt. — Addita his IV. conciliorum, Niceni, CPolitani, Ephesini et Chalcedonensis decreta etc. Praecedit *Io. Sichardi* ad Bernhardum, episc. Tridentinum, praefat. Basileae ap. Io. Bebel. 1536. fol. *Maittaire* in A. T. III. p. 361. sq. citat edit. *Parisinam*:

D. Clementis Opera, quae ad hunc vsque diem exstare comperta sunt; scil. *Recognitionum* libri X. et quinque epistolae, interprete *Rufino Torano Aquileiense*; item *canones apostolorum*, graece, cum duabus latinis versionibus, altera Gregorii Haloandri; item selectissimae vetustissimorum praesulum *epistolae*, ad fidem veterum exemplarium Victorinorum restitutae: Paris. ap. Io. Roigny; excud. Carola Guillard. 1544. fol. In nota *b*). Maittaire ex Io. Sichardi praefat. s. epistola ad Bernhard. Tridentinum episcopum, quaedam refert. *Harl.*

g) Alii a. 1570. vid. not. ad §. 2. *Harl.*

4. Τὰ Κλημέντια, in Athanasii synopsi memorata, lectaque auctori Chronici Alex. ac Nicephoro Callisto, constabant viginti Homiliis siue colloquiis, quibus Pseudo-Petri ad Iacobum et altera ad eumdem Iacobum, Hierosol. episcopum, epistola, Clementis [h]) nomine praemittitur, in qua opus istud vocatur Κλήμεντος τῶν Πέτρου ἐπιδημιῶν καὶ κηρυγμάτων ἐπιτομή. Homilias priores XVIII. et vndevigesimam, altera parte mutilam, primus ex codice regis Galliae graece edidit, versioneque latina et notis illustrauit Cotelerius. Valde corruptum illud exemplar fuisse, queritur ad Homil. VI. 10. *vt si*, inquit, *interdum caespitem, veniam ab aequo lectore possim sperare.* Multa in hoc opere eadem, quae in recognitionibus, adeo vt pro altera recognitionum editione, Rufino memorata, habeat doctissimus Caveus. *Fabr.* Clementinorum, adeoque Recognitionum opus a recentioribus Nazaraeis esse compositum, eorumque doctrinam continere, autumat *Clericus* in praef. in PP. apost. tom. I. et hist. eccl. saec. II. ad a. CIII. pag. 536. sqq. sed dissentit *Moshem.* in comment. de turbata per Platonicos ecclesia §. XXXIV. not. *m.* (subiuncta eius versioni lat. Cudworthi systematis intellect. tom. II. pag. 788. sqq. ed. Lc deus.) Contra Moshemius pag. 786. seq. primum, Clementina, ait, praestantissimum esse veteris aeui monumentum, ab homine licet conscriptum fallaci, cuius ope non pauca possint in historia christiana illustrari, multarumque sententiarum et consuetudinum origines erui, optatque, vt aliquis ex viris doctis exsistat, qui data opera de rationibus eius commentaretur, latentemque in eo vtilitatem publicam et communem omnium faceret. Tum propter disputationes, (quae magnam operis partem conficiunt.) (contra *Simonem Magum* eiusque dogmata (adulto saeculo III. nomine sectae illius prorsus fere exstincto,) propemodum exploratum arbitratur, librum istum circa saeculi III. exordium prodiisse, aut compositum esse. Denique ex dictione, quae referat alexandrini sermonis indolem, et ex fabularum atque iudaicarum opinionum copia, quibus cogitata sua distinguat scriptor, colligit, auctorem fuisse Iudaeo-Christianum, eumque Alexandriae genitum et educatum. Paragr. XXXV. docet, opus illud idcirco ab auctore compositum esse, vt refellerentur ii, quibus tum temporis aduersariis vtebatur christiana religio. In not. *c.* pag. 791. laudat nostrum Fabricium, qui auctori illi quemdam dedisset inter eos locum, qui pro christiana religione pugnarunt, in Delectu argum. pro veritate religionis christianae, cap. II. pag. 40. *Harl.*

5. Breuiorem ex hisce *Epitomen*, a *Simeone Metaphraste*, vt videtur, compositam, cui etiam *vita Clementis* adtexitur, primus graece edidit *Adr. Turnebus* Paris. 1554. 4. [i]) adiuncta

[h]) Hanc Clementis epistolam vertit etiam Rufinus, cuius interpretationem cum veteri editione et MS. codice collatam, Cotelerius separatim graecolatinae suae edit. qui subiunxit. Testatur autem *Photius* cod. CXIII. aliis recognitionum codicibus epistolam sub Petri, aliis Clementis nomine praefixam fuisse.

[i]) *Maittaire* A. T. III. pag. 655. et in nota anni discedit et hanc refert inscriptionem: *Clementis*, romani episcopi, de rebus gestis, peregrinationibus et concionibus S. Petri epitome, ad Iac. Hierosolymorum episcopum eiusdem Clementis vita. graece. Paris. ap. Adr. Turnebum. 1555. 4. — et latine, Ioach. Perionio interprete, ibid. ap. Guil. Morel. 1555. 4. cum latina Ioach. Perion. epistola, Lutetiae nono Cal. Ian. M.D.LIIII. data ad Mallarium (cuius nomini etiam Turnebus graecam suam edit. inscripserat,) ex cuius bibliotheca depromtum hoc Clementis compendium triennio abhinc in latinum sermonem conuertendum suscepisse illum, Maittaire in not. *g* adnotavit. *Harl.*

cta *Ioach. Perionii* versione, quae legitur etiam inter Clementis scripta, a Lamberto Grutero edita Coloniae 1569. fol. Hanc epitomen cum tribus MSS. bibl. regiae, non parum inter se differentibus [k]), contulit, et cum noua sua versione Clementinis homiliis subiecit Cotelerius in laudata mihi iam toties Patrum apostolicorum editione. Titulus est: περὶ τῶν πράξεων ἐπιδημιῶν τε καὶ κηρυγμάτων τοῦ ἁγίου καὶ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου ἐπιτομή, ἐν ᾗ καὶ ὁ αὐτοῦ συμπεριείληπται βίος πρὸς Ἰάκωβον ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων.

[P] 6. Clementis, *Liturgia* siue *de ritu Missae* [l]), graece et latine ad calcem Liturgiae, S. Marco tributae, vulgata Paris. 1583. 8. est libri octaui Constitutionum apostolicarum caput 5. cum sequentibus, vsque ad extremum capitis 15. *Fabr.* — Conf. longam doctamque disp. *Io. Franc. Buddei*, Clementem romanum atque Irenaeum non fauere missae pontificae, Ienae 1705. 4. praecipue §. 35-37. pag. 81. sq. de Clementis loco in priore eius ep. ad Corinth. nr. XL. pag. 168. Cotel. contra Grabium. *Harl.*

7. *Compendiolum fidei Christianae*, cum recognitionibus Clementis editum a *Io. Sichardo* Basil. 1526. fol. est lacinia ab Isidoro Mercatore, qui in epistolas decretales Pontificum circa A. C. 790. suppofuit, adiexta epistolae ad Iacobum, quam a Rufino latine versam dixi. Vide *Blondelli* pseudo-Isidorum pag. 28. qui et caeteras *epistolas quatuor decretales*, Clementi tributas, animaduersionibus ac censuris suis confixas addidit.

Scripta Pseudo-Clementis deperdita:

1. Priores *decem libri*, ante recognitiones missi ad Iacobum, lib. V. c. vlt. quorum argumentum traditur lib. III. c. 75. Primus ex his fuit *de vero Propheta*, quem Caesarea misisse se ait lib. 1. c. 17. [v. *Oudin.* I. col. 35. sqq.]

2. Sermones *de prouidentia et iusto DEI iudicio.* Λόγοι περὶ προνοίας καὶ δικαιοκρισίας Θεοῦ, quorum primum citat *Anastasius Antiochenus* quaest. 96.

3. *Reuelationes B. Petri apostoli*, a discipulo eius, Clemente, in vnum volumem redactae. Iacobus de Vitriaco, episcopus Acconensis, in epistola ad Honorium III. in Spicilegio Dacheriano tom. 8. p. 382. Confer, quae de Apocalypsi Petri notata a me sunt in codice apocrypho Noui Test. p. 940. seq.

4. *Petri cum Apione* (Plistonico) *prolixa disputatio*, Πέτρου καὶ Ἀπίωνος διάλογος. *Euseb.* III. 38. hist. quem a recognitionibus Clementis recte distinguit *Grabius* tom. 1. spicileg. p. 271. quique iam Nicephori Callisti tempore intercidisse videtur, quoniam dubitat ille III. 18. hist. an idem sit cum Clementinis, de quibus paullo ante dixi, homiliis.

XIII. S. IGNATIVS, Nuraniensis, (e Nura, Sardiniae, ciuitate) [m]) Euodii, a Petro, apostolo,

k) Differunt quoque in II. codd. Vindob. vide supra in notitia codd. Vindob. *Harl.*

l) *Syriace* in bibl. publica Paris. catal. codd. I. p. 57. cod. LXVIII. *Harl.*

m) *Abulpharaius* in dynastiarum hist. dynastia VII. pag. 119. *Tentzelii* diss. select. part. I. exercitat. de apophthegmate Ignatii ὁ ἐμὸς ἔρως ἐσταύρωται, p. 47. [quae primum, respond. Io. Laur. Stauber. Wittebergae proposita est 1683. dein auctius recusa

ſtolo ordinati [n]) in epiſcopatu Antiocheno ſucceſſor [o]), [P] Martyrium paſſus A. C. 116. Traiani 19. demonſtrarunt *Guil. Loydius* epiſcopus Aſaphenſis in diatriba edita a *Pagio* in Critica Baroniana ad A. C. 107. n. 4. ſq. et ante eum *Io. Pearſonius* in diſſ. poſtuma de anno, quo S. Ignatius a Traiano Antiochiae ad beſtias fuit condemnatus, quam poſt notas Pearſonii in Ignatium vulgauit *Tho. Smithus* pag. 58. ſeq. Oxon. 1709. 4. [*Stolle* l. c. pag. 33. cum Hieronymo et Euſebio martyrii adſerit tempus a. C. 107. neque tamen veteres conſentiunt v. *Sam. Baſnage* annal. politic. eccl. tom. II. pag. 17. a.] Poſt condemnationem Antiochiae Romam vinctus miſſus Ignatius eſt, quo in itinere, *Euſebio* III. 36. teſte, epiſtolas ſcripſit ante Euſebium lectas Irenaeo atque Origeni, deinde vero quam plurimis aliis, quorum teſtimoniis conſtat, illas ipſas, quas illi legerunt, nos hodie tenere. Ordo Epiſtolarum ex Euſebii

euſa ib. 1688. denique in exercitatt. ſelectis tertium locum occupauit, vbi etiam *Tenzel.* de Ignatii epiſcopatu vltimoque ſupplicio et anno martyrii agit: diuerſorum recenſet explicatque rationes, et ſubſcribit Loydii ſententiae: tum vberius exponit diuerſa variorum V. D. de Ignatii epiſtolis iudicia: denique inquirit in ſenſum apophthegmatis Ignatiani. *Harl.*] — *Grabe* tom. II. ſpicilegii patrum p. 1. *Fabr.* Arabem tamen Noram Ignatio patrium ſolum fuiſſe ſubdubitat; contra, *Alnurani* ſcriptoris Arabis tantundem eſſe, atque *Ignatium*, ſeu voc. eius interpretamentum, ſuſpicatur *Weſſeling* ad Antonini itinerar. p. 84. ſq. add. *Caueum* in hiſt. ſcript. eccleſ. I. p. 40. *Harl.*

n) Etiam Ignatium S. Petri dextra ordinatum ſcribit *Theodoritus* Dialogo I. ſed paſſus eſt S. Petrus ſub Nerone, imp. A. C. 66. a quo tempore ad martyrium Ignatii intercedunt Anni 50. De *Euodio* vide Acta ſanct. VI. Maii tom. II. p. 98. et *Caueum* ad A. C. 44. atque *Ittigium* de patribus apoſtolicis p. 97. ſq. vbi epiſtolam ſub eius nomine, inſcriptam Φῶς, laudatamque *Nicephoro* II 3. hiſt. reiicit. Epiſtolam pſeudo-Euodii, Φῶς inſcriptam, D. *Io. Andr. Schmidius* in hiſtoria ſaeculi primi fabulis variorum maculata, Helmſtadii 1700. 4. pag. 5. refert ad *Euodium Vzalenſem.* Sed Euodius iſte latine ſcripſit: de quo v. quaedam in *Placcii* theatro anonymorum et pſeudonym. edit. Fabricii, cap. V. nr. 1192. pag. 303. et part. II pag. 266. plura in *Fabric* bibl. lat. med. et infim. aet. ed. Manſi tom. II. p. 124. ſq. *Harl.*] — Praeter hunc fuit et alius *Euodius*, monachus graecus, de quo *Caueus* in diſſ. de ſcriptoribus dubiis: tum *Euodius*, conſul a. C. 385. quo nihil vnquam iuſtius fuiſſe ſcribit *Seuerus Sulpicius* in vita S. Martini cap. 20. Neutri tamen horum quicquam cum illo epiſtolae ſuppoſititiae auctore commune eſſe exiſtimo.

o) De *Ignatio* praeter confectores hiſtor. eccl. et eos, quos Fabricius citat, multi egerunt:

Martin Lubath de Ignatii martyrio, in eius diſſ. de antiquitate martyrologica. Halae 1693. 4. c. 1

Chriſt. Beyer in binis diſſ. de Ignatio, veritatis confeſſore et martyre. Lipſiae 1722. 4. in quarum poſteriore recenſentur codd. mſti atque editt. iudiciaque VV. DD. et inquiritur, quae epiſtolae genuinae ſint, quae adulterinae. Plura diſputat contra Dallaeum et de codice Mediceo: atque a pag. 36. inſtituit collationem multorum locorum ex cod. Mediceo cum interprete Viſſeriano, et verſione vetere latina, textu gr. vulgato, Theodoreto, et Antiocho.

Guil. Cave in antiquitatt. patrum et eccleſiaſticis, verſ. germ. pag. 230. ſqq.

Oudinus in comment. de ſcriptor. — eccleſ. tom. I. col. 71-141.

Gottl. Stolle in: Nachricht von dem Leben — der Kirchenväter, pag. 32-40. vbi more ſuo plures alios citat libros. Tenzelii atque Ittigii explicationem dicti Ignatiani, *amor meus* (h. e. Chriſtus,) *crucifixus eſt*, refutat, et interpretationem Dilherri, Halloſii et Natalis Alexandri, propter ea, quae conſequuntur, amplectitur: omnes meae cupiditates prauae) ſunt cruci adfixae. Poſteriori ſententiae ſubſcribit *I. G. Walchius* in hiſt. eccl. N. T. pag 583. et de Ignatio eiusque epiſtolis copioſus eſt a pag. 578-588.

Eusebii testimonio hic fuit: 1. *Ad Ephesios.* 2. *ad Magnesios.* 3. *ad Trallenses.* 4. *ad Romanos.* 5. *ad Philadelphienses.* 6. *ad Smyrnenses* et 7. *ad Polycarpum*, quam postremam sine magna causa Vsserius vir praestantissimus reiicit. Hieronymus ordinem neglexit, et, epistolas septem enumerare contentus, promiscue retulit. In codice Mediceo graeco autem et veteri versione latina hic est ordo: 1. *ad Smyrnaeos*, 2. *ad Polycarpum*, 3. *ad Ephesios*, 4. *ad Magnesios*, 5. *ad Philadelphienses*, 6. *ad Trallianos*. Nam *Epistola ad Romanos*, quia Actis martyrii Ignatiani inserta legitur, in illa collectione omissa est. Hasce vero epistolas, prout ab If. Vossio graece et Vsserio latine primum ab interpolationibus liberae editae sunt auctorem non mentiri, sed genuinum ac pretiosum antiquitatis Christianae monumentum esse, aduersus *Io. Dallaeum* p), (cuius pleraque argumenta interpolatas ac spurias Ignatii epistolas tangunt, Mediceo codice tum nondum vulgato,) *Dau. Blondellum* q), *Claudium Salmasium* r), aliosque viros doctissimos, certissimis argumentis probauit [s] *Io. Pearsonius* episcopus Cestriensis in Vindiciis Ignatii t), vt ei adsentiri haud dubitem, licet *Matthaeus Larroquanus*, Rothomagensis, in obseruationibus ad Ignatianas Pearsonii vindicias, filio, Io. Dallaeo, inscriptis u), dispersas ac profligatas Dallaei, patris, copias instaurare, etiam atque etiam fuerit conatus.

Praeter has septem Ignatii τῦ Θεοφόρου w) epistolas, solas antiquitati primitiuae cognitas, non tantum exstant illae eaedem epistolae, (a quo et quo tempore, ante A. C. 580. saltem, non

Godofr. Henschen in comment. de S. Ignatio Theophoro, episc. antiocheno, in Actis Sanctor. Antwerpinens. Febr. tom. I. pag. 13-24.

Alios laudant *Hamberger* zuv. Nachr. II. pag. 207. *Io. Fabric.* in historia bibl. Fabricianae I. pag 48. 49. et 52. *Saxius* in Onom. I. pag. 290. vt ea non repetam, quae scripsi in Introd. etc. II. 2. pag. 183. sq. Typum altaris, sub quo Romae in templo S. Clementis, corpora Clementis et Ignatii, martyrum, quiescere dicuntur, aeri incisum obtulit *Montfauc.* in diario ital. pag. 134.

p) Libro 2. de Dionysii et Ignatii scriptis, Genev. 1665. 4.

q) Lib. de episcopis et presbyteris, et epistolis ad If. Vossium, quibus respondit Vossius epistolis ad Blondellum, quae vindiciis Pearsonianis subiiciuntur, simul etiam confutans, quae *Edmundus Albertinus* p. 283. lib. de Eucharistia epistolis Ignatii obiecit.

r) *Salmasius* in Apparatu de primatu Papae p. 56. seq. et sub Walonis Messalini nomine lib. de episcopis et presb. cuius quemadmodum et Blondelli obiectionibus responderunt *Henr. Hammondus* diss. 2. de iuribus episcopatus. Lond 1651. 4. et *Dionys. Petauius* V. 8. dogmat. theol. de Hierarchia ecclesiastica. Vt omittam, quae a Nourrio diss. VII. apparatus, Tillemontio, Natali Alex. et aliis in medium adlata sunt. Contra nouas Io. Oweni obiectiones vindicauit se *Hammondus* in libro anglico, qui inscribitur Answer to the animaduersions on the dissertations touching Ignatius epistles, and the Episcopacy in them asserted. Lond. 1654. 4. et tomo secundo operum Hammondi, iunctim excusorum Lond. 1684. fol. quatuor Voluminibus.

s) De hoc cognomine v. *Cottae* hist. eccl. cit. I. p. 656. sq. *Ittig.* diss. de patribus apost. §. 83. p. 256. sq. et quos ille citat. *Harl.*

t) *Pearsonii* Vindiciae Ignatianae prodierunt Cantabrig. 1672. 4. et tomo secundo patrum apostolicorum Cotelerii subiectae sunt in editione Amstelodamensi A 1698. fol. curante Ioanne Clerico. *Fabr.* Compendium vindiciarum Pearsonii *Natalis Alexander* in selectis historiae eccles. capp. saec. I. diss. 22 confecit. add. *Ellies Dupin* nouam bibl auctor. ecclesiasticor. tom. I. saec. I. in Ignatio pag. 62. sqq. *Harl.*

u) *Larroquani* obseruationes prodiere sine nomine Auctoris, Rothomag. 1674. 8. male Alixio tribuuntur in Catal. go bibl. Bigotianae tom. 2. p. 17. [conf. *Coleri* bibliothec. theol. pag. 1071. *Harl.*]

non sane constat,) *interpolatas*, (quas solas genuinas esse, alteras vero illas, quas sinceras esse dixi, ab Athanasio [v]) decurtatas, inauditum et incredibile *Wilhelmi Whistoni*, noui Arianorum in Anglia promachi, paradoxon est singulari scripto [w]) proditum magis quam demonstratum) sed etiam *spuriae* aliae, antiquioribus scriptoribus ignotae, *graece* quidem *quinque*, 1. *ad Mariam* Cassabalitidem siue Neapolitanam prope Zarbum (Ciliciae haec oppida sunt) cuius et ipsius *Mariae* nomine *epistola ad Ignatium* fertur, latine primum ab Vsserio, et graece ab If. Vossio edita. 2. *Ad Tarsenses*. 3. *Ad Antiochenos* [x]). 4. *Ad Heronem* Diaconum Antiochenum, et 5. ad *Philippenses*, περὶ βαπτίσματος. Ex his eidem Whistono genuinae videntur scriptae ad Tarsenses, ad Antiochenos, ad Heronem. Sed nulla huius sententiae suae certa argumenta adferre potuit. Ordo epistolarum in interpolatis codicibus Augustano, Gesneriano, Colbertinis, Nourrio pag. 77. laudatis, aliisque hic est: *Ad Mariam Castabalitidem*. 2. *Ad Trallenses*. 3. *Ad Magnesios*. 4. *Ad Tarsenses*. 5. *Ad Philippenses*. 6. *Ad Philadelphienses*. 7. *Ad Smyrnaeos*. 8. *Ad Polycarpum*, *Smyrnae episcopum*. 9. *Ad Antiochenos*. 10. *Ad Heronem*. 11. *Ad Ephesios et* 12. *ad Romanos*. *Fabric.*

Epistolas *Ignatianas* prout in cod. mediceo habentur, genuinas esse, probatur ab Henr. *Wotton* in eius praefat. praemissa editioni S. Clementis Rom. ad Corinth. epistolarum II. Cantabrig. 1718. 8. p. CLXXXIII-CCII. — Necdum vero omnis lis, quaenam Ignatii epistolae genuinae, aut annon omnes spuriae, saltem mire interpolatae sint habendae, composita videtur. Neque tamen licet lubetque, hic plenam illius controuersiae contexere historiam, multo minus singula, quibus pro sua quisque sententia vsus est, repetere argumenta. Atque praeter eos, quos iam adduxit Fabricius viros doctos, adfatim *Ittigius* in dissert. de patr. apostol. pag. 260. seqq. (qui etiam in selectis capp. historiae eccles. II. saec. in sect. II. pag. 92-193. doctrinam Ignatii partim genuini, partim interpolati, partim pseudepigraphi docte fuseque persequitur, et multorum V. D. opiniones, interpretationes atque sententias veras falsasque adfert examinatas: conf. tamen *Semler*. loco mox citando pag. 30. not. 32.) tum *Tenzelius* l. c. *Oudin*. l. c. col. 86. sqq. et *Io. Ge. Walch* in hist. eccl. N. T. pag. 583. sqq. de epistolis Ignatii, et controuersia illarum caussa a multis annis variaque et ratione et fortuna agitata, egerunt, et suum quisque tulit iudicium. Quare pauca tantum adtingere licebit. Ne de breuioribus quidem Ignatii epistolis tam acriter fuisset disputatum, nisi patroni vindicesque iurium et dignitatis episcoporum in illis epistolis praesidium idque firmum ad suam sententiam et episcoporum aucto-

 rita-

v) Ab impatiente librario decurtatas suspicabatur *Io. Morinus* de sacris ordinationibus part. 3. exerc. 3. c. 3. qui et ipse interpolatas sinceris praefert. Lectiones interpolatarum editionum quandoque meliores esse codice Mediceo, disputat etiam *Rich. Simon* sub Hieronymi le Camus nomine contra Vossium pag. 24. quod nec ipse, credo, Vossius negauerit.

w) Lond. 1710. 8. Titulus libri est: *an essay upon the Epistles of Ignatius, by William Whiston, M. A. Professor of Mathematicks in the University tho Cambridge.* Confer de hoc libro, si placet, *Iacobi Bernardi* Nouellas Reip. litterariae mense Augusto A. 1710. pag. 196. seq.

x) Ex alia Ignatii ad Antiochenos epistola Damascenus et Antonius Melissa proferunt duo fragmenta, quae vide apud *Grabium* tom. II. spicilegii Patrum p. 24.

ritatem quae vel a deo constituta iam aetate apostolorum permagna fuisset, vt iam Ignatii aeuo discrimen inter episcopos et presbyteros esset obseruatum, stabiliendam reperisse sibi persuasissent. Hinc post editas illas atque vindicatas a Vossio et Vsherio, ii praecipue, qui pro auctoritate episcoporum inter Anglos, Gallos, etiam Germanos, quasi militarunt, fidem illarum equis viris veluti defendere studuerunt: inter quos eminent Pearsonus, cui etiam multi viri docti inter Lutheranos, qui vocantur, accesserunt. Eo maiorem diligentiam adhibuerunt et acriorem vim ingenii atque maiorem litterarum adtulerunt copiam ad fidem et breuiorum et longiorum minuendam atque infringendam, in Anglia Presbyteriani qui dicuntur: quorum dux quasi et fortissimus fuit et maxime idoneus *Dallaeus*. In huius sententiam iuerunt haud pauci, etiam ex iis, qui Pontificii aut Catholici nominantur: in primis *Oudinus*, de scriptor. eccles. Dallaeum palmam adsequutum esse opinatus. A cap. igitur V. col. 89-136. post Dallaeum contendit, et tum XVII. maximam partem ex Dallaeo verbotenus contractis tum suis aliorumque argumentis ostendere adlaborauit; epistolas quoque septem, Ignatii nomine editas, iam graece quam latine, esse Antiocheno huic episcopo suppositas: et cap. XIII. col. 136. sqq. obiectiones aduersariorum diluuntur. — *I. S. Semler* in prolegg. ad Baumgartenii theolog. polem. vol. II. §. 53. pag. 25-37. et in textu et in notis praecipue in nota 31. contra fidem et veritatem minorum epistolarum et dogmaticum, quod vocant, illarum argumentum copiose docteque disputat, denique pag. 35. sq. comparat quasdam minores cum longioribus epistolis. vt doceat, nec has, nec illas Ignatium habuisse parentem. In nota 30. ad pag. 26. haud certam firmamque esse iudicat Pearsoni sententiam, quatuor exempla aut recensiones epistolarum fuisse sensim ortas et in coetu christiano propagatas; *primam*, a Polycarpo factam, recensionem continuisse septem epistolas; *alteram* easdem, at interpolatas; *tertiam* (vti in cod. Mediceo et Vsher.) septem illas genuinas et quatuor spurias; *quartam* denique praeter septem, at mutatas interpolatasue et quatuor spurias habuisse quoque epistolam ad Philippenses. Denique pag. 37. not. memorat Crellii iudicium (in thes. epistol. la Croziani tom. I. pag. 113.) de minor. epistolis interpolatis. Idem *Semler*. in praef. ad suam paraphrasin epistol. IIdae Petri, putat, epistolas Ignatianas sub finem saeculi II. aut initio saec. III. esse compositas, quoniam Irenaeus ex iis, quae si tum temporis exstitissent, sumsisset argumenta contra Valentinianos. Sed *Schmidt* in comment. mox laudanda pag. 101. sq. respondet, cognitas fuisse Irenaeo Ignatii epp. sed illo tempore loca contra Valentinianos nondum in iis fuisse reperta. — *Christ. Aug. Heumann* et in actis erudit. Lips. a. 1710. mens. Maio, vbi pag. 196. recensuit *Ignatii epist*. a Smitho editas, et vero in conspectu hist. litterar. cap. VII. §. 44. et 45. pag. 491. sqq. vet. ed. aut part. 1. cap. II. §. 79. et 80. ed. Eyringii, omnes Ignatii epistolas, nulla excepta, censet, variis prolatis argumentis, esse foetus subdititios, et in illis omnia esse frigida, ieiuna, inepti tumoris adfectaeque grandiloquentiae plena; et nimis viuide spirantia vanum ac planem graeculum. In actis canonem criticum facit suum: *quicunque liber non refert animum et adfectum eius, cuius prae se fert nomen, sed plane diuersum, is non potest non esse suppositittius*. In Conspectu inter alia, (quae ipsa sunt septem, eaque illi videntur certissima,) τῆς νοθείας indicia, ex scopo harum epistolarum, id spectantium, vt in immensum augeatur auctoritas et maiestas episcoporum, colligit, post *Cyprianum* scripsisse illarum auctorem epistolarum, probatque iudicium *Dodwelli*, (diss. Cyprian. VII. §. 13. et 33.) non esse ouum ouo similius, quam Ignatianae totam Cypriani de episco-

episcoporum auctoritate ratiocinationem. Denique, „omnium, inquit, primo loco poni oportet *Photium*, qui, dum in sua bibliotheca epistolas Ignatii non recognouit, tacitus clamat, sibi dubium haud esse quin nomen eius gerant falsissimum.“ Heumanni iudicium, in actis erud. latum, transscripsit probauitque *Oudinus* in commentar. citatis tom. I. p. 139. sqq. — De omnium epistolarum fide dubitat quoque *Schroeckh.* in historia eccl. christianae, tom. II. pag. 338. sqq. edit. II. — *Semleri* sententiae subscribit eiusque argumenta carptim repetit *Roesler* in bibliotheca patrum eccles. tom. I. pag. 69. et existimat p. 70. epistolas VII. breuiores, quas germanice vertit notisque instruxit, circa dimidium prius saeculi tertii esse confictas. — *Io. Ernst Christian Schmidt* in: *Versuch über die gedoppelte Recension der Briefe des Ignatius*, in D. *Henke* Magazin für Religionsphilosophie und Kirchengeschichte, vol. III. (Helmstädt 1795. 8.) nr. IV. pag. 91. sqq. contendit, vtramque collectionem esse a catholicis pluribus sensim mutatam atque interpolatam; sed epistolas ipsas, etiamsi ab Ignatio non fuissent scriptae, videri reliquias antiquissimae et aetatis et ecclesiae christianae: multaque alia ingeniose acuteque dicit ad rem suam defendendam. [add. eiusd. *Schmidt Obseruationen veranlaßt durch die Ignat. Briefe*, in s. Biblioth. für Kritik. und Exegese des N. T. Vol. I. P. 3. pag. 463. sq. *B.*] Neque vero omnino certa explorataque ea esse iudicat *Lange* in: Geschichte der Dogmen etc. I. p. 86. et cum ven. *Rosenmüllero* (Hist. interpret. tom. I.) de his Ignatii epistolis exclamat: *quis autem in re tam obscura pronuntiaverit?* aut quis verum in omnibus perspiciet?

Whistoni opinionem iam Fabricius adtigit et refutauit, et vide de illius libro plura in *Baumgartenii* Nachrichten von einer Hallischen Biblioth. tom. IV. p. 237. 240. sqq. atque *I. G. Walchii* hist. eccles. pag. 587. Whistoni errores et, quibus vtitur, argumenta discussit *Io. Clericus* diss. de epistolis Ignatianis, in *I. Bapt. Cotelerii* patr. apost. tom. II. part. 2. pag. 501. — Cl. *Brüggemann* View etc. p. 327. sq. refert quoque libros, qui sequuntur:

An Essay vpon the epistles of *Ignatius*, by *William Whiston*, M. A. Professor of the Mathemat. in the Vniversity of Cambridge Lond. 1710. 8.

Iohn Edwards Obseruatt. et animaduerss. in *Ignatii* epistolas sunt in eius: Some brief obseruations and Reflections on Mr. *Whiston's* late Writings, falsly entitul'd Primitive christianity reviv'd. London. 1712. 8.

Ignatii historia exposita est a *Nathan. Lardner* in huius Credibility of the Gospel History. part. II. vol. I. Lond. 1743. 8. cap. V. p. 144-188.

Breuiores epp. esse longioribus praeferendas, contendit additque obss. in eius epist. et martyrium etc. *Io. Iortin* in: Remarks on Ecclesiastical History, Lond. 1751. 8. vol. I. pag. 61-67. 355-372. conf. *Baumgarten* Nachrichten von merkwürdigen Büchern, tom. VIII. pag. 532. sqq. *Harl.*

[*] Denique longe minorem fidem merentur, quae *latine* tantum exstant epistolae tres, 1. et 2. *ad Iohannem*, euangelistam, et 3. *ad Mariam*, virginem, cum Mariae responsoria, de quibus vide, si placet, post *Vsserium* diss. de epistolis Ignatii c. 19. quae a me notata sunt in codice apocrypho Noui Test. pag 834-841. *Heroni* quoque, diacono Antiocheno, suppositum est elogium *Ignatii*, quod latine edidit *Baronius* ad A. C. 110. nr. 9. ex MS. Vaticano, et ex aliis tribus codd. Vsserius.

 De

De more *Antiphonos hymnos* decantandi, quem ecclesiae Antiochenae a S. Ignatio traditum narrat *Socrates* VI. 8. vide Suiceri thesaurum et Meursii, Cangiique glossaria, *Theoph. Raynaudum* Op. parasceuastico tom. 7. Opp. p. 457. sq. et *Josephum Marianum Carum* ad Responsorialia et Antiphonaria ecclesiae romanae, edita Rom. 1686. [add. vol. X. pag. 133. vet. edit.]

Quod in catalogo librorum Chaldaeor. siue Syriacorum Hebed Iesu pag. 17. *Ignatius de re fidei* memoratur, nihil aliud videtur respicere, quam eius *Epistolas*, quas *Syriace* secum ex Oriente attulit y) alter Ignatius, Antiochenus patriarcha iunior, qui Romae, Gregorio X. pontifice, reformationi calendarii interfuit, ibique diem obiit. Quamquam Robertus Huntingtonus, quum in Oriente versaretur, summo studio Ignatii epistolas, syriace versas, inquirens, omnino incassum et absque fructu hoc fecit, vt narrat *Tho. Smithus* in eius vita p. 8. z) Videtur etiam memorare *Labbeus* bibl. noua MSS. p. 253-255.

In catalogo Liturgiarum chaldaicarum siue syriacarum, quem habuit idem patriarcha aa), memoratur *Liturgia S. Ignatii graece composita Antiochiae Anno 27. post ascensionem Domini, quam chaldaeam fecit S. Iacobus, episcopus Rohensis s. Edessenus.* [v. notitiam codd. Paris.]

Ignatii Διδαχὴ siue διδασκαλία in veteri Stichometria memoratur inter Apocrypha, de qua vide *Pearsonium* part. 1. c. 4. vindic. Ex hac forte petitum dictum Ignatii, quod laudat *Chrysostomus* hom. XI. in epist. ad Ephes. et Io. Antiochenus ap. Coteler. tom. 1. monument. pag. 176. schisma et perturbationem ecclesiae, *crimen* esse *neque martyrii sanguine expiandum.*

Acta Martyrii Ignatiani.

Interpolata habent graece Metaphrastes 20 Dec. et exinde latine Surius et Bollandus Calendis Februar. graece et latine in patribus [?] apostolicis Cotelerius. *Sinceriora* Iac. Vsserius in lucem protulit *latine* ex duplici diuersa interpretatione, quam vtramque e MSS. codd. cum notis eruditis vulgauit in appendice Ignatiana, Lond. 1647. 4. Etiam graecum Actorum Ignatii exemplar in bibl. Bodleiana, sed interpolatorum reperit; itaque editione indignum existimauit. Haec vero a *Philone, Caio et Agathopode*, diaconis, qui beatum CHRISTI martyrem e Syria comitati erant, descripta fuisse sibi persuadet, et sane in monumentis huius generis videntur esse fide dignissima. Post Vsserium eadem latine dedere *Bol-*

y) *Vsser.* c. 4. prolegom. in epistolas Ignatii pag. 191. edit. Amst.

z) *Thom. Smith.* in altera epistola ad Hearnium tradit, in itinere quodam, a. 1677. in Graeciam, Anatoliam et Aegyptum ad inuestiganda Ignatii epistolarum aliorumque patrum eccl. opp. exempla suscepto, nihil fuisse repertum. v. *Thomae Smith.*, S. T. P. epistolae duae de *S. Ignatii* epistolarum cod. msto Mediceo; vna cum *Io. Ledgardi* eadem de re obseruatt. quae exstant in *Iohannis*, confratris et monachi Glastoniensis, chronica, siue historia de rebus Glastoniensibus, . x edit. *Thomae Hearnii*, Oxonii e theatro Sheldon. 1726. 8. ad calcem vol. II. conf. New Memoirs of Literature, vol. IV. pag. 205. et *Brüggemann* l. c. pag. 328. *Hart.*

aa) Vide *Vsser.* c. I. [lat. in *Eusebii Renaudotii* collect. Liturgiarum oriental. tom. 1. pag. 215. sqq.]

Bollandus in Actis Sanctor. Calendis Febr. tom. 1. p. 13. seq. et *Cotelerius* in patribus apostolicis tom. 2. *Graece* denique et latine e codice Colbertino edidit *Theodoricus Ruinartus* in Actis Martyrum selectis Paris. 1689. 4. Atque inde *Io. Ernestus Grabe* tom. 2. spicilegii Patrum Oxon. 1699. 8. pag. 9. *Tho. Ittigius* in bibliotheca patrum apostolica Lips. 1699. 8. ac denique *Tho. Smithus* ad calcem epistolarum Ignatii, Oxon. 1709. 4. In his Actis *Epistola* Ignatii ad *Romanos* graece sincere legitur, quam in Mediceo codice omissam videre optauerat If. Vossius, contentus interim interpolatam ex veteri versione latina recensere et castigare.

[*Codd. scriptorum et*] *editiones Epistolarum. Ignatii interpolatarum et spuriarum* [bb])

Codd. aliquot iam memorauit Fabricius. Equidem eorum, qui sequuntur, notitiam missis illis, quos nominauit *Montfauc.* in bibl. bibliothecarum etc. parare mihi potui. *Florentiae* in bibl. Medic. Laur. sunt in cod. XXI. plut. VII. Ignatii epistolae interpolatae XI. hoc ordine, (teste *Bandin.* cat. codd. gr. I. pag. 269. sqq.) 1) ad Trallesios epistola, vt dicitur, δευτέρα, et sic reliquae, τρίτη etc. signantur: prima igitur, quae fuerit vel in codice illo, vel in eo, vnde hic descriptus erat, (vti in cod. Paris.) defuit: 2) ad Magnesios: 3) ad Tarsenses; 4) ad Philippenses; 5) ad Philadelphenses; 6) ad Smyrnaeos; 7) ad Polycarpum, Smyrnarum episcopum; 8) ad Antiochenos; 9) ad Heronem, diaconum Antiochiae; 10) ad Ephesios; 11) ad Romanos. — In cod. VII. nr. 31. plut. 57. est cod. ille, saepius laudatus, ex quo Isaac. Vossius non satis diligenter descripsit edit. v. *Bandin.* II. col. 347. sq. — In cod. XV. nr. 12. plut. XI. Passio Ignatii, scriptore Metaphraste. (*Bandin.* I. pag. 511.) — Citatur Ignatius in codd. expositionis sacrorum praeceptor. — in florilegio sententiarum et in thesauro orthod. fidei, (*Bandin.* I. p. 99. 254. et 433.) — *Ibidem* secundum *Bandini* catal. codd. *lat.* bibl. Mediceae Laurent. Gaddianae et S. Crucis. I. pag. 730. *Ign.* epp. XV. — tomi III. pag. 516. c. X. et XI. et tom. IV. pag. 475. VI. et VII. duae epp. ad S. Ioannem: — tom. III. pag. 516. XII. et IV. pag. 474. IV. epistola ad virginem Mariam cum epist. illius responsoria.

Parisiis in bibl. publ. secundum cat. vol. I. et II. inter codd. *Syriacos* nr. LXVI. et LXVIII. *Ignatii* et multorum aliorum liturgiae. (conf. infra vol. XIII. p. 820. et 822. de *Renaudot.* liturgiis oriental.) et in cod. CXIV. Ignat. Antioch. epistola ad sacerdotes, qua eos hortatur, vt munus sibi commissum adcurate obeant. Inter codd. *graecos* in codice CMXXXVII. nr. 1. Ign. epistolae XI. quarum prima desideratur; secunda vero, quae ad Trallenses scripta est, initio mutila, (vti in cod. Floren.) — in cod. DCCCCL. nr. 26. fragmenta ex Ignatii epistolis. — In *Montfauc.* bibl. Coislin. in cod. XXXVII. CXXII. et cod. CXVII. in Niconis collectaneis adferuntur loca ex Ignatii epist. ad Polycarpum: (cat. pag. 111. 191. et 198.) — in Nicetae collectione interpretum in euang. S. Lucae, (quae etiam in cod. XXVI. Augustano, in *Reiseri* cat. p. 9. et in aliis bibl. est) excerpta ex Ignatio, in cod. CCI. (cat. pag. 251.) — in cod. CCLXVI. (cat. p. 390.) exc. ex Ignatii epistolis.

bb) Conf. *Beyeri* disp. II. citatam *Ittig.* l. m. pag. 263. sqq. et quos laudaui in Introd. in hist. lit. gr. II. 2. pag. 185. *Harl.*

ſtolis. — Ignatii martyrium in vitis ſanctorum, d. 20. Decembr. in cod. CIIL. et CCCVI. (cat. pag. 213. et 422.) — fragmenta ex Ignatio in cod. CCCLXIII. (cat. p. 563.) — loca Ignatii in Maximi opp. in cod. CCCLXXI. (cat. p. 574. et 578.)

In bibl. *Leidenſi* inter codd. Voſſianos ſunt *Ignatii* epp. prouti Voſſius eas videtur Florentiae deſcripſiſſe. (vid. cat. pag. 399. nr. 72.)

In *Britannia*, ſecundum catal. codd. Angliae et Hibern. *Oxonii*, in bibl. collegii Mariae Magd. in cod. LXXVI. ſ. nr. cat. 2217. inter libros latin. Ignatii ep. ad b. Ioannem cum huius reſponſoria; ad b. Mariam cum huius reſponſoria; Ignatii XII. epp. ad alios; epiſt Heronis vel potius oratio ad ipſum defunctum. — In bibl. *Bodleiana* inter codd. Laudi, (cat. I. p. 54.) cod. LXVI. nr. 10-12. epp. Ignatii ad Mariam, cum reſponſoria; Ign. II. epp. ad Io. Euangeliſtam. —. in cod. MDII.. vita Ignatii martyris. — inter codd. Bodl. cod. MDCCCLXIII. nr. 15. (cat. pag. 91) epp. Ignatii et Mariae et Ign. ad Ioannem ſeniorem. — Inter aduerſaria Ger. Langbaeni, (cat. p. 268. b.) Ignatii verſus in Adam, ſiue ad amicum aerumna adſlictum. citatur quoque in indice codd. Ant. Eparchi, infra in vol. X. pag. 484. ed. vet. — *Cantabrigiae* inter codd. coll. Gaio-Gonuilens. nr. DCCLVI. epp. Ignatii martyris, et nr. DCCLXIV. Ignatii epiſtolae lat. — *Londini* in bibl. Weſtmonaſt. nr. MCCXIX. (cat. II. p. 28.) Dionyſii. *Ignatii*, *Polycarpi*, Iuſtini etc. expoſitiones in S. S. — Inter codd. Iones. nr. MMMMMMMMMC. (cat. II. p. 218. Ign. epiſt. gr. in 8. Inter libros *Bernardi* graec. cum mstis collatos, nr. MMMMMMMMCCCLXXVII. (cat. II. pag. 226) Ign. et *Polycarpi* epiſtolae. — *Dublini* inter codd. *Vſſerii*, nr. DVI. (catal. II. 2. pag. 34.) vetus interpretatio latina ex bibl. collegii Gonuilli.

Vindobonae in bibl. caeſarea, cod. XLII. excerpta ex Ignatio in catena ſ. comment. in euangel. S. Lucae, (*Lambec.* comment. III. col. 163. ſqq.) — et in excerptis miſcell. in cod. VII. nr. 16. (v. *Neſſelii* catal. cod. part. II. pag. 21.) *Harl.*]

LATINA *trium epiſtolarum* 1. ad Mariam Virginem, et 2. ac 3. ad Iohannem apoſtol. Colon. 1478. [cc]) et Pariſ. 1495. 4. ad calcem quadrilogi de S. Thomae Becket, archiepiſcopi Cantuarienſis, vita et proceſſu ſuper libertate eccleſiaſtica per Her. de Hoſcham, Io. Carnotenſem, Willhelmum Cantuarienſem et Alanum Tewksburienſem.

Vndecim epiſtolarum, (omiſſis tribus, quas iam dixi, et epiſtola ad Mariam Caſtabalitidem necdum reperta) Pariſ. 1498. fol. vna cum ſcriptis, Dionyſio Areopag. tributis, et Polycarpi epiſtola, ex antiqua verſione (vt obſeruat Vſſerius, Adoni iam Vienneſi ſaec. IX. lecta) edente *Iac. Fabro*, Stapulenſi [dd]). Hinc Argentinae 1502. et Pariſ. e Iodoci Clichtouei recenſione 1515. tum Baſil. 1520. 4. atque iterum ſeparatim Argentor. 1527. [4. cum *Polycarpi* epiſtola. exc. Io. Knoblouch. v. *Panzer* VI. pag. 112. et de *Baſil.* ed. pag. 221. qui praeter ea ib. pag. 58. adfert ed. *Ignatii* epp. XI. cum *Polycarpi*

cc) Hanc editionem Colon. *Maittaire* A. T. in ind. ex Orlando pag. 349. memorat; ſed dubia eſſe videtur, et cl. *Panzerus* eius mentionem omiſit. *Harl.*

dd) v. ſupra ad §. VI. in catal. editt. Dionyſii Areopagitae. *Harl.*

carpi epiſtola et quibusdam *Dionyſii Areopagitae* opuſculis, lat. Argentorati 1507. fol. *Harl.*] Auguſtae Vindel. 1529.

Quindecim epiſtolarum, addita illis vndecim epiſtola ad Mariam Caſtabalitidem et tribus, primo loco a me memoratis, edente [?] *Symphoriano Champerio* cum Areopagita. Colon. 1536. **) et Ioach. Perionio curante 1557. atque cum Clementinis ſcriptis 1569. fol. Adde editiones Antwerp. 1540. Complut. 1541. Venet. 1546. 8. Pariſ. 1569 8. et quae in Micropresbytico 1550. et Orthodoxographis A. 1555. et in patrum bibliothecis obviae ſunt. [Plures edd. memorat *Du Pin* in noua bibl. auct. eccleſ. I. pag. 60. ſq.]

GRAECAE duodecim Epiſtolarum 1. edente ex MS. Auguſtano *Valentino Paceo.* Dillingae 1557. 8. qui in praeſ. etiam germanicae ſuae verſionis meminit.

2. Pariſ. 1558. [et, quae ed. differt a priore,] 1562. 8. apud Guil. Morellum, qui ad calcem, collatione latini interpretis, et doctiſſimi, vt teſtatur, hominis conſilio plurium locorum caſtigationes adiunxit. Nitida eſt haec editio. Etiam latinam nouam verſionem edidit 1661 8. [v. *Maittaire* IV. pag. 719.] ſed quam Vairlenius notat in locis plurimis per veſtigia veteris interpretis incedere, [Lat. nou. verſionem, ap. Morel. Pariſ. 1558. memorat *Maittaire* III. p. 516. *Harl.*

GRAECOLATINAE 1. Cum verſione ſiue paraphraſi *Io. Brunneri*, (male *Brumerus* vocatur apud Nourrium p. 153.) Tigurini, graecis e MS. codice D. Caſparis a Nydprugck deſcriptis. Tiguri 1559. fol. in Theologorum veterum graecorum collectione. Conradus Gesnerus, qui graeca ad patruelem ſuum, Andream, miſit, tunc nihil inaudiuerat de Pacei editione.

2. Cum *Hieron. Vairlenii* Syluii interpretatione, ſeparatim ad calcem libri ſubiecta et breuibus ſcholiis. Antwerp. 1566. et 1572. 8. apud Chriſtoph. Plantinum.

3. Cum eadem verſione ſcholiisque, in Orthodoxographis *Io. Iacobi Grynaei*. Baſil. 1596. fol.

4. Cum ſcholiis *Martialis Meſtraei*, Theologi. Pariſ. 1608. 8. qui Vairlenii verſionem emendauit, eiusque et Morelli, et Iac. Billii ex lib. 2. ſacrar. Obſeruatt. c. vlt. notas addidit.

5. Cum Meſtraei verſione et *Nic. Vedelii* caſtigationibus, Apologia, notis et diſſertationibus. Geneu. 1623. 4. *Fabr.* Inſcriptio huius edit. in qua multa pro VII. epiſtolis, quas habet genuinas, et de ſuppoſititiis, tum de Irenaeo ipſo, eiusque dogmatibus horumque ſenſu atque interpretatione, multa contra Meſtraeum, Baronium ac Bellarminum disputantur, nec pauca antiquitatis chriſtianae capita explicantur, haec eſt: Τὰ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου — ἅπαντα. *S. Ignatii — quae exſtant omnia*, in duos libros diſtincta. Quorum prior continet epiſtolas genuinas, alter (quinque) ſuppoſititias, cum XII. exercitatt. in eundem Ignatium pro antiquitate catholica aduerſus Baronium et Bellarminum. Auctore *Nic. Vedelio*, Prof. in acad. Geneu. et verbi diuini miniſtro. Acceſſit

**) Cel. *Panzer* IV. pag. 434 in ed. hac Colon. ineſſe tradit *Ignatii* epp. cum opp. Dionyſii Areop. et Ant. Eremitae epp. et quaedam adnotat. *Franc. Rous* edidit Lond. 1650. 8. latine *Melſa* patrum, et in his excerpta ex ſex Ignatii epiſtolis. v. *Fabr.* infr. in vol. XIII. pag. 756. ſq. *Harl.*

cessit versio latina (Mestraei), ab eodem emendata, cum eiusdem apologia pro Ignatio et appendice notarum criticarum, ac indice quadruplici, Geneuae, ap. viduam et hered. Petri de la Rouiere, 1723. 4. *Harl.*

6. Cum Vairlenii et Mestraei scholiis in Auctario Ducaeano graecolat. bibliothecae patrum. Paris. 1624. fol.

GERMANICE per *Martinum Mollerum*, ecclesiasten Sprettauiensem in Silesia. Gorlirii apud Ambrosium Fritsch. 1592. 8. [rec. 1656]

Gallice [Paris. Sim. Vostre. 1500. 8. v. *Maittaire* IV. pag. 729. —] per *Guil. Morellum*, Paris. 1562. 1612. 8. et per *Eudemarium* Rothomag. 1615. 8.

[P] *Iacobi Gretseri* vindicias duodecim epistolarum Ignatii, alicubi latere testatur se audivisse, Philippus Labbaeus. *Isaacus* quoque *Casaubonus* nonnullarum Ignatii epistolarum antiquitatem nouis se tuiturum rationibus pollicitus fuit, quas praematura viri doctissimi morte interceptas dolet Pearsonius prooem. Vindic. Ignatii.

Editiones Epistolarum VII. Ignatii genuinarum.

quae interpolatas et spurias adiunctas fere habent.

GRAECOLATINAE 1. Recensente *Isaaco Vossio* e MS. Mediceo, atque additis veteri translatione ab Vsserio edita, notisque suis et Barnabae epistola. Amstelod. 1646. 4. Recusa haec editio Lond. 1680. 4. Locum epistolae ad Magnesios erudite illustrat *Io. Andreas Bosius* exercitatione philologica ad 2 Tim. 2, 22. Ienae 1673. 4. capite sexto, vbi et de Ignatii epistolis veterique eius interprete plura.

2. *Iac. Vsserii* castigatior, cum noua versione in Appendice Ignatiana: Lond. 1647. 4. postquam interpolatas antea graece et latine cum eruditis prolegomenis notisque, et sinceriorum veteri versione vulgasset Oxon. 1644. 4. *Fabric.* — Plenior inscriptio vtriusque edit. haec est:

Polycarpi et *Ignatii* epistolae, vna cum vetere vulgata interpretatione latina, ex trium msstorum codd. collatione, integritati suae restitutae. Accessit et *Ignatianarum* epistolarum versio antiqua alia, ex duobus msstis, in Anglia repertis, nunc primum in lucem edita. Quibus praefixa est, non de *Ignatii* solum et *Polycarpi* scriptis, sed etiam de apostolicis constitutionibus et canonibus, *Clementi Romano* tributis, *Iacobi Vsserii* diss. Oxoniae 1644. 4.

Appendix Ignatiana, in qua continentur I. *Ignatii* epistolae genuinae, a posterioris interpolatoris assumentis liberae, ex graeco medic. exemplari expressae et noua versione explicatae. II. *Ignatii* martyrium, a *Philone*, *Agathopode* et aliis, qui passioni illius interfuerunt, descriptum, ex duabus antiquis latinis eiusdem versionibus, nunc primum in lucem editum. III. *Tiberioni*, *Plinii Secundi* et *Traiani* imperatoris de constantia martyrum illius temporis epistolae. IV. *Smyrnensis* ecclesiae de *Polycarpi* martyrio epistola, cum antiqua latina eiusdem metaphrasi, integre nunc primum edita. V. *Iac. Vsserii* in Ignatii et Polycarpi acta atque in epistolas, etiam Ignatio perperam adscriptas, annotationes. Londini. 1647. 4. *Harl.*

3. *Io.*

3. *Io. Baptistae Cotelerii* cum noua versione sua et notis, in patribus apostolicis 1672. fol. et, Io. Clerico curante, Amst. 1698. fol. in qua editione Cotelerii notis etiam animadversiones et prolegomena Vsserii, et Io. Pearsonii vindiciae Ignatii accedunt. Testimonia veterum, diligentissime a se collecta, Cotelerius praemisit. [conf. I. Fabr. histor. bibl. Fabric. I. p. 48. sqq.]

4. *Thomae Ittigii* in bibliotheca patrum apostolicorum, cum versione Cotelerii, sed subiecta separatim, vt in Cotelerii patribus apostolicis factum, veteri interpretatione, interpolatis spuriisque epistolis. Lipsiae 1699. 8. Hic in diss. illi bibliothecae praemissa non modo de Ignatio eiusque scriptis diligentissime disserit: sed etiam de doctrina, in epistolis contenta, videndus in selectis capitibus hist. ecclesiasticae saeculi secundi.

5. Cum notis *Io. Pearsonii* antea ineditis et nouis ff) *Thomae Smithi.* Oxon. 1709. 4. qua editione et graecus contextus ad codicem Mediceum et latina translatio ad MS. codicem Cantabrig. nouo [P] studio exigitur. Ceterum interpolatae et spuriae epistolae a Smitho plane sunt omissae. *Fabr.* Conf. (*Heumanni*) censuram in actis erudit. Lips. a. 1710. m. Maio.

S. Ignatii, martyris, epistola ad Romanos et fragmenta; cum praef. de *Ignatio* et eius scriptis, in *I. E. Grabii* spicileg. SS. PP. saec. II. Oxon. 1700. 8. pag. 1. sqq.

S. Martyris *Ignatii* — epistolae septem genuinae, quas nimirum collegit *S. Polycarpus* suaeque ad Philippenses epistolae subiecit. (cura *C. Aldrich.*) Oxonii e theatro Sheldon. 1708. 8. Curatior est haec editio, codice Florent. denuo collato. conf. *Bandin.* cat. codd. gr. Medic. II. col. 435. vbi Aldrichi msta epist. ad Anton. Mariam Saluinum, qui cod. Mediceum sua manu totum exscripsit, exarata cum Aldrichi praef. ad edit. epp. typis exscripta — Epistolas tamen septem Ignatii e cod. Florentino simili quidem, vti Virgilium, studio, sed non tanta religione a Car. Aldrichio editas esse, scribit *Petr. Franc. Fogginius* in praef. ad Virgil. pag. XI. teste *Saxio* in Onom. I. pag. 296.

The Epistles of *Ignatius*, Bp. of Antioch both Larger and Smaller, in *Greek* and in *English*, witth the various Readings from all the Greek MSS. As also, a preliminary Dissertation, proving that the Larger Copies of Ignatius are alone Genuine, and the Smaller only Heretical Extracts from them, made in the Fourth Century of the Church. By *William Whiston* — in eius Primitiue Christianity etc. 1711. 8. vol. 1-391. cf. *Brüggemann* View etc. pag. 326.

— epistolae genuinae, vna cum *Polycarpi* epist. Acc. vtriusque martyria: versionibus antiquis ac recentioribus, varr. lection. selectisque variorum notis illustratae. Item *Ignatii* epp. tum interpolatae, tum suppositiciae, in *Rich. Rusel* PP. apostol. vol. II.

Ignatii epp. VII. genuinae eiusdemque martyrii acta cum Pearsonii et Smithi scholiis, adiunxit *Io. Lud. Frey* S. S. patrum apostolicorum epistolis, Basileae 1742. 8. *Herl.*

LATINA ex veteri translatione (*Roberti* forte *Lincolniensis*) ad duorum MSS. Cantabrig. et Montacutiani codicum fidem edita a *Iac. Vsserio.* additisque graecis interpolatis, sed

ff) Obiit Tho. Smithus anno 1711.

sed in quibus interpolationes, ex versione notatae, minio distinguuntur. Oxon. 1644. 4. [gg]) Veterem huiusmodi translationem Epistolarum Ignatii, in qua illa de Paulo vxorato desiderabatur, in bibl. Vaticana pridem euoluisse se, testatus est Turrianus in Apologia pro Canonibus apostolic. contra Magdeburgenses, Paris. 1573. 8. pag. 8.

GERMANICA per C. D. V. B. A. 1693. 12. apud Io. Georg. Lipperum, et ad calcem Noui Test. editi A. 1711. 12. Schifbecae prope Hamburgum [a *Godofr. Arnold* in: Sendschreiben der Alten etc. Franc. et Lips. 1700. 8. pag. 28. sqq. et a *Io. Ottone Glusingio* in eius Briefen und Schriften der apostolischen Männer. Hamburg. 1723. 8. pag. 305. sqq. *Harl.*

ANGLICA, *Wilhelmo Wakaeo* interprete, Lond. 1693. et 1710. 1719. 1737. 8. vna cum Clemente, Barnaba, Polycarpo, Herma. *Fabr.* [v. *Brüggem.* pag. 327.

[Excerpta franco-gallica. v. ad §. XVI.]

Praeterea hic notari possunt:

Sam. Florent. Riuini diss. de professoribus veteris ecclesiae martyribus, Lipsiae 1739. 4. §. XVII. vbi is, pag. 23. acta martyrii Ignat. sincera ratus, Sam. Basnagii argumenta, in Annal. polit. eccl. tom. II. exposita post Eusebium nata esse illa acta, lustrat reiicitque.

Progr. de mysterio silentii et clamoris ad locum Ignatii in epistola ad Ephesios cum oraculis apostolicis collatum. Gottingae 1738. 4.

D. *Wernsdorfii* progr. ad eumdem Ignatii locum eiusdem argumenti, Wittebergae 1762. 4. cf. D. *Ernesti* nou. biblioth. theol. vol. IV. part. 8. a. 1763. pag. 758. sqq.

Obseruations on the miraculous Conception and the testimonies of *Ignatius* and *Iustin the Martyr* on that subiect. In a series of lettres to the Rev. Mr. *Nisbett*, occasioned by D. Priestley. To which are added Remarks on Mr. *Wakefield's* opinion concerning Matth. XXVII. 5. By *I hn Pope*, Tutor in the belles Lettres and classical Litterature at the New-College, Hakney. Londin ap. I. Iohnson. 1792. 8. In epist. V. Dallaei, Du Pin aliorumque argumenta, epistolas Ignatii esse spurias, repetuntur. — Aliorum scripta iam excitaui in Introduct. II. 2. p. 188. *Harl.* De loco quodam Epp. I. vbi Iesus Θεὸς dicitur Gentleman's Magazine 1797. Sept. p. 791. Oct. pag. 831.

Alii Ignatii [hh]).

P. Egnatius, stoicam sectam professus. *Tacit.* XVI. 32. Annal.

Ignatius, martyr Africanus, cuius meminit S. Cyprianus epistola 39. scripta A. C. 250. et Martyrologium Rom. 3 Febr.

Ignatius

gg) A *Brüggemanno* l. c. p. 324. citatur: *Ignatii* epistolarum vetus versio latina, ex duobus MSS. in Anglia repertis, nunc primum in lucem edita Oxoniae Exc. Leon. Lichfield 1642. 4. — *Theodoretus* in dialogis fragmenta Ignatii exhibet, vid. vol. VII. lib V. cap. 11. vet ed. p. 436. — it. Macarii catena, ib. p. 775. *Harl.*

hh) Conf. *Molleri* Homonymoscop. pag 483. *Harl.*

Ignatius, pro Cos. ad quem S. Nili epistolae.

Ignatius, grammaticus e diacono CPolitano metropolita Nicaenus sub initia Seculi IX. de cuius Iambis in Adamum, Tetrastichis, fabulas Aesopicas breuiter complexis, aliisque scriptis dixi lib. 2. c. 9. §. 8. [vol. I. p. 635. sqq.] Eius elegantissima, piissima et mellitissima carmina in Deiparam aliosque sanctos laudat, atque editurum se promisit *Allatius* ad Eustathii Antiocheni Hexaëmeron pag. 284. Vide et Suidam in Ἰγνάτιος. *Fabric.*

[*Ignatii*, magnae ecclesiae *Sceuophylacis*, (v. *I. Meursii* glossarium pag. 638. sqq.) i. e. vasorum custodis, alphabetum morale, siue paraenesis ad nouitios, secundum litteras alphabeti, gr. in cod. Augustano. v. *Reiseri* indic. libr. msst. bibl. Augustanae pag. 7. — *Florentiae* in bibl. Medicea, in cod. XVIII. nr. 2. plut. 9. et cod. IX. nr. 15. plut. XI. (*Bandini* cat. codd. gr. I. p. 420. et 504. ex quo codice Bandin. ib. pag. 516. versus illos XXIV. iambicos primum euulgauit. — *Parisiis* in codd. bibl. publ. (sec. cat. codd. vol. II.) exstant in cod. MDCXXX. iambi in Adamum; (conf. supra in notitia codd. Britann. Ignatii, martyris. in cod. DI. MDXXV. MDIL. eiusd. vita Gregorii Decapolitae; in cod. DCCCCIX vita Nicephori, patriarchae CPolitani: in alio cod. eiusd. tetrasticha. — *Vindobonae* in cod. caesareo XI. nr. 35. Ignatii, diaconi et Sceuophylacis magnae eccles. CPolitani, tandem metropolitae Niceae, historia vitae et miraculorum Tarasii, patriarchae CPolitani, cui, d. 25 Febr. a. 806. morienti, ipse tamquam eius discipulus adfuit. v. *Lambecii* comm. VIII. col. 196. seqq. — fragmenta vitae Tarasii, in cod. XIV. nr. 2. (Lamb. VI. part. I. pag. 109. Non *Tarasii* vitam ab Ignatio scriptam, (vti Kollarius ibid. not. A. scripserat, sed eiusdem vitam Nicephori, Combefisium ab Allatio accepisse, et ab illo communicatam cum *Henschenio*, ab hoc autem in actis sanctorum, m. Mart. tom. II. pag. 294. latine, et pag. 704. graece esse vulgatam, adnotat *Kollarius* ad Lamb. VIII. not. A et B. conf. *Fabr.* B. Gr. IX. pag. 145. et vol. X. pag. 219. — de vita Tarasii, in Oxon. cod. Barocc. CCXXXVIII.

Ignatii Monachi liber ad Constantium, gr. eiusdem narratio quaedam, inter codd. *Georg. Wheleri*, canonici quondam Dunelmensis cod. LVII. nr. 9128. in cat. codd. Angl. et Hibern. vol. II. part. I. pag. 358. — *Ignatium hymnodum* laudat Allatius, v. infra de Melodis Graecor. vol. X. pag. 133. ed. vet. *Harl.*]

Ignatius, patriarcha ab A. C. 847. CPolitanus, cui, A. C. 858. deposito, Photius successit, atque iterum A. 867. thronum concedere fuit coactus. De illo vide vitam eius cum variis monumentis et Synodo CPol. A. 854. sub eo habita, illustratam a *Radero*, Ingolstad. 1604 4. et recusam t. 8. Concilior. edit. *Labbei*, et Chronicon ecclesiae graecae *Philippi Cyprii* cum Henr. Hilarii notis pag. 107. seq. *Baronium* tom. IX. Annalium, Martyrologia 23 Octobr. etc. *Fabric.* In elogiis et vitis sanctor. v. infra, in vol. IX. pag 97. edit. vet. — Ex cod. Coislin XXXIV. *Montfaucon* in bibl. Coisl. pag. 96. seqq. publici iuris fecit Epistolam Nicaenae synodi ad Alexandrinorum ecclesiam, gr. cum versione lat. In illa epistola (pag. 99. Montfauc.) Ignatii et Photii, sanctissimorum, orthodoxorum et celebrium patriarcharum aeterna memoria, (iterum pag. 100. illius Ignatii an alius?) contra ea omnia, quae contra SS. patriarchas, Ta-

rasium, Nicephorum, Methodium, Ignatium, Stephanum, Photium etc. scripta aut dicta sunt, anathema esse sancitur. *Harl.*

Ignatius, cuius Acrostichis aduersus imagines legitur in Operibus Theodori Studitae pag. 169. T. V. Operibus Sirmondi. [sed lacunae longae et multae ex cod. Coisl. XCIV. possunt sarciri. In illo cod. est quoque ep. Theodori ad *Ignatium* episcopum *Mileti*, teste *Montf.* bibl. Coisl. p. 144. add. p. 148. 314 et 318. in cod. CCLXIX. vbi epist. Theodori ad Ignatium occurrit. *Harl.*

[P] Ignatius, Chrysopolitani monasterii abbas, *Ignatius*, metropolita Claudiopolitanus, et *Ignatius*, Lophorum episcopus, ad quos exstant Photii epistolae. Alius item *Ignatius* abbas, de quo in Epistolis Theodori Studitae. *Fabr.* Inter epistolas Theodori Studitae huius epistola ad *Ignatium*, abbatem, in cod. *Coisl.* CCLXIX. nr. 12. (*Montf.* bibl. Coisl. pag. 312. 318 et pag. 144. Theod. Stud. epist. ad *Ignatium* episc. Mileti.) et sic inter epist. Theodori Studitae occurrit in aliis codd. Theodori ep. ad Ignatium in *Montf.* catal. pag. 145. 146. sqq. in cod. XCIV. sexies ad Ignatium, (vti scribitur,) filium; ad eumdem in cod. CCLXIX. bis, (p. 315 et 316 ac 320.) — *Ignatius*, Lesbius, metropolita Rhodi, de quo v. *Demetr. Procop.* de eruditis graecis infra in vol. XI. pag. 796. vet. edit. *Harl.*

Ignatius, episcopus, cuius colitur memoria 28 Maii in Ruthenorum Ephemeridibus, quas iconibus insignes edidit Papebrochius ante tom. I. Act. Sanctor. Maii.

Ignatii, nescio cuius, commentarios graecos MSS. in Aristotelis Logica memorat e Scipionis Tetti catalogo *Labbeus* bibl. noua MS. p. 171. *Fabr.* In cod. Mediceo XVI. plut. 71. titulus, illis commentariis in scripta Aristotelis logica praefixus, at manu aliquanto recentiore in summo margine exaratus est *Μητροπολίτου Σηλυβρίας ὑπερτίμου Κυρίου Ἰγνατίου τοῦ φιλοσόφου*, *Metropolitani Silybriae — Ignatii philosophi*; et *Band.* in cat. codd. gr. III. col. 10. probabilem facit coniecturam, hunc Ignatium esse illum, de quo Fabr. (nostro loco) differat. — In cod. *Naniano* CCCXIX. pag. 506. nr. 70. in catal. codd. Nanian. p. 529. citatur: *τοῦ σοφωτάτου — Κυροῦ Ἰγνατίου μητροπολίτου σηλυβρίας ποίημα. + βίος καὶ πολιτεία τῶν ἁγίων θεοστέπτων μεγάλων βασιλέων καὶ ἰσαποστόλων, Κωνσταντίνου καὶ ἑλένης.* Inc. *μέγιστον μὲν τῶν ὄντων ἐστὶν ὁ Θεός. Κάλλιστον δὲ ἡ ἀρετή.*

Humilium monachorum *Callisti*, et IGNATII, ex coenobio *Xantopulorum* methodus et regula accurata et sanctorum patrum testimoniis confirmata ad vtilitatem eorum, qui tranquilliam et monasticam vitam seligunt, nec non de instituto vitae atque ordine ab ipsis seruando etc. opus diuisum in centum capita. *Romae* in cod. *Barberinae* bibl. teste *Allatio* de Simeonibus pag. 185. ed. Paris. 1664. 4. et in cod. CCCLII. bibl. reg. *Taurinens.* v. cat. codd. gr. Taur. pag. 481. vbi citatur *Henr. Warthon* in adpendice ad Caueum, qui docuisse, *Callistum* II. patriarcham CPolitan. a 1395. tribus mensibus, postquam patriarcha renuntiatus fuisset, fato esse functum. Teste autem *Allatio* l. c. Simeon Metaphrastes in dialogo suo aduersus haereses mirifice extollit operis pretium, et vtrumque, scribit, vixisse sua aetate.

IGNA-

IGNATII Bar *Maadan*, Iacobitarum patriarchae, et *IGNATII Barcahib*, Iacobitarum patriarchae, Liturgiae, *Parif.* in bibl. publ. inter codd. *Syriacos* cod. LXVIII. fecundum catal. codd. I. pag. 57. conf. *Fabr.* B. Gr. vol. XIII. pag. 820. not.

IGNATII, *Armeni* doctoris, homilia, inter codd. *Armen.* bibl. publ. *Parif.* cod. XLVI. v. cat. codd. Parif. I. pag. 81. *Harl.*

Ignatius, patriarcha Antiochenus iunior, qui Romae fuit fub Gregorio X. de quo paulo ante feci mentionem. [De eius liturgia in Renaudoti liturg. orient. v. infra in vol. XIII. p. 822.]

Ignatius, Pragenfis, Prior Cafinenfis monafterii, qui fcripfit Vitam et Paffionem S. Berthari martyris et abbatis XIX. Cafinenfis.

Ignatius, Squarcialupus, Florentinus, monachus Benedictinus, abbas Cafinenfis A. C. 1520. extinctus, de quo tom. XXI. bibl. patrum Lugd. pag. 371. *Fabr.* [Conf. *Fabr.* bibl. lat. med. et infimae aetat. tom. IV. ed. Manfi, pag. 31.

[*Ignatii*, abbatis Camaldulenfis, Logica, prolata a. 1593. in cod. Veneto monafterii S. Michaëlis, tefte *Mittarellio*, in bibl. codd. pag. 525. *Harl.*]

Plures recentiores Ignatios memorat *Nicolaus Antonius* in bibl. Hifpana, et in his *Ignatium Loiolam*, conditorem ordinis Iefuitici, defunctum a. 1556. et beatorum numero adfcriptum a Paulo V. A. 1609 Sanctorumque a. 1622. a Gregorio XV. Feftum eius celebratur 31 Iulii, qui dies S. Germano antea facer erat. Vitam huius Ignatii poft Ribadeneiram aliosque fcripfit P. Bohourius.

Proxime exfpectamus nouam epiftolarum S. Ignatii, Antiocheni, editionem vna cum diatriba de Ignatiis ab erudito Viro *Georgio Claudio*, Claudii Iani, cuius Albertus Bartholinus de fcriptis Danorum meminit, filio, qui illius fpecimen mihi oftendit notis illuftratum. Is totus in eo eft, vt probet, illam, quam finceram eruditi habent, Ignatii editionem, adhuc ii) quam plurimis in locis interpolatam effe, nihilque pro genuino admittit, nifi quod eodem plane modo fine vlla vel minima mutatione comprobatur fuffragio omnium codicum, quam in rem Florentinum et Auguftanum diligenter contulit, verfionum item ac citationum. Cetera omnia reiicit, et minoribus typis exfcribi curabit. In diatriba, quam praefiget, de Ignatiis nonnulla etiam dabit [P] hactenus inedita, Ignatii praecipue, diaconi, quae ex bibliotheca regis Chriftianiffimi defcripfit et latine conuertit. [An lucem adfpexerit illa ed. nefcio et vero dubito. *Harl.*]

XIV. POLYCARPVS, epifcopus Smyrnenfis a S. Iohanne kk), apoftolo, conftitutus, marty-

ii) Eadem fere *Tentzelii* fententia pag. 63. diff. felect. reiecta a Nourrio aliisque.

kk) *Irenaeus* III. 3. atque inde *Eufeb.* IV. 14. et *Hieron.* de S. E. c. 17. Hinc viris doctis per angelum Smyrnenfis ecclefiae a S. Iohanne Apoc. II. 8. videtur defignari Polycarpus, licet in Actis Polycarpi, Pionio tributis et apud Suidam Polycarpus Buculo fucceffiffe incerta fide tradatur. *Fabr.* Caueum, Basnage, Du Pin, Godeau, aliosque bene multos, qui vitam, fata omnemque hiftoriam Polycarpi, fabulas quoque, de illo fparfas, perfe-

martyrium nono Antonini Pii anno in igne fortiter tulit A. C. 147. [ll]) Proconſulem, vt CHRISTO conuiciaretur, ſuadentem, deteſtatus his verbis [mm]): *ὀγδοήκοντα καὶ ἓξ ἔτη δυλεύω αὐτῷ, καὶ ὐδὲν με ἠδίκησε, καὶ πῶς δύναμαι βλασφημῆσαι τὸν βασιλέα με τὸν σώσαντά με; Sex et octoginta annos ei inſeruio, nec vlla me vnquam affecit iniuria, et quomodo poſſem impie loqui aduerſus regem meum et ſaluatorem meum?* Acta Martyrii eius iam olim lecta in eccleſia, et dies natalis celebratus, ſepulcrumque hodie etiam quotannis feſto ipſius memoriae conſecrato ſolenniter inuiſi teſtatur *Tho. Smithus* in notitia VII. eccleſiarum Aſiae pag. 53. vbi et mentio ampli, quod Smyrnae adhuc oſtenditur, amphitheatri, in quo coronatus martyrio Polycarpus fuit, cuius in memoriam hi Romae verſus in templo S. Stephani in Caelio monte leguntur:

Sir. LI. 6. In me'io ignis ſum aeſtuat..

Phoenicem ſi quis medio miretur in igne
Emori, et extructo ſe reparare rogo;
Obſtupeat, Polycarpe, *auidas tibi parcere flammas*
Non auſas ſacra te violare face.
Mille nitent taedae, rutilantque hinc inde fauillis
Atque in te, Dominum, quem colis ipſe, colunt.
Praemia nunc maiora tibi ſed reddit Olympus,
Ignea qui pedibus ſubiicit aſtra tuis.

Prae-

perſequuti ſunt, excitauit ipſeque multus fuit de illo *Stolle* in: Nachricht von den Leben — — der Kirchenvätter etc. cap. II. pag. 41. ſqq. add. *Hamberger* zuverl. Nachricht. II. pag. 318. ſqq *I. G. Walch* hiſtor. eccleſ. N. T. ſaec. II cap I. § 3. p. 518. ſeqq. et *Nathan Larduer* in Credibility of the Goſpel Hiſtory, part. II. vol. I. Lond. 1748. 8. cap. VI et VII. p. 189-231. *Harl.*

ll) Confer *Io. Pearſonii* Opera poſtuma pag. 282. ſqq. Neque adeo obſtant, quae *Samuel Baſnage* huic ſententiae obiicit ad A. C. 178. nr. 4. Nam et Antoninum vtrumque a veteribus inter ſe confundi tralatitium eſt, et verba: LXXXVI *annos ei inſeruio* nihil aliud tinniunt, quam: *in hanc vsque aetatem, qua annum attigi ſextum et octogeſimum.* Atque ita veteres intellexiſſe, ipſorum teſtimoniis diſerte conſtat. Quod vero tunc vixerit Polycarpus, quum Apoſtolus Paulus ſuas ad Philippenſes ſcripſiſſet litteras, licet nondum CHRISTO nomen dediſſet, vt colligit Vſſerius ex verbis latinae epiſtolae §. 11. neque ex illis verbis ſequitur, (poſſunt enim de Smyrnenſi eccleſia intelligi,) neque Pearſonii ſententiae magis, quam Vſſerii, (qui ad A. 169. martyrium Polycarpi eiicit,) aduerſatur. Aliorum objectiones diluit *Gabriel Grodeckius* diſſ. de anno et die paſſionis Polycarpi, Gedani 1704. 4. *Samuelis Petiti* ſententiam IV. 6. Var. lect. A. C. 175. paſſum eſſe Polycarpum contendentis, confutatam vide a *Steph. le Moyne* prolegomm. ad Varia ſacra, qui pro A. 167. militat, atque ignis ſupplicium, quod S. Polycarpus ſubiit, a Luciano de morte Peregrini perſtringi putat, atque a Themiſtio, vbi noui Empedoclis meminit, cuius tamen verba aliter intelligenda eſſe notaui lib. 2. c. 12. §. 8. *Fabr. Dodwell* quoque in diſſ. ad Irenaeum, I. §. 22. vltimum Polycarpi ſupplicium adſerit a. Chr. 147. *Walchio* etiam l. c. p. 594. Pearſonii argumenta non contemnenda videntur: qui praeterea memorat *Io. Philippi Baratierii* diſquiſit. de ſucceſſione epiſcoporum romanor. p. 194. ac *Martini Lubath* diſſ de antiquitat. martyrologica, Halae 1693. c. I. Contra *Saxius* Onom. I. pag. 318. a. Ch. 165. et rationes et calculum *Henr. Valeſii* ad Euſeb. IV. H. E. 15. loco *Euſebii* memor. et *Hieronymi* de ſcript. eccleſ. cap XVII. (pag. 80. ed. Fabr. qui etiam ibi in nota *e* Pearſonii ſententiam veriorem eſſe cenſet,) conuenientiorem probat. Pro eodem anno Chr. 165. militat *Maſſon* in collection. de Ariſtidis vita ad a. v. 918. aer. vulg. 165. ſect. 7. add. *Io. Iortin* obſſ. de Polycarpi martyrio, in eius Remarks on eccleſiaſtical Hiſtory. Lond. 1752. 8. vol. II. pag. 101-134. 373. ſq. et 416-420. *Harl.*

mm) Apud Euſeb. IV. 15. Hiſt.

Praeter collectionem epistolarum Ignatii, quam Polycarpo deberi iam dixi, scripsit ipse complures Epistolas, ex quibus vna ad nos peruenit, publice olim, teste Hieron. legi solita *Epistola ad Philippenses*, Ignatio defuncto exarata, et pietate apostolici viri haud indigna. Eam interpolatam hodie ferri suspicabatur *Tentzelius* diss. select. pag. 158. sed parum firmis argumentis nixus: vt a D. *Tho. Ittigio* [nn]) demonstratum est, et a *Guil. Caueo* in parte altera historiae literariae, qui Dallaei [oo]) etiam et Larroquani [pp]) argumentis, aduersus hanc epistolam allatis, respondet. Etiam postremam epistolae partem aduersus eiusdem Dallaei et Lemonii suspiciones vindicat *Nourrius* Apparat. ad bibl. patrum diss. 8.

Codd. et Editiones Epistolae S. Polycarpi ad Philippenses.

[Cum Dionysio, *Areopagita*, praecipue cum Ignatii epp. saepe comparet Polycarpi epistola in libris et scriptis, et vero editis, quos supra iam recensuimus. Paucis igitur rem expediemus.

Codices. Florent. in bibl. Medicea, epistola, at mutila in cod. XXI. nr. 12. plut. VI. teste *Bandin.* cat. codd. gr. I. pag. 270. — *Vindobonae* in bibl. caesarea in cod. XI. nr. 33. Smyrnensis in Asia ecclesiae epistola encyclica de martyrio *S. Polycarpi*, teste *Lambecio* in comment. vol. VIII. col. 187. seq. qui id martyrium cum Petauio et Labbeo vindicat a. Chr. 167. — *Oxon.* inter codd. collegii S. Mariae Magdal. ep. ad Philippens. eccles. nr. MMCCXVII. — *Paris.* in bibl. publ. Polyc. ep. ad Philipp. in cod. DCCCCXXXVII. in cod. autem MDIIC. est alius *Polycarpi*, *Asceticae*, vita S. Syncleticae, quae etiam exstat in cod. Coislin. CCXXIV. sed *Montfauc.* in biblioth. Coislin. pag. 200. adnotat, illam vitam alibi adscribi Athanasio, et prouocat ad monitum editionis suae Opp. S. Athanasii, vbi inter spuria iacet tom. II. — *Leidae* inter codd. Vossianos Polycarpi ad Philippens. et Barnabae epistola. vid. catal. bibl. Leid. p. 200. nr. XVI. *Harl.*]

LATI-

nn) *Ittigius* diss. de Haeresiarchis apostolicae aetatis pag. 186. et Appendice ad diss. de Haeresiarchis pag. 75. sq. *Fabr.* *Ittigii* sententiam amplectitur quoque *Walch* l. c. p. 596. Contra *Cyprianus* in not. ad *Hieronym.* de viris illustr. pag. 81. bibliothecae ecclesiast. a Fabricio editae, interpolata, ait, est epistola, quidquid dicant viri quidam doctissimi. Valde antiquam quidem esse epistolam, neque tamen minus genuinam, ac alia scripta saeculi I. exeuntis et saec. II. censet *I. Sal. Semler* in historicis prolegomm. ad Baumgartenii theol. polemicam, tom. II. §. 54. pag. 36. sqq. atque refutat Ittigium, praecipue D. *Balthasarem*, qui compendium quoddam dogmaticum ex epist. Polycarpi quasi conficere adlaborauit in libro docto quidem vulique, inscripto: Doctrina *Polycarpi* de praecipuis christianae fidei capitibus. Accedit demonstratio veritatis et diuinae originis librorum N. T. ex Clementis R. testimoniis de apostolis Iesu Christi: auctore *Iac. Henr. Balthasare*, S. theol. D. et P. P. in acad. Gryphiswald. — Ienae 1738. In praefat. enarrat scriptores, qui de Polycarpo exposuerunt. — Attamen *Godof. Less.* in: Wahrheit der christlichen Religion. edit. II. Bremae 1773. 8. p. 47. not. 55. de authentia illius epistolae, nullatenus dubitari posse pronuntiat. A Semleri sententia haud discedere videtur *Roessler* in: Biblioth. der Kirchen-Väter. part. I. a. 1776. p. 93. sq. et dedit versionem illius epistolae germanicam atque adnotatt. illustrauit. *Harl.*

oo) *Dallaeus* de scriptis Dionysio et Ignatio suppositis lib. 2. c. 32.

pp) *Matthaeus Larroquanus* pag. 64. seq. Obseruat. in Ignatianas Pearsonii vindicias, qui Polycarpo epistolam illam certissimis argumentis adseruerat part. I. c. 5.

martyrium nono Antonini Pii anno in igne fortiter tulit A. C. 147. [ll]) Proconfulem, vt CHRISTO conuiciaretur, fuadentem, deteftatus his verbis [mm]): *ὀγδοήκοντα καὶ ἓξ ἔτη δουλεύω αὐτῷ, καὶ οὐδέν με ἠδίκησε, καὶ πῶς δύναμαι βλασφημῆσαι τὸν βασιλέα μου τὸν σώσαντά με; Sex et octoginta annos ei inferuio, nec vlla me unquam affecit iniuria, et quomodo poffum impie loqui aduerfus regem meum et faluatorem meum?* Acta Martyrii eius iam olim lecta in ecclefia, et dies natalis celebratus, fepulcrumque hodie etiam quotannis fefto ipfius memoriae confecrato folenniter inuifi teftatur *Tho. Smithus* in notitia VII. ecclefiarum Afiae pag. 53. vbi et mentio ampli, quod Smyrnae adhuc oftenditur, amphitheatri, in quo coronatus martyrio Polycarpus fuit, cuius in memoriam hi Romae verfus in templo S. Stephani in Caelio monte leguntur:

Sir. LI. 6. In medio ignis fum aeftuat...

Phoenicem fi quis medio miretur in igne
Emori, et exftructo fe reparare rogo;
Obftupeat, Polycarpe, *auidas tibi parcere flammas*
Non aufas facra te violare face.
Mille nitent taedae, rutilantque hinc inde fauillis
Atque in te, Dominum, quem colis ipfe, colunt.
Praemia nunc maiora tibi fed reddit Olympus,
Ignea qui pedibus fubiicit aftra tuis.

Prae-

perfequuti funt, excitauit ipfeque multus fuit de illo *Stolle* in: Nachricht von den Leben — — der Kirchenväter etc. cap. II. pag. 41. fqq. add. *Hamberger* zuverl. Nachricht. II. pag. 318. fqq. *I. G. Walch* hiftor. ecclef. N. T. fac. II. cap I. § 3. p. 548. feqq. et *Nathan Lardner* in Credibility of the Gofpel Hiftory, part. II. vol. 1. Lond. 1748. 8. cap. VI et VII. p. 189-231. *Harl.*

ll) Confer *Io. Pearfonii* Opera poftuma pag. 282. fqq. Neque adeo obftant, quae *Samuel Bafnage* huic fententiae obiicit ad A. C. 178. nr. 4. Nam et Antoninum vtrumque a veteribus inter fe confundi tralatitium eft, et verba: LXXXVI *annos ei inferuio* nihil aliud tinniunt, quam: *in hanc vsque aetatem, qua annum attigi fextum et octogefimum.* Atque ita veteres intellexiffe, ipforum teftimoniis diferte conftat. Quod vero tunc vixerit Polycarpus, quum Apoftolus Paulus fuas ad Philippenfes fcripfiffet litteras, licet nondum CHRISTO nomen dediffet, vt colligit Vfferius ex verbis latinae epiftolae §. 11. neque ex illis verbis fequitur, (poffunt enim de Smyrnenfi ecclefia intelligi,) neque Pearfonii fententiae magis, quam Vfferii, (qui ad A. 169. martyrium Polycarpi reiicit,) aduerfatur. Aliorum obiectiones diluit *Gabriel Grodeckius* diff. de anno et die paffionis Polycarpi, Gedani 1704. 4. *Samuelis Petiti* fententiam IV. 6. Var. lect. A. C. 175. paffum effe Polycarpum contendentis, confutatam vide a *Steph. le Moyne* prolegomm. ad Varia facra, qui pro A. 167. militat, atque ignis fupplicium, quod S. Polycarpus fubiit, a Luciano de morte Peregrini perftringi putat, atque a Themiftio, vbi noui Empedoclis meminit, cuius tamen verba aliter intelligenda effe notaui lib. 2. c. 12. §. 8. *Fabr. Dodwell* quoque in diff. ad Irenaeum, I. §. 22. vltimum Polycarpi fupplicium adferit a. Chr. 147. *Walchio* etiam l. c. p. 594. Pearfonii argumenta non contemnenda videntur: qui praeterea memorat *Io. Philippi Baratierii* disquifit. de fucceffione epifcoporum romanor. p. 154. ac *Martini Lubath* diff. de antiquitat. martyrologica, Halae 1693. c. I. Contra *Saxius* Onom. I. pag. 318. a. Ch. 165. et rationes et calculum *Henr. Valefii* ad Eufeb. IV. H. E. 15. loco *Eufebii* memor. et *Hieronymi* de fcript. ecclef. cap XVII. (pag. 50. ed. Fabr. qui etiam ibi in nota *e* Pearfonii fententiam veriorem effe cenfet,) conuenientiorem probat. Pro eodem anno Chr. 165. militat *Maffon* in collectan. de Ariftidis vita ad a. v. 918. aer. vulg. 165. fect. 7. add. *Io. Iortin* obff. de Polycarpi martyrio, in eius Remarks on ecclefiaftical Hiftory. Lond. 1752. 8. vol. II. pag. 101-134. 373. fq. et 416-420. *Harl.*

mm) Apud Eufeb. IV. 15. Hift.

Praeter collectionem epistolarum Ignatii, quam Polycarpo deberi iam dixi, scripsit ipse complures Epistolas, ex quibus vna ad nos peruenit, publice olim, teste Hieron. legi solita *Epistola ad Philippenses*, Ignatio defuncto exarata, et pietate apostolici viri haud indigna. Eam interpolatam hodie ferri suspicabatur *Tentzelius* diss. select. pag. 158. sed parum firmis argumentis nixus; vt a D. *Tho. Ittigio* [nn]) demonstratum est, et a *Guil. Caueo* in parte altera historiae literariae, qui Dallaei [oo]) etiam et Larroquani [pp]) argumentis, aduersus hanc epistolam allatis, respondet. Etiam postremam epistolae partem aduersus eiusdem Dallaei et Lemonii suspiciones vindicat *Nourrius* Apparat. ad bibl. patrum diss. 8.

Codd. et Editiones Epistolae S. Polycarpi ad Philippenses.

[Cum Dionysio, *Areopagita*, praecipue cum Ignatii epp. saepe comparet Polycarpi epistola in libris et scriptis, et vero editis, quos supra iam recensuimus. Paucis igitur rem expediemus.

Codices. Florent. in bibl. Medicea, epistola, at mutila in cod. XXI. nr. 12. plut. VI, teste *Bandin.* cat. codd. gr. I. pag. 270. — *Vindobonae* in bibl. caesarea in cod. XI. nr. 33. Smyrnensis in Asia ecclesiae epistola encyclica de martyrio *S. Polycarpi*, teste *Lambecio* in comment. vol. VIII. col. 187. seq. qui id martyrium cum Petauio et Labbeo vindicat a. Chr. 167. — *Oxon.* inter codd. collegii S. Mariae Magdal. ep. ad Philippens. eccles. nr. MMCCXVII. — *Paris.* in bibl. publ. Polyc. ep. ad Philipp. in cod. DCCCCXXXVII. in cod. autem MDIIC. est alius *Polycarpi*, *Ascetae*, vita S. Syncleticae, quae etiam exstat in cod. Coislin. CCXXIV. sed *Montfauc.* in biblioth. Coislin. pag. 200. adnotat, illam vitam alibi adscribi Athanasio, et prouocat ad monitum editionis suae Opp. S. Athanasii, vbi inter spuria iacet tom. II. — *Leidae* inter codd. Vossianos Polycarpi ad Philippens. et Barnabae epistola. vid. catal. bibl. Leid. p. 200. nr. XVI. *Harl.*]

LATI-

nn) *Ittigius* diss. de Haeresiarchis apostolicae aetatis pag. 186. et Appendice ad diss. de Haeresiarchis pag. 75. sq. *Fabr.* *Ittigii* sententiam amplectitur quoque *Walch* l. c. p. 596. Contra *Cyprianus* in not. ad *Hieronym.* de viris illustr. pag. 81. bibliothecae ecclesiast. a Fabricio editae, interpolata, ait, est epistola, quidquid dicant viri quidam doctissimi. Valde antiquam quidem esse epistolam, aeque tamen minus genuinam, ac alia scripta saeculi I. exeuntis et saec. II. censet *I. Sal. Semler* in historicis prolegomm. ad Baumgartenii theol. polemicam, tom. II. §. 54. pag. 36. sqq. atque refutat Ittigium, praecipue D. *Balthasarem*, qui compendium quoddam dogmaticum ex epist. Polycarpi quasi conficere adlaborauit in libro docto quidem vtilique, inscripto: Doctrina *Polycarpi* de praecipuis christianae fidei capitibus. Accedit demonstratio veritatis et diuinae originis librorum N. T. ex Clementis R. testimoniis de apostolis Iesu Christi: auctore *Iac. Henr. Balthasare*, S. theol. D. et P. P. in acad. Gryphiswald. — Ienae 1738. In praefat. enarrat scriptores, qui de Polycarpo exposuerunt. — Attamen *Godof. Less.* in: Wahrheit der christlichen Religion. edit. II. Bremae 1773. 8. p. 47. not. 55. de authentia illius epistolae, nullatenus dubitari posse pronuntiat. A Semleri sententia haud discedere videtur *Roessler* in: Biblioth. der Kirchen-Väter. part. I. a. 1776. p. 93. sq. et dedit versionem illius epistolae germanicam atque adnotat. illustrauit. *Harl.*

oo) *Dallaeus* de scriptis Dionysio et Ignatio suppositis lib. 2. c. 32.

pp) *Matthaeus Larroquanus* pag 64. seq. Obseruat. in Ignatianas Pearsonii vindicias, qui Polycarpo epistolam illam certissimis argumentis adseruerat part. I. c. 5.

LATINE ex veteri versione primus edidit *Iacobus Faber* vna cum scriptis, Dionysio Areopag. tributis, et vndecim Ignatii Epistolis Paris. 1498. fol. per Ioannem Higmanum et Wolfgang. Hopylium. Saepius inde recusa, vt Argentin. 1502. Paris. 1515. (recensente Iodoco Clichtoueo) tum Basil. 1520. Colon. 1536. et vna cum Clementinis, Io. Cochleo curante, Ingolstad. 1546. 4. et cum Dionysii scriptis, a Ioach. Perionio translatis, Colon. 1557. et cum Clementinis et Ignatio 1569. Exstat etiam in Micropresbytico Basil. A. 1550. pag. 27. in Orthodoxographis pag. 95. edit. A. 1565. atque in altera Orthodoxographorum ἐκδόσει. A. 1569. part. II. pag. 4. et in bibliothecis patrum nullius non editionis, et nouissime Lugdunensis tomo secundo. *Fabr.* Conf. catal. bibl. *Leidensis*, pag. 65. — Polyc. epist. ad Philipp. lat. inter *Franc. Rous* mella patrum Lond. 1650. 8. pag. 12. et 13. *Harl.*

[P] *GRAECE* (sed sect. 10. 11. 12 et 14. mancam) cum veteri *Latina* versione A 1633. ex Turriani Codice, e quo Sirmondus descripserat, primus publicauit *Petrus Halloix* tom. 1. de Vitis scriptor. Orientalium pag. 525. Hunc sequutae editiones:

Iac. Vsserii, qui cum animaduerss. suis et Patricii Iunii castigationibus ac Smyrnensium de martyrio Polycarpi epistola, notis illustrata, post Ignatii epistolas, siue in adpendice Ignatiana illam vulgauit. Lond. 1647. 4.

Ioach. Iohannis Maderi Helmst. 1653. 4. qui praefationem et Vsserii Iuniique notis suas in martyrium Polycarpi addidit.

Io. Baptistae Cotelerii, qui graecis nouam versionem suam notasque et veteri latinae versioni itidem notas suas addidit in tomo secundo patrum apostolicorum. Paris. 1672. fol.

Stephani le Moyne in Variis Sacris Lugd. Bat. 1685. 4. primum editis et A. 1694. iterum recusis, qui recensui ex MS. Mediceo, cuius apographum a D. Rullaeo acceperat, et in quo cum epistola Barnabae (pag. 218. edit. Vossii) nulla interposita distinctione qq) iungitur. Notas vberrimas et doctissimas idem Lemonius in altero volumine huius operis adiunxit.

Io. Clerici in noua editione patrum apostolicorum Cotelerii, vbi Vsserii et Iunii notas Cotelerianis adiunctas et singulis paginis statim substratas habes. Amstel. 1698. fol. Tomo secundo.

Tho. Ittigii, in Bibliotheca patrum apostolicorum graecolatina. Lips. 1669. 8. praefixa erudita de patribus apostolicis dissertatione.

Tho. Smithi cum eius notis, ad calcem epistolar. Ignatii, Oxon. 1709. 4.

[Cum

qq) Plura eiusmodi commissionum siue commixtionum in libris MSS. exempla memorat Dodwellus diss. 1. in Irenaeum . 10. Itaque nemo hanc ob causam Polycarpo tribuet, quae Barnabae esse veterum testimoniis constat. Neque Rullaeo hoc in mentem venisse credit lec. Gronouius praef. ad Melam, a se A. 1696. editum.

[Cum Ignatio — ed. *Aldrich.* Oxon. 1708. 8. — et in collectione *Rusfelii*, vol. V. v. supra in notitia edd. *Ignatii. Harl.*]

ANGLICE in vita Polycarpi, inter vitas patrum, a *Guil. Caueo* concinnatas editasque Londini 1682. fol. atque inde saepius, et *BELGICE*, *Salomone Bor* interprete, Traiecti ad Rhen. 1698. fol. [a *Guil. Wake* in anglica epp. patrum apostolic. versione, Londini 1693. 1710. 1719. et 1737. 8. praemissa praefatione erudita. Longiora excerpta ex epistolis *Ignatii* in lingua gallica dedit *Fleury* in: Histoire ecclesiastique, tom. I. Paris. 1756. 4. pag. 301-323. et *Polycarpi* ep. pag. 325-329. *Harl.*] et *GERMANICE*, interprete anonymo, Brem. 1701. 4. in iisdem *Cauei* Vitis, belgice et germanice recusis: interprete *Arnoldo* et *Glusingio*, cum Ignatii aliorum epp. v. de edd. et verss. *Ignatii* in superiore paragrapho.]

[¶] Prodiit etiam *germanice*, *Martino Mollero* interprete, ad calcem epistolarum Ignatii, Gorlitii 1592. 8. et ex noua vers. in Nouo Test. germanice edito apud Hermannum Henricum Hosien, A. 1711. Schisbecae prope Hamburgum 12. vna cum epistolis Barnabae, Clementis et Ignatii.

Epistolae Polycarpi *ad Athenienses*, in qua Dionysii Areopagitae fecerat mentionem, meminit *S. Maximus* prooemio ad Dionys. p. XXXV. rr) Hinc forte Suidas ei epistolam ad Areopagitam tribuit. Verum de his aliisque Polycarpi siue deperditis siue illi suppositis scriptis; διδασκαλία libro de obitu S. Iohannis etc. vide *Caueum* in hist. literaria et *Ittigii* diss. de patribus apostolicis §. 91. pag. 294. seq.

Polycarpum, interprete Victore Capuano, laudans Grotius ad Iohann. XVII. 4. respicit *fragmenta* quinque in *Victoris Capuani* Catena in IV. Euangelia, tributa Polycarpo, atque primum edita latine a *Feuardentio* ad Irenaei III. 3. atque inde ab Halloixio, Vsserio, Madero, Cotelerio, Clerico, Ittigio.

Acta S. Polycarpi, PIONIO auctori falso tributa, post *Petrum Halloixium* in vitis patrum Oriental. tom. 1. pressius a se e veteri codice graeco versa latine dedit *Iohannes Bollandus* in actis sanctor. ad diem 26. Ianuar. tomo II. qui etiam de *Pionio* ipso videndus tomo 1. Febr. pag. 37. sqq. Caeterum acta illa Polycarpi, a *W. Ernesto Tentzelio* etiam in dissert. selectis tom. 1. pag. 76. sqq. latine exhibita, propter multas caussas merito viris doctis nullam fidem mereri videntur. Certiora de Polycarpo dabit SMYRNENSIS *ecclesiae epistola ad ecclesias Ponti*, apud *Euseb.* IV. 15. histor. quam ex Menologio graeco ss) MSS. Barocc. Mensis Februarii integriorem Iac. Vssreius et ex eo Tho. Ittigius cum Polycarpi epistola edidit sed et I. Bapt. Cotelerius in patribus apostolicis et Theodoricus Ruinartus in Actis martyrum selectis, Thomasque Smithus cum Polycarpi epistola recudendam dederunt, illustraruntque. *Godfridus Arnoldus* germanice etiam vertit et vna

 cum

rr) In scholio ad Dionysii Areopag. opp. in ed. gr. Iuntina 1516. 8. et in cod. *Vindobon.* L. quod Lamb. in comm. de bibl. caesarea vol. III. col. 194. sq. integrum exhibet, citatur *Polycarpus* ἐν τῇ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν Ἀθηνῶν ἐπιστολῇ, et Lambec. in not. 3. haud dubitat, quin Polycarpus epistolam suam ad eccl. athenienfem scripserit post discessum S. Dionysii in Gallias, nempe vel solatii caussa, ne a praeceptis et dogmatibus eius deficerent; laudatque *Baronii* annal. eccles. tom. II. a. 169. nr. 18. *Harl.*

ss) Simile MS. in bibl. Caesarea. Vid. *Lambecium* VIII. pag. 88. [col. 187. ed. Kollar.]

eum aliis selectis Actis edidit. Latinam antiquam versionem, siue paraphrasin potius, Vsserius descripsit e duobus MSS. Cottoniano et Sarisberiensi. Haec sunt *vetustissima illa ecclesiae martyria, quorum lectione*, vt scribit *Iosephus Scaliger* ad Euseb. pag. 121. *piorum animus ita afficitur, vt nunquam* [P] *fatur inde recedat: quod quidem ita esse vnusquisque pro captu suo et conscientiae modo sentire potest. Certe ego nihil vnquam in historia ecclesiastica vidi, a cuius lectione commotior recedam, vt non amplius meus esse videar.*

E recentioribus praeter *Bollandum*, 26. Ianuar. Halloixium et annalium conditores consulendi inprimis *Caueus* in vitis patrum, anglice, belgice ae germanice editis, et *Tillemontius* tomo 2. memor. hist. eccl. qui de Polycarpo, vt solet, accurate agit, et licet tt) *Acta Pionii* pro veris habeat, tamen Acta Polycarpi, sub Pionii venditata nomine, vt nulla fide digna merito reiicit. Confer etiam, si placet, *B. Theophili Spizelii* Academiam IESV CHRISTI p. 23. seqq. *Casp. Cruçigeri* orationem de Polyearpo tom. 3. declamatt. Witebergens. pag. 708. seq. [in Melanchthonis declamation. tom. II. p. 336. Argentor. 1558. 8.] *Casp. Sagittarium* de natalitiis martyrum cap. 2. Fabulam de S. *Benigno*, Diuionensi, per Polycarpum in Galliam misso, refellit *Ismaël Bullialdus* singulari diatriba Parisiis A. 1657. 8. edita. *Fabr.* [Conf. *Niceron.* memor. etc. tom. II. pag. 153. nr. 9. vers. germ. Baumgarten. — Fabulam de columba, ex Polycarpi rogo euolante, examinat *Chr. Aug. Heumann* in bibl. Bremensi, class. III. pag. 429. sqq. vide quoque *I. G. Walchii* bibliothec. patristicam. I. pag. 19. sqq. *Harl.*

XV. IVSTINVS, Samaritanus uu), Neapoli Syriae Palaestinae vv) siue Sichemo [hodie Naplouse,] oriundus, Prisci F. Bacchii Nepos, natus videtur A. C. 89. in omni disciplina philosophorum versatus, Stoicum primo, mox Peripateticum, deinde Pythagorieum, ac denique Platonieum audiuit. Hine per senis euiusdam, (Polycarpi sorte ww) sermones accensus cupiditate CHRISTI doctrinae pernoscendae, totum se illi dedit, et philosophum professus Christiana dogmata non imbibit modo, sed et ore ae scripto aduersus Iudaeos Ethnicosque defendit, docuitque alios libenter, ae tandem a *Crescente* xx), philosopho Cynico, qui Megalopoli, Arcadiae ciuitate, versabatur vt ipse futurum diuinauerat yy), delatus, sangui-

tt) Pionium eadem, qua Polycarpus, persequutione martyrium obiisse, *Eusebius* diserte testatur in Chron. et IV. 15. hist. pag. 135. Itaque recte huius fidem praefert *Pearsonius* pag. 302. seq. Opp. postum. licet recentiores atque adeo ipse *Actorum Pionii* auctor sub Decio passum scribant. Haec Acta licet sincera videantur etiam Ruinarto, qui post Lipomannum Suriumque ac Bollandum (ad 1. Febr.) illa Actis martyrum selectis inseruit, Tillemontio quoque et Valesio aliisque viris doctissimis: tamen vel ob hunc ipsum ab Eusebio dissensum recte iudicio *Baronii* ad A. C. 254. § 1. reiiciuntur.

uu) *Epiphan.* haeresi 46. 1. vbi docet etiam, triginta annorum fuisse, Rustico et Hadriano tertium Coss. h. e. A. C. 119.

vv) *Iustinus* ipse in limine Apologiae maioris. Adde *Tenzel.* diss. select. tom 1. pag. 167. *Grabe* spicileg. patrum tom. 2. pag. 134.

ww) Hoc non multum vero esse simile ait *I. G. Walch* in hist. eccles. N. T. pag. 611. vbi a pag. 610-618. vitam is scriptaque Iustini persequitur. *Harl.*

xx) Iustinus ipse sub init. dialogi cum Tryphone.

yy) Apologia minore f. 46. Confer *Tatianum*, Iustini discipulum f. 157. seq. ad Gentes et *Eusebium*

sanguine [P] suo confirmauit, vnde haesit ipsi *Iustini* MARTYRIS nomen, quo facilius ab aliis Iustinis zz), non martyribus, distingui posset, licet et plures fuerint Iustini, martyres a). Martyrium passus est praefecto vrbis Iunio Rustico, (anno aetatis 74. CHRISTI 163.) qui anno superiore 162. cum Vettio Aquilino Consulatum gesserat. Passus itaque Iustinus anno tertio M. Aurelii Antonini et L. Veri b). *Acta Martyrii* eius latine edita a Surio et Papebrochio ad 13. April. a Baronio ad A. C. 165. et a Ruinarto in actis selectis Martyrum: sed graece et latine a *Dan. Papebrochio* in Actis sanctor. tom. 1. Iunii pag. 20. sq. Quod vero non de alio Iustino, quem Graeci in Typico Sabae et in Menologiis a nostro distinguunt; sed de Tatiani magistro intelligenda veniant, satis mihi aduersus Papebrochii argumenta ad 13 April. pag. 104. sqq. confirmasse videntur *Halloixius* in vita Iustini c. 26. *Tillemontius* ad Iustini vitam nota 13. tom. 2. memor. histor. eccles. [*Theod. Ruinart.* act. primor. martyr. p. 55. sqq.] et *Grabius* pag. 141. sq. tom. 2. spicilegii pattrum, qui triumviri

bium in Chron. et IV. 16. hist. quem sequuntur Hieron. in catalogo, Syncellus p. 351. Chronicon Alex. aliique. Ceterum *Tatianus* pag. 165. Megalopolitos iterum meminit, vnde colligas, non Romam, sed Arcadiae vrbem, cui Dianae Hymniae fanum, Pausania teste, propinquum erat, etiam pag. 157. ab eodem intelligi.

zz) Praeter *Iustinum*, scriptorem latinum, pueris etiam notissimum, quem cum nostro Martinus Polonus perperam confudit et *Iustinos* duos, saeculo VI. Imperatores, fuit: 1) *Iustinus* [aliis *Iustinianus*,] Siculus episcopus, cuius epistola, ad Petrum Fullonem circa A. C. 483. scripta ad calcem Zonarae in canones p. 538. atque inde t. 4. Concil. edit. Labbei p. 1103. prodiit. [Plura de eo dabit *Mongitor.* in bibl. Sicula, I. p. 417 sq.] Huic *Iustino* quaestiones ad Orthodoxos et expositionem fidei tribuebat *Dodwellus.* [item *I. Mollerus* de scriptor. Homonymis cap. V. nr. 47. p. 497. sed illas abnegat Iustino martyri *Mongit.* p. 418. sq. cum aliis, quos citat.] 2) *Iustinus*, archi-diaconus, ad quem scripsit Gelasius in S. Anshelmi collectaneis tom. 15. bibl. patrum Lugd. pag. 616. 3) *Iustinus*, *Manichaeus*, quem confutauit Fabius Marius Victorinus, editus a Sirmondo, Paris. 1630. 8. et tom. 1. Op. pag. 409. 4) *Iustinus*, abbas Hierosolymitanus, cuius mentio in actis S. Anastasii Persae sub Chosroë et cui Raynaudus epistolam ad Zenam ac Serenum tribuit. Acta illa Anastasii habent Surius et Bollandus 22 Ianuar. 5) *Iustinus*, ad quem Martial. XI. 66. Omitto *Iustinos*, Dominicanum et Lippiensem, de quibus Vossius hist. lat. aliosque in Gruteri indice Inscript. Vett. apud Reinesium p. 410. ep. ad Hofmannum. Nec minus recentiores, vt *Iustinum*, Hispanum, abbatem Casinensem circa A. C. 1625. [v. *Mongitor.* bibl. Sicul. I. pag. 419.]

a) Praeter Iustinum, martyrem, quem in Graecorum Menologiis a nostro distingui dixi, *Iustinus* fuit Martyr nouennis puerulus sub Diocletiano passus, cuius martyrium versibus descripsit *Beda* tom. 3. pag. 266. sq. De hoc martyrologia 12. Dec. in quibus alius *Iustinus* memoratur Calendis Augusti, alius item 17. Sept. Etiam in Hagiologio Franco-Galliae, quod edidit *Labbeus* tom. 2. bibl. MSS. pag. 704. ad 15 Octobr. Vt omittam *Iustinum Confessorem*, cuius vitam edidit pag. 579. seq.

b) De anno vltimi supplicii non conuenit inter viros doctos. *Du Pin* in noua bibl. eccles. auct. tom. 1. p. 87. et 97. not. *h.* cum auctore chronicorum Alexandrinorum a. Chr. 166. annum martyrii Iustin. designat, et *Epiphanium* (qui in Panario, haeresi 46. nr. 1. tom. 1. opp. pag. 391. Iustinum, scribit, martyrii pro Christo perfectam coronam meritum esse in territorio romano, *Rustico* praeside, *Hadriano* imperatore, (ἐπ' Ἀδριανοῦ βασιλέως καὶ Ῥουστικοῦ ἡγεμόνος,) agentem annum tricesimum,) non quidem errare statuit in nomine Rustici, qui Marci Antonini tempore vixisset, sed quod scripserit, Iustinum sub Hadriano passum esse martyrium. *Dodwell* in dissertat. III. in Irenaeum §. XIX. p. 255. intelligendum esse illum annum Ch. 119. Hadriano tertium et Iunio Rustico COSS. de natalibus Iustini et expungere iubet voce. βασιλέως atque ἡγεμόνος et de tempore martyrii in alia omnia transit. Sed *Oudinus* l. c.

viri, perinde vt Caueus, Tentzelius et Ittigius, Samuelque Basnagius c) de Iustino eiusque scriptis diligenter disseruere, ne de Natali Alex. Elia du Pin et Labbeo atque aliis dicam. Scripta, quae exstant, eo, quo Parisiensis editio offert ordine, haec sunt d):

1. Λόγος (παραινετικὸς) siue potius, vt *Damascenus* in parallel. e) Euseb. Hieron. et Photius, ἔλεγχος πρὸς Ἕλληνας, p. 1-37. [p. 6-35. ed. Monan.] Teste *Maximo* ad Dionysium t. 1. p. 455. ipse inscripserat Ἰουστίνου φιλοσόφου τὸν πρὸς Ἕλληνας λόγον. Citat Stephanus Gobarus apud *Phot.* cod. CCXXXII. exstantque verba apud Iustin. p. 21. ed. Paris. Vertit latine ante Perionium, Gelenium, Langum *Io. Franciscus Picus*, Mirandulanus, editum inter alia *Pici* opera Argentor. 1507. et Basil. 1528. fol. in *Io. Sichardi* antidoto contra haereses et in Micropresbytico 1550. et orthodoxograph. 1555. 1569. atque iterum inter *Io. Francisci Pici* opera Basil. 1601. fol. *Fabr.* Separatim: *admonitorius gentium liber*, latine. *Io. Franc. Pico, Mirandulae domino*, interprete, nunc denuo ad exemplar graecum collatus, et qua licuit fide recognitus, Paris. in aedibus Carolae Guillardae. 1538. 4. v. *Maittaire* A. T. III. pag. 281. gr. s. a. Romae. 8. (in cat. Bodlei.) gr. et lat. notisque, cum Iustini apologia II. ex ed. *H. Hutchin.* Oxon. 1703. 8. — Iustinus in illo libello disputat de religione gentium profanarum deserenda; christianorum autem amplectenda: Illum tamen *Oudinus* l. c. I. pag.

l. c. col. 184. locum Epiphanii insanabilem esse, et Dodwellum voluisse frustraneo conatu isti mederi iudicat. At vberius expendit refutatque Dodwelli opinionem *Wilh. Ernest. Tenzel* in supplementis ad exercitat. sel. part. prior. pag. 419. sqq. et probauit *Papebrochii* emendationem Epiphanii, in commentario praeuio ad vitam Iustini a. d. XIII. April. n. 9. annum tamen Iustini natalem contendit, in a. C. 89. annum vero interitus in a. Chr. 163. quo Rusticum praefecturam vrbis administrasse, probauit Reinesius, incidere, adeoque vixisse Iustinum annos LXXV. Idem in supplementis, copiosius tamen in exercitatione V. pag. 165. sqq. de vita, martyrio scriptisque Iustini, disputat et aliorum V. D. examinat iudicia atque sententias. Alii aliter sentiunt, vt Tenzelius, Walchius aliique obseruarunt. Id tantum addam, *Anton Pagium* in critic. in annal. Baron. tom. I. pag. 159. et *Saxium* Onom. I. pag. 304. (vbi multos, qui de Iustino exposuerunt, laudat,) hunc subiisse martyrium a. C. 165. arbitrari. *Harl.*

c) Qui quidem in actis martyrii Iustini vestigia nouitatis deprehendisse sibi videbatur in annal. polit. eccles. ad a. CLXV. §. 7. tom. II. pag. 128. sed eius argumenta nullius esse momenti, pronuntiat *Walch.* l. c. §. VIII. pag. 614. Atque Caue aliique illa habent genuina. v. *Stolle* p. 51. *Harl.*

d) *Halloixius* in vita Iustini cap. 26. scripta Iustini in duos partitur tomos, ita, vt prior complectatur omnes Iustini libros, de quibus nullatenus queat a quoquam dubitari, et qui simul spectent ad fidei nostrae confirmationem, hoc quidem ordine: 1) λόγος πρὸς Ἕλληνας. 2) paraenesis ad Graecos: 3) liber de dei monarchia: 4) apologia prior, quae in editt. male posterior audiat: 5) dialogus cum Tryphone: 6) epist. ad Diognetum: 7) apologia ad senatum. In posteriorem tomum conicit 1) opuscula philosophica: 2) epist. ad Zenam et Serenum: 3) expositionem fidei: 4) quaestionum ad orthodoxos solutiones. Adulteria eo iudice, ponantur, vbi libeat. Atque hunc ordinem comprobat *Tenzel.* pag. 425. Parumper discessit ab hoc ordine *Maran.* in nouissima Iustini editione. Sed *Du Pin* (pag. 91.) alium ordinem seruandum et in tres classes dispescenda esse censet Iustini opera, n. 1) quae illius vere sint; 2) quae possint esse illius, licet certum non sit; 3) quae perspicue sint supposita. Sed compara *Tenzel.* l. c. Opuscula Iustino adtributa, et quae aut genuina sint aut suppositia videantur, sigillatim examinat *Oudin.* tom. I. saec. II. (in diss. de scriptis Iustini, martyris, p. 179. sqq.) cap. III-V. col. 187-203. *Harl.*

e) Confer *Grabium* tom. 2. spicileg. pag. 148. seq. et *Tillemont.* nota 6. ad vitam Iustini.

pag. 187. sq. et propter stili diuersitatem et quod non nulla inesse videantur, quae repugnent tam vitae, quam reliquis effatis Iustini, huic falso adscribi existimat; nec dissentire videntur *Semler* in historia dogmatum etc. praefixa alteri tomo theologiae polem. Bauumgarten. pag. 42. not. 44. et *Lange* in ausführl. Geschichte der Dogmen etc. part. I. pag. 92. not. 2. adde *Cottam* in: Versuch einer Kirchenhist. etc. part. II. pag. 736. sqq. — In sermonem anglicum e graeco transtulit, (*Exhortations to the Gentiles*,) *Thom. Moses*. Londini. 1757. 8. vid. Monthly Review for Nou. 1757. pag. 447. sq. *Harl.*

Gallice vertit Martinus du Pin, Paris. 1580.

Germanice Caspar Hedio, cum historia ecclesiast. Eusebii, Socratis etc. Argent. 1530. fol. Prodiit et separatim graece Parisiis ex Guillardi officina, exc. Io. Lodoic. 4. 1539.

2. *Λόγος πρὸς Ἕλληνας*. p. 37-40. [p. 1-5. Mar.] Hunc c. ep. ad Diognetum primus graece edidit et latine vertit *Henricus Stephanus* A. 1592. [et 1595.] 4. [f]) Sed maiore, vt videtur, parte mutilum, quamobrem in eo non reperias disputationem de daemonibus, quam in eo legerunt Tatianus, Euseb. Hieron. ac Photius, nec verba, quae ex Iustini κατὰ Ἑλλήνων adfert Leontius contra Eutychianos et Nestorianos libro 2. atque graece e MS. Bodleiano descripsit *Grabius* tom. 2. spicilegii patrum pag. 172. *Fabr.* *Oudin*. l. c. etiam hanc orationem, quamquam Iustino non indignam, negat, posse Iustino martyri adtribui quoniam auctor illius orationis amplectatur doctrinam, Iustino martyri Chiliastae omnino aduersam: nec dissentit *Semler* l. mem. propter genus dicendi declamatorium. *Harl.*

3. *Ἀπολογία ά καὶ β΄ ὑπὲρ Χριστιανῶν*. *Apologia* breuior [g]), vulgo *prima* ad senatum rom. p. 41-52. [p. 87-98. Mar.] et apologia longior, vulgo *altera* ad Antoninum Pium, p. 53-102. [p. 44-87 Mar.] atque ad vnum imperatorem, non ad duos se scripsisse, videtur testari ipse *Iustinus* tum in apologia, tum p. 349. dialogi cum Tryphone, vbi ait ἐγγράφως se καίσαρι προσωμιληκέναι, licet viri docti doceant, vtramque apologiam pro Christianis a Iustino scriptam esse ad imperatores, M. Aurelium Antoninum [h]) et Lucium Verum, Senatumque Rom. circa A. C. 161.

f) De edit. Steph. 1592. cum *Steph.* et *Io. Iac. Beureri* adnotatt. v. Histor. Stephanor. pag. 453-457. Alteram ed. a. 1595. memorat quidem *Fabr.* infra in vol. XIII. pag. 616. et *Maittaire* A. T. III. pag. 810. sed in nota *b.* dubitandum illi videtur de hac editione, cuius quidem mentio fiat apud Almeloueen. pag. 46. *Harl.*

g) Quae etiam dicitur προτέρα ab *Eusebio*, IV. 17. histor. *Fabr.* [Sed *Petauius* ad haeresin XLVI. Epiphanii, atque *Petrus Halloixius* in vita S. Iustini cap 26 corrigunt ἐν τῇ δευτέρᾳ quippe quum Eusebius alio ordine Iustini apologias recenseat, quam quo olim editae sunt: quam emendationem probat vberiusque explicat, ordinemque olim vulgatem esse immutandum ducet Valesius ad locum Eusebii citatum aliaque plura, quae collegit et repetiit *Oudin*. l. c. col. 190. sqq. *Harl.*

h) *Euseb.* IV. 12. Confer *Antonii Pagi* Criticam Baronianam ad A. C. 162. *Ruinartum* in actis selectis martyrum pag. 31. seq. et *Io. Ernesti Grabe* spicileg. Patrum tom. 2. pag. 150. seq. et praef. ad Apologiam Iustini breuiorem, cuius lacunam, quae occurrit statim post initium, supplet ex duobus a Damasceno seruatis locis tom. 2. spicileg. pag. 173. seq. Ceterum Antonino Pio oblatam a Iustino apologiam, multis disputat *Valesius* ad Eusebii IV. 16. cuius argumentis Pagius loco laudato respondet. *Fabr.* Vllam omnino genuinam Iustini apologiam superesse, negabat *Harduinus*, ab du Pin aliisque iam refutatus. Sic quo-

C. 161. et vtramque esse veluti vnum quoddam opus, ita, vt longiori illi breuior instar adpendicis subiuncta fuerit. Vtramquo hanc apologiam, egregium vtique christianae pietatis monumentum, cum Langi versione, passim castigata notisque [?] variorum vndique collectis distinctam in sectiones, nitide edidere Oxonienses, prolixiorem quidem recensente *Grabio* 1700. 8. breuiorem *H. Hutchino* 1703. 8. qui libellum vtrumque aduersus Graecos et tertium de Monarchia subiunxit.

[— *Gra-*

quoque *Scaligeri* opinionem (in animaduerss. Eusebian. p. 201.) apologiam secundam non amplius exstare *Kortholdus* in libro *de persequutionibus ecclesiar primitiuar veterumque martyrum cruciatibus*, Ienae 1660. 8. (multis accessionibus locupletato, sub titulo: *de persequut. eccles. primaevae* sub imperatoribus ethnicis, Kilon. 1689. 4. et germanice vers. Rostochii 1664. 12. atque Hamburgi 1698. 8.) copiose examinauit et reiecit. *Henr.* quoque *Valesius* ad Euseb. IV. cap. 16 pag. 75. Scaligerum longe falli docet. Idem *Valesius* ad Euseb IV, 17. pag. 76. primum consentit quidem cum Eusebio, illam, quae ad senatum vulgo inscribitur, apologiam esse posteriorem; sed quod idem Eusebius priorem Iustini apologeticum *M. Aurelio Antonino* nuncupatum esse scribit, Valesius in alia omnia transit, pluribus argumentis adlatis, quibus demonstret, potius Antonino Pio inscriptum esse illum apologeticum, cumque in vulgatis edd. falso inscribi ad Senatum romanum, aut in Senatus nomine ipsum quoque imperatorem esse subaudiendum: e quibus quoque colligit, (id, quod etiam diserte scribit Mich. Glycas in annalibus,) Iustinum non sub Pio fecisse martyrium. Vtramque autem apologiam adhuc exstare, iure arbitratus est. — Valesii iudicium, primam Iustini apologiam in editis, vere esse secundam, *Oudin.* l. c. cap. IV. col. 193. sqq. vlterius explanat corroboratque firmius. Neque vero ab Eusebio semper adpellatam esse primam Iustini apologiam, quae vere sit secunda, nec secundam, quae vere prima, ostendit, monetque voce. (in cap. 17.) ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ ἀπολογίᾳ, esse vertenda, *in praecedente ipsius apologetico*, eo nempe, cuius mentionem fecerat in capite praecedenti. Tum apologiam secundam, vulgo primam, ostendit, esse haud integram, et interpolatam. Atque fere farraginem esse fragmentorum, ex antiqua et genuina apologia, aliisque Iustini operibus collectorum, fuerunt, qui contenderent. Immo illam integram periisse, eamque, quae hodie pro illa habeatur, fuisse praefationem prioris, siue indictionem quamdam ad imperatoris populique animos praeparandos, sibi, non aliis, persuasit *Dan. Papebrochius.* Vtramque autem apologiam oblatam fuisse Antonino Pio, et quidem secundam paulo ante Iustini martyrium, *Masson* in collectaneis histor. de Aristidis vita ad a. Ch. CLXI. fol. *K.* 2. not. 2. monuit contra Grabium, qui vtrumque libr. ad M. Aurelii principium ac an. Ch. 163 vel 165. referre voluit. Ad calcem apologiae pro Christianis primae, s. vulgo secundae, addita est epistola, nomine Marci Aurelii imperatoris, quam *Ios. Scaliger* ad annum MMCLXXXIX. chronici Eusebiani censet, ab imperitissimo rerum romanarum graeculo post aetatem Iustiniani esse confictam, nec dissentit *Semler* l. c. pag. 42. not. 44 Confer *Tob. Godofred. Hegelmaieri* diss. in edictum imperatoris Antonini Pii pro Christianis etc. Tubingae 1777. 4. Alii id edictum adserunt Antonino, philosopho: de qua lite plura disputaui in Introduct. II. 1. pag. 140. sq. (vbi etiam laudatur *Beykerti* s. potius *Is. Haffneri* Comm. de edicto Ant. Pii pro Christianis, Argent. 1781. 4. eius authentiam impugnans. add. *Thirlbii* notam ad apologiam I. p. 101. De anno etiam, quo hae apologiae imperatoribus sint traditae, scriptores dissentiunt: de qua controuersia latius disserit *Teuzel.* in exercitt. selectis, part. I. p. 175 et 428. sq. breuiter autem *Walch.* in hist. eccl. N. T. pag. 615. Dogmata theologica, quae Iustinus in vtraque potissimum apologia et in dialogo cum Tryphone fouit atque exposuit, copiose ducteque recenset, et illustrat examinatque, item frequenter comparat et modo probat, modo reiicit iudicia *Bulli* (in defens. fid. nic. sect. II.) *Balti* (in Defense des SS. Peres, accusez de Platonisme,) Sculteti, Clarkii, Whistoni aliorumque *Semler* l. c. p. 42-70. qui praeterea pag 44. arbitratur, apologias duas a Iustino non traditas esse ipsi imperatori. Atque hanc sententiam videri quidem valde probabilem, sed historicae veterum, *Eusebii* H. E. libr. V. capp. 11-13. *Hieronymi* epist. 48. ad Magn. repugnare narrationi, obseruat *Lange* l. c pag. 95. sq. not. qui de ingenio, eruditione scribendique genere Iustini haud benigne sentit, et eius placita theologica, in vtraque apologia declarata, fuse recenset examinatque a pag. 91-136. *Harl.*

[— *Grabii* editio est inscripta: τοῦ ἁγίου Ἰουστίνου etc. *Sancti Iustini* philosophi et martyris *apologia prima* pro Christianis ad Antoninum philosophum cum latina *Io. Langi* versione, quamplurimis in locis correcta; subiunctis emendatt. et notis Roberti ac Henrici Stephanorum, Perionii, Billii, Sylburgii, Scaligeri, Halloixii, Casauboni, Montacutii, Grotii, Salmasiii, Valesii, Cotelerii, pluribusque notis additis: adnexis insuper ad calcem adnotationn. Langi et Kortholti, praemissa vero Langi praefat. qua summam huius apologiae enarrauit; edita a *Io. Ern. Grabe.* Oxoniae e theatro Sheldon. 1700. 8. In praefat. dolet Grabe, se caruisse codicibus, quorum ope tam integri, vt suspicatur, folii iacturam, quam minores quosdam defectus resarcire et menda corrigere potuisset. Quare graecum textum e R. Stephani exemplari, tamquam prototypo, exprimendum curauit. Conf. *Oudin.* l. c. col. 196. sq.

Hutchini autem editio hunc prae se fert titulum: *S. Iustini — apologia secunda pro christianis, oratio cohortatoria, oratio ad Graecos, et de monarchia* liber, graece, cum latina *Io. Langi* versione quam plurimis in locis correcta, subiunctis emendationibus et notis Rob. et Henr. Stephanorum, Ioach. Perionii, Iac. Billii, Frid. Sylburgii, Io. Ern. Grabii, Io. Potteri pluribusque aliis additis; adnexis insuper ad calcem adnotatt. Io. Langi et Christ. Kortholti, praemissis vero Langi praefationibus, quibus summam eorum, quae in hoc volumine continentur, enarrauit. Edita ab *H. Hutchin*, A. M. ex aede Christi. Oxonii e theatro Sheldon. 1703. 8.

Postea splendido vestitu ornata prodiit noua editio: Ἰουστίνου etc. *Iustini* philosophi et martyris *apologiae duae* et *dialogus cum Tryphone Iudaeo.* Cum notis et emendatt. *Styani Thirlbii.* Londini impens. Rich. Sare. 1722. fol. Textus graecus est ex edit. Steph. summa fide repetitus, quia, vt Thirlby in praefatione ait, codd. mssti horum Iustini scriptorum in Anglia nulli sint, nec alibi gentium vsquam, praeterquam in Gallia. Addita est, flagitante bibliopola, versio Io. Langi, sed multum mutata. In notis tamen de scriptura falsa aut dubia a Thirlbio, (saepe bene, saepius audacter,) et reliquis interpretibus disseritur. Textui subiectae sunt V. L. ex Eusebio, Syncello, Nicephoro et Zonara etc. excerptae; et his subiunguntur notae editoris aliorumque. Lepidum vero caput fuisse videtur Thirlbius. In longa et saepe nugaci dedicatione, (in qua et scriptorum ecclesiasticorum criticorumque caussam agere sustinuit, Britannos quosdam, fama eruditionis conspicuos, nomine quidem illorum omisso, proterue insectatus est,) atque in notis adeo sibi sapuit homo, vt omnes, etiam Iustinum, haberet insipidos. Summos igitur viros optimosque Iustini interpretes iuueniliter impudenterque insultauit. Grabium quidem virum bonum nec indoctum praedicat, sed negat, eum criticum esse potuisse, vtpote quum neque ingenio, neque iudicio, neque doctrina satis ad eam rem instructus esset. Casaubonum, eruditione quidem minime vulgari praeditum fuisse; sed ingenio non admodum valuisse, iudicio multo minus, audacter pronuntiat. Vossium ita laudat, vt plura eius ingenii iudiciique laudi detrahat. Quam turpiter in nota ad apolog. I. pag. 18. cauillatur Bentleium! Et tamen gloriosus iste nominis atque eruditionis suae iactator suam editionem exornauit H. Stephani, Sylburgii, Perionii, Langii, Valesii, Billii, etiam Fabricii nostri, aliorumque, cumprimis Grabii, opibus, dissimulatis quidem in fronte libri, nec tamen in notis, illorum nominibus, vt illae omnino plurimum vtilitatis atque ornamenti adferrent huic editioni.

Plaustrum vero conuitiorum, quae Thirlbius in Iustinum ipsum et in Grabium aliosque effutiit in notis, congessit censor illius edit. in actis eruditorum Lips. m. Iun. a. 1723. p. 233-241. et exemplis demonstrauit, multa defuisse Thirlbio ad famam critici atque interpretis sagacis aeque ac sobrii eruditique consequendam. Marklandum vero, (quod alibi legere me, memini,) latuisse sub Thirlbii nomine, vix possum adduci, vt credam. Neque tamen aeque abiecte sentirem de opera notisque Thirlbii omnibus, ac fecerat censor, qui, „optimae, aiebat, notae omnes ex Grabio sunt decerptae, quas si abstuleris, omne, quod restat, non sterile tantum et exsangue, sed putidum plane cadauer erit.“ Interdum enim incidimus in bonas, saltem ingeniosas emendationes atque doctas interpretationes locorum obscuriorum aut rerum antiquarum; quamquam etiam extuberantes, vt pag. 38. de Simone Mago; pag. 38-42. de inscriptione latina, Semoni deo Sanco, a Iustino adlata; (de qua v. *Semler* l. c. pag. 62. et *Goetz*, secus sentientem in obss. suis ad Iustini apol. II. paullo post memor. pag. 128) pag. 128-131. de simulacro, quod Iustinus a Romanis coli scripsit, etc. Sed adparent rari nantes in gurgite vasto. Sedulo contulit loca Iustini cum editt. sacrorum oraculorum et patribus. Pearsonii adnotationes primum prodierunt ex bibl. Cantabr. et Dauisius suas in apologiam I. obseruationes vltro misit. De vtroque, liberius iudicatur in praefatione.

In *Gallandii* bibliotheca vett. Patrum, (Venet. 1765. fol.) sunt in tom. I. pag. 411. *Iustini* apologiae, dialogus et fragm. cum adnotatt.

S. Iustini apologiae duae, a *Carolo Ashton*, gr. ac lat. Cantabrig. 1768. 8.

Commoda est editio eruditaque: *S. Iustini* martyris apologiae, ex recensione Grabiana, var. lect. et coniecturas VV. DD. et suas addidit *Chrysti. Guil. Thalemannus*, A. M. et S. Theol. Baccal. Lipsiae 1755. 8. gr. versionis autem loco primum praefixit argumenta satis ampla vtriusque apologiae, ex edit. monachi Benedi. deprompta; dein addidit breuem, at vtilem, indicem voce. et formularum loquendi earum, quae Iustino vel soli familiares, vel in lexicis, hoc quidem sensu, quo ap. Iustinum, non essent notae.

Iustini des Märtyrers zweyte Apologie v. Beweis der Alleinherrschaft Gottes, griechisch und deutsch, mit erläuternden Anmerkungen. Nebst einem Anhange über das Leben, die Schriften und Lehren dieses Kirchenvaters für junge Freunde der Theologie von *Io. Adam Goetz*, Conrect. der Sebald Schule zu Nürnberg. Noribergae et Aldorf. 1796. mai. 8. Est critica edit. et in apologia basis est Thirlbiana ed. sed passim refecta: in obss. longioribus agitur de Iustini vita, interitu, scriptis et doctrina. pag. 143. inserta est vet. de morte Iustini narratio gr. cum vers. germ. ex actis sanct. Iun. tom. I. p. 20. Antwerp. 1695. v. Salisburg. A. L. Z. 1796. nr. 29. pag. 457. sqq. ephem litter. Erlang. a. 1796. plag. 71. pag. 563. seqq. et *Galleri* censuram in ephem. litt. Norib. eiusd. a. plag. 73. vbi is existimat, nondum esse certum, Iustinum ante oculos habuisse vllum, quod nos habemus, euangelium euangelistarum, sed vel antiquius euangel. Hebraeorum, vti *Stroth.* sensit [k]), aut harmoniam Matthaei et Lucae, variis interpolationibus interspersis.

In Ly-

k) Cuius et *Pauli* Prof. in praesenti Ienensis, illi aduersariam, sententiam iam adduxi in Introd. II. 2. pag. 154.

In Liturgiis SS. Patrum, exc. Parif. ap. Guil. Morel. 1560. fol. gr. eft pag. 131. ex Iuftini, martyris, apologia mai. locus de facra Euchariftia.

Petri Tamburini, Prof. emeriti Ticin. Analifi delle Apologie di *S. Iuftino*, mart. con alcune rifleffioni. Paviae. ap. Comin. 1792. 8.

Sam. Gottlieb Lange disp. I. II. in quibus Iuftini martyris apologia prima pro Chriftianis ad Antoninum pium fub examen vocatur. Ienae 1795. 8. v. *Pauli* Neues theol. Iournal. 1795. part. VI. pag. 603. fqq. *Lange* tamen in: Gefchichte der Dogmen. p. 110. feq. et pag. 115. fq. vindicat fuam fententiam, a Paulo impugnatam, fed a *Zieglero* etiam in: theologifche Abhandlungen, tom. I. p. 91. antea prolatam, a Iuftino Λόγον et fpiritum S. pro vna natura, fiue, vt philofophi dicere folent, pro vno fubiecto haberi, v. ipfum Fabric. paullo poft de loco quodam Iuftini. *Langio* nuper idonea argumenta oppofuit S. V. *Keil* in Comm.: Ob die älteften chr. Lehrer einen Unterfchied zwifchen dem Sohne und h. Geifte gekannt etc. haben, in: D. *Flatt* Magazin für chriftl. Dogmatik u. Moral tom. IV. p. 39. fq. *B*.]

Locum quemdam in apol. I. contra Whiftonum defendit *Georg. Hickes* in: Difcourfe premifed to fome Inftances of the Defects and Omiffions in Mr. Whifton's Collection of Teftimonies from the Scriptures and the Fathers, by Dr. *Grabe*. London. 1712. 8. pag. XXXIV-LI. tefte *Brüggemann* in View etc. pag. 336. Ibid. pag. 335. *Whiftoni* liber, in quo de Iuftino agitur, fic citatur: *Iuftin* Martyr's full account of the chriftian worfhip, baptism, and the Lord's fupper, foon after the age of the apoftles, taken out of his firft Apology, with the Notes of Dr. *Grabe* and Mr. *Whifton*, in: Supplement to St. Clement's and St. Irenaeus's Vindication of the apoftolical Conftitutions, by *Wil. Whifton* M. A. London. ap. auctor. 1716. 8. pag. 3-28. — recuf. in eius Primitive Euchariſt. reviv'd. Londini 1736. 8. pag. 29-48. — Ibid. p. 337. citatur: Difficulty in *Iuftin martyr* in the Oratio ad Graecos explained by *T. Row*: critique on *Thirlby's* Iuftin Martyr by *T. Row*; Illuftration of a disputed Paffage in *Iuftin Martyr* by *Edw. Harwood*; a controverted Paffage in *Iuftin Martyr* illuftrated by *T. Row*; a new Translation of the fame disputed paffage by A. B. in: Gentlemans Magazine a. 1783. mai. Iul. pag. 551. Sept. pag. 750. Octobr. pag. 831. Nouemb. pag. 904. et m. Iul. a. 1786. pag. 570. — Apologia longior, *gallice* verfa, prodiit Parif. 1686. 12. *Harl.*

Adde, fi placet, in loca quaedam longioris apologiae obferuationes *Latini Latinii* pag. 36. feq. bibl. facroprofanae, *Io. Clerici* tom. 2. bibl. felectae pag. 328. fq. et meas qualescunque in Nouis litterariis Hamburgenfibus A. 1703. pag. 79. fq. quibus hoc loco paucas tunc promiffas adiungam.

Pag. 4. et 5. edit. Ox. *Aft ne quis haec dicta vocem fine ratione temere prolatam effe exiftimet, volumus in crimina Chriftianis obiecta inquiri, atque, fi ita fe habere probata fuerint, pro eo atque par eft puniri, feu potius (ipfimet nos) illa punire.* Ἀξιοῦμεν κολάζεσθαι, ὡς πρέπον ἐστὶ, μᾶλλον δὲ κολάζειν. Geminus locus infra pag. 32. κολάζεσθαι δὲ τοὺς οὐκ ἀκολούθως τοῖς διδάγμασιν αὐτοῦ (Χριστοῦ) βιοῦντας, λεγομένους δὲ μόνον χριστιανοὺς καὶ ὑφ' ὑμῶν ἀξιοῦμεν. *Ceterum eos, qui minus confentaneam praeceptis Chrifti agunt vitam, Chriftianique folo nomine funt, a vobis quoque puniri optamus.* Vti vero his pofterioribus verbis poenas, a magiftratu ethnico infligendas, Iuftinus opponit fuppliciis fempiternis apud inferos; ita in priore loco fibi ex aduerfo opponuntur poenae, a magiftratu inferendae, et ab ipfis Chriftianis. Neque obiecerit aliquis, integrum non fuiffe Chriftianis

 in

in sceleratos animaduertere; nam, vt de poenis ecclesiasticis nihil dicam, sufficit Iustinum his verbis docere, quod Christiani adeo non probent illa scelera, vt, si possent, libenter ipsi seuere eadem essent vindicaturi.

Eadem pag. 5. Τὰ πράγματα ἐπάγειν *negotium facessere.* Sic ἐπάγειν κίνδυνον et similia, obuia in graecis scriptoribus.

Pag. 9. Τί δὴ οὖν τοῦτ' ἂν εἴη ἐφ' ἡμῶν; *quare igitur ita agitur nobiscum?* vt nempe a vobis prohibeamur. Paullo ante enim dixerat: κἀκείνων (indigna de Diis tradentium) τὰ διδάγματα οἱ μετερχόμενοι οὐκ εἴργονται πρὸς ὑμῶν. *Eorumque doctrinam qui propagant, neutiquam prohibentur a vobis.* Infra pag. 18. καὶ ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων ἡγούμεθα εἶναι τὸ μὴ εἴργεσθαι ταῦτα μανθάνειν, ἀλλὰ καὶ προτρέπεσθαι ἐπὶ ταῦτα. *Atque e re cunctorum hominum esse arbitramur, vt non modo ista addiscere non prohibeantur, sed etiam cohortatione ad ea incitentur.*

Pag. 14. Quum dixisset Iustinus, ab ethnicis ipsis, ex Platonis sententia, exspectari iudicium, olim de hominibus habendum a Minoë et Rhadamanto, Christianos vero existimare, futurum, vt ante Christi [?] tribunal, quotquot sunt homines, sistantur: subiungit: εἰ μὲν οὖν ἄπιστον ἢ ἀδύνατον τοῦτο φήσει τις πρὸς ἡμᾶς, ἥδε ἡ πλάνη ἔστιν ἄλλου πρὸς ἕτερον, μέχρις οὗ ἔργῳ μηδὲν ἀδικοῦντες ἐλεγχόμεθα. Quorum verborum hic est sensus: *Si hoc quisquam incredibile esse nobis dixerit, aut ita fieri posse negauerit, error noster saltim consistet in eo, quod nos alii cuidam (CHRISTO nempe) tribuimus, quod vos, ethnici, Rhadamanto et Minoi vindicatis, dum interim in re ipsa nihil peccasse aut absurdi statuisse a vobis conuinci possumus.* Πλάνη ἄλλου πρὸς ἕτερον est error, quo quis decipitur in *subiecto*, neque locum hic habet Langi vel Perionii interpretatio, neque cum clarissimo editore necesse est verba Iustini corrupta, mutilaue suspicari.

Pag. 47. Nihil deest, sed tantum ex superioribus subintelligenda vocula καὶ ὅτι.

Pag. 48. Pro ἐν γραφαῖς στεφάνους, Meursius legit ἐν ταφαῖς, quod magis placet.

Pag. 54. ἀλλ' ὅτι μὴ διώκονται μηδὲ φονεύονται ὑφ' ὑμῶν κἂν διὰ τὰ δόγματα, vertendum est, *sed quod non persecutione petuntur a vobis, neque occiduntur nisi ob dogmata sua*, nempe quod Christiani sunt.

Pag. 61. Grabius pro βασιλεύοντι ἡρώδῃ et βασιλεὺς ἡρώδης putat Iustinum scripsisse ἱερεῖ et ἱερεύς. Sed sacerdotem numquam βασιλέα vel βασιλεύοντα dicturus fuisset Iustinus. Itaque verius est, quod notauit *Vsserius* lib. de LXX. Interpretibus pag. 32. bonum virum Iustinum Philadelphi et Cleopatrae bibliothecarum historiam inter se commiscuisse.

P. 66. in verbis: ἐκ εἰς εἶναι τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ σπέρμα, ὁ λόγος, nihil mutandum, neque pro σπέρμα legendum πνεῦμα; respicitur enim Ioh. I:1, 9. et res eodem recidit: nam per *semen* illo in Iohannis loco Spiritum Dei intelligendum notat *Irenaeus* IV. 51. Confer Ioh. III. 6. Quod porro Spiritus Dei etiam de λόγῳ dicatur, diserte docet Iustinus p. 69. et multis aliis veterum testimoniis docet *Grotius* ad Matth. II. 8. *Petavius* de SS. Trinitate pag. 70. et *Bullus* defensione fidei Nicaenae pag. 37. seq. [Conf. *Semler* l. c. p. 46. sqq. *Lange* paullo ante mem. et *Brucker.* hist. crit. philos. III. pag. 375. sqq.]

Iustini

Iustini, Tertulliani et Minucii Felicis pro christiana religione apologias, Vincentiique Lirinensis commonitorium *Anglice* vertit et prolegomenis ac notis illustrauit *D. William Reeuius*, Londini 1710. [k]) 8. 2 vol. *Graece* pridem etiam impressae sunt Iustini apologiae Rom. a Zannero 8. vna cum Gregorii Thaumaturgi, Athanasii, Basilii M. Gregorii Naz. et Io. Chrysostomi nonnullis, curante *Hieronymo Brunello*, S. I. [Hanc ed. alii habent dubiam. Exhortat. ad Graecos, Romae s. a. graece esse editam, ex cat. bibl. Bodl. supra adnotauimus. In cat. bibl. *Barber.* pag. 585. citantur *Iustini* selecta quaedam, gr. Romae. 8. s. a.]

[†] 4. Περὶ Θεοῦ μοναρχίας. p. 103-176. [p. 36-43. Mar.] Pars prior huius libri [l]), qua vnitatem DEI ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν γραφῶν teste Eusebio Iustinus demonstrauerat, intercidit. In Oxoniensi editione huius libelli additae sunt praeter alias ineditas antea atque eruditae *Iohannis Potteri* notae. *Fabr.* Editus est liber quoque et germanice versus notisque illustratus a *Goetzio* cum apologia II. p. 70. sqq. A Iustino, martyre, scriptum fuisse librum de dei monarchia, ex testimoniis *Eusebii* H. E. libr. IV. cap. 18. *Hieronymi* de scriptor. eccles. *Photii* bibl. etc. patet. Sed librum, qui exstat, de monarchia dei, in quo locis veterum, potissimum poetarum, non, eodicis sacri doctrinae veritas confirmatur, ad Iustinum vere pertinere, negant *Perionius* in obseruatt. suis ad Iustinum, *Andr. Riuetus* libr. II. critici sacri, cap. 5. nr. 5. *Abrah. Scultetus* in medulla theol. patrum, lib. I. cap. 9. pag. 24. (v. *Oudin.* l. cit.) Quod ad carmen prouocatur, idque ab auctore libri adtribuitur Orpheo, (pag. 80. sqq. ed. Goetzii, qui comparat *Euseb.* lib. III. de praepar. euangel. vbi etiam multo aliter legitur,) et alia loca ex Pythagora graecisque tragicis contra idolorum cultum ab auctore libri aeque ac a Clemente Alexandrino excitantur, quorum nullum superfit vestigium apud Plutarchum et Stobaeum, quaestio mota est, vnde illi scriptores eccles. loca ista sumserint mutua. Quare librum fraudi alius ac Iustini adscripserunt V.V. D.D. Atque *Eschenbach* in libro: Epigenes de poesi orphica etc. Norib. 1702. 4. pag. 136. sqq. et locum istum excerpsit, et interpolationes fraudemque late docteque manifestauit; denique p. 148. *Aristobulum*, hebraeum philosophumque peripateticum fraudis illius et libri ipsius prodidit architectum. Eschenbachio adsensum praebuerunt Moshem. et Brucker. Eschenbachii quidem sententiam Fabric. noster supra in vol. III. pag. 469. (vbi de Aristobulo agitur,) haud probauit; sed latius eam firmauit corroborauitque *Valken.* in diss. inedita apud *Luzac*, (qui consentit,) in Obss. in loca vett. praecipue, quae sunt de vindicta diuina. — spec. tertio, Leidae 1793. mai. 8. p. 133. sq. vbi docetur, ex Aristobuli Comm. in Legem Moysis patribus petita esse illa poetarum fragmenta ab illo conficta. (coll. Ien. A. L. Z. a. 1794. n. 251. p. 294.) Attamen totum illud fragmentum, et omnia loca, ex Orpheo, Philemone et Pythagora excerpta, et omnia fragmenta Tragicorum citata, ab *Aristobulo* esse conficta, haud credit *Lange* l. c. p. 72. sq. contra opinatur, multa veterum, praecipue poetarum, loca fuisse iam antea a Pythagoreis et neoplatonicis serioris aeui more ipsorum, vt suo illa systemati adcommodarent, immutata, et his Iustinum vsum esse ad idolorum cultores refutandos ac debellandos. Pag. autem 81. in. not. fragmentum, opinatur, maioris cuiusdam carminis non quidem Orpheum, sed antiquum

H 3 tamen

k) Apud *Bruggem.* l. c. pag. 315. anno 1709. — rec. Lond. 1716. 8. *Harl.*

l) *Du Pin* bibl. des Auteurs ecclesiastiques pag. 58. Grabe pag. 153. *Tillemont.* nota 7 ad vitam Iustini, *Sam. Basnage* ad A. C. 165. nr. 9.

tamen et germanum Pythagorae discipulum habuisse parentem. Quidquid est, fragmenta illa interpolata esse videntur vel a Iustino vel ab Aristobulo vel ab antiquiore quodam philosopho. *Harl.*

5. Ἀνατροπὴ δογμάτων τινῶν Ἀριστοτελικῶν ad Paulum, presbyterum, p. 110. 159. — [ed. Mar. p. 549-583.] Legit etiam, (licet non integram,) ac Iustino tribuit *Photius* cod. CXXV. m) Neque illius esse abnuerim, non vni forte Paulo inscriptam, vnde plurali numero in praef. vtitur: quamquam noui a plerisque et nouissime a *Nourrio* pag. 454. sqq. Adparatus in dubium vocari n). MStus codex duabus paginis auctior exstat in bibl. Caesarea, si credimus *Lambecio* VII. p. 20. et 106. o) sed fefellit eum lacinia ex refutatione responsionum graecarum adtexta, qualis in graeca Rob. Stephani editione occurrit, vt iam clarissimis viris p) obseruatum. Latine vertit *Guil. Postellus* Paris. 1552. 8. (12.)

6. Ἐρωτήσεις χριστιανικαὶ ἐ πρὸς τοὺς Ἕλληνας p. 159-196. [p. 507-538. Mar.] Eiusmodi librum a Iustino scriptum esse, ex eius Apologia breuiore p. 47. (quem locum etiam repetit *Eusebius* IV. 16. hist.) pulcre obseruauit Grabius tom. 2. spicilegii p. 156. Ceterum hoc, quod exstat, post Iustini aetatem si non suppositum, certe interpolatum esse oportet, vt docet vel repetita pag. 160 et 161. seqq. 166. Manichaeorum mentio, vt alia iam omittam. Adpendicis loco pag. 196-199 [seq. 533. s. Mar.] subiiciuntur aphorismi duodeuiginti, Ethnicorum opinionibus oppositi. [conf. *Walchii* bibl. patrist. pag. 204.]

7) Ἐρωτήσεις ἑλληνικαὶ ἐ πρὸς τοὺς χριστιανοὺς περὶ τοῦ ἀσωμάτου καὶ περὶ τοῦ θεοῦ, καὶ περὶ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, p. 199. seqq. [p. 535. M.] quibus p. 201-210. [p. 537. sq. M.] subiiciuntur ἀποκρίσεις χριστιανοὶ πρὸς τὰς προςβληθείσας ἐρωτήσεις ἀπὸ (leg. κατὰ ex Photio) τῆς εὐσεβείας τῶν φυσικῶν λογισμῶν. Videtur enim hoc scriptum respicere Photius, quando inter Iustini monumenta cod. CXXV. ἀποριῶν κατὰ τῆς εὐσεβείας, κεφαλαιώδεις ἐπιλύσεις memorat.

8. Πρὸς ΤΡΥΦΩΝΑ Ἰουδαῖον, Διάλογος, Colloquium de veritate religionis christianae cum Tryphone, Iudaeo q), (qui ex bello sub Hadriano [?] profugus Corinthi multo

m) Opus a Photio indigitatum aliud esse videtur Oudino. *Harl.*

n) V. supra in vol. III. p. 226. — *Walchii* theol. patrist. pag. 333. et 413. vbi hoc et quae nr. 6. et 7. memorantur, adulterina esse pronuntiat. In dubium quoque vocatur a Perionio, Sylburgio, Posseuino, Baronio etc. apud *Oudinum* l. c. col. 198. seq. qui probare videtur Perionii iudicium, a Riueto lib. II. critici sacri cap. V. pag. 196. adoptatum. Is enim, quod ex praefatione auctoris ad Paulum intelligatur, non in solum modo Aristotelem; sed contra omnes idolorum cultores et philosophos scriptum esse librum, in hac autem ἀνατροπῇ etc. tantum Aristotelis dogmata περὶ Θεοῦ κτίσεως refellantur, haud inepte conicere sibi videtur, huius opusculi (ἐκλογῆς τῶν Ἑλληνικῶν περὶ Θεοῦ κτίσεως δογμάτων.) esse partem et adpendicem 1) *quaestiones quinque ad Graecos cum Graecorum responsione et responsionis illius confutatione;* pag. 159. ed. Paris. a Fabricio etiam citatae: 2) *adpendicem ad Graecos, qua et Aristotelis et aliorum philosophorum dogmata quaedam confutantur;* pag. 196. 3) *quaestiones graecanicas ad christianos de deo, de resurrectione mortuorum;* pag. 199. *cum responsione christiana ad quaestiones illas;* pag. 201. et *responsione ad quaestionem de resurrectione mortuorum;* pag. 208. *Harl.*

o) Siue col. 41. sq. ed. *Kollarii*, (qui in nota consentit cum Grabio et Fabricio,) et col. 228. de codd. Vindob. X. et LXIV. *Harl.*

p) *Tentzelio* pag. 180. dissert. select. Grabio. pag. 155.

to tempore egerat,) per duos dies habitum Ephesi, atque vt pag. 306. Tryphoni facturum se Iustinus promisit, relatum in literas, dicatumque Marco cuidam Pompeio [r]), quem φίλτατον p. 225. 371. adpellat. [p. 99-252. M.] In duas etiam partes fuisse a S. Viro diuisum, et prioris extremum atque initium posterioris hodie p. 300. desiderari, *Sylburgius* in not. et *Grabius* tom. 2. spicileg. p. 161. obseruauit, qui lacunae illius bina fragmenta pag. 174. sq. ex MS. Catena in Psalmos et Damasceni parallelis edidit. Non diu ante martyrium scriptum a Iustino hunc dialogum colligas ex eo, quod pag. 349. suae ad imp. apologiae meminit [s]). Ceterum *Io. Harduini* [t]) paradoxon, qui ex omnibus sub Iustini nomine ambulantibus scriptis solum hunc dialogum genuinum eius esse sibi persuasit, non multis credo probabitur: perinde vt nec alterum illud *D. Christiani Gottlieb Kochii* [u]), Vicepraepositi

q) Hunc esse celebrem illum רבי טרפון (ap. Gorionidem scribitur טרפון) R. Akibae siue praeceptorem siue collegam, cuius vita in libro Iuchasin in Zemach Dauid occurrit, verisimiliter suspicantur viri docti, *Drusius*. de sectis Iudaeor. lib. 2. c. 11. et p. 98. *D. Carpzouius* introduct. theol. Iudaicae p. 84. *Caueus* aliique. *Tryphonis* cuiusdam Iudaei iunioris mentio in S. Epiphanii vita tom. 2. edit. Petauii pag. 321.

r) *Grabius* tom. 2. spicileg. pag. 160. coniicit, Marcum hunc fuisse episcopum illo tempore Hierosolymitanum. Sed is non fuit vltra A. C. 156.

s) Quod Iustinus pag. 3. ed. Iebb. Tryphonem facit dicentem; *ex circumcisione sum Iudaeus ex nupero bello profugus*, NT'N γενόμενον πόλεμον, *Scaliger* in animadu. in Eusebii Chronic. p. 219. inde colligit, hunc dialogum sub Hadriano circ. a. Ch. CXXV. esse exaratum, bello in Iudaea ardente. At enim *Masson*. in Collectan. historicis de Aristidis vita ad a. CLXI. (tom. I. opp. Aristid. ed. Iebb.) docet, errare Scaligerum quod νῦν interdum idem significet ac *olim* vel *ante*; (vti quoque *Grabius* in spicileg. S. S. Patr. saec. II. tom. 1. pag. 157. sq. et *Iebbin* praef. ad suam edit. monuerunt,) verba igitur denotare bellum non quidem tunc temporis saeuiens, sed iam *ante* et *nuper* confectum: quum maxime ex eodem dialogo ipso constet, eum editum fuisse, postquam Iustinus iam ad *Antoninum Pium* scripsisset priorem pro Christianis apologiam. *Harl.*

t) Vide *Eliae du Pin* Praef. ad T. V. bibl. ecclesiastic. et *D. Ittigii* Obseruationes supplemento Operum Clementis Alex. subiectas pag. 207. sq.

u) Kilonii a. 1700. 8. prodiit liber *Kochii* hoc titulo: *Iustini martyris cum Tryphone Iudaeo dialogus secundum regulas criticas examinatus, et νοθείας seu falsitatis et suppositionis suspectus atque conuictus*. Eodem anno Sleswici 8. *D. Albertus a Felde*, Promensis, (Theologiae Professor in Academia Kiloniensi,) Epistolam ad Kochium edidit, qua ad obiectiones eius respondet. Inde pro Kochio Francofurti 1701. 8. vulgata est *Godofredi Wagneri*, SS. Theol. Studiosi nomine epistola ad Albertum a Felde de Iustini martyris cum Tryphone Iudaeo dialogo, vere, si inscriptioni credimus, supposito. Quumque viri quidam docti testati fuissent, se cum Kochio neutiquam facere, hic Lipsiae 1704. 8. typis exscribi curauit censuram censurae, quam *Ernestus Salomon Cyprianus* pag. 249. ad Hieron. de S. E. *Io. Franciscus Buddeus* de haeresi Valentin. p. 416. quae disp. adiuncta est eiusd. introduct. ad hist. philosophiae Ebraeorum; et relationum nouantiquarum auctores A. 1701. pag 344. de libro ipsius tulerunt. Ab eo tempore inuictas, quas vocat, demonstrationes Kochio *Feldenius* pro dialogi γνησιότητι vindicanda opposuit, excusas Hamburgi 1707. 8. Denique A. 1709. Flensburgi 8. pro Kochii sententia lucem vidit scriptum, cui titulus: demonstrationes Alberti a Felde deiectae et profligatae a *C. T. M.* Vide et iam dictas nouantiquas relationes germanice editas A. 1704. pag. 523. et A. 1708. pag. 504. ac *Salom. Ernesti Cypriani* Vindicias Iustinianas s. diss. Apologeticam pro Iustini dialogo cum Tryphone. Ienae 1705 8. *Fabr*. *Oudinus* p. 201. hunc dialogum esse indubitatum Iustini opus iudicat. adde *Ittigii* select. hist. eccl. capp. saec. II. cap. 1. §. 7. pag. 7. *Stollii* Nachricht. von dem Leben — — der Kirchenväter pag. 53. et *I. G. Walch* bibl. patrist. p. 216. sq. qui quoque quae ab vtraque parte in hac lite scripta sunt, enumerant. Qui quamquam vulgatam tuentur sententiam; nostra tamen aetate *S. G. Lange* in laudata historia dogmatum, part. I. pag. 138. seqq. acutis quidem, nec tamen

siti Apenradensis, qui singularibus scriptis dialogum cum Tryphone conatus est Iustino eripere, et Origenis discipulo, Tryphoni, adscribere, nullo certo et explorato aduersus tot antiquorum [?] testimonia argumento. *Fabr.* Separatim editus est liber:

Sancti Iustini philosophi et martyris cum Tryphone Iudaeo dialogus, cum latina *Io. Langii* versione, quam plurimis in locis correcta; subiunctis emendatt. et notis Rob. Stephani, Perionii, Sylburgii, Halloixii, Montacutii, Drusii, Colomesii, Cauei, Bulli, Grabii pluribusque nouis additis; adnexis insuper ad calcem adnotatt. Langi et Kortholti; praemissis vero Langii praefatione, qua summam huius dialogi enarrauit, *actisque martyrii S. Iustini* et sociorum. Edita a *Samuele Iebb.* Londini: impensis Guil. et Ioh. Innys, bibliopolarum. 1719. 8. In praefat. de tempore, quo hic dialogus Ephesi habitus sit, breuiter disserit. Primum refert sententiam *Grabii*, in spicilegio patrum etc. tom. I. pag. 159. prolatam, infra an. Ch. 150-160. id factum esse. Tum reiicit opinionem *Tillemontii*, (mem. hist. eccles. tom. II. pag. 259, 384.) scriptum esse lib. circ. a. Chr. 155. quum contra Iudaeos, a fide desciscentes, iam bellum, (πόλεμον τὸν ΝΥΝ γιγνόμενον,) gereret Antoninus, imperator. Denique amplectitur coniecturam Cauei, Iustinum, arbitrantis, cum imperatoris legatis, ad commune Asiae concilium Ephesi conuocatum, eiusdem pro Christianis rescriptum deuehentibus, iuisse comitem, ibique Tryphoni occurrentem cum eo disputasse; (vit. S. Iustini pag. 147.) adeoque, censet, habiti dialogi tempus in an. Ch. incidere 147. aut saltem 150. quum verisimillimum sit, ante a. 147. apologiam primam Antonino fuisse oblatam, ante a. 150. pro certo habeatur. Idem Iebb. *acta martyrii S. Iustini et sociorum* ex annalibus Baronii ad a. Ch. 165. tom. II. pag. 150. desumta praemisit textui dialogi; in calcem vero (pag. 405-411) fragmenta deperditorum ex Grabii spicilegio etc. transtulit, omissis tamen fragmentis libri de resurrectione, quae primus Iustino adtribuit Damascenus, scriptor multo serioris aeui, quum spurii foetus, patribus adsignati, iam frequentarentur. — *Dodwelli* et *Chishull* controuersias de loco quodam huius dialogi de animi immortalitate iam in Introd. II. 2. pag. 195. memoraui: adde *Brüggemann* l. c. pag. 336.

Hunc tamen forsan firmissimis inuictisque vsus argumentis, desumtis ab oratione elegantiore et subtiliore, ab eruditione ampliore, et dogmatibus, in hoc dialogo diuersis ab reliquis in vtraque apologia Iustini propositis, hunc, negat, esse dialogi cum Tryphone auctorem: quem quidem iure laudat ab ingenio, acumine, eruditione, curataque theologiae iudaicae et philosophiae profanae intelligentia, librumque commendat interpretibus N. T. praecipue epistolarum Paullinarum et euangelii Iohannei. Originem autem libri hanc fuisse, ingeniose fingit: Famam quidem fuisse antiquam, Iustinum cum Tryphone colloquium habuisse, sed quoniam id fortasse non respondisset exspectationi et Iustinus impar fuisset doctissimo Iudaeo solide refutando et conuincendo, ad caussam Christianorum defendendam aut aliquem paullo post Iustini interitum, librum sub Iustini nomine confecisse atque euulgasse, aut, quod Langio, si Iustinus reuera instituit cum Iudaeo sermonem, magis placet, Iustinum implorasse operam fidemque amici, quondam iudaicae addicti disciplinae et iudaica eruditione imbuti, qui illum scripsisset dialogum et Iustinum cum Iudaeo disputantem induxisset: hinc euenisse putat, vt ille liber haberetur viui adhuc Iustini labor opusque. Haec acutius forsan, quam vere dicta videntur. Alii tamen iam dubitarunt, num Iustinus reuera sit colloquutus cum Iudaeo. (conf. quoque *Schroekh* in histor. eccles. christian. tom. II. vbi de vita et doctrina Iustini mart. est copiosus, pag. 35. sqq. ed. II.) Tum *Lange* diligenter fuseque recenset explicatque singula dogmata a Iustino declarata, a p. 147-189. *Harl.* Quae *Wetsten.* Prolegg. in N. T. p 66. aduersus hunc dial. disputauit, refutare studuit *Herm. Io. Krom* in diatr. de authentia dialogi Iustini mart. cum Tryphone, s. disquis. qua γνησιότης illius libri ab exceptionibus praecipue Wetstenianis vindicatur. Medioburgi 1778. 8. add. *Flügge* Gesch. d. theol. Wiss. I. p. 143. sqq. *Beck.*

Hunc dialogum *anglice* vertit notisque instruxit *Henr. Brown*. Riuington. 1755. 8. II. voll. v. Monthly Review, m. mart. 1755. pag. 258. et *Brüggemann* View etc. pag. 335. vbi quoque memoratur, de celebri loco *Iustini* in dialogo cum Tryphone, Iudaeo, disseri in *Georg. Bulli* iudicio ecclesiae catholicae trium primorum saeculorum, de necessitate credendi, quod dominus noster, Iesus Christus, sit verus deus. Oxonii 1694. 8. cap. VII. pag. 164-192. *Harl.*

9. Ἔκθεσις πίστεως περὶ τῆς ὀρθῆς ὁμολογίας, p. 372-390. [p. 420-434. M.] Citatur a Leontio Byz. Iustinus ἐκ τῦ τρίτυ βιβλίυ τῦ περὶ τῆς ἁγίας τριάδος συντάγματος, verbaque ab ipso adlata in hac ἐκθέσει leguntur. Laudatur etiam Iustini λόγος περὶ πίστεως ab *Euthymio* in Panoplia tit. 16. et λόγος περὶ τῆς ὀρθῆς ὁμολογίας a *Iohanne Cyparissiota* in Decadibus de Mystica Theologia VII, 1 et 8 et VIII, 10. et a *Gemisto Plethone* in opusculo contra Latinos apud *Petauium* VII. 17. de Trinitate §. 9. Tamen et iuniores isti testes sunt, et multis argumentis viri docti euicerunt, Iustini, martyris, expositionem illam fidei esse non posse. [v. *Oudin.* col. 199. sq. et sect. sequentem.]

10. Ἀποκρίσεις πρὸς τὺς ὀρθοδόξυς, περί τινων ἀναγκαίων ζητημάτων, siue *solutiones quaestionum CXLVI. ad Orthodoxos*, p. 391-493. [p. 441-506. M.] lectione certe et accuratiore editione dignae, variaque praeclara continentes, sed longe iunioris v) scriptoris, siue Iustini Siculi siue alterius cuiuscunque. Sane exploratum non est, quod *Allatius* de libris ecclesiasticis Graecorum pag. 274. coniicit, interpolatas esse, vt Athanasii quaestiones ad Antiochum et Hodegus Anastasii Sinaitae.

11. Ἐπιστολὴ πρὸς Διόγνητον pag. 494-502. [p. 233-242. M.] Primum edita et latine versa ab *Henr. Stephano* 1592. et 1595. 4. Insignem hanc epistolam ad Diognetum, quem κράτιστον auctor vocat, et religionis christianae pernoscendae cupidum fuisse testatur, scriptoris, Iustino antiquioris, esse existimauit *Tillemontius* histor. imperatorum tom. 1. pag. 1035. sqq. et in memoriis hist. eccles. tom. 2. pag. 366. seq. sed non videntur mihi argumenta illius tanti momenti, vt Iustino eam abiudicemus, cuius genium plane redolere Sylburgius quoque notauit. Vide et quae erudite obseruat *Sam. Basnagius* ad A. C. 165. n. 9. Neque alienum ab Iustino, vt se Ἀποστόλων γενόμενον μαθητὴν pag. 501. vocet, cuius verba ista sic etiam possunt intelligi, vt per illa tantummodo Christianum se factum et apostolorum doctrinae aures animumque adcommodasse adfirmet w). De *Diogneto*, M. Aurelii Antonini magi-

v) Vide argumenta iam notata a Magdeburgensibus Centur. 2. pag. 162. seq. *Fabr.* add. *Oudin.* col. 201-204. qui et aliorum et sua adfert argumenta pro νοθείᾳ huius collectionis, cuius auctorem, censet probatque, vixisse sub finem saeculi quarti, certe longe postquam Constantinus Christo nomen dedisset, christianis iam vbique dominantibus. Quaestiones ad Orthodoxos a *Maturino Veyss. la Croze* tribui *Diodoro* s. *Theodoro*, episcopo *Tarsensi*, saec. IV. notaui vberiusque exposui supra ad libr. III cap. 30. pag. 380. sq. vol. IV. — *Expositionem* autem *fidei*, quam a Nestorio scriptam fuisse, autumabat idem *La Croze*, *Theodoro Mopsuesteno*, sub finem saec. IV. primum in disp. de origine et fundamento Nestorianismi, p. 18. sq. adtribuit, dein vberius sagaciusque explicauit argumenta ad sententiam suam stabiliendam *Paul. Ern. Iablonski* in epist. ad la Croze, in thesauro epist. Lacroziano, tom. I. pag. 194-201. *Harl.*

w) *Oudinus* tamen l. c. col. 202. sq. illam epistolam, negat, genuinum esse opus Iustini tam propter silentium Eusebii, Hieronymi et Photii, quam quod se adpellet apostolorum discipulum et genium

magiſtro vno, an duobus hoc nomine, pictore ac philoſopho, *Capitolinus* in Antonini vita c. 4. et *Antoninus* ipſe lib. 1. §. 6.

12) Ἐπιςολὴ πρὸς Ζηνᾶν [x]) καὶ Σερῆνον, ad Zenam ac Serenum, fratres, de vita Chriſtiana: in cuius epiſtolae limine aliam πρὸς [?] Πάπαν (an Παπίαν?) et aliam item πρὸς ἄρχοντας memorat. MSti codicis membranacei ſaeculo X. ſcripti, inque bibl. regia Pariſ. obuii, ſpecimen dat *Montfauconus* pag. 279. Palaeographiae. Aliud MS. memorat *Mabillonius* tom. I. muſei Italici pag. 196. Hanc enim epiſtolam intellige, vbi legis Iuſtini orationem, περὶ μὲν τῆς κατὰ πρόβλημά τινων ἀλογίςυ παιδείας, quae ſunt prima epiſtolae verba. Natalis vero Alexandri argumenta, quibus hanc epiſtolam martyri ereptum iuit, excuſſa videre licet in *Tentzelii* diſſ. ſelectis pag. 193. ſeq. vbi et Theoph. Raynaudi perſtringitur ſententia, in erotematis de bonis ac malis libris pag. 147. eamdem tribuentis Iuſtino, abbati Hieroſolymitano. Videtur tamen adhuc eſſe ambigendum. Saltim per epiſtolam πρὸς ἄρχοντας [y]) apologiam Iuſtini, martyris, intelligi aegre mihi perſuadeo. Aliud enim illa argumentum continet, vt omittam quae obiecit *Baſnagius* ad A. C. 165. nr. 10. Natalem Alex. etiam refellens, qui monachis ſcriptam hanc epiſtolam ſibi perſuaſit [z]). Epiſtola ad Zenam legitur quoque latine in bibliotheca patrum aſcetica, quae in ſex tomos diuiſa prodiit Pariſ. 1661. 4. tomo primo. *Fabr.* Ex epiſtola ad Zenam et Serenum *Iacob. Schaller ethicam chriſtianam* in ſingularem transtulit diſſertationem, Argentorati 1666. v. *I. G. Walchii* biblioth. patriſt. pag. 483. ſeq. vbi praeſertim is perſequitur Iuſtini martyris praecepta, in epiſt. ad Diognetum et ad Zenam ac Serenum propoſita de moribus hominum ſanctis. Vniuerſim de falſis verisque Iuſtini, martyris, placitis dictisque Scultetus, Ittigius, Caueus, Clericus et Semlerus ll. citt. Stolle mem. libr. §. XI. p. 57. ſq. (vbi plurium VV. DD. ſcripta iudiciaque retulit ſuamque ipſius dixit ſententiam. *Brucker* in hiſt. crit. philoſ. tom. III. pag. 367. ſqq. et tom. VI. pag. 535. ſqq. aliique paſſim iam a me laudati vberius, nec tamen pari ratione, diſſeruerunt. *Harl.*

Scripta

gentium doctorem, quae iactantia neque aetati neque ingenio Iuſtini martyris apta ſit. Neque *Schroeckhio* l. c. pag. 45 genuinum eſſe videtur opus, quod improbabili ratione iudaicae caerimoniae acriter et ignominioſe perſtringantur. Add. *Stolle* l. mem. pag. 56. — Hiſtoria Iuſtini, martyris, cum huius epiſtola ad Diognetum, anglice per *Nathan. Lardner*, in eius Credibility of the Goſpel Hiſtory, part. II vol I. Londini 1748. 8. pag. 254-295. — The Epiſtle to Diognetus — the work of an uncertain and inconſiderable writer, by *Iohn Iortin*, in huius Remarks on ecclesiaſtical Hiſtory, Londin. 1751. 8. vol I. pag. 342-548. *Harl.*

x) Alius *Zenas* νομικὸς, Tit III. 13. cuius nomine Apocrypha Titi Acta iactantur. Vide acta ſanctor. tom. 1. Ianuar. pag. 163. et *Ittigii* diſſ. de patribus apoſtol. pag. 100. ſqq.

y) *Euſebius* IV. 16. ſimiliter de imperatoribus, quibus apologiam Iuſtinus obtulit: δεδηλωμένοις ἄρχουσι. Et Miltiadis apologiam πρὸς τοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντας memorat V. 17. Κοσμικοὺς ἄρχοντας Euſebius opponit ἄρχουσιν ἐκκλησιῶν, quo nomine epiſcopos adpellat in extremo capit. 24. libr. V.

z) Vtramque epiſtolam admittere videtur *Abr. Scultetus* lib 1 Medullae patrum capp. 6 et 7. Sed diſſentit *Oudin.* l mem. col. 203. Add. *Stolle* l. cit. pag. 55. *Harl.*

Scripta Iustini deperdita.

1. Σύνταγμα κατὰ πασῶν τῶν γεγενημένων αἱρέσεων. *Iustinus* ipse apologia longiore pag. 70. atque inde *Eusebius* IV. 11. hist. *Theodoritus* de Haeret. fab. et *Cedrenus*, qui sub Hadriano illud opus compositum scribit.

2) Λόγοι κατὰ Μαρκίωνος, *Phot.* cod. CXXV. *contra Marcionem insignia volumina* Hieron. de S. E. sed *Irenaeus*, (qui loca inde producit IV. 14. et V, 26.) singulari numero σύνταγμα vocat, et *Eusebius* IV, 11. hist. σύγγραμμα.

3. Ψάλτης, quo in libro psalmodiae rationes exposuisse videtur. Meminit *Euseb.* IV, 18. hist.

4. Σχολικὸν περὶ ψυχῆς. Eusebius loco laudato, cui adde *Valesium* in notis, et *Grabii* tom. II. spicileg. pag. 168.

5. Περὶ ἀναστάσεως, ex quo primam partem et luculenta fragmenta seruauit Io. Damascenus in praeclaro parallelorum opere, atque inde graece et latine edidit *Halloixius* in vita Iustini c. 27. et *Grabius* pag. 177-193. qui Methodii etiam lib. de resurrect. et Procopii Gazaei in 3 Geneseos testimonia adfert. — [*Iustini, martyris*, fragmentum de resurrect. non editum inter eius opera, graece, cum versione *anglica* notisque euulgauit *Dan. Humphreys*, vna cum versione sua *Athenagorae*, philosophi Athen. Londini 1714. 8. — ined. Opp. Paris. Bened. p. 588. sq. — et separatim in *Guil. Abrah. Telleri* progr. *Iust. mart.* ἀπόδειξις resurrectionis carnis, fragm. Helmstäd. 1766. 4. gr. cum versione lat. emendatiore notisque. *Harl.*] Vide et *Petauii* dogmata th. tom. I. de Deo pag. 678. 837. [et *Schroeckh.* l. c. pag. 46. sqq.] Resurrectionem CHRISTI tota praedicasse libertate Iustinum, scribit *Hieronymus* ep. 84.

[?] 6. Ὑπομνήματα εἰς ἑξαήμερον, e quibus loca seruauit Anastasius libro VII. in Hexaem. Vide *Grabium* p. 169. 195. 202. 243. sq. Commentarios in Genesin scripsisse Iustinum, notatur in Centuriis Magdeburgg. II, 10. p. 163. auctore laudato S. Hieronymo. Sed non memini, vbi hoc testetur Hieronymus.

7. Λόγος περὶ προνοίας καὶ πίστεως ad Euphrasium, sophistam, (iunioris, vt videtur, Iustini) S. Maximus tom. 2. pag. 154. et Euthymius part. II. Panopliae tit. 15.

Omitto, quod *Possevinus* in catalogis MSS. Graecorum reperisse se refert memoratam *Iustini philosophi et martyris explicationem in S. Dionysii Areopagitae episcopi Atheniensis Hierarchiam ecclesiasticam et mysticam theologiam.* Nemo enim credet, a Iustino illustrata scripta, quae diu post Iustini aetatem Dionysio supposita sunt.

[Tribuitur ei quoque, aliis autem ab aliis, fragmentum περὶ παντός. v. infra, in hoc vol. §. XVII. de Irenaeo, tum in cap. de Hippolyto; §. XXV. sect. 6. — §. XXXI. sect. 1. de Dionysio, Alexandrino, et in vol. IX. vet. ed. pag. 388. de Photio §. XLVIII.

Nicephorus in hist. eccl. libr. IV. cap. 6. memorat Iustini oration. ad M. Antoninum, philosophum, quam I. *Langus* in praefatione in Iustini orat. quae Christianos apud Antoninum Pium defendit, inter deperdita Iustini scripta referendam censuit; contra ea *Sam.*

Gottl. Lange in historia dogmatum laudata pag. 95. eamdem cum apologia maiore esse, cum Grabio existimat. *Harl.*]

Codd. Msti et Editiones Iustini.

Primum de *codd.* qui supersunt, *msstis*, (omissis iis, quorum mentionem fecit Fabricius,) pauca sunt dicenda. — *Parisiis* in bibl. publ. sunt, teste catal. tom. II. Apologiae pro Christianis, dialogus cum Tryphone Iudaeo, cohortatio ad Graecos, expositio orthodoxae fidei, liber de monarchia, epistola ad Zenam et Serenum, (cui praemissa sunt excerpta e Photii myriobiblo de scriptis S. Iustini, et ex Eusebii historia eccles. de S. S. Iustino, Polycarpo et Irenaeo,) quaesita et responsa, atque confutatio dogmatum aristotelicorum, in cod. CCCCL. praeter ea est cohortatio ad Graecos in codd. XIX. CLXXIV. (cum breuibus scholiis ad marginem coniectis, hactenus ineditis,) et CDLI. — Expositio orthod. fid. in codd. CMXXXVIII et MCCLXVIII. — Epistol. ad Zenam in codd. CLXXIV. et CDLI. — Confutatio dogm. aristot. in cod. MMCXXXV.

Mutinae in bibl. Ducali *S. Iustini* ep. ad Zenam et contra Graecos in cod. membr. saec. X. teste *Montfauc.* in diario ital. pag. 31. fin. — *Bononiae* in bibl. coenobii canon. regular. S. Saluatoris, *S. Iustini* moralis oratio, de recta fide et alia, teste eod. l. c. pag. 407. seq. Idem pag. 268. memorat marmor in horto Franciscanorum in Tiberina insula Romae seruatum cum inscriptione ista famosa, supra iam citata, quae Iustinum, de Simone Mago illam interpretatum, decepisse dicitur, *Simoni Sanco Deo Fidio.*

Florentiae in bibl. *Laur. Medic.* expositio fidei, in cod. XII. nr. 38. plut. VI. et cod. XXXV. nr. 16. plut. VII. auctore *Bandin.* cat. codd. gr. tom. I. pag. 122 et 296. — Sermo exhortat. ad gentiles, in codd. XXXII. nr. 9 plut. X. (*Band.* ibid. p. 496.) — Collectio auctoritatum de praedeterminatione et praescientia dei, in his Iustini auctoritas ἐκ τῆς πρὸς Ἰουδαίους, in cod. VI. nr. 8. plut. LXXXVI. (*Bandin.* tom. III. col. 295.) — Iustin. citatur a Io. Cantacuz. contra Palamam et in thesauro orthod. fidei, teste *Bandin.* tom. I. pag. 348 et 433.

Venetiis in bibl. Marc. *Iust.* expositio rectae fidei, in cod. XXII. etiam in Octateuch. ex *Iustino*, in codd. XV. (v. catal. codd. gr. pag. 21 et 18. sq.

Romae in bibl. Ottobon. *Iust.* expositio fidei, teste *Montfauc.* in bibl. bibliothecar. msst. I. pag. 190. C. — in bibl. *Vaticana* plura *Iustini* opuscula, in pluribus codd. teste eod. l. c. pag. 14. pag. 142. D. et in aliis bibliothecis. v. indic. illius operis voc. *Iustinus.*

Vindobonae in bibl. caesar. *Iustin.* citatur in cod. XXXXII. f. catena in euang. Ioannis, et in cod. XXXXVII. f. in anonymi comment. in praecipua V. et N. T. loca. v. *Lambecii* comment. III. col. 163. et 179. sqq. — in Ioannis, patriarchae Antiocheni, eclogis asceticis, in cod. CCXXXXI. (*Lambec.* col. 222. sqq.) — aristotel. quorumdam dogmat. confutatio in cod. X. nr. 3. et cod. LXIV. nr. 5. v. *Lambec.* col. 41. sq. ibique Kollar. et col. 225. vol. VII.

In *Anglia*, secundum cat. codd. etc. in bibl. eccles. *Westmonast.* in cod. nr. MCCXIX. Iustini loca in expositionibus patrum in cod. sacrum. — in bibl. collegii *Etonensis*, nr. 1886.

1886. *Iust.* de vita christiana. — inter codd. *Vossian.* nr. MMCCV. (conf. cat. bibl. Leidensis, inter codd. Vossian. pag. 396. nr. 30.) *Iust.* epist. ad Diognetum — inter codd. *Edu. Bernardi*, nr. MMMMMMMCCCLXXXIII. notae msstae Ios. Scaligeri et Arcerii in Iustinum, martyrem. —

Mosquae in bibl. Synod. cod. XXXIV. expositio fidei etc. in capp. 23. diuisa. v. cl. *Matthaei* notit. codd. gr. bibliothecar. Mosquensium etc. pag. 59.

In bibl. elect. *Bauar. Mon.* cod. LXXXXVII. *Iust.* expositio fidei, de recta confessione, vel de trinitate. v. cat. codd. gr. pag. 36. *Harl.*

GRAECE ex bibl. regia et regiis typis *Rob. Stephanus* Iustini opera edidit Paris. 1551. fol. hoc ordine: 1. Epist. ad Zenam et Serenum. 2. Paraeneticum ad Ethnicos. 3. Dialogum cum Tryphone. 4. Vtramque Apologiam, breuiorem et longiorem. 5. De Monarchia DEI. 6. Expositionem fidei. 7. Euersionem dogmatum Aristot. 8. Quaestiones Christianas. 9. Responsiones ad Orthodoxos, et 10. Quaestiones Ethnicorum. Confer de illo itemque alio bibl. regiae codice et tertio in Collegio Paris. Iesuitarum obvio *Nourrium* adparatu ad bibliothecam patrum pag. 467. sq.

LATINE, interprete *Ioachimo Perionio*, Benedictino Cormeriacensi, qui obseruationes etiam addidit, Paris. 1554. fol. apud Iacobum Puteanum: et in bibl. patrum edit. Coloniensis A. 1618. tom. 2.

Interprete *Sigismundo Gelenio*, Boiemo, quem Iustino transferendo immortuum scribit in praef. Nic. Episcopius, *Hinc factum est*, inquit, *vt alii cuidam docto viro nobis amico, latinae ac graecae linguae perpulcre gnaro, reliquum eius auctoris traducendi prouincia fuerit tradita, qui non solum libros postremos fecit latinos, sed multos etiam locos in prioribus suppleuit.* Basil. in fol. 1555. atque inde Paris. 1565. 8.

Ex versione *Io. Langi*, Silesii, qui commentarios etiam addidit: Basil. 1565. fol. Versio illa sine commentariis recusa in bibliotheca patrum, edit. Lugd. 1677. tom. 2.

GRAECE et LATINE cum versione Ioh. Langi, additisque, quae H. Stephanus A. 1592. ediderat, Iustini λόγῳ πρὸς Ἕλληνας et epistola ad Diognetum, notisque et indicibus accuratissimis *Frid. Sylburgii.* Heidelberg. ap. Commelin. 1593. fol. Sylburgius Io. Arcerii, Dau. [P] Hoeschelii et Hieron. Wolfii obseruationes et selectas Perionii notas, tum quae Iacobus Billius in suis Obseruationum libris ad Iustinum notauerat, suis castigationibus et animaduersionibus inseruit.

Haec Sylburgii editio recusa Parisiis ap. Claud. Morel. 1615. et 1636. [aa]) fol. addita *Petri Lanselii*, Grauelingani, S. I. dispunctione animaduersionum in Iustinum, quas If. Casaubo-

[aa]) *Iustini* opera. Item *Athenagorae* Atheniensis (apologia vel legatio pro Christianis et de resurrectione mortuorum,) *Theophili* Antiocheni (contra christianae religionis calumniatores ad Autolycum libri III) *Tatiani* Assyrii (or. ad Graecos,) *Hermiae* philosophi (irrisio gentilium philosophorum,) tractatus aliquot. Quae omnia gr. et lat. emendatiora prodeunt, Paris. ap. Claud. Sonnium. 1636. fol. *Harl.*

saubonus exercitationibus suis ad Baronium inseruit: et corollarii in vicem subiunctis Athenagora, Theophilo Antiocheno, Tatiano et Hermia.

Coloniensi siue Witebergensi potius editioni apud Ieremiam Schrey et Henr. Io. Meyerum A. 1686. fol. quae Parisienses ex asse exprimit, adiunctus praeterea D. *Christiani Kortholti* ad Iustinum, Athenagoram, Theophilum et Tatianum Commentarius, Kiloniae primum A. 1675. fol. separatim in lucem emissus.

Nouissime vir doctus *Thomas Creech*, cui Lucretius multum debet, nouae Iustini editioni manum admouit Oxoniae. Sed mox miser ipse deplorandi sibi fati auctor, etiam ea, quae adfecta habuit, voluit aboleri. *Fabr.* Fabricius, dum in libr. V. cap. 38. vol. IX. scriptores recenset, in Photii bibl. censurae subiectos, pag. 414. vbi de Iustini martyris scriptis agitur, „vide, aiebat, (vt verba eius huc reducam,) paratos ad prelum eruditos commentarios, quibus Iustinum illustrauit egregie, quum Oxonii versaretur, *Ioan. Adolfus Hofmannus*, Germanus Ploenensis, quibus inter alia ex Hebraeorum scriptis ostendit, Iustinum in dialogo cum Tryphone κυρίας Iudaeorum δόξας illi opponendo, Iudaeum oppugnare.“ Illi commentarii num lucem adspexerint, equidem nescio.

Iustini — Opera, quae exstant, omnia. Nec non *Tatiani* aduersus Graecos oratio, *Athenagorae* phil. atheniens. legatio pro christianis, *S. Theophili* Antioch. tres ad Autolycum libri, *Hermiae* philos. irrisio gentilium philosophorum; item in adpendice supposita *Iustino* opera cum actis illius martyrii et excerptis opp. deperditorum eiusdem *Iustini*, et *Tatiani* et *Theophili*. Cum msstis codd. collata, ac nouis interpretationibus, notis, admonitionibus et praefatione illustrata cum indicibus copiosis. Opera et studio vnius ex monachis congregationis S. Mauri, (*Prudentii Maran*,) Paris. ap. Car. Osmont, (in aliis exemplaribus, Hagae Comitum ap. P. de Hondt.) 1742. fol. Textum ex codd. et vers. latinam emendauit, varr. lectt. diligenter adnotauit, atque sensum verborum nec tamen, ex sententia criticorum, vbique recte ac feliciter interpretatus est: namque placitis suae sectae liberalius indulgebat. In prolegg. disserit de edd. et hominibus horumque vita, scriptis, a Iustino et reliquis citatis. conf. ephem. litter. Lips. 1743. nr. VIII.

Iustini opp. edit. Venet. 1747. fol. citat *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. tom. 1. p. 142. quae, teste Gallando in Prolegomm. vol. 1. bibl. PP. praemissis p. LXXXVIII. Maranianae ed. est repetitio.

Recusa etiam sunt Opp. Iustini, gr. cum vers. lat. in Opp. Patrum graecorum (cura *Fr. Oberthür*) voll. tribus prioribus, Wirceburg 1777. 8.

In *Mich. Neandri* anthologico graeco lat. (Basil. 1556. 8.) sunt quoque excerpta ex Iustini scriptis; plura autem, sed lat. in *Francisci Rous* libro, inscripto: *Mella patrum* Londini, 1650. 8. pag. 21. sqq. v. *Brüggemann* View etc. pag. 332. *Harl.*

Quae singula Iustini scripta tum ab aliis tum a clariss. Grabio edita sunt, supra suo loco memoraui.

GALLICE Iustini scripta vertit *Iohannes de Maumont*. Paris. apud Vascosanum 1554. et 1559. fol. Apologiam longiorem *Chanutus*. Paris. 1686. 12. Excerpta german. ex nonnullis scriptis dedit notisque illustrauit *Rößler*. Bibl. d. KirchenväterP. I. p. 101. sq.

Alia

Alia quaedam scripta, Iustinum spectantia.

Vita et documenta S. Iustini, philosophi et martyris, per *Petrum Halloix.* Duaci 1622. 8. et tomo secundo illustrium ecclesiae Orientalis scriptorum. Ibid. 1636. fol.

De Iustini doctrina liber *Christiani Nifanii* aduersus Sandium. Francof. 1688. 8. *Iustinus philosophus christianus et martyr, exhibitus Veritatis Euangelicae testis et Confessor etc.* De doctrina Iustini martyris differit etiam *B. Ittigius* in selectis capitibus histor. eccles. saeculi secundi pag. 204. sq. et pag. 6. sqq. de scriptis Iustini mart.

De Iustini, martyris, theologia morali, D. *Io. Andreae Schmidii* differt. Helmstad. 1698.

[*] Abbatis *de Longerue* opusculum de Iustini, martyris, gestis, quod peregisse se testatur diss. in Tatianum p. XIV. nondum vidit lucem. Is cum Valesio ad Eusebii IV. 16. persuasus est, Iustinum martyrio coronatum anno CHRISTI 151. Antonini Pii 13. cui sententiae videtur suffragari Epiphanius XLVI. 1. testatus, Tatianum nouam sectam prodidisse circa duodecimum annum Antonini Pii. Sed Marcum is Antoninum forte dicere voluit. *Fabr.*

Multos alios, qui de Iustini vita aut scriptis aut placitis disputarunt, viros doctos cum in hac paragrapho passim, tum maxime in Introd. etc. II, 2. pag. 194-197. laudaui, quorum nomina scriptaque hic repetere nolo: adde, quos *Hamberger* in: Zuverl. Nachr. tom. II. pag. 373. sqq. *Stolle* et *Walch.* locis mem. excitant: paucos igitur addere iuuat.

Ad apolog. I. quinque emendatt. ad posteriorem tres emendd. et ad dialogum cum Tryphone complures haud vnius generis proposuit collata edit. Marani cum edd. Iebbiana et Thirlbiana *C. A. Heumann* in symbola critica ad Iustinum martyr. in Miscellan. Lips. nouis, vol. III, part. II. (Lips. 1744. 8.) p. 222. sqq. — *Gaab* in: Abhandl. zur Dogmen-Geschichte pag. 58. sqq. et *Guil. Münscher* in: Handbuch der christlichen Dogmengeschichte, tom. I. pag. 115. sqq. 218. sqq. 294. sqq. de Iustini dogmatibus disputarunt.

Phil. Chr. Gratiani disput. de memorabilibus Iustini mart. historicis et dogmaticis. Tubingae 1766. 4. Is tamen genuinos aeque ac spurios dubiosue Iustini libros in rem suam laudat. — Cel. *Keil* in doct. diss. de doctoribus veteris ecclesiae culpa corruptae per platonicas sententias theologiae liberandis, comm. I. et II. Lipsiae 1793. pag. 12. sqq. contendit, a Iustino, martyre, haud magni aestimatam esse philosophiam veterum, a vero dei cultu alienorum. Contrariam vero sententiam tuetur et docere sibi videtur cl. *Lange* l. c. pag. 141. sq. ex Iustini apologiis; reiicit enim, vt iam monuimus, dialogum cum Tryphone, tamquam spurium.

Io. Iortin scripsit obss. in scripta Iustini, martyris, et de eius ingenio in: Remarks on ecclesiastical History, Londini 1752. 8. vol. II. pag. 155-165. — et criticas animaduerss. in Iust. mart. in suis Tracts philological, critical and miscellaneous. Londini 1790. 8. voll. II. pag. 102-116. — *Io. Fabricius*, dum in historia biblioth. Fabric. tom. I. p. 58. sqq. recenset edit. Iustini opp. Colon. siue potius Wittebergensem, multus est de singulis Iustini libris, eorum auctoritate atque editoribus. Pariter *Stolle* in notitia et historia bibliothecae

fuse, (Kurze Nachricht von den Büchern und deren Urhebern in der Stollischen Biblioth.) tom. II. p. 421 sqq.) vbi *Grabii* editionem apologiae I. et Hutchini edit. apologiae II. etc. recenset, plura obseruat de Iustini placitis illorumque opusculorum argumento. Adde (*Eccard.*) Monatl. Auszug aus allerhand neu herausgegebenen — Büchern. Hannouer. 1700. 8. vol. I. pag. 31. seqq. et (*Nic. Hieron. Gundlingii*,) neuer Unterredungen 1. 2. und 3. Monath. (Halae 1702. 8.) p. 54. sqq. et p. 68. — Iustini martyris de sacris Christianorum publicis saeculi II. Narratio. Additae sunt notae quaedam. Halae Magdeb. 1725. 8. *Harl.*

XVI. Index scriptorum et Haereticorum,

Demo-

bb) Marci Antonini esse illud edictum, docet *Valesf.* ad Euseb. IV. 13. et *Daniel Larroquanus* diff. de legione fulminatrice pag. 613. sq. [alios aliter sentire, iam antea significaui.]

Serenus,

XVII. S. IRENAEVS, aliquo tempore post Domitiani mortem natus [cc]), prima

aetate

cc) Lib. V. c. 30. σχεδὸν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς πρὸς τῷ τέλει τῆς Δομετιανοῦ ἀρχῆς Haec vere scribere potuit Irenaeus, etiamsi postremis demum Traiani annis natus fuit. Confer, quae Dodwelli sententiae, qui iam sub Nerua genitum esse contendit, obiiciuntur a doctissimis viris, *Grabio* prolegomm. ad Irenaeum sect. I. *Sam. Basnagio* ad A. C. 178. n. 2. et *Massueto* diss. 2. ad Irenaeum. *Fabr.* Irenaei vitam multi exposuerunt: aut eius dogmata atque sententias recensuerunt atque illustrarunt. Equidem nonnullos iam laudaui in Introductione II. 2. p. 205. seq. Multo plures citarunt ipse *Fabricius* in seq. paragrapho, *Stolle* in: Nachricht von dem Leben der Kirchenväter pag. 79. sq. *Hamberger* in: Zuverläßigen Nachrichten II pag. 438. sq. *I. G. Walch* in bibl. patrist. pag. 271. sq. idem in historia eccl. N. T. p. 618. sqq. *Saxius* in Onomast. p. 325. sq. Quare admodum paucos nominabo. De *Henr. Dodwelli* dissertatt. VI. in Irenaeum. Oxon. 1689. 8. v acta erud. Lips. a. 1690. pag. 547. et *Fabric.* paullo post in notitia editionum. — La Vie de S. Irenée, (par l'Abbé *Gervaise.*) Paris. 1723. 8. (al. 1724. II. voll. 12. et tribuitur *Dom Iacques* in Bernardi bibl. Françoise tom. III. p. 239. Amst. 1724. 8.) *Cas. Oudin.* de SS. eccles. commentar. tom. I. pag. 206. D. *Io. Sal. Semler* in hist. introduct. ad Baumgartenii theol. polemicam (germanice scriptam,) tom. II. §. 59. sq. pag. 86-133. vbi et doctrinam placitaque Irenaei copiose persequitur, et multa alia, quae ad historiam atque interpretationem illorum pertinent, critice et historice tractat, atque pag. 92. not. addit quaedam et emendat, quae in societ. lat. Ienens. vol I. p. 68. sqq. de loco Irenaei II. c. 41. de nomine Iesu hebraico scripserat. — (de hoc quoque egit *Danz.* Ienensis, in diss. I. philol. praefixa eius paradigmatibus hebraicis, Ien. 1709. in qua lectionem Irenaei et sensum genuinum indagat.) — *Schroeckh* hist. eccl. christian. tom. IV. pag 192. seqq. *Sam. Gottl. Lange* in historia dogmatum, tom. I. pag. 286-328 cel. *Rosenmüller* de christianae theologiae origine, praecipue sect II. de vsu traditionum in theologia. — *Rösler* Bibl. der Kirchenväter. I. pag. 262. sqq. Quod veteres scriptores de Irenaei patria, parentibus, anno dieque

natali

aetate [dd]) puer Smyrnae S. Polycarpum vidit (non diu postea A. C. 147. [ee]) in persequutione sub Antonino Pio igni traditum, audiitque inde Papiam [ff]), auditorem euangelistae Iohannis, hinc sub Pothino Lugduni in Gallia presbyter [gg]) atque a MARTYRIBVS LVGDVNENSIBVS missus cum epistolis ad Eleutherum, romanum episcopum, de quibus *Eusebius* V. 3. histor. et 4. Deinde Pothini illius, prope nonagenarii, sub Marc. Aurelio martyrium passi, successor circa A. C. 178. Scripsit Eleuthero eodem romanae ecclesiae antistite ipse nondum, vt videtur, episcopus, aduersus haereses, siue Gnosticorum genera varia *libros quinque*, quorum primus ἔλεγχον siue *detectionem*, ceteri quatuor ἀνατροπὴν siue *redargutionem* τῆς ψευδωνύμου γνώσεως complectuntur. Valentinianae haereseos curiosissimus explorator [hh]), antiquiores sectas breuius perstringit; vt notatum *Pearsonio*

natali nihil prodiderunt memoriae; alii vero recentiores aliter hariolati potius sunt, quam vt omnia ad liquidum perducerent; nec nobis licet secundum vllum litem dirimere. Sententiam *Dodwelli*, (qui in dissertat. III. solicite quidem inquirit in annum, quo ortus itemque mortuus fuerit Irenaeus), iam alii satis debilitarunt et vero infregerunt. *Tillemont* in: Memoires pour servir à l' hist. ecclesiastique tom. III. part. I. p. 133. diem Irenaei natalem refert ad a. CXX. *Massuet* in diss. II. ad Iren. art. I. §. 2. pag. 77. ad a CXL. Sed res aeque incerta manet. vid. *Walchii* hist. ecclef. pag. 619. *Hamberger* l. c. suspicatur cum aliis, Irenaeum primum adspexisse lucem intra a. CXX-CXXX. Multi praeter ea Irenaeum honore martyris mactant; (a Tertulliano aduersus Valentinianos c. V. p. 252. edit. Rigalt. Irenaeum in martyribus numeratum esse, adnotat *Saxius* Onom. l. cit) sed primo diffident in anno; dein totam istam vltimi illius supplicii historiam propter silentium vetustiorum scriptorum viri doctissimi, *Dodwell.* l. c. *Sam. Basnage* in annal. politico-eccles. tom. I. pag. 67. Caue, aliique abunde refutarunt; atque Ren. Massuetum l. mem. § 31. sqq. pag. 90. Dodwelli sententiam argumentaque oppugnaturum, leuioribus armis instructum, pro Irenaei martyrio pugnasse, iudicat *Walch.* hist. cit. pag. 622. adde paullo post in notitia codd. Vindobon. — Obitum Irenaei refert *Hamberger* l. c ad a CCII. Sed alia quoque, quae narrari solent de Irenaeo, haud omnino certa habemus explorataque. *Harl.*

dd) *Irenaeus* III. 3. et apud *Euseb* V. 20. Polycarpi discipulum testatur etiam Hieron. de S. E. c. 35.

ee) Vide que supra §. 14.

ff) Hieron. epist. 29. ad Theodoram. Videtur etiam Papiam respicere Irenaeus V. 3. καὶ μαρτυρήσαντων αὐτῶν ἐκείνων τῶν κατ' ὄψιν τὸν Ἰωάννην ἑωρακότων.

gg) Hinc *Pothini* presbyterum vocat Hieron. de S. E. De epistolis martyrum Lugd. vide *Pearson* II. 13. Vindic. Ignatii et *Petau.* IV, 5. et V, 7. dogm. theol. de ecclesiastica Hierarchia. Ab episcopo romano ordinatus deinde totius Galliae episcopus, si credimus *Quesnello* ad Leonem M. diss. V. p. 477. 481. sq. Vide tamen, quae obiicit Tillemontius not. 3. ad vitam Irenaei pag. 620.

hh) Vide *I. Franc. Buddei* differt. de haeresi Valentiniana, subiuncta eiusdem Introduct. ad historiam philof. Ebraeorum ed. II. Halae Sax. 1720. 8. passim. Idem tamen pag. 603. 613. 617. et alibi fidem et iudicium subtile Irenaei desiderat. Atque *Semler.* non solum in Isagoge histor. ad Baumgart. l. c. pag. 131-133. Sed etiam in prolusione de cauenda molesta sedulitate sacra ad corrigendas quasdam Irenaei et Tertulliani sententias, Halae 1772. 4. fidem Irenaei minuere eiusque libros in suspicionem vel omnino νοθείας vel frequentium interpolationum ab homine, iura episcopi romani amplificaturo, potissimum factarum, adducere adlaborauit: sed illorum librorum defensionem suscepit *Walch*, theol Gotting. in tomo V. nouorum commentar. societ. doctrinarum Gottingensis, 1775. 4 — Veterum et recentiorum scriptorum de eo iudicia collegerunt *Pope Blount* in censura etc. pag 174-176. *Stolle* l. c. pag. 81. sqq. inprimis *Massuet.* prolegg. pag. CLXIII. sqq. qui artic. I. II. et III. diss primae pag. XIII. vberius agit de Valentino eiusque dogmatibus, discipulis ac magistris. adde (*Georg. Hopper*) de Valentinianorum haeresi coniecturae etc. Londin. 1711. 4. *Harl.*

fonio 2. Vindic. Ignatii pag. 131. Graece fcripferat haud dubie, non latine [ii]), etfi graecis magnam partem caremus praeter ea, quae Epiphanius ex libro primo [[?]] feruauit, et quae aliunde maxime ex catenis viri docti eruerunt. *Matthaeus Dreſſerus* in epiftola ad Martinum Crufium A. 1590. *Promifit mihi nuper Demetrius quidem Archipresbyter, quem et tu vidifti, fe exemplar Irenaei graecum intra menfes fex eſſe miſſurum. Ego viciſſim duplum ei pretium pollicitus fum, fi promiſſum facit.* Sed minime fecit, quemadmodum et Venetiis et alibi fpes de reperiendo graeco Irenaei MSto, fefellit, licet vel propter graecum, quo Irenaeus vfus eft, Noui Teft. codicem [kk]) operae pretium effet in lucem proferri, fi quidem, quod ante aliquot annos mihi adfirmabat Seraphinus, hieromonachus Mytilenaeus, ego autem vix ac ne vix quidem mihi perfuadeo, adhuc in bibliothecis Graeciae manu exaratus delitefcit. Quis porro fuerit ἀγαπητὸς ille, cui opus fuum Irenaeus infcripfit, incertum plane eft, licet *Turibium* [ll]) eum vocet ad A. C. 185. Pfeudo-Dextri Chronicon. Parum conftat quoque, ecquis fuerit auctor verfionis latinae, quam ab Irenaei fententia non raro aberrantem, Irenaeo ipfi Poffeuinus in adparatu facro perperam tribuit. Poft A. C. 385. occafione reuiuifcentis in Prifcillaniftis ψευδωνύμου γνώσεως compofitam difputat *Dodwellus* [mm]). Verum non Auguftinus modo, fed ante hunc Tertullianus iam illa vfus videtur, vt loca, a *Grabio* in prolegomenis part. XIV. adlata, fuadent. Gallum quemdam auctorem idem effe coniecit ex quibusdam idiotismis, atque librum quintum extrema magna parte mutilum ad nos perueniffe contendit.

S. Irenaei Codd. mssti et Editiones.

[Primum *codd. msstos* nominabo. Quorumdam mentionem fecit Fabricius. *Vindobonae* in bibl. caefarea in cod. IV. in catena in Genefin, et in cod. XLII. in catena in Euangelium Lucae aliquoties citatur *Irenaeus*. v. *Lambecii* commentar. vol. III. col. 35. et col. 163. fqq. — fententiae quaedam ex Irenaei fcriptis defumtae, in cod. XXV. nr. 3. *Lambec.* ibid. col. 102. — fragmentum aliquod de Moyfe, in cod. XLVI. nr. 33. *Lambec.* IV. col. 264. In cod. XIV. vol. VIII. col. 214. fqq. quo cod. continetur *magni menologii menfis Auguftus*, vbi v. Kollarii notas; eft nr. 58. *epitome martyrii* Sctorum duorum martyrum *Irenaeorum*, *Sirmienfis in Pannonia*, et *Lugdunenfis in Gallia*, die XXIII. Aug. quam integram exhibuit *Lambecius* col. 441. fqq. idem Lambec. adnotat, de Irenaeo Lugdun. etiam agi in *Menaeis Graecorum* eodem die m. Aug. in *martyrologio* autem *romano* d. XXVIII. m. Iunii, et conferre iubet *Baronii* annal. eccl. tom. II. a. C. 205. nr. 28. *Phil. Labbei* diff. de fcriptor. ecclef. lit. *I.* ac *Theoph. Raynaudi* indiculum Sctorum Lugdunenf. prolegg. IV. et litter. I. De *Irenaeo* autem, epifcopo *Sirmio*, agit *Lambec.* ibid. col. 436. fqq. et primum prouocat ad Acta fanctor. cur. Henfchen. ac Papebroch. tom. II. d. XXV. Mart. p. 555. fqq.

 qui

ii) Vti Erafmus in epift. nuncupatoria arbitrabatur. Sed *Gelafius* in praef. ad fuam ed. contra eum iam disputauit. *Harl.*

kk) Confer *Io. Millii* prolegomena ad N. Teft. p. XL. feq. et *Colomefii* epift. ad Iuftellum p. 127. vbi notat, codicem Cantab. et Claromontanum cum Irenaei citationibus conuenire, quod nunc per interpretem tantum coniicere licet.

ll) *Dodwellus* diff. IV. ad Irenaeum §. 7. p. 301. coniicit nomen confictum occafione Turibii Afuricenfis, Prifcillianiftarum oppugnatoris.

mm) *Dodwell.* differt. V. ad Irenaeum §. 10. pag. 405.

qui ex cod. Parif. regio in adpend. pag. 23. narrationem eius martyrii, mutilam partim, partim vitiofam exhibuerunt. Quare Lambec. ex cod. Vindob. meliore, in nonnullis quoque locis a Parif. discrepante, magnam initii et finis partem excerptis notisque aliquot illuftrauit.

Secundum *Montf.* in bibl. bibliothecar. msst. funt fragmenta Irenaei in pluribus catenarum codd. et eiusdem opp. in cod. CLXXXVII et CLXXXVIII. nec non eius aduerfus haerefes in codd. nr. CLXXXVII et CLXXXVIII. bibl. *Vaticanae* et latine quaedam; (tom. I. p. 14. D. et pag. 98. B. pag. 131. C. et pag. 142. A. p. 641. C.) — *Romae* in bibl. *Ottoboni*, opp. latine. (ibid. pag. 183. A. et 185. D.) — Inter codd. Voffian. in Anglia, Iren. lat. bis. (ibid. pag. 681. E. D. in catal. bibl. *Leidens.* pag. 371. nr. 33. inter codd. *Voffian.* latin. occurrunt *Irenaei* libri V. contra omnes haereticos. Hunc optimum codicem contulit Dodwellus, indeque collectas V. L. omnes, et apographum varr. lection. a Iof. Mercero olim e duobus codd. erutarum, Grabio conceffit.) — *Romae* in bibl. reginae Chriftinae libri contra haerefes, in tribus codd. (*Montf.* I. p. 66.) — In bibl. *Coislin.* confeffio patrum *Irenaei*, Dionyfii, Ignatii, arabice, (tom. II. pag. 1042. A.) — gr. in pluribus catenarum codd. (ib. p. 1047. B. D. E. pag. 1048. B. pag. 1049. E. A. B. C. et pag. 1309. B. in cod. Mazarin. conf. plures catenas in codd. Coislin.: *Montf.* bibl. Coislin. pag. 41. 42. 43. 45. 66. 75. 76. 245. 248. 251. 263.) — in bibl. regia, vitae Polycarpi, Irenaei, Ignatii. (II. pag. 908. C.) In codd. *Vaticanae* bibl. quinque Eufebii Chronici, Hieronymo interprete, fcribi modo *Irenaeum*, modo *Hyerenaeum*, modo *Ireronaeum*, modo *Tronaeum*, a Montfaucon notatur in tom. II. pag. 152. fin. — Tum fragm. in parallelis Io. Monachi, ab aliis Io. Damafceno tributis. in cod. *Coisl.* CCLXXVI. et quaedam in cod. CCLXXXXVI. v. *Montf.* bibl. Coisl. pag. 390 et 414. — in cod. *Maximi* opp. ibid.

Venetiis in bibl. Marc. fragm. in catena patrum, codd. XV. v. cat. codd. gr. p. 17. — et in codd. CXX. bibl. S. Michael. tefte *Mittarellio* in cat. codd. pag. 533.

Florentiae in bibl. *Laur. Medic.* in catena in IV. Euangelia occurrunt fragm. (*Band.* cat. codd. gr. I. pag. 161.) et in cod. VI. nr. 8. plut. 86. in collectione teftimoniorum de praefcientia dei locus Irenaei ἐκ τῶ δ' ἐλέγχȣ, καὶ ἀνατροπῆς τῆς ψευδωνύμȣ γνώσεως. — Inter codd. Barocc. *Oxonii* eft in cod. XXVI. *Irenaei* fragm. aduerf. haerefes. — in cod. bibl. Norfolc. *Londin.* nr. MMDCCCCLXXXV. (catal. codd. Angl. et Hibern. II. pag. 76.) *Iren.* opp. latine. — *Dublini* in bibl. collegii S. Trinitat. nr. 793. (catal. cit. II. 2. pag. 46.) Paffio Irenaei. — Codicem *Arundelianum*, in bibl. regiae fociet. Londini adferuatum, contulit Grabius, eum quadringentorum annorum effe arbitratus. Idem Grabius ex cod. bibl. collegii noui *Oxonienfis*, qui catenam patrum in acta apoftolorum continet, multa collegit ediditque fragmenta. — Progredior ad *editiones*, de quibus vide quoque *Dupin* in biblioth. noua ecclefiaftic. pag. 112. *Maffuet* in prolegg. et notis poft textum, fect. III. pag. 17. et *Ittig.* in felect. capp. hift. ecclef. pag. 21. fqq. vbi de Irenaeo multus eft. Hoc addere licet, fecundum Maffueti iudicium in praef. pag. 5. Erasmianam editionem innumeris fcatere mendis, lacunis, mutilisque ac deprauatis periodis.

Ex

Ex *Erasmi* ad tres codices MSS. recensione, Basil. 1526. 1528. 1534. 1548. 1554. 1560. fol. Paris. 1545. 1563. 1567. 8. nn)

Cum argumentis notisque *Nicolai Gallasii*, Geneuae 1570. fol. cum nonnullis graecis ex Epiphanio fragmentis.

Ex editione *Io. Iacobi Grynaei*, qui libro primo loca Irenaei, ab Epiphanio seruata, reposuit, (parum laudato studio) ex latina versione Iani Cornarii, vetere interpretatione omissa, nouaque argumenta addidit. Basil. 1571. fol. Varias lectiones, quas praefatio et titulus promittit, nullas adiectas esse video.

[P] Cum commentariis *Francisci Feuardentii* Ord. Minor. Paris. 1575. fol. apud Niuellum, et secunda editione Colon. 1596. fol. cui praeter notas locupletiores Feuardentii, accessere graeca fragmenta Irenaei ex Iustino, Basilio M., Epiphanio, Eusebio, Theodoreto, Anastasio Nicaeno, Melissa, Demetrio, Damasceno et Niceta, cum latina versione Ioach. Perionii, Iac. Billii, Ioh. Christophorsoni et aliorum: Scholia *Iac. Billii* et notae *Frontonis Ducaei* S. I. in XVIII. primi libri capita: Fragmenta aliorum Irenaei librorum cum Feuardentii notis, fragmenta Polycarpi et Victoris Capuani Catena in Euangelia, B. Irenaei encomia ex aliis patribus collecta, et conflictus Arnobii et Serapionis de DEO trino et vno, deque duabus in CHRISTO naturis in vno supposito, antea ineditus oo). Recusa est haec editio Colon. 1625 et, Paris. 1639. 1675. fol. quibus postremis editionibus etiam fragmenta alia a Petro Halloixio in c. 15. vitae Irenaei tom. 2. p. 480. ex Damasceni maxime parallelis adiuncta sunt pp). Feuardentius ope MS. codicis Vaticani plura errata sustulit, et libri quinti capita quinque postrema primus vulgauit. Recusa Feuardentii editio sed sine notis, in bibl. patrum Lugdunensi 1677. tomo secundo.

Matthias Launoius, senator Antwerpiensis, emendatiorem Irenaei editionem pridem molitus fuit, teste *Io. Drusio* centuria 1. Miscell. cap. 44. Nonnulla Irenaei loca e veteri codice emendauit *Latinus Latinius* bibl. sacro-profanae pag. 183. sq. Plura illustrauit *Iacobus Billius* in sacris obseruationibus I. 33. sqq. et II. 5. Paris. 1585. ad calcem epistolarum Isidori Pelus. editis, laudatus etiam Feuardentio ad libri 2. Irenaei caput 1.

Henrici Dodwelli, doctissimi viri, et licet paradoxis quandoque indulgeret, cum magna tamen antiquitatis, ecclesiasticae praesertim, iactura die V. Iunii anno 1711. denati, dissertationes praeclarae in Irenaeum viderunt lucem Oxoniae a, 1689. 8. Illarum *prima*

nn) In bibl. *Leidensi* est ed. Paris. collata cum msstis. v. catal. pag. 51. *Harl.*

oo) Denique accessere in calce fragmenta noua Irenaei, ex bibl. Cardinalis Rupifucaldi deprompta, gr. et lat. edita, ex Ioannis Damasceni cod. aliáque a Sirmondo ex catenis patrum. Vitae Irenaei, in qua veras falsis miscet Feuard. narrationes, subiecit *antidota* aduersus probra et impias, vt ait, criminationes, quibus illustrissimam Irenaei famam lacerare, auctoritatemque vel imminuere vel labefactare conantur nouissimi huius temporis haeretici, (nempe Caluiniani et centuriatores magdeburgenses;) sed male rem gessit, ad defendenda quaedam suae disciplinae placita; nec vlli sobriae doctrinae addicto persuasit. Et tamen Massuetus illa recoxit in sua editione. Parisinam autem edit. a. 1675. vberius recensuit et de Irenaei scriptis egit *Io. Fabricius* in histor. bibl. Fabric. tom. I. pag. 69. sqq. *Harl.*

pp) Correctiora illa dedit Grabe in sua ed. ex illo et cod. Rupefucald. ope Mich. Lequien. *Harl.*

ma et *secunda* fidem Irenaei et aequalium quoad remedia cognoscendi ordinaria, quod proximi apostolicae aetati essent, et extraordinaria siue dona prophetica et miraculosa pro virili adstruit. *Tertia* de aetate Irenaei, *quarta* de operis aduersus haereses consilio et suscepti tempore, *quinta* de latino interprete, eius aetate, capitumque, quae non ab [?] Irenaeo est, partitione, et *sexta* de aliis Irenaei scriptis deperditis disputat, subiuncto adpendicis in vicem fragmento ex lib. 24. *Philippi Sidetae* de Catechistarum Alexandrinorum successione cum notis, et synopsi chronologica rerum, in his dissertationibus expositarum.

Editio luculenta et nitida *Io. Ernesti Grabe*, Oxon. e theatro Sheldon. A. 1702. fol. qui latinam versionem e quatuor MSS. codd. emendauit Graeca praeter ea, quae Feuardentius, Halloixius et ex Catenis *Combefisius* tom. I. Auctarii nouissimi bibl. patrum p. 298. sq. *Cotelerius* ad Barnabae epist. c. 15. p. 45. ex cod. regio, et *Alexander Morus* in notis ad nouum foedus ex codice Mediceo ediderant, plura etiam protulit et restituit e MSS. tum fragmenta scriptorum Irenaei vberiora edidit, et singulis paginis varias lectiones et notas selectas variorum, (Feuardentii praecipue) atque suas subiecit. Praemissis post vitam Irenaei a Feuardentio scriptam nouis prolegomenis, in quibus a Dodwelli rationibus subinde dissentire Grabius non dubitat, licet in opere ipso eum consuluisse non diffiteatur. Post indices locupletissimos et glossarium latino-graecum *Johannis Potteri* studio concinnatum, subiectum est, mantissae loco, *Io. Croii* specimen coniecturarum in quaedam loca Origenis, Irenaei, Tertulliani et Epiphanii, editum pridem A. 1632. 8. et a *Petauio* ad calcem Synesii A. 1640. oppugnatum, quae Petauii diatriba etiam Epiphanio Petauii editionis Coloniensis siue Lipsiensis subiuncta legitur qq)

Denique ex meritissimo de ecclesiastica antiquitate Ordine Benedictinorum Congregat. S. Mauri, *Renatus Massuetus* Irenaeum de integro ad priores editiones et tres codices MSS. romanum card. Ottoboni, binosque Gallicanos, quorum vnus Collegii Paris. S. I. laudatur etiam a *Nourrio* pag. 574. Adparatus ad bibl. Patrum, recensuit, nouis fragmentis graecis, obseruationibus ac notis auxit, copiososque indices et glossaria bina graecolat. et latino-graecum, indicesque locupletes subiunxit. Paris. apud Io. Baptistam Coignardum 1710. fol. Commendant hanc editionem tum alia, tum collectio fragmentorum et reliquiarum, quaecunque de antiquis *Gnosticis* reperiri potuerunt, tum tres Massueti dissertationes operi praemissae, quarum prima [?] de haeresibus, quas

qq) Pleniorem huius editionis notitiam dederunt auctores actorum erudit. Lipsiens. a. 1702. m. Iul. pag 308 sqq. In doctis prolegomm. § 5. inquirit Grabius, num graecus exstet Irenaei codex, et monet, ista, quae in Claromontanis Parallelorum Damasceni membranis leguntur, Irenaei dicta, vix esse a Damasceno ipso inserta, quum ea neque in latina parallelorum illorum versione, a Billio edita, neque in cod. msto Vaticano graeco reperiantur, breuibus quibusdam sententiis exceptis. Idem pag. 220. nr. 4. confitetur, se in spicilegio patrum saeculi I. p. 21. perperam tradidisse, Irenaeum euangelium Nazaraeorum seu secundum Hebraeos, et Ebionitarum, seu secundum Matthaeum pro vno eodemque habuisse; immo non tam Irenaeum, quam Eusebium, Hieronymum et alios esse huius erroris coarguendos. *Harl.*

quas oppugnat Irenaeus, altera de illius aetate, vita, scriptis et martyrio aduersus Dodwellum, qui martyrem fuisse praeter rem negat: tertia denique de Irenaei doctrina fuse et erudite disputat, de qua videri quoque poterit B. *Ittigius* in hist. eccles. saeculi secundi selectis capitibus, et *Nourrius* adparat. ad bibl. patrum sec. II dissert. 6. *Fabr.* Longam huius edit. censuram leges in actis erudit. Lips. a. 1712. m. April. p g. 173-183. et pag. 277-280. in qua praecipue Massueti diss. Irenaeo praefixae perlustrantur, et nonnulla praecipue de Nicolaitis et Simone, mago, expenduntur curatius. Quoniam Grabius in sua edit. ostenderat contra adseclas disciplinae romanae, Irenaeum ritibus placitisque ecclesiae romanae frequenter aduersari: aegre id tulit Massuetus, et quaque data occasione Grabianas notas examinare, suarum partium et disciplinae caussam tueri, cum primis in dissertatione, per XI. sectiones siue articulos Irenaei doctrinam ita proponere et explicare conatus est, vt parum discedere videretur ab edictis placitisque episcopi romani huiusque ministrorum singularibus. Irenaeum igitur patronum sistere studuit opinionis et dogmatum de suprema pontificis romani iurisdictione in omnes coetus sacros, de diuinorum oraculorum obscuritate, de apocryphorum librorum traditionumque auctoritate, de Missae sacrificio, et, vti dici solet, transsubstantiatione etc. In artic. IV. etiam contra *Salmasium* pugnat, quod is in libro de primatu pap. cap. 3. pag. 65. Lugd. B. 1645. de loco Irenaei quodam contra auctoritatem episcopi rom. disputat. Grabe quidem, cognitis Massueti criminationibus, caussam suam et ipsius Irenaei haud deseruit, et non solum nouam voluit editionem parare, sed etiam vindicias scribere adgressus est. Enimuero morte abreptus, nec illas perfecit, nec nouam curauit editionem. Sed, teste *Hickesio*, in narratione de Grabio eiusque mss̄tis p. V. et VI. adfectatum manuque sua scriptum reliquit opus: *Irenaeus reuised and corrected with collections and references for a new edition, in which he designed to animadvert upon the learned Editor of the new Paris. edition of that Father MDCCX. in his own defence.* Quare caussam bonae rei et Irenaei suscepit D. *Salom. Deyling* in libro, inscripto: *Irenaeus euangelicae veritatis confessor ac testis a Renati Massueti prauis explicationibus vindicatus. Editio altera, auctior et emendatior.* Lipsiae 1721. 4. In quo docto libro Deylingius praecipua, quae controuersa sunt, et multa antiquitatis ecclesiasticae capita persequitur, multa loca Irenaei explicat examinatque, nec eius errores reticet; praeter ea Dodwelli aliorumque commentum de animo naturaliter mortali indicat docetque male requiri prauae illius opinionis praesidium in Irenaeo. Item Grabio, Masseio, Whistonio aliisque, aliter sentientibus et auctoritate Irenaei abusis, caussam scribit. *Semler* quoque l. c. Massuetum refutat. Editio *Massuet.* recusa est Venetiis 1734. addi..s fragmentis Irenaei anecdotis, a *Pfaffio* editis. —

Nouae autem litis auctor et dux exstitit *Chr. Matth. Pfaffius*, qui, noua Irenaei fragmenta reperisse sibi visus [rr]), *fragmenta anecdota ex bibliotheca Taurinensi eruit, latine vertit et euulgauit*, primum in diario italico, (Giornale de' Letterati d'Italia,) tom. XVI. p. 226. eaque

rr) N. ex codd. illius biblioth. qui catenas s. comment. in patres eccles. continent, ea fragm. quae Irenaei nomen praeferunt.

eaque adiunxit Fabricius suae editioni Hippolyti, vol. II. pag. 64. sine notis et *Guil. Whiston* libro suo: Clement's and St. Irenaeus's vindication of the apostolical constitutions. At *Scipio Maffeius* iam in eodem diario, tom. XVI. pag. 229. et illorum fragm. αὐθεντίαν in dubium vocare argumentis haud leuibus vsus, et ea, quae Pfaffius in notis suis fidei romanae contraria adtulerat, refellere sustinuit. Quo facto Pfaffius edidit separatim:

Irenaei fragmenta anecdota, quae ex bibl. Taurinensi eruit, latina versione notisque donauit, duabus dissertatt. de oblatione et consecratione eucharistiae illustrauit, denique *Liturgia graeca Io. Ern. Grabii* et diss. de praeiudiciis theologicis auxit *C. M. Pfaff* Hagae Com. 1715. 8. atque in praef. aeque ac in notis singula Maffei argumenta modeste persequutus tam anecdotorum fidem, quam suarum animaduersionum veritatem vberius eruditeque explanauit et defendit: Massueti quoque errores saepe correxit in notis. Enimuero *Maffeius* in eodem diario erudit. tom. XXVI. p. 51. scripsit vindicias, et ea, quae sibi dubia videbantur, copiosius exposuit. Quare Pfaffius iterum caussam suam tueri studuit in *dissertat. apologetica de fragmentis Irenaei anecdotis* deque oblatione et consecratione veterum eucharistica. Tubingae 1717. 4. — rec. in illius primitiis Tubingensibus, Tubingae. 1718. 4. — Postea *Franciscus Maria Leoni*, professor metaphysices Patauinus, in tribus litteris hanc controuersiam haud placide tentavit componere; sed a Maffeio conductus, (vid. *Pfaff.* in act. erud. 1752. pag. 446.) quae epistolae nouae Irenaei edit. Venetae cum anecdotis illis Pfaffii que notis et Maffeii epistolis sunt additae. *Pfaffius* autem antea *syntagmati dissertatt. theologicarum*, (Tubingae 1720. 8.) rursus adiecerat Liturgiam Grabianam et fragmenta Irenaei anecdota cum adiunctis in editione belgica adnotatt. pag. 573. sqq. — Denique Hagana editio typis renouata et inscripta est:

S. Patris Irenaei scripta anecdota, gr. et lat. notisque ac dissertatt. illustrata. Denique liturgia graeca Io. Ern. Grabe. Aucta labore et studio *C. M. Pfaffii.* Lugduni Bat. etc. 1743. II. tom. 8. In praefat. ad Liturgiam graecam, a Grabio ad normam veterum liturgiarum compositae, (pag. 498. seq. tom. II.) de Grabio quaedam notantur, praecipue falsum fuisse rumorem, eum sub vitae exitum ad disciplinam rom. desciuisse. (conf. Iourn. liter. de May et Iuin, Hagae Com. 1713. 8. tom. VI. pag. 133. et *Stolle* in hist. suae bibl. vol. I. p. 580. sqq.) — At enim auctores catal. msst. gr. Taurin. tom. I. Ant. Riuautella et Franc. Berta in praef. ad illum cat. pag. VII. litem mouerunt Pfaffio, num in codice vllo Taur. fragmenta illa repererit, aut ex quonam depromserit codice; se quidem, adfirmant, omnes Taur. codd. in quibus haberentur patrum catenae, omni adhibita diligentia perlegisse; sed ne vnum quidem inuenisse verbum, aut aliquid, quod proxime accederet: nec benigne sentire videntur. Graue crimen! Sed depellere studuit culpam fraudis aut nescio cuius malefacti in epistola ad Kappium, in nouis actis erudit. Lips. a. 1752. m. Aug. p. 143. sqq. et suspicatur, forsan post suum abitum aliquem improbam codicibus pluribus manum iniecisse. Neque tamen Pfaffius omnes V. D. in suam adducere potuit sententiam, fragmenta illa esse genuina. Sic *Deylingio* l. c. pag. 6. *Langio* l. c. pag. 287. et aliis haud videntur illa Irenaeo tribuenda. *Semler* vero l. m. pag. 130. sq. not. 127. suspicatur, illa desumta esse

ex collectionibus plurium excerptorum, ex scriptoribus eccl. factorum, nullo ordine seruato: hinc etiam illa fragm., verbis interdum mutatis aut locis contractis, ex notis V. libris Irenaei fuisse descripta, et fragmentum II. Pfaffianum omnino sumtum esse ex edito lib. IV. cap. 17. Pariter fragmentum, quod Massuetus ex catena quadam in Lucam tamquam ineditum publicarat, diserte legi in edit. lib. III. cap. 19. pag. 211. idem Seml. bene monet.

Forsan idem valet, aut eadem cautio adhibenda est, de XI. fragm. Irenaei, (quorum quidem quartum iam exstat in edit. Massueti.) quae in lucem protulit cl. *Münter* in fragm. patrum gr. vol. I. nr. 2. — Nouam Irenaei editionem, auctiorem pluribus nouis fragmentis, e codd. depromtis et notis ineditis Th. Ainsleri, Ed. Bernardi, Fr. Iunii et Dan. Heinsii ornatam etc. promiserat *Magnus Crusius* in differt. quadam epistolica, Lipsiae 1728. 4. (v. act. erud. Lips. a. 1729. pag. 59.) sed consilium huius et plurium ibi promissorum librorum edendorum successu caruit felici.

Irenaei aduers. haereses libri V. eiusdem de pace inter fideles indicium ex *Eusebii* eccles. hist. I. 5. c. 24. latine: inter *Franc. Rous* Mella patrum. Lond. 1650. 8. pag. 75-123.

Nonnulla Irenaei loca anglice vertit *Guil. Whiston* et inseruit suo libro: Primitiv Eucharist reviv'd, London 1735. 8. pag. 24. sqq. et 49-52.

Io. Croii specimen coniecturarum in quaedam Irenaei loca subiectum est mantissae loco editioni Irenaei Oxon. 1702. et obss. quaedam in Irenaeum, ex actis erud. Lips. desumta, sunt recepta in: Memoirs of Litterature, Lond. 1712. 4. vol. II. p. 267 269.

St. Clement's and *St. Irenaeus's* Vindication of the Apostolical Constitutions from seueral Obiections made against them. etc. — by *William Whiston.* London 1715. 8. — ed. II. ibid. 1716. 8. (v. *Brüggemann.* View etc. pag. 369.) — *Nath. Lardner* in: Credibility of the Gospel History, part. II. vol. I. London 1748. 8. pag. 343-403. et *Io. Iortin* in: Remarks on ecclesiastical History, Lond. 1752. 8. vol. II. pag. 206-224. et pag. 375. sqq. egerunt de Irenaeo.

Contra Grabium scripsit *Io. Franc. Buddeus* in disp. qua probaret, *Clementem Rom. atque Irenaeum Missae pontificiae non fauere*, Ienae 1705. 4. *Harl.*

XVIII. Index Scriptorum, Virorum illustrium et Haereticorum, qui memorantur a S. Irenaeo.

Θεῖος πρεσβύτης καὶ κῆρυξ ἀληθείας, cuius Iambos in Marcum, haereticum, adfert Irenaeus I. 14. Confer Scal. ad Euseb. n. 2156.

Anonymus, presbyter, apostolorum discipulus, ὁ κρείττων ἡμῶν, cuius dicta allegat praef. et alibi. Confer *Dodwell.* diss. I. ad Irenaeum §. 6. et dissert. IV. 3. Mentio etiam apud *Eusebium* V. 8. et 20. Hist. Pothinum decessorem Irenaei episcopum ab eo intelligi, Dodwellus coniicit.

Presbyteri, qui Iohannem, discipulum Domini, viderunt. Irenaeus V. 33.

Aesopi fabula de cane, vmbram captante. II. 12.

Alexander, episcopus rom. III. 3.

Hyginus episcopus rom. III. 3.
Ignatius (nomine eius tacito) V. 28.
Indifferentias inducentes. I. 28.
Iudae euangelium a Caianis confictum. I. 35.
Iosephus citatur ab Irenaeo in fragm. quod e MS. Vindob. dat Grabius pag. 472.
Iustinus (martyr) V. 26. *ἐν τῷ πρὸς Μαρκίωνα* IV. 14. Eius auditor Tatianus I. 31.
Linus episcopus rom. III. 3.
Ad Marcianum fratrem Irenaeus scripserat *λόγον εἰς ἐπίδειξιν τοῦ Ἀποστολικοῦ κηρύγματος* *Euseb.* V. 26. hist.

[P] Marcion. I. 29. etc.
Marcus, magicae imposturae peritiss. I. 8. sqq.
Menander, comicus II. 27.
Menander, haereticus I. 21.
Nicolaitae. I. 27.
Ophitae. I. 35.
Poëtae et conscriptores. II. 19.
Palamedes literarum post Cadmum inuentor. I. 12.
Papias, Iohannis auditor. Polycarpi contubernalis (*ἑταῖρος*) *ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν αὐτοῦ βιβλίων.* V. 33.
Polycarpus ab Irenaeo visus III. 3. eius epistola ad Philippenses, ibid. Vide et quae ex Irenaeo *Euseb.* V. 20. hist.
Pindarus, lyricus II. 37.
Plato II. 19. I. 24. II. 59. III. 45. 46.
Ptolemaeus Valentinianus I. 6. II. 5. eius locus citatur I. 1. §. 18.
Pythagoras I. 24. II. 19. eius quaternio. id. Pythagorici. id.
Saturninus I. 22.
Septuaginta interpretes sub Ptolemaeo Lagi, Alexandriae III. 25.
Sethiani tacito nomine perstringuntur I. 34.
Simon Samarita, magus I. 20.
Sixtus, episcopus rom. III. 3.
Sophoclis Oedipus V. 13.
Stesichori palinodia maledici carminis in Helenam. I. 20.
Stoici II. 19.
Symbolum I. 2. vetus traditio apostolorum diligenter custodienda III. 4.
Tragicum ἰοῦ ἰοῦ, *φεῦ φεῦ.* I. 5.
Tatianus, Iustini auditor, post eius martyrium auctor sectae. I. 31.
Thales, Milesius. II. 19.
Theodotionis, Ephesii, iudaei proselyti, interpretatio S. scripturae.
Valentinianorum *ὑπομνήματα.* praef.

De S. Irenaeo fusius disserunt praeter iam laudatos Massuetum, Dodwellum, Grabium, Feuardentium, *Halloixius* tom. 2. de scriptor. Orientalium Vitis, *Tillemontius* tomo 3.

mo 3. memor. hist. ecclesiasticae, *Guil. Caueus* in vitis patrum, ex anglico belgice ac germanice editis et in hist. literaria, acta sanctor. ad 28. Iunii T. V. pag. 535. sq. *Theodoricus Ruinardus* [P] in actis selectis martyrum pag. 59. seq. *Theophilus Raynaudus* indiculo sanctorum Lugdunensium Lugd. 1629. 8. p. 285. sq. et tom. VIII. Opp. pag. 63. seq. *Iacobus Seuertius* in Antistitum Lugdunensium chronologia Lugd. 1608. 4. sub init. aliique.

Scripta Irenaei deperdita.

Epistola ad *Blastum* περὶ σχίσματος. *Euseb.* V. 20. Hist. *Blastus* enim *Pascha* non aliter nisi decima quarta Nisan Mensis custodiendum esse contendens, latenter volebat Iudaismum introducere, vt scribit auctor adpendicis ad Tertull. de praescript. c. 53. (conf. *Pfaff.* ad fragm. anecd. pag. 148. ed. Lugd. B.]

Epistola ad *Florinum* περὶ μοναρχίας ἢ περὶ τοῦ μὴ εἶναι τὸν Θεὸν ποιητὴν κακῶν, ex qua fragmentum idem *Eusebius* conseruauit V. 20. histor. Meminit et Theodoritus I. de haeret. fab.

Ad eundem *Florinum* in Valentini haeresin iam prolapsum, περὶ ὀγδοάδος siue octonario Aeonum numero liber, cui sollennem adiurationem ad transscriptores ss), ne quid adderent demerentue vel mutarent, subiunxit, quae eodem loco apud Eusebium et in Hieronymi catalogo S. E. c. 35. legitur.

Περὶ ἐπιστήμης λόγος πρὸς Ἕλληνας. Euseb. V. 26. συντομώτατον, h. e. neruosum quod paucis multa docet, et necessarium, adpellat. Hieronymus in catalogo c. 35. eumque secuti Honorius et alii male hoc in duo discerpunt: *contra gentes volumen breue, et de disciplina aliud.*

Λόγος εἰς ἐπίδειξιν τοῦ Ἀποστολικοῦ κηρύγματος, ad *Marcianum*, fratrem. id.

Βιβλίον διαλέξεων διαφόρων. id. *Varios tractatus* vocat Hieron. [v. *Pfaff.* ad fragm. anecdota pag. 5. et pag. 153.]

Λόγος siue epistola nomine fratrum, quibus praeerat in Gallia, scripta *ad Victorem,* episcopum rom. *de paschate.* Iustin. qu. 115. ad Orthodox. et Euseb. V. 24. hist. vbi ex illa fragmentum, et apud S. Maximum tom. 2. pag. 554. Epistolas tt) memorat Hieronymus, sed similiter de vna tantum intelligendus.

[P] Forte etiam Irenaeus, tunc adhuc presbyter, fuit auctor *Epistolae,* sub *Viennensium et Lugdunensium* nomine scriptae ad fratres, per Asiam et Phrygiam constitutos, cuius partem seruauit *Euseb.* V. 1. 2. 3. hist. et ex Rufini versione cum notis suis recudi fecit *Godfr. Hensche-*

ss) De hoc more, adiurationes addendi libris, scripsi olim libro III. Obseruatt. sacrarum cap. I. ad locum Apocalypseos XXII. 18.

tt) Vti *litteras,* ita *epistolas* quoque plurali numero de vnica epistola dixere veteres, vt Seneca epist. 33. *Desideras his quoque epistolis sicut prioribus adscribi aliquas voces nostrorum procerum.* Alia exempla adtuli in codice Apocrypho Noui Test. p. 915. et lib. IV. bibl. graecae c. 7. vbi de epistola S. Pauli ad Philippenses. [p. 803. sq. vol. IV.]

Henschenius in Actis sanctor. tom. 1. Iunii pag. 162. seq. Certe sub Irenaei nomine laudatur ab *Oecumenio* ad 1. Petr. 3.

Ex Λόγοις Irenaei περὶ πίστεως ad Demetrium, Viennae diaconum, fragmenta apud S. Maximum. Vide *Irenaeum* Grabii pag. 467.

Singulare σπούδασμα siue *conscriptionem aduersus Marcionis* [uu]) *haeresin* promittit *Irenaeus* I. 29. et III. 12. quod et *Eusebius* V. 8. adnotauit, librum illum sibi non visum ita satis innuens. In codice Guelferbytano catalogi Hieronymiani pro verbis *ad Marcianum, fratrem*, Ernestus Salomon Cyprianus testatur legi *ad Marcionis fraudem*. Sed merito reiicit illam lectionem.

Caii librum περὶ παντὸς Irenaeo quidam, alii Iustino tribuerunt, teste *Photio* cod. XXXXVIII. [v. supra ad Iustin. et *Semler* l. c. pag. 132. not.] Idem cod. CXXI. notat, *Hippolytum* ὁμιλίας Irenaei aduersus haereses misisse in compendium, de quo vt de ceteris, quae iam memoraui, deperditis Irenaei scriptis, vide accurate differentem *Dodwellum* diss. VI. Iustinum quoque et Irenaeum Apocalypsim S. Iohannis interpretatum, scripsit Hieron. in catalogo cap. 9. Sed, vt multa, scripsit aliud agens. Nam *Eusebius* tantum de Iustino IV. 18. μέμνηται Ἰωάννε Ἀποκαλύψεως σαφῶς τε Ἀποστόλε εἶναι λέγων. Similiter de Irenaeo V. 8. Confer, si placet, quae notaui supra lib. IV. c. 5. §. 8. Sic idem Hieronymus prooem. libr. 28. in Esaiam ait, Dionysium Alex. scripsisse librum aduersus Irenaeum, quo mille annorum fabulam irriserit. At Nepoti, non Irenaeo, opposuerat librum illum Dionysius, vt in catalogo Hieronymus ipse ex Eusebio recte scribit.

[Fabricius olim ad illustrandam Irenaei adiurationem, libro suo praemissam, (v. notam *ss* antecedentem) ex libro III. suarum obss. longam de eiusmodi obtestationibus dirisque veterum quorumdam scriptorum inseruerat obseruationem. Quae quamuis docta sit, nec obseruationum illarum libri lucem adspexerint, (v. *Reimarum* in vita nostri Fabricii pag. 207. seq.) tamen illam hic, vt chartae parcerem, omittendam censui. Atque de illis diris alii quoque multa coegerunt, e. g. *Lilienthal* in select. histor. et litter. obseru. I. *Gottlob Henr. Pipping*, in disp. *imprecationes libris adscriptas — recensebit*, d. 17 Maii. 1721. 4. Latius vero persequutus est et ex omni historia exposuit atque illustrauit id argumentum anonymus quidam in libro, inscripto: *Historische und moralische Abhandlung von dem gelehrten Bücherfluche, wie auch von einigen andern iuristischen, politischen, Kunst- Geheimniss- Wissenschafts- Religions- Kriegs- und Staats- Flüchen der Heiden und Christen: mit einer Vorrede des H. Canzlers von Mosheim*. Halae Sax. 1751. 8. *Harl.*

[P] *XIX.* TATIANVS, Syrus [vv]), philosophia artibusque ac disciplinis [ww]) Graecorum

uu) *Semler* l. c. pag. 133. suspicatur, intelligi Marcianum, qui Rhossi in Cilicia errores Docetarum propagauit. *Harl.*

vv) Ipse de se *Tatianus* pag. 174 γεννηθεὶς ἐν τῇ τῶν Ἀσσυρίων γῇ. Hinc Σύρος τὸ γένος Epiphanio dicitur. Saepe enim inter se confunduntur Syria et Assyria. Confer *Allat.* pag. 7. ad Eustath. in Hexaem. *Damascenus* de haeres. c. 46. ἐλέγετο δὲ ἀπὸ Μεσοποταμίας ὁρμᾶσθαι. Vnde in Mesopotamia, prouincia Syriae, natum colligit *Ten-*

rum diligenter excultus, ac multis peragratis regionibus [vv]) delatus Romam, obscoena ibi et crudeli superstitione offensus [yy]), Christianis se iungere coepit, innotuitque Iustino, martyri, a cuius ore pependit [zz]), ac vicissim alios et in his Rhodonem [a]) Romae docuit; ceterum commune cum Iustino Crescentis, Cynici [b]), odium expertus est. Iustino hunc per Crescentem delato et ad supplicium rapto, Tatianus euasit Syriamque repetiit, et circa A. C. 172. et duodecimum M. Aurelii Antonini [c]) haeresin [d]) coepit prodere, qua nomen suum mirum in modum apud ecclesiam CHRISTI infamauit. Ex scriptis eius nihil ad nos peruenit praeter λόγον πρὸς Ἕλληνας [e]) scriptum circa A. C. 168. atque *Clementi Alex.* I. Strom. pag. 320. *Origeni* I. contra Celsum pag. 14. *Eusebio* IV. 16. et 29. Histor. et *Hieronymo* c. 29. de S. E. laudatum, quo probat, Graecos illis, quos vocant ipsi, *Barbaris*, hoc est, Orientalibus [f]), omnia praeclara debere, ὅτι ὐδὲν τῶν ἐπιτηδευμάτων οἷς Ἕλληνες καλλωπίζονται

Tentzelius pag. 218. diss. select. Sed habuit illud Damascenus ab Epiphanio, qui XLVI. t. tantummodo testatur, Tatianum haeresin proditurum, in Mesopotamia primum anno Antonini duodecimo διδασκαλεῖον πρεστῆσαι.

ww) Ita accipiendum apud *Eusebium* IV. 16. vocabulum σοφιστεύσας. Vt Tatianus de seipso 170. σοφιστεύσας τὰ ὑμέτερα, quod pag. 174. dicit ὁ κατὰ βαρβάρους φιλοσοφῶν, παιδευθεὶς δὲ πρῶτον τὰ ὑμέτερα, et p 170. τῆς καθ' ὑμᾶς βαρβάρου φιλοσοφίας ἀντιπεποιησάμην. alibi pag. 162. ὁ κατ' Ἐπίκουρον σοφιστεύων. Nihil ibi de *eloquentiae magistro*, quem egisse Tatianum persuasere sibi viri doctissimi, etiam e veteribus Hieronymus ac Rufinus, ac forte Theodoretus. Nam sophistam quidem Tatianum vocat, sed hoc nomine Tatianus solet ipse adpellare philosophos, vt p. 173. πολλοὶ γὰρ κατ' αὐτοὺς σοφισταὶ, et p. 170. τί δὲ καὶ ἄτοπον κατὰ τὸν οἰκεῖον ὑμῶν σοφιστὴν γηράσκειν ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενον, vbi per sophistam illum non se, vt visum *Tentzelio* pag. 219. sed Solonem vel Socratem intelligit.

xx) Tat. or. contra Graec. pag. 123.

yy) *Tatianus* orat. contra Graecos pag. 170. Confer abbatis de Longerue diss. de Tatiano.

zz) *Irenaeus* I. 30. *Epiphan.* 46. 1. [*Tertullian.* de praescriptiou. haeretic. c. 52. Sed Iustinum superauit acumine et eruditione.]

a) Euseb. V. 13.

b) *Tatian.* orat. contra Graecos pag. 157. 158. vbi ad Iustinum θαυμασιώτατον adpellat.

c) *Antonini Pii*, scribit Epiphanius XLVI. 1. sed Aurelium Antoninum quoque Pii nomine venisse, pluribus testimoniis probat *Pagius* ad A. C. 162. nr. 3. *Fabr.* Tatianum sub Antonino Pio a. CL. haeresin esse professum; sed multis deinde annis magnos fecisse progressus; propriam tamen scholam, et suo nomine haeresin paullo ante obitum condidisse et a communione eccles. discessisse (circa a. 172.) late probatum iuit *Dodwell* in diss. III. et IV. ad Iren. pag. 256 et 359. sqq. *Harl.*

d) *Hieronymus* de viris illustr. cap. 29. „postea, inquit, inflatus eloquentiae tumore, nouam condidit haeresin, quae ἐγκρατιτῶν dicitur. Num vero omnia crimina Tatiano a veteribus iure an iniuria sint adficta, nec definiri potest, nec explorari, quum nullum eius scriptum, ex quo possit certius cognosci, hodie supersit. *Harl.*

e) Rufinus et Hieron. *aduersus gentes*: sed videtur rectius transferri *aduersus Graecos*, quibus Barbaros opponit.

f) Tatianus sub voc. *Barbarorum* intellexisse orientales et philosophiam orientalem atque aegyptiacam atque systematis, quod vocatur, emanationi decreta dogmatibus adtemperasse christianis, nec non Cabbalistarum, Gnosticorum et Platonicorum recentiorum somnia admiscuisse, immo vero iam eo tempore, quum haberetur orthodoxus, parum afuisse a fanaticismo orientali, *Bruckerus* in histor critica philosophiae, tom. III. (vbi a pag. 378-396. doctrinam et errores Tatiani late explicat, summopere contendit atque demonstrare adnisus est. E contrario *Sam. Gottl. Lange* in historia dogmatum, tom. I. vbi pariter pag. 213-260. Tatiani placita, meliore ordine adhibito, exponit, primum pag 227. sqq ex ipso Tatiano c. 1. et 45-48 ed. Worth. ostendit, sub voc. βαρβάρων non vnice intelligendos esse philosophos

πίζονται ἑλληνικὸν, ἀλλὰ ἐκ Βαρβάρων τὴν εὕρεσιν ἰσχηκέσ. Quoniam in hoc ſcripto nonnulla tangit, ad temporum rationes facientia, hinc *Chronographus* dicitur Tatianus a Iohanne Malala et auctore Chronici Alex. [?] et *Chronicon* ſcripſiſſe a Rufino traditur, ſiue *χρονογραφίαν* ex loco *Euſebii* VI. 13. hiſt. Teſtimoniis veterum de Tatiano, perquam diligenter collectis et editioni Oxonienſi praemiſſis a Wortho, addendum eſt hoc Euſtathii Antiocheni, in limine Commentarii in Hexaëmeron: *Κλήμης μὲν ὖν καὶ Ἀφρικανὸς καὶ πρὸς τύτοις Τατιανὸς, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰώσηπος καὶ Ἰῦστος κατὰ Ἴναχον ἀκμάσαι τὸν θεσπέσιον Μωυσέα ἱστόρησαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ὑποσχὼν τὴν ἀπόδειξιν.*

Tatiani Codd. msti et Editiones.

[Codices quosdam iam indicauit Fabricius, quare aliorum quoque adferam notitiam. In bibl. *Pariſ.* publ. cod. CLXXXI. nr. 11. cui, vt ait confector catal. codd. Pariſ. II. pag. 28. accedunt ſcholia paullo vberiora, nec indigna omnino, quae lucem publicam adſpiciant. Variae autem codicis illius orationis lectiones in edit. Oxon. 1700. repraeſentatae ſunt. — tum in cod. MMCCCLXXVI. nr. 4.

In *Italia*, in bibl. *Mutinenſi* cod. membr. ſaeculi X. *Tatiani* orat. cum Athenagora etc. (v. *Montfaucon* diar. ital. pag. 31.) — *Bononiae* in bibl. coenobii canonic. regular. cod. Tatiani, ſcriptus a Valeriano Albino, canonico, a 1533. teſte eod. pag. 408. — *Venetiis* in bibl. D. Marci cod. CCCXXXXIII. (cat. codd. gr. pag. 157.).

In *Anglia* in bibl. *Bodleiana* inter codd. Fr. Iunii, nr. MMMMMCXXV. *Tatiani* harmonia euangeliorum, cum praef. Victoris epiſc. Capuae, francice, cum adnotatt. in quibus comparantur — cum franciscis textus gothicus et anglo-Sax. (cat. codd. Angl. et Hibern. I. pag. 249.) — ibid. nr. MMMMMCLIV. *Iunii* auctarium notatûm in Tatianum. (cat.

ſophos *orientales*, ſed eos, qui exteri, nec *graeci* fuiſſent philoſophi, et Tatianum reprobaſſe omnem diſciplinam a vero dei cultu alienorum ſacram, ſiue fuerit philoſophorum ſiue multitudinis, ſiue Graecorum ſiue barbarorum. Item *τὰς βαρβάρους γραφὰς*, quarum mentionem facit Tatianus, interpretatur libros V. T. forſan nonnullos quoque N. T. ex quibus *βάρβαρον σοφίαν*, quam vocat *τὴν ἡμετέραν φιλοσοφίαν* repudiatis religionibus, ſe didiciſſe profiteatur. Tum p. 234. ſqq. contra Bruckerum *Cottamque*, qui illum ſequitur in: Verſuch einer Kirchenhiſt. des N. Teſt. part. II. pag. 802. ſeqq. docet, Tatianum, cuius philoſophia quamuis mixtura fuerit philoſophematum graecorum atque orientalium, neque addictum philoſophiae orientali, quae ſi opponitur graecae, neque adeo ſyſtemati emanationis, eo ambitu eoque modo, quo id philoſophia orientalis admittere atque tradere ſolebat, amplexum fuiſſe; Bruckerum vero loca in Tatiani oratione, quae illi ſyſtemati a parte aduerſentur, male interpretari. Tatianum denique nec philoſophia valuiſſe nec eloquentia, ex ipſa eius oratione, docte quidem, nec tamen apte, multo minus ſubtiliter ſcripta, non, recitata, idem *Lange* p. 224. poſt alios colligit. Atque antea *Semler* in hiſtoria dogmatum, praemiſſa Baumgartenii theol. polem. tom. II. pag. 74. ſqq. et opiniuncularum Tatiani, a Gnoſticorum ſomniis haud liberi, falſitatem et errorum multitudinem operoſe luculenterque demonſtrauit, docuitque, quam inanem in explicandis vindicandisque quibusdam orationis Tat. locis poſuerint *Bullus* in defenſ. fidei nicenae III. c. 6. *Ceillier* in hiſt. generale des auteurs ſacres, t. III. p. 127. aliique. Oratio tamen ipſa vtilis eſt ad hiſtoriam philoſophiae et ſuperſtitionis antiquae. *Harl.*

(cat. pag. 251.) — ib. MMMMMCCXXVI. *Iunii* in Tatianum et glossaria. (cat. p. 254.) — In collegio *Etonensi*, nr. MDCCCLXXXVI. cat. cit. II. pag. 48.) *Tat.* orat. ad Graecos. *Harl.*

Editiones.

Graece e Io. Frisii codice (quem ab Arnoldo Arlenio Peraxylo Venetiis acceperat cum alio codice collatum,) primum edidit *Conradus Gesnerus* Tiguri 1546. fol. apud Froschoverum cum Antonii Melissa et Maximi sententiis, ac Theophilo ad Autolycum. Ab huius editionis lectionibus sine caussa quandoque recessisse posteriores editiones, queritur Wilh. Worthus. *Fabric.* Istam Tatiani orat. non a Conr. Gesnero; sed a *Io. Frisio*, Tigurino, primum luce donatam esse, animaduertit *Worth* in praefat. Frisius enim acceptum codicem communicauit cum ciue suo, Conr. Gesnero, qui, perlecta oratione, aliquot insuper margini illeuit ex ingenio suo coniecturas atque emendationes. *Harl.*

Latine, eodem *Gesnero* interprete, qui notas etiam addidit. ibid. eodem anno fol. Recusa deinde Gesneri versio in bibliothecis Patrum, 1575. 1589. 1610. Colon. 1618. et in novissima Lugdunensi 1677. tom. II. et inter *Franc. Rous* Mella patrum. Lond. 1650. 8. pag. 66-74.]

Graece et Latine cum Gesneri versione in Orthodoxographis *Io. Heroldi* A. 1555. Basil. fol. et in auctario bibliothecae Patrum cum *Ducaei* notis Paris. 1624. fol. et cum Iustino, martyre, Athenagora, Theophilo ad Autolycum et Hermia Paris. 1615. et 1636. et Colon. siue Wittebergae potius, 1686. fol. cui postremae editioni additae D. *Christiani Kortholti* notae, Kilonii antea A. 1675. fol. editae.

Denique separato volumine, nitidis typis, cum Gesneri versione, eiusdemque et Ducaei ac Kortholti integris, selectisque aliorum notis, suisque nouis animaduersionibus edidit *Wilhelmus Worth*, archidiaconus Wigorniensis, duorum codicum regiorum Paris. et tertii Etonensis lectionibus vsus. Oxon. 1700. e theatro Sheldoniano 8. subiuncta ad calcem voluminis *Hermiae* irrisione gentilium, Worthi et Tho. Galei notis illustrata. Idem Worthus editioni suae libri Tatianei addidit praeter Frisii et Gesneri praefationes, et pag. 155. coniecturas *Pearsonii*, etiam ea, quae de Tatiano eiusque doctrina *Georgius Bullus* in defensione fidei Nicaenae, tum *Nourrius* in Apparatu ad bibl. Patrum sec. 2. dissert. V. nec non *Ludouicus du Four de* [?] *Longuerue*, abbas septem fontium in Therascia, dissertatione antea inedita de Tatiano disseruerunt. Qui postremus in oratione ad Graecos iam nonnulla satis diserta haereseos Tatiani vestigia sibi obseruasse videtur. *Fabr.* Diss. *du Four de Longuerue* exstat quoque in *Vogtii* biblioth. histor. haeresiolog. tom. 1. fascic. 2. pag. 201. seqq. *Worth* autem suae editioni etiam inseruit *Henr. Stephani* notas, quas ille locis Tatiani quibusdam, in Eclogis, 1592. adposuit. — *Tatiani* orat. gr. et lat. cum notis *Prudentii Marani* et fragm. opp. deperditorum *Tatiani*, cum *Iustino martyre* p. 241. sq. et Marani prolegg. part. III. cap. 10. 11 et 12. — Denique in *Gallandi* bibl. P. P. I. pag. 626

Plura de Tatiano *Ittigius* diss. de haeresiarchis sect. 2. c. 12. et in selectis histor. eccles. saeculi secundi capitibus; *Iohannes* item *Franciscus Buddeus* diss. de haeresi Valentinianorum

nianorum pag. 519. sq. [*Oudin.* de scriptor. eccles. I. col. 209. seqq. *Hamberger* in: zuverl. Nachr. II. p. 394. sqq. *Nath. Lardner* in: Credibility of the Gospel History, part. II. vol. I. cap. XIII. pag. 303-312. Lond. 1748. et alii, quos supra ad Iustinum et Irenaeum etc. et in Introduct. II. 2. pag. 202. laudaui. *Harl.*] Haeresin Tatiani, Encratitarum auctoris, sectatorisque Valentinianorum ac Marcionitarum, oppugnatam olim a *Musano*, testatur *Eusebius* IV, 28. Eamdem refellunt ex antiquis, qui exstant, scriptoribus, Irenaeus et Epiphanius. [Add. *C. G. F. Walch.* Gesch. der Ketzereyen I. pag. 425. sq.

Supposita Tatiano Harmonia euangelica.

Harmonia euangelica, quam saeculo VI. sub Tatiani nomine venditauit [g]) *Victor Capuanus*, quamque latine exhibent Orthodoxographorum vtraque editio et bibliothecae Patrum, Paris. 1644. tom. VII. col. 32. Lugd. tom. II. p. 2. 203. versioque exprimit antiqua Theotisca: commentario autem illustrauit saeculo XII. post CHRISTVM natum *Zacharias Chrysopolitanus* [h]), neutiquam est Tatiani euangelium διὰ τεσσάρων, quod longe aliter a veteribus describitur. Neque ad Tatianum, veluti auctorem, referri potest Harmonia altera, quae illi solet coniungi, quaeque sub [i]) *Ammonii Alex.* nomine ex latina *Ottomari Luscinii* versione primum lucem vidit Augustae Vindel. 1523. deinde recusa Erfurti est 1544. 8. ex recognitione *Casp. Brusthii*, [et in *microprresbytico*, Basil. 1550. F.] atque sub Tatiani nomine exhibetur in tomo secundo bibl. Patrum parte 2. pag. 204. Lugd. A. 1677. Versionem Theotiscam primus edidit cum notis *Io. Philippus Palthenius*, Professor doctissimus Gryphiswaldensis, praematuro fato exstinctus vlt. Maii 1710. Loca quaedam illius versionis rectius interpretabitur *Theodoricus von Stade*, cuius Otfridum et grammaticam Theotiscam avide exspectamus. [Post primam Paltheninanam edit. noua prodiit emendatior, ad apographa duo mssta et curas *Io. Schilteri* postumas studiose recensita, subiectis notulis; praemissa praefatione gemina, in *Io. Schilteri* antiquitt. teutonic. tom. II. pag. 57. tamquam adpendix ad tomum priorem. Vlmae 1727. fol. Sed in Schilteri quoque thesauro ista harmoniae euangelicae versio theotisca exstat vltra dimidiam partem mutila: integra autem habetur in cod. Sangallensi saec. IX. msto. (v. *Mart. Gerberti* iter alemanic. pag. 102. seq.) ex quo magnam lacunam expleuit, et supplementum (*ein Ergänzungsstück zu der altdeutschen Uebersetzung von* (Tatiani) *Harmonie der Euangelisten*,) in lucem publicam prodire iussit *Io. Iac. Hess* in: Biblioth. der heil. Geschichte, part. II. pag. 543-570. v. *Krohn.* in catal. biblioth. suae pag. 31. sq. *Harl.*] Vide etiam, si placet, specimen veteris Harmoniae euangelicae, francice scriptae, apud *Hickesium* tom. 1. Thesauri linguar. septentrional p. 189. sq. *Fabr.* - *Oudin.* col. 210. primo harmoniam illam euangelicam,

g) Vide *Nourrii* Adparat. ad biblioth. Patrum pag. 553. sq. et quae pridem notaui in codice apocrypho Noui Test. pag. 349. sq. 377. sqq.

h) *Zachariae Chrysopol.* Commentarius exstat tomo XIX. bibliothecae Patrum edit. Lugd.

i) Hunc Ammonium Alex. Operis *de consensu Moysis et Iesu, Harmoniaeque*, vnde deinde canones suos perficiendi ansam cepit Eusebius, *Euangelicae* auctorem, cum Ammonio Sacco, ethnico philosopho, Plotini per annos vndecim praeceptore male confundunt viri docti, vt notatum a me supra est lib. IV. c. 26. vbi de variis Ammoniis. Versio Theotisca Tatianum vocat Alexandrinum, quum Ammonius Alexandrinus fuerit, Tatianus Assyrius.

gelicam, scribit, neque Ammonii esse neque Tatiani; sed elegantem ac latinam anonymi cuiusdam in euangelia paraphrasin. Tum refutat sententiam *Baronii* in annal. ad a. 174. nr. 1. 2. 3. et *Cauei*, qui in histor. litterar. scriptor. eccles. pag. 47. illum sequitur, et putat, harmoniam euangel. Tatiani, seu *Diatessaron*, h. e. euangelium, ex quatuor euangeliis compositum, esse vnum et idem cum *euangelio secundum Hebraeos*. Cauei opinioni etiam aduersatur *Du Pin* in biblioth. ecclesiast. saec. II. voc. *Tatianus*. — Harmoniam, a Victore, Capuano, latine conuersam, editam esse a *Mich. Memberio* sub titulo, *quatuor euangeliorum consonantia*, Moguntiae 1525. adnotat *I. G. Walch.* in bibl. patrist. pag. 359. vbi et pag. 358. de vtraque agit harmonia, aliosque citat VV. DD. — *Montfaucon* in bibl. bibliothecar. msst. tom. II. pag. 1250. exstare, scribit, in bibl. Monasterii B. M. de Becco cod. XXXXV. *vnum ex quatuor seu concordantia euangelistarum, et desuper expositio continua edita a Zacharia Chrysopolitano:* (iterum occurrit in cod. CVII. sub nomine Zach. Chrysopolitani;) et in cod. XXXXVI. *concordia altera quatuor euangelistarum*: vbi refert Montfaucon longiorem notam a confectore catalogi scriptam. Hic vero neque Bellarmino, adfirmanti, praefationem esse Victoris, Capuani, neque Trithemio, opinanti, Victorem auctorem esse huius concordiae genuinum, adsentitur; contra statuit, fusiores saltem expositiones auctoris esse recentiores, qui Bedam, Rabanum et alios citat, tum „quod adtendendendum, ait, vt certius de eo proferatur iudicium, ad illa verba; *beatus venter, qui te portauit*, in praesenti expositione habetur: Quum sic se audiret laudari a quadam muliere *Norbertus*, fundans et aedificans monasterium Praemonstratense, ait ei: maledicta tu et qui tibi suggessit verba dominica, et laudem eius in me miserum retorquere." Ex quibus concludit adnotator, auctorem Norberto, qui VIII. id. Iun. a. 1134. obiit, prorsus iuniorem esse censendum, et forte ex schola praemonstratensi, eumque sane in multis conuenire cum concordia Zachariae, Chrysopolitani episcopi, eiusdem ordinis, vt quibusdam videtur, alumni, et maxime inhaerere iisdem euangeliorum textibus, quamuis fusiores habeat et forte nobiliores explanationes; denique illum videri scribendo Zachariae harmoniam oculis et manibus versasse. *Harl.*

[P] *Scripta Tatiani deperdita.*

Πολύ τι πλῆθος συγγραμμάτων relictum fuisse a Tatiano, testatur Eusebius IV. 29. hist. *infinita Volumina*, *Hieron.* c. 29. de S. E.

Euangelium Διὰ τεσσάρων, amputatis genealogiis et aliis omnibus, quae Dominum ex semine David secundum carnem natum ostendunt. *Theodorit.* l. I. c. 20. haeret. fab. Confer codicem apocryphum Nov. Test. p. 379. vbi refellitur error eorum, qui cum euangelio Hebraeorum confuderunt apud Epiphan. haeresi 46. [v. *Oudin.* l. c. Multa etiam de Tatiani euangelio viri doctissimi litigius, Tentzelius etc.

Epistolarum apostoli, Pauli, recensio metaphrastica, ornatioribus verbis nonnulla studens efferre. *Euseb.* IV. 29. hist. (Nonnullas Pauli epistolas plane *repudiasse* scribit *Hieron.* in epistolam ad Titum prooemio.)

Ex Veteri Testamento λόγοι selecti, quibus solis vtebantur Tatiani sectatores, iactatis contra sub Andreae, Iohannis, et Thomae nomine scriptis apocryphis. *Epiph.* XLVII. 1.

Περὶ

Πρὸς τοὺς ἀποφηναμένους τὰ περὶ Θεοῦ. *Aduersus eos, qui rebus diuinis fidem detrahunt.* *Tatianus* ipse pag. 173. contra gentes. [pag. 136. Worth. vbi v. Gesner.]

Περὶ ζώων *de animalibus* idem pag. 154. [pag. 57. Worth.]

Περὶ τοῦ κατὰ τὸν Σωτῆρα καταρτισμοῦ, de perfectione secundum CHRISTVM. *Clemens Alex.* III. Strom. pag. 406.

Προβλημάτων βιβλίον *Quaestionum liber* super obscuris S. Scripturae locis, quem examini subiicere instituit Rhodon. vide *Euseb.* V. 13. Hist.

Alii Tatiani.

Tatianus, dux, sub M. Antonio militans. *Plutarch.* in Antonii vita pag. 933.

Tatianus, orator, πίθηκος cognomento dictus. Vide *Caelium Rhodigin.* III. 10. Antiq. Lection.

Tatianus, ad quem Gregorius, Thaumaturgus, scripsit librum de anima, de quo infra in Gregorio.

Tatianus, cuius beneficentiam laudat *Libanius* orat. XV. tom. 2. pag. 438. et ad quem plures sunt Libanii epistolae: haud diuersus a Tatiano [?] Aegypti praefecto et Augustali sub Valente ac Theodosio: a quo aquaeductus Alexandriae conditus, dictus Tatianus. Plura de eo *Iac. Gothofredus* in prosopographia codicis Theodosiani p. 386. seq. Meminit *Suidas* in Ὀυάλης.

Tatianus Dulas, qui Zephyrii in Cilicia martyrium obiit sub imperatoribus ethnicis, praeside Ciliciae Maximo quodam, cuius Acta martyrii latine dant *Lipomannus* et *Surius* 15. Iunii, Graece cum Sirleti versione exhibet *Henschenius* tom. 2. Act. sanctor. Iunii p. 1043-1047.

Alii duo Tatiani, martyres, de quibus Martyrologia 16. Martii et 12. Sept. de altero, Phryge, etiam Sozom. V. 11. Suid. in Ἀμάχιος et Τατιανός.

M. Aurelius Polynices Tatianus in veteri inscriptione apud *Sirmondum* pag. 266. ad Sidonium.

Tatianus, puer, in *Gruteri* thesauro p. MLX. 5.

[*Index auctorum, quorum meminit Tatianus in or. sua ad Graecos,*

Worthii editionis paginis adcommodatus ex eiusdemque ed. repetitus.

Tatiani

ATHENAGORAS, Atheniensis, e philosopho ethnico Christianus, paucis veterum memoratur, Methodio apud *Epiphanium* [k]) LXIV. 21. et *Photium* cod. CCXXXIV. p. 480. atque *Philippo Sidetae* in fragmento, quod edidit notisque multis illustrauit *Dodwellus* ad calcem dissertationum in Irenaeum, cuius Philippi haec sunt verba: τοῦ διδασκαλείου τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἀθηναγόρας πρῶτος ἡγήσατο etc. *Scholae praefuit Alexandrinae primus* Athenagoras, *qui Hadriani floruit temporibus atque Antonini, quibus etiam legatoriam orationem pro Christianis τὸν ὑπὲρ Χριστιανῶν πρεσβευτικὸν inscripsit. Religionem Christianam in ipso quoque pallio professus et scholae Academicae praefectus τῆς Ἀκαδημαϊκῆς προϊστάμενος. Hic cum ante Celsum in animo haberet, Christianos scriptis oppugnare, lustratis ea mente scripturis, vt susceptam oppugnationem institueret accuratius, ita captus* [?] *a spiritu S. est, vt ad exemplum magni Pauli, ex persecutore Doctor effectus sit illius fidei, quam fuisset persecutus. Huius discipulus Clemens Stromateus, Clementisque Pantaenus. Apologiam* videtur scripsisse Athenagoras intra annum CHRISTI 177. et 180. obtulisseque M. Aurelio Antonino et L. Commodo [l]), quorum nomen in MSS. codicibus constanter praefixum legitur, etiam

k) Athenagorae nomen pro Athenogene ibi reponendum primus monuit *Paulus Leopardus* XIX. 9. emendationum. Atque *Athenogeni* quidem, cuius hymnus ab incerti auctoris antiquissimo vespertino, quo etiamnum vtuntur Graeci, diuersus memoratur apud *Basilium* de spiritu S. cap. 29. tom. 2. pag. 220. Apologiam etiam tribuendam praeter rem suspicatus est *Baronius* ad martyrolog. Rom. 18. Ianuar. Quemadmodum alius, nescio quis, apud *Steph. le Moyne* notis ad Varia sacra pag. 171. minus adhuc verisimiliter eam tribuit Iustino, martyri, forte, quia Iustini scriptis in aliquibus editt. addita est. Denique Tentzelius pag 453. dissert. select. recte retractat quod p. 199. sibi persuaserat alicubi delitescere libros 12. Athenagorae περὶ τῶν εἰς ἑαυτόν, quum Gesnerus de libris M. Antonini, qui hoc titulo exstant, loqui voluerit.

l) Integrum Commodi nomen Lucius Aelius Aurelius Commodus, vt patet ex numis, illo v. g. quem exhibet Tristanus tom. 1. pag. 718. Non itaque opus est in inscriptione apologiae Athenagorae pro Lucio Aelii nomen reponere, vt suadebat *Steph. le Moyne* notis ad varia sacra p. 170. *Fabr.* Quando apologia oblata aut scripta fuerit, non conuenit. *Mosheim.* in diss. de vera aetate Apologetici Athenagorae, in biblioth. Bremens. class. II. fasc. I. pag. 853. seqq. (Bremae 1718. 8.) quae dein prodiit auctior in eius et obss. sacr. libr. I. cap. 4. p. 193. et diss. ad hist. eccles pertinentibus, Altonae 1733. 8. pag. 269. suse docteque demonstratum iuit, libellum Athenagorae fuisse praeter Marcum imperatorem etiam Commodo inscriptum et a. C. 177. exaratum. Argumenta, quibus vsus est, in compendium redegi in Introduct. II. 2. pag. 197. sq. (vbi de Athenagora egi,), eumque sequitur *Hamberger* in: zuverl. Nachr. II. pag. 406. sqq. Contra *Saxius* in Onom. I. pag. 318. cum Pagio aliisque censet, legationem s. precationem illam ab Athenagora a. C. 166. M. Aurelio et L. Vero esse oblatam. Ita alii aliter sentiunt vid. *Oudin.* de script. eccl. I. col. 205. etc. *I. G. Walchii* hist. eccl. p. 607. sq. et libris ab illo laudatis adde *I. Dan. van Houen* de vera legationis Athenagorae pro Christianis aetate, disp. 1754. 4. et *Ivi Diaconi Hortensii de villa noua*, (h. e. eiusdem I. D. v. Houen,) disquisitio de inscriptione et aetate libelli Athenagorae pro Christianis, diuis fratribus exhibiti, in symbolarum literariarum ad incrementum scientiarum omne genus, collectione II. Halae, 1754. 8.

a. V.

grum librum post *Georgii Vallae* versionem Venet. [1488. et] 1498. fol. cum aliis *) variorum scriptis editam primus ex vnico MS. *Graece* vulgauit nouamque versionem suam addidit *Petrus Nannius*, Paris. 1541. 4. ap. Wechel. et Louanii, eod. a. 4. ap. Grau. quae editio *Graecolatina* repetita in Micropresbytico ex officina Henrici Petri vulgato Basil. 1550. fol. p. 470. et in Orthodoxographis Ioannis Heroldi ibid. A. 1555. fol. p. 351. [De resurr. mortuorum gr. Lugd. Bat. ex offic. *Plantin.* 1588. 8.] Sed latine hic liber Athenagorae, *Nannio* interprete, subiectus Philoni, Iudaeo, ex Gelenii versione edito. Basil. 1552. 8. Italice vertit *Hieronymus Faleti* Venet. 1556. 4. °) apud Aldum. Anglice *Richardus Porderus* Lond. 1573. 8.

[P] *APOLOGIA latine* ex *Io. Langi* versione cum eius commentario, inter Iustini, martyris, opera tom. I. pag. 217. Basil. 1565. fol. et ex versione *Suffridi Petri* [qui cod. MSt. visus est] cum scholiis eius vberioribus. Colon. 1567. [al. 1566.] 8. *Graece vero et Latine* cum *Conradi Gesneri* versione ac notis Tiguri 1557. 8. p) Basil. 1558. 8. *Gallice* per *Guidonem Gausfartum* Paris. 1574. 8.

VTRVMQVE OPVS Latine, Apologia ex *Conradi Gesneri* et liber de resurrectione ex *Nannii* versione recusum in bibliothecis Patrum, vt Paris. 1575. 1589. 1609. Colon. 1618. et nouissime Lugdun. 1677. tom. 2. [Inter *Franc. Rous* mella patrum, pag. 134. seqq.]

Graece et Latine cum iisdem versionibus, ad calcem libri subiunctis ex H Stephani recensione, qui apologiae MS. codicem graecum e bibl. Galliae, et libri de resurrectione Romae a Guil. Sirleto accepit, stilumque Athenagorae, plenum hyperbatis, passim parenthesibus distinxit, castigationesque addidit. Paris. 1557. 8. [cum notis mstis *Scaligeri*, in cat. bibl. Heinsianae pag. 61. nr. 13]

Cum iisdem versionibus, et Gesneri ad apologiam, *H. Stephani* ad vtraque notis. Tiguri 1559. fol. inter Theologorum aliquot Graecorum veterum Orthodoxorum scripta, quae sunt Canones SS. apostolorum et XIII. Conciliorum, Ignatii epistolae, Aeneae Gazaei Theophrastus, Demetrii Cydonii de morte contemnenda, Hermiae irrisio philosophorum gentilium et Agapeti scheda regia ad Iustinianum, imper. — graecolat. cum Iustino, mart. Paris. 1615. fol. et Colon. 1636. fol.

Cum iisdem versionibus, notisque *Frontonis Ducaei*. In auctario bibliothecae Patrum Paris. 1624. fol. vol. I. pag. 50.

Cum

*) Scripta illa, a Georgio Valla iunctim edita, recensui lib. IV. c. 28. vbi de scriptis Aphrodisei num. 12. [vol. V. pag. 665.]

o) It. ib. 1557. 4. si reuera exstitit ed. h. anni, et Veronae (1735.) 4. *Paiton.* bibl. degli autori — volgarizzati, I. pag. 134. *Clement.* bib. curieuse etc. II. p. 182. et *Freytag.* analecta litter. pag. 55. sq. *Harl.*

p) In *Maittaire* A. T. tom V. s. indice, p. 89. citatur edit. *Athenagorae* — apologia pro christianis, graece, et seorsim latine, *Conrado Gesnero* interprete, *Parisiis*, apol. Io. Benenatum, 1577. 8. — In catalog. libr. bibl. *Tigurinae* tom. I. pag. 73. exstat: Athen. apologia pro Christianis, gr. et lat. *Tiguri.* 1560. fol. — In bibl. Nic. Heinsii, (Lugd. B. 1682 8) pag. 60. nr. 11. exstabat *Athenag.* de resurrect. mortuorum, gr. 8. anni nota non adscripta: an erat Plantiniana editio supra memorata? *Harl.*

Cum iisdem versionibus et notis breuibus *Io. Felli*, Oxoniensis episcopi. Oxon. 1682. 12. e theatro Sheldoniano. [In bibl. Bodlei. I. p. 84. est apol. latine tantum cum msst. collata. Oxon. 1682. 8.]

Apologia cum Suffridi Petri, et liber de resurrectione cum Nannii versione, additis notis variorum et nouis *D. Adami Rechenbergii*, theologi Lipsiensis, animaduersionibus. Lips. 1684. 1685. 8. duobus voll.

Apologia cum Gesneri, et liber de resurrectione cum Nannii versione, notisque integris variorum post textum separatim positis, nouisque commentariis textui subiectis *Eduardi Dechair*, qui Graeca, in sectiones diuisa, ad priores editiones et MSS. 2. Bodleianos et Etonensem recensuit atque versiones passim castigauit, Baroniique nonnulla (ex annalibus ad A. C. 179.) et Petri Halloixii ac Dodwelli [?] (ex diss. XI. Cyprianic. §. 37. seq.) et Georgii Bulli (ex defensione fidei Nicaenae) de Athenagora subiunxit. Oxon. e theatro Sheldoniano 1706. 8. *Fabr.*

[— Legatio et de resurrectione mort. gr. ac. lat. cum notis *Prudentii Marani*, codd. msstis vsi: cum eiusdem Iustino Hag. Com. 1742. fol. pag. 277. sq.

Athen. legatio et de resurrectione, in *Gallandi* bibl. P.P. II. 3.

Commoda est editio: *Athenagorae deprecatio* (vulgo, *legatio*) pro Christianis cum varietate lectionis et perpetuo commentario *M. Io. Gottlieb Lindneri*, rectoris scholae Arnstad. Longosalissae, 1774. 8. — Einsdem curae posteriores in Athen. deprecationem etc. ib. 1775. 8. *Harl.*]

Gallice, Arnoldo Ferrono, siue Ferrerio interprete. Burdegal. 1577. 4. *Fabr.* Athenagorae legatio et lib. de resurrectione mort. etc. — anglice vertit et duas praemisit diss. *Dauid Humphreys*. Lond. 1714. 8. v. *Brüggeman* View etc. pag. 357. — De Athenagora scripsit *Nath. Lardner* in: Credibility of the Gospel History, part. II. vol. I. cap. 18. pag. 404. sqq. add. *Io. Fabric.* in hist. suae bibl. pag. 62-64. aliosque, quos laudaui in Introd. l. cit. *Harl.*

Suppositum Athenagorae opus de vero et perfecto amore.

Sub Athenagorae, philosophi Atheniensis, nomine prodiit etiam gallice, veluti e Graeco conuersum opus, tributum in libros decem *de vero et perfecto amore*, siue de castis amoribus Theogenis et Charidis, Pherecydisque ac Melangeniae. Interpres *Fumaeus*, (Mr. Fumée, Seigneur de Genille,) qui codicem graecum a Lamanaeo, Protonotario cardinalis Armaniaci, accepisse se testatur, versionemque suam gallicam eidem Lamanaeo 4 Octobr. 1569. inscripsit, non dubitat, auctorem esse illum Athenagoram, cuius apologia et liber de resurrectione exstat, quod etiam e stilo et colligendi ac differendi ratione putat esse perspicuum. Graeco sophistae sine tergiuersatione adscribit *Rolandus Maresius* lib. 1. epist. 26. et tamquam veterem scriptorem laudat *Bochartus* geograph. sacr. p. 638. At *Gisbertus Cuperus* in Harpocrate pag. 119. *cum tamen*, inquit, *auctorem vix credere ausim genuinum esse, licet illud sentiant illustres et praestantes viri, quia integra loca ex Plutarcho, Liuio, Herodoto, Curtio aliisque auctoribus ad verbum fere descripta sunt. Quod si fraus omnis abest, plurimi ille Athenagoras faciendus est certe, quia tot antiquitatibus aliisque praeclaris rebus abundat.*

undat. Idem in litteris datis ad me 10. Sept. 1710. *Mirum profecto est, libros illos amatorios, de quibus agis, non vulgari, et irascor eruditis, qui istis manus non admouent, cum id facile facere possint; non id opto propter historiolas illas fictas et lepidas, quas iuuentuti relinquo, sed quia saepe inde clare cognoscimus ritus et mores, qui in vsu tam graecis, quam aliis populis fuerunt, temporibus, quibus auctores fictionum illarum floruerunt. Cum autem mihi adnumeres varios eiuscemodi scriptores, patere, vt tecum agam de alio talis argumenti, in quo disputant viri eruditi. Est Athenagoras de vero et perfecto amore, qui, ex graeco versus, gallice editus est Parisiis anno 1599. hoc titulo: Du vray et parfait Amour escrit en Grec, par Athenagoras Philosophe Athenien: contenant les Amours honestes de Theagenes et de Charide, de Pherecydes et de Melangenie. M. Baudelot d'Airval* p. 182. *de l'Utilité des Voyages, genuinum putat esse hunc librum, tribuitque eundem Athenagorae, qui pro Christianis apologias scripsit. Ill. Huetius in prima editione libelli gallici, quem de hisce fabulosis historiis vna* [?] *cum historia fabulari, cui titulus Zaide, edidit, eiusdem est sententiae, sed eam in altera eiusdem libelli latina mutauit; hunc sequitur Tentzelius* pag. 206. *Exerc. selectar.; sed in Addendis in alia omnia abit, et Athenagorae iam Christiano fabulam illam adscribit* pag. 452. *Comparaui mihi hunc rarum librum, cum iuuenis admodum in Galliis essem, eundemque legi ea sedulitate et attentione, quam ab illa aetate quis desiderare posset; et nescio, qui fiat, vt et tunc et nunc semper historia illa mihi fuerit fitque suspecta. Non adducam in medium argumenta, quibus Huëtius mutata sententia impugnat Athenagoram illum, quamuis mihi, sancte testor, eadem notata sint; sed dicam tantum, multa, imo plurima ex autoribus graecis et latinis sumta esse verbo tenus, id quod Athenagoram, elegantem illum et eruditum Virum, fecisse, mihi non fiet verisimile, maxime cum latinam linguam, vti puto, ignorauerit. Exemplo vno et altero id docebo. Athenagoras ille* p. 200. *et aliis describit triumphum, quem Paulus Aemilius duxit splendidissimum de Perse, rege Macedoniae; sed illum omnem eodem plane ordine narrat nobis Plutarchus* p. 272. *et* 273. *adeo vt ouum ouo non sit similius; quae* p. 87. *et sequentibus commemorat de Nasamonibus, Psyllis, aliisque Africae populis, petita sunt ex Herodoti* lib. 4. c. 172. *et* 173. *et, quod mireris,* p. 91. *videtur describere pyxidem nauticam, licet obscure, vt scil. lateret, cum illa aetate instrumentum istud vtilissimum, nequaquam, quicquid nonnulli velitentur, cognitum fuerit. Quid quod triumphus naualis Octauii* pag. 22. *petitus videtur ex Liuii* 45. cap. 42. *et virum illum procul dubio dices non intellexisse quatuordecim remigum versus siue ordines* (*apud Liuium* 45, 35.) *cum eos* p. 23. *b. reddat,* quatorce rames: *sic quae* p. 32, 36, 39, 40. *libri primi, petita sunt ex eodem historico, lib.* 45. *c.* 42. *et aliis; lib.* 44, 34. *lib.* 31, 14. *et* 35, 32. *et* 38, 10. *Peccarem certe in communia studia, si te diutius detinerem, et loquerer de aliis auctoribus, ex quibus personatus ille Athenagoras petiit emblemata sua, et episodia; sed addam tantum, ea, quae* p. 67. *nobis narrat, omnia ex Liuii lib.* 45, *c.* 17 *et* 18. *absque nulla vel leuissima mutatione sumta esse, non secus ac ex Curtio, quae* p. 152. *nobis de Ammone propinat. Iam tibi, vir eximie, do considerandum, an recte haec historia fabularis attribui possit Athenagorae; mihi quidem id plane non videtur.* Hactenus vir eruditissimus.

In praefatione auctor meminit vastatae non diu ante, quam scriberet, Graeciae his verbis: *Et pour cet effet je me suis contenté de ramasser çà et là par nostre ville* (Athenes)

plusieurs memoires pour relever et enrichir une Histoire, qui s' en alloit quasi estre mise en aubli pour la longueur du tems et pour le ruines aduenues depuis en toutes les provinces de la Grece, [*] *desquelles nostre ville n' a pû estre exempte, et en a senty un coup si orbe, que à son occasion nous voyons maintenant les sciences et estudes n' a avoir plus de vigueur en icelle, et nos escholes s' en aller du tout perduës.* Ex quibus certum esse conficit Huetius pag. 44. libri de origine fabular. Romanensium, auctorem non esse Athenagoram, qui secundo post Christum natum saeculo scripsit, sed alium, qui vixit post direptam ab Alarico Graeciam; vel potius post oppressum nouissime graecum imperium a Turcis confictum esse existimat hoc opus ab aliquo e viris doctis Cardinalis Arminiaci familiaribus, nominatim a Guilelmo forte Philandro. *Mille*, inquit, *in lacis temporum horumce vltimorum agnosco mores et instituta antiquis incognita, quin et agendi ratio Sacerdotum et puellarum Hammoni consecratarum tam similis nostrorum Monachorum et virorum religiosorum conuentibus regiminique ita congruens longe dissentiunt ab iis rebus, quas et historia nos edocet de iis temporibus et locis, quibus vita monastica nata est et adoleuit. Ea cura quam auctor adhibet in explicandis quibusdam priscis ritibus, qui a nostris differant, in hominem tantum recentiorem cadit. — Multa adnotat ad priscos auctores qui exstant ad hunc diem, eosque illustrat, potissimum vero Herodotum, Plutarchum, Q. Curtium, Iamblichum philos. et Heliodorum, ex quibus praecipue sic tanquam ex fontibus notam suae fabulae hausit materiam. Sed et obseruationes quoque alias addit illis contrarias et aduersae, quas priscus aliquis auctor et rerum antiquarum peritior haud quaquam protulisset — Idem in media Graeciae luce item capitalem instituit eadem et serie et forma, ac si in ipso Lutetiae foro institueretur. — Brigittariae nomen ad exemplum nominis S. Brigitae Scoticae virginis haud dubie effictum etc. — Suam Architectonicae artis peritiam auctor ad fastidium vsque ostentat. — Sciunt omnes Cardinalem Arminiacum architectonicae arti impense fuisse deditum. Philander, Vitruuii commentator ipsi cliens erat addictissimus, vir certe in ea arte saeculi sui scientissimus, et literis quoque, quas humaniores vocant, ornatissimus. Quid quod Architectura falsi illius Athenagorae ad Architecturam Vitruuii quadrat aptissime?* His non obstantibus, fuere tamen, qui adhuc censerent ampliandum, vt Colomesius in Paralipom. de scriptoribus eccles. Sed quia nemo hactenus fuit, qui graecum codicem proferret, non difficulter adsentior virorum doctissimor. sententiae tot argumentis nixae, recentius esse commentum, et de virtutibus vitiisque huius dramatis lectores ad eundem *Huetium* pag. 53. seq. ablego, qui pag. 57. sq. praeterea obseruat, plane ad imitationem Heliodori totum opus esse compositum, iisdem fere nominibus amantium, euentibus multum similibus, [*] eodem librorum numero. Huetio adstipulatur etiam *Nourrius* tom. 2. adparat. ad bibl. Patrum diss. 3. p. 481. Editiones huius operis, Athenagorae tributi lectuque non iniucundi duae prodierunt, priorem ipse possideo, Baylio etiam memoratam editamque Parisiis apud Mich. Sonnium A. 1599. 12. foliorum 380. cum priuilegio regis, et praefatione Bernhardi Saniorry, Cal. Octobr. 1596. Alteram Paris. 1612. apud Dan. Guillemot excusam, in bibliotheca Isaaci Vossi euoluisse se testatur Caueus. *Fabr.* Conf. quoque *Clement* in bibl. curieuse, histor. et crit. tom. II. pag. 181. Non solum fraudem scite aperuit, sed etiam Fumaeum ipsum fuisse callidum operis spurii architectum, copiose demonstrat *De la Croze* in epistola ad I. Chstph. Wolfium, quam postea *Fabric.* in vol. VI. biblioth. gr. pag. 784. seqq. vet. edit. inseruit: quam tamen, quia recepta est in Thesauri epistol. Lacroziani tom. III. pag. 249. seqq. h. l.

h. l. excludendam potius, vt parcam chartae, quam recudendam esse arbitratus sum. *Harl.*

Athenagorae alii.

Fuere et alii Athenagorae, quorum decem vel vndecim obseruaui. 1) Athenagoras, qui cum Pharnabazo et Apollonide, Chio, vinctus traditus est Macedonibus, teste *Curtio* IV. 5. 17. 2) Athenagoras Cymaeus siue Cumanus, cuius meminit Cicero pro Flacco, cap. 7. 3) Athenagoras Argiuus, cuius mentio apud *Sextum Empiricum* 1. Pyrrhon. Hypotypos. pag. 27. 4) Athenagoras, rei rusticae scriptor, apud Varronem ac Columellam lib. 1. c. 1. 5) Athenagoras chirurgus, cuius meminit *Martialis* VIII. 41. IX. 97. etc. 6) Athenagoras, Milesius, de quo *Diodorus Sic.* lib. XX. tom. 2. pag. 820. sq. 7) Athenagors, episcopus Byzantinus, ab Andrea, apostolo, nonus, in Philippi, Cyprii, chronico, ecclesiae graecae p. 4. 8) Athenagoras, cui Boëthus, teste *Photio* cod. CLIV. dedicauerat librum suum περὶ τῶν παρὰ Πλάτωνι ἀπορουμένων λέξεων. 9) Athenagoras, princeps Mitylenes, cuius mentio in historia, siue dramate potius erotico *Apollonii Tyrii* pag. 694. sqq. in M. Velseri opebus. 10) Athenagoras, rhetor ineptus, quem perstringit *Ammiani* epigramma II. 46. p. 248. Anthologiae. 11) Athenagoras, regis Philippi Maced. praefectus, Liv. XXXI. 27. *Fabric.* Add. *Molerii* Homonymoscopia, p. 426. sqq. *Harl.*

XX. THEOPHILVS, ex ethnico q) et ipse Christianus, atque hinc Antiochiae episcopus

q) *Theophilus* ad Autolycum lib. I. pag. 78. D. *Tenzelii* diss. select. p. 209. sq. Caueus, Tillemontius et Halloixius in vita Theophili etc. *Fabric.* A pristina et communi sententia, Theophilum ante professionem christianam fuisse idolorum cultorem, discedit *Hosmann.* in praefat. germanicae versioni, infra memorandae, praefixa pluribus rationibus, haud omnino leuioribus, demonstraturus, Theophilum fuisse ortu Iudaeum, et sectae Sadducaeorum addictum, ideoque, quamdiu christianorum sacrorum expers fuisset, mortuorum reditum ad vitam pristinam negasse, et Hebraeos potuisse adpellare maiores suos, Abrahamum vero suum patriarcham etc. Atque *I. G. Walchio* in historia eccles. N. T. p. 638. atque *Hambergero* in Z. N. II. p. 423. sq. *Stollio* in: Nachricht von Kirchenvätern, pag. 73. seqq. qui tres VV. DD. vitam scriptaque vera spuriaque, aut simul placita Theophili modo copiosius, modo breuius, enarrant, ad pluresque, qui de eo scripserunt, prouocunt VV. DD.) *Zieglero* in: theologischen Abhandlungen, part. I. pag. 108. aliisque illa Hosmanniana sententia haud multum a verisimilitudine abesse videtur. Contra *Samuel. Gottl. Lange* in Geschichte der Dogmen part. I. pag. 261. sqq. de Theophilo eiusque doctrina atque opinionibus, pristinam tuetur sententiam vel loco, quo secus sentientes potissimum vti solent, nixus in §. 19. libr. 1. ad Autol. p. 60, 62. edit. Wolfianae, vbi confitetur Theophilus, se antea quoque dogma de resurrectione mortuorum non admisisse; sed, postquam de illa doctrina cogitasset diligentius et scripta *prophetarum* sacrorum cognita sibi reddidisset, illud verum habere. Ex quo colligit Lange, Theophilum antea ignorasse scripta V. et N. T. adeoque ante professionem christianae disciplinae necessario addictum fuisse religionibus prauis: idque eo confirmari videtur Langio, quod Theophilus vsum et familiaritatem cum erroribus et superstitione paganorum et cum graecis auctoribus prae se ferat. Enimuero forsan potest responderi, Theophilum, quamdiu Sadducaeorum sectae adhaereret, more illorum libros prophetarum haud habuisse diuinos, aut canonicos, ideoque illorum auctoritatem minoris aestimasse; postea vero, conuictum erroris, illis omnem adhibuisse fidem. De eius cognitione prauarum religionum et scriptorum graecorum interiore, vel Iosephi, Iudaei, exemplum testatur, Iudaeos illo tempore haud omnino

ſcopus r), Erotis ſucceſſor, ſcripſit [P] poſt M. Aurelii Veri mortem circa A. C. 181. s) non diu ante obitum ſuum *libros III.* *περὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως* t) *ad Autolycum,* tum

omnino abhorruiſſe a lectione et ſtudio graecorum profanorum auctorum atque quum maxime inter idolorum cultores commorarentur, facilius potuiſſe ſibi comparare notitiam ſuperſtitionum rituumque falſorum pleniorem. Denique fieri etiam potuit, vt Theophilus, caſtra chriſtianorum ſequutus, ad veritatem doctrinae Chriſtianae tuendam et a criminibus aduerſariorum melius firmiusque vindicandam maiorem operam in cognoſcendis erroribus a vero dei cultu alienorum et legendis ſcriptoribus graecis collocaret. Sed haec in coniecturis poſita ſunt. *Harl.*

r) Ita *Euſebius* IV. 24. hiſt. et *Hieron.* c. 25. de S. E. atque in epiſt. 151. ad Algaſiam. *Martyrolog.* rom. 13. Octobr. Etiam in codice MS. Regis Chriſtianiſſimi libris Theophili hic titulus praefigitur: Θεοφίλου πατριάρχου ὄντος Ἀντιοχείας πρὸς Αὐτόλυκον Ἕλληνα, περὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως, καὶ ὅτι τὰ θεῖα λόγια τὰ καθ' ἡμᾶς ἀρχαιότερα καὶ ἀληθέστερά ἐστι Ἀιγυπτιακῶν καὶ Ἑλληνικῶν καὶ πάντων τῶν ἄλλων συγγραφέων. Equidem *Gennadius* c. 33. de S. E. libros tres de fide ſub Theophili Alexandrini nomine titulatos legiſſe ſe ſcribit. Et H. *Dodwello* librorum ad Autolycum auctor videtur Theophilus Antiochenus iunior, qui ſcripſerit poſt annum CHRISTI 205. ſub Seuero imp. quam ſententiam defendit in obſeruationibus ad opera poſtuma Io. Pearſonii Lond. 1688. 4. pag. 11. ſq. tum in ſingulari diſſ. adhuc inedita, quam cum noua, quam iam pridem parat, librorum Theophili editione et diatriba ſua de Theophilis luci non inuidebit *Gottlieb* ſiue Theophilus *Schelwigius*, humaniorum litterarum in Gedanenſi gymnaſio profeſſor. [Sed permiſit adparatum ſuum I. C. Wolfio.] Verum libenter adſentior Euſebio et Hieronymo, praecipue quum Gennadius titulo illi nec ipſe habuerit fidem, et Dodwelli obiectionibus iam ſatisfeciſſe videantur *Tillemontius* ad vitam Theophili tom. 3. Memor. hiſt. eccleſ. nota 2. et *Caueus* parte altera hiſtor. litterariae. Idem *Dodwellus* librum tertium Theophili, (quem *de temporibus* vocat *Lactantius* lib. I. c. 23. quoniam temporum rationes in eo ab orbe condito ad M. Antonini Veri imperium ſuccincte pertexit,) ſeparatim ſcriptum et ante priores duos Autolyco miſſum exiſtimat, vt laudatus Schelwigius me docuit, quod minus videtur eſſe a veri ſimilitudine alienum, atque ſuboluit etiam *Grabio* p. 220. tom. 2. ſpicileg. *Fabr.* Alium Theophilum, noſtro iuniorem, ſub Seuero libros ad Autolycum ſcripſiſſe, *Dodwell* iam in Diſſertationum in Irenaeum diſſert. II. §. 44. pag. 171. et §. 50. p. 182 ſtatuit: ſed *Wolf.* in praef. mem. et *Hofmann* in praef. adſerere ſtuduerunt libros Theophilo noſtro, epiſcopo Antiocheno, et Dodwelli argumenta ſub examen vocarunt atque refutarunt. Neutiquam tamen *Semlerus* in hiſtoria doctrinae chriſtianae, praefixa tom. II. Theologiae polemicae Baumgart. pag. 82. not. 81. id explorarum habet. Immo potius, quod in libris Theophili multa conſpicerent cum Iuſtini apologia, varia loca graeca minime adducent ad credendum, libros ad graecum idolorum cultorem eſſe ſcriptos, et propter longiora ex ſacro codice, graece verſo, et ex libris ſibyllinis excerpta, tum quod, manifeſto adpareat, loca in quibus antiquitas Iudaeorum eorumque hiſtoriae demonſtratur, eſſe ex Ioſepho ducta, ſuſpicatur, libros illos demum ſaeculo III. ab homine quodam chriſtiano, forſan in Aegypto (vbi quidem ſuam diſciplinam et doctrinam de λόγῳ hauſiſſe videatur) viuente, qui ſub nomine *Theophili,* h. e. qui deum amet, voluerit latere, et nomen aduerſarii, Autolyci, finxerit, eſſe compoſitos: inde vero facile factum eſſe, vt auctor iſte ignotus cum Theophilo, epiſcopo Antiocheno, confunderetur. Ingenioſa eſt haec coniectura. At enim, ſi Theophilus ortu fuit Iudaeus, nouerat Iudaeorum hiſtoriam et ſi forſan cum philoſophis Chriſtianis philoſophiae aegypt. gnaris et adſeclis forte, in Aegypto verſatus eſt nonne iis Semleri iudicium aut ſuſpicio debilitari poterit. Quod autem Fabricius cum Dodwello exiſtimat, librum tertium ſeparatim eſſe ſcriptum, quod etiam probabile videtur *Roeslero* in biblioth. patrum eccleſiaſtic. tom. I. pag. 251. not. 40.) et *ante priores duos* Autolyco miſſum; *Wolf* in praefatione et *Walchius* l. c. p. 640. poſteriorem reiiciunt ſententiae partem, et ex ipſis ſingulorum librorum initiis, illos eo ordine, quo nunc exſtant, conſignatos fuiſſe, coniiciunt. Priorem vero partem veram, immo cognitum compertumque eſſe iudicant, libellos iſtos, (vt verbis vtar Walchii,) non eodem tempore; ſed interiecto quodam eius ſpatio ſeparatim elaboratos et ſigil-

tum adhuc ethnicum *u*), ceterum virum eruditum ac librorum helluonem *v*), qui noctes solidas inter libros libenter soleret consumere, et veritatis cupidissimum *w*).

Primus *Graece* ex Arsenii codice *x*) quem Venetiis Io. Frisius descripserat, edidit *Conradus Gesnerus* Tiguri 1546. fol. cum Antonii ex Maximi locis communibus, Maximi Centuriis et Tatiano. Atque eodem anno ibidem *latine*, *Conrado Clausero*, non, vt Nourrius pag. 506. adfirmat, Gesnero interprete. Gesnerus hoc inscribit titulo: *de DEo et fide Christianorum contra gentes*, *Institutionum libri tres ad Autolycum*. Institutionum libros adpellat, quod Eusebius dixit στοιχειώδη συγγράμματα. Vide Gesneri epistolam de scriptis a se editis p. 23. b.

[**] *Latine* ex eadem Clauseri versione occurrit in bibliothecis Patrum, Paris. 1575. 1589.

sigillatim ad Autolycum missos; deinde vero, tamquam ad idem argumentum spectantes, a librariis vno volumine comprehensos esse. Quare cum Hosmanno dubito, inscriptionem, quae etiam in codicibus variat, toti opusculo ab ipso auctore esse praefixam. De Theophili autem ingenio, eruditione haud vulgari, placitis atque opiniunculis, praesertim de eius doctrina de λόγῳ, et quae Petauius, Nic. de Nourry, Ge. Bullus, Whiston aliique in vtramque disputarunt partem, latius exposuerunt Stolle et Semler ll. citt. et *Brucker* in historia critica philos. tom. III. pag. 399. sqq. (qui in adpendice s. vol. VI. p. 538. iudicat, Semleri de auctore rationes, mereri, quae expendantur,) *Io. Ge. Arnold. Oelrichs* in comment. de vera et certa eorum, qui medio secundo atque ineunte III saec. floruerunt patrum de ratione s. relatione filii s. verbi cum patre sententia, Gotting. 1787. 4. pag. 30. sqq. in primis *Roesler* ac *Lange* locc. memm. quorum postremus pag. 265. acute obseruat, Theophilum fuisse primum, qui plurium superiorum doctorum philosophemata studeret consociare, et secundum illos suam de λόγῳ doctrinam conformaret. Add. *Io. Fabricium* in historia bibl. Fabricianae, tom. I. p. 63. (vbi valde laudat Theophili librum, et pag. 56. ac *Moller.* in Homonymoscopia pag. 525. *Harl.*

s) Hunc titulum habent in MS. regis Galliae, teste *Sirmondo* in limine notar. ad Rufini librum de fide tom. I. Opp. p. 273. Ibidem libros tres de fide, quos sub Theophili Alex. nomine Gennadio lectos iam dixi, a tribus Theophili ad Autolycum libris Sirmondus, praeter rem, vt opinor, distinguit.

t) *Wolf.* in praef. ad suam edit. putat, libros esse scriptos intra an. 180-183. *Schroeckh* vero in histor. eccles. tom. III. pag. 138. intra ann. 170-180. Prior sententia verisimilior esse videtur. *Harl.*

u) *Theophilus* ad Autolycum lib. I. pag. 69. b. et lib. 3. 119. a.

v) Lib. 3. p. 119. a. 138. d.

w) Lib. 1. pag. 69. b. lib. 3. pag. 127. b. Scripsisse tamen Autolycum libros aduersus Christianos, vt Tillemontio videtur, aegre mihi persuadeo. Neque apud Theophilum initio lib. 1. λόγος ita accipere necesse est.

x) *Theophili* libr. III. de Christianorum fide supersunt in cod. *Veneto* D. Marci CCLXXXXVI. (teste catalogo pag. 260.) — liber *tertius*, in cod. Paris. bibl. publ. DCCCLXXXVII. de quo multus est Wolfius in praefat. — Secundum *Montfaucon* bibl. — msstor. sunt in bibl. *Vaticana Theoph. Antioch.* commentaria, (pag. 14. et 142.) et in cod. Laur. Medic. Theoph. homiliae inter homilias in euangelia variorum patrum; (pag. 280.) *Oxon.* in cod. Bodlei. MMXXXX. ur. 8. sec. catal. I. p. 106. de quo conf. Wolf. l. c. Horum tantum codd. notitiam inuestigando acquirere potui. Atqui insignis codd. raritas vel ex testimonio *Latini Latinii* cognosci potest. Is enim in tom. II epist. pag. 113. adfirmat, praeter exemplar bibl. Matthiae, Vngarorum regis, e quo edd. Theophili Antiocheni sumtae fuerint, nullum se codicem Romae vel vsquam alibi reperire potuisse: quem locum debeo Fabricio nostro tum in bibl. Gr. vol. XII. libr. VI. cap. 7. pag. 654. tum in Delectu argumentorum et syllab. script. de veritate christiana, pag. 56. vbi plurima, quae in bibl. Gr. b. l. scripserat, repetiit, et perpauca adiecit. *Harl.*

1589. 1609. 1644. Colon. 1618. 1677. tomo 2. [et inter *Franc. Rous* mella patrum. Lond. 1650. 8. pag. 124.]

Graece et Latine cum Clauseri versione in Orthodoxographis Io. Heroldi, Basil. 1555. fol. p. 285. et ad calcem Iustini, martyris, per Io. Langum, Paris. 1615. et 1636. et Coloniae (Witebergae) 1686. fol. cui postremae editioni accesserunt notae B. D. *Christiani Kortholti*, iam ante editae Kiloniae 1675. fol. [— gr. et lat. cum notis *Prudentii Marani*; cum Iustino martyre, Hag. Com. 1742. fol. pag. 338. sq. — In *Gallandii* biblioth. P. P. II. 77. *Harl.*] Etiam prodierunt Theophili Antiocheni libri in auctario bibliothecae Patrum graecolatino Paris. 1624. fol. cum notis *Frontonis Ducaei*. Oxoniae nitidam editionem curauit *Io. Fellus* Oxoniensis episcopus, A. 1684. 12. cui ad codicem Bodleianum emendatae Clauseri versio castigata et breues notae accesserunt. Tabula etiam subiicitur, ex qua rationes temporum, quas sequitur Theophilus, licet colligere, qualem exhibet etiam *Nourrius* adparatu ad bibl. Patrum pag. 515. *Fabric.* *Theoph. ad Autolycum libri tres*, graece, ad fidem codicis msti Bodleiani et ex parte regii Paris. denuo recogniti et pluribus in locis castigati, versione latina frequenter emendata, notisque tum aliorum, tum suis instructi a *Io. Christph. Wolfio.* Hamburgi 1724. 8. Praeter textum emendatiorem haec ed. varias easque egregias accepit accessiones. In prolegomenis enim disputat Wolf. contra Dodwellium. Post illa recudi fecit praefat. *Felli* et diss. *Io. Ern. Grabii*, quae in spicilegio patrum seculi II. p. 218. sqq. exstat y). Calci textus subiecit vindicias Theophili, ex *Georgii Bulli* defensione fidei Nicenae petitas, et Petauio quondam oppositas: tum dissert. *Steph. Souciti*, e S. I. ad libr. II. §. 18. primum memoriis litterar. Treuultinis a. 1708. pag. 605. sqq. postea eius Recueil etc. collectioni dissertatt. criticarum in loca S. S. difficiliora, Paris. 1715. 4. galliee editae insertam, a Wolfio autem in latinum sermonem translatam: dein Dodwelli sententiam, in dissert. epistolica anglicana propositam, qua Theophilum quoque opinatur censuisse *animam esse principium naturaliter mortale*, examinat. Denique Obss. quasdam *Nic. le Nourry*, ad Theophilum spectantes, ex eius adparatu ad bibl. max. patrum tom. II. pag. 491. sq. repetiit. Conf. Lips. acta erud. m. Febr. a. 1724. pag. 56. sq. — *Don. Wilkinsium* promisisse edit. cum *Rich. Bentleii* castigationibus et *Henr. Dodwelli* diatriba de Theophili aetate, et *Io. Massoni* diss. in eumdem chronologica, memoriae prodidit *Fabric.* in bibl. gr. XII. pag. 955. At enim, quantum equidem scio, illa edit. non adspexit lucem.

Theophili libros anglice vertit notisque illustrauit *Ios. Betty.* Oxon. 1722. 8. — De hac versione *Fabric.* loco modo memor. „in bibliotheca, aiebat, theologico-philologica Bremensi tom. V. pag. 163. lego etiam, *Hermiam* additum, quem in exemplo, quod euolui, frustra quaesiui. Quod autem anglicus interpres a Theophilo suo pag. 208. putat citari *librum*, quem ipse scripserit *de genitura mundi*, non ego credulus illi; verius enim est, respici ad primum Moysis librum, vt a Wolfio recte fuit adnotatum." Germanica versio sic est inscripta. *Des H. Theophili*, sechsten Bischoffs zu Antiochia, *drey Bücher an Autolycum*, einen gelehrten Heyden: darinn der Aberglaube beschämet, und die christliche

y) Tom. I. Oxon. 1699. 8. vbi Grabius *fragment. comment. Theophili* publicauit: sed confer de Grabii errore *Ittig.* in histor. eccles. secundi saec. selectis capp. pag. 33. sq. vbi a pag. 29. de Theophilo agit vberius, et *Wolf.* in nota subiecta.

liche Religion beschützet wird. Aus dem Griechischen übersezt, auch mit einer Vorrede und Anmerkungen vermehret von *Gustav. Christ. Hosman*, Predigern — in Kiel. Hamburgi 1729. 9. — Quaedam scripta, ad historiam librosque Theophili spectantia, citaui in Introd. in hist. L. gr. II. 2. pag. 207. quibus addantur *Io. Gottl. Walpurgeri* Theophilus Antiochenus boni pastoris in ecclesia typus. Chemnic. 1735. 4. — *Nathan. Lardner* Credibility of the Gospel History, part. II. vol. II. cap. 20. pag. 425. sqq. — *Io. Iortin* obss. in Theophilum, in eius Remarks on ecclesiastical History. vol. II. p. 196-206. *Harl.*

2. *Commentarios in Euangelium* a Theophilo, quatuor euangelistarum dicta in vnum opus compingente, graece scriptos legit olim *Hieronymus* praef. ad Matthaeum, atque nonnulla ex illis producit epist. 151. ad Algasiam quaest. 6. licet c. 29. de script. ecclesiasticis testetur, illos sibi cum aliorum Theophili voluminum elegantia et phrasi non videri congruere. Exstant hodie latine sub Theophili Antiocheni nomine *libri quatuor commentariorum* siue potius Scholiorum allegoricorum in integra Euangelia, sed in varia euangelistarum loca. a longe iuniore aliquo scriptore catholico post Hieronymum, et latine, (vt perspicuis argumentis z) patet) composita, in quibus illa quidem quae e Theophilo Antiocheno Hieronymus aa), sed et multa alia, quae iisdem verbis latinis apud Cyprianum, Ambrosium, Hieronymum bb) leguntur, tum mentio de Monachis pag. 170. B. occurrit. vt omittam, quod Christus Deus de deo, deus et homo in vna persona p. 174. A. et G. 175. D. iis verbis describitur, quibus id Theophili aetate vix a [?] quoquam factum. Vtique igitur adsentior Cotelerio cc), Tillemontio dd) et aliis viris eruditis, qui hos Commentarios Theophili Antiocheni esse negant, licet ex Theophili commentariis ab Hieronymo lectis et aliis perantiquis scriptoribus excerpta continere mihi persuadeam; vnde non mirum, in illis reperiri, quae cum Theophili libris ad Autolycum et aliis vetustissimis monumentis conueniunt, vt monet *Richardus Simon* libro 3. hist. criticae N. T. p. 7. Editiones horum Commentariorum nullas comperi, nisi quae in bibliothecis patrum exstant Paris. 1575. 1598. 1609. 1654. Colon. 1618. et Lugd. 1677. cuius postremae editionis paginas paullo ante citaui. *Fabr.* Praeterea *Fabr.* in bibl. gr. XII. pag. 655. „de Theophili, aiebat, Antiocheni commentario in Euangelium haec *Zacharias Chrysopolitani* adscribere iuuat, tom. 19. bibl. patrum edit. Lugd. pag. 738. *Non absonum videtur, euangelium compendiose nos recipere in vno opere Theophili episcopi vel Tatiani seu Ammonii Alexandrini, aut alius cuius libet, congruo componentis ordine, vnam ex quatuor narrationem.* Idem pag. 492. *Ad haec pater Hieronymus in homilia de villico iniquitatis, introducens Theophili expositiones, hanc eius laudem adiecit; Theophilus antiochenae ecclesiae septimus post Petrum apostolum episcopus*

z) Lib. I. pag. 167. c. (tom. 2. bibl. Patrum Lugd. part. 2. ad verba Matthaei V. Iota vnum vel vnus apex: *per iota Vetus Test. significat, iota enim pro decem est apud Graecos. Apex autem quatuor literas habens per euangelium quadruplex, testamentum indicat nouum.*

aa) *Grabe* tom. 2. spicileg. pag. 221.

bb) *Albertinus* de Eucharistia p. 368. *Nourrii* Apparat. ad bibl. patrum p. 119.

cc) *Coteler.* notis ad Ignatii epist. p. 16. *Fabr.* Ittig. in select. capp. l. c. pag. 32. putabat, latinum hunc in euangelia Theophili commentarium, quem hodie habemus, versionem tantum latinam esse graeci, qui deperditus sit, commentarii: sed *Stolle*, pag. 76. adsentiri malit Fabricio. *Harl.*

dd) *Tillemont* ad vitam Theophili nota 1.

pus, quatuor euangelistarum in vnum opus dicta compingens, ingenii sui nobis monumenta demisit. Meminit iterum pag. 855." Adde supra, vol. IV. pag. 881. *Harl.*

Scripta Theophili Antiocheni deperdita.

Contra Hermogenem. *Euseb.* IV. 24. hist. *Hieronymus* cap. 25. de script. eccles. *Theodorit.* lib. I. de haeret. fab.

Contra Marcionem. *Euseb. Hieron.* et *Theodorit.*

Κατηχητικά τινα αὐτοῦ βιβλία. Euseb. quod Hieron. reddit: *breues elegantesque tractatus ad aedificationem ecclesiae pertinentes.* Niceph. IV. 9. θεῖων μετὰ κατηχήσεων.

Legi et sub nomine eius, inquit Hieronymus, *in Euangelium, et in Prouerbia Salomonis commentarios, qui mihi cum superiorum voluminum elegantia et phrasi non videntur congruere.*

Alii Theophili.

1. *Theophilus*, comicus veteris comoediae, de quo supra lib. 2. cap. 22. [vol. II. pag. 500. seq.]

2. Theophilus, geographus et historicus, Iosepho, Plutarcho, Ptolemaeo et Stephano laudatus, de quo *Vossius* in hist. graecis. [et Mongitor. bibl. sicula, II. pag. 250.]

3. Theophilus, qui de agricultura scripsit, memoratus Varroni et Columellae.

4. Theophilus, nobilis, (vel Alexandrinus, vt Syrus auctor Lexici apud *Tentzelium* p. 208. diss. select. vel) Antiochenus, a Petro, apostolo, ad christianam fidem perductus, si credimus scriptori recognitionum *Clementis* X. 71. Idem nempe κράτιστος ille Θεόφιλος, cui S. Lucas euangelium et acta apost. inscripsit, quemque ee) cum Antiocheno nostro episcopo male confundunt [†] *Isidorus* VI. I. Orig. *Guil. Tyrius* IV. 19. de bello sacro, *Iac de Vitriaco* c. 32. hist. Hierosol. *Blondus* Decad. 2. lib. 3. p. 214. *Christianus Lupus* ad Tertull. de praescript. p. 212. aliique. *Fabr.* Conf. *Schmid.* in historia saeculi II. fabulis maculata, p. 44. sqq. *Tentzelii* diss. select. part. I. p. 207. sq. — De *Theophilo*, cui Lucas historiam sacram inscripsit, et quem praeter alios cum theophilo Antiocheno confundit *Hugo de S. Victore* praenotionibus elucidatoriis de sacris scriptoribus, cap. 10. peculiarem diss. confecit *Heumann*, quae legitur in biblioth. historico-philologica, classis IV. fascic. III. Bremae 1721. 8. nr. III. pag. 483. seqq. cui *Theod. Hasaeus* ibid. pag. 506. seqq. subiecit *fecilimentum*: et huius frater, *Iac. Hasaeus*, ibid. in fasc. VI. pag. 1048. sqq. contra Heumannum late docteque disputat de Theophilo nostro, quem Alexandrinum et Arabarcham vel Ethnarcham Iudaeorum fuisse, adeoque obiisse magistratum, a Luca, qui in eius aliorumque gratiam scripsisset historiam suam, meliora edoctum, contendit. Heum. autem primum disputat de potestate et vsu voc. *Theophili* ac nomine illo vulgato: tum §. 4. docet, illum, ad quem scripsit Lucas, gessisse a parentibus inditum nomen, nec vero innui a Luca Theophilum, Antiochiae episcopum, nec, quae *Mori* ad Luc. I. I. erat opiniuncula, Theophilum, a *Tacito*

ee) Hunc errorem Nicephoro Callisti praeter rem impingit Tentzelius pag. 207. diss. select.

Tacito Annal. II. 5, 2. memoratum: narrationem vero et lexicographi Syri et Clementis, licet nonnullis viris doctis probatam, esse fabulis adgregandam. Contra pluribus ex vi et vsu voc. Κράτιστος, quod illo aeuo proprium fuisset magistratuum eminentiorum, ostendere studet, Theophilum Lucae magistratum gessisse summae potestati proximum et fuisse idolorum cultorem. *Iacob. Hasaeus*, cuius sententiam modo memoraui, primum in hist. critique de la Rep. des lettres tom. XII. p. 52. seq. censuit, et postea vberius id sumsit sibi demonstrandum in bibl. laudata Bremensi, l. cit. nos stare posse Lexicographi Syri auctoritate; atque *Theodor. Hasaeus*, frater illius, antea in sicilimento mem. pag. 514. sqq. Theophilum, Matthiae patrem, ex sacerdotali genere ortum et summum fuisse Iudaeorum sacerdotem, esse autem dein potuisse christianum, sane illum, ad quem libros suos diuinos allegauit D. Lucas, euincere conatur. (Add. *Wolf.* curas philol. et criticas, ad acta apostolor. cap. 1.) — Triumviri autem illi multos alios *Theophilos* ex omni antiquitate collegerunt tamquam supplementum ad hunc Fabricii catalogum. Atque ipse *Fabricius* in bibl. gr. VI. cap. 7. vol. XII. pag. 648 et 654. sqq. plures *Theophilos* produxit in lucem, et obiter laudauit biblioth. Bremens. Ego vero illorum memoriam hic repetam. *Harl.*

5. Theophilus, Caesareensis episcopus, Antiocheno episcopo, cuius scripta iam retuli, aetate suppar. Eius relationem de decreto Caesareensis synodi, A. C. 196. habitae de Paschate sub falso *Philippi* nomine edidit *Bucherius* pag. 469. ad Victorii Aquitani canonem paschalem. Sub Theophili nomine exstat apud *Bedam* lib. de aequinoctio tom. 2. Opp. pag. 222. et in Conciliis *Labbei* tom. 1. pag. 596. et emendatius in noua *Baluzii* collectione pag. 13. Suspecta tamen merito videtur Santebeuuio, Bosqueto et Tillemontio, quem vide nota 2. ad vitam S. Victoris, papae, tom. 3. mem. eccl. pag. 479. seq. De Theophilo ipso adeundus *Eusebius* V. 23. et *Hieronymus* cap. 43. catalogi. *Fabr.* In tom. XII. pag. 655. haec addidit Fabr. „De Theophili, *Caesareensis* episcopi, octoeteride adeundus *Sam. Petitus* eclog. chronolog. pag. 151. Ex eius epistola synodica aduersus eos, qui quarta decima luna cum Iudaeis pascha celebrant, locum adfert *Rabanus Maurus* libro de computo cap. 64. tom. I. misc. Baluzii p. 60." add. infra in hoc cap. de deperditis scriptor. saec. II. nr. 22. *Harl.*

6. Theophilus, Areopagitico iudicio falsi damnatus, de quo *Tacitus* II, 55. Annal.

7. Theophilus, medicus, de quo *Galenus* de symptomatum differentiis cap. 3. *Fabric.* v. in Elencho medicorum vett. infra vol. XIII. pag. 434. vbi duo alii *Theophili*, medici, citantur, alter comes archiatrorum, alter protospatharius, de quo vberius agit *Fabr.* in vol. XII. p. 648. sqq. siue lib. VI. cap. 7. et alibi, in eodem, et IX. ac XIII. voll. ed. vet. Ab illo haud diuersus *Hasaeo* in bibl. Brem. l. c. pag. 508. videtur is, cuius commentar. in Hippocratem exstat in bibl. Ambros. Mediol. teste *Montfauc.* in diario ital. pag. 16. nec is, qui βραχυλογώτατος dicitur in cod. Vssenb. secundum bibl. msst. indicem p. 536. Atqui tres codd. comm. Theophili, protospatharii in Hippocr. aphorismos exstant in bibl. publ. Paris. etc. *Harl.*

8. Theophilus, cui Hippolytus dicauit librum de Antichristo, a Marqu. Gudio editum *Fabr.* Cum hoc idem forte Κράτιστος Θεόφιλος, quem adloquitur *Methodius* apud Epi-

 phanium

phanium tom. I. lib. II. contra haeref. pag. 540. 560. 590. *Fabr.* Sed haec coniectura, quam idem Fabr. fouet in notis ad Hippolytum pag. 4. *Heumanno* in bibl. hist. philolog. Bremensi class. IV. fasc. III. pag. 494. not. haud omnino certa esse videtur. *Harl.*

9. Theophilus, Alexandriae ab A. C. 385. ad 412. episcopus, de cuius scriptis erudite Caveus, cui addes, quae ex *libro aduersus Iohannem Chrysostomum* adfert *Facundus* lib. VI. tom. 2. Operum Sirmondi pag. 595. seq. De epistolis paschalibus, quarum ternae ad Aegypti episcopos latine ex Hieronymi versione leguntur tom. 4. Operum Hieron. p. 691. sq. edit. Marcianaei, vide *Quesnellum* ad Leonem M. p. 263. 326. sq. 797. 896. Theophili Alexandrini fragmentum *de resurrectione* ex codice regio CCXI. graec. et lat. protulit *Sirmondus* ad Rufinum de fide tom. 1. Opp. p. 313. Ad Theophilum hunc Ammonius, episcopus, epistolam περὶ πολιτείας καὶ βίε μερικῦ Παχωμίε καὶ Θεοδώρε, scripsit, quae ex MS. Florentino graece edita ab *Henschenio* Adpendice ad tom. 3. Maii p. 63. et latine, Daniele Cardono interprete, pag. 347. Ad calcem huius legitur breuis *Theophili* ad Ammonium epistola. Ad hunc Theophilum exstant etiam epistolae Synesii. *Fabr.* De hoc *Theophilo* Fabric. in bibl. gr. pluribus egit locis, quorum potiora hic cogere aut adnotare praestat. In vol. VII. lib. V. c. 11. pag. 436. obseruatur, in *Theodoreti* opp. tom. IV. in dialogo inter eranistam et orthodoxum occurrere fragm. Theophili Alex. sed pro eo male excusum esse in edd. Rom. et Lipf. Θεοφυλάκτε. — In eod. vol. et libro cap. 7. pag. 787. *Theophilus* citatur, inter eos, qui in Thomae Aquinatis catena, et pag. 790. qui in catena Oecumenii msta memorantur. In vol. VIII. lib. V. cap. 27. pag. 567. Cyrillus Alexandrinus dicitur, citasse loca ex Theophili episcopi προσφωνητικῦ λόγε πρὸς τὲς φρονῦντας τὰ Ὠριγένες. — Vol. IX. lib. V. cap. 32. pag. 68. est inter elogia SS. et vitas, *Theophili*, archiepiscopi Alex. in S. coenam domini — *Theophili Alex.* προσφώνησις siue edictum, ὑπομνηστικὸν canones X. et de Catharis ἀφήγησις, et ad Agathonem ac Menam, episcopos, epistolia duo, gr. lat. in collectione conciliorum, ed. reg. tom. III. aut Labbei tom. II. p. 1797. Harduini tom. I. pag. 1195. (conf. *Lamb.* comment. de bibl. Vindob. tom. VIII. col. 884. sq.) tum in ed. reg. tom. XII. Labbei tom. V. Harduini tom. III. excerpta ex Theophilo ad Porphyrium, Antiochiae episc. et S. Gregorio ad Theophilum. (Fabr. vol. XI. p. 392. et 437.) — In vol. XII. pag. 656. sq. est locus longior, quem huc referam.

Theophilus, venerab. Alexandriae episcopus, quem, *Rabanus Maurus* libro de computo cap. 86. pag. 82. ait, scripsisse, saluatorem nostrum quarta decima quidem luna traditum, quinta decima autem crucifixum, die tertia resurrexisse, hoc est septima decima luna. Hic est *Theophilus*, de quo *Gennadius* cap. 33. de scriptor. eccl. et de cuius *epistolis paschalibus* expendenda diss. critica *Vitrii*, S. I. in memoriis litterar. Treuoltinis a. 1719. pag. 162. et in ephemeridibus eruditorum Parisiensibus eiusdem anni tom. II. ed. Amstel. p. 123. Plura etiam de hoc *Theophilo Raynaudus* tom. VIII. Opp. pag. 242. seq. Ex eius προσφωνητικῷ πρὸς τὲς φρονῦντας τὰ Ὠριγένες fragmentum apud *Theodoritum* dialog. 2. pag. 191. et in actis concilii ephesini part. I. c. 4. Ex eius *epistola ad Porphyrium*, Antiochiae episcopum, in synodo V. collat. 5.

Λόγος

Λόγος εἰς τὸ μυστικὸν δεῖπνον, qui exſtat inter S. Cyrilli Alex. ſcripta tom. V. part. 2. p. 370. Theophilo tribuitur ab Leone Allatio. *Theophili Alexandrini* diſſ. de homine, gr. et lat. cum verſione et not. Fed. Morelli prodiit Pariſ. 1608. Titulus eſt: Θεοφίλȣ Ἀλεξανδρείας λόγος, τίνι ὁμοιῦται ἄνθρωπος. Sed ſi quis hanc homiliam euoluat, facile animaduertet, ſcriptorem non quarti ſaeculi, ſed longe iuniorem, qui de graui iugo Ismaelitarum conqueritur pag. 3. ἀφ' ȣ̃ γὰρ ἐπῆλθεν ἡμῖν ὁ βαρὺς ζυγὸς τῶν Ἰσμαηλιτῶν. Neque Theophili aetatem ſapit, quod pag. 16. legas: καὶ ἐπεκαλοῖτο τὰς ἁγίας εἰς βοήθειαν. Ceterum ex codd. msst. quos euoluerunt *Allatius* ad Euſtathium Antiochenum pag. 254. *Lambecius* VIII. pag. 364. [pag. 771. ſqq. ed. Kollarii, cuius not. conferes,] et *Cotelerius* tom. 2. monum. eccleſiae gr. pag. 669. conſtat, auctorem eſſe *Chriſtophorum*, patriarcham Alexandrinum, vnum ex tribus illis epiſcopis, qui ad Theophilum, Iconomachum, ſcripſit celebrem illam pro cultu ſacrarum imaginum *f*) epiſtolam, quae gr. et lat. edita eſt a *Franciſco Combefiſio* Pariſ. 1664. 4. in manipulo rerum CPolitanarum p. 110-145. et a *Michaele le Quien* in noua Io. Damaſceni Operum edit. tom. I. pag. 629-647. Notum autem eſt, Theophilum illum imperitaſſe a. Chr. 829-842. vnde de aetate huius *Chriſtophori* ſimul conſtare poteſt, quam etiam recte Caueus atque Oudinus adnotauerunt. Hactenus *Fabric.* Rariſſime obuia eſt illa Morelli editio, nec vsquam repetita. Cotelerius quidem, (vt Fabr. ibid. in nota ait,) tom. II. monum. pag. 669. *Pſeudo-Theophilus Alexandrinus, ſeu pſeudo-Chryſoſtomus Savilii tom.* 8. p. 857. *qui ex multis variarum bibliothecarum codicibus verus eſt Chriſtophorus Alexandrinus, ſermoni, cui vita humana ſit ſimilis;* ſed illam in Chryſoſtomo Savilii fruſtra quaeſiuit Fabric. qui, quoniam illa Morelli edit. Dupinii etiam diligentiam fugerit, et Lambecii, [nec vero Kollarii,] neque inſpecta a *Tillemontio*, qui de Theophilo Alexandrino diligentiſſime diſſerit tom. XI. memor. H. E. pag. 441-499. illam de homine diſſ. integram, praefixa cod. Caeſarei inſcriptione verique auctoris ſignificatione: Τȣ̃ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ Πατριάρχȣ Ἀλεξανδρείας Παραίνεσις Ψυχωφελὴς φανερȣ̃σα τίνι ὁμοιῦται ὁ βίος ȣ̃τος, καὶ εἰς ποῖον τέλος καταστρέφει ex edit. et cum verſione lat. Morellii, pag. 657-674. recudi fecit. Ego vero illam hic omittendam cenſui, in volumen ſupplementorum forſan coniecturus.

Florentiae in bibl. Medic. Laurent. eſt, teſte *Bandinio* in cat. codd. gr. in cod. XXII. nr. 16. et cod. XL. nr. 42. plut. V. in cod. VIII. nr. 36. ſeqq. plutei IX. et in cod. I. nr. 12. ſq. plut. X. Theophili edictum, quum ſancta Theophania in die dominico inſtarent: et alia canonica, quae excuſa typis etiam exſtant in Beueregii Pand. canon. tom. II. (vol. I. pag. 47. 75. 400. et 468.) — Eadem inſunt in cod. *Taurinenſi* CV. ſecundum catal. codd. gr. Taur. pag. 197. — In cod. Mediceo IX. plut. XI. nr. 22. et 23. (pag. 505. in Bandini cat.) eſt epiſtola *Ammonis* epiſcopi (Elaearchae) de conuerſatione et particulari vita Pachomii et Theodori ad Theophilum, patriarcham Alexandr. et huius *Theophili* epiſtola reſponſoria. Vtraque eſt in Actis SS. tom. III. Maii

O 3

f) Conf. quae de illa epiſt. dixi vol. VI. huius bibl. pag. 672. et VIII. pag. 802.

Maii lat. pag. 347. ſqq. graece pag. 827. ſqq. — Citatur, (teſte eodem *Bandinio* I. pag. 100. et 254.) in expoſitione ſacrorum praecept. et in florilegio ſententiarum.

In bibl. D. Marci *Venet.* in cod. CXII. ad calcem Chryſoſtomi homil. haeret *Theophili* archiepiſc. Alexandr. opuſculum *de exitu animae.* v. catal. codd. gr. pag. 61. — Ibid. in cod. XVI. in catena in libros Regum, et in cod. XXI. in cat. in libr. Iob. occurrunt loca Theophili: (catal. p. 17. et 20.) Pariter liber Iob commentariis et ſcholiis variorum, in his *Theophili* Alexandr. exſtat in cod. CXCIV. Coisl. v. *Montf.* bibl. Coislin. pag. 147. ibid. pag. 44. 64. 77 et 263. in variis in libros diuinos catenis. — ib. pag. 198. in Niconis collectaneis, in cod. CXXII. — ibid. pag. 268. *Theophili* Alex. in Theophania fragm. et ὑπομνηστικὸν, quod accepit Ammon propter Lyco. in cod. CCVIIII. — ibid. pag. 390. in cod. CCLXXVI. in parallelis, quae Io. Damaſceno falſo adſcribuntur, et pag. 412. in Eclogis etc. in cod. CCXCIV. loca et teſtimonia Theophili Alex. ib. pag. 563. in cod. CCCLXIV. Theophylacti quidem nomine, ſed rectius *Theophili* Alex. capita canonica: conf. *Montf.* diar. ital. p. 218.

Pariſ. in bibl. publica ſunt ſecundum catal. codd. tom. II. *Theophili* Alex. canones in quatuor codd. — commonitorium in quinque codd. — epiſtolae in ſeptem codd. — προσφώνησις, quum Theophania in diem dominicam incurrerent in quinque codd. — oratio, cui rei ſimilis ſit vita humana in cod. MXIII.

Auguſtae Vindelic. in cod. XXIII. (ſec. *Reiſeri* cat. pag. 9.) inter commentatores ſ. in catena in ep. ad Romanos e Theophili ſcriptis fragmenta leguntur.

Vindobonae in bibl. Caeſarea exſtant, in cod. IV. (*Lambec.* comment. III. pag. 35.) inter comm. in Geneſin *Theoph.* loca: tum teſte *Neſſelio* in catal. codd. part. I. pag. 138. nr. XVI. (in *Lambec.* comment. tom. V. pag. 481.) et II. p. 24. nr. 4. *Theoph.* oratio de cauſſa eſus caſei et ouorum tempore ieiunii, et canones quatuordecim; in part. V. pag. 22. 53. et 109. (*Lambec.* VIII. pag. 884. 885. 913. 997.) eiusd. edictum, quum Theophania die dominico inſtarent, commonitorium ad Ammonem cum tribus ſcriptis canonicis ad Aphyngium, ad Agathum et ad Menam.

In *Anglia*, *Oxonii* in bibl. collegii Balioleuſ. in cod. CCCCXXVI. in catal. codd. Angl. et Hibern. I. pag. 10. noſtro *Theophilo* adſcribitur lib. de Origenis haereſibus ad Epiphanium. — In bibl. *Bodlei.* canones aliquot, in cod. XXVI. et LXXXVI. tum CLXXXV. — quaeſtiones in catena patrum in Geneſin, in cod. LXXXVI. — varia reſponſa, in cod. CLVIII. inter libros orient. Roberti Huntington. cod. MMMMMDCCCXVIII. homiliae quaedam arabice. — In cod. XXXVIII. colleg. *Etonenſis* (ſiue nr. 1836. in cat. II. pag. 47.) *Theophili* Prosphoneſis. — In cod. *Th. Gale* LXXI. (ſ. nr. 5925. catal. pag. 187.) *Theoph.* edictum, commonitorium cum ſcholiis, declaratio de Catharis et duae epp. cum ſcholiis. — In cod. *Io. Mori* XII. (ſ. nr. 9198. cat. pag. 362.) *Theoph.* Prosphoneſis. *Harl.*

[*] 10. Theophilus, chronographus, Ioanni Malalae laudatus, quem eumdem puto cum Theophilo, qui citatur in Chronico Paſchali pag. 41. a Theophilo Antiocheno autem diuerſum

diuersum, quia Malala et Chronici Paschalis auctor ex eo adferunt, quae in libris ad Autolycum non leguntur. [v. infra, libr. V. 4. vol. VI. pag. 135. et 137. ed. vet.]

11. Theophilus, ICtus, ex triumuiris illis, qui Iustiniani imper. auspiciis ius ciuile in ordinem digesserunt. De illo infra libro VI. [tom. XII. pag. 346. 353. 472. seqq. — *Theophilus*, interpres gr. Institutt. iuris Iustin. infra vol. XII. pag. 353 et 472. sq.]

12. Theophilus, protospatharius, de cuius scriptis itidem infra libro VI. inter Medicos [v. ad nr. 7. et add. *Hasaeum* in bibl. Bremi.]

13. Theophilus Michaelis II. Balbi F. imperator CPol. ab A. C. 829. ad 842. [conf. paulo post.]

14. Theophilus, presbyter, auctor forte paraphraseos oraculorum Leonis, imp. quam graece ex MS. Amstelodamensi edidit *Lambecius* ad calcem Leonis Oraculorum pag. 275. *Fabr.* In bibl. *Escorial.*, teste Pluero itiner. per Hisp. pag. 193. exstat in cod. „Theophili, *presbyteri* magnae ecclesiae romanae, vaticinium, explicans principium et finem imperii Ismaelis, ex latino in graecum sermonem a Notario *Io. Bizano* versum.„ add. infra, libr. V. cap. 5. vol. VI. pag. 364. et 365. ed. vet. *Harl.*

15. Theophilus, Corydalius, Graecus recentior, Catumsirto laudatus, qui Theologiam in Collegio Graecorum Romae docuit, licet Cyrilli Lucaris confessionem probaret. Vide *Rich. Simonis* bibliothecam criticam tom. 3. pag. 229. *Fabr.* Add. *Fabr.* bibl. gr. X. pag. 498. qui illius rhetoricam expositione gr. et lat. edidit in vol. XIII. pag. 648. sqq. *Harl.*

Alios Theophilos, sanctos et martyres, colligit *Theophilus Raynaudus* S.I. in Iohanne Theophilo tom. VIII. Operum pag. 239. sq.

In veteri inscriptione apud *Gispert Cuperum* in Harpocrate pag. 126. Θεόφιλος Θεοφίλε Ἀντιοχεὺς μελανηφόρος.

Theophili *Persae* opus aduersus Dositheum Samaritanum memorat Hebed Iesu catalogo librorum chaldaicorum. Confer *Rich. Simonis* bibl. selectam gallice editam tom. II. pag. 289.

[De Theophilis *astrologis* v. supra, vol. IV. pag. 162. Opus prioris astrologicum ad Deucalionem *Fabric.* in bibl. gr. XII. pag. 654. etiam Theophilo Protospathario tribuere malit.

Theophilus *Patricius* et *Quaestor decapolitanus.* v. infra, libr. V. cap. 5. 4. vol. VI. pag. 489. ed. vet.

Heumannus in bibl. Bremensi l. c. pag. 488. addit *Theophilum*, Marcelli, memoratum Ciceroni lib. IV. ad Diuers. ep. 9 et 10. *Theophilam*, mulierem, ob eruditionem singularem a Martiale libr. V. epigr. 68. laudatam; *Theophilum*, duodecimi saeculi virum, quem in opere de scriptoribus ecclesiasticis cap. 383. memorat Trithemius. Tres *Theophili* in peruetustis inscriptionibus a Iac. Sponio part. II. p. 111 et 112. ed. germ. Itinerarii sui exhibentur. — Praeter hos Θεοφίλε, Ἀλαιεὺς *Theophili Halaeensis*, mentio fit in psephismate quodam

quodam attico, publicato a *Clemente Biagi* in tractatu de decretis Athenienſ. (Romae 1785. 4) prolegg. pag. XVIIII. iterumque pag. XX.

Theodor. Haſaeus in bibl. Brem. l. c. pag. 506. ſqq. primum ex inſcriptionibus apud Gruterum et Reineſium multos *Theophilos*, etiam *Theophilas* excitat. Tum alios *Theophilos* et deorum cultores et chriſtianae diſciplinae adſeclas enumerat. A vero igitur dei cultu alieni fuerunt *Theophilus*, archon Athenienſ. Olymp. CVIII. 1. *Theophilus*, conſularis Syriae, a Gallo Caeſare furenti populo Antiochenſi obiectus ab eoque diſcerptus: *Ammian.* lib. XIV. cap. 7. — *Theophili*, philoſophi, opus περὶ Καταρχῶν πολεμικῶν Romae in bibl. pontificia, exſtare, teſtatur Gesnerus. — Ex *Theophili* cuiusdam libro περὶ λίθων quaedam adducit *Plutarch.* de fluminibus, p. 84. ed. Toloſanae. — *Theophilo* cuidam epiſtolas inſcripſit Libanius. —

Inter Chriſtianos nomen illud vulgare erat. Ab Haſaeo multi adducuntur. *Theophilus*, primus Gothorum epiſcopus, Vlphilae deceſſor, adfuit concilio magno Nicaeno. — *Theophilus*, epiſcopus Beneuentanus, interfuit concilio romano a. 313. — *Theophilus*, S. R. E. humilis presbyter tituli S. Sabinae, ſuſcripſit concilio romano, a. 761. — *Theophilus*, Traianopolitanus, ſacrorum praeſul, in exilium miſſus poſt concilium Sardicenſe a. 348. — *Theophili*, Zacynthi epiſcopi, a Michaele imp. CPolitano Romam ad pontif. Nicolaum miſſi, in eius vita meminit Anaſtaſius; idem in vita Conſtantini pontif. alius *Theophili*, monachi, qui tempore Leonis Iſaurici imaginum cultum defendit, memoriam graeci colunt poſtrid. Kal. Octobris. — Magnus earumdem patronus fuit *Theophilus*, epheſinus epiſcopus, de quo v. Baron. ad a. Ch. 816. cap. 41. — Ex aduerſo earum cultui reſtitit fortiter *Theophilus* alius, metropolita Nacoliae, de quo v. Baron. ad a. Chr. 727. [Ad *Theophilum Epheſi*, et ad *Theophilum* Abbat. ſcripſit epp. Theodor. Studita. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. de codd. opp. Studitae CCIX. p. 322 et 323.] — *Theophilus*, Michaelis Balbi filius, imper. CPolit. [v. nr. 13. eius epiſtola et edicta contra iconolatriam inter *Goldaſti* imperialia decreta, Francof. 1608. 8. v. Fabr. bibl. gr. lib. VI. c. 4. in vol. XI. pag. 490. atque p. 406. et inter Melodos Graec. vol. X. pag. 138. Decem verſus iamb. a *Theophilo* imperat. Iconomacho ſcripti, ſeu potius SS. Theophanis poetae et Theodori Graptae ex cod. Laur. Medic. XVII. plut. LV. deſcripti et editi ſunt a *Bandin.* catal. codd. gr. II. col. 280. ſq.] — *Theophili* calligraphi eiusque librorum, contra Seuerum ſcriptorum, meminit *Photius* in biblioth. cod. CCXXXI. [Integros Stephani Byzantini libros manu ſua eſſe ſcriptos, teſtatur in ſubſcriptione cod. CCXXVIII. Coisl. vid. *Montfauc.* bibl. Coislin. pag. 292. — Hic Photius a. 859. *Theophilum*, Amorii epiſcopum, vna cum aliis ad Nicolaum, papam, ablegauit, auctore Niceta. — Idem quoque refert *Theophilum*, protoſpatharium, impurum hominem, ludibrii cauſſa ad ſedem patriarchalem CPolitanam a. 862. ab imp. Michaele euectum. — *Theophili* πρεσβύτου, ingraueſcente aetate martyrii coronam ſub Decio adepti, meminit Nicephorus lib. V. c. 21. et Euſebius H. E. libr. VI. c. 33. et G. Syncellus in chronogr. pag. 369. [Ad *Theophilum* presbyterum ſcripſit epp. et conqueſtus eſt Chryſoſtomus, in cod. Coislin. ap. *Montfauc.* pag. 566.] — De *Theophilo*, Indo, Adiabeno, miraculis etiam claro, ab imp. Conſtantio in Indiam atque ad Aethiopes miſſo, conſule Suidam, Nicephor. H. E. lib.

E. lib. IX. cap. 18. et 19. et Philoſtorgium H. E. libr. II. c. 6. libr. III. cap. 4. libr IV. cap. 7 et 8. et libr. VIII. cap. 2. et *Sand.* in H. E. II. pag. 193. — Alius *Theophili*, epiſcopi Libyae, ab imp. Conſtantio multati exſilio, quod ſynodo CPolitanae a. 359. nollet ſubſcribere, mentionem facit Philoſtorg. lib. VII. cap. 6. et V. c. 4. — *Theophili*, τοῦ σοφωτάτου dicti, meminit chronicon paſchale. — *Theophilum* ταις ἐν καςαβαλοις ἐκκλησιαις προςαντα, ab Arianis ſede ſua remotum fuiſſe narrat Nicephor. libr. IX. cap. 45. Eius quoque meminit *Theophanes* in chronogr. p. 48. (qui praeterea pag. 456. mentionem facit *Theophili*, patricii martyris,) et Socrat. Sozom. libr. IV. c. 11. — De *Theophilo*, Cilice, aduerſario ſuo, conqueritur Baſil. in epiſt. 196. ad Theodotum, is quoque *Theophilo*, epiſcopo, inſcripſit epiſtol. 309. — Inter epiſcopos alexandrin. *Theophilus* init. ſaec. V. et *alius*, Philotheus etiam dictus, ab a. 1002-1032. Solent quoque Aethiopes diem XVIII. Oct. celebrare, dicatum memoriae *Theophili*, patriarchae alexandrini, quem numero viceſimum tertium facit, et *cycli paſchalis compoſitorem* adpellat Kircherus in ſupplem. prodr. copt. p. 520. quamquam eius Wandelius in catal. patriarcharum Alexandriae nullam iniicit mentionem. [In epiſtola ſynodi Nicaenae ad Alexandrinorum eccleſiam, (in cod. XXXIV. Coislin.) laudatur *Theophilus*, confeſſor et archiepiſcopus. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. pag. 99. qui eum in indice vocat patriarcham.] — *Theophili*, Adanenſis oeconomi, poenitentia et conuerſio a. Chr. 835. ſcripta ab Eutychiano, eius famulo et clerico Adanenſi. v. Fabric. bibl. gr. IX. pag. 149. [et plura de illo ac de codice in bibl. S. Michael. Veneto *Mittarellius* in cat. codd. illius bibl. col. 1122. ſq.] In msstis biblioth. Bodlei. nr. 3781. occurrit *S. Macarii itinerarium usque ad paradiſum terreſtrem* ſ. *de vita* eius *et conuerſ. per Theophilum*, Serginum, Chiinum, (lege Hyginum) monachos. Atque Haſaeus, auguror, inquit, hunc librum eſſe eumdem, qui ſub nomine *Vitae S. Macarii* exſtat apud Roſweydum in vitis patrum p. 224. Inter codd. msstos bibl. Cotton. occurrit *actus* Theophili, *qui Chriſtum abnegauit et recuperauit*. Gesnerus in bibliotheca videtur huius libri alium titulum exhibere, quem in membrana exſtare ſcribit. *Theophili publica poenitentiae ſatisfactio*, [hanc inſcriptionis partem codicis Veneti S. Mich. adfert Mittarellius l. c.] *qui Chriſto abnegauit et veniam S. Mariae virginis impetrare promeruit.* [*Theophili* cuiusdam *poenitentia* occurrit in cod. gr. Coisl. CCLXXXIII. teſte *Montf.* in biblioth. Coislin. p. 400.] — Idem Gesn. *Theophilum* quemdam pulcerrimum de vitrificatoria librum conſcripſiſſe auctore H. Cornelio Agricola refert. Adducit quoque *Theophili* monachi libr. III. primum de *temperamentis colorum*, ſecundum *de ratione vitri*, tertium *de fuſoria et metallica*, qui apud G. Agricolam in pergamenis exſtet et Lipſiae. [De libro *Theophili* Presb. *Leſſingius* egerat in libro: von dem Alter der Oelmalerey. Liber ipſe ab *Eſchenbergio* e cod. Guelf. editus in: Zur Geſchichte und Litter. aus dem Schätzen der Wolf. Bibl. von *G. E. Leſſing*. Sechſter Beytrag. p. 291. ſq. De cod. Lipſ. v. Feller. act. Erud. 1690. M. Aug. p. 420. *Beck.*] — *Theophili* Palaeologi inſignis virtus, quam in obſidione atque expugnatione CPoleos exhibuit, paſſim celebratur. Denique quosdam *Theophilos*, in gente Hebraeorum obuios, excitat Haſaeus. Idem in nota diſſertationi fratris ſui, Iacobi, de Theophilo etc. ſubiecta: libr. mem. pag. 1073. ſqq. alios denuo addidit. *Theophilum* memorat Ioſ. libr. I. contra App. p. 1051. — A Tzetze Chil. II. v. 88. citatur *Theophilus*, proconſul, patricius, quaeſtor et prae-

 fectus

fectus CPolitanus ἐν θεμελιώσεσι παραθαλασσίας. — *Theophilus*, episcopus, subscripsit epistolae, quam patres concilii antiocheni in caussa Paulli Samosateni ad Dionysium episcopum roman. miserunt. — Cathedram Hierosolymitanam obtinuit saeculo XI. *Theophilus*. — Inter epistolas Nili, CPolitani primum eparchae, et deinde monachi, tres sunt tribus inscriptae *Theophilis*, nimirum *Actuario*, *Cancellario* et *monacho*. — Per Mamantem et *Theophilum*, *presbyterum*, citatus olim fuit ad synodum CPolitanam a. 448. Eutyches. Hactenus Hasaeus. Et tamen numerus hic *Theophilorum*, in antiquitate memorabilium, ingens potest amplificari. *Theophili* cuiusdam commentarius inter aliquot patrum in XIV Gregorii Nazianzeni oratt. commentarios, a Basilio Minimo collectos, est in cod. Laur. Medic. XIII. plut. IV. teste *Bandinio* in cat. codd. gr. I. pag. 536. seqq. — *Mittarellius* in catal. codd. S. Michael. Venet. col. MCXXIII. nominat *Theophilum a Balneo*, Abbat. General. Camald. cuius *itinerarium* exstitit in cod. DCXXVIII. — Sub nomine *Theophili Pii*, *sacerdotis Messanensis*, scripsit ediditque varia *Benedictus Dini*, Messanensis etc. mort. 1680. v. *Mongitor.* bibl. sicul. I. pag. 100. Sed haec sufficiant. *Harl.*

HERMIAS Ἑρμείας, cuius διασυρμὸς τῶν ἔξω φιλοσόφων, siue breuis libellus exstat, quo concurrentes aduersa fronte inter se ethnicorum philosophorum opiniones ridet, de rerum principiis, de anima, de DEO mira et pugnantia inter se tradentes. Theophilo plerumque subnectitur, et non plane certa coniectura a *Guil. Caueo* ad secundi saeculi extremum refertur, licet *Lambecius* tom. VII. de bibl. Vindob. pag. 54. [s. pag. 116. edit. Kollarii, cuius conf. notas,] eumque sequutus *Tentzelius* diss. select. p. 227. seq. auctorem putent longe iuniorem, Hermiam [gg]) nempe Sozomenum. Ad Tentzelii argumenta respondit Caueus parte altera Historiae literariae, contra quem licet tueri sententiam suam conatus sit *Tentzelius* in bibliotheca curiosa, siue ephemeridibus litterariis germanice editis A. 1704. pag. 232. seq. fateor tamen praeter nominis congruentiam nihil valde esse in illa Lambecii diuinatione, [?] quod eam verisimilem reddat. Quod si sola nominis similitudo sufficit ad hariolandum, non desint alii Hermiae, quibus non minori specie libellus iste tribui possit, vt *Hermias*, martyr sub Antonino imp. cuius acta martyrii graece ex MS. Mediceo dedit *Papebrochius* ad 31. Maii tom. 7. pag. 424. cum versione Hugonis Bolli Carthusiani: nec minus *Hermias*, quem colloquentem inducit Cyrillus Alex. dialogis de diuinitate et incarnatione vnigeniti [hh]). Verum editiones potius haud inuenusti illius libelli, quocum-

gg) Hunc intellige, quando in Labbei bibl. noua MSS. pag. 387. memorari videa *Hermiae Salaminii historiam ecclesiasticam*. Sozomeni nomen integrum fuit *Salamanus Hermias Sozomenus.* Vide *Valesii* notas pag. 98. De *Hermia*, Syriani discipulo, philosopho ethnico Platonico, quemadmodum de Sozomeno quoque dicturus sum infra suo loco.

hh) *Fabricius* in delectu argumentorum — — pro veritate religionis christianae pag. 57. (vbi integrum nostrum locum bibl. gr. repetiit,) primum in nota *p* adnotat, ex Cyrilli dialogo de diuinitate petitum esse fragmentum, quod ex Cyrillo περὶ Ἑρμείου adfert Macarius Chrysocephalus alphabeto sancto siue Catena MS. in Lucam. Tum addit *Hermiam*, Abydi episcopum, qui interfuit concilio chalcedonensi, a. 451. Hunc etiam enumerat inter eos *Hermias*, quos addidit in bibl. gr. IX. pag. 507. vbi Photii locum ex Helladio reddidit; et Photius, *in eodem codice*, ait, *similis carminis genere*,) (iambico) *continebantur patria instituta Hermiae Hermopolitani.* In nota igitur subiecta adiiciuntur a Fabricio alii: 1) *Hermias eunuchus*, de quo Laertius in Aristotele; et Photius hoc ipso capite ex Helladio. 2) *Hermias*

quocumque demum auctore et quocumque tempore scripti referre praestat. Vidit itaque lucem primum ex Io. Iacobi Fuggeri codice cum versione *Raphaëlis Seileri*, Augustani, Basil. 1553. 8. additus Demetrii Cydonii Orationi de morte contemnenda: atque inter veteres aliquot Theologos graecos, quos supra retuli in Athenagora, excusos Tiguri A. 1560. fol. graece et latine curante Gesnero [u]). Deinde vt latinas editiones, in bibliothecis Patrum repetitas, omittam, graece et latine iterum cum castigationibus Frontonis Ducaei in Auctario Ducaeano Paris. 1624. fol. tomo I. et ad calcem Iustini, martyris, Paris. 1615. 1636. et Colon. siue Wittebergae potius 1686. Cum Tho. Galei codice collatus, additis eiusdem Galei, qui Theodorito iuniorem Hermiam esse existimat, et *Wilh. Worthi* notis, ad calcem Tatiani Oxon. 1700. 8. *Fabr.* — In *Gallandii* biblioth. graeco-lat. veterum patrum II. pag. 68. — *Hermiae* — gr. et lat. ad duos codd. romanos collata, cum notis *Prud. Marani*, cum eiusdem Iustino. Hagae Com. 1742. fol. p. 402. sqq. — cum adnotatt. *Hier. Wolfii*, *Thomae Galei*, *Wilh. Worthii* suisque, graece in vsum praelectionum separatim edidit *Io. Christph. Dommerich*. Halae. 1764. 8. Marani editio incognita fuit editori.

* De cod. *Vindob.* v. *Lambec.* l. c. — Duo Romanos codd. a Marano fuisse collatos, modo vidimus. — A *Monts.* in bibl. bibl. MSSt. nominantur cod. Vatic. tom. I. p. 35. — cod. Ottobon. p. 187. — In *Anglia* inter codd. Th. Gale, nr. MMMMMCMXXXIII. cat. codd. Angliae etc. II. p. 188. — Est quoque libell. in cod. Augustano Vindel. teste *Reisero* in catal. p. 43. — Inter codd. Vossianos, secundum catal. bibl. *Leidensis*, pag. 395. —

mias, pater *Ammonii*, philosophi, de quo Suidas e Damascio. 3) *Hermias*, geometra, de quo Plutarch. IX. 1. sympos. 4) *Hermias*, medicus ophthalmicus, a Galeno laudatus. 5) *Hermias*, Methymnaeus, sicularum rerum scriptor, qui citatur a Diodoro Siculo et Athenaeo. 6) *Hermias* haereticus, a quo Hermiani. 8) *Hermias*, Aegyptius, in concilio Sardicensi a. 347. 8) *Hermias*, Abydi episcopus (supra nominatus,) atque alius, vt videtur, in concilio romano a. 503. 9) *Hermias* Curiensis, ex Curio, Cypri oppido, cuius iambi citantur ab Athenaeo, et cui Philistonis φιλογέλων tributum a nonnullis, ex Suida discimus. Conf. *Reinesii* varr. lection. lib. I. cap. 5. 9) De *Hermia*, Hermopolitano, Aegyptio, qui praeter Photium meminisset, non reperi. Ille addendus Vossii historicis graecis. Add. index ad Fabric. bibl. gr. voce. *Hermias.* — *Hermaei* cuiusdam epist. ad Abbatem Doulam, qua ipsius consiliis iuuari se postulat, nondum edita, est in cod. Paris. MCLXXXI. nr 18. teste catal. II. pag. 237. et ibid. nr. 19. Doulae responsum ad Hermaeum, ineditum, quo ostendit, homini, etsi peccatorum multorum sibi conscio, de salute tamen non esse desperandum. *Harl.*

ii) Reperitur quoque *Hermiae irrisio philosophorum gentilium* in *Guil. Morellii* Tiliani tabula compendiosa de origine, successione, aetate et doctrina veterum philosophorum cum *Hier. Wolfii* annotationibus, Basil. typis Herwag. gr. et cum *Raphael. Seileri* versione lat. 1580. 8. quem librum vberius recensuit *Heumann* in actis philosophor. tom. III. pag. 439-448. et pag. 444. sqq. de hac edit. et libro ipso Hermiae agit. A pag. 185. incipit graecus textus, quem Wolf pro valde deprauato et mutilato habet et in notis, quae versionem lat. a pag. 200. excipiunt, saepius emendat. Quod Wolf. iam adnotauit, nihil certi constare de patria, aetate et editione Hermiae, et *Hermem*, *Hermeam* atque *Hermiam* nomen esse vnum idemque. Heumannus suspicatur, auctorem libelli esse pseudonymum et nomen *Hermiae* fictum ad philosophos eo acrius irridendos sumsisse. Hanc edit. memorat quoque Lambec. in Additamento (l. c. pag. 117. Kollarii,) additque, titulum graecum esse, Διασυρμὸς τῶν ἔξω φιλοσόφων, latine autem ibi verti; *Insectatio dissentientium inter se philosophorum profanorum, qui contemtis sacris literis et diuina patefactione, de rebus diuinis et principiis omnium rerum disputare non dubitant.* — Latine inter *Franc. Rous* mella patrum, Lond. 1650. p. 468. sq. *Harl.*

In cod. CXII. *Monac. Bauar.* (v. cat. codd. gr. pag. 43. fin.) — In cod. CXIX. reg. *Matrit.* v. *Iriarte* cat. pag. 479.

De *Hermia* conferri possunt *Stollii* Nachrichten von den Kirchenvätern pag. 102. *Ittig.* sel. capp. H. E. saec. II. pag. 39. seq. *Olear.* de S. E. part. I. pag. 330. *Du Pin* nouu. bibl. eccles. tom. I. pag. 65. seq. *Nath. Lardner* Credibility of the Gospel History, part. II. vol. II. pag. 555. et quos citaui in Introd. II. 2. pag. 208.

INDEX SCRIPTORVM

quorum meminere Athenagoras, Theophilus Antiochenus, Tatianus et Hermias [kk]),
compositus ad paginas edit. Parisiensis graecolat. quae notatae etiam in marginibus editionum Oxoniensium.

kk) Worth. ed. accessit quoque index scriptorum, quorum Tatianus et Hermias meminerunt, illius editionis paginis accommodatus. *Harl.*

Titus Flauius [ll]) CLEMENS, patria Athenienſis [mm]) vel, vt alii, *Alexandrinus:* ex

ll) *Euſeb.* VI. 13. hiſt. Photius cod. CXI.

mm) *Epiphan.* XXXII. 6. tom. I. p. 213. *Meurſius* pag. 203. ad Palladii Lauſiacam. *Fabr.* Ortu Athenienſis eſſe potuit: Alexandrinus autem adpellabatur, quia Alexandriae diu commoratus ibique munere docendi functus eſt. Atqui a veteribus quorum teſtimonia citauit Fabric. in nota *d*, plura vero collegit Potterus poſt praefat. ad ſuam edit. ſemper vocatur *Alexandrinae eccleſiae presbyter;* add. locum *Photii* infra ad ſect. 3. adductum. Ab Epiphanio ſolummodo, l. c. ſed incerto rumore, ſic citatur Κλήμης, *ὅν φασί τινες Ἀλεξανδρέα, ἕτεροι δὲ Ἀθηναῖον.* in chronico autem Paſchali

ex ethnico philosopho Christianus [mm]), atque inde post peragratas Graeciam, Calabriam, Italiam, Orientem, Palaestinam, et Aegyptum Alexandrinae ecclesiae presbyter [oo]) et post Pantaenum [pp]), itidem Atheniensem, magistrum suum [qq]), quem Demetrius, episcopus Alex. circa A. C. 189. in Indiam misit [rr]) scholae ibi catecheticae praefectus, siue κατηχήσεως magister: [¶] vir sanctus [ss]) atque eruditissimus. Inter discipulos habuit Origenem [tt]), qui in

Paschali pag. 251. dicitur quidem *Clem. Alexandrinus*; sed p. 7. *Alexandrinae ecclesiae presbyter*, et his a Theodoreto *Clem. Stromateus*. Add. *Caueí* antiqq. patrum et eccles. I. pag. 385. vers. germ. *Stollii* Nachrichten von den Kirchenvätern pag. 91. sq. *Walchii* hist. ecclesiast. N. T. pag. 627. qui copiosius disseruerunt de Clemente Alexandrino, vt alios omittam ab illis iam laudatos. *Harl.*

nn) *Euseb.* II. 2. praeparat. euangel. pag. 61. *Clemens* ipse initio Paedagogi.

oo) *Euseb.* VI. 11. *Hieron.* cap. 38. de script. eccles. et epist. 84. ad Magnum. *Niceph.* IV. 33. hist. *Phot.* cod. CXI.

pp) *Euseb.* VI. 6. hist.

qq) *Euseb.* V. 11. VI. 13. et *Hieron.* c. 38. de scriptor. eccles. Phot. cod. CIX. Equidem ab horum sententia recedit Philippus Sidetes, et Pantaenum Clementis successorem fuisse scribit, Clementem vero *Athenagorae* successorem ac discipulum. Pro Philippi Sidetae sententia adserenda contendit etiam *H. Dodwellus*, qui Philippi fragmentum edidit, ad calcem dissert. in Irenaeum pag. 501. seq. Sed malo vtique Eusebio, Hieronymo et Photio accedere. De aliis Clementis praeceptoribus, quos tecte innuit ipse lib. 1. Strom. pag. 274. et quorum nomina ex Mysteriorum disciplina, Hierophantas de nomine prodere vetantium, siluisse putat idem *Dodwellus* dissertat. IV. ad Irenaeum pag. 293. vide *Baronium* ad A. C. 185. n. 4. *Valesium* ad Euseb. pag. 95. [v. infra ad not. *p* sect. 4.] *Cauum* in vita Clementis Alex. §. 2. *Steph. le Moyne* ad Varia sacra p. 208. *Io. Clericum* in vita Clementis Alex. tom. 10. Bibl. vniversal. p 181.

rr) *Pantaeno* mortuo successisse scribit Hieronymus c. 38. de script. eccl. Sed vide *Tillemont.* tom. 3. memor. hist. eccles. in vita Pantaeni pag. 290. et in vita Clementis Alex. pag. 308 et 522. *Fabr.* De *Pantaeno* v. paullo inferius, inter scriptores deperditos saec. II. nr. 18. et supra in vol. III. inter philosophos stoicos, p. 569. sq. In disciplina Pantaeni amorem philosophiae stoicae imbibisse videtur Clemens Alex. neque tamen illi, neque alii sectae vnice adhaesit. sed fuit eclecticus, et stoicos aeque ac reliquos veteres philosophos refutauit. Immo vero Stromat. 1. cap. 7. pag. 338. ed. Potteri, cuius notam conferes, aperte profitetur, se philosophiam non dicere stoicam, nec platonicam, aut epicuream et aristotelicam; sed quaecumque ab his sectis recte dicta sint, hoc totum selectum (τοῦτο σύμπαν τὸ ἐκλεκτικὸν) se dicere philosophiam. De *Pantaeno* et reliquis Clementis magistris, ac de controuersia inter Caveum, Clericum Baltumque orta, tum de philosophandi ratione, erroribus etc. Clementis Alex. copiosus est *Brucker*, in hist. crit. philos tom. III. p. 414. sqq. add. ad sect. 4. — De *Clemente*, qua doctore alexandrino conf. *I. G. Michaelis* progr. de scholae catech. Alexandr. origine Halae Magd. 1739. 4. nouisque accessionibus amplificatum in Symbol. litter. Bremens. fasc. III. atque *I. Augustin. Dietelmair* progr. quo veterum in schola alexandrina doctorum seriem breuiter exponit. Altdor. 1746. 4. *Harl.*

ss) Quamquam *Baronius* e Martyrologio rom. Clementis nomen expunxit, (confer acta sanctor. tom. 6. Maii p. 777.) et *sancti* elogium Clementi datum excusat *Combefisius* tom. I. bibl. concionatoriae, Natalisque Alexander ideo censuram incurrisse se testetur virorum religiosorum, quod sanctum Clementem adpellasset; tamen constat apud veteres scriptores, ne de Vsuardi et iuniorum martyrologiis dicam, passim hoc encomio mactari. Ita *Epiphanius* XXVI. 1. ὡς καὶ ὁ ἅγιος Κλήμης etc. ἱερὸν vocat etiam *Alexander episcopus* apud Euseb VI. 14. et VI. 11. μακάριον πρεσβύτερον ἄνδρα ἐνάρετον καὶ δόκιμον. *Nicetae* thesaur. Orthodox. fidei IV. 10. ex Theodoriti lib. 1. de haeretic. fab. c. 1. Clemens dicitur ἱερὸς ἀνὴρ, καὶ πολυπειρίᾳ ἅπαντας ἀπολιπών. Et eidem Theodorito ἱερὸς ἀνὴρ, et ob πολυμάθειαν διαβόητος. Auctori chronici Alex. pag. 7. et qui idem est, anonymo scriptori de Paschate, quem graece edidit Petauius pag. 214. Vranolog. Κλήμης ὁ ὁσιώτατος τῆς Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας γεγονὼς ἱερεὺς, ἀνὴρ ἀρχαιότα-

in Catechetae ss) munere etiam Clementi, circa A. C. 202. persequutione Seueri Alexandrina cedere coacto tt), successit, et Alexandrum ww) Flauiadis in Cappadocia ac postea Hierosolymitanum episcopum, atque, si Baronio xx), Combefisio et Bullo credimus, etiam Hippolytum, Origeni haud ignotum. Quo anno obierit, (sub Antonino Caracalla et Alexandriae, vt suspicio est,) nemo veterum tradidit, licet quarta die Decembris memoriam eius consignarit Vsuardi martyrologium.

Tria huius Clementis scripta, Protrepticum, Paedagogum et Stromateon libros, Daniel Heinsius pulcre obseruauit, referre veterum mystagogorum ac philosophorum tres gradus, *ἀποκάθαρσιν, μύησιν* ac denique *ἐποπτείαν*: in *Protreptico* enim Clementem primo veluti purgare futuros Christianos a sordibus adhaerentium superstitionum atque [P] ethnicismi, in *Paedagogo* factos iam initiare atque instituere, in *Stromateon* denique *libris* ad sacra maxima et supremam DEI contemplationem, (adde *Clementem* pag. 83. edit. Paris. et 443. d.) admittere. Confer, si placet, quae in eamdem sententiam de Paedagogo ac Stromatibus Clementis obseruat D. *Mich. Foertschius*, theologus Ienensis, in decade diss. theologicarum selectarum diss. X. pag. 398. sqq.

1. *Προτρεπτικὸς λόγος*, ad Gentes liber adhortatorius de Christianismo amplectendo, cuius meminit, (ne de Eusebio, Hieronymo, Cyrillo, Theodorito, Photio, aliisque dicam,) Clemens ipse in limine paedagogi, et disertius etiam VII. Strom. pag. 711. vbi ait, se in illo de gentium superstitionibus abunde disputasse. Ex hoc Clementis protreptico plura in suos ad gentes libros transtulit Arnobius, vt Theodoro Cantero pulcre obseruatum yy). Duos codices MSS. graecos, vnum regium A. C. 914. exaratum, et alterum Collegii S. I. Paris. memorat *Nourrius* pag. 634. Adparatus ad bibl. Patrum, variasque lectiones editurum se vel cum alio Clementis futuro editore communicaturum pollicetur, atque ipse deinceps loca quaedam feliciter illustrat.

2. Παι-

χαιότατος, καὶ ἐ μακρὰν τῶν Ἀποστολικῶν γενόμενος χρόνων. Idem Clemens iudicio *Hieronymi* epist. 84. ad Magnum *omnium eruditissimus.* *φιλόσοφον τῶν φιλοσόφων* vocat *S. Maximus* diss. cum Pyrrho. pag. 774. Cyrillus vero Alex. *ἄνδρα ἐλλόγιμον καὶ φιλομαθῆ, καὶ ἀναγνωσμάτων ἑλληνικῶν πολυπραγμονήσαντα βάθος, ὡς ὀλίγοι τάχα πε τῶν πρὸ αὐτῦ.* VII. in Iulian. pag. 231. Idem alibi *σοφώτατον* vocat, et *πολύϊστορα*, et alio loco: *τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις ἑπόμενον πανταχῆ, πλάσης τε ὅσης ἑλληνικῆς ἱστορίας εἰς ἀκοὴν ἐλθόντα.* [add. *Walch.* l. c. pag. 629. seq.

tt) *Euseb.* VI. 6. hist.

uu) Id. VI. 3. licet *Philippus Sidetes* in fragmento, quod edidit Dodwellus, Origenem Pantaeno, non Clementi, scribat successisse.

vv) *Tillemont.* pag. 392.

ww) *Euseb.* VI. hist. ex quo loco constat, Alexandrum Clementi fuisse superstitem.

xx) *Baron.* ad A. C. 229. 4. *Combefisius* tom. I. bibl. concionatoriae, vbi de S. Hippolyto, et Bullus defensione fidei Nicaenae sect. 3. cap. 8. pag. 371.

yy) Add. *Potteri* not. pag. 1. qui praeter ea syllabum capitum XII. (tot enim capp. constat cohortatio ad gentes,) reddidit, quam, vti etiam tabellam eorum, quae singulis *stromatum* libris continentur, vna cum obseruatt. atque emendationibus haud paucis in tria Clementis opera suisque locis insertis, a *W. Lowthio*, ecclesiae cathedralis Winton. praebendario communicatam accepit. *Harl.*

2. Παιδαγωγὸς *libris tribus* ὑποθετικοῖς ethicam quamdam christianam perpulcram complexus. Huius quoque operis sui mentionem facit ipse Clemens VI. Strom. pag. 616. vt Eusebium, Hieronymum ac Photium omittam. Videturque illud fuisse fructus quidam κατηχήσεων Alexandriae ab ipso institutarum [zz]). Ceterum, vt diuisionem operis in tres libros Clemens dicto loco agnoscit; sic diuisionem in capita, capitibusque praefixa lemmata, quamuis in MSS. codicibus obuia alium, quam Clementem, videntur habere auctorem. Vide *Nourrii* Adparatum pag. 657. Clauditur Paedagogus Doxologia, de qua conferendus *Georgius Bullus* in defensione fidei Nicaenae pag. 145. Denique subiicitur *Hymnus ad CHRISTVM*, quem *Antigeni* [a]), martyri, Clementis aequali, (nescio qua fide) tribuit *Cangius* in adpendice ad glossarium graecum pag. 103. voce Λυχνικόν. Hymnum istum separatis foliis cum Heruetii versione et commentario suo atque germanica metaphrasi edidit Hamburgi A. 1661. fol. *Rudolphus Capellus*. Exstat et graece et latine inter poetas graecos christianos Paris. 1609. 8. pag. 235. cum *Fed. Morelli* versione. Ibidem graece et latine occurrunt versus ἄδηλα siue incerti in Clementis paedagogum, qui incipiunt σοὶ τόνδε κἀγὼ παιδαγωγὲ προσφέρω, qui in editione Clementis graeca Florentina graece leguntur ad calcem Paedagogi pag. 92. sed in graecolatinis sunt praetermissi [b]), atque ideo in supplemento operum Clementis Ittigiano [P] p. 170. iterum recusi. Tres codices MSS. paedagogi Clementis euoluisse et varias lectiones ex iis notasse se, refert *Nourrius* p. 658. seq. ex quibus regii A. C. 914. exarati, (quo praeter protrepticum paedagogo praemissum etiam Iustini epistola ad Zenam et Serenum, atque admonitio ad Graecos, Eusebii de praeparat. et aduersus Hieroclem atque Athenagorae liber vterque continetur,) specimen vide in *Montfauconi* palaeographia graeca pag. 274. Paedagogum in bibl. Patrum concionatoria graece et latine editum scribit *Nourrius* pag. 904. Sed latine quaedam Clementis Combefisius a se recensita bibliothecae concionatoriae inseruit; graece nihil.

3. Τῶν κατὰ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν Γνωστικῶν ὑπομνημάτων, στρωματεῖς Ή. *libri VIII. Stromatum* [c]), siue Miscellaneorum, Gnosticas secundum verum philosophiam commenta-

zz) Graue iudicium de hoc opere, in quo lucidus ordo desideratur, et multa, haud probanda, leguntur, tulit *Barbeyrac* in: Traité de la Morale des Peres de l'Eglise, pag. 44. seqq. eique adsentitur *Stolle* l. c. pag. 94. *Harl.*

a) An *Athenogeni*? Latine eumdem hymnum *Posseuinus* excudi curauit in calce tom. I. bibl. selectae. *Fabr.* Hymnus in Christum legitur in cod. regio et Bodl. nec non Veneto D Marci, (quem describit *Villoison.* in anecd. graec. tom. II. pag. 98. 1. sed abest cod. quo vsus est Sylburgius, Palat. et Oxon. coll. noui — *Clem. Alex.* hymni in Christum: gr. ac lat. per *Fed. Morellum.* Lutetiae 1598. 8. (catal. bibl. Leidens. pag. 46.) gr. ac lat. in collect. poet. gr. Colon. Allobr. 1614. fol. *Harl.*

b) Sed recepti sunt in edit. Potter. p. 313. — Antea retulerat illum hymnum *Io. Fellus*, Oxoniens. episcopus inter fragmenta Clementis in editione, inscripta: Κλήμεντος — etc. *Clementis Alexandrini* liber, quis diues salutem consequi possit. Acc. nonnulla in editt. Opp. Clementis hactenus desiderata. Oxoniae e theatro Sheldon. 1683. 12. Fellus quoque admonuit, exstare illos sub ἄδηλα titulo in cod. quodam collectaneorum miscellaneorum ex graecis poetis, in bibl. Bodl. adseruato Praeter ea subiiciunt hymnum illum praecedenti codd. reg. Bodl. et Venet. teste *Villoison* l. c. qui obseruat, hymni illius in paedagogum initium manifesto expressum esse ex illo hymno, quem in Dianae laudes erumpens apud Euripidem canit Hippolytus στεφανηφόρος, e venatione redux. *Harl.*

c) *Clemens* I. Strom. pag. 278. περιέξουσι δὲ οἱ στρω-

mentationes complectentium: hic enim titulus operis apud *Eusebium*, VI. 13. hist. *Photium* cod. CXI. et Clementem ipsum in extremo libri I. et III. p. 357. 473. et initio libri VI. p. 616. *Alexandro* inscriptum esse hoc opus a Clemente, obseruat *Meursius* ad Palladii Lausiacam, pag. 204. ex Io. Damasceni libr. 3. de adorand. imaginibus: τῦ ἀρχαιοτάτυ Κλήμεντος πρὸς Ἀλέξανδρον ἐκ τῦ ἑβδόμυ βιβλίυ τῶν στρωματέων. *Alexandrum* intelligat aliquis illum ex Clementis auditore Cappadociae atque deinde Hierosolymitanum episcopum, cui librum de canonibus ecclef. inscripsit, teste *Eusebio* VI. 13. et de quo videnda acta sanctorum ad diem XVIII. [?] Martii. Sed *Reinesius* lib. I. Var. lect. c. 22. pag. 92. suspicatur, Damascenum non scripsisse πρὸς Ἀλέξ. sed πρεσβ. Ἀλεξ. Scriptum est hoc opus post Commodum (extremo A. C. 192.) defunctum (lib. I. Strom. pag. 336.) quum Clemens aetatis indefexa adhuc maturitate gauderet: quare I. pag. 274. ait, se ὑπομνήματα ἑαυτῷ εἰς γῆρας θησαυρίζειν. Codices illius MSS. praeter *Mediceum*, e quo Florentina editio initio libri primi mutila profluxit, vix vsquam exstare, notat *Montfauconus* in Diario Italico pag. 64. [et in bibl. biblioth. MSSt. I. pag. 480.] vbi excerpta prolixa ex Clementis Stromatis in codice bombycino saeculi XIV. Venetiis apud Antonium Capellum, patricium Venetum reperisse se refert, vna cum nonnullis ex protreptico et paedagogo. *Claromontanus* recens codex, cuius *Nourrius* pag. 896. meminit, e Mediceo descriptus videtur, neque alio, ac Florentino, vsi sunt interpres vterque Strozza et Heruetus. Librum septimum claudit Clemens his verbis: καὶ δὴ μετὰ τὸν ἕβδομον τῦτον ἡμῖν στρωματέα τῶν ἑξῆς ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς ποιησόμεθα τὸν λόγον. At loco illius, qui hodie sequitur, *octaui libri*, in quibusdam codicibus *Photio* [d]) cod. CXI. lectis sequutus est liber, de quo mox dicam, qui

στρωματεῖς ἀναμεμιγμένην τὴν ἀλήθειαν (Christianam puta) τοῖς φιλοσοφίας δόγμασι. Et pag. 279. συνιῶ γὰρ ὅτι οἱ στρωματεῖς τῇ πολυμαθίᾳ σωματοποιύμενοι κρύπτειν ἐντέχνως τὰ τῆς γνώσεως βύλονται σπέρματα. Lib. VII. p. 767. ὅτ' ἂν τῆς τάξεως, ὅτε τῆς φράσεως στοχάζονται οἱ στρωματεῖς nec ordinem nec dictionem curant Stromata. Vide et lib. IV. pag. 476. vbi opus suum confert ἀπηνθισμένῃ προσφορᾷ siue εἰρεσιώνῃ ex omni genere florum atque fructuum quondam Athenis soli aliisque diis dicari solitae, de qua videndus *Tho. Gatakerus* in Aduersariis pag. 473. Stromata veluti a stragularum vestium varie contextarum colore multiplici petito nomine (vide Casaubonum pag. 15. in Athenaeum) *Mich. Neander* reddit *varietates*, Io. Vindetus *centones*, Samuel Petitus ad Leges Atticas pag. 145. *florida*. Mottanus Vayerus tom. I. Opp. pag. 552. *tapisseries*. Ab illo opere Clemens Theodorito, Cassiodoro, et aliis dicitur ὁ στρωματεύς: etsi Clementis exemplo etiam discipulum ipsius Origenem X. libros Stromatum scripsisse constat ex Hieronymo, Rufino etc. Atque *Caesellium Vindicem*, grammaticum latinum, in Stromateo laudat *Priscianus* lib. VI. pag. 685. et 696. Plutarchi στρωματεῖς Eusebius I. praeparat. c. 4. 5. et Lamprias in catalogo eius scriptorum. Videturque Plutarchum ac Caesellium respicere Gellius, στρωματεῖς memorans in praefat. noctium Atticarum.

d) *Photius*, postquam inscriptionem operis integram in vetere quodam exemplari repertam Τίτυ Φλαβίυ Κλήμεντος, πρεσβυτέρυ Ἀλεξανδρέως τῶν κατὰ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν γνωστικῶν ὑπομνημάτων Στρωματέων α΄. β΄. γ΄. δ΄. ε΄. ς΄ ζ΄. καὶ η΄, indicarat, pergit, *primos* quidem *septem* libros eumdem praeferre titulum, eosdemque prorsus esse in omnibus codd. sed *octauum cum inscriptione tum rei subiectae variare* et in quibusdam inscribi, Τίς ὁ σωζόμενος πλύσιος. — in aliis vero, στρωματεὺς ὄγδοος, vti reliqui septem libri inscribi solent. Add. *Heinsii* not. ad initium libri I. Stromat. et ad init. libri octaui, et *Stolle* l. mem. Doctum hoc Stromatum opus in quo etiam permulta veterum auctorum, in primis poetarum, citantur, in quibus colligendis, aut comparandis emendandisque criticus ingenium ac diligentiam potest exercere, historicorum, chronologicorum et theologicorum esse

quis diues saluetur: alii tamen, quos idem vidit Photius, hunc ipsum octauum librum habuerunt, atque in hoc pag. 785. exstant verba, quae Clementem philosophum laudans profert *Pseudo Dionysius* c. 5. libri de diuinis nominibus, vt Albertinus etiam pag. 266. Operis de Eucharistia obseruauit. Octo Stromatum Clementis libros legerunt etiam Eusebius atque Hieronymus. Porro liber iste octauus, qui exstat, cum prioribus septem nihil habet commune; sed totus de demonstratione, definitione, diuisione et caussis dialectico more disputat. Eumdem tamen nos habere, quem olim legit Photius, non dubito, licet aliud sentire videam *Nourrium* p. 1289. qui in eo etiam fallitur, quod, quae de doctrina parum sana Photius notat, de octauo hoc libro accipit, quum de toto stromatum opere istud ille scripserit. Non integrum vero, sed imperfectum ad nos librum huncce, qui octauus inscribitur, peruenisse, lubentius adsentior *Tillemontio* tom. 3. memor. histor. ecclef. pag. 318. 524. Quod vero *Nourrius* p. 1308. ex Catena MS. in Genesin notat, ab Acacio Caesareae in Palaestina episcopo citari verba ex octauo Clementis Stromatum libro deperdito, id ampliore consideratione dignum est. Verba haec sunt: *Καὶ ἐν τῷ ὀγδόῳ δὲ ϛρωματεῖ ἀθετεῖ τὴν περὶ τοῦ προεῖναι τὰς ψυχὰς δόξαν* (Cassiani puta, quam 3. Strom. p. 466. confutaturum se promiserat,) *λέγων αὐταῖς ταῖς λέξεσιν. Ὁ Θεὸς ἡμᾶς ἐποίησεν οὐ προόντας. Ἐχρῆν γὰρ καὶ εἰδέναι ἡμᾶς τὸ ποῦ [ἦ] ἦμεν καὶ προῆμεν, καὶ πῶς καὶ διὰ τί δεῦρο ἥκομεν. Εἰ δὲ οὐ προῆμεν, τῆς γενέσεως ἡμῶν μόνος αἴτιος ὁ Θεός, ὃς οὐκ ὄντας ἐποίησεν, οὕτως καὶ γενομένους σώζει. Ὁ δὲ τοὺς δερματίνους χιτῶνας τὰ αἰσθητὰ λέγων σώματα, πάντως που καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς αἰσθητὸν εἶναι ὁμολογήσει, μετὰ τοὺς χιτῶνας γὰρ εἴρηται. μήποτε λάβῃ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ φάγῃ, καὶ ζήσηται εἰς αἰῶνα.* Haec, (quod Nourrium praeteriit.) excerpta sunt ex *ἐκλογαῖς προφητικῶν* §. 17. edit. Combefisii, [et Potteri.] At idem Nourrius recte obseruat, in MSS. Io. Damasceni parallelorum codicibus laudari tamquam ex octauo Stromatum libro, quae iisdem verbis exstant in *ἐκλογαῖς προφητικῶν*, quae graece libro Stromatum subiiciuntur, §. 20. edit. graecolat. Combefisii: *ἀγάπη ἑκουσίων ἄρχει, ἀκόντων δὲ ὁ φόβος οὗτος ὁ φαῦλος. Ὁ δὲ εἰς ἀγαθὸν παιδαγωγῶν, εἰς Χριστὸν ἄγει, καὶ ἔϛι σωτήριος.* Laudantur a Damasceno etiam haec, octauo Stromatum libro praenotato: *Φοβηθῶμεν οὐχὶ νόσον τὴν ἔξωθεν, ἀλλὰ ἁμαρτήματα, δι' ἃ νόσος. Καὶ νόσον ψυχῆς οὐχὶ σώματος*, (quae exstant in eisdem eclogis §. 11.) Et: — *Νόμος ἐϛὶ κατὰ τῶν σεμνὰ καὶ θεῖα σεμνῶς καὶ θεοπρεπῶς ὁρᾶν οὐκ ἀξιούντων, κόλασιν ἐπιφέρειν ἀορασίας.*

4. *Ἐκ τῶν Θεοδότου καὶ τῆς ἀνατολικῆς καλουμένης διδασκαλίας κατὰ τοὺς Οὐαλεντίνου χρόνους ἐπιτομαί.* Haec excerpta, graece sine versione ex Florentino exemplari graecolatinis Clementis editionibus subiecta, varias locorum S. scripturae explicationes Gnosticas et Valentinianas continent. In his Theodotus e) plus simplici vice citatur: mentio et Basilidis

esse plenum errorum, *David Blondellus* de Sibyllis lib. I. cap. 6. aliique animaduerterunt. Quae singularia falsaque aut ex nimio allegoriarum studio enata in illis Stromatum reliquisque libris reperiuntur, ea post *Nourrium* et *Ittig.* Fabricio post indic. edd. laudatos, diligenter collegit et diiudicauit, neque tamen, quae bona in illis essent libris, reticuit *Semler* in historia doctrinae christianae, praemissa tomo II. theolog. polemicae Baumgart. §. 61. pag. 133. sqq. Epitomen librorum german. confecit *Chr. Frid. Rösler* in bibl. patrum eccles. part. II. pag. 1-75. *Harl.*

e) *Theodotum* intellige Byzantinum coriarium, a Victore, rom. episcopo, excommunicatum, cuius haeresin perstringit etiam S. Hippolytus in homilia

ſtlidis et Valentini ac Valentinianorum, et pag. 799. adferuntur verba, quae CHRISTUS dixerit ad Salomen, μέχρι τότε ἔναι θάνατον, ἄχρις ἂν αἱ γυναῖκες τίκτωσιν, quae ex Euangelio ſecundum Aegyptios petita eſſe, conſtat ex *Clementis* III. Strom. pag. 445. 452. 453. *Combefiſius* latine tranſtulit, ſed veritus eſt edere f) ob haereſes et errores Gnoſticos, qui in illis continentur. Quoniam vero eisdem vix quisquam hodie poterit moueri, nec tamen inutile ad alios [P] ſcriptores eccleſiaſticos illuſtrandos, neque iniucundum eſt ſpecimine tam inſigni cognoſcere, qualis fuerit et quam longe petitis S. ſcripturae expoſitionibus ſubnixa haereticorum iſtorum doctrina, non dubitaui illam Combefiſii verſionem, cuius apographum beneficio doctiſſimi viri, Erici Benzelii, in manus meas incidit, infra cum lectore communicare g). Germanice quidem reddita haec excerpta edidit *Godfridus Arnoldus* in apologia haereſium, Lipſiae 1700. fol. tomo IV. pag. 41. ſq. a quo tempore melior et emendatior, itidem germanica, interpretatio auctore H. G. W. E. M. h) lucem vidit Vlmae 1701. 4. cum praefat. *D. Eliae Veielii*.

5. Ἐκ τῶν Προφητικῶν ἐκλογαί. Haec excerpta poſteriora ſaniora ſunt prioribus, ſed in graecolatinis Clementis editionibus i) itidem tantum graece exſtant, atque extrema parte mutila. Ceterum cum notis *Francisci Combefiſii* leguntur graece et latine in auctario ipſius nouiſſimo ad bibliothecam Patrum, Pariſ. 1672. fol. In his ſubinde refellit Clemens, (illum enim auctorem non dubito,) errores Heracleonis, Tatiani, Hermogenis: plura

lia contra errores Noëti. Cetera veterum de illo loca diligenter excerpſit *Ittigius* diſſ. de haereſiarchis pag. 259. ſeq qui pag. 243. alterum refert *Theodotum, Montaniſtam*, et p. 261. tertium *Theodotum, trapezitam*, auctorem Melchiſedecianorum. Videnda etiam de *Theodoto, coriario*, erudita diſſertatio D. *Mich. Waltheri* edita Witebergae 1618. ſub titulo: *Ieſus ante Mariam* §. 10. ſq. *Fabr. Valeſius* ad Euſebium H. E. lib. V. c. 11. (quem locum repetiit Potterus ad Clem. Strom. I. p. 322. vbi Clemens de ſuis praeceptoribus loquitur,) duorum illorum, quos in Orientis partibus ab ſe auditos eſſe, narrat Clemens, alterum Aſſyrium genere, Tatianum eſſe ſuſpicatur; alterum autem *Hebraeum, ex Palaeſtina* oriundum, quem Theophilum eſſe, Caeſarienſem epiſcopum, opinatus eſt *Baron.* ad a. Chr. 185. potius eſſe *Theodotum* crediderit, quod ex eo conicit, quia epitome hypotyposeon Clementis inſcribatur, ἐκ τῶν Θεοδότου ἀνατολικῆς διδασκαλίας, Clementem vero ea, quae a magiſtris in oriente didiciſſet, vocare ἀνατολικὴν διδασκαλίαν. Quae coniectura num admittenda ſit, nec ne, alii iudicent. — De *Theodoto*, cuius meminit Ignatius epiſt. interpol. ad Trallianos cap. 11. vide quae ibi adnotauit Cotelerius. *Harl.*

f) Vide *Combefiſ.* tom. I. Auctar. nouiſſ. p. 194. et *Rich. Simonis* bibliothecam criticam gallice editam tom. I. pag. 66.

g) Fuerunt quidem viri docti, quorum auctoritas apud me multum valet, qui ſuaderent, vt in noua hac edit. retinerem libellum illum cum verſione notisque *Combefiſii*. Enimuero quod in edit. Potteri pag. 966. ſqq. textui graeco adiuncta eſt verſio lat. Roberti Pearſe, et ſubiunctae ſunt notae Sylburgii, Combefiſii et paucae Potteri; atque operis redemtor vrguet flagitatque, vt vela contraham; aliorum conſilio obſequutus ea omnia in noua hac edit. omittere ſtatui. Si plures velint, vt ſaltem recudatur Combefiſii verſio lat. haec forſan in ſupplementis locum habebit. *Harl.*

h) *Georgio Wachtero*, eccleſiaſte Memmingenſi. *Fabr.* Inſcriptio haud vrbana haec eſt: „Augenſcheinliche Erweiſung, daſs der vermeſſene Ketzer-Patron, *Gottfried Arnold*, das valentinianiſche Ketzer-Fragmentum Theodoti weder verſtändlich, noch treulich überſezet, und damit ſeine ſchlechte Wiſſenſchaft in der griechiſchen Sprache ſelbſt verrathen habe. *Harl.*

i) In edit. tamen Potter. pag. 989. ſqq. leguntur gr. cum verſione lat. notisque Sylburgii atque Combefiſii et paucis Potteri. *Harl.*

plura etiam refert ex Apocryphis Henochi, et Apocalypsi atque *κηρύγματι* Petri, ex Hermae etiam Pastoris lib. 2. mandato 5. verba desumta et illustrata videre est §. 45. licet de nomine eum non laudet. Dogmatum vero haereticorum expositionem vtilem esse disputat §. 29. *Φέρει δὲ καὶ ἄλλην συγγυμνασίαν ψυχῆς ζητητικῆς ἡ τῆς ἑτεροδόξου διδασκαλίας ἔκθεσις, καὶ ἀνεξαπάτητον τῆς ἀληθοῦς τηρεῖ τὸν μαθητήν.* Has Eclogas esse partem Hypotyposeon Clementis Alexandrini, non absurde coniiciunt viri doctissimi: haud omittendum tamen est, easdem ab Acacio et Damasceno, vt e locis pluribus, supra a me descriptis, patet, habitas fuisse pro octauo Stromatum libro.

Operum Clementis Alex. codd. et editiones.

[Plures codd. iam passim laudauit Fabricius. De codice membr. *Florent.* Medic. Laurent. saec. XI. qui continet Stromata, cuius Fabr. supra in §. 3. meminit, plura scripsit *Bandin.* in cat. codd. gr. I. pag. 12. qui praeter ea post Fabricium (supra §. 3.) obseruat, cod. Claromontan. rec. a Nourrio memoratum, videri e Mediceo descriptum. Codicem illum praestantissimum olim fuisse apud Basilianos Messanenses monachos, putabat *Montf.* in bibl. bibliothecar. I. pag. 234. — In eodem codice sunt *Excerpta ex libris Theodoti* et *selecta prophetarum.* — *Paedagogi* libri III. Κλημεντος λογοι dicuntur in codice XXIV. plut. V. cum notis incerti auctoris margin. quem *Bandin.* l. c. I. pag. 49. seq. vberius describit. Libri in cod. diuiduntur in capita, et singulis capitibus praemittuntur argumenta. Illos libros excipiunt *hymnus Christi seruatoris*, *S. Clementis* et *versus incerti in Clementis paedagogum.* Illo cod. vsus est quoque Victorius: sed omisit scholia quaedam, charactere ligato et currenti ab eodem scriptore codicis in ora libri hinc inde adiecta, quorum quaedam Bandinius descripsit et promulgauit. Idem calligraphus, ait Bandin. vt ostenderet consensum textus Clementis cum quadam *Arethae*, archiepiscopi Caesariensis interpretatione, desumta forsan ex eius catena in apocalypsin Ioannis, longum scholium in ora libri descripsit, cuius initium ac finem edidit Bandin. — In codd. VIII. nr. 55. plut. IX. sunt inter breues definitiones SS. PP. de substantia, et natura etc. excerpta ex *Clem. Alex. sermone de prouidentia.* (*Band.* I. p. 402.) — Cod. *Alex. Clem.* cui Stephan. multas adscripsit notas, Francofurti ad Moen, memorat *Folard.* in Histoire d' un Voyage literaire, fait en 1733. etc. Hagae Com. 1735. mai. 12. teste *Stollio* in notitia illius bibl. (Kurze Nachricht von den Büchern — in der Stollischen Bibl.) tom. I. p. 563. — Loca Clem. occurrunt in catenis in Psalmos, in Iobum et IV. euangelia, et citatur Clem. in Florilegio sententiarum, in violario compos. et ab Io. Cantacuzeno contra Palamam. (*Bandin.* I. pag. 34. 52. 161. 253. 347. et 549.) — *Paedagogi* tres libri in cod. *Veneto* D. Marci, cum lemmatibus, singulis capp. praefixis, et notis nonnullis ad oram coniectis, vid. *Villoison.* anecd. graec. II. pag. 98. et pag. 249. — In cod. biblioth. *Mutinensis* *προτρεπτικὸν παιδαγωγικὸν* et hymnus, vt in editis, teste *Montf.* in diario ital. pag. 31.

Neapoli in bibl. regia cod. CLXV. continet 1) *Clem. Alex.* Paedagogum, hymnum ad Christum et anonymi versus in Clem. paedagogum. Excerpta longiora ex VII. libris Stromatum. Inc. *τέρατα προγινώσκει καὶ ἐκβάσεις καιρῶν, καὶ χρόνων ὁ τῆς σοφίας μαθητής·* quae in editis initio libri 1. mutilis desunt. — Teste *Montfauc.* in bibl. bibliothec. MSSt. I. pag. 14. inter codd. *Vatic.* Romae *quis diues saluetur* opusc. et alia inter

inter Clementis Papae opera nominantur: fragmenta Clem. Alex. in *catenis* in Exodum, Iob. epp. ad Corinth. et Galat. in Matthaeum et Lucam sunt in pluribus codd. Vatic. ibid. (vti in catenis in codd. Coisl. Vindob. August. Vindel. aliisque) — *Romae* in bibl. *Ottobon.* stromatum fragm. in II. codd. recent. nec non stromata bis, et paedagog. (ibid. pag. 183. et 190.) et ibidem in bibl. patrum S. Basilii, (ib. pag. 198. D) — In *Galliis* inter codd. abbatiae S. Petri de Selincurte, dioec. Ambianensis, admonitio ad gentes et Paedagogus. (ibid. II. pag. 1193) — S. Clementis vita etc. in cod. bibl. *Mediolan.* (ibid. I. p. 495.)

Paris. in bibl. publ. (sec. catal. cod. tom. II.) in cod. CDLI. a. C. 914. manu Baanis, notarii Arethae, Caesareae archiepiscopi, exarato, Clem. adhortatorius liber ad Graecos, cum scholiis marg. et Paedagogus, sed desunt libri I. decem capita prima, et vndecimi initium: in cod. CDLII. et DLXXXVII. (in quo ea quoque desunt, quae in cod. CCCCLI. notauimus,) Paedagogi libri III. cum H. in Christum, et anonymi versibus in paedagogum. — in cod. CDXL. fragmentum, vbi de sancto Ioanne, theologo et euangelista, agitur. — Cod. *Paris.* coll. S. I. qui integrum *Stromatum* opus complectitur, varias lect. Montfauc. enotauit et ad Potterum transmisit.

In bibl. *Coislin.* secundum *Montf.* in cod. LXXXVI. ex libro, *quis diues sit saluus?* historia quaedam, quae est quoque ap. Eusebium III. H. E. cap. 23. — (p. 140.) — Loca Clem. occurrunt in cod. CXII. et CXIII. in collectionibus sententiarum, rerum moralium et interpretationum, e pluribus script. eccles. excerptarum. (pag. 186. 187. sic quoque codd. *August. Vind.* teste Reisero pag. 22. et 39. catal.) — in cod. CCLIX. in Anastasii responsionibus etc. (pag. 305.) — in cod. CCLXXVI. in Damasceni parallelis. (pag. 390.) — in cod. CCLXXXXIV. in Damasceni eclogis. (pag. 412.)

Codices seqq. qui in *Anglia* adseruantur, et a Pottero sunt collati, ab eo nominantur in praefat. *Oxonii* in cod. bibl. noui collegii, *cohortatio ad Graecos*, vna cum duobus *Paedagogi* libris posterioribus eorumdemque nonnullis fragmentis: — in cod. Bodlei. et alio, qui exstat in bibl. regis, *Paedagogi* III. libri. — Ad Clementis periochas, quas Eusebius operi de praepar. euang. inseruit, emendandis, vtilis fuit cod. Eusebii in biblioth. collegii Io. Baptistae. — Praeter ea, secundum catal. in codd. Angl. et Hibern. etc. in cod. *Barocc.* bibl. Bodlei. nr. V. sunt ex Clem. Alex. aliisque excerptae sententiae etc. — in codd. *Bodl.* MCCXXXXII. et MMXCIV. Clementis aliorumque glossae ad VII. epp. canon. et epp. catholicas min. N. T. — In bibl. *Iacobaea* nr. MMMMMMMMDLXXV. (tom. II. catal. p. 276.) *Clem.* Paedagogus. — *Dublini* in cod. CCCCXXVIII. collegii S. Trinit. excerpta ex Clem. Protreptico, a Gent. Herueto verso, et ex Paedagogo.

Vindobonae in bibl. caesar. in cod. XXXXIX. nr. 3. et cod. L. est fragm. ex Clem. oratione: *quis saluetur diues?* (*Lambec.* comment. III. pag. 190. seq. et 193.) — *Monaci* in bibl. Bauar. cod. chart. CLXX. orat. exhortatoria ad Graecos. (catal. codd. pag. 66.) — *Augustae Vindel.* stromatum epitomes fragment. in cod. ex quo quaedam restituta fuisse in ed. Commel. obseruauit Hoeschel. ap. *Reiser.* pag. 27. cat. et Sylburg. in fine suarum not. ad Clement. Alex. vbi quoque memorat codd. *Palat.* in quorum vno recent. fuit Paedagogus, in aliis excerpta: atque cod. Guil. Xylandri. *Harl.*]

Graece

Graece scripta Clementis, hactenus memorata, prodierunt e bibl. Medicea, collato ad Protrepticum et Paedagogum etiam Rodulphi Pii, antistitis Carpensis, codice, recensente *Petro Victorio*, cuius praefatio ad Marcellum Ceruinum, cardinalem S. Crucis, (postea per 22. dies pontificem Max. Marcellum II.) praefigitur, Florentiae 1550. fol. Haec editio manu Iosephi Scaligeri passim notata fuit in bibliotheca Graeuii. *Fabric.* Exemplar, in membranis impressum, exstat Florent. in bibl. Magliabech. vid. *Bandini* cat. codd. gr. Medic. I. p. 12. et in praef. praemissa edit. epistolarum claror. Italorum et German. etc. Florent. 1759. tom. I. p. XLII. atque *Hamberger* Z. N. II. p. 489. In bibl. *Leidensi* est exemplar, cui nonnulla adscripsit Hadr. Iunius. (catal. bibl. p. 35.) *Harl.*

[?] Ex recensione et cum castigationibus *Frid. Sylburgii*. Heidelbergae ap. Commelin. 1592. fol.

Latine Protrepticus et Paedagogus *Gentiano Herueto*, et libri VIII. Stromatum *Cyriaco Strozza* k) interprete, Florent. 1551. fol. apud Laurentium Torrentinum.

Protrepticus, Paedagogus et Stromata l) *Gentiano Herueto*, Aureliano et ecclesiae Remensis postea canonico, interprete, cum eius scholiis Basil. 1556. fol. ap. Froben. et 1566. fol. Paris. 1566. 8. 1572. et 1590. fol. et denique in bibliotheca Patrum Lugdunensi tom. 3. a. 1677. fol. ex Dan. Heinsii recognitione, et scholiis Herueti omissis.

Graece et latine cum Herueti versione per Dan. Heinsium recensita, notisque et castigationibus Frid. Sylburgii et *Danielis Heinsii*, Lugd. Bat. 1616. fol. Haec editio cum pluribus notis MSS. Dauidis Blondelli fuit in bibliotheca Samuelis Gruteri, ecclesiastae Harlemensis.

[*Clem. Alex.* admonitio, paedagog. Stromat. *latine* inter *Franc. Rous* mella patrum. Lond. 1650. 8. p. 149-292. *Harl.*]

Recusa haec editio additis *Frontonis Ducaei* notis, Paris. 1629. fol. et minus emendate 1641. ibid. et Coloniae, (siue Witebergae potius) 1688. fol.

Clementem Alex. emendatissimum et auctum se habere, et in notis ad ipsum Clementem emendationes Heinsii diligenter examinaturum se olim testatus est *Io. Croius* cap. 21. Obseruatt. in Nou. Test. pag. 172. Sed illa Clementis editio numquam prodiit.

In bibliotheca Iesuitica leges Clementem Alex. notis illustratum a *Iacobo Dechans*, S. I. verum nec illae notae editae sunt.

[*Plenior* ceteris, cultior et ex codd. emendatior, ed. cum notis Sylburgii, Heinsii, Wilh. Lowthi aliorumque VV. DD. est a Pottero curata: qui Protrepticum de integro vertit, in ceteris castigauit ad graeca interpretationem Herueti, aliaque adiecit vtilia. Est autem inscripta:

Κλημεν-

k) Papyrius Massonus Strozzae vita tom. 2. elogior. pag. 229. *Stromata item Clementis Alexandrini, adolescens cum esset, primus omnium latinitate donauit.*

l) In Gentiani versione et commentariis plura reprehendit *Nourrius*, quem vide Apparatu ad bibl. Patrum pag. 902. sq. [et Potterus in praef.]

Κλημεντος — *Clementis Alex. Opera, quae extant: recognita et illustrata, per Io. Potterum,* episcopum Oxoniensem. Oxonii, e theatro Sheldon. sumt. Ge. Mortlock, bibliop. Londinens. 1715. fol. Addita sunt supplementa, a Fello Ittigioque edita, et fragmenta a Grabio collecta. Adiectus est *Herueti* comment: in Opp. Clementis. v. acta erud. a. 1717. pag. 97. sqq. — Recusa est illa editio *Venetiis*, ex typogr. Ant. Zatta. 1757. II. voll. in fol. cum fragmentis nouis ex Fabricio, ac vita S. Clementis, ex tomo III. Adriani Baillet desumta et latine reddita. Fabricius autem fragmenta, quae in exemplo Potteri partim solummodo graece exstant, partim in eo desiderantur, ex codd. msst. aut libris editis collegerat, et gr. ac lat. publicarat ad calcem tomi II. Opp. Hippolyti ab ipso ed. pag. 66. sqq. — fragm. sunt quoque in *Gallandii* bibl. vett. patrum II. pag. 153. *Harl.*

De scriptis Clementis Alexandrini diligentissime egit *Nicolaus Nourrius* libro tertio integro Adparatus ad bibliothecam Patrum; nam et Analysin singulorum post Abrahamum Scultetum, Eliamque Du Pinium dedit pleniorem, et de doctrina ipsius atque ad varia Clementis loca obseruationes magno numero, [P] et Chronographicam tabulam addidit qua Clementis supputatio cum Eusebiana et Syncelliana confertur, et de auctoribus, quos laudat Clemens, copiosius disseruit. Paris. 1703. fol. p. 622-1362. Vide etiam quae de Clementis doctrina notauit *Ittigius* in selectis hist. eccles. capitibus sect. II. pag. 230. sq. *Fabr.* Iis, quae cum passim ad hoc caput, tum in Introd. in hist. lat. gr. II. 2. pag. 209. indicaui scripta, addi possunt:

I. G. Walchii exercitat. de Clemente Alex. eiusque erroribus. Ienae. 1737. 4. — rec. in eiusdem Miscell. sacr. pag. 510. libr. III. — *Io. Fabric.* in historia biblioth. Fabricianae I. pag. 78. sq.

Fabricius in delectu argumentorum — pro veritate relig. christ. pag. 58. sqq. vbi de Clemente Alex. agit, quaedam addit, quae hic repetam.

„Aduersus Guil. Whistonum, qui Clementis scripta, tamquam iuuenilia contemnit, *I. Ern. Grabius* in libello postumo *some instances of the defects and omissions in* Mr. *Whistons collection of testimonies*, Londin. 1712. 8. m) pag. 11. ostendit ex libr. I. Strom. pag. 276. iam χρόνῳ μήκος intercessisse, ex quo magistros suos audiuerat Clemens, quos p. 274. testatur, sancte seruasse beata dogmata, quae a Petro, Iacobo, Ioanne et Paullo acceperunt.

Notas in Clementem adfectas se habuisse, testatus est Aegidius Menagius in Menagianis tom. I. pag. 385.

Inter *Ioannis Mariae Borzini* ord. praedic. adfecta opuscula *Oldoinus* in Athenaeo Ligustico refert Logicam Clementis Alexandrini explanatam."

Io. Tribbechouii diss. de vita et scriptis Clementis Alexandrini, Halae Magdeb. 1706. 4. Haec quidem disp. nihil noui continet: sub finem tamen (§. XXV-XXXI.) bene colliguntur et recensentur naeui Clementis, primum ii, qui ad philologiam, deinde ii, qui

m) Conf. *Brüggemann* View, etc. pag. 373. *H.*

qui ad theologiam pertinent. — Altera eiusdem *Io. Tribbechouii* diss. in Clementem Alexandrinum, eaque de philosophiae definitione, praemissa pleniore analysi libri I. stromatum ex adparatu Nourrii ad bibliothecam P. P. maximam. Halae 1706. 4. est ad meliorem librorum atque iudiciorum quorundam Clem. intelligentiam interdum efficacior. Num Tribbechouius, quod in vltima paragrapho promisisse videtur, continuauerit laborem, equidem ignoro, et fere dubito.

Io. Iortin scripsit obss. in Clement. Alex. in suis Remarks on ecclesiastical History. Lond. vol. II. 1751. 8. pag. 353. — vol. II. 1752. pag. 378-401.

Io. Chstph. Dommerichi progr. de λογῳ patrum, (praecipue Iustini Martyris et Clementis Alexandr.) Helmstad. 1760. 4. De λόγῳ Clem. acute docteque Semlerus quoque disputat l. supra cit. — atque *Io. Ge. Arn. Oelrichs* in comment. de vera et certa eorum, qui medio secundo atque ineunte tertio saeculo floruerunt, patrum de ratione s. relatione filii, seu verbi cum patre sententia, Gottingae 1787. 4. p. 34. sqq.

Darstellung der moralischen Ideen des Clemens von Alexandrien und des Tertullian. Ein Beytrag zur Geschichte der christlichen Sittenlehre, von *Wilh. Münscher*, (Prof. theol. Marburg.) in D. *Henke* Magazin für Religionsphilosophie, Exegese und Kirchengeschichte etc. tom. VI. Helmstad. 1796. 8. nr. VI.

D. D. (h. e. *Iosephi Wassi*) obss. in auctorem Titanomachiae, ap. Clem. Alex. laudatae, in Miscell. obseruatt. vol. IV. tom. I. pag. 72. sqq. et *K.* Obss. seu coniectanea quaedam in Clem. Alex. stromatum librum I. ibid. pag. 103. sqq. *Harl.*

Tho. Holzclau diss. de Clemente et eius morali doctrina Wirceb. 1779. 8. Add. *Rosenmüller*, hist. Interpr. LL. S. tom. I. p. 209. sq. *Flügge* Gesch. d. theol. Wiss. tom. I. p. 177. sq. 343. sq.

Supplementum Operum Clementis Alex.

Hoc cum praefatione erudita et fasciculo miscellanearum ad hist. ecclesiasticam spectantium obseruationum editum Lipsiae 1700. 8. ab eodem praeclaro doctore meo, *Thoma Ittigio*, complectitur *):

1. Librum pium et lectione inprimis dignum, qui inscribitur: τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος. *Quis diues saluetur?* Clementi hic diserte tribuitur ab *Eusebio*, III. 23. VI. 13. Hieronymo aliisque et *Photio*, qui codice CXI. testatur, in quibusdam exemplaribus hunc libellum fuisse loco octaui Stromatum libri. Vnde non mirum, quod *Anastasius Sinaita* in Psalmum VI. (ap. *Combefis.* tom. I. auctar. noui pag. 966.) ἐκ τινὸς τῶν ςρωματικῶν Clementis λόγων adferre se ait narrationem de Ioanne, apostolo, iuuenem perditum persequente et ad frugem reducente, quae capite vltimo huius libri exstat, repetiturque inde ab *Eusebio* III. 23. hist. et aliis, quos laudaui ad Abdiam V. 3. pag. 536. codicis apocryphi Noui Test. meminit iterum *Anast. sius* pag. 934. vbi Clementem τὸν ἱςορικὸν Ἀλεξανδρείας adpellat. Igitur haud dubie Clementis est, non *Origenis*, licet in MS. Vaticano Origenis in Ieremiam homiliis adiunctus, atque inde sub falso Origenis nomine editus sit a *Mich. Ghislerio* tom. 3. Commentar. in Ieremiam (Lugd. 1633. fol.) p. 262. cum versione *Io. Matthaei Caryophili.* Sed in praefat. c. 7. §. 4. ipse errorem Ghislerius agnouit, et Clementi vindi-

*) Conf. de hoc *Ittigii* supplem. acta erud. Lips. a. 1700. pag. 451. sqq. *Harl.*

vindicandum illum librum statuit, sub cuius nomine cum noua versione et notis edidit *Franciscus Combefisius*, nullo alio MS. codice vsus, in auctario nouiss. bibliothecae Patrum tom. I. pag. 1672. fol. Ex Combefisii editione recusus latine in bibliotheca Patrum Lugd. a. 1677. tomo III. ac graece et latine cum succinctis *Io. Felli*, Oxoniensis episcopi, scholiis Oxon. 1683. 12. e theatro Sheldoniano, sed notis Combefisii omissis, quas suae tamen editioni praeter Felli scholia, et varias e Ghisleriana et Combefisiana lectiones Ittigius adiunxit. *Fabric.* Rec. Oxon. in ed. Potteri Fellique notis subiectis textui, quem excipiunt p. 961. sq. notae Combefisii. *Harl.*

2. *Adumbrationes in aliquot epistolas canonicas*, ex veteri latina versione, de qua Cassiodorus c. 8. Institut. diuinarum literarum: [¶] *In epistolis canonicis Clemens Alexandrinus Presbyter, qui et Stromateus vocatur, id est, in epistola S. Petri prima, S. Iohannis prima et secunda et Iacobi* °) *quaedam Attico* p) *sermone declarauit. Vbi multa quidem subtiliter, sed aliqua incaute loquutus est: quae nos ita transferri fecimus in latinum, vt exclusis quibusdam offendiculis purificata doctrina eius securior potuisset hauriri.* Clementem in Hypotyposeon libris etiam epistolas catholicas interpretatum testantur Eusebius IV. 14. hist. et Photius cod. CIX. Verisimile igitur est, ex illo opere q) Cassiodorum adumbrationes hasce, quo ipso forte vocabulo graecum ὑποτυπώσεων exprimere voluit, excerpendas curasse, quas latine Ittigius dedit post editiones in bibliothecis Patrum Paris. 1575. [tom. VI. Par. 1576. fol.] 1589. 1654. et Lugd. 1677. et post editionem Oxoniensem ad calcem libri de diuite saluando 1683. 12. [in ed. Potteri pag. 1006. sqq.]

3. *Fragmenta* Clementis Alex. a Io. Fello collecta ex Nicetae in Iobum et Cordeiana in Lucam Catena, quibus alia Ittigius addidit tum ex eadem in Iobum, tum ex Nicetae in Matthaeum Catena, ex Eusebio item atque Oecumenio. His ceterisque, quae in praefatione etiam monet adiungenda esse, addi potest fragmentum Clementis, quod exhibet catena in Pentateuchum, latine edita a Francisco Zephyro p. 146. licet consimilia quodammodo legantur V. Strom. pag. 564. *Nomen illud mysticum quod vocant tetragrammaton, quo tantum muniebantur illi, quibus adytum peruium erat, sonat Iehouah, quod interpretatur: qui est et qui erit; candelabrum vero, quod australem plagam adflabat altaris, septem planetas referebat, qui per meridianam regionem circumagi nobis videntur, cui terni vtrinque rami consurgunt, quoniam sol quasi Candelabrum mundi medius inter alios planetas diuina sapientia libratus sua luce superiores lustrat et inferiores. Ad alteram partem ipsius arae posita erat mensa, in qua panes proponebantur, quod ex ea parte coeli flatus nobis vitales et almi adspirent. Fabr.* Haec et plura alia, a Grabio collecta, etiam id, quod Fabr. h. l. produxerat, reperiuntur in Oxon. Potteri edit. p. 1011. sqq. Editioni Venetae Potter. ea, quae Fabric. calci edit. suae Hippolyti adiecerat, esse addita, supra me iam monere memini. *Harl.*

o) i. e. graeco.

p) In adumbrationibus quae exstant, nullae ad epistolam Iacobi, sed in epistolam Iudae leguntur. Et de epistola Iudae meminit etiam *Eusebius* VI. 14. vbi Clementis ὑποτυπώσεις refert.

q) Leuia sunt, quae coniecturae huic opponit Nourrius pag. 1320.

Scripta Clementis deperdita.

1. *Hypotyposeon* r) siue compendiosarum S. scripturae enarrationum *libri VIII.* ex quibus petita videntur, quae hodieque exstant, [?] excerpta Theodoti, et adumbrationes in aliquot epistolas catholicas, vt iam dixi. Meminit Euseb. I. 12. II. 1. 9 et 15. et VI. 13 et 14. hist. Hieron. in catalogo c. 38. Photius cod. CIX. CXI. Fragmenta ex illis praeter Eusebium locis laudatis et Oecumenium in epistolas Pauli, seruauit Chronicon Alex. p. 224. edit. Cangii, S. Maximus ad Dionys. c. 1. de mystica theol. pag. 17. et *Io. Moschus* in prato spirituali cap 176. s) quem locum, quum laudasset *Baronius* ad A. C. 31. n. 40. vt probaret Petrum a CHRISTO baptizatum esse, Richardus Montacutius lib. 2. Originum eccles. pag. 52. *En tibicinem*, inquit, *ruituro alioqui parieti! Clemens ὁ πολυμαθὴς adnotatur in partes ex Hypotyposibus, sed citatus a Sophronio in prato spirituali. Neque enim Baronius Clementis, credo, vidit hypotyposes. Certe magnus auctor Clemens, licet nimis interdum credulus Apocrypticis narrationibus et rumoribus ab incerta traditione. Secundo Criticorum quidam nominatissimi opus illud hypotyposeon non lectum sibi visum, (sed περὶ παντὸς ὄντος καὶ μὴ ὄντος iudicant critici) deuocant in quaestionem. Quod si exstaret, multiplici procul dubio doctrina, ut ille alter λόγος ϛρωματεῖος nos recrearet. Sed an ille antiquissimus et eruditissimus Pater tale aliquid retulerit in hypotyposibus, tum tandem intelligemus, cum patres societatis qua summa pollent gratia et auctoritate apud hodiernum patriarcham Alexandrinum, illud opus tessellatum in vsum publicum ecclesiae impetrauerint. Scribebat enim aliquando doctissimus Fronto literis ad clariss. Sauilium missis, apud illum patriarcham librum hunc extare.*

2. Σύγγραμμα Κλήμεντος τοῦ Στρωματέως εἰς τὸν Προφήτην Ἀμὼς memorat *Palladius* in historia Lausiaca pag. 147. edit. Meursii.

3. Περὶ προνοίας, ex quo fragmenta apud *S. Maximum* tom. 2. Opp. p. 144. 152. itemque aliud ex MSS. reg. apud *Nourrium* pag. 1336. seq. Adparatus ad bibl. Patrum. Fragmentum insigne ex Clem. Alexandr. *libro* I. προνοίας exstat apud *Anastas. Sinaitam* quaest. XCVI. *Fabr.* — Fragm. in Pott. edit. p. 1016. sq. — et in adpend. Fabr. in edit. Veneta. In cod. Laurent. Med. esse excerpta ex Clem. sermone *de prouidentia*, ex Bandio. I. pag. 402. supra iam adnotauimus. *Harl.*

4. Περὶ τοῦ Πάσχα σύγγραμμα. *Euseb.* IV. 26. VI. 13. *Hieron.* de script. eccles. cap. 38. *Phot.* cod. III. Fragmenta in *Chronico Alex.* pag. 7. edit. Cangii. Et in *Petauii* Vranologio pag. 214. In hoc libro testatus, Eusebio teste, fuit Clemens, se a fratribus adactum ad scripto consignandas παραδόσεις; quas ab antiquioribus presbyteris acceperat. Per has nolim Constitutionum apostolicarum opus intelligere cum doctissimo

r) De hoc vocabulo, quod breuem et succinctam, (quae compendio et ὡς ἐν τύπῳ fit,) expositionem significat, dixi ad Sexti Empirici libros Hypotyposeon Pyrrhoniarum.

s) Fragmenta v. in praef. Ittigii ad suum supplement. et edit. Potter. Oxon. pag. 1014. sqq. et pag. 1023. — Iacturam hypotyposeon valde dolet *Semler* l. c. pag. 155. conf. *Io. Franc. Buddei* Isagoge ad vniuersam theologiam pag. 345. *Harl.*

ſimo Beueregio; ſed illud ipſum [†] de Paſchate opus, in quo traditiones antiquiorum de hoc argumento expoſuerat. [Fragm. in Potter. edit. p. 1017.]

5. Διαλέξεις περὶ νηστείας Hieron. *de ieiunio diſceptatio* quaſi legiſſet διάλεξις non διαλέξεις. Apud *Photium* tantum eſt περὶ νηστείας.

6. Περὶ καταλαλιᾶς, Hieron. *de obtrectatione, liber vnus. Phot.* περὶ κακολογίας. [vid. fragm. in Pott. ed. pag. 1020. ſq.]

7. Προτρεπτικὸς εἰς ὑπομονὴν, ἢ πρὸς τοὺς νεωστὶ βεβαπτισμένους. *Euſeb.* VI. 13. hiſt.

8. *Κανὼν ἐκκλησιαστικὸς, ἢ πρὸς τοὺς Ἰουδαΐζοντας. Hieron. de canonibus eccleſiaſticis et adverſus eos, qui Iudaeorum ſequuntur errorem, liber vnus, quem proprie Alexandro, Hieroſolymorum epiſcopo,* προσεφώνησε. Canonum apoſtolicorum collectionem, quae hodie exſtat, per hoc opus ab Euſebio et Hieronymo innui, non crediderim. Sane Photius, qui mox lectos a ſe canones apoſtolorum cod. CXII. commemorat Clementis, romani, ſub nomine, inter ea, quae a Clemente Alex. ſcripta non ipſe legit, ſed memorari tantum ab aliis meminit cod. CXI. refert περὶ κανόνων Ἐκκλησιαστικῶν κατὰ τῶν ἀκολουθούντων τῇ τῶν Ἰουδαίων πλάνῃ. Atque vnius, non duorum ſcriptorum hunc eſſe titulum, Euſebius et Hieron. dubitare nos haud ſinunt. Fragmentum *Clementis* ἐκ τοῦ κατὰ Ἰουδαϊζόντων ſeruatum in *Nicephori CPol.* Antirrheticis MSS. graece et latine edidit *Nourrius* pag. 1334. Adparat. [et in Fabr. adpend. in ed. Pott. Veneta circ. fin.]

9. Ὅροι διάφοροι. *Io. Veccus* de proceſſione Spiritus S. apud Allatium in Graecia orthodoxa tom. 1. pag. 248. ἀλλὰ καὶ ὁ Κλήμης ὁ Στρωματεὺς ἐν οἷς συνέθετο διαφόροις ὅροις ὥστε παντὸς εὐσεβοῦς δόγματος προηγεῖσθαι αὐτοὺς τῷ βουλομένῳ Θεολογίαν μετιέναι, ὁριζόμενος τί πνεῦμα, καὶ ὁσαχῶς λέγεται πνεῦμα, φησί· Πνεῦμα μέν ἐστι λεπτὴ καὶ ἄυλος καὶ ἀσχημάτιστος ἐκπορευτικὴ ὕπαρξις. [in adpend. Fabric. in edit. Veneta.]

10. Plura ſcripta ſua ſiue memorat ſiue promittit Clemens ipſe *) vt *de Principiis*, III. Strom. pag. 431. ἀλλὰ πρὸς μὲν τούτους (Μαρκιωνιστὰς) ὁπότ᾽ ἂν τὸν περὶ ἀρχῶν διαλαμβάνωμεν λόγον, ἀκριβέστατα διαλεξώμεθα. Libro, quis diues ſaluetur §. 26. ὅπερ ἐν τῇ ἀρχῶν καὶ θεολογίας ἐξηγήσει μυστήριον τοῦ Σωτῆρος ὑπάρχει μαθεῖν. Iterum meminit huius tractationis III. Strom. pag. 454. ἐπειδὰν δὲ περὶ τῶν ἀρχῶν διαλαμβάνωμεν. etc. Hic eſt ἀρχικὸς λόγος de vno DEO, qui per legem et prophetas atque euangelium praedicatur, [†] quem promittit IV. Strom. pag. 510. licet iam de hoc argumenta quaedam dixiſſet III. pag. 457. ſeq.

De prophetia. Strom. V. pag. 531. καὶ ὅτι ποτὲ ἐστι τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἐν τοῖς περὶ προφητείας κἀν τοῖς περὶ ψυχῆς ἐπιδειχθήσεται ἡμῖν. Adde IV. pag. 511. a.

*) Confer *Nourrium* pag. 1337. ſeq. [et indicem ſcriptorum a Clem. Alex. citatorum, v. *Clemens Alex.*]

De membris et affectibus, quando de DEO dicuntur, allegorice interpretandis. VI. Strom. pag. 580. ἀλληγορεῖσθαι δέ τινα ἐκ τούτων τῶν ὀνομάτων, ὁσιώτερον, ἃ δὴ καὶ προϊόντος τοῦ λόγου κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν διασαφήσομεν.

De Angelis. Strom. VI. p. 631. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν τῷ περὶ ἀγγέλων λόγῳ προϊούσης τῆς γραφῆς κατὰ καιρὸν διαλεξόμεθα.

De Diabolo. Strom. IV. pag. 507. ἀλλὰ πρὸς μὲν τὰ δόγματα ἐκεῖνα εἰ μετενσωματοῦται ἡ ψυχὴ, καὶ περὶ τοῦ διαβόλου κατὰ τοὺς οἰκείους λεχθήσεται καιρούς.

Περὶ γενέσεως κόσμου. VI. Strom. p. 698. περὶ τῆς ἀνθρώπου γενέσεως. III. Strom. p. 466. Hinc *Eusebius* de Clemente VI. 13. hist. ὑπισχνεῖται δ' ἐν αὐτοῖς καὶ εἰς τὴν γένεσιν ὑπομνηματιεῖσθαι.

De ecclesiae unitate et excellentia. VII. Strom. pag. 765. ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξοχὴ τῆς ἐκκλησίας καθάπερ ἡ ἀρχὴ τῆς συστάσεως κατὰ τὴν μονάδα ἐστὶν, πάντα τὰ ἄλλα ὑπερβάλλουσα καὶ μηδὲν ἔχουσα ὅμοιον ἢ ἴσον ἑαυτῇ. Ταυτὶ μὲν ἂν ὕστερον.

De officiis episcoporum, presbyterorum, diaconorum et viduarum videtur promittere se alio opere acturum III. vlt. paedagogi pag. 265.

De anima ὁπηνίκα ἂν περὶ ψυχῆς διαλαμβάνωμεν. III. Strom. pag. 432. adde IV. p. 591. [fragm. Potter. pag. 1020.]

De resurrectione, II. 20. Paedagog. pag. 199. ὡς ἐν τῷ περὶ ἀναστάσεως διὰ πλειόνων δηλωθήσεται. et lib. 1. c. 6. pag. 104. ἀλλὰ γὰρ αὖθις ἡμῖν σαφέστερον τοῦτο ἐν τῷ περὶ ἀναστάσεως δηλωθήσεται.

De Nuptiis, ἐν τῷ γαμικῷ διέξιμεν λόγῳ III. 8. Paedagog. pag. 237. Nisi forte respicit, quae II 10. paedagogi de illo argumento, aut tertio Stromatum disseruit. [Fragment. Potter. pag. 1022.]

De continentia, καὶ τοῦτο ἐν τῷ περὶ ἐγκρατείας ἡμῖν δεδήλωται. II. 10. Paedagogi p. 193. In eodem forte λόγῳ disputauerat de eo, quid vere sit turpe et obscoenum, quod II. 6. Paedagogi pag. 169. testatur se fecisse: διειλήφαμεν δὲ βαθυτέρῳ λόγῳ ὡς ἄρα οὔτε ἐν ὀνόμασιν, οὐδὲ μὴν ἐν τοῖς συνουσιαστικοῖς μορίοις καὶ τῇ κατὰ γάμον συμπλοκῇ ἡ τοῦ ὄντως αἰσχροῦ προσηγορία τάττεται. Videtur itidem librum [P] tertium Stromatum innuere in quo pag. 434. diserte: ὁ δὲ περὶ ἐγκρατείας ἡμῖν προβαινέτω λόγος.

Aduersus haereses, Strom. IV. pag. 510. c. vbi se vnum DEVM aduersus illas demonstraturum promittit. Contra philosophorum sententias de summo bono II. Strom. pag. 419. Contra Haereticorum γνῶσιν profanam VII. Strom. pag. 722. d. Sed forte non peculiares hi libri fuerunt, verum vt in Stromatis passim facit, ita et in Hypotyposibus haereticos illos et philosophos oppugnare potuit.

XXII.

XXII. *Index auctorum, qui a Clemente Alexandrino citantur.*

Compositus a CHRISTOPHORO WOLTERECK, Gluckstadiensi *a*).

Anaxi-

a) In hoc indice, quem ad verbum repetiit Potterus in sua editione, turpes esse commissos errores, scribit *Valcken.* in diatribe, Euripidis Hippolyto subiecta, pag. 17. A. At in praesenti non vacat, ad meliorem conficiendum indicem, totum perlegere Clementem Alexandr. quod officium futuro Clem. Alex. editori relinquere cogor. Insuper in actis erudit. Lips. germanice scriptis, tom I. pag. 605. (vbi hoc volumen bibl. gr. I. edit. recensetur,) animaduertitur, in hoc indice varios nominari homines, qui vel auctores non fuissent; vel a Clemente non adducti nomine auctorum, e. g. Nazaratum Assyrium, Ezechielem, Aristotelem Cyrenaeum, Amoebaeum etc. praeterea hinc inde vt quaedam adnotarentur, fuisse necessarium: cuius generis quaedam exempla, a me inferenda, adferuntur. Neque tamen ideo hunc omittere indicem fas erit. *Harl.*

b) Nullus Amphionis loc. exstat; sed versus est ex Euripides Antiope. v. *Valk.* l. cit. *Harl.*

Callinus,

c) *Barnabae* locus exstat in Clem. rom. epist. ad Corinth. Hinc Barnabae nomen per tarditatem Wolter. pro nomine Clementis positum fuisse, iudicat censor in actis erud. germ. l. c. pag. 606. *Harl.*

ἐν

d) *Assius*, *Menag.* ad Laërtii VII. 168. [corrigit. v. eius notam pag. 335. ed. Meibom.]

e) Non ex comico *anonymo* esse citatos versus; sed eos pertinere ad *Aristophanis* Lysistr. v. 43 et 44. obseruatur a censore l. cit. pag. 605. *Harl.*

ἐν

f) Hic versus ex p. 584. citatus, legitur in eius Hercule Fur. v. 1345. adnotaute censore pag. 606. *Harl.*

I.

L.

Leander,

g) Vide de hoc Homeri loco, p. 600. *d.* citato, censorem loco mem. p. 606. *Harl.*

Naza-

Phano-

S.

T.

V.

X.

Z.

Zeno,

XXIV. MELITONIS, episcopi Sardensis in Lydia [a]), (non Sardicensis, vt Episcopio dicitur *III. Instit. theol. sect. 5. c. 7.*) fragmenta ex Apologetico pro Christianis, circa A. C. 170. post L. Veri mortem scripto [b]) ad imper. M. Antonium, extant apud Euseb. *IV. 25. hist.* et in *Chronico paschali*, quod Alexandrinum vulgo adpellant, *p 259. 260* edit. Cangii. Apud Eusebium ibi verba *ἐκ τῶν διαταγμάτων* rectius forte cum Schurzfleischio *τῷ μακαρίτῃ* de edictis praefectorum prouincialium, quam cum Valesio de iussis imperialibus intellexeris. [nisi in Dodwelli partes abire malueris, qui *l. l. p. 275.* de *vrbium* potius *decretis cogitandum esse statuit.*] Alia Melitonis fragmenta vide si placet apud Halloixium in Melitonis vita *tom. 2. scriptor. Or. pag. 835.* [itemque Gallandum in *Bibl. PP. tom. I. pag. 677. sq.* et Woogium in *differt. II. p. 31. sq.* vbi haec fragmenta auctiora exhibentur, quam a Gallando post fuerunt repetita, quanquam et his addi nunc possunt ea, quae in Nicephori *Catena in Octat. tom. I. p. 283.* auctiora, quam apud Woogium, leguntur. Vnum ex maxime memorabilibus inter haec fragmenta illud

est

g) Post hunc indicem reposuerat Fabric. *Excerpta Theodoti priora, atque ex orientali ita dicta doctrina, temporibus Valentini*, gr. cum versione *latina Franc. Combefis.*, quam, Fabric. adnotauerat, nunc demum videre lucem, et descriptam esse ex autographo eius, quod seruatur (olim) Parisiis in bibliotheca PP Dominicanorum, via ad S. Honoratum. At enim caussam, cur ego h. l. exclauserim, iam supra ad nr. 4. declaraui. *Harl.*

a) De hoc Melitone praeter scriptores saepe laudandos, Caueum, Tillemontium, Du Pinium atque Ceillierium, inprimis consulendi sunt Car. Christian Woog in *Dissertat. II. de Melitone Sardium in Asia episcopo, Lipsiae, 1744. et 1751. 4.* editis, et Gallandus in *Prolegom. ad Bibl. PP. tom. I. cap. XXIV. p. CXIX. s. Keil.*

b) Post huius enim mortem hunc apologeticum librum scriptum esse, ex eo videtur intelligi posse, quod alioquin ei non minus, quam Antonino fuisset inscribendus, nec potuisset etiam soli Antonino faustum *μετὰ τοῦ παιδὸς* imperium ominari Melito, nulla plane fratris mentione adiecta. Accedit vero etiam disertum Eusebii in Chron. et Chronici Alexandr. testimonium, in quo quippe hic liber anno CLXX. adsignatur. Atque horum testium antiquorum auctoritate tutius profecto videtur cum Io. Clerico in *histor. eccl. duorum primor. seculor. pag. 730.* itemque Dodwello in *Dissertt. Cyprian. Diss. XI. §. 39. pag. 264. sq.* et Ant. *Pagio in Crit. Baron. ad an. CLXX. tom. 1. p. 166.* acquiescere, quam recentiorum coniecturas sequi, quos inter Tillemontius quidem in: *Memoir. pour serv. à l'histoir. eccles. tom. II. part. III. pag. 113.* et Ceillier in *hist. des Aut. eccles. tom. II. pag. 76.* anno demum CLXXV. aut serius adhuc scriptum eum fuisse statuerunt, Sam. Basnagius vero in *Annal. polit. eccles.* ad an. *CLXXVII. §. 3. tom. II. p. 163.* ad hunc ipsum annum 177. eum referendum esse iudicauit, eaque in re secum consentientes quoque habuit Nath. Lardnerum in: *Glaubwürdigk. der euangel. Geschichte, part. II. vol. I. c. XV. p. 262.* et Orsium in *hist. eccles. tom. II. lib. IV. p. 286. Keil.*

eſt, in quo catalogus librorum V. T. exhibetur, ex prooemio ἐκλογῶν illud deſumtum, de quo videnda, quae in illud commentati ſunt Woogius *Diſſert. I.* §. *XV. pag.* 44. et *Diſſ. II. pag.* 38. Schmidius in *hiſtor. Canon. lib. I. ſect. I.* §. *56. pag.* 150. et Eichhornius in *Introd. in libr. V. T. tom. I.* §. *51. p. 120. ſq.*]

Ad catalogum ſcriptorum Melitonis deperditorum qui in laudato Euſebii loco et apud Hieron. *de ſcript. eccleſ. c.* 24. exſtat c), et de quibus Tillemontius et Caueus in Melitonis vita [itemque Woogius in *Diſſert. II.*] diſſerunt, notabis quod librum qui ἡ κλεὶς ſiue *Clavis* inſcribitur, aiunt MStum extare Pariſiis in bibl. Collegii Claromontani d), continereque explicationem variarum S. ſcripturae vocum e) ad eum fere modum, vt notat Labbeus *tom. 1. p.* 87. [et part. II. *Nou. biblioth. MSS. p.* 21] qualem in formulis ſpiritalis intelligentiae, quae inter S. Eucherii opera exſtant, legere licet f). Deinde liber περὶ ἐνσωμάτου θεοῦ non fuit de DEO corpore induto ſiue de incarnatione verbi g), ſed Melito conatus

eſt

c) Qui tamen, quanquam ſat multos huius viri libros enumerat, non videtur omnia eius ſcripta complexus fuiſſe. Certe Anaſtaſius Sinaita in Ὁδηγ. *c. XIII.* librum III. περὶ σαρκώσεως Χριστοῦ et λόγον εἰς τὸ πάθος Χριστοῦ commemorat, qui quanquam ab Euſebio et Hieronymo ſilentio plane praetereuntur, tamen non videntur noſtro abiudicandi eſſe; qua de re vid. quae diſputarunt Ceillier *l. l. p.* 78. Woog. in *Diſſ. II. p.* 8 *ſq.* et Gallandus *l. l.* §. IV. *Keil.* Fragmentum Melitonis emendauit *P. Weſſeling* Prolebb. c. 10. p. 83. *Beck.*

d) Cui addendus eſt alius in bibl. Mesmiana Pariſiis olim exſtans, de quo videndus eſt Woogius in *Diſſ. II. ſq.* qui apographon huius libri a Michaele Le Quien ex vtroque codice deſcriptum nactus eſt, ex quo totum librum cum orbe litterario communicare ſecum conſtituerat, poſtquam Magnus Cruſius, Gottingenſis quondam theologus, ab eodem conſilio in *Diſſert. epiſt. ad Chr. Wormium* (*Lipſ.* 1728.) *p.* 13. viris doctis a ſe ſignificato, exequendo morte fuerat praepeditus. Verum nec hic promiſſis ſuis ſtetit, ſed in vno hoc potius ſubſtitit, quod in *Diſſert.* laud. *p.* 21. ſingulorum huius ſcripti Capitum ſyllabum dedit, et *pag.* 49. Caput 1. in quo membra Deo Patri in ſcriptura S. per ἀνθρωποπάθειαν tributa, quid ſignificent, exponitur, ſpeciminis loco exhibuit. Quantum vero ex hoc ipſo ſpecimine iudicare licet, non magnam ſane hac in re iacturam fecit orbis litteratus, neque falſum aut iniuſtum eſſe videtur, quod, teſte quidem Gallando *l. l.* §. *111.* vir quidam doctus de libro iſto poſt ipſius inſpectionem tulit iudicium, non magnae eum poſſe vtilitatis eſſe. *Keil.*

e) Vt adeo vana iudicanda ſit b. Semleri coniectura, qui in *Hiſtor. eccleſ. ſelect. capit. tom. I. pag.* 50. ſuſpicatus eſt, annon haec clauis vel ad Apocalypſin pertinuerit, vel eadem fuerit cum V. T. Eclogis ab Euſebio inter ſcripta noſtri laudatis. *Keil.*

f) Simili modo et hoc notandum, in bibliotheca etiam academiae Ienenſis exſtare *Commentarium Apocalypticum* Melitonis nomen prae ſe ferentem eundemque perantiqua membrana ſcriptum, quem cum noſtri libro περὶ τῆς ἀποκαλύψεως Ἰωάννου eundem eſſe ſuſpicatus quondam eſt Io. Gotfr. Olearius in *Biblioth. ſcriptor. eccleſ. p.* 483. Verum hanc ſuſpicionem vanitatis aperte arguunt ea, quae de eodem codice, poſt: Gottl. Stollium in: *Aufricht. Nachricht von den Leben, Schrift. u. Lehren der Kirchenvät. c. V.* § *4. p.* 67. obſeruauit Io. Chph. Mylius in *Memorabil. bibl. acad. Ienens. pag.* 315. *ſq.* qui ex praefat. commentarii in illo codice reperiundi perſpicue docuit, non eſſe eum a Melitone profectum, ſed ab Anonymo potius ex 9. diuerſis Interpretibus qui ex parte diu poſt Melitonem vixerant, collectum atque conſarcinatum. *Keil.*

g) Quemadmodum haec verba non modo interpretati ſunt ex veteribus quidem Rufinus, e recentioribus autem Chriſtophorſonus et Roeſlerus in *Bibl. eccleſ. tom. I. pag.* 63. et alii, a quorum ſententia nec alienos ſe profeſſi ſunt Io. Gotfr. Koernerus in *diſſ. de imagine div.* §. *12. p.* 29. Ill Schroekh. in *hiſtor. eccl. Vol. III. pag.* 117. et Chr. Franc. Guil. Walchius in *Hiſtor. haereſ. vol. I. p.* 600. *Keil.*

est illo libro probare, DEVM esse corporeum [h]). Vide Petauii *dogmata theologica* de DEO *lib. 2. c. 1. §. IV. p. 96.* et Ittigium de *haeresiarchis sect. 2. c. 11.* [itemque Caueum in *Histor. litter. Script. eccles. tom. I. pag. 71.*]

Liber *de transitu B. Virginis* in Gelasiano decreto et a Beda reiectus, qui latine exstat in *bibliothecis patrum* et in *bibl. concionatoria* Combefisii *tom. VIII. pag. 646.* non magis est antiqui illius Melitonis, quam satyra aduersus monachos *A. 1662. 12.* edita gallice sub titulo *l'Apocalypse de Meliton*, de cuius auctore vide P. Baelii *respons. ad quaestiones prouinciales tom. 1. pag. 631.* Pluribus argumentis illum librum de transitu B. Mariae oppugnat Nourrius *sect. 2. diss. V. pag. 558. seq.* vt Natalem [?] Alex. aliosque omittam. Modo suffecerit notasse, gemini plane commatis scriptum cum illo esse *Passionem S. Iohannis, euangelistae*, quam sub nomine *Melliti*, Laodiceni episcopi, latine edidit Io. Maria Florentinius ad Martyrologium vetus S. Hieronymi *p. 130.* Vide quae notaui in *codice apocrypho Noui Test. tom. II. pag. 789.* At ab illo Melitonis diuersus est, licet non multum diuersi argumenti, atque vt videtur antiquior liber, qui sub S. Iohannis theologi nomine de transitu B. Mariae exstat graece in variis bibliothecis. Vide Lambecium in *Diario sacri itineris Cellensis*, latissime de vtroque differentem, et Combefisium *tom. 1. Auctarii noui bibl. Patrum tom. 1. pag. 821.* et *bibl. Concionatoriae tom. 1. pag. 43. et tom. 7. pag. 643. sq.*

Caeteri deperditi scriptores graeci christiani seculo secundo sunt 1. PAPIAS S. Ioannis [i]) discipulus [k]), Hierapolitanus in Phrygia episcopus, qui eodem fere tempore quo Smyrnae

h) Hane enim omnino fuisse Melitonis sententiam, vtique videtur Origenis testimonio, quod a Theodoreto *Quaest. XX. in Genes.* adfertur, reperiturque etiam in Nicephori *Caten. in Octateuch. tom. I. p. 49.* confici posse, cum ipsa haud dubie Melitonis scripta ei ad manus adhuc fuerint. Ille enim hunc virum diserte iis accenset, qui imaginem Dei in corpore consistere adfirmarent, atque ipsum commentarios reliquisse περὶ τοῦ ἐνσώματον εἶναι τὸν Θεόν, quibus quidem verbis videtur profecto sensus inscriptionis huius libri ab Eusebio et Hieronymo seruatae apertius declarari. Accedit, quod causam simul exponit Origenes, quae nostrum et alios sententiae ipsius defensores in errorem nunc induxerit, hanc nimirum, quod oculi, nares, brachia et alia membra humana Deo in libris sacris tribuantur, quodque patribus V. T. humana forma dicatur adparuisse, quanquam non video, quomodo haec culpa, in nostrum ab Origene impacta, eum capit. 1. clauis ipsius, a Woogio, vt dixi, in lucem edito, possit consistere, cum ibi membra, Deo in libris sacris tributa, non proprie, sed ἀνθρωποπαθῶς potius ab illo explicentur. Eodem vero modo nec hoc reperio, quo iure hic ipse Woogius *l. l. p. 53.* fuerit suspicatus, annon hoc ipsum clauis illius specimen idem fuerit cum illo, de quo nunc disputatur, περὶ ἐνσωμάτου Θεοῦ libro, quam coniecturam alio tempore in peculiari libro se vberius expositurum esse promisit, cui tamen promisso, quantum equidem noui, nunquam stetit. *Keil.*

i) Cum *S. Iohannem* commemoret Fabricius, vix licet dubitare, eum de Iohanne, apostolo, cogitasse. Verum satis constat, hac de re inter antiquiores iam scriptores non vnam eandemque sententiam obtinuisse. Iohannis quidem discipulum eum fuisse, omnes concedunt, sed quinam ille fuerit, de eo diu iam est litigatum, et etiamnum inter viros doctos ambigitur, aliis quidem de Ioanne, apostolo, aliis vero de seriore quodam Ioanne, presbytero, cogitantibus. Ac Irenaeus quidem, qui primus huius rei testis extitit, *l. V. c. 33.* quanquam non diserte declarauit, cuiusnam Ioannis discipulus fuerit Papias ille, tamen haud dubie de Ioanne, euangelista, cogitauit, cum eodem in loco, in quo Ioannis auditorem eum fuisse tradit, addat simul, Polycarpi quoque sodalem eum fuisse, quem alibi diserte Ioannis, apostoli, discipulum fuisse narrat. Hincque etiam hac Irenaei,

Smyrnae Polycarpus, martyrium Pergami obiit [l]), teste auctore Chronici Alex. *p. 258.* Confer Henschenium *22. Febr.* Eius *libri quinque* λογίων κυριακῶν ἐξηγήσεως, siue vt Hieron. *c. 18. de script. eccles.* [m]) *explanationis sermonum DOMINI*, magnam partem constabant dictis, quae ab apostolis vel apostolicis viris foeminisque vtcunque accepta meminerat. Vide Eusebium *III. 39. hist.* qui ex illo ipso tamen opere ait apparere quod fuerit σφόδρα μικρὸς τὸν νοῦν, *valde exili iudicio* [n]). Adde Casaubonum *XVI. 69. ad Baron.* [itemque Lardnerum in: der *Glaubwürdigk. euang. Gesch. part. II. vol. I. p. 183. sq.*] Ex libro primo verba quaedam adfert Maximus ad *Dionysii c. 7. de coelesti Hierarchia tom. I. p. 32.* [Ex quarto

maei, vt videtur, auctoritate moti, id ipsum deinde repetierunt Hieronymus in *Epist. ad Theod.* Anastasius Sinaita, S. Maximus, Andreas Caesariensis atque Oecumenius cum antiquis martyrologis Beda, Vsuardo, Adone, Nothero, et recentiorum scriptorum fere plerisque. Eidem tamen sententiae inter antiquiores iam obstitit Euseb. *Hist. eccles. l. III. c. 39.* vbi negat, ipsum Papiam vllius Apostoli spectatorem se atque auditorem fuisse professum, sed Aristonis potius atque Ioannis, presbyteri, auditorem eum se dixisse monet. Quod, si non ex iis, quae post recitat, Papiae verbis concludendo magis sibi visus est intellexisse, quam ex diserta eius professione hausit, non video equidem, quo iure hoc ipsius, Papiae testimonium in dubium possit vocari, hincque parum abfuerim, quin cum Dodwello in *Dissert. I. in Iren.* §. 2. Ioannem, apostolum, cum Ioanne, presbytero, ab Irenaeo commixtum fuisse statuam. Accedit vero, quod et alia sunt, quae, quo minus nostrum cum Ioanne, apostolo, versatum fuisse credamus, impedire videntur, de quibus, meo quidem sensu, omnium optime exposuit Ceillier in *Histoir. gener. des Auteurs eccles. tom. s. p. 683.* Qui plura de hac re cognoscere cupit, is, praeter scriptores, a Fabricio et nobismet ipsis iam laudatos, adeat Grabium *tom. II. Spicileg. PP pag. 26. sq.* Du Pinium in *Nouvell. biblioth. des Auteurs eccles. tom. I. p. 53.* et Gallandum in *Proleg. ad tom. I. bibl. PP. c. X. §. 1. p. LXVI.* *Keil.*

k) Confer Tillemontium et Caueum in Papiae vita. Halloixium tom. I. pag. 651.

l) Huius tamen rei cum nulla plane in Graecorum Menaeis atque Menologiis vestigia occurrant, alii quidem de veritate huius narrationis prorsus dubitarunt, alii vero dixerunt, nomen eius antiquioribus quidem temporibus vtique in martyrum tabulis scriptum fuisse, sed postea ob vnam alteramne ipsius opinionem, olim quidem satis communem, post vero ecclesiae minus probatam erasum fuisse; quod tamen quo auctore dixerint equidem non video. Certius vero hoc est, Papiam nostrum apud Photium cod. CCXXXII. a Stephano Gobaro etiam martyris nomine insigniri. Cfrri poterit hac de re Sam. Basnagius in *Annal. polit. eccl. ad an. CXVII. tom. II. p. 35.* *Keil.*

m) Idem Hieron. *epist. 28.* ad Lucinium: *sanctorum papiae et polycarpi volumina falsus ad te romor pertulit a me esse translata, quia nec otii mei nec virium est tantas res eadem in alteram linguam exprimere venustate.* Elogium Papiae apud Euseb. *III. 36.* quod fuerit ἀνὴρ τὰ πάντα ὅτι μάλιστα λογιώτατος καὶ γραφῆς εἰδήμων, suspectum et Valesio et Antonio Pagi ad *A. C. 116 n. 3.* quia in pluribus codicibus et in Rufini versione desideratur. *Fabr.* Cum Valesio hac in re fecerunt etiam Koelerus in *Bibl. PP. vol. IV. pag. 85.* et Stollius in: *Freymüth. Vntersuchungen, die Offenbahr. Iohann. betreffend. p. 81.* itemque in ipsa Eusebii editione, in qua verba ista e textu proscribenda iudicauit, atque Frid. Münterus in laud. *Fragm. PP. Graecor. Fasc. 1. p. 13. sq.* Contra vero *Sec. II. tom. 1. p. 28.* et Guil. Caucus in *Histor. litter. script. eccles. tom. I. p. 48.* aliique plures. *Keil.*

n) Quod sane abunde declarauit eo, quod non tantam se ex *libris* aliorum vtilitatem capere posse iudicauit, quantam ex hominum in vita adhuc superstitum, *viua voce*, hincque eiusmodi hominum de Iesu et Apostolorum sermonibus narratiunculis cupide inhiauit. Neque minus tamen aperta exilis iudicii eius documenta sunt, quae teste Irenaeo *adu. haer. l. V. c. 33.* de regni millenarii gaudiis scripsit, quaeque, narrante Apolinario, Oecumenio atque Theodoreto, de Iuda proditore in libris istis tradidit. *Keil.*

quarto autem libro nonnulla referunt Irenaeus *l. V. aduerf. haer. c. 39.* et Theophyl. in *Act. apost. c. 1.* Neque aliunde profecto, quam ex iisdem libris hausta esse videntur, quae ex hoc scriptore proferunt Andreas Caesar. in *Apoc. c. XXXIV. Serm. XII.* Apollinar. in Caten. biblioth. Coislin. et Oecumenius in *Comment. in Acta apost. c. 2.* quaeque ex codice biblioth. Bodlei. in lucem edidit Grabius in *Spicileg. tom. II. pag. 34.*] Alia Papiae fragmenta vide collecta ab Halloixio in Papiae vita *tom. 1. script. r. oriental. pag. 647. sq.* et a Grabio *tom. 2. spicilegii Patrum pag. 30. sq.* [et ex his repetita a Gallando in *Biblioth. PP. tom. 1. p. 316. sq.* His vero fragmentis nouum aliquod, e duabus catenis in biblioth. Anglic. et Venet. desumtum mortemque Iudae Iscariotae exponens, fibi addidisse visus est Frid. Münterus in *Fragment. PP. Graecor Fasc. I. pag. 17. sq.* Verum non animaduertit Vir doctus, dudum excerptum fuisse a Theophylacto in *Commentar. in Act. Apost. c. I.* qua de re vid. quae notata sunt in *Ephem. Goetting. litter. an. 1788. pl. 124. p. 1245.* Contra vero omnino possent nouis quibusdam particulis fragmenta haec augeri, si probanda esset Guil. Cauei suspicio in *Histor. litt. script. eccles. l. I. p. 49.* proposita, qua statuit, non modo illa fragmenta, quae Iren. *l. IV. c. 45.* ex presbyteri cuiusdam ore referat, sed et celebres illos Iambos, qui apud eundem *lib. 1. c. 12.* leguntur, Papiae nostro in acceptis esse referenda; de quo quid statuendum videatur, doctioribus decernendum relinquimus, de Iambis illis infra adhuc pluribus disputaturi. Quod verum integrum Papiae librum Nicephori atque Trithemii aetate adhuc extitisse, ex huius vtriusque scriptoris narratione fibi intellexisse visi sunt Halloixius atque Dupinus, id, quanquam magno his viris, nec sine omni forsitan ratione, vitio verterunt Caueus atque Fabricius in *Nott. ad Trithem.* tamen non videtur ab omni verisimilitudinis specie abhorrere, si fides habenda est auctori Inuentarii rerum in Sacristia ecclesiae Nemausiensis reperiundarum circa annum Chr. MCCXVIII. confecti et a Menardo in *Histoir. ciuil. eccles. et litter. de la ville de Nismes*, (*Paris.* 1750. 4.) *tom. I.* editi, in quo *pag. 67. Document.* haec leguntur: *Item inueni in claustro — librum Papie, librum de verbis Domini. Keil.*]

Ab hoc Papia regni piorum in terris millenarii adsertores dicti *Papianistae* o) *l. 5. cod. de Haereticis*, vt notatum Cotelerio *tom. I. monum. eccles. graecae p. 765.* Et Papiam in catalogum haereticorum retulit Bernardus Luzemburgicus *libro III.* A Cerinthi crasso chiliasmo longe tamen abfuisse Papiam, cumque eo facientes plures antiquos ecclesiae doctores, disputat D. Petersenius in *nube testium de regno CHRISTI lib. 2. pag. 73. sq.* Vide etiam Nourrium [?] *Adparatu ad bibl. Patrum libr. 2. diss. I.* [Conferri etiam poterit El. Weihemaieri Diss. *Papias Hierapolitanus in Asia Episcopus antiquissimus ex historia ecclesiastica repraesentatus. Witteb. 1694. 4.*] Allegatur Papias ab Anonymo Graeco in Combefisii *manipulo rerum CPol. p. 22.* Alius Papias cum Onesimo martyr Romae, de quo Henschenius

o) Quo tamen nomine non maiori profecto iure adpellati sunt, quam ipse Papias propter hanc sententiam a se defensam in haereticorum numerum relatus est, cum, vt satis nunc inter viros doctos constat, neque primus, neque solus fuerit, qui eam defenderet, sed communis ea plerorumque fere antiquioris aeui doctorum fuerit opinio, qua de re vid. quae nuper disputauit Celeb. Münscher in *Handb. der christl. Dogmengesch. Vol. II. p. 438.* sq. itemque in peculiari Commentat. inserta Henkii: *Magazin für Religionsphil. Exeg. und Kirchengesch. Vol. VI. part. II. pag. 233. Keil.*

fchenius *16. Febr.* Alius denique Papias gloffarii latini auctor, clarus circa A. C. 1053. de quo dixi in bibliotheca latina, [*libr.* IV. *c.* 7. itemque in *bibl. lat. med. et infim. aetat. vol. V. pag. 576.* De eodem cfratur etiam Caf. Oudinus in *Commentar. de Scriptt. eccles. tom. II. pag. 621. fq.* Alius item Papias, Laodicenus, medicus, cum fratre eiusdem nominis, de quibus vid. noftrum infr. *Vol. XIII. p. 357.* edit. antiq.]

2. QVADRATVS, poft Publium, martyrem, Athenienfis [p]) epifcopus, quem licet apoftolicis temporibus proximum non minus falfo aliqui per angelum Philadelphienfis ecclefiae [q]), quam fub angeli ecclefiae Pergamenae nomine Papiam in S. Iohannis Apocalypfi intelligi fibi perfuaferunt: Hadriano imp. circa A. C. 123. [r]) Athenis hiemem exigenti librum pro religione noftra obtulit, e quo fragmentum feruauit Eufebius *IV. 3. hift.* vnde id repetunt Hieronymus *de fcript. ecclef. c. 19.* Syncellus *p. 348.* Nicephorus *III. 21. hift.* aliique, [inter quos e recentioribus pertinent Grabius *l. l. pag. 125.* et Galland. in *Bibl. PP. tom. I. pag. 330.*] Ex Quadrato etiam nonnulla produxerat Eufebius, feculo VI. epifcopus Theffalonicenfis, *libris X. contra Andream Monachum*, tefte Photio *cod. CLXII.* [s]) Confer Halloixium et Caueum in Quadrati vita, Henfchenium ad *26 Maii*, *tom. 6. p. 357. fq.* qui Quadratum, Magnefiae epifcopum et fub Decio martyrem, a noftro [t]) recte diftinguit, Ittigium *diff. de Patribus apoftolicis p. 166. feq.* et Grabium *tom. 2. fpicilegii p. 119. fq.* qui contra Valefium, Lemonium Tillemontium aliosque probe obferuat, non effe diftinguendos velut duos Quadratos, vnum Apoftolorum difcipulum, prophetico chrifmate ornatum, [Eufeb. *H. E. l. III. c. 37. et V. c. 7.*] auctorem Apologiae et illum, de quo Dionyfius, Corinthius, apud Eufeb. *IV. 23.* epifcopum Athenarum; [quod ipfum praeter Grabium docere etiam ftuduerunt Caueus *l. l. p. 52.* atque Dallaeus *de fcript. Dionyf. Areop. l. I.* Nihilominus tamen res haec nondum fatis euicta videtur Lardnero in: *Glaubw. d. euang. Gefch. part. II. vol. I. p. 550.* et Roeslero in *Bibl. PP. vol. IV. pag. 94.* Sed putauerim tamen, Hieronymi auctoritatem hac in re multo potiorem iudicandam effe omnibus ratiunculis a fententiae huius defenforibus in contrarium allatis, *Keil.*]

Alios

p) Dionyfius Corinth. apud Eufeb. IV. 23.

q) Cuius fententiae prima veftigia reperiuntur apud Nicolaum Lyranum *in cap. 3. Apocal.* vbi *dicunt*, inquit, *expofitores communiter, quod ifte fuit Quadratus*, fed nullum, qui ita ftatuerit, nominatim commemorat. Poft tamen idem defendit Halloixius *de fcriptor. Orient. tom. I. in vit. Quadr. c. 2.* Quam parum vero haec fententia probabilitatis habeat, inprimis bene demonftrauit Grabius *tom. II. Spicileg. p. 121. fq.* *Keil.*

r) Hic igitur in tempore huius rei definiendo Dallaeum fequitur nofter, qui et ipfe in libr. *de fcriptis Dion. Areop. l. 1. c. 13. pag. 83.* eidem anno apologiam hanc adfignat. At in *Delect. argum. et Syllab. fcript. de verit. relig. chrift. p. 156.* pro anno 123. nefcio quo auctore, commemorat potius an. 131. Sed multo potior effe videtur Grabii fententia, qui *l. l. p. 122.* fat commodis argumentis euicit, eam anno potius 126. Hadriano traditam fuiffe, eandemque fententiam fequuntur etiam Pagius in *Crit. Baron. ad an. CXXVI. 0. III. IV.* et Gallandus in *Proleg. ad tom. I. bibl. PP. pag. LXXIII.* *Keil.*

s) Praeter hanc vero apologiam alium adhuc librum *Syngrammatis* titulo infignitum Quadratum compofuiffe ex Eufebii *Hift. eccl. l. IV. 3.* loco leuiter infpecto fibi intellexiffe vifi funt Centuriatores Magdeburgenfes, quorum tamen errorem praeter alios iure caftigauit Caueus in *Hiftor. litter. fcript. ecclef. l. l.* *Keil.*

t) Qui tamen et ipfe dicitur martyrium fubiiffe regnante adhuc Hadriano, cuius rei memoriam Graeci quidem d. 21. Septembr. Latini vero d. 26. Maii celebrant. Cfr. quae de hoc martyrio eius notauit Cyprianus ad *Hieron. de fcriptor. ecclef. c. 19.* in Fabric. *Biblioth. ecclef. pag. 86.* *Keil.*

Alios complures Quadratos, in veterum monumentis obuios, refert Lemonius prolegomenis ad Varia sacra, * 9. [itemque Halloixius de *scriptor. orient. tom. I. pag. 690.*] De nostro autem adscribere iuuat locum Hieronymi epist. 84. ad Magnum oratorem, quo alii etiam Apologiarum pro Christianis scriptores celebrantur: *Quadratus Apostolorum discipulus et Atheniensis pontifex ecclesiae, nonne Adriano principi Eleusinae sacra inuisenti librum pro nostra religione tradidit, et tantae admirationi omnibus fuit, vt persecutionem grauissimam illius excellens sedaret ingenium.*

3. ARISTIDES, Atheniensis, philosophus, vir eloquentissimus, eodem quo Quadratus tempore Apologeticum pro Christianis Hadriano, imp., Eusebio teste in *Chron. et IV. 3. histor.* obtulit, magnam partem *contextum sententiis philosophorum*, *quem imitatus postea Iustinus*, vt scribit Hieronymus *epist. 84. ad Magnum.* Martyrologium [?] Rom. 31. August. addit Aristidem *quod Christus Iesus solus esset Deus*, *praesente ipso imperatore*, *luculentissime perorasse.* Confer quae de hoc Aristide aliisque eius nominis dixi supra *lib. IV. c. 30.* [*Vol. VI. p. 39.* edit. recent.] In praesenti adscribam tantum haec Colomesii in *paralipomenis de scriptoribus ecclesiasticis*: *Aristidis Apologetici fragmentum de Dionysio*, *Areopagita*, *adfert Vsuardus* (et Ado 3. Oct.) *in martyrologio e Menologio Graecorum. Ex quo, iure mihi videor colligere, a vero prorsus non abhorrere, quod refert clariss. Guilleterius in Itinerario gallice scripto, nempe apud quosdam Calogeros, qui proxime Athenas in monasterio Midelli habitant, extare Bibliothecam, in qua Aristidis Apologiam latitare credebatur.* Cum hoc non confundendus Aristides, cui Iulius Africanus saeculo tertio dicauit Harmoniam genealogiarum CHRISTI apud Matthaeum et Lucam, teste Eusebio *VI. 31.* Hieronymo *c. 63.* Photio *cod. XXXV.*

4. AGRIPPA CASTOR, sub eodem Hadriano clarus, scripserat ἔλεγχον Gnostici haeretici, Basilidis, eiusque filii, Isidori [u]). Vide Euseb. IV. 7. hist. Hieron. *c. 21. de script. eccl.* [v]) et indiculo haeres. c. 2. Theodoritum lib. 1. de haeret. fab. c. 4. Alius fuit Castor,

V 2 Rhodius

u) Huius quoque refutationem Agrippam edidisse, non satis accurate scripsit noster. Etenim Eusebius quidem et Hieronymus solum Basilidem ab eo dicunt fuisse refutatum. Theodoretus autem, postquam et patrem et filium loco a nostro allato commemorauerat, in vniuersum deinde monet, contra vtrumque decertasse Agrippam, cognomento Castorem, Irenaeum, Clementem et Origenem, quo non videtur significare voluisse, singulos contra vtrumque calamum strinxisse, ideoque, quae noster habet, parum certa fide nituntur, hincque iure suo cautius hac in re versatus est Caueus in *Histor. litter. scriptor. eccles. tom. I. p. 57.* *Keil.*

v) Quem, cum scribat nunc: Agrippam *aduersum viginti quatuor Basilidis volumina, quae in euangelium confecerat, fortissime disseruisse,* recte monet Fabricius noster in *not.* huic loco subiecta, non satis accurate Eusebii vestigia secutum esse. Eusebium enim non dicere, Agrippam ἔλεγχον suum illis XXIV. Basilidis libris opposuisse, et hos ex instituto ibi confutasse. Nam profecto cuilibet, Eusebii verba accuratius inspicienti atque examinanti, sponte in oculos incurrat necesse est, istum Agrippae ἔλεγχον non aduersus ipsos illos Basilidis XXIV. Euangelii libros scriptum, sed in eo horum librorum mentionem tantum factam fuisse. Postquam enim hunc ἱκανώτατον, vt dicit, κατὰ Βασιλείδου ἔλεγχον, quo τὴν δεινότητα τῆς τ' ἀνδρὸς γοητείας reuelauerit, commemorauerat Eusebius, haec deinde subiungit: ἐκφαίνων δῆτ' αὐτοῦ τὰ ἀπόρρητα, φησὶν αὐτόν, εἰς μὲν τὸ εὐαγγέλιον τέσσαρα πρὸς τοῖς εἴκοσι συντάξαι βιβλία κ. λ. Quare profecto mirandum est, vno Io. Geo. Walchio in *histor. eccles. N. T. p. 811. seq.* excepto, omnes scri-

Rhodius χρονογράφος Apollodoro in bibl. [*l. II. c. 3.* Iosepho et pluribus scriptorum ecclesiasticorum] laudatus, de quo Ionsius *lib. 2. de scriptoribus histor. philos. c. 15.* [itemque ii, qui supra sunt laudati, *l. IV. c. XXXIV. vol. VI. pag. 126.*] Alius Castor, Deiotari gener, de quo P. Baelius in *Lexico historico*, vbi de *Deiotaro*, *nota N.* Alius Antonius Castor, botanicae rei cultor peritissimus, Plinii maioris aequalis, quem vide *XXV. 2. et XX. 17.* Alius denique Castor, sub Valentiniano tortus et exustus, teste Ammiano *XXIX. 5.*

5. ARISTO ex *Pella*, Palaestinae opido, Iudaeus atque inde Christianismi aduersus Iudaeos propugnator w), imperantibus Hadriano et Antonino, pio, clarus, scripsit, teste S. Maximo ad *Dionys. c. 1. de mystica theologia tom. 2. p. 17.* διάλεξιν x) Παπίσκȣ καὶ Ἰάσωνος, qua Iudaeum Alexandrinum, *Papiscum*, cum Christiano Hebraeo, *Iasone*, (incertum an illo y) cuius Act. 17. 5. et Rom. 16. 21. mentio,) disputantem ac denique conuictum et manus

scriptores recentiores Hieronymi potius, quam Eusebii, cui ipse Agrippae liber ad manus fuit, vestigia hac in re secutos, rem hanc sic exposuisse, vt Agrippae confutationem haec ipsa Basilidis βιβλία spectasse defenderent, quo pertinent v. c. Caueus *l. l.* Gallandus in *Prolegg. ad Biblioth. PP. tom. III. pag. 73.* et, quod vix expectasses, etiam Chr. Fr. Guil. Walchius in *histor. haeres. tom I. pag. 308.* Quae cum ita sint, plane non licet definire, vtrum haec Agrippae confutatio ad certos quosdam Basilidis libros, an ad ipsa eius dogmata et instituta spectauerit, quanquam posterius Eusebii atque Theodoreti verbis priore multo conuenientius esse videtur. De ipso vero libro praeter ea, quae Euseb. *l. l.* ex illo refert, quaeque Gallandus etiam Biblioth. suae *tom. I. pag. 330.* inserenda putauit, nihil amplius ad nos constat, cum totus perierit. *Keil.*

w) Qua fide noster hoc, praeeuntibus fere omnibus reliquis, qui de scriptoribus ecclesiasticis exposuerunt, tam confidenter defendat, non ausim equidem definire; cum nullus veterum scriptorum hac de re quicquam ad nos retulerit. Neque enim Eusebius atque Maximus, qui soli eius mentionem iniiciunt, quicquam aliud de eo tradunt, nisi vnum hoc, eum ex Pella fuisse oriundum. Qua vero conditione vsus et quo munere functus fuerit, de eo prorsus tacent. Cum igitur in *Constitutt. apost. l. VIII. c. 64.* inter Smyrnensis ecclesiae episcopos duorum Aristonum, prioris atque posterioris, nulla tamen patriae ipsorum significatione addita, mentio fiat, nescio equidem, annon de horum posteriore et hic possit cogitari, vt non male suspicatus iam est Autor Magn. Biblioth. eccles. *vol. I. p. 564.* licet hoc in dubium vocare studuerit Grabius in *Spicileg. PP. tom. II. pag. 127.* consentientemque secum nactus etiam fuerit ipsum Fabricium in *Syllab. scriptor. de verit. relig. christ. c. 3. §. 2. pag. 152.* *Keil.*

x) S. Lucae illam διάλεξιν tribuit Clemens *sexto Hypotyposeon*, teste eodem Maximo. *Fabr.* Qua in re vel errasse Maximum, vel lectionem eius mutandam esse, nescio, an satis recte coniecerit Grabius *l. l. pag. 130.* *Keil.*

y) Quod omnino sibi persuaserant Sixtus Senensis *Bibl. sanct. lib. II. p. 71.* edit. Par. Pamelius in *not. ad opusc. de Incred. Iud.* inter Opp. Cyprian. Bartoloccius *Bibl. Rabb. part. III. p. 2. num. 584.* et alii, sed admitti non posse, bene demonstrauit Grabius *l. l. pag. 129.* a quo tamen, post Spencerum in *Annotat. ad Origen. contr. Cels. lib. IV. pag. 57.* Tillemontium *in Mem. eccles. tom. II. pag. 239. et X. p. 552.* et Maranum in *Vita Cyprian. Opp.* eius praefixa. *pag. CXXX.* iure suo dissentit Gallandus *Proleg. ad bibl. PP. vol. I. c. XV. §. 2. pag. LXXV.* in eo, quod fictas has personas fuisse statuit. Licet enim hoc in Dialogis non infrequens sit, nescio tamen, vtrum semper valeat, possitque adeo et hic admitti, cum similis disputationis, a Christiano et Iudaeo vere habitae, apud Tertullianum etiam mentio fiat in initio *libr. contr. Iudaeos*, quam ipse Grabius in *Nott. ad tom. II. Spicil. pag. 240.* parum abfuit, quin eandem cum hac Papisci et Iasonis disputatione iudicaret. Accedit, quod, vt mox dicam, alia adhuc praeter Aristonis nostri librum extitisse videntur disputationis alicuius, inter Papiscum et Iasonem habitae, acta. *Keil.*

nus dantem introduxit. Laudant hanc διάλεξιν Origenes *contra Celsum IV. p. 199.* Hieronymus in *epist. ad Galatas III. 13.* et *traditt. Hebr. in Genes.* [z]) Opus ex Graeco latine pridem (circa S. Cypriani, vt videtur, tempora,) conuertit *Celsus* quidam (incertum an Iconiensis episcopus [aa]), cuius mentio apud Eusebium *VI. 19. hist. p. 222.*) sed [188] nihil nec de opere, nec de versione exstat praeter interpretis praefationem ad Vigilium, quae legitur inter Opuscula S. Cypriano adscripta *pag. 30.* edit. Oxon. [itemque in Append. *p. CCXXXIII.* edit. Marani Paris. 1726. ex qua eam recudendam curauit Gallandus *l. l vol. IV. pag. 437.*] et paucissima fragmenta, quae collegit Grabius tom. 2. spicilegii Patrum pag. 131. seq. [repetiitque Gallandus *vol. I. pag. 331.*] qui etiam ex hac διαλέξει petita esse putat quae de obsidione Betherae et Iudaeorum post illam expugnatam adflictione ex Aristone Pellaeo refert Eusebius *IV. hist.* [bb]) Confer etiam, si placet, quae de hoc scripto Guil. Spencerus

V 3 ad

z) Nulla tamen Aristonis, tanquam Auctoris, ab vllo horum scriptorum mentione adiecta. Quare nescio, vtrum haec eadem sit disputatio cum illa, quam ei tribuit Maximus, an vero ab illa diuersa, de quo dubitasse iam videtur Ittigius in loco a nostro infra laud. *pag. 96.* Caeterum, quod Moshemius in *Nott. ad versionem operis Origen. vernac. pag. 430.* obseruauit, autorem huius διαλέξεως, quoniam Dialogi formam libro suo induerit, platonicae philosophiae videri deditum fuisse, id nollem viro doctissimo excidisse. *Keil.*

aa) Multo confidentius hac de re scripsit noster in *Syll. scriptor. de verit. relig. christ. pag. 153.* vbi haec habet: *alius* haud dubie *ab Iconiensi episcopo.* Ita autem recte profecto statuit, licet Grabius *l. l. pag. 130* rem aeque incertam dixerit. Commode enim Gallandus monuit in *Proleg. bibl. PP. vol. IV. c. X. p. XIX.* non debuisse in homine Graeco interpretem Latinum quaeri. *Keil.*

bb) Qua in re secutus eum quoque est Ceillier in *Hist. gener. des Aut. eccl. tom. I. pag. 695.* Verum, vt bene monuit Gallandus in *Proleg. ad vol. I. l. l. pag. LXXVII* admodum infirmo fundamento haec suspicio nititur, cum non modo disputationem plane non commemoret Eusebius, sed hanc praeterea loquendi rationem vsurpet: Ἀρίστων ὁ Πελλαῖος ἱστορεῖ, quae profecto historicum potius librum, quam dialogum videtur significare. Neque tamen cum Io. Gottfr. Oleario in *Biblioth. scriptor. eccl. pag 76.* dixerim: *Betherae obsidionem et Iudaeae oppugnationem nostrum scripsisse.* Contra vero multo probabilius est, quod Gallandus *l. l.* asserit, testimonioque ex Mosis Choren. Historia Armeniaca petito praeclare confirmat, desumta haec esse ex Historia orientali, ab Aristone conscripta. Posset tamen illa Grabii suspicio auctoris Chronici Paschalis forsitan consensu stabiliri. Is enim ad an. 2. Olympiad. CCXXVIII. *pag. 255.* diserte dicit, Apologiae, ab Aristone editae, in Eusebii histor. eccles. mentionem inici, his quippe verbis vsus: Τούτῳ τῷ ἔτει Ἀπελλῆς καὶ Ἀρίστων, ὧν μέμνηται Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ ἱστορίᾳ, ἐπιδιδόασιν ἀπολογίας σύνταξιν περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς θεοσεβείας Ἀδριανῷ τῷ βασιλεῖ. Verum sponte in oculos incurrit, quam exiguam haec narratio fidem mereatur, cum Eusebius quidem vnum Apellem haereticum, nuspiam vero Apologetam, commemoret, neque Aristonem apologeticum Hadriano libellum exhibuisse, vspiam tradat, talemque nec in illa Papisci et Iasonis disputatione agnoscere potuerit, sed Quadratum tantum et Aristidem eiusmodi libros apologeticos Hadriano obtulisse narret. Quare Caueus quidem in *Hist. litter. scriptt. eccle. tom I. pag. 58.* Chronographum istum Aristidis atque Aristonis nomina, quae apud Eusebium occurrunt, temere confudisse, et duos inde scriptores procudisse statuit; Fabricius autem in *Syllabo scriptt. de verit. rel. christ. l. l. p. 153* locum eius ita sanare studuit, vt pro Ἀπελλῆς καὶ Ἀρίστων ὧν legendum esse diceret: ὁ Πελλαῖος Ἀρίστων, οὗ, qua tamen coniectura, vt bene monuit Gallandus *l. l.* nondum omnis loco macula abstergitur, cum nec hoc, Hadriano apologiam pro religione christiana ab Aristone Pellaeo oblatam fuisse, vllibi tradat Eusebius. Vnde Gallandus *l. l.* multo profecto felicius, coniecit, vel statuendum esse, pro Aristide et Quadrato, quos apologias Hadriano porrexisse Eusebius dixerit,

Chro-

ad laudatum Origenis locum et Ittigius in *diss. de potribus apostolicis pag. 91. seq.* [praemissa *Biblioth. PP. Apostolicor.* itemque scriptores supra *lib. IV. c. VII. vol. IV. p. 773.* et a nobis in antecedentibus laudati.]

6. ABERCIVS, S. Papiae, vt aiunt, in episcopatu Hierapolitano successor, in actis eius, quae graece in Menaeis [cc]) et latine exstant apud Lipomannum [*Vit. SS. tom. VI.*] et Surium ad 22. Octobr. scripsisse fertur *doctrinae librum* valde vtilem, siue *librum de disciplina* in presbyterorum et diaconorum suorum vsum. Etiam *Epistolam eius ad M. Aurelium imp.* spiritum plane apostolicum redolentem, ex graeco Sirleti [dd]) codice dare voluit Baronius ad *A. C. 163. n. 15.* sed elapsam e manibus reperire iterum non potuit. Epistola Antonini ad Abercium legitur in iam memoratis Abercii Actis, Simeonem Metaphrastem (vt agnoscit Allatius *p. 130. de Simeonibus*) auctorem agnoscentibus. Sed illa Acta licet quantiuis pretii videantur Halloixio in Abercii vita *tom. 2. scriptor. oriental. p. 1-150.* tamen exiguam fidem mereri, demonstrauit Tillemontius *nota 3. ad vitam S. Papiae tom. 2. memor. hist. eccles. pag. 540.* Mentio Abercii Marcelli circa A. C. 230. apud *Euseb. V. 16. histor.* Sed acta illa de longe antiquioribus leguntur temporibus. Alius Abercius, quem Alphei Apostoli F. aiunt fuisse. Vide Papebrochium *tom. VI. Maii pag. 368.*

7. HEGESIPPVS ἐξ Ἑβραίων πεπιϛευκὼς siue ex Iudaeo Christianus, teste Eusebio *IV. 22. hist.* [ee]) atque viciaus apostolicorum temporum, circa eandem, qua Irenaeus, aetatem scripsisse se innuit, defunctus sub initia imperii Commodi, vt ex auctore Chronici Alex. obseruarunt viri docti. Eodem Eusebio *IV. 8.* teste ἐν πέντε συγγράμμασιν ἀπλανῆ παράδοσιν τῦ Ἀποϛολικῦ κηρύγματος ἁπλυςάτῃ συντάξει γραφῆς ὑπεμνηματίσας. Hieron. c. 22. de script. eccles. *omnes a passione Domini vsque ad suam aetatem ecclesiasticorum Actuum texens historias* [ff]), *multaque ad vtilitatem legentium pertinentia hinc inde congregans* quinque libros *composuit, vt quorum vitam sectabatur, dicendi quoque exprimeret characterem.* Inter scriptores hist. ecclesiasticae cum Clemente, Africano [?] et Eusebio hunc Hegesippum refert Sozomenus *libro et capite primo p. 401* Fragmenta praeclara huius operis, et quod intercidisse inprimis dolendum est, ex Eusebio et Photio colligit Grabius *tom. 2. spicilegii Patrum pag. 205-213.* et Halloixius in *Hegesippi vita tom. 2.* operis

Chronographum istum per memoriae lapsum Apellem atque Aristonem commemorasse, vel, quod magis probauerim, totum locum eius abiiciendum, cum in codice Holsteniano recte eum desiderari testetur Cangius in *Nott. ad Chron. Pasch. p. 536.* *Keil.*

cc) MSS. eorum extant in Biblioth. Vindobon. Caesar. teste Lambecio *l. VIII. pag. 253. 259. 262.* itemque Coisliniana, auctore Montefalconio *pag. 221.* *Keil.*

dd) Baronius, qui Abercium primus latinis inseruit martyrologiis ad 22. Octobr., scribit, Sirletum illam epistolam in antiquissimo codice vt ingentis pretii margaritam custodiisse.

ee) Qui tamen hoc non certa historiae fide tradit, sed ex eo tantum colligit, quod ex Euangelio secundum Hebraeos, nec non ex hebraica lingua quaedam in medium protulerit. *Keil.*

ff) Ad quae Hieronymi verba non incommode obseruat Fabric. in *bibl. eccles.* nusquam tradere Eusebium, Hegesippum *plenam* historiam a Christi passione ad sua vsque, quibus scripserit, tempora pertexuisse, sed, quantum ex fragmentis, quae ex illo opere producat, colligi possit, eum Apostolorum potissimum res gestas persequutum esse ac primas ecclesiarum quarundam origines, alia vero parcius attigisse. *Keil.*

operis iam saepe laudati *de scriptorum orientalium vitis*, *p. 703-715.* [itemque Gallandus in *Bibl. PP. tom. II. pag. 59-68.* qui et Valesii animaduersiones subiecit, iisque nonnulla, etiam ex aliis desumta, addidit. Singulorum vero fragmentorum argumenta paulo vberius recensuerunt Lardnerus in: *Glaubwürdigk. der evang. Gesch. Part. II. vol. I. pag. 252.* et Lumperus in *Histor. theolog. critic. part. III. pag. 108. sq.* Tum vero fuerunt etiam, qui in nonnulla horum fragmentorum peculiaribus scriptis commentarentur, quo pertinent, quae in primum fragmentum, quod de martyrio Iacobi, fratris Domini, exponit, obseruauit Cl. Io. Melch. Faber in Prol. qua *Euseb anae de Iacobi fratris Iesu vita et morte enarrationis partes quaedam explicantur et defenduntur. Onold. 1793. 4.* Idem fragmentum spectant etiam, quae disputauit Franc. Florius in libro sic inscripto: *De quodam Hegesippi fragmento et de nonnullis SS. Patrum locis mendose hactenus editis ac nunc primum emendatis opuscula duo posthuma, auctore Franc. Florio, in metropolitana Vtinensium ecclesia Praeposito et Vicario generali. Bonon. 1793. 4.* Quam parum vero in iis, quae de ecclesia suae aetatis adhuc virgine s. haeresibus nondum contaminata, tradidit, fidem mereatur, pluribus demonstrare conatus est Io. Ens in libro: *in Hegesippi testimonium de ecclesia virgine. Trai. ad Rhen. 1721. 4. Keil.*] De Hegesippo vide etiam, si placet Henschenium *ad 7. Aprilis.* [itemque Tillemontium in *Mem. eccles. tom. III. part. I. pag. 79.* et *430.* Du Pinium in *Nou. biblioth. des Aut. eccles. tom. I. pag. 55.* Sam. Basnagium in *Annal. polit. eccles. tom. II. pag. 110. 173.* Ceillier in *Histoir. gen. des Aut. eccles. tom. I. pag. 100. sq.* et Gallandum in *Proleg. ad Bibl. PP. tom. II. pag. VII. sq.*]

Io. Maria Vincentius [in libro: *Il Messia Venuto, historia spiegata e provata a gli Ebrei in cento discorsi, Venet. 1659. fol.*] incerta fide quaedam de S. Simeone allegat ex Hegesippi *libro de supplemento euangelicae veritatis*, de quo vide Wagenseilii *tela ignea Satanae pag. 420. 424 seq.* et Allatium *de Simeonibus pag. 2.* De liberiore versione latina librorum Iosephi *de bello Iudaico*, quae corrupto Iosippi nomine in Egesippum vulgo refertur, non repetam, quae dixi *lib. IV. c. 6. §. 2.* gg) sed tantum addam, quod Carolus Daubusius *lib. 1. de testimonio Iosephi de CHRISTO. p. 16.* testatur perinde vt in Ambrosianae biblioth. codice, quem inspexit Mabillonius, sic etiam in codice Cantabrigiensi ad extremum libri primi exstare haec verba: *Beatissimi Ambrosii translatio ex Iosepho, liber primus explicit.*

Fuit

gg) Quae tamen in hac noua editione recte sunt omissa, cum non ad graecam, sed latinam potius Bibliothecam pertineant, facileque cuilibet in oculos incurrat, istum Hegesippum, si quidem extiterit aliquis hoc nomine insignitus et a Iosepho diuersus, nullo plane iure eundem cum nostro posse iudicari. Quare nec nos plura nune de hoc librorum *de bello iudaico* scriptore obseruanda putauimus, sed lectores nostros ablegandos potius censemus ad ea, quae de illo, praeter Fabricium in *Bibl. Lat. vol. III. l. IV. c. 3. p. 449.* et in *Biblioth. Lat. med. et infim. aet. vol. III. p. 582. sq.* disputarunt Caueus in *Hist. litter. Script. eccles. vol. I. p. 265.* Tillemontius in *Memor. eccles. tom. I. P. II. not. 49.* advit. *Petri pag. 181. seq.* Du Pinus in *Nouv. Biblioth. des Aut. eccl. tom. I. p. 55. sq.* Oudinus in *Comment. de script eccl. tom II. p. 1026. seq.* et Gallandus in *Proleg. ad bibl. PP. tom. VII. c. XX.* vbi exhibetur Alex. Symmachi Mazochii peculiaris *Differt. qua Egesippi s. verius Exiosippi de excidio Hierosolymitano historia S. Ambrosio restituitur*, ex Ei. *Commentar. in Kalend. eccles. Neap. vol. III. pag. 780. sq.* deprompta et in breuius contracta. *Keil.*

Theodorit. *III. 2. de haeret. fab.* Hieron. *de S. E. c. 41.* vbi de Serapione et *c. 26.* vbi de hoc ipso Apollinari. Aduersus eosdem etiam Concilium Hierapoli celebrasse traditur. Vide *tom. I. Concilior.* edit. Labbei *pag. 599.* [Adde Baluzium *l. l. pag. 5.* (cuius obseruata reperiit etiam Mansi in *Collect. concil. tom. I. pag. 691.*) Tillemontium *l. l. tom. II. p. 422.* Caueum *l. l. tom. I. pag. 97.* et Chr. Franc. Guil. Walchium in *Hist. Concil. p. 83.*] Caeterum auctor innominatus, cuius fragmenta *contra Montanistas ex libris tribus ad Abercium Marcellum* apud Euseb. *V. 16.* leguntur, non Apollinaris est [ii]), vt [post Rufinum, Nicephorum, auctoremque libelli synodici et inter recentiores Baronium ad *an. 173. §. IX.*] persuasum etiam Baluzio *p. 5. seq. nouae collectionis Concilior.*, [atque Le Quienio in *Orient. Christ. tom. I. p. 833.*] neque Apollonius [kk]), de quo Euseb. *c. 18.* neque vt Valesio et pluribus aliis placuit ASTERIVS VRBANVS, qui *pag. 182.* apud Eusebium tantum vt testis ab illo scriptore adducitur [ll]), vt Dodwellus [mm]) *diss. IV. ad Irenaeum §. 38.* recte obseruauit: [pluribusque demonstrauit Frid. Andr. Strothius in *Nott. ad Euseb. loc. cit.*] sed alius, qui scripsit non ante A. C. 212. post Montanum iam defunctum, siue *Rhodon* (quem aduersum Phrygas insigne opus edidisse Hieronymus *c. 37.* tradit, *et c. 39.* Miltiadis in illo meminisse testatur [nn]), siue alius [oo]).

Contra

eccles. l. V. c. 19. graece ita habent: *πέπομφα ὑμῖν καὶ Κλαυδίου Ἀπολλιναρίου τοῦ μακαριωτάτου τοῦ γενομένου ἐν Ἱεραπόλει τῆς Ἀσίας ἐπισκόπου γράμματα*, latine sic expresserit: *misi vobis Apollinaris beatissimi, qui fuit in Hierapoli Asiae episcopus, litteras*, in nota diserte monet, malle se voc. *γράμματα* reddere *scripta*, quam *litteras* eademque in re secum consentientes etiam habet Baluzium in *Nov. Concil. collect. pag. 6.* et Gallandum *l. l. pag. CCXXI.* frustra in contrarias partes abeunte Ceillierio *l. l. p. 85.* qui latina, vt videtur, Eusebii versione seductus, (Valesius enim aeque ac alii istud vocab. *γράμματα* per *litteras* reddidit,) ipsum hunc virum, dicit, *epistolas* Apollinaris commemorare. *Keil.*

ii) Cuius sententiae fundamenta in eo potissimum posita sunt, quod Apollinaris, Eusebio teste, sectam istam eo tempore scripto impugnauit, eum primum enasci coepisset, iste vero Anoymus librum suum, vt ex his ipsis fragmentis ab Eusebio seruatis intelligitur, post Montani demum, Maximillae et Theodoti mortem, adeoque multo serius, composuit. *Keil.*

kk) Cuius sententiae multis, admodum tamen fallaci illis suspicione ductis, fuisse visus est Hieronymus de *script. eccles. c. 40.* *Keil.*

ll) Quare nullo modo pro auctore huius operis haberi potest, nisi verba: *ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ κατὰ Ἀστέριον Οὐρβανὸν* cum Valesio *ad Euseb.* et Gallando in *Proleg. ad Bibl. PP. tom. III. c. II. p. XI.* pro scholio vel Eusebii, vel veteris alicuius librarii habere velis, cuius tamen suspicionis ne leuissimum quidem adest indicium. Imo haec verba, vt bene iam vidit Gottl. Wernsdorfius in *Comment. de Montanistis sec. II. vulgo creditis haereticis, p. 4. not. 8.* haud obscure videntur declarare, istum Asterium Vrbanum ipsum fuisse Montanistam, inque sectae suae gratiam Apologiam scripsisse. Omnino enim, quinam fuerit iste Asterius, in altissimo veterum de eo silentio nos totos fugit. *Keil.*

mm) Qui olim ipsum Asterium horum fragmentorum auctorem iudicauerat *Dissert. IV. Cyprian. §. XI. p. 44.* *Keil.*

nn) Quod ipsum anonymum etiam istius libr. auctorem fecisse diserte tradit Euseb. *c. XVII. init.* vnde profecto perquam probabile redditur, Hieronymum hunc ipsum Rhodonem fragmentorum ab Eusebio exhibitorum auctorem habuisse; qua in re recte eum videri iudicasse, in *Nott. ad cap. XXXIX*, studiose defendit Ernest. Salom. Cyprianus, habetque sane haec sententia non exiguam veritatis speciem. *Keil.*

oo) Quem nescio, quo iure in hoc ipso Miltiade, cuius modo mentio facta est, sibi reperisse visus est Clericus in *Histor. eccl. duorum secul an. 157. §. 8. p. 679.* quo quidem viro multo profecto cautius atque sanius hac in re iudicauit Halloixius *l. l.* dum ipsum Eusebium scriptoris

huius

Contra Seuerianos Encratitas scripsisse Apollinarem, testatur Theodoritus, an peculiari opere, non addit *lib. I. c. 21. de haereticis fabulis* [vnde festinantius profecto iudicauit Gallandus *l. l.* quod hunc peculiarem librum statuit.] Haec contra Montanistas et Encratitas respiciens Hieronymus *epist. 84.* ad Magnum, *quid*, inquit, *loquar de Melitone, Sardensi episcopo, quid de Apollinario, Hierapolitanae ecclesiae sacerdote, Dionysioque, Corinthiorum episcopo, et Tatiano et Bardesane et Irenaeo Photini, martyris, successore, qui haereseon singulorum venena ex quibus philosophorum fontibus emanarint, multis voluminibus explicarunt.*

De Paschate liber, e quo fragmenta in chronico paschali, quod vulgo Alexandrinum audit *pag. 6. sq.* Cangii. Eadem leguntur in *Vranologio* Petauii ex eodem loco depromta *pag. 412.* edit. Amstelod. [itemque in Gallandi *Bibl. PP. tom. I. pag. 680.* atque Gottfr. Lumperi *histor. theol. critic. de vita — SS. Patrum part. III. pag. 30. sq.* Fuerunt tamen etiam, qui propter Eusebii de hoc Apollinaris libro silentium eum ipsi totum abiudicarent, inter quos pertinent v. c. Tillemontius in *Memor. eccles. tom. II. pag. 745.* Lardnerus in opere saepius iam laud. *part. II. vol. I. pag. 564. sq.* et Ceillier in *Histoir. gener. des Aut. eccles. tom. II. pag 84.* Quam exigui vero haec dubitatio ponderis sit, bene demonstrauit Galland. *l. l. pag. CCXXI.*]

9. SOTER, episcopus romanus pp), cuius intercidit *epistola ad Corinthios*, quam perinde vt Clementis, romani, ad ecclesiam Corinthiorum epistolam publice lectam et legendam scribit Dionysius Corinthius apud *Euseb. IV. 23.*

Liber contra Cataphrygas siue Montanistas. Vide auctorem Praedestinati *c. 26. et 86.* [Cum vero huius libri neque Eusebius, neque Hieronymus, neque alius vllus veterum scriptorum vllam mentionem iniecerit, atque praeterea ne attigisse quidem videatur hic Soter Montani aetatem, vix licet dubitare, quin omnis huius auctoris de libro hoc narratio, in qua omnino plura adhuc, quae parum sunt probabilia, occurrunt, falsa atque erronea sit iudicanda: id quod pluribus demonstrauit Coustant in *epist. Pontif. Rom. tom. I. pag. 79. sq.* agnoueruntque etiam Ceillier in *Hist. gener. des Aut. eccl. tom. II. pag. 90.* et Chr. Guil. Franc. Walchius in *Histor. haeres. tom. I. pag. 639.* *Keil.*]

Epistolas duas decretales, quae sub Soteris nomine hodie latine exstant, suppositititias esse nemo dubitat. Plura de Sotere suggerent scriptores de Vitis Pontificum, et Bollandus 22. April.

[P] 10. DIONYSIVS, Corinthi ante Bacchyllum episcopus, Sotere romanum episcopatum tenente circa A. C. 170. clarus, scripsit varias epistolas qq), quarum titulos et fragmenta

huius nomen ignorasse defendit. Caeterum haec fragmenta ex Eusebio reperierunt idem Halloixius *l. l. p. 798. sq.* Lardnerus *l. l. part. II. vol. II. pag. 49 sq.* et Gallandus in *Bibl. PP. tom. III. p. 273. sq.* quorum tamen vterque sub Asterii Vrbani nomine ea ediderunt. *Keil.*

pp) Quo successionis ordine et tempore hanc sedem occupauerit, mire inter se variant cum veteres, tum recentiores, qua de re qui plura cognoscere cupiat, ei, praeter scriptores de vitis Pontificum exponentes, consulendus inprimis est Caueus in *Histor. litter. scriptt. eccles. tom. I. p. 66.* *Keil.*

qq) Quas Eusebius loco in textu laud. *catholicas* dicit; cuius nominis vix potest alia caussa cogitari, nisi haec, quod non singulis hominibus, sed

menta quaedam Eusebius *IV. 23* seruauit. Ex epistola eius ad Romanos etiam nonnulla leguntur *II. 25. hist.* [quae repetiit etiam Geo. Syncellus in *Chronogr. p. 341.*] Confer et Hieron. *c. 27. catalogi.* Martyrium subiit imperante M. Antonino rr). Confer Henschenium *VIII. Aprilis.* Halloixium et Caueum in *Dionysii vita*, Grabium *tom. 2. spicilegii Patrum pag. 214. sq.* [a quo exhibentur etiam *pag. 217. seq.* fragmenta huius scriptoris ab Eusebio seruata, quae ipsa iam ante eum collegerat Halloixius *tom. II. pag. 774.* et post eum repetierunt Coustant in *Epist. pontif. rom. tom. I. pag. 75. seq.* itemque Gallandus in *Bibl. PP. tom. I. pag. 675. seq.* qui de hoc ipso scriptore exposuit etiam in *Proleg. cap. XXIII. p. CXVII.*] In Liberati breuiario *c. 10.* citatur Dionysius, Areopagita, Corinthiorum episcopus. Sed vocabulum Areopagitae ibi expungendum, vt Warthonus *p. 285. ad Vsserii diss. de Areopagita* obseruauit.

11 APOLLONII tres, vnus, Commodo imperante, Romae passus martyrium, de quo Hieronymus *epistola 84.* ad Magnum: *Scripsit et Miltiades contra Gentes volumen egregium. Hippolytus quoque et Apollonius, romanae vrbis senator ss) propria opuscula condiderunt.* De *Apologia* eius pro Christianis, quam in Senatu pronunciauit, videndus Eusebius *V. 21.* et Hieron. *c. 42. Catalogi* tt). Ceterum hic Apollonius licet inter Graecos in epistola Hieronymi

X 2

sed vniuersis Christianorum coetibus fuerint destinatae. Nam ab his catholicis huius viri epistolis sub finem capit. diserte seiungit aliam, Chrysophorae inscriptam. Caeterum has epistolas suas eodem in loco ipse Dionysius a pluribus queritur corruptas fuisse, ita quidem, vt alia omitterentur, alia vero adderentur; qua ex re frequens harum epistolarum vsus neque exigua, in qua fuerunt, auctoritas, satis aperte cognoscitur. *Keil.*

rr) Si quidem fides habenda est Graecorum Menologiis, qui memoriae ipsius destinarunt XXIX. Nouembr. eumque gladio volunt interemtum fuisse. Cum vero hac de re nihil quicquam a veterum aliquo scriptore traditum fuerit, rectius eum alii statuerunt a Latinis Confessoribus tantum fuisse annumeratum, quos inter nominatim pertinent Tillemontius; in *Mem. eccles. tom. II. part. III. p. 88.* et Du Pin in *Nouv. Bibl. des Aut. eccl. vol. I. pag. 69.* *Keil.*

ss) Senatorem fuisse hunc Apollonium, non sine causa dubitat Stephanus le Moyne, quem vide *prolegom. ad varia sacra * 32.* [Eundem hac in re secuti sunt Ios. Scaliger in *Animaduers. in Euseb. Chron. pag. 225.* Sam. Basnagius *Annal. polit. eccles. tom. II. p. 177.* et Io. Clericus in *Hist. eccles. duor. primor. secul. p. 778.* Ruinartus vero in *Act. Martyr. pag. 72.* in ambiguo rem reliquit. Dubitarunt autem propterea potissimum ea de re, quoniam Eusebius dignitatis huius viri Senatoriae nullam plane mentionem fecerit; cui tamen difficultati Tillemontius in *Mem. eccles. tom. III. P. I. pag. 436.* non incommode sic occurrit, vt Hieronymum huius rei notitiam vel ex Eusebiana martyrum historia, in qua plura de hoc Apollonio tradita fuerint, dicat hausisse, vel Romae ex aliorum narratione rem hanc cognouisse. *Keil.*

tt) Quem vtrumque scriptorem in eo hic diversos esse, quod Eusebius quidem istam Apologiam non litteris ab Apollonio dicat consignatam fuisse, sed eam iis vnice tradat absolutam fuisse, quae in sui defensionem coram Senatu a Perenne iudice ob fidem suam interrogatus perorauerit Apollonius, postque a notariis fuerint excepta, Hieronymus vero ex scripto eam ab illo recitatam fuisse narret, plures fuerunt, qui defenderent, atque Hieronymum hac ipsa de causa erroris arguere non dubitarent, ad quos e. c. pertinent Steph. le Moyne in *Proleg. ad Var. Sacr. * 32.* Valesius in *Not. ad Euseb.* Pearsonius in *Vindic. ep. Ignatii part. II. p. 123.* Caueus in *Hist. litter. script. eccles. tom. I. pag. 86.* et Anton. Pagi in *Diss. Hypat. p. 117.* Verum quod pace tantorum virorum dixerim, non videntur mihi Eusebii verba satis accurate examinasse: diserte enim, vt bene iam obseruauit Tillemontius *l. l.* ea, quae coram iudice pronunciauit Apollonius, ab apologia eius

nymi referatur, non graece dixit sed latine, vt idem Hieronymus *c. 53.* docet. At Eusebius graece redditam illius apologiam suae martyrum historiae inseruerat, sed quae hodie non exstat De hoc Apollonio plura Tillemontius *tom. 3. memor. histor. eccles.* [*part. III. pag. 92.* et *436.*) et Henschenius ad XVIII. Aprilis, *tom. 2. p. 539. seq.*

Alter Apollonius, [quem male eundem cum superiore iudicat Niceph. *IV. 26.*] *Ephesi* episcopus ^uu^) sub eodem Commodo et Seuero clarus, aduersus Cataphryges et Pepuzianos scripsit, teste auctore Praedestinati *c. 26. 27.* Fragmenta vide apud Euseb. *V. 18.* [ex quo ea, additis animaduersionibus quibusdam, repetiit Gallandus *tom. II. p. 199. seq.* qui etiam in *Proleg.* huius tom. *c. XII. p. XXV. seq.* de hoc Apollonio pluribus est commentatus.] Aduersus hunc Apollonium et Soterem, episcopum Romae, pro Montani secta pugnauit Tertullianus, vt idem auctor praedestinati *c. 26.* et *68.* Nimirum vt ex Hieronymo *c. 40. catalogi* discimus, librum septimum operis deperditi περὶ ἐκστάσεως proprie aduersus Apollonium elaborauerat.

Tertius denique Apollonius, episcopus *Corinthiorum*, Cerdonis oppugnator, de quo auctor praedestinati *c. 23.*

12. PINYTVS et ipse sub Antoninis clarus, Cnossiae in Creta episcopus, Dionysii Corinthii aequalis, cuius epistolae ad Cnossios de nuptiis et castitate respondit ^vv^). Vide Euseb. *IV. 21. et 23.* et Hieron. *c. 28. catalogi.* Niceph. *IV. 8.* et Baronium ad *martyrolog. Rom. 10. Octobr.* Halloixium *tom. 2. p. 786. seq.*

[†] 13. PHILIPPVS, Gortynae, metropolis in Creta, episcopus, eidem Dionysio Corinthio apud Euseb. *IV. 13.* laudatus σπουδαιότατον λόγον scripsit aduersus haereticum Marcionem. *id. IV. 25.* Hieron. *c. 30.* Niceph. *IV. 9.* Laudatur in Martyrologiis et sanctorum actis 13. April. Confer Halloixium in *Oriental. scriptor. vitis tomo II.* De aliis Marcionis oppugnatoribus vide B. Ittigii *diss. de haeresiarchis pag. 154. seq.* et Wetstenium *ad Origenem p. 6.* [itemque Tillemont. *Memor. eccles. tom. II. part. II. p. 203.* Casp. Sagittarium in Introd. in *Histor. eccles. tom. I. p. 1052.* Io. Geo. Walchium in *Hist. eccles. N. T. p. 855.* et Chr. Guil. Franc. Walchium *in Histor. haeres. vol. I. p. 533. sq.*]

14. MVSANVS, inter Philippi et Pinyti aequales ab Eusebio *IV. 21.* memoratus scripsit ἐπιστρεπτικώτατον siue κάλλιστον λόγον ἀποτρεπτικὸν ad fratres quosdam, qui ad Encrati-

eius distinguit, dum sub finem capit. monet, huius viri τὰς ἐπὶ τῷ διωκτῷ φωνὰς καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἃς πρὸς κοινὸν πεποίηται τῷ Περεννίῳ, πᾶσάν τε τὴν πρὸς τὴν σύγκλητον ἀπολογίαν in Martyrum historia a se collecta deprehendi, vt nihil iam dicam de eo, ex hac ipsa collectione Eusebiana certiora ab Hieronymo hac de re potuisse cognosci. *Keil.*

uu) Quod cum sola ignoti auctoris Praedestinati fide nitatur, non immerito incertum pronunciat Tillemontius *Memor. Hist. eccl. tom. II. part. III. pag. 68.* *Keil.*

vv) De his vero litteris eius nihil amplius constat, nisi quod Eusebius et Hieronymus *ll. cc.* de illis narrant, eum Dionysium, qui monuerat ipsum, ne castitatis onus tanquam necessarium fratrum ceruicibus imponeret, hortatum esse, vt solidiorem populo cibum in posterum impertiret, et transmissis iterum perfectioris doctrinae litteris plebem sibi commissam aleret: vnde facile potest intelligi, eum asceticae vitae studio captum fuisse, inque hac ipsa re perfectiorem, quam in Dionysio desiderabat, disciplinam posuisse. *Keil.*

Encratitarum haeresin defecerant. id. *IV. 28.* Hieron. *c. 31.* Niceph. *IV. 11.* Hinc inter Seuerianorum oppugnatores Musanus laudatur etiam a Theodorito *lib. 1. haeret. fab. c. 21.*

15. MODESTVS Irenaeo apud Eusebium iam praemittitur *IV. 21.* iam postponitur *IV. 25.* vbi prae caeteris eum haeresin Marcionis egregie oppugnasse scribit. Librum illum ad suam aetatem perseuerasse testatur Hieronymus *c. 32* additque ferri sub nomine eius et alia *συγγράμματα*, [aut, vt in quibusdam etiam codicibus sensu eodem legitur, *συντάγματα*.] *sed ab eruditis*, inquit, *quasi ψευδεπίγραφα repudiantur.* Fuere et alii Modesti, vt praeter plurimos martyres hoc nomine et in Hist Romana atque antiquis inscriptionibus obuios, Iulius Modestus, Hygini libertus, grammaticus, de quo viri docti ad Suetonium et Gellium: Modestus idem an alius, sub cuius nomine libellum de vocabulis rei militaris habemus, item Modestus quem laudat Philargyrius ad Virgilii *2 Georgic. vt 496.* et *lib. 3. v. 53.* [atque Modestus, archiepiscopus Hierosolymitanus, de quo videnda, quae ex Photio refert Fabricius *bibl. gr. vol. IX. pag. 502. sq.*]

16. MILTIADES, *πρὸς τοὺς* ww) *κοσμικοὺς ἄρχοντας*, h. e. ad Marcum et Lucium, vel ad Marcum et Commodum xx) scripsit *Apologiam pro Christianis.* Vide Dodwellum *diss. IV. ad Irenaeum §. 38.* Ab illa diuersus λόγος πρὸς Ἕλληνας, de qua Hieron. c. 84. *Scripsit et Miltiades contra gentes volumen egregium.* Praeterea fuit ipsius liber *aduersus Iudaeos* yy), et alius *aduersus Montanistas*, in quo inter alia zz) disputauit, non decere prophetam in ecstasi loqui. Ex illo Anonymus aduersus Montanistas scriptor apud Eusebium *V. 17.* quaedam retulit fratrem eum adpellans, vbi pro Μιλτιάδου male Ἀλκιβιάδου habent quidam Eusebii codices. Quemadmodum verba *V. 16. λόγον εἰς τὴν τῶν μετὰ Μιλτιάδην λεγομένων αἵρεσιν*, rectius Valesio exponit Dodwellus *p. 371. ad Irenaeum* a). Anonymum illum Hieronymus *c. 39.* *Rhodonem* antique vocat, sed ibidem parum accurate scribit Apologeticum

 Milti-

ww) His opponuntur ἄρχοντες Ἐκκλησιῶν siue episcopi. Euseb. *IV. 24. extrem.*

xx) Nisi malueris istos ἄρχοντας κοσμικοὺς cum Valesio *ad Euseb.* Du Pinio in *Nouv. Biblioth. des Aut. eccles. tom. I. pag. 89.* et Caueo in *Histor. litter. script. eccles. tom. I. pag. 82.* de prouinciarum potius praesidibus interpretari, quibus et ipsis apologeticos libellos nuncupare interdum in more fuit, quanquam, vt ingenue fatear, nostri explicatio hae multo potior esse videtur. *Keil.*

yy) Hunc cum libro *contra gentes* vnum tantum opus duobus libris constans confecisse, statuit Dodwellus *l. l.* male tamen Eusebii verba, e quibus hoc cognosci posse iudicauit, interpretatus. Is enim hoc potius dicere voluit, vtrumque opus, cum illud *contra gentes*, tum hoc *aduersus Iudaeos*, duobus libris constitisse, vt recte vidit Fabricius ad Hier. *Catal. c. 39. Keil.*

zz) Imo vero hac in re totum illius libri argumentum occupatum fuisse putauerim. Id enim aperte significare voluit ille Eusebii Anonymus, si dicit, librum fuisse a Miltiade scriptum, *ἐν ᾧ ἀποδείκνυσι περὶ τοῦ μὴ δεῖν προφήτην ἐν ἐκστάσει λαλεῖν.* Euseb. *V. 17. Keil.*

a) Qua tamen explicatione aperte paulo argutiore plane non opus est, si Valesii et Strothii coniectura admittitur, qua, quemadmodum in sequenti Capite pro Μιλτιάδου nomine Ἀλκιβιάδου vitiose scriptum est, ita hic e contrario Μιλτιάδην pro Ἀλκιβιάδην ex simili librariorum errore commemoratum fuisse statuunt. Quare profecto non erat, quod ex his duobus Eusebii locis duplicem Miltiadem, alterum haereticum, alterum orthodoxum, effingeret Ittigius *de haeres. sect. II. §. XX. p. 243.* et in *Select. Capit. hist. eccles. sec. II. p. 333. Keil.*

Miltiadis datum *Principi illius temporis* b), [?] cum ex Eusebio debuisset scribere *Principibus*. Ex eo autem, quod Tertullianus Miltiadem *ecclesiae sophistam* vocat *c. 5. aduersus Valentinianos*, non licet concludere eum fuisse Rhetorem, sed sophista potuit adpellari, siue eodem modo, quo Tatianus supra §. 19. atque a christiana quam coluit philosophia ἀφ' ἧς μετήει φιλοσοφίας, vt verbis Eusebii de Miltiade vtar, siue quod in Apologetico et libro contra gentes veluti in foro causam christianorum egit c). In Honorii Augustod. codicibus male scribitur *Melciades*. Ceterum fuit quidam rhetor, Miltiades, nostro prior, cuius apud Senecam *controuers. 25. mentio* [de quo vid. supr. *L. IV. c. XXXIV. vol. VI. p. 133.* edit. recent. De M. Catio Miltiade vero, medico epicureo, vid. *L. III. c. XI. vol. III. pag. 601.*]

17. **SERAPION**, in episcopatu Antiocheno circa A. C. 190. d) Maximini successor, ex cuius *epistola ad Caricum et Ponticum* e) aduersus falsas prophetias Montanistarum, fragmentum

b) Quae tamen nonnullorum tantum codicum vitiosa est lectio, ab ipso Fabricio iure repudiata in *Bibl. eccles.* *Keil.*

c) Quorum vero, vt ingenue fatear, neutrum mihi probatur. Si enim priori sensu nunc diceretur sophista, non adpareret, cur eum alio nomine adpellasset, quam quo modo vsus fuerat in Iustino *Philosopho* significando: si vero posteriori sensu ita dictus fuisset, non intelligi posset, quomodo potuerit hoc nomine ab aliis scriptoribus apologeticis, nominatimque Iustino modo commemorato, distingui. Non magis tamen illa huius nominis explicatio mihi arridet, quae in Indice Latinitatis Tertullianeae, editioni Semlerianae subiecto, proponitur, quaque eum ideo sic vocatum fuisse defenditur, quod disputando de quibuslibet rebus et scripturae locis multum posset, cum non videam, quorsum tum additum *ecclesiarum* nomen sit referendum. Quod vero ex hoc ipso Tertulliani loco nonnulli, inter quos nominatim pertinent v. c. Ceillier in *Hist. gener. des Aut. eccles. tom. I. c. 15. pag. 132.* et Chr. Franc. Guil. Walchius in *Histor. haeres. vol. I. p. 385.* et alii id sibi intellexisse visi sunt, Miltiadem contra Valentinianos etiam peculiarem librum scripsisse, id nescio, an satis tuto inde colligi possit, cum in vniuersum tantum de haeresiarcharum impugnatoribus ibi disputetur, nec doceri possit, Iustinum Martyr. atque Irenaeum, qui Miltiadi iunguntur, Valentinianos istos nominatim oppugnasse. Caeterum plura de hoc Miltiade vid. in Christ. Gothofr. Derlingii *Diatribe historica et critica de Miltiade, perantiquo Christianorum Ilsto et defensore. Brunsuic. 1746. 4.* *Keil.*

d) Hunc quidem annum episcopatui eius adsignat Euseb. in *Chronic.* Hieronymo contra *c. XLI.* proximum annum, h. e. an. XI. imperii Commodi commemorante. Vtrumque tamen ea in re errasse atque Serapionem anno demum 199. episcopatum occupasse, pluribus euincere studuit Le Quien in *Orient. Christ. tom. II. p. 703.* huncque secuti etiam sunt Auctores operis nobilissimi: *L'art de verifier les dates des faits historiq. col. 242.* Huius vero erroris ipse, vt puto, Eusebius facile se argui patiatur. Quod enim Dodwellus iam suspicatus est *Differt. IV. in Iren. §. XXXVI. p. 365.* Eusebium annos, quibus sederint episcopi Antiocheni, nullos videri certo cognitos habuisse; id ipse, ni fallor, haud obscure significat, dum de Serapione quidem haec tradit *histor. eccles. l. V. c. 19.* ὃς ἐπὶ τῶν δηλουμένων χρόνων, μετὰ Μαξιμῖνον ἐπίσκοπος, τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας, κατέχει λόγος γενέσθαι. *Keil.*

e) Nisi forsitan scribendum potius sit *Pontium*. Ita enim hoc nomen non modo apud Euseb. *l. VI. c. 12.* in omnibus codicibus scribitur, quanquam in *l. V. c. 19.* omnes contra libri et scripti et editi ποντικὸν exhibeant; sed eodem modo id efferunt etiam Hieronymus et Nicephorus, hincque idem in priori etiam Eusebii loco l. V. excudendum curauit Strothius, prius illud ex vicino Καρικὸν enatum ratus. Illud ipsum Καρικῷ nomen vero sunt etiam, qui Καρινὸν potius aut Καρπικὸν enuncient. *Keil.*

mentum apud Hieron. *c. 41.* ex Eusebii *V. 19.* qui etiam subscriptiones quasdam aliorum episcoporum adiunxit [f]). De aliis eius scriptis; vt libro *ad Dominum* [g]) qui ad Iudaeos defecerat, variisque *epistolis*, et *libro* cuius praefationem ibidem producit, *contra euangelium* sub *Petri* nomine falso editum et Docetis probatum, vide Eusebii *VI. 12* [ex quo fragmenta haec reperiit Gallandus in *Bibl. P.P. tom. II. p. 163. seq.*] Serapioni [de quo agunt etiam Socrates in *Hist. eccles. l. III. c. 7.* et Nicephor. *l. IV. c. 20. et 27.*] in episcopatu Antiocheno circa A. C. 214. successit [teste Euseb. VI, 11.] Asclepiades. [de quo vid. quae leguntur apud Tillemont. *Mem. hist. eccles. tom. III. P. 1. p. 285. sq.* et *516. sq.*] Confer si placet Halloixium *tom. 2. de Orient. scriptorum vitis.* Quae de antiquiore Serapione, martyre sub M. Antonino, feruntur in Actis Apocryphis Meletii Ducis *tom. V. Maii pag. 443.* tanquam parum certa omitto.

18. PANTAENVS, Atheniensis [h]), ex stoico philosopho [i]) Christianus et Scholae Catecheticae Alex. praefectus, cui Clemens Alex., discipulus, eius successit, licet Clementis Pantaenum successorem fuisse, a Philippo [k]) Sidete tradatur: quod forte ita verum esse potest, vt post suum ex India reditum, in quam ad euangelium propagandum missus erat a Demetrio, Alexandrino episcopo, in schola Alexandrina iterum docuerit. [quam sententiam praeter alios adornare studuerunt Tillemontius ad vit. Pantaeni, in *Memor. eccles. tom. III. P. I. p. 519.* et Dodwellus *l. l. pag. 506.* quos secutus etiam est Cleric. in *Histor. eccles. duor. primor. secul. p. 756.*] Hic Pantaenus, si a Clemente per *apem Siculam* intelligitur I. Strom. p. 274. non sane ita dicitur quod patria esset Siculus, [quod multis tamen defendere studit Mongitor in *Bibl. Sicul. tom. II. p. 116.*] sed potius, quod instar Siculae apis (erat enim in Sicilia et Hyblaeo monte [l]) mel apiarium celebratissimum) ex propheticis et apostolicis scriptis dulcissimum mel nosset componere. Plura de Pantaeno Eusebius V. 10. Hieron. c. 36. Photius cod. CXVIII. et e recentioribus Halloisius, [*tom. II. p. 839. sq.*] Tillemontius, [*tom. III. P. 1. p. 287. sq.* et *518. sq.*] Caueus [*Hist. litt. script. eccl. tom. I. pag. 83.* quibus addendi sunt Lardnerus in *d. Glaubwürdigk. d. euang. Gesch. tom. II. p. 1. p. 368. seq.* Du Pinus in *Nouv. Bibl. des Aut. eccl. tom. I. p. 78.* Clericus *l. l.* Sam. Basnagius in *Annal. eccles. tom. II. pag. 207. seq. Acta sanct. Mens. Iul. tom. II. p. 457.* Ceillier in *Hist. des Aut. eccles. tom. II. p. 237.* Io. Henr. Michaelis in *Exercit. de*

f) Ex quibus quidem subscriptionibus epistolam hanc in Concilio aliquo scriptam fuisse, sibi colligere posse visi sunt Baronius, Tillemontius, Ceillier, et alii; quod tamen inde minime sequi, bene iam admonuit Du Pinus in *Nouv. Biblioth. des Aut. eccles. vol. I. p. 77.* praeter quem efferri etiam poterit Cel. Roeslerus in *Bibl. PP. vol. IV. pag. 131. not.* *Keil.*

g) Imo *Domninum*. Ita enim hoc nomen apud Eusebium constanter scribitur in omnibus fere libris cum scriptis, tum editis, paucis modo Δόμνον commemorantibus, quam apud Hieronymum contra non pauci libri *Domini* nomen exhibeant, cuius loco vetustissimi tamen libri *Domni* potius vocabulum ponunt, in quo haud dubie corruptum *Domnini* nomen agnoscendum est. *Keil.*

h) Si quidem fides habenda est Philippo Sidetae in fragmento a Dodwello ad calcem *Dissert.* in Irenaeum *pag. 488. seq.* edito, cuius quippe vnius fide hoc nititur. *Keil.*

i) Qui fiat, quod Philippus Sideta eum Pythagoreum fuisse dicat, de eo pluribus disputantem vid. Dodwellum in *Nott.* ad fragmentum eius *l. l. p. 507.* *Keil.*

k) Dodwell. ad Irenaeum p. 501. sq.

l) Vide Plin. XI. 13. et 14.

de scholae Alex. fit dictae catech. origine, progressu ac praecipuis doctoribus, inserta *Symbol. litter. tom. I. part. III. p 226. sq.* et Mongitor. in *Bibl. sicul. tom. II. pag. 116. sq.*] Citatur Pantaenus aliquando in *eclogis Theodoti p. 808.* vbi Clemens: Πανταῖνος δὲ, inquit, ἡμῶν ἔλεγεν. et non minus viua voce quam διὰ συγγραμμάτων, diuinorum dogmatum thesauros exposuisse ab Eusebio traditur. Nullius tamen scripti titulum [?] adposuit Eusebius, forte quia nullum ipse vidit; vti nec Hieronymus, licet *multos eius in scripturam commentarios* extare scribat, Eusebii verba sicuti solet interpretans, non quae ipse legerit recensens. [Interpretem tamen eum egisse, docet etiam Anastasius Sinaita *Anagog. contempl. in Gen. l. 1.* eum primis illis et vetustis interpretibus accensens, qui totum opus sex dierum de Christo et ecclesia intellexerint.]

19. RHODON, Asianus, a Tatiano Romae in scripturis eruditus, male *Corodon* dicitur in indiculo haeresium, qui sub Hieronymi nomine extat, *c. 18.* vbi Apellem, haereticum ab eo reprehensum legas. *Colloquii cum Apelle* m), a Rhodone habiti, mentio apud Euseb. *V. 13.* et operis *aduersus Marcionitas*, mire in seipsis dissidentes *ad Callistionem* n): *commentariorum item in Hexaëmeron*, et voluminis, a Rhodone promissi, quo ἐπιλύσεις siue solutiones quaestionum e sacris literis, a Tatiano propositarum, traditurum se recepit. Hieronymus c. 37. addit *aduersum Phrygas* siue Montanistas *insigne opus*, putauit enim Rhodonem illius esse auctorem ex quo fragmenta exhibet Eusebius V. 16. 17. Vide quae supra in Apollinari et Asterio Vrbano.

20. BACCHYLLVS, Corinthiorum episcopus, Dionysii, de quo supra, successor, atque caput episcoporum Achaiae, (vnde Archiepiscopum dici ab auctore Synodici, a Pappo editi, obseruat Caueus) Eusebio *V. 22. et 23.* memoratur, quo posteriore loco *epistolae de Paschate* ab eo scriptae meminit, *elegantem librum* vocat Hieronymus *c. 44.* o) Idem forte qui

m) Quod tamen non in peculiari aliquo libro, sed in eodem illo, cuius statim mentio initicitur, opere aduersus Marcionitas ab illo expositum est. *Keil.*

o) Cuius operis nonnulla quoque fragmenta Eusebius *l. l.* seruauit, a Gallando in *Bibl. PP. tom. II. pag. 144. sq.* cum notis Valesii repetita. *Keil.*

o) Hic tamen, cum hunc librum diserte dicat, *ex omnium qui in Achaia erant, episcoporum persona* scriptum fuisse, Eusebius vero hunc Bacchyllum *illius* scripsisse tradat, fuerunt, qui vtrique scriptori non de vno eodemque, sed diuersis libris sermonem esse defenderent, quorum alter fuerit omnium episcoporum Achaiae nomine, alter vero priuatim scriptus, quorum in numero nominatim fuit Caueus in *Hist. litter. script. eccl. tom. I. pag. 94.* Alii vero dubitantes, viri scriptori maior fides sit habenda, nunc Eusebium, nunc Hieronymum sequi maluerunt, interque hos pro Eusebio quidem pugnauit Valesius, pro Hieronymo autem Cyprianus in *Nott.* Atque hunc quidem nec ego dixerim, hac in re prorsus errasse, cum diserte iudicium aliquod de hoc Bacchylli libro, quod ipsi ab Eusebio minime fuerit suppeditatum, addat, eumque elegantem librum adpellet, adeoque aperte vel ipse eum inspexerit, vel ex aliorum narratione plura, quam quidem Eusebius, de illo comperta habuerit. Forsitan igitur vtriusque scriptoris narratio ita inuicem poterit conciliari, vt solus quidem et suo tantum nomine vsus, sed a reliquis tamen Achaiae episcopis iussus et ex eorum, vt Hieronymus dicit, *persona* has litteras scripsisse statuatur Bacchyllus, quae scita est S. Ven. Guil. Abrah. Telleri coniectura, quam in libello academico sic inscripto proposuit: *Pars Actorum inter Asiaticas et reliquas ecclesias super controuersia sacrorum Paschatis tempore, ex Eusebii commentariis, graece et latine, cum notis grammaticis et Commentario historico-dogmatico,* (*Helmst. 1767. 4.*) *pag. X.* Eodem vero inclinasse iam videtur

qui *Bacchyli* ' *et* apud Euseb. *IV. 23.* [vbi Dionysius Corinth. cuius fuit sane Bacchyllus noster coaeuus, vna cum Elpistio incitasse eum dicitur, vt Amastrensibus et reliquis coetibus Ponti scriberet.]

21. PALMA, episcopus Amastridis et ceterarum ecclesiarum Ponti, cuius meminit Dionysius Corinthi episc. apud Eusebium *IV. 23.* videtur auctor fuisse *epistolae de tempore Paschatis celebrandi*, nomine episcoporum Ponti scriptae ad Victorem, episcopum Romanum, cuius apud eundem Eusebium *V. 23.* mentio. [Ibi enim diserte dicit Eusebius, hunc Palmam reliquis harum terrarum episcopis tanquam seniorem praefectum fuisse, (ὧν Πάλμας ὡς ἀρχαιότατος προὐτέτακτο,) quo quidem profecto credibile fit, literas, horum nomine scriptas, ipsum auctorem habuisse.]

22. THEOPHILVS, Caesareensis. Vide supra in Theophilo, Antiocheno, vbi varios Theophilos recensui. Meminit Eusebius *V. 22. 23. et 25.* Hieron. *c. 43.* Acta Concilii Palaestini, quae sub Theophili nomine extant, suspecta etiam videntur Ittigio *adpendice diss. de Haeresiarchis p. 53.* [Contra vero, Bedam secutus, Theophilo ea vindicanda esse cum Baronio, Bucherio aliisque pluribus statuit Gallandus in *Proleg. ad Bibl. PP. tom. II. c. IX. pag. XX.* vbi etiam haec ipsa Acta ex Bucherii editione, additis in margine Baluzianae editionis variantibus, repetit, quemadmodum *p. 162.* eiusdem tomi exiguum quoque illud fragmentum, quod Euseb. *V. 25.* ex epistola Synodi Caesareensis seruauit, sub Theophili nomine recudendum curauit, licet nec Eusebius, nec Hieronymus eam ipsi diserte tribuerint.] Clementis Alex. praeceptorem fuisse, recte contra Baronium negant viri docti.

23. POLYCRATES, Ephesinae ecclesiae antistes, atque caput episcoporum Asiae, ex cuius *epistola* de controuerso Paschatis celebrandi tempore *ad Victorem*, Rom. ecclesiae episcopum A. C. 196. defunctum, cum Polycrates annum aetatis 65. ageret, scripta, fragmentum occurrit duplex apud Eusebium *V. 24.* [quod ex hoc ipso scriptore repetierunt Petr. Coustant in *Epist. Rom. Pontif. p. 95.* et Gallandus in *Bibl. PP. tom. II. p. 160. sq.* qui et Valesii atque Coustantii notas subiunxit, ac in *Prolegg. cap. VIII. pag. XIX. seq.* de ipso Polycrate pluribus exposuit.] Pars prioris fragmenti p) etiam extat apud Euseb. *III. 31.* et latine apud Hieron *c. 45. de S. E.* Apud Eusebium ibi male ἀναζητήσει legitur pro ἀναστάσει q). De suppostitiis [P] *S. Timothei Actis*, quae ad hunc Polycratem falso referuntur, dixi in *codice Apocrypho N. T. p. 812. sq.* Excerpta ex hoc scripto refert Photius *cod. CCLIV.* nullo laudato nomine auctoris, sed tantum hoc titulo: Ἐκ τῆς μαρτυρικῆς Τιμοθέου Ἀποστόλου συγγραφῆς. Et Ioh. Bollandus r) testatur, nullum auctoris nomen in graecis

videtur Tillemontius in *Memor. eccles. tom. III. P. I. pag. 481.* *Keil.*

p) Quod tamen Caueus in *Hist. litter. script. eccl. tom. I. pag. 94* male ab illo, quod *l. V. c. 24.* ab Eusebio exhibetur, diuersum iudicauit. *Keil.*

q) De quo tamen non sine causa contra statuit Tellerus in *Prolus.* supr. laud. qua Partem Actorum super hac controuersia ex Eusebii commentariis exhibet, *p. 13.* cui prius illud vocabulum praeferendum videtur, *non solum ob* ἀναζήτησιν, *quod iam adhibuerat, et totum scribendi genus in hac epistola* ἰδιωτικώτερον, *sed maxime etiam ob Rufini auctoritatem, qui expresse vertit*, requiret. *Keil.*

r) Ad 24. Ianuar. *tom. II. Act. sanctor. p. 566.*

graecis codicibus esse praefixum, licet habeant illud latina exemplaria iam a Sigeberti Gemblacensis vsque aetate; hic enim *cap. 3. libri de scriptoribus ecclesiasticis Polycratem*, Ephesiorum episcopum, adfirmat historiam de martyrio Timothei conscripsisse. Quod libenter credit Bollandus, atque Polycrati Ephesino, scriptori circa extremum secundi a Christo nato seculi claro, illa Acta vindicat. Verum solidioribus argumentis ductus eadem longe post Polycratis illius tempora, seculo sexto aut fortassis quinto, a quodam Ephesinae ecclesiae homine conscripta esse, contendit Tillemontius *tom. II. mem. ad H. E. p. 265. sq. 475. sq.* Polycrati etiam abiudicant Baronius *ad Martyrolog. Rom. 24. Ian.* Aubertus Miraeus *notis ad Sigebertum*, Vossius *de Hist. Graecis pag. 207.* Guil. Caueus *in vita Timothei pag. 50. seq.* editionis Anglicanae et in *Historia literaria*, [tom. I. p. 94.] Hermannus Witsius in *Exerc. de Timotheo tom. 2. Misc. sacr.* aliique. [inter quos nominatim etiam est Ceillier in *Hist. gener. des Aut. eccles. tom. II. pag. 205.*] Vide etiam Petrum Halloisium in *vitis Patrum orientalium tom. I. p. 559.* Acta martyrii Timothei scripta a Simeone Metaphraste nihil aliud sunt quam Polycrati tributorum liberior paraphrasis, neque verisimilis est sententia Leonis Allatii s) qui etiam altera illa adscribit eidem Simeoni, cum ante Simeonem a Photio lecta fuerint. Edita sunt vtraque a Bollando t), priora, Polycrati tributa, plus simplici vice inter vitas sanctorum vulgata, habentur etiam latine in Petri Pithoei *Mistellaneis ecclesiasticis*, editis vna cum Francisci Pithoei *Codice veteris Canonum ecclesiae Romanae Paris. 1687. fol.*

24. ATHENOGENES, martyr; de quo Martyrologia et Acta sanctor. 18. Ianuar. *Hymnum* adstantibus, iam ad ignem festinans reliquisse traditur, in quo Spiritum S. Deum celebrauit teste Basilio *de Spiritu S. c. 29.* Ab hoc Athenogenis hymno diserte eodem loco distinguit Basilius hymnum antiquissimum vespertinum, cuius auctorem ait se ignorare u), et qui ille ipse videtur quem hodie adhuc in vsu habet ecclesia graeca, et Athenogeni male tribuunt viri docti, vt Goarus *p. 32. ad Euchołog.* et Graeci in Horologio [et cum his Steph. Le Moyne in *Not. ad Var. sacr. p. 1095.*] Alii minus etiam verisimiliter auctorem putarunt *Sophronium*, patriarcham Hierosol. Basilio longe iuniorem v). Confer Thomae Smithi *Miscellanea priora Lond. 1686.* edita [recus. an. 1710] *p. 152.* e quo Hymnum illum vesper-

s) *Lib. de Simeonum scriptis p. 126.*

t) Latine tantum, non etiam graece, vt adfirmat Caueus in *Hist. litter. l. l.* de Polycrate.

u) Verba Basilii haec sunt: ἔδοξε τοῖς πατράσιν ἡμῶν μὴ σιωπῇ τὴν χάριν τοῦ ἑσπερινοῦ φωτὸς δέχεσθαι etc. *Visum est patribus nostris vespertini luminis gratiam haudquaquam silentia excipere, sed mox vt adparuit, agere gratias. Quis autem fuerit auctor illorum verborum, quae dicuntur in gratiarum actione ad lucernas,* ὅστις μὲν ὁ πατὴρ τῶν ῥημάτων ἐκείνων τῆς ἐπιλυχνίου εὐχαριστίας, εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν, *dicere non possumus. Populus tamen antiquam profert vocem, neque cuiquam visi sunt impietatem committere qui dicunt,* αἰνοῦμεν Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα Θεοῦ. *Laudamus Patrem et Filium et Spiritum S. DEI.* Subiungit deinde: εἰ δέ τις καὶ τὸν ὕμνον Ἀθηνογένους ἔγνω etc. *Quod si quis etiam nouit Athenogenis hymnum, quem tanquam aliud aliquod* ἐξιτήριον *valedictionis munus* τοῖς συνοῦσιν αὐτῷ *iis, qui praesentes aderant reliquit, festinans iam ad consummationem martyrii per ignem, is nouit et martyrum sententiam de Spiritu.*

v) Id quod ipsi Graeci iam improbarunt, in quorum Horologio, obseruante Le Moyne *l. l. p. 1096.* sic inscribitur: ὕμνος τοῦ ἁγίου Ἀθηνογένους, μάρτυρος. οὐχ ὥς φασί τινες ἀμαθῶς Σωφρονίου, Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, μάρτυς τούτου, ὁ μέγας Βασίλειος. *Keil.*

vespertinum Graecorum, breuis enim est, vna cum matutino, quem et ipsum sine causa Athenogeni viri docti tribuunt, integrum apponere iuuat, licet vtrumque etiam dederit Vsserius *diss. de symbolo Apostolico Rom. ecclesiae vetere, Oxon. 1660. 4. p. 33.* [praeter quem de vtroque hymno conferendus etiam est Caueus in *Diss. de libr. et offic. ecclef. Graecor. p. 27. sq.* subiuncta *vol. II. hist. litter. script. eccl. Kil.* De hymno Clementis Alex. quem Antigeni (Athenogeni, credo, scribere voluit) adscribit Cangius, dixi supra *p. 104.* [ed. vet.] Apud Epiphanium autem *LXIV. 21.* pro Athenogene nomen Athenagorae reponendum esse, multi iam post Leopardum docuerunt et ipse monui supra *p. 85.* [ed. vet.]

Ὕμνος ἑσπερινός.

Φῶς ἱλαρὸν ἁγίας δόξης ἀθανάτου Πατρὸς οὐρανίου, ἁγίου μάκαρος, Ἰησοῦ Χριστὲ, ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίου δύσιν, ἰδόντες φῶς ἑσπερινὸν w), ὑμνοῦμεν Πατέρα x), Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα y) Θεόν z). Ἄξιόν σε ἐν πᾶσι καιροῖς ὑμνεῖσθαι Φωναῖς aa) αἰσίαις, Υἱὲ Θεοῦ, ζωὴν ὁ διδοὺς bb), διὸ ὁ κόσμος σε δοξάζει.

Hymnus Vespertinus.

Lumen hilare sanctae gloriae immortalis patris Coelestis, Sancti, Beati, IEsu Christe, quum ad solis occasum peruenerimus, lumen cernentes vespertinum, laudamus Patrem et Filium et Spiritum sanctum Deum. Dignus es tempore quouis sanctis vocibus celebrari, Fili Dei, vitae dator, quapropter mundus Te glorificat.

Alia *προσφώνησις* et *εὐχαριστία ἐπιλύχνιος* in *Constitutt. Apostolicis VIII. 36. sq.* cc) Praeter quam in iisdem *Constitutt. II. 59.* vesperi dicendus commendatur Psalmus CXL. (Hebr. 141.) *ἐπιλύχνιος* ideo a Graecis dictus, et cum hymno, siue *εὐχαριστίᾳ ἐπιλυχνίῳ* perperam confusus a Iacobo Vsserio: mane vero Psalmus LXII. (Hebr. 63.) Confer vtroque in loco Cotelerium.

Ὕμνος Ἑωθινός.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ dd) καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία ee). Αἰνοῦμέν σε, Εὐλογοῦμέν σε, Προσκυνοῦμέν σε, Δοξολογοῦμέν σε, Εὐχαριστοῦμέν, σοι διὰ τὴν μεγάλην σου δόξαν. Κύριε Βασιλεῦ ἐπουράνιε, Θεὲ Πατὴρ παντοκράτωρ. Κύριε Υἱὲ μονογενὴ, Ἰησοῦ, χριστὲ καὶ ἅγιον Πνεῦμα. Κύριε ὁ Θεὸς, Ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ υἱὸς τοῦ Πατρὸς, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ αἴρων τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, πρόσδεξαι τὴν δέησιν ἡμῶν. Ὁ καθήμενος ἐν

Hymnus Matutinus.

Gloria in excelsis Deo, et in terra Pax, Hominibus bonae voluntatis. Laudamus Te, Benedicimus Te, Adoramus Te, Glorificamus Te, gratias agimus Tibi, propter magnam gloriam Tuam. Domine Deus, Rex coelestis, Deus Pater Omnipotens. Domine Fili vnigenite Iesu Christe, Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris, qui tollis peccata mundi, Miserere nobis. Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram, Qui sedes ad dextram Patris, Miserere nobis,

w) *αἰνοῦμεν.* Basilius.
x) *καὶ υἱὸν,* Basil. et ad finem Psalterii in bibl. Bodl.
y) *Θεῦ,* Basil. et Psalter.
z) *ἄξιος εἶ,* Psalter.
aa) *ὁσίαις.* id
bb) *δι' ὃν ὁ κόσμος δοξάζει.* id.

cc) Quae vero ibidem *l. VII. 48.* occurrit *προσευχὴ ἑσπερινὸς,* eadem fere est cum hymno superiori et verbis et sensu. *Keil.*
dd) *Constitutiones Apostolicae VII. 47.*
ee) Propter hoc initium ex angelorum hymno apud Luc. 2, 13. desumtum, hic hymnus, no-

δόξῃ τοῦ Πατρὸς, ἐλέησον ἡμᾶς. Ὅτι σὺ εἶ μόνος ἅγιος· Σὺ εἶ μόνος Κύριος, Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός. Ἀμήν.

Quoniam Tu solus sanctus, Tu solus Dominus, Tu solus altissimus Iesu Christe, cum Sancto Spiritu, in gloria DEI Patris. Amen.

Καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν [ff]) εὐλογήσω σε, καὶ αἰνήσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Καταξίωσον Κύριε καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην [?] ἀναμαρτήτους φυλαχθῆναι ἡμᾶς. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετὸν καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου. Κύριε, καταφυγὴ ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ. Ἐγὼ εἶπα, Κύριε, ἐλέησόν με, Ἴασαι τὴν ψυχήν μου ὅτι ἥμαρτόν σοι. Κύριε, πρὸς σὲ κατέφυγα, Δίδαξόν με τοῦ ποιεῖν τὸ θέλημά Σου, ὅτι Σὺ εἶ ὁ Θεός μου. Ὅτι παρά σοι πηγὴ ζωῆς. Ἐν τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς. Παράτεινον τὸ ἔλεός σου τοῖς γινώσκουσίν σε. Ἅγιος ὁ Θεὸς, ἅγιος ἰσχυρὸς, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.

25. HERACLITUS cuius εἰς τὸν Ἀπόστολον sive *in Pauli epistolas* commentaria memorat Eusebius *V. 27. hist.* et Hieronymus *c. 46.* ubi *Heraclius* adpellatur, et in graeco interprete Ἡράκλειος, [diciturque sub Commodi et Severi imperio scripsisse.] Sed forte ex corrupto Hieronymi codice graecum interpretem aliquis ita interpolavit. Nam ab Hieronymo etiam scriptum olim fuisse *Heraclitus*, coniicias ex Freculfo, Honorio Augustodunensi et aliis Hieronymi descriptoribus. Apud Nicephorum quoque *IV. 35. hist.* Ἡράκλειτος, ubi eum θεῖον ἄνδρα vocat, atque ait primum fuisse qui in Apostolum scripserit, ὃς καὶ εἰς Ἀπόστολον πρῶτος σπουδάζειν ἐπέβαλλε. *Heraclium* tamen habent etiam Rufini codices.

26. BARDESANES [gg]) Edessenus, cum Valentinianis primum sentiens [hh]), sed postea illius

tante Cauco *l. l. p. 28.* in Benedictino apud Cantabrigienses codice *Hymnus Angelicus* haud dubie dictus est. *Keil.*

ff) Haec oda in codice Alexandrino librorum V. T. hymno superiori subiuncta est eodem modo et manu scripta, videturque Thom. Smitho *l. l. p. 148.* et olim, aeque ac nunc fit inter Graecos, eodem tempore matutino recitata fuisse. *Keil.*

gg) Non omnino consentiunt scriptores veteres in nomine hoc scribendo. Eusebius quidem et Hieronymus omnino eum adpellant Βαρδησάνην, Bardesanem; verum sunt etiam plures Eusebii codices, in quibus potius dicitur Βαρδισάνης, idque ipsum nomen occurrit etiam apud Cedrenum in *Histor. p. 205.* Epiphanius vero *haer. LVI.* Βαρδισιάνην vocat, et Ioan Damascenus *de haer. c. LVI. tom. I. Opp. p. 89.* Βαρδεσιάνην. Quodnam horum rectius sit, nemo facile definire audeat. *Keil.*

hh) Sequitur noster hic Eusebii *Histor. eccles. l. IV. c. 30.* et Hieronymi *Catalog. script. eccles. c. 33.* narrationem, quorum quippe vterque refert, eum primum a Valentinianorum partibus stetisse, post vero his relictis melius sentire coepisse, ita tamen, vt etiamnum aliquid pristini erroris ei adhaereret, et nouam adeo, vt Hieronymus ait, haeresin conderet. Epiphanius vero *l. l.* itemque Augustin. *de haer. c. 53.* et Io. Damascen. *l. l.* rem sic potius tradunt, vt eum primum dicant recte de religionis christianae capitibus statuisse, post vero ad Valentinianos transiisse, horumque partes plerique recentiorum sunt secuti. Verum cum plura defendisse reperiatur, quae Valentinianorum placitis prorsus sint contraria, melius iam ab aliis est obseruatum, hanc vtriusque narrationis diuersitatem ita potius videri conciliandam, vt prius eum catholicis fecisse existimetur, post vero ad Valentinianos defecisse, sed cum multarum sententiarum ab iis defensarum prauitatem intel-

illius ii) et aliarum haereseon oppugnator kk), auctorque variorum *dialogorum*, syriaca lingua scriptorum, qui graece deinde a discipulis Bardesanistis versi fuerunt ll), atque in his dialogi *de fato*, ad Antoninum (M. Antoninum mm) imperatorem) ex quo fragmentum insigne apud

 Euse-

intellexisset, has quidem abiecisse, alias vero retinuisse iisque nouas et a se inuentas addidisse; qua de re videndi inprimis sunt Beausobre in: *Hist. de Manich. tom. II. liv. IV. ch. 9 p. 132. sq.* Rem. Ceillier in: *Hist. gen. des aut. sacr. tom. II. ch. 6. p. 86.* et inprimis Chr. Guil. Franc. Walchius in: *Histor. haer. vol. I. p. 411. sq.* *Keil.*

ii) Id omnino tradit Hieron. qui eum *l. l.* Valentini primum sectatorem, deinde confutatorem refert. Neque tamen hoc aliter putauerim intelligendum, quam sic, vt multas eorum sententias reiecisse et improbasse statuatur, neutiquam vero in hunc sensum accipiendum, vt peculiaribus eos scriptis confutasse existimetur. Id enim nuspiam traditur, sed prius diserte tradit Euseb. l. l. innuitque etiam Theodoret. *haeret. fab. l. 1. c. 22.* τὰτον, inquiens, φασὶ πολλὰ τῆς Βαλεντίνε σπερμολογίας. *Keil.*

kk) Quas inter nominatim Marcionis haeresin commemorant Eusebius, Epiphanius et Theodoretus *l. l. cc.* horumque posterior hunc et alios eius libros sibi visos esse diserte monet. *Keil.*

ll) Syriaca lingua eum in scribendo vsum esse, cum patria viri postulat, tum diserte etiam narrant scriptores modo laudati, Eusebius, Hieronymus et Theodoretus. Cum vero Epiphan. *l. l.* eum graecae non minus, quam syriacae linguae peritum fuisse tradat, plures recentiorum, quoad dialogum saltem *de fato*, contrariam sententiam defenderunt, eumque non syriaco, sed graeco ab ipso Bardesane sermone perscriptum fuisse statuerunt, quam sententiam praeter Dodwellum in *dissertt. in Iren. IV. §. 35. p. 361.* et Beausobrium *l. l. p. 131.* inprimis stabilire conati sunt Caueus in *hist. litt. script. eccles. tom. I. p. 78.* et Gallandus in *proleg. ad bibl. PP. vol. I. c. XXVI. §. II. p. CXXIII.* hoc inprimis ille argumento vsus, quod non credibile sit, Bardesanem dialogum, Augusto nuncupatum, syriaco sermone conscripsisse. Verum cum id ipsum, Augusto hunc dialogum a Bardesane inscriptum fuisse, vt mox docebimus, perquam adhuc incertum sit, sponte intelligitur, quae sit huic argumento vis tribuenda. *Keil.*

mm) Non Helagabalum, vt Dodwell. *IV. 35.* *ad Irenaeum*, et Grabius *tom. I. spicileg. p. 317.* [Nescio equidem, vtrum ea de re tam confidenter pronunciare liceat. Omnino enim magna inter viros doctos de hoc Antonino lis exorta est. Summa vero totius controuersiae inprimis ad Eusebii testimonium redit, qui *hist. eccles. l. l.* diserte quidem hunc dialogum dicit πρὸς Ἀντωνῖνον scriptum fuisse, sed quisnam fuerit iste Antoninus, vtrum Imperatorum aliquis, an alius quidam hoc nomine vsus, prorsus tacet. Hinc fuerunt etiam, qui non de Antonino aliquo imperatore, sed amico quodam Bardesanis Syro cogitandum esse defenderent, quos inter inprimis referendi sunt Valesius in *Annot. ad Euseb.* Tillemont in *Memor. eccles. tom. II. p. 676.* et Ern. Sal. Cyprianus in *Nott. ad Hier. p. 103.* edit. Fabr. horumque sententia non parum sane confirmari videtur alio ipsius Eusebii testimonio *Praep. euangel. VI. 9.* vbi, fragmentum huius dialogi recitans, Bardesanem dicit ἐν τοῖς πρὸς τὰς ἑταίρας διαλόγοις hunc in modum philosophari. Nihilominus tamen ab hac sententia sibi recedendum esse iudicarunt Beausobrius *l. l.* Fontaninus *histor. litter. Aquil. l. V. c. X. §. 7. pag. 333.* et Gallandus *l. l.* qui eam variis argumentis, iis tamen non magni admodum ponderis, impugnarunt, inque eorum potius partes abierunt, qui hunc dialogum cum Fabricio nostro M. Antonino, imperatori, inscriptum fuisse defendunt. Horum vero antesignanus est Hieronymus, qui in *cat. c. 33.* Bardesanem hunc dialogum diserte dicit M. Antonino *tradidisse*, huiusque viri auctoritate inprimis videtur effectum fuisse, vt tot haec sententia defensores nancisceretur, licet, cum varii fuerint inter imperatores, Antoninorum nomine vsi, in persona eius definienda non omnes inter se consentirent, ideoque vel de M. Aurelio Antonino Philos. vt Hieronymus et recentiorum plures, vel de Helagabalo, vt Dodwellus et Grabius, cogitarent, vel de quonam potissimum cogitandum sit, omnino dubii haererent, ut Gallandus. Similiter vero de eo etiam dubitarunt atque inuicem disceptarunt, vtrum oblatus tantum, vt Hieronymus dicit, imperatori fuerit iste dialogus, an vero ei inscriptus atque consecratus; cumque aliis absurdum videretur, librum, syriaca lingua, eaque imperatori ignota, conscriptum,

Eusebium *VI. 10. praeparat.* [Quod cum codice Eusebii MS. in biblioth. Collegii S. Ioannis Baptist. collatum latinoque textui recognitionum Pseudo-Clementinarum iunctum repetiit Grabius *tom. I. Spicileg. pag. 290. sq.* indeque in suam etiam bibliothecam PP. transtulit Gallandus *tom. I. p. 681. sq.* additis e regione cum versione Vigeri, tum illo etiam recognitionum Clementis textu latino, subiectisque Vigeri, Cotelerii et Grabii notis. Idem nimirum fragmentum, vt supra iam admonuit noster de Clemente Rom. exponens, non modo ex parte excerpsit Caesarius in *Dialog. II. Resp. ad Quaest. CIX. CX.* sed fere totum quoque libro suo inseruit recognitionum Clementinarum auctor ignotus. Neque enim hunc a Bardesane fuisse exscriptum, ulli praeter Whistonum in mentem venit suspicari; nec poterit sane hoc cum maiori ulla probabilitatis specie defendi, quam quod Caveus coniecit, ipsum Bardesanem istos recognitionum libros composuisse. Quin potius argumentis maxime idoneis ab aliis est demonstratum, recognitiones istas vtique Bardesanis dialogo recentiores esse iudicandas, id quod post Grabium *l. l. p. 248.* inprimis Fontaninum luculenter euicisse testatur Gallandus *prol. l. l. p. CXXXIII.* Praeter hos vero dialogos Bardesanes, teste quidem Ephraemo Syro in Assemanni *bibl. orient. tom. I. p. 132.* centum et quinquaginta psalmos ad imitationem psalterii Davidici eleganti carmine composuit, qui insigni plausu excepti sunt. *Keil.* Confer eiusd. Eusebii *hist. IV. ult.* Epiphan. *haeresi 56.* Phot. *cod. CCXXIII. p. 342. sq. 364.* Hieron. *c. 33.* [Theodor. *haer. fab. l. I. c. 22.* et Sozom. *hist. eccles. l. III. c. 16.*] Wetstenium ad *Origenem contra Marcionitas p. 49.* seq. et Frid. Struntzii *hist. Bardesanis et Bardesanistarum, Witeb.* 1710. 4. [Quibus addendi sunt Tillemontius *mem. eccles. tom. II. part. III. p. 93.* Caueus *hist. litt. script. eccles. tom. I. pag. 77. sq.* Du Pinus *Bibl. des Aut. eccles. tom. I. pag. 96.* Lardnerus *Glaubwürdigkeit d. evangel. Gesch. part. II. vol. I. pag. 566.* Ceillier *Histoir. des Aut. eccles. tom. II. p. 86.* Beausobre *Hist. de Manich. tom. II. l. IV. ch. 9. pag. 129. seq.* et Chr. Guil. Franc. Walch. in *Hist. haer. vol. I. p. 407. sq.*] . Ex Bardesane, Babylonio nn), nonnulla

scriptum, ei a Bardesane fuisse exhibitum, Du Pinius quidem in *Nouv. Biblioth. des Aut. eccles. tom. I. p. 70.* edit. Par. huic difficultati ita occurrere studuit, vt non ab ipso dialogi auctore, sed eius modo interpretibus eum ipsi oblatum fuisse defenderet. Quorum pleraque fere ut facile adparet, absque idonea auctoritate defendi, ita sponte etiam intelligitur, de uniuersa causa non posse certi aliquid definiri, nisi de aetate, qua floruit Bardesanes, prius fuerit quaesitum. Verum cum et hac de re diversa quodammodo tradidisse reperiantur scriptores veteres, vix licet certi quid de ea nunc constituere, nisi vnum hoe, in quo omnia eorum testimonia conueniunt, in partem seculi secundi posteriorem aetatem huius viri incidisse. Quod qui accuratius velit excutere, ei inprimis consulendi sunt Chr. Guil. Franc. Walchius in: *histor. haeres. vol. I. pag. 407. seq.* et Gallandus *l. l. p. CXXIII.* quorum vterque diligentissime hac de re exposuit. *Keil.*

nn) Hunc igitur noster a Syro illo nunc quidem diuersum videtur iudicasse. Verum supra *l. III. c. XXIV. §. 9. not. hh. vol. IV. p. 247.* edit. recent. diserte contra Strunzium adseruit, vtrumque eundem esse iudicandum, eaque in re alios etiam plures habuit secum consentientes, e. c. Tillemont. *l. l.* Caueum *l. l. p. 78.* Lardnerum *l. l. p. 573. sq.* Ceillier. *l. l. p. 86.* Walchium *l. l. p. 409.* et Gallandum *l. l. pag. CXXII.* At fuerunt etiam, qui ea de re non modo dubitarent, quorum in numerum ex ipsis scriptoribus modo laudatis referendi sunt Lardnerus *p. 579.* et Walchius *p. 414.* sed eam prorsus negarent atque impugnarent, quibus post Wetstenium ad *Origen. contr. Marcion. p. 50.* inprimis accessit cl. Heeren in: *Not. ad Stobaei eclog. phys. et ethic.* ab ill. Harlesio ad locum *vol. IV.* iam laudatus, cuius tamen argumentis ingenue fateor, me in ipsius sententiam nondum fuisse perductum. *Keil.*

nulla de Philosophis Indorum refert Hieron. 2. *in Iouinian. p. 206.* [atque in *Comment. in Hos. c. X.*] et Porphyrius *fragm. de Styge*, [*p. 282.* itemque in libr. *de abstin. l. IV.* §. 17.] Etiam HARMONIVM, Bardesanis filium, multa syriaco sermone scripsisse, tradit Theodoritus *I. 22. haeret. fab.* errores que vtriusque confutatos ab Ephraimo Syro, qui etiam Cantica Harmonii sacra ab erroribus liberavit, *id. IV. 29. Hist.* [cf. etiam Sozom. *Hist. eccles. l. III. c. 16.* itemque Syrus auctor Compendii Histor. eccles. cuius locum attulit Assemannus in *Biblioth. orient. tom. I. p. 48. not. I.*]

[†] 27. MAXIMVS, de quo Nicephorus *IV. 35. Hist.* ex Eusebii *V. 27.* Μάξιμος δὲ τῷ ᾀδομένῳ ζητήματι τοῖς αἱρεσιώταις, πόθεν ἡ κακία, καὶ περὶ τοῦ γενητὴν ὑπάρχειν τὴν ὕλην, λύσεις ἀναντιῤῥήτους παρέσχε. *Vnde malum, et quod materia a DEO facta sit.* Hieron. *c. 47.* Vide infra, vbi de Dialog. Origeni tributo, contra Marcionitas oo). Rufinus Eusebii interpres, et Honorius *Maximinum* vocat, quo nomine fuit illa aetate Episcopus Antiochenus. [Nostrum vero episcopum Hierosolymitanum fuisse, chronici Eusebiani potissimum fide nixus asserere studuit Gallandus in *Proleg. ad tom. II. Bibl. PP. cap. VI. pag. XVII.* licet hoc Valesio in *Not. ad Euseb.* perquam dubium adhuc visum fuerit. Atque ipse etiam Fabricius Episcopum Hierosolymitanum adpellat nostrum in *Delectu argum. pro verit. relig. christ. c. III. §. XIX. pag. 162.* qui tamen in eo aperte falsus est, quod eundem videtur iudicasse cum illo, quem Euseb. *Hist. eccl. l. VII. c. 12.* inter episcopos Hierosolymitanos commemorat. Hunc enim cum nostro nullo modo eundem posse iudicari, bene demonstrauit Ceillier. in *Histoir. gener. des Aut. eccles. tom. II. p. 206.* Quare Gallandus *l. l.* multo rectius eum Maximi II. nomine insigniendum esse statuit. *Keil.*

28. CANDIDVS *in Hexaëmeron* scripsit, teste Eusebio *V. 27.* et Hieronymo *c. 48.* [qui pulcherrimos eum in Hexaëmeron tractatus edidisse narrat,] ac primus quidem, si Nicephoro credimus. Sed praeter Philonem, Iudaeum, hoc iam fecerat Iustinus, martyr, vt supra notare me memini. [Quare nec ei magna fides habenda esse videtur, quod idem Nicephorus addit, plura etiam alia Candidum elaborasse, praesertim cum nullius praeterea libri eius nominatim mentionem faciat.]

29. APION, itidem *in Hexaëmeron* pp). Euseb. et Hieron. *c. 49.* Male *Appius* apud Rufin.

30. SEX-

oo) In hoc enim dialogo longum occurrit fragmentum, quod Euseb. *Praep. euang. l. VII. c. 22.* tanquam ex Maximi libro περὶ τῆς ὕλης desumtum recitat, vnde de auctore illius dialogi ampla enata est disputandi materia. Et Ioannes Rod. Wetstenius quidem, qui dialogum istum edidit, in praefat. contendit, Origenem fragmentum istud ex Maximi libro sumsisse; at Huetius in *Origen. adpend. p. 276.* putat, Maximum, qui Constantini temporibus floruerit, dialogum istum sub Origenis nomine composuisse, atque operi suo περὶ τῆς ὕλης addidisse, atque ex hoc fragmentum illud ab Eusebio depromtum esse. Hanc tamen sententiam refutauit Cauzus *hist. litter. script. eccles. tom. I. pag. 95.* eumque hoc consensis etiam Fabricius loco infra legendo. Caeterum illud fragmentum Maximi repetiit quoque Gallandus in *Bibl. PP. tom. II. p. 142. sq.* *Keil.*

pp) De quo libro Sixtus Senens. in *bibl. sanct. l. IV. p. 203.* edit. Colon. nescio, quo auctore, ita iudicat, eruditos quidem esse tractatus, sed in nonnullis a recta fidei regula aliquantulum recedentes. *Keil.*

30. SEXTVS, quem *de resurrectione* scripsisse Eusebius *V. 27.* et Hieron. *c. 50.* referunt: forte est ille Ecclesiasticus Philosophus Sextus, quem laudat S. Maximus ad *c. 5. Dionysii de Mystica theol. tom. 2. p. 55.*

31. ARABIANVS, sub Imp. Seuero inter scriptores Christianos clarus, licet nec Eusebius *V. 27.* nec Hieronymus *c. 31.* argumentum eius monumentorum prodiderint. [Vterque enim in vniuersum modo narrat, eum de aliquo christianae fidei capite scripsisse.] Male *Brabianus* Βραβιανὸς in Hieronymi et Sophronii codicibus.

32. IVDAS, *de LXX. hebdomadibus* Danielis scripsit et χρονογραφίαν perduxit vsque ad annum decimum Seueri h. e. CHRISTI 202. Euseb. *VI. 7.* Hieron. *c. 52.* ubi *superiorum temporum* non est intelligendum de temporibus, LXX. hebdomades praecedentibus, nihil enim tale apud Eusebium.

Scriptoribus deperditis Saec. II. addendus ANONYMVS, cuius iambos aduersus Marcum, haereticum, profert S. Irenaeus *lib. I.* [*c. 15. tom. I. Opp. p. 80.* edit. Pott.] et ex eo Epiphanius *haer. XXXIV.* Emendauit Scaliger ad Euseb. *num. 2156.* Vide et Stephanum le Moyne *not. ad Varia sacra p. 684.* [Haec in Addendis obseruauit Fabricius, quibus nos iam hoc addimus, in isto Anonymo Dodwellum quidem in *Dissert. IV. in Iren. 3. pag. 293.* sibi agnouisse visum esse Pothinum, Irenaei in sede Lugdunensi decessorem, hanc vero sententiam parum probabilem iudicasse Caueum in *Histor. script. litter. eccles. tom. I. pag. 49.* hunceque de Papia, Hierapolitano, cogitare maluisse. *Keil.*

De HAERETICIS primi et secundi a CHRISTO nato seculi, eorumque erroribus disserere non est mei instituti, et in omnium manibus sunt, quae de illo argumento commentati sunt Tillemontius, Natalis Alex. et Nourrius in Adparatu ad bibl. patrum, et Ittigius in *dissertatione de Haeresiarchis aevi Apostolici et Apostolico proximi, Lips. 1690. 4.* eiusque *appendice, ibid. 1696. 4.* [et nouissime Chr. Guil. Franc. Walchius in opere communi applausu excepto, laudeque dignissimo: *Entwurf einer vollständigen Historie der Ketzereyen, Lips. 1762-85. XI. voll. 8 mai.*] Quoniam vero iidem Haeresiarchae etiam monumenta quaedam reliquisse traduntur, uniuersa licet hodie deperdita, eorum brevem elenchum hoc loco subiicere iuuat.

SIMONIS, Magi, et CLEOBII, ἰδίᾳ βιβλία qq) memorantur in Constitutt. Apost. *VI. 16.* Ex Simonianis pauca fragmenta [?] exstant quae ex Hieronymo in *Matthaei XXIV.* [*tom. IV. Opp. part. I. 114* edit. Martian.] et Mose Barcepha *III. 1. de paradiso* exhibet Grabius, *tom. 1. spicilegii Patrum. p. 307. seq.* Simonis *cum Petro Apostolo disceptationem* siue ἀντιῤῥητικοὺς λόγους, vt vocantur Dionysio *lib. de diuinis Nom. c. 6.* [*§. 2. p. 736.*] refert praeter Pseudo-Marcellum falsumque Abdiam Pseudo-Clemens in *Recognitionum libro 2. §. 38.* De Simonitarum et aliorum Haereticorum falsis *euangeliis* videat lector, si tanti est, quae collegi pridem in codice apocrypho Noui Test. quemadmodum et de CERINTHI *Apocalypsi.* [de qua cfrri etiam possunt, quae ipse admonui supra *lib. IV. c. 7. §. 8. vol. IV. p. 792. not. 42. Keil.*

DOSI-

qq) Quae tamen a Simone quidem vere scripta fuisse, a pluribus olim in dubium est vocatum, qua de re videnda, quae obseruauit Walchius *l. l. vol. I. pag. 149.* *Keil.*

DOSITHEI, Samaritani, libros, a Dositheanis sua adhuc aetate iactatos, memorat Origenes, *tomo XIII. in Iohannem p. 219.* Legit etiam Eulogius apud Photium, qui videndus *cod. CCXXX. pag. 466. 467. 468.* [*p. 883.* edit. Hoesch. qui cum dicit, Dositheum hunc τὴν Μωσαϊκὴν Ὀκτάτευχον corrupisse, pro vocabulo: ὀκτάτευχον rescribendum esse πεντάτευχον, recte suspicati sunt Waltonus in *Prolegom. in bibl. Polygl. XI, 11. pag. 532. edit.* Dath. itemque Io. Christoph. Wolfius in *Thesaur. epist. La Croz. tom. II. p. 170.* probauitque etiam Ill. Eichhornius in *Introd. in libr. V. T. vol. II. p. 150.* *Keil.*]

NICOLAITARVM βιβλία τινὰ ἐξ ὀνόματος τῦ Ἰαλδαβαὼθ πεποιημένα detestatur Epiphanius *XXV. 3. p. 78.* [de quibus tamen libris dubitat Grabius *tom. I. Spicil. p. 312.* vtrum primo iam saec. in lucem prodierint.]

BASILIDIS, Alexandrini rr), *euangelium* atque *libri 24.* ἐξηγητικῶν *siue commentariorum* in illud euangelium ss), itemque *Prophetae Barcabbas* et *Barcoph.* tt), atque *Odae* uu) veteribus memorantur, de quibus scriptis vide Valesium *ad Eusebii IV. 7.* Caueum ad *A. 112.* atque

rr) Alius Basilides, Pentapolitanus Episcopus, ad quem scripsit Dionysius Alex. Alius Basilides, Paphlago, de quo Basilius *Epist. 72. 73.* [Alius item Basilides, Emeritanus Episcopus in Hispania, idololatria pollutus, de quo Cyprian. *epist. 67. p. 170 sq.* et alius item Basilides, miles, qui, postquam mortis sententiam in Potamiaena virgine fuerat executus, ipse, vt apud Euseb. *Hist. eccl. lib. VI. c. 5.* narratur, Christo nomen dedit, mortisque supplicium subiit. *Keil.*

ss) Hic igitur vt certum sumit noster, quod post in *cod. apocr. N. T. vol. I. p. 343.* vbi de euangelio, Basilidi tributo, disputat, incertum adhuc esse declarauit, istos nimirum XXIV. libr. ἐξηγητικῶν constituisse commentario in Euangelium, ab ipso Basilide edito. De eo vero multum adhuc inter viros doctos ambigitur, cum nesciant, vtrum isti libri ἐξηγητικοὶ ad vnum e quatuor canonicis euangeliis aut ad vniuersam historiam euangelicam, vel euangelium ab ipso Basilide compositum pertinuerint; nec poterit profecto ea res, me quidem iudice, facile definiri, cum nullibi perspicua huius vel illius adsint indicia, licet prior sententia parum habeat probabilitatis, cum in vniuersum dicatur, eum εἰς τὸ εὐαγγέλιον, vt est apud Euseb. *H. E. l. IV. c. 7.* nullo auctoris nomine adduo, quatuor et viginti libros conscripsisse, quos Clemens quidem Alex. *Strom. l. IV. p. 506.* ἐξηγητικῶν, Archelaus vero in *disput. cum Manete Tractatuum* nomine laudat, adeoque vtique vero propius sit, hos libros vel ad vniuersam historiam aut doctrinam euangelicam, vel ad euangelium, a Basilide ipso conscriptum, spectasse. In hoc enim eius euangelio commemorando scriptores veteres illos ipsos commentariorum eius in euangelium libros in animo habuisse, quod suspicatus est Fabricius *l. l.* et forsitan Roeslero etiam in *Biblioth. PP. vol. IV. pag. 95. in not.* arrisit, vix probabile esse existimem, cum Origenes quidem et Ambrosius diserte tradant, euangelium illud τῦ κατὰ Βασιλείδην ἐυαγγέλιον nomine inscriptum fuisse, adeoque liceat dubitare, id ab illis ἐξηγητικῶν libris omnino diversum fuisse. *Keil.*

tt) In his vero non tantum de personis illorum prophetarum, sed libris etiam, eorum nomen prae se ferentibus, cogitandum esse, Grabius quidem *Spicileg. tom. II. p. 38.* recte hinc intelligi posse iudicauit, quod apud Clement. Alex. *Strom. lib. VI. p. 641.* diserte commemoretur Isidori, Basilidis filii, πρῶτος τῶ προφήτε Παρχὼρ ἐξηγητικῶν liber. Etenim non modo Barcabbam et Barcoph, sed et ἄλλας προφήτας ἀνυπάρκτας commemorasse dicitur apud Euseb. *l. l.* Est tamen vlteriori examine profecto dignissimum, quod Beausobre in *Histoir. de Manich. tom. I. p. 332. sq.* suspicatus est, inter Iudaeos iam librum apocryphum, Barcophi nomine insignitum, extitisse. *Keil.*

uu) Has Odas Grabius quidem *l. l.* Basilidi ex memoriae lapsu a Caueo in *Histor. litter. script. eccles. p. 50.* dicit tributas fuisse; sed ab hac erroris suspicione bene eum liberauit Fabricius *l. l.* *Keil.*

atque inprimis Grabii *spicilegium t. 2. p. 37. seq.* qui fragmenta etiam a se collecta exhibet ex Clemente Alex. Origene atque Archelai disp. cum Manete. [quae eadem repetiit etiam Massuetus in *edit. Opp. Irenaei p. 340.* omisso tamen illo, quod apud Epiphan. *haer. XXIV. §. 2. Opp. tom. I. pag. 69.* Petau. legitur, quodque Caueus *l. l.* iam commemorauerat.] Basilidianorum mira sigilla ac mysticae figurae pallim adhuc in veteribus gemmis exstant, quales exhibent vel illustrant Iohannis Chiffletii *Abraxas Proteus*, Kircherus *tom. 2. Oedipi part. 2. p. 459. seq.* Ioannes Macarius in *disquisitione postuma de gemmis Basilidianis.* [a Iohanne Chiffletio vna cum eius Abraxa Proteo edita *Antuerp. 1657. 4.*] Godfridus Wendelinus *epistola ad Io. Chifletium*, [eiusdem Chifletii comment. in gemmas abraxeas *p. 112.* inserta.] Georgius Francus in *diss. de Abracadabra Sereni Sammonici*, Montfauconus *p. 180. palaeographiae graecae.* [quibus addendi sunt Is. Beausobre *Histoir. du Manicheis. vol. II. p. 51.* Io. Bapt. Passeri in *dissert. de gemmis Basilidianis*, inserta operi eius *de gemmis stelliferis*, (*Florent. 1750. fol.*) *tom. II. p. 221.* itemque Paul. Ern. Iablonsky in: *diss. de nominis Abraxas vel Abrasax, in plerisque Basilidianorum et Gnosticorum gemmis obuii, vera et genuina significatione*, in *Nov. Miscellan. Lipsiens. tom. VII. pag. 63. seq.* reperiunda, et Frid. Nicolai in libro: *Versuch über die Beschuldig. des Tempelherrnordens. vol. I. pag. 130. Keil.*] ISIDORUS, Basilidis, filius scripserat libros ἐξηγητικῶν in Prophetam Παρχὼρ siue Βαρκὼφ [vv]), a patre suo confictum, et librum περὶ προσφυοῦς ψυχῆς, et ἠθικὰ siue παραινέσεις, ex quibus fragmenta, a Clemente Alex. et Epiphanio seruata, exhibet et illustrat Grabius *tom. 2. spicilegii p. 65. seq.* [Imo vero ex Clemente Alex. tantum fragmenta ista transscripsit Grabius, omissis iis, quae apud Epiphan. *haer. XXXII. n. 4. p. 211. seq.* occurrunt, haecque eadem post etiam repetiit Massuetus *l. l. p. 315. seq.* De ipso autem Isidoro eiusque scriptis conferendus etiam est Caueus in *Hist. litter. script. eccles. tom. I. p. 57. Keil.*]

VALENTINI etiam fragmenta idem *p. 50. seq.* emendatiora exhibet, [quae eadem deinde repetiit quoque Massuetus in *Adpend. ad Iren. pag. 352-54.* addito tamen illo quoque, quod apud Epiphan. *haer. XXXI. §. 5. 6.* occurrit, quodque Blondellus quidem ipsi Valentino tribuendum statuit, alii vero, inque his nominatim Pearsonius *part. II. Vindic. epist. Ignat. c. 5.* rectius alicui discipulorum et sectatorum eius vindicarunt.] Scripserat enim ille *psalmos, epistolas, homilias, et euangelium* [ww]). Num librum etiam, qui *Sophia* inscriptus fuerit, nescio an satis firmiter probetur [xx]) ex his Tertulliani *c. 2. aduersus Valentinianos:*

vv) Volunt quidem plerique, priori vocabulo eundem prophetam significari, quem Basilides Βαρκὼφ dixerit. Verum cum modo monuerimus, Basilidem plures adhuc alios praeter Barcabbam et Barcoph prophetas in scenam produxisse, non videtur certi quid ea de re definiri posse. *Keil.*

ww) De prioribus quidem horum scriptorum certiora constant, quam de posteriori, euangelio, quanquam nec de hoc dubitandum esse indicauit Caueus in: *Hist. litter. script. eccles. tom. I p. 51.* At enimuero abunde ab aliis est demonstratum, admodum dubiam esse huius euangelii, ab ipso quidem Valentino confecti, fidem, licet caeteroquin satis constet, inter discipulos eius falsum aliquod euangelium omnino in vsu fuisse; qua de re videnda sunt, quae post Grabium *l. l.* itemque Fabricium in *cod. apocryph. N. T. tom. I. p. 380.* obseruauit Chr. Franc. Guil. Walchius in: *Histor. haeres. vol I. p. 349. Keil.*

xx) Ita quidem omnes adhuc cum nostro hac de re statuere. Verum nunc paulo certiora de illa licet pronunciare, cum iam teste b. Woidio in: *Beyträge zur Beförder. theolog. und anderer wicht. Kenntnisse*, a Ioh. Andr. Cramero edit. *voll. III. p. 82.*

nianos: [P] *Docet ipsa Sophia, non quidem Valentini, sed Salomonis.* Notum enim est, inter Valentini aeones fuisse etiam Sophiam, quemadmodum et inter Cabbalistarum Sephiroth Sophia locum nobilem occupat, e qua Iudaeorum Cabbala Valentinianorum aeonum συζυγίας repertas esse, probe obseruauit Ioh. Franciscus Buddeus, in *diss.* erudita *de haeresi Valentiniana*, quae introductioni eius ad philosophiam hebraeorum subiicitur, (in qua tamen sententia defendenda tantum absuit, vt omnium applausum ferret, vt multorum potius contraria iudicia fuerit expertus; de quo vt plura nunc moneamus, cum locus hic non patiatur, lectores nostros inprimis ablegandos esse iudicamus ad ea, quae hac de re disputauit Walchius *l. l. p. 374. seq.*]

HERACLEONIS ἐξηγητικὰ *in euangelia* Lucae et Iohannis [yy]) ab Clemente Alex. et Origene memorantur et impugnantur. Vide Grabium *tom. 2. spicileg. p. 83. seq.* qui EPIPHANIS quoque fragmenta ex *libro de iustitia p 61. seq.* exhibet, seruata ab eodem Clemente [zz]). Et *p 69-80.* fragmentum prolixum PTOLEMAEI, gnostici, ex epistola ad Floram, aduersus legem Mosaicam, quod Epiphanius haeresi *XXXIII. 3. seq.* seruauit. [Praeter hoc vero fragmentum nonnulla quidem Ptolemaei continentur etiam *l. L. c. 1. Iren. adu. haer.* verum de his vid. quae notauit Grabius in animadu. ad illum locum.]

MARCIONIS [a]), *antithesium volumen*, opus ex contrarietatum oppositionibus Antitheses cognominatum, et ad separationem legis et euangelii coactum, memorat Tertullianus *IV. 1. contra Marcionem*, et toto illo libro confutat. Itaque apud Hieronymum *t. aduersus Rufin.* male legebatur ἀρτιάσεις *Marcionis* pro ἀντιθέσεις, vt a Grauio recte animaduersum et in noua Hieronymi editione, quam curauit Marcianaeus, emendatum. Praeterea Marcion, reiectis caeteris sacris libris, duo συντάγματα suis commendauit, *euangelium Lucae et apostolicum*, siue epistolas decem Pauli, [exclusis nimirum epistolis ad Timotheum, Titum

p. 82. sq. constet, etiamnum librum *Sophia* inscriptum MS. extare, licet hunc Valentino nominatim tribuendum esse, nondum fuerit ex mea quidem sententia, sat validis argumentis a viro illo euictum. *Keil.*

yy) De commentario eius in euangel. Lucae scripto non immerito dubitat Caueus in *Hist. litter. scriptt. eccl. tom. I. p. 53.* cum illa Lucae verba, quae fragmentum ex hoc, vt putant, commentario depromtum, spectant, data etiam occasione potuerit exponere, hincque nondum sequatur, eum in integrum Euangelium istud scripsisse. De eius autem commentario in Iohannis euangelium abunde testantur fragmenta ab Origene ex illo seruata, atque a Grabio *l. l. pag 85-117.* itemque Massueto ad calc. Irenaei, *p. 361-72.* diligenter collecta. Caeterum de hoc Heracleone praeter vniuersos scriptores de haeret. vett. inprimis efrenda est Io. Vogt *Diss. de Heracleone et Heracleonitis*, inserta eius *Biblioth. Histor. Haeresiolog. tom. I. fasc. II. p. 273. sq. Keil.*

zz) Et repetita etiam post Grabium a Massueto ad Iren. *tom. I. p. 350. sq.* Praeter haec vero fragmenta Caueus quidem in *Hist. litter. scriptt. eccles. tom. I. p. 60.* Epiphanis quoque verba esse iudicat, quae ex *claro magistro* recitet Iren. *l. I. c. 5. n. 3.* quaeque proinde repetat quoque Epiphan. *haer. XXXII. n. 5.* hacque in re cum illo consentit etiam Dodwellus *Diss. IV. in Iren. §. XXV. pag. 340.* itemque Grabius cum in *Not. ad Iren.* tum in *Spicileg. tom. II. p. 60* licet hic sub finem pag. hanc sententiam iterum deserere videatur. *Keil.*

a) Alius Marcion Smyrnaeus, qui de simplicium medicamentorum effectibus scripsit, teste Plinio *XXVIII. 4.*

et Hebraeos,] ambo variis modis interpolata [b]), de quibus prolixe Epiphanius *haeresi XLII.* et idem Tertullianus, qui etiam *epistolarum* Marcionis mentionem facit *lib. 1. contra Marcion. c. 1.* et *lib. 4. c. 4.* et *de carne CHRISTI c. 2.*

MONTANI, ALCIBIADIS [c]), THEODOTI, ATTALI, nec minus mulierum PRISCAE siue PRISCILLAE et QVINTILLAE atque MAXIMILLAE, *prophetiae visiones et reuelationes* [d]), passim memorantur, quibus plurimum tribuit Tertullianus (episcopum etiam romanum [e]) illas agnouisse testatus *c. 1. aduersus Praxeam*) et auctor Actorum

b) Aduersus hanc interpolationis vtriusque scripti consulto atque dolose a Marcione susceptae culpam, a veteribus ecclesiae scriptoribus ei impactam, plures nostrae aetatis viri docti felicissimo eum successu defendere studuerunt, quanquam non vnam eandemque omnes in illa re suscipienda viam inierunt. Ac de eius quidem euangelio Semlerus (in *Praefat. Townsonii Dissertatt. de quatuor euangeliis vol. I.* praefixa aliisque scriptis.) Loefflerus, (in *Disp. qua Marcionem Pauli epp. et Lucae euangel adulterasse, dubitatur, Trai. ad Viadr. 1788. 4.* recusa in: *Commentatt. theolog. a Velthusenio, Kuinoelio et Ruperto* edit. *vol. I. p. 180. sq*) atque Korrodi (in: *Bryträgen zur Beförderung des vernünftig. Denkens in der Relig. vol. XVI. pag. 28. sq.* itemque in: *Versuch einer, Beleuchtung der Gesch. des iüdisch. und christl. Bibelkan. vol. II. p 158.*) hanc sententiam stabilire studuerunt, Marcionem non Lucae, sed alio euangelio, cui tamen in quibusdam partibus magna cum illo intercederet similitudo, vel alia saltem illius euangelii recensione, vsum esse; Griesbachius vero in *Curar. in histor. text. graec. epistol. Pauli Spec. I. Sect. III. §. 8. pag. 92.* ipsum Marcionem putauit ex euangelistarum, praesertim Lucae, commentariis narrationem de rebus a Iesu gestis in suorum vsum composuisse; Io. Ern. Christ. Schmidius denique in Marcionis euangelio genuinum Lucae euangelium sibi agnouisse visus est in peculiari commentatione super ea re scripta, (*Das aechte Evangelium des Lukas, eine Vermuthung.*) inserta ea Henkii: *Magazin für Religionsphilosophie, Exegese und Kirchengeschichte vol. V. part. III. p. 468. seq.* Quod vero Apostolicum eius attinet, eius quidem defectum, in epistolis vel vniuersis, vel singulis conspicuum, iidem, quos modo nominaui, viri ex eo explicare studuerunt, quod vel nonnullae Pauli epistolae ei plane non innotuerint, vel manca eorum exemplaria nactus fuerit; diuersitatem autem eius a lectionis potius varietate, quam ab interpolatione, ex industria ab eo facta, repetere maluerunt; Schellingius vero, V. C. et Ienensis Academiae hodie Professor, in doctissimo libello *de Marcione Paulinarum epistolarum emendatore, Tubing 1795. 4.* rem sic potius expedire studuit, vt catholicae ecclesiae doctores ipsum Marcionis Apostolicum inspexisse prorsus negaret, cui tamen sententiae plura eaque diligentiori examine dignissima obiecta sunt in *Ephem. litter. Tubing. an. 1795. p. 473. seq* itemque *Ephem. vniuers. Salisburgens. eiusd. an. vol. II. p. 937. seq.* *Keil*

c) Vid. Euseb *V. 3.*

d) Quas literis etiam consignatas fuisse, luculenter adparet, cum ex earum fragmentis, ab Epiphanio, vt ipse Fabricius notauit, seruatis, tum ex eo etiam, quod Theodoret *haer. fabul. l. III. c. 2.* diserte commemorat Priscillae et Maximillae συγγράμματα, eaque a Montano προφητικὰς βίβλους tradit adpellari. Atque etiam Tertullianus, quanquam nuspiam librorum Montanisticorum meminit, passim tamen sententias vatum, ipsis eorum verbis transscriptis, recitat. Caeterum de his prophetis inprimis lectu digna sunt, quae obseruauit Christ. Franc. Guil Walchius in *Hist. haer. vol. I. p. 620. sq* *Keil.*

e) Quisnam vero ille fuerit, admodum controuersum est, cum ipse quidem Tertullianus nomen eius non expresserit. Plerique tamen eo inclinant, vt Victorem eum fuisse statuant, huiusque opinionis suae hanc etiam non improbabilem coniecturam adiiciunt, vt, quoniam ille ecclesias Asiae in caussa paschali sibi aduersantes, ob scandalum non commode potuerit excommunicare, alia eum via vltionem adgressum esse defendant, ideoque eum reliquis Asiae ecclesiis, Montano tum fauentibus, quibuscum ipsi conuenisset, litteras pacis voluisse indulgere, sicque caeteris, vt secum communicarent, iniungere. Alii tamen de Aniceto, alii de Eleuthero, alii denique de Zephyrino cogitari maluerunt, quarum sententiarum defensores cognosci pote-

Actorum SS. Perpetuae ac Felicitatis, quem tamen Montanistis adscribere f) veretur Dodwellus *diss. IV. Cyprianicae* §. *8. seq.* et Ruinartus in *actis selectis martyrum*, [in quibus, quae de Actis his in vniuersum disputauit, ea recudenda nuper curauit Gallandus in: *Proleg. ad bibl. PP. tom. II c. XI. p. XXIII.* qui et ipsa acta illa, ab Holstenio primum plene edita, ex eiusdem Ruinarti editione *ibid. p. 167. seq.* repetiit.] Et Tertulliano illa acta fuisse negat g) Conringius in *epistolis ad Furstenbergium* [?] episcopum Paderbornensem, quas si placet vide *p. 28. seq.* Montani scholae deberi partem *Oraculorum*, quae velut *Sibyllina* hodie circumferuntur, virorum quorundam doctissimorum, sed parum verisimilis est, hariolatio, vt notaui supra *lib. 1. c. 33. n. 16. [Vol. I. p. 282.* edit. recent. vbi tamen inter sententiae huius defensores omissa est mentio Ludou. du Four de Longuerue in: *differtt. de variis epochis et anni forma veterum orientalium etc. a Io. Dieter. Winklero, Lipf. 1750. 4.* editis *p. 255. seq.* Sed legenda sunt, quae huic sententiae opposuit Gallandus in *Proleg. ad bibl. PP. tom. I. cap. XVI. p. LXXVII. Keil.]* Pauca quaedam prophetiarum Montani fragmenta apud Epiphan. haeresi XLVIII. [num. 4. 10. 11. 13. et alibi.]

[His Montanisticarum partium scriptoribus addi quoque debet THEMISON, quem Apollonius apud Euseb. *H. E. l. V. c. 18.* tantum sibi tradit sumsisse, vt more apostolico *epistola catholica* ecclesias ad recipienda Montani vaticinia hortaretur, in dominum, vt addit, apostolos et sacrosanctam ecclesiam impie locutus. cf. Caue in: *histor. litter. script. eccles. tom. I. p 75. Keil.*]

PROCLVS siue PROCVLVS h), qui *contra Valentinianos* scripsit teste Tertull. *c. 5. contra Valentinianos, virginis senectae* i) *et Christianae eloquentiae dignitas*, idem Montani assecla, in Theodoriti [*haer. fab. lib. III. c. 2*] codicibus male Patroclus k), quem Caius teste

poterunt ex Io. Geo. Walchii *Histor. eccles. N. T. p. 888. seq. Keil.*

f) Id quod facere sustinuerant Henr. Valesius in *Praefat.* ad editionem Holstenii et Sam. Basnagius in *Annal. ad an. 203 num. V. tom. II. p. 224.* itemque in *Histoir. de l'eglise, tom. II. p. 1062.* Horum tamen posteriori non satis fuit, istorum Actorum auctorem Montanismi accusasse, sed ipsas etiam martyres istas in eiusdem erroris suspicionem adducere studuit, a qua tamen eas post multo cum studio liberare annisus est Ioseph. August. Orsi in: *Diss. apologetica pro sanctarum Perpetuae et Felicitatis et sociorum martyrum orthodoxia, Florent. 1728. 4. Keil.*

g) Quem tamen nonnulli ipsum horum Actorum auctorem fuisse sibi persuaserant; de quo vid. quae contra eos monuit Ruinartus apud Gallandum *l. l. p. XXIV. §. V. et VI. Keil.*

h) Hunc enim vnum eundemque esse, quanquam pluribus de caussis negare sustinuit Valesius in: *Annotatt. ad Euseb. l. IV. c. 20. pag. 123.* argumentis tamen, vt nobis quidem videtur, non incommodis euicerunt, praeter Steph. le Moyne, ab ipso Fabricio laudatum, Caueus *l. l. tom. I. p. 100.* et Tillemont in: *Memor. eccles. tom. III. part. I. not. 15. ad vit. Tertulliani, p 552. seq. Keil.*

i) Huius posterioris vocabuli loco Halloixius *Scriptor. eccles. orientál. tom. II. p. 815.* legendum potius esse statuit *sectae*, putatque, coetum Montanistarum nullam aliam ob caussam *virginem sectam* a Tertulliano dici, nisi ob virginitatem et castitatem, cuius singularem laudem fuerit sectatus, scripsisseque haec Tertullianum, quum Montano iam fuisset addictus; cuius coniecturae penes alios sit indicium. *Keil.*

k) Eodem modo hac de re etiam iudicauit le Moyne in: *Nott. ad Var. sacr. p. 943* et recte quidem, cum de eodem viro sermo sit, qui a Caio fuerit impugnatus, quique Photio et Eusebio constanter

teste Photio *cod.* *III.* et Euseb. *II.* 25. *III.* 31. *hist.* impugnauit. Confer Stephanum le Moyne *notis ad Varia pag.* 939 943. [De aliis Proclis nonnulla disputat Lardnerus in: *Glaubwür digk. der evangel. Gesch. part. II. vol. II. p. 408. seq.*]

IVLII CASSIANI [l]), qui Valentini discipulus et docetarum promachus fuit, ἐξηγητικῶν volumina et librum περὶ ἐγκρατείας ἢ περὶ εὐνουχίας memorat, ex iisque nonnulla producit Clemens Alexandrinus. [inprimis *Strom. l. III. c. 13.* vbi huius posterioris libri fragmentum aliquod exhibet, in quo, quae de Salome narrantur, ex euangelio secundum Aegyptios desumta esse monet.]

De PHILVMENAE *reuelationibus* siue Φανερώσεσι, quas [teste quidem Tertull. *de praescript. cap. 30.* et auctore *adpend. c. 51.* itemque Theodoreto *haeret. fabul. l. I. c. 25.*] iactauit APELLES [m]), et de Apellis ipsius *libris syllogismorum* aduersus Mosis historiam, quorum quadragesimum allegat Ambrosius *lib. de paradiso c. 5.* vide B. Ittigii *diss. de haeresiarchis p. 158.* Meminit etiam Origenes *Homilia 2. in Genesin: Apelles discipulus Marcionis, sed alterius haereseos magis quam eius, quam a Magistro suscepit, inuentor extitit. Is dum assignare cupit scripta Mosis nihil in se diuinae sapientiae, nihilque Sancti Spiritus continere, exaggerat huiusmodi dicta etc.* [Eosdem libros haud dubie in animo etiam habet Eusebius *Hist. eccles. lib. V. c. 13.* plurima eum narrans aduersus legem mosaicam impie esse locutum, multisque libris maledicentissimis oracula diuina insectatum, dum ea confutare et penitus euertere magno studio fuerit molitus. Praeterea vero conferenda etiam, quae de his libris eius obseruat Tillemont. *l. l. not. 4. ad loc. de Marcionit. t. II. part. II. p. 517. sq.*] Omitto de falso Apellis euangelio [n]), quod Hieronymus prooemio in Matth. commemorat, siue de corruptione, sacris euangeliorum libris ab Apelle illata, quam alteri etiam Marcionis discipulo, LVCANO [o]), tribuit Origenes *2. contra Celsum p. 77.* μεταχαράξαντας δὲ τὸ Εὐαγγέλιον ἄλλως ἐκ

stanter dicitur Πρόκλος, hincque id ipsum Πρόκλος nomen iure in suis Theodoreti editionibus exhibuerunt Sirmondus et Io. Ludou. Schulzius. *Keil.*

l) Quem eundem cum Cassiano, a Theodor. *haer. fabul. l. I. c. 8.* inter Valentinianos collocato, suspicantur Tillemontius *Memor. eccles. tom. II. part. II. p. 178.* et Chr. Guil. Franc. Walchius in *hist. haeres. vol. 1. p. 441.* *Keil.*

m) Quem Tertull. *de praescript. c. 6.* et *de carne Chr. c. 6.* Philumenam istam tradit compressisse, cuius tamen narrationis falsitatem multis ostendere studuit Beausobrius in: *Histoir. du Manich. liv. IV. ch. 5. tom. 2. p. 78. seq.* Quod autem Augustinus *de haer. c. 24.* ex vulgarium quidem editionum lectione hanc Philumenam non Apelli, sed Seuero vindicat, id plerique ex librariorum errore quodam ortum esse statuunt, cum in pluribus codd. tota haec φύσις desideretur, ideoque in Benedictinorum etiam editione fuerit omissa; qua de re videnda, quae obseruauit Tillemontius *l. l. tom. II. part. II. pag. 518. seq.* *Keil.*

n) De quo plura disputauit noster in: *cod. apocryph. N. T. tom. I. p. 339. seq.* et praeter eum nuper etiam S. V. *Kleukerus: über die Apocryphen des N. T. pag. 89. seq.* quorum vterque cum in isto Apellis euangelio de corruptis potius et compilatis catholicae ecclesiae euangeliis, quam peculiari libro, ab ipso Apelle efficto, vult cogitari, probabilius sane de eo iudicat, quam olim iudicauit Millius, qui *Proleg. ad N. T. n. 341.* euangelium istud, collectione quadam istius Philumenae φανερώσεων putat constitisse. *Keil.*

o) Qui idem haud dubie est cum eo, quem Epiphan. *haer. XLIII.* Io. Damascen. *de haer. c. 43.* et Nicetas *thesaur. orthod. fidei IV, 15.* Lucianum adpellant, quanquam non defuerunt, qui vtrumque

οὐκ οἶδα ἢ τοὺς ἀπὸ Μαρκίωνος, καὶ τοὺς ἀπὸ Οὐαλεντίνου, οἶμαι δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ Λευκαῖ p). Hic vtrum idem sit q) cum LVCIO siue *Leucio Charino*, Apocrypharum *Periodorum Apostolicarum* auctore, quas recenset Photius *cod. CXIV.* [et praeter hunc commemorant etiam August. in *Act. c. Felic. Manich. l. II. c. 6.* Auct. libr. *de fide contr. Manich. c. 5.* Gelasius in *Decret. de lib. apocryph.* Innocentius I. in: *epist. ad Exup-* Pseudo Hier. in *epist. ad Chromat. et Heliodor.* et alii,] et de quibus in *codice apocrypho Novi Test.* [*tom. II. p. 768. seq.*] a me dictum est r), eruditi viderint.

De HERMOGENE, [cuius librorum multa apud veteres indicia habentur, licet nec ipsi libri, nec eorum inscriptiones ad nos peruenerint;] ac THEODOTO nihil habeo quod addam clarissimi Cauei [*l. l. pag. 74.* et *87.*] obseruatis, iisque quae de Theodotis supra in Clemente Alexandrino dicta sunt s). Itaque iam ad tertii a CHRISTO nato saeculi scriptores Christianos progredi iuuat.

[P] XXV. S. HIPPOLYTVS, doctor ecclesiae γλυκύτατος καὶ εὐσύνετος a) *dulcissimus et perspicuus maxime*, discipulus S. Irenaei, ut Hippolyto ipso teste *Photius* cod. CXXI. p. 302. scribit: sed quod ibidem Origenis b) familiarem et ἐργοδιώκτην facit, licet suffragio *Syncelli* p. 358. confirmetur, error est ex male intellectis *Euseb.* VI. 23. et *Hieronymi* c. 61. Catalogi, (vbi v. interpr.) verbis haustus, atque ab *Valesio* ab Euseb. et *Huetio* in Origenianis libr. I. c. 2. §. 8. p. 11. confutatus. Similiter parum exploratum, quod recentiores quidam c), nescio

que diuersum fuisse statuerent; quos inter nominatim pertinet Ludou. de la Cerda *Not. ad Tertull. tom. II. p. 128.* Verum eundem fuisse, docet maxima eorum, quae de vtroque narrantur, conuenientia; atque cum haud dubie maior fides habenda sit scriptoribus antiquioribus, quam recentioribus, vix licet dubitare, eum Lucani nomine fuisse adpellatum, quod quippe nomen eius memoriae prodiderunt Tertullianus *de resurr. carn. c. 11.* et Auct. adpend. *de praescript. c. 51.* Origenes *contr. Cels. l. 11. Opp. tom. II. p. 77.* atque Philastrius *de haer. c. 46.* Contra vero omnino diversus fuit noster a Luciano, Arianorum martyre, a quo Lucianistae nomen traxerunt, aliisque huius nominis, de quibus plura dixit noster supra *l. IV. c. XVIII. §. 4. vol. V. p. 361. seq.* *Keil.*

p) De huius etiam viri euangelio conferenda, quae scripsit noster in *cod. Apocr. N. T. tom. I. p. 353.* et *tom. III. p. 538.* itemque Millius in *Prolog. ad N. T. n. 333. seq.* et Kleukerus *l. l. pag. 181. seq.* *Keil.*

q) Quod ipsum certo quidem affirmare non audet, sed probabile tamen iudicat Caueus in: *Hist. litt. script. eccles. tom. I. p. 83.* Millio contra *l. l.* audacter id defendente. Quid vero de Kleukeri, nomen hoc Lucii pro falso et ad imitationem nominis Lucae, euangelistae, effictohabentis, coniectura *l. l. p. 182.* proposita, statuendum videatur, penes alios sit iudicium. Mihi quidem non videtur firmo satis fundamento niti. *Keil.*

r) Quibus iungenda sunt, quae de eodem libro disputarunt Millius *l. l. n. 337. seq.* Lardnerus in: *Glaubwürdigk. der evangel. Gesch. part. II. tom. III. p. 725. seq.* et Kleukerus *l. l. p. 318-57.* qui et ea examinauit, quae Beausobrius de eo disseruit in: *Histoir. du Manich. tom. I. p. 377. seq.* *Keil.*

s) Cum quibus tamen conferri adhuc merentur, quae praeter alios de Hermogene quidem disputavit Chr. Guil. Franc. Walchius in *Histor. haer. vol. I. pag. 576. seq.* de Theodoto autem *pag. 547. seq.* *Keil.*

a) *Chrysost.* homil. de Pseudoprophet. tom. VI. pag. 401.

b) Vide supra in Clemente Alex. *Baronium* ad A. C. p. 229.

c) [n. Bullius et Beneregius] *Origene* praesente homiliam de laudibus IESV CHRISTI habuisse Hippolytum, scribit *Nicephorus* IV. 31. tom. I. p. 330.

nescio quo auctore, tradunt, Hippolytum Clementis Alex. fuisse discipulum [d]), quumque episcopum [e]) fuisse constet, nomen vrbis Eusebius tacuit, Hieronymus scire se potuisse negauit. Portus Romani, non Ostiensis in Italia, sed celebris in Arabia hoc nomine emporii [hodie *Aden* siue *Adon*,] episcopatum gessisse, doctissimi viri, *Stephani le Moyne*, coniectura est, qui de Hippolyto eiusque scriptis copiose disseruit in prolegomenis notisque ad Varia Sacra, et praeter Tillemontium ac Caueum de hoc est consulendus [f]). Idem Arabem natione

p. 330. hist. et ante eum *Hieronymus* c. 6[illegible] catalogi.

d) Socium eius fuisse, scribit *Semlerus* in selectis capp. histor. ecclef. I. p. 73. vbi plura de Hippolyto disputat. *Harl.*

e) *Coteler.* tom. 2. monument p. 639.

f) *S. Hippolytus Arabum Metropolitanus* dicitur in Actis S. Aureae sub Alexandro imper. passae. v. acta sanctor. tom. VII. Maii pag 319. *Fabr.* De patria, praeceptoribus et aetate Hippolyti, atque loco, quo episcopi munus gesserit, scriptisque, quod ea, quae a scriptoribus traduntur, inter se discrepant, variae diuersaeque enatae sunt sententiae atque coniecturae. Vide praeter eos, quos laudaunt Fabricius, *Cas. Oudini* comment. de S. S. ecclef. tom. I. p. 221. sqq. *Iac. Basnagii* animadu. de vita, morte et scriptis Hippolyti, in *Canisii* lect. antiq. tom. I. pag. 3. sqq. ed Basnag. Amsterd. 1725. fol. auctores libri Histoire liter. de la France, tom. I. pag. 316. *Gottlieb Stolle* Nachricht von den Kirchenvätern pag. 129. seqq. *I. G. Walch.* hist. ecclef. N.T. pag. 971-976. *Nathan. Lardner* in: The Credibility of the Gospel History, part. II. vol. III. Londin. 1738. p. 78. — *Molleri* homonymoscopiam, pag. 480. sqq. — *Hamberger* zuverläss. Nachricht. II. pag. 508. sqq *Saxii* Onomast. I. pag. 353. sq. et alii, quos Stolle ac reliqui excitant. *Roesler* in: Bibliothek der Kirchenväter, t. II. p. 328. sqq. tantum adtulit, quae Photius in cod. CXXI. et CCII. prodidit de Hippolyto. Saxius nominat eum Portuensem in Arabia episcopum, theologum et chronologum, eumque, scribit, initio principatus Alexandri Seueri, a. C. 222. (vtpote quum ad hunc annum temporum canones perduxisset, teste *Hieronymo* de script. ecclesiast. c. LXI. pag 69.) fuisse illustrem. Add. *Basnage* in Ann. pol ecclef tom. II. pag 288. Num vero fuerit episcopus Portuensis, res aliis dubia videbatur. Scriptores enim historiae litterar. Gall. arbitrantur, eum, quod Irenaei fuisse dicitur discipulus, Galliam habuisse patriam, et episcopi sacri munus administrasse, nulli tamen coetui certo adstrictum, sed vt eius condiscipulum, Caium, ex eo genere fuisse episcoporum, qui postea audirent episcopi in partibus infidelium; eumque modo in Oriente, quoniam Origenem habuerit auditorem, (v. not. *b.*) versatum, modo in occidente, quoniam aeram f. chronologiam sequatur, Latinis suetam, post alios statuit Hamberger. Sed haec atque *Tillemontii* commentum in: Mémoires pour servir à l'histor. ecclef. tom. III. part. II. pag. 341. haud sunt explorata. Aeque minus probata est Walchio, Moshemio, Baumgartenio, Woogio etc. coniectura, licet ingeniose excogitata, *Christoph. Augusti Heumanni*, qui in *diss.* peculiari, *in qua docetur*, *vbi et qualis episcopus fuerit S. Hippolytus*, *saeculi tertii scriptor ecclesiasticus*, Gottingae a. 1737. habita, (recusa in eiusd. Primitiis Gottingensibus academicis. Hannou 1738. 4. n. XVII. pag. 239. sqq.) demonstrandum sibi sumsit. Hippolytum fuisse *episcopum*; neque tamen ecclesiasticum; sed *ciuilem*, n. portus romani, hoc est Ostiensis, praefectum f. vt hodie loquimur, inspectorem portus seu *episcopum nauium publicarum*, adeoque virum illustri dignitate spectatum: hinc docet, *episcopum* etiam dignitatis ciuilis nomen olim fuisse. Contra in nota *n* ad §. VI. sententiam *Stephani le Moyne*, cui tamen *Oudin.* (pag 222. aliique recentiores histor. ecclef. consectores subscribunt,) portum romanum, cuius episcopus fuerit Hippolytus, in Arabia quaerentis, somnium habet, iam a *Basnagio* in hist. de l'Eglise lib. I. cap. 4. §. 4. pariter explosam ac opinionem *Leontii Byzantini* (in lectione III. de sectis pag. 430.) et *Anastasii Sinaitae*, (in Hodego p 356.) Hippolytum *romanum* fuisse episcopum Porro euincere conatur Heumannus, Hippolytum fuisse ortu Romanum, et, quod statua ei posita sit a propinquis marmorea, virum honoribus pariter ac diuitiis eminen-

tione fuisse contendit, et vltra Alexandri Seueri, (qui a. Ch. 222. regnare coepit,) tempus ad Philippi Arabis vsque g), (qui a. Ch. 244. regnare coepit,) imperium aetatem produxisse. Martyrium Hippolyti, aquis vt aiunt mersi, celebrant Martyrologia 22. Augusti. *Prudentius* autem hymno XI. περὶ στεφάνων res trium Hippolytorum Martyrum h) inter se confudisse arguitur a *Baronio* ad Martyrolog., Chamillardo et Cellario ad Prudentium, Caueo, Sam. Basnagio aliisque, licet omnia ad vnum Portuensem referenda contendat *Theodoricus Ruinartus*, qui illum Prudentii hymnum cum notis suis exhibet in actis selectis martyrum pag. 155. seq. i). Epistolae Dionysii Alex. Romam διὰ Ἱππολύτου perlatae meminit Eusebius extremo libri VI. hist.

[?] 1. A. C. 1551. non procul ab aede Laurentiana ad vrbem Romam effossum antiquum marmor, atque Cardinalis Cervini (postea Marcelli II. pontif. max.) studio collocatum in Bibl. Vaticana, in quo statua sedens episcopi, et descriptus ex vtroque latere sedis siue cathedrae litteris graecis, praeter catalogum scriptorum Hippolyti *Canon Paschalis*, periodi XVI. annorum, incipiens ab anno 1. Alex. Seueri, qui est CHRISTI 222. Hic *graece* primum editus atque illustratus est a *Iosepho Scaligero* k) VII. de emendat. temporum p. 721.

eminentem, quamquam non, qui error est Tillemontii, senatorem romanum; eumque, deserto idolorum cultu, transisse in castra Christianorum: In eod. *Bodleiano* MMDLXVII. qui continet narrationes de vitis sanctorum, priscis versibus anglicis ab antiqua manu scriptas, est nr. 56. *vita Hippolyti*. v. catal. codd. Angl. et Hibern. pag. 136. pariter inter codd. collegii S. Trinit. *Dublini*, nr. DXXIX. in collectione vitarum plurium: num vero in oratione vel ligata vel soluta scripta sit vita, non additur in catal. codd. Angl. et Hibern. II. a. pag. 35. *Harl.*

g) Admodum aetate profectum Hippolytum fuisse oportet, S. Irenaei discipulum, si Philippi Arabis aetatem attigit. Neque martyrium apte conuenit temporibus Philippi, quod alii vel ad A. C. 230. [ex. gr. Oudinus pag. 223.] Alexandri Seueri IX. vel, (vt *Dodwellus* diss. XI. Cyprian. §. 49.) ad a. C. 235. Maximini I [vt Basnage] vel plane ad 250. sub Decio collocant. Certe Noëti haeresin perstrinxit Hippolytus, quam non multo prius erupisse Epiphanius testatur. Vide *Tillemontium* in Hippolyti vita, et in haeresi Noëti.

h) *Hippolyti* Antiocheni presbyteri, *Hippolyti* militis, quem S. Laurentius baptizauit, et *Hippolyti*. Portuensis. Vide *Baron.* ad martyrolog. Rom. 30. Ian. et 13. ac 22. Augusti, *Chamillard.* ad Prudentium pag. 278.

i) *Ruinarti* admonitionem in martyr. Hippolyti cum Prudentii hymno recudi fecit Fabr. inter testimonia de illo in sua Hippolyti edit. collecta pag. XIII. sq. Sed Ruinartum errasse, docet *Sam. Basnag.* annal. polit. eccles. tom. II. pag. 288. adstipulante *Heumanno* l. c. §. XII. sq. p. 251. sq. Atque *Walch.* l. c. pag. 974. quamquam Heumanni argumentum, ab silentio Eusebii atque Hieronymi ductum, non adeo validum esse censet; tamen non diffitetur, quae de martyrio Hippolyti narrentur, pleraque esse incerta tenebrisque inuoluta. *Harl.*

k) *Scaligeri* opus de emendat. temporum primum vidit lucem Paris. A. 1583. fol. deinde auctius recensum Lugd. Bat. ap Plantin. 1598. atque inde Geneu. [Colon. Allobrog. typis Roueriamis] 1629. Gruteri inscriptiones lucem viderunt ex Commelini officina A. 1600. et cum insignibus obseruationibus splendide recusae Amstelod. 1707. *Fabr.* *Scaliger* ex opere suo de emendat. temp. ante editionem II. separatim euulgauit *Canonem*, cum accessionibus quibusdam. In edit. Colon. Allobr. exstat canon ille cum Scalig. notis pag. 721. seqq. Inscriptus autem est lib. *Hippolyti episcopi canon paschalis cum Iosephi Scaligeri commentario. Excerpta ex computo graeco Isaaci Argyri de correctione Paschatis. Iosephi Scaligeri elenchus et castigatio anni Gregoriani.* etc. Lugd. Bat. ex offic. Plantin. ap. Franc. Rapheleng.

p. 721. insertus etiam ex *Pighii* apographo, sed sine notis, thesauro inscriptionum *Gruteri* p. CXL. seq. Latine cum commentario *Aegidii Bucherii*, et veterum de Hippolyto testimoniis prodiit in *Bucherii* doctrina temporum, Antwerp. 1634. p. 295. [lat. et gr. in *Canisii* lectt. antiq. ed. Basnagii, vol. I. post nr. 1.] Sed praeter *Petauium* II. 61. doctrinae temporum, inprimis conferenda *Francisci Blanchini* Veronensis doctissima diatriba, qua canonem hunc Paschalem Scaligero et Bucherio minus intellectum illustrat felicissime, Rom. 1703 fol. Titulus libri est: *De Calendario et Cyclo Caesaris, ac de Paschali Can[one] S. Hippolyti Martyris dissertationes duae, ad Clementem XI. Pontificem Max.* Per vocabula ἐν ἐρήμῳ, Ἔσδρα, Ἔξοδος, Ἰωσίας &c. non lectiones Paschales denotantur, vt viris doctis [l]) persuasum; sed Paschata ipsa in V. T. memorata, et secundum Hippolyti Canonem certis adsignata terminis. Astronomus etiam sagacissimus *Io. Dominicus Cassinus* in academia regia Paris. a. 1696. animaduersiones suas in Hippolyti Canonem e scripto recitauit, de quibus vide *Io. Baptistam du Hamel* in regiae scientiarum academiae historia lib. IV. p. 414. seq. Adeundus etiam *Henricus Noris.* diss. 2. de epochis Syromacedonum p. 117–119. edit. Lipsiens. *Antonius Pagi* et *Samuel Basnage* ad a. C. 222. Meminere Canonis Paschalis Hippolyti et ἑκκαιδεκαετηρίδος *Anatolius Alex.* in suo Canone Paschali, quem Bucherius edidit. p. 439. *Eusebius* VI. 22. hist. et ex eo alii, vt *Hieron.* c. 61. catalogi, *Niceph.* IV, 31. *Isidorus* VI. 17. *Orig. Syncellus* p. 358. 315. &c. Eusebii verba suum σύγγραμμα de Paschate memorantis: ἐν ᾧ τῶν χρόνων ἀναγραφὴν ἐκθέμενος καί τινα κανόνα [ιϛ] ἑκκαιδεκαετηρίδος περὶ τοῦ πάσχα προθεὶς ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοὺς χρόνους περιγράφει. Ex quibus adparet, Canonem hunc fuisse clausulam operis de Paschate, in quo demonstrationes temporum Paschatis celebrandi Hippolytus digesserat usque ad primum Alex. Seueri annum, a quo Canon incipit. Λόγον πρῶτον περὶ τοῦ ἁγίου Πάσχα συγγράμματος laudat, et quaedam ex illo adfert Chronicon Alex. p. 6. edit. Cangii. Hippolyti memorata in laterculo marmoreo ἀπόδειξις χρόνων τοῦ πάσχα κατὰ τὰ ἐν τῷ πίνακι est ipse Canon Paschalis. At χρονικὸν desinens in Alexandro Seuero, magnam partem superesse videtur adhuc latine, editumque est a *Labbeo*, nihil tale suspicante, tom. 1. bibl. nouae MSS. Paris. 1657. fol. p. 298-309. atque emendatius a *Cangio* ad calcem Chronici Paschalis p. 413. [m]) Adde collectionem historicam ex Anonymo,

pheleng. 1595. 4. (10 plagg.) Notas, (quas a Scaligero in altera edit. interdum decurtatas fuisse, interdum retractatas, etiam Fabr. in edit. Hippol. singulis locis adnotauit;) hic ex I. edit. retinuit integras. Tum a pag. 18. addidit explicitque comparationem verorum terminorum et verarum dominicarum cum rationibus Octaeteridis. A pag. 25. sequitur (ex opere de emendat. p. 327. ed. Colon.) *Isaaci Argyri* de correctione pascha, excerptum ex eius computo graeco, post canonion paschale, cum comm. Scaligeri. Denique a p. 34. usque ad finem *Liliani elenchus et castigatio*, contra Clauium et Posseuinum. Namque Scaliger adhuc viuus aduersarios est nactus; nec postea cuncti chronologi adsensum praebuerunt eius iudiciis; inprimis *Bucherius* et *Blan[ch]inus* ostendere studuerunt, quanta esset huiusce canonis consensio cum priscis Latinorum rationibus, quanta etiam iniuria Scaliger tot illi absurda imputauerit. conf. *Mazzuchelli* Scrittori d' Italia, vol. II. part. II. pag. 1173. Fabric. in praef. et a pag. 47. edit. *Harl.*

l) Confer *Tentzelii* de ritu lectionum sacrarum. Witteb 1684 §. 19. seq *le Moyne* not. ad varia sacra p. 947. Ephemerides Paris. A 1706. p. 919. [add. not. Fabricii in ed. Hippol. I. pag. 77.]

m) Sed ipse Fabr. secus sentit in nota o) p. 88. edit. Hippol et pag. 42. ad locum Eusebii. Inprimis v. *Blanchin.* ibid. pag. 114. sqq. qui, chronicon,

mo, qui sub Alexandro Seuero vixit, apud *Canisium* tom. 2. antiqu. lect. et *Schelstratenum* in tom. 1. antiquitat. eccles. illustratae p. 521. seq. ac quae praeter Cangium in praef. *Thomas Galeus* apud *Caueum* parte 2. hist. litterar. et *Dodwellus* diss. de success. Pontif. p. 200. seq. *Fabr.* Secundum locum obtinet *canon* in ed. Hippolyti Fabriciana, quam quia saepius adpellare cogor, hoc statim loco paullo vberius describam. Inscriptio autem haec est:

S. Hippolyti, episcopi et martyris opera, non antea collecta, et partem nunc primum e MStis in lucem edita, graece et latine. Acced. virorum doctorum notae et animaduersiones, ac praeter aliorum commentarios in monumentum paschale S. Martyris tabula triplici aenea expressum; dissertatt. integrae virr. clariss. *Franc. Blanchini* et *Io. Vignolii* et ex *Virginii Valsechii* et *Philippi a Turre* scriptis excerpta, S. Hippolytum spectantia. Subiuncta appendix scriptorum dubiorum supposititiorumque, nec non, quaecunque reperiri potuere ex lucubrationibus *Hippolyti* iunioris Thebani. Curante *Io. Alb. Fabricio.* Hamburgi 1716. fol. — *vol. II. inedita hactenus nonnulla illius complexum*: graece alia cum latina interpretatione: alia arabice litteris descripta syriacis ex catena in Pentateuchum MS. bibl. Bodlei. cum versione V. C. Ioan. *Gagnierii*. Acc. *spicilegium* patrum quorundam aliorum III. a C. N. saeculi, atque in hoc *Leonis Allatii* diatriba de *Methodiis* ac *Methodiorum* scriptis, et *Claudii Salmasii* commentar. inchoatus in Arnobium nunc primum editus; denique adpendicis loco *Chalcidius* in Timaeum Platonis philosophi emendatus et notis illustratus. Hamburg. 1718. fol. conf. de vol. I. acta erudit. lat. 1716. pag. 44. sq. et acta erudit. germanice scripta part. XLII. pag. 400. seqq. — de vol. II. acta erud. et latine scr. 1718. pag. 442. et german. part. LVIII. pag. 808. sq. aliaque acta litter. a Reimaro in commentario de vita &c. I. A. Fabricii pag. 159. sq. citata, Reimarus quoque retulit argumenta binorum voluminum et alia quaedam ad historiam aut emendationem editionis Fabric. subiunxit, epistolasque Fabricii atque Iani publicauit. Nam post mortem Millii, edit. Hippolyti molientis, Fabricius de sua cogitare coepit editione. Sed quum iam primi voluminis operae longius processissent, nuntius adfertur, Io. Guil. Ianum, Prof. hist. Witteberg. schedas accepisse Millianas et idem institutum meditari. Rogat igitur per litteras Fabricius Ianum, desistat a proposito, et, quae habeat, ipsi haud inuideat: at Ianus denegat et se excusat; memorat tamen, quae acceperit Millii collectanea aut quae aliunde conquisiuerit. Sed post mortem Iani cognitum esse adfirmauit Reimarus, excepta Milliana interpretatione et paucis ineditis fragmentis exceptis, haud multa deesse in ed. Fabriciana. Contra ea Fabricium aliis haud spernendum reliquisse spicilegium, animaduertit *Woogius* in progr insra laudato pag. V. narratque, se quondam Oxonii inter schedas Io. Ern. Grabii, bibl. Bodleianae insertas, reperisse multo plura fragmenta Hippolyti non edita, partim a Grabio collecta, partim ab aliis ex Vindobon. et Galliae biblioth. ipsi missa: add. *Walch.* hist. eccl. p. 975. Quae vero singula contineantur, postea in indice opusculorum suo quaeuis

Aa 2

nicon, a Canisio, Labbeo et Car. du Fresne editum, contendit probatumque iuit, non esse Hippolyto episcopo adscribendum, sed auctori synchrono, qui vixerit sub Alexandro Augusto, conf. *du Fresne* in prolegg. ad chronicon paschale, et rec. in ed. Hipp. Fabriciana pag. 43. sqq. ibid. p. 49. sqq. recusum est ex ed. Labbeana *chronicon anonymi, quod ad Hippol. viri docti referunt, certe scriptum illa aetate, atque ante Caroli M. tempora lat. redditum*, vbi v. Fabr. notam. De edd. et codd. adde supra, vol. IV. pag. 29. not. *ffff. Harl.*

quaevis loco adnotabimus. Omissa tamen fragm. *La Croze* indicauit Fabricio. v. infra ad nr. 29. — *Hippolyti* opera exstant quoque in *Gallandii* bibl. gr. latina veterum patrum, vol. II. p. 409. seq. qui et in Prolegg. de eo disputauit. — In cod. *Paris.* bibl. publ. CDLIII. sunt Hipp. tabulae paschales, cum lat. interpret. e regione. Praemittuntur Hieronymi de illo testimonium et fragm. cat. eiusd. operum, e marmore diruto sedis illius in Vaticano. — *Metholon*: in bibl. Ambros. *Fauole Paschali di S. Hippolito vescouo Portughese*, sec. *Montfauc.* Bibl. bibliothecar. MSS. I. pag. 546. C. — Quum autem indubia omnia, atque ab Eusebio et Hieronymo adscripta opera, paucis exceptis fragmentis, perierint: *Oudinus* pag. 224. sqq. singula opera Hippolyto adtributa et sub eius nomine typis expressa, examinat, et pro adulterinis habet excepto fragm. infra nr. 6. citato. *Millius* etiam in prolegg. in N. T. ea, quae sub nomine Hippolyti feruntur, spuria fere esse iudicat, excepto forsan tractatu de Antichristo, quem pro genuino venditat Combefisius. *Clarkii* suspicionem, in genere scripta, quae habemus, Hippolyti esse spuria, *Semler* in historia dogmatum, praefixa tomo II. Baumgartenianae theologiae polemicae pag. 211. sq. comprobat docetque, sub Hippolyti nomine centum forsan ann. post illius mortem scripta esse conficta, aut loca interpolata, aut in catenis ad commendationem collectionum maiorem nomen tantum illius fuisse vsurpatum, variaque adfert ad iudicium de scriptis et doctrina Hippolyti legitime ferendum. — In multis codd. de quibus ad singulas sectiones sermo erit, occurrunt opuscula Hippolyto tributa, aut loca ex istis citata. Sic loca sunt excerpta in eclogis, quae differunt a parallelis Io. Damasceni, in cod. *Coislin.* CCXCIV. teste *Montfauc.* in Coisl. bibl. pag. 412. et p. 590. cod. CCLXXVI. in catenas in Parabol. Salomonis, *ibid.* pag 60. cod. XV. et bibl. San-Germain, ap. *Montfauc.* in bibl. MSSt. II. pag. 1048. C. in *Anastasii* quaestionibus et respons. ibid. in bibl. Coislin. pag. 188. eodd. CXV. et CXVI. — inter commentar. in IV. libr. Regum ibid. pag. 45. (vbi dicitur Hippolyt. episc. Romae, i. e. portus-Romani) in cod. VIII. — et bibl. S. German. (v. *Montfauc.* bibl. MSS. II. p. 1048.) in catena in Psalmos et cantica S. S. ibid. p. 138. eod. LXXXI. — in catena in Pentateuch. *Venetiis* in bibl. Iustiniani. v. *Montfauc.* in Bibl. biblioth. MS. p. 483. A. In bibl. *Vaticana* Romae sunt plusoula Hippolyti opuscula non clare designata, in *Montfauc.* bibl. biblioth MSSt. I. pag. 142. A. — conf. infra libr. V. 17. vol. VII. p. 736. vet. ed. — Quaedam in Hippolyti, *Patauii* in bibl. S. Ioannis in Viridario, teste Tomasino. — Quaedam *erotemata Hipp.* cum *chronici* fragm. *Romae* in bibl. patrum S. Basilii, (*Montfauc.* bibl. MSSt. I. pag. 196. C.) — Alia in cod. IV. bibl. *Mazarin.* Paris. et in cod. eiusdem biblioth. qui continet catenam in XII. prima Lucae capita, teste *Montfauc.* in bibl. MSSt. II. pag. 1308. et 1309. *Harl.*

2. Ἀπόδειξις περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου ad Theophilum quemdam, e codice Rhemensi et Ebroicensi graece typis luculentis edita Paris. 1661. 8. a *Marquardo Gudio* *), Holsato, postea poten-

*) Batauum vocat Combefisii exemplo *Tillemontius* tom. 3. memor. hist eccles. parte II. p. 28. At *Caueus* parte 2. hist literar. Hamburgensem; vterque minus recte. Fallitur etiam in eo doctissimus Caueus, quod Hippolyti expositionem in Susannam a Gudio editam scribit. Quum autem ille de Antichristo liber ab eo vulgatus esset, *Combefisius* A. 1662. in bibl. Concionatoria tom. I. pag 19. *Produxit*, inquit, *anno superiori ingenuus supraque aetatem eruditus ac literarum auidus adolescens Marquardus Gudius* περὶ τοῦ ϑεοῦ *minus suspectum Hippolyti opus*, *sicque antiquo*

potentiss. Daniae regi a consiliis. Confer *Gudii* epistolas p. 49. seq. vbi variarum lectionum memio, quas ex Italia adtulit Ewaldus Rulaeus, Harlemensis: et epistolas *Tan. Fabri* libro 2. epist. 70. pag. 323. seq. qui multis locis librum illum emendat atque illustrat; a *Combefisio* etiam cum latina versione et notis suis vulgatum in auctario nouissimo bibliothecae Patrum; Paris. 1672. fol. tom. 1. p. 26. et latine re usum in bibl. Patrum, Lugd. 1677. t. XXVII. p. 1. *De Antichristo* scriptum Hippolyti memorat *Hieronymus* in catalogo c. 61. et *Photius* cod. CCII. qui λόγον περὶ Χριστοῦ καὶ ἀντιχρίστου vocat. Quod autem Hippolyti nomine *Io. Picus* graece et latine Paris. 1557 8. in lucem dederat *de consummatione mundi ac de Antichristo et secundo aduentu Domini* περὶ τῆς συντελείας τοῦ κόσμου καὶ περὶ τοῦ Ἀντιχρίστου [?] καὶ εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, eodem Combefisio iudice, *sequioris Graeciae monumentum est, ac plane stramineum, nihil acui sinceritatem redolens, aut venam magni cum simplicitate theologi satisque in scripturis versati.* Grotius adpendice de Antichristo p. 60. *norint*, inquit, *lectores, esse suppostitium; nam nomina usurpat quarto demum saeculo recepta.* Recusa Pici versio latina est Colon. 1563. 8. apud Maternum Cholinum, et ad calcem Iustini Mart. Paris. 1575. et in bibliothecis patrum cuiuscunque editionis: etiam graece et latine in auctario bibl. patrum Ducaeano Paris. 1624. tom. 2. p. 342. Gallice interpretatus fuit *Nicolaus le Clerc*, Paris. 1566. et 1579. *Fabr.* *Demonstratio de Antichristo* num genuina sit, quaestio esse videtur Oudino. — Exstat emendatior in ed. Fabric. gr. ac lat. pag. 1. sqq. cum testimoniis de illo libro, et notis Fabricii, Combefisii, Gudii, et Tan. Fabri. Seruatur autem in aliquot codicibus. In cod. *Monach.* Bauar. (catal. codd. gr. p. 28.) — de Christo et Antichristo in cod. monast. *Remensis*, (*Montfauc.* bibl. MSSt. II. p. 1289. B.) — In multo pluribus tamen codd. reperitur spurium opusculum *de consummatione mundi* etc. e. g. in bibl. publ. *Paris.* in XIV. codd. secundum catal. codd. tom. II. *Montfaucon* in bibl. MSSt. XV. codd. variarum bibliothecarum refert: *in Vaticana Romae* in cod. DCCC. (Montfauc. I. pag. 14. A. et p. 33. C.) ibid. in bibl. quondam Petauii, (id. ib. pag. 66. B.) — ibid. in bibl. monasterii S. Saluatoris Basilianorum Messanae, (id. ib. p. 198. C.) — *Mediolani* in bibl. Ambros. (id. ibid. pag. 498.) — In bibl. regia *Taurin.* in cod. CCCXX. (v. cat. codd. gr. pag. 402.) — *Florent.* in bibl. Laurent. Medic. cod. XXI. nr. 13. (*Bandin.* cat. codd. gr. I. pag. 270.) — In bibl. *Escorial.* de consummatione saeculi et de Antichristo: it. expositio in Danielem, quomodo vidit regna et de secundo aduentu. (*Plüer* in itiner. per Hispan. pag. 173.) — In bibl. *Bodlei. Oxonii* cat. codd. Angl. et Hibern. tom. I. nr. LXXXXIII. inter codd. Barocc. it. nr. CCLXXVII, 16. tum nr. DCCII. inter codd. Laudi, Hippol. *de antichristo et de resurrectione.* — inter codd. *Io. Seldeni* nr. MMMCCCLXXI. et MMMCCCLXXII. (ib. p. 162.) citantur *Hippolyti Thebani* episcopi sermones II. de consummatione mundi, gr. et de *genealogia B. Virginis.* — In bibl. Bauar. *Monach.* in cod. CXIIII. de consummat. mundi, (catal. p. 45.) — *Pici* versio latina etiam separata a graeco textu, Lutet. Paris. 1557. 8. occurrit in bibl. Leidensi. (v. catal. pag. 49. vbi edd. Hippol. memorantur.) Oratio in II. adventum I. Chr. et antichristi, in cod. *Mosquensi* synod. teste cl. *Matthaei* in notit. codd. Mosq. etc. p. 6. — In edit. *Fabriciana* libellus de consummatione &c. gr. ac lat. locum habet in adpendi-

antiquo episcopo dignum et martyre. Ex epi- et Henricum Valesium ipsi, vt hoc Hippolyti opustolis Gudii pag. 17. constat, Petrum de Marca sculum ederet, auctores fuisse.

adpendice pag. 4. cum lect. variis codicis Barocc. et praemissae sunt quorumdam virorum doctorum de eo censurae. Locum quemdam in frag. de Christo et Antichristo a Gudii et Combesisii suspicionibus vindicat, et ἀποκεκρυμμένα, *quae deus occulte tradiderat*, interpretatur *Francisc. Florius* in lib. de quodam Hegesippi fragmento etc. Bononiae 1793. 4. pag. 63. sq. alia loca *Moshem.* in ep. ad Fabr. in huius vita a Reimaro scripta pag. 300. seq. *Harl.*

3. *De Susanna et Daniele* fragmenta, e catena MSS. edita graece a *Combefisio* cum latina versione tom. I. auctar. nouiss. bibl. patrum p. 50-56. et latine ex Combefisii interpretatione tom. XXVII. bibl. patrum Lugd. pag. 9. [*Fabric.* in sua edit. I. pag. 271. sqq. ampliora de *Daniele ac Susanna* reddidit fragmenta. In catenis in plures V. T. libros atque adeo de Daniele saepius laudantur, e. gr. in cod. *Florent.* Medic. IX. Plut. V. (*Bandin.* I. p. 24. seq. qui aliquot schol. Hipp. excerpsit) in codd. *Marcianis* Venet. secundum catal. gr. codd. pag. 17. bis 20. 21. et 22. in cod. bibl. Cardin. *Sfortiae* (*Montfauc.* bibl. MSS. I. p. 703. E.) — in cod. *Escorial.* citato. — Fragm. de Susanna in cod. quodam Paris. — *Woog* in progr. pag. V. narrat, se inuenisse in schedis Grabii MSSt. plura ex Hippolyti comm. in Danielem, quae aliquot impleant folia. In vol. II. inter fragm. Fabric. repetiit locum ex Hippolyti sermone II. in Danielem, ab Eustratio cap. 19. adu. Psychopannychitas citatum. *Harl.*] *De Daniele* scripsisse Hippolytum *Hieronymus* c. 61. auctor est. et *Photius* cod. CCII. ἑρμηνείαν εἰς τὸν Δανιὴλ, hoc est εἰς πολλὰ τοῦ Δανιὴλ *in plura Danielis loca*, vt *Syncellus* p. 358. qui pag. 218. citat Hippolyti γράμμα τὸ κατὰ τὴν Σωσάνναν καὶ τὸν Δανιήλ. Adde p. 230. Hippolyti breuem commentarium *in somnium Nabuchodonosoris*, MS. in bibl. Chigiana memorat *Mabillonius* tom. I. musei Italici p. 95. Vide fragmentum apud Anastasium Sinaitam quaest. 48. et quae *Hieronymus* adfert in c. IX. Danielis ex Hippolyto de LXX. hebdomadibus. Apud Chaldaeos quoque ferri Hippolyti expositionem in Danielem minorem et Susannam testatur *Hebed Iesu*, num. 16. catalogi.

4. *Demonstrationem aduersus Iudaeos*, Ἀπόδειξιν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, siue eius fragmentum latine ex *Francisci Turriani* versione vulgauit *Possevinus* in adparatu sacro, vbi de Hippolyto disserit, Ven. 1603. Colon. fol. 1608. et *Carolus Iosephus Imbonatus* Mediolanensis in bibliotheca latino-hebraica. Rom. 1694. fol. p. 74. *Fabr.* — Fabric. in ed. sua I. pag. 218. seq. fragm. reddidit ex versione *Turriani*, et in nota suspicabatur, illud fragm. quum sit veluti paraphrasis Psalmi LXVIII. siue vt hebraei codd. computant, LXIX. esse particulam commentariorum Hippolyti in psalmos: ibidem et pag. 80. disputatur, num huius demonstrationis mentio fiat in monumento Hippolyti marmoreo. Postea Fabric. ex cod. Vatic. primum in vol. II. pag. 2. graece publicauit *demonstrat. adu. Iudaeos*, cum Fr. Turriani versione iisdemque notis; quae iam in vol. I. insertae reperiuntur. Adde Fabr. praef. ad vol. I. pag. VI. sq. — *Oudino* I. p. 227. opus incertum ac dubium esse videtur. *Harl.*

5. *De Deo trino et vno et de Mysterio incarnationis contra haeresin Noëti* *). Sub homiliae

*) Epiphanium Haeresi 57. quae est Noëtianorum ex Hippolyto, licet non nominato, multa ad verbum repetiisse notat Tillemontius, quod forte in Marcione et aliis etiam haeresibus appareret, si Hippolyti opus aduersus haereses integrum haberemus.

milae nomine latine edidit ex sua versione *Gerardus Vossius* Tungrensis, ad calcem Gregorii Thavmaturgi, Mogunt. 1604. 4. p. 58-68. notis etiam subiectis. Atque inde sine notis prodiit in bibl. patrum Colon. 1618. et Lugd. 1677. tom. III. et in supplemento Morelliano Paris. 1639. tom. I. pag. 620. Videndum est, [?] fueritne haec vltima pars operis Hippolyti *aduersus haereses* XXXII. quod teste *Photio* cod. CXXI. multa ex S. Irenaei sermonibus succincte tradidit, et a Dositheanis facto initio, desiit in Noëtianis. Ex Hippolyti *memoria haeresium* duo loca seruauit *Gelasius* lib. de duabus naturis. Aliud auctor chronici paschalis, quod Alexandrinum vulgo vocant, pag. 6. *Contra Nicolaitas* scripsisse innuit Gobarus apud *Phot.* cod. CCXXXII. et *Theodoritus* III. *i.* de haeret. fab. *Contra Valentinianos Epiphan.* XXXI. 33. *Contra Caianos*, infra num. 27. *Contra Marcionem*, infra num. 16. [Contra *Simonem, magum*, v. Fabric. I. opp. Hippol. pag. 235.] *Contra Montanistas* Gobarus apud eundem Photium p). Hippolytum contra haeresin Noëti graece edere voluit Holstenius. *Fabr.* Fabric. in sua edit. vol. I. pag. 235. sqq. insigne fragment. contra haeresin Noëti reposuit ex vers. lat. Fr. Turriani eum huius suisque notis: add. praef. Fabr. p. VI. sq. deinde *graece* ex cod. Vatic. (Montfauc. bibl. MSSt. I. pag. 14. A.) cum versione notisque Turriani iteratis, in tom. II. pag. 2. Id opus spuriis Hippol. libris adnumerat *Oudinus. Harl.*

Ex hoc de haeresibus opere fortassis etiam petita fragmenta octo *de theologia et incarnatione aduersus Beronem* q) *et Helicen* haereticos, quae latine ex *Turriani* versione primus vulgauit *Henricus Canisius* Ingolstad. 1604. 4. tomo V. (non I. vt habet Labbeus,) antiquae lect. p. 154. [tom. I. ed. Basnagii nr. 1.] atque inde exhibent bibliothecae patrum, Colon. et et Lugd. tom. III. ac Paris. 1654. tom. IV. part. 2. Eadem fragmenta latine pridem vertit Anastasius Apocrisiarius, inque collectaneis *Anastasii bibliothecarii* edidit Paris. 1620. 8. p. 209. Sirmondus, additis e Turriani codice graecis, atque ita graece et latine leguntur etiam in tomo III. Operum *Sirmondi* Paris. 1696. fol. p. 583. Nihil esse in his fragmentis Hippolyto vel haud congruens vel indignum video, adeoque assentior Bullo, Tillemontio et aliis viris doctis, qui pro genuinis eius habent. — [*Oudinus* tamen I. p. 225. sqq. multis argumentis impugnat superioris iudicii veritatem; contra verisimillimum esse censet, librum istum non esse compositum ante septimum, quo Monothelitae exorti sunt, saeculum. — Excerpta eadem cum illis, quae *Sirmondus* in Anastasii bibliothecarii collectaneis edidit, in cod. bibl. publ. Paris. MC. nr. 5. — Graece et cum latina Anastasii presbyteri interpretatione Fabric. recudi fecit in ed. sua tom. I. p. 225. sqq. *Harl.*] — Ex S. Hippolyti *martyris de sermone theologiae* siue *Deitatis* hoc fragmentum adfertur in concilio Lateranensi A. C. 624. Consult. 5. *Velle habet Deus, non enim non velle: quoniam hoc vertilis est et eligentis, sed sempiternam voluntatem DEI sequuntur, quae fiunt, cui et facta manent salua.*

6. Fragmen-

p) V. Fabr. tom. I. Opp. Hippol. pag. 223. sq. *Harl.*

q) De Berone haec *Hippolytus* fragmento V. Βήρων γάρ τις ἔναγχος μεθ' ἑτέρων τινῶν τὴν Βαλεντίνου φαντασίαν ἀφέντες χάρονι κακῷ κατεπάρησαν, λέγοντες τὴν μὲν προσληφθεῖσαν τῷ λόγῳ σάρκα γενέσθαι ταυτεργὸν τῇ θεότητι διὰ τὴν πρόσληψιν. Pro Ἥλικος codex regius et Colbertinus Nicephori CPol. MS. contra impugnatores imaginum, a quo et ipso Hippolyti fragmenta teste Sirmondo laudantur, legis Ἡλικίωνος τῶν αἱρετικῶν pro quo suspicor, legendum ἡλικιωτῶν, αἱρετικῶν, vt sensus sit: *aduersus Beronem et Haereticos alios eius aequales.*

6. Fragmentum insigne libri in laterculo marmoreo memorati πρὸς Ἕλληνας καὶ πρὸς Πλάτωνα, ἢ καὶ περὶ τοῦ παντός, quem Arsenius pridem editurum se praef. ad Iosephum receperat, *Iosepho* ab aliis, vel *Iustino* martyri, aut *Irenaeo* vel *Caio* presbytero r) tributum, [?] sed Hippolyto a viris doctis adsertum graece s), vt ex Italia acceperat, primus edidit *David Hoeschelius* in notis ad Photium p. 923. Augustae Vindel. 1601. fol. et recusum Genev. 1613. Rothomag. 1653. fol. p. 10. not. Deinde cum sua versione *Stephanus le Moyne*, in variis sacris p. 53. Lugd. Bat. 1685. 1694. 4. Cum eadem interpretatione etiam recudendum dedi in adpendice ad opera Iosephi. Lipf. 1691. fol. Confer de hoc opere *Photium* cod. III. *Ittigium* prolegomenis ad Iosephum sub fin. et *le Moyne* not. ad varia sacra pag. 930. seq. *Fabr.* Fabr. in edit. vol. I. pag. 220. sqq. reddidit graece cum lat. versione Stephani le Moyne, notisque. Inscripsit autem libri fragmentum; τοῦ ἁγίου Ἱππολύτου ἐκ τοῦ πρὸς Ἕλληνας λόγου. τοῦ ἐπιγεγραμμένου κατὰ Πλάτωνα, περὶ τῆς τοῦ παντὸς αἰτίας. Atqui *Semler.* in historiae eccles. selectiis capp. tom. I. pag. 73. quod legitur in Photii cod. XLVIII. (pag. 37. ed. Schotti,) περὶ τῆς τοῦ παντός, ὃ ἐν ἄλλοις, περὶ τῆς τοῦ παντὸς οὐσίας ἐπιγράφεται, veram esse iudicat inscriptionem, πρὸς Ἕλληνας λόγος κατὰ Πλάτωνα περὶ τῆς τοῦ παντὸς οὐσίας, atque sic rectissime intelligi: contra, ineptam esse, declarat, lectionem in laterculo πρὸς Ἕλληνας καὶ πρὸς Πλάτωνα. Adde supra vol. V. pag. 8. et infra in hoc cap. §. 32. de scriptor. christian. gr. saec. III. nr. 1. et lib. V. cap. 36. de scriptoribus in *Photii* bibl. censurae subiectis cod. III. vol. IX. pag. 388. vet. edit. vbi obseruauit, in parallelis sacris *Io. Damasceni* tom. II. edit. Mich. le Quien p. 755. locum inde adlatum (p. 221. ed. Fabr.) *Meletio* Antiocheno tribui; pag. autem 789. locum (p. 222. Fabr.) *Iosepho*, et ex Damasceno, vbi nonnulla rectius leguntur, spicilegium lectionum meliorum ad suam edit. Hippolyti opp. collegit: adde *Iani* epistolam ad Fabr. et adnot. *Reimari* in vita Fabricii p. 149. et 158. sq. et supra sect. XVIII. in hoc vol. de Irenaeo, fin. Hoc vnum op. cum fragm. apud Theodoretum genuinum habet Oudin. *Harl.*

7. Hippolyti *Didascalia*, quae in bibl. Bodleiana inter codices Baroccianos nr. XXVI. et CLXXXV. exstat manu exarata, teste *Pearsonio* Vindic. Ignat. pag. 60. et 62. atque *Grabio* tom. I. spicilegii patrum pag. 285. et διατάξεις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διὰ Ἱππολύτου in bibl. Vindob. de quibus *Lambecius* lib. VIII. pag. 429. [ſ. Kollar. p. 905.] quasque in lucem edi optat *Dodwellus* diss. ad Irenaeum p. 50. et 463. maximam partem iam vulgatae sunt in octauo constitutionum apostolicarum libro, c. 4. 16. etc. quamuis nonnulla aliter quandoque legantur, ut Grabius monuit, qui pag. 286. illa spicilegio patrum tertii saeculi inserturum se pollicitus est. Hoc respici putant viri docti in laterculo marmoreo scriptorum Hippolyti, vbi περὶ χαρισμάτων Ἀποστολικὴ παράδοσις memorantur. Vide *Stephanum le Moyne* p. 1076. *Fabr.* item *Pfaff* ad Irenaei anecdota fragm. pag. 14. *Fabric.* in codice apocrypho N. T. tom. I. pag. 811. inprimis in edit. Hippolyti pag. 244. seqq. vbi recudi fecit opusc. *de charismatibus* etc. gr. cum versione lat. Combefisii. et p. 248. seqq. διατάξεις s. constitutiones apostolorum ex codice Vindobon. et Barocc. 26. cum vers. Io. Ern. Grabii notisque. Atque *Semlero*

r) Confer, quae pro hac sententia *Dodwellus* diss. VI. ad Irenaeum p. 463. sq.

s) Non graece et latine, vt legas apud Caveum.

Semlero in ſelectis hiſt. eccl. capp. I. pag. 73. quod conſtitution. apoſtol. libr. VIII. 4. inſcribitur περὶ χαρισμάτων, καὶ χειροτονιῶν καὶ κανόνων ἐκκλησιαστικῶν, eadem vero in cod. Vindobon. hiſtor. VII. nr. 2. fol. 3. habemus et leguntur διάταξις τῶν ἁγίων ἀποστόλων priora, nimirum in conſtitutt. apoſtol., impoſturae locum habere videntur. — Porro Fabric. in nota ad locum Stephani le Moyne p. 1074. varr. ſacr. excerptum laudat *Grabium* tom. I. ſpicilegii patrum pag. 285. ſq. *Robertum Turner* in libro anglice adu. Guil. Whiſton. edito, Diſcourſe of the pretended Apoſtolical Conſtitutions. Lond. 1715. 8. edito, pag. 287. ſeq. et *Georg. Hickeſium* in praeſ. ad Grabii ſpecimina, itidem anglice edita, defectuum et omiſſionum in Whiſtoni collectione teſtimoniorum de diuinitate Filii et Spiritus S. obſeruatorum, Londini 1712. 8. p. XVIII. ſeq. *Reimarus* in vita Fabricii pag. 157. animaduertit, conſtitutiones apoſtolorum per Hippolytum exſtare MSSt. ſyriace in bibl. Vaticana, teſte *Aſſemanno* tom. II. bibl. orient. p. 498. *Harl.*

8. *Canonum eccleſiaſticorum* XXXVIII. quos ſub Abulidis ſiue Hippolyti nomine habent Aethiopes, capita ſiue titulos ex Gallicis Wanſlebii latine translatos exhibet *Iobus Ludolfus* commentario ad hiſt. Aethiopicam pag. 333. 334 [t]) Forte his reſpondet ac geminus eſt liber *de regimine* [u]), (eccleſiaſtico puta,) quem ſub Hippolyti epiſcopi nomine in catalogo librorum Chaldaeorum ſiue Syrorum, num. 16. commemorat Hebed Ieſu.

9. Hippolyti epiſcopi *in S. Theophania* edere voluit Holſtenius, teſte *Lambecio* tom. I. de bibl. Vindob. p. 111. Eamdemque homiliam Chriſtiano Daumio ad manus fuiſſe, notat *Ittigius* in diſſ. de feſto natiuitatis CHRISTI p. 395. poſt adpendicem diſſ. de haereſiarchis. Habuit et Tho. Galeus, teſte Caueo. Incipit: πάντα μὲν καλὰ καὶ καλὰ λίαν. *Fabric.* Ex cod. *Galei*, a Wolfio deſcriptam hanc homiliam graece cum verſ. latina edidit Fabric. tom. I. Opp. Hippol. p. 261. ſqq. Eſt quoque Homilia iſta in cod. Bodleiano MMD. nr. 27. (catal. &c. I. pag. 129.)

Praeter ea Fabric. in tomo I. p. 244. Opp. euulgauit:

de reſurrectione, ex Anaſtaſio gr. ac lat. v. infra nr. 15. et de cod. ſupra ad ſect. II. circ. fin.

Pag. 265. ſqq. fragmenta ex Hippolyti commentariis in varios S. S. libros, et in praeſ. pag. VII. addidit fragm. e commentariis Hippolyti in Hexaemeron, petitum et ſeruatum a *Io. Damaſceno* in parallelis ſacris tom. II. eius Opp. edit. Lequinianae pag. 787. et vide ad nr. 10. 17. ſqq.

Pag. 278. *Hippol. de captiuitate babylonica*, ex comment. in Danielem.

Pag. 281. ſq. fragmenta ex duabus *homiliis*, a Theodoreto ſeruata.

Pag. 282. locum *ad Prouerb.* IX. 1. vide paullo poſt, nr. 24.

Pag. 283. *narratio de virgine Corinthiaca et de quodam Magiſteriano*, v. ad nr. 30.

Scripta

t) *Wanslebius* ediderat in libro de eccleſia alexandrina, Pariſ. 1677. 12. tum *Guil. Whiſton* in volumine III. operis, quod primitiuum chriſtianiſmum renatum inſcripſit et anglice edidit, Londin. 1711. 8. pag. 543. atque *Fabric.* in edit. Hippol. tom. I. poſt praefat. pag. XXII. *Harl.*

u) Tho. Galeus, Hippolyti librum περὶ ἡγεμονίας, putat eſſe, qui ſub Ioſephi nomine legitur de Maccabaeis περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ.

[P] *Scripta Hippolyti deperdita, vel certe inedita.*

In laterculo marmoreo scriptorum Hippolyteorum, obseruationibus Scaligeri et Bucherii, sed praecipue Stephani le Moyne, Cauei, et quae apud Caueum leguntur Ed. Bernhardi et Tho. Galei illustrato, praeter ea, quae iam num. 1. 4. 6. 7. memoraui, nominantur:

10. Εἰς τὰς ψαλμὰς. Meminit Hieron. et Niceph. Fragmenta apud Theodoritum dialog. 1) et 2. et auctorem catenae in Psalmos, quae MS. in bibl. medicea, [et II. codd. Paris.] Operis huius hypothesin siue praefationem MS. se habere testatus est *Tho. Galeus* v). Habuit et *Alexander Morus*, qui laudat notis ad nouum foedus, ad Hebr. X, 5. Etiam Hippolyti expositio MS. Psalmi IX. 24. in bibl. Bodleiana.

11. Εἰς τὴν ἐγγαστρίμυθον, *de Saule et Pythonissa,* Hieron. et Niceph.

12. Ἀπολογία ὑπὲρ τῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίυ καὶ Ἀποκαλύψεως. *De Apocalypsi*, Hieron. et Niceph. Εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ τῦ Θεολόγυ Ἀποκάλυψιν. *Syncell.* p. 358. *Apologia pro Apocalypsi et euangelio Iohannis.* Hebed Iesu in catalogo libror. chaldaeor. commentarium Hippolyti in Apocalypsin Oporinus principi Palatino, Ottoni Henrico, donauit, teste *Mich. Neandro* in Erotematibus linguae hebraeae pag. 454. Ceterum per commentarios in Apocalypsin, Sixto Senensi etiam memoratos; *Rinstus* II. 31. Cit. S. intelligit librum de Antichristo, de quo supra. *Fabr.* Quem etiam vide tom. I. opp. p. 280. Idem ibid. et pag. 42. ex *Syncello* in chronographia ad a. Chr. 215. pag. 358. obseruat, Hippolytum plerosque vtriusque foederis libros omnis generis, vel selecta ex illis loca illustrasse: de qua re vide ad nr. 14. adde infra, lib. V. 17. pag. 791. seq. vol. VII. ed. vet.

In bibl. *Bodlei.* inter codd. oriental. Rob. Huntingtoni, nr. MMMMMDCCIIIC. tom. I. catal. codd. Angliae explanatio apocalypseos ex Senero, *Hippolyto* aliisque. — Apocalypsin esse germanam S. S. partem, probatur auctoritate patrum, in his Hippolyti in comment. in Danielem, in cod. Oecumenii in apocalypsin *Coislin.* CCXXIV. fol. 330. seqq. teste *Montfaucon* in bibl. Coisl. pag. 275. et pag. 278. *Harl.*

13. προτρεπτικὸς πρὸς Σεβήρειναν, ad foeminam aliquam, nomine *Seuerinam*, *Sam. Basnage* ad a. Ch. 222. n. 10. siue vt *Steph. le Moyne* p. 1103. w) Σεβῆραν, Philippi Arabis coniugem,

v) Vide catal. codd. Angl. et Hibern. II. inter codd. Gale, nr. MMMMMDCCCXCI. Ex illo moto fragmentum, et alia ex Theodoreti dialogis, edita sunt a Fabricio, tom I. pag. 267. sqq. — Alia fragmenta publicauit ex cod Flor. *Medic.* XIV. *Bandinius* in cat. codd. gr. I. pag. 36. sqq. et alias aliarum bibliothecarum exceriptos in Psalmos refert. In cod. III. plut. 6. f. diuersorum S. S. patrum catena in Psalmos et in cantica prophetarum est nr. XXIII. *Hippolyti* argumentum enarrationis in Psalmos praemissum, quod *Band.* l. c. pag. 90. iuris fecit publici, qui ex eodem cod. nr. XXV pag. 91. seqq. *Hippolyti* expositionem particulae hymni S. S. trium puerorum, (apud prophetam *Danielem* cap. 3.) typis excudi fecit: ibid. est oratio Manassae cum scholiis *Hippolyti* et aliorum. Vide infra lib. V. c. 17. de catena in Danielem, vol. VII. pag. 764. vet. ed. *Harl.*

w) In edit. Opp. Hippol. Fabric. I. p. 87. et p. 92. fragm gr. ac lat apud Theodoritum ex Hippolyti ep. ad Reginam s. Augustam quamdam. *Harl.*

iugem, *πρὸς Βασιλίδα τινὰ Theodorit.* dialog. 2. et 3. Iuliam Mammeam intelligit *Baronius* ad a. Ch. 229. n. 10.

14. *ᾠδαὶ εἰς πάσας τὰς γραφάς.* Odae et carmina in omnes S. scripturae libros. *εἰς παντοίας παλαιὰς καὶ νέας γραφάς. Syncell.* p. 358. *Fabr.* conf. *Fabr.* in ed. opp. I. p. 289. et pag. 85. vbi *Stephani le Moyne* et *Scaligeri* coniectanea repetuntur. *Scaliger* in priore edit. marmoris legit ΟΔΟϹ ΕΙϹ ΠΑΣΑϹ ΤΑϹ ΓΡΑΦΑϹ, in posteriore autem ed. ΩΔΑΙ ΕΙϹ ΠΑΣΑϹ etc. Sed propter litteras in marmore detritas, et quod alias incertum est, Hippolytum eiusmodi scripsisse odas s. carmina, lectio ᾠδαὶ mihi cum *Ed. Bernardo*, qui id voc. omittit legitque *εἰς ἁπάσας τὰς γραφάς*, vel, quod quidem durius aut audacius putem, *εἰς Δανιὴλ καὶ πάσας τ. γρ.* et cum *Stephano le Moyne*, qui opinatur *πρὸς πάσας τὰς αἱρέσεις*, suspecta mihi videtur. Aut si voc. ᾠδαὶ erit retinendum, id distinguendum et separandum arbitrer, ᾠδαὶ, vt peculiaris labor habeatur et intelligantur carmina in honorem dei et Iesu Christi; tum aliud opus indicetur *εἰς πάσας τὰς γραφὰς* in omnem S. S. aut potius in *varios* litteras sacras, h. e. in varia aut pleraque vtriusque foederis loca. Hinc Syncellus laudat Hippol. *εἰς παντοίας παλαιὰς καὶ νέας γραφάς.* Atqui forsan comprehendit id opus, siue genuinum, siue suppostitium, varias illas in varios S. S. libros expositiones, quae deinceps in catenis aut ab aliis scriptoribus tamquam diuersae partes diuersique Hippolyti commentarii in aliquot libros sacros habebantur, aut Hippolyto quidem tribuebantur. Hinc in cod. *Vindobon.* CLXVI. nr. I. Theodoreti interrogationibus et responsionibus de variis S. S. difficultatibus subiunctae aut intermixtae dicuntur quorundam patrum veterum expositiones; in his *Hippolyti*, *ἐκ τῶν ἑρμηνειῶν ῥητῶν τινων τῆς θείας γραφῆς.* v. *Lambecii* commentar. etc. tom. IV. col. 387. *Harl.*

15. Περὶ Θεοῦ, *καὶ περὶ σαρκὸς ἀναστάσεως.* *De resurrectione. Hieron.* et *Niceph.* IV, 31. Sed pro Θεοῦ Ed. Bernhardus et Tho. Galeus malint χριστοῦ, quia de laude Domini Salvatoris homiliam Hippolyti memorant *Hieron.* et *Niceph.* IV. 31. hist Fragmentum ex Hippolyti *περὶ ἀναστάσεως καὶ ἀφθαρσίας* apud *Anastasium Sinaitam* c. 23. Hodegi. *Fabr.* v. edit. opp. I. p. 244. et ad nr. 2. *Harl.*

16. Περὶ τ᾽ ἀγαθοῦ *καὶ πόθεν τὸ κακόν.* Fortasse *contra Marcionem*, quod memorat *Euseb.* VI. 22. et Hieron. *Nicephorus* IV. 31. *ἀντιῤῥητικὸν πρὸς Μαρκίωνα* vocat. Laudat et *Theodoritus* lib. 1. de haeret. fabulis c. 25. *Syncell.* p. 358. *Fabr.* An pars est libri de haeresibus? v. nr. 5 et 27. *Harl.*

Laudantur praeterea

17. Εἰς *τὴν ἑξαήμερον Euseb.* VI. 22. et *Hieronymo* c. 61. catalogi. *Nicephoro* IV. 31. *Syncello* p. 358. Hippolyti et Basilii vestigiis institisse Ambrosium, in iis, quae de eodem argumento scripsit, notat *Hieronymus* epist. 65.

18. Εἰς *τὰ μετὰ τὴν ἑξαήμερον. Euseb.* VI. 22. *Syncell.* pag. 358. *Niceph.* IV. 31. Vereor, ne ex his Eusebii verbis *Hieronymus* c. 61. commentarium *in exodum* exsculpserit, licet is separatum etiam commentarium in *ἑξαήμερον* et *in Genesin* commemoret, ex quo vide,

 quae

quae adfert epist. 125. ad Damasum qu. 3. de Isaaco et Rebecca: et *Leontius* Byz. I. contra Eutychem, de Bileami benedictionibus. Exstant et fragmenta *Hippolyti* in catena MS. in Genesin in bibl. Caesarea codice VII. theolog. *Fabr.* in Lambecii comment. vol. III. cod. IV. p. 35. — Varia fragmenta expositionis Hippol. in libros sacros, nr. 17-25 et 28. memoratos aliosque, aut narrationes veterum, collegit *Fabric.* in ed. opp. I. pag. 266. sqq. et in tom. II. pag. 22. — fragmentum gr. commentarii *in Genesin* ex catena MSt. bibl. Vindobon. — pag. 33. excerpta ex catena arabica in *Genesin*, litteris syriacis exarata inter *Huntingtonianos* (v. nr. 5796. et 5797. codd. Angliae et Hib. tom. I. p. 279. et 280.) et *Bodleianos* codd. et a Io. Gagnierio descripta ac lat. versa: denique fragmentum *de benedictionibus Abrahae* ex bibl. Bodleiana, a *I. Chstph. Wolfio* excerptum. — *Pentateuchus* et eius commentarius lingua arabica, charactere syriaco, ex Ephremo, Io. Chrysostomo, *Hippolyto* et aliis est quoque inter codd. orientales bibl. Leidensis. v. catal. pag. 409. nr. 7. — De aliis fragmentis, in catenis variis, harumque fide supra, cum primis in notitia codicum, iam quaedam adnotauimus. *Harl.*

19. *In Canticum canticorum.* Euseb. Hieron. Syncell. Niceph. Theodorit. dial. 2. *Anastasius Sinaita* qu. 41. vbi fragmentum insigne, quod integrius apud *Lambecium* VIII. pag. 390. [p. 828. ed. Kollar. add. cod. LXXXIX. vol. III. p. 485.]

20. *In capita quaedam Ezechielis.* Euseb. Syncell. Niceph. Extat MS. in bibl. Bodleiana Hippolyti *de dimensione templi Salomonis.*

21. *In Zachariam.* Hier. in catalogo et in Zachariam, atque Nicephorus.

22. *In Esaiam.* Hieron. Niceph. et Theodorit. dialog. I. *Fabr.* Ex hoc seruatum est fragm. *de Ezechia* in cod. *Coislin.* CLXXXXIII. in *Montfauc.* biblioth. Coislin. pag. 245. et a *Fabricio* publicatum tom. II. pag. 31. *Hippolyti* et aliorum scholia in *Iesaiam*, in cod. Paris. CLIX. 2. et CLV. ac CLVII. scholia in *Ieremiam*, ibid. cod. CLIX. 5.

23. *In Danielem.* Vide supra num. 3.

24. *De prouerbiis.* Hieron. et Niceph. Exstat MS. in bibl. Bodleiana Hippolyti expositio in illud: *Sapientia aedificauit sibi domum. Fabr.* conf. cod. Bodlei. CCLXIII. pag. 56. catal. In cod. *Coisl.* CLXXXXIII. cit. sunt *Hippolyti* et aliorum patrum scholia in *Prouerbia, Ecclesiasten, Iesaiam, Genesin* etc. v. *Montfauc.* l. mem. Ibid. in cod. CLXXXXIV. *Prouerbia* etc. cum scholiis *Hippolyti* et aliorum. *Montfauc.* ib. pag. 247. Mentionem commentarii in Prouerbia Sal. facit *Suidas* voc. Ἱππόλυτος, pag 144. ed. Küster. — Illud Hippolyti fragm. in Prouerb. IX. 1. *Sapientia aedificauit sibi domum* ex cod. Taurin. LXXXII. a Chr. Matth. Pfaffio descriptum, *Fabricius*, tom. I. opp. pag. 283. graec ac latin. euulgauit; postea ex cod *Colbertino*, (qui interdum differt a Taurin.) MCCCCL. quaestiones Anastasii complectente, reddidit illud gr. ac lat. notisque vberioribus cum criticis, codd. Taur. ac Vatic. collatis, tum inprimis exegeticis illustrauit *Carol. Christian. Woog* in progr. *Hippolyti* fragmentum ad Prouerb. VIIII. 1-5. *de sapientia domum sibi aedificante* denuo gr. et lat. edit. Lips. 1762. 4. In cod. *Vindob.* LIX. nr. 5. est quoque anonymi, (Hippolytine an alius?) explicatio Prou. IX. 1. ἡ σοφία ᾠκοδό-

ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον, καὶ ὑπήρεισε (vti contra *Fabricium* malit Woog) στύλους ἑπτά. *Harl.*

25. *De ecclesiaste.* Hieron. Ex hoc fuerit, quod in ecclesiastae II, 24. seruat MS. bibl. Bodleiana. [v. ad nr. 24.]

26. *Contra omnes haereses σύνταγμα βιωφελέστατον. Niceph.* IV. 31. *Hieron. Photius* cod. CXXI. Vide, quae supra n. 5.

27. *Capita aduersus Caium,* haereticum puta, de quo *Irenaeus* I. 35. Hebed Iesu in catalogo libror. chaldaeorum.

28. Loca quaedam *euangelii Matthaei* illustrasse Hippolytum, innuit Hieron. prooemio in Matthaeum. Atque epist. 28. ad Lucinium: [P] *De Sabbato vtrum ieiunandum sit, et de Eucharistia, an accipienda quotidie, scripsit et Hippolytus vir disertissimus. Fabr.* Hippol. etiam in *Lucae* euangelium seu quaedam loca esse commentatum, patet ex cod. XLII. *Vindobon.* (in *Lambecii* comment. vol. III. col. 163. sq.) complectente catenam seu commentar. in euangelium Lucae ex *Hippolyti* multorumque aliorum patrum opp. collectum, et ex simili codice atque collectione a *Niceta,* diacono &c. facta, in cod. Coislin. CCI. teste *Montfauc.* in bibl. Coislin. pag. 251. add. supra ad nr. 1. fin. et infra lib. V, 17. vol. VII. vet. ed. p. 775. de Macarii cat. in Lucam, et ibid. p. 788. Conf. *Eth. Andr. Frommanni* interpretatt. N. T. ex Hippolyto collectae, Coburgi 1765. 4. *Harl.*

29. Λόγοι siue *homiliae*, vt in illud, *Dominus pascit me.* Theodorit. dialog. 1. *In Helcanam et Annam,* siue principium 1. libri Samuelis id. dialog. 2. *De distributione talentorum.* id. dial. 2. *De duobus latronibus,* id. dialog. 3. *Fabr.* Loca dedit exscripta *Fabr.* tom. I. Opp. pag. 267. Parum afuit, quin *Wolf.* in ep. ad la Croze tom. II. pag. 47. Hippolyto adscriberet φιλοσοφούμενα, quae Origeni inscribi solent. In eod. tomo thesauri epistol. Lacroziani *Wolf.* de Hippol. libris et ed. Fabric. passim differit, et *la Croze* in tomo III. epp. ad Fabric. praecipue p. 123. sq. de fragmentis nouis in Renaudoti histor. patriatchar. Alexandr. p. 360. *Harl.*

His adde 30. βιβλιδάριον Hippolyti τοῦ γνωρίμου τῶν Ἀποστόλων, e quo narrationem de virgine Corinthiaca adfert *Palladius* in hist. Lausiaca pag. 152. edit. Meursii. [v. *Fabr.* ed. opp. I. p. 283. sq.] Γνώριμον τῶν Ἀποστόλων, laxius sumto *) hoc elogio, vocat etiam Cyrillus Scythopolitanus in vita S. Euthymii pag. 82. Chronicum Hippolyti laudans, de quo supra num. 1. [*Phot.* cod. CXXI. et Fabr. infra, vol. IX. p. 413.]

Alii Hippolyti.

Hippolytus, Thesei filius, de quo Euripides in Hippolyto coronato. Nam eius Hippolytus καλυπτόμενος et Sophoclis Hippolytus intercidit.

*) Siue potius, quia apostolorum collegerit constitutiones. vid. *Semler* selecta capp. histor. eccles. I. pag. 73. *Harl.*

Hippolyti duo martyres, Romae sub Valeriano Imp. circa A. C. 261. de quibus acta S. Laurentii et Martyrologia 13. August. et 2. Dec. Et tertius Carthaginiensis in Africa, de quo 3. Febr. *Fobr.* In cod. reginae Christinae *Romae* in bibl. *Vatic.* nr. MCCCCX. inter codd. Abbatiae S. Theodorici prope *Remos* atque bibl. monasterii S. Ebrulphi *Vticensis* secundum *Montfauc.* bibl. MSSt. I. pag. 46. et II. pag. 1234. B. ac pag. 1272. C. exstat *S. Hippolyti* (cuius, nescio) et aliorum *passio. Harl.*

Hippolytus sub Fabio, episcopo, presbyter Antiochenus, Nouatianismi labe pridem infectus, sed qui ecclesiae redditus, quum martyrium, imperante Decio, subiret, a schismate Nouati adstantes dehortatus est. Vide *Prudentium* περὶ στεφ. hymno XI. v. 19. seq. et *Baronium* et *Florentinium* ad Martyrolog. ac Bollandum 30. Ianuar. e quibus videbis, res Hippolyti, episcopi, cum hoc Antiocheno passim confundi.

Hippolytus Nonnus, post Ibam episcopus Edessenus, qui Pelagiam de lupanaribus ad ecclesiam et castitatem vitae conuertit, imperante Theodosio iuniore. Vide *Baron.* ad Martyrolog. 22. Aug. et 8. Oct. et 2. Dec. Huius *Nonni* res cum Hippolyto Portuensi confundit *Petrus Damiani* lib. 1. epist. 9. ad Nicolaum II. Confer *Lemonii* prolegom. ad varia sacra * 31.

Hippolytus, senator romanus, si credimus *Hieronymo*, qui eum inter scriptores ecclesiasticos, qui christianam religionem aduersus gentes defenderunt, cum Apollonio commemorat epist. [?] 84. ad Magnum y). Nisi hic vnus e duobus Hippolytis, martyribus romanis, de quibus supra. Aut vero ex Hippolyto, episcopo, vt Tillemontii suspicio est, Hieronymus fecit senatorem.

Hippolytus, Cous, a Suida laudatur in Ἱβός.

Hippolytus, Thebanus, saeculo XI. z) clarus, auctor *chronici* a CHRISTO nato ad sua tempora. Citat Eusebium, Eustathium (Antiochen.) Georgium (Syncellum) chronologos. Gregorium item Nicomediensem, et Basilium M. ac patres Nicaenos, Simonemque Metaphrasten aa), quem velut tunc adhuc superstitem Κύριον Συμεῶνα vocat. Laudatur Hippolytus, Thebanus, a *Mich. Glyca* pag. 227. Codino et aliis. Ex eiusdem chronico habet etiam Nicephorus, quae male II. 3. hist. Hippolyto Portuensi tribuit. Fragmenta

y) Sed locum Hieronymi legendum esse e codd. — *Hippolytus quoque et Apollonius romanae vrbis senator,* (non, vt vulgo edebatur, *Senatores*, quum nullus Hippolytus esset senator romanus, qui contra gentes scripsisset,) docuerunt *Fabric.* in praef. ad Hippol. Opp. tom. I. p. VI, et *Heumann* in Poecile, tom. II. lib. 3. p. 374. Posterior tamen in differt. de Hippolyto laudata §. VIII. pag. 146. not. *t.* culpat Fabric. quod in nostro bibl. gr. loco Hippolytum episcopum diversum faciebat ab illo Hippolyto, quem in epistola ad Magnum laudat Hieronymus. *Harl.*

z) *Hippolytum, Thebanum*, claruisse saeculi post Christum *decimi* posteriore parte dimidia, aliquoties tradit *Lambec.* in comment. de biblioth. Vindob vid. indic. ad vol. III. pag. 626. et IV. pag. 541. etc. *Harl.*

aa) Confer *Allat.* de Simeonum scriptis p. 37. seq. *Steph. le Moyne* notis ad varia sacra pag. 1021. sqq. *Caueum* in parte altera hist. literariae ad a. C. 933. *Combefisii* manipulum rerum CPol. pag. 3 et 4. [*Steph. le Moyne* not. ad varia sacra p. 1080.]

ta illius chronici post Sambucum [bb]), Canisium [cc]), et Lambecium [dd]) ampliora e MSS. Vaticanis graece et latine dedit *Emanuel Schelstratenus* in antiquitatibus ecclesiae illustratis Rom. 1692. fol. p. 510-513. [ee]) Sed et opusculum, quod *de XII. apostolis* sub Hippolyti

bb) Io. Sambucus edidit latine, Patau. 1556. 8. typis Gratiosi Perchacini, sub titulo *libelli de ortu et cognatione Virginis Mariae.*

cc) *Henr. Canisius*, Bauarico codice vsus, graece et latine tom. 3. Antiqu. lect. Ingolstad. 1603. 4. pag. 40. Ex Canisii editione latine cum eius notis legitur in bibl. Patrum Colon. tom. IX. A. 1618. et in supplemento bibl. Patrum Paris. 1639. apud Morell. tomo 2. pag. 806. et tom. 15. bibl. Patrum Lugd. pag 240. [auct. in *Basnagii* ed. Canisii, tom. III, p. 26. sqq.]

dd) *Lambecius* graece e codice Vindob. tom. 3. p. 46. [p. 120. seqq. ed. Kollarii ib. in cod. LIX. nr. 3. p. 261 ex chronico libro expositio, quantum temporis Iesus Christus habitarit in mundo post adsumtionem humanae naturae. Quod in fragment. cod XXIX. et in cod. XXXIV. nr. 5. in fragm. de XII. apost. Mariae baptismate et de genealogia Christi, ex Sophronii hypomnematibus, et a *Lambecio* pag 138. sqq. exhibito, dicitur Iosephus, Christi nutritius ex coniuge priore, Salome, filios filiasque suscepisse, Lambecio mota est controuersia, de qua et de celebri illa quaestione v. Kollar. ad pag. 128. et p. 138. atque *Lambecius* se ipse defendit ibid. pag. 344. sqq. in additamento V. — Tum tom. IV. in cod. CLVII. nr. VI. ex chronico Hippol, testimonium, quod B Virgo Christum pepererit anno aetatis XVI. et post supplicium Christi vixerit annos vndecim. etc. — In tomo V. p. 231. 240. 361. et 488. in cod. CCXXXXII. nr. 3. cod. CCXLVI. nr. 4. cod. CCLVI. nr. 3. et cod. CCLXXXIII nr. 21. est fragment. de genealogia Mariae. Idem fragment. est in cod. IX. nr. 1. ex quo *Lambec.* tom. VIII. pag. 133. titulum et principium reposuit, et adnotauit, *Io. Sambucum* ex hoc codice, quondam suo, illum libellum *latine* vertisse et primum edidisse Patauii 1556. 8. *Harl.*] — Add *Allatium* de aetate et interstitiis in collatione Ordinum apud graecos pag. 50. Etiam Hippolyti, historici, fragmentum, in quo Salome Iosephi *δευτέρη γυνή* adpellatur; a Salmasio sibi communicatum refert *Andreas Riuetus* tom 3. Opp. p 640. Citat et *Turrianus* in apologia pro domo Lauretana aduersus Vergerium, et in scholiis ad l. 2. Constitutionum apostol.

ee) Fragm. recudi fecit Fabricius gr. cum versione lat. *Emanuelis a Schelstrate* in tom. I. opp. Hippol. pag. 46. sqq. cum variis lection codicum Vaticanorum ac Vindoboneus. et ed. Canis. Addidit fragm. *de tempore, quo euangelistae sua condiderunt euangelia*, ex cod. *Taurin.* ac fragmentum, quod *Henr. Canisius* tom. III. lection. antiq. ex cod. msto Bauarico edidit latineque vertit, et praemisit testimonia Mich. Glycae, Nicephori Callisti et Stephani le Moyne. Add. *Fabr.* in cod. apocrypho N, T. I. pag. 41. — Chronicon est quoque in bibl. patrum vol. IX. part. I. pag. 1006. Colon. Agrippinae 1618. fol. etc. — In cod. *Taurin.* CCCII. fol. 61. est fragm. chronicorum Hipp. Thebani, *de genealogia deiparae*, quod confector catal. codd. gr. p. 392. obseruat, in multis discrepare ab iis, quae habentur in vltima (Basnagii) editione Canisii tom. III. part. I. Ibi autem legitur pag. 20-40. graece ex cod. Bauar. CLXVIII. cum versione lat. et Basnage in praef. copiosus est de Hippolyto illo et variis fragmentis codd. — Idem fragment. est in cod. *Escorial.* teste *Pliiero* in itiner. per Hispan. pag. 173. In *Montfauconii* bibl. MSStor. multi codd. in quibus Chronicon Hippolyti inest, designantur; e. gr. *Romae* in bibl. *Vatic.* intra codd. Claudii Estiennot, (tom. I. pag. 134. A.) in bibl. *Cassinensi* fragment. (I. pag. 220. D.) — in bibl. Abbat. S. Petri de Selincurti dioec. *Ambianensis* (II. pag. 1200. B.), vt mittam codd. Vindobon. Bodlei. Paris. et Coislin. ab eo quoque memoratos. In bibl. enim publ. *Paris.* cod. MCVII. de cognatione B. M. virginis et S. Elisabethae disquisitio. Fragmenta in cod. XXXIX. MLXXXIV. et MDLV. In cod. *Galei* nr. MMMMMCMLIII. cat. tom II. pag. 188. fragmenta ex Hippolyti historia chronica, editis auctiora. — *Romae* in bibl. coenobii S. Basilii, chronici fragm. cum Anastasii quibusdam, teste *Montfauc.* in diario ital. pag. 216. — Excerpta ex chronico Hippol. Thebani de incarnatione Christi, de annis, quos vixit B. Virgo, de Iohanne Baptista, euangelista etc. *Oxon.* inter codd. *Barocc.* cod. CXXXXII. nr. 18. (catal. codd. Angliae etc. I. p. 18.) — de genealogia B. Virginis, ib. pag 162. inter codd. *Selden.* nr. MMMCCCLXXII. *Harl.*

lyti nomine e codice regio laudat Cotelerius ad lib. IX. recognitt. Clementis §. 29. atque integrum vulgauit cum versione sua et notis *Franciscus Combefisius* in auctario nouo bibl. Patrum tom. 2. Paris. 1648. fol. 831. et quae *de LXXII. discipulis* habet *Baronius* ad Martyrolog. Roman. IX. April. et in Annalibus ad a. C. 44. n. 38. et a. 58. n. 56. citans libellum Hippolyti, quem graece habuit Sirletus, ex Hippolyti, Thebani, chronico petita videntur ff). [?] Ille de duodecim apostolis libellus e Combefisii versione latine recusus est tom. 3. bibl. Patrum Lugd. p. 265. cum quo conferendi indiculi de iisdem apostolis sub Dorothei vel Sophronii vel Epiphanii, vel nullo etiam auctoris nomine exstantes in MSS. editique cum Oecumenio in epistolas Paulli, vel a *Cangio* ad calcem chronici paschalis p. 434. 437. a *Cauco* in parte 1. hist. litterariae ad a. C. 303. et a *Coteleria* ad constitutt. apostol. lib. 2. c. vlt. Conferendus etiam cum Baronianis illis, libellus Pseudo Dorothei de LXXII. discipulis. Hippolyti chronologiam euangeliorum et *χρονογραφικὰς διδασκαλίας* memorat *Montfauconus* p. 261. et 511. palaeographiae graecae.

[De oppido S. Hippolyti eiusque reliquiis, v. *Lambec.* commentar. etc. tom. II. pag. 287. sqq. ibique Kollar. et p. 632. *Harl.*]

Hippolytus, Florentinus, Ord. Minor., qui circa a. C. 1249. scripsit de miraculis S. Aemilianae siue Humilianae, Florentinae de Cerchis, quod scriptum exstat in actis sanctor. ad XIX. Maii tom. 4. p. 403.

[Sunt adhuc alii *Hippolyti*. Iis, quos Fabric. in nota *e* ad h. paragr. nominauit, praetermissis: *Petronius Hippolytus*, cuius expositio in artem generalem Raymundi Lulli exstat in cod. Taurin. etc.

Hippolyti et Laurentii S. S. monasterii Fauentinae ciuitatis tabularium etc. in cod. MLXXXIV. bibl. *Venetae* S. Michaelis; et in cod. LI.

Hippolytae Sfortiae, filiae Francisci Sfortiae, ducis Mediolanens. oratio lat. a. 1459. coram pontif. rom. Pio II. habita et excusa in orationum Pii II. quas collegit *Mansius* pag. 192. conf. *Mittarellum* de codd. illius bibl. col. DVIII. et exstiterunt procul dubio alii eiusdem nominis homines nobiles atque ignobiles: sic *Petr. Helyot,* (mort. 1716.) Monach. Franciscan. in ordine suo nomen *Hippolyti* accepit: vt mittam nomina ficta *Hippolyti a colle*, *Hippolyti a lapide*, de quo v. *Heumanni* conspect. reipubl. litter. cap. VI. §. 37. vet. edit. aut cap. III. §. 146. pag. 456. sqq. nouae edit. ab Eyringio curatae ornataeque. *Harl.* XXVI.

ff) Hippolyt. de *duodecim apostolis*, *Venet.* in bibl. Veneta Marc. cod. CCCCXCVIII. (catal. codd. gr. pag. 261.) — in bibl. *Coislin.* cod. CXX. et CCLVIII. de XII. apost. et LXX. discipulis: cod. CCLXXXXVI. de XII. apost. (v. *Montf.* bibl. Coisl. pag. 194. 304. et 413.) — inter codd. *Gale*, nr. MMMMMCMXXXXI. — de XII. apost. et de LXX. discipulis inter codd. *Barocc.* nr. CCVI et inter aduersaria Ger. Langbaeni, nr. XI. (secund. catal. cit.) — *Romae* in bibl. *Vatic.* (*Montfauc.* bibl. MSStor. I. p. 129. A. — *Florentiae* in cod. Medic. XIII. n. 10. plut. LVI. (*Band.* II. pag. 309.) *Fabric.* in Opp. Hippol. tom. I. pag. 20. seqq. adpend. edidit particulas de XII. apostolis cum versione lat. et notis Fr. Combefisii suisque, et de LXX. apostolis gr. ex cod. Baroce. ac lat. — *Hippol.* euangeliorum chronologia in codd. *Paris.* XLVIII. CLXXVII. et CLXXXVI. — Septuaginta hebdomadum expositio (in Daniele,) ibid. cod. CLIX. adde infra libr. V. cap. 4. de Dorotheo, vol. VI. pag. 146. edit. vet. *Harl.*

XXVI. ORIGENES, Alexandrinus, a philosopho platonico huius nominis, cui Plotinus adsurrexit, diuersus gg), licet et ipse philosophiae hh) atque humanioris omnis litteraturae callentissimus. Natus est circa a. C. 185. (Commodi VI.) patre Leonida ii), qui martyrium subiit a. C. 202. (Seueri X.) cumque a duodeuicesimo aetatis anno saeculares et sacras litteras in patria multis ad ipsum concurrentibus [¶] exposuisset, grammaticae disciplinae professione se abdicauit, atque Clementi Alex. praeceptori suo kk) in munere *Catechetae* siue Magistri *κατηχήσεων publici* successit, docuitque ibi, donec circa a. C. 231. aetatis 46. per inuidiam episcopi Demetrii, paulo post defuncti, Alexandria expulsus, aliquo tempore deinde versatus est Caesareae, vbi circa a. C. 228. aetatis 43. ordinatus presbyter ab illius regionis episcopis Alexandro et Theoctisto ll) fuerat. Antiochiam circa a. C. 218. vocauit Iulia Mammaea Alexandri Seueri mater mm), ab eo edoceri cupiens, a quo tempore Philippo etiam Arabi eiusque coniugi Seuerae per litteras innotuit. Interim sub Maximino et maxime sub Decio urgente persequutione multis modis vexatus nn), inque varia loca profugere coactus, denique obiit

gg) Vide, quae supra l. IV. ad vitam Plotini scriptam a Porphyrio cap 3. et 14. [pag. 97. et 116. vol. IV. vet. edit. et quae ego notaui ad vol. III. pag. 180. seq. et ad vol. V. pag. 698. not. *gg*. *Harl*] Meminit et alterius *Origenis* illius *Longinus* apud Porphyr. in Plotini vita c. 20. Hierocles apud Phot. cod. CCXV. p. 285. et *Proclus* II. 4. Theol. Platon. Fuit et *Origenes*, ad quem S Nili epistola III. 280. et *Origenes*, monachus, Antonii discipulus. Sozom. VI. 30. Palladius Lausiaca (cap. de Pambone,) qui pag. 26. Presbyterum et Oeconomum vocat. At enim commentitii sunt 1) Origenes haeresiarcha, quem ab Adamantio diuersum faciunt Augustinus et Io. Damascenus, Epiphanio, (qui dubius saltem fuit,) nimium tribuentes. Vide *Cotelerium* notis ad Damascen. tom. I. monument. eccl. graec. p. 778. *Huetium* pag. 5. Origenianor. et *Latinum Latinium* in bibl. sacra et profana p. 78. 2) *Origenes* episcopus Manbagensis, Iustiniani imp. aetate in Synodo CPol. ob Metempsychosin adsertam negatamque resurrectionem damnatus, de quo *Eutychius* tom. 2. Annal. pag. 171. 175. 3) *Origenes* Syrus, ab auctore Praedestinati c. 42. confictus, cui c. 43. nouo errore Origenem Origenianorum auctorem subiungit, ab eoque distinguit Origenem, Catholicum tractatorem. De *Adamantio* iuniore Marcionitarum aduersario vide infra, vbi de dialogo Origeni tributo contra Marcionitas. De *Adamantio* Iudaeo Iatrosophista, cuius Physiognomica exstant, dixi lib. 3. c. 5. §. 38. [vol. III. p. 323. sq. *Adamantius*, episcopus Cynopolites, qui subscripsit concilio Nicaeno, vid. acta in tom. I. Conc. p. 310. *Adamantius Martyrius*, ap. Cassiodor. de orthogr. cap. 5. sqq. *Adamantio* cuidam inscripsit Isidor. Pelusiota ep. 141. lib. I. et IV. epp. 5. et 221. vid. *Heumann* paullo post a me citatum. *Harl.*

hh) *Euseb.* VI. 18. hist. *Hieronymus* de S. E. cap. 54. *Vincentius Ler.* c. 23. commonitorii. Suid. in Ὠριγένης. Cedrenus etc.

ii) *Euseb.* VI. 1. *Epiphan.* LXIV. 1. Confer. martyrologia et Henschenium 22. April.

kk) *Euseb.* VI. 6. *Photius* cod. CXVIII.

ll) *Theotecnum* vocat Photius loco laudato.

mm) *Euseb.* VI 21. hist. qui Origenis epistolarum ad Philippum Arabem ac Seueram etiam meminit VI. 36. Confer *Tillemont.* ad vitam Orig. nota 16.

nn) *Euseb.* VI. 39. Plura de Origenis vita qui desiderat, librum sextum *Eusebii* hist. et primum Origenianorum Huetii adire poterit, ne dicam omnes, qui de rebus ecclesiae tertii saeculi, vel de scriptoribus ecclesiasticis scripserunt, *Tillemontium* praecipue tom. 3. memor. hist. eccles. parte 3., ac Caueum tum in Patrum vitis tum in hist. litteraria. De dogmatibus Origenis fuse disputat praeter *Natalem Alex.* Sec. 3. c. 3. artic 12. et diss. 16. idem *Huetius* libro secundo, Centuriatores Magd. tom. 3. p. 181. sq. aliique peculiaribus scriptis infra a me laudandis. *Ego miror*, inquit *Sulpicius Seuerus* dialog. 1. c. 6. *vnum eundem-que*

obiit Tyri a. C. 253. [oo]) aetatis 69. f. 70. paullo ante Galli et Volusiani obitum. Vir, Athanasio etiam iudice [pp]), θαυμαστὸς καὶ φιλοπονώτατος, vtque quam plurimorum egregiorum operum atque innumerorum scriptorum auctor, vnde et *Adamantium* cognomento ac *Philoponum* vel *Chalcenterum*, vel τὸν συντάκτην aut συντακτήριον adpellatum fuisse constat [qq]). *Orige-*

que hominem tam diuersum a se esse potuisse, vt in ea parte, qua probatur, neminem post Apostolos habeat aequalem, in ea vero, quae vere reprehenditur, nemo deformius doceatur errasse. Hinc illud apud *Cassiodor.* c. 1. institut. diuinar. *vbi bene, nemo melius, vbi male, nemo peius. Fabr.* *Petri Dan. Huetii Origeniana* primum praemissa sunt illius editioni Origenis, et quarto tomo de la Rue adiecta. Opus illud amplum eruditumque, (quamquam multi VV. DD. ipse de la Rue in praef. ad tom. I. p. 6. praecipue in notis additis haud pauca Huetii iudicia commentaque reiiciant), constat tribus libris. In primo agitur de vita, factis, moribus obituque Origenis; in altera, de eius eruditione, doctrina, dogmatibusque, et controuersiis super illa motis, magnaque animorum contentione etiam post Origenis mortem agitatis, subiuncto doctrinae examine, et historia fortunae, quam illa habuit: in tertio denique de Origenis scriptis. — Praeter ea consuli possunt *Bayle* in Diction. cum additamento, tom. III. edit. quintae, pag 538-547. *Stolle* Nachricht von den Kirchenvätern, (qui et placita Origenis recenset, et alios memorat, qui possint conferri,) pag. 138. seqq. — *Oudin.* de scriptoribus eccles. I. col 231. sqq. Natalem Alexandrum in multis, Semlero animaduertente, sequutus. In cap. I. enarrat vitam variamque Origenis fortunam: in 2do et 3tio cap. perseq itnr Origenis scripta: in 4to agit de Hexaplis Origenis; in 5to de eius erroribus: in cap. 6to denique de eius morte et apologistis. — De vita, fatis, et doctrina erroribusque Origenis, et quae viri docti vario tempore modoque de eo iudicarint, addito singularum opinionum ac sententiarum examine, (in tres autem classes dispescuntur iudicia de Origene,) aliisque rebus copiose disseritur, multa ad laudem aut excusationem Origenis adferuntur, inprimis defenditur ille ab iniuria opinionis et fabula condemnationis aeternae atque infamia haeretici, neque tamen reticen ur eius ?iam vitae, (quod semel ipse exsecuerit,) quam doctrinae naeui; denique breuiter agitur de *Origenianis* aut *Origenistis*, (quos quidem Lamb. Danaeus discernere malit,) in *D. Io. Meisneri*, Prof. Witteberg. disp. seu tractatu theologico de Origene et Origenianis. Editio secunda, Witteberg. 1712. 4. (primum prodiit et sub Meisneri praesidio ventilata est a *Io. Fechtio*, 1665. 4.) — *Iac. Brucker* in historia critica philosophiae, tom. III. pag. 428-549. et in adpend. seu vol. VI. pag. 67. sqq. — *Io. Ge. Walch* in hist. eccles. N. T. pag. 954-971. qui, vti *Hamberger* in zuverl. Nachricht. part. II. p. 574-587. et *Saxius* in Onom. part. I. pag 358 sqq ad alios quoque prouocat. — Sub eiusdem *I. G. Walchii* praesidio *Christianus Gaupp* tuitus est Vindicias Origenis in doctrina de diuinitate Christi, Ienae 1737. 4. — Historice et critice vitam, praecipue dogmata atque opiniones Origenis persequitur *I. Sal. Semler* in prolegg. ad vol. II. Baumgarten theologiae polemicae §. 62. sqq pag. 156-209. add. eiusdem *nouas Obss.* quibus studiosius illustrantur potiora capp. historiae et relig. christianae vsque ad Constantin. M. (Halae 1784. 8.) §. 58-61. Excerpta ex tribus Origenis libris longiora dedit, adspersis animaduersionibus *Christian. Frid. Rössler* in Bibl. der Kirchenväter, tom. II. pag. 76-287. Ex his aliisque, quae in fine huius sectionis citantur, ser?ptis hauries, qui plura de nostri vita, itineribus et fatis, item de placitis, methodo interpretandi atque docendi, de eius aduersariis et sectatoribus erroribusque et de controuersiis diuersisque VV. doctorum iudiciis, scire auet. *Harl.*

oo) Confer *Euseb.* VII. 1. hist. et *Sam. Basnage* ad a. C. 203. n. 12. et 18. [*Stolle* pag 142. §. VI.]

pp) *Athanas.* apud Socratem. VI. 13. hist.

qq) Cur *Adamantius* dictus fuerit Origenes, scriptores et veteres et recentiores non consentire ab Huetio, Walchio aliisque satis superque est declaratum. Vulgarem tamen sententiam, *Adamantii* cognomen ideo ipsi impositum fuisse, quod esset *homo durus et inuicti laboris*, reiicit *Heumann* in conspectu reipubl litterar. cap IV. § 17. p. 88. vet ed. aut ex ed Eyring. part. II. cap. I. § 27. p. 151. (et praeiuit quodammodo Erasmus Roterod.) ac tuetur effatum *Eusebii* H. E. VI. 14 ex eoque

Origenem post apostolos ecclesiarum Magistrum nemo nisi imperitus negat, inquit Hieronymus praef. ad librum de nominibus hebr. Atque prooemio tradit. hebr. in Genesin; *Vellem cum inuidia nominis eius habere etiam scientiam scripturarum.* Equidem inter sanctos confessores CHRISTI nomen eximium mereri poterat, multa et grauia pro eius nomine libenter passus, et magnis in ecclesiam meritis, praeclarisque in sacras litteras et aduersus ethnicos atque [P] haereticos monumentis vitaque proba et abstinente inclutus, tamen, qui viuus admirationi fuit Christianis omnibus, post mortem tot et tam grauium errorum, tamque atrociter postulatus condemnatusque [rr]) est, vt tota fortasse ecclesiastica historia nullum praebeat aliud simile exemplum viri, qui διὰ εὐφημίας καὶ δυσφημίας similiter inclaruerit. Neque ideo negauerim in eius scriptis reperiri, quae vel Arianis vel Pelagianis grata esse potuerunt, multa etiam alia mira et parum solida placita ab eo ingeri, ne dicam allegoriis aliquando plus iusto indulgeri: certum tamen esse pariter existimo, alia illius commodam pati interpretationem, si aequus lector accedat, alia, (quod Pamphilo, martyri olim multisque aliis animaduersum fuit,) ab haereticorum fraude esse interpolata, alia denique philosophorum et haereticorum theoriis consentanea tantum proponi ab eo, vt a Clemente in Hypotyposeon libris, magistro Origenis, factum est, non adfirmari ac statui [ss]). Itaque et Athanasius de Synodi Nicaenae decretis tom. I. pag. 277. distin-

Cc 2

eoque *Hieronymi* catal. cap. 54. non cognomen, sed nomen, hoc fuisse Origeni, monetque, illum ab Hieronymo interdum simpliciter vocari *Adamantium*, et alios ex antiquitate adducit *Adamantios*. *R. Simon* in nonorum bibliorum polyglottorum synopsi Vltraiecti 1648. 8. fictum nomen *Origenis Adamantii* sibi sumsit. *Harl.*

rr) In Synodo CPol. secunda anathematismo II. a. C. 553. Confer *Euagrium* IV. 38. et ibi Vales. *Henricum Noris diss.* de Synodo V. cap. 6. vbi Halloixium refellit, acta Synodi V. corrupta nomenque Origenis insertum caussantem, quibus sexta et septima Synodus in errorem tracta fuerit, p. 390. Origenis defensi. Imperatorum rescripta ac Principum responsa aduersus Origenistas memorant *Hieron.* I. aduersus Rufin et *Anastasius Papa* epist. ad Iohannem Hierosol. [Cf. *C. Gu. Fr. Walch.* hist. haeres. t. VII. p. 660. ss.]

ss) De erroribus, qui imputantur Origeni, de eius immodico allegoriarum studio, de interpolationibus, a Rufino aliisque vel viui adhuc Origenis inimicis factis, in vtramque interdum partem, et copiose disputatum est ab Huetio, Oudino, Walenio et reliquis supra laudatis viris doctis, ac de la Rue in praef. ad tom. II. qui contra Huetium de allegorica Orig. interpretatione differit p. XX. sqq. *Petauius* quidem Origenem arguit, de Filio et Spiritu S. impie absurdeque sensisse, eumque, vt aetate Arium antecessit, sic impietate parem, immo impii dogmatis auctorem illi fuisse; quam adcusationem iniquam falsamque esse, docuit *Semler* l. c. p. 178. not. 182. qui pag. 172. sqq. Origenis doctrinam de Christo vberius exposuit, et, quae cum *Bull.* in defensione fidei nicaenae, sect. 2. de filii τῷ ὁμοουσίῳ cap. 9. et sect. 3. cap. 3. ad doctrinam Origenis vindicandam, tum *Whiston* in: Account of the primitiue Faith pag. 72. 154. etc. contra Bullum, protulerunt, sub examen vocauit. Contra Whistonum aliosque pro Origene huiusque allegorica S. S. interpretatione *Woolston* duas epistolas lepido at barbaro sermone scriptas edidit sub ficto nomine: *Origenis Adamantii Renati epistola* (I. et II.) ad doctores Whithbeium, Waterlandium, Whistonium aliosque litteratos huius saeculi disputatores; circa fidem vere orthodoxam et scripturarum interpretationem, Londini 1720. summa illarum epistolarum et exempla elegantiarum latinarum Woolston. collecta et excerpta leguntur in *Baumgarten*, Nachrichten von einer hallisch. Biblioth. tom. I. pag. 537. seqq. — Ex fontibus Origenis manasse haeresin Pelagianam, et Rufinum Origenistarum caussam iuuisse vertendo fraudulenter Origenis libros περὶ ἀρχῶν, auctore Hieronymo, contendit quoque *G. I. Vossius* in historia de controuersiis, quas Pelagius eiusque reliquiae mouerunt lib. I. cap. 3. pag. 6. sqq. edit. II. Amstel. 1655. 4. et passim Origenis placita profert examinatue: adde *Huetii* Origenianor. libr. I. cap. 4. sect. I. §. 23. De *Rufini* interpretis perfidia

distinguit inter ea, quae Origenes scripserit *ζητῶν καὶ γυμνάζων*, et quae *ὡς αὐτὸς φρονῶν καὶ ὁρίζων*. Vnde inconstans in decretis suis ac *παλίμβολος* quibusdam visus est, vt Timotheo presbytero et S. Maximo. Vide *Cotelerii* monumenta tom. III. pag. 417. 643. et Rufinum invectiua I. p. 386. edit. Marciauaei. Haec si obserues, multa accusationum capita concident. Allegoriae vero sic ab Origene adferuntur, vt litteralem scripturae sensum tamen nemo fortasse veterum vel inquisiuerit attentius, vel maiore luce perfuderit ‹‹): nec obscu-

dia atque interpolationibus iam Hieronymus, et postea permulti sunt conquesti. v. *Huetium* l. c. cap. 3. qui tamen §. 16. demonstrandum iuit, Rufinum immerito fuisse reprehensum ab Hieronymo propter inscriptum Origenis apologiae Pamphili nomen; tum libr. III. sect. 2. et 3. etc. *Meisneri* et *Fechtii* disp. mem. §. 33. sq. 61. etc. Latius disseruit ostenditque *Semler* l. c. §. 63. qui tamen pag. 167. not. 163. Rufinum a crimine oscitantiae vindicauit in vertendo loco quodam, quem *Grabius* in spicilegio patrum saec. I. p. 128. protulit. In primis memorandi sunt *Iustus Fontaninus* et *Io. Fran. Bernard de Rubeis*. Prior in historia litteraria Aquileiensi, (Romae 1742. 4.) in libro quinto de scriptis a Rufino Romae editis, capp. 1-7. copiosus est de libris Origenis a Rufino latine versis et de acerba controuersia ab Hieronymo illi mota: (de qua etiam *Dom Jean Martianay* in: La Vie de St. Jerôme, Prêtre solitaire et Docteur de l'Eglise, Paris 1706. 4. libro VIII. est copiosus.) Idem, quoad fieri potuit, defendit Rufinum a criminibus Hieronymi, Desiderii Erasmi aliorumque. A posteriore scriptae sunt *Dissertationes duae* prima de *Turranio* seu *Tyrannio Rufino*, monacho et presbytero: altera, de vetustis liturgicis aliisque sacris ritibus, qui vigebant olim in aliquibus Forojuliensis prouinciae ecclesiis. Venetiis 1754. 4. In priore dissertat. *Bern. de Rubeis* persequitur vitam itinera, scriptaque Rufini eiusque cum Hieronymo simultates; quando et quibus locis Rufinus libros Origenianos verterit, aut contra Hieronymum acuerit stilum, curatius definire studet; agit quoque (cap. XV.) de *Theophilo Alexandrino*, qui bellum acerrimum in Origenem conflauit ac Nitriae monachos, veluti Origenistas, et Origenis errores damnauit: tum quando synodi, in quibus placita Origenis reiiciebantur, sint habitae, inquirit, multaque alia, ad historiam Origenis ac Rufini illustrandam, docte refert: a Fontanino autem frequenter facit discessionem. In *definitionibus fidei orthodoxae*, quas gr. ac lat. edidit *Montfaucon* ex cod. in biblioth. Coislin. p. 265. sq. est formula iurisiurandi, quo christianus adigitur ad probandam synodum CPolitanam sub imp. Iustiniano contra Origenem habitam, et ad damnandos Origenis aliorumque, quorum nomina posita sunt, errores. — add. *Lambec.* de B. Vindob. vol. VIII. pag 916. sqq. infra vol. XI. p. 29. — *Roesler* denique l. c. pag. 78. sqq. arbitratur, corruptelas et mutationes, ab aduersariis Origenis, de illis iam conquestis, factas, et numero pauciores et grauitate fuisse leuiores, quam vulgaris esset opinio, atque a Rufino ea potissimum loca fuisse mutata et interpolata, quae Origenem in suspicionem Arianismi adduxissent. Defensio Origenis est in cod. *Vatic.* v. *Montfauc.* bibl. MSSt. I. pag. 101. nr. 1054. — Vita Origenis, in cod. Lipsiensi bibl. Paulinae, teste Fellero, p. 74. catal. Lips. *Harl.* [Ad omnem illam controuersiam cfrr. *Walch.* fil. in hist. haer. t. VII. p. 362. ss. qui multorum errores correxit, et *Schröckh.* hist. eccl. tom. X. p. 108. ss. XVII p. 41. ss. *Beck.*

tt) Origenem in studio allegoricae interpretationis excessisse modum cum detrimento grammatici sensus, nec sine periculo veritatis diuinae, negari haud poterit, et a viris doctis abunde demonstratum est. v. *Gilberti Cognati* (Cousin) *Nozereni* Opp. multifarii argumenti etc. Basil. 1562. tom. II. pag. 9 sqq. obseruation. in allegorias Origenis lib. vnum, in primis *Huetium* II. cap. 2. quaest. 13. sed fatendum est, nonnullos fuisse sollertiores et copiosiores in reprehendendo quam laudando Origene. Atque *Ernesti* illius Vindicias suscipiendo ita perfunctus est negotio, in disput. *de Origene, interpretationis librorum S. S grammaticae auctore*, (in Opusculis philolog. et criticis; Lugd. 1764. 8 pag. 288. sqq.) vt eius in grammaticam interpretationem librorum sacrorum merita scite pulcreque demonstraret, lateque doceret, Origenem primum ad libros diuinos grammaticorum more tractandos adiecisse animum, et, quidquid vetustas christiana in hoc genere, praesertim, quod ad N. T. libros attinet, boni habeat, id prope omne esse ab Origene prospectum. Illius,

obscurum est, tot illustres Origenis criminatores et condemnatores strenue tamen eius vsos commentationibus, eaque ad verbum in sua scripta transtulisse. De aeterna salute Origenis perplacet mihi *Io. Dallaei* modestia [uu]) bene de illa sperantis neque audentis [?] eum sempiternis suppliciis adscribere, licet in prato Spirituali c. 26. quod citatur a VII. Synodo et a Iohanne Diacono lib. 2. c. 45. vitae B. Gregorii narratur reuelatio, qua Origenes visus est in Gehenna ignis cum Ario et Nestorio aliisque haereticis [vv]): et licet *Io. Picus Mirandulae Comes* a censoribus [ww]) notatus olim fuerit, veluti temerarium aliquid ac haeresin sapiens statuisset, quod scripserat, *rationabilius esse credere Origenem esse saluum, quam credere ipsum esse damnatum.*

Codd. et scripta Origenis, graece edita.

[Insignis numerus est *codicum MSSt.*, in quibus vel opera quaedam vel particulae fragmentaque Origenis sunt seruata. In *catenis* praecipue frequens fit illius mentio et loca fragmentaque occurrunt permulta, (quae quidem *omnia*, quibus nomen Origenis est adpictum, num reuera eum habuerint parentem, iam alii dubitarunt, vti ex indicibus scriptorum, in *catenis* citatorum, in vol. VII. vet. edit. cognosci potest. Contra inter alia, in catenis excitata, fragmenta, quorum auctores non indicantur, forsan latent vere Origeniana. *Montfaucon* in bibliotheca biblioth. MSSt. nubem paene excitat librorum Origenianorum in codicibus custoditorum; sed rarius addit, num codd. sint graeci, an, quorum plurima esse videntur, latini: quare nec ego possum definire. Ego vero, vt chartae et tempori parcam, primum nominabo codd. in quibus vel plura Origenis scripta continentur, vel quibus nulla certa addita est notitia; siue latine versi sint libri, sine graeci. Teste igitur *Montfauconio*, a quo incipiam, in tom. I. et II. sunt in biblioth. *Vaticana Origenis* opp. cod. CCIV-CCXIV. (tom. I. pag. 48. B.) — *Romae* in bibl. Ottobon. *Orig.* quaedam, homiliae et *contra Celsum.* (I. p. 183. C. et 186. A. B.) — In bibl. *Cassinensi*, *Orig.* in Iesum Naue, Genesin et Leuitic. et hom. in Genesin. (I. p. 217. D. 218. D.) in Gen. Numer. epp. Paulli, bis etc. (ibid. p. 226. C.) — Flor. in bibl. canon. regul. *Fesulana.* Orig. in S. S. tom. II. (I. p. 418. B. et

Cc 3 p. 431.

lius autem studium allegoricae interpretationis, partim manauit ex eius natura et mentis agitatione, et quod, (aliis iam obseruantibus, v. *Walch* pag. 963. sq.) magis ingenio et vi, multas rerum imagines formandi valuit, quam iudicio. *Harl.* Cfr. *Koerner. Rosenmüller.* aliique infra laudandi.

uu) *Io. Dallaeus* aduersus Cotibium, a quo Origenes *sanctus* vocatus erat: quod quum ecclesiae moribus contrarium esse ostendisset, negat tamen, ideo se Origenem damnatis ad aeternos ignes adnecere: *A Dieu ne plaise, qu' une si iniuste presomtion me soit jamais entree dans l' esprit. Je laisse au Seigneur ses secrets, et ne suis pas si hardi que de m' emanciper à definir ce que nul homme ne peut savoir avec une certitude de foy. Mais au reste s'il nous est permit de iuger de ces choses par les apparences, je croy d' Origene ce que j'en souhaite, que Dieu, dont les misericordes sont infinies, luy à pardonné ses erreurs, et n'a pas laissé perir avecque les infideles un vaisseau qu'il avoit orné de dons admirables, et dont tout ce que nous avons des veritables ouvrages ne respire qu'une foy et une pieté singuliere, et ou les erreurs mesmes dont ils sont quelques fois tachez (car on ne le peut nier) sont toujours accompagnées d'une modestie et d'une humilité ravissante, pour ne point parler de ses vertus et de la pureté de sa Vie.* Confer plura in hanc sententiam apud *Baelium* in dictionario, vbi de Origene.

vv) *Bellarmin.* II. 8. de purgatorio.

ww) Vide *Io. Pici* Apologiam p. 131. seq. Operum. [add. *Steph. Binetum* infra, sub fin. laudatum et *Walch* l. c. p. 962.]

p. 431. A.) — *Florent.* in bibl. Camaldulens. B. M. in Genesin. (I. p. 413. C. et p. 430. D.) — In bibl. S. Marci Dominicanor. sunt plures codd. lat. *Orig.* homil. in Leuitic. XV. super cantica cantic. interpr. Hieronymo; homiliae IX. in librum Iesu Naue bis; *Orig.* Periarchon, Rufino interprete bis; Rufini defensio Origenis. *Orig.* super Lucam, Hieron. interprete; — *Orig.* tractat. in ep. ad Romanos *Rufino* interpr. (v. infra nr. 17. script. latine editor.) bis — in Ezech. interpr. Hieronymo, bis — Expositio in Genesin, et homil. IX. in Genesin; in Leuiticum, interpr. eodem. — Hieronymi versio opusc. Orig. in epithalamicis. (I. p. 420 et 421. — *Cesenae* in bibl. fratrum minorum, *Origenis* breuiarium a S. Hieronymo translatum, (sic I. p. 433.) — *Mediolani*, in bibl. Ambros. *Orig.* exercitatt. de perfectione spirituali. (I. pag. 494. A.) — it. homiliae in Gen. Exod. Leuitic. et Ioannem; expositiones ep. Paulli ad Rom. — rursus in Pentateuch. in Canticа, de S. Magdal. bis (I. p. 521. E.) — *Mutinae* Orig. opera, cod. saec. X. et commentaria. (I. p. 531. E. 532. A.) — *Lipsiae* in bibl. Paullina, *Orig.* quaedam, et in scripturae locos. (I. p. 594. E. 595. A.) — *Londini* in bibl. regia, *Orig.* homiliae in multos S. S. locos et Homiliae. (I. p. 627. D. 628. A.) — in bibl. *Cotton. Orig.* homiliae. (I. pag. 6;c. D.) — In bibl. Monasterii S. Germani a Pratis, (*San-German. (Orig.* in V. T. tum in Pentateuchum; in Numeros; in Cantica, bis; Periarchon; apologeticum Pamphili pro Origene; epitaphium Origenis; — Opera aliquot; *Origenis*, Augustini etc. homiliae, quater. (II. pag. 1128-1130.) — In Abbatia S. Petri de *Selincurte*, dioec. *Ambianens. Orig.* homiliae in libr. Iudicum, in Cantica, Isaiam, Ierem. Ezechiel. in Cantica, pars altera. (II. pag. 1197. D.) — In bibl. *Gemmeticensi*, homil. in V. T. bis. et in Matthaeum. (II. p. 1207. sq.) — In Monast. S. Albini *Andegauensis*, cod. LXII. Orig. expositión. in V. T. (II. p. 1223.) — In Abbatia S. Theodorici prope *Remos*, *Orig.* purgatio, praefixa eius homiliis super V. T. Homiliae 16. in Genesin; 13. in Exodum; 28. in Numeros; in Iosue hom. 26. cum prologo Hieronymi; in libr. Iudicum, hom. 9. in I. librum Regum, hom. vna; in cantica canticor. hom. 2. cum prologo Hieron. in Isaiam, hom. 14. in Ezech. hom. 2. cum prol. Hieron. — sermones in vigil. natiuitatis domini etc. in cod. XX. (II. pag. 1231.) — In Monast. S. Audoeni *Rothomagens. Orig.* quatuor homil. quae habentur inter opp. Hieron. (II. pag. 1237. C.) — In monast. S. Martini *Sagiensis*, *Orig.* in Genesin, Exodum, Leuitic. Numeros, Iosue, libr. Iudicum, Isaiam, Ierem. et Ezech. interpr. Hieronymo; in lib. Numer. ex translat. Rufini; in ep. ad romanos ex vers. Hieronymi, codd. VI-VIII. (II. pag. 1248.) — In monast. B. M. *de Becco Orig.* aliquot homil. in cod. CXVI. et CXVII. (II. pag. 1253.) — In bibl. S. Gatiani *Turonensis*, in cod. CIIII. *Orig.* homil. tres. (II. p. 1274.) — — In monast. S. Remigii *Remensis*, Orig. quid agendum sit legenti S. S. etc. et de iis, quae in S. S. petram scandali videntur offerre, graece, et Orig. in S. S. gr. (II. pag. 1289. C. 1290. C. et in eccles. *Bellouacensi*, ibid. D.) *Orig.* hom. in Pentateuchum etc. tum homiliae ex versione Rufini. — in bibl. *Laudunensi* nr. 172. 174. *Orig.* in lib. Iudicum, et in libros Regum, Isaiam, Ierem. et Ezechielem. — In monast. S. Martini *Turonens. Orig.* in Pentateuchum, (II. p. 1337. A.) — in Abbatia *Sauiniacensi*, comm. in Ierem. ex *Origene*, Hieronymo, etc. et homil. in V. T. (II. p. 1342. cod. V. et 1343. c. 41.) — In abbat. *Fulcardi montis*, *Orig.* super ep. ad romanos, et super Ioannem (II. pag. 1344. F. A.) — In bibl. *Vallis Lucensis*. super Cantic. cantic. tum in lib. Moseos. (II. pag. 1345. B. 1346. A.) — In monast. *S. Michaelis* in periculo maris, *Orig.* in V. T. libros et Periarchon, in ep. ad Romanos, bis; in Leuiticum; in Psalm. Iob. et rursus in plurimos V. T. libr. (II. p. 1360. et 1361.)

1361.) — In monast. S. Petri *Carnutensis*, in ep. ad Rom. ex vers. Rufini, Numer. bis et Leuitic. (II. p. 1362. D.) — In bibl. Franciscan. *Cadoment.* in Leuitic. (II. p. 1364. A.) — In bibl. cathedr. *Ebroicens.* in libr. Numer. Iosuae, Iudicum et Orig. epistola excusatoria. (II. p. 1365. D.) — In bibl. *Clareuallensi*, explanatio et homiliae super V. T. interprete *Hieronymo*, explan. Iobi et S. Ioann. — hom. 16. super Leuitic. et explanatio cantici canticor. (II. p. 1366. B. 1367. B.) — In bibl. S. Victoris, *Paris.* Origenis Opp. (II. p. 1374.) — Versio *gallica* variorum *Orig.* librorum. (II. p. 1196.) — In bibl. *Coislin.* confectore Montfaucon. cod. LXXXI. pag. 137. sq. et cod. CCLXXV. p. 389. Cantica S. S. cum interpretatt. *Origenis* et aliorum. — in cod. CXII. p. 186. in collect. rerum moralium et cod. CXV. p. 188. in Anastasii quaestion. et respons. sunt quoque loca Origenis.

In *Anglia*, secundum catalog. MSSt. Angliae et Hiberniae, Oxon. 1697. fol. in vol. I. in bibl. *Bodlei.* inter codd. Laudi, nr. 900. Bedae, *Origenis* et aliorum homiliae per totum annum. — nr. 1031. Chrysostomi, *Origenis* et aliorum homiliae. — nr. 1400. et nr. 2321. *Orig.* in Genesin, Exodum et Leuiticum. — nr. 1220. et 2429. hom. in multos V. T. libros. nr. 3036. collectanea ex variis *Orig.* opp. — *Oxon.* in bibl. collegii *Baliolens.* nr. 312. homiliae 26. in libr. Iosuae, libr. Iudicum et Regum, in Isaiam, Ierem. et Ezechiel. — colleg. Merton. nr. 472. 473. 477. 481. 495. 496. in plurimos V. T. libros. — nr. 643. et in coll. *corporis Christi* nr. 1609. et nr. 2175. coll. S. *Mariae Magdal.* homiliae plures — *Cantabrigiae*, in coll. S. Trinitatis, nr. 336. et 341. Orig. opp. in V. T. — nr. 503. aliquot homiliae. in coll. *Caii - Gonuilens.* nr. 1168. hom. in Genesin, Exod. et Leuit. — In coll. S. Ioannis Baptistae, nr. 1903. Orig. in Iosuam, libr. Iudicum, Tobiam, Iudith, Esther et acta. — in aula *Pembroch.* nr. 1932. homiliae; nr. 2117. in V. T. tum nr. 2120. et nr. 2202. in coll. Mar. Magdal. it. 2305. in bibl. publ. — nr. 6406. bibl. Theyeri. in multos V. T. libros. — In vol. II. in bibl. eccl. *Dunelmensis* nr. 359. 485 - 487. homil. in V. T. et aliae. — In bibl. eccles. *Wigorniensis* nr. 873. *Orig.* in libr. Numeror. XII. prophetas, epist. canonicas, acta apost. Genesin, Exodum. — in bibl. eccl. *Westmonast.* nr. 1220. opusc. *Origenis* et aliorum. — nr. 10008. — bibl. *Iacobaeor.* nr. 7903. homiliae. — In bibl. *Vindobonensi*, cod. CXLVI. excerpta ex *Origenis* aliorumque expositionibus in V. T. gr. *Lambec.* comment. IV. p. 256. vb Kollar. excerpta diligentius indicauit.) — cod. CLXIV. 6. interpretatio compendiaria variarum V. et N. T. quaestionum ex Theodoreto, *Origene*, aliisque. gr. (*Lambec.* l. c. pag. 864. sq.) — *Fesuli* in Italia, inter codd. coenobii Canonic. regular. *Origenis* in S. S. tomi duo. (teste *Montfaucon* in diario ital. p. 392.) Multos alios codd. qui continent partes aut fragmenta, deinceps laudabimus. — De edit. *Huetii* egit Fabricius nos vero illi statim adiungimus notitiam recentioris et plenioris *de la Rue* editionis, vt ordinem singularum partium postea commodius inferamus, et quae addita sint, indicemus aptius. Inscriptio haec est:

Ὠριγένους. — *Origenis opera omnia*, quae graece vel latine tantum exstant, et eius nomine circumferuntur. Ex variis editt. et codd. manu exaratis, gallicanis, italicis, germanicis et anglicis collecta, recensita, lat. versa atque adnotatt. illustrata, cum copiosis indicibus, vita auctoris et multis dissertatt. opera et studio Domini *Caroli de la Rue*, Presbyteri et Monachi Benedictini e congregat. S. Mauri, tom. I. II. Paris. 1733. — tom. III. ib. 1740. — tom. IV. et vltimus; post eius mortem a fratris filio *Carolo Vincentio de la Rue* ad vmbilicum

ductus

ductus editusque. Paris. 1759. In tom. I. sunt Origenis epistolae et reliqua, quae restant, nec ad exegetica pertinent; in tomis II. et III. sunt *Exegetica Origenis*, atque editor in praefat. de illis et fragmentorum fide in catenis; item de methodo atque interpretatione Origen. allegorica; de eius virtutibus vitiisque etc. varia ratione disseruit. Tomus IVtus quod valde doleo, deest exemplo nostro. At ven. *Oberthür*, theologus Wirzburgensis, mihi roganti summam illius perscripsit. Secundum illum igitur id volumen diuiditur in duas partes, quarum prior continet reliqua Origenis, quae ad nostram peruenerunt aetatem, opera in Ioannem, fragmentum e quarta homilia in acta Apostolorum; commentarium eiusdem in epistolam Paulli ad Romanos cum fragmentis in epistolas ad Galatas, ad Ephesios, ad Colossens. ad Thessalon., ad Titum, ad Philemona, ad Hebraeos, cum duobus consuetis indicibus, altero locorum S. S. altero rerum memorabilium. *Posterior* pars complectitur opp. ad Origenem spectantia: editorum comment. de apologiae pro Origene auctore, fatis et orthodoxia; Rufini ad Macharium in apolog. *Pamphili* praefationem et Pamphili apologiam pro Origene, maximam partem latine tantum; ac Rufini libr. de adulteratione librorum Origenis. Editores contulerunt VI. codd. ad quorum et eorum, quibuscum comparati erant libri *περὶ ἀρχῶν*, fidem emendarunt textum. Sequitur *oratio panegyrica*, (coll. cum codd. II. Vatic. vno Basil. et vno Wetsten. nec non cum edd. Hoeschelii et Gerardi Vossii,) a *S. Gregorio Thaumaturgo* e schola Origenis in patriam redire parante, composita, et Caesareae in Palaestina publice habita gr. ac lat. Tum *Origeniana*, ab *Huetio* scripta, notisque historicis et criticis illustrata, cum summa eiusdem operis librorum, sectionum, capitum et numerorum, et excerptum ex *Georgio Bullo* cap. VIIII. defensionis fidei Nicaenae de filio *τῷ ὁμοουσίῳ*, vbi catholica Origenis de trinitate fides potissimum vindicatur. Coronidem imponunt duo indices; alter auctorum, quorum mentio fit in illa parte vltima, alter rerum memorabilium, ibidem contentarum: subiunguntur, quae addenda sint et corrigenda in singulis editionis huiusce tomis. — Commentariis in Ioannem et apologiae Pamphili speciale monitum est praefixum: de commentar. in epist. ad Romanos in ipsa praefatione agitur. Reliquis Origenianis, hic recensitis, operibus speciale monitum haud praemissum est; sed lectores ad notas Origenianis Huetianis adspersas remitti potuerunt. Hactenus de edit. Ruaeana.

In *Veterum patrum ecclesiasticorumque scriptorum analectis nouis*, Venetiis 1781. fol. nr. I. pag. 3-109. leguntur *scholia Origenis*, quae in catenis MStis reperta sunt, in Pentateuchum, Iosua, librum Iudicum, Samuelis, Regum, Prouerbia et Ecclesiasten Salomonis, Psalmos, Matthaeum et Lucam.

Origenis Adamantii opera omnia ad edit. Parisin. Caroli de la Rue recensita, (cura *Oberthür*.) Würzburgi 1785. sqq. 8. XV. tom. sine commentariis.

Franc. Rous inter *melia Patrum*, Londini 1650. 8. ex Origenis homiliis et libris contra Celsum, multa recepit. v. *Fabric.* B. Gr. vol. XIII. p. 758. *Harl.*

α) *EXEGETICA*, siue quaecunque ex *commentariis* Origenis in S. scripturam graece reperire potuit, graece et latine cum notis edidit *Petrus Daniel Huetius* xx) Rothomagi 1668. fol. 2. voll. recusa Paris. 1679. et Coloniae (Francofurti) 1685. fol. ex

xx) Laudat *Bochartus* tom. I. Hierozoici pag. 956.

ex officina Christiani Genschii. In illo opere post praeclarissimum Origenianorum opus yy) in libros tres distinctum, haec Origenis siue scripta integra, siue scriptorum laciniae ac fragmenta extant.

1. Fragmenta *commentariorum in Genesin.* c. I. vers. 12. 14. 16. ex *Eusebii* VII. 20. et VI. 11. praeparat. atque ex Philocalia c. 22. cum versione *Francisci Vigeri* et *Io. Tarini.* pag. 1-17. *Fabr.* *De la Rue* dedit cum suis et Huetii notis ab initio tomi II. pag. sqq. fragm. lat. ex apologetico Pamphili martyris pro Origene; tum graece fragm. ex libro I. in Genes. ap. Euseb. I. aduersus Marcellum Ancyranum p. 22. cum interpret. Rufini. 2) fragm. comm. ad cap. I. 12. ap. Euseb. VII. 20. de praep. euang. cum vers. Fr. Vigeri. 3) ex comm. libro III. ad cap. I. 14. ap. Euseb. VI. 11. de praep. eu. et in Philocal. cap. 22. cum interpr. Vigeri. — 4) ex comm. tom. III. ad cap. I. 16. sqq. ex Philocalia cap. 14. cum vers. Io. Tarini. — 5) ex comm. tom. III. ap. Euseb. III. H. E. cap. 1. 6) ex Origene selecta, e catenis MSSt. schedis Combefisianis, et aliis fontibus. Quaedam fragm. in aliis catenis MSStis tribuuntur aliis hominibus; vti ad singula adnotauit editor. — 7) Origenis homiliae, collatae cum III. codd. Turonensibus, vno Sangermanensi, vno Bellouacensi, vno Gemeticensi, Rhemensi, et alio monast. Theodorici prope Rhemos; prima et secunda pars gr. cum Rufini vers. Altera pars homiliae II. et reliquae, vsque ad XVII. e latina illius versione.

Codices praeter eos, quos supra iam memoraui, aut qui infra in catal. scriptorum, latine tantum editorum, enumerantur, sunt secundum *Montfaucon* in bibl. MSS. *Venetiis* in bibl. *Iustinian.* in catena in Pentateuch. libr. Iosue, Iudicum et Ruth. (I. p. 483. A.) — fragmentum de arca, in cod. *Balusii*, bibl. reg. Paris. (I. p. 1305. D.) — In bibl. *Vindobon.* cod. IV. in catena in Genesin. (*Lambec.* III. p. 55.) — *Taurini* in bibl. regia cod. L. s. catena in Pentateuch. libr. Iosue, Iudicum et Ruth: de quo cod. V. auctor. catal. codd. gr. Taur. pag. 154. sq. — *Venetiis* in bibl. Marciana, cod. XV. s. catena variorum in Pentateuchum. (cat. codd. gr. pag. 16. sq.) *Harl.*

2. Fragmenta *commentariorum in Exodum* c. XX. 27. ex eadem Philocalia, cum *Tarini* versione, pag. 17-25. *Fabr.* — Triplex fuit Origenis in Exodum ἐξηγητικῶν genus; tomi nimirum, (e quibus fragmenta tria graece exhibet Philocaliae caput XXVI. et a de la Rue recusa II. pag. 111. sqq. collatis codd. duobus regiis, Coisliniano et e bibl. Foucaud,) tum excerpta s. scholia, quorum vnum superesse videtur in catenis graecis MSStis; denique homiliae, a Rufino latine versae. Selecta in Exodum dedit de la Rue ex schedis Combefisii, pag. 121. sqq. gr. et lat. homilias denique, latine pag. 129. sqq. In homilia tamen octaua duo fragm. gr. cum duplici versione lat. ex schedis Combefisii publicauit. — Homiliae etiam supersunt in cod. bibl. *Murbacensi (Montfauc.* bibl. MSSt. II. p. 1177. E.) vt supra memoratos codd. omittam. *Harl.*

3. *Fragmentum Homiliae II. in Leuiticum* (sed diuersae ab illis in Leuiticum Homiliis, quae in latinis Origenis editionibus exstant,) p. 26. ex eadem Philocalia. *Fabr.* Scholia in Leuiticum scripta esse ab Origene, testatur Hieronymus: v. *de la Rue*, qui II. pag. 180. sqq. dedit

yy) [v. ad not. g.]

dedit ex Origene selecta in *Leuiticum* gr. ae lat. et p. 184. sqq. Homilias (quas pag. 179. sq. vindicat Origeni, et versionem Rufino,) latine, interprete Rufino, easque contulit cum vetustissimo cod. saec. VI. vel. VII. Sangermanensi, cuius character est vncialis, cum cod. Gemeticensi, Beccensi, et Franciscanorum Cadomensium. Pag. 192. inseruit fragmentum graec. cum vers. lat. ex homilia secunda in Leuiticum, in cap. I. philocaliae seruatum: nec non pag. 228. breue fragm. gr. homiliae VIII. — *Codd. MSS.* sunt praeter citatos, in quibus restant fragm. gr. Origenis cod. V. et VI. Coislin. catena ex multorum scriptis concinnata, in Leuiticum, Numeros, Deuteron. Iosue, Iudices et Ruth — Coislin. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. pag. 41. et 42. — In cod. *Ottoboni*, Romae, homil. in Leuiticum, (*Montf.* bibl. MSSt. I. pag. 183. C.) in bibl. regis Angliae *Orig.* in Leuiticum. (id. ibid. pag. 626. A.) — In bibl. Bodleiana inter codd. *Laudi*, Orig. homil. in Leuiticum nr. MLXXV. tom. I. catal. etc. — *Cantabrig.* in bibl. publ. MMCCXXI. ex dictionibus Origenis, oratiunculae 28. in *Numerorum* libros.

Origenes scripsit quoque in *Numeros* et scholia s. excerpta, et Homilias XXX. quarum hodie XXIIX. supersunt ex interpr. Rufini. *De la Rue* II. pag. 270. sqq. primus edidit fragmenta scholiorum, gr. ac lat. e catenis graecis; a pag. autem 275. homilias XXVII. cum prologo Rufini, et VI. collatorum codd. adtulit varias lectiones. Homiliae XIII. p. 321. inseruit fragm. graecum ex catenis desumtum. — Codd. iam supra excitaui.

Idem *de la Rue* ex catenis graec. pag. 386. sqq. euulgauit fragmenta quaedam gr. ac lat. quae partes illi fuisse videntur deperditarum homiliarum *in Deuteronomium.* vid. paullo ante memoratos codd. *Coislinian.* *Harl.*

[P] 4. *Fragmentum commentariorum in Iosuam.* c. XV. pag. 26. ex eadem Philocalia. *Fabr.* *De la Rue* II. pag. 393. sqq. primum adnotat, hodie exstare XXVI. Orig. homilias in Iosuam; a Cassiodoro institt. cap. I. memorari triginta, et initium vicesimae repraesentari philocaliae cap. XII. ex eoque eos, qui has homilias abiudicarunt Origeni, posse refutari. Tum fragmenta graeca, homiliarum fronti praefixa, e catenis MSSt. cum praef. latina, euulgauit. Postea sequuntur XXVI. hom. ex Rufini interpr. collatis cod. Sangermanensi antiquissimo, Gemeticensi et II. eccl. Ebroicensis. Pag. 442. sq. est locus gr. cum vers. Tarini, ex hom. XX. in Ios. cap. 15.

Praeter hos et alios a me passim memoratos codd. indicantur a *Montfaucon* bibl. MSS. I. p. 225. nr. 287. *Origenis* expositio in librum Iesu Naue cum comment. Hieron. in Iosuam et Daniel. — II. p. 2266. E. cod. monasterii S. Petri *Pratellensis*, et p. 1365. D. cod. *Ebroic.* qui continet hom. in *Iosuam*, Numeros et Iudicum libr. — Idem *Montfaucon.* in bibl. Coisl. pag. 43. recenset cod. VII. qui complectitur catenam gr. siue libros Iosue, Iudicum, Ruth et IV. regnorum, cum scholiis ad marginem positis ex *Origene* aliisque. — *Oxonii* in bibl. collegii S. Ioann. Bapt. nr. 1904. Orig. Iosua et Iudic. cum commentario.

In ed. *de la Rue* II. p. 457. sqq. sunt primum selecta ex *Origene* in *Iudices* ex catenis MSStis collecta, gr. cum vers. latina. — tum nouem homiliae, ex versione Rufini, coll. cum cod. Sangermanensi et II. Ebroicens. — Pag. 478 est fragm. gr. comm. in *Ruth*, e schedis Combefisii. Codicibus iam designatis adde cod. *Gemmeticens.* qui, notante *Montfauc.* in bibl.

bibl. MSSt. II. p. 1207. B. continet *Orig.* homilias octauam et nonam in libr. *Iudicum*, non integras. *Harl.*

5. *Homilia in* I. *Regum c.* 28. *de Engastrimytho* pag. 28-37. cum versione *Leonis Allatii*, qui primus ediderat cum Eustathii Antiocheni contra Origenem et suo de Engastrimytho syntagmate, ad calcem Eustathii in Hexaëmeron Lugd. 1629. 4. Recusa etiam in criticis sacris in S. scripturam, curante *Ioh. Pearsonio* editis Lond. 1660. fol. tom. VIII. p. 407-418. atque inde Amstelodami, et Francof. 1696. *Fabr.* In ed. *de la Rue*, II. pag. 479. sqq. exstant 1) fragm. s. selecta ex Origene in IV. libros *Regum*, e catenis gr. Paris. a Combefisio collecta, gr. ac lat. 2) homilia a Rufino versa: illi quidem de la Rue cum Huetio adtribuit, refutatque *Riuetum*, qui crit. sacr. lib. 2. negauit, auctorem esse Origenem. 3) pag. 490. sqq. homiliam, a Fabricio memoratam, edidit cum Allatii versione, notisque suis et Huetii. — In bibl. *Veneta* D. Marci est catena in libros *Regum*, ex *Origene* aliisque multis confecta, in cod. XVI. (cat. codd. gr. p. 17.)

Origenes scripserat commentarios in *Iobum*. Ex eius vero homiliis in Iobum nil hodie superest, nisi forte particula illa homiliae in Iob, quam ex Hilario refert *Augustin.* lib. II. contra Iulian. tom. X. p. 543. v. *de la Rue* II. pag. 499. qui multa fragmenta graece ex catenis MSStis regiis edidit cum latina vers.; praemisso homiliae *Orig.* de libro Iobi, ex interpretat. *Hilarii* Pictauiensis. *De la Rue* tamen certis argumentis adfirmare non audet, num ea, sub Origenis nomine in catenis exhibita, nec non illa catena, quam ex II. codd. Bodleianis in lucem edidit et latine vertit *Patricius Iunius*, ex homiliis in Iob, an ex aliis Origenis opp. excerpta fuerint, immo an ipsummet Origenem, cui in catenis adscribuntur, habeant parentem. Hinc calci tom. II. pag. 850. sqq. adiecit *anonymi* commentariorum in Iobum tres libros, latine, qui in vulgatis edd. tribui solent Origeni; sed ipsius esse negat, idque inuictis argumentis probatum esse scribit ab *Huetio* in adpend. libri tertii Origen. nr. 2. Adde infra nr. 8. inter scripta Origenis lat. edita. — *Iob* cum marginali catena, siue scholiis *Origenis* multorumque aliorum est *Venetiis* in cod. Marciano XXI. qui pari modo continet *Prouerbia* cum catena s. scholiis *Origenis* et aliorum: in cod. XXII. est catena in *Prouerbia* Salomonis, plerumque consona cum ea, quae habetur in cod. XXI. (catal. codd. gr. pag. 19-21.) — In catena patrum, (plurium et interdum aliorum nominibus positis, quam in catena Nicetae in Iob edita a Patricio Iunio, Londini 1637. fol.) in cod. XXVII. Laurent. Medic. plut. V. v. *Bandin.* cat. cod. gr. I. pag. 52. sqq. — in *Nicetae* catena patrum in Iobum in cod. CCXXXI. *Vindobon.* v. *Lambec.* comm. V. pag. 155. sqq. In cod. graeco CDLIV. *Paris.* est, notante confectore catalogi II. p. 64. *Origenis* expositio in *Iobum*, diuersa a tribus libris in Iobum, qui cum Origenis opp. prodiere. Inc. σημαίνει ἡ βίβλος. — In cod. *Coislin.* CXCIV. est liber *Iob* cum commentariis et scholiis *Origenis* aliorumque. (*Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 247.) *Harl.*

6. *Fragmenta commentariorum in Psalmos* ex Epiphanii haeresi LXIV. 6. et 10. Origenis philocalia et *Eusebii* VI. 25. hist. cum versione *Petauii*, *Tarini*, *Henr. Valesii*, p. 37-51. Vtinam similiter *scholia* Origenis *in Psalmos*, quae graece MSS. exstant in bibl. Vindobonensi, et aliud ὑπόμνημα in Psalmos, quod habuit Tho. Galeus, in lucem proferantur. *Fabr.*

De la Rue II. pag. 510. primum obseruat, quando Origenis comment. in Psalmos scripserit, et vbi loca ex eius commentariis restent, aut citentur; tum docet, Origenem praeter commentariorum tomos reliquisse Enchiridion, i. e. scholia seu stricturas breuesque adnotationes, atque homilias in Psalterium, atque errasse Erasmum, ab *Huetio* in Origenian. libr. III. sect. III. nr. 6. refutatum, dum in censura super his Psalmis, earum homiliarum et auctorem, Origenem, et interpretem, Rufinum, facit dubium. Denique adnotat, se ex catenis patrum graecorum tum manuscriptis, tum editis, quae innumera paene fragmenta exhibent sub Origenis nomine, non omnia admisisse; ea omisisse, quae vel non vnanimis catenarum consensus Origeni adscripsisset, vel quae Eusebium, Theodoretum, aut alios quoslibet scriptores ecclesiasticos habere parentes deprehendisset; cetera vero, etiamsi interdum dubia, partim e catenis a *Balthas. Corderio* et *Dan. Barbaro* editis, partim e schedis *Grabii*, qui codices anglicanos, et *Combefisii*, qui codd. Paris. exscripsit, partim denique ex MSStt. codd. Coislin. et aliis depromta recepisse, quae pag. 513. vsque ad finem gr. ac lat. pauciora vero fragm. tantum latine olim versa sequuntur. Atque homiliae in Psalm. 36-38. lat. ex Rufini interpretatione pag. 654. sq. p. 680. sqq. 691. sqq. sunt typis renouatae etc.

Fragmenta restant in codd. praeter citatos, *Veneto* Marc. XVII. s. Psalterio, cum amplissima catena patrum eccl. in his *Origenis*. (cat. codd. gr. p. 18. sq.) De codd. *Coislin* X. et CLXXXVIII. s. catenis eiusmodi in Psalm. item de cod. CXV. qui continet *Anastasii* quaestiones ac responsiones ex varios S. S. patribus et ex *Origene* aliisque scriptoribus eccles. v. *Montf.* bibl. Coislin. p. 57. 244. et 188. — *Florentiae* in cod. Medic. XIV. plut. V. est similis catena expositionum, quae incip. a Psalmo LXXV. (in hebraico contextu LXVIII.) atque *Bandin.* cat. graec. I. pag. 34. sqq. praeter alia excerpta excudi fecit praemissa argumenta 1) *Athanasii*, quod abest a Corderiana edit. et multum differt ab edito inter opp. Athanasii, Paris. 1698. tom. II. p. 1140. 2) *Origenis*, quod item abest ab edit. *de la Rue*, II. p. 770. tum initium scholiorum, ad psalm. 88, 1. quae desunt in catena Corder. et ed. de la Rue. Idem *Bandin.* de aliis in Psalmos catenis MSSt. et huius cod. praestantia differit. — Alium eiusdem generis cod. III. plut. VI. laudat et recenset vberius *Bandin.* l. c. pag. 87. sqq. — In cod. *Taurinensis* bibl. reg. VII. est expositio Nicetae in psalterium s. catena ex Origene aliisque coactae. (cat. codd. Taur. gr. pag. 70. sq.) — Alia catena in Psalmos collecta ex *Origene* aliisque ib. in cod. LXXIX. aliaque in Psalm. LI — C. in cod. CCXXI. (catal. p. 173. sqq. 311.) — *Vindobonae* in bibl. caesarea est in cod. X. psalterium cum amplissimo commentario ex operibus *Origenis* aliorumque contexto; qui fuit praecipuus illorum quinque antiquissimorum codd. gr. e quibus Corderius collegit Expositionem psalmorum e patribus gr. III. tom. Antwerp. 1643. et 1646. v. *Lambec.* comm. de bibl. Caes. III. pag. 54. sqq. et *Kollarii* not. B. p. 59. de cod. XI. cuius auctorem non vnicum Theodorum, sed commentarium esse *Origenis* aliorumque multorum ostenditur: codd. XIV. et XV. pariter continent catenam, s. commentarios in psalterium a Psalmo I. — LXXVIII. ex *Origenis* aliorumque scriptorum eccles. operibus collecto. Ex priore cod. opus Corderii posse spicilegio non contemnendo augeri, animaduertit *Lambec.* l. c. pag. 66. et posteriorem esse eum, adnotauit *Kollarius* pag. 67. sqq. not. A. ex quo, optauerat Fabricius, vt scholia Origenis proferrentur in lucem. *De la Rue* quidem acceperat illius cod. apographum, sed, quod totum opus Origeni suppositum arbitrabatur, ab edendis illis scholiis abstinendum esse duxit. (v. eius praef. ad tom. II.) Enimuero Kollario argumentum

tum, quod *de la Rue* a voc. Θεοτόκος petit, nullius prorsus momenti esse videtur aliaque docte explicat. In cod. XIX. notabili, et cuius argumenta *Lambecius* atque *Kollarius* p. 75. sqq. recensent vberrime, sunt, vt in indice pag. 650. diserte indicatur, *Orig.* hypotheses s. argumenta Psalmorum Dauidis. — Catena in L. priores Psalmos ex *Origene* aliisque Oxoniae in cod. *Barocc.* CLIV.

In tomo III. pag. 1. sq. *de la Rue* addidit fragmenta Orig. comment. in *Prouerbia Salom.* n. duo priora latine ex Pamphili apologia pro Origene, vnum gr. ad Prou. I. 6. ex catena MSta bibl. Mazarinianae ad caput VIII. Lucae, reliqua gr. ex epitome Procopii Gazaei, cum vers. lat. vide supra ad nr. 5. circ. fin. et infra, inter scripta Origenis deperdita. *Harl.*

7. *Fragmentum parui tomi in Canticum*, quem iuuenis scripserat: et aliud *ex secundo in Canticum tom.* pag. 51. 52. ex Philocalia, cum Tarini versione. *Fabr.* In tom. III. ed. *de la Rue* primum occurrunt e Philocal. c. I. fragm. e paruo tomo in *canticum* et II. homiliae ex vers. latina Hieronymi, cum huius prologo, collatis codd. I. abbat. S. Petri de Selincurte, I. eccl. Laudunensis, I. maioris monasterii, et I. monast. Beccensis: deinde a pag. 23. quatuor libri maioris commentarii, quem Origenes in decem tomos distribuerat, e versione Rufini lat. cum eiusdem prologo. conf. monitum de la *Rue* ad illos libros, et *Pearsonium*, cuius longiorem contra Erasmum disputat. is repetit, in Vindiciis epistolar. S. Ignatii pag. 110. sq. atque *Huetium*, in Origenian. III. cap. 2. sect. 3. nr. 7. v. infra nr. 11. scriptor. latine editorum. De versionibus Hieronymi v. La Vie de S. Ierom. par *Dom Iean Martianay.* Paris. 1706. 4. libro III. et VI. — *Rufini* autem versio collata est cum codd. vno eccl. S. Petri *Beluacensis*; altero Turonensi et tertio monast. Beccensis. In notis hinc inde sunt inserta loca graeca Origenis, a Procopio Gazaeo citata aut indicata. Pag. 94. sequitur series Procopianorum excerptorum ex Origene in canticum canticorum, graece ac latine. — Sequentes *codd.* seruarunt fragmenta, quae huc pertinent. — *Kollar.* in supplem. ad vol. I. *Lambecii* comm. pag. 769. nr. XX. e catal. Neapolitano memorat cod. antiquum qui continet exposit. *Origenis*, *Gregorii* et aliorum script. ecclesiast. in *Cantica*, (num Salomonis, an quae passim in S. S. occurrunt?) Inter codd. tamen Neapolit. in bibl. Augustin. S. Io. ad Carbonar. in cod. X. sunt collectanea *Anastasii Sinaitae*, *Origenis* et aliorum; ad quosnam autem libros S. S. illa pertineant, non significatur. v. supra, vol. V. p. 796. secund. *Montfauc.* bibl. MSSt. I. pag. 233. C. sunt *Origenis* in Cantica, aliorum item, et S. *Bernardi* in Cantica, cod. saec. XII. — *Augustae Vindel.* in bibl. publ. custoditur in Canticum canticorum epitome (gr. MSta,) expositionum *Procopii*, sophistae christiani, e Gregorio Nysseno, Cyrillo Alexandrino, *Origine* etc. (teste *Reisero* in cat. pag. 36.) — In bibl. *Bodleiana*, inter codd. *Guil. Laudi* nr. DCCCLXXIII. (cat. tom. I.) Orig. commentarius in Salomonis *prouerbia* et *cantica.* — *Cantabrigiae* inter codd. aulae Pembroch. nr. MMCXXX. (cat. II.) epithalamium *Origenis* super cantica canticorum. — Teste *Montfauc.* in bibl. MSSt. *Basileae*, item in bibl. *Murbacensi*, in Alsatia; in bibl. *Mediani* monasterii in Vosago; in bibl. *Gatiani Turonensis*, nr. 115. in bibl. *Vallis Lucensis*, *Origenes* in cantica canticorum. (I. p. 608. C. II. pag. 1177. C. 1180. 1274. 1345. B.)

De la Rue II. pag. 104. sqq. addidit fragm. et homilias nouem in *Iesaiam*, latine, collatas cum IV. MSStis aliquoties laudatis. Reliqua, quae Origenes modo vel commentario-

 rum,

rum, vel scholiorum vel homiliarum scripserat in Iesaiam, et multa fuerunt, iam diu perierunt. vid. de *la Rue* monitum. In cod. *Coislin* CXCII. fol. 13. sunt breues expositiones in *Iesaiam* ex *Origene* aliisque collectae, teste *Montfauc.* in bibl. Coisl. pag. 245. *Harl.*

8. *In Ieremiam prophetam Homiliae XIX.* duae primores et 4. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 16. 17. cum *S. Hieronymi* (in latinis editt. sunt 1. 13. 14. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 4.) ad 2. codices regios emendata; ceterae, 3. 5. 6. 7. 15. 18. 19. cum *Balthasaris Corderii* versione p. 53-198. Illas septem zz) primus ediderat e codice Vaticano, vna cum Catena Patrum graecorum et commentario suo in Ieremiam *Michaël Ghislerius*, romanus, fateturque in versione, quam addidit, elaboranda operam suam contulisse *Leonem Allatium* et *Io. Matthaeum Caryophilum.* Lugd. 1629. fol. Postea vniuersas XIX. e codice Scorialensi, in quo perperam ad *Cyrillum Alex.* referebantur, graece edidit suamque versionem addidit *Balthasar Corderius* S. I. A. 1648. 8. Antwerp. apud Plantin. (non Parisiis, ut calami vel memoriae lapsu scripsit Caueus.) Additum est ab *Huetio* p. 198. 199. *Fragmentum homiliae* 39. *in Ieremiam* ex Origenis Philocalia, cum versione *Tarini.* Sed omisit Origenis fragmenta, quae exstant in Catena *in Threnos*, quam latine Antonius Agellius Rom. 1598. 4. et graece ac latine Ghislerius tomo tertio commentariorum in Ieremiam publicauerat. *Fabr.* *Rabani Mauri* tempore exstabant adhuc XLV. homiliae Origenis in *Ieremiam*, et tot enumerat *Cassiodor.* institutt. diu. cap. 3. v. *de la Rue*, III. pag. 124. qui excudi fecit 1) homilias XIX. gr. cum versione lat. Hieronymi; 2) huius versionem tantummodo lat. homiliae XX. et XXI. (secundum eumdem tertiae, et secundae:) 3) homiliae XXXVIIIImae fragmentum gr. ex Philocalia, cap. 10. 4) multa fragmenta, seu selecta ex Origene in Ieremiam, gr. ac lat. — Pag. 320. sqq. fragmenta et multa et longiora ex comment. in *Threnos*, quae sub Origenis nomine exhibere catenam *Ghisleri* in lamentationes, iam Fabric. notauit. — *Origenis* fragm. in *Ierem.* sunt in cod. *Coislin.* VIII. teste *Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 44. — Teste eodem in bibl. MSSt. custodiuntur *Romae* in bibl. *Chiggia Prophetas omnes* maiores et minores cum comment. *Origenis* atque *Hesychii.* (I. pag. 175. A. et in diario italico pag. 237.) — Inter codd. abbatiae *Sauinianens.* nr. V. commentar. in Ierem. ex Hieronymo, *Origene*, Paschasio et Gregorio. (II. p. 1342.) — In bibl. Cardinal. *Sfortiae* quatuor prophetae maiores, *Iesaias* et *Ieremias* cum catenis commentariorum *Origenis* aliorumque; *Ezechiel* ac *Daniel* cum catena simili ex varr. comment. (II. pag. 708. E. et 709. E.) — In bibl. *Vindobon.* cod. CXX. auctore *Lambec.* in comment. vol. IV. col. 117. sqq. commentarius in prophetiam *Ieremiae*, libr. *Baruch* et *Threnos Ieremiae*, in duodecim tomos s. sectiones diuisus et ex *Origenis, Chrysostomi* et *Theodoreti*, episcopi, expositionibus in eumdem prophetam conflatus. — Breues Origenis aliorumque expositiones in *Iesaiam*, in cod. Coislin. CXCII. teste *Montfauc.* in bibl. Coisl. p. 245. *Harl.*

[?] 9. *Fragmentum tomi XX. in Ezechielem.* p. 200. seq. ex eadem Philocalia. Vide et *Mersennum* p. 1321. in Genesin. *Fabr.* Origenis commentarios in *Ezechielem* distinctos fuisse XXV. voluminibus, testatur *Euseb.* VI. hist. eccl. cap. 6. sed hodie vnicum superest tomi

zz) Addidit *Ghislerius* tom. 3. p. 262. etiam Alex. librum de diuite saluando, vt supra in Clementem; sed illam deinde agnouit esse Clementis mente dixi.

mi XX. fragm. in Philocalia c. XI. homiliae autem XIV. ex interpretat. lat. Hieronymi; quae omnia recudi fecit *de la Rue* III. p. 353. sqq. et in notis ad homilias passim adtulit fragm. gr. ex catenis MSSt. in Ezech. Pag. 406. sqq. reposuit gr. ac lat. ex Origene selecta in Ezechiel. haud pauca, secundum ordinem capitum. — *Montfaucon* in bibl. *Coisl.* pag. 61. multus est de cod. XVII. s. catena in *Ezech.* ex *Origene* aliisque contexta. Idem in bibl. MSSt. I. pag. 703. A. similem catenam, in bibl. *Sfortiana* seruatam, commemorat. — Scholia *Origenis*, Theodoreti et aliorum in *Ezech.* in cod. Laurent. Florent. IX. nr. 6. plut. V. (*Bandini* cat. codd. gr. I. pag. 20. sqq.) De aliis codd. antea nonnullis locis sermo iam fuit. *Harl.*

10. ***Fragmentum*** ***ἐξηγητικῶν in Hoseam.*** p. 201. 202. ex eadem Philocalia. *Fabr.* Recusum in ed. *de la Rue* III. p. 438. sq. *Harl.*

11. *Fragmentum tomi I. in S. Matthaeum*, (ex *Eusebii* VI. 25. hist.) p. 204. *et tomi II.* (ex Philocalia c. 6.) p. 204. cum *Velesii* et *Tarini* versione. Atque ineditus hactenus in Matthaeum tomus X. XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI. XVII. cum *Huetii* versione, qui hos primus e bibl. Reginae Christinae eruit, collato etiam codice regis Christianissimi, et post minus accuratam *incerti*, minusque integram *Erasmi*, (quae iam in Matth. XVI. 12. pag. 273. edit. Huetii desinit.) versionem, de integro reddidit latine p. 205-500. a Matth. XIII. 36. ad XXII. 33. Alia fragmenta habet *Bulengerus* contra Casaub. part. 2. diatriba 3. p. 166. 167. 191. *Fabr.* Repetiit *de la Rue* III. pag. 440. sqq. cum suis et Huetii notis et auxit. Graecis adposuit Huetii vers. latinam, et a cap. Matthaei XVI. 13. veterem subiecit interpretationem. Collata graeca sunt cum cod. Holmiensi, cuius V. L. iam Huetius exhibet, Vaticano nr. DIIIC. Cantabrigiensi, collegii S. Trinitatis, et alio, qui vero a tribus prioribus est diuersus, et quem exscripsit Tarinus. Hic quoque Tarin. adscripsit ad marginem sui apographi varias aliorum codd. lectiones — et pag. 830. est series veteris (latinae) interpretationis commentarior. Origenis in Matthaeum. — In haud paucis codicibus et catenis supersunt fragmenta. Missis iis, qui iam citati sunt, codicibus, *Paris.* in cod. bibl. publ. CDLV. *Origenis* in *Ioannis* euangelium commentariorum tomi IX. et totidem tomi comment. in euang. *Matthaei*; multa tamen desiderantur. — In bibl. *Coislin.* a *Montfaucon.* confecta, cod. XXIII. cod. CXCV. et cod. CCVI. continent quatuor *euangelia* cum commentar. et quidem *Origenis* aliorumque in Matthaeum, Lucam et Ioannem. — In cod. XXIV. membr. saec. circ. XI. catena in Matthaeum ex *Origene* multisque aliis scriptor. eccles. (pag. bibl. *Coisl.* 66. 75. 247. et 266.) — Add. catenam in IV. euangelia [illegible] cod. XX., de eoque *Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 63. sqq. qui quaedam loca ex eo excerpta dedit graece et vertit lat. — In bibl. *Marci na* Venetiis cod. XXVII. saec. X. praebet IV. euangel. cum comment. *Origenis* etc. in Matthaeum, Lucam et Ioannem; et cod. XXVIII. similem catenam in *Lucam* et *Ioannem.* — cod. XXXXIII. insunt *Orig.* exegeticorum in euangel. *Matthaei* tom. VIII. a tom. X-XVII. inclus. et exegeticorum in euangel. *Ioannis* tom. XXXII. huiusque codicis sectiones sequutum esse *Ambrosium Ferrarium* in ed. Veneta 1551. 4. adnotat confector illius catal. pag. 29. — *Florentiae* in monasterio Anuunciatae in cod. saec. XI. catena in Matthaeum ex interpretatt. *Origenis* et aliorum, (teste *Montfaucon.* in diar. ital. p. 362.) — In bibl. *Venet.* MSS. S. *Michaelis* (teste *Mittarellio*, catal. p. 830.) in cod. CXX. excerpta ex Origenis comm. in euangel. Matthaei, in catena gr. — De peruetusto magnaque ex parte aureis

aureis litteris scripto cod. XXIX. bibl. *Vindob.* qui continet IV. euang. cum comment. margin. ex *Origene* aliisque collecto, v. *Lambec.* et *Kollar.* comment. vol. III. p. 110-124. atque Kollar. p. 114. A. obseruat, comment. additum in codd. Parisinis tribui modo Origeni, modo Cyrillo, modo Chrysostomo, aut Victori Antiocheno: nullius vero horum esse, et pro catena, ex diuersis patrum excerptis contexta, habendum esse censet cum *Rich. Simonio* in hist. critica praecipuorum N. T. commentar. tom. III. pag. 80. 82. et 430. add. *Kollar.* ibid. not. B. pag. 157. sqq. de eiusmodi commentariis et cod. XXXVIII. qui pariter continet in IV. euang. commentarios. — De similibus codd. euangeliorum cum vberrima plurimorum patrum catena in bibl. *Laurent. Medic.* n. de cod. XXXIII. plut. VI. copiosus est, nec pauca delibauit *Bandin.* codd. gr. Medic. I. pag. 158. sqq. — it. de cod. XVIII. ib. pag. 130. sqq. de cod. XXXIV. ib. p. 161. sqq. — *Monachi* in bibl. *Bauar.* in cod. XXX. *Orig.* in *Matthaeum* tom. II. mutilus, it. tom. 12. 13 14. 15. 16. eiusdem in *Ioannem* tom. 1. 2. 6. 13. 19. 20. 32. (cat. codd. gr. pag. 7.) — *Cantabrigiae*, in cod. DLXXIII. collegii S. Trinitat. *Origenes* in *Matthaeum*, graece. (catal. II. 1. pag. 101.) — In bibl. *Gemmeticensi* (*Montfauc.* bibl. II. p. 1208. A.) Origg. tractatus 35. in Matth. absque vlla illorum distinctione. — *Magn. Crusius*, theolog. quondam in progr. Gotting. 1735. 4. edidit primus gr. ac lat. e codd. Paris. regio, Coisliniano et Carnotensi, *Prologos Origenis in euangelium S. Matthaei*, *Lucae et Ioannis*, notisque doctis illustrauit; praemissa comm. inscripta γέννησις τῦ ἀγενήτυ. Ident de quibusdam locis (p. 5. et 6.) laudauit *I. A. Fabric.* cod. apocryph. N. T. tom. I. pag. 131. et 339.

In cod. *Paris.* bibl. publ. DCCIII. catenae in *Marcum* auctor *Origenes* esse dicitur; sed forsan illa est ex plurimorum commentariis contexta: et forsan idem iudicandum est de cod. CMXXXIX. qui in catalogo codd. Paris. continere, traditur, Origenis *commentarium* in *Marci* euangelium. v. infra, inter deperdita Orig. scripta. A pag 932. ed. de la Rue tom. III. exhibentur primum XXXVIII. homiliae in Lucam, interprete Hieronymo: notis vero passim et frequenter ab editore inseruntur locorum, ab Hieronymo latine versorum, verba graeca e schedis Combefisii ac Grabii cum vers. latina. Tum pag. 979. sqq. multa sequuntur fragmenta Origenis ex *Macarii Chrysocephali* oratt. in *Lucam*, gr. ac lat. De codd. ad finem nr. 12. quaedam adnotantur. *Harl.* Nonnulla ex *Origene* hausit *Euthym.* Zigab. in comm. in IV. euangg. primum edito a *F. C. Matthaei* V. C. Lips. 1792. III. Partt. IV. voll. 8.

12. *In euangelium S. Iohannis tom. I. et II.* cum versione *Ambrosii Ferrarii*, Mediolanensis, Monachi Cassinensis, tom. II. p. 1-85. ***Fragmenta quarti et quinti tomi***, ex Philocalia, cum *Tarini* versione, et ex *Eusebii* VI. 25. hist. cum versione *H. Valesii* p. 85-92. tomus VI. X. XIII. XIX. XX. XXVIII. et XXXII. a) (desinens in Ioh. XIII. 33.) cum versione *Ambrosii Ferrarii*, ex *Ioach. Perionii* interpretatione subinde suppleta, p. 92-422. Graeca primus *Huetius* e codice Regio edidit. Fallitur *Labbeus*, qui tom. II. p. 144. de script. eccles. ait, in his tomis Arianorum et Manichaeorum mentionem fieri. Hoc enim verum est de homilia secunda, quae in Iohannis euangelii initium latine tantum exstat inter homilias diuersas sub Origenis nomine. [v. inter codd. *Vossian.* n. MMCCCCXIX. in cat. codd. Angl. tom. II. p. 65.] *Ferrarius* b) sequutus est codicem Venetum bibl. S. Marci, in quo nouem isti tomi a librario,

a) Rufinus, numerat XXII. Hieron. vero XXXIX. tom. v. Huet. et de la Rue tom. IV. *Harl.*

b) Prodiit *Ferrarii* versio Venet. 1551. 4. et in Genebrardi edit. operum Origenis atque in Basileensi,

librario, vt lectoribus fucum faceret, discerpti sunt in tomos continuos duos et triginta. Ex Origene *in Lucam* nonnulla profert *Bulengerus* libro laudato p. 158. 222. et *in Iohannis VI.* p. 251. *Fabr.* In tom. IV. ed. de la Rue esse ea, quae supersunt, Origenianorum in *Ioannem*, et *epp. plurimas Paullinas*, supra iam adnotatum est. Is autem in commentario quidem in Ioannem in monito ei praefixo vsum se esse dicit duobus codicibus, Bodleiano et Barberino, ad quorum fidem graeca se profitetur restituisse et lacunas expleuisse. Praeterea vero notis ad commentar. istum saepissime quoque laudat codicem regium, atque rarius, v. c. *p. 93-96.* etiam Thuanum, et semel p. 94. quoque Petauianum Philocaliae codicem. De tempore, quo scriptus est comm. v. infra in tabula chronolog. De codice *Veneto* D. Marci XXVII. Zanetti in cat. codd. gr. pag. 23. tantum obseruat, illum codicem continere *quatuor euangelia* cum commentariis marginalibus: in euangel. autem *Lucae* et *Ioannis* comment. sumtos esse ex *Origene* et aliis ibi memoratis. add. ad nr. 11. de illo aliisque codd. adscripta. — *Leidae* inter codices Vossianos, (catal. p. 376.) occurrit in cod. nr. CVIII. Homilia *Origenis* Presbyteri in *Ioannem*, cui tamen, notat confector catalogi, adscribitur, non esse Origenis illius antiqui, quod in ea nominentur Ariani. — *Oxonii* inter codd. Bodlei. nr. MMCCLXXX-MMCCLXXXII. *Orig.* comment. in Ioannem euangelistam, gr. vol. I-III. — A *Montf.* in bibl. MSSt. notantur, *Romae* cod. Vaticanus, in quo Orig. homiliae in primum cap. euang. Ioann. — in bibl. abbat. *Fulcardi* montis, *Orig.* super Ioannem et *Orig.* et multorum aliorum comm. in catena in XII. prima Lucae, (I. p. 67. D. 1344. A. 1309. C.) — Orig. expositio S. Lucae euang. in monast. *Pomposiano*, (*Montfauc.* diar. ital. p. 85.) — *Cantabrigiae* in bibl. collegii S. Trinitatis nr. 574. et 575. *Orig.* dialexis περὶ τῆς εἰς Θεὸν ὀρθῆς πίστεως, et in *Ioannem*, graece. — *Dublini* in coll. S. Trinit. cod. DVII, 8. Excerpta ex *Orig.* tom. 32. in Ioannem. —

Cantabrigiae in coll. S. Benedicti nr. 1390. (catal. II. p. 136.) *Orig.* in *Lucam*, peregrinis litteris et characteribus. Memorabilis est cod. *Vindobon.* XLII. (de quo multi sunt Lambec. et Kollar. tom. III. pag. 163. sqq.) qui continet catenam s. commentarium amplissimum in euang. S. *Lucae*, collectum ex *Origenis* aliorumque scriptorum eccles. graecorum operibus: cuius cod. meminit *Corderius* in praef. ad catenam LXV. graecorum patrum in S. Lucam, e graeco quidem cod. Veneto Cardin. Bessarion. at latine tantum editam 1628. Antverp. typis Plantin. Dignissima autem, ait Lambecius, profecto haec est catena, quae secundum exemplar hoc MStum caesareum sine vlla interpolatione edatur graece, et cum altera illa eiusdem argumenti *catena latina*, a Corderio edita, accurate conferatur. Atque Kollarius animaduertit, catenam Vindobon. vberiorem in perpaucis similem esse Corderianae, idemque emendat Fabric. B. Gr. V. 17. XIV. s. vol. VII. ed. vet. p. 779. sq. — In eod. CCI. *Coislin.* est *Nicetae* collectio interpretationum ex *Origene*, *Dionysio Alexandrino* in *Origenem* multisque aliis scriptor. eccles. facta. *Harl.*

13. *Fra-*

leensi, a. 1557. 1571. *Perioniana* Paris. fol. Ferrarius inter vertendum quaedam de industria omisit, quibus lectores offendi putauit. Vide, quae post Huetium in illo notat *Sandius* p. 37. nuclei hist eccles. et in appendice p. 7. *Fabr.* Cod. regius et Marcian. ex vno fonte manarunt: in quibus tamen illi vel conueniunt, vel discrepant, docet de la Rue in monito praefixo: item de version. Ferrarii et Perion. et de Huet. agit. Idem ex cod. *Barber.* et *Bodlei.* multa restituit, et alia addidit fragm. *Harl.*

13. *Fragmentum Homiliae quartae in acta apostolor.* p. 422. seq. ex Origenis Philocalia, cum versione *Io. Tarini. Fabr.* — In cod. *Coislin.* XXV. *Acta apostol.* et *epistol. catholicas* cum comment. ex *Origene* aliisque. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 75. sq. pag. autem 82. cod. XXVII. et cod. CCXXIV. fol. 110. pag. 175. catena ex *Origene* etc. in *epp. Paulli.* — pag. 263. recensetur cod. CCII. qui praeter alia continet *Acta apostolorum*, epist. *Iacobi*, primam ep. *Petri*, et ep. I. *S. Iohannis* cum comm. *Origenis* etc. — pag. 264. cod. CCIV. catena similis in *epistolas Paulli.* — *Harl.*

14. Fragmenta tomi I. et IX. ἐξηγητικῶν in epistolam ad Romanos, pag. 423-429. ex eadem Philocalia. c) *Fabr.* *Cassiodorus* XX. libros Orig. in hanc ep. refert. *Rufin.* tantum XV. (quanquam huius etiam scriptoris lectiones variant, cum, notante quidem *de la Rue* in praefat. tom. IV. duo codices antiquissimi, quibus ille vsus est, vnus *cathedralis ecclesiae Ebroicensis*, alter *monasterii vallis* — *Clarae* habeant, vnus quidem decem, alius autem duodecim,) quot scil. huius aetate adhuc superfuerint; atque hic mire illas contraxit, de qua audacia atque iniuria iam conquestus est Erasmus. In cod. Fesulano *Hieronymi* nomen praescribitur, atque sub illius nomine ex eo cod. libros X. Theop. Salodian. primus edidit Venet. 1506. eumque sequuti sunt *Merlin. Erasm.* et alii, sed perperam. A *Montfaucon.* in bibl. MSStor. I. pag. 486. D. inter codd. lat. bibl. *Patau.* S. Ioann. in Viridario, *Origenes* in Paullum. pag. 226. nr. 346. et 347. bibl. *Cassinensis*, ac sec. diar. ital. pag. 19. *Mediolan.* in bibl. Ambros. *Orig.* expositio in epp. Paulli. — tom. II. pag. 1344. nr. 34. bibl. abbat. *Fulcardi montis*, tum p. 1360. nr. 199. et p. 1361. nr. 235. monast. *Mich. in periculo maris*, *Orig.* in ep. ad Romanos. — *Augustae* Vindel. catena in epist. Paulli ad Romanos *Origenis* et aliorum XXIV. patrum graecor. (v. *Reiseri* catal. pag. 9.) Similis catena in *ep. ad Rom.* in cod. XLVI. bibl. *Vindobon.* teste *Lambec.* comment. III. pag. 174. sq. et a *Kollar.* not. *A.* valde commendatur. add. ad nr. 13. etc. notata. *Harl.*

15. *Fragmenta duo homiliarum in epistolam ad hebraeos*, ex *Eusebii* VI. 25. cum versione Henr. Valesii, p. 430.

[P] Alia Origenis fragmenta complura ex catenis editis et MSS. collegerat *Franciscus Combefisius*, atque ad Huetium miserat: verum ille, tametsi collectanea haec non indigna luce iudicaret, tamen nec illorum editioni, nec aliis, vti receperat, Origenis scriptis, quae graece exstant, recensendis iunctimue vulgandis manum admouit d). Quemadmodum etiam *Herberti Thorndicii* Angli, et Gallorum *Io. Tarini*, atque *Io. Auberti* conatus similes in herba perierunt.

β) Opus praeclarum lectuque dignissimum *contra Celsum* e), philosophum Epicureum, pio

c) Aliud fragm. Philocal. 9. et fragm. in apolog. Pamphili cum superstite Rufini interpr. dedit de *la Rue* in tom. IV. *Harl.*

d) Sed dedit fragm. illa *de la Rue. Harl.*

e) De hoc *Celso*, qui sub M. Antonino vixit, dixi lib III. c. 11. [inter philos. Epicur. vol. III. p. 601] Is opus suum contra Iudaeos et Christianos falso titulo inscripserat λόγον ἀληθῆ, nomen mutuatus ab Antiphonte, de cuius λόγοις περὶ ἀληθείας, quibus prouidentiam sustulerat, confer, si placet, lib. II. c. 26. In quibusdam codicibus Origenis quoque

pro veritate religionis Christianae, *libris VIII.* quod sexagenario maior [f]) Origenes scripsit ad ἐργοδιώκτην suum [g]), *Ambrosium* Alexandrinum, quo hortante illud circa a. C. 247. susceperat. Hoc *latine* exstat in antiquioribus Origenis editionibus ex versione *Christophori Persenae*, separatim edita Romae a. 1481. fol. [h]) Melior *Sigismundi Gelenii* versio comparet primum in editione Operum Origenis Basileensi a. 1557. atque deinde in caeteris. *Graece* primus e codicibus duobus, Palatino et Boico [i]), cum suis et Casauboni notis edidit vir egregius *David Hoeschelius* Augustae Vindel. 1605. 4. vna cum *Gregorii Thaumaturgi*, Orat. in Origenem, et adiuncta ad calcem libri versione Gelenii. Haec e regione graecis adposita atque a *Guilielmo Spencero*, Cantabrigiensi, hinc inde castigata legitur in editionibus Cantabrigiensibus anno 1658. et 1677. 4. quae *Spenceri* etiam eruditas adnotationes et, Thaumaturgi oratione omissa, *Origenis Philocaliam* adnexam habent. [vid. *Bruggemann* View. pag. 379. sqq.] Denique elaboratissima *Eliae Boherelli* interpretatio *Gallica* lucem vidit Amstelod. 1700. 4. in non paucis locis latina Geleniana adcuratior. Additae notae et coniecturae ad graeca Origenis, quibus plurima loca haud infeliciter emendantur et castigantur, ratione ubique habita paginarum editionis Cantabrig. Ceterum errata typorum indicemque in notas et praefationem, pluribus exemplaribus subtractam a typographo, queritur Boherellus apud Basnagium Bellovallium in historia Operum eruditor. [P] A. 1700. p. 469. Locum Origenis lib. VI. pag. 295. seq. περὶ ἑπτὰ ἀρχόντων δαιμόνων, siue de septem Angelis principalibus, celebratis apud Ophianos, illustrandum sumsit *Io. Croius* in specimine coniecturarum et obseruationum ad quaedam Irenaei et Origenis loca [k]), a quo dissentientem videre licet Petauium appendice notarum in Synesii Opera. *Fabr.* Totum hunc locum repetiit Fabric. in delectu argumentorum et syll. scriptorum pro veritate religionis christianae cap. II. §. 14. p. 63. sq. addita tantum nota, falli *Rich. Simon.* tom. I. pag. 14. bibl. select. qui Gelenii versionem ab Hoeschelio primum publicatam scribit. Add. eundem *Fabric.* in salutari luce euangelii &c. cap. VIII. §. 8. p. 151. sq. Idem in priore libro p. 450. de quaestione, quid sit λογικῶν ἑνὰς, ex mente Origenis; siue angelos, daemones et animas specie non differre, prouocat ad *Cotelerii* monumenta eccl. graecae III. pag. 658. et *Huetii* Origeniana lib. II. quaest. 6. — Orig. contra Celsum, interpr. *Chr. Persona*, Romano: per Lazarum de Soardis, Venet. 1514. fol. (v. *Maittaire* A. T. II. p. 253.) — Excerpta ex *Origenis* Adamantii homiliis: *eiusdem contra Celsum* libri VIII. (latine,) inter *Franc. Rous* mella patrum. Londin. 1650. 8. p. 470-830. — De superioribus editt. et versionibus iudicat *de la Rue* in praef.

quoque opus inscribitur: ὁ κατὰ τῦ Κελσῦ ἀληθὴς λόγος. *Fabr.* Quis ille *Celsus* fuerit, quaeris eumque fuisse neque Epicureum, neque Stoicum, sed potius Platonicum, copiose acuteque docet *Moshem. in praefat.* ad versionem suam Orig. contra Celsum germanic. et oppugnat vulgarem, etiam Fabric. nostri sententiam; ipsum Origenem et *Dodwelli* opinionem ad Sidetae fragm. de catechet. Alexandrin. pag. 500. diss. in Irenaeum. etc. *Harl.*

f) *Euseb.* VI. 36. hist.

g) Hic est nobilis ille Alexandrinus, per Origenem ab haeresi Valentiniana et Marcionitarum ad ecclesiam reductus, qui pro facultatibus, quibus abundabat, Origenis scripta egregie promouit, tachygraphosque ac calligraphos illis excipiendis describendisque aluit. Vide *Eusebium* VI. 18. et 23. hist. *Hieron.* de S. E. cap. 56. et *Syncellum* p. 358.

h) V. *Panzer.* A. T. II. p. 475. nr. 502. catal. de la Valiere I. p. 144. nr. 379. *Harl.*

i) In cat. codd. gr. p. 37. *Harl.*

k) Subiectum est specim. ed. Irenaei Oxoniensi, 1702. fol. *Harl.*

ad tom. I. opp. Orig. pag. IX. sqq. et illi tomo pag. 310. sqq. infernit *Origenis contra Celsum libros octo*, collatis octo codd. MSSt. quorum ope hinc inde textum graec. restituit, cum noua *Vincentii Thuillier* interpretatione et cum suis, ineditisque *Franc. Guiet* notis et coniecturis, quibus immiscuit multas *Boherelli* ac *Spenceri* animaduersiones. In admonitione, illis Origenis libris praefixa, docere sustinuit, quo tempore vixerit, quae scripserit, et cui philosophorum sectae se adiunxerit Celsus, quocum Origeni res est; quo tempore aduersus illum scripti sint octo Origenis libri, et quantis laudibus eximia illa christianae doctrinae apologia, tam a veteribus, quam a recentioribus exornetur. Calci voluminis pag. 930. sqq. subiecit *Hoeschelii* notas, et *Croii* obss. ad librum VI. contra *Celsum*. — *Octo* autem codd. quos contulit, sunt 1. *Paris.* regius, (in quo inscriptum est opus Ὠριγένους τοῦ σοφωτάτου κατὰ Κέλσου τοῦ ἀθεωτάτου,) 1. *Basileensi*, (ex quo posse non pauca emendari, iam obseruauit Io. Rod. Wetstenius v. Olearii epist. in *Schelhornii* amoenitt. litterar. tom. XII. pag. 667.) 1. *Ioliano*, postea eccl. cathedr. *Paris.* 2 *Vaticanis* et *tribus Anglicanis*. Sed *Moshem.* in praefat. pag. 7. sq. obseruat, plurimas varias octo illorum codicum lectiones; exceptis quinque aut sex, esse partim aperte vitiosas scripturas, librariorum incuria ortas; partim adeo leues, vt, siue admittas illas, siue repudies, idem locorum sensus existat, Boherellum, (Bouhereau) multo plura loca corrupta ingenii beneficio sanasse, quam *de la Rue* ope octo suorum codicum; Guietum more suo vrere et secare loca etiam sana integraque; contra Thuillieri versionem, quae elegantia, perspicuitate fideque superet Gelenii et Spenceri versiones, esse fere praecipuum nouae editionis ornamentum. Illa autem noua editio Moshemium abstraxit a consilio operis Origeniani contra Celsum graece cum noua versione latina, animaduersionibus et nonnullis disputationibus edendi, vt ipse in praefat. pag. 2. sqq. pluribus exposuit. Neque vero Origenem suum plane dimisit; sed summo studio vertit libros in linguam germanicam doctisque illustrauit adnotationibus, vltra XVI. annos in illo labore consiciendo versatus. Inscriptio operis haec est: *Origenes — acht Bücher von der Wahrheit der christlichen Religion wider den Weltweisen Celsus. Iohann Lorenz Mosheim hat sie aus dem Griechischen übersetzt und durch Anmerkungen aufgekläret.* Hamburg. 1745. 4. — *Moshemii* diss. in Orig. c. Celsum ital. vertit et notis ill. *Gregor. Fontana.* Pat. 1780. *Petrus Tamburinus* scripsit Ragionamenti sul I. libro di Origene contro Celso. Pavia, Galeazzi. 1786. 8. — In linguam *anglicam* transtulit illos contra Celsum libros *Iam. Bellamy.* Londin. 8. cf. *Brüggemann* View. etc. pag. 381. et ab eo citatum catal. libr. musei Britann. vol II. voc. *Origenes.* — Praeter codd. memoratos exstant adhuc cod. in bibl. *Augustae* Vindel. teste *Reisero* in indice MSSt. illius bibl. pag. 38. et cod. in bibl. *Leidensi* publica, (v. catal. p. 334. 17. et pag. 61. fin. citatur edit. *Orig.* contra Celsum lib. VIII. graece, quibus nonnulla adscripsit *Ios. Scaliger. Gregorii Thaumaturgi* oratio in laudem Origenis *Gregor. Nazianzenus* de silentio in ieiuniis, gr. Lutetiae. 1587. 4.) — *Montfauc.* in bibl. MSSor. memorat cod. *Vatican.* (I. p. 12. E.) — romanum *Ottoboni*, (I. p. 186. B) duo codd. cum quaestionibus et solutionibus ex libris Origenis, *Mediolan.* bibl. *Ambros.* (I. p. 502. D.) — *Venetiis* in. codd. Marcianis XLIIII. XLV. et XLVI. (catal. codd. gr. pag. 29. et 30.) Tres *Anglicani* sunt secundum cat. codd. Angliae et Hiber. duo *Bodleiani*, nr. MMCCLXXV. et nr. MMMXXXVII. nr. VII. atque *Oxoniensis*, nr. MCX. *Harl.*

γ) Φι-

γ) *Φιλοκαλία* siue *electa* ex Origenis scriptis, de variis quaestionibus, sacras litteras spectantibus, quae in *Theodori*, *Tyanensis* episcopi [l]), gratiam capitibus XXVII. digessere Gregorius Naz. et Basilius M. *Latine* vertit ediditque *Gilbertus Genebrardus*, in sua Operum Origenis editione tomo II. Parif. 1574. et recusa 1604. 1609. fol. *Graece* e regio codice cum noua versione et notis suis edidit *Io. Tarinus*, Andegauensis, Parif. 1618. 4. [1624. 4 in catal. *Menken*. I. pag. 31. et cat. *Krohnii* p. 88.] adiunctis Zacharia Scholastico de mundi Opificio, Anastasio Sinaita de hominis creatione ad DEI similitudinem, et Christiani Philosophi, (incertum an eiusdem Anastasii,) δόξαις siue celebrioribus opinionibus de anima, quas latine e Tarini versione *Barthius* p. 472. Claudiano suo Mamerto subiunxit. Philocaliae codex MS. sed septem capitibus postremis mancus, exstat in bibl. Vindobonensi, quem cum Tarini editione, negligentius curata, conferri operae pretium esset, iudice *Lambecio* III. p. 74. [m]) Cum Tarini versione et notis, notisque paucis, *Guil. Spenc.* Philocalia graece et latine editionibus contra Celsum Cantabrigiensibus a. 1658. et 1677. 4. subiicitur. Recensuit etiam ad MSS. codices et noua versione donauit *Tho. Galeus*, sed fatis prohibitus, quod dolendum, edere non potuit [n]). En tibi scripta Origenis, e quibus Philocalia illa excerpta est, quam a *Io. Leunclauio* etiam et *Bonauentura Vulcanio* latine versam scribit *Abrahamus Scultetus* parte I. Medullae Patrum libro sexto, qui totus est de Origenis scriptis, pag. 152.

In Genesin tomus III. p. 42. et 67-75. edit. Cantabrig.
In Exodum σημειώσεις. p. 101-109.
In Leuiticum Homilia II. p. 21.
In Iosuam Homilia XX. p. 39. seq.
In Psalmum I. tomus pag. 21-24. *In Psalmum IV.* pag. 94-101. *In Psalmum L.* pag. 20.
In Canticum tomus II. pag. 110. *Tomus paruus in Canticum, quem iuuenis composuit.* p. 31.
In Ieremiam homilia XXXIX. p. 37. seq.
In Ezechielem tomus XX. p. 38.
In Oseam ἐξηγητικά. p. 32-34.
In Matthaeum tomus II. p. 30. sq.
In Iohannem tomus IV. p. 24. seq. *Tomus V.* p. 26-30.
In Acta, Homilia IV. p. 32.
In Epistolam ad Romanos, tomus I. p. 90-93. Tomus IX. p. 34-37.
Tomi contra Celsum p. 46-49. 67. 75-82.
Περὶ ἀρχῶν liber III. p. 50-67. *liber IV.* p. 1-20.
Epistola ad Gregorium Thaumaturgum. p. 41-43.

Locus ex *Dialogo contra Marcionitas* sect. IV. p. 92. (sed qui apud Eusebium VII. 22. Praeparat. e *Maximi* libro περὶ ὕλης refertur) pag. 82-90. *Fabr.* Fragm. graeca suo quaevis loco

l) *Naz.* epist. 88.

m) Secundum edit. Kollarii, col. 198. sqq. *Harl.*

n) Inter codd. *Th. Gale* (in cat. codd. Angl. et Hib. tom. II. nr. 5909.) citatur MSt „*Origenis* Philocalia, vna cum Genebrardi vers. lat. collata cum aliis MSSt et quidem editis melior. Fuit pridem liber Hoeschelii." *Harl.*

loco *de la Rue* in notis ad homilias, latine exstantes, reddidit, laudans interdum codicem Philocaliae Petauianum, quem in notis ad comment. in Ioan. *T. IV. p. 94. not. a.* Holmiae se vidisse dicit. Alii *Philocaliae codd.* sunt in *Anglia*, secundum cat. cit. in bibl. *Bodlei.* inter codd. Th. Roe, (I. n. 254.) Philoc. ex autographo Gregorii Nazianzeni descripta per Georg. Contin. — inter codd. *Sauelii* (nr. MMMMMMDLVIII.) Philoc. imperf. — *Oxon.* inter codd. coll. noui, (II. nr. 1111.) Philoc. gr. — Catal. codd. bibl. publ. *Paris.* tom. II. indicat *decem* codd. in illa bibl. — In cod. *Coislin.* CCXXVI. recent. Philocal. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 279. — Idem *Montf.* in bibl. MSStor. notat codd. Rom. *Ottobon.* (I. p. 185. D.) alius bibl. Romanae, *Orig. philosophumena* et *Philocal.* (I. p. 201. D.) — *Mediolan.* Ambros. cod. saec. XV. (I. p. 527. D.) — De cod. bibl. *Tauriuensis* VI. vid. cat. codd. gr. p. 70. et p. 370. de alio c. CCLVI. qui tamen diuersum habet quaestionum ordinem atque ampliorem capitum distributionem. — In bibl. *Leidensis* catal. p. 347, 61. inter codd. ex legato Bonauent. Vulcanii citatur „*Origenis* Philocalia, gr. Bonau. Vulcan. cum alio MSto, cuius ipsi Geneuae Theod. Beza copiam fecerat, contulit 1574" — inter codd. *Vossian.* cat. p. 393. „*Orig.* Philocal. in fine adscribitur: collatus cum alio MSto Bon. Vulcanii Brugensis Geneuae, anno vltimi temporis 1575. m. Sept." nec non inter eosdem, cat. p. 394, 67. Orig. philocaliae ἔλεγχος. tum sequitur ipsa graece, et lat. versio subnexa est vsque ad verba, *hoc autem maxime Tiberiade et Diocaesariae et Sepphurim.* In eadem bibl. Leidensi inter excusos libros pag. 62. exstat, *Orig. tropologiae ex commentariis in Genesin, Exodum, Leuiticum, Numeros, Iosuae et Iudicum.* Salingiaci. 1538. 8. — *Venetiis* in bibl. D. Marci Philoc. in cod. XLVII. membran. saec. XI. et cod. XLVIII. chartac. saec. XIV. — et cod. CXXII. saec. XIV. (v. cat. codd. gr. p. 32. et 70.) — *Monachi* in bibl. elect. Bauar. (cat. codd. gr. p. 40.) *Harl.*

δ) Σύνταγμα περὶ εὐχῆς, *de precatione liber* ad *Ambrosium* suum et *Tatianam*, aetate iam prouectam foeminam, Tatiani forte, ad quem Gregorius Thaumaturgus librum de anima misit, sororem. Hunc Pamphilo in Apologia pro Origene laudatum librum primi edidere Oxonienses a. 1686. 12. [1696. 12. in catal. Leid. p. 62. nisi error est typographic.] e codice reginae Christinae Holmiensi, (e quo Huetius eius editionem pridem receperat, et qui nunc seruatur Cantabrigiae in bibl. Collegii S. Trinitatis,) vna cum latina versione et breuibus notis, subiunctaque *paraphrasi* breui *Orationis Dominicae*, sub Origenis vel alterius doctoris graeci συγχρόνου [o]), nomine edita graece et latine a *Fed. Morello*, Paris. 1601. 8. Addidit Morellus graece et latine eiusdem auctoris, (Petri Laodiceni, vt videtur) *paraphrasin* siue *Scholia in Cantica B. Virginis, Zachariae et Simeonis*; sed haec Oxonienses omiserunt. Omisit etiam *Io. Rodolfus Wetstenius*, filius, qui librum *de precatione paraphrasinque orationis dominicae* secundum Oxoniensem editionem recudi curauit, latina tamen versione [p]), non vno loco emendata, et B. *Marci Diadochi sermone contra Arianos* vulgato primum e codice insigni Basileensi, quo S. Athanasii scripta continentur,) vna cum latina versione Io. Rodolfi Wetste-

o) Huet. in Origen. eam adiudicat Petro Laodiceensi, scriptori saec. VII. sub cuius nomine exstant illa scholia in bibl. Patrum. *Harl.*

p) Versionem illam nec elegantem nec perspicuam, nec graecis satis conformem esse, notauerat *Tillemontius* p. 258. Basileensi editioni in quibusdam exemplis Amstelodami nomen est praefixum. *Fabr.* Neque de la Rue in praef. p. VIII. laudauit versionem lat. et ipsum sermonem gr. vitiis scatere ait. *Harl.*

Wetſtenii, parentis. Baſil. 1694. 4. *Fabr.* — *Reading* primum edidit ſpecimen: — *Origenis de oratione liber*, cuius textus graecus cum antiquo cod. Holmienſi in bibl. coll. S. Trinit. Cantabrig. denuo ſumma fide collatus eſt; verſio et latina caſtigatior multo, quam antea, adiicitur, cum notis eruditis cuiusdam [n. Rich. Bentleii;] editore *Guil. Reading.* Londin. typis I. Tonſon et I. Watts, ſumtibus editoris 1727. 4. pagg. 8. Tum plena comparuit editio: *Orig.* de oratione liber, ex noua collatione cum MSto Holmienſi, in bibl. collegii S. Trinitatis Cantabr. repoſito, recognitus et emendatus vna cum anonymi ſcholiis in orat. dominicam. Quibus ſubiunctae ſunt eruditi cuiusdam viri [Rich. Bentleii] notae partim criticae, partim locorum difficilium exegeticae, ab editore *Guil. Reading*, A. M. Cleri Londin. in collegio Sionenſi bibliothecario. Londini typis Tonſon et I. Watts ſumtib. editoris 1728. 4. Verſio lat. addita eſt noua partim, partim emendata, auctore *Claudio Fleuri.* Ante quam illa edit. in notitiam venerat *de la Rue,* hic opuſc. *de oratione* graecum dedit ex codd. emendatius, cum verſ. lat. et notis criticis, in quibus laudauit Bentleianas ſuſpiciones atque correctiones; in tomo I. Opp. Orig. pag. 196. ſeqq. Walker, presbyter Anglus, cod. Cantabr. denuo contulit cum ed. Oxon. et nouas aut meliores enotauit lectiones. *De la Rue* autem a num. XXXI. vsque ad fin. fragm. in cod. Colbert. MMMDCVII. contulit, cuius ope plurima loca editionis Oxon. emendabantur, et Bentleianae in illa coniecturae confirmabantur. Pag. 195. ſq. in praefixo monito libell. adſerit Origeni; explicatque, quinam fuerint Ambroſius et Tatiana, quorum hortatu conſcriptus eſt lib. et tempus, quo confectus ille ſit, inueſtigat. — Pag. denique 909. ſq. primum poſuit anonymi ſcholia gr. emendatiora quae ex cod. italico deſcripta, primus edidit Fed. Morellus. Ea nec ab Origene, nec ab aequali homine ſcripta eſſe, in nota prima docuit. Adpoſuit verſionem veteris interpretis latinam e bibl. P. P. tom. XII. ed. Lugdun. et ſubiecit notas. Poſtea p. 911. ſqq. quum textu gr. iam formulis deſcripto typograph. ed. Reading. accepiſſet, eruditi Angli notas in Or. libr. de orat. recudendas curavit, et hinc inde breues adiecit epicriſes. — *Vindobonae* in cod. caeſareo XXVIIII. fol. 204. eſt oratio dominica cum breui anonymi cuiusdam expoſitione, quam *Lambec.* in commentar. III. col. 93. ſq. ſuſpicabatur forte eamdem eſſe atque illam, ab ipſo autem non viſam, quam Fr. Morellus ſub Origenis nomine ediderat. Sed *Kollar.* in not. A. obſeruat, illam paraphraſin in cod. Vindob. diuerſam eſſe ab ea, quam Morell. euulgarat; neutram vero dignam, cui nomen Origenis praefigatur. Errat tamen, dum ſcribit, de la Rue non meminiſſe Morellianae paraphraſeos. — Anonymi ſcholia in orat. dominicam, in cod. *Guil. Laudi* nr. DCCXXXX. bibl. Bodlei. *Harl.*

l) Προτρεπτικὸς εἰς μαρτύριον. *Sermo exhortatorius ad Martyrium*, ſcriptus durante Maximini perſequutione, ad *Ambroſium*, et *Protoctetum*, [?] q) et ex MS. Baſileenſi primum

q) Illos duos adloquitur his verbis p. 200. Νῦν ὥσπερεὶ πομπεύεις αἴρων τὸν σταυρὸν τοῦ Ἰησοῦ, ἱερὲ Ἀμβρόσιε, καὶ ἀκολουθῶν αὐτῷ τῷ προάγοντι ἐπὶ ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς, ἵνα αὐτὸς σοι συμπορευθεὶς αὐτός σοι δῷ καὶ στόμα καὶ σοφίαν, καὶ σοὶ τῷ συναγωνιστῇ αὐτοῦ Πρωτόκτητε. Protoctetus ipſe presbyter Caeſareenſis fuit, vt ex Euſebio VI. 28. hiſt. conſtat. Apud Hieron. c. 56. Catalogi male vocatur *Theoctiſtus*, licet error ille appareat etiam in graeca verſione quae Sophronio tribuitur. Sed e Freculſo colligas Hieronymum ſcripſiſſe: *cui* (Ambroſio) *cum Protocteto Presbytero liber Origenis de Martyrio ſcribitur.*

primum editus a *Io. Rud. Wetstenio*, filio, cum versione et notis. Basil. 1674. 4. pag. 162. 218. Meminere huius libri Eusebius, Hieronymus atque exinde alii. Trithemius etiam latine se vidisse innuit, nescio, quo interprete. *Fabr.* *De la Rue* reposuit illud *fragm. emendatius*, cum notis suis et multis Wetsten. in edit suae tom. I. pag. 273. sqq. ex ed. Wetstenii et e codicis Basileensis apographo, quod Huetius, fragm. editurus, habuit, et postea bibl. Paris. illatum est, nr. CMVL. in cat. codd. tom. II. cum noua vers. latina *Claudii Fleuri*, quam hic parauerat in vsum Huetii. *Harl.*

ς'. *Epistola ad Africanum* περὶ τῆς κατὰ Σωσάνναν ἱστορίας, *pro historia Susannae*, scripta circa a. C. 238. atque a Wetstenio e codice MS. parentis sui, vna cum exhortatione ad martyrium, edita primum integra graece et lat. p. 223-247. notisque illustrata post *Iulii Africani* ad Origenem epistolam, quam cum initio epistolae Origenis responsoriae e codice A. Schotti graece ediderat *Hoeschelius* Augustae Vindel. 1602. 4. cum Hadriani Isagoge sacrarum litterarum, Hesychii Hierosol. στιχηρῷ in Esaiam et 12. minores aliorumque in maiores Prophetas, et fragmento Chrysostomi de Susanna. Aliud epistolae Origenis fragmentum, quod p. 225. edit Wetstenii legitur, publicauerat graece *Patricius Iunius* ante Iobum στιχηρὸν subiunctum Catenae Patrum graecorum in Iobi librum, Lond. 1637. fol. Epistolam vtramque integram ex versione *Gentiani Herueti*, qui Sirleti codice vsus est, habes etiam in latinis Origenis editionibus, quas Genebrardo debemus, tom. II. Aliam versionem suam epistolae vtriusque Africani et Origenis in praefatione suorum ad Esaiam commentariorum publicauit *Leo a Castro*, Salmanticae 1570. fol. pag. 89. seq. Laudant has epistolas *Eusebius* VI. 31. *Hieron.* c. 63. Catalogi, Photius, Suidas itemque alii. *Fabr.* *De la Rue* in praef. ad tom. I. in Wetstenii edit. culpat, 1) quod is mendosum plerumque sequatur cod. MStum; 2) barbaram interpr. eius latinam; 3) quod omnia fere Origenis argumenta, quibus obiecta ab Africano contra Susannae historiam diluuntur, longis inutilique, (vt scil. ait,) eruditione refertis notis eleuare conetur. Quare eas tantum Wetstenii animaduersiones, quae haud repugnarent opinionibus et disciplinae Pontificiorum, recudi fecit; quae vero fidem historiolae de Susanna et placita disciplinae catholicae oppugnarent, ea in obseruatt. ad Huetii librum refutandas sumsit. In admonitione, epistolae Africani ad Orig. et Orig. ad Afric. responsioni (gr. et lat. cum vberioribus notis,) pag. 9. sqq. praefixa, plura in hanc sententiam, contra Wetsten. tum de integritate et argumento vtriusque epistolae, ac tempore, quo sit exarata, scripsit. add. *Wetsten.* praef. pag. 25. sqq. et 30. sqq.

In haud paucis codd. praeter memoratos adhuc reperitur illa epistola. *Montfauc.* in bibl. Coisliniana recenset pag. 65. cod. XXI. in quo tantum superest pars epist. ad Africanum, in bibliotheca autem MSSt. enumerat vtramque epist. in bibl. *Sfortiana* (I. p. 703. A.) — retractationem sec. Origenem b. Hieronymi de Susannae et Beli fabulis, in cod. XXXV. Abbat. S. Theodorici *prope Remos*, (II. p. 1232. D.) — *Idem* in diario italico pag. 408. citat cod. *Bononiens.* canonic. regular. S. Saluatoris. — Secundum catal. codd. Angl. et Hibern. I. Oxon. inter codd. *Baroce* nr. HC. et CVL. Or. ep. ad Africanum. — vtraque epist. inter codd. Guil. *Laudi* nr. DCCXL. — inter aduersaria *Langbaeni* p. 271. Orig. epist. ad Afric. — T. I. patt. II. nr. 573. *Cantabrigiae* in colleg. S. Trinit. — Tom. II. nr. 628. inter cod. *Howard Comitis Carlioli* — nr. MMMMMCMLXII. inter codd. *Th. Gale Orig.* et *Iul.* Africani epp. integrae de Susanna. *Harl.*

ζ. Διάλο-

ζ. Διάλογος κατὰ Μαρκιωνιστῶν ἢ περὶ τῆς εἰς θεὸν ὀρθῆς πίστεως, *Dialogus contra Marcionitas* et Valentinianos, in codice Wetstenii et Bodleiano in quinque r) sectiones diuisus, vnde Trithemius memorat *libros quinque Origenis aduersus haereticos, quorum initium: Adamantius [?] dixit.* Hunc latine e variis codicibus verterunt *Io. Picus*, senator Paris. 1555. 4. *Ioachimus Perionius* tom. I. edit. Operum Origenis Genebrardinae: et, qui sinceriore MS. vsus est, *Laur. Humfredus*, Anglus, cuius versio in Origenis operibus edi coepit Basil. 1557. [rec. in Opp. Orig. Basil. 1571.] *Graece* primus e codice parentis sui edidit *Io. Rudolfus Wetstenius*, cum versione, quam ex illis Humfredi et Pici compegit et multis locis nouam fecit, notasque addidit, Basil. 1674. 4. cum protreptico ad martyrium et iam memorata ad Africanum epistola. Ceterum Origenem auctorem esse huius Dialogi, adfirmare non ausim, propter rationes ab *Huetio* pag. 276. Origenianor. adlatas, licet Origeni tribuatur ab Anastasio Sinaita qv. 48. aliisque s). Inprimis perspicuus est locus p. 30. quo probatur, auctorem vixisse non ante Constantinum M. quem superioribus Imperatoribus opponit his verbis: ἃ γὰρ ἐκεῖνοι καθεῖλον, αὐτὸς ἀνῳκοδόμησεν, ὃς ἐκεῖνοι ἐμίσησαν, ἔτος ἠγάπησεν, ὃς ἐκεῖνοι ἐτίμων ναοὺς τε καὶ εἴδωλα, αὐτὸς καθεῖλε. Neque huic obiectioni satisfecit doctiss. *Wetstenius*, licet in praefat. multus sit in eo, vt hunc dialogum Origeni adiudicet; studeatque Huetii aliorumque argumenta euertere. Sane verisimilis est *Tillemontii* coniectura, qui nota 13. ad vitam Origenis tom. III. Memor. histor. eccles. auctorem putat iuniorem Adamantium, quem ab Origene *Theodoritus* diserte praef. lib. I. et c. 25. vbi Marcionitarum aduersarios refert, distinguit: quod facit etiam *Sophronius Hierosol.* apud Photium cod. CCXXXI. Nisi dicere malimus, Adamantio vel Origeni ab aliquibus tributum fuisse ideo, quia Adamantius colloquens in eo haereticosque oppugnans inducitur; verum auctorem autem esse *Maximum* τῆς Χριστοῦ διατριβῆς οὐκ ἄσημον ἄνδρα *Eusebio* laudatum VII. 22. praeparat. siquidem, quae ibi ex Maximi libro περὶ ὕλης adfert, iisdem verbis in hoc dialogo p. 92. leguntur, vt iam supra ex Philocaliae scholio adnotaui. At ita Maximum illum Eusebio non valde vetustiorem, sed prope aequalem eius fuisse oporteret, certe scripsisse tunc, quum Constantinus M. iam CHRISTO nomen dedisset idolaque et idolia euertere coepisset. Ab eodem *Eusebio* autem V. 27. hist. eccles. refertur inter scriptores, qui labente saeculo secundo floruere, vbi idem illius opus πόθεν ἡ κακία contra haereticos, (Marcionitas puta,) commemorat. Verisimilius igitur est, Adamantium ex Maximo verba illa dialogi mutuatum fuisse. *Fabr. De la Rue* inseruit illum dial. tom. I. p. 803. sqq. cum versione *Perionii* lat. graecum textum contulit cum cod. Vatic. MLXXXIX. cum II. codd. Paris. regiis et cod. Th. Gale, atque emendauit. Notis suis adiunxit animaduerss. *Wetsthenii*, (sic nomen eius perpetuo scripsit:) demtis modo iis, quae, ait, aut nihil aliud continent, quam quod iam a Spencero ad libros contra Celsum fuerat obseruatum, aut catholicae fidei apertius aduersantur, et in Origenianis Huetii confutatae sunt. Ipsum autem dialogum et in praefatione pag. XII. et in admonit. textui praefixa p. 800,

r) Io. Picus in *duas* sectiones diuidit; de recta in DEVM fide, et 2. de resurrectione. Laurentius Humfredus in *tres*. *Fabric.* Pluribus disputat *Wetsten.* in praef. pag. 4. sq. Pag. 6. sqq. recenset et examinat diuersa variorum VV. DD. de illo dialogo iudicia. Add. *I. G. Walch.* H. E. p. 969. *Harl.*

s) Vid. Reimarus in vita Fabricii pag. 219. et A. E. L. 1737. p. 294. sq. *Heum.*

p. 800 sqq. adnumerat operibus spuriis Origenis, refutatque Wetstenii argumenta, atque distinguendos docet duos Adamantios, Adamantium Origenem, Leonidae, martyris, filium, et alterum simpliciter dictum Adamantium, huius dialogi contra Marcionitas auctorem, qui imperante Constantino M. vixerit, quique huicce dialogo partem inseruerit operis, quod *Maximus* conscripserat de famosa quaestione, *unde sit malum et de eo, quod materia facta sit.*

In bibl. publ. *Paris.* sunt sec. catal. codd. vol. II. *tres* codd. qui continent istum dialogum, n. cod. CDLX. in quo dialog. diuisus est in V. sectiones: praefixus est index propositionum haereticarum, quas Origenes sibi refellendas proponit, in margine vero additae sunt notae et emendatt. quaedam manu recentiore: cod. CDLXI. praemissis argumentis et capitum indice: et cod. DCCCXVII. nr. 3. — In bibl. *Bodlei.* cod. MMXL. dial. 1-3. quo cod. vsus esse videtur Humfredus. — et cod. MMDLXXXIV. — *Cantabrigiae* in coll. S. Trinit. cod. DLXXIII. (catal. II. p. 101.) — Inter codd. *Gale*, cod. MMMMMDCCCLXXXXII. tres dialogi contra Marcionitas nr. 1. 2. 3. — *Dublin.* inter codd. coll. S. Trinitat. nr. CCCCXXX. (cat. II. part. 2. p. 30.) — *Venetiis*, in bibl. D. Marci cod. CCCCXCVI. (cat. codd. gr. pag. 260.) — Aliorum codd. iam mentio facta est. *Harl.*

η. *Hebraicorum Nominum S. Scripturae et mensurarum interpretatio.* Hanc eum Hieronymi et noua sua versione, e codicibus regiis et Colbertinis primus *graece* vulgauit *Io. Marcianaeus*, notis etiam suis additis [f] tom. II. Opp. Hieronymi p. 182. 246. Paris. 1699. fol. [et in Hieron. Opp. tom. III. p. 605. Veronae 1735. fol.] Confer, si placet, quae de hoc libro Origenis dixi lib. IV. c. 37. §. 1. [vol. VI. p. 199. sqq.] Hic est, de quo *Iustinus Iunior* qu. 86. ad Orthodox. *εἴρηται τῷ Ὠριγένει ἀνδρὶ ἐπισαμένῳ τὴν τῶν ἑβραίων διάλεκτον, πάντων τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς φερομένων Ἑβραϊκῶν ὀνομάτων καὶ μέτρων ἡ ἑρμηνεία.* Laudat etiam qu. 82. Quod vero hebraicae linguae peritum Origenem scribit, hoc *Eusebius* quoque VI. 16. hist. atque inde Suidas et alii testantur, eum *καὶ τὴν ἑβραΐδα γλῶτταν ἐκμαθεῖν.* Inprimis audiendus Hieronymus qui c. 54. Catalogi ait, eum *contra aetatis* [f]) *gentisque suae naturam, hebraeam linguam edidicisse*, ita quidem vt, quemadmodum epistola 25. ad Paulam idem refert, *Graecia tota in illo mirata sit*, quod *in paucis non dicam mensibus, sed diebus ita hebraeae linguae vicisset diffi ultates, vt in discendis canendisque Psalmis cum matre contenderet. Vincentius Lerinensis* p. 301. commonitorii de Origene: *cuius scientiae cum graeca concederent, hebraea quoque elaborata sunt*, siue elaboratum ab eo est, vt hebraea etiam addisceret. Ac Iudaeos ab Origene de intelligentia sacrarum litterarum consultos ex eodem Hieronymo et ipso Origene constat: *Certe etiam Origenes*, inquit ille I. contra Rufin. p. 137. *Patriarchen Huillum* (an Hillelem?) *qui temporibus eius fuit, nominat, et tricesimum tomum in Esaiam illius expositione concludit, et cum aliter prius sensisse se dicat, doctum ab illo id, quod est, verius confitetur. Octogesimum quoque nonum Psalmum, qui inscribitur Oratio Moysi hominis DEI, et reliquos undecim, qui non habent titulos, secundum Huilli expositionem*

f) Hoc vniuerse de illis temporibus, quibus raro aliquis Christianorum hebraica adtingebat, non de annis atque aetate Origenis intelligendum. Ceterum ad virorum doctorum argumenta, quibus Origenem hebraice vel prorsus fuisse imperitum, vel vix primas literas hebraismi adtigisse contendunt, non difficulter responderi potest, vt ex parte iam fecit *Tillemontius* nota 3. ad Origenis vitam *Fabr.* v. *I. G. Walch* H. E. p. 964. et *Ernesti* opusc. laudata p. 295. sqq. *Harl.*

nem eiusdem Moysi putat, nec dedignatur hebraeam scripturam interpretans per singula loca, quid Hebraeis videatur, inserere. Origenes. in Exod. pag. 103. Philocaliae ὡς καὶ ἑβραῖος ἡμῖν ἀπήγγειλε. In Psal. 1. id. p. 22. χαριεστάτην παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Ἑβραίου ἡμῖν καθολικῶς περὶ πάσης θείας γραφῆς παραδεδομένην προτάξομεν. Et in epistola ad Africanum pag. 228. narrat, se de vocabulis hebraicis τρίνω et σχίνω in historia Susannae respondentibus, non paucos Hebraeos consuluisse: οὐκ ὀλίγοις Ἑβραίοις ἀνεθέμην πυνθανόμενος, et pag. 229. μέμνημαι μέντοιγε φιλομαθεῖ Ἑβραίῳ καὶ χρηματίζοντι παρ' αὐτοῖς σοφοῦ υἱῷ, ἀνατραφέντι ἐπὶ τῷ διαδέξασθαι τὸν πατέρα συμμίξας περὶ πλειόνων. In Ieremiam homil. 19. p. 185. καὶ πρῶτον χρήσομαι παραδόσει Ἑβραϊκῇ, ἐληλυθυίᾳ εἰς ἡμᾶς διά τινος φυγόντος διὰ τὴν Χριστοῦ πίστιν [F] Ἑβραίου δηλονότι. Quod vero homilia 12. in Genesin legitur: *Esau, vt aiunt qui hebraea nomina interpretantur, vel a rubore, vel a terra id est rubrus vel terrenus, vel, vt aliis visum est, factura dictus videtur*, respicit librum *Philonis* Iudaei, qui ante Origenem interpretationem nominum hebraicorum scripserat, de quo dicere me memini lib. IV. c. 6. num. 42. [vol. IV. p. 742. sq.] *Fabr.* In catal. codd. Angliae et Hib. tom. II. pag. 60. inter codd. *Vossianos*, nr. MMCCXI. sic citatur, *Origenis* seu *Philonis*, expositio nominum hebraic. et ib. p. 61. nr. MMCCL. *Origenis lexicon*, cum interpretatione vocc. hebraic. *Harl.*

θ'.) Denique sub Origenis nomine prodiit *liber primus* τοῦ κατὰ πασῶν αἱρέσεων ἐλέγχου, quem sub titulo *fragmenti Philosophumenon* ex codice Florentino [u]) primus edidit, versionemque et notas, quibus Origeni illud vindicat, addidit *Iacobus Gronouius* thesauri antiquitatum graecarum tomo X. p. 257. Lugd. Bat. 1701. fol. Minus recte videtur inscribi fragmentum *Philosophumenon:* nam Philosophumena quidem, quibus sententiae philosophorum veterum physicorum, ethicorum, dialecticorum et barbarorum succincte recensetur, integra sunt, sed Philosophumena ista librum primum constituebant, adeoque fragmentum sunt maioris operis, quod aduersus haereses vniuersas scripserat auctor, nescio quis, certe episcopus: neque enim umquam *Origenes*, vel *Didymus* [v]), vel alius presbyter aut inferioris ordinis

u) V. *Bandin.* codd. gr. Medic. I. pag. 444. *Harl.*

v) *Didymo Alex.* Philosophumena, sub Origenis nomine edita, tribuit *Christoph. Augustus Heumannus*, sub litteris C. A. H. latens, in dissertatione, inserta actis eruditorum A. 1710. p. 165. seq. et in schediasmate de libris anonymis p. 61. seq. vbi eamdem de auctore philosophumen. coniecturam suam produxit. Sed licet sectarum volumen ab eo editum fuisse constet, tamen nec ipse fuit episcopus. *Aëtium* auctorem suspicabatur *Tho. Galeus.* At de placitis philosophorum scripsisse quidem Aëtium, ex Theodorito nouimus; sed ἔλεγχον haeresium scripsisse, cuius haec philosophumena exordium sunt, nemo veterum scripsit. *Fabric.* Conf. *Walch.* H E pag. 968 sq. *Brucker* in hist. critica philos. vol. III. p. 437. sq. qui, examinatis variorum V. D. coniecturis, censet, verum auctoris nomen esse incertum ignotumque. *Wolfius* in pluribus ad de la Croze exaratis litteris, (in Thesauro epistolico Lacroziano. tom. II.) de auctore τῶν φιλοσοφουμένων suaque editione et p. 45. et 135. de Heumanniana coniectura differit. Pag. 47. refert opinionem *de la Croze*, illud opusc. habere *Irenaeum* parentem: de qua suspicione verecunde dubitat Wolf. ratus, *Hippolytum*, genuinum Irenaei discipulum, φιλοσοφ. haec praeceptoris exemplo non sine studio eius cogitata scribendi rationem imitandi exarasse. Pag. autem 88. scribit, se nouae φιλοσοφ. editioni additurum esse dissertat. qua cuiusdam se sperat, *Hippolyto* rectius, quamquam subdubie; quam *Didymo Alexandrino*, opusculum istud tribui posse: de qua re post ea sermo erit. *Harl.*

orditis Clericus. nedum *Aëtius*, ethnicus, (vt ex Theodorito non ab re colligas,) scriptor de se dixisset, *ὧν (Ἀποστόλων) ἡμεῖς διάδοχοι τυγχάνοντες τῆς τε αὐτῆς χάριτος μετέχοντες ἀρχιερατείας τε καὶ διδασκαλίας καὶ φρουροὶ τῆς ἐκκλησίας λελογισμένοι οὐκ ὀφθαλμῷ νυστάζομεν. οὐδὲ λόγον ὀρθὸν σιωπῶμεν.* Licet vero haec verba non male forte quadrent in *Epiphanium*, qui episcopus fuit, et cui Philosophumena illustris *Huetius* p. 277. Origenianor. tribuit: fateor tamen, hanc viri docti coniecturam parum mihi videri credibilem, quum aliud Epiphanii de haeresibus duplex opus exstet; vnum prolixius et alterum breuius; nec verisimile sit, tertium etiam hoc de eodem argumento scriptum ab eo fuisse compositum, in cuius prooemio mentio quidem fit alterius succinctae dogmatum haereticorum redargutionis, sed quae neutri Epiphanii satis belle conuenire videtur. Adscribam verba, quoniam emendatione ea indigere existimo: *ὧν (αἱρετικῶν) καὶ πάλαι μετρίως τὰ δόγματα ἐξεθέμεθα, οὐ κατὰ λεπτὸν ἐπιδείξαντες, ἀλλὰ ἁδρομερῶς ἐλέγξαντες, μὴ ἂν ἄξιον* (ita lege pro *ἀνάξιον*) *ἡγησάμενοι* [P] *τὰ ἄῤῥητα αὐτῶν εἰς φῶς ἄγειν, ὅπως δι' αἰνιγμάτων ἡμῶν ἐκθεμένων τὰ δόξαντα αὐτοῖς αἰσχυνθέντες* etc. Post Gronouium eum eius versione et notis, nouisque suis animaduersionibus Philosophumena haec separatim edidit amicus noster *Io. Christophorus Wolfius*, hodie Professor dignissimus in academia Witebergensi, [postea oraculorum diu. interpres apud Hamburgenses,] qui pro suo in me amore librum hunc mihi inscripsit. Hamburg. 1706. 8. w)

Euoluisse

w) Prima illa edit. nacta est aduersarium, de quo conquestus *Wolfius* in epist. 2. anno 1710. scripta, ad de la Croze, p. 2. sq. thesauri epistol. contendit, a Gronouio textum gr. misere corruptum esse, (cuius rei specimen iam dederat in notis ad Casauboniana, Hamburgi, 1710. 8. pag. 312. collatione ad fidem Sancroftiani apographi eiusdem codicis a Ioann. Ern. Grabio accepta.) In epist. a. 1710. Witemb. scripta p. 8. cogitat de *noua edit.* curis posterioribus illustranda. Pag. 45. in ep. 26. a. 1712 narrat, se a Saluinio accepisse collationem *τῶν φιλοσοφ.* cum ipso cod. Mediceo institutam, quae fidem vel industriam Gronouii suspectam redderet, iis etiam locis, in quibus tam confidenter lectionem, tamquam in MSto inuentam, defendit: sibi, scribit, spem factam esse aliarum collationum, quas Montfauc. ex itineribus suis reportauit. Illis acceptis, promittit et illo loco et p. 57. *spicilegium* quoddam *curarum nouarum*: denique p. 91. cum epistola 49. Hamburgi 1715.) mittit exemplum supplementi, curis in Pseudo Origenis philosophumena additi. Hoc ideo latius exposui, vt aliorum excitarem diligentiam et fortunam, mea meliorem. Nam mihi non contigit, vt vel exemplum, vel notitiam *iteratae* editionis et dissertation. qua fusius demonstraret, Hippolytum videri parentem fuisse opusculi, nanciscerer. Atque *iterata editio* mihi dubia videtur, et forsan Wolf. suam de Hippolyto sententiam post haec mutauit. Equidem in manibus tantum habeo nouarum curarum specimen, sic inscriptum: *Compendium historiae philosoph. antiquae, h. e. Pseudo Origenis philosophumena*, ex ipso MS. Mediceo, denuo collato et alio Taurinensi *repetita* vice emendata et nouis notis illustrata. Acc. diss. qua contra virum doctum ostenditur, *Didymum Alexandrinum* huius scripti auctorem non esse, auctore *I. Chstph Wolfio*. P. P. et h. a. Gymnasii Rectore. Hamburgi in 8. s. anni nota; sed, vt ex epistolis ad de la Croze colligitur, circ a. 1715 aut 1716. Textus gr. non additus est notis eruditis. Wolf vero vsus est collatione apographi cod. Medicei a Sancroftio scripti et a Grabio accepti, quod ex alio cod. Mediceo suspicatur profectum; tum collatione noua cod Medic. a Salvinio instituta, cum huius animaduerss. porro lectionibus cod. *Taurinensis* variis secum a Pfaffio communicatis. (In illo cod. inscriptio haec est: *Ὠριγένους πάντιμα τῶ σοφωτάτω*. Sed in catal. codd. graec. bibl. reg. *Taurinens.* nulla fit illius codicis mentio.) Montfauconi collectio variarum lectionum e cod. *Barberino* aliisque in Italia codd. nescio, quo fato, perierunt. Quia *Gotefr. Richter*, in specimine obseruatt. criticarum in varios auctores et gr. et lat. (Ienae 1738 8.) p. 76. sqq. loca quaedam philosophumenon face critica illustrauit:

Wolf.

Euoluisse se eundem manu exaratum pridem testati sunt, vel fragmenta ex eo produxerunt *Lilius Gyraldus* dialogis de Poëtis et in aliis scriptis suis, Conimbricenses in physica Aristotelis p. 176. *Holstenius*, qui edere etiam voluit, *Io. Mabillonius* in itinere Italico pag. 168. *Allatius* de scriptis Socratis pag. 81. *Alexander Morus* ad nouum foedus pluribus locis et in Esaiae LIII. praecipue, *Menagius* ad Laërtium, Caroli de Montchal Archiep. Tholosani codice vsus, ad lib. 1. sect. 34. 116. II. 7. 9. III. 8. 69. VII. 60. 149. 157. VIII. 34. 39. IX. 5. 19. 20. 30. 33. 44. 61. et 18. vbi Pseudorigenem adpellat. [*I. E. Grabius* ad Iren. I. cap. I. p. 22.] *Montfauconus* in Diario Italico p. 210. narrat, se in bibliotheca Barberina euoluisse Origenis Philosophumena in codice recenti, eiusque varias lectiones eruisse et cum aliis codicibus contulisse, vt ea opera purgatiora dare in promtu sit. Noui etiam, laudatum Wolfium in itinere, quod post editum hunc libellum in Belgium et Angliam suscepit, alios codices vel apographa inspexisse, et locis non paucis meliorem illum dare iam posse.

l.). Omitto fragmentum libri *περὶ τῦ παντὸς*, Origeni itidem falso a quibusdam tributi, de quo supra in Hippolyto dictum est. *Fabr.*

In edit. *de la Rue*, tom. I. praeterea reperiuntur

κ'.) *Origenis*, *quae supersunt epistolae*, *earumue fragmenta*, cum notis. pag. 1. sqq. In admonitione generali praemissa paucis differit de nonnullis, quae partim supersunt, partim interierunt, epistolis, v. quoque infra in catalogo scriptorum Orig. deperditorum sub finem. Primo autem loco posuit *de la Rue* ex *Cedreno* pag. 253. et *Suida* in voc. Ὠριγένης fragmentum epistolae, quae Ambrosii ardorem erga sacras litteras describit, cum versione lat. Aemilii Porti. — 2) Ex eodem *Suidae* loco et *Eusebio* VI. H. E. cap. 19. fragm. epistolae aduersus eos, qui nimium eius studium erga graec. disciplinas reprehendebant, cum vers. lat. Henr. Valesii. — 3) Duo fragmenta, latine; alterum ex libro II. Hieronymi contra Rufi-

Wolf. illa reuocauit, et modo probauit, modo notauit obelo: denique inseruit de la Croze obss. In subiuncta dissert. vnice habet rem cum Heumanno, eiusque argumenta docte et operose examinat reiicitque: nihil vero de Hippolyto; contra ornat quouis modo suspicionem, ab Irenaeo profectum esse opusculum; neque tamen probat illam, nec suam facere conatur. In vltima pagina scribit, se in praefat. τοῖς φιλοσοφ. ante *hos septem* annos praemissa laudare plures, qui hoc opuscul. MS. ad partes vocarint: atque id etiam fecit in praef. ad ed. a. 1706. Quomodo haec omnia conspirent aut expedienda sint, videant alii, nisi dixeris, curas illas diu ante fuisse chartis mandatas, quam essent prelo subiectae. — *De la Rue* in praef. ad tom I. pag. XIII. sqq. Wolfii argumenta, quibus is Gronouii non minus quam Heumanni opinionem de auctore oppugnauit, recensuit et confirmauit. Idem in monito ad philosophum. p. 872. sq. contra Gronouium dimicauit, et pag 873. sqq textum ipsum gr. (cum inscriptione Ὠριγένες τῆ κατὰ πασῶν αἱρέσεων ἐλέγχε, βιβλίον A.) *) reddidit ex lect. codd. Medicei, Taurinensis, Barberini et Ottoboniani emendatum, cum paucis breuibusque suis et omnibus Wolfii notis, adiuncta versione Gronouii latina: Gronouii autem notas exhibuit p. 941. sq. — In cod. *Monachiensi* CXIX. (secund. catal. codd. gr. p. 51. et *Spizelium* in arcanis bibliothecarum sacris retectis p. 178.) inesse dicitur *Origenis refutatio omnium haeresium*: sed Wolf. in vltima pagina curarum nou. s. compendii historiae phil. antiquae, bene animaduertit, illam ab eo opere, cuius partem opusc. (philosophum.) constituit, distingui non debere. *Harl.*

*) V. quoque *Holsten.* recension. codd. optim. Medic. in *Lilienthali* selectis historicis et litterar. Regiomonti et Lipsiae 1715. 8 p. 96.

Rufinum, alterum ex Rufini apolog. pro Origene, epistolae, quam contra aduersarios suos a. C. 231. vel 232. post suum ex vrbe Alexandria discessum ad amicos suos exarauit Alexandrinos, contra eos, qui ipsius libros adulterauerant. Adiunctum est fragm. epistolae *Alexandri*, Hierosolymorum episcopi, ad Origenem, gr. cum lat. Henr. Valesii interpretatione. — 4) Sequuntur *epistolae Africani et Origenis* de Susannae historia: v. supra, sect. 5. — 5) *Orig.* ep. ad Gregorium Thaumaturgum, scripta circit. a. Chr. 240. graec. et lat. ex Philocalia.

λ'.) Fragmenta librorum II. *de resurrectione*, (v. infra inter scripta deperdita.) duo priora lat. ex apologia Pamphili pro Origene: tertium, quod adfert *Photius* in biblioth. cod. CCXXIV. ex libro *Methodii*, qui contra Origenem scripsit dialogum de resurrectione, gr. ac lat. addito fragm. *Methodii* apud *Epiphan.* haeres. 64. denique *Origenis* sententia de resurrectione ex Hieronymi ep. 38. al. 61. ad Pammachium. Sed *de la Rue* in praef. VII. cum *Huetio* Origenianor. II. quaest. IX. nr. 7. dubitat, verba, quae protulit Hieronymus, reuera Origenis esse.

μ'. Fragmenta tria, ab Hieronymo seruata, ex libris *Stromatum*, (de quibus infra in notitia librorum deperditorum,) latine.

ν'.) Περὶ ἀρχῶν. (v. infra, catal. librorum, latine tantum editorum, nr. 19. et *de la Rue* admonitionem p. 42. sqq. it. in praef. p. VII. vbi et in notis vitia Merlini, qui orationem graecam exemplaris MSSt. haud commoda legendi Sorbon. male intellexit maleque vertit, patefecit.) Rufinianam autem interpretationem ad fidem *sex* antiquissimorum *MSStorum*, n. Virodunensis, Corbeiensis, Colbertini, Sorbonici, monasterii de monte S. Michaelis in periculo maris et monast. S. Remigii Rhemensis, diligenter emendauit, et, quoties se obtulit sermonis *graeci*, aut *interpretationis Hieronymianae* particula, eam e regione adposuit. Eiusmodi autem *fragmenta* numero sunt circiter XLII. vario modo posita. In admonitione indicatur, 1) quo tempore, (n. antequam ab vrbe Alexandria migraret,) hos libros conscripserit Origenes, et quodnam sit vnius cuiusque libri argumentum; 2) quantam ipsi inuidiam concitarit istud opus; cuius hortatu, quo anno (n. a. Chr. 398.) et qua fide latine illud verterit Rufinus; 3) cur alteram Hieronymus adgressus sit interpretationem. Textus graecus libri quarti, maximam partem e capite I. Philocaliae sumtus, collatus est cum tribus codd. regiis *Paris.* DCCCCLII. MMDCCCLXXVII. MMCCLXXIV. cum *Coislin.* nr. 226. et cum cod. *Foucaut.* Ex Orig. libris περὶ ἀρχῶν collecti libri duo de incarnatione verbi ad Ianuarium, exstant in adpendice ad tom. VIII. Opp. S. Augustini, ed. Benedictin. p. 48. sq. ed. Amstelod. *Harl.*

Scripta Origenis latine tantum edita x)

1. *In Genesin Homiliae XVII.* Rufino interprete, licet codices quidam Hieronymi nomen habeant praefixum. Confer *Huetii* Origeniana p. 245. *Fabr.* Conf. *Fontanini* histor. litter. Aquil. lib. VI. cap. 7. p. 283. sqq. de interpret. vet. homiliar. in Genesin ceterosque

x) Quae graeca aut latine versa supersunt et a *de la Rue* edita, iam supra pluribus locis adnotatum est. Multorum quoque codd. supra iam facta est mentio. *Harl.*

que libros diuinos et *Io. Fr. Bern. de Rubeis* diss. I. cit. p. 127. sq. de iisdem Interpr. antiquis. — Codd. sunt quoque *Florent.* inter codd. monast. Camaldulens. b. Mariae *Orig.* in Genesin, teste *Montfauc.* in diario ital. p. 354. — Secundum *Montfauc.* bibl. MSSt. tom. II. p. 1286. E. in bibl. *Diuio-Benigniana*, *Orig.* homil. in heptateuchum, interpr. *Hieronymo.* — Inter codd. *latin.* bibl. *Taurin.* pag. 209. catal. *Harl.*

2. *In Exodum Homiliae XIII*, interprete eodem Rufino.

3. *In Leuiticum Homiliae XVI.* Rufino interprete, quas sub falso *Cyrilli Alex.* nomine edidit e Iacobi Fabri codice Iodocus Clichtoueus, et in latinis Cyrilli pariter et Origenis editionibus reperire licet. *Fabr.* *Orig.* Hom. XVI. in Leuit. in cod. L. monast. *B. M. de Becco.* (*Montfauc.* bibl. MSSt. II. p. 1251. A.) nr. 1223. bibl. eccl. *Westmonast.* et n. 6493. in bibl. *Car. Theyeri*, in comitatu Glocestr. (cat. codd. Angl. etc. II.) Alios codd. supra indicauimus. *Harl.*

4. *In Numerorum librum Homiliae XXVIII.* ex eiusdem Rufini versione, qui *scholia* etiam, siue, vt ipse vocat, *excerpta* Origenis admiscuisse se, atque alioqui inter vertendum magna se, vt quidem solet, vsum esse libertate innuit. *Fabr.* Praeter indicatos codd. in bibl. eccl. *Herefordens.* nr. MDCCI. *Orig.* in libr. Numerorum et epp. quaedam contra Origenem. (cat. codd. Angl. II.) — In bibl. *Laudunensi* nr. 178.) *Montf.* bibl. MSSt. II. p. 1295.) *Orig.* hom. 28. in libr. Numerorum, translatae in Sicilia. *Harl.*

[P] 5. *In libr. Iosuae*, *Homiliae XXI.* interprete Rufino.

6. *In librum Iudicum Homiliae IX.* interprete Rufino. Meminit Origenes ipse prologo commentar. in Canticum. *Fabr.* Supra citatis codd. addi possunt, *Cantabrig.* in coll. S. Trinitatis, nr. 176. (catal. codd. II. etc.) *Orig.* VIII. homil. de quibusdam gestis in lib. Iudicum. *Harl.*

7. *In 1. Regum cap. 1. et 2. Homilia I.* interprete Rufino.

8. *Commentariorum in Iobum libri III.* satis licet prolixi, sed qui non vltra dimidium capitis tertii progrediuntur. Origeni, (quicquid disputet p. 30. nuclei hist. eccles. Sandius, in appendice p. 40. ipse sua caedens vineta) suppositi et post Luciani martyrium, h. e. post a. C. 311. scripti sunt ab auctore, qui Homousianis infestum se testatur. Vtrum vero fuerit aliquis e Lucianistarum secta, an Maximinus, Arianus episcopus, contra quem Augustinus scripsit, tamquam parum certum definire non audeo. Latini scriptoris esse, post Erasmum credidit etiam Albertinus p. 353. de Eucharistia, quibus assentiri nolim propter ea quae obseruat Huetius p. 273. Origenianorum. Certe errauit Genebrardus, quando hos commentarios graece scripsit exstare in regis Galliae bibliotheca. [v. supra ad Exeget. n. 5. et notit. general. codd. Super Iob Origenis lib. III. in cod. monast. *Pomposiani* prope litus maris Adriatici, teste *Montfauc.* in diar. ital. p. 85. *Harl.*].

9. *Scholia in librum Iobi integrum*, quae e codice regis Galliae primus vertit *Ioachimus Perionius*, atque suae Origenis operum editioni *Genebrardus* inseruit. Nonnullos Perionii lapsus notauit *Iacobus Billius* lib. I. Obseruatt. sacrar. c. 8. atque longe plures libro 2. vnde repetiit *Possevinus* tom. II. Adparatus S. p. 193-202. et licet haec quoque scholia Origeni

Origeni praeter rem tribuantur, tamen, quia antiqui fcriptoris et lectu digna funt, etiam graeca e codice regio proferri in lucem, et nouae quam concinnandam fuadet omnium Origenis operum editioni adiungi optat *Rich. Simonius* lib. I. epift. felect. 10. p. 103. In his quoque fcholiis Luciani, martyris, et Homoufiaftarum et Manichaeorum mentio fit, vnde auctorem effe Origene iuniorem conftat. Vide *Huetium* p. 274.

10. *In Pfalmum XXXVI. XXXVII. XXXVIII. Homiliae IX.* Rufino interprete.

11. *In Canticum Canticor. Homiliae duae*, interprete Hieronymo, cuius epiftola ad Damafum praefigitur, et *aliae homiliae quatuor*, fiue potius prologo praemunita primorum duorum capitum expofitio continua, quali in *tomis* Origenes vti confueuit, Rufino interprete. Hanc Origenis effe negant *Dallaeus* c. 34. de fcriptis Ignatii, *Larroquanus* in animaduerfionibus ad Pearfonianas Ignatii Vindicias p. 83. feq. et *P. Baltus* S. I. in defenfione SS. Patrum, Platonismi accufatorum [?] p. 361. aliique: fed argumentis melioribus Origeni adferitur a *Pearfonio* part. I. Vindic. Ignatii c. 7. et ab *Huetio* p. 248. *Fabr.* V. fupra in notit. codd. generali et nr. 7. Exegeticorum. Add. codd. a *Montfaucon.* in bibl. MSStor. citatos tom. I. p. 49. B. tom. II. pag. 1133. E. pag. 1232. nr. 32. et 34. p. 1245. E. p. 1249. E. p. 1250. D. — In cat. codd. latin. *Taurinenf.* p. 9. — Inter eodd. *Venet.* S. Mich. v. *Mittarell.* catal. p. 830. — In *Anglia* fec. catal. codd. etc. tom. I. *Oxon.* DCIIL. *Cantabr.* nr. 505. — in tom. II. nr. 1601. et 100041. — In monaft. *Pomponof.* Orig. fuper cantica canticor. lib. III. *Harl.*

12. *In Efaiam Homiliae IX.* Hieronymo interprete. [v. fupra ad nr. 7. et 8. Exeget.]

13. *In Ieremiam Homilia fecunda et tertia* ex illis quatuordecim, quae exftant ex verfione Hieronymi. Nam ceterae duodecim graece etiam habentur, vt dixi fupra p. 217. num. 8. *Fabr.* V. fupra inter exegetica, nr. 8. add. *Mittarell.* de codd. bibl. Venetae S. Michael. p. 830. et in cat. codd. Angliae etc. II. nr. 2944. inter codd. Norfolkian. *Harl.*

14. *In Ezechielem Homiliae XIV.* Hieronymo interprete. [v. fupra nr. 14. Exeget.]

15. *In Matthaeum tractatus vicefimus fecundus vsque ad tricefimum quintum* ex antiqua verfione fiue *Bellatoris*, presbyteri, fiue *Epiphanii*, fcholaftici, feu cuiusvis denique alterius a Matth. XXII. 34. vsque ad initium capitis XXVIII. Nam praecedentes tractatus viginti et vnus graece ab Huetio editi funt, vt dixi fupra p. 218. num. 11. vnde patet, praeter Origenis mentem feciffe, qui tomos fingulos diftraxerunt in plures tractatus.

16. *In Lucam Homiliae XXXIX.* a iuuene Origene fcriptae, tefte Hieronymo atque interprete. Neque tanti funt rationes, ob quas Origeni abiudicantur a Dallaeo de fcriptis Ignatii p. 439. feq. eiusque hyperafpifte, Matthaeo Larroquano, in animaduerfionibus ad Pearfonianas Ignatii vindicias p. 94. fq. Vide Tillemontii notam 37. ad Origenis vitam, et Natalem Alex. fec. 3. c. 4. artic. 2. p. 606. fq. edit. in fol. [v. fupra, inter exegetica nr. 21.

17. *In*

17. *In Epistolam ad Romanos libri X.* abbreuiati ex viginti tomis, vt Cassiodori codices c. 8. Inst. diuin. legunt, siue, vt Rufinus, quindecim, eodem Rufino (non Hieronymo, cui in edit. tribuitur) interprete, cuius epistola ad Heraclium praefixa est. *Fabr.* Vid. inter exegetica nr. 14. et *de la Rue* in tom. IV. eiusque praefixo monito, vbi commentarios Origeni, versionem vero Rufino vindicat. In ipso autem commentario exarando vsus est tribus codicibus regiis, MDCXXXIX. MDCXL. MDCXLI. itemque codicem Vallis clarae et Ebroicensi. Add. in *Montfauc.* bibl. MSStor. I. p. 217. C. pag. 531. C. p. 1360. B. 1362. B. — inter codd. *Bodlei.* nr. MCLXXV. et MCCXLII. *Oxon.* nr. DCCCCXXXIII. et *Cantabr.* nr. MMXXII. catal. codd. *Harl.*

18. *Homiliae decem in diuersos* Matthaei et Iohannis locos, quarum decima est, de Maria Magdalena. Hae a Iac. *Moerlino* primum collectae et in latinis editionibus Origenis saepius excusae, nomen Adamantii mentiuntur. Vide *Huetium* p. 275. D. *Gerhardi* Patrologiam p. 139. 140. et de Homilia vltima *Baronium* ad Martyrolog. 22. Iul. qui eam latino scriptori tribuit, quemadmodum *Casaubonus* XIV. 11. ad Baron. iuueni et a declamationibus recenti. *Fabr.* Secundum cat. codd. Angliae etc. I. inter codd. bibl. *Bodlei.* nr. MDCCCCLIII. 8. nr. MMCXXVIII. 32. nr. MMMDCCCCV. 6. — Inter *Oxoniens.* codd. nr. DCCCCXV. CMXXXIV. MMCCXXXIV. inter *Cantabrig.* nr. MDCLVII. 6. — nr. MMXXXIII. 6. tom. II. nr. DCCXLVI. quaedam homiliae *Orig.* super illud euangel. *quum esset desponsata mater Iesu.* — Inter codd. latinos bibl. *Taurinens.* p. 241. et 300. catal. *Harl.*

19. Περὶ ἀρχῶν y), *de principiis libri IV.* cum anacephalaeosi, Rufino interprete, cuius praemittitur prologus ad *Macarium* z), (romanum.) [?] quo se profitetur alia in his libris omisisse, alia mutasse. Quod exemplis etiam docet *Huetius* pag. 266. seq. et notauit iam olim *Hieronymus* 1. contra Rufin. p. 155. qui ideo, Pammachio rogante, fideliorem illius operis versionem elaborauit; sed quae iam pridem temporum iniuria amissa est. Valde male ob hoc opus audiit Origenes, quod graece legit adhuc Photius cod. VIII. Fragmenta occurrunt in Philocalia et in Iustiniani Imp. epistola de Origenis erroribus tom. V. Concil. edit. Labbei p. 672. sq. et apud Photium cod. CCXXXV. Locum etiam ex exemplari MS. adfert graece *Fullerus* IV. 13. Miscell. sacr. Ceterum ex laudato Hieronymi loco constat, etiam Rufinum suae versioni nondulla ex *Didymi* commentariolis, qui Origenis propugnator fuit, exaggerata et firmiora posuisse. *Fabr.* Vide supra de editis, nr. v. *de la Rue* I. p. 42. et not. *a.* p. 45. *Fabr.* in B. Gr. vol. IX. p. 382. sq. de Photii codice; supra ad initium huius paragraphi, praecipue ibi laudatos *Fontanin.* lib. V. cap. 2. p. 213. sqq. et *Io. Fr. Bern. de Rubeis* p. 84. sqq. Contra Photium, qui adfirmat, Origenem in libro I. περὶ ἀρχῶν docuisse, *filium,* (Christum) *a patre factum esse,* Orig. defendunt Halloixius, Bullus, *I. G. Walch.* in diss. s. vindiciis, supra laudatis, et *Magn. Crusius* in progr. memorato p. 12. sqq. et pag. 11. vindicat Rufinum et Origenem a mala interpretatione crimineque Hieronymi. Quod vero Origenes in libris *Periarchon* praeexisten-

y) Libros περὶ ἀρχῶν scripserunt etiam Longinus, Porphyrius, et cuius opus adhuc MS. superest, Damascius.

z) De eo *Fontanini* hist. litter. Aquil. lib. V. cap. 1. et 2. p. 201. sqq. *Harl.*

existentiam animorum cum Platonicis docuisse arguitur, Nyssenum aliosque contra eum disputasse, docet *Fabric.* in delectu argumentor. — pro veritate rel gionis christianae pag. 445. — Codd. τῶν περὶ ἀρχῶν iam mentio facta est. Add. notitiam aliorum in *Montfauc.* bibl. MSSt. I. p. 65. C. p. 69. A. p. 158. A. *Harl.*

20. *Lamentum* siue threnus, quo de erroribus suis poenitens inducitur, non magis Origenem auctorem agnoscit, vel Hieronymum interpretem, quam Hieronymus auctor est epistolae, qua deplorat, quod aliquando cum Origene sensisset. *Fabr.* Add. *Montfauc.* l. c. I. p. 55. et 75. *Harl.*

Alia haud dubie fuit epistola ad Fabianum, episcopum Romae, de qua Rufinus in extremo inuectiuae 1. in Hieron. *Ait etiam, ipsum Origenem pro his dictis poenituisse, libello poenitentiae ad Fabianum* *), *tunc urbis Romae episcopum, dato: et tamen post poenitentiam, post centum et quinquaginta annos mortis suae in ius eum trahis et ad damnationem vocas.* Certe in lamento non legitur, quod Hieronymus epist. 65. ad Pammach. testatur, Origenem in epistola ad Fabianum, qua poenitentiam egit, cur talia scripserit, *caussas temeritatis in Ambrosium retulisse, quod secreto edita in publicum protulerit.* Non igitur Hottingerus reprehendendus, sed Labbeus, qui Hottingerum tam acerbe reprehendit, tom. II. pag. 145. quod *libellum de poenitentia Origenis* distinxerat a *lamento*, quod tamen verissimum est. Atque hic libellus, qui intercidit, (non lamentum, iunioris aetatis foetus,) a Gelasio inter Apocrypha refertur, nec, veluti Origeni suppositus, adscribitur Apocryphis: (nam *Eusebius* quoque VI. 36. testatur, Origenem scripsisse ad Fabianum aliosque plures ἄρχοντας ecclesiarum, περὶ τῆς κατ' αὐτὸν ὀρθοδοξίας); sed propter Origenis scilicet in erroribus pertinaciam, fide indignus iudicatur. [De deperditis epp. v. *de la Rue* tom. I. opp. p. 1. sq.]

21. *Epistola S. Barbae ad Origenem et Origenis ad S. Barbam*, quas latine adfert *Halloixius* p. 46. sq. Origenis defensi, ipse videtur ex ingenio [?] suo confinxisse. Vide *Tillemontii* hist. imperatorum tom. III. ad persequutionem Maximini nota 1. p. 809.

22. *Libellus de singularitate Clericorum* Origeni male in quibusdam codd. [e. g. Cantabrig. n. MMCCCXIX. cat. codd. Angl. etc.] adscriptus et inter Cypriani opera est editus. Vide *Huetium* pag. 277. sqq.

Editiones latinae Operum Origenis.

Prima *Iacobi Merlini* quatuor diuisa partibus Paris. 1512. 1519. fol. 2. Vol. cum Apologia pro Origene, super qua, licet priuilegio regis Ludouici XII. munita editio esset, magnae ipsi molestiae creatae sunt a Massaeo, Natali Bedda et aliis theologis facultatis Parisiensis, vide a. 1522. noua apologia apologiam illam tueri est coactus. Confer *Rich. Simonis* epistolas selectas l. 1. epist. 10. p. 95. sq. et *Morlerii*, doctoris Sorbonici, librum gallice editum, essais de litterature pour la connoissance des livres a. 1703. mense Nouembr. p. 257. Recusa Merlini

*) Romam venisse Origenem, vt sibi persuaserat Baronius, recte negant *Tillemontius* et *Pagi* ad a. C. 246. n. 2.

lini editio Parif. 1522. 1530. Etiam editio Veneta anni 1516. memoratur in bibl. Bigotiana, et opufcula varia Origenis, latine apud *Aldum* excufa in fol. *Fabr.* In ferie dell' Edizioni Aldine, ed. II. pag. 23. citatur editio Aldina, *Origenis homeliae in Genefim, in Exodum, in Leviticum, in Numeros, in Iefum Naue, in librum Iudicum.* Venetiis in aedib. Aldi Romani, menf. Februar. 1503. fol. — Eadem fuit in bibl. *Pinell.* v. catal. I. p. 77. vbi additur, *latine*, interprete D. Hieronymo. — Antea f. nota loci et typogr. excufae funt a. 1475. *Homeliae B. Gregorii* Papae, et *Origenis* Presbyteri, cum fermonibus S. *Leonis*. v. cl. *Panzer.* A. T. IV. p. 13. nr. 17. in primis p. 462. nr. 71. et copiofe recenfet eam edit. aliaque, quae ad Origenem fpectant, *Freytag.* in adparatu litt. I. p. 94. fqq. — *Origenis Homiliae* in Iob. Cantic. Efai. Ier. Ezech. Matth. Luc. Ioann. Hieronymo et Hilario interpret. Venet. per Lazar. Soard. 1513. fol. *Homiliarius* doctorum, qui Omeliarius dici folet: in euangelia facratiffima dierum dominicalium ac feriatorum: qui pone pilares militantis ecclef. Hieronym. Auguftin. Ambrofium, Gregorium, *Origenem* — affabre obferuabatur etc. — (cum praef. *Ioann. Thierry.*) Lugdun. per Ioh. Clein. 1516. fol. v. bibl. *Roloffian.* I. p. 281. fqq. — *Homiliae quaedam Origenis* et aliorum patrum ac fcriptor. ecclef. gallice verfae a *I. de Loyac*, (La Bibliotheque facrée &c.) Paris 1634. 4. v. Fabr. B. gr. vol. XIII. p. 796, 4. *Harl.*

Secunda *Erafmi* b), qui illi immortuus; itaque poft eius obitum abfoluta a *Beato Rhenano* Bafil. 1536. fol. et auctior fubinde edita ibidem 1551. et cum Laur. Humfredi praefat. 1557. ac denique cum Simonis Grynaei prolegomenis ad Tho. Eraftum a. 1571. fol. 2. vol.

Tertia plenior *Gilberti Genebrardi*, Parif. 1574. 2. vol. atque iterum 1604. 1619. Hanc editionem diligenter recenfet Labbeus, quem, fi placet, vide. Vide etiam *Huetium* p. 232.

Scripta deperdita Origenis.

Biblia V. T. Hexapla, Octapla, Tetrapla de quibus dixi lib. III. c. 11. *Fabr.* §. 13. p. 708. fqq. vol. III. add. quae fcripfi in Introd. etc. II. 2. p. 44. fqq. *Harl.*

Vniuerfos propemodum S. Scripturae libros illuftrauerat Origenes, quem *longe minorem in Nouo quam Veteri Teftamento effe iudicat S. Ambrofius* epift. 73. ad Clementianum: fiue *tomis* et *commentariis* prolixioribus et accuratioribus, fiue breuibus *fcholiis*, fiue denique *Homiliis*, [ᵽ] quarum aliae extemporales, ex fenis ore a notariis excerptae, aliae meditatae. Vide *Sixtum Senenfem* lib. IV. bibl. f. *Valefium* ad Eufeb. p. 129. et *Huetium* p. 237.

Commentariorum in Genefin libri XII. Eufeb. VI. 24. vbi ex *nono*, et III. 1. vbi ex *tertio* locum adfert. Meminit et Origenes ipfe lib. de precatione p. 76. Fragmentum ex libro 1. feruauit *Chalcidius* ad Timaeum Platonis p. 372. fq. Plura expreffit *Ambrofius* in Hexaëmeron. Porro codices, quos vidit Hieronymus, librum XII. in duos diftinxerunt, vnde is *tredecim libros commentariorum* Origenis in Genefin numerat qu. 1. ad Damafum et epift. 29. ad Paulam apud Rufin. inuectiua 2. Namque ex Eufebio duodecim numerant Suidas in Ὠριγένης et Niceph.

b) Obiit Erasmus V. Id. Iul. Bafileae a. 1536. cuius vitam Rhenanus inferuit praefationi ad Origenem, dicatum Hermanno, archi-epifcopo Colonienfi.

XV. 5. Ceterum fallitur *Tillemontius*, qui nota 30. ad vitam Orig. ex loco libri VI. contra Celsum p. 309 sq. colligit, tomos in Genesin, quatuor tantummodo prima capita exposuisse. Ἐξηγητικὰ vocat Origenes ipse p. 187. 190. *c*)

Homiliarum Mysticarum in Genesin libri II. Hieron. epist. 29. ad Paulam apud Rufin. inuectiua 2.

Tomi in Exodum, et *scholia*, quae excerpta vocantur ab Hieronymo. Expositionis suae meminit etiam ipse *Origenes* IV. contra Cels. p. 195.

Scholia et Homiliae in Leuiticum ab editis Homiliis diuersae. Vide *Huetium* p. 240.

Octo Homiliae in Deuteronomium. Cassiodor. c. 1. diuinar. Instit.

Homilia de duabus meretricibus, et aliae quaedam *Homiliae*, Cassiodoro c. 2. memoratae *in 1. et 2. Reg. in 2. Paralip.* et *Esdrae libros duos* siue Esdram et Nehemiam.

In Iobum Homiliae, quas olim vertit *Hilarius*, Confessor, vt *in Esdram Bellator*, presbyter. Fragmenta in catena ad Iobum a Paulo Comitolo et Patricio Iunio [et a de la Rue] edita.

In Psalmos scholia, Homiliae quaedam et commentarii. Commentarios in primos XXV. Psalmos, Alexandriae elaboratos, notat *Eusebius* VI. 26. sed in totum Psalterium multis voluminibus scripsisse ante Eusebium, Theodorum Heracleotem, Asterium Scythopol. Apollinarem Laodicenum et Didymum Alex. docet *Hieron.* epist. 89. ad Augustin. (edit. nouae 74.) addens, Hilarium Pictauiensem et Ambrosium Origenis vestigiis institisse.

In Prouerbia commentarii. Fragmenta duo apud Pamphilum in apologia et aliud in Catena Mazariniana ad Luc. VIII. 4. *Fabr.* Vide supra ad Exegetica, nr. 7. et adde *Montfauc.* bibl. *Coislin.* p. 60. de cod. gr. XV. qui complectitur catenam Origenis aliorumque in *parabolas Salomonis*, lat. editam a *Theodoro Peltano*, Antwerp. 1614. Eadem aut similis catena est in cod. *Monach.* Bauar. VIII. (v. catal. codd gr. p. 2.) et in bibl. *Veneta* D. Marci cod. XXI. XXII. et XXIII. in cod. XXII. est quoque *Procopii Gazaei* epitome commentariorum in Ecclesiasten ex voce *Origenis* et aliorum. v. catal. codd. gr. pag. 19-22. *Harl.*

[?] *In Ecclesiasten explanationes*, si credimus Sixto Senensi et Posseuino, Methodium lib. de resurrect. testem laudantibus. Certe Origenem suis in Ecclesiasten commentariis confutasse se, testatur Hieronymus epist. 65. ad Pammach. *Fabr.* Vid. cod. XX. *Marc.* modo memorat. et *de la Rue* p. I. tom. III. opp. Orig.

In Canticum Canticorum tomus unus quem iuuenis composuerat. Vide Philocaliam p. 31. [cod. *Cantabrig.* MDCCXXVIII. et supra notata inter Exeget. n. 7.]

In Canticum Canticorum tomi octo posteriores. Hieron. prologo Homil. in Canticum. [v. cod. in *Montfauc.* bibl. MSSt. p. 1367. B.]

In

c) Quae ex his commentariis et reliquis, quae deperditis accenset Fabricius, scriptis vel adhuc supersint in codd. vel edita, vel notatu digna videantur, ea passim *de la Rue* in istius opp. Orig. edit. aut a me supra sunt variis locis adnotata. *Harl.*

In Esaiam tomi XXX. (e quibus vicesimus sextus iam Hieronymi aetate desiderabatur, et tomus tricesimus desinebat in cap. 30. 6. vide *Euseb.* VI. 32.) *Homiliae XVI.* et *scholia* siue σημειώσεις. [v. supra ad Exegetica, nr. 7. et 8.]

Libri II. de visione τετραπόδων ad Gratam, Origeni suppositi, teste Hieron. praef. ad Esaiam.

In Ieremiam Homiliae XXIV. ex illis 45. Cassiodoro et Rabano Mauro memoratis. Confer *Tillemontium* in Origenis vita p. 238. seq. [et supra ad Exeget. n. 8. et ibid. de reliquis ad seqq. nr.]

In Threnos tomi V. Euseb. VI. 24. hist. licet in Nicephoro legas tomos IX. Ex his fragmenta quaedam exstant in Catena, ab Agellio et Ghislerio edita.

In Ezechielem tomi XXV. Euseb. VI. 32. Confer *Tillemont.* p. 239. seq.

In Danielem expositio. Origenes ipse tract. 29. in Matth. adde *Huetium* p. 242.

In quosdam ex duodecim Prophetis scripsisse se et in Esaiam atque Ezechielem, testatur *Origenes* VII. contra Celsum p. 339. atque ceteros similiter se expositorum. Tomos XXV. in duodecim Prophetas reperit *Eusebius* VI. 36.

In Matthaeum tomi primi X. atque *vltimus XXV.* et *Homiliae quaedam* itemque *scholia.*

In Marcum scripsisse se testatur Origenes tractat. 35. in Matth. Ceterum commentarius, qui in quibusdam codicibus Origeni, in aliis Cyrillo Alex. tribuitur, et quem e codice Regio daturum se graece promisit Huetius p. 250. *Victoris, Antiocheni* presbyteri, est, Chrysostomo, cuius meminit, iunioris. Sub Victoris nomine quoque latine *Theodorus Peltanus* [T] edidit Ingolstad. 1580. 8. vna cum Tito Bostrensi in Lucam. Inde latine recusus est in bibliothecis patrum Parisiens. Colon. et Lugd. tom. IV. Denique graece et latine vulgatus a *Petro Possino* Rom. 1673. fol. vna cum catena in Marcum. Vide de hoc commentario Huetium p. 274. Rich. Simonis hist. Crit. N. T. lib. 3. pag. 80. et 426. seq. et Eliam du Pin in bibliotheca script. eccles. tom. IV. p. 74. Victor, presbyter, allegatur etiam in catenis ad Lucam regia, Mazariniana et Corderiana, vt Combefisio in bibl. Concionatoria notatum. *Fabr.* v. supra, Exegetica ad nr. 11. vbi quoque de fragm. a Crusio editis. *Harl.*

In Lucam tomi V. Hieron. prolog. in Homilias ad Lucam, a se versas.

In Iohannem tomi III. IV. V. VII. VIII. IX. XI. XII. XIV. vsque ad XVIII. XXI. vsque ad XXVII. tum XXIX. XXX. XXXI. Libros duos et viginti visos a se testatur Euseb. VI. 24. sed forte legendum duos et triginta, vt apud Hieron.

In acta apostolorum, Homiliae. Vide Philocaliam p. 32.

In 1. ad Corinthios commentarii siue *tomi. Hieron.* epist. 58. ad Pammach. Origenem primo loco ponit inter eos, qui hanc epistolam latissime fuerunt interpretati. Ceterorum nomina sunt: Dionysius, Pierius, Eusebius Caesareensis, Didymus et Apollinaris. Meminit et Origenes ipse tractat. 23. in Matth. et homil. 17. in Lucam.

et Valentinum. Atque, si *Nicephoro* X. 36. credas, etiam contra Marcellum Galatam ac Porphyrium. Vide *Huetii* Origeniana p. 265. et *Tillemontium* in vita Orig. 12. et 36.

Parua labyrinthus contra Artemonem et Theodotianos, quam Origeni quidam tribuerunt, sed quae auctorem potius habuit *Caium*, presbyterum romanum, de quo vide Cauei hist. litterar. ad a. C. 210.

Concertatio cum haeretico quodam Ephesi, ab haeretico illo conficta et Origeni supposita, vt ipse apud Rufinum de adulteratione libror. Origenis epistola ad charos suos Alexandrinos.

[P] *Epistolarum vltra centum συναγωγή*, quae ab Eusebio collecta et in libros digesta non sine magno historiae illorum temporum detrimento intercidit. Vide *Euseb.* VI. 2. et 36. hist. In his fuere praeter epistolam ad Iul. Africanum, et alteram ad Greg. Thaumaturgum, quae exstat in Philocalia, epistola ad Philippum Imp. eiusque coniugem Seueram: ad Fabianum Romanum aliosque episcopos de fide sua: ad amicos Alexandrinos, ad Beryllum, Bostrorum in Arabia episcopum, ad Tryphonem, discipulum suum. Vide Tillemont. vitam Origenis c. 24. et 36. et *Huetium* p. 267. sq. [ac *de la Rue* tom. I. opp. pag. 1. sq. et supra ad Exeget. κ'.]

Libellus de Pascha, cuius meminit Anatolius Alex. episcopus Laodicensis, praef. ad Canonem paschalem: *Sed et Origenes omnium eruditissimus et calculi componendi perspicacissimus, quippe qui et χαλκευτὴς* (leg. *χαλκέντερος*) *vocatus libellum de Pascha luculentissime edidit.* Ibidem nonnulla exinde producit. Omitto, quae de *Astrolabio* et breuiario Origenis, nescio vbi latente, incerta fide quidam tradiderunt.

Stromatum libri X. ad Clementis Alex. imitationem scripti, et philosophorum ethnicorum placita cum sacrorum librorum dogmatis conferentes. Meminit ipse in Ioh. p. 237. et *Eusebius* VI, 34. ac saepius Hieronymus. *Fabr.* Fragm. dedit de la Rue, quem v. p. 37. tom. I.]

Monobiblia. Hieron. apud Rufin. inuectiu. 1.

Denique iuuenis etiamnum Alexandriae non modo disciplinas liberales et *προπαιδεύματα* docuit, atque ad varias philosophorum sectas intelligendas auditores suos introduxit, sed et teste *Eusebio* VI. 18. *τὰ παρὰ τούτοις συγγράμματα διηγήσατο, ὑπομνηματιζόμενός τε καὶ θεωρῶν ἕκαστα.*

Eusebius idem VI. 32. hist. testatur, se accuratum scriptorum Origenis indicem texuisse in vita Pamphili martyris: quod se fecisse quoque *Hieronymus* c. 54. Catalogi narrat in epistola ad Paulam, qua Origenis opera contra Varronis ponens contulerit. Sed nec haec epistola praeter fragmentum apud Rufin. 1. inuectiua, neque vita Pamphili integra ad nos peruenit. Corruptam bibliothecam Origenis et Pamphili in membranis instaurare conatus est *Euzoius*, Thespesii rhetoris, cum Gregorio Naz. auditor, et postea episcopus Caesareensis, vt idem *Hieron* c. 113. de script. eccles. auctor est.

Tabella

[P] *Tabella Chronologica* ¹), *scriptorum plerorumque Origenis.*

A. C.	aetat. Orig.	
210.	26.	ὑπομνήματα in philosophos variarum sectarum. *Euseb.* VI. 18. *(Alexandriae.)*
		tomus in Canticum a iuuene scriptus.
217.	33.	inchoata Hexapla, Tetrapla &c.
[219.	35.	comm. in Ioann. auspicatus: ante a. 231. priores V. tomos scripsit et a. 232. prosequutus est laborem, ac longe post Maximini persequutionem absoluit. v. de la Rue monitum. etc.]
228.	44.	Epistola ad Iulium Africanum de historia Susannae. [v. de la Rue admonit. p. 8. tom. I.]
[aut 240.		Hom. in Ies. v. de la Rue III. p. 104.]
ante a. 231.	47.	tomi in Psalmos 25. primores. *Euseb.* VI. 24.
		Libri duo de resurrectione.
		Tomi V. in threnos. Primi V. tomi in Iohannem. Primi VIII. in Genesin. In Exodum. In Iudices.
		Libri IV. de Principiis.
		X. libri Stromatum.
		Liber de precatione.
		Homiliae in Lucam, [comm. in Ioann. continuauit.]
235.	51.	Protrepticum ad Martyrium.
post a. 237.	53.	tomi posteriores in Ioannem et in Genesin.
238.	54.	tomi XXX. in Esaiam, *(Caesareae Palaestinae)* Euseb. VI. 32. [Homil. in libr. Iudicum.]
240.	56.	tomi XXV. in Ezech. et V. in Cantic. *(Athenis.)*
		Epistola ad Greg. Thaumaturgum, quae legitur in Philocalia.
241.	57.	Homil. IX. in Psal. 36. 37. 38. tomi postremi V. in Canticum, *(Caesareae.)*
post a. 244.	60.	Homiliae variae extemporales, quas a notariis excipi permisit, sexagenario maior. *Euseb.* VI. 36.
		tomi XXV. in Matth. et XV. in Epist. ad Rom.
		Tetrapla, Hexapla, Octapla perfecta (*Tyri*) *Epiphan.* de ponderibus et mensur. n. 18.
[post a. 245.]		XLV. homiliae in Ieremiam, XIV. in Ezechiel.
		Homiliae in Genesin, Exodum, Leuiticum, Numeros.
		Tomi in I. ad Thessalonicenses.
[a. 245. aut a. 246.	62.	comm. in Matthaeum et in ep. Rom.]
247.	63.	In Prophetas minores. [Homil. in psalmos.]
		Epistola ad Fabianum et alios episcopos de fide sua.
249.	65.	libri VIII. contra Celsum.
		Homiliae in Iosuam.
post a. 251.	67.	Epistolae variae.

Haec

¹) Confer *Huetium* p. 269. sq. *Tillemontii* not. 41. ad Origenis vitam, et *Sam. Basnage* ad a. C. 203. n. 22. sq et a. 336. nr. 3. [Quando singula scripta sint exarata, inquirit quoque *de la Rue* in praemissis monitis. *Harl.*]

[¶] Haec de scriptis Origenis dixisse sufficiat, *ex quo vno si solus perdurasset, plus lucis*, Dallaeo f) iudice, *nobis quam ex reliquis (Patribus) oliis, et a quo forsan potius quam a ceteris omnibus haberemus, in quo acquiesceremus. Sed paucula sunt et maximam partem foede lacera et misere immutata, quae sub illius nomine feruntur. Magni enim et mirandi istius viri monumenta, neque temporum neque hominum iniuriam superare potuerunt. Atque haud scio, annon horum inuidia grauius eum adflixerit, quam ipsa tot saeculorum vetustas, quae ab ipsius morte ad nos fluxerunt.* Vtinam scripta Origenis inedita, quae apud graecum episcopum in Chio Insula vidisse adfirmauit vir doctus *Fr. Vernonius* Anglus, in publicos ecclesiae vsus proferantur.

Scripta Varia Origenem spectantia.

Gregorii Thaumaturgi, Panegyricus in Origenem, praeceptorem suum, de quo infra inter Thaumaturgi Opera. [in tom. IV. ed de la Rue.]

Pamphili, martyris, et *Eusebii* Apologia pro Origene libris VI. e quibus primus e Rufini versione in latinis Origenes editionibus atque edit. de la Rue tom. IV. et inter Hieronymi Opera: atque ex ceteris excerpta pauca apud *Photium* cod. CXVIII. exstant g). Idem cod. CXVII. recenset *Anonymi* opus Eusebio posterioris et in quinque libros distributum pro eodem Origene. Quemadmodum ex *Antipatri Bostrensis* confutatione Apologiae Pamphili quaedam leguntur in Actis Concilii Nicaeni tom. VII. Concil. edit. Labbei p. 368.

Rufinus de deprauatione librorum, praecipue Origenis, liber, in latinis Origenis editionibus, itemque tom. IV. edit. de la Rue.

Io. Pici, Mirandulani, diss. de salute Origenis, p. 131. sq. Operum, *Iacobus Moerlinus* in apologia pro Origene, et apologia apologiae, tribus libris constante et adhuc inedita, de qua *Huetius* p. 230. Origenianor. *Erasmus* de Origenis vita, phrasi, docendi ratione et operibus Origenis cum singulorum librorum censuris tom. VIII. opp. p. 362. seq. et ante editiones Origenis Erasmianas: Georgius Wicelius in Hagiologio: Gilberti Genebrardi collectanea editioni Operum Origenis, a se curatae, praemissa.

Petri Halloixii, Origenes defensus, siue Origenis vita, virtutes et documenta libris IV. Leodii 1648. fol.

A letter of resolution concerning Origen and the chief of his Opinions, by *C. L.* Esquire. Lond. 1661, 4. Recusus hic liber, dignus examine accuratiore, in volumine primo collectionis variorum opusculorum, [¶] quae prodiit Londini a. 1708. (1707.) vol. I. p. 1. sqq. in 8. sub titulo *Phoenix, or a revival of scarce and valuable pieces* h). Poterat etiam addi libellus, itidem Anglice editus Lond. 1683. 12. sub titulo: *the future state, or a discourse attempting some display of the Souls happiness in regard to that eternally progressive*

f) *Io. Dallaeus* de vsu Patrum c. 1. p. 6.

g) Conf. *Fontanini* hist. liter. Aquil. p. 209. et 252. sqq. *Harl.*

i) Conf. *Fabric.* delect. argumentorum — de verit. relig. christ. p. 719. sq. not. *Harl.*

gressive knowledge or eternal increase of knowledge and the consequences of it, which is amongst the blessed in heaven. Quo in libello paginarum 159. explicatur doctrina Origenis lib. 2. περὶ ἀρχῶν c. vlt. de beatitate animarum sempiterna, quam consistere putat in faciendis maioribus semper in aeternum incrementis scientiae et cognitionis, contemplatione primo operum DEI in hac terra, deinde in aëre, atque globorum coelestium infinito numero, ac denique DEI ipsius.

Histoire de Tertullien et d'Origene par Mr. *de la Motte.* Paris. 1675. 8.

Stephani Bineti, S. I. de salute Origenis, et an plerumque illustriora ingenia sint peruersiora. Paris. 1629. 8vo. 1631. 12.

De erroribus Origenis multa e veteribus *Methodius* apud *Epiphanium* et *Photium*: *Hieronymus* in epistolis et contra Rufin. *Iustinianus Imp.* epistola ad Mennam, quae latine ex codice Antonii Augustini primum edita a Baronio ad a. C. 538 nr. 34-82. recusaque graece et lat. tom. V. Concil. p. 635. [*Mansi* Conc. Ampl. Coll. T. IX. p. 487. sq.] vbi et p. 679. [ap. *Mansium* l. l. p. 535. sq.] altera epistola ad synodum CPol. aduersus Origenem et eius sectatores.

Paganinus Gaudentius, de dogmatum Origenis cum dogmatis Platonis comparatione, Florent. 1639. 4. subiunctis salebris Tertullianeis, et vita Christianorum ante tempora Constantini M. Confer, si placet, quae de Platonismo, Origeni obiecto, dilleruit *P. Baltus* S.I. defensione SS. Patrum Platonismi accusatorum lib. 2.

Io. Henr. Horbii, (Pastoris deinde ad S. Nicolai Hamburgensis,) historia Origeniana, s. de origine et progressu haereseos Origenis. Francof. 1670. 4.

Io. Francisci Buddei, (theologi Ienensis) exercitatio de allegoriis Origenis, Witeberg. 1689. 4. et in eius parergis historico theol. p. 139. *Godfridi Tilmanni* allegoriae in sacram scripturam ex Origene et aliis collectae. Paris. 1574. 8. [conf. *Heumann* diss. de exegesi historica S. S. Gottingae 1742. §. 34. p. 40. *Moshem.* in institutt. H. E. antiquioris, p. 227. et in oratt. de Christo, vnice theologo imitando, p. 85.]

[P] M. *Petri Zornii*, Hamburgensis, de Eunuchismo Origenis Adamantii exercitatio, qua illum in dubium vocat (contra nimis perspicua repetitaque veterum testimonia.) Giessae Hassorum, praeside D. Io. Henrico Maio, theologo Giessensi, 1708. 4. Caeterum evirationem tum temporis non fuisse canonicum ordinationis impedimentum disputat Natalis Alex. sec. 3. diss. 15. qu. 1. Contrarium visum Samueli Basnagio tom. 2. Annal. pag. 231.

Histoire des mouvemens arrivez dans l'Eglise au sujet d'Origene et de sa Doctrine, par le *P. Louis Doucin*, S. I. Paris. 1700. 12. i) Videndus etiam *Io. Garnerius* ad Marium Mercatorem tom. 1. et *Henricus Noris* in hist. Pelagiana et diss. de quinta Synodo. *Casp. Sagittarius* introduct. ad historiam eccles. p. 113. sqq. vbi de Origenistis et aduersariis Origenis.

Io. Vin-

i) Conf. Act. erud. Lips. a. 1700. p. 471. sqq. *Harl.*

Io. Vindetus, Anglus, in libro erudito de vita functorum ftatu p. 40. promifit Origenis ac Plutarchi vitas et decretorum parallelismum. Idem p. 39. docet, dogma de Metempfychofi per calumniam Origeni impactum fuiffe, quod probat etiam *Io. Baptifta Crifpus* de philofophis caute legendis p. 464. feq. Sic idolis facrificaffe Origenem, vt traditum Epiphanio, LXIV. 2. fabulis adfcribunt Baronius, Huetius, Raynaudus, Valefius, Halloixius, Tillemontius, et Sam. Basnagius, quem vide ad a. C. 203. n. 20. Sed veriffimum effe contendunt Natalis Alex. fec. III. diff. 15. Antonius Pagi ad a. C. 251. n. 6. feq. Petauius ad Epiphan. et Huetius p. 22. Origenianor.

Scripta de Operibus biblicis Origenis, Tetraplis, Hexaplis atque Octaplis, notisque criticis et afterifcis citaui fupra lib. III. cap. 13. §. 12. 13. quibus addes, quae *Io. Ernestus Grabius* obferuauit in epiftola ad Millium de genuino LXX. Interpretum exemplari et tribus nouae edit. fpeciminibus Oxon. 1705. 4. tum in prolegomenis ad nouae fuae luculentae editionis graecae bibliorum volumen primum et tertium, et denique in diff. a. 1710. 4. vulgata *de variis vitiis LXX. Interpretum verfioni ante B. Origenis aeuum illatis, et remediis ab ipfo in Hexaplari eiusdem Verfionis editione adhibitis, deque huius edit. reliquiis tam manufcriptis quam praelo excufis. Fabr.* Add. *J. G. Rofenmüller* Comm. de fatis interpret. LL. SS. in eccl. Chrift. Pars XVI-XX. Lipf. 1799. fq. 4.

[*Io. Andr. Schmidii* Diff. de lapfu Origenis. Helmftad. 1704. 4.

Eliae Ehingeri, Origenes labilis, f. de naeuis Origenis, quam diff. *Iac. Brucker.* adiecit commentationi de vita et fcriptis celeb. quondam viri Eliae Ehingeri, Auguftae Vindel. 1724. 8. p. 151. fqq.

Examen d'un Raifonnement que Mr. Bayle attribué a Origenes, dans fon Dictionnaire, par Mr. *Merlin*, in Memoir. de Trevoux, 1730. p. 1077. fqq. — *Cudworth* in fyftemate intellectuali et *Moshem.* in obff. ad fuam illius operis verfionem lat. paffim locis permultis dogmata et opiniones Origenis explicant examinantue.

Ioach. Sam. Weickhmanni comm. de fchola Origenis ex Gregorio Thaumaturgo informata. Witteb. 1744. 4. Homiliae in loca S. S. de Maria Magdalena et de Abrahamo anglice verfae funt. Londini 1565. 16. v. *Brüggemanni* View etc. p. 381. qui praeter ea curate indicat libros, anglice fcriptos, de Origenis hypothefi de praeexiftentia animorum, (an Account of the nature and extent of the divine dominion and goodneff — — By *Sam. Parker.* Oxon. 1666. 4. — Anonymi *the future State* etc. ibid. 1683. 8. — *Nath. Lardner* hiftoriam et characterem Orig. exponit in: Credibility of the Gofpel Hiftory. part. II. vol. III. cap. 38. pag. 180-410. Londin. 1750. 8. — *Io. Iortin.* de moribus et dogmatibus Origenis, in: Remarks on eccleſ. hiftory, vol. II. pag. 234-246. Lond. 1752. 8. — Adde *I. G. Walch.* hift. ecclef. N. T. p. 970. fq. et alios, quos ego initio huius paragr. et in Introd. in hift. L. Gr. II. 2. p. 52. fq. et 212. laudaui. *Harl.* *J. P. Dettmers* Comm. hift. crit. de thelogie Origenis. Sect IV. Trai. ad V. 1785. 4.

[P] XXVII. *Index Scriptorum et Haereticorum*

ab Origene in scriptis, graece editis, memoratorum. C. denotat libros contra Celsum, edit. Cantabrig. H. a. b. commentarios, ab Huetio graece ac latine editos, duobus tomis: M. dialogum contra Marcionitas et quae ipsi subiuncta sunt. O librum de Oratione edit. Wetsteinianae Basil. ac denique P. Philocaliam edit. Cantabrig.

Celsi

Muſo-

Zamolxis

[P] XXVIII. S. GREGORIVS, alio nomine *Theodorus* k), nobilibus et opulentis parentibus ethnicis l) natus Neocaesareae Ponti: post illorum obitum quum iuuenis quatuordecim annorum m) iam aliquo Christianismi amore tangi coepisset n), ac deinde latinae linguae atque eloquentiae graecae studiis imbutus, legum romanarum addiscendarum caussa Berytum o) peteret, vna cum Firmiliano, patricio Cappadoce p), episcopo postea Caesareensi,

k) Huius nominis non facit mentionem Greg. Nyssenus, [v. infra, vol. VIII pag. 158. vet. ed.] Sed *Eusebius* VI. 30. hist. vbi celeberrimos ex Origenis discipulis, ait, fuisse Theodorum, ὃς ἦν αὐτὸς ἔτος ὁ κατ' ἡμᾶς ἐπισκόπων διαβόητος Γρηγόριος, et fratrem eius Athenodorum. *Hieronymus* c. 65. de S. E. [vbi v. interpret in Fabr. biblioth. ecclesiast.] *Theodorus, qui postea Gregorius adpellatus. Sophron.* Θεόδωρος, ὃς ὕστερον ἐκλήθη Γρηγόριος. Pro quo Suidas: Γρηγόριος ὁ καὶ Θεόδωρος. Notum est, adultos in baptismate nouum nomen frequenter adsciuisse, quo de ritu vide *Iosephum Vicecomitem* lib. 2. c. 13. de ritibus baptismi, Edmundum Martene, aliosque. Ex Theodoro et Gregorio male duos diuersos Origenis discipulos facit *Nicephorus* V. 20. reprehensus eo nomine a *Caueo* in vita Thaumaturgi c. 3. *Fabr.* De nostro autem praeter Caueum, cum in antiquit. patrum et eccles. tum in histor. litter. script. eccles. Natalem Alexandrinum et alios scriptores histor. eccles. N. T. copiose egerunt *Oudinus* in commt. d. S. S. eccles. tom. I. p. 290. sqq. *R. Ceiller* hist. des Aut eccles. tom. III. p. 307. *Stolle* in: Nachricht von den Kirchenvät. pag. 175. sqq. *I. G. Walch* in hist. eccl. N. T. pag. 977. sqq. *Hamberger* in: zuv. Nachr. II. p. 611. sq. Vitam eius persequuti sunt *Nicol. Maria Ballauicinius*, S. I. Romae 1649. 8. et *Io. Ludou. Boye* in disp. singulari de Gregorio Thaum Ienae 1709. 4. In cod. *Oxon* collegii S. Ioan. Baptistae, nr. MDCCCXXXIII. (cat. codd. Angliae etc. tom. II. pag. 61.) agitur *de virtutibus Gregorii* episcopi Caesar. *Harl.*

l) *Gregorius* ipse panegyr. in Origenem pag. 183. edit. Moguntin. et *Gregorius* alter, *Nyssenus*, in laudatione Gregorii Thaumaturgi tom. II. pag. 969. d. 970. a.

m) Thaumaturgus ipse p. 183.

n) Num antequam ad Origenem venisset, ad Christianorum sacra accesserit, quod quidem *Baronius* annal. ad an Chr. CCXXXIII. num. 8. et *P. Dan. Huetius* Origen. lib. I. cap. 2. §. 19. pag. 16. tradunt decepti narratione Gregorii Nysseni, testis in historia Gregorii Thaum. haud omnino certi tutique, Thaumaturgum fuisse Alexandriae, alii iure quodam dubitant. Atque ipse Gregorius noster in or. in Origen. haud obscure significat, se minus venisse Alexandriam. v. *Walch* H. E. p. 978. et 979. qui etiam Socratis infirmat testimonium, Gregor. nostrum profectum esse Athenas litterarum caussa; contra docet, Gregorium nullum fecisse iter, nisi Caesaream; et conf. *Sam. Basnage*, annal politico-eccles. tom. II. p. 325. b. *Harl.*

o) Id. p. 186. 187. 188. Fallitur itaque *Hieronymus*, scribens, Gregorium Beryto Caesaream transiisse, et *Socrates* IV. 27. qui Gregorium ad Origenem peruenisse tradit, postquam τῇ Βηρύτῳ νόμους ἐμάνθανε. Ceterum Berytum, Phoeniciae vrbem, tum temporis celeberrimam fuisse Iuris scientiae addiscendae palaestram, multis veterum testimoniis constat. *Fabr.* *Berytum* haud venisse Gregorium docet quoque *Walch* l. c. et vberius id demonstrauit *Iac. Hasaeus* in libro, de Berytensi Ictorum academia, rec. in noua librorum rarior. conlectione, fasc. V. pag. 87. sqq. vbi etiam pag. 90. sq. de *Athenodoro* Gregorii fratre et *Firmiliano*,

sareensi, fratreque suo Athenodoro, itidem deinde episcopatu Ponti functo [r]), deflexit Caesaream Palaestinae, ibique detentus ab Origene, per octo annos [r]) ab eius ore tum in illa vrbe, tum Alexandriae [s]), tum iterum Caesareae pependit, et ab illo ad CHRISTVM adductus [t]), philosophicisque primum disciplinis imbutus, tum praesertim sacram doctrinam edoctus est. Caesarea circa a. C. 239. decedens Origenem praesentem, conuocata magna frequentia celebrauit, eique gratias egit insigni sermone panegyrico, qui etiamnum exstat, et a Pamphilo [u]), apologiae Origenis pridem insertus fuit. Origenis ad Gregorium epistolam habes c. 13. Philocaliae. Absens inde a Phaedimo, episcopo Amaseno [v]), consecratus est primus episcopus Neocaesareensis, licet vix septendecim [w]) tum in illa vrbe essent Christiani. In episcopatu suo inter varias persequutiones tam felicibus successibus vsus est, vt vix totidem Neocaesareae superessent ethnici [x]), quum vita excederet imperante Aureliano [y]), hoc est, non ante a. C. 270. Interfuit vna cum Athenodoro fratre suo episcopis [z]), Pauli Samosateni haeresin Antiochiae a. C. 265. redarguere gestientibus. A virtute et doctrinae praestantia *Magni*,

no, comitibus in eodem itinere et discipulis Origenis, breuiter differit. *Harl.*

p) *Nyssenus* p. 974.

q) *Euseb.* VI. 30. VII. 14. et 28. hist. *Theodoritus* II. 9. haeret. fabularum. Ceterum Suidae in Γρηγόρ. memoratum περὶ ἐνανθρωπήσεως καὶ πίστεως λόγον, non Athenodoro, (quem Sophistam Suidas adpellat,) tribuerim cum *Tillemontio* tom. IV. memor. hist. eccles. p. 621. in Thaumaturgi vita c. 2. sed Gregorio fratri. De *Athenodoro* illo videndus *Baron.* ad Martyrolog. Rom. 18. Octobr. et *Bollandus* ad 9. Febr.

r) Ita Thaumaturgus ipse p. 170. videtur innuere, licet quinquennium tantum memoret *Hieronymus* ex *Eusebii* VI. 30. hist. *Fabr.* Suam *Fabricius* sententiam de octo annis, per quos sectatus sit Gregorius Origenem, magistrum, tuetur quoque in not. ad *Hieron.* de viris illustr. c. 65. p. 147. bibl. eccles. E verbis tamen Gregorii non posse colligi, eum per spatium tot annorum fuisse auditorem Origenis, cum *Huetio* Origen. l. cap. 2. §. 19. pag. 16. censet et pro quinquennio, (quod scil. *Caesareae* apud Origenem transegit Gregorius,) militant *Stolle* p. 176 et 179. not. 5. ac *I. G. Walch.* l. c. p. 979. et alii. Contra *Iac. Hasaeus* de Beryt. Hostr. acad. l. c. p. 54. sq. rationes ita subduxit, praeeunte ipso Gregorio, vt per octo annos disciplinae Origenianae alumnus fuisset Gregorius. *Harl.*

s) Vide *Tillemont.* p. 669.

t) *Hieron.* de S. E. c. 165. *Suidas* in Γρηγόρ.

u) Vide *Socratem* IV. 27.

v) *Nyssenus* p. 976. seq. *Niceph.* VI. 17.

w) *Basilius* de Spiritu S. c. 29. *Nyssenus* pag. 977.

x) Id. p. 1006. seq. *Fabr.* Sed quae Nyssenus tradit de hoc numero septemdecim hominum pari, quum susciperet munus et quum diem obiret supremum, tum de reuelatione quadam diuina et de miraculorum multitudine, ea omnia fabulas sapiunt. Atque *Scultetus* in medulla theol. patrum pag. 888. Gregorii Nysseni orat. in Gregor. Thaumaturgum vocat *somnium somniorum.* add. *Basnage* annal. tom. II. pag. 326. sq. et *Stolle* l. c. p. 176. sq. *Harl.*

y) Apud Suidam pro *Iuliani* nomine *Aurelianum* ex MSS. codicum fide reposuit Kusterus. Ita et menologia 17. Nou.

z) *Euseb.* VII. 28. hist. et *Theodoritus* II. 9. haereticar. fabular. *Fabr.* Conf. *Fabric.* infra vol. XI. p. 346. vet. ed de tom. I. conciliorum, ed. regiae, Labbei et Harduini. — Num is *Theodorus*, qui alteri synodo a. 268. interfuisse dicitur, noster fuerit Gregorius, res minus explorata est. *Gregorius* quidam, metropolita Neocaesareae, serioris aetatis, in codice Coislin. XXXVI. quem publici iuris fecit *Montfauc.* in bibl. Coislin. pag. 103. sqq. in decreto Alexii Comneni, imperatoris inter eos nominatur, qui aderant synodo, de Leonis, praesulis Chalcedonensis sententia de adoratione imaginum et illius reconciliatione. *Harl.*

Magni aa), a miraculis *Thaumaturgi* siue τερατȣργȣ̃ et alterius *Mosis* bb), cognomen tulit. *Martyrem* nemo ante Rufinum dixit; celebrant tamen Martyrologia et Menologia 17. Novembr. Et late accepto vocabulo martyrem vocari, recte monet *Lambecius* tom. 2. p. 270. Ex scriptis eius haec ad nos peruenere:

1. Πανηγυρικὸς εὐχαριστίας siue προσφωνητικὸς *ad Origenem*, Caesareae Palaestinae a. C. 239. cc), dictus, exstat, graece cum versione et notis, in edit. Gerh. Vossii p. 169-224. Sed latinam versionem *Sirmondi* esse testatur Labbeus tom. I. p. 374. idque se ex ipso Sirmondo accepisse iam grandi aetate. Obseruant et alii ceteris a Vossio Tungrensi episcopo translatis videri cultiorem. Editum quoque ab *Hoeschelio* sub idem tempus hunc panegyricum cum breuibus notis [Hoeschelii, Casaub. (qui dictionem haud omnino graecam esse, init. notarum animaduertit,) et Laur. Rhodomanni,] graece et latine ad calcem [P] librorum Origenis contra Celsum, Augustae Vindel. 1605. 4. idem *Labbeus* notauit. [Cum Origene contra Celsum, et Gregorio Nazianzeno de silentio in ieiuniis, graece, Lutetiae 1587. 4. secund. catal. bibl. Leid. pag. 61. et 62. — Edit. Antwerp. 1613. 8. memorat *Oudin*. l. c. pag. 293. — in *Gallandi* bibl. graeco-lat. veterum patrum etc. tom. III. et in ed. opp. Origenis per *de la Rue*, tom. IV. — Panegyricus ad Origenem, gr. et lat. recognitus, notis auctus — opera *Io. Alb. Bengelii*, Stuttgard. 1722. 8. *Harl.*] Meminit huius orationis *Hieronymus* c. 65. de scriptor. eccles. *Fabr.* Per hanc occasionem nominabo alios codd. in quibus vel Gregorii opusc. nulla, quae sint, mentione iniecta, vel fragmenta exstant. Igitur secundum *Montfaucon* in bibl. MSStor. supersunt *Romae* in bibl. patrum S. Basilii, *Gregorii* Neocaesar. quaedam, (I. p. 198. C.) *Paris.* in bibl. *Mazarin.* cod. LXIX. n. 27. cod. LXXVIII. nr. 4. cod. LXXXXIII. nr. 13. *laudatio*, cod. LXIV. nr. 24. (II. p. 1308. C.) et ibid. *Nicetae* in Gregor. Thaumaturg. (pag. 1314. E. nr. 14.) adde de codd. in aliis bibl. p. 539. E. 540. A. 548. A. 549. B. 902. A. 1050. D. et p. 1066. C. — Eodem teste in bibl. *Coislin.* p. 198. loca in cod. CXXII. siue in *Niconis* collectan. ex S. S. ex synodis, patribus et scriptorib. eccles. — pag. 390. in cod. CCLXXVI. loca et parallela in *Ioannis, presbyteri et monachi*, eclogis, quae sunt inter parallela Damasceni tom. II. a Mich. Lequien edita, sed Damasceno antiquiora, et in hoc cod. multis diuersa ab editis, obseruante Montfauc. *Vindobonae* in cod. CCLI. bibl. caesar. f. in collectio-

aa) *Magnum* passim nominant *Basilius* epist. 63. sq. et de Spiritu S. c. 29. *Nyssenus* et alii. Miracula ipsius Nyssenus plura refert, plura etiam p. 1009 quod incredibilia videri possint, praetermittere se testatus. Nonnulla itidem suae Eusebii hist. versioni inseruit Rufinus, vt Basilii, Socratis et aliorum veterum testimonia omittam. Mich. Pselli πρὸς τὸν Πρωτοσύγγελλον περὶ τȣ̃ ἁγίȣ Γρηγορίȣ τȣ̃ θαυματȣργȣ̃ nondum vidit lucem. *Fabr.* Vide ad not. *x* *Ant. van Dale* praef. diss. de oraculis, et *Henr. Dodwell.* dissertatt. Cyprianicar. IV. §. 16. p. 17. qui iure animaduertit, Nyssenum ea, quae ora aliorum tradidissent, secure consignasse scripto, suisque coniecturis atque additamentis liberalius auxisse. *Harl.*

bb) *Basilius* de Spiritu S. ad Amphiloch. c. 29. tom. II. p. 220. etiam ab ipsis veritatis hostibus haereticis δεύτερον Μωυσῆν adpellatum testatur. Idem elogium ei tribuit *Nyssenus* p. 975.

cc) *Saxius* quoque in Onom. I. pag. 365. dictum esse hunc panegyricum, circ. a. 239. praeeuntibus *Eusebio* VI. H. E. cap. 30. et *Hieron.* de scriptor. eccles. 65. statuit. Contra *Basnage* l. c. p. 372. b. eum conditum putat a. 235. paullo ante Maximini persequutionem, quae Origenem Caesarea pepulit. *Codices* huius orationis exstant in bibl. *Veneta* D. Marci nr. XLIV. et XLV. pag. 29. sq. catal. codd. gr. et *Oxon.* in coll. MCX. cod. noui, pag. 34. cat. codd. Angl. et Hibern. *Harl.*

ae locorum communium de charactere veri christianismi etc. ex pluribus scriptor. excerptorum, de quibus copiosus est *Lambec.* commentar. lib. V. p. 324. sqq. adde infra ad sect. 6. *Harl.*

2. *Metaphrasis in Ecclesiasten*, male *Nazianzeno* tributa in variis MSS. vt illis, de quibus *Lambecius* lib. III. p. 182. 187. 190. etc. [dd]) atque inter orationes Greg. Nazianzeni saepius edita graece et latine ex *Iac. Billii* versione, Orat. LIII. [et ex vers. *Wolfg. Musculi* in ed. Nazianzeni lat. Hagen. 1550. fol. p. 333.] Sed Gregorio Thaumaturgo vindicauit Vossius, Tungrensis, ex testimoniis *Hier.* de S. E. c. 65. et in c. 4. ecclesiastae, atque *Rufini* VII. 25. hist. eccl. ac Suida, licet latine tantum ex interpretatione iam laudati Billii eam exhibuerit; Graecolatinae enim tunc Nazianzeni editiones nondum lucem viderant. Eadem in Ecclesiasten Metaphrasis pridem sub vero Gregorii Neocaesareensis titulo prodierat latine ex versione *Io. Oecolampadii*, [cum Olympiodori scholiis in Ecclesiast. lat. et Aristeae lib. de LXX. legis hebr. interpretat. Matth. Palmerio interprete. Basil. ap. Bebelium 1536. 8. v. *Panzer.* A. T. VI. pag. 313. et] in Micropresbytico Basil. 1550. fol. p. 119. et in Orthodoxographis vtriusque editionis, vt patrum bibliothecas ne memorem. Prodiit itidem graece cum notis, Antwerp. 1614. 8. [ee]) vna cum Catena graecorum patrum in Prouerbia Salomonis et Pselli paraphrasi in Canticum Canticorum, additaque latina versio, quam Andreas Schottus contexuit ex duabus illis Iacobi Billii et Iohannis, monachi Brigittiani, hoc est Oecolampadii, qui aliquando inter monachos S. Brigittae nomen suum fuit professus. Illam Thaumaturgi metaphrasin notis quibusdam in Parisiensi edit. graecolatina operum Gregorii Thaumaturgi etiam illustrauit *Fronto Ducaeus.* *Fabr.* In cod. MMDXL n. 22. *Paris.* publ. biblioth. est illa *metaphrasis*, nomine auctoris haud addito. *Harl.*

3. *Expositio fidei*, quam [ff]), a S. Iohanne, euangelista, acceptam refert *Gregorius Nyssenus* in laudatione Gregorii Thaumaturgi p. 378. repetitque quinta Synodus tom. II. edit. Binianae Colon. 1618. p. 774. et *Nicetas* lib. I. thesauri orthodoxae fidei c. 32. [gg]) Eamdem, quoniam

dd) Siue p. 451. 463. et 470. ed. Kollarii. adde infra de Gregorio Nazianz. in vol. VII. p. 521. vet. edit. *Harl.*

ee) Ab Hambergero l. c. pag. 614. ex cat. bibl. reg. Paris. Theol. tom. I. p. 334. sic citatur: *Greg.* metaphrasis in ecclesiasten Salomonis, gr. et lat. ex interpretatione *Ioannis* (Oecolampadii), monachi Brigittiani, cum notationibus et ex ed *Andr. Schotti.* Antwerp. Mart. Nutius, 1613. 8. *Harl.*

ff) Narratio illa de reuelatione Gregorio facta parum credibilis, [iure, credo,] videtur *Dorscheo* Heptade diss. VI. Ceterum haec est *Gregorii Thaumaturgi Apocalypsis*, ad quam, Elias Cretensis notat, respicere *Nazianzenum* Orat. 37. p. 609. Eadem laudatur et a S. Germano atque in definitione Apocrisiariorum Gregorii IX. papae: tum a Iohanne Vecco et Georgio Metochita in *Allatii* Graecia orthodoxa tom. II. p. 484. 735. 952. 986. et 1056. *Fabr.* — *Whiston*, *Sand* alii dubitarunt, num non solum historia huius symboli esset vera, sed etiam, an Gregor. Thaum. illius fuerit auctor. Koesler. in libro cit. censet, Gregor. quidem composuisse forsan symbolum, hoc vero nonnullis locis praecipue circa fin. deinceps fuisse auctum et interpolatum: quod probabilius videtur. *Harl.*

gg) In multis codd. restat haec *expositio fidei.* In bibl. Caesarea *Vindobon.* cod. LIX. nr. 17. in quo, notante *Lambecio* comment. vol. III. p. 266. sq. is titulus legitur: Ἔκθεσις πίστεως, ἣν ὁ θεολόγος καὶ ἀπόστολος Ἰωάννης ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς παναγίας Θεοτόκου κατ' ἐπιτροπὴν αὐτῆς, τῷ ἁγίῳ καὶ θαυματουργῷ Γρηγορίῳ ἐν ὀπτασίᾳ ἀπηγόρευσεν· quam integram vna cum antiqua aeui imper. Caroli M. versione latina

quoniam breuis est, hoc loco integram dabo cum versione *Rufini*, qui eam latinae versioni *Eusebii* hist. VII. 25. ad aedificationem, vt ait, ecclesiae, inseruit.

Εἷς Θεὸς, Πατὴρ λόγȣ ζῶντος, Σοφίας ὑφεςώσης καὶ δυνάμεως καὶ χαρακτῆρος ἀϊδίȣ. Τέλειος τελείȣ γεννήτωρ, πατὴρ υἱȣ̃ μονογενȣ̃ς. Εἷς [P] κύριος, μόνος ἐκ μόνȣ, Θεὸς ἐκ Θεȣ̃. Χαρακτὴρ καὶ εἰκὼν τῆς Θεότητος, λόγος ἐνεργός. Σοφία τῆς τῶν ὅλων συςάσεως περιεκτικὴ, καὶ δύναμις τῆς ὅλης κτίσεως ποιητικὴ. υἱὸς ἀληθινὸς ἀληθινȣ̃ Πατρός. Ἀόρατος ἀοράτȣ, καὶ ἄφθαρτος ἀφθάρτȣ, καὶ ἀθάνατος ἀθανάτȣ, καὶ ἀΐδιος ἀϊδίȣ. Καὶ ἓν πνεῦμα ἅγιον ἐκ Θεȣ̃ τὴν ὕπαρξιν ἔχον, καὶ δι᾽ υἱȣ̃ πεφηνὸς δηλαδὴ τοῖς ἀνθρώποις. Εἰκὼν τȣ̃ υἱȣ̃ [kk]), τελείȣ τελεία. ζωὴ ζώντων αἰτία, πηγὴ

Vnus DEVS, *Pater verbi viventis, sapientiae subsistentis et virtutis suae et figurae, perfectus perfecti genitor, Pater filii unigeniti.* Vnus Dominus, *solus ex solo* [hh]), *figura et imago Deitatis, verbum perpetrans* [ii]), *sapientia comprehendens omnia, et virtus, qua tota creatura fieri potuit; Filius verus veri Patris, et inuisibilis ex inuisibili, et incorruptibilis ex incorruptibili, et immortalis ex immortali, et sempiternus ex sempiterno.* Vnus Spiritus Sanctus *ex DEO substantiam habens, et qui per Filium adparuit, imago filii perfecti perfecta: viuentium causa, sanctitas sanctificationis praestatrix, per quem DEVS* [ll]) *super*

latina et necessariis quibusdam adnotatt. cap. V. libri II. comment. de bibl. Caes. p. 270. sqq. (vet. edit.) insertam esse, Lambec. scripserat: sed Kollarius adnotat, illam exposit. in altera edit. commentarior. esse loco illo motam, et insertam *Analectorum Vindobonens.* tom. I. p. 364. 366. sq. — Tum in eodem commentarior. vol. pag. 488. in cod. LXXXVIII. nr. 18. — in vol. V. p. 22. cod. CCVII. n. 6. — pag. 142. cod. CCXXXII. et pag. 240. cod. CCXLVI. nr. 2. — in suppl. ad Lambec. I. p. 113. memorat *Kollarius* alium cod. XII. nr. 11. — In bibl. publ. *Paris.* codd. DCCCLIV. sine nomine auctoris, DCCCLXXXVII. MLXXXIV. MCCLXXVIII. nr. 5. (in quo tamen sec. catalog. tom. II. pag. 273. dicitur inesse fragm. e Greg. Thaum. vbi de sacra mystagogia,) et cod. MDCXXX. nr. 52. — In cod. CCXCVIIII. *Coisl.* teste *Montfaucon* bibl. Coislin. pag. 415. Secundum hunc eumdem in bibliotheca — MSStor. II. pag. 1320. C. nr. 13. bibl. *Mazarin.* — *Florentiae* in cod. Medic. I. nr. 19. plut. 10. et cod. XIV. nr. 2. plut. 59. (vbi inscriptio haec est: Θεολογία τȣ̃ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίȣ τȣ̃ Θαυματȣργȣ̃.) v. *Bandin.* cat. cod. gr. I. p. 469. et II. p. 525. — *Taurini* in bibl. reg. cod. CCCXXXVI. vbi quoque est alia fidei professio longior, omni destituta titulo, cui tamen nonnulla initio deesse, crediderit confector cat. codd. gr. p. 433. deperdito forte medio quopiam folio. — In bibl. regia *Neapolitana* cod. LIV, expositio fidei cum scholiis. —

Inter codd. *Bodleian.* nr. CLXXXV. catal. adde infra, vol. X. p. 481. de Eparchi indice MSt. — Edita est praeterea gr. ac lat. ab ipso nostro *Fabricio* iterum cum Hippolyto, vol. II. p. 224. — cum explicatione, in *H. Canisii* Lect. antiquis per *Basnage*, tom. I. pag. 20-26. — it. sub titulo, Doctrina de S. Trinitate, gr. ac lat. *Nic. Gajero* interprete, cum *Leonis M.* epistola ad Flauian. etc. Hamburg. 1614. 8. In *Guil. Caue,* (qui quidem narrationibus de Gregorio Thaum., etiam fabulosis atque incredibilibus, nimis facilem praebet adsensum,) antiquitat. patrum et eccles. etc. graece cum anglica versione, edit. angl. II. Lond. 1682. fol. pag. 272. et gr. ac german. in germanica illius operis versione, tom. I. pag. 515. sq. Denique graece et germanice, vna cum latina Rufini versione, atque cum notis, (collatis adnotation. ac notitia in *Walchii*, Theologi Gotting. bibliotheca symbol. vet. p. 16. sq.) in *Roesleri* Bibliothek der Kirchenväter, part. II. p. 288. *Harl.*

hh) Antiquum Psalterium MS. latinum aureis scriptum litteris, quod Hadriano I. papae donavit Carolus M. apud *Lambec.* tom. II. p. 270. legit: *ex solo DEO.*

ii) Id. *penetrans*, minus bene.

kk) Alii, vt concilior. editores, distinguunt sic: εἰκὼν τȣ̃ υἱȣ̃ τελείȣ, τελεία ζωὴ ζώντων, αἰτία, ἁγιότης κ. τ. λ.

ll) Psalterium vetus apud Lambec. *DEus solus.*

πηγὴ ἁγία, ἁγιότης ἁγιασμοῦ χορηγός, ἐν ᾧ φανεροῦται Θεὸς ὁ Πατὴρ ὁ ἐπὶ πάντων καὶ ἐν πᾶσι, καὶ Θεὸς ὁ υἱὸς ὁ διὰ πάντων. Τριὰς τελεία δόξῃ καὶ ἀϊδιότητι καὶ βασιλείᾳ μὴ μεριζομένη μηδὲ ἀπαλλοτριουμένη. Οὔτε οὖν κτιστόν τι ἢ δοῦλον ἐν τῇ Τριάδι, οὔτε ἐπείσακτόν τι, ὡς πρότερον μὲν οὐχ ὑπάρχον, ὕστερον δὲ ἐπεισελθόν. Οὔτε οὖν ἐνέλιπέ ποτε υἱὸς Πατρί, οὔτε υἱῷ πνεῦμα, ἀλλ' ἄτρεπτος καὶ ἀναλλοίωτος ἡ αὐτὴ τριὰς ἀεί.

omnia et in omnibus cognoscitur, et Filius per omnes. Trinitas *perfecta, maiestate et sempiternitate et regno* [mm]), *minime diuiditur neque abalienatur. Igitur neque* [nn]) *factum quid aut seruiens in Trinitate, neque superinductum tamquam antehac* [oo]) *quidem non subsistens, postea vero superingressum. Neque ita defuit umquam Filius Patri, neque Filio Spiritus Sanctus, sed inuertibilis* [pp]) *et immutabilis eadem Trinitas semper.*

[P] Hanc fidei confessionem Petauius non negat esse Thaumaturgi (vt scribit *Labbeus* p. 373.) cum altera τῇ κατὰ μέρος πίστει eam confundens,) sed agnoscit, et *illustre monumentum traditionis ecclesiasticae ac catholicae de Trinitate professionis* adpellat prolegom. ad dogm. Theol. de Trin. c. 4. n. 5. In quibusdam codd. Hieronymi c. 65. de S. E. inter Thaumaturgi scripta memoratur etiam *de fide*, sed in plerisque et in graeca versione et apud Freculfum desideratum. Apud Honorium Augustod. est: *et alias de fide epistolas*, pro quo *Baronius* ad a. C. 266. n. 20. ex Hieronymo citat: *et alia huius vulgo feruntur epistolae, et de fide.*

Diuersa ab hac fuit Gregorii expositio fidei ad *Aelianum*, quem ab idolis ad CHRISTI fidem reducere conatus est. De illa *Basilius* epist. 64. cuius verba, sicut a Facundo Hermianensi lib. X. tom. II. opp. Sirmondi p. 740. latine transferuntur, adscribam: *Immiserunt quoddam experimentum per epistolam ad vnanimem nostrum, Anthimum Tyanorum, episcopum, quod magnus Gregorius dixerit in expositione fidei* Πατέρα καὶ υἱὸν ἐννοίᾳ μὲν εἶναι δύο, ὑποστάσει [qq]), δὲ ἕν, Patris et Filii personas intellectu quidem esse duas, subsistentiam autem esse vnam. *Hoc autem quia non dogmatice dictum est, sed certatiue* (οὐ δογματικῶς, ἀλλ' ἀγωνιστικῶς ἐν τῇ πρὸς Αἰλιανὸν διαλέξει) *in sermone ad Aelianum, non potuerunt conspicere, qui in subtilitate sensuum semetipsos beatificant. - - Rursus vero pagano satisfaciens non arbitrabatur, opus esse subtilitatis ratiocinatione circa verba. Est etiam, vbi et consentiendum sit consuetudini contradicentis, vt non ad necessaria reluctetur. Quapropter et multas inuenies* ibi voces, quae nunc haereticis maximam *virtutem praebeant, sicut* creaturam *et* facturam, *et*

fi

mm) *Gregorius Naz.* Orat. 37. p. 609. Θεὸν τὸν Πατέρα, Θεὸν τὸν υἱόν, Θεὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τρεῖς ἰδιότητας, Θεότητα μίαν δόξῃ καὶ τιμῇ καὶ οὐσίᾳ καὶ βασιλείᾳ μὴ μεριζομένην, ὥς τις τῶν μικρῷ πρόσθεν θεοφόρων ἐφιλοσόφησεν. Idem Orat. 40. pag. 668. οὐδὲν τῆς τριάδος δοῦλον, οὐδὲ κτιστὸν οὐδὲ ἐπείσακτον, ἤκουσα τῶν σοφῶν τινος λέγοντος.

nn) Haec et quae sequuntur, male pro Nysseni, non Thaumaturgi, verbis habuere Nysseni editores hosque sequutus *Elias du Pin.* tom. I. bibl. scriptor. eccles. p. 185. itaque et illa omisit *Caueus* in Thaumaturgi vita §. 7. vbi hanc ἔκθεσιν fidei graece et anglice exhibet. [*Walch. Gotting.* habet ea pro parte symboli; sed *Roesler.* iudicat, ea non profecta esse a Gregorio nostro, sed a Gregor. Nysseno alicue inserta.]

oo) Psalter. apud Lambec. *ante hoc*, minus bene.

pp) Id. *inconuertibilis*, et deinde: *semper manet.*

qq) Confer ad hunc locum *Petau.* Dogm. Theol. de SS. Trinitate lib. 1. c. 4. §. 10. et *Bulli* defens. fidei Nicaenae sect. 2. c. 12.

ſi quid tale eſt. Multa autem dicta et de coniunctione, quae ad hominem facta eſt, ad diuinitatis referunt rationem, qui ineruditè audiunt ſcripturas, quale eſt et hoc, quod ab his circumfertur.

Diuerſa etiam eſt, at Gregorio Thaumaturgo ſuppoſita, expoſitio fidei altera prolixior, ἡ κατὰ μέρος πίςις, quae latine tantum exſtat ex verſione *Franciſci Turriani*, et cum eius ſcholiis in edit. *Gerh. Voſſii* Moguntina p. 15-26. rr) Hic mihi videtur eſſe, ὁ περὶ σαρκώσεως καὶ πίςεως λόγος, quem memorat Suidas in Γρηγόρ. Locum eius graece ex Anaſtaſio emendatiorem producit *Sirmondus* ad Facundi lib. X. cap. 6. ex eadem πίςει *Leontius* de ſectis p. 540. act. 10. adfert verba: τῇ φύσει ἐδίδυ, ὅτε ἐβύλετο, ἐνεργεῖν τὰ ἴδια. Ac libro *in eos, qui proferunt quaedam Apollinarii falſo inſcripta nomine Patrum* tom. IX. bibl. patrum Lugd. p. 707. [?] notauit, multos ex orthodoxis habere hanc κατὰ μέρος πίςιν, quae tamen ſit Apollinarii, et p. 712. nonnulla ex eo citat, ſub Apollinarii nomine. Neque Leontius tantum, ſed *Euagrius* quoque III. 31. auctor eſt, quosdam ex haereſi Apollinarii vel Eutychis vel Dioſcori, quum vellent ſuam haereſin confirmare, Apollinarii λόγυς Gregorio Thaumaturgo vel Athanaſio, et epiſtolas Iulio epiſcopo romano ſuppoſuiſſe. In hac certe κατὰ μέρος πίςει, vt Sabellianorum, Arianorum et Neſtorianorum, (licet Sabellio tantum nominatim reiecto,) errores diſerte improbatos videas, ſic nonnulla etiam leguntur, quae Apollinaris et Eutychis dogmatibus haud obſcure fauent. *Et quia nonnulli*, inquit, *turbas nobis excitarunt nitentes euertere fidem noſtram in CHRISTVM Dominum noſtrum, non confitentes, DEum eſſe incarnatum, ſed hominem DEO copulatum; idcirco confeſſionem edimus de fide, quam diximus, reiicientes contradicentium perfidiam. DEVS enim humana carne incarnatus puram habet propriam operationem, quum ſit mens paſſionibus animae et carnis inuicta, et carnem ac carnis motus diuine ac ſine peccato moderans. Qui non ſolum a morte teneri non potuit, ſed etiam mortem deleuit. Et eſt DEVS verus, qui carnis expers in carne adparuit, perfectus vera et diuina perfectione. Non duae perſonae, neque duae naturae; neque enim quatuor adorari dicimus, DEVM et filium DEI, et hominem et Spiritum Sanctum. Idcirco eos anathematizamus, qui ſic impii ſunt, qui hominem in diuina laudatione ponunt.* pag. 22. edit. Voſſii. [conf. *Oudin*. p. 293. ſq.]

Adpendix huius κατὰ μέρος πίςεως videntur viris doctis eſſe *duodecim de fide capitula* ſiue *Anathematiſmi*, cum addita ſingulis ἑρμηνείᾳ, in quibus et ipſis ad Apollinarii ſententiam ſpectare poſſit videri, quod τέλειον hominem a CHRISTO adſumtum negat cap. 3. et 8. ss) ſed ſi anathematiſmi hi omnes ſunt ab vna manu, vt quidem videntur, nec Gregorium Thauma-

rr) In cod. *Mediceo* XXIV. plut. 9. eſt in *Nicetae* collectione omnium fere opinionum et ſectarum etc. ſiue theſauro orthodoxae fidei, teſte *Bandinio* cat. codd. gr. tom. I. pag. 433. expoſitioni fidei, a S. Ioanne, vt fertur acceptae, ſubiecta τῦ αὐτῦ, (Gregorii Thaumat.) ἐκ τῆς κατὰ μέρος πίςεως, ῥήσεις περὶ τῶν δύο τῦ Χριςοῦ φύσεων. Tum in cod. bibl. *Taurin.* vti paullo ante adnotavimus. *Harl.*

ss) Ab Apollinario aut Apollinariſtis Gregorio Thaumaturgo ſuppoſitos eſſe *duodecim anathematiſmos*, nec non *expoſitionem fidei* κατὰ μέρος, ſtatuit *Lequien* in diſſ. Damaſcenica II. §. 9. et 10. praemiſſa eius edit Opp. Damaſceni. v. acta erudit. german. ſcripta, tom. I. part. 5. pag. 367. conf. infra lib. V. 16. pag. 665. vol. VIII. vet. edit. *Harl.*

Thaumaturgum, nec Apollinarium illum haereticum auctorem habere possunt: nam non modo Nestorii et Eutychis Κυρίας δόξας explodunt, sed et anathematismo 10. ac praecipue 11. diserte Apollinaris haeresis confoditur, et corpus, a λόγῳ adsumtum, nec ἄψυχον nec ἀνόητον, sed tale, vt omnino τέλειον ἄνθρωπον constituat, definitur. Itaque in prioribus capitibus illud tantum negatum est sensu Nestoriano, ne duas nempe in CHRISTO personas agnoscamus. Prodierunt hi Anathematismi primum latine ex *Turriani* versione in adparatu sacro *Antonii Posseuini*, deinde graece et latine in lectionibus antiquis *Henrici Canisii*, qui graeca a Posseuino accepisse se testatur, tomo III. p. 1. Ingolstad. 1603. 4. [edit. *Basnagii*, tom. I. p. 26.] Deinde in editionibus Thaumaturgi cum Vossii editoris versione et scholiis, atque in Moguntina quidem p. 29-40. [et in *Gretseri* opp. tom. XV. p. 434. ed. Ratisbon.]

[P] 4. Ex *epistolis*, quas Gregorium scripsisse Hieronymus ac Suidas testantur, restat vnica *Canonica* ad Πάπαν siue episcopum quendam Ponti, scripta de iis, qui in Barbarorum (Boranorum tt), quae Scythica gens est,) in regionem illam circa a. C. 258. incursione idolothyta comederant, seu, qui in captiuitate idolis sacrificauerant, aut alia peccauerant. Hi sunt *Canones Gregorii Thaumaturgi*, qui probantur in concilii sexti CPol. in Trullo a. C. 680. habiti, can. 2. Atque *primi decem* quidem nemini suspecti de fraude sunt, sed *vndecimum* reiiciunt plerique, quoniam nec in graeco Nomocanone illum Vossius reperit, nec in collectione canonum a Gregorio, patriarcha CPol. facta uu) Morinus, licet eum agnouerit et interpretatus sit *Theodorus Balsamon*, et in suo codice repererit auctor versionis latinae, quae in Orthodoxographis legitur, et Antonius Augustinus, qui inter canones poenitentiales vulgauit Tarracone 1584. 4. Paris. 1641. fol. et ex Sirleti codice *Vossius* graece ediderit, adiuncta latina versione *Gentiani Heruetii* et commentario *Balsamonis*, latine tantum, ex eiusdem Herueti versione Paris. 1561. fol. edita. Ille Balsamonis commentarius graece etiam additus est a *Beueregio* Oxon. anno 1672. tom. II. Pandect. Canonum pag. 24. ex Parisiensi Ducaeana Canonum et Balsamonis editione a. 1620. fol. *Zonarae* commentarios etiam addidit *Beueregius* ex edit. graecolatina Paris. a. 1622. ad calcem Thaumaturgi. Pro γνησιότητι canonis vndecimi multis pugnat *Natalis Alex.* dissert. 18. saeculi 3. Sed magis probat, gradus poenitentium memoratos in illo canone esse satis antiquos, quam canonem ipsum non esse Gregorianis adsutum. *Fabr.* Epistolae canonicae canon vltimus, cum notis *Ant. Augustini* Venet. 1584. in catal. libr. eccles. in bibl. Bodleiana I. p. 219. — Multi exstant *codices MSSti*, in quibus legitur illa canonica epistola. Secundum *Bandin.* cat. codd. gr. in bibl. Laurent. Medic. tom. I. pag. 47. in cod. XXII. nr. 21. plut. V. — p. 74. in cod. XL. nr. 27. (qui continet XII. canones cum interpretatione, vbi tamen extrema codicis non conueniunt cum editis:) p. 199. in cod. VIII. nr. 36. plut. IX. — p. 468. in cod. I. nr. 6. plut. X. qui tamen cod. desinit in canone decimo. — p. 99. in cod. IV. plut. VI. f. expositionibus sacrorum praeceptorum etc. citantur loca ἐκ τῶν κανόνων et ἐκ τῶν κανονικῶν ἐπιστολῶν (Greg. Thaumat.) — In bibl. regia *Taurin* cod. CV. (qui continet amplissimam sacrorum canonum conciliorum et epistolarum canonicarum collectionem,) et cod. CC. nr. 22. (qui cod. multa continet opuscula, et multum conuenire dicitur cum codd. CCCVI. et CCCVII. ap. *Nessel.* in cat. bibl. *Vindo-*

tt) Vide *Zosimum* lib. I. c. 31. sqq. *Tillemont.* p. 695. [*Basnage* Annal. III. p. 328. a.]

uu) *Morin.* lib. 6. de sacramento poenitentiae c. 1. §. 9.

Vindobon. part. I. p. 411.) v. cat. Taurin. codd. gr. p. 196. et 299. — In publ. bibl. *Parif.* fecundum catal. codd. tom. II. epiftola canon. eft in nouem codd. n. MCCCXIX. nr. 10. MCCCXX. nr. 18. MCCCXXVI. nr. 9. MCCCXXVII. nr. 12. canones duodecim cum *Zonarae* expofitione; MCCCXXVIII. nr. 21. et MCCCXXXI. nr. 23. cum *Balfamonis* fcholiis. — MCCCXXXVII. nr. 25. — MCCCLXIX. nr. 9. et MCCCLXX. nr. 5. — Inter codd. *Coislin.* fec. *Montfauc.* bibl. Coislin pag. 191. in cod. CXVII. et pag. 267. in cod. CCIX. f. Io. Patriarchae CPolitani collectione canonum. it. p. 564. cod. CCCLXIV. — Secundum eumdem *Montfaucon.* in bibl. — MSStor. p. 197. A. *Romae* in bibl. patrum S. Bafilii, Gregorii Thaum. canones tredecim. — pag. 896. D. inter codd. *Car. de Montchal,* archiep. Tolofani, cod. VIII. n. 9. — pag. 1331. C. inter codd. monafterii S. trinitatis proxime CPolin. — In *Britannia* fec. cat. codd. Angliae et Hibern. tom. I. inter codd. *Barocc.* nr. XXVI. et nr. 86. nr. 158. nr. 185. et nr. 205. tom. II. nr. 1836. inter codd. collegii *Etonenf.* — nr. 5905. inter MSSt. *Thomae Gale.* — nr. 9198. nr. 33. inter codd. *Io. Mori,* epifc. Norvicenfis. — *Vindobonae* in bibl. Caefarea, cod. XLV. nr. 5. in fynodici parte altera, fiue fylloge canonum fynodalium et epiftolarum patrum, cum ampliffimis *Zonarae* et *Balfamonis* fcholiis, tefte *Kollario* in fupplem. I. ad Lambecii commentar. pag. 315 fq. — Huc quoque referri poteft Greg. Thaum. *de poenitentium ftationibus* in MCCCLXX. cod. *Parif.* publ. bibl. nr. XLIII. — A *Maittaire* A. T. II. p. 312. et *Panzero* A. T. VI. p. 207. citatur lib. *De poenitentia canones Petri* archiep. Alexandr. et *Gregorii Neocaef.* de Simonia *Gennadii* — ep. de ligandi et foluendi poteftate *Niceph. Chartophylacis* CPol. — epiftola, *Io. Oecolampadio* interpr. Bafil. ap. Io. Froben. 1518. 4. *Harl.*

5. Λόγος κεφαλαιώδης περὶ ψυχῆς, *de anima* ad Tatianum quemdam, Tatianae fortaffis, cuius Origenes libro de precatione meminit, fratrem vv). Hunc primus edidit *Voffius* pluribus MSS. codd. vfum fe teftatus, addita latina verfione fua fcholiisque pag. 135-145. latinam verfionem recudi curauit *Cafpar. Barthius* ad calcem librorum Claudiani Mamerti de eodem argumento. Cygneae 1655. 8. p. 460. Ex alia verfione exftat in bibl. patrum Parif. 1589. tom. 3. [Eft quoque in bibl. patrum, Parif. 1575. vol. VIII. p. 45. F.] *Nourrius,* hunc libellum in codice MS. forte offendens fine auctoris nomine, ac de Tatiano, Iuftini martyris difcipulo, cogitans pro inedito habuit, et in prima editione adparatus fui ad bibl. patrum tom. II. pag. 734. velut primus vulgauit. Sed in altera editione omifit, fiue quod ipfe in Thaumaturgi fcripta incidiffet, fiue monitus ab *Ittigio* in fupplemento operum Clementis Alex. p. 227. cuius cum laude eum meminiffe video.

6. *Fragmenta* quaedam Gregorii Thaumaturgi occurrere in catena ad *Ieremiam* Ghislerianа tom. I. p. 788. 796. 831. 839. iam notauit Caueus. Illa non ex commentario in Prophetam

vv) *Codices*, in quibus fupereft illud opufculum, funt, auctore *Montfaucon* in bibl. — MSt. p. 623. D. in bibl regis *Angliae*. — In bibl publ. *Parif.* codd. CCCCLXII. — MMCCLVII. MMCCCXXVIII. — *Venetiis* in bibl. D. Marci, cod. CDVIIII. (pag. 273. catal. codd. gr.) — *Oxoniae* inter codd. *Bodlei*. nr MMMXXXVI. — *Neapoli* in bibl. regia, cod. CLXVIII. *quaeftiones* VII *de anima*. — *Leidae* inter codd. Voffianos, cat. bibl. publ. pag. 392 nr. 30. — *Vindobonae* in bibl. caefarea, cod. XLV. nr. 2. (v. *Lambecii* comm. vol. III. p. 171.) *Harl.*

tam, sed ex homilia quadam vel epistola videntur esse repetita. *Fabr.* In veterum patrum ecclesiasticorumque scriptorum analectis nouis, Venet. 1781. fol. nr. 2. sunt fragmenta edita, 1) scholia ex ecclesiasticis Greg. Thaum. ab Eusebio memoratis explicationibus, cap. 1-3. v. 11. — 2) fragm. in Lucam XXII. 42-48. — 3) fragm. de Homousia filii et patris dei, ex Euthymii Panoplia. — Ad *inedita*, nisi fallor referenda videntur plurima opusculorum quae sequuntur, et Gregorio nostro, quo iure? quaue iniuria? adscribuntur. Fragm. quoddam, quod incipit: ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐςι γνῶναι τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς etc. est in cod. CCXLVI. nr. 2. *Vindobon.* bibl. caes. teste *Lambecio* comment. V. col. 240. adde supra ad sect. 1. — in cod. *Medic.* XXVI. plut. 9. in expositione diuinorum praeceptorum e multis scriptoribus collectorum, tum in cod. VIII. nr. 20. plut. 86. inter excerpta de Spiritu S. theologica, Gregorii Thaum. ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως, ἐκ τῆς κατὰ μέρος πίςεως et ἐκ τῦ λέγε, ὃ ἡ ἀρχὴ, Ἐχθίςει καὶ ἀλλότριοι. — Precatio et exorcismus ad vexatos ab immundis spiritibus, aut malis daemonibus, (προσευχὴ — εἰς ἐνοχλυμένυς ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, nr. 71. aut ὑπὸ δαιμόνων πονηρῶν, in alio eiusdem exorcismo, nr. 73.) in codic. regio *Matrit.* CV. (in quo plurium scriptorum eccles. exorcismi sunt collecti.) fol. 73. v. *Iriarte* cat. codd. gr. etc. pag. 422. sq. — *Montfauc.* in bibl. MSSt. II. p. 1398. D. memorat cod. gr. bibl. reg. *Taurin.* Greg. Thaum. opusc. de *angelis*, cuius nullam notitiam aut mentionem deprehendi in catal. codd. gr. illius bibliothecae. — In cod. gr. VIII. nr. 22. *Vffenbachiano* inerat Greg. Thaum. *narratio de CCXII. patribus Beryti congregatis;* incipit: Γρηγόριος ἐν κυρίῳ χαίρων καὶ γράψας ἡμῖν τοῖς διακοσίοις δώδεκα ἁγιωτάτοις ἐπισκόποις. v. *Io. H. Maii* biblioth. Vffenbach. MSt. col. 432. In cat. codd. Angliae et Hibern. in cod. octauo *Barocc.* citatur *Liturgia Gregorii dialogi:* ὁπόταν ὁ ἱερεὺς, et in indice tribuitur *Gregorio Thaumat. Harl.*

7. ***Homilias quatuor***, vnam in sancta Theophania et baptismum CHRISTI, et tres in adnunciationem B. Virginis; graece ex MS. e cod. biblioth. Cryptaeferratae cum versione sua *Vossius* edidit. Latine easdem ex Vossii versione exhibet *Combefisius* in bibl. patrum concionatoria. Homiliam in epiphania graece in Chrysostomo suo *Sauilius* tomo VII. p. 657. Ex alia versione homiliam in Theophania habes in bibl. patrum Paris. 1575. Harum homiliarum nulla non videtur nomen ac titulum Gregorii Thaumaturgi mentiri. Secundam quidem in adnunciationem, Procli CPol. esse suspicatur *Vincentius Riccardus* notis ad Orat. VI. Procli: tertiam sub Chrysostomi nomine latine edidere Lipomannus ac Surius, 25. Mart. vt Labbeo etiam obseruatum. *Fabr.* Quatuor illas homilias etiam *Oudin.* pag. 294. sq. cum Elia du Pin, cuius iudicium repetit, aliisque habet pro spuriis ac suppposititiis: negat tamen, hom. de adnuntiatione referri posse ad Proclum, quum in primo sermone de adnuntiatione non tantum contra Arianos et Nestorianos agatur; sed etiam contra Eutychianos, saeculi VI. haereticos, duas in Christo naturas confundentes. Contra, quia nomen Gregorii, indefinite his homiliis praefixum, fucum facere et in errorem homines potuit adducere, suspicatur, omnes illos sermones, propter oppugnatum Eutychianismum, cum expositione fidei longiore et capp. XII. de fide cum anathematismis, posse referri vel ad *Gregorium*, *Antiochenum* episcopum, saec. VI. vel, propter maiorem nominis similitudinem, ad *Gregorium*, *Neocaesariensem* pariter *episcopum*, magnum illum iconoclastarum antesignanum, qui a. 754 interfuit concilio CPolitano, aduersus cultum imaginum congregato, et in concilio Nicaeno II. a. 787.

cecinit

cecinit palinodiam. Sub *Io. Chryfoftomi* nomine exftat *fermo in adnuntiat.* in MSto bibl. Coislin. p. 389. et 181. *Lambec.* VIII. p. 384. et 51. ed. pr. — gr. et lat. tom. I. auctarii noui *Combefif.* pag. 602. et in edit. Chryfoftomi Montfauconianae inter fpuria, tom. II. pag. 797. — Quidquid eft, opufcula ifta fuppofititia, praecipue fermo in adnuntiat. Mariae, frequentes adhuc occurrunt in codicibus, (in quorum nonnullis diferte adfcribuntur Gregorio Thaumat.) horumque catalogis — *Oxoniae* in cod. *Barocciano* CIC. homilia in adnuntiat. — in cod. CCXXXIV. fermo in epiphania, et in adnuntiat. — inter codd. *Bodleian.* nr. MMD. hom. in adnuntiat. — *Parif.* in bibl. publ. eft homilia in *Theophania* in tribus, — in adnuntiat. in feptem codd. et in praefentationem in vno nr. DCCLXXIII. codice. — *Leidae* in bibl. publ. fecundum catal. bibl. p. 403. nr. 30. inter codd. *Voffianos*, bis; or. in adnuntiat. *Florentiae* in bibl. *Medic.* cod. XXVI. nr. 33. plut. VII. hom. in adnuntiat. — cod. IV. nr. 33. plut. IV. fermo in Theophania et nr. 44. fermo II. in adnuntiat. (*Bandini* I. p. 285. p. 522. ac 523.) — *Taurini* in bibl. regia, cod. LXX. fol. 60. fermo in adnuntiat. (cat. codd. gr. pag. 165.) — *Auguftae Vindel.* in adnuntiat. (*Reiferi* catal. codd. pag. 8.) — In cod. *Coislin.* CCLXXIV. oratt. in praefentationem et purificationem Mariae, tefte *Montfaucon* in bibl. Coislin. p. 388. fq. — Eodem auctore in bibl. — MSSt. I. p. 697. et p. 704. A. D. inter codd. bibl. *Sfortianae*, or. in adnuntiat. — eadem ibid. II. p. 1316. D. iterum p. 1317. E. inter codd. *Mazarin.* *Harl.*

Editiones Gregorii Thaumaturgi.

Elias du Pin tom. I. bibl nouae fcriptor. ecclefiafticor. tradit fcripta quaedam Gregorii Thaumaturgi ex *Francifci Zini* verfione prodiiffe Venetiis 1574. et Romae 1594. quas editiones non vidi, [nec ego earum reperi mentionem,] et vereor, ne error fit, quoniam conftat Zinum Gregorii Nyffeni quaedam vertiffe, quae infra fuo loco referam.

Pauca *Gregorii Thaumaturgi* cum nonnullis orationibus et epiftolis Iuftini Mart. Athanafii Bafilii M. Nazianzeni et Chryfoftomi graece edidit Romae 8. *Hieronymus Brunellus* S. I.

Vniuerfa, quae exftant Thaumaturgi fcripta, iunctim, pleraque graece ac latine edidit *Gerhardus Voffius*, Tungrenfis epifcopus, additis aliorum veterum fcriptis, quae a *Labbeo* tom. I. pag. 375. fq et ab *Ittigio* in lib. de bibliothecis et catenis patrum p. 668. recenfentur. *Fabr.* *Oudinus* l. c. p. 291. l. c. *Stolle* p 178. et antea, *Thom. Pope Blount* in cenfura celebr. authorum p. 205. tradunt, *Opera varia Gregorii Thaumat.* gr. et lat. fumma cura comparata, interprete et fcholiafte *Gerardo Voffio*, collecta effe, vna cum aliis patrum opufculis, Romae 1594. Haec editio fi reuera exftat, aliis ignota effe videtur. Certe notior eft *German. Voffio* edit: *S. Gregorii — opp. omnia*, quotquot in infignioribus, praecipue romanis bibliothecis reperiri potuerunt; vna cum eiusdem authoris vita, gr. et lat interprete et fcholiafte — *Ger. Voffio.* Adiecta funt Mifcellanea SS. aliquot patrum graec. et lat. omnia nunc primum in lucem edita, ab eod. Voffio. Moguntiae 1604. 4. quam vberius recenfet, et omnia, quae infunt, tam Gregorii, quam aliorum, fcripta diligenter indicat *Io. Fabric.* in hiftoria bibl. Fabricianae, part. IV. pag. 108. fqq. idem fignificat, opp. Greg. Thaum. *latine* prodiiffe Venet. 1574. 8. *Harl.*

Latine ex Vossii editione recusa sunt in bibliotheca Patrum edit. Colon. 1618. et Lugd. 1677. tomo III.

Melior graecolatina editio, pleniorque est Parisiensis a. 1621. fol, cui adiuncta scripta Macarii Alex. et Basilii *Seleuciensis*, canonicaeque SS. Patrum epistolae, Io. Zonarae commentariis illustratae. *Fabr.*

Nouissima *Gregorii Thaum. opp. epist. Origenis et vitae Gregorii per Gregor. Nyssenum* editio est in *Gallandi* bibl. graeco-latin. vett. patrum etc. tom. III. p. 385. XIV. pag. 119. in adpend. *Harl.*

XXVIIII. *de METHODIO*,

[vna cum auctario D. *Io. Andr. Sixt. theologi Altorf.*]

Methodius, disertus et eruditus scriptor [a]), etiam *Eubulius* [b]) dictus fuit, si Epiphanio credimus LXIV. 63. idque confirmat, quod in Conuiuio Virginum Eubulius est, cui Gregorium [Gregorium, nomen mulieris] exponit sermones de castimonia ac virginitate a decem virginibus habitos. Episcopum fuisse multis veterum testimoniis constat, Olympi Lyciae primum, atque Leontius auctor est, Patarensem, itidem in Lycia, ac denique Tyri [c]) martyrium

a) *Epiphanius* nuncupat *Methodium* in *lib. II. adu. haeres.* h. LXIV. c. LXIII. ἄνδρα λόγιον et *Hieronymus de scriptor. eccl.* c. LXXXIII. laudat *Methodii* nitidum compositumque sermonem in libris adu. Porphyrium. Conf. etiam *Suidas* in lexico ad vocem Μεθόδιος. Contra ea eiusdem orationis habitum admodum vituperat *Ellies du Pin* in *Nouvelle Biblioth.* des *auteurs eccles.* tom. I. pag. 200. cuius sententiam vertit et repetiit *I. G. Pertsch* in: *Versuch einer Kirchenhistorie* part. III. p. 115 § 53. Meam de *Methodio*, scriptore, opinionem repeto ex commentatione de illo, Altdorf. 1767. 4. edita: *Argumentis disputans philosophicis, praesertim in iis, quibus mundi aeternitatem et originem mali demonstrare studuit, plurima bene tractauit acumen acumine superans. Oratoris sacri partes explens pretiose et frequenter turgido dictionis genere declamat: dicta S. codicis interpretans ἀλληγορίαν saepe argute ludentem adfert; subinde tamen sententias tam veritate quam grauitate insignes proponit: Quod praeterea pertinet ad sermonis habitum, turget ille quidem, suo tamen non caret lepore, quo Hieronymi de illo iudicium videmus confirmatum, ad quem quoque dialogi forma hinc inde bene disposita suum conferre animaduertimus.* I. A. *Sixt.*

b) *Ellies du Pin* in libro citato tom. I. p. 200. n. a. *Methodius, ait, s'appelloit aussi Eubulus; c'est le nom, qu'il a pris dans son Banquet des Vierges.* Quam sententiam in textu ipsius sic explicatam legimus: *C'est (le Banquet des Vierges) un Dialogue, dans lequel on introduit une femme appellée Gregorium, qui raconte à Eubulus les discours des Vierges, qu'elle avoit appris de Theopatre.* Quae sententia cum dialogo ipso consentit. Addenda sunt ea, quae *Henr. Valesius* adtulit in notis ad conuiuium virginum Methodii de voce Εὐβούλιον, qui praeter alia haec statuit: *Alterum nomen, Eubulius, ab Epiphanio tribui Methodio, vel quia id euenerit ex libri huius ipsius celebritate, a primo, vti saepe fiat, vocabulo denominationem nacti — vel quoniam iam antea binominis Methodius se se hic minus vsitato signauerit nomine.* Interim fateor, me de eodem nomine ipsi Methodio tribuendo subdubitare, etiamsi huius adsertionis testis sit Epiphanius; nam in opere Methodii de resurrectione aduersus Origenem, per modum dialogi composito, in promtu sunt colloqentium nomina haec: Aglaophon, Theophilus, Origenes, *Eubulius*, Auxentius, *Methodius.* Hinc alius est Eubulius, alius Methodius. *Sixt.*

c) *Hieronymus* de *scriptoribus ecclesiasticis* c. 83. Methodium *Olympi Lyciae et postea Tyri episcopum* nuncupat. Eumdem etiam praesulem fuisse

tyrium obiit in Diocletiani persequutione circa a C. 311 in Chalcide Syriae [d]), celebraturque in Martyrologiis ad 18. Sept. et in Menologiis (ad) 20. Iun., quae capite plexum memorant

illum

fuisse Patarensem, testes sunt *Leontius Byzantinus* in libro de *sectis* πραξ. γ. *Io. Damascenus* in *orat.* III. *de imaginibus*, *Suidas* in lexico ad vocem Μηθόδιος. *Leo* Allatius in diatriba de *Methodiorum scriptis* adfirmat, Patarensis episcopatus Suidam non meminisse. Quod miror legens apud eundem auctorem: *Μεθόδιος Ὀλύμπου, Λυκίας ἤτοι Πατάρων, καὶ μετὰ ταῦτα Τύρου ἐπίσκοπος*: attamen sibi persuasit, eumdem eodem ipso tempore et Patarorum et aliarum in Lycia vrbium episcopum esse potuisse adlataque huius rei caussa, tunc propter persequutiones in Christianos potissimum sub Maximiniano et Diocletiano exactam diuisionem episcopatuum in minores partes non habuisse firmitatem, addit: Fuerit Methodius hic noster et Patarae et Olympi et Tyri episcopus. Hac de difficultate propter episcopatum Methodii Patarensem copiose disputat *Tillemont.* in *memoires pour servir à l'Histoire ecclesiast.* T. V. part. III. pp. 387. *sq. sq.* Conf. et ea, quae in commentat. mea de Methodio p. 5. in medium protuli. In eadem quoque aduersus *Basnage* opinionem in *Annalib. eccles.* tom. II. p. 464. adfirmare eum *Hieronymo* visum est mihi, Methodium tandem Tyrum concessisse res sacras ibidem administrandi caussa, etiamsi *Socrates* in H. E Methodium Olympi episcopum tantummodo nominauerit, ex mente aduersus hunc et pro Origene praeoccupata. Repetere liceat adlatum a me *Socratis* testimonium in H. E. lib. VI. c. XII. edit. *Rob. Stephani*, Lut. Paris. 1544. *Οἱ εὐτελεῖς καὶ ἀφ' ἑαυτῶν μὴ δυνάμενοι φανῆναι ἐκ τοῦ ψέγειν τοὺς ἑαυτῶν κρείττονας δείκνυσθαι βούλονται.* Τοῦτο πεπόνθε πρῶτος Μεθόδιος τῆς ἐν Λυκίᾳ πόλεως λεγομένης Ὀλύμπου Ἐπίσκοπος. *Sixt.*

d) Difficultatem quamdam obtrudunt verba Hieronymi, quae dissensum opinionum propter tempus, Methodio violenta morte fatale, innuunt: *Ad extremum nouissimae persequutionis, siue, vt alii adfirmant, sub Decio et Valeriano martyrio coronatus est.* De quibus sic sentio: Per nouissimam persequutionem non aliam, quam illam, quam Diocletianus peregit, intellexit Hieronymus, quoniam ista initio eiusdem saeculi, quippe quarti post C. N. in cuius exitu vixit Stridonensis, saeuierat, sed Decius et Valerianus persequuti sunt Christi adseclas sub mediam tertii saeculi aetatem. Itaque Methodius per testimonium Hieronymi vel sub Diocletiano, vel sub Decio et Valeriano, Christianorum persequutoribus, vita, illata ipsi vi, priuatus est. Quid igitur statuendum in hac ambiguitatis difficultate? Iam Decianam Valerianamque persequutionem Methodio exitialem fuisse mihi persuadere nequeo, etiamsi Suidam ad hanc opinionem accessisse pateat, quod ipsius verba testantur: Ὃς (Μεθοδ.) περὶ τοῦ τελευταίου τοῦ διωγμοῦ ἐπὶ Δεκίου καὶ Βαλεριανοῦ ἐν Χαλκίδι τῆς ἀνατολῆς μαρτυρίῳ ἐτελειώθη. *Gerard. Io. Vossius de historicis graecis*, lib. II. c. 16. obseruat: *Methodius iuxta Suidam sub Decio et Valeriano, sed verius (vt apud Hieronymum etiam legitur,) decima persequutione, sub Diocletiano, martyrii coronam accepit.* *Porphyrium* post aetatem *Decii ac Valeriani* demum suos aduersus Christianos edidisse libros vero simillimum est: nam vixit, saltim innotuit nomen eius post modo nominatos imperatores, quod ex *Eunapii de vita Porphyrii* relatione patescit, qua contendit ille, hunc eadem, qua *Dexippus* claruit, aetate vixisse; Dexippus vero, quod iam antea *Eunap.* testatus est, Imperatorum *Gallieni*, *Claudii*, *Taciti*, *Aureliani* et *Probi* coaeuus fuit. Adeoque vixit vel innotuit *Porphyrius* inde ab anno post C. N. LIII. saeculi tertii, quo *Gallienus* ad dignitatem imperatoris romani fuit euectus. Hinc ille dictos libros scripsit sub aetatem imperatorum memoratorum, quid! quod illi, si fides habenda est *Allatio*, serius, regnante nempe *Diocletiano*, prodiere. Vid. *Lucae Holstenii* dissertat. de *vita et scriptis Porphyrii.* Ex quibus consequitur: Si *Methodius* iam persequutione Deciana et Valeriana vitam amisit, potuitne libros *Porphyrii* postero tempore vulgatos refutare? Quamobrem non inanis est opinio, etiam a *Schroeckhio* in libro, *christliche Kirchengeschichte* part. IV. p. 427. et ante illum iam a *Tillemont* in eiusdem *Memoires* etc. tom. V. p. 133. tradita, Methodium martyrem extitisse sub *Diocletiano* circa A. C. CCCXI. *du Pin* l. excit. p. 195. citat A. C. CCCII. vel CCCIII. sic quoque *Schroeckh.* in *histor. relig. et eccles. christ.* edit. alt. p. 55. *Sixt.* *Saxius* in Onomast. I. p. 390. verisimilior, ait, sententia est opinantium, circa haec

illum e). Prae ceteris de Methodio videndi *Tillemontius* tomo V. histor. eccles. parte III. f) et *Allatius* diatriba de Methodiis g) scripta eius, (deperdita maximam partem,) haec ab Hieronymo memorantur cap. 83. de scriptoribus ecclesiasticis; nam Eusebius h) quidem de Methodio vtpote Origenis memoriae iniquiore dicere omisit:

1) *Aduersus Porphyrium* i) *libri*, quos alibi k) testatur processisse ad decem millia vsque versuum. — Veterum testimonia de hoc Methodii opere collegit *Iacobus Godofredus* ad Philostorgium p. 348. [Prodierunt *Godofredi* dissertationes ad *Philostorgii* histor. eccles. Geneuae 1642. Conf. quoque de *Methodio*, auctore libr. adu. *Porphyriam*, *Caue* histor. litterar. scriptor. eccles. edit. Londin. pag. 106. *Tillemont.* Memoires etc. tom. V. part. III. pag. 135. *Gottlieb Stolle* Nachricht von den Kirchenvätern der ersten vierhundert Iahre etc. pp. 190. 191. *Sixt*] Vtrum κατὰ πόδα responderit Porphyrio, dubitat *Holstenius* lib. de vita et scriptis Porphyrii cap. XI. [*Hieronymus* quidem de opere Methodii adu. Porph. quale sit, tulit sententiam, at vero admodum ancipitem, quod pluribus ita videbatur; modo enim v. c. in epist. 38. ad magnum Oratorem, Methodium hoc adfecit elogio: *hunc fortissime respondisse Porphyrio;* modo autem, nempe in ep. 30. ad Pammachium pro libris aduersus Iouianinum scripsit: Origenes, Methodius, Eusebius, Apollinaris multis versuum millibus scribunt aduersus Celsum et Porphyrium. Considerate, quibus argumentis *et quam lubricis problematibus*, diaboli spiritu contexta subuertant, quia interdum *coguntur loqui*, *non quod sentiunt*, *sed*, *quod necesse est*, *dicunt aduersus eos*, *qui dicuntur esse gentiles.* Postremam huius

haec potissimum tempora, (intra a. C. 300-305.) scriptis Methodium floruisse, et sub Diocletiano martyrio coronatum esse, incertum, quo examussim anno." add. *Oudin.* de scriptorib. eccles. I. col. 299. sq. *Harl.*

e) *Allatius* ex Menaeis graecorum — ad 20. Iun. in *diatr. de Method.* refert: ἔτος ὁ Μακαριος ἐκ παιδιων ἑαυτον Θεῳ ἀναθεις, σκευος θειον και δοχειον θειου πνευματος γεγονεν, ὅθεν και ὑπο της θειας χαριτος την ἀρχιερωσυνην, ψηφῳ Θεου λαβων, καλως και θεοφιλως ἐποιμαινε το ἐμπιστευθεν αὐτῳ ποιμνιον, λογοις προσηνεσι καταφυτευσας το της ἐκκλησιας πληρωμα — ἡ δε των λογων αὐτου ἀστραπη και ἡ της γνωσεως σαλπιγξ εἰς πασαν την γην ἐξεληλυθεν. — In quibus etsi celebrandi defunctum et eius tamquam diui memoriam recolendi studium animaduertimus: tamen laude dignum fuisse laudatum, adlato constat testimonio, quo amplius mentio fit eiusdem supplicii his verbis: Ὁ δε και προ της μαρτυριας νεκρωσιν ζωηφορον ἐνδυσαμενος ξιφει την κεφαλην τμηθεις προς την κρειττονα ζωην μετετεθη. Quod genus mortis aliunde non liquet. *Sixt.*

f) pp. 132-134. amplius pp. 382-391. *Sixt.*

g) Edita primo vna cum *Methodii conuiuio decem virginum*, Romae 1656. 8. deinde adiecta editioni operum S. *Hippolyti* a. *I. Alb. Fabricio* vol. II. pag. 75. sq. sq. Praeter *Allatium* et eos auctores de *Method.* quos in notis antecedentib. laudaui, de hoc episcopo pluribus egit *Caue* in *histor. litterar. scriptor.* eccles. vt taceam eos, qui antiquiori et recentiori aetate hist. eccl. copiose tractarunt, [et quos citat *Hamberg.* in: zuverl. Nachricht. II p. 665.] Meam de Methodio commentationem Venetiis recensam esse memini. *Sixt.*

h) Episcopus Caesareensis Palaestinae, qui stetit a partibus Origenis, quem peculiari libro vna cum amico, Pamphilo, (*du Pin* H. E. tom. II. p. 2.) defendit, aegreque tulit, Methodium ausum esse Origenem scripto adoriri. *Sixt.*

i) De Porphyrii libris XV. aduersus Christianos et aliis eius oppugnatoribus dixi supra lib. IV. [c. 30. p. 746. sq.]

k) *Hieron.* epistola 84. ad Magnum Oratorem. [Idem horum libr. meminit in prooemio commentariorum in Danielem — in Apologia ad Pammachium pro libris aduersus Iouinianum: Vid. *Leon. Allatii* diatriba de Method. scriptis §. VIII. *Sixt.*

huius teſtimonii adſertionem in mea commentat. de Method. ita explicui: „Doctores chriſtianos olim ſaepe non tam δογματικῶς, quam γυμναστικῶς et οἰκονομικῶς propoſuiſſe quaedam argumenta, ipſis aduerſariis huiusmodi artificii exemplo praeeuntibus, quamobrem de hoc, quod *Hieronymus* in *Methodio* contra Porphyrium pugnante, reprehendit, haud dubitauerim." Num vero Hieronymum vacillaſſe reputemus? Equidem meam de hoc ſententiam iam latam hoc loco repetendam eſſe cenſeo: Fortiſſime reſpondiſſe Methodium concedam, quippe impauide, audacter, multo magnoque conamine, reſpondit; quidni vero hoc et ita peregerit, ut omnia moliretur atque argumentorum feriei lubrica quoque problemata immiſceret? De genere orationis in iis, quae de hiſce Methodii aduerſus religionis chriſtianae inimicum diſputationibus ſuperſunt, ſic habere mihi videor: comtum quidem eſt, attamen grata breuitas etiam implicata quadam prolixitate vincitur, e. g. ſententia: *facilis emendatio, ſi commiſſo peccato huius poenitentia haud differtur*, per aucupium ornatus ab illo ſic proponitur. Μετανοια τοτε ἁμαρτηματος παντος γινεται ἀπολειπτικη, ὅταν ἐπι τῳ γενομενῳ ψυχης σφαλματι ἀναβολην μη δεξηται; μηδε παραπεμψει το παθος εἰς χρονικον διαστημα· οὐτω γαρ οὐχ ἑξει καταλειψαι ἰχνος ἐν ἡμιν το κακον ἁτε ἁμα τῳ ἐπιβηναι, ἀποσπασθεν δικην φυτȣ ἀρτισυστατȣ. *Philoſtorgium* contendiſſe, Apollinarium, ſcribentem aduerſus Porphyrium, multo ſuperiorem eſſe iis, quae Methodius ſuper eodem argumento edidit, hoc quidem inique tulit *Allatius* l. c. ex praedilectione pro Methodio exſuperante. Sed vtrumque auctorem comparare nequimus. Nec coniectura ſufficit, qualem *Stolle* l. c. p. 190. §. VII. dedit. *Methodium* haud ſatis refutaſſe *Porphyrium* propterea, quod *Euſebius* et *Apollinaris* denuo *Porphyrium* adgredi neceſſarium duxerint, *Sixt.*] Ceterum iam pridem intercidit exceptis pauciſſimis fragmentis, quae ex Io. Damaſceni parallelis et Nicetae catena in *Iobum Combefiſius* [cui debemus: *Sanctorum Patrum Amphilochii Iconienſis, Methodii Patarenſis, Andreae Cretenſis opera omnia, quae reperiri potuerunt, nunc primum magnam partem tenebris eruta, latine reddita ac recognita notisque illuſtrata*, Pariſ. 1644. fol. *Sixt.*] excerpſit pag. 442. ſq.

2) *Sympoſium decem Virginum περὶ τῆς ἀγγελομιμήτȣ παρθενείας καὶ ἁγνείας, dialogus de Virginitate* [de angelica virginitate et caſtitate,] Gregorio Nyſſeno ſub llo de imagine et ſimilitudine Dei in homine tom. II. p. 26. et Photio etiam cod. CCXXXVII. lectus, [*Photius breuiter ſic citat: ἐκ τȣ περι ἁγνειας, ex libro de caſtitate*] atque integer editus primum ab Allatio, qui verſionem et diatribam de Methodiis addidit, Romae typis de propaganda fide 1656. 8. [Sympoſii Methodiani partem *Allatius* notis ad *Euſtathium* de a. 1629. iam inſeruerat cum promiſſo, ſe totum librum editurum eſſe. Vid. *Tillemont.* l. c. p. 136. Stetit a promiſſo in editione memorata libri, cuius titulus integer ſic ſe habet: S. P. N. Methodii epiſcopi et martyris *conuiuium decem virginum.* Leo Allatius *hactenus non editum primus graece vulgauit, latine vertit, notas et diatribam de Methodiorum ſcriptis adiecit. Romae typis S. Congregat de propaganda fide.* MDCLVI. *ſuperiorum permiſſu.* Inſcriptionem praefert: Τȣ ἐν ἁγιοις πατρος ἡμων Μεθοδιȣ Επισκοπȣ και Μαρτυρος Συμποσιον των δεκα παρθενων, ἡ περι ἁγνειας. Hauſit *Allatius* ex duobus codicibus, Vaticano et Barberino, vti adparet ex indice variarum lectionum, quem ſuo libro adiunxit, in textu impreſſo lectionem Vaticani ſequutus. *Sixt.* — Eſt quoque in cod. Pariſ. bibl. publ. CCCCXLVI. in quo tamen non vltra homiliam octauam progreditur. *Harl.*] Deinde a *Petro Poſſino* S. I. Pariſ. 1657. fol. vna cum

cum noua versione additis variis lectionibus e codice Mazariniano, typis regiis Lupareis, [*Lucas Holstenius*, bibliothecae Vaticanae custos, miserat *Possino* descriptionem exemplaris conviuii Methodiani e codice biblioth. Vaticanae, vt hic latinitate donatum textum graecum ederet. Quod praestitit *Possinus* et, codice Vaticano cum Parisiensi bibliothecae Mazarinae collato, operam suam 1657. vulgauit. In promtu quoque habuisse editorem codicem manuscr. e monasterio insulae Pathmi, traditio est. *Andreas Riueti* dubium contra αὐθεντίαν h. l. *de castitate* in *critico sacro libr.* 2. *cap.* 20. leuioris momenti est. *Sixt.*] vnde Possinum interpretis Luparei nomine innuit Combefisius, qui et ipse cum versione sua et notis recudi fecit in auctario nouissimo bibliothecae patrum [graecorum] tom. I. Paris. 1672. fol. [iam antea exierat eiusd. auctoris auctarium nouum bibliothecae patrum graeco-latinorum. tomi II. Paris. 1648. *S*], cum antea in *Methodio* suo a. 1644. fragmenta et excerpta tantum dedisset. Locum etiam produxerat *Allatius* ad Eustathium Antioch. p. 256. [Vid. pag. praeced. Huius symposii habitus est, vt decem virgines inuicem confabulentur. Praeter has aderat alia, Gregorium, quae dicta auscultauerat, et audita Eubulio narrauerat. Recte igitur nuncupatur dialogus *decem* virginum. *Stollium* l. c. ad exemplum *Sam. Basnage* Annal, tom. II. p. 465. numerum 10. virg. vitio scribae tribuisse atque 12. nominibus, quae citat, deceptum, errorem tribuisse *William Caue* his verbis: *er hat nicht recht gezählt, wenn er in Histor. litter. scriptor. eccles. p. 96. also schreibet: Habitum est (hoc Symposion) per modum dialogi inter decem pias sanctasque mulieres, oder er hat sich den Irrthum der Librariorum beym Hieronymo verführen lassen*, equidem subridens legi. De sententiis, quas dialogus decem virginum continet meum fuit in commentat. mea excit. atque etiam nunc est iudicium: Castitatem tamquam virtutem lasciuiae oppositam *Methodius* laudat, attamen et ita, vt caelibatui admodum faueat continentiamque vltra modum commendat, adiuncta tamen exceptione, ὅτι παρθενείας ἐλθούσης ὁ λόγος οὐκ ἀνεῖλε παντῃ την τεκνογονίαν. Ex multis S. codicis dictis sensum nimis allegoricum torquet. Vid. *Tillemont.* l. c. p. 137. 138. et *du Pin* l. c. qui pp. 95. sq. sq. potiora contenta huius dialogi refert: nec non *Schröckh.* in part. III. der christl. K. G. p. 430. *Sixt.* Contenta aut excerpta a Photio, ex hoc et reliquis scriptis Methodii facta, germanice vertit notisque illustrauit *Roesler* in: Bibliothek der Kirchenväter, tom. II. p. 297. sq. *Harl.*

3) *De resurrectione opus egregium contra Origenem.* Fuit dialogus in plures libros distributus ad Theophilum quemdam, quem κράτιστον adpellat apud *Epiphan.* tom. I. p. 540. 560. 590. In hoc Methodius et Auxentius introducuntur disputantes cum Proclo et Aglaophonte, Origenis partes tuentibus. Fragmenta amplissima exstant apud *Epiphanium* haeresi LXIV. et *Photium* cod. CCXXXIV. non nulla etiam apud Damascenum Orat. 3. de imaginibus et in parallelis. Vide collecta graece et latine a Combefisio [l]) in bibliotheca concionatoria feria 4. quatuor temporum quadragesimae. [Ex hoc *Methodii* opere multa sumserunt mutua *Leontius Presbyter* et *Ioannes* rerum sacr. tit. 2. Auctor Eclogae de dogmatibus fidei tit. 19. 21. Auctor catenae, et *Oecumenius* in epist. Paulli ad Corinthios. Basileae a. 1537. apud

l) Seriem editionis operum Methodii Combefisianae Paris. 1644. fol. Amphilochii et Andreae Cretensis scriptis iunctae diligenter recenset *Labbeus* tom. II. de scriptoribus eccles. pag. 88. seq. Latine recusa est tomo tertio bibl. patrum edit. Lugd. 1677.

apud Robert. Winter excusa sunt collectanea quaedam in epist. ad Romanos, tum ex pluribus aliis, tum ex Methodio de resurrectione desumta. Vid. *Allatii* diatr. Honorificam eiusdem libri Method. mentionem offendimus apud *Basnage* in Annalib. tom. II. p. 465. et in *de la Rue* edit. opp. Origenis tom. I. p. 32. 33. [confer supra inter scripta Origenis edita, gr. nr. λ' in ed. de la Rue.] Per modum dialogi conscriptus fuit, in quo decem loquentes colloquia miscent. *Methodius* contra Origenem resurrectionem corporum humanorum e morte demonstrare ac dubitationes Origenis aduersus hanc doctrinam diluere studet. Vid. *du Pin* l. c. pag. 198. itemque *Schroeckh* l. c. p. 429. Frequenter bene respondit *Methodius*. Laudandae sunt e. g. hae sententiae: „corpus hominum non vituperandum esse ceu vinculum animae; terram hanc minime aliquando in nihilum iri redactum" et al. Resurrectionem mortuorum bene propugnauit, attamen infirma quoque argumenta interdum adtulisse, atque mentem Origenis non omnino intellexisse, ac praeterea dicta libror. S. interpretando valde hallucinatum esse, mihi persuadeo. *Sixt.*]

4) *Aduersus eumdem Origenem, de Pythonissa. Origenis* de hoc argumento et *Eustathii* contra Origenem diatriba exstat, edita ab Allatio [in libro: *Eustathius, episcopus Antiochenus, in hexaemeron.* Eiusdem *de engastrimytho in 1. Reg.* XVIII. *homilia graece et latine. Addidit in Eustathii hexaemeron notas vberiores et collectanea et suum de engastrimytho syntagma. Lugd.* MDCXXIX. 4. *Sixt.*] sed Methodii periit. Confer *Huetii* Origeniana p. 184.

5) De *Autexusio* m) περὶ Αὐτεξουσίου καὶ πόθεν τὰ κακά, *de libero arbitrio, et vnde mala*, ac quis eorum auctor, aduersus Valentinianos et Origenem, quod MS. habuit et cum versione sua editurum se, recepit *Allatius* diatriba de Methodiis p. 340. [ea, quae *Fabricius* non apte satis transcripsit ex *Allatii* diatr., in hac ipsa luculentiora sunt. Postquam de *Io. Meursio* commemorauerat, hunc priorem operis (περὶ αὐτεξουσίου) partem ab *Andrea Schotto* acceptam graece edidisse in *variis diuinis*, addit haec: „Illud (opus) nos ex Altempsianae bibliothecae codice graeco exscriptum habemus, et latinum a me iam factum eum Methodii symposio habuisses; sed alicuius codicis opem, qui illud integrum exhibeat, exspecto." Verba et periodos ex eodem Method. opere apud *Leontium presbyterum*, et *Ioannem* lib. 2. *de rebus sacris* occurrere, testatur quoque *Allatius*. De caussa peccati et libera hominum facultate *Methodium* rite statuisse, haec ipsi tribuenda laus est. *Sixt.*] et ad Eustathium Antiochenum p. 45. 46. Combefisius ampla eius dedit excerpta et fragmenta ex Photii cod. CCXXXVI. ex *Io. Meursii* variis diuinis p. 91. Lugd. Bat. 1619. 4. [inter Meursii opp. edit. Florent. 1746. fol. tom. VIII. pag. 726. sqq. *H.*] et ex MS. quod a Sirmondo acceperat. [Est in cod. Florent. Medic. XXXIV. n. 37. plut. 9. at opusc. in duas diuisum est partes teste *Bandin.* cat. cod. gr. I. p. 430. *H.*

6) *In Genesin commentaria*, ex quibus nonnulla adhuc fragmenta in catenis MSS. (adsunt). Vide *Allatium* de Methodiis p. 340. 357. (edit. Rom. Fabric. edit. pag. 84 §. XVIIII. [ex

m) apud Honorium Augustodunensem et Trithemium male legas *de animae exitu*. Methodii apospasmation de autexusio quale Meursius edidit, exstat etiam MS. [haud integrum] in biblioth. *Vindob.* Vide *Lambecium* III. [pag. 201. ibique Kollar. *H.*]

[ex testimonio *Allatii* (de Method. scriptis, edit. Rom. pag. 357.) sunt in bibliotheca Barberina *Methodii* nonnullae expositiones in catenis (catenarum habitu) in Genesin cod. CLXXXV. Idemque notat l. c. p. 340.: *Leontium* presbyterum et *Ioannem* in opere de rebus sacris recitasse Methodii verba ἐκ των εἰς την γενεσιν ἀπορῖων, ex quaestionibus (dubiis) in Genesin, quae Hieronymus fortasse significasset, idem enim videri argumentum, nisi quis contendat, Methodium in Genesin, praeter expositionem continuatam, ἀπορίας in eandem volumine separato concinnasse, saltim hoc certum esse, Methodium in Genesin aliquid esse commentatum, quod etiam Suidas adfirmat. *Sixt.* — Quaestiones super Genesin ex Methodio, multisque aliis sunt in cod. Barocc. LXXVI. *Oxon.* Alii, quibus potestas sit conferendi cod. *Cantabr.* cod. Gaio-Gonuil. DCCCXXIX. nr. 10. iudicent:, num pars sit comment. in Genesin libell. in cat. II. p. 112. citatus, *Method.* de expulsione primorum parentum, de paradiso et de morte Adae. *Harl.*]

7) *Commentaria in Canticum Canticorum*, e quibus nil exstat.

[Methodium haec scripsisse, testes sunt *Sophronius*, *Suidas*, *Honorius Augustodunensis*. Expositiones nonnullas eiusdem in Psalmos et in Prophetam Habacuc in codice IV. biblioth. Barberinae deprehendi, fides sit penes *Allatium* l. c. p. 357. qui interpretationes plures *Methodii Sidae* (*Sidetae*) nostro tribuere procliuem se profitetur, simul profitens: „Si quis vero alium esse contenderit, [*quod vero simillimum est*,] esto per me." *Sixt.* *Methodio Sidetae* in cod. Veneto Marc. XXI. (teste cat. codd. gr. p. 20.) *Methodio* autem Patarorum etc. episcopo et martyri (sec. indic. quidem p. 730.) tribuuntur scholia in Nicetae catena in Iobum, in cod. Vindobon. CCXXXI. auctore *Lambecio* in comment. V. pag. 135. sqq. in cod. XXVII. plut. 5. Mediceo. v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 52. etc. *Harl.*]

Praeter haec ab Hieronymo memorata scripta λόγον περὶ μαρτύρων laudat ex eoque breue fragmentum producit *Theodoretus* dialogo 1. [*aduersus Anom. Macedon. Apollinar.*] qui ἄτρεπτος inscribitur p. 66. ed. Lipsiens. *Photius* cod. CCXXXV. exhibet ἐκλογὴν siue excerpta libri περὶ τῶν γενητῶν, *de creatis* ⁿ), in quo Methodius contra Origenem disputat, quem centaurum adpellat, quod nempe sacra profanis atque Christiana ethnicis miscuisset dogmata. Vt in aliis *Methodii* monumentis *Hieronymus* nitidum ac compositum sermonem, ita et in hoc *Photius* elegantiam copiamque celebrat. Sub initium huius ἐκλογῆς mentio fit ξενωνος, quod vocabulum de ecclesia, tanquam communi Christianorum hospitio A. (Andreas) Schottus interpretatur. Μαργαριτας μεν τε ξενωνος, τα μυςικωτερα της Θεοδοτε Θρησκειας (ἐκλαμβανοντας) μαθηματα. (*sunt verba ipsa Methodii apud Phot um*). Hinc Methodius postea dialogo, quo palinodiam cecinit suarum in Origenem inuectiuarum, titulum praefixit Ξένων teste *Socrate* VI. 13. hist. (eccl.) Nam Socratem hac in re falsum existimauit *Baronius* ad a. C. 402. n. 17. et *Allatius* de Methodiis p. 331. tamen eius fidem non adeo firmis

n) Conf. edit Combefis. opp. *Methodii.* Ex fragmento περὶ τῶν γενητῶν patescit, Methodium acute disputare contra Origenem, contendentem: Συναΐδιον εἶναι τῳ μονῳ σοφῳ και ἀπροσδεει θεῳ το παν. Hanc praecipue, sed et alia eum ea connexa ille adgressus est, ita quidem, vt adstipuler sententiae *du Pin* l. c. p. 199. *Methodius traite cette opinion de badinerie. Sixt.*

firmis argumentis in dubium vocari, notatum ab *Huetio* in Origenianis p. 197. *Valesio* ad Socratem et *Antonio Pagi* in Critica Baroniana tom. II. p. 48. o)

Quae praeterea sub Methodii huius nomine feruntur monumenta, suspecta pleraque sunt eruditis, vel quae ad iuniorem aliquem Methodium referri debeant [*Semlerus* l. c. *breuissime nullo argumento exhibito statuit: aliae scriptiones quaedam Methodii non sunt.*] p)

o) De dialogo, *Ξένων*, dubitauit *Allatius* num sit a libro *περὶ τῶν γενητῶν* discernendus, ex his quidem caussis, legi in eodem libro: — *μαργαριτας μεν τα ξενωνος τα μυστικωτερα της Θεοδοτα θρησκειας εκλαμβανοντας μαθηματα*: adhaec opus *περι των γενητων* dialogi more fuisse scriptum. Hinc deducit sententiam. „Quare fuerit tractatus hic (*περι γενητων*) dialogus ille Xeno. Ast loco *τα ξενωνος* legendum est *τῶν σεμνῶν*, quod iam *Semlero* sic videbatur *in selectis capitib.* H. E. p. 77. Hanc lectionem merito adsumendam esse ex iis, quae sequuntur patet: — *οἱ μαργαριτας, τα σεμνοπρεπη θεια μαθηματα δει ἐξακειν.* — Argumentum ex dialogi habitu sumtum fere nullum est; etenim eodem habitu indutus est liber *Methodii* de resurrectione. At, in hoc non occurrit nomen, Xeno. Respondeo: nec in libro de creatis occurrit idem nomen. Idcirco existimem: si *Methodio* auctori dialogus, *Xeno*, tribuendus est, quod *Socrates* tradit in H E. lib. VI. c. XII edit. Stephan. quique materiam complexus est ab adlatis in libro π. γ. plane diuersam (verba *Socratis* sunt: *Μεθοδιος μεν ἐν πολλα καταδραμων τα Ωριγενους ὑστερον ὡς εκ παλινῳδιας θαυμαζει τον ἀνδρα ἐν τῳ διαλογῳ ᾡ ἐπεγραψε Ξενωνα*) vix ac ne vix quidem dubitandum esse, Xenonem, dialogum, librum fuisse *Methodij* peculiarem. In hoc *Methodium* egregias dotes *Origenis* admiratum esse, testatur Socrates; sed verba: *ὡς εκ παλινῳδιας* *Allatio* magnae fuerunt offensioni, (v. eius diatrib. multoties excit.) omnemque illius de Methodio sententiam virgula notauit censoria, id quod praeter iam adductos auctores displicuit etiam *Cauio*, qui accusauit *Allatium* in hist. litt. Scriptor. eccles. quod „nitatur Socratis hac in re fidem pluribus eleuare, nullo interim veterum testimonio, nullo idoneo argumento suffultus." Res praecipue redit ad phrasin: *ὡς εκ παλινῳδιας*, ob quam praeter alios etiam v. c. *Caes. Baronium*, *Dionys. Petauium*, *Nat. Alexandrum*, *Ern. Sal. Cyprian.* (*in adnotationib. ad Hieronymi catalog. scriptor. eccles.*) consentit cum *Allatio*, existimans, „falsum prorsus esse Methodium palinodiam cecinisse." Sed *Socrates* tantum comparate scripsit, *quasi* per *παλινῳδιαν*, Methodium, quia post antegressam vituperationem laudauit *Origenem*, de hoc aliter, quam antea, sentire videri. Num *reuera* de his, quae improbauit in *Origene*, postmodum aliter sensit, admirationis significatione? Hoc quidem indiget adhuc probatione. Hinc recte statuit *Allatius* ipse: „Extulerit (*Methodius* in Xenone dialogo summis laudibus *Origenem*.) Ideone mutata sententia errores, quos antea criminatus fuerat, laudauit? Origenes plane, licet multis deturpetur errorum notis, suis tamen laudibus non caret. Valuit ingenio, valuit eruditione, valuit aliis. Inter paucos doctores suum et ipse locum habuit nec postremum. Gloriam sibi et famam apud suos et exteros nec non apud posteros, consequutus est. Id non negauit Methodius. Fallus est palam, quod erat, sed non propterea palinodiam decantauit et reuocauit sententiam et errores illius admisit." Conf. *Tillemont.* Memoires etc. tom. III. pp. 377. 378. *Sixt.*

p) Praeter commemorata et alia Methodii scripta exstitisse, concludimus ex verbis Hieronymi „*et multa alia, quae vulgo lectitantur.*" Vid. *Tillemont* l. c. tom. V. pp. 143 144. Mentio fit apud *Allatium* nonnullarum expositionum in Psalmos et Prophetam Habacuc, quae in cod. IV. biblioth. Barberinae et catenis noui et veteris foederis Vaticanis deprehensa, nomen Methodii praeferrent. — *Possevinus* in catalogo bibliothecae Sfortianae n. 19. citat titulum libri; *Methodius episcopus Patarorum et Martyr in Euangelia.* — In bibliotheca Augustana etiam tria, quae Methodii sint, fragmenta MSS. reperta fuisse, testis est *Allatius*, quorum duo, graece et latine, edidit *Iacobus Gretserus in opp. de cruce* tom. II. pp. 1667. et 1671. edit. Ingolstad. a. C. 1600. quorum edit. repetita est ibid. 1616. Vid. *Ittig.* l. c. cap. VII. §. 3. quaeque postea latine recepta sunt in tom. XII. *bibliothecae veterum Patrum* edit. Colon. Interim de

Non dubitem tamen *Homiliam de Simeone et Anna*, ſiue in feſtum ὑπαντήσεως Methodio noſtro tribuere, quam primus graece et latine vna cum aliis tribus homiliis Athanaſii, Amphilochii et Chryſoſtomi edidit *Petrus Pantinus*, Tiletanus, Decanus Capituli Bruxellenſis, Antwerp. q) 1598. 8. Nam ſub initium ſtatim Conuiuii Virginum meminit his verbis. πάλαι ἱκανῶς ὡς οἷόν τε διὰ βραχέων τὰ περὶ παρθενίας ἐν τοῖς περὶ ἁγνείας συμποσίοις κατεσπουδακότων ἡμῶν. Eamdem homiliam Combefiſius graece et latine in Methodio ſuo edidit et latine inſeruit Bibliothecae ſuae concionatoriae, ex MS. codice caſtigatiorem. Legitur etiam latine in tom. II. Bibliothecae Patrum Colon. 1618. [v. *Ittigii* tract. de *Biblioth. et Catenis Patrum Cap. IV.*] et in ſupplemento Bibliothecae Patrum Morelliano Pariſ. 1639. tom. I. pag. 604. Non ignoro equidem, plures viros doctos cumque his Oudinum pag. 22. ſq. ſupplementi de ſcriptoribus Eccleſiaſticis contendere acriter, Methodio Confeſſori illam eſſe tribuendam. (confer. D. *Ittigii* librum de Bibliothecis Patrum p. 619. r) Non video tamen, qui obiectioni de Conuiuio Virginum, quod haud dubie Methodii Tyrii eſt, ſatis faciant s). [*Meth.* orat. in B. Virginem; in cod. Barocc. CCXXXIV. *Oxon.* ibid. inter cod. Bodlei. nr. MMD. nr. 31. or. in ὑπαπαντὴν Chriſti. *Harl.*]

Homiliam

de nuncupato illorum auctore ſubdubitauit *Gretſerus* et cum eo *Aubertus Miraeus* in *auctario de ſcriptoribus eccleſiaſticis* addito ipſius *bibliothecae eccleſ.* edit. *Antuerpiae* MDCXXXIX cuius dubitationis cauſſae monitum haud inane opponit *Allatius* et ipſe tertium fragmentum *Method.* ex biblioth. Auguſtana deſcriptum omnino exhibet in ſua diatriba, elogio praemiſſo: Fragmentum, tanto viro dignum! *Sixt.*

q) Perperam Beughemius in incunabulis typographiae p. 59. Methodii homilias a. 1498. graece et latine editas a Pantino, retulit inter libros ante a. C. 1500. excuſos. Vnam enim tantum a. 1598. Pantinus edidit.

r) Repetere hic liceat ea, quae *Ittigius* l. c. cap. VIII. §. 1. omnino habet: „Prima quidem ex iſtis homiliis (IV.) eſt Methodii martyris et epiſcopi Patarenſis, de occurſu Domini et Simeonis, ſeu de B. Virginis purificatione, quod feſtum Methodius graece τὴν τῆς ὑπαντήσεως ἡμέραν adpellat, quum alii ὑπαντὴν vel ὑπαπαντὴν adpellent. Exiſtimat autem Pantinus, ex hac Methodii homilia probari poſſe, quod feſtum purificationis ante Iuſtiniani tempora inſtitutum fuerit; quum Methodius aliquot ſaeculis Iuſtinianum praeceſſerit. Verum nondum liquet, auctorem huius homiliae eſſe Methodium ſeniorem, et non potius iuniorem aliquem Methodium, vel etiam alium quempiam, qui Methodii nomen ſibi arrogauit. Equidem praeter Pantinum Leo Allatius in diatriba de ſcriptis Methodiorum pag. 341. hanc homiliam Methodio iuniori, ſed ſeniori Patareno et poſtea Tyri epiſcopo vindicat, quam ſententiam etiam fouet Combefiſius in notis ad Amphilochii orationem in feſtum Hypapantes. At diuerſam ſententiam tenet *Gretſerus* de cruce in duo fragmenta Methodii, vbi hanc homiliam tribuendam cenſet vel Methodio patriarchae CPolitano, qui ſub Theophilo et ſucceſſore eius Michaele confeſſionis gloria floruit, vel Methodio, qui ſucceſſit Germano, et cuius ſunt homiliae de cruce. Eidem ſententiae adſtipulatur *Caſimirus Oudinus* in ſupplemento de ſcriptoribus eccleſiaſticis pag. 22. et 23. Vbi tamen obiter noto, quod Oudinus inter autores, qui hanc Methodii homiliam Methodio ſeniori tribuerunt, perperam Baronium numeret, quum tamen Baronius in Martyrologio feſtum Hypapantes ſub Iuſtiniano inſtitutum cenſeat, ideoque adfirmet, nullum vel latinorum vel graecorum Patrum, qui ante Iuſtiniani imperium vixerunt, ſermonem in feſtum occurſus Domini ſcriptum reliquiſſe. Cum quibus conferenda ſunt ea, quae monet *Caue* l. c. in *orat.* Method. *de Simeone et Anna* ſubiuncto epiphonemate: Ego certe Methodio confeſſori potius tribuendam cenſeo. *Sixt.*

s) Idemque cenſui ſcribens meam commentat. de Methodio, nec adhuc prorſus aliter cenſeo, niſi forte, (quod ſumi poteſt,) alius quidam auctor allegationis ſpecie ac modo ex ſcripto Methodii ſat celebri ſuae orationi famam maiorem conciliare voluerit. *Sixt.*

Homiliam εἰς τὰ βαΐα siue *in ramos palmarum*, quam inter Chrysostomi homilias graece edid. *Savilius* [t]) T. V. p. 822. *incipit*: ἐκ θαυμάτων ἐπὶ θαύματα. Methodio Tyrio, iidem ex MSti codicis fide Allatius adscribit. Combefisio frigidiuscula videtur, qui eam graece et latine in suo Methodio, latine in Biblioth. concionatoria edidit ex codice regio castigatam. *Holstenius* dissert. de scriptis Porphyrii p. 63. vbi de Methodii Tyrii opere deperdito aduersus Porphyrium disserit, addit, disertissimi scriptoris homilias nonnullas non sine publico damno in Biblioth. Vaticana latitare. Idem *Lambecio* teste tom. I. de Biblioth. Vindob. p. 121. prelo destinauit *Methodii* in occursum Christi [u]) et Simeonis, nec non in ramos palmarum et Conuiuium decem virginum atque de libero arbitrio: vnde constat ipsum quoque homiliam in *ramos palmarum* ad Methodium Tyrium [v]) velut auctorem retulisse [w]).

Apocalypsis siue *Reuelationes*, Methodii haud dubie iunioris sunt, ac diserte patriarchae CPolitano huius nominis tribuuntur in codice Hottingeri, videruntque lucem *latine* quidem Augustae Vindel. 1496. 4. cum *Wolfgangi Aytingeri*, clerici Augustani, commentario, et Basileae 1498. [x]) cum additionibus eiusdem Aytingeri et *Sebastiani Brand* siue *Titionis* Argentinensis, et 1576. 4. et Viennae Austriae 1547. 4. cum prolegomenis et commentario *Wolfgangi Lazii*: et sine commentariis inter Orthodoxographa *Io. Heroldi*, Basil. 1555. fol. p. 387. (vbi Methodius male Episcopus *Cyri* dicitur pro *Tyri*) et in Bibliothecis Patrum, Paris. 1575. 1654. Colon. 1618. et Lugd 1677. tom. 3. *Graece et latine* prodierunt in editione Orthodoxographorum posteriore Basil. 1569. fol. tom. I. [y]) Itaque perperam pro ἀνεκδότοις habet Hottin-

t) Editio operum *Ioannis Chrysostomi*, quam *Henrico Savilio* debemus, prodiit Etonae 1613. fol. voluminib. VIII. Laudatur merito tamquam editio castigatissima, plenissima, eleganter litteris descripta et praecipue rara. *Sixt.*

u) Est in cod. Paris. MDCLXXI. nr. 32. et in catal. *Methodio Myrorum*, (vitiose forsan) pro *Tyrorum episcopo* adtribuitur. *Harl.*

v) cui adscritur in cod. Paris bibl. publ. MXIII. ibid. est *Methodii orat. in occursum Christi* in cod. DLIX; orat. *in praesentationem* in cod. MCLXXXXIV. orat. *in purificationem* in cod. MCLXXVI. *Harl.*

w) *Caue* obseruat: „Oratio εἰς τὰ βαΐα, siue in *ramos palmarum* num *Methodii* sit, an *Chrysostomi*, non satis liquet.“ [*Chrysostomo* diserte tribuitur in cod. Mosquensi V. in cl. *Matthaei* notitia codd. gr. bibl. Mosquensium, pag. 6. *Harl.*] Sed *Methodii* tam ingenium quam sermonis genus referre illam, equidem non negem. *Sixt.*

x) Conf. cl. *Panzer*. A. T. de *August.* ed. in vol. I p. 125. de *Basileensi*, ib p. 185. et IV. p. 2:9. Idem I. p. 327. (Colon. typis Vlr. Zell.) f. l. et a. in 4. habet pro principe et rarissima, Idem IV. pag. 161. aliam edit. Reuelat. cum comment. Wolfg. Aytinger. f. l. et a. in 4. adfert et II. pag. 320. ed. Paris. ap. Guid. Mercator 1498. 4. Idem VI. pag. 196. edit. Basil. 1516. 4. citat quidem ex Maitt. II. p. 279. at edit. dubiam esse putat. Laudat tamen illam Lambec. comment. de bibl. Vind. IV. p. 443. *Harl.*

y) Latina editio Basileensis *reuelationum Methodii* a. 1498. per *Mich. Furter* memorata deprehenditur in *catalogo bibliothecae Io. Petri de Ludwig* p. 68. et in *bibliotheca Vffenbachiana*, append. II. p. 68. n. 189. Alia editio harum reuelationum *Basileae* repetita per *Mich. Furter*, opera et vigilantia *Sebastiani Brand* 1504. obuia est in *indice suppellectilis librar. Hessberchicae* pag. 252. [Conf. cel. *Panzer*. A. tom. VI. p. 178.] Titulus huius vtriusque edit. admodum discrepat nec non differt ab citato titulo graeco. In *priori* sic legitur: *Methodius primum Olympiade, et postea Tyri ciuitatum episcopus. Sub Diocletiano Imperatore in calcide ciuitate, (que Nigropontus appellatur, vt diuus scribit Hieronymus) martyrio coronatur; qui cum eruditissimus esset vir: multa edidit documenta et praesertim de mundi creatione, eidem in carcere reuelata, passus fuit* quarta

Hottingerus p. 98. Bibliothecarii quadripartiti. Hic est liber *Methodii de nouissimis diebus* [z]) Trithemio memoratus. In codice *Vindobonensi* inscribitur: τῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μεθοδίυ Ἐπισκόπυ Παταρῶν καὶ Μάρτυρος περὶ τῶν Σαρακηνῶν καὶ Ῥωμαίων παρατάσεως καὶ τῆς τῦ Θεῦ βοηθείας καὶ ἀντιλήψεως καὶ περὶ τῆς παντελῦς ἐκτρίψεως καὶ ἀφανισμῦ τῶν Σαρακηνῶν, καὶ περὶ τῆς τῦ κόσμυ συντελείας. Vide *Lambecium* IV. p. 201. [p. 444. Kollar.] VI. p. 41. [aa]) 167. [378. ibique Kollar.] VII. p. 269. [bb]) Exinde fortassis fuerunt, qui Methodio, nescio quam, *exegesin in Apocalypsin Iohannis* adscripserunt, quae neque occurrit vsquam neque apud veteres memoratur. Nam quae Andreas Caesareensis in Apocalypsin ex Methodio repetit, ex eius Conuiuio virginum accepit: et quod apud Simlerum aliosque legas, Methodium in Apocalypsin exstare in Bibliothecis, Vindobonensi et Augustana, graece; *de reuelationibus* [cc]), quas iam dixi, intelligendum, quibus in codice Hottingeri subiicitur. [*Meth. martyris* lib. de regno gentium atque extrem. tempor. in codic. Taurin. 168t. cat. p. 754. de *initio et fine saeculi* in cod. *Bodlei.* MMMDCL. nr. 14. et cod. Cotton. pag. 92. catal. it. pag. 116. *Oxon.* in coll. Vniuers. cod. IC. Meth. Patar. *de creatione coeli et terrae.* ibid. in bibl. colleg. Merton. nr. 481. hist. *Methodii* Patar. episc. de principio seculi, regnis gentium et fine

quarta decima Kalend. Octobris. Separatim addita sunt haec: *De reuelatione facta ab angelo, beato Methodio in carcere detecto.* Posterior praefert titulum: *Methodius, olympiade primum et postea Tyri ciuitatum episcopus, nitido compositoque sermone multa egregia edidit documenta, et praesertim de mundi creatione: que (quae) in carcere ei existenti ab angelo fuerunt reuelata: in calcide ciuitate que (quae) Nigropontus adpellatur XIIII. Kal. octobris nouissime persecutoris tempore siue ut alii adfirmant sub Decio et Valeriano tyrannis, martyrio coronatus Anno Domini* CCLV. Verba in vtroque titulo: praesertim de *mundi creatione* innuunt, me quidem iudice, *Methodii*, Tyri episcopi, librum περὶ τῶν γενητῶν, coniungenda cum antegresso elogio: multa agregia edidit documenta; verba autem: *eidem in carcere reuelata*, separatim libri contenta indicant. Hinc corrigendam existimo *Allatii* coniecturam l. c. §. XXVIII. „Non alias esse puto (reuelationes quippe) quam librum de creatione mundi —" et Caue adnotationem: περὶ τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου συμβάντων, καὶ τῶν μελλόντων συμβαίνειν εἰς τὸ ἑξῆς, *Reuelationes.* Ad manus quoque est versio eius *germanica*, editionis Basileens. a. 1504. absque denominatione interpretis et loci, quo excusa est a. 1774. vna cum 61. figuris aeneis. Agitur in his sic dictis reuelatis de venturis Turcarum fatis, de Antichristo, de iis, quae ecclesiae imminent, rel. Alii *Methodium Patar.* alii alium esse censent. Quisquis sit harum reuelationum (vel potius nugarum) auctor, certe non est Methodius noster. *Sebast. Brand* in praefat. illis praemissa inter alia profert, sibi notum esse, homines quosdam garrulos hasce reuelationes nuncupare vetulae alicuius insaniam et fabulam. Attamen ipse non contemnit illas, et praesagiendi artificium calculo astronomico tribuit. Interim sensu aliquo veritatis tactus confitetur „*non omnia praedicta pro euangelio reputanda esse.*" Quod constaret, etsi *Methodius* senior ipse harum reuelationum auctor esset. *Sixt.*

z) *Prophetia* Methodii, episc. et martyris, de *vltimis temporibus*, inscribitur cod. bibl. *Cotton.* p. 56. catal. *Harl.*

aa) p. 91. vbi Kollar. notat Fabricium in cod. Pseudep. V. T. p. 436 et 440. tribuere illam ὅρασιν Methodio CPolit. patriarchae, a. 846. mortuo, et p. 377. vbi Kollar. in nota reuelationes esse Methodii homologetae, patriarchae, vel forsan alterius Methodii, patriarchae, qui floruit circa a. 1240. *Harl.*

bb) p. 578. ed. Kollar. quem vide sed prophetia in illo cod. diuersa est a Pseudo-Methodii reuelationibus. *Harl.*

cc) sic citatur in cod. MMCLXXXXIV. colleg. Mariae Magdal. *Oxon.* teste catal. *H.*

fine faeculorum ib. in eod. coll. S. Ioan. nr. MDCCII.. et MDCCLXVIII. MDCCCCXXV. opufcula Cantabrig. in coll. S. Bened. nr. MCCLXXX. cat. et nr. MCCCVIII. de chiliadibus faeculi nr. MCCCXXXXVIII. nr. MCCCCLXXXIII. nr. MDCXXXV. nr. MDCCCCXV. catal. ibid. in bibl. publ. nr. MMCCXVI. et MMCCXXIV. et in aliis bibl. in Britannia, Italiaque. Leidae inter codd. Voffian. bibl. *Cotton.* pag. 76. et 128. catal. codd. Angl. etc. Meth. de principio mundi ab Hieronymo vt dicitur, ex hebraeo et graeco in lat. conuerfus. *Harl.*

Chronicon. Χρονικὸν βασιλέων τῶν ἀπὸ συστάσεως κόσμου τὰς τοῦ κράτους ἡνίας διοικησάντων, ὅπως τε ἕκαστος τούτων διῆξε, καὶ μεχρὶ πόσου ὁ τῆς ζωῆς αὐτῶν χρόνος διήρκεσε, καὶ ἐν ποίῳ τέλει τὸν βίον ἠμείψαντο. Sed illud, tefte Hottingero pag. 99. 100. definit in nouiffimis Cantacuzeni temporibus, h. e. circa a. C. 1355. quum *Methodii Chronicon*, CPolitani puta patriarchae, quem etiam Confefforem vocant, laudetur non modo a Trithemio, fed et a Mariano Scoto, qui iam medio faeculo vndecimo clarus fuit. [et Chronicon *fcripfit inde a mundo condito ad a. C. 1083. diemque fupremum obiit 1086.*] dd)

Methodium in Euangelium Matthaei, non vidi, qui memoraret, praeter Poffeuinum lib. II. Biblioth. felectae pag. 106. Nam in collectaneis *in epiftolam ad Romanos* Bafil. 1537. excufis, quae ex Methodio defumta effe dicuntur, funt ex libro eius de refurrectione et excerptis a Photio feruatis cod. CCXXXIV. ee) [fcholia Methodii in ep. Paulli ad Rom. funt in cod.

dd) Leo Allatius de hoc chronico tulit fententiam: „Sufpectum eft et forte alterius Methodii fuerit, adlata cauffa, quum illius non meminerint antiquiores" et *Gerard Io. Voffius* in tom. IV. opp. p. 132. b. habet: Hic (Method) quoque, fi Trithemio credimus, hiftoricis eft accenfendus. Nam chronicon fcripfiffe ait. Quin apud Marianum Scotum fragmenta quaedam habemus ex Methodii Chronicis. Indeque etiam meminit *Martinus Polonus* lib. IV. cap. 4. Sed nec Hieronymus, nec Suidas, qui Methodii fcripta recenfent, Chronicorum eius meminerunt, vt opus ifthoc alterius poffit videri." *Sixt.*

ee) Praeterea, ne quid, ad nomen Methodii Patar. fpectans, relinquam intactum, tandem commemoro duo MSS. *alterum Allatii* cum infcriptione: *Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μεθοδίου Πατάρων, καὶ ἐκ τοῦ βιβλιογράφου κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου*, in quo narrantur de rebus futuris vaticinia. [Atque in cod. *Parif.* bibl. publ. CMXXXXVII. infcribitur *de gentium regno et nouiffimis diebus*, in cat. codd. II. pag. 184. Iam vero forfan pars fuit Methodii Patar. *prophetia de Romanis* et *Ismaelitis*, in cod. IV. et forfan ex catal. in cod. MMCLXXX. de quo in cat. II. p. 459. additur *vaticinium* verfibus graeco-barbaris et inter codd. *Thom. Gale* nr. MMMMMMLXXXXV. (cat codd. Angliae etc. II.) Method. de *regno gentilium* gr. Vario enim modo citatur lib. in catalogis codd. *H.*] quae vero *Allatius* ceu Methodio femore indigna ipfe contemnit; alterum in biblioth. Caefar. Vindob. tefte Poffeuino. quod fit *exegefis Methodii* monachi et epifcopi in *Apocalypfin Ioannis. Andr. Caefarienfis* in *commentar. fuo in Apocalypf.* mentionem inicit praeter alios et *Methodii* noftri, quem ducem fequutus fuerit. Sed vel ex alio libro Methodii, e. g. Conuiuio decem Virg. (in quo tantum ex apocalypfi pericopes feparatae interpretationem legimus,) haufterit; vel *Methodius* monachus et epifcopus non eft Patarenfis. Expofitio dictorum quorumdam apoftolicorum, a Photio fuppeditata, ex libro Methodii de refurrectione eft depromta. *Tillemont*, Memoires tom. V. part. III pp. 142. 144. et pp. 393-396. n. VI. VII. *Sixt.* [In cod. *Vindob.* CLXXIV. perperam tribuitur is commentar. *Methodio Monacho*, in cod. CLXXV. male *Origeni*; recte vero *Andr. Caefareenfi* in cod. CLXXII. v. *Lamb.* comm. IV. pag. 401 fqq. et *Fabr.* B. Gr. VII. v. 791. ed. vet. Inter codd. *Voffianos* funt excerpta ex *Methodio* et patribus eccl. de Antichrifto. *Harl.*

cod. Vindobon. XLVI. teste *Lambec.* comment. III. pag. 178. seq.] scholia in epist. I. Paulli ad Corinth. disertis verbis ἐκ τοῦ περὶ ἀναστάσεως λόγου in cod. Medic. XIX. 3. plut. 8. teste *Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 363. qui etiam pag. 90. eum in expos. sacror. praecept. et pag. 254. in florileg. sententiar. citari notat. *Harl.*]

[Tantum de scriptis *Methodii* Tyri quondam episcopi, qui laudatur ab aliis tamquam eximius veritatis diuinae testis et vindex, culpatur ab aliis tamquam haud leuiorum errorum reus. Sed disquisitio huius caussae ab vtraque parte non est huius loci, cum qua cohaeret diiudicatio adsertionis, scripta *Methodii*, in primis eius συμποσιον, fuisse interpolata. (Vid. *Schroeckh K. G.* P. IV. pag. 431.) Quaedam huius momenti in medium proposui in *mea commentat. de Methodio* etc. Ex iis, qui Methodium culpant, sunt: *Dallaeus* de vero vsu Patrum pag. 265. *Huetius* in Origenianis lib. II. cap. 3. §. 6. *Basnage* annal. tom. II. p. 465. Gottfr. *Arnold* in der Kirchen- und Ketzerhist. P. I. lib. 3. c. 3. §. 3. *Schroeckh K. G.* P. IV. pag. 430. al. Iis, qui laudant et defendunt *Methodium* praeter *Epiphanium*, *Photium*, *Leonem Allatium*, accensendi sunt *Georgius Bullus* in defensione fidei Nicaenae cap. XIII. §. 9. 10. 11. *du Pin* Biblioth. tom. I. p. 198. 199. *Tillemont* Memoires T. V. P. III. pp. 138. 139. al. Equidem Methodium sua laude non priuandum esse censeo, eiusdem errores autem non excuso. Hac via media iuit etiam *Io. Fr. Cotta* in libro: Versuch einer ausführlichen Kirchenhist. des N. T. P. II. pp. 1100. 1101. 1102. *Methodius* explicationibus *Origenis* allegoricis opposuit interpretationes aeque allegoricas, quod vere monuit *Henke* in libro: Geschichte d. christl. Kirche period. II. §. 19. sed praeterea pluribus huius adsertis stabiles quoque opponit ille sententias. *Methodius* fuit vir pius et grauis, quam laudem ei merito tribuit *Moshemius* in institutionib. H. E. maior. saec. III. P. II. c. 2. §. 7. attamen ipsum iure laudatum nonnunquam etiam humani quid passum esse contendo. *Sixt* [add. *I. G. Walch.* H. Eccles. N. T. p. 1045 et 984. sqq. *Opuscula Methodii* edita sunt in *Gallandii* Bibliotheca graeco-latina veterum patrum etc. vol. III. pag. 670. seq. *Harl.*]

XXX. *Alii Methodii.*

Methodius, *Presbyter Hierosolymitanus*, cuius Homiliam integram in festum Hypapantes editurum se promisit Allatius pag. 34. ad Eustath. in Hexaem.

Methodius, [*Thessalonicensis graecus*] *Archiepiscopus Pannoniensis Ecclesiae* [*antea monachus in coenobio CPolitano secundum regulam Basilii Cyrilli conterraneo. S.*] Apostolus Slauorum siue Morauorum, Bulgarorumque ab a. C. 863. [aut circa 859.] et qui Worsiouium primum Bohemiae ducem ad Christi sacra perduxit circa a. C. 894. [v. *Hottingeri* H. E. saec. IX. sect. III. p. 657. *S.*] De eo: Acta Sanctor. IX. Martii. *Baronius* tom. X. Annal. *Antonius Pagi* in Critica Baroniana tom. III. et *Io. Georgius Stredowsky* in sacra Morauiae Historia siue vita SS. Cyrilli et Methodii, edita Solisbaci A. 1710. 4. ff) In Epistola 195. Iohannis Papae VIII. scripta A. C. 878. Romam

ff) Conf. Historische Untersuchungen der Frage: Ward das Christenthum in Böhmen von *Methud* (ita enim nomen fuit contractum,) nach den Grundsätzen der griechischen oder latein. Kirche eingeführt, von *Chrst. Sam. Schmidt*, Lipsiae 1789. 8. Is vero disputat aduersus Dobnerum, contrariam tuitum sententiam. *Harl.*

Romam citatur hic Methodius rationem redditurus, quod cantaret Missas Slavica lingua. Etiam SS. literas Methodii et Constantini, siue Cyrilli, [*loco nominis* Constantini, *a Rom. Pontif. nomen* Cyrilli *accepit. S.*] studio in Slauonicam linguam translatas esse plerique tradunt. Vide *Usserium* de Scripturis & Sacris vernaculis p. 118. 371. seq. et *Iacobi le Long* Bibliothecam sacram parte 2. pag. 342. seq. edit. Lipsiensis. Sane ex eiusdem Ioannis, papae, Epistola 247. constat, illa aetate sacros libros Slavonica lingua exstitisse et in sacris coetibus lectos fuisse. De sacris libris, Slavonica lingua saec. IX. lectis, v. etiam *Papebrochium* in propylaeo ad acta Storum Maii, p. 137. sq. & in paralipomenis pag. 70. [*quod consilium Rom. Pontifex in malam rapuit partem latini sermonis usui, dum sacra celebrarentur, insistens*, Methodium quoque *cum Cyrillo huius caussa Romam arcessiuit, vbi de quaestione: utrum inter sacra publica sermonis idiomate, cuique genti proprio, uti liceat nec ne? tam diu disputatum est, usque dum pro Methodio et Slavis disputatio finita est. S.*]

Idem videtur esse *Methodius Monachus*, quem artis pictoriae peritum et descripta graphice iudicii extremi imagine principem Bulgarorum, Bodorum, (Bogorim) permouisse, vt, superstitione ethnica eierata christianam religionem amplecteretur, narrant *Cedrenus* p. 443. et Theophanis continuatores.

[V. Spittleri *Grundriss der Geschichte der christl. Kirche* period. 3. §. 5. Cyrillus, *Romae mansurus*, Methodio *suo munus Archiepiscopi tradidit, quo hic per aliquod tempus functus quidem est, tandem autem, crescente persequutionis periculo, Romam se contulit ibidemque in fine saeculi 9. uitam cum morte commutauit.* V. *Bollandi vitas* Cyrilli & Methodii. *S.*]

Methodius [e Sicilia oriundus] *Confessor* gg) et patriarcha ab a. C. hh) 842. CPol. a. C. 846. d. 14. Iunii defunctus, imaginum propugnator, ii) cuius vita, ab Anonymo auctore scripta graece cum Allatii versione & Henschenii Analectis, legitur in Actis Sanctor. T. 2. Iunii p. 960. seq. Vide etiam Baronium ad Martyrolog. Roman. 14. Iunii, vbi Methodium, Patarensem, a Tyrio perperam distinguit. Effigiem eius exhibet Goarus p. 126. ad Euchologium. De scriptis eius videndus Caueus, cui spicilegii in vicem addes, quod *Encomium S. Agathae*, virginis, latine ex Leonhardi Ponte versione editum est latine a *Combefisio* in Bibl. Concionatoria et a *Bollando* ad V. Febr. et graecum exstat MS. in bibl. Veneta S. Marci scamno 29. cod. π. λογ. ς. atque incipit: ἐπειδή με τὸ θαῦμα πρὸς τὸ λέγειν ἐξήγειρε. Vitam vxoris S. Theophanis Hegumeni & Confessoris a Methodio scriptam testatur auctor vitae Theo-

gg) Confessoris *nomen accepit, quia nullo modo potuit adduci vt imaginum caussam desereret et potius ab imperatore, Michaele Balbo, in vincula se coniici passus est, quam vt a propugnando cultu illarum desisteret. Qui vero postmodum ad eum fortunae gradum peruenit, vt dignitate Patriarchatus Cpolitani ornaretur. Sixt.*

hh) *Anton. Pagi* ad a. C. 847. n. 17. [in cod. *Vindob.* CCXXXXVI. n. 7. sunt tres versus iambici Theodori et Theophanis ad Methodium patriarcham, et totidem vers. huius ad illos, quos publicauit *Lambec.* V. comm. p. 248. *Harl.*]

ii) Atque Methodii Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (in indice:) in textu vero: ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ ὁμολογητοῦ λόγος περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων legitur in collectione oratt. sacrarum, in cod. *Mosquensi.* v. cl. *Matthaei* notit. codd. gr. bibl. Mosquens. p. 6. Sub imperatore, Michaele, Methodio patriarcha, celebratur synodus CP. vbi confirmatum est syn. Nicaenae II. decretum. v. Montfauc. bibl. Coisl. p. 102. add. p. 86. *Harl.*

Theophanis apud Henschenium in Actis sanctor. ad 12. Martii. *Canon sive constitutio ac διατύπωσις poenitentialis de iis, qui abnegarunt, per diuersos modos et aetates* [graece in c. *Galei* nr. MMMMMCCMXLIII. cat. II. p. 185. gr. in cod. *Vindobon.* CCXLVI. 3 v. *Lamb.* V. p. 251. in cod. *Medic.* VIII. nr. XL. plut. IX. v. *Bandini* cat. codd. gr. I. p. 400. — in codd. *Paris.* bibl. publ. MCCCXXXVI. & MCCCLXXII. fragm. in cod. *Barocc* CI. *Londini* in bibl. *Sionensi* nr. MMMMLXVIII. ordo de iis recipiendis, qui vario modo & varia aetate abnegarunt et bis oratio pro iis, qui redeunt ad ecclesiam. in codd. *Coislin.* CCLXXI et CXII. *Montfauc.* bibl. *Harl.*] latine ex Herveti versione exstat in adpendice *Balsamonis* p. 88. seqq. & in Bibliothecis Patrum, Paris. 1515. 1589. 1654. & apud *Baron.* ad a. C. 842. nr. XXI. graece vero & latine in Euchologio *Goari* p. 876. qui huic Methodio illam vindicat, notasque addidit. p. 886. seq. In eadem Balsamonis adpendice p. 96. occurrit etiam latine Methodii *Canon,* siue constitutio *de segregationibus Monachorum Studitarum.* — [*Ex Methodii* patriarchae *aphorismis ascetarum Studitorum* est fragm. in collect. quadam locorum communium asceticorum etc. in cod. *Vindob.* CCLI. v. *Lambec.* comm. V. p. 324 sqq. 327. sq. fragm. in *Niconis* collectan. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 198. & saepius v. indic. *Harl.*] Homilia *in eos, qui dicunt, quid profuit filius Dei crucifixus? et ad eos, quos pudet crucis Christi*, siue bina potius ex illis fragmenta, quae graece et latine *Gretserus* in Opere de Cruce edidit, exstant etiam latine in bibl. Patrum Coloniensi T. XV. A. 1622 et in supplemento Parisiensi A. 1639. T. I. p. 835. [kk]). Tertium habes apud Allatium pag. 349. de Methodiis *Encomium Dionysii Areopagitae.* Codices quidam male tribuunt, nescio cui, *Metrodoro:* nam Methodio vindicat *Anastasius Bibliothecarius* epistola ad Carolum Calvum, quae subiicitur Hilduini Areopagiticis apud Surium ad IX Octobr. et Flodoardus III. 18. vbi inter Hincmari scripta: *de Passione S. Dionysii a Methodio CPol. graece dictata, et ab Anastasio Rom. sedis latine scripta.* Encomium illud non ex antiquioribus monumentis, sed ex Hilduino, vt videtur, maximam partem repetitum. *Petrus Franciscus Chifletius* etiam suae diss. de Dionysio Areopagita inseruit. Paris. 1676. 8. Idem cum Petri Lansselii versione latina primum lucem vidit in editione operum Dionysii Lanseliana Paris. 1615. fol. Apud Hottingerum MS. fuit: *τῦ ἁγίυ Μεθοδίυ πατριάρχυ περὶ τῶν ἀπὸ συςάσεως κόσμυ συμβάντων καὶ τῶν μελλόντων συμβαίνειν εἰς τὸ ἑξῆς.* [ll]) Falluntur igitur, qui vel *Chronicon* vel *Reuelationes* Methodio Tyrio tribuunt. Confer *Hottingeri* Bibliothecarium quadripartitum p. 98. 99 et quae supra in Methodii, Patarensis siue Tyrii, scriptis notaui. *Fabr.* [Sunt, qui hunc Methodium auctorem orat. de Simeonis et Annae occursu et de Deipara et in ramos palmarum esse velint. *Sixt.* — Plura de illo Methodio, Syracusano, eius fatis, saepe tristibus, et scriptis, a Fabricio tam memoratis, quam omissis, collegit *Mongitor.* in bibl. Sicula, tom. II. p. 66 — 69. *Harl.*

Methodius iunior, a. C. 1240. per [mm]) trium mensium spatium Patriarcha Cpolitanus, ex illis, qui

kk) In bibl. *Augustana* Vindel. sunt, teste *Reisero*, (cat. p. 25.) tres codd. Methodii, 1) aduersus eos, qui Christi aduentum in carnem Eliae negant profuisse; 2) de filii dei incarnat. et passione; 3) advers. eos, quos Christi crucis pudet. *Harl.*

ll) In cat. codd. Angl. et Hib. I. p. 62, citatur inter codd. Laudi Method. de V. primis millenariis annorum et quid continget in fine saeculorum. ibid. in cod. Bodl. MMDCLXXXXVI. libellus propheticus. *Harl.*

mm) Vide *Georgii Acropolitae* chronicon pag. 133.

qui ab Ephraemo, chronologo, apud *Allatium* de consensu vtriusque ecclesiae p. 725. refertur extra CPolin, patriarchatu functi

Μεθόδιός τις καὶ μοναχὸς καὶ θύτης,
Μονῆς πρέσεως τῆς Ὑηκίνθα τότε.

Fabric. Num huius, an sequentis Methodii, patriarchae, duo aenigmata tristichis iambicis in cod. Flor. Medic. X. plut. 5. sint, cum Bandinio in catal. codd. gr. I. p. 39. ignoro. *H.*

Methodius, qui scripsit de *miraculis S. Nicolai*, Myrensis in Lycia episcopi, graece MS. in bibl. Colbertina, incipit: καλὸν ἡμᾶς ὦ θεικῶν ἀσμάτων προαπισάι. nn) Latine typis excusam testatur *Baronius* ad a. C. 326. n. 86. Vidisse illam se negat *Tillemontius* nota 1. ad vitam Nicolai T. 6. memor. hist. eccles. parte 3. p. 955. Si recte memini, exstant in Bonini Mombritii Actis Sanctor. quae iam mihi non sunt ad manus.

Methodius Monachus, circa a. C. 1270. de quo Acta Sanctor. Februarii T. I. pag. 602. seq. Hic occasione schismatis CPolitani, (quo alii Iosephum, alii Arsenium, patriarcham, sectabantur,) scripsit libellum, adhuc ineditum et *Allatio* de Methodiis p. 383. memoratum, quo exemplis, ex historia ecclesiastica adductis, probauit, populos non debere seiungere se a suis praesulibus, etsi iniuste depositorum successoribus, modo de fide recte sentiant. Incipit: Ἰσέον ὡς παραιτησαμένε τε μεγάλε Γρηγορίε τε Θεολόγε τὸν θρόνον Κωνσαντίνε πόλεως καὶ ἀναχωρήσαντος. Aliud eiusdem argumenti scriptum, nescio quo auctore, graece et latine vulgauit *Humfredus Hody* Oxon. 1691. 4. quod editurum se promiserat *Cotelerius* III. monument. ecclesiae graecae pag. 645. Illud scriptoris, Nicephoro Callisto antiquioris, esse, ipse deinde Hodyus agnouit, vt infra in Nicephoro dixi.

Methodius Grammaticus, frequenter laudatus ab auctore magni Etymologici.

[*Methodii Sidetae* scholia in Iob. v. supra ad. nr. VII. *Harl.*]

Omitto recentiores, vt *Methodium*, quem de ortu et occasu imperii romani eleganti libello sapienter admodum disseruisse scribit *Naudaeus* in Bibliographia politica cap. 7. *Fabr.* In bibl. *Coislin.* vbi plura Methodiorum variorum scripta aut fragmenta occurrunt, sec. *Montfaucon.* bibl. Coisl. p. 201 in fin. cod. CXXIX. legitur, τῦτο τὸ βιβλίον ηγόρασα ἐγὼ Μεθόδιος ἱερομόναχος — ἐν ἔτει ζ..ν' (a. Chr. 1542.) — ibid. p. 140 et 318. cat. sunt epistolae Theod. Studitae ad *Methodium Abbatem* et p. 325. eiusd. Studitae ep. ad *Methodium Solitarium.* — *Methodii* episc. *Philipp.* et martyris fragm. in Eclogis etc. cod. *Coislin.* CCXCIV. sunt auct. *Montfauc.* p. 412. bibl. *Coislin. Harl.*

XXXI. ARCHELAUS [l]) Carrharum [a]), celeberrimae in Mesopotamia vrbis episcopus, in eadem

nn) In cod. *Paris.* MCCCCLXII. exstat; sed in cat. codd. II. p. 326. adscribitur Mehodio, patriarchae CPolitano. *Harl.*

l) Quem male Archilochum vocat Ciacon. in *Bibl p. 246.* cum paulo ante *p. 243.* recte eum Archelai nomine laudasset. *Keil.*

a) Ita enim pro corrupto, Καρχάρων, Καλχάρων vel, quod proxime accedit, Καρχάρων legendum

eadem vrbe atque deinde in Diodoride, vico [2]), *disputationem* habuit, imperante Probo, circa [b]) A. CHRISTI 278. *cum Manete*, siue *Manichaeo*, qui exinde a regis Persarum, ex cuius vinculis se proripuerat, militibus comprehensus, non quidem propter haeresin, sed quod filii Regis morbo mederi cum recepisset, mortem eius accelerare esset visus, crudeli supplicio affectus et vivus excoriatus fuit, de quo Epiphanius *LXVI. 12.* *Acta* illius *disputationis* Archelaus ipse consignauerat *Syro* sermone, [3]) quae translata in Graecum iam Hieronymi aetate ferebantur, vt ipse memorat *c. 72. de S. E. Graecae* versionis auctor fuisse videtur *Hegemonius*, ὁ τὰς Ἀρχελάῳ πρὸς τὸν Μανιχαῖον ἀντιλογίας γράψας, teste Heracliano, Chalcidensi episcopo, apud Photium *Cod. 85.* [4]) Nisi dicere malimus, hunc in epitomen redegisse Archelai acta, atque illius modo Epitomes *latinam* veterem versionem [5]) ad nos peruenisse, quod exinde colligit Clariss. Zaccagnius, quoniam in hac non leguntur, quae ex Archelai disceptatione cum Manete profert Cyrillus Hierosolymitanus *Catechesi VI.* et quod *p. 68 et 100.* auctor horum Actorum ab Arche-

dum apud Epiphanium, Socratem, Petrum Siculum, Photium, cuius libri IV. contra Manichaeos MSS. exstant in bibl. Iohannea Hamburgensi aliosque. [Ita quidem, praeeunte Zacagnio in *Praef. ad Monum. vet. eccles. graec.* statuit noster. At hanc Zacagnii sententiam minime probari posse, omninoque fuisse urbem *Cascar* vel *Carchar* dictam, in qua sedes episcopalis Archelao sit adsignanda, primus ostendere instituit Assemannus in *bibl. Orient. tom. I. p. 555.* quem secuti deinde sunt Le Quien in *Or. Christ. tom. II. p. 1002.* et Beausobrius in *histoir. de Manich. Vol. I. p. 138.* h qui, quanquam pluribus adhuc hanc Assemanni sententiam adstruere studuit, tamen ex hac ipsa etiam re primarium aliquod argumentum repetiit, quo αὐθεντίαν Actorum disputationis, ab Archelao cum Manete habitae, impugnaret, quoniam vrbs ista Cascar non in Mesopotamia, in qua disputatio illa habita fuisse dicitur, sed Chaldaea potius sita neque Romanae, sed Persicae ditioni subiecta fuerit. Huic vero iudicio eius, narrante quidem Gallando in *Proleg. ad Bibl. P. P. To. III. c. XVII. p. XLV.* post repugnauit Aug. Ant. Georgius, dum in *Alphab. Tibet.* Rom. 1762. 4. edito *p. 363.* vrbem istam Caschar omnino Mesopotamiae vindicare studuit. *K.*] Vrbis, sub Valeriano et Gallieno nuper expugnatae, meminit Archelaus p. 40. edit. Zaccagnii.

2) E quo vico Auctor *libell. synod. c. XXVIII. p. 193.* ridiculo sane errore sacerdotem quendam Manichaeum Diodoridem confinxit. *Keil.*

b) Vide clariss. Zaccagnii *praefat. ad monumenta Vetera.* [itemque Beausobrium *l. l. p. 119. seq.*]

3) Id quanquam argumentis aliquot non omnino contemnendis adstruere conatus fuerat Zacagnius in *Praef.* iam laud. tamen, cum solo Hieronymi testimonio nitatur, neque vllus scriptorum syriacorum vel Archelai, vel disputationis, ab illo habitae, mentionem aliquam iniecerit, non absque omni profecto causa in dubium vocauit Beausobrius *l. l. p. 132.* cumque eo Semlerus in *Introduct. ad Polem Baumgart. To. I. p. 270.* Neque alienum ab eadem opinione se professus est Lardnerus in: *Glaubwürdigk. der evangel. Geschichte Part. II. Vol. III. pag. 356.* Quicquid fuerit, hoc saltem certo certius constat, *latinam* huius disputationis versionem non ex syriaco, sed graeco textu expressam esse, cuius rei si quis argumenta cognoscere cupiat, sat multa reperiet apud Zaccagnium *l. l.* *Keil.*

4) Haec ipsa tamen verba cum auctorem magis, quam interpretem significare videantur, non temere profecto Hegemonium illum pro auctore horum Actorum habendum esse statuit Beausobrius *l. l. pag. 132.* *Keil.*

5) Quo tempore haec versio, Hieronymo aperte adhuc ignota, facta fuerit, non potest quidem certo definiri; attamen ante sec. 6tum aut 5ti saltem partem postremam eam non extitisse, inde colligit Beausobrius *l. l. Dissert. Prael. p. 6. et p. 130.* quod Augustinus et Leo M. nullam eius notitiam habuisse reperiantur. Ante septimum tamen sec. eam iam fuisse compositam, Zaccagnius quidem *l. l.* inde probabile sibi reddi defendit, quod in laudandis scripturae locis Vulgatam editionem, quae sec. isto per Occidentem passim fuerit recepta, non sequatur. *Keil.*

Archelao se distinguit ae diuersum innuit. [His ipsis vero aliisque pluribus de causis omnem horum Actorum fidem atque auctoritatem infringere studuit Beausobrius *l. l. lib. I. c. XII. et XIII. p. 129. sq.* et *Bibl. Germ. t. XLII. p. 34. sq.* qui narrationem istam fabulam esse iudicat, quarto sec. a Graeculo quodam ex veris partim fictisque rumoribus, partim ex ingenio etiam contextam; cuius sententiae vt fautores nactus est Lardnerum, qui *l. l. p. 375. sq.* novis adeo eam argumentis confirmare studuit, Baumgartenium in: *Nachr. von merkw. Büch. Vol. II. p. 444.* atque Semlerum *l. l.* aliosque plures, ita aduersarios etiam habuit Aug. Ant. Georgium *l. l. pag. 342. sq.* et in *Praef. Part. I.* praemissa, *pag. XLI.* atque Travasam in *Stor. crit. delle Vite degli Eres. To. V. pag. 215. seq.* Mediam vero inter vtrosque viam, quam Moshemius ex parte iam praeiuerat in *Comment. de rebus Christ. ante Constant. M. pag. 729.* ingressus est Chr. Guil. Franc. Walchius in: *Histor. der Kezerey. Vol. I. pag. 718. seq.* dum disputationem quidem aliquam ab Archelao cum Manete habitam fuisse, haec vero acta pro genuinis disputationis illius actis minime habenda esse defendit.] Porro *duos libros contra Manetem*, h. e. Acta disputationis, in duas partes tributa, ab Archelao missos esse ad Tryphonem [c]), Diodoridis (qui in agro Carrhensis vicus erat) presbyterum, testatur Epiphanius *LXVI. 11.* [in quem locum vid. quae scite obseruarunt Caveus in *Histor. litter. scriptt. eccles. Vol. I. pag. 144.* et Zaceagnius in *Praef.* laud.] Insigne fragmentum Actorum disputationis cum integra Archelai ad Diodorum Epistola ex veteri versione latina edidit *Henr. Valesius notis ad Socratem* [d]) *pag. 197-203.* ex Codice MS. monasterii Bobiensis, qui nunc est Mediolani in Bibl. Ambrosiana. Communicaverat hoc cum Valesio Emericus Bigotius, qui sub extremum praefationis ad Palladium de vita Chrysostomi testatur, se comparando Graeca Epiphanii, quae haeresi *LXVI. 25-31.* ex Archelao retulit, [P] nonnullos locos in graeco correxisse, plures in latina versione, voluisseque graece et latine edere, vt ex collatione appareret, quanti faciendae sint antiquae versiones et quantum vtilitatis ex illis redundet, sed postea duxisse satius relinquere ea his, qui nouam Epiphanii vel Socratis editionem adgressuri essent. Interim egregie hanc spartam ornauit doctissimus vir Laur. Alexander Zaccagnius, praefectus dignissimus Bibliothecae Vaticanae, qui *Rom. 1695. 4.* in *collectaneis* [e]) *monumentorum veterum ecclesiae graecae et latinae* primo loco *pag. 1-102.* non modo acta Archelai cum Manete longe integriora latine edidit ex Cod. MS. Casinensi, ad Bobiensem et Casanatensem subinde emendato, sed etiam graeca ex Cyrillo Hierosol. et Epiphanio suis locis, atque eruditas notas suas addidit, loeaque Veterum atque praefationem doctam praefixit. [Ex hac autem Zaccagnii editione eadem Acta vna cum notis iis subiectis praemissaque praefatione post ipse Fabricius recudenda curauit in *Spicilegio Patrum tertii seculi*, quod tom. posteriori Operum Hippolyti, *Hamb. 1718. Fol.* edit. subiunxit, inde a *pag. 134-195.* idque ipsum post denuo fecerunt Io. Domin. Mansi cum in *Supplem. Concil. To. I. pag. 13. sq.* tum in *Nov. Collect. Concil. To. I. pag. 1129. sqq.* et Gallandus, qui eadem Acta adiectis, praeter Zaccagnii notas, suis etiam animadversionibus quibusdam repetiit

c) Tryphonem vocat Epiphanius et Photius. Sed in Actis Archelai *p. 68* et *80.* appellatur Diodorus.

d) Socrates ex Archelai disceptatione cum Manete affert quaedam *lib. I. hist. c. 22.* Caeterum aliud agentes Benedictini scripserunt in notis ad S. Ambrosium *T. 2. p. 639.* Manichaeum deliramenta sua ab Archelao mutuatum.

e) De aliis S. Ephraemi, Gregorii Nysseni e Euthalii Sulcensis scriptis, in hac collectione comprehensis, infra, suo loco.

tiit in *bibl. PP. tom. III. pag. 569. sqq.* praefationemque a Zaccagnio iis praefixam *Prolegg.* eiusdem tomi *cap. XVII.* inde a *pag. XL.* inseruit.] Quanquam longe, vt dixi, integriora haec Acta sunt, tamen et ipsa in fiue mutila et vel librarii vel Epitomatoris fastidio subinde decurtata esse videntur. [Caeterum Archelaus hic laudatur etiam inter Auctores in margine Catenae cuiusdam graecae, s. Epitomes Expositionis SS. Patrum aliorumque scriptorum ecclesiasticorum in Euangelia Matthaei, Lucae et Iohannis notatos, teste quidem Lambecio in *Commentar. de bibl. Caes. lib. III. cod. XL. pag. 162.* edit. Kollar.]

XXXII. DIONYSIUS ex ethnico Christianus, Origenisque auditor, atque inde circa a. C. 231. post Heraclam Catechescon magister ac denique circa a. 248. episcop. Alexandrinus, anno Gallieni duodecimo (CHRISTI 265.) defunctus, de cuius magni viri vita et scriptis non repetam, quae Tillemontius *tom. IV. memor. hist. eccles. part. II. pag. 556. sq.* et Caueus in *Patrum Vitis [p. 280.]* atque in *historia litteraria* [tom. I. pag. 124. sq.] obseruarunt, [itemque Sam. Basnagius in *Annal. polit. eccl. tom. II. pag. 337.* et Iac. Basnagius in *histoir. de l'eglise, l. II. c. 5. tom. I. pag. 68. seq.* Theod. Ruinartus in *Actis prim. Martyr. pag. 151. sq.* Ceillier in *histoir. des Aut. eccles. tom. III. pag. 241. sq.* Ioach. Henr. Oftermeyer in *Differt. hist. de Dionysio Alexandr. Episcopo, Rostoch. 1736. 4.* et Nath. Lardnerus in: *Glaubwürdigk. der euang. Gesch. l. I. cap. XLIII. to. II. part. II. pag. 520. sq.*] Tantum notabo 1) *Commentarios in Dionysium Pseudo Areopagitam* falso tribui huic Dionysio, *f*) de quibus supra §. *6.* dixi, 2) Nec tamen suppositam *g*) illi videri, sed potius genuinam eius esse *Epistolam ad Paulum Samosatensem* et responsionem ad decem eius propositiones, licet eam reiiciant viri doctissimi Valesius *ad Euseb. pag. 155. seq.* Elias du Pin. *t. I. pag. 516.* Guil. Caueus, aliique. *6*) etiam Harduinus *ad Epistolam Chrysostomi ad Caesarium pag. 9.* qui Eutychiano alicui tribuit, [itemque Pagius, qui in *Crit. an. CCLXIV. n. III.* ab ignoto quodam episcopo, eadem cum Dionysio aetate viuente, eam scriptam esse defendit, quam tamen sententiam refutare studuit Sam Basnagius in *Annal. polit. eccles. ad an. CCXLVII. n. VII.* post vero iterum confirmauit Moshemius in *Comment. de rebus Christian. ante Constant. M. p. 707.* Ad Fabricii autem, ipsi Dionysio epistolam hanc adscribentis, partes transierunt Garnerius in edit. *Opp. Mar. Mercat. tom. II. p. 309.* et Feuerlin *Differt.* laud. §. *XI. pag. 37. sqq.*] Primus eam edidit Franciscus Turrianus vertitque latine et notas addidit, praemisso Catalogo deperditorum Dionysii Operum *Rom. 1608. 8.* unde recusa in *bibl. Patrum* latine *Paris. 1654. t. XI. Colon. 1618.* et *Lugd. 1677. t. III.* 7) graece et lat. in *auctario Ducaeano Paris. 1624. tom. I.* et in *Conciliis Labbei t. I. pag. 849.* [item-

f) Commentitia sunt Dionysii Alex. in Dionysium Corinthium scholia, Halloixio memorata. Vide Pearsonium *part. I. Vindic. Ignatii c. 10.*

g) Vide Tillemontium nota VIII. ad Vitam Dionysii Alex. et Stillingfleeti vindication of the Doctrine of the Trinity p. 35.

6) Quorum nomina recitarunt Iac. Guil. Feuerlin in *Diss. de haeresi Pauli Samos. e solis fragmentis scriptorum ipsius et testimoniis Patrum Antiochenorum*, (Goett. 1741. 4.) §. *XII.* itemque Chr. Franc. Guil. Walchius in: *Histor. der Kezer. Vol. II. pag. 123.* *Keil.*

7) Latine etiam edita est a Clariss. Montfaucono inter S. Athanasii opera, vt notavi *p. 314.* in Athanasii scriptis, num. 67. *Fabr.* ubi tamen legenda simul sunt, quae de authentia epistolae in Monito ei praemisso monuit idem Montefalconius. *Keil.*

[itemque Mansii *tom. I. pag. 1039. sq.*] 3) *Epistolam de resurrectione Dominica et Paschalis* [P] *i. ieiunii termino* editam esse latine a Theodoro Peltano S. I. *Ingolstad. 1580. 8.* vna cum Victore Antiocheno, et a Francisco Combefisio in *bibl. Concionatoria:* perperamque hanc apud Labbeum et Tillemontium distingui ab *Epistola Canonica ad Basilidem*, episcopum Pentapolitanum, quae saepius edita est latine cum Balsamonis commentario ex Herueti versione et in bibl. Patrum, et graece ac latine *tom. I. Concil. Labbei pag. 831.* et inter Epistolas SS. Patrum Canonicas cum Zonarae et Balsamonis commentariis, Paris. et Oxoniae vulgatas, [itemque in Guil. Beveregii *Pandect. Canon tom. II. pag. 1.* et Gallandi *bibl. PP. Vol. III. pag. 501. seq.* Germanice exhibetur etiam in Roesleri *Biblioth. der Kirchenv. Vol. IV. pag. 258. seq.* Hanc tamen Dionysii epistolam in numerum paschalium minime esse referendam, iure monuit Chr. Franc. Guil. Walchius in *Pr. de epistolis Patriarch. Alexandr. paschalibus (Goett. 1776. 4.) pag. 6. K.*] 4) *Epistolas duas* quas veluti ineditas sub Dionysii nomine MSS. in bibl. Caesarea exstare testatur Lambecius *III. pag. 18.* [*pag. 38. Koll.*] esse inter epistolas Isidori Pelusiotae editas *I. 39.* et *III. 219.* ut Clariss. Caveo [*Histor. litter. script. eccles. tom. I. pag. 126.* et Kollario in *Not.* subiecta.] notatum. 5) Apud Eusebium *VII. 26. Hist.* vbi librorum quatuor Dionysii Alex. ad Dionysium Rom. aduersus Sabellium mentio, (ἐλέγχου καὶ ἀπολογίας [8]) vocat Athanasius) Valesium verba: ὁμωνύμῳ Διονυσίῳ, male reddere: *gentili suo*, pro *cognomini suo.* 6) De iisdem libris intelligenda haec Hieronymi *aduersus Rufin. Dionysium, Alexandrinae vrbis episcopum, virum eruditissimum, quatuor voluminibus disputantem aduersus Sabellium in Arianum dogma delabi.* Vnde *fons Arii* dicitur Gennadio *c. 4. dogm. eccles.* Recte tamen de CHRISTO sentisse, docent Bullus in *defensione fidei Nicaenae* [Sect. II. c. XI. p. 231.]; Baronius *Martyrolog. ad 17. Nov.* et Steph. le Moyne *Notis ad Varia Sacra p. 235.* seq. [9]) Atque iam olim eum ab impacto Arianismo defendit S. Athanasius singulari Apologia pro Dionysio scripta, quae adhuc exstat [Opp. *tom. I. pag. 243 — 262.* edit. Bened cuiusque epitomen dedit Io. Sal. Semlerus in *Introd. Polem. Baumgart.* praemissa, *Vol. III. §. 74. pag. 7. seq.* itemque Roeslerus in: *Biblioth. der Kirchenv. Vol. II. pag 375. sqq.*] et ex illo Facundus *X. 5.* licet S. Basilius *Epist. 41.* [al. *XI.* Opp. *tom. III. pag. 90.* edit. Bened] ipsum dum nimis Sabellio inflat incautum contrario errore abreptum esse scripsit. [10]) 7) Ex libris περὶ φύσεως, quorum Eusebius

8) Eodem nomine utitur etiam Basilius *de Spir. S. c. 29.* Hoc autem nomine propterea inscripti fuerunt hi libri, quoniam aduersus illorum criminationes in iis se defendit, qui eum in superioribus epistolis, aduersus Sabellium scriptis, nonnulla cum doctrina publice probata parum conuenientia protulisse apud Dionysium Romanum accusauerant. Quod vero Sandius *de script. eccl. pag. 42.* hanc Apologiam Dionysio suppositam iudicavit, id bene refutauit Moshemius in *Comment. de rebus Christian ante Constant. M. pag. 697.* Extant autem huius apologiae etiamnum fragmenta quaedam ab Eusebio *Praep. euang. l. VII. c. 19.* Athanasio in libr. *de sententia Dionysii et de decret. Nicaen. Synod. n. XXVI.* itemque Basilio *l. l.* seruata, quae studiose collegit Petr. Constant in *Epistol. Pontif. pag. 279. sq.* exque illo repetiit Gallandus in *Bibl. PP. tom. III. pag. 494. sq.* et *538. sq. Keil.*

9) Quae vero alii inter recentiores de Dionysii, hac in re sententia statuerint, eorum breuem aliquam enarrationem deprehendes in Chr. Franc. Guil. Walchii *Histor. der Ketzer. Vol. II. pag. 62.* et Io. Frid. Cotta *Versuch einer ausführlich. Kirchenhist. Vol. II, p. 1058. sq. Keil.*

10) Qui idem tamen in libr. ante laud. *de Spir. S. c. 29.* ad horum librorum Dionysianorum auctoritatem prouocat, eorumque testimonium aliquod commemorat. Quare non omnino incommodum esse

bius *VII. 26. hiſt.* meminit, inſignia fragmenta de prouidentia Numinis aduerſus Epicurum, legi *XIV. 23 — 27. de praeparat.* [quae eadem exhibet etiam Gallandus *Bibl. PP. tom. III. pag. 485 — 94.*] Hos Dionyſius inſcripſerat Timotheo τῷ παιδὶ, quod malim vertere *filio*, quam *puero.* [11]) De hoc Timotheo Euſebius VI. 40. 8) *Libros II. ad Nepotem,* [12]) Aegypti epiſcopum, [de promiſſionibus] videri intelligi [13]) ab Hieronymo praef. ad lib. 18. in Eſaiam, quando ſcribit mille annorum fabulam a Dionyſio Alex. deriſam in libro contra Irenaeum. De illo opere videndus Euſebius *VII. 24. ſeq.* [in quo loco amplum illud et illuſtre horum librorum de Apocalypſi fragmentum exhibetur, quod et ipſum repetiit Gallandus *l. l. pag. 481 — 84.* et peculiari Commentario illuſtrauit Cl. Hartwigius in: *Apolog. der Apokalypſe wider falſch. Tadel und falſch. Lob. Vol. II. pag. 57. ſeq.* Ex hoc fragmento ſimul adparet, librum hunc certo cuidam viro fuiſſe inſcriptum, de quo tamen, qui fuerit, nihil amplius conſtat.] 9) Commentarii *in primam partem eccleſiaſtae* ex ipſo Dionyſio meminit Euſebius *VII. 26.* et allegat Procopius Gazaeus in *Geneſ. III. pag. 76.* [hincque etiam in Cod. Veneto D. Marci XXII. occurrit Procopii Gazaei Epitome Commentariorum in Eccleſiaſten ex voce Gregorii Nyſſ. *Dionyſii Alex.* Origenis et aliorum, de quo codice vid. Theupoli *Biblioth. graec. D. Marc. Codd. Mſpt. tom. I. pag. 21.* et Villoiſonii *Anecd. gr. tom. II. pag. 27.* Fragmentum vero horum Commentariorum Dionyſii inde a Capite I. v. 1. usque ad Cap. III. v. 11. ex hoc ipſo Codice Veneto editum extat in Gallandi *Biblioth. PP. tom. XIV. Adpend. pag. 110 — 115.*] Etiam *in priorem ad Corinthios epiſtolam* ſcripſiſſe innuit Hieronymus *epiſt. LII.* [XXXI. edit. Bened. Praeterea vero in Lucam etiam commentatum eſſe Dionyſium, non modo docent ſcholia, quae in Catena Thomae Aquin. in IV. Euangelia, itemque Corderii Catena in Lucam paſſim ex illo laudantur, ſed et fragmentum huius Commentarii in Luc. XXII, 42 — 48. ex cod. Veneto CCCCXCIV. primum editum in Gallandi *Bibl. PP. tom. XIV. Adpend. pag. 115 — 118.* Imo in Oecumenii etiam Commentar. in Acta et Epiſtol. Apoſt. ſubinde laudatur Diony-

eſſe videtur, quod Tillemontius in *Memor. Eccleſ. To. IV. Part. II. p. 602.* iudicauit, Baſilium ſuam de Dionyſio ſententiam poſt mutaſſe. Quod vero Ruinarius in *Act. ſelect. martyr. pag. 156.* ſtatuit, probauitque etiam Weismannus in *Memorab. hiſtor. eccleſ. Vol. I. p. 261.* Baſilium, dum duriorem illam de Dionyſio ſententiam ferret, ipſa eius ſcripta nondum videri inſpexiſſe, id parum probabile eſſe docuit Lardnerus *l. l. pag. 555. ſq.* Multo tamen improbabilius eſt, quod Rufinus apud Hieron. *lib. 1. adv. Rufin. To. V. Opp. pag. 250. ſq.* ed. Ben. defendit, hos Dionyſii libros ab Arrianis fuiſſe corruptos atque deprauatos. *Keil.*

11) De quo cogitandum nunc eſſe ſtatuit Valeſius: at quam parum recte, ſatis demonſtrauit Strothius in *Nott. ad Euſeb. l. l.* itemque *verſionem germ. Vol. I. p. 580.* *Keil.*

12) Dixerim potius *contra Nepotem*, vt diſerte etiam habet Hieronymus. Nam ad Nepotem non potuit a Dionyſio ſcribi, cum hunc tum temporis mortuum iam fuiſſe, ex fragmentis huius libri, quae adhuc reſtant, perſpicue adpareat. *Keil.*

13) Non immerito dubitanter ea de re locutus eſt Fabricius, cum permulta a Dionyſio ſcripta in lucem edita fuiſſe conſtet, adeoque facile fieri potuerit, vt peculiarem quoque contra Irenaeum librum ſcriberet, cuius nulla neque ab Euſebio, neque ab ipſo etiam Hieronymo in *Catal. ſcript. eccleſ.* mentio fuerit iniecta. Potuit tamen, ut bene admonuit Strothius in *Verſ. Euſebii* vernacula, *To. I. pag. 564.* etiam hic liber commode contra Irenaeum, Chiliaſmi praecipuum defenſorem atque patronum, ſcriptus dici, cum ad vniverſam illam de regno Chriſti millenario ſententiam impugnandam fuerit compoſitus. Aeque vero incertum et hoc eſt, vtrum, quod nonnulli ſunt ſuſpicati, de iisdem contr. Nepotem libris cogitandum etiam ſit in illo libro, quem contra Cerinthum a Dionyſio ſcriptum fuiſſe dicit Theodoret. *haeret. fab. lib. II. c. 3.* *Keil.*

Dionyſius. *K.*] 10) Singulare opus contra Origenem non crediderim a Dionyſio Alex. elucubratum, [14]) Origenis diſcipulo et admiratore, praecipue cum non modo non meminerint veteres etiam Origenis aduerſarii, ſed etiam Socrates [P] teſtetur, Methodium fuiſſe primum, qui aduerſus Origenem ſtrinxerit calamum. Videndum itaque num illa, quae apud Anaſtaſium Sinaitam *qu. 23.* afferuntur de paradiſo terreſtri, ſub nomine Dionyſii Alex. *ἐκ τῶν κατ' Ὠριγένους*, Dionyſii noſtri ſint, an potius alterius, vel certe depromta ex aliquo ſcripto, in quo obiter ſententiam ſuam tradidit, non ex inſtituto oppugnandum magiſtrum ſuum ſibi ſumſit. Sed iam Catalogum Epiſtolarum Dionyſii Alex. quarum apud veteres mentio, literarum ordine [15]) digeſtam ſubiiciemus.

Ad fratres per *Aegyptum* conſtitutos de poenitentia. Euſeb. *VI. 46. et de* peſtilentiali morbo id. *VII. 22.* [vbi eius ſat longum fragmentum recitatur, inſertum illud etiam Gallandi *Bibl. PP. tom. III. pag. 553. ſeq.*] et tertia *Paſchalis*. id. [aliaeque plures, vt diſerte ab Euſebio additur.]

Ἐπιστρεπτικὴ obiurgatoria ad gregem ſuum *Alexandriae.* id. [VI. 46. Praeter hanc vero Hieronymus in *Catal. ſcript. eccleſ. c. 69.* et aliam eius epiſtolam, ad Alexandrinam eccleſiam de exilio ſcriptam, commemorat, quam Fabricius in *Not.* ibi ſubiecta ad Euſeb. *VII. 21.* refert, vbi narratur, Dionyſium, exorta Alexandriae ſeditione, fratres illius urbis, quos ipſe vniuerſos, vtpote in alterutram ſeditionis partem diſtractos, adire non potuiſſet, tanquam extorrem ex ipſa vrbe Alexandrina, per litteras eſſe allocutum, quanquam ibi non vnius tantum epiſtolae, ſed plurium (διὰ γραμμάτων) mentio fieri videtur.] Alia ad compresbyteros Alexandriae. id. *VII. 20.*

Ad *Ammonem* [Ἀμμώνιον Athanaſio dicitur *de ſentent. Dionyſ.*], Berenicenſem epiſcopum, aduerſus Sabellium Euſeb. *VII. 26.* Hieron. *c. 69. Catalogi de S. E.*

Ad *Ammonem* et *Euporum* id.

Ad *Armenios* (quorum epiſcopus *Meruzanes*) de poenitentia. Euſeb. *VI. 46.*

Ad *Baſilidem*, epiſcopum Pentapolitanum, Epiſtolae variae Euſeb. *VII. 26.*

Ad *Cornelium*, epiſcopum Romanum. Euſeb. *VI. 46.* [in cauſa Nouati.]

Ad *Dionyſium*, Rom. presbyterum (et poſtea epiſcopum) Euſeb. *VII. 7. ſeq.* [vbi huius epiſtolae fragmentum aliquod, Nouati haereſin deſcribens, exhibetur, quod vid. apud Galland. *l. l. pag. 523.*] Athanaſ. *de ſententia Dionyſii*, Euthymius in *panoplia.* Et *altera de Luciano* Euſeb. VII. 9. *tertia paſchalis. id.*

Ad

14) Quod nonnulli propter fragmentum, ab Anaſtaſio Sinaita allatum, cuius ſtatim mentio iniicitur, ſuſpicati ſunt, inter quos pertinet v. c. Caveus in *Hiſtor. litter. ſcript. eccleſ. T. I. p. 126* *Keil.*

15) Chronologico vero ordine ſcripta Dionyſii enumerarunt du Pin in *Nouv. Biblioth. des Aut. eccleſ. To. I. pag. 187. ſſ.* et Sam. Basnagius in *Annal. polit. eccleſ. To. II. pag. 339. ſeq.* *Keil.*

Ad *Domitium* ac *Didymum* [Hieronym. male, vt videtur, ad Dionysium et Didymum.] Epistola Paschalis. Euseb. *VII. 20.* [itemque alia de persecutione sub Decio. id. *VII. 11.* vbi eius simul fragmentum aliquod extat, quod repetiit etiam Gallandus *l. l. pag. 511. seq.* De tempore vtriusque epistolae vid. Tillemont. in *Not. II. ad vitam Dionysii, tom IV. Part. II. pag. 880.*]

Ad *Euphranorem* id. *VII. 26.* Athanas. *de sententia Dionysii*, [aduers. Sabellium.]

Ad *Fabium*, Antiochiae episcopum, de poenitentia. Euseb. *VI. 41. 42. 44.* [vbi prolixa huius epistolae, (male enim duas hic ad eundem virum epistolas sibi reperisse visus est Ceillier *tom III. pag. 253.*) fragmenta seruata sunt, quae vide apud Galland. *l. l. pag. 513 — 519*] Syncell. *pag. 366.* Niceph. *V. 29. seq.* Male in Hieronymi Codicibus et alibi *ad Flavium* πρὸς Φλαβιανόν.

Ad *Flavium* epistola Paschalis cum canone octo annorum, Euseb. *VII. 20.*

Ad *Germanum*, episcopum, qui ei obtrectatus fuerat. Euseb. *VI. 40. VII. 11.* [in quo vtroque loco iterum sat ampla huius epistolae fragmenta recitantur, quae et Gallandus exhibet *l. l. pag. 525 — 529.*] Niceph. *VI. 28.* Syncellus *pag. 365.*

Epistola περὶ γυμνασίυ *de exercitatione.* Euseb. VII. 22.

Ad *Hermammonem.* Euseb. *VII. 1. et 10.* Ad eundem et fratres, in Aegypto degentes. *VII. 22.* [16])

Ad *Hieracem* [17]) Episcopum Aegyptium, epistola Paschalis. Euseb. VII. 21. [vbi et fragmentum huius epistolae legitur, quod et apud Gallandum deprehendes *l. l. pag. 532. seq.*]

[P] Ad fratres *Laodicensis* ecclesiae, cui praeerat *Thelymidres*, episcopus: id. *VI. 46.* [de poenitentia.]

De mortalitate. Euseb. *VII. 22.* [Hanc epistolae inscriptionem non Eusebius, sed Hieronymus *l. l.* commemorat. Eusebius vero in h. l. de altera epistola ad fratres, in Aegypto viuentes, scripta, de qua supra iam dictum est, agit; atque cum hac vnam fane eandemque esse illam, quam Hieron. de mortalitate scriptam esse tradit, iure defendit Tillemont. *in Vit. Dionys. art. XIV. l. l. pag. 593.*]

Ad *Novatianum*, causantem, quod inuitus Romae episcopus ordinatus esset. Euseb. *VI. 45.* et Hieron. *c. 69. Catalog.* qui exordium eius refert his verbis: *Dionysius Novatiano fratri*

16) Nescio, qui fiat, quod duas nunc ad Hermammonem epistolas commemoret noster, cum tamen in oculos incurrat, vnam eandemque epistolam esse, cuius in his tribus Eusebii locis mentio iniicitur, quod praeter alios bene etiam vidit Gallandus, qui *l. l. pag. 529-33.* fragmenta, ab Eusebio in locis illis ex hac epistola seruata, tanquam vnius epistolae fragmenta adfert. Atque ipse etiam Fabricius in *Delect. argument. de verit. relig. christ. pag. 165.* Hieronymum hoc nomine taxat, quod epistolam de persecutione Decii ab illa ad Hermammonem distinxerit. Caeterum de hac epistola cfr. etiam Tillemontius in *Not. VI. ad vit. Dionysii, l. l. pag. 885. sq.* *Keil.*

17) Cuius nominis loco apud Hieron. in codicibus male legitur *Heraclam*, de qua re vid. Fabric. ad illum locum. *Keil.*

fratri salutem: si invitus, vt dicis, ordinatus es, prolabis, cum volens secesseris. Apud Eusebium vero, vbi male *ad Nouatum* exhibent Codices, [18]) Pearsonius *pag. 31. Annal. Cyprian.* pro σχίσαι legit θῦσαι. Sed vocabulum σχίσαι haud dubie rectum est, quod legit Rufinus: *sustinere martyrium ne scindatur ecclesia*; Syncellus quoque *pag. 374.* et Nicephorus *VI. 4.* Verum ex eodem Nicephoro, Syncello et Rufino certissime apparet, verba quaedam excidisse, locumque legendum esse sic: καὶ ἦν οὐκ ἀδοξοτέρα τῆς ἕνεκεν τοῦ μὴ εἰδωλολατρεῦσαι γενομένης, ἡ ἕνεκεν τοῦ μὴ σχίσαι, μαρτυρία. [19]) Vocula ἕνεκεν bis repetita librario oscitanti [20]) fraudi fuit, effecitque, vt verba, quae post prius ἕνεκεν sequebantur, omitteret.

Contra *Paulum*, Samosatenum, ad episcopos Antiochiae, a. C. 265. congregatos, quibus interesse propter corporis infirmitatem non potuit, epistola scripta paulo ante mortem. Euseb. *VII. 27.* [et *30.*] Theodoret. *II. 8. haeretic. fab.* Nicetas *lib. 4. thesauri.* Niceph. *VI. 24. 27.*

Ad *Philemonem*, Presbyterum Rom. de baptismo. Euseb. *VII. 7.* [vbi tria quoque ipsius epistolae fragmenta extant, quae repetierunt Petr. Coustant. in *epist. Pontif.* et Gallandus *l. l. pag. 522. seq.*]

Ad *Romanos* διακονικὴ de officio Diaconi per Hippolytum missa. Euseb. *VI. 46.* Altera de pace, et tertia de poenitentia. Alia itidem ad Confessores Romae constitutos qui Nouatiano adhuc fauebant: et binae aliae ad eosdem, ecclesiae vnitati redditos. Euseb. *ibid.*

Ad *Sixtum*, papam, Stephani successorem, de baptismo epistolae tres. Euseb. *VII. 5. 6.* et *9.* [Duarum priorum etiam fragmenta quaedam, ab Eusebio seruata, supersunt, quae iidem, quos modo nominaui, Petr. Coustant. *l. l. pag. 259.* et Gallandus *l. l. pag. 521.* et *524.* repetierunt.]

Epistola de Sabbato. id. VII. 22.

Ad *Stephanum*, episcopum Rom. de rebaptizatione haereticorum. Euseb. *VII. 4. seq.* [vbi *c. 5.* et huius epistolae fragmentum aliquod exhibetur, et ipsum repetitum a Coustantio *l. l. pag. 219.* et Gallando *l. l. pag. 520.*]

Ad *Telesphorum*, aduersus Sabellium, Euseb. VII. 26. Athanas. *de sententia Dionysii Alexandr.*

[Ad *Theotecnum*, Domni in episcopatu Caesareensi successorem, (Euseb. *VII, 14.*) in laudem Origenis. Steph. Gobarus apud Phot. cod. CCXXXII.]

Nn 2 *Libri*

18) Cuius iudicii argumenta deprehendes apud Fabric. et Cyprianum ad locum Hieronymi, itemque Valesium ad Eusebium. *Keil.*

19) Atque hoc ipso modo locus etiam exhibetur in editione Stephaniana, e qua hanc illius lectionem restituit Strothius in sua editione, itemque tribus Codd. MSS. bibliothecae Venetae, e quibus hanc eandem lectionem expressit Gallandus, qui et hanc Dionysii epistolam, ab Eusebio seruatam, *biblioth.* suae inseruit *l. l. pag. 512.* *Keil.*

20) Imo typographo oscitanti. Est enim apertus typographi editionis Valesianae error, ex prima editione Parisiensi ad reliquas, Cantabrigiensem et Taurinensem, translatus. Ipsum enim Valesium locum ad eundem modum legisse, versio eius perspicue declarat. *Keil.*

Libri de poenitentia ad Cononem, episcopum Hermopolitanum, meminit Eusebius *VI. 46.* et Syncellus p. 375. vbi male Κόλλωνα legitur, et in editione Catalogi Hieronymiani Lipsiensi cum variorum notis edita, *ad Cononem.*

Libri de tentationibus, ad Euphranorem, mentio in Historia Eusebii *lib. VII. 26.* pro quo nomine apud eundem Hieronymum male *ad Euphran.* legitur, ubi epistola Dionysii, ad eam scripta, refertur.

[?] ***Libellum de martyrio ad Origenem***, Decii persecutione grassante scriptum memorat Eusebius *VI. 46. hist.* Et ad viuum Origenem scripsisse Dionysium Alex. et post fata eum laudasse, testatur Gobarus apud Photium *cod. CCXXXII.*

Caeteri scriptores graeci Christiani saeculo tertio, quorum vel omnia vel pleraque scripta interciderunt, memorantur hi:

1. CAIUS, S. Irenaei h) discipulus, presbyter Romanus,[21] atque inde episcopus Atheniensis; nam apud Photium cod. XLVIII. pro ἐθνῶν Ἐπίσκοπον legendum videtur Ἀθηνῶν [22]) Scripta eius tria celebrari in veterum scriptis reperio: *Parvam Labyrinthum*-aduersus *Artemonis*

h) In calce epistolae Smyrnensium de S. Polycarpi martyrio: ταῦτα μετεγράψατο μὲν Γάϊος ἐκ τῶν Εἰρηναίου μαθητοῦ τοῦ Πολυκάρπου, ὃς καὶ συνεπολιτεύσατο τῷ Εἰρηναίῳ. Ἐγὼ δὲ Σωκράτης ἐν Κορίνθῳ ἐκ τῶν Γαΐου ἀντιγράφων ἔγραψα. Hinc Caium domo Corinthium fuisse et cum Irenaeo Romam profectum suspicatur Stephanus le Moyne *ad Varia sacra pag. 937.* [in quo tamen non videtur cogitasse, nondum euictum esse, in his verbis de eodem Caio sermonem esse, de quo hic dicitur, id quod bene iam obseruauit Larduerus in: *Glaubwürdigk. der euangel. Gesch.* tom. II. part. II. p. 18] Idem Mediolanensium fuisse episcopum conicit *pag. 944.* Sane diuersus fuit a Caio, qui Romae episcopatum tenuit ab a. C. 283. ad 296. [itemque ab aliis hoc nomine insignitis, de quibus vid. ipsum Fabricium ad *Hier. Catal. script. eccles. c. 59.*] Caeterum a Iosepho Medo in *Clavi Apocalyptica* perperam Caium nostrum haereseos Alogorum postulari notauit D. Ittigius *diss. de haeresiarchis pag. 262.* [et ante eum Le Moyne *l. l. pag 923.*]

21) Hunc eum fuisse, vnice nititur Photii testimonio, qui tamen ne ipse quidem certo sibi id dicit constare, sed ab aliis modo narrari, τοῦτον, inquiens, τὸν Γαΐον πρεσβύτερόν φασι γεγενῆσθαι τῆς κατὰ Ῥώμην ἐκκλησίας ἐπὶ Οὐίκτορος καὶ Ζεφυρίνου τῶν Ἀρχιερέων. Atque sub hoc, quem vltimo loco commemorat, Zephyrino, Caium vixisse, diserte etiam tradunt Euseb. *H. E. l. II. 25.* et Hier. *c. 59.* at ecclesiastica cum dignitate aut munere ornatum fuisse, neuter eorum ne verbulo quidem significat. Quare aperte errarunt Pearsonus, qui *Opp. Posth. Diss. II. §. 3. pag. 148* cum Eusebium, tum Photium dicit, eum Romanae ecclesiae Presbyterum adpellasse, itemque Du Pinus, qui in *Bibl. des Aut. eccl. t. I. pag. 111.* Caium hunc ab Eusebio et Hieronymo presbyterum quidem dicit adpellari, sed Romanae ecclesiae presbyterum eum fuisse, ab vtroque taceri. Hunc tamen vtriusque viri errorem notarunt iam Tillemontius in *Memor. eccles. tom. III. part. I. pag. 294.* et Larduerus *l. l. pag. 19.* *Keil.*

22) Hanc Fabricii coniecturam idoneo fundamento prorsus destitui, non immerito iudicauit Gallandus in *Prolegg. ad Bibl. PP. tom. II. c. XIV. §. 1. pag. XXVIII.* quoniam non infrequens fuerit in veteri ecclesia, episcopos nulli certae ecclesiae praepositos, sed doctrinae christianae inter Iudaeos vel gentiles vlterius propagandae destinatos constituere. Certe in eo nimius est noster, quod, huic coniecturae suae vnice fisus, audacter pronunciat, Caium Episcopum Atheniensem fuisse. *Keil.*

nis et *Theodoti* haerefin, [23]) quem librum *Origeni* quidam perperam tribuerunt tefte Photio et Theodorito *II. 5. haeretic. fabular.* vide Eufeb. *V. 28.* et Niceph. *VI. 21.* Io. Pearfonii *Opera poftuma pag. 148.*

Διάλογον fiue διάλεξιν [24]) contra *Proclum* fiue *Proculum*, Montaniftam, [de quo vid. quae notauimus fupra *pag. 181. feq.*] Eufebius *II. 25. III. 28. 31. et VI. 20. Hift.* Hieronymus de *S. E. c. 59.* Photius, Niceph. etc. [In hoc autem Dialogo cum hi omnes fcriptores diferte tradant, Caium, omiffa ad Hebraeos epiftola, tredecim tantum Pauli epiftolas commemoraffe, factum hinc eft, vt fragmentum illud *de canone facrarum fcripturarum*, quod ex antiquiffimo bibliothecae Ambrofianae Mediolanenfis codice membranaceo olim edidit Muratorius in *Antiquitt. Ital. med. aev. tom. III. pag. 854.* exque eo recudendum deinde curauit Eberh. Henr. Dan. Stofchius in *Comment. de libr. N. T. canone*, §. *LI. pag. 181. feq.* et nuper Gallandus in *Bibl. PP. tom II. pag. 208.* a Muratorio quidem et hoc ipfo Gallando in *Prolegg.* illius tom. *pag. XXIX. feq.* eidem Caio vindicaretur, atque ex hoc ipfo Dialogo ductum iudicaretur. Verum ab hoc iudicio iure fibi recedendum putauit Stofchius *l. l.* qui fragmentum hoc feculo quidem II. exeunte vel III. ineunte fcriptum effe concedit, idque ipfe pluribus argumentis confirmare ftudet, fed Caio id tribuendum effe magnopere negat; in qua fententia eum poft fecuti etiam funt Schroeckhius *l. l. pag. 427.* et Corrodi in: *Verfuch einer Beleucht.*

23) Vnum igitur eundemque librum fuiffe iudicat nofter, qui et paruae labyrinthi nomine fuerit infcriptus, et aduerfus Artemonis atque Theodoti haerefin compofitus, Caiumque hunc habuerit auctorem, hacque in re plures etiam alios habet fe eum praeeuntes tum vero etiam fequentes, v. c. Pearfonum in *Diff. II. de annis prior. Rom. epifc. p. 147. Opp. pofth.* Le Moyne *l. l. pag. 943.* Caveum in *Hift. litt. fcriptt. ecclef. Vol. I. pag. 100.* Weffeling *Probab. c. XXI. pag. 177.* Tillemont. *Mem. ecclef. tom. III. part. I. pag. 297.* itemque Auctores *Hift. litter. Galle (Hiftoir. litter. de la France) tom. I. part. I. pag. 359.* denique etiam Gallandum, qui non modo in *Prolegg. ad Bibl. PP. tom. II. l. l.* hanc fententiam tuetur, fed omnia etiam fragmenta, quae, tanquam ex libro, contra Artemonem fcripto, ducta, recitat Eufebius, Caii nomine *ibid. pag. 203. fep.* edidit. Huius vero iudicii fui non contemnendas fane hi viri rationes habuerunt, Quanquam enim Eufeb. *H. E. V. 28.* fcriptum aliquod contra Artemonem laudans, eiusque tria fragmenta recitans, id inter ea fcripta refert, quorum autores fint ignoti, Theodoretus tamen *haeret. fab. l. 2. c. 5.* et ipfe vnum aliquod horum fragmentorum commemorans, ex libro, *parvae Labyrinthi* nomine infcripto atque Theodotum oppugnante, id tradit defumtum effe, nulla tamen auctoris eius mentione addita, eodemque modo Nicephorus etiam *Hift. eccl. l. IV. c. 21.* librum iftum ignoti auctoris contra Artemonem fcriptum *paruam Labyrinthum* infcriptam fuiffe refert. Iam vero hanc paruam Labyrinthum a Caio confcriptam fuiffe, diferte teftatur Photius Cod. XLVIII. Quoniam vero idem Photius hanc paruam Labyrinthum a libro, Artemonem et Theodotum impugnante, videtur diftinxiffe, et pro diverfo ab illo habuiffe, atque Eufebius iftum librum contra Artemonem fcriptum nomine auctoris diferte dicit deftitutum fuiffe, Hieronymus vero vtrumque librum in fcriptis Caii filentio prorfus praetermittit, fuerunt etiam, qui eum Caio tribuendum effe dubitarent, quos inter nominatim pertinent Lardnerus *l. l. pag. 35. fq.* Ceillier in *Hiftoir. gen. des Aut. ecclef. tom. II. pag. 208. fegq* et 241. *feq.* et Strothius ad Eufeb. *V. 28* tandemque accenfendus etiam videtur Cel. Schroeckh. in: *chriftl. Kirchengefch. tom. III. pag. 425.* edit. 2dae. *Kril.*

24) Quo quidem vocabulo eum Photius certe in fcripto hoc fignificando *l. l.* diferte vtatur, non video equidem, cur vitio verterit Valefio Le Moyne in *Nott. ad Var. Sacr. pag. 940.* quod διάλεξιν, non vero διάλογον dixerit, quanquam caeteroquin veriffime monet, Eufebium hunc librum in *locc. cit.* conftanter dicere διάλογον. Hieronymus *difputationem* adpellat. *Keil.*

Beleucht. der Gesch. des iüdisch. und christl. Bibelkan. Vol. II. p. 219. Neque profecto desunt his, quibus sententiam suam cuilibet idoneo iudici poterunt persuadere. Praeterquam enim, quod Caii de Apocalypsi Iohannea iudicium, de quo ex Euseb. *H. E. III. 28.* satis superque constat, vt bene iam docuit Stosckius *l. l. pag. 195.* non patitur, vt hoc fragmentum ab illo profectum iudicetur, cum in illo quidem inter canonicos libros referatur Apocalypsis, Caius vero eam a Cerintho per fraudem Iohanni Apostolo suppositam fuisse putaverit, nec linguae ratio, qua fragmentum hoc exaratum est, id admittit. Etenim dialogus iste, si vel maxime in latina ecclesia vixerit Caius, graeca haud dubie lingua fuit compositus, cum Eusebius nullibi tradat, fragmenta, quae ex illo ab eo recitantur, in graecum a se sermonem fuisse translata, qua de re vidend. quae post Tillemontium in *Memor. Eccl. l. l. pag. 296.* obseruauit Semlerus in: *Abhandl. von freyer Untersuch. des Can. Vol. III. pag. 53.* Quare profecto non poterit fragmentum latine scriptum ex illo ductum censeri. *Keil.*]

Λόγον περὶ τῆς τῦ παντὸς ὐσίας, quem alii Flauio Iosepho, Iustino martyri alii, alii Irenaeo adscripserunt, vt Photius testatur, [qui simul et hoc tradit, ipsum Caium in extrema Labyrintho professum esse, librum *de vniversi natura* a se scriptum esse. Quare si conceditur, Caium esse Labyrinthi auctorem, profecto non potest dubitari, eiusmodi quoque librum, qui *περὶ τῆς τῦ παντὸς ὐσίας* fuerit inscriptus, ab eodem viro profectum esse. Quod vero tam variis iisque tam diuersis auctoribus hic liber fuerit tributus, eius rei non improbabilem hanc caussam affert Dodwellus in *Diss. VI. in Iren. §. XVIII. pag. 464. seq.* quod e multis auctoribus, quorum nomina ad oras et margines fuerint posita, et quidem ipsis eorum verbis seruatis, opus illud consarcinaverit Caius. Horum enim, cum nulla in titulo libri auctoris significatio adpareret, nomina marginalia post in titulum irrepsisse, hincque factum esse, vt totius operis auctores haberentur, qui vnicum modo fragmentum ad id contulissent. *Keil.*] De eodem argumento scripserat etiam Hippolytus, cuius libri forte pars adhuc superest, vt supra dixi, nisi fragmentum illud sit ex libro, quem *περὶ τῆς τῦ παντὸς ὐσίας* scripsisse se in calce Labyrinthi Caius testatus est, [quod tamen propter loca ex Apocalypsi Iohannea, cui Caium parum fauisse constet, ibi ducta, non probabile iudicat Lardnerus *l. l. pag. 49.*] In eodem Caius, ut ex Photio constat, de CHRISTO vt DEO vero et inenarrabili eius generatione, catholico more disseruit, unde eum inter vindices ante-Nicaenos fidei Nicaenae non immerito refert Georgius Bullus [in *Defens. fidei Nicaen.*] *pag. 159. seq.* et Gardinerus *pag. 149. Hypotyposeos fidei catholicae circa SS. Trinitatem.*

[Praeter haec vero Caii scripta dubium est, annon alium adhuc librum *contra Cerinthum* scripserit, quod innuere videtur Theodoretus *haer. fab. l. II. c. 5.* Caium quoque atque Dionysium Alexandr. inter scriptores, quos Cerinthum dicit refutasse, commemorans. Certe hoc de peculiari scripto aduersus hunc haereticum edito intelligendum putarunt Tillemontius *l. l. pag. 297.* et Ceillier *l. l. pag. 241.* Lardnerus vero *l. l. pag. 20.* et *30.* de iis id mavult intelligi, quae teste Eusebio *H. E. III. 28.* in Dialogo contra Proclum aduersus illum scripserit. Atque haec sententia videtur sane maiori veritatis specie commendari, quoniam, si peculiaris Caii liber Cerintho oppositus extitisset, non credibile est, Eusebium atque Hieronymum silentio eum fuisse omissuros. Caeterum de Eusebii illo, quem diximus, loco, in quo, quae Caius de Cerintho scripserit, enarrat, vid. quae monuimus supr. *l. IV. c. VII. Vol. IV. pag. 792. not. 42.* *Keil.*]

ALEX.

[P] 2. ALEXANDER, episcopus Cappadociae[25]) atque inde in Episcopatu Hierosolymitano S. Narcisso 116. annorum seni succenturiatus, [26]) martyrium obiit Caesareae, imperante Decio. [27]) Vide Eusebium *VI. 11.* Socratem *VII. 36.* Martyrologia et Acta Sanctor. *XVIII. Martii.* Menologia *15. Maii* vel *12 Dec.* Hieronymus *c. 62. de S. E* has eius epistolas memorat, plures etiam ab eo scriptas testatus:

Ad Antinoitas ex Eusebii *VI. 11.* vbi verba ἐν ἰδίαις Ἐπιςολαῖς capienda sunt de vnica epistola; [cuius tamen coniecturae, quam ad locum Hieron. *pag. 142.* etiam repetiit noster, nullam equidem iustam causam deprehendo. Quod enim Hieronymus epistolam quandam, ad Antinoitas scriptam, commemorat, id profecto non impedit, quo minus et alias ad eosdem scripsisse existimetur. *Keil.*]

Ad Antiochensem ecclesiam, quam in vinculis scripsit, et per Clementem Alex. [28]) misit Antiochensibus, gratulatus de nouo episcopo suo, Asclepiade. Euseb. *ibid.*

Ad Origenem ex Eusebii *VI. 14.*

Pro Origene contra Demetrium, Alexandriae episcopum, ex Eusebii *VI. 19. pag. 222.* [vbi etiam huius epistolae fragmentum aliquod exhibetur, quod vna cum superiorum fragmentis, apud Eusebium occurrentibus, iunctim edidit Gallandus in *Bibl. P P. tom. II. pag. 201. seq.*] Ex bibliotheca, quam in Aelia ciuitate condidit hic Alexander, egregie profecisse se idem scribit *VI. 20.*

[Quod vero eidem Alexandro *Commentarium in epist. ad Galatas* ab Hieronymo in Prooem. sui in eandem epistolam Commentarii commemoratum tribuit Sixtus Senensis *Biblioth. lib. IV. pag. 195.* eumque secutus Vsserius in *Catal. MS. scriptor. eccles.* in eo, vt recte monuit Caueus in *hist. litterar. scriptt. eccles. tom. I. pag. 101.* aperte errarunt, cum Hieronymus istum quidem Alexandrum, cuius Commentarium in suo concinnando se dicit consuluisse, diserte *veterem haereticum* adpellet, quod de nostro nullo modo potest intelligi. Cfr. *Biblioth. huius Vol. X. p. 474. Keil.*]

3. SEXTUS

25) In quanam vrbe hoc munere functus fuerit, quanquam ab Eusebio et Hieronymo nuspiam traditur, Valesius tamen et Tillemontius *Mem. eccl. tom. III. part. II. pag. 314.* Flauiadis eum episcopum fuisse statuerunt, loco quodam Basilicon *tom. I. pag. 295.* nixi. Huius vero loci verba ita corrupta existimauit Wesselingius *Probab. c. XIII. pag. 106. sq.* vt non ambigendum ei videretur, quin pro vitioso sit habendus. *Keil.*

26) Qua de re imprimis videndus Euseb. *H. E. VI. 8.* et in *Chron. ad an. MMCCXXVIII. Keil.*

27) Non quidem violenta nece interemtus, sed in carcere tamen, in quem ob religionis professionem fuerat coniectus, mortuus, vt diserte tradunt Dionysius Alex. in epist. ad Cornelium apud Euseb. *H. E. VI. 46.* et Eusebius ipse *ibid. c. 39.* itemque Epiphan. *de mens. et pond. n. 18.* Cfrnda inprimis sunt, quae de hoc martyrio eius obseruauit Ruinartus in *Act. sel. Martyr. pag. 133. seq. Keil.*

28) De quo certe cogitauit Hieronymus *l. l.* quanquam in ipsa Alexandri epistola, cuius fragmenta quaedam seruauit Euseb. non nisi Clemens presbyter commemoretur. Neque profecto, vt recte iam obseruarunt Valesius atque Du Pinus in *Nouv. bibl. des Aut. eccles. tom. I. pag. 115.* et alii, a vero vllo modo abhorret, de isto Clemente nunc sermonem esse, cum constet, eum non modo illa aetate vixisse, sed Alexandri etiam familiarem fuisse, eique, teste quidem Eusebio *H. E. VI. 13.* librum *de ecclesiastica regula* dicasse. *Keil.*

3. SEXTUS IULIUS AFRICANUS. [Cum quae de hoc viro hic disseruerat Fabricius, supra iam exhibita sint *Vol. IV. pag. 241. seq.* his missis, nonnulla tantum iis, quae ibi a Cel. Editore iam sunt obseruata, spicilegii instar addere nunc iuvat. — Scriptoribus, qui de huius viri vita et fatis exposuerunt, ibi laudatis, annumerandi adhuc sunt Nath. Lardnerus in: *Glaubwürdigk. der euangel. Gesch. part. II. Vol. II. l. I. c. XXXVII. p. 139. seq.* Ioh. Geo. Walchius in *Hist. eccles. N. T. p. 952.* Rem. Ceillier in *Hist. des Aut. eccles. tom. III. pag. 535. seq.* Schroeckhius in *Hist. eccl. christ. Vol. IV. pag. 145.* et Gallandus in *Prolegg. ad bibl. PP. tom. III. c. XXVI. pag. XXXVII. seq.* qui et omnia *Chronographiae* eius fragmenta, quae apud Eusebium, Basilium, Syncellum et alios occurrunt, iuxta ordinem librorum siue pro temporum ratione digesta, vna cum *epistola ad Origenem de historia Susannae* huiusque ad illam responsione, itemque *epistolae ad Aristidem* ῥῆσει ab Eusebio seruata, eidem biblioth. suae tomo inde a *pag. 339 — 376.* inseruit, hisque fragmentis *Proleg. p. XLI.* aliud adhuc addidit ex Euseb. *Prophet. Eclog. de Christo* adhuc inedit. *lib. III. cap. vlt.* depromtum, et a Lambecio in *Comment. de Bibl. Vindob. l. I. pag. 254.* edit. Kollar. in lucem primum protractum. Acta autem martyrii Symphorosae exhibet eiusd. *Bibl. tom. I. pag. 329.*

Africani *Commentar. in Euangel.* laudatur etiam a Dionysio Barsalibaeo, teste Assemanno in *bibl. Orient. tom. II. p. 158.* itemque *Iulii* Commentarius in Euang. Iohannis a Mose Barcepha, teste eodem, *ibid. p. 129.*

Epistolam ad *Origenem* vna cum Origenis responsione, auctore de la Rue in *Praef. ad Opp. Origen. tom. I. pag. VI.* primus latine edidit Leo Castrius Hispanus, praefixitque suis in Isaiam prophetam Commentariis Salmant. 1570 vulgatis. Deinde vtramque etiam Gilbertus Genebrardus, an. 1574. editionis suae Origenianae tomo II. inseruit, Gentiano Herveto, Aurelianensi et Canonico Remensi interprete, ex codice MS. Guilielmi Cardinalis Sirleti. Eaedem exstant quoque in peruetusto codice graeco MS. ab Assemanno *l. l. pag. 513.* commemorato.

Epistolae ad *Aristidem* fragmentum aliquod de *genealogia I. C.* occurrit etiam in Theupoli *bibl. gr. D. Marci codd. Mscpt. tom. I. pag. 42.* in foliis quae ad compingendum codicem LXI. adhibita sunt. De Traditione, in illa epistola commemorata, nonnulla etiam disputauit Millius in *Prolegg. N. T. §. 667. seqq. pag. 63.*

Scripta, a Trithemio Africano adscripta ab Hieronymo *de Vir. illustr. c. 20.* et Trithemio ipso *cap. 44.* Novatiano tribuuntur; id quod scite iam obseruauit Lardnerus *l. l. pag. 145.* *Keil.*]

[†] 4. AMBROSIUS Alexandrinus [29]), *primum Marcionites* [30]), *deinde ab Origene*

29) Alexandrinum eum fuisse, nullius veterum scriptorum, sed sola Martyrologiorum fide nititur, in quibus Diaconus Alexandrinus adpellatur. At constat potius variis eum in locis versatum fuisse, vt pluribus docuit Io. Rud Wetstenius in *Natt. ad Origen. libr. de martyr. p 102.* *Keil.*

30) Ita quidem Hieronymus; verum Euseb. *VI, 18.* eum Valentinianum primum fuisse tradit; alii vero

gene [i]) *correctus*, *ecclesiae diaconus et confessionis dominicae gloria insignis fuit* [31]). *Huius industria et sumtu et instantia ad hunc infinita Origenes dictauit volumina*, (vt libros ad Celsum, et plures in Scripturam sacram commentarios et adhortationem ad martyrium.) *Sed et ipse quippe vt vir non inelegantis ingenii fuit*; *sicut eius* ad Origenem Epistolae [32]) *indicio sunt. Obiit ante mortem Origenis*, *et in hoc a plerisque reprehenditur*, *quod vir locuples amici senis et pauperis moriens non recordatus sit* [33]). De hoc Ambrosio Eusebius *VI. 23. Hist.* Photius *Cod. 121.* (vbi quae de Ambrosio Eusebius scripserat, Hippolyto [k]) perperam tribuit) Epiphanius *LXIV. 3.* Suidas in Ὠριγένης (vbi ex Cedreno *pag. 208.* locum Epistolae Origenis, de hoc Ambrosio affert) Nicephorus *V. 15.* etc. Vxori huius Ambrosii, *Marcellae* Origenes inscripsit librum de precatione. [Plura de hoc Ambrosio vid. praeter eos, qui de scriptoribus ecclesiasticis consulto exposuerunt, apud Io. Rud. Wetstenium in: *Nott. ad Origen. Exhort. ad martyr. pag. 101. seq.* et Moshemium in *Vers. germ. libr. Origen. contr. Cels. pag. 9. seq.*] Alius iunior Ambrosius Alex. auditor Didymi, cuius *volumen aduersus Apollinarium et commentarios in Iobum* memorat Hieronymus *c. 126.* [Prioris libri exiguum aliquod fragmentum extat in Leontii Byzant. *lib. I. contr. Eutychianos et Nestorian.* apud Iac. Basnagium in: *Thesaur. Monument. eccles. tom. I. pag. 553.*]. De hoc Acta Sanctor. *ad XVII. Martii T. II. 513. seq*

5. TRYPHON, Origenis discipulus, cuius librum *de vacca rufa*, Numer. XIX. et *de dichotomematibus* Abrahami Genes. XV. [cum aliis eius opusculis] laudat Hieronymus *c. 57.* [Eidem Tryphoni, Origenis discipulo, etiam Dialogum cum Tryphone, Iustino Martyri tributum, vindicare studuit C. I. Kochius in libro notissimo: *Iustini Martyr. cum Tryphone Iudaeo Dialogus secundum regulas criticas examinatus. Kil. 1700.* aliisque pluribus scriptis super hoc argumento editis, quam tamen suspicionem Fabricius in *Nott. ad Hieron.* non immerito ab omni verisimilitudine dicit abhorrere. *Keil.*] Apud Thomam Galeum fuit MS. εὐχὴ τῦ ἁγίυ Τρύφωνος, huius an iunioris non possum dicere [34]). Videndum aliusne fuerit Diodo-

vero, narrante Epiphanio haer. LXIV. eum Sabellianum olim fuisse dixerunt, quorum quid verius sit, erquis tandem nunc definiat? Lardnerus quidem Eusebio potissimum fidem vult haberi, *l. l. part. II. tom. II. lib. I. c. 38. pag. 172.* Moshemius contra in loco infr. laudando Hieronymi potius partes amplectitur; Fabricius autem in *Nott. ad Hier.* vtrumque scriptorem hoc modo inuicem studet conciliare, vt Valentinum, Marcionis magistrum, auctore Gennadio, fuisse defendat, haecque sententia eo etiam poterit adiuvari, quod apud Suidam in Ὠριγένης vtrumque ponitur, eum Valentini et Marcionis sectatorem fuisse. Epiphanium tamen in Sabellii haeresi commemoranda aperte errasse, vel librarium eius per calami errorem pro *Valentiniano* scripsisse *Sabellianum*, non incommode monuit Wetstenius *l. l.* *Keil.*

31) Qua de re efendus est Euseb. *H. E. VI. 28.* vbi eum sub Maximino Thrace confessorem fuisse tradit. *Keil.*

i) Hieron. *c. 56. de script. eccles.* adde *c. 61.* vbi de Hippolyto.

32) E quarum vna nonnulla profert Origenes in *libr. de orat. c. 18. pag. 19.* edit. Wetst. *Keil*

33) Quam tamen ob rem Tillemontius quidem *Mem. eccles. tom. III. part. III. pag. 205.* eum hoc nomine studet excusare, quod probe sciuerit, pecunias ab Origene prorsus contemni, paupertatemque amari. *Keil.*

k) Confer Stephani le Moyne *prolegom. ad Varia sacra*, * 26.

34) In *Nott. ad Hier. l. l.* paulo confidentius ea de re iudicauit noster, alium Tryphonem eam videri auctorem habere. *Keil.*

Diodorus Tryphon, quem iis, qui Manetem confutarunt, accenſent Epiphanius ac Photius, et ad quem libros duos contra Manetem miſit Archelaus de quo ſupra: [qua de re plura a nobis infra dicentur. Praeterea fuere et Tryphones, martyres, quorum vnus, praeter caeteros celeber, paſſus eſt ſub Decio euiusque memoriam Graeci 1. Febr. Latini 10. Nov. recolunt.]

6) GEMINUS ſiue GEMINIANUS [35]), presbyter Antiochenus, aequalis Origenis, laudatur Euſebio in *Chronico* et inter ſcriptores eccleſiaſticos refertur ab Hieron. *c. 64.* qui, pauca ſcripſiſſe teſtatus, nullius libri nomen ſiue titulum appoſuit.

7) BERYLLUS, Boſtrenus in Arabia epiſcopus [36]), CHRISTUM, antequam homo ex Maria naſceretur, nullam [t]) ſubſiſtentiam propriam habuiſſe neque poſtea alium quam Patris habere diuinitatem inhabitantem docuit, quam eius ſententiam confutauit Origenes et [P] Beryllum ad Eccleſiae ſententiam reduxit. Vide Euſebium *VI. 32.* cuius temporibus ſcripta Berylli et Origenis aduerſus eundem et Synodi aduerſus illum congregatae monumenta adhuc exſtabant. Dialogum Origenis et Berylli, in quo haereſis eius arguebatur, et Berylli Epiſtolas, in quibus Origeni gratias agit, memorat Hieronymus *cap. 60. de S. E.* Confer Euſebium *VI. 20.* vbi teſtatus, Beryllum reliquiſſe διαφόρους φιλοκαλίας, σὺν Ἐπιςολαῖς καὶ συγγράμμασι, quae verba Valeſius interpretatur, quod *praeter Epiſtolas et lucubrationes varia quoque elegantis ingenii monumenta reliquerit*, atque in notis monet, ſe per φιλοκαλίας intelligere non electa et floridorum libros, qualis exſtat Origenis Philocalia [37]), ſed Hymnos et poëmata. Verum Nicephorus *V. 15. Hiſt.* Euſebii verba ſic accipit, vt in ipſis illis Epiſtolis ac συγγράμμασι φιλοκαλίας illas quaerendas eſſe innuat, dum ſcribit, Beryllum φιλοκάλου σπουδῆς συγγράμματα poſt ſe reliquiſſe.

8) NEPOS, epiſcopus Aegypti, compoſuerat *Pſalmos* ſiue Hymnos ſacros, quibus multos ex fratribus ſiue Chriſtianis ſuae aetatis vehementer delectatos ſcribit Dionyſius Alex. apud Euſebium *VII. 24* teſtatus, ſe ipſum ideo et propter fidem ac diligentiam et ſtudium Scripturarum probare eum atque diligere. Ἐν ἄλλοις μὲν πολλοῖς ἀποδέχομαι καὶ ἀγαπῶ Νέπωτα,

35) Prius nomen in Hieronymi Catalogo, poſterius in Euſebii Chronico deprehenditur. Eodem vero modo etiam in definiendo tempore, quo floruiſſe dicitur, diuerſitas aliqua, ea tamen non admodum grauis, inter vtrumque ſcriptorem deprehenditur, de qua videnda, quae diſputarunt Tillemontius in *Mem. eccleſ. tom. III. part. II. pag. 64.* et Lardnerus in: *Glaubwürdigk. der euang. Geſch. part. II. tom. II. p. 410.* *Keil.*

36) Qua in re maior profecto fides habenda eſt Euſebio et Hieronymo, quam Socrati, qui eum *H. E. l. l. III. c. 7.* per errorem haud dubie Philadelphenſis eccleſiae epiſcopum adpellat. *Keil.*

t) Vide Stephani le Moyne *Notas ad Varia ſacra p. 233. ſeq.* et *1113. ſeq.* et *Novellas Reip. literarias a. 1700. menſe Februario pag. 175 ſeq.*

Verba Euſebii [*VI. 33.*] quibus Berylli haereſin exprimit, ſunt: μὴ προϋφεστάναι κατ' ἰδίαν οὐσίας περιγραφὴν, *ſecundum propriam eſſentiae circumſcriptionem non praeextitiſſe*, id eſt non fuiſſe ante Mariam, quae poſtea ipſiſſima Photini ac Socini haereſis fuit. Nicephorus *V. 22.* ex eiusdem Berylli ſententia: μή τινα ὑπόστασιν οὐσίας ἰδίαν κεκτῆσθαι. [Omnium diligentiſſime et accuratiſſime ſententiam huius viri expoſuerunt Io. Sal. Semlerus in *Introduct.* praemiſſa *Baumgartenii Polem. tom. I. pag. 218.* et Chriſt. Franc. Guil. Walchius in: *Geſch. der Kezerey. Vol. II. pag. 126. ſeq.*

37) De quibus cogitauit Chriſtophorſonus, quem hac in re ſequendum putat Walchius *l. l. pag. 128.* *Keil.*

πωτα, τῆς τε πίστεως καὶ τῆς φιλοπονίας καὶ τῆς ἐν ταῖς γραφαῖς διατριβῆς, καὶ τῆς πολλῆς ψαλμῳδίας, ᾗ μέχρι νῦν πολλοὶ τῶν ἀδελφῶν εὐθυμοῦνται. Solum hoc in Nepote improbat Dionysius, quod libris duobus, quibus titulum fecerat *ἔλεγχον ἀλληγοριστῶν* [38]), promissiones diuinas, in sacris literis et Iohannis Apocalypsi factas, non allegorice, sed ad literam, de millenario annorum, in his terris per delicias corporales transigendo, explicauerat [39]). Hanc eius sententiam confutauit Dionysius *ἐν τοῖς περὶ ἐπαγγελιῶν*, nihilominus illo ipso in opere non dubitat *fratrem* adhuc appellare Nepotem. *ἀναγκαῖον καὶ ἡμᾶς ὡς πρὸς παρόντα τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν διαλεχθῆναι Νέπωτα.* Duorum librorum Dionysii aduersus Nepotem meminit etiam Hieronymus *c. 69.* vt Nicephorum *VI. 21.* caeterosque iuniores omittam. Nec dubium est, a pseudo-Gelasio illum *ἔλεγχον ἀλληγοριστῶν* proscribi, vbi librum Nepotis in decreto de Apocryphis memorat, per Apocrypha non modo intelligens scripta supposita et commentitia, sed etiam ea, quorum nulla debet esse propter errores auctoritas in ecclesia. Alius fuit Nepos, episcopus Hierosolymitanus post Cyrillum. Niceph. *XIV. 30.*

9. CORNELIUS, episcopus ab a. C. 251. Romanus [40]), atque non diu post [41]) in Galli, imp. persecutione propter CHRISTUM [₱] exul [42]) et mox 18. Cal. Octobr. a. 253. [m]). martyrio coronatus, scripserat graece Epistolas complures [43]), e quibus duae, quae solae supersunt

latine

38) Quo Allegoristarum nomine Origenistas a Nepote fuisse significatos, admodum probabilis est Moshemii coniectura in *Commentar. de rebus Christ. ante Constant. M. pag. 725. sq.* proposita, quam calculo suo etiam comprobarunt Strothius in *Animadu. ad vers. Euseb. vernac. pag. 564.* et Roeslerus in *Bibl. PP. pag. 183.* *Keil.*

39) De qua viri huius sententia omnique eius historia imprimis conferendus est Walchius *l. l. Vol. II. pag. 152 sq.* *Keil.*

40) De modo, quo fuerit electus, turbisque cum eius electione coniunctis, pluribus exposuerunt Tillemontius *l. l. tom. III. part. III. pag. 6. seq.* Pearsonus in *Annal. Cyprian. ad an. CCLI. n. 5. seq.* et *ad an. CCLII. n. 13.* itemque Ceillier in *Histoir. gen. des Aut. eccles. tom. II. pag. 573 seq.* *Keil.*

41) Quo nominatim tempore obierit, quotque adeo annos episcopatu functus fuerit, id cum ab ipsis scriptoribus antiquis varie definiatur, inter recentiores etiam vario modo constituitur, qua de re praeter Pearsonum modo laudatum ad *an. CCLII. n. 12. 13.* imprimis consulendi sunt Pagi in *Crit. Bar. ad ann. CCLI. n. 19* et *ad ann. CCLII. n. 13.* Tillemontius *l. l. tom. III. part. III.* in vit. Cornelii *art. 16. pag. 67.* et *Not. 13. et 14. pag. 303. seq.* et Petr. Coustant. in *Epist. Pontif. p. 123.* *Keil.*

42) Circumcellas quippe relegatus; atque in hac ipsa vrbe multi eum martyrium quoque dicunt obiisse, quos inter nominatim etiam pertinent Tillemontius et Pagi *ll. ll.* antiquo potissimum pontificum catalogo nixi. At enimuero vix dubitauerim, maiorem hac in re fidem habendam esse Hieronymo, qui duobus in locis diserte tradit, Romae eum martyrio esse defunctum, nimirum *de vir. illustr. cap. 67.* et *de vit. Paul. Erem.* *Keil.*

m) Vide Schelstratenum *Antiq. eccles. tom. I. pag. 197. 429.*

43) Verum de omnibus eius epistolis, nominatimque etiam iis, quas ad Cyprianum scripsit, certo possit defendi, graece eas scriptas fuisse, nescio equidem. At de iis, quas ad Fabium scripsit, vtique defendi potest, eas graece fuisse exaratas. Id enim haud obscure docet Eusebius *VI. 42.* vbi, postquam epistolam Cornelii ad Fabium scriptam commemorauerat, addit deinde, alias praeterea epistolas Cypriani aliorumque Africae episcoporum super eadem re exstare, latino sermone scriptas; quo aperte significare voluit, Cornelii epistolam, ante a se commemoratam, alio sermone scriptam fuisse. Accedit praeterea et hoc, quod, cum post harum epistolarum, ad Fabium scriptarum plura fragmenta recitet Eusebius, nuspiam dicit, ea ex latino in graecum a se sermonem fuisse translata, quod tamen semper monere solet, quoties latini scriptoris testimonium exhibet. *Keil.*

latine ad Cyprianum atque inter n) Cyprianicas leguntur, a Cypriano videntur e graeco translatae esse. [Praeter has vero et alias eum ad eundem Cyprianum litteras scripsisse, ex epistolis Cypriani (45. 48. 55. et 59.) adparet, in quibus recensendis inprimis diligenter versati sunt Pearsonus in *Ann. Cyprian. pag. 30. 36.* et Petr. Coustant *l. l. pag. 195 — 206.*] Octo Epistolae Cypriani, quas ad hunc Cornelium scriptas Hieronymus *c. 66.* testatur, omnes adhuc supersunt. Eusebius *VI. 43.* memorat eius Cornelii literas ad Fabium (Flavianum plerique alii 44), episcopum illum Antiochenum appellant) vnas *δηλώσας τὰ περὶ τῆς Ῥωμαίων συνόδου καὶ τὰ δόξαντα πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Ἀφρικὴν καὶ τὰς αὐτόθι χώρας.* Alteras *περὶ τῶν κατὰ τὴν σύνοδον ἀρεσάντων* et tertias *περὶ τῶν κατὰ Νουάτον* o) *πραχθέντων*, ex qua postrema epistola Eusebius loco illo insignia fragmenta seruauit. [quae vna cum epistolis ad Cyprianum et ab hoc ad Cornelium scriptis edidit notisque illustrauit Petr. Coustant in *Epist. Pontif. pag. 121. seq.* et ex illo repetiit Gallandus in *Bibl. PP. tom. III. pag. 333. seq.*] Quod Hieronymus epistolam quartam quoque Cornelii ad Flauianum memorat *valde prolixam, et Nouatianae haereseos causas et anathema continentem*, inde factum puto, quod pro diuersa

n) Edit. Fellianae *49. 50.* Pamel. et Rigalt. *46. 48.* Erasm. et Manut. *lib. III. Epist. 11. 12.*

44) Imo plerique tantum Hieronymi codd. mscpti, qui tamen nomen hoc aperte vitiose expresserunt. *Keil.*

o) *Νουατιανὸν* videtur scripsisse Eusebius, vti legit etiam Hieron. Fuit certe Nouatianus presbyter ille Romanus, aduersus quem celebrata Synodus Romana A. C. 251. Nouatus nomen est Carthaginiensis presbyteri, cuius et ipsius in illo schismate fuere partes. Vide Beueregii *notas ad Synodicum magnum p 69. seq.* Pearsonii *Annales Cyprianicos*, Tillemontium etc. [Aliter tamen statuit Nath. Lardnerus, qui *l. l. l. l adp. ad cap. 47. part. II. Vol. III. pag. 101. seq.* pluribus argumentis euincere studuit, istum virum vtique Nouatum, non Nouatianum dictum fuisse; quibus quidem argumentis quid effectum fuerit, bene docuit Chr. Guil. Franc. Walchius in *Histor. der Kezer. Vol. II. pag. 189. seq.*] De Nouatiani, qui latine scripsit, monumentis dicere non est huius loci, neque habeo, quae addam virorum doctorum de illo obseruatis, nisi quod librum illius de Trinitate tanquam eximium prae caeteris Antiquitatis monumentum noua editione Anglis suis commendauit Arianismi confessor Wilhelmus Whiston, in Volumine, quod inscripsit, *sermons and essays upon seueral subiects, Lond. 1709 8.* [quod idem post etiam fecit Io. Iacksonius in editione *Operum Nouatiani, quae supersunt. Lond. 1728. 8.* emissa, quanquam Whistono aliam iam huius libri editionem opposuerat Edm. Welchmannus, *Lond. 1724. 8.* in qua vera eum de Trinitate et de Christo docere, monstrare voluit.] Quanquam Nouatianum Catholici de CHRISTO dogmatis assertorem fuisse, ex hoc ipso libro, licet a Macedonianis olim etiam velut in patrocinium erroris sui laudato, probant Stephanus le Moyne *Notis ad varia sacra pag. 229. seq.* Georgius Calixtus *§. 50. de Mysterio SS. Trin. e Veteri Test.* Gregorius Bullus in *defensione fidei Nicaenae sect. 2. cap. X. p. 225.* Samuel Gardinerus in *Hypotyposi doctrinae Patrum ante-Nicaenor. de SS. Trinitate p. 105. seq.* Natalis Alex. *diss. IX. Sec. 2. artic. 4.* et Petauius *de DEO p. 82. lib. I. c. 11. §. 10.* qui tamen *lib. I. de Trinitate c. 5. §. 5.* non diffitetur, parum accurate de Mysterio illo locutum auctorem illius libri, quem Nouatianum esse ibi *pag. 81.* et de angelis *p. 91.* negat, eo praecipue argumento ductus, quod *c. 13.* haereseos Sabellianae circa a. C. 255. exortae meminit. Sed ex hoc tantum sequitur, post schisma librum hunc a Nouatiano fuisse compositum. [Quam tamen sententiam, quae et aliis iam placuerat, multis impugnare studuit Iäcksonus in *Praef. ad Opp.* eius edit. cuius vero argumenta examinauit iam Lardnerus *l. l. pag. 69. seq.*] A sectatoribus eius iactabantur *ὑπομνήματα* de martyrio siue Confessione Nouatiani sub Decio et Valeriano, quae falsitatis arguit Eulogius apud *Photium cod. CLXXXII.* [itemque cod. *CCVIII et CCX.*] Confer Io. Felli *Notas ad Cypriani Epistolam LXI.* [atque Walchium in *Histor. der Kezer. l. l. pag. 198.*]

diuersa a iam memoratis epistola praeter rem habuit illam, cuius fragmenta apud Eusebium leguntur. [Tillemontius tamen in *Not. XII. ad vit. Cornel. tom. III. part. III. Mem. Eccles. pag. 302.* Hieronymum cum Eusebio ita potius studuit conciliare, vt, quoniam Eusebius, vbi de prima Cornelii ad Fabium epistola loquitur, vtatur numero plurali, ἦλθον, inquiens, εἰς ἡμᾶς ἐπιστολαὶ Κορνηλίου — δηλῶσαι, κ. λ. cum his verbis non vnam dicat, sed ad minimum duas saltem eius epistolas voluisse significare, hincque Hieronymum recte quatuor eius epistolas commemorasse defendat. Verum quam lubricum sit hoc argumentum ex numero plurali ductum, bene demonstrauit Cotelerius ad *cap. III. epist. S. Polycarp.* cuius obseruationem repetiit etiam Gallandus in *Prolegg. ad tom. III. Bibl. PP. cap. VI.* (in quo de Cornelio hoc exponit,) *§. II. pag. XXII.* Contra vero in aprico est, Hieronymum Eusebii locum male intellexisse, et, quam ille Cypriano et reliquis episcopis, in Africa congregatis, tribuit epistolam, latino sermone scriptam, Cornelio adscripsisse. Id enim aperte docet idem vtriusque epistolae argumentum, quod ab vtroque scriptore commemoratur. Eusebius enim ex epistola Cypriani et reliquorum episcoporum intelligi dicit, ipsis etiam placuisse, vt subveniretur iis, qui in tentationem inciderint, vtque Nouatianus simul cum iis, qui ad partes ipsius desciuerant, ab ecclesiae catholicae consortio abdicaretur; Hieronymus autem secundam istam Cornelii ad Fabium epistolam agere tradit *de Nouatiano et de his, qui lapsi sunt.* Quibus verbis idem epistolae illius argumentum, in pauciora verba contractum, significari, ecquis tandem est, qui non intelligat? Eodem vero modo de hoc Hieronymi errore statuit etiam ipse Fabricius in *Nott.* ad illius locum, itemque Cotelerius atque Gallandus *ll. ll.* Contra vero quartam adhuc Cornelii epistolam in causa Nouati ad Dionysium Alex. scriptam commemorat Euseb. *H. E. VI. 46.* cuius nullam mentionem fecit Hieronymus. Praeter has vero epistolas et aliae quaedam sub Cornelii nomine circumferuntur, quae tamen ab omnibus peritioribus iudicibus pro spuriis habentur, quo pertinent 1) *epistola ad Lupicinum,* Archiepiscopum Viennensem, quae a Ioh. a Bosco primum edita in *Biblioth. Floriacensi*, a Baronio *ad an. 255. n. 47.* et in Blondelli *Pseudo-Isidoro pag. 320.* atque Coustantii operis laud. *adpend. pag. 26.* exhibetur, de qua vid. Tillemont. *Not. XV. ad vit. Cornelii l. l. pag. 308. seq.* 2) *tres epistolas* ex vetustis codd. euulgatae a Baluzio in *Opp. Cypriani, p. 167.* edit. Paris. 1726. 3) duae *epistolae decretales* ad ecclesiae filios et ad Rufum in Blondelli *Pseudo-Isid. p. 308.* et *313.* nec non *decreta,* de quibus Lud. Iac. a S. Carolo in *Bibl. Pontif. pag. 59.* et Coustantius *l. l. p. 206.* Praeterea vero Erasmus quidem etiam librum *de disciplina et bono pudicitiae,* itemque libr. ad *Nouatianum haereticum,* qui vulgo Cypriano tribuuntur, Cornelio adscribendum iudicauit, de quo quid statuendum videatur, vid. apud Tillemontium in *vit. Cornel. art. XVII. l. l. pag. 71. seq.*

Denique et hoc adhuc monendum, quae Gottfr. Arnoldo Cornelium hunc taxandi atque calumniandi ansam praebuerint, ea omnia non incommode remouisse Christ. Eberh. Weismannum in *Introd. ad Memorab. eccles. Vol. I. pag. 242. seq.* *Keil.*]

10. DIONYSIUS, Romanus episcopus ab 24. Iul. a. C. 259. ad 26. Dec. a. 269. [45] de

 cuius

45) Qua tamen de re non inter omnes scriptores conuenit, vt adparet ex Em. Schelstraten *Antiquit. eccles. illustr. tom. I pag. 434.* de quo plura vid. apud Tillemontium in *Mem. eccles. tom. IV. part. II. Not. 1. et 11. ad vit. Dionys. pag. 909. seq.* itemque Coustant in *Epist. Rom. Pontif. pag. 270. seq.* *Keil.*

cuius scriptis nihil constat nisi quod Athanasius *de Synodis Arimin. tom. I. p. 918.* meminit Synodi ab illo congregatae, litterarumque ad Dionysium Alex. scriptarum super eo, quod hic Alexandrinus CHRISTUM ποίημα dixisset et Patri ὁμοούσιον negasset, quam criminationem ille a se auertit in libello ἐλέγχου καὶ ἀπολογίας, et in alia Epistola [46]), cuius pars ibidem ab Athanasio affertur, et libro *de decretis Synodi Nicaenae tom. I. pag. 274.* vbi deinde *pag. 275.* subiungit locum Dionysii, episcopi Romani, κατὰ τῶν τὰ Σαβελλίου φρονούντων. [Quem locum ex eodem scriptore exhibuit etiam Coustantius *l. l. pag. 274.* et ex illo vna cum animaduersionibus a Coustantio ei subiectis repetiit Gallandus in *Bibl. PP. tom. III. pag. 538. seq.* qui et notitiam huic fragmento ab eodem viro praefixam inseruit eiusd. tom. Biblioth. suae *Proleg. cap. XII. pag. XXXII.* Praeterea vero idem Dionysii fragmentum paucis illustrauit quoque Semlerus in *Introd. Polem. Baumgart.* praemissa, *tom. III. pag. 18. seq.* Caeterum aliam adhuc Dionysii epistolam consolatoriam, ad ecclesiam Caesareensem in Cappadocia scriptam, commemorat Basilius in *Epist. 70.* (al. 220.) *Opp. tom. III. p. 163.* edit. Garner. Quae vero praeterea ei a Lud. Iac. a S. Carolo in *Biblioth. Pontif. p. 62.* tribuuntur *epistolas duas decretales*, itemque *Commentar. aduers. Arianos et Sabellianos haereses*, et *aduers. Paulum Samosatenum* haereticum, atque *de situ orbis* liber, omnia falso et temere ei adscribi, abunde iam demonstrauit Caueus in *Hist. liter. script. eccl. Vol. I. p. 133.* cui hac in re assentitur etiam Io. Georg. Walchius in *Hist. eccl. N. T. pag. 1001.* et ipse etiam Fabricius in *Bibl. lat. med. et infim. aet. lib. IV. Vol. II. p. 93. seq.* Plura de hoc Dionysio inter scriptores iam laudati inprimis deprehendes apud Tillemontium *l. l. pag. 698.* et Ceillierium *l. l. pag. 326. seq.* *Keil.*]

11. EUSEBIUS, ex Alexandrinae ecclesiae diacono *p*) episcopus Laodicenus, Dionysii Alexandrini, de quo supra, aequalis, diuersus sane ab Eusebio Alexandrino, cuius *Homilias XVIII.* in Bibl. Cryptae ferratae repertas habuit et ex illis fragmenta attulit Turrianus in *defensione epistolarum Pontificum*, cuiusque fragmenta occurrere etiam in Io. Damasceni parallelis, notatum Colomesio in *paralipom. de scriptoribus ecclesiasticis*, [praeter quem conferendus etiam Le Quien in edit. *Opp. Io. Damasc. tom. II. pag. 275.*] Habuit et nonnullas Holstenius teste Lambecio *lib. I. de Bibl. Vindob. p. 112.* et Allatius de Simeonum scriptis: extantque in Galliae, Italiae, Germaniae et Angliae Bibliothecis, quarum tituli apud Caueum in diss. *de dubiis scriptoribus*, [ad calc. *tom. II. Hist. litter. scriptt. eccles. pag. 8.* itemque Le Quienum in *Nott. ad Ioh. Damasc. Opp. tom. II. pag. 666.* et Io. Guil. Ianum in *Praef.* ad libr. Eusebii mox commemorandum,] videantur. Caeterum homiliarum istarum, Allatio, Turriano, Holstenio visarum, auctorem non fuisse veterem illum Eusebium, Alexandrinum, tertii scriptorem saeculi, patet vel inde, quod hic nunquam fuit Alexandrinus episcopus; at enim in Codice Caesareo, in quo Oratio περὶ μνείας ἁγίων *de commemoratione Sanctorum* exstat, diserte illa adscribitur Eusebio, episcopo Alexandrino, vt testatur Lambecius *lib. V. pag. 24.* [*pag. 56.* Koll.] qui *p. 22.* [*pag. 50.* Koll. vbi vid. quae Kollar. in *Not.* subiecta de hoc Eusebio

46) Aliam enim et a litteris ante ad Dionysium datis diuersam fuisse hanc epistolam bene, contra eos, qui vtramque vnam eandemque fuisse statuerunt, docuit Coustantius *l. l.* quare non erat, quod ea de re dubitaret Ceillier in *Histoir. des Aut. eccles. tom. III. c. XVIII. §. 2. pag. 326. seq.* *Keil.*

p) Vide Eusebii *Hist. VII. cap. XI. pag. 261. etc. 32. pag. 285.*

ſebio obſeruauit,] etiam Euſebii, epiſcopi Alexandrini, λόγον περὶ νηστείας *de ieiunio* [et *pag. 302.* Koll. alium περὶ ἐλεημοσύνης εἰς πλούσιον καὶ εἰς τὸν Λάζαρον, *de eleemoſyna in diuitem et Lazarum*, quem tamen Kollarius quidem Euſebii partum eſſe dubitat, aut poſt ſaltem multum immutatum fuiſſe iudicat,] memorat [47]). Illa περὶ νηστείας ἁγίων eadem eſt, quam habuit Turrianus, et Holſtenius edere voluit, et quam ſub Euſebii, epiſcopi, nomine pridem latine ex *Caroli Fabiani* interpretatione vulgauit Thomas Galletus, vnde inſerta eſt *Supplemento Bibl. Patrum edit. Marell. 1639. tom. I. pag. 826.* et *Bibliothecae Patrum Lugd. tom. XXVII. p. 479.* [itemque, notante quidem Lambecio, *lib. I. p. 56.* Kollar. *Magnae Biblioth. PP. Pariſinae, tom. XV. p. 826. ſeq.* Praeterea vero Euſebii huius λόγον περὶ τῆς ἡμέρας κυριακῆς, vel encomium diei Dominicae ex collatione cod. Vaticani et Bodleiani primus edidit, latine vertit et animaduerſionibus illuſtrauit Ioh. Guil. Ianus, Vittebergenſis quondam Academiae Theologus perdoctus, *Lipſ. 1720. 4.* ex quo eandem orationem, in ſectiones diſtinctam, verſioneque Ianii latina ad textum exacta, omiſſis tamen animaduerſionibus eius repetiit Gallandus in *Bibl. PP. Vol. VIII. pag. 252 — 255.*] Ac quoniam inter Alexandriae Aegypti epiſcopos ſiue patriarchas nullus occurrit Euſebius, veritati conſentaneum videtur, quod ſcripſit Turrianus, auctorem harum homiliarum fuiſſe epiſcopum alterius cuiusdam Alexandriae in Aſia, vixiſſeque quarto ſaeculo, ſi fuerit hic μέγας ille Εὐσέβιος Ἀλεξανδρείας, [?] ad quem Macarius ſcripſerat quaeſtiones ſuas, quarum fragmentum in MStis Anonymi locis communibus Aſceticis, de quibus Lambecius *lib. V. p. 154. ſeq. [p. 326.* edit. Koll. Niſi malueris Cel. Le Quien coniecturam, probabilitatis ſpecie minime profecto deſtitutam, ſequi, in *Animadu. ad Io. Damaſc. Opp. tom. II. pag. 666.* propoſitam, cuius locum, lectu digniſſimum, repetierunt etiam Ianus in *Praefat. ad libr. modo laud.* et Gallandus in *Proleg. ad Bibl. PP. Vol. VIII. c. XII. p. XXIII. ſeq.* vbi de hoc Euſebio Alexandrino pluribus exponit. Statuit nimirum Le Quien, hunc Euſebium nullius certae ſedis epiſcopum fuiſſe, ſed ob egregias virtutes in variorum locorum neceſſitates epiſcopum fuiſſe conſecratum; hancque coniecturam praeter alia argumenta eo etiam ſtudet confirmare, quod in codice quodam regio ſimpliciter dicatur epiſcopus et Monachus. Quod vero Alexandriae epiſcopus a pleriſque librariis fuerit adpellatus, inde ortum eſſe exiſtimat, quod ſermones ſuos ad Alexandrum quendam habuiſſe dicatur. Hinc enim librarios pro eo quod ſcribere debuiſſent, Εὐσεβίου ἐπισκόπου πρὸς Ἀλέξανδρον, omiſſa praepoſitione πρὸς, poſuiſſe Εὐσεβίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας. Hanc tamen coniecturam, quae Doctiſſ. etiam Iano in *Praef. laud.* fuit probata, et nouis adeo argumentis ab illo fulta, ipſe quidem Le Quien poſt iterum retractauit in *Or. Chriſt. tom. II. p. 905.* vbi Euſebium hunc vel Alexandriae Syriae epiſcopum, vel Alexandrinae ſedis Melchiticae per illud tempus, quo ea vacauit, adminiſtratorem fuiſſe ſtatuit.] Neſcio quem *librum doctrinarum ſacrarum* Euſebii Alexandrini, Laodiceae epiſcopi, inter libros aliquot, arabice et ſyriace ſcriptos, qui tempore Gregorii XI. dicuntur ſub terram defoſſi, et poſtea oblati ſunt venales epiſcopo Herbipolenſi, memorat Poſſeuinus in *Apparatu S.* Omitto Euſebium, Alexandrinum rhetorem, de quo Eunapius in *Proaereſio p. 125.* [cuiusque, vt Fabricius quidem ſuſpicatur infr.

47) De duabus vero reliquis Euſebii huius homiliis, quas idem Vir doctus *pag. 50* in *Not. B* commemorat, alteram quidem ὅτι οὐ δεῖ ἐργάζεσθαι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κυριακῆς οἱονδήποτε ἔργον, alteram vero ἐγκώμιον εἰς τὴν κυριακὴν inſcriptam, vid. eorundem Commentar. *lib. VIII. cod. XXXIII. n. 14. p. 756.* et *cod. XXXIV. n. 4. pag. 763.* *Keil.* Fragmentum quoddam Euſebii Alex. exhibuit Catal. codd. Bibl. Naniorum (1784) p. 279. et Oratio Euſebii cuiusdam epiſc. laudatur ib. p. 204. *Beck.*

infr. *lib. V. c. IV. Vol. VI. pag. 105.* et *c. XXXVIII. pag. 416.* mentio etiam fit apud Phot. *cod. CXXXIV.]*

12. MAGNETES, *peruetustus auctor ante mille et trecentos annos Euangelicae Apologiae libros graece scripsit ad Theosthenem aduersus gentiles Euangelii calumniatores.* Haec Possevinus in *Apparatu S. [tom. II. p. 50.] Fragmenta aliquot*, (Colomesii haec obseruatio est in paralipomenis de S. E.) *ex Bibliotheca D. Marci Veneta in scriptis suis affert Codicum ille MSS. helluo, Franciscus Turrianus, sed inprimis in Apologia pro Epistolis Pontificum. Vnum etiam obseruasse mihi videor in Possenini Moscouia* (qui perinde vt Coccius a Turriano petiisse videtur.) *Auctorem hunc laudant graeci in responsionibus ad Cardinalem de Guise.* Clariss. Caueo [*Histor. litter. script. eccles. tom. I. p. 135.*] hic *Magnes* videtur esse Hierosolymitanus presbyter, quem Germanus, patriarcha CPol. in dogmatico MS. ad Anthimum testatur interfuisse concilio Antiocheno, aduersus Paulum Samosatenum a. C. 265. Vtinam hos libros aliquis bono ecclesiae in lucem proferat, siue Magnetem illum, Hierosolymitanum presbyterum, siue Macarium Magnetem auctorem habeant, cuius fragmenta exstant in Nicephori CPol. antirrheticis MSS. *Fabric.*

Fuit nimirum praeter Magnetem illum Hierosolymitanum, cuius nullus alius veterum scriptorum, nisi Germanus, patriarcha, mentionem iniecit, alius adhuc MACARIUS MAGNES, quem cum isto Magnete Hierosolymitano perperam confudit Caueus, vtrique opus illud apologeticum tribuens *l. l. pag. 135. et 379. seq.* et de quo pluribus exposuerunt Tillemontius in *Histoir. des Empereurs*, in vita Constantini M. *cap. 93. tom. IV. p. 487. seq.* cuius locum exhibuit quoque Fabricius in *Delectu argum. et syllab. scriptt. de verit. relig. chr. p. 66. seq.* et Magnus Crusius, Goettingensis nuper Theologus, cuius duae de hoc viro extant Dissertt. quarum altera exhibet *Notitiam Macarii Magnetis, Goett. 1737. 4.* in altera autem agitur *de Θεολογημένοις Macarii Magnetis ex Fragmentis operis deperditi Ἀποκριτικῶν, pro christiana religione adversus gentiles conscripti, erutis et ad meliorem intelligentiam argumentorum adversae partis perpetuo Parallelismo scriptorum Porphyrii illustratis, ibid. 1745. 4.* hancque, si longior illi vita contigisset, tertia adhuc fuisset exceptura, in qua argumentum illud fuisset persecuturus et absoluturus. Praeter hos vero de eodem viro nonnulla etiam disputarunt Ceillier in: *Histoir. des Aut. eccles. tom. IV. pag. 276. seq.* et Gallandus in *Bibl. PP. tom. III. Proleg. cap. XIII. pag. XXXIII.* quorum vtrumque tamen Crusii scripta, praecipuo in hac causa loco habenda, latuerunt.

Hunc igitur virum *Macarium* proprio nomine fuisse adpellatum, bene demonstrauit Crusius *Diss. I. §. 3.;* vtrum vero *Magnetis* nomen et ipsum fuerit proprium ei, an vero gentis nomen, de eo ne ipsis quidem saec. IX. antistitibus orthodoxis, qui in huius viri vitam et scripta accuratius inquisiuerunt, certi quid constitisse, luculenter adparet ex inedito Nicephori loco a Crusio *Diss. I. §. 5. p. 13.* in medium allato. Neque enim, vt perperam statuit Caueus *l. l. pag. 379.* cum illo Macario, Magnetum episcopo, cuius apud Photium cod. LIX. *p. 53.* mentio iniicitur, eundem, attamen et ipsum episcopi dignitate ornatum, fuisse, idem Crusius *l. l. §. 6. et 7. pag. 15. seq.* praeclare docuit, eiusque aetatem saec. III. exeunti aut IV. ineunti, argumentis cum externis, tum internis vsus, adsignauit §. *VIII — XIII.* Quod vero ingenii

ingenii ipfius monumenta attinet, duorum potiffimum fcriptorum memoria ad nos translata eft, quorum primum V. libris conftans, ἀποκριτικῶν nomine fuit infignitum, et gentilibus, Euangelii calumniatoribus, oppofitum atque Theofiheni cuidam infcriptum, minime vero, vt plerorumque fententia tulit, *aduerfus* eum fcriptum, fed, fi vera eft Crufii coniectura, *Differt. laud.* §. *XVI.* propofita, Porphyrii potius impugnandi caufa compofitum. Huius autem fcripti, quod Io. Damafceni temporibus notiffimum fuiffe monuit Le Quien in *Nott. ad Opp. eius tom. I. pag. 271.* integer olim codex in Bibliotheca Veneta extitit, quod, praeter antiquorum illius Bibliothecae catalogorum fidem, (cf. Montfaucon *Bibl. Biblioth. tom. I. pag. 474.*) inp... etiam conftat ex teftimonio Francifci Turriani, qui non modo libros iftos Magnetis apologeticos in Bibliotheca ifta fua aetate adhuc feruatos fuiffe, diferte teftatus eft in *Tractat. pro Canonib. Apoft. l. lib. IV. pag. 317.* (edit. Lutet. 1570. 8.) et in Opere *de Eucharifia contr. Volanum Polonum, pag. 92. feq* (Flor. 1575.) fed plura etiam in fcriptis fuis inde protulit excerpta, partim graece, partim latine edita, quae poft ex illo repetierunt Fabricius in *Delect. argum. ac Syllab. fcriptt. de ver. relig. chrift. pag. 65. et pag. 70. feq.* atque Gallandus in *Bibl. PP. tom. III. p. 541. feq.* Hic vero pofterior quanquam fragmentis ifto in loco exhibitis *Proleg. cap. laud. pag. XXXIV.* alia quaedam ex eodem Turriano ferius, vt dicit, a fe detecta, adhuc fubiecit, tamen, aeque ae Fabricius, plura adhuc, in Turriani fcriptis occurrentia, omifit; id quod facile intelligi poteft ex diligentiffima omnium fragmentorum, a Turriano editorum, recenfione in Crufii *Diff. laud.* §. *XVIII.* reperiunda. Nobiliffimum vero eorum fragmentum de praefentia corporis et fanguinis Chrifti in S. Coena ex alio quodam fonte Bibliothecae Achillis Statii produxit Thomas Bozius Eugubinus, *de fignis ecclefiae Dei, tom. II. lib. XIV. p. 71.* eiusdemque fragmenti partem repetierunt etiam Iodoc. Cocius in *Thefaur. cath. tom. II. pag. 607.* Iul. Caef. Bulengerus in *Diatr. III. ad Cafaub. Exerc. pag. 164.* Zacharias Cretenf. in *Refponfionib. ad Claudium Guifium Cardinal. Lotharing.* a Ioach. Lamio ad *Nicetae Enarrat. in Epift. I. ad Corinth. part. I.* editis *pag. 77.* et Leo Allatius in *Exercit. contr. Creyghtonum, p. 563.* Hunc tamen codicem non amplius in Bibliotheca illa exftare, praeter alios plures, qui eius rei fidem fecerunt, cum Boiuinio, tum Crufio, (vid. *Differt. laud.* §. *XV. pag. 41.*) teftatus imprimis eft Cl. Abbas Morelli in Differt. de publica S. Marci biblioth. (cf. Villoifoni *Anecd. gr. tom. II. p. 264.*) itemque in litteris ad Ill. Harlefium datis, e quibus nonnulla hic refert in *Addend. ad Introd. in hift. ling. gr. tom. II. part. II. pag. 358. fq.* Praeter hunc autem codicem Venetum nonnulla ex hoc Magnetis opere exhibentur etiam, tefte quidem catalogo MSS. Bibliothecae Vaticanae, qui olim penes epifcopum Noruicenfem in Anglia fuit, (vid. Crufium *l. l. pag. 41.*) in bibliothecae huius codice quodam, itemque, narrante Villoifono *l. l.* in codice Marciano DIII. Praeterea vero permulta horum librorum fragmenta extant etiam in Nicephori, patriarchae CP. libris *antirrheticis aduerfus Iconomachos*, quae fingulatim enarrantur, addito fimul cuiusque argumento, in Crufii *Differt.* faepe iam laud. §. *XVII.* Haec autem fragmenta ineunte hoc faeculo ad finem nunc vergente ex regiis codicibus defcripta, vna cum integro Nicephori opere in lucem emittenda in fe recepit Anfelmus Bandurius, edito iam hanc in rem *Confpectu Operum S. Nicephori. Parif. 1705. 8.* quem poft Fabricius *Biblioth.* hui. *graec. Vol. VI. pag. 640. feq.* inferuit. Verum cum hic promiffis non fletiffet, eorundem fragmentorum ex tribus Codicibus optimae notae, Regio Parifino, Colbertino et Coisliniano, edendorum denuo fpem

fecit Magnus Crusius in: *Differt. Epistol. ad, D. Christianum Wormium*, (*Lipf.* 1728. 4.) *pag. 8. seq.* itemque in Differtatt. faepius iam commemoratis. Verum nec hic promissa sua perfecit, sed in vno hoc subfiitit, quod in duabus illis, quarum mentionem modo inieci, Differationibus nonnulla huius libri ἀποσπασμάτια, ex opere isto Nicephoriano depromta, hic illic exhibuit publicique iuris fecit. Hoc ipso vero alterius etiam operis, a Macario conscripti, quod *Sermones in Genesin* complexum est, neque tamen vltra historiam creationis et lapsus primorum hominum pertinuit, plurium fragmentorum obtinendorum omnis spes euanuit. Nam et huius operis fragmentorum aliquot, ex MS. codice Cardinalis Ottoboni edendorum spes ab vtroque viro fuerat facta, quam tamen et ipsam neutri eorum implere licuit, praeterquam quod a Crusio horum etiam fragmentorum specimina quaedam in Differtt. laud. occasione data exhibita sunt. Praeter haec vero Magnetis scripta nonnulla etiam eius fragmenta occurrunt in collectione MS. rerum moralium apud Montfauconum in *Bibli. Coislin. cod. CXII. pag. 186.* et apud eundem habetur etiam in margine *cod. CCV. pag. 265.* annotatio parua Macarii Magnetis in Iudam. *Keil.*

13. DEMETRIVS, quem inter testes pro defendendo Origene laudauit auctor Anonymus apud Photium *Cod. CXVII.* una cum Dionysio, Alex. Clemente, aliisque, fuit episcopus Alexandrinus ex Origenis historia notissimus, de cuius scriptis nihil alioqui mihi compertum, [nisi quod Euseb. *Hist. eccl. VI. 8.* epistolas, Origenis proscindendi causa ad omnes toto terrarum orbe episcopos ab eo scriptas, commemorat, similiterque Hieronymus etiam eum in *Catal. scriptt. eccles. cap. 54.* *tanta*, tradit, *in Origenem debacchatum esse insania, vt per totum mundum super nomine eius scriberet. Keil.*]

14. THEOGNOSTVS, Alexandrinus, Origenis discipulus, et post illum [48]) Catecheseon in schola Alexandrina magister atque ἐξηγητὴς [49]), Athanasio laudatus [50]), et Photio Cod.

48) Non quidem proxime, sed post quatuor aut quinque demum alios. Dubia enim est circa haec ipsa tempora doctorum illius scholae succeslio; qua de re imprimis cirndi sunt Dodwellus in *Dissertt. in Irenaeum, pag. 508 seq.* et Ioh. Aug. Dietelmair in Pr. quo *veterum in schola Alexandrina doctorum seriem exponit. Altorf. 1746. 4. Keil.*

49) Quid sibi velit hoc vocabulum, quo, Photio teste, in ipso libro Hypotyposeon titulo adpellatur, Theognostus, de eo non consentiunt inuicem viri docti. Dodwellus quidem *l. l. pag 512* hoc vocabulo ipsam illam, qua functus est Theognostus, scholae catecheticae praefecturam et publicum in ea docendi munus significari statuit, in quo consentientes secum habet Io. Georg Michaelem in *Exercit. de scholae Alex. sic dictae catechet. origine, progressu ac praecipuis doctoribus*, inserta *Symb. litter. Brem. tom. I. part. III. §. 2. pag. 201. et §. 10. pag. 234.* atque Gallandum in *Prolegg. ad tom. III. Bibl. PP. c. XIX. §. 11. pag. L.* dubitante contra de coniecturae huius veritate Lardnero *l. l. lib. I, c. LII. §. 1. part. II. Vol. III. pag 156. seq.* Semlerus vero in *Introd. Polem Baumg.* praemissa *Vol. III pag. 5.* hac voce presbyterum, et quidem episcopo dignitate proximum, indicari defendit. Alii denique omnino de librorum sacrorum interprete explicant. Quarum sententiarum quaenam vero proxima esse videatur, penes alios sit iudicium. *Keil.*

50) Sed ab Eusebio et Hieronymo silentio plane praetermissus, cuius rei e malo, vt putanit, dolo repetendae hanc sibi causam reperisse visus est Baronius in *Ann. ad an. CLX. LIX.* quod τῆ ὁμοουσία in doctrina de Filio Dei si cuius fuisset assertor; a qua tamen suspicione Eusebium vtique liberandum

Cod. CVI. qui eius *septem libros Hypotyposeon* recenset, [in quem Photii locum vid. quae commentati sunt Fabricius instr. *Vol. IX. pag. 408. seq.* Semlerus *l. l. pag. 5. seq.* et Roeslerus in: *Biblioth. der Kirchenv. Vol. II. pag. 333.* praeter Photium autem, cui hi Theognosti libri multa a vero aliena visa sunt continere, nonnulla in eo taxauit etiam Gregorius Nyssen. *lib. III. contr. Eunom.* Ipsa autem huius operis fragmenta ab Athanasio variis in locis seruata, neque tamen, quod profecto mirandum, omnia, a Gallando inserta sunt *Biblioth. PP. tom. III. pag. 662.*] Vide Athanasium *de decretis Synodi Nicaenae tom. I. pag. 274.* et *in illud quicunque dixerit verbum p. 755.* Henr. Dodwellum *ad fragmentum Philippi Sidetae p. 611.* et quae pro vindicanda Theognosti doctrina disputat Georgius Bullus in *Defensione fidei Nicaenae [Sect. II. c. X. §. 7 seq] p. 227. seq.*, [itemque Prud. Maranus *Diuin. I. C. lib. IV. cap. XXIV. §. 1. et 11. p. 551 seq.* Praeterea vero de eodem etiam consulendi sunt Du Pin in: *Nouv. Bibl. des Aut. eccles. tom. I. pag. 191.* Ceillier in: *Histoir. gener. des Aut. eccles. tom. III. cap. XIX. pag. 329. seq.* et Gallandus *l. l. pag. XLIX. seq. Keil.*]

15. ANATOLIVS, Alexandrinus, in episcopatu Laodiceno Eusebii, de quo iam memoraui, successor. De illius scriptis vide, si placet, quae dicta a me sunt *libro III. cap. 11.* vbi et fragmenta quaedam sub illius nomine edidi, [*Vol. III. pag. 461. seq.* edit. rec. vbi, quae ab Ill. Harlesio iam sunt obseruata, iis nos vnum hoc nunc addimus, Canonem nostri Paschalem, ex versione Rufiniana, graecis Eusebii intertextis, cum latina interpretatione notisque Valesii, additoque Aegidii Bucherii in Canonem istum Commentario, exhiberi etiam a Gallando *Bibl. PP. tom. III. pag. 545. seq.* qui et in Prolegg. huic Volumini praemiss. *cap. XV. pag. XXXVII.* de ipso Anatolio pluribus exposuit, versionemque Canonis eius nouis argumentis Rufino asserere, eoque ipso αὐθεντίαν eius, in dubium a nonnullis vocatam, denuo confirmare studuit. Praeter hunc vero de eodem Anatolio esiri etiam poterit Bruckerus in *Histor. crit. Philosoph. tom. III. pag. 459. seq.*] et lib. IV. c. XXIX. §. 15. Nunc iuuat tantum notare quod ipse apud Euseb. *VII. 32. p. 287.* mentionem facit Iudaeorum scriptorum, vt Philonis, Iosephi, et *Musaei*, atque antiquiorum *Agathobuli* [51]) et *Aristobuli*, Paneadensis [52]), vnius ex illis, qui in gra-

 tiam

dum esse statuunt Caueus in *Histor. litt. scriptt. eccles. tom. I. pag. 147.* et Tillemontius *l. l. in vit. Origen art. 37. tom. III. part. III. pag. 269.* eam contra confirmantibus Huetio in *Origen. lib. I. sect. I. §. 3.* et Gallando *l. l.* Dodwellus autem *l. l. pag. 512.* istud Eusebii silentium cuidam potius negligentiae huius scriptoris in rebus sui temporis minus, quam in aliis accurato tribuendum esse statuit, huicque sententiae accedere videtur etiam Lardnerus *l. l. pag. 160. Keil.*

51) Imo duorum potius Agathobulorum mentionem facit, qui magistrorum vel doctorum cognomine fuerint adpellati. Hos vero, quod Philone et Iosepho antiquiores dixit Anatolius, in eo nescio, vtrum recte possit cum Valesio in *Nott. ad Euseb. loc.* erroris propterea accusari, quoniam Agathobulus philosophus temporibus Hadriani demum floruerit. Etenim iure profecto suo iam admonuit Strothius in *Animadv.* versioni Euseb. germ. subiectis, *tom. I. pag. 605.* nondum euictum esse, istum Agathobulum philosophum ab Eusebio in chronico commemoratum, eundem esse cum Anatolii Agathobulo Iudaeo, potuisseque plures isto nomine vti; vt taceam nunc illud, ab ipso Anatolio non vnum, sed duos Agathobulos commemorari. *Keil.*

52) Paneadensem fuisse istum Aristobulum, non ab ipso Anatolio apud Eusebium traditur, sed in Rufini tantum versione legitur, et haud dubie ex deprauata lectione τῶ πάνυ, quo Anatolius Aristobulum istum insigniuit, ortum est. Caeterum hunc virum in iis fuisse, qui libros legis graece fuerint inter-

tiam Ptolemaei Philadelphi libros legis graeci interpretati sunt.* Deinde ab hoc Anatolio diuersum esse 1) Anatolium, ethoicum, Iamblichi magistrum, cui Porphyrius quaestiones Homericas inscripsit [quem Valesius in *Annot. ad Euseb. pag.* 158. perperam eundem iudicat cum episcopo Laodiceno, in quo vero iure iam castigatus est a Bruckero in *Hist. crit. Philos. tom. II. pag.* 261.] tum 2) Anatolium, Berytium ICtum, de quo Eunapius in Proaeresio, et ad quem Libanii exstant Epistolae, 3) Anatolium, qui in Geoponicis frequenter allegatur et in Hippiatricis, et cui fragmentum de Antipathiis et sympathiis *lib. IV. cap.* 29. supra a me vulgatum, tribuit D. Io. Rendtorfius, [quod Fabricius ipse *l. l.* priori potius Anatolio, Iamblichi magistro, tribuit, in quo tamen ab eo dissentit Ill. Harlesius supr. *Vol. III. pag.* 461. qui locus hic omnino est conferendus, cum et ibi plures *Anatolii* enumerentur. Caeterum integrum huius viri nomen fuisse videtur Vindanius Anatolius Berytius, quoniam sub hoc triplici nomine saepe in Geoponicis citatur, hincque fuerunt, qui eum cum superiori Anatolio Berytio eundem fuisse iudicarent, de quo vid. quae ab Harlesio *ll.* sunt obseruata.] Nec minus 4) Anatolium, CPolitanum, qui interfuit Synodo Chalcedonensi et cuius nonnulla leguntur in Graecorum Octoecho, [de quo plura vid. in Cauei *Histor. litter. script. eccles. tom. I. pag.* 442. Extat eius Epistola ad Leonem Imp. de concilio Chalcedonensi et rebus a Timotheo Aeluro Alexandriae gestis, sed latine tantum in Mansi *Collect. Concil. tom. VII. pag.* 537. graece autem legitur in Cod. LXXI. et CXI. bibl. Bodlei. (vid. *Catalog. libr. Mssptor. Angliae et Hiberniae in vnum collect. part. I. pag.* 8. *et* 12.) Alia vero eius epistola ad Leonem, episcopum romanum, graece primum exhibita est in *Leonis M. Opp. tom. I. pag.* 1121. edit. Baller. latine vero extat in Mansi *Collect. Concil. tom. VIII. pag.* 766.] 5) Anatolium, ad quem directa est Hieronymo tributa praefatio, quae Victorini Commentatio in Apocalypsin praemittitur. 6) Anatolium, episcopum Lerinensem circa A. 484. de quo Vicentius Barralis *pag.* 369. *seq.* 7) Anatolium. Timothei Aeluri, patriarchae Alex. fratrem, etc. [His addendi praeter Anatolium, diaconum, et duos Ictos, supra *Vol. III. pag.* 462. commemoratos, 8) Anatolius, episcopus Adanes, cui inscripta est Io. Chrysostomi epist. 111. itemque 9) Anatolius, Eparchicus, ad quem eiusdem Chrysostomi epist. 205 scripta est. 10) Anatolius, presbyter, ad quem extat Nili epistola, lib. III. epist. 51. edit. Allatii, tresque aliae, eidem inscriptae, occurrunt in Cod. CCCCLXIII. bibl. Coisl. apud Montfaucon. *pag.* 562. quae tamen in edit. Allatii referuntur ad Colobarsium et Berinum, monachum, lib. III. ep. 53 54. 11) Anatolius, episcopus Thessalonicensis, cuius varii commemorantur in Ioannis Baptist. decollationem sermones, infr. *Vol. VI. pag.* 537. *et Vol. IX. p.* 100. Denique 12) Anatolius, monachus Studita, qui inter Melodos laudatur infr. *Vol. X. pag.* 150. Tandem 13) Anatolius, ad quem tres commemorantur epistolae Theodori Studitae ineditae apud Montfauc. in *bibl. Coisl.* cod. XCIV. *pag.* 145. 146. *et* 149. atque in cod. CCLXIX. *pag.* 314. 316. *et* 320. *Keil.*]

16. PIERIVS

interpretati, falso defendi, docuit iam Scaliger in *Animadv. ad Euseb. pag.* 130. et post hunc alii etiam in dubium vocarunt, de quibus vid. quae supra iam *Vol. III. pag.* 469. sunt obseruata. Praeterea vero libros etiam explanationum legis Mosaicae (βίβλοι ἐξηγητικαὶ τῶ Μωϋσέως νόμου) ab Anatolio in eodem loco scripsisse dicitur. Verum et hos libros aperte suppositos omninoque omnem huius viri causam admodum dubiam esse, perquam grauibus argumentis nuper demonstratum est in Ill. Eichhornii *Bibl. Litter. bibl. Vol. V. P. II. pag.* 253. *seq. Keil.*

* 16. PIERIVS, presb. et catecheta Alexandrinus [53]), fuit praeceptor Pamphili, martyris, vt Photius testatur, martyr et ipse [54]) cum fratre suo, Isidoro, vnde Martyrologia eum colunt 4. Nov. Inter criticos sacros et emendatores textus graeci noui Testamenti laudatur a Richardo Simone *praef. ad lib. 1. Hist. crit. N. T.* [quod quo nitatur vid. apud Hodium *de Bibl. text. origin. l. IV. c. 2, pag. 622.* et Millium in *Proleg. ad N. T. n. 727.*] . Is ob alias etiam caussas Origenes iunior dictus est [55]), de quo vide Dodwellum ad fragmentum Philippi Sidetae *pag. 508. seq.* De scriptis huius Pierii, Photio Cod. CXIX. et Hieronymo *Epist. 52.* [*epist. II. ad. Pammach. pro libr. suis adv. Iovin. Opp. tom. IV. part. II. p. 243.* edit. Martian. et in *Catal. script. eccl. cap. 76.*] laudaris, nihil habeo, quod addam praestantissimi Cauei industriae. [Habunt tamen quod accuratius certe constitueret Lardnerus *l. l.* Cum enim Pierium dicit, Hieronymo teste, *commentarios in primam ad Corinthios epistolam* scripsisse, non male monet *pag. 171.* id quidem non diserte ab Hieronymo doceri, sed vnum hoc ab illo tradi, Pierium aliquo loco sensum Pauli edisseruisse; vtrum hoc in homilia aliqua, aut epistola, aut alio libro, vel in peculiari Commentario factum fuerit, id non diserte ab eo definiri. Quod vero idem Caueus librum in pascha et prophetam Hoseam atque Commentarium in Lucam inter duodecim libros, a Photio lectos atque commemoratos, refert, id, si vel maxime, vt Lardnerus quidem statuit *l. l. pag. 176.* de posteriori valeat, tamen de priore non videtur recte defendi. Certe Hieronymus Commentarium in Hoseam aliquoties, tanquam peculiarem eumque, vt diserte dicit *de vir. illustr. l. l.* longissimum tractatum commemorat.] Doctrinae puritatem asserit Georgius Bullus in *defensione fidei Nicaenae [sect. II. c. 13.] pag. 262.*

17. De PAMPHILI, presb. Caesareensis ac martyris, vita tres libros scripserat *Eusebius*, summus eius amicus, a quo et Pamphili nomen adsciuit. Illos memorat Eusebius ipse *lib. 6. cap. 32.* et *lib. 7. Hist. c. 32. pag. 288.* et *de martyribus Palaestinae p. 336.* atque [praeter exiguum aliquod fragmentum, ab Hieronymo in *Apolog. adv. Rufin. l. I. tom. IV. pag. 357.* edit. Bened. seruatum.] intercidisse multi mecum dolebunt. Fragmentum de Martyrio Pamphili quod a. C. 309. [56]) sub Maximo alacriter subiit, ex tertio vt putat illius operis [P] deperditi Eusebiani

53) Hunc eum fuisse, solo Philippi Sidetae testimonio nititur: Photius enim non vt rem certam, sed ex aliorum tantum narratione acceptam tradit, φασὶν, inquiens cod. CXIX. καὶ τοῦ κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἡγήσασθαι παιδευτηρίου, Eusebius vero et Hieronymus ea de re prorsus tacent. Neque etiam negari potest, multas et graues circa ordinem doctorum illius scholae constituendum inde oriri difficultates; de quibus e medio tollendis admodum solliciti fuerunt Dodwellus in *Nott. ad Sidetae fragm. pag. 508. seqq.* et Caueus *l. l tom. I. pag. 146.* Hinc non immerito omnem hanc rem in dubium vocasse videtur Lardnerus *l. l. lib. I. c. LIV. part. II. Vol. III. pag. 173.* a cuius sententia nec multum abesse videntur Tillemontius *l. l. tom. IV. part. III. pag 1225.* et Exc. Schroeckhius in *Hist. eccles. christ. Vol. IV. pag. 425.* *Keil.*

54) Etiam huius martyrii Pieriani admodum dubia est fides, cum Hieronymus eum *post persecutionem* (Diocletianam) *omne vitae tempus Romae fuisse versatum* tradat; quare de hoc etiam dubitarunt Tillemontius et Lardnerus *ll. ll.* *Keil.*

55) Ob sermonis nimirum, vt Hier. *de script. illustr. c. 76.* testatur, *tractatuumque elegantiam*; vnde etiam Eusebius eum *H. E. l. VII. c. 32.* inter viros σπανιωτάτας γενομένας refert, eumque dicit ταῖς περὶ τὰ θεῖα θεωρίαις, καὶ ἐξηγήσεσι καὶ ταῖς ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τῆς ἐκκλησίας διαλέξεσιν ὑπερφυῶς ἐξησκημένον. *Keil.*

56) Huic enim anno martyrium eius, Hieronymo quidem teste, adsignandum esse, pluribus demonstrauit Tillemontius *l. l. tom. V. part. III. in vit. Pamphil. not. III. pag. 361.* *Keil.*

Eusebiani libro seruatum graece e MS. Mediceo, cum latina versione exhibet Papebrochius in *Actis Sanctorum* Calendis Iunii *pag. 64 — 70.* [ex quo id ipsum repetierunt Fabricius in *Spicileg. P. P. Sec. III.* in Hippolyti *Opp tom. II. pag. 217. seq.* et Gallandus in *Bibl. PP. tom. IV. pag. 41 f q*] Sed et quae ex Metaphraste de Pamphilo Surius [*d. 1. Iun. pag. 1.* latine] vulgauerat, ex illis Eusebii libris maximam partem petita esse [57]), viri docti sibi persuaserunt. De Bibliotheca et διατριβῇ siue schola, quam Caesareae Palaestinae instituit [58]), de Codicibus scriptorum sacrorum graecae interpretationis, quos cum Eusebio emendauit [59]), deque aliis praeclaris monumentis, quae sua manu descripta reliquit [60]), quemadmodum etiam de aliis rebus ad hunc martyrem pertinentibus, accurate ac diligenter disseruit Tillemontius *tomo V. Memor. Hist. Eccles. parte 3.* [*pag. 54. seqq.* et *357. seqq.*] Scripta ipse reliquit nulla, praeter quasdam *Epistolas* et *Apologiam pro Origene*, quam cum Eusebio composuit, a quo etiam post Pamphili mortem additus est liber sextus [id quod praeter Socratis *H. E. lib. III. c. 7. et lib. VI. c. 27.* atque Photii cod. CXVIII. itemque Anonymi apud eundem cod. CXVII. ipsius etiam Eusebii fide dignissimo testimonio *H. E. VI. 33.* constat] *Primus* liber [61]) ex Rufini versione inter Origenis et Hieronymi Opera saepius prodiit, [omnium vero optime haud dubie editus est a recentissimo Operum Origenis editore, de la Rue, *Adpend. tom. IV. pag. 17 — 44.* cuius editionem repetiit etiam Gallandus in *Bibl. PP. tom. IV. pag. 3. seqq.* qui et *Proleg. c. 1.* pluribus de Pamphilo hoc exposuit. Caeteri exceptis, quae Photius Cod. CXVIII. [et Hieronymus *lib. I. in Ruf. pag. 359.* atque Socrates *H. E. lib. III. c. 7.*] seruauit, fragmen-

57) Valesius quidem in *Annott. ad Euseb. pag. 180.* non ex *vita Pamphili*, sed ex libro *de martyr. Palaestin.* ea desumta esse statuit, in quo tamen obstitit ei Papebrochius *l. l.* qui vtique ex Pamphili vita hanc narrationem translatam esse defendit, huncque et alii ea in re secuti sunt. Verum Lardnerus vtramque narrationem, cum illam, quam Papebrochio debemus, tum et hanc, quae ex Simone ducta est, Eusebio prorsus abiudicat, et a fraudatore ad ductum narrationis Eusebianae, in libro de Martyr. Palaest. occurrentis, effictam esse opinatur *l. l. §. X. pag. 325. seq.* *Keil.*

58) De bibliotheca illa, a Pamphilo Caesareae instructa praeter Tillemontium consulendus etiam est Lardnerus *l. l. §. III. pag. 307. seq.*, qui idem *§. VI. pag. 314.* de schola etiam, ipsi tributa, disputat, variasque de illa dubitandi caussas commemorat, vocabulumque διατριβῆς, ab Eusebio vsurpatum, de vitae, a Pamphilo actae, ratione mauult intelligere. *Keil.*

59) Huius operae in constituendo textu versionis Alexandrinae, a Pamphilo vna cum Eusebio positae, luculentum monumentum ad nostra vsque tempora translatum est, in Codice, prophetarum libros continente, quem penes Claromontanos patres Soc. Iesu asseruari testantur Huetius *Origen. l. III. c. 2. §. 4. pag. 261. seq.* et Montfauconus in *Proleg. ad Origen. Hexapl. c. I. §. 5. pag. 14. seq.* itemque *c. XI. § 4. pag. 76.* In eo enim ante Ezechielem adnotatum est, descriptum cum esse ex Origenis Hexaplis et correctum ad Tetraplorum fidem, idque opera Pamphili et Eusebii. De ipso vero Pamphili studio isto, versionem hanc spectante, consulenda etiam sunt, quae scripsit Ill. Eichhornius in *Introd. in libr. V. T. tom. I. pag. 340.* *Keil.*

60) Huius etiam operae, in describendis libris potissimum sacris atque Origenis Commentariis a Pamphilo positae, monumentum aliquod extare testatur Montefalconus in *Bibl. Coisl. pag. 251. seq.* vbi Codicem quendam, Epistolarum Pauli partem complectentem profert, qui in nota ei subiecta collatus esse dicitur cum codice, ipsius Pamphili manu exarato, et in Bibliotheca Caesareensi asseruato, quemque Wetstenius deinde inter Codices epistolarum Paulinarum a se collatos littera H. significauit. *Keil.*

61) Cuius argumentum vberius enarrauit Ceillier in: *Hist. des Aut. eccles. tom. III. pag. 440.* *Keil.*

fragmentis, perierunt, [quae autem de eorum argumento ex veterum scriptorum narratione constant, studiose collegit, quem modo laudauimus, de la Rue, in *Admon. ad Apol. pag. 13.*] Perierunt etiam Pamphili Epistolae. S. Hieronymum, qui Pamphili nullas in illa Apologia partes fuisse contendit, *[epist. XLI. ad Pamm. et adv. Rufin. lib. I. pag. 357. lib. II. pag. 419. lib. III. pag. 447.]* multis refellit in notis ad memorias suas laudatus Tillemontius *pag. 358. seq.* [praeterque hunc idem fecere Huetius *Origen. lib. II. c. III. §. XVI. pag. 190.* Bullus in *Defens. fid. Nic. sect. II. c. 9. pag. 227.* et *cap. 13. pag. 263.* Ceillier *l. l. pag. 438. seq.* Fontanini in *Histor. liter. Aquilei. l. V. c. I. §. V. et VI.* et *cap. V. §. III p. 208. 254. seqq.* De la Rue *l. l. pag. 6 seq.* Maranus *de diuin. I. C. lib. IV. c. XXIV. §. V. pag. 554.* et qui de hac Apologia eiusque historia inprimis est conferendus, Chr. Guil. Franc. Walchius in: *Histor. der Kezer. Vol. VII. pag. 420. seq.* Nihilominus tamen in Hieronymi potius sententiam sibi discedendum esse putarunt Barth. Germon in libr. *de veteribus haereticis ecclesiasticor. codicum corruptoribus lib. II. part. I. cap. XI. pag. 305. seq.* Norisius in *Diss. de Synodo quinta, cap. XIII. tom. I. Opp. pag. 802. seqq.* (praeclare tamen is refutatus a Doctiss. Ballerinis *Obseruatt. lib. III. c. 10. pag. 980. tom. IV. Opp.*) et, quod profecto mireris, Ern. Sal. Cyprianus in *Notis ad Hier. de vir. illustr. cap. 75.*

Praeterea vero etiam ἔκθεσιν κεφαλαίων τῶν πράξεων, quam sub Euthalii, episc. Sulcensis, nomine sub finem seculi superioris ediderat Laur. Alex. Zacagnius in *Collect. Monument. Eccl. Gr.* quaeque ante iam sine nomine auctoris exstabat ante commentarios Oecumenii in Acta, indeque in omnes fere meliores N. T. editiones fuerat translata, primus sub Pamphili nomine edidit, eique vindicare studuit Montfauconus in *Bibl. Coisl. pag. 78.* ex eoque cum Zacagnii editione collatam, adiunctis aliis quibusdam libri Actorum in capita diuisionibus repetiit Fabricius in Opp. Hippolyti *tom. II. pag. 205. seq.* et post eum Gallandus in *Bibl. PP. tom. IV. pag. 3. seq.* Verum huic sententiae de Pamphilo, istius ἐκθέσεως auctore, restitit post Wetstenius in *Prolegom. N. T. tom. I. pag. 73. seq.* eamque Euthalio iterum vindicare studuit, erroremque librariorum, Pamphilo eam tribuentium, inde ortum iudicauit, quod Euthalium legerint Pamphili codicem, in Bibliotheca Caesareensi adseruatum, consuluisse, suamque editionem cum illo contulisse; qua in re consentientem secum nactus est Lardnerum *l. l. §. VIII. pag. 320. seq.* repugnante contra Gallando in *Prolegg. ad tom. III. c. 1. pag. IV.* qui idem tamen illius *Biblioth. tom. X. pag. 199. seq.* eandem ἔκθεσιν Actuum Apostolicorum, et quidem multo pleniorem, vna cum epistolarum catholicarum atque Paulinarum editione Euthaliana sub Euthalii iterum nomine edidit. Alii vero inter quos e. c. pertinet Io. Aug. Ernesti in *Institut. Interpr. N. T. part. III. c. 1. §. 17. p. 157.* edit. Ammon. rem in dubio reliquerunt. *Keil.*]

18. LUCIANUS, Antiochenus presbyter[62]), de quo, vt de aliis huius nominis, dixi *lib. IV.*

62 Hunc eum fuisse, Hieronymus etiam tradit *de vir. illustr. cap. 77.* vbi additur tamen, teste quidem Cypriano, in cod. Guelpherbytano et hoc: *postmodum Nicomediae pro episcopo,* similiterque, vt Fabricius in *Not.* iam obseruauit, Honorius etiam *de script. eccles. l. I. cap. 78.* dicit, eum postmodum Nicomediae episcopum fuisse; quod tamen haud dubie ex errore quodam ortum est, qui vnde profectus fuerit, bene docuit Lardnerus *l. l. cap. LVIII. §. c. pag. 270.* *Keil.*

IV. c. XVI [nov. edit. *c. XVIII. Vol. V. pag. 361.*][63]) neque in praesenti habeo quae adiungam, nisi quod Stephanus le Moyne *Notis ad Varia sacra p. 541.* ex Hieronymo obseruat, *editionis LXX. interpretum, a Luciano recensitae*, de qua *lib. III. c. 13. §. XIV.* dictum est, vsum obtinuisse olim per totam fere Asiam minorem ab Antiochia Thraciam et Byzantium vsque [64]), idque probat e Lactantio Nicomediensi: Clarissimus vero Grabius vti Epistola ad Ioh. Millium [*pag. 47.*] non dubitat in editione Graecorum Bibliorum Romana hodie legi librum Iudicum ex interpolatione *Hesychii* Alexandrini, sic in *prolegomenis ad tom. IV. Biblior. Graecorum* Oxoniae a se editorum *cap. 1. §. 7. seq.* confirmat, librum Iobi in Codice MS. Alexandrino ex Luciani recensione exstare. Video etiam Iacobo Duporto *praef. ad Psalmos* felicissime Carmine graeco a se expressos verisimile visum, quod in MS. Vaticano editio Luciani exhibeatur. Et If. Vossius *praef. ad appendicem de LXX. Interpretibus* scripsit Lucianeae editionis, quae in multis etiam exstet Orientis ecclesiis, exemplar habere reginam Christinam, a qua illud se impetraturum speret. De eadem videnda Athanasii *synopsis Scripturae*, auctarium Theodoriti *pag. 6.* et Euthymius *praefat. in Psalmos pag. 193.* Suidas in *Λουκιανός*. Ex recentioribus [*] Hottingerus *pag. 230. fasciculi dissert. th. philol.*, et Io. Morinus *Exerc. Bibl. pag. 218. 221.* [itemque Tillemontius *l. l. tom. V. part. III. not. III. ad vit. Lucian. pag. 404. seq.* Rich. Simon in *Hist. crit. V. T. lib. II. c. 3. pag. 199. seqq.* Hodius *de bibl. text. origin. lib. III. cap. 3. pag. 626.* et Lardnerus *l. l. §. 11. pag. 272.* Praeter hanc vero editionem τῶν ό Lucianeam Hieronymus in *Praef. in Quat. Euang.* commemorat etiam librorum N. T. editionem a Luciano et Hesychio nuncupatam, in eaque multa falso dicit addita esse, vnde Ierem. Iones in libr. *de canone script. Vol. I. pag. 281. 311* teste quidem Lardnero *l. l. pag. 277.* in hac editione Euangelia apocrypha a Luciano et Hesychio, Gelasio auctore, falsata, de quibus vid. Fabric. in *Cod. apocryph. N. T. part. I. pag. 137.* et *353.* et Kleukerus *über die Apocryphen des N. T. n. 923. pag. 99. seq.* sibi visus est agnoscere.] Ex *Epistola ad Antiochenos*, fragmentum seruauit auctor Chronici Alex. *pag. 648.* [quod dubium tamen videtur Lardnero *l. l. p. 279. sq.*] Praeterea *breuis fidei formula* [ex libellis *de fide*, ab Hieronymo commemoratis, vt Caueo in *Hist. litter. script. eccles. tom. I. pag. 155.* videtur, depromta,] quae incipit πιστεύομεν ἀκολούθως τῇ εὐαγγελικῇ καὶ ἀποστολικῇ παραδόσει, exstat apud Athanasium de Synodis; Ariminensi et Seleuciensi, *tom. I. pag. 892.* [*tom. I. part. II. pag. 735.* edit. Monfauc.] et Socratem *II. 10.* quam Synodi Antiochenae a. C. 341. patres [65]), Luciani esse affirmarunt, apud Sozomenum *III. 5.* [qui tamen ipse addit, sibi non constare, vtrum verum ea in re dixerint, an suum ipsorum foetum martyris auctoritate voluerint commendare; vnde etiam Lardnerus *l. l. p. 283.* haud contemnendis, vt videtur, argumentis efficere studuit, non esse eam a Luciano profectam, licet contrariam potius sententiam tuiti fuerint Geo. Bullus in *Defens. fid. Nic. sect. II.*

63) Vbi cum scribit noster, hunc Lucianum et ipsum, aeque ac nobilissimum illum scriptorem graecum, Samosatensem fuisse, non videtur cogitasse, quam infirma id fide nitatur, de quo neminem vidi cogitasse praeter Lardnerum *l. l. pag. 265. sqq.* *Keil.*

64) Quod in dubium tamen vocauit Martianaeus in *Annott. ad Praefat. Hieron. in Paralip. tom. I. pag. 1023.* ab eiusdemque sententia non multum etiam abesse videtur Lardnerus *l. l. p. 274.* *Keil.*

65) Quo factum est, vt in Conciliorum etiam collectiones reciperetur, in quarum quidem recentissima Mansiana deprehenditur *tom. I. pag. 13 — 40.* vna cum versione latina apud Hilarium reperiunda. *Keil.*

II. c. 13. §. 6. pag. 267. Ceillier in: *Histoir. gener. des Aut. eccles. tom. IV. pag. 49. seq.* et recentissime Chr. Guil. Franc. Walchius in *Biblioth. symb. vet. pag. 34.* vbi hanc ipsam formulam vna cum vetere versione latina recudendam curauit.] *Feruntur*, inquit Hieron. *c. 77.* Luciani *de fide libelli* [66]), *et breves ad nonnullos Epistolae. Apologiam*, ad praesidem ante martyrium a. C. 311. Nicomediae dictam, cuius meminit Eusebius IX. 6. Rufinus [67]) in latina sua versione, ex Actis, vt videtur, martyrii eius, quae ad Iohannem, presb. Nicomediensem, referunt [68]), excerptam exhibet. Non capite truncatum, sed alio mortis genere extinctum, contendit Combefisius ad S. Maximum *tom. II. pag. 718.* [praeter quem conferenda etiam sunt, quae de eadem re habet Tillemontius *l. l. Not. VII. ad vit. Lucian. pag. 410.*] Ab Eusebio dicitur *ἀνὴρ τὰ πάντα ἄριστος, βίῳ τε ἐγκρατὴς καὶ τοῖς ἱεροῖς μαθήμασι συγκεκροτημένος.* Et a Sozomeno *l. III. c. 5. τάτε ἄλλα εὐδοκιμώτατος καὶ τὰς ἱερὰς γραφὰς εἰς ἄκρον ἠκριβωκώς.* Plura de illo Martyrologiorum scriptores, Surius ac Bollandus 7. Ianuar. [tom. I. pag. 357.] et Ruinartus in *actis selectis pag. 559. seq.* Arii haeresi praelusisse multi arguunt, aliis, cum Baronio, eum vel excusantibus vel defendentibus. Vide Tillemontium *tom. IV. Memor. part. III. [Not. 1. ad vit. Lucian. pag. 396.]* et Valesium ad Theodoritum *p. 6.* [Chr. Wormium in *Hist. Sabelliana c. X. §. VII. seq. pag. 357 — 367.* Lardnerum *l. l. §. V. pag. 285.* Semlerum in *Introd. ad Polem. Baumg. part. III. pag. 27. seq.* et Walchium in: *Histor. der Kezerey. Vol. II. pag. 603. seq.* Bullus quidem in *defens. fid. Nic. sect. II. c. 13. §. 8. pag. 270. seq.* et Ceillier *l. l. pag. 51. seq.* difficultatem ea in re obuiam parum feliciter ita tollere studuerunt, vt alium dicerent Lucianum martyrem, alium haereticum fuisse. *Keil*]

19. HESYCHIUS, Aegyptius episcopus, [Euseb. VIII, 13.] patria, vt videtur, Alexandrinus, iisdem, quibus Lucianus, temporibus *Graecam versionem librorum sacrorum recensere* aggressus, [de qua recensione ipsius vid. quae obseruata sunt supra *l. III. c. XIII. §. 14. Vol. III. pag. 715. seq.*] quam eius *ἔκδοσιν* ab Aegypti et vicinarum regionum ecclesiis receptam Hieronymus testatur [69]), iisdem, quibus Lucianus, temporibus martyrium subiit. Eundem suspicor primum esse auctorem *Glossarii* graeci, biblicas voces tam diligenter explicantis, quod sub Hesychii Alexandrini nomine habemus. Vide si placet quae dixi *lib. IV. cap. 37. §. 5.*

66) In quibus libellis Lardnerus *l. l. pag. 283.* parum abest, quin Apologiam Luciani, de qua mox dicitur, agnoscat. *Keil.*

67) Cui totam hanc apologiam in acceptis esse referendam, vix dubitandum videtur Tillemontio *l. l. pag. 145. seq.* et Lardnero *l. l. pag. 281.* atque Ceillierio *l. l. pag. 48.* neque ab eadem sententia multum abfuisse patauerim Caueum, cum *l. l. pag. 155.* istam Luciani apologiam viua potius voce pronunciatam, quam scripto ab illo editam fuisse existimat. *Keil.*

68) Est haec quidem Bar. sententia ad *an. CCCXI. §. 3.* proposita, verum Tillemontio *l. l. pag. 145.* ad Simonem potius Metaphrasten cum Allatio videntur referenda, eidemque diserte etiam tribuuntur in pluribus codicibus apud Lambecium in *Comment. de Bibl. Vindobon. l. VIII. pag. 478. 536. 531. 557.* edit. Kollar. De codice syriaco, Acta martyrii eius continente, in Bibl. Vaticana, itemque alio in bibliotheca coenobii Scetensis S. Mariae vid. Assemanni *Bibl. Orient. tom. III. part. I. pag. 18. seq.* *Keil.*

69) Praefat. in *Paralip. ad Chromat.* et *in IV. Euang.* in quo posteriori loco, vt paulo ante obseruauimus in Luciano, etiam editionis librorum N. T. ab Hesychio nuncupatae, mentionem iniicit. *Keil.*

§. 5. [nov. edit. *c. 37.* §. 5. *Vol. VI. pag. 205.* Non tulit tamen haec nostri coniectura recentissimi illius Glossarii editoris, cl. Aberti, plausum, de quo vid. eius *Praef. pag. V.*]

20. PHILEAS, episcopus Thmuitanus et martyr [70]) librum de martyrum laude composuit teste Hieron. *c. 78.* illum nimirum, ex quo fragmenta seruauit Eusebius *VIII. 10. Hist.* [Quanquam enim fragmenta haec, ab Eusebio seruata, ex epistola Phileae ad Thmuitanos de martyrum cruciatibus e carcere scripta desumta sunt, videtur tamen Hieronymus eandem epistolam significare voluisse, cum librum de martyrum laude eum tradit composuisse. Huic vero fragmento Galladus quidem, qui id ipsum repetiit *Bibl. PP. tom. IV. pag. 65. seq.* deque ipso Philea *Proleg. cap. III. pag. VII.* pluribus exposuit, iunxit simul epistolam ad Meletium, Lycopolitanum episcopum, Hesychii nempe, Pachomii et Theodori nomine a Philea scriptam, quam primus ex vetusto codice MS. Capituli Veronensis ex antiqua, vt sibi persuaserat, versione latina, ediderat Scip. Maffeus in: *Osseru. Letter. tom. III. pag. 11. seq.* quamque genuinam etiam indicauit Chr. Guil. Franc. Walchius in: *Histor. der Kezer. Vol. IV. pag. 358. seq.* Praeterea vero Hieronym. *l. l.* commemorat etiam *disputationem actorum,* aduersus iudicem a Philea habitam, quam sunt, qui in ipsis actis martyrii eius, post Bollandianos a Ruinarto in *Act. Martyr. pag. 434.* editis, sibi visi sunt reperisse, inter quos nominatim pertinet Tillemontius in *vit. Phil. l. l. pag. 165.* et *Not. I. pag. 411.* atque Ceillier *Hist. des Aut. eccles. tom. IV. pag. 12. seq.* quorum vtrique Acta illa genuina esse videntur, Du Pino contra in: *Nouv. Bibl. des Aut. eccl. tom. I. pag. 201.* et Lardnero *l. l. lib. I. cap. 60. part. II. Vol. III. pag. 332.* corrupta ea iudicantibus. Quae vero Combefisius in *Triumphis lectis Martyr.* martyrii huius euulgauit Acta, ab omnibus fere minus sincera existimantur.

His subiiciendus adhuc videtur THEONAS, episcopus Alexandrinus, Maximi successor et per nouemdecim annos Eusebio quidem auctore *H. E. lib. VII. cap. 32.* munere isto perfunctus, adeoque ipso Sec. III. exunte e viuis sublatus. Huius epistolam esse arbitratur *epistolam ad Lucianum, cubiculariorum praefectum,* a Dacherio in *Addit. ad Spicileg. tom. XII. pag. 545.* nou. edit. *tom. III. pag. 297.* sub Theonae nomine ex vetere versione latina editam, Tillemontius *Mem. eccles. tom. IV. part. III. pag. 1218.* licet Dacherius quidem ipse eam Theonae, episcopo Cyziceno, maluerit vindicare, Caueus autem in *Hist. litter. script. eccles. tom. I. pag. 72.* incertum esse declarauerit, cuiusnam loci episcopus Theonas iste fuerit. Atque eidem Tillemontii sententiae post accessit etiam Lardnerus *l. l. part. II. Vol. III. lib. I. cap. 53. pag. 166.* et nuperrime Callandus, qui non dubitauit, hanc epistolam sub Theonae illius Alexandrini nomine *Bibl. PP. tom. IV. pag. 69.* inserere. Ipsam vero epistolam, quam ex graeco conuersam esse, plane non licet dubitare, Caueus quidem *l. l.* anno CCCV. sub Constantio Chloro scriptam esse existimat; at repugnat ei Gallandus *Proleg. tom. laud. c. IV. pag. VIII.* eamque ad Diocletiani mauult imperium referre, eiusdemque sententiae defensorem laudat etiam nuperum Dacheriani Spicilegii editorem. Si quis plura de hoc Theona desideret, praeter scriptores modo laud. adeundi etiam sunt Renaudotius in *Hist. Patriarch. Alex. pag. 53.* et Le Quien in *Or. christ. tom. III. pag. 396.* Keil.

De

70) De loco et tempore martyrii eius, in quo constituendo non consentiunt inuicem viri docti, videndus inprimis Tillemontius *Not. V. ad vit. Phileae, tom. V. part. III. pag. 418. seq.* Keil.

De Haereticorum tertii saeculi scriptis ut nonnulla etiam subiungam, PAULUS Samosatenus, episcopus ab a. C. 260. Antiochenus, et propter haeresin 71) deinde a. C. 270. ab episcopis, quos semel iterumque simulationibus suis q) eluserat, depositus, diligenterque distinguendus tum ab altero Paulo Antiocheno eiusdem fere aetatis, de quo Eusebius *VI. 2. Hist. pag. 203.* et a Paulo, Paulicianorum auctore, qui Manichaeorum haeresin saeculo VII. instaurauit. Huius vero, de quo iam dicere institui, sectatores dicti sunt Paulianistae 72), et Samosateniani. In Epistola Synodica r) apud Eusebium *VII. 30.* [quam praeter Gallandum *l. l.* pag.

Qq 2

71) De huius viri fatis praeter eos, qui peculiaribus scriptis de illo eiusque haeresi exposuerunt, Christ. Wormium in *Historia Sabelliana, Francof. et Lips. 1696. 8.* et Ioh. Guil. Baierum in *Dissert. historico-theolog. de Paulo Samosateno,* inserta Ei. *Disputatt. theolog. Dec. 1.* consulendi inprimis sunt Tillemontius in: *Memor. eccles. tom. IV. part. II. pag. 612. seq.* Caueus in *Hist. litt. script. eccles. tom. I. pag. 134. seq.* Lardnerus *l. l. lib. I. cap. XLIII. §. 7. part. II. Vol. II. pag. 558. seq.* et, qui primo loco erat commemorandus: Chr. Guil. Franc. Walchius in: *Histor. der Ketzer. Vol. II. pag. 64. seq.* atque Cel. Schroeckhius in *Hist. eccles. Vol. IV. pag. 192. seq.* In sententias autem atque errores eius praeter hos accuratius adhuc inquisiuerunt Io. Garnerius in *Nott. ad Marii Merc. Opp. tom. II. pag. 307.* Paul. Ern. Iablonskius in *Dissert. Hist. theol. exhib. genuinam Pauli Samosateni, episcopi Antiocheni, doctrinam, Francf. ad Viadr. 1736. 4.* Iac. Guil. Feuerlin in *Dissert. Histor. eccles. de haeresi Pauli Samosateni, e solis fragmentis scriptorum ipsius et testimoniis Patrum Antiochenorum. Gott. 1741. 4.* Io. Gottl. Ehrlich in *Dissert. Hist. eccles. de erroribus Pauli Samosateni, Lips. 1745. 4.* Moshemius in *Comment. de rebus Christianorum ante Constant. M. pag. 707. seq.* Semlerus in *Introd. Volum. Baumgart. praemiss. Vol. I. §. 45. pag. 251. seq.* et nuperrime S. V. Martini in: *Versuch einer pragmat. Gesch. des Dogma von der Gotth. Christi, Vol. I. pag. 211. seq.* Keil.

q) Vide Eusebium *VII. 28. seq. Hist.* et Theodorit. *II. 8. haeretic. fab.* in Synodo a. 270. confictus est ab *MALCHIONE,* [aut, vt Theodoreto *l. l.* dicitur, *MALACHIONE,*] presbytero, qui antea Rhetorum scholae apud Antiochenses praefuerat, vt narrat idem Eusebius *VII. 29.* Ex disp. Malchionis quaedam affert Leontius *lib. I. contra Nestor.* [et lib. III. itemque Petrus Diaconus in *libr. de incarnat. ad Fulg. c. 3.* quod vtrumque fragmentum non modo in *Bibl. PP. Paris.* et Baluzii *Collect. Concil.* sed recentioribus etiam temporibus in Mansi *Collect. Concil. tom. I. pag. 1102.* et Gallandi *Bibl. PP. tom. III. pag. 562.* est repetitum. Quemadmodum vero hanc Malchionis disputationem horum duumvirorum aetate adhuc exstitisse, ex his illius fragmentis, ab vtroque seruatis, luculenter adparet; ita eandem Bedae atque Freculphi et Trithemii temporibus adhuc superstitem fuisse, perperam ex eorum testimoniis colligi, bene docuit Lardnerus *l. l. pag. 134.* Neque maiori iure Haymonis aetate eam adhuc seruatam fuisse, ex eius *Hist. eccles. l. 7. cap. 10.* sibi intellexisse visus est Casp. Sagittarius in *Introd. in Hist. eccles. tom. I. pag. 1167.* cum et hic non ex sua mente scripserit, sed Rufini tantum verba in suam epitomen transtulerit]. Confer e recentibus inprimis Tillemontium *tomo IV. Memor. parte II.* [in *vit. Paul. Samos. art. V. pag. 628. seq.* itemque Lardnerum *l. l. lib. I. c. L. part. II. Vol. III. pag. 128. seq.* atque Gallandum in *Prolegg. ad Bibl. PP. tom. III. cap. XVI. pag. XXXIX. seq.* et Io. Godofr. Zeiskii, Rect. Luben. *Pr. de Malchione scholastico, diuinae veritatis vindice. Witteb. 1733. 4.*]

72) Etiam Paulistae vel Pauliani. Interdum vero etiam Paulicianorum nomine, quo alias Manichaeorum secta solet significari, eos fuisse adpellatos, obseruauit Beueregius *Pandect. canon. tom. II. part. II. pag. 87.* Keil.

r) Fragmentum illius Epistolae, ab Eusebio praetermissum, exhibet Baluzius in *Noua collect. Concilior pag. 22.* [et ex illo Mansius *Concil. tom. I. pag. 1002.* atque Gallandus *l. l. pag. 561. seq.* Vterque tamen latinum tantum Leontii, cui fragmentum illud debetur, textum imprimendum curauit, quanquam graecus illius textus dudum publici iuris factus fuerit ex Parisinis quidem codicibus a Feuerlino *Dissert. laud. §. III. pag. 10.* et Bodleianis ab Ehrlichio *Dissert. laud. §. XV.* pag

pag. 558. seq. ex hoc ipso scriptore vna cum Valesii versione repetiit etiam Dom. Mansi *l. l. pag. 1095.* praemissa ei simul versione latina antiquiore,] describitur Paulus iste vt valde superbus et arrogans, et qui concionanti sibi applaudi diligenter et oraria concuti [5]) volebat. Ibidem traditur hymnos, CHRISTO cani solitos, abrogasse ὡς δὴ νεωτέρας καὶ νεωτέρων ἀνδρῶν συγγράμματα, at instituisse mulieres, quae festo Paschatis die *hymnos* in ipsius Pauli laudem in ecclesia canerent [73]), εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐν μέσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῇ μεγάλῃ τῇ Πάσχα ἡμέρᾳ ψαλμῳδεῖν παρασκευάζων, ὧν καὶ ἀκούσας ἄν τις φρίξειεν. Pauli *decem quaestiones* siue *propositiones* cum Dionysii Alexandrini responsione et confutatione editas esse dixi supra *p. 263.* vet. ed. [74]). Sed Epistola, quam sibi a Paulo scriptam Dionysius memorat, vna cum aliis eius scriptis intercidit, et iam Athanasius negat, epistolam Pauli ad episcopos, Antiochiae congregatos, se potuisse consequi, *de Synodis Arimin. p. 915. et 922. tom. I. edit. Lips.* [Laudantur in his eius scriptis nominatim οἱ πρὸς Σαβελλιανὸν λόγοι, quorum fragmentum aliquod superest gr. in collectione quadam testimoniorum, quam Damasceno quidam tribuunt, quod e codice bibliothecae Collegii Claromontani descriptum et a Magno Crusio, Goettingensi olim Theologo, secum communicatum edidit Feuerlinus *Dissert. laud. §. V. pag. 15. seq.* Praeter ea vero non paucae eius sententiae exhibentur etiam in *Contestatione pro clericis Constantinopolitanis* inter Acta Concilii Ephesini in Conciliorum Collectionibus reperiunda, apud Mansium quidem *tom. V. pag. 393.* Omnium vero scriptorum eius Vincentius Lirinensis nullam fere paginam fuisse narrat *Commonit. c. 35. pag. 356.* edit. Baluz. *quae non N. aut V. T. sententiis fucata et colorata* fuerit. *Keil.*

SCYTHIA.

pag. 22. seq.] A Malchione scriptam tradit Hieronymus *cap. 71.* [cuius tamen hac in re fidem parum commoda, vt equidem arbitror, de causa in dubium vocarunt Tillemontius *l. l. pag. 629. in not.* Caueus *l. l. pag. 136.* et Fabricius in *Nott. ad Hieron.* quanquam hic, mutata dein, vt videtur, sententia, in *Bibl. graec. Vol. XI. pag. 346.* Malchionem epistolae huius auctorem agnouerit. Cum enim ipse Eusebius *H. E. l. VII, c. 29.* diserte tradat, nullum episcoporum, qui in concilio aderant, potuisse Paulum erroris sui conuincere praeter Malchionem: profecto admodum credibile sit, hanc etiam epistolam, Synodi nomine scribendam, ipsi commissam fuisse, si vel maxime id non disertis verbis ab Eusebio fuerit admonitum. *Keil.*] De Malchione hoc Menologia 28. Octobr. *Fabr.*

5) De illo more consules Casaubonum *ad Vopisci Aurelianum c. 48.* Matthaeum Larroquanum *lib. I. Aduersarior sacrorum c. 37.* et Io. Baptistam Ferrarium *de veterum acclamationibus et plausu lib. II cap. 7. et 8.* [et quae de eodem ritu obseruauit Lardnerus *l. l. part II. Vol. II. pag. 571. seq.* qui et alios plures ea de re scriptores laudauit, praeter quos efri etiam potest ipse Fabricius in *Bibliograph. antiquar. c. XI. p. 542.* edit. Schaffsh.]

73) Quos nescio, qua auctoritate motus, ab ipso Paulo compositos fuisse narrat Haymo *l. l. pag. 74.* huiusque ipsius, vt videtur, scriptoris fide eidem etiam tribuit Caueus *l. l. p. 135.* *Keil.*

74) Quemadmodum vero, vt ibi dictum est, de Dionysii ad has quaestiones responsionis αὐθεντίᾳ a multis est dubitatum; ita non mirum est, etiam Pauli ipsius quaestiones non minus fuisse suspectas. Inter eos, qui pro suppositis illas habent, vel de earum saltem fide dubitant, inprimis pertinent Valesius in *Annotatt. ad Euseb. pag. 135* Caueus *l. l. pag. 135.* Sam. Basnagius in *Annal. polit. eccles. tom. II. pag. 241.* Du Pin in *Nouv. Bibl. des Aut. eccles. tom. I. pag. 294.* Le Quien in *Dissert. Damasc.* Opp Io. Damasc. praemiss. *II. §. 23* Semlerus *l. l. pag. 250.* et Chr. Franc. Guil. Walchius in *Hist. haer. Vol. II. pag. 72. et 85.* Contra vero Moshemius in *Commentar. de rebus Christian. ante Constant. M pag. 707.* quaestiones quidem Pauli ipsius esse minime dubitat, respon-

SCYTHIANUS t), Saracenus 75), Manichaei anteambulo 76), discipulum habuit TEREBINTHUM 77), qui alio nomine deinde [u] BUDDAM u) se vocauit 78), scripsitque ei 79) (hoc est ab eo dictatos) quatuor libros, vnum *Mysteriorum*, alium *Capitulorum*, tertium

sponsiones vero non a Dionysio, sed ab alio quodam ex illis, quibuscum Paulus disputauerit, profectas esse statuit; eodemque modo Schroeckhius etiam *l. l. pag* 393. nondum dicit demonstratum esse, cur quaestiones illae non possint pro genuino Pauli foetu haberi. *Keil.*

t) Hunc Scythianum Manetis adhuc aetate vixisse non dubito, licet aetate ac senio eum praecesserit. Neque obstat quod Apostolorum temporibus propiorem faciunt veteres quidam [nimirum Archelaus *l. l.* § 51. et Epiphanius LXVI, 3. qua de re vid. quae bene obseruarunt Tillemontius *Memor. eccles. tom. IV. part II. Not. 2. ad art. de Manich. pag.* 950. et Beausobrius *Hist. crit. de Manich. tom. I. pag.* 25.] aut eum Manete confundunt, [quod nominatim faciunt Theodoret. *haer. fabul l. I. cap.* 26 et Suidas in voc. Μάνης. *tom. II. pag.* 491. edit. Küst. neque a vero prorsus abhorrere videtur Lardnero *l. l. part. II. Vol. III. l. I. c. LXIII. pag.* 493. praeterque hunc alii quoque defendere ac eum temporum ratione conciliare voluerunt, de quo vid. Basnag. *l. l* et Io. Chr. Wolfium in *Manichaeismo ante Manich. pag.* 219.] Certe ex Manetis Epistola ad Scythianum fragmentum a me infra afferetur. Nec assentior Pearsonio, qui *pag.* 116. *ad Symbolum* Zaranem Scythiano iuniorem facit, et Manichaeorum familiae inserit. Quin imo fuit Zaranes antiquus legislator Persarum ac Magus, Pythagora antiquior, aliis Zarades vel Zaratus. Vide Tollii *Itin Italicum p.* 135. [et Huetii *Demonstr. Euang. Propos. IV. c.* 3. §. 2. *p.* 152. et *p* 438. *seq.*]

75) Hunc fuisse eum, constanter tradunt Cyrillus Hieros. *Catech. VI* §. 22. Epiphan. *LXVI. 1.* Photius *contr. Manich. l. I. c.* 12. (qui tamen eum genere tantum Saracenum, patria autem Aegyptium fuisse defendit) et Archelaus *in Disp. c. Man.* §. 52 licet hic eum paulo ante § 51. Scythium adpellet, de quo viri illius errore vid. quae contra Tillemontium monuit Beausobrius *l. l. lib. I. c.* 2. §. 1. *tom. I. pag* 24. cuius hac de re statuendi ratio multo profecto potior mihi esse videtur coniectura, a Walchio in *Hist. haer. Vol. I. pag.* 705. proposita, quia praeter omnem historiae fidem duos forsan Scythianos, priorem alterum, alterum posteriorem fuisse existimat. *Keil.*

76) De quo vid. quae Basnagius monuit in *Animadu. Serapionis libr. contr. Manich. tom. I. Thesaur. monum. eccl.* praemiss. *p.* 38. *seq. Keil.*

77) Quod quanquam ab Epiphanio LXVI, 3. traditur, tamen Manetis potius, quam Scythiani discipulum hunc Terebinthum vel Buddam habendum esse, non sine causa statuerunt Lardnerus *l. l. pag.* 493. et Beausobrius *l. l pag* 63. Vt enim alia nunc taceam, quae eum Scythiani discipulum fuisse minime patiuntur, constanter etiam a reliquis veterum scriptorum Buddas iste inter Manetis discipulos refertur. *Keil.*

u) Buddas nomine apud Indos notari sapientem, scribit Andreas Mullerus Greiffenhagius in *Observationibus Sinicis p.* 16. Et fuit eo nomine in India vir sapiens antiquissimis temporibus, vnde Indorum Philosophos τοῦ Βουττᾶ παραγγέλμασιν obsequentes, eumque vt Deum venerantes memorat Clemens Alex. *I. Strom. pag.* 305. Illum cum Manetis Magistro perperam confundit Vossius *p.* 7. *libri de sectis Philosophor.* Manetem gente Brachmanem siue Indum fuisse, tradit e Cedreno Suidas. [Quod fortasse ideo suspicati sunt traditionis huius auctores, quod doctrinam eius cum Brachmanum decretis multum similitudinis habere deprehenderent; vnde Ephraem quoque Syrus Manichaeorum haeresin ab Indorum disciplina manasse tradit, de quo vid. Assemanni *Bibl. Orient. tom I. pag.* 122. At caeteri scriptores antiqui eum constanter dicunt Persam fuisse, quod quomodo intelligendum sit, bene docuit Beausobrius in *Histoir. de Manich. lib. I. c. 6. tom. I. pag.* 66. *Keil.*

78) Quo tamen nomine sumendo eum non tam aliud sibi nomen tribuisse, quam graecum potius τερέβινθος vocabulum in chaldaicum Butm conuertisse, post Hydium in *Histor. relig. vet. Persar. cap.* 21. *pag.* 280. et Bochartum in *Geogr. sacr. P. II. cap.* 28. *pag.* 527. pluribus demonstrauit Beausobrius *l. l. pag.* 54. *seq.* eoque ipso omnia, quae veteres de mutationis nominis istius causis narrarint, vanitatis argui, iure suo monuit. *K.*

79) Sunt haec ipsa Archelai verba, in *Act. Disp. c. Man.* §. 52. haec de Scythiano tradentis:

tium *Euangelium*, et nouissimum omnium *thesaurum*, vt legas in Actis Archelai cum Manete *pag. 96.* quae et ipsa inscribuntur *thesaurus verus*, veluti quae falso illi opponantur. Eorundem quatuor librorum mentio apud Cyrillum Hierosol. *Catechesi VI. pag. 57.* Epiphanium *LXVI. 2.* Socratem *lib. I. c. 22.* Hist. Suidam in Μάνης. Cedrenum, et Photium *lib. I. c. 12.* contra Manichaeos, cuius verba dedi in *Codice Apocrypho Noui Test. pag. 141.* Magiae, Astrologiae et artis medicae peritum et magicis libris sedulum testatur Epiphanius *tom. I. pag. 620.* adde *629. seq.* [His ipsis vero aliisque pluribus de caussis virum hunc Christianis annumerari posse post Cyrill. Hierosol. *l. l.* dubitauit Walchius in *Hist. haer. l. l. pag. 707.* At eum vtique Christianum fuisse, bene demonstrauit Beausobrius *l. l. p. 44. seq.* *Keil.*]

MANES siue v) MANICHAEUS, cuius haeresis circa annum Christi 278. erupit

Discipulum autem habuit quendam, nomine Terebinthum, qui scripsit ei quatuor libros etc. Id autem Fabricius cum aliis ita voluit intellectum, Scythianum quidem libros istos dictasse, Terebinthum vero litteris eos excepisse; inque ea re non omnino male statuisse videtur, si quidem res ex Archelai mente aestimetur. Etenim paulo post §. 53. eosdem libros diserte Scythiano tribuit, qua in re secum consentientes etiam habet Cyrillum *Catech. VI. §. 22.* et Epiphan. *LXVI. 3.* atque Photium contr. Manich. *l. I. c. 12.* Socrates tamen non dubitauit libros istos Terebintho potius adscribere *l. I. c. 22.* eundemque secutus etiam est Suidas in voc. Μάνης et Cedrenus in *Comp. Histor. pag. 213.* vnde nonnulli in hanc suspicionem sunt deducti, vt Scythianum quidem libros istos composuisse, Terebinthum autem nouis eos erroribus locupletasse statuerent, quam coniecturam proposuit Thom. Ittigius in *Dissert. de haeresiarch. sect. II. c. 10. §. 8. pag. 191.* probauitque etiam Io. Geo. Walchius in *Histor. eccles. N. T. Sec. II. c. IV. sect. I. §. 26. pag. 879.* Quoniam vero hos ipsos libros Manes etiam suis exhibuisse dicitur, huic eos vindicare maluerunt Beausobrius *l. l. p. 46.* et Lardnerus *l. l. pag. 495.* *Keil.*

v) Manes Chaldaica siue Babylonica lingua מאן σκεῦος significat, monente Epiphanio *LXVI. 1.* Persica lingua, vt scribit Photius *l. I. c. XII.* sonat τὸν οἷον ὁμιλητικὸν καὶ πρὸς διάλεξιν δραστήριον. Sic et Cyrillus Hierosol. *Catech. VI. 13* Quam tamen significationem hodie in lingua Persica ignorari notat Thomas Hyde *pag. 284. Historiae rel. veterum Persarum.* Qui *p. 281.* probat significationem vocabuli Persici *Mani*, quo *pictor* denotatur, et Manetem artem pictoriam exercuisse contendit, [quod tamen ab Hydio ibi defensum fuisse negat Walchius in *Hist. haer. Vol. I. pag. 692.*] Latinis antiquis *Manum* bonum est, de quo Vossii *Etymologicum in Manes.* Sed hoc nihil ad Manetem siue Manichaeum, quod nomen sibi imposuisse illum haeresiarcham ex Hebraico מנחם, vt *paracletum* se iactaret, affirmant Iacobus Usserius in *Annalibus* ad A. M. 3232. et Gatakerus *Aduersar. Miscell. c. 35.* Phrygium etiam nomen *Manes*, de quo Casaubonus *XIII. ad Athenaeum.* At pro Manete siue Manichaeo a discipulis suis vocabatur *Mannicheus*, quasi manna fundens, (non a *mannacha* [מנחה] requies, vt eidem Hydeo persuasum.) Vide Augustin *XIX 22. in Faustum* [itemque *adv. haer. §. 46.*] et Fulleri *II. 18. Miscell.* Neque tamen verisimile est, in Codice Iustinianeo *leg. 4. de Haereticis et Manichaeis* pro verbis *Manichaeos seu Manichaeas vel Donatistas meritissima seueritate persequimur*, legendum esse *Manichaeos seu Manicheos*, vt nuper coniiciebat Nobilissimus et sagacissimus Bynkershoeckius in Obseruat. Iuris Romani. Nam ne vrgeam, in Basilicis etiam legi Μανιχαίας et in aliis etiam legibus vt *lib. XVI. Cod. Theodos. tit. 5. l. 7. si qui Manichaeus Manichaeae:* non possum mihi persuadere, Imperatorem recepto ac notissimo Manichaeorum nomini aliud affectatum et admiratoribus eius solis probatum addere voluisse. [His iisdem vero de caussis illa Bynckershoeckii coniectura dudum improbata atque reiecta est partim a Christfr. Waechtlero in litteris ad I. B. M. insertis *Actis Erudit. Lips. a. 1710. m. Febr. pag. 73. seq.* et repetitis in Eiusd. *Opusculis, a Chr. Henr. Trotzio Trai. ad Rhen. 1733. 8.* editis *pag. 470. seq.* partim ab Hermenegildo Personaco in *Animaduers. In priores quatuor libros Obseruationum Iuris Romani Cornelii van Bynckershoeck libro*, (*Neap. 1745. 4*) *cap. 2. pag. 6. seq.* Et quanquam nuper denuo plausum

erupit[80]), vt fupra in Archelao notaui, acceptis fibique magnam [?] partem vindicatis [w]) Scythiani libris varia et ipfe fcripfiffe a veteribus traditur, vt funt:

Λόγος περὶ πίστεως, ex quo fragmentum apud Epiphan. *tom. I. pag. 630. LXVI. 14.* [Hunc

plaufum tulerit Gebaueri in *Nott.* legi illi in edit. Corp. Iur. Gebauero-Spangenbergian. *tom. II.* fubiectis, tamen ne nunc quidem probari potuit viro doctiffimo, qui Operis illius cenfuram perdoctam fcripfit in *Nov. Biblioth. germ. vniu. Vol. L. part. I. pag. 79.* quemque Ictiffimum Cramerum, Kilonienfem, fuiffe comperimus. Caeterum plura de hoc nomine variisque virorum doctorum de vitius ac deriuatione fententiis vid. apud Beaufobrium *l. l. lib. I. cap. VI. tom. I. pag. 69. feq.* Lardnerum *l. l. lib. I. c. LXIII. fect. II. §. 1. pag. 460. feq. Vol. III. part. II.* et Chr. Guil. Franc. Walchium in *Hiftor. haer. Vol I. pag. 690. feq. Keil.*] Caeterum Diogenis feruus etiam dictus Manes, tefte Laërtio *VI. 55.* Seneca *cap. 8. de tranquill.* et Aeliano *XIII. 28. Hift.* et frequens hoc nomen in feruis, vt notatum praeclarae eruditionis viro Hadriano Relando *parte II. diff. mifcellan. pag. 193 feq.* cui adde Menagium *ad Laërt. V. 55. et VI. 55.* [Ex hoc ipfo vero, quod nomen hoc in feruis apud Graecos admodum fuerit vfitatum, factum effe fufpicatur Lardnerus *l. l. pag. 469.* quod fcriptores chriftiani haereticum hunc feruum olim fuiffe dixerint, id quod fcriptores orientales prorfus latuit; eandemque coniecturam nuper etiam repetiit Foucherius in *Praef. de doctrina Manetis*. Vid. Kleukeri *Anhang z. Zend-Avefta, Vol. I. part. II. pag. 187.* Qua de re fi quis certi quid decernere velit, omnia inde pendebunt, vt prius definiatur, verum in hac omni haeretici huius hiftoria Graecis, an vero Orientalibus, qui quidem maximam partem prorfus diuerfa de illo narrant, maior fides habenda effe videatur; de quo quid a viris doctis in vtramque partem fuerit difputatum, fi quis vno quafi obtutu cognofcere, atque ipfas etiam vtriusque generis fcriptorum diuerfitates paulo diligentius enarratas videre cupiat, ei inprimis adeundus eft Walchius *l. l. pag. 649. feq. Keil.*] Verum Manes proprium Haeretici nomen fuerit, video dubitantes Pearfonium *p. 116 ad Symbolum Apoft.* et Guil. Beveregium, doctiffimum epifcopum nuper Afaphenfem, *notis ad Canonem 95. Trullanum pag. 163. feq.* quoniam in Oriente quilibet Haereticus *Min* fiue *Minaeus*, et apud Arabes mendax *Man* appellatur. Et Epiphanius atque Auguftinus [itemque Cyrill. *Catech. VI, 13.* et Socrates *H. E. l. I. c. 22.*] aliud etiam nomen Manetis *Cubricum* [vel *Corbicium*, vt Archelao dicitur *Act. c. 53.* aut, vt apud Auguft. *de haeref. cap. 46.* iudice quidem Cotelerio in *Monum. eccl. graec. tom. I. pag. 799.* per fcribarum errorem enunciatur, *Vrbicum*, de quo nomine etiendus etiam Petauius *de Incarn. lib. I. cap. 4. n. 12.*] memorant, (קב־ריקא σκεῦος κενὸν vel קב רוחא σκεῦος τοῦ πνεύματος, vt *Manichaeus* מאן חיא σκεῦος τῆς ζωῆς ex fententia Steph. le Moyne pag. 634. ad Varia Sacra) de quo eundem Fullerum, fi placet, confules, [itemque Beaufobrium, qui *l. l. pag. 67.* eum *Carcubium* potius ab vrbe natali *Carroub*, dictum fuiffe contendit, indeque vocabulum iftud *Cubricus* per errorem ortum effe ftatuit.] Sed nec defunt, qui a Manete demum (quod nomen a *μανία* deriuant fcriptores graeci ecclefiaftici, et *μανιῶδες ὄνομα* vocat Epiphanius *LXVIII. 3.*) factum effe putant, vt *Minaeus* pro haeretico et pro mendace *Man* ufurpetur. Vide Ioannis Wulferi *theriacam Iudaicam p. 100.* Certe veterum confenfus vix videtur pati, vt Manetis nomen fiue Manichaei, proprium haerefiarchae fuiffe dubitemus. Adde Scaliger. *ad Eufeb. num. MMCCXCIII.*

80) Imo vno faltem anno prius, nimirum 277. eam erupiffe, plerorumque eft fententia, cuius rationes imprimis cognofci poffunt ex Pagi *Critic. Baron. ad an. 277. §. 6.* quanquam dubito equidem, eam certo defendi poffe, cum non eadem de viri huius natiuitate mortisque eius tempore a fcriptoribus antiquis tradantur: hincque recentiorum etiam de tempore eius conftituendo admodum variae et diuerfae funt fententiae, quas omnium diligentiffime enarrarunt Lardnerus *l. l. pag. 478. feq.* et Walchius *l. l. pag. 724. feq.* Keil.

w) Archelaus *Actis cum Manete p. 98.* [c. 53. vbi *tunc*, inquit, *affumit illos libellos et transfert eos; ita, vt multa alia a femetipfo infereret eis, — nomen vero libellis proprium adfcribit, prioris nomine deleto, tanquam fi eos folus ex femetipfo confcripferit.*]

[Hunc librum e scriptis Manetis esse expungendum, fragmentumque illud, quod in Epiphanio cum Cauco *Hist. litter. scriptt. eccles. tom. I. pag. 139.* sibi reperisse visus est noster, non ex hoc, sed *mysteriorum* potius libro fuisse desumtum, locumque Epiphanii male intellectum, bene, meo quidem sensu, docuit Beausobrius *l. l. pag. 427.* hincque merito Lardneri quoque ea in re plausum tulit, *l. l. pag. 496.* Huius igitur scripti loco commemorandum potius erat

Τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, quod diserte ipsi tribuunt Cyrillus *catech. VI. 22.* itemque Photius Cod. LXXXV. et *contr. Manich. l. I. c. 12.* aliique plures, videturque idem esse cum illo, quod alii dicunt τὸ ζῶν εὐαγγέλιον. Hunc autem librum, vt Cyrillus quidem et Petrus Siculus diserte monent, non de rebus a Iesu gestis exposuisse, sed Euangelii tantum nomen prae se tulisse; ita Beausobrius falsas Manetis reuelationes id complexum, linguaque Persica conscriptum fuisse statuit *l. l. pag. 48.* in quo tamen non sine causa repugnauit ei Lardnerus *l. l. pag. 497. seq.* et de quo dubitauit etiam Semlerus in *Introd. ad Baumgart. Polem. Vol I. pag. 111. not. 61.* Walchius vero in *Histor. haer. Vol. I. pag. 721.* librum hunc eundem iudicat cum libro *Erteng* vel *Arzeng*, a scriptoribus orientalibus laudato, pulchrisque ex eorum narratione imaginibus condecorato. *Keil.*]

Μυστήρια, liber sectionibus siue τμήμασι λόγων XXII. pro numero litterarum Alphabeti Syriaci diuisus et fortassis syriace scriptus. Epiphan. *LXVI. 13.* [in quem Epiphanii locum vid. quae commentatus est Beausobrius *tom. I. pag. 221. seq.*] In illo instituit euertere Legem [81]), ac Prophetas. Vide formulam receptionis siue anathematismos Manichaeorum in Iac. Tollii *itinere Italico pag. 142.* et Petrum Siculum *pag. 20.* [At illa legis et prophetarum euersione non totum hunc librum fuisse absolutum, sed Manetis potius de duplici rerum omnium principio doctrinam exposuisse, ex Tito Bostrensi, qui librum istum refutauit et syriaco sermone scriptum fuisse tradidit, pluribus demonstrauit Beausobrius *l. l. pag. 48. seq.* et *pag. 427. seq.*] Ab hoc mysteriorum libro diuersam τὴν τῶν κεφαλαίων βίβλον [82]), vna cum aliis Manichaeorum libris reiicit Timotheus presbyter CPol. *de iis, qui ad ecclesiam accedunt*, vbi etiam memorat librum τῶν εὐχῶν siue precum [83]), atque, cuius etiam apud Petrum Sic. et in formula receptionis mentio, τὴν τῶν Γιγάντων πραγματείαν [84]), quam oppugnauerat Heraclianus, teste Photio, vbi ἡ γιγάντειος βίβλος vocatur Cod. LXXXV.

Θησαυρὸς ζωῆς. Memorat formula receptionis et Epiphan. *ibid.* Ex libro septimo thesauri verba quaedam producit Augustinus *libro de natura boni contra Manichaeos cap. 44.* [itemque

81) Hanc enim vna cum omnibus V. T. libris diserte reiecit, hosque ex diaboli inspiratione profectos esse statuit: de qua eius et asseclarum sententia omnium diligentissime exposuerunt Beausobrius *l. l. lib. I. cap. III. tom. I. pag. 269. seq.* et Lardnerus *l. l. I. cap. LXIII. part. II. Vol. 3. pag. 637. seq.* *Keil.*

81) Quem librum Beausobrius quidem *l. l. pag. 48.* praecipua doctrinae Manichaeorum capita continuisse, eundemque cum *Epistola fundamenti*, quae dicitur, fuisse suspicatur. *Keil.*

82) De quo vid. eundem Beausobrium *l. l. pag. 432.* *Keil.*

83) De cuius libri argumento varia suspicati sunt Beausobrius *l. l. pag. 428.* Semlerus *l. l. pag. 277. in not.* et Moshemius in *Commentar. de rebus Christianor. ante Constant. M. pag. 767.* In Anathematismis Goari vitiose sic inscriptus fuisse dicitur: ἡ τῶν πάντων πραγματεία. *Keil.*

[itemque auctor libr. *de fide contr. Manich. c. 14. 15.* quem tamen locum spurium esse docet Beausobrius *tom. II. pag. 387. seq.*] Meminit etiam *lib. 1. Actor. cum Felice cap. 14.* [atque Photius cod. LXXXV. et *contr. Manich. l. 1. §. 12.* in quorum locorum priore τὰς Θησαυροὺς commemorat, ab Heracleano confutatos.]

Μικρὸς Θησαυρός. Epiphan. loco laudato, [quem librum non sine causa superioris epitomen exhibuisse iudicant.]

[?] Περὶ Ἀστρολογίας. *id.* [Hunc tamen in huius libri inscriptione commemoranda Astrologiam cum Astronomia perperam confudisse statuit Beausobrius *l. l. pag. 429.*] Astrologiae iudiciariae studium Manichaeis tribuitur in praefat. Arab. ad Concil. Nicaen. Confer Augustin. *IV. 3. Confess. et V. 7 VII. 6.*

Epistola ad Marcellum, virum illustrem, cum Marcelli responsione apud Epiphanium exstat LXVI. 6. ex *Actis Archelai cum Manete p. 6. edit.* Zaccagnii. [quam epistolam mirum profecto est, Beausobrium, αὐθεντίαν horum Actorum acriter, vt supra diximus, impugnantem, tamen genuinam iudicare, *l. l. pag. 94. seq.* Lardnero contra *l. l. pag. 502. seq.* multa de ea dubia excitante.]

Epistola fundamenti scripta ad aliquem, quem dilectissimum fratrem vocat. Eam singulari libro confutauit S. Augustinus, cui tota passim inserta legitur [84]). Vide et eiusd. Augustini *Acta cum Felice Manichaeo* [qui, cum Augustino certaturus, hanc epistolam ex omnibus, qui magistratus iussu ablati ipsi erant, codicibus, vnam sibi reddi volebat, *ista enim*, inquiens, (*l. II. c. I.*) *epistola fundamenti est, quod et sanctitas tua bene scit, quod et ego dixi, quia ipsa continet initium, medium et finem.*] et lib. *de natura boni c. 42. 46.* etc. Germanice illam Epistolam exhibet Godofredus Arnoldus in *Historia siue Apologia haereticum tom. IV. p. 54. seq.* Incipit his verbis: *Manichaeus Apostolus Iesu Christi* [x]), *prouidentia DEI Patris. Haec sunt salubria verba ex perenni ac viuo fonte, quae qui audierit et eisdem primum crediderit, deinde quae insinuant custodierit, nunquam erit morti obnoxius, verum etiam aeterna et gloriosa vita fruetur. Nam profecto tantus est iudicandus, qui hoc diuina instructus cognitione fuerit, per quam liberatus in sempiterna vita permanebit. De eo, dilectissime frater, audisti, de quo mihi significasti, dicens, nosse te cupere* etc. [Lardnerus *l. l. pag. 503.* hanc epistolam eandem iudicat cum epistola ad Patricium a Iuliano in Augustini *Oper. imperf. l. III. c. 156.* et *l. IV. c. 109.* commemorata.]

Ἐπιστολῶν βιβλίον siue ὁμάς. Vide formulam receptionis apud Tollium *pag. 142.* [itemque Cotelerium Clem. Recogn. *l. IV. c. 27.* et Timotheum in Meursii *Var. Diu. pag. 117.*] Petrum Siculum *p. 30.* [Ex his epistolis praeter iam laudatos nominatim etiam saepe a Iu-

84) Imo non totam, sed eius tantum initium Augustinum ibi exhibuisse, non temere iudicat Lardnerus *l. l. pag. 500.* Videtur enim libri magis, quam epistolae spatium impleuisse: quare inde etiam Augustinus eam librum adpellat *cap. 5.* eamque totum paene quod credant Manichaei, dicit continere. *Keil.*

x) Simile et aliarum eius Epistolarum exordium fuisse testis Augustinus *XIII. 4. contra Faustum.*

a Iuliano *l. l.* commemoratur epiſtola ad filiam Menoch, quam Auguſtinus, antequam eius a Iuliano mentio fuiſſet iniecta, ſe prorſus dicit ignoraſſe.]

Ἡ τῶν Ἀποκρύφων καὶ ὁ τῶν ἀπομνημονευμάτων βίβλος, *id.* [Priorem librum Caueus in *Hiſt. litt. ſcript. eccleſ. tom. I. pag.* 142. reconditiores Manichaeorum ritus, praeſtigias et religionis myſteria putat continuiſſe; poſteriorem autem dictorum factorumque Manetis commentarios complexum eſſe cum Tollio exiſtimat, conſentiente ipſi ea in re etiam Beauſobrio *l. l. pag.* 430. qui huius atque epiſtolarum libri iacturam magnopere dolet. Lardnerus vero *l. l. pag.* 507. librum hunc pro ſpurio habet, eumque a Manetis inimicis ipſi ſubiectum fuiſſe ſtatuit.

Praeter hos vero libros *Philoſophiam* quoque Manetem ſcripſiſſe, in linguam Perſicam a ſe conuerſam tradit Ibn Shanna apud Th. Hyde *de religione veter. Perſarum pag.* 283. ſimiliterque Photius etiam *contr. Manich. l. I. c.* 8. itemque formulae Coteleriauae, (*pag.* 375.) et Tollianae (*pag.* 148.) auctor, fragmentum aliquod, nulla tamen libri, quo legatur, mentione addita, referunt, Manetis ſententiam aliquam exhibens, qua Chriſto magis ſe miſericordem eſſe profitetur, cum ſe coram hominibus abnegantes fidemque pro ſalute mentientes non, vt ille, iterum ſit abnegaturus, ſed blande potius et hilare recepturus; quod tamen fragmentum pluribus de cauſis falſitatis arguit Beauſobrius *tom. II. pag.* 796. *ſeq.* aſſentientem ſibi ea in re nactus quoque Lardnerum *l. l. pag.* 506. Denique Alex. Lycop. *contr. Manich. pag.* 29. mentionem etiam iniicit ſermonis cuiusdam Manetis *de ſupplicio crucis*, de quo tamen non conſtat, vtrum peculiaris fuerit liber, an in alio eius libro obuius ſermo.

Hos autem Manetis libros nonnulli propter Auguſtini locum *libr. XIII. contr. Fauſt. cap.* 17. Perſica lingua putarunt conſcriptos fuiſſe; at ſyriace potius vel chaldaice eos ſcriptos fuiſſe, cum diſerte teſtatur Titus Boſtr. *contr. Manich. lib. I. pag.* 99. tum alia etiam ſuadent, de quibus vid. Walchii *Hiſt. haereſ. Vol. I. pag.* 724. *Keil.*]

Legis Chriſtianorum libros a Manichaeo corruptos teſtatur Archelaus [*c.* 54.] *p.* 99. [itemque Titus Boſtr. *contr. Manich. l. III. pag.* 139. et Leo M. *Serm. V. in Epiph. cap.* 4.] quanquam, Photio *l. I. pag.* 9 *ſeq.* teſte, Manichaei in textu ipſo ſacro non multa immutarunt, τοῖς ῥήμασι μὲν καὶ ὀνόμασιν οὐδὲν μέγα παραλλάττοντες οὐδὲ κατακιβδηλεύοντες τοῦ λόγου τὸ σχῆμα (καθάπερ Οὐαλεντῖνος καὶ ἕτεροι.)‥ τὰ ῥητὰ μηδὲ παρενθήκαις μηδὲ προσθήκαις ἀναιδῆν λυμαινόμενοι. [Quare quae de corruptis a Manichaeis N. T. libris dixere Archelaus, Titus et Leo *ll. cc.* non de ipſorum librorum corruptione, ſed de argumenti potius illorum deprauatione, in peruerſa eorum interpretatione et iniquo de iis iudicio illa potiſſimum conſpicua, intelligenda eſſe recte monuerunt Fabricius in *Cod. pſeudep. N. T. tom. I. p.* 306. et Lardnerus *l. l. pag.* 712. *ſeq.* cum quibus conferri etiam poſſunt Beauſobrius *l. l. l. II. c.* 1. *pag.* 341. *ſeq.* vbi ſingulorum quorundam locorum deprauationis culpam nominatim ab iis amouere ſtudet, et Walchius in *hiſt. haereſ. Vol. I. pag.* 740. itemque Michaelis in *Introd. in libr. N. T. Vol. I.* §. 49. *pag.* 305. *ſeq.* edit. 3tiae] Verum corruptos eſſe libros ſacros Noui foederis calumniabantur

bantur, e quibus nonnullos plane repudiabant, vt Acta Apostolorum et quasdam ex illa secta epistolas, etiam catholicas [85]), Petri praesertim, vt qui CHRISTUM abnegasset. Idem Photius *lib. I.* et Augustinus *de vtilitate credendi c. 2. et 3.* adde Rich. Simonis *Hist. Crit. N. T. lib. I. pag. 7. seq.* et Io. Millium in *prolegomenis ad Nouum foedus, num. DCCXXVI. pag. 69.*

[P] *Fragmenta quaedam* [y]) *ex Epistolis Manetis* [z]) *siue Manichaei.*

Ex cod. Collegii Ludouici Magni Soc. Ies. Parisiis, in quo multa veterum Patrum testimonia congesta sunt aduersus eos, quae vnam duntaxat in Christo naturam confitentur, Cap. vlt.

Μάνου Πέρσου ἐκ τῆς πρὸς Σεβηνὰν αὐτοῦ ἐπιστολῆς.

Μία τοῦ Φωτός ἐστιν ἁπλῆ καὶ ἀληθὴς ἡ φύσις, καὶ μία αὐτοῦ ἡ ἐνέργεια. τὸ φῶς γὰρ ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐκ ἔλαβεν· οὐ γὰρ οὐσίας ἥψατο σαρκὸς, ἀλλὰ ὁμοιώματι καὶ σχήματι σαρκὸς ἐσκιάσθη, ἵνα μὴ κρατηθῇ διὰ τῆς οὐσίας τῆς σαρκὸς καὶ πάθῃ καὶ φθαρθῇ, τῆς σκοτίας φθειρούσης αὐτοῦ την ἐνέργειαν τὴν φωτεινήν. πῶς οὖν ἔπαθε, μήτε τῆς κακίας κρατουμένης, μήτε τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ σκοτισθείσης;

Manis Persae ex epistola ad Zebenam. Vna lucis est simplex et vera natura, et vna eius operatio. Lux enim in tenebris lucet, et tenebrae eam non comprehenderunt. Non enim essentiam carnis attigit, sed similitudine et figura carnis fuit obumbrata, ne comprehenderetur ab essentia carnis et pateretur ac corrumperetur, tenebris operationem lucis corrumpentibus. Quomodo igitur passa esset, cum nec malitia eam comprehenderit, neque operationem eius tenebrae obscurauerint?

85) Dubito equidem, eos vllum aliquem librum N. T. apertius dici posse altero repudiasse. Etenim certo sensu omnes dici possunt recepisse, id quod bene demonstrauit Larduerus *l. l. cap. LXIII. §. 4. part. II. Vol. III. pag. 652. seq.* sed alio item sensu omnes quoque dici possunt reiecisse, quippe cum de omnibus parum honorifice statuerint. Nam Euangelia quidem neque a Iesu, neque ab Apostolis, sed longo post horum aetatem tempore ab ignoti nominis hominibus, iisque Semi-Iudaeis scripta, Apostolisque falso subiecta fuisse indicarunt: reliquos autem libros multis in locis a fraudatoribus dixerunt interpolatos fuisse, hincque ea tantum probarunt, quae cum ipsorum placitis conuenirent, reliqua autem fraudatoribus istis tribuenda esse dictitarunt, hincque nullum librum talem dici possunt recepisse, qualem catholica ecclesia habebat; qua de re inprimis legenda sunt, quae disputarunt Moshemius in *Comment. de rebus Christian. ante Constant. M. pag. 749. seq.* Ioh. Dau Heilmannus in *Epist. de auctoritate libror. N. T. apud Manichaeos*, inserta *Opuscul.* eius ab Ern. Iac. Danouio editor. Vol. *I. pag. 75. seq.* et Chr. Franc. Guil. Walchius in *Histor. haeres. Vol. I. pag. 736. seq.* Ex his vero sponte iam iudicari poterit, quo iure a nonnullis fuerit dubitatum, vtrum Manes et asseclae eius inter Christianos sint referendi, nec ne; de quo efrenda sunt, quae scripserunt Beausobrius *l. l. l. I. cap. 7. §. 3. pag. 82. seq.* Lardnerus *l. l. pag. 509. seq.* et Walchius *l. l. pag. 710. seq.* *Keil.*

y) Haec fragmenta ad doctissimum virum Io. Ernestum Grabium cum magna harum litterarum iactura nuper die XIV. Nouembris anno 1711. extinctum missa pridem Parisiis a R. P. Michaële le Quien, beneuole mecum communicauit quondam Collega meus honoratissimus *Io. Fridericus Winklerus*, in Gymnasio Hamb. Orientalium linguarum Professor, pietatis atque eruditionis laude celebratissimus.

z) Vti nomen Haeresiarchae in nominandi casu iam Manes est, iam Manichaeus, sic in genitiuo reperio non tantum Manis, Μάνεντος, et Manetis, sed etiam *Manae*, vt in veteri versione Actorum Archelai *p. 23.*

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς.

Ἁπλῆ φύσις οὐκ ἀποθνήσκει, καὶ σκιὰ σαρκὸς οὐ σταυροῦται. μίαν οὖν ἔχων ἔμεινε τὴν φύσιν καὶ ἐνέργειαν τὸ φῶς μηδὲν παθοῦσαν τῷ ἐπισκιάσματι τῆς σαρκὸς οὐκ ἔχοντι φύσιν κρατουμένην.

Eiusdem ex eodem Epistola. Simplex natura non moritur, et vmbra carnis non crucifigitur. Perpetuo igitur vnam naturam et vnam operationem lux habere perseuerauit, nihil patientem ab vmbra carnis, quae naturam neutiquam comprehensam tenet.

Ex cod. Regio Parif. MMCCCLXXVIII. ad calcem operum S. Nicephori CPol.

Μάνου ἐκ τῆς πρὸς Σκυθιανὸν ἐπιστολῆς. ἐν ἑτέροις δὲ Βαλεντίνου τοῦ διδασκάλου Μάνεντος ἐπιγέγραπται.

Ὁ δὲ τοῦ ἀιδίου φωτὸς υἱὸς τὴν ἰδίαν οὐσίαν ἐν τῷ ὄρει ἐφανέρωσεν, οὐ δύο ἔχων φύσεις, ἀλλὰ μίαν ἐν τῷ ὁρατῷ καὶ ἀοράτῳ.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Κόδαρον Σαρακηνὸν ἐπιστολῆς.

Ἰουδαίων βουλομένων ποτὲ λιθάσαι τὸν Χριστὸν καὶ τῆς παρανομίας αὐτῶν τὴν τόλμαν εἰς ἔργον ἀγαγεῖν, ἔδειξε σαφῶς τὴν αὐτοῦ οὐσίαν ὁ τοῦ ἀνωτάτω φωτὸς υἱός, καὶ μέσος αὐτῶν διελθὼν οὐχ ὡρᾶτο· ἡ γὰρ ἄϋλος μορφὴ συσχηματισαμένη τὸ εἶδος τῆς σαρκός, ὁρατὴ μὲν οὐκ ἦν, ἐψηλαφᾶτο δὲ οὐδαμῶς, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν κοινωνίαν τὴν ὕλην πρὸς τὸ ἄϋλον, εἰ καὶ σαρκὸς ὡρᾶτο μορφή.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Ὀδδᾶν ἐπιστολῆς.

Τῶν Γαλιλαίων δύο φύσεις ὀνομαζόντων ἔχειν τὸν Χριστόν, πλατὺν καταχέομεν γέλωτα, οὐκ εἰδότων, ὅτι ἡ οὐσία τοῦ φωτὸς ἑτέρᾳ οὐ μίγνυται ὕλῃ, ἀλλ᾽ ἔστιν ἀκραιφνής, ἑνωθῆναι ἑτέρᾳ οὐσίᾳ μὴ δυναμένη, κἂν δοκῇ ταῦτα συνῆφθαι. ἡ δὲ τοῦ Χριστοῦ προσηγορία ὄνομά ἐστι καταχρηστικόν, οὔτε εἴδους, οὔτε οὐσίας ὑπάρχον σημαντικόν, τὸ δὲ ἀιώτατον φῶς τοῖς ἑαυτοῦ συνουσιούμενον ἔδειξεν ἑαυτῷ ἐν τοῖς ὑλικοῖς σώμασι σῶμα, μία ὂν αὐτὸς φύσις τὸ πᾶν.

Manis ex Epistola ad Scythianum (in aliis inscribitur: Valentini, qui Manis magister aa) fuit.) Sempiternae lucis filius propriam essentiam in monte manifestauit, non duas habens naturas, sed vnam in visibili et in inuisibili.

Eiusdem ex Epistola ad Cudarum bb) Saracenum. Cum Iudaei aliquando vellent CHRISTUM petere lapidibus, et sceleratam audaciam suam re ipsa exequi, essentiam suam perspicue demonstrauit supremae lucis filius, et medius inter ipsos digressus non conspiciebatur. Immaterialis enim forma quae speciem carnis sibi configurauerat, non erat visibilis et neutiquam tangebatur, quia nullam habet communionem materia cum immateriali, licet carnis forma cernebatur.

Eiusdem ex Epistola ad Odan, (an Addam vel Buddam?) Quando Galilaei duas naturas nominant atque in CHRISTO esse affirmant, effuse rideamus, nesciunt enim naturam lucis materiae alii non misceri, sed sincera est ac simplex neque vniri alteri naturae potest, licet illi coniungi videatur. Caeterum CHRISTI appellatio, per abusionem ita dicitur, cum nec speciem nec naturam significet. Suprema vero lux suis essentialiter inhaerens, sibi ipsi inter materialia corpora corpus demonstrauit, cum sit vna vniuersum natura.

Qui

aa) Magister, quod Manes similia cum Valentino docuit, non quod eum audiuit. [Caeterum, eiusdem epistolae mentionem etiam facit Eulogius apud Photium cod. CCLXXX. *pag. 849.* Ex eadem vero et duabus sequentibus epistolis nonnulla etiam afferuntur a Nicephoro, patriarcha, in *Adp. ad Antirrh. contr. Epiphanidem*, vt adparet ex Anselmi Bandurii *Conspectu Opp. S. Nicephori*, in Fabricii *Bibl. gr. Vol. VI. pag. 670.* edit. antiq. reperiundo]

bb) *Condarum* Κόνδαρον Labbeus in *Conspectu Operum Io. Damasceni p. 53.*

[P] Qui cum Manichaeo faciebant, distinguebantur in *Electos* et *Auditores*. Ex Electis fuere *duodecim magistri*, quibus praeerat *tertius decimus*, *magistrorum princeps*. Augustin. *haeresi 46.* His succedebant LXXII. episcopi, qui presbyteros creabant et diaconos. id. De Electis vide Epiphan. *LXVI. 53.* [itemque Phot. *contr. Manich. l. I. c. 14.* et Petr. Sic. *Hist. Manich. pag. 30.*] Hi velut de genere sacerdotum habebantur. Augustin. *XXX. 5. contra Faustum.* Signaculo sinus, oris et manus firmati, coniugio et carnibus abstinebant et nefas ducebant fruges manibus demetere [86]). Augustin. *haeresi 46. Epist. 74.* [*Epist. 236. tom. II. Opp. p. 848.* edit. Bened. Venet.] et *c. 10. sq. de moribus Manichaeor.* Dicti et *Illuminati* siue *Macarii* [87]) et *Cathariſtae* [88]), *Agonistae* siue *Agonistici.* Longe inferioris conditionis erant *Auditores*, [quos catechumenos etiam adpellat Epiphan. *l. l.* itemque Augustin. *l. III. contr. lit. Petilian. c. 17. Opp. tom. IX. p. 307. et de moribus eccl. cathol. l. I. c. 35. Opp. t. I. p. 716.* atque Tyrbo in *Act. Archel.* §. *9. p. 150.* edit. Fabr.] e quibus per nouem annos fuit Augustinus [89]). Nonnulli ex Manichaeis dicti *Mattarii*, quod in mattis dormirent. Augustin. *V. 5. contra Faustum.* Fuerunt etiam in illis *Solitarii* Cod. Theodos. *XVI. 5. lege 9.* siue *Monachi*, a Victore Vitensi *lib. 2.* memorati. Vocantur etiam Manichaei *Encratitae*, *Apotactitae*, *Hydroparastatae*, *Saccophori.* Cod. Theodos. *XVI. 5. lege 7. et 9.* [90]) *Aquaritae* ab *Acua* quodam Mesopotamio Epiph. *LXVI. 1.* et Nicetas *IV. 33.* Damasceno ἀκουῖται, *haeres. 66. Phantasmatici.* Prudent *Apotheos. v. 953 seq.* *Atingani*, Scal. *ad Euseb. pag. 241.* ex Hist. Miscella, Cedreno, Zonara et Balsamone. Adde Nouellam Manuelis Comneni de Melchisedecianis, Theodotianis et Atinganis, memoratam Labbeo *Bibl. nov. MSS. pag. 190.* *Pauliciani* [91]) sub extremum saeculi VII. a Paulo

86) Vnde Theodoret. *haer. fabul. I. c. 26* etiam τέλειοι s. *perfecti* dicuntur. *Keil.*

87) Horum mentio quidem fit apud August. *de haeres. cap. 46.* ex lectione illius libri vulgari. Verum editores Benedictini propter Codicum auctoritatem pro *Macariis* ibi posuerunt: *Mattarios*, de quo nomine mox dicitur. *Keil.*

88) Quorum obscoenos et maxime abominandos ritus quosdam commemorat Augustin. *de haer. c. 46.* de quibus videnda inprimis, quae obseruarunt Beausobr. *lib. IX. c. 7. tom. II. pag. 725. sqq.* Lardnerus *l. l. part. II. Vol. III. pag. 441. seq.* et Moshemius in *Comment. de rebus Christian. ante Constant. M. pag. 894 seq.* *Keil.*

89) Quem sunt, qui hac ipsa de causa, quod auditor solum, non electus fuerit, in rebus ad hanc sectam pertinentibus pro teste minus idoneo habeant: in quo profecto non omnino male statuisse videntur, cum in *Disp. I. contr. Fortun.* §. *3. Opp. tom. VIII. pag. 94.* ipse declaret, se quid Electi faciant, scire non posse, cum non ex ipsorum numero, sed auditor tantum fuerit. Caeterum de hoc vtroque Electorum et Auditorum genere consulendi sunt, qui pluribus de eo exposuerunt Beausobrius *l. IX. c. 10. pag. 762. tom. II.* Lardnerus *l. l. pag. 430. seq.* et Moshemius *l. l.* §. *55. pag. 896. seq.* *Keil.*

90) Ex quarum legum priore simul adparet, eos ista omnia Encratitarum, Apotacticorum, Saccophororum, Hydroparastatarum et Solitariorum nomina ideo sibi adsciuisse, vt sub his nominibus latentes vim legum sibi aduersarum effugerent. Multae enim, eaeque admodum durae leges aduersus eos ab Imperatoribus latae sunt, de quibus videndi Tillemontius *l. l. de Manich. art. XVII. tom. IV. part. II. pag. 813. seq.* Lardnerus *l. l. pag. 425. seq.* Walchius in *hist. haer. Vol. I. pag. 408. seq.* et Schroeckhius in *Hist. eccl. christ. tom. XI. pag. 256. seq.* et *tom. XVIII. pag. 64. seqq.* De Diocletiani autem et Maximiniani contra eos edicto nominatim vid. quae obseruauit Io. Geo. Walchius in *Hist. eccles. N. T. pag. 1209.* *Keil.*

91) Si modo hi Manichaeis fuerint annumerandi, qua de re vid. quae obseruarunt Moshemius in *Institut. hist. eccles. Sec. IX. part. II. cap. V.* §. *5. pag. 351. seq.* et Schroeckhius in *Hist. eccles. christ. Vol. XX. pag. 369. seq.* *Keil.*

Samosateno (non prisco illo saeculi III. haeretico, sed) Ioannis fratre et Callinices, Manichaeae mulieris, filio. [quanquam alii potius a Paulo quodam, Armeno, qui sub Iustiniano II. floruit, eos sic adpellatos esse defendunt.] Ab illo Ioanne et Paulo dicti etiam Παυλοϊωαννῖται. De his Photius et Euthymius *part. II panopliae tit. 21.* [itemque Petr. Sic. in *Hist. Manich.* cuius narrationem in epitomen redactam exhibet Weismannus in *Introd. in Memorab. eccles. Vol. I. pag. 704. seq.*] Idem Photius sectatores huius haereseos nominat Baanem, a quo Βααnῖται. Basilium, Armenium Connum qui se vocauit Timotheum, Canacarem, Carbeam, Chrysocherem, Constantinum, qui sibi imposuit nomen Siluani, Pauli Apost. discipuli [92]), Geuesium, Pauli filium, qui et ipse se Timotheum nominauit, Iosephum, qui se vocabat Epaphroditum, Michaelem, Sergium, qui se Tychicum vocauit, a quo Σεργιῶται, et ex cuius Epistolis quaedam Photius recitat, [*contr. Manich. l. I. c. 21.* apud Wolf. *Anecdot. tom. I. pag. 112*] quemque interemtum refert au. M. 6343. h. e. a. C. 835. Simeonem, qui se appellauit Titum, Theodotum, Zachariam, Zosimum. [Quibus Graecorum nonnulli addunt etiam Nicephorum et Michaelem Balbum, Impp. At quam exiguam illi ea in re fidem mereantur, bene demonstrauit Weismannus in *Introd. in Memorab. eccles. Vol. I. pag. 813. seq.* Caeterum de his Paulicianis inter recentiores scriptores inprimis conferendi sunt Moshemius *l. l.* et Schroeckhius *l. l. Vol. XX. pag. 364. seq.* et *Vol. XXIII. pag. 318 seq.* *Keil.*]

[P] *Manichaei nonnulli, quorum apud Veteres mentio* [93]).

Acuas, Mesopotamius, a quo Manichaei dicti Acuanitae Epiphan. LXVI. 1.

Adamantus, Manichaei discipulus, Photio [*lib. I §. 14. pag. 54.* edit. Wolfii in *Anecd. graec. tom. I.* vbi in Nota obseruat Wolfius, Petrum Sic. *pag. 30.* eum Adantum vocare.] et aliis praeter Addam et Adimantum memoratus.

Addas siue *Buddos* [94]), auctor pseudo Euangelii [95]), quod e Marci IV. 21. μόδιον inscripsit, consutati a Diodoro, Cilice, *libris XXV.* [et Tito Bostrensi,] de quibus Photius *Cod. LXXXV.* Fuit itidem vnus e duodecim Manetis discipulis [96]): caeterorum undecim haec

92) Obtinuit enim, vt obseruatum iam est a Wolfio in *Anecd. graec. tom. I pag. 15.* hic inter Paulicianos istos mos, fraudis suspicionem aperte mouens, vt, suis ipsorum nominibus neglectis, virorum Apostolicorum nomina sibi adoptarent, eoque ipso illorum simul personam sibi imponerent. *K.*

93) Similem eorum Catalogum contexuit etiam Chr. Guil. Franc. Walchius in *Hist. haer. Vol. I. pag. 800.* Fabriciano partim auctiorem, partim vero etiam contractiorem, hocque nos ita vsi sumus, vt seruatis quidem, altersisco tamen notatis iis, quos Walchius tanquam dubios omisit, non modo ab illo insertum Alypium et ipsi susciperemus, sed et alios quosdam adderemus, quos hic illic commemorari vidissemus. Nonnullorum, qui inter primarios essent referendi, mentionem etiam fecit Lardnerus *l. l. c. 63. sect. I. §. 4. part. II. Vol. III. pag. 403. seq.* De iis vero, qui scripta quaedam ediderunt, nominatim disputauit Beausobrius *l. l. cap. VI. pag. 430 sqq.* *Keil.*

94) Hoc enim nomine adpellat eum Petrus Sic. in *Hist. Manich. pag. 30.* *Keil.*

95) Non accurate satis hunc Adae librum Euangelii nomine significari, obseruauit Kleukerus *über die Apocryph. des N. T. pag. 76.* *Keil.*

96) Ab aliis tribus potissimum primariis Manetis discipulis annumeratur, Archelao nimirum in *Disp. c. Man. cap. 53.* Cyrillo *Catech. VI. c. 31.* qui Baddam eum adpellat, Epiphanio *haer. LXVI. 5.* atque Theodoreto *haer. fab. l. I. c. 26.* vbi per librarii haud dubie errorem Aldas pro Adda dicitur, denique etiam Auctore *Histor. haeres. Manichaeor.* a Christph. Matth. Pfaffio cum Lactantii epit. Institutt. diuin. edit. *pag. 183.* vbi Abdas dicitur. *K.*

haec funt nomina apud Petrum Siculum et Photium lib. 1. contra Manichaeos [*pag.* 54. edit. Wolf. *in Anecd gr. tom. I.*]: *Adamantus*, *Adimantus*, *Agapius* (male *Alogius* apud Timotheum, presbyter. *pag.* 452. edit Combefisii) auctor Heptalogi, vide Petrum Siculum *pag. 30.* *Aphthonius*, *Gauriabius*, *Hermas*, *Heraclides*, *Hierax*, *Sifinius*, *Thomas*, *Zarnas*. Apud Epiphanium *LXVI. 5.* videtur male pro ιβ esse scriptum κβ ac si XXII. habuisset discipulos. In Anathematismis a Iac. Tollio editis *p. 142.* *Adamantus* ille (Petro Siculo Ἀδᾶντος) bis dicitur *Adas* 97), qui vna cum Adimanto scripserit contra Moysen ac Prophetas. Praeterea caeteris additur *Aristocritus*, auctor libri, cui titulum fecit Θεοσοφίαν, *Baraeas*, *Hilarius*, *Innaeus*, *Olympius*, *Paapis et Salmaeus*.

Adimantus, Manetis discipulus, contra quem scripsit B. Augustinus, quem vide etiam in libris *de aduersario legis ac Prophetarum* [itemque in *Psalm. Serm. 12. §. 1.*] qui proprio nomine *Addam* dictum testatur *lib. 2. extremo* [qua in re eum sequuntur etiam Tillemontius *l. l. de Manich. art. XIV. tom. IV. part. II. p. 801. sq.* Touttaeus in *Nott. ad Cyrill. l. l.* et Lardnerus *l. l. pag. 407. sqq.* qui hanc Augustini sententiam pluribus argumentis studet confirmare, parumque abest, quin librum, contra Moysen et Prophetas ab Adamanto scriptum, eundem cum Addae μοδίῳ iudicet. Contra vero erroris ea in re Augustinum accusat Beausobrius *l. II. c. 7. §. 5. tom. I. pag. 433.*] Ille Adimantus solus post Manichaeum stupendus dicitur Fausto 98), eiusdem sectae homini, de quo infra.

Agapius, cuius scripta ad *Vraniam*, vxorem, refert Photius *Cod. CLXXIX.* [in cuius locum vid. quae obseruauit Fabricius infr. *Vol. IX. pag. 436.*] Vide et supra in Adda [et quae de eo commentati sunt Caueus in *Dissert. de script. eccles. incert. aet. pag. 3.* Beausobrius *l. l. pag. 434. sq.* et Lardnerus *l. l. pag. 412. sq.*]

Alexander, Lycopolita, ex Lyco Thebaidis, Aegyptius, qui postea Manichaeos oppugnauit, [quare plura de eo dicentur infra, vbi de aduersariis Manichaeorum agetur.]

[*Alypius*, quem ad Manichaeorum partes abripuit Augustinus, vt ipse testatur, *Confess. l. VI. c. 7. §. 12.*]

Aphthonium, *Hieracem et Heraclidem* ἐξηγητὰς τῶν Μάνεντος συγγραμμάτων vocant Anathematismi Manichaeorum, a Tollio et Cotelerio editi [Philostorgius autem *H. E. l. 3. c. 15. pag. 487.* priorem tradit in disputatione, cum Aëtio instituta, victum, eaque ipsa de causa ex animi aegritudine intra triduum mortuum fuisse.]

Aristocritus, auctor libri quem inscripsit Θεοσοφίαν, in quo conatus est ostendere, Ethnicismum, Iudaismum et Christianismum esse vnum idemque dogma. *id.* [cf. Cav. *Hist. litter. scriptt. eccles. tom. I. pag. 143.*]

[(P)] *S. Augustinus*, qui nouem annos 99) inter auditores Manichaeorum fuit, at diruptis et derelictis

97) Nescio equidem, vnde hoc habeat Fabricius, auctorem horum Anathematismorum, vbi Adam commemoret, non eundem virum, quem Addam alii dicunt, sed Adamantum potius voluisse significare. *Keil.*

97) Cuius auctoritatis, ipsi tributae, haud obscurum documentum hoc est, quod Beausobrius *l. l. pag. 433.* obseruauit, eum in Anathem. Prosperi X. et XX. eodem cum Manete loco poni, et num Spir. S in hoc aut illo venisse dicendus sit, dubitari. *Keil.*

99) De isto nouem annorum numero, in quo commemorando ipse Augustinus non semper sibi constat, quemque hinc viri etiam docti varie constituerunt, inprimis videnda, quae ex scriptis eius obseruauit Lardnerus *l. l. pag. 408. sq.* *Keil.*

lictis illorum laqueis catholicae ecclesiae gremio se restitutum gaudet *c. 1. libri de duabus animabus* et in aliis contra Manichaeos scriptis. [De ipsa vero conuersione eius cfr. quae ex ipsis scriptis eius collegit Io. Geo. Walchius in *Hist. eccles. N. T. pag. 1459. sq.* quaeque de eadem disputauit Schroeckhius in *Hist. eccles. christ. Vol. XV. pag. 233. sqq.* quibus vnum hoc nunc addere liceat, eandem Augustini a Manichaeismo ad fidem christianam conuersionem Reformatis olim in exemplum, quod ad Pontificios redituri imitarentur, propositum fuisse ab anonymo quodam in libro sic inscripto: *Motifs de la Conversion de St. Augustin à la foi catholique pour servir de modele aux Protestans Par. 1685. 12.* de quo vid. *Journ. des Scav. eiusd. an. tom II. pag. 382.* *Keil.*

[*Bararas*, vid supra in Addas.]

Buddas, Vide supra in Addas. Caeterum Buddae nomine apud Indos notari sapientem, iam supra notaui ex Andreae Mülleri *Obseru. Sinic. pag. 16.*

[*Bundus*, quem Io. Mal. *Chronogr. pag. 410.* sub Diocletiano Romae prodiisse narrat, et, neglectis Manichaeorum placitis, sua dogmata dicit inuexisse.]

**Caius*, patriarcha Alexandrinus. Eutych. *tom. II. Annal. pag. 148.*

**Callinice*, mater Ioannis et Pauli, auctoris Paulicianorum. Cedren. *pag. 356.*

[*Cerdo*, quem Io. Mal. *l. l. pag. 399.* commemorat, et sub Tacito August. factis conciliabulis sua dogmata in vulgus sparsisse narrat, Hodius vero in *Not. ad h. l.* ipsum Manetem fuisse suspicatur.]

**Clementianus*, qui Manichaei nomen femori suo inscriptum gessit, teste Victore Vitensi *lib. II. de persecut. Vandalica.*

Constantius, qui deinde ad ecclesiam rediit et Pelagianis fortiter restitit. Augustin. *de moribus Manichaeor. c. 20.* Prosper in *Chronico* [ad cuius locum vid. quae obseruauit Basnagius in *Thesaur. Monum. eccles. tom. I. pag. 299.*] et martyrolog. Rom. *30. Novembr.*

Faustus, Mileuitanus Afer, cuius Volumen [legem et prophetas maxime impugnans,] lib is XXXIII. confutauit Augustinus, [neque tamen totum, vt Caueus *Histor. litter. script. eccl. tom. I. pag. 344.* et Beausobrius *l. l. tom. I. p. 224.* statuerunt, sed ex parte tantum, vt fert multo probabilior Lardneri sententia *l. l. pag. 415.* proposita, eaque Walchio etiam *l. l. pag. 802.* probata, iis inseruit: vnde ex his ipsis Augustini libris breuem operis Faustini epitomen exhibuit Cel. Schroeckhius in *Hist. eccles. christ. Vol. XI. pag. 290—305.* praeter quem de eodem opere consulendus etiam est Roeslerus in: *Bibl. der Kirchenv. tom. IX. pag. 325. seq.*] Episcopum Manichaeorum vocat *V. 3. Confess.* et nouem annos a se auditum testatur *c. 6.* [Id vero cum in hoc Augustini loco minime tradatur, iure profecto suo oscitationis cuiusdam in eo perlegendo nostrum accusauit Lardnerus *l. l. pag. 419.* qui omnino hic est conferendus, cum et alia nonnulla, a Caueo et Beausobrio *ll. cc.* de hoc Fausto parum recte scripta, diligentius enucleauerit. *Keil.*]

Felix, cum quo disceptauit, quemque ad ecclesiam reduxit Augustinus, Honorio septimum Consule, h. e. a. C. 407. Vide libros duos Augustini *de Actis cum Felice*, [et *Retr. L. II. c. 8.*

Fortunatus, Manichaeorum presbyter, contra quem scripsit siue cum quo [de natura et origine mali] disceptauit per biduum, praesente notario, idem Augustinus Arcadio Augusto secundum et Rufino Viro Clarissimo Coss. hoc est a. C. 392. [cuius disputationis Acta a notario excepta et ab ipso Augustino publici deinde iuris facta, extant inter Opera eius *tom.*

tom. VIII. p. 93. sq. edit. Ben. Venet. cf. *Retract. l. I. c. 15. seq.*] Adde Possidium in *vita Augustini c 6.*

Gauriabius, Manetis discipulus. Vide supra in Adda.

Heraclides, Hermas et Hierax, Hilarius, Innaeus, Manetis discipuli. Vide in Adda et Aphthonio. Hermeam a Manete missum in Aegyptum, Thomam in Iudaeam, et Addam εἰς τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ex Archelao *p. 22.* scribit Epiphanius *LXVI. 12.* [Quare si Thomas iste apud Theodoret. *haeret. fab. l. I. c. 26.* in Indiam abiisse dicitur, pro India *Iudaeam* iuxta Epiphanium legendam esse statuit Assemannus in *Bibl. Orient. tom. III. part. II. pag. XXVIII.*] Addam contulisse se in Scythiam, Thomam cum Manete mansisse, narrat idem Archelaus *p. 93.* Thomae Syriam, Addae Orientem obtigisse, legas apud Epiphan. *LXVI. 31.* [Hieracem vero, praeeuntibus Photio, Petro Siculo et Anathematismorum in Manichaeos auctoribus, falso a Fabricio, quem hac in re secutus etiam est Beausobrius *l. l. l. II. c. 6. §. 2. tom. I. pag. 450. seq.* Manichaeis annumeratum fuisse, pluribus docuerunt Lardnerus *l. l. pag. 420. seq.* Moshemius in *Comment. de rebus Christian. ante Constant. M. pag. 903. sq.* et Walchius in *Hist. haer. Vol. I. pag. 821.*; nec est sane, quod horum virorum argumentis opponas, nisi alium esse dixeris Hieracem, Manichaeum, et alium item Hieracam, haereticum, Hieracitarum antesignanum, ab Epiphanio, Augustino et aliis commemoratum. De hoc autem, qui ortu fuit Leontopolitanus, plura Fabricius monuit infr. *lib. V. c. 23. Vol. VIII. pag. 333.* ed. vet. *Keil.*

**Iohannes*, patriarcha Alexandrinus, Eutych. *tom. II. Annal. p. 187.*

[*Iulia*, mulier Manichaea, quae cum in disputatione cum S. Porphyrio, episcopo Gazensi, habita, blaspheme fuisset locuta, subita morte obiit, vt tradit Marcus Diaconus in vita S. Porphyrii; vid. *Acta SS. Bolland. ad d. 26. Febr. tom. III. Febr. pag. 658. seq.*]

Iustus siue *Iustinus*, contra quem exstat Victorini liber a Sirmondo editus.

Leucius Charinus, siue *Seleucus*, Apocryphorum Actuum Apostolicorum scriptor, de quibus dixi in *Codice Apocrypho N. T.* [*tom. II. pag. 768. seq.* et nos nonnulla etiam obseruauimus supr. *p. 183.* quibus nunc hoc potissimum addendum, argumentis minime contemnendis a Beausobrio *l. II. c. 2. §. 2. tom. I. p. 349 seq.* fuisse demonstratum, Leucium hunc nullo modo Manichaeis posse annumerari, eandemque sententiam probatam etiam fuisse Lardnero *l. l. pag. 729.* atque Kleukero *über die Apocryph. d. N. T. pag. 183.* Walchio vero non videtur certi quid ea de re persuaderi potuisse. Etenim *Hist. haer. Vol. I. pag. 653.* inter Montanistas eum commemorat, quanquam ipse talem eum fuisse dubitat, post vero *p. 802.* in Manichaeorum numero locum ei adsignat. *Keil.*

Olympius. Manetis discipulus. Vide supra in Adda.

Pappus, Πάπος, cuius apud Alexandrum Lycopolitam mentio. In Anathematismis Manichaeor. videtur dici Παάπις. [Cfr. quae de hoc Pappo obseruauit Iac. Basnagius in *Thes. monum. eccles. tom. I. pag. 39.*]

Phylo, presbyter, quem Manichaeorum fabulas populo DEI proposuisse indignatur S. Nilus *lib. II. Epist. 321.*

[*Romanianus*, cui Augustinus *libr. contr. Academic.* inscripsit, quemque se primo statim Capit. illius libri, *Opp. tom. I. pag. 251.* edit. Ben. Venet. in Manichaeorum superstitionem praecipitem dicit dedisse.]

Salmaeus, Manetis discipulus. Vide supra in Adda.

Sebastianus, Athanas. *tom. I. p. 704.* [Praeter quem et alii scriptores mentionem eius iniiciunt, de quibus vid. Lardnerum *l. l. pag. 427. sq.* et, quem ille laudat, Valesium ad Ammian. Marcell. *pag. 385. not. h.*]

Secundinus, contra quem scripsit Augustinus. Secundini ad Augustinum epistola praemittitur, quam germanice etiam exhibet Godfridus Arnoldus in *Apologia haeresium tom. IV. pag. 155.* vna cum Manichaei epistola et Fortunati confessione, quas vtrasque confutat Augustinus. [De hoc etiam Secundino praeter Tillemontium *Mem. eccles. tom. XIII. pag. 450.* inprimis eßendus est Lardnerus *l. l. pag. 428.* qui et nonnulla Cauei vitia in huius viri mentione in *Hist. lit. scriptt. eccles. tom. I. pag. 286.* commissa corrigit.]

Sisinius, Manetis discipulus et Petro Siculo teste διάδοχος, [cui tamen repugnare videtur, quod in Archelai *Actis cap. 51.* Archelao multa de Manete dicitur significasse, qua de re vid. quae obseruauit Lardnerus *l. l. pag. 382.*] Vide supra in Adda.

Thomas, cuius meminit Alexander Lycopolita *p. 4.* Euangelium Apocryphum sub Thomae, apostoli, nomine composuisse legitur in Anathematismis Manichaeorum, et apud Petrum Siculum, [atque Cyrillum cat. *IV. §. 36. et VI. 31.*] Licet Euangelii Thomae iam apud Origenem mentio, qui ante Manetis haeresin diem obiit, [de quo vid. quae pluribus disputauit Beausobrius *lib. II. c. I. §. 7. pag. 344.* praeter quem de eodem Euangelio efrendus etiam Kleukerus *über die Apocryph. des N. T. p. 72. sq.* Omnino autem Manichaeos libros apocryphos, quibus vtebantur, non ipsos primum composuisse, sed aliunde potius suscepisse, bene monuit Lardnerus *l. l. pag. 730. sq.*] Vide et supra in Adda et Heraclide. De Euangelio Philippi et infantiae CHRISTI, de Actis Andreae, apostoli, et aliis libris Apocryphis, vt epistola[cc]) ad Laodicenses per Manichaeos temere iactatis, dixi in *Codice Apocrypho Noui Test.* [Quibus addenda sunt, quae de iisdem Manichaeorum libris apocryphis disputarunt Millius in *Proleg. N. T. n. 721. sqq. pag. 68. sqq.* Beausobrius *lib. II. c. I. et seqq. Vol. I. pag. 357. sq.* Lardnerus *l. l. cap. 63. sect. VI. §. 9. part. II. Vol. III. pag. 717. seq.* et Walchius in *Histor. haeres. Vol. I. pag. 741. seq.*]

Tyrbo, Manichaei discipulus. Epiphan. *T. I. pag. 623. 624. 625. 625. 627.* et *642.* ex Archelai Actis cum Manete *pag. 8. 9.* etc. ad ecclesiam reductus et diaconus ordinatus ab Archelao. *id. pag. 68.* [Quod quam incerto in tam infirma istorum Actorum fide fundamento nitatur, sponte adparet, estque a Lardnero *l. l. pag. 381.* interais etiam argumentis quibusdam declaratum.]

Zaruas, Manetis discipulus. Supra in Adda.

Auctores

cc) Epistolam Pauli ad Laodicenses inter scripta, a Manichaeis iactata, refert Timotheus, presbyter CPol libello *de iis qui ad ecclesiam ab haereticis veniunt*, [*pag. 117.* edit. Meurs. quod tamen viri illius testimonium de Paulicianis intelligendum, inque exiguo pretio habendum esse monet Lardnerus *l. l. pag. 667.*]

Auctores veteres, qui de Manichaeis, vel aduersus illorum haeresin, scripserunt [100]).
Deperditis praefixus est asteriscus.

Anathematismi haereseos Manichaeorum, iis proponi soliti qui ab illa ad ecclesiam redeunt, ex MS. Regio graece et latine apud Cotelerium ad *lib. IV. recognitionum Clementis c. 24.* et ex Caesareo MS. [de quo vid. etiam Lambecius in *Comment. Bibl. Vindob. lib. V. pag. 253. sq. Koll.*] [P]in Iacobi Tollii *insignibus itineris Italici Traiect. 1696 4. p. 126.* [et Gallandi *Bibl. PP. tom. XIV. pag. 87. seq.*] Vide et Iac. Goarum *ad Euchologium Graecorum pag 885. 890. seq.* [et quae in hos Anathematismos commentatus est Caueus in *Hist. litt. scriptt. eccles. tom. I. pag. 143. seq.* Walchio quidem in *Hist. haer. l. l. p. 813.* omnes hi anathematismi post Paulicianorum demum ortum compositi esse videntur.

Praeter hos vero *Graecorum* anathematismos extant etiam alii *Latinorum*, iique illis, vt videtur, antiquiores: quo pertinent: 1) *Commonitorium de modo admittendi Manichaeos*, quod inter Opp. Augustini exhibetur, *tom. VIII. Adp. p. 37. sq.* 2) Prosperi Anathematismi, Capitulorum Augustini nomine etiam inscripti, quos primus edidit Sirmondus in *tom. II. Concil. Galliae*, atque vna cum illo Commonitorio inseruit etiam Labbeus *Concil. tom. IV. p. 1658 sq.* 3) Fragmentum Anathematismorum, quod ex cod. bibl. Ambros. subiuncta in eos disquisitione edidit Lud. Ant. Muratorius in *Anecd. tom. II. pag. 112.* quodque vna cum illa Muratorii Disquisitione et duabus superioribus Anathematismorum formulis repetiit Fabricius ad calc. *Opp. Hippolyti, tom. II. pag. 196. seq.* et Gallandus quoque Archelai Actis cum Manete subiecit *Bibl. PP. tom. III. p. 611-617.* De fide autem et auctoritate horum Anathematismorum, inprimis Latinorum, efrenda, quae obseruauit Beausobrius *l. l. in Differt. prael. part. II. tom. I. pag. 231. seq. Keil.*]

Alexandri, Lycopolitae [1]); ex ethnico Manichaei [2]) atque inde ad ecclesiam reducti [3]) liber

100) Horum etiam scriptorum Catalogos nunc ampliores, nunc contractiores, contexuerunt Tillemontius *l. l. Manich. art. XVI. tom. IV. part. II. pag. 810. sq* Lardnerus *l. l. c. 63 sect. 1. §. 2. part. II. Vol. III. pag. 384. sq.* Io. Geo. Walchius in *Hist. eccles. N. T. pag. 1208. sq.* et Chr. Guil. Franc. Walchius in *Histor. haer. Vol. I. pag. 808. sq.* horumque postremus scriptores istos in classes quasdam redegit, earumque quatuor constituit, eorum nimirum, qui vel in historicis aut polemicis scriptis horum haereticorum mentionem iniecerunt, vel in aliis scriptis contra illos disputarunt, vel denique in peculiaribus eos scriptis refutarunt, quorumque scripta vel perierunt, vel ad nos quoque peruenerunt. Nos vero cum noluerimus, nec potuerimus etiam commode, ordinem alphabeticum, a Fabricio delectum, relinquere; id potissimum in hoc Catalogo illustrando iniunctum nobis esse existimabimus, vt cum scriptoribus iis, quorum Fabricius mentionem iniecit, quae obseruatu sint necessaria, adiiciamus, tum vero etiam illos inseramus, quos vel ab iis, quorum nomina modo posuimus, commemorari vidimus, vel ipsi ab iis praetermissos obseruauimus. *Keil.*]

1) Virum hoc nomine propterea fuerit adpellatus, quod patriam habuerit Lycopolin, vel, quod auctore Photio *contr. Manich. l. I. § 11. pag. 36. tom. I. Anecd. Wolf.* Lycopoleos episcopatum tenuerit, deficientibus pluribus testimoniis historicis, vix poterit certo amplius definiri. *Keil.*

2) Gentilem eum fuisse, ex inscriptione operis ipsius constat, in qua quippe diserte dicitur ἐπιστρέψας ἐξ ἐθνῶν. Verum post eum Manichaeum primum fuisse, nescio, qua auctoritate possit defendi. Certe in ipso eius libro nuspiam hoc dicitur, sed contrarium potius inde intelligitur, cum doctrinae Manetis notitiam *cap. II.* accepisse se dicat ἀπὸ τῶν γνωρίμων τοῦ ἀνδρὸς, non vero eius ipsum peritum fuisse tradat. *Keil.*

3) Christianum eum fuisse, magnopere dubitat Tillemontius *l. l. tom. IV. part. II. pag. 813.* eumque

πρὸς τὰς Μανιχαίων δόξας aduersus Manichaeorum placita. Graece et latine e Bigotii Apographo edidit Combefisius *tom. II. auctar. nouiss. Paris. 1672. fol.* [ex cuius editione librum hunc emendatiorem, vt dicit, atque nitidiorem, inque sectiones partitum repetiit Gallandus *Bibl. PP. tom. IV. pag. 73 — 88.* Latine etiam habetur in *Bibl. PP. maxima*, tom. XXVII.] Exstat et MS. in Bibl. Caesarea teste Lambecio *tom. IV. p. 210.* [*pag. 462.* edit. Koll.] Habuit et Allatius *pag. 30. et 36.* ad Hexaëmeron. [atque Cel. La Croze, qui ex schedis Spanhemianis libri huius codicem mittere promiserat Io: Christoph. Wolfio, vt adparet ex *Thesaur. epist. La Croz. tom. II. pag. 229.* Laudatur etiam codex huius libri graec. inter Codd. Selleri in *Catalog. libr. Mst. Angliae et Hibern. Vol. II. pag. 96.*] Videtur scripsisse saeculo quarto [quod parum quidem certum esse dicit Beausobrius *l. l. pag. 236.* contra vero certissime constaret, si verum haberi posset, quod Gallandus *tom. IV. Prolegg. cap. V. pag. IX.* defendit, Alexandrum hunc Meletium in sede Lycopolitana proxime antecessisse; quem eundem locum inter Praesules illius ciuitatis, Photii auctoritate permotus, ei adsignauit etiam Le Quien in *Or. Christ. tom. II. pag. 597.* Atqui quarto saltem seculo librum hunc scriptum fuisse, inde etiam videtur adparere, quod illius auctor, vt dixi iam, de Manetis doctrina ab iis se edoctum fuisse tradit, qui eius familiaritate vsi fuissent.] Meminit Photius lib I. contra Manichaeos, c. 12. [E recentioribus praeter scriptores iam laudd. de illo videndus etiam est Caueus in *Dissert. de script. eccles. incert. aet. pag. 2.*]

Cedrenus, [ad an. Constant. Heracl. XIII. *tom. I. pag. 432.* edit. Fabrott.] *Michael Glycas* [Ann. part. III.] *Auctor Chronici Alex.* [Olymp. CCIX. *pag. 592.* edit. Rader, et *p. 251.* edit. Du Fresn.] et *Georgius Syncellus*, [ad an. M. 5770. Incarn. 270. *p. 286.* edit. Goar.] *Io Malala*, [*Chronogr. part. II. pag. 148. et 212.*] *Eutychius*, [*Annal. tom. I. pag. 387.*] *Gregorius Abulpharaius*, [*Dynast. VII. pag. 130. sq.* itemque *Chronicon Edessenum* apud Assemann. in *Bibl. Orient. tom. I. pag. 393.* quod natiuitatem Manetis ad. an. Graec. 551. Chr. 240. refert,] et alii *Annalium* scriptores.

**Apollinaris*, Laodicenus. Epiphan. LXVI. 21.

Archelai Acta cum Manete latine versa exstant, de quibus supra [4]). Ad haec acta B. Ittigius recte referebat, quod auctor libelli Synodici, a Pappo editi, [*cap. XXVIII. pag. 193.*] memorat *Concilium Mesopotamicum*, quo Manes damnatus fuerit, [quod tamen minus recte Concilium adpellari, bene monuit Walchius in: *Entwurf einer vollstaend. Histor. der Kirchenversamml. pag. 116. sq.*]

Arium

eumque gentilem potius philosophum fuisse adfirmat; hancque eius sententiam multo pluribus adhuc argumentis, ex ipso libro eius depromtis, confirmare studuit Beausobrius *l. l. pag. 236. sq.* At propter Photii testimonium, diserte eum episcopum adpellantis, hanc sententiam minime probari posse iudicauit Semlerus in *Introd. ad Polem. Baumg. tom. I. pag. 272 not. 284* similiterque nec Lardnerus *l. l. pag. 386.* certi aliquid ea de re pronunciare ausus est. *Keil.*

4) Vbi quae nos obseruauimus, iis iam hoc addimus, Beausobrii sententiam de horum Actorum νοθείᾳ multis refellere studuisse Petr. Thom. Caccinri in *Exercitationibus in vnn. S. Leonis M. Opera, de haer. Manich. lib. I. c. XIII. pag. 90. sq.* quem librum dolemus serius demum ad manus nostras peruenisse, quam vt eo in superioribus vti potuissemus. *Keil.*

[*Arium* Manichaeorum aduersariis, exiguo tamen, vt equidem arbitror, iure, propterea annumerat Lardnerus *l. l. pag.* 400. quoniam apud Epiphan. LXIX. 7. Manetis de filio doctrinam, μέρος ὁμοέσιον τῶ πατρὸς eum dicentis, improbasse deprehendatur.]

Athanasius, Alexandrinus, lib. *contra omnes Haereses tom. I. pag.* 1082. *seq.* [*tom. III. pag.* 230. *sq. edit. Ben.*] Inter Manichaeorum oppugnatores Athanasium laudat Epiphanius LXVI. 21. [quem forsitan illum ipsum *libr. contr. haeres.* locutum in animo habuisse suspicatur Walchius in *Histor. haer. Vol. I. pag.* 809. de quo tamen magnopere dubitauerim, cum librum istum Athanasio falso tribui, a plerisque fere concedatur, ideoque in Benedictinorum etiam editione inter supposita eius scripta fuerit relatus.] Vide et infra in Serapione.

Auctor Praedestinati, haeresi XLVI. [quem librum exhibuit etiam Gallandus *Bibl. PP. tom. X. pag.* 355.

Auctor historiae haereseos Manichaeorum a Christph. Matth. Pfaffio cum Lactantii Epitom. Institutt. diu. editae *Paris.* 1712. 8. quam historiam Pfaffius quidem *Proleg.* §. 38. ex Actis Archelai cum Manete excerptam esse statuit, assentiente ipsi etiam Heumanno in *Act. Erudit. Lipsiens. an.* 1713. *pag.* 72.]

Augustinus de haeresibus c. 46. et in pentateucho [dd]) *tom. I.* variisque scriptis in tomo VI. antiquiorum, et octauo nouae editionis, a monachis Benedictinis curatae, [vbi tamen *lib. de fide*, Euodio vindicandus, et *Commonitorium de modo admittendi Manichaeos*, recte inter supposita scripta referuntur. Horum omnium vero scriptorum contra Manichaeos summam et argumentum breuiter quidem, sed accurate tamen atque diligenter enarrauit Schroeckhius in *Hist. eccles. christ. Vol. XI. pag.* 265. — 310. et *pag.* 311. illorum etiam scriptorum eius mentionem iniecit, quae non quidem consulto Manichaeis sunt opposita, sed in quibus multa tamen contra eos disputantur. De pretio autem et fide horum scriptorum Augustini praeter ea, quae a Schroeckhio l. l. sunt obseruata, consulenda etiam sunt, quae scripsit Beausobrius *l. l. tom. I. pag.* 227. *sqq.*]

[*Avicenna*, vel *Abu Ali Ebn-Sina* inter eos, qui Manetis doctrinam impugnarunt, commemoratur, vt notatum Beausobrio *l. l. pag.* 238. ab Abulpharagio in *Hist. Dynast. p.* 83.]

**Basilii* librum contra Manichaeos laudat Augustinus *lib. I. contra Iulianum* Pelagianum, [*op.* 5. §. 16.] *tom. VII. pag.* 944. [*tom. X. pag.* 505. edit. Ben. Ven.]

[*Bud*, Periodeuta, quem librum aduersus Manichaeos scripsisse tradit Ebediesu, episcopus Sobensis, in *Catal. script. Syriac.* apud Assemannum in *Biblioth. Orient. tom. III. part. I. pag.* 219]

[*Chrysostomus*, qui saepe in scriptis suis in Manichaeos inuehitur, de quo vid. Montfaucon. in *Praef. ad Opp. tom. VII. n.* 3.],

Cyrillus, Hierosolymitanus, *Catechesi VI.* [quem tamen in iis, quae de detestando quodam Manichaeo-

dd) Pentateuchum Augustini Paulinus vocat epistola 4. hos eius quinque libros aduersus Manichaeos, de libero arbitrio, de Genesi, de moribus Manichaeorum et de vera religione.

nichaeorum in S. Eucharistia celebranda ritu narrat, nullam fidem mereri, non fine causa monuit Beausobrius *lib. IX. c. 9. tom. II. pag. 748.*]

Io. Damascenus haeresi LXVI et *dialogo contra Manichaeos*, quem post Emanuelis Margunii Graecolatinam edit. *Patau.* 1572. Io. Leunclauius etiam vtraque lingua edidit *Basil.* 1578. 8. cum Manuelis Comneni legatione ad Armenios, aliisque scriptis. [Hunc vero Dialogum Iac. Billius et Combefisius Damasceno tribuendum esse, propterea negarunt, quoniam metaphoricus tantum, non proprius inferni ignis in eo defendatur, qua in re iis accessit quidem Oudinus in *Comment. de script. eccles. tom. I. pag.* 1724. contra vero restitit Mich. Le Quien in *Admonit. in hunc Dial. Opp. tom. I. pag.* 407. huiusque sententiam probarunt etiam Beausobrius *tom. I. pag.* 232. qui tamen de pretio huius Dialogi non admodum honorifice statuit, et Schroeckhius in *hist. eccl. christ. Vol. XX. p.* 372.]

[*Daniel* Rhesinae, quem orationes aduersus Manichaeos edidisse, testatur idem, cuius modo mentionem iniecimus, Ebediesu in *catal. libr. eccles.* vid. Asseman. *l. l. p.* 223.]

[?] *Didymus*, Alexandrinus, contra Manichaeos, cuius fragmentum latine ex Turriani versione vulgauit Possevinus in apparatu S. ad calcem literae D. et Canisius tom. V. Antiqu. lect. [*pag.* 17. *seq.* hincque in Bibliothecas quoque PP. Col. et Lugd. *tom. IV.* translatum est:] item graece et latine ex Emerici Bigotii, quod ex Italia attulerat, apographo Combefisius in *auctario* nouissimo *bibl. patrum Paris.* 1672. *fol. part. II. pag.* 21-32. [itemque Iac. Basnagius in *Nov. edit. Antiq. lect.* Canisii *tom. I. pag.* 204 *seq.* Recentissime autem Combefisii editionem Basnagiana, vt dicit, accuratiorem, repetiit Gallandus in *bibl. PP. tom. VI. pag.* 309. *seq.*] Integrum hunc librum ad nos haud peruenisse, argumento est, quod in Damasceni parallelis ex Didymo contra Manichaeos quaedam allegantur, quae in editis non extant. [Qua ipsa de causa Combefisius quidem *l. l.* parum abfuit, quin scriptum hoc Didymi, Alexandrini, esse negaret. Verum bene eum refutauit Basnagius in *Admonit.* scripto huic praemissa *l. l.* praef. §. 13. *p.* 203. qui omnibus id potius partibus suis constans esse iudicat. Summam vniuersi operis paucis enarrauit Schroeckhius in *hist. eccles. christ. Vol. VII. pag.* 83. *seq.* et *Vol. XI. pag* 263. *seq.*] Graece locum produxerat etiam Petrus Possinus ad Nili *epistolas pag.* 342. [MS. etiam extat in biblioth. Vindobonensi, teste Lambecio *Commentar. l. IV. pag.* 50. edit. Kollar. qui in *Not.* subiecta contra, quam Gallandus, editionem huius scripti Basnagianam Combefisiana multo diligentiorem iudicat.]

**Diodori*, Tarsensis, Cilicis, libri XXV. contra Manichaeos et Addae μόδιον Phot. *cod. LXXXV.* [Theodoret. *haer. fab. l. I. c.* 26. et Ebediesu *l. l.* qui librum hunc Diodori, aduersus Manichaeos scriptum, inter eos refert, qui non fuerint, vt alia eius scripta, ab Arianis combusti, sed adhuc remanserint, eumque adeo haud dubie syriace versum habuit. Vid. Asseman. *l. l. pag.* 29.]

Ecbertus, Schonaugiensis coenobii monachus et presbyter medio seculo XII. clarus in *sermonibus XIII. aduersus Catharos et excerptis ex Augustino contra Manichaeos. Colon.* 1530. 8. et in *bibl. patrum Lugd. tom. XXIII.* [*pag.* 600. et 631. itemque apud Gallandum in *bibl. PP. tom. XIV. p.* 447. *seq.*]

[*Ephraem*

[*Ephraem*, Syrus, qui in fcriptis fuis variis in locis in Manichaeos inuehitur, quorum hos nominatim laudat Walchius *l. l. pag. 809. Serm. I. pag. 438. tom. II. Opp.* fyriac. *Serm. III. p. 443. Serm. VII. pag. 449. Serm. XIV. pag. 468. Serm. XXII. pag. 485. 487. 488. Serm. XXIV. pag. 494. Serm. LI. pag. 550. Serm. LVI. pag. 560.* Cfr. etiam Affeman. in *bibl. Orient. tom. I. pag. 118. feq.* et *pag. 145.* itemque *tom. III. part. I. pag. 63.*]

[*Epiphanius*, loco faepius laud. *haer. LXVI.* de cuius narrationis pretio et auctoritate vid. Beaufobrius *tom. I. pag. 225.*]

Euodii, Vzalenfis, liber *de fide* contra Manichaeos exftat inter Auguftini Opera *tom. VIII.* edit. Benedictin. *Adpendice pag. 26.* edit. Amft. Confer Sirmondum *c. 1. hift. Praedeftinatianae.* [vbi hunc librum propter codicum auctoritatem Euodio tribuendum effe docetur. Attamen Tillemontius *Memor. eccle f. tom. XIII. in vit. Augu ft. pag. 451. feq.* parum abfuit, quin Auguftino eum vindicaret.]

Eufebius, Caefarcenfis, *VII. 31. hift.* et forte in fingulari opere deperdito, quia ab Epiphanio *LXVI. 21.* inter Manichaeorum oppugnatores refertur. [Hunc enim parum probabile effe iudicat Walchius *l. l. pag. 808*] vnum illum hift. ecclef. locum in animo ibi habuiffe. Contra vero Basnagius in *Praef. ad Canifii lect. antiq. cap. I §. 16. tom. I. pag. 7.* per errorem Eufebium hic ab Epiphanio commemoratum fuiffe defendit.]

**Eufebius*, Phoenix Emifenus. Epiphan. *tom. I. pag. 638.* Theodorit. *lib. I. c. 26. haeretic. fabul.* [Niceph. *VI.* 32. Huius autem libri iacturam propterea potiffimum dolet Beaufobrius *tom. I. pag. 213.* quod hic vir, vtpote linguae fyriacae peritus, libros Manetis eadem lingua fcriptos, ipfe adire potuerit.]

Euthymius, *panopliae aduerfus omnes haerefes*, quae latine exftat *tom. XIX. bibl. patrum Lugd. part. I. tit. 9.* ex Athanafio, Bafilio, Gregorio Nyffeno et Chyfoftomo, et *part. II. tit. 21. ex Photio*; [graece vero edita eft *Tergouifti*, *1710. fol.* vid. Fabric. infr. *lib. V. c. 11. §. 7. Vol. VII. pag. 461.* ed. vet.]

[*Gabriel*, epifcopus Hormuzi, quem inter fcriptores contra Manichaeos commemorat Ebediefu in *Catal. fcript. fyriac. cap.* 77. apud Affemannum in *bibl. Orient. tom. III. part. I. pag. 147*]

**Georgius Laodicenus.* Meminit Epiphan. Theodoritus *lib. I. c. 26. haeret. fab.* et Photius *cod. LXXXV.* adde Allatium *pag. 306. de Georgiis.* [Huius quoque libri iacturam luget Beaufob. *l. l.*]

Gregorii Nyffeni, contra Manichaeos Syllogismi X. *tom. III. Opp.* [*pag. 180.* edit. *Par. 1638. tom. II. pag. 612.* edit. Morell. quos Syllogismos ex Didymo forfitan fluxiffe fufpicatur Schroeckhius in *hift. ecclef chrift. Vol. XI. pag. 264.* Praeterea vero Manichaeos etiam perftrinxit in *Orat. magn. catech. cap. VII.*]

**Hegemonius.* ὁ τὰς Ἀρχελάϋ πρὸς τὸν Μανιχαῖον ἀντιλογίας γράψας. Phot. cod. LXXXV. [de quo vid. quae fupra in Archelao a nobis funt obferuata]

Heliodorus, presbyter, libro *de natura rerum exordialium.* Gennad. *c. 6. de S. E.*

**Helpidii*

**Helpidii* et *Nebridii* aduerſus Manichaeos certamina, Auguſtino memorata. *Confeſſ. V. 11. VII. 2.*

**Heracliani*, epiſcopi Chalcedonis, libri XX. contra Manichaeos eorumque ζῶν εὐαγγέλιον Phot. cod. LXXXV. [et *contr. Manich. l. 1. § 11. p. 57. tom. I. Anecd. gr.* Wolfii. Fragmenmentum horum librorum extat in *Collectaneis incerti auctoris contr. Severianos et Acephalos apud* Basnagium in *Theſaur. Monum. eccleſ. tom. II. pag. 254.* itemque aliud in S. Maximi *Oper. theol. tom. II. pag. 65.* edit. Combef. Caeterum de hoc Heracliano cfr. Tillemont. *l. l. tom. IV. part. II. pag. 812.* et Caueum in *hiſt. litter. ſcript. eccleſ. tom. I. pag. 551.*

[*Hieronymus*, in pluribus ſcriptorum ſuorum locis, in cuiusque editionis indice facile reperiundis, contra Manichaeos diſputat: vnde non immerito inter eorum aduerſarios illum retulerunt Lardnerus *l. l. pag. 400.* et Walchius *l. l. pag. 809.*]

[*Leo, M.* quem, vt Fabricius in *Not.* ad Auguſtinum iam obſeruauerat, Manichaeos ſubuertiſſe, teſtatur Proſper *de promiſſionibus, pag. CXI. edid. Lugd. 1639. Fol.* [itemque in *Chron. ad an. 443. pag. 304. tom. I. Theſaur. Monum. eccleſ. Basnag.* De eius in Manichaeos animo videnda etiam, quae obſeruarunt Beauſobrius *tom. I. pag. 226.* et Schroeckhius in *hiſt. eccleſ. chriſt. Vol. XVIII. pag. 62. ſeq.*]

Leontius, lib. de ſectis pag. 433. [qui liber extat etiam in Gallandi *bibl. PP. tom. XII. pag. 623. ſq.*]

Libanius, epiſt. ad Priſcianum apud Valeſ. *pag. 13. ad Socratem.* [Quanquam enim in hac epiſtola non diſerta Manichaeorum mentio iniicitur, Valeſius tamen minime dubitauit, quin de Manichaeis in hominibus iis ſit cogitandum, quos Libanius ſolem dicit adorare, idemque nec Lardnero *l. l. pag. 383. ſq.* a vero videtur alienum eſſe.]

[*Metrophanis*, archiepiſcopi Smyrnenſis, tres libros contra Manichaeos MSS. graece in bibliotheca Heidelbergenſi, nunc Vaticana, extare, ſic inſcriptos: *de recens exorta Manichaeorum haereſi breuis et luculenta narratio; ex diuerſis contra eosdem Manichaeos homiliis excerpta;* et *contra Manichaeorum recens prognatum errorem ſecunda editio ad Antonium metropolitam Cyzicenum*, teſtatur Poſſeuinus in *Adpend. Appar. S. pag. 81.* ex eoque repetiit Caueus in *hiſt. litt. ſcriptt. eccl. tom. II. pag. 51.* Verum hos libros non a Metrophane profectos, ſed Photio potius tribuendos, neque contra Manichaeos veteres, ſed Latinos, Spiritum S. a patre et filio ſimul procedere defendentes, et nugaci prorſus nominis impoſitione *nouos Manichaeos* a Photio adpellatos, ſcriptos eſſe, bene docuit Oudinus in *Comment. de ſcript. eccleſ. tom. II. pag. 231. ſeq.*]

Moſes Bar Cepha, lib. *de Paradiſo p. 423. ſeqq.*

Muhamed ben Iſaac. MS. de quo Hottingerus *tom. I. hiſt. eccleſ. p. 149.* [cf. etiam Beauſobrius *l. l. tom. I. pag. 238.*]

**Nebridius.* Supra in Helpidio.

[*Natanaël*, cuius diſputationem contra Manichaeos laudat Ebediesu in *catal. libr. ſyr. cap. 154.* apud Aſſemannum in *bibl. Orient. tom. III. part. I. pag. 224.*]

Nicetas,

Nicetas, Choniates, *IV. 33. Thesauri orthodoxae fidei*, [de quo opere cf. Fabric. infr. *lib. V. c. 5. §. 9. Vol. VI. pag. 418. seq. ed. vet.*]

***Origenes**, licet Manete antiquior, in Valentinianis et Marcionitis etiam Manichaeorum haeresin, antequam nasceretur, oppugnauerat. Atque ita capiendus Epiphanius LXVI. 21. [Eodem modo hac de re statuit etiam Tillemontius *l. l. tom. IV. part. II. pag. 810.* neque ab eadem sententia multum abesse etiam videtur Basnagius in *Praef. Thesaur. Monum. eccles. tom. I.* praemiss. *cap. 1. §. 16. seqq. pag. 8.* licet Epiphanium erroris malit ea in re commissi accusare; quod ipsum fecit etiam Caueus in *hist. litt. script. eccles. tom. I. pag. 143.* qui tamen ad eum excusandum hoc simul monet, quod ex *auditu* tantum id retulerit, similiterque etiam de loco *Caten. graec. in Ioh. c. 2, 1. pag. 64.* vbi Origenis locus adducitur, in quo Manichaeos arguendos esse docet, quod Mariam Christi matrem esse negent, ita iudicat, vel integrum locum, vel extremam saltem eius clausulam Origenis nomini falso supponi. De iis autem, qui Origenem non aduersarium Manichaeorum, sed parentem potius dixerunt, videnda quae obseruauit Basnagius *l. l. §. 15.*]

[***Pelagium*** propter varia loca Comment. in epistol. Pauli, in quibus Manichaeos erroris arguit, illorum aduersariis annumerat Lardnerus *l. l. pag. 400.*]

Petri, Siculi, (qui Baronio et Posseuino male *Lucas*) Historia Manichaeorum et Paulicianorum ad archi-episcopum Bulgariae circa a. C. 870. scripta et e MS. Vaticano graece et latine edita a Matthaeo Radero S. I. *Ingolstad. 1604.* 4. et latine in *supplemento bibl. patrum Paris. 1639.* et *tom. IX. Colon. 1618. et tom. XVI. Lugd. 1677.* [*pag. 753. seq.* Nouam eius editionem virum quendam doctum moliri, quae exhibitura etiam sit illa, quae Noltenius et Beausobrius suis exemplaribus alleuerant, Reiskio quidem in litteris quondam significauerat Bernardus, ad calcem Vitae Reiskianae *pag. 276.* reperiundis; sed, quantum equidem noui, nuspiam illa prodiit. Cum autem haec Petri historia multum similitudinis habeat cum Photii libris contra Manichaeos, alterutrum scriptorem alterius opera vsum fuisse statuerunt, iamque vter alterum fuerit secutus, quaesiuerunt. Et Montfauconus quidem in *bibl. Coisl. pag. 349.* libri Photiani maximam partem ex Petri historia desumtam esse statuit; contra vero Wolfius, cui olim nondum constiterat, quid de hac quaestione decerni debeat, (vid. *Thesaur. epist. La Croz. tom. II. pag. 171*) post tamen in has potissimum partes inclinauit, vt Siculum post Photium suam historiam litteris consignasse, eumque in veterum saltem Manichaeorum historia exponenda secutum esse defenderet, vt adparet ex eius *Praef. ad tom. I. Anecd. gr.* et *Not. ad pag. 37.* At nescio, annon probanda potius sit Cel. Schroeckhii sententia, qui in *hist. eccles. christ. Vol. XX. pag. 365.* vtrumque ex communi fonte hausisse suspicatur. Caeterum si quidem fides habenda est iis, quae Raderus §. 4. *Praemonit.* ad hunc Siculi libellum ex Iac. Sirmondi fide refert, eiusdem quoque refutatio duorum doctrinae Manichaeae capitum exstat in bibliotheca Vaticana MS. ex meris prope diuinarum litterarum testimoniis contexta. Cf. Mongitor *bibl. Sic. tom. II. pag. 129.*]

Philastrius, haeresi LXI. LXXXIV. LXXXVIII. C. CXXVI.

Photii, patriarchae CPol. libri IV. contra Manichaeos et Paulicianos MSS. graece in bibl. Io-

Helpidii et *Nebridii* aduersus Manichaeos certamina, Augustino memorata. *Confess. V. 11. VII. 2.*

**Heracliani*, episcopi Chalcedonis, libri XX. contra Manichaeos eorumque ζῶν εὐαγγέλιον Phot. cod. LXXXV. [et *contr. Manich. l. 1. § 11. p. 37. tom. I. Anecd. gr.* Wolfii. Fragmentum horum librorum extat in *Collectaneis incerti auctoris contr. Seuerianos et Acephalos apud* Basnagium in *Thesaur. Monum. eccles. tom. II. pag. 254.* itemque aliud in S. Maximi *Oper. theol. tom. II. pag. 65.* edit. Combef. Caeterum de hoc Heracliano cfr. Tillemont. *l. l. tom. IV. part. II. pag. 812.* et Caueum in *hist. litter. script. eccles. tom. I. pag. 551.*

[*Hieronymus*, in pluribus scriptorum suorum locis, in cuiusque editionis indice facile reperiundis, contra Manichaeos disputat: vnde non immerito inter eorum aduersarios illum retulerunt Lardnerus *l. l. pag. 400.* et Walchius *l. l. pag. 809.*]

[*Leo, M.* quem, vt Fabricius in *Not.* ad Augustinum iam obseruauerat, Manichaeos subuertisse, testatur Prosper *de promissionibus, pag. CXI. edid. Lugd. 1639. Fol.* [itemque in *Chron. ad an. 443. pag. 304. tom. I. Thesaur. Monum. eccles. Basnag.* De eius in Manichaeos animo videnda etiam, quae obseruarunt Beausobrius *tom. I. pag. 226.* et Schroeckhius in *hist. eccles. christ. Vol. XVIII. pag. 62. seq.*]

Leontius, lib. de sectis pag. 433. [qui liber extat etiam in Gallandi *bibl. PP. tom. XII. pag. 623. sq.*]

Libanius, epist. ad Priscianum apud Vales. *pag. 13. ad Socratem.* [Quanquam enim in hac epistola non diserta Manichaeorum mentio iniicitur, Valesius tamen minime dubitauit, quin de Manichaeis in hominibus iis sit cogitandum, quos Libanius solem dicit adorare, idemque nec Lardnero *l. l. pag. 353. sq.* a vero videtur alienum esse.]

[*Metrophanis*, archiepiscopi Smyrnensis, tres libros contra Manichaeos MSS. graece in bibliotheca Heidelbergensi, nunc Vaticana, extare, sic inscriptos: *de recens exorta Manichaeorum haeresi breuis et luculenta narratio; ex diuersis contra eosdem Manichaeos homiliis excerpta;* et *contra Manichaeorum recens prognatum errorem secunda editio ad Antonium metropolitam Cyzicenum,* testatur Posseuinus in *Adpend. Appar. S. pag. 81.* ex eoque repetiit Caueus in *hist. litt. scriptt. eccl. tom. II. pag. 51.* Verum hos libros non a Metrophane profectos, sed Photio potius tribuendos, neque contra Manichaeos veteres, sed Latinos, Spiritum S. a patre et filio simul procedere defendentes, et nugaci prorsus nominis impositione *nouos Manichaeos* a Photio adpellatos, scriptos esse, bene docuit Oudinus in *Comment. de script. eccles. tom. II. pag. 231. seq.*]

Moses Bar Cepha, lib. *de Paradiso p. 423. seqq.*

Muhamed ben Isaac. MS. de quo Hottingerus *tom. I. hist. eccles. p. 149.* [cf. etiam Beausobrius *l. l. tom. I. pag. 238.*]

**Nebridius.* Supra in Helpidio.

[*Natanaël*, cuius disputationem contra Manichaeos laudat Ebediesu in *catal. libr. syr. cap. 154.* apud Assemanuum in *bibl. Orient. tom. III. part. I. pag. 224.*]

Nicetas,

Nicetas, Choniates, *IV. 33. Thesauri orthodoxae fidei*, [de quo opere cf. Fabric. infr. *lib. V. c. 5. §. 9. Vol. VI. pag. 418. seq. ed. vet.*]

**Origenes*, licet Manete antiquior, in Valentinianis et Marcionitis etiam Manichaeorum haeresin, antequam nasceretur, oppugnauerat. Atque ita capiendus Epiphanius LXVI. 21. [Eodem modo hac de re statuit etiam Tillemontius *l. l. tom. IV. part. II. pag. 810.* neque ab eadem sententia multum abesse etiam videtur Basnagius in *Praef. Thesaur. Monum. eccles. tom. I.* praemiss. *cap. 1. §. 16. seqq. pag. 8.* licet Epiphanium erroris malit ea in re commissi accusare; quod ipsum fecit etiam Caueus in *hist. litt. script. eccles. tom. I. pag. 143.* qui tamen ad eum excusandum hoc simul monet, quod ex *auditu* tantum id retulerit, similiterque etiam de loco *Caten. graec. in Ioh. c. 2, 1. pag. 64.* vbi Origenis locus adducitur, in quo Manichaeos arguendos esse docet, quod Mariam Christi matrem esse negent, ita iudicat, vel integrum locum, vel extremam saltem eius clausulam Origenis nomini falso supponi. De iis autem, qui Origenem non aduersarium Manichaeorum, sed parentem potius dixerunt, videnda quae obseruauit Basnagius *l. l. §. 15.*]

[*Pelagium* propter varia loca Comment. in epistol. Pauli, in quibus Manichaeos erroris arguit, illorum aduersariis annumerat Larduerus *l. l. pag. 400.*]

Petri, Siculi, (qui Baronio et Posseuino male *Lucas*) Historia Manichaeorum et Paulicianorum ad archi-episcopum Bulgariae circa a. C. 870. scripta et e MS. Vaticano graece et latine edita a Matthaeo Radero S. I. *Ingolstad. 1604.* et latine in *supplemento bibl. patrum Paris. 1639.* et *tom. IX. Colon. 1618. et tom. XVI. Lugd. 1677.* [*pag. 753. seq.* Nouam eius editionem virum quendam doctum moliri, quae exhibitura etiam sit illa, quae Noltenius et Beausobrius suis exemplaribus alleuerant, Reiskio quidem in litteris quondam significauerat Bernardus, ad calcem Vitae Reiskianae *pag. 276.* reperiundis; sed, quantum equidem noui, nuspiam illa prodiit. Cum autem haec Petri historia multum similitudinis habeat cum Photii libris contra Manichaeos, alterutrum scriptorem alterius opera vsum fuisse statuerunt, iamque vter alterum fuerit secutus, quaesiuerunt. Et Monsfauconus quidem in *bibl. Coisl. pag. 349.* libri Photiani maximam partem ex Petri historia desumtam esse statuit; contra vero Wolfius, cui olim nondum constiterat, quid de hac quaestione decerni debeat, (vid. *Thesaur. epist. La Croz. tom. II. pag. 171*) post tamen in has potissimum partes inclinauit, vt Siculum post Photium suam historiam litteris consignasse, eumque in veterum saltem Manichaeorum historia exponenda secutum esse defenderet, vt adparet ex eius *Praef. ad tom. I. Anecd. gr.* et *Not. ad pag. 37.* At nescio, annon probanda potius sit Cel. Schroeckhii sententia, qui in *hist. eccles. christ. Vol. XX. pag. 365.* vtrumque ex communi fonte hausisse suspicatur. Caeterum si quidem fides habenda est iis, quae Raderus §. 4. *Praemonit.* ad hunc Siculi libellum ex Iac. Sirmondi fide refert, eiusdem quoque refutatio duorum doctrinae Manichaeae capitum exstat in bibliotheca Vaticana MS. ex meris prope diuinarum litterarum testimoniis contexta. Cf. Mongitor *bibl. Sic. tom. II. pag. 129.*]

Philastrius, haeresi LXI. LXXXIV. LXXXVIII. C. CXXVI.

Photii, patriarchae CPol. libri IV. contra Manichaeos et Paulicianos MSS. graece in bibl. Io-

hannea Hamburgensi. Eorum Epitome in Euthymii Panoplia *part. II. tit. 21.* Integros editurum se recepit Clariss. Zacagnius post D. Abrah. Hinckelmannum τὸν μακαρίτην, cuius vide *detectionem fundam. Bohemiani. p. 52. et 123* [At neuter eorum, fatis interceptus, his promissis satisfecit. Primus vero partem saltem huius operis, librum nimirum primum, ex cod. Coisliniano cum Colbert. 444. collato, graec. et lat. edidit Bern. de Montfaucon in *bibl. Coislin. pag. 349 — 375.* Non diu post autem integrum opus in publicam lucem protraxit Io. Christph. Wolfius in *Anecd. graec. tom. I. p. 1 — 216.* et *tom. II. pag. 1 — 283.* emendata simul aliquantulum primi libri versione Montefalconiana, reliquorumque noua adornata, adiectisque etiam animaduersionibus quibusdam. Huius vero editionem, noua tamen versione in Wolfianae locum substituta, recentissime repetiit Gallandus, vel Operis ipsius potius Continuator, in *bibl. PP. tom. XIII. pag. 602. 694.* additis simul Notarum Wolfii praecipuis, iis tamen in compendium plerumque contractis. De alio quodam horum librorum codice cfr. *Annal. litter. Helmstad. an. 1782. mens. Mai. pag. 387.* De argumento vero eorum vid. quae disputauit Fabricius infr. *lib. V. c. 38. Vol. IX. pag. 555.* et Schroeckhius in *histor. eccl. christ. Vol. XXIII pag. 322. seq.* Caeterum cfr. etiam, quae supra in Metrophane obseruauimus.]

[*Prudentius* in Hamartigenia, qua Manichaeorum de principio mali sententiam erroris arguit, de cuius carminis argumento vid. quae obseruauit Schroeckhius in *hist. eccles. christ. Vol. VII. pag. 124.*]

Mich. Psellus, libro *de operatione Daemonum* contra Manetem et Euchitas, [in quo tamen libro, vt monuit iam Buddeus in *Isagog. histor. theol. ad theol. vniu. lib. poster. c. VII. § 3. pag. 896.* nihil minus agit, quam vt Manichaeos refutet, quin potius de variis daemonum generibus ex mente veterum, Chaldaeorum inprimis et Platonicorum, disserit.]

[*Rufinus* in *Expositione symboli* nominatim etiam Manichaeos reprehendit, ideoque a Lardnero *l. l. pag. 401.* non immerito ipsorum aduersariis annumeratur.]

Serapionis, Thmuitani episcopi, liber contra Manichaeos laudatus Photio cod. LXXXV. [et *contr. Manich. lib. I. §. 11. pag. 36. tom. I. Anecd. gr.* Wolf. itemque Epiphanio *LXXVI.* 21. atque Hieronymo *de script. illustr. cap. 99.*] etiamnum extat, [quem primus ineunte sec. XVI. ex versione Franc. Turriani latine vulgauit Henr. Canisius *Antiq. lect. tom. V. pag 1. seq.* vnde translatus deinde est in *biblioth. PP. Max. tom. IV. pag. 160.* Post graecum quoque textum eius ex cod. Holsteniano bibliothecae Iohanneae Hamburgensis, cuius apographum a D. Io. Frid. Wincklero, Pastore quondam Hamburgensi, acceperat, edidit Iac. Basnagius in *Nou. Thesauri Canisiani edit. tom. I. pag. 43. seqq.* huiusque editionem, denuo recognitam, nonnullisque obseruationibus instructam et capitum distinctione atque argumentis adauctam, repetendam nuper curauit Gallandus in *bibl. PP. tom. V. pag. 52 — 62.*] Principium eius libri, sed sub *Athanasii* nomine, adducit Facundus *XI, 2.* [ad quem locum vid. quae obseruauit Sirmondus, repetita etiam a Gallando *Prolog. tom. laud. cap. V. §. 4. pag. X.*] Quae vero ex Serapione profert Sixtus Senensis, [*bibl. Sanct. lib. II. pag. 86.* et 115. atque *lib. V. pag. 381.* edit. Paris.] in edita Turriani versione et graeco codice Holsteniano haud extant, vt iam notaui in *Codice Apocry-*

Apocrypho Noui Test. pag. 3. [*tom. I.* et *tom. II. p. 965. seq.* vbi Sixtum longe auctius huius libri exemplar habuisse existimat; quam eandem sententiam sequitur etiam Gallaudus *l. l.* Contra vero Basnagius in *Animaduers.* huic libro *l. l. pag. 17. § IV.* praemissis, Sixtum in locis illis referendis errasse et ab alio scriptore ea mutuatum esse censet, haecque ipsius coniectura non parum profecto confirmatur eo, quod, quae Sixtus *lib. V. l. l.* ex Serapióne refert, ea Binetum in libr. de salute Origenis, Serapionem in *Comment. in Ps. XVIII.* scripsisse, tradere testatur Huetius *Origen. lib. II. quaest. III. §. XXVII. pag. 62*] Neque forte Elias Du Pin *tom. II. bibl. eccles. pag. 73.* si legisset graece, accusasset scribendi genus tanquam simplex nimis ac neglectum, *fort simple et fort peu etudié.* [Caeterum argumenti huius libri summam paucis enarrauit Ceillier in *histoir. gen. des Aut. eccl. Vol. VI. cap. V. pag. 38. seqq.*]

[*Simplicius*, quem propter *Comment. in Epict. cap. 34.* iure inter Manichaeorum aduersarios refert Beausobrius *l. l. pag. 235.* Schweighäusero in *Epicteteae philos.* Monumentis T. IV. p. 264. sq. est cap. 27. qui ipse in Not. *T. V. p. 35. sq.* cfrdus.]

Socrates, *lib. I. hist. eccl. c. 22.*

Suidas in Lexico [sub voc. Μανης, apud quem tamen nihil amplius de eo traditur, quam quod ad verbum etiam legitur apud Cedrenum *pag. 259. seq.*]

Theodoritus haeret. fab. lib. I. c. 26. V. c. 9. [quem nimiae in iis, quae de Manichaeis tradit, credulitatis accusat Beausobrius *l. l. pag. 226. seq.*]

Timotheus, presbyter, *de different. haeret. pag. 114. seq.* edit Meursii [in *Var. Diuin. Lugd. 1619.* Praeter hunc vero Timotheum alius etiam Timothei, gente Persae, meminit Io. Malala *lib. XVIII. p. 178.* ex eoque plura refert de Manichaeis eorumque episcopo, Indarazaro, de quo vid. Caueum in *Dissert. de script. incert. aet. pag. 9.*]

Titi, Bostrensis, libri IV. contra Manichaeos, [ab Hieronymo *de script. illustr. c. 102.* Epiphanio *LXXVI, 21.* Theodoreto *haer. fab. l. I. c. 26.* Heracliano apud Photium cod. *LXXXV.* et Steph. Gobaro, qui et fragmentum lib. I. recitat, apud eundem cod. *CCXXXII.* itemque Photio ipso *contr. Manich. l. I. §. 11. pag. 35. tom. I. Anecd. gr.* Wolfii atque Ebediesu in *catal. script. syr. cap. 29.* apud Assemann. in *bibl. Orient. tom. III. part. I. pag. 41.* commemorati,] e quibus primi duo integri cum tertii initio [imo, Basnagio in loco mox laudando iudice, tres priores integri,] et Serapionis libro contra Manichaeos, extant graece MSti in bibl. Iohannea Hamburgensi, [eosdemque vtriusque scriptoris libros, graece descriptos, habuit etiam Sebast. Gottfr. Starkius, vt ex Mart. Dieterichi Progr. funebri refert Wolfius *Anecd. gr. l. l. pag. 36.*] Latine ex Turriani versione pridem in Canisii *Lect. Antiqu. tomo V.* [*p. 36.*] prodierunt, et recusi sunt in bibliotheca patrum Lugd. *tom. IV.* [Graece vero tres priores libros, cum quarti, qui totus intercidit, argumento, codicis illius Hamburgensis ab eodem, cuius in Serapione mentionem fecimus, Io. Frid. Wincklero, apographum nactus, addita simul Turriani versione, primus in lucem protulit Iac. Basnagius in Noua *Operis Canisiani* edit. *tom. I. pag. 59—162.* postquam omnium quatuor librorum argumenta ex eodem codice ad hunc ipsum locum nostrum vulgauerat Fabricius, quae tamen nunc merito a nobis omitti poterant. Quanquam vero Basnagius summam in hoc scripto edendo diligentiam adhibere

hannea Hamburgensi. Eorum Epitome in Euthymii Panoplia *part. II. tit. 21.* Integros editurum se recepit Clariss. Zacagnius post D. Abrah. Hinckelmannum τῶν μαχαρίτην, cuius vide *detectionem fundam. Bohemiani. p. 52. et 123* [At neuter eorum, fatis interceptus, his promissis satisfecit. Primus vero partem saltem huius operis, librum nimirum primum, ex cod. Coisliniano cum Colbert. 444. collato, graec. et lat. edidit Bern. de Montfaucon in *bibl. Coislin. pag. 349 — 375.* Non diu post autem integrum opus in publicam lucem protraxit Io. Christph. Wolfius in *Anecd. graec. tom. I. p. 1 — 216.* et *tom. II. pag. 1 — 283.* emendata simul aliquantulum primi libri versione Montefalconiana, reliquorumque noua adornata, adiectisque etiam animaduersionibus quibusdam. Huius vero editionem, noua tamen versione in Wolfianae locum substituta, recentissime repetiit Gallandus, vel Operis ipsius potius Continuator, in *bibl. PP. tom. XIII. pag. 602. 694.* additis simul Notarum Wolfii praecipuis, iis tamen in compendium plerumque contractis. De alio quodam horum librorum codice cfr. *Annal. litter. Helmstad. an. 1782. mens. Mai. pag. 387.* De argumento vero eorum vid. quae disputauit Fabricius infr. *lib. V. c 38. Vol. IX. pag. 555.* et Schroeckhius in *histor. eccl. christ. Vol. XXIII pag. 322. seq.* Caeterum cfr. etiam, quae supra in Metrophane obseruauimus]

[*Prudentius* in Hamartigenia, qua Manichaeorum de principio mali sententiam erroris arguit, de cuius carminis argumento vid. quae obseruauit Schroeckhius in *hist. eccles. christ. Vol. VII. pag. 124.*]

Mich. Psellus, libro *de operatione Daemonum* contra Manetem et Euchitas, [in quo tamen libro, vt monuit iam Buddeus in *Isagog. histor. theol. ad theol. vniu. lib. poster. c. VII. § 3. pag. 896.* nihil minus agit, quam vt Manichaeos refutet, quin potius de variis daemonum generibus ex mente veterum, Chaldaeorum inprimis et Platonicorum, disserit.]

[*Rufinus* in *Expositione symboli* nominatim etiam Manichaeos reprehendit, ideoque a Lardnero *l. l. pag. 401.* non immerito ipsorum aduersariis annumeratur.]

Serapionis, Thmuitani episcopi, liber contra Manichaeos laudatus Photio cod. LXXXV. [et *contr. Manich. lib. I. §. 11. pag. 36. tom. I. Anecd. gr.* Wolf. itemque Epiphanio *LXXVI. 21.* atque Hieronymo *de script. illustr. cap. 99.*] etiamnum extat, [quem primus ineunte sec. XVI. ex versione Franc. Turriani latine vulgauit Henr. Canisius *Antiq. lect. tom. V. pag 1. seq.* vnde translatus deinde est in *biblioth. PP. Max. tom. IV. pag. 160.* Post graecum quoque textum eius ex cod. Holsteniano bibliothecae Iohanneae Hamburgensis, cuius apographum a D. Io. Frid. Winckler, Pastore quondam Hamburgensi, acceperat, edidit Iac. Basnagius in *Nou. Thesauri Canisiani edit. tom. I. pag. 43. seqq.* huiusque editionem, denuo recognitam, nonnullisque obseruationibus instructam et capitum distinctione atque argumentis adauctam, repetendam nuper curauit Gallandus in *bibl. PP. tom. V. pag. 52 — 62.*] Principium eius libri, sed sub *Athanasii* nomine, adducit Facundus *XI, 2.* [ad quem locum vid. quae obseruauit Sirmondus, repetita etiam a Gallando *Proleg. tom. laud. cap. V. §. 4. pag. X.*] Quae vero ex Serapione profert Sixtus Senensis, [*bibl. Sanct. lib. II. pag. 86.* et *115.* atque *lib. V. pag. 381.* edit. Paris.] in edita Turriani versione et graeco codice Holsteniano haud extant, vt iam notaui in *Codice*

Apocry-

Apocrypho Noui Test. pag. 3. [*tom. I.* et *tom. II, p. 965. seq.* vbi Sixtum longe auctius huius libri exemplar habuisse existimat; quam eandem sententiam sequitur etiam Gallandus *l. l.* Contra vero Basnagius in *Animaduers.* huic libro *l. l. pag. 17. § IV.* praemissis, Sixtum in locis illis referendis errasse et ab alio scriptore ea mutuatum esse censet, haecque ipsius coniectura non parum profecto confirmatur eo, quod, quae Sixtus *lib. V. l. l.* ex Serapióne refert, ea Binetum in libr. de salute Origenis, Serapionem in *Comment. in Ps. XVIII.* scripsisse, tradere testatur Huetius *Origen. lib. II. quaest. III. §. XXVII. pag. 62.*] Neque forte Elias Du Pin *tom. II. bibl. eccles. pag. 73.* si legisset graece, accusasset scribendi genus tanquam simplex nimis ac neglectum, *fort simple et fort peu etudié.* [Caeterum argumenti huius libri summam paucis enarrauit Ceillier in *histoir. gen. des Aut. eccl. Vol. VI. cap. V. pag. 38. seqq.*]

[*Simplicius*, quem propter *Comment. in Epict. cap. 34.* iure inter Manichaeorum aduersarios refert Beausobrius *l. l. pag. 235.* Schweighäusero in *Epicteteae philos.* Monumentis T. IV. p. 264. sq. est cap. 27. qui ipse in Not. *T. V. p. 35. sq.* cfrdus.]

Socrates, *lib. I. hist. eccl. c. 22.*

Suidas in Lexico [sub voc. Μανης, apud quem tamen nihil amplius de eo traditur, quam quod ad verbum etiam legitur apud Cedrenum *pag. 259. seq.*]

Theodoritus haeret. fab. lib. I. c. 26. V. c. 9. [quem nimiae in iis, quae de Manichaeis tradit, credulitatis accusat Beausobrius *l. l. pag. 226. seq.*]

Timotheus, presbyter, *de different. haeret. pag. 114. seq.* edit Meursii [in *Var. Diuin. Lugd. 1619.* Praeter hunc vero Timotheum alius etiam Timothei, gente Persae, meminit Io. Malala *lib. XVIII. p. 178.* ex eoque plura refert de Manichaeis eorumque episcopo, Indarazaro, de quo vid. Caueum in *Dissert. de script. incert. aet. pag. 9.*]

Titi, Bostrensis, libri IV. contra Manichaeos, [ab Hieronymo *de script. illustr. c. 102.* Epiphanio *LXXVI, 21.* Theodoreto *haer. fab. l. I. c. 26.* Heracliano apud Photium cod. *LXXXV.* et Steph. Gobaro, qui et fragmentum lib. I. recitat, apud eundem cod. *CCXXXII.* itemque Photio ipso *contr. Manich. l. I. §. 11. pag. 35. tom. I. Anecd. gr.* Wolfii atque Ebediesu in *catal. script. syr. cap. 29.* apud Assemann. in *bibl. Orient. tom. III. part. I. pag. 41.* commemorati,] e quibus primi duo integri cum tertii initio [imo, Basnagio in loco mox laudando iudice, tres priores integri,] et Serapionis libro contra Manichaeos, extant graece MSti in bibl. Iohannea Hamburgensi, [eosdemque vtriusque scriptoris libros, graece descriptos, habuit etiam Sebast. Gottfr. Starkius, vt ex Mart. Dieterichi Progr. funebri refert Wolfius *Anecd. gr. l. l. pag. 36.*] Latine ex Turriani versione pridem in Canisii *Lect. Antiqu. tomo V.* [*p. 36.*] prodierunt, et recusi sunt in bibliotheca patrum Lugd. *tom. IV.* [Graece vero tres priores libros, cum quarti, qui totus intercidit, argumento, codicis illius Hamburgensis ab eodem, cuius in Serapione mentionem fecimus, Io. Frid. Wincklero, apographum nactus, addita simul Turriani versione, primus in lucem protulit Iac. Basnagius in Noua *Operis Canisiani* edit. *tom. I. pag. 59 — 162.* postquam omnium quatuor librorum argumenta ex eodem codice ad hunc ipsum locum nostrum vulgauerat Fabricius, quae tamen nunc merito a nobis omitti poterant. Quanquam vero Basnagius summam in hoc scripto edendo diligentiam adhibere

 studuit,

hannea Hamburgensi. Eorum Epitome in Euthymii Panoplia *part. II. tit. 21.* Integros editurum se recepit Clariss. Zacagnius post D. Abrah. Hinckelmannum τῶν μακαρίτων, cuius vide *detectionem fundam. Bohemiani. p. 52. et 123* [At neuter eorum, fatis interceptus, his promissis satisfecit. Primus vero partem saltem huius operis, librum nimirum primum, ex cod. Coisliniano cum Colbert. 444. collato, graec. et lat. edidit Bern. de Montfaucon in *bibl. Coislin. pag. 349 — 375.* Non diu post autem integrum opus in publicam lucem protraxit Io. Christph. Wolfius in *Anecd. graec. tom. I. p. 1 — 216.* et *tom. II. pag. 1 — 283.* emendata simul aliquantulum primi libri versione Montefalconiana, reliquorumque noua adornata, adiectisque etiam animaduersionibus quibusdam. Huius vero editionem, noua tamen versione in Wolfianae locum substituta, recentissime repetiit Gallandus, vel Operis ipsius potius Continuator, in *bibl. PP. tom. XIII. pag. 602. 694.* additis simul Notarum Wolfii praecipuis, iis tamen in compendium plerumque contractis. De alio quodam horum librorum codice cfr. *Annal. litter. Helmstad. an. 1782. mens. Mai. pag. 387.* De argumento vero eorum vid. quae disputauit Fabricius infr. *lib. V. c. 38. Vol. IX. pag. 555.* et Schroeckhius in *histor. eccl. christ. Vol. XXIII pag. 322. seq.* Caeterum cfr. etiam, quae supra in Metrophane obseruauimus.]

[*Prudentius* in Hamartigenia, qua Manichaeorum de principio mali sententiam erroris arguit, de cuius carminis argumento vid. quae obseruauit Schroeckhius in *hist. eccles. christ. Vol. VII. pag. 124.*]

Mich. Psellus, libro *de operatione Daemonum* contra Manetem et Euchitas, [in quo tamen libro, vt monuit iam Buddeus in *Isagog. histor. theol. ad theol. vniu. lib. poster. c. VII. § 3. pag. 896.* nihil minus agit, quam vt Manichaeos refutet, quin potius de variis daemonum generibus ex mente veterum, Chaldaeorum inprimis et Platonicorum, disserit.]

[*Rufinus* in *Expositione symboli* nominatim etiam Manichaeos reprehendit, ideoque a Lardnero *l. l. pag. 401.* non inmerito ipsorum adversariis annumeratur.]

Serapionis, Thmuitani episcopi, liber contra Manichaeos laudatus Photio cod. LXXXV. [et *contr. Manich. lib. I. §. 11. pag. 36. tom. I. Anecd. gr.* Wolf. itemque Epiphanio *LXXVI. 21.* atque Hieronymo *de script. illustr. cap. 99.*] etiamnum extat, [quem primus ineunte sec. XVI. ex versione Franc. Turriani latine vulgauit Henr. Canisius *Antiq. lect. tom. V. pag 1. seq.* vnde translatus deinde est in *biblioth. PP. Max. tom. IV. pag. 160.* Post graecum quoque textum eius ex cod. Holsteniano bibliothecae Iohanneae Hamburgensis, cuius apographum a D. Io. Frid. Wincklero, Pastore quondam Hamburgensi, acceperat, edidit Iac. Basnagius in *Nou. Thesauri Canisiani edit. tom. I. pag. 43. seqq.* huiusque editionem, denuo recognitam, nonnullisque obseruationibus instructam et capitum distinctione atque argumentis adauctam, repetendam nuper curauit Gallandus in *bibl. PP. tom. V. pag. 52 — 62.*] Principium eius libri, sed sub *Athanasii* nomine, adducit Facundus *XI, 2.* [ad quem locum vid. quae obseruauit Sirmondus, repetita etiam a Gallando *Proleg. tom. laud. cap. V. §. 4. pag. X.*] Quae vero ex Serapione profert Sixtus Senensis, [*bibl. Sanct. lib. II. pag. 86.* et *115.* atque *lib. V. pag. 381.* edit. Parif.] in edita Turriani versione et graeco codice Holsteniano haud extant, vt iam notaui in *Codice*

Apocry-

Apocrypho Noui Test. pag. 3. [*tom. I.* et *tom. II. p. 965. sqq.* vbi Sixtum longe auctius huius libri exemplar habuisse existimat; quam candem sententiam sequitur etiam Gallaudus *l. l.* Contra vero Basnagius in *Animaduers.* huic libro *l. l. pag. 17. § IV.* praemissis. Sixtum in locis illis referendis errasse et ab alio scriptore ea mutuatum esse censet, haecque ipsius coniectura non parum profecto confirmatur eo, quod, quae Sixtus *lib. V. l. l.* ex Serapióne refert, ea Binetum in libr. de salute Origenis, Serapionem in *Comment. in Ps. XVIII.* scripsisse, tradere testatur Huetius *Origen. lib. II. quaest. III. §. XXVII. pag. 62*] Neque forte Elias Du Pin *tom. II. bibl. eccles. pag. 73.* si legisset graece, accusasset scribendi genus tanquam simplex nimis ac neglectum, *fort simple et fort peu etudié.* - [Caeterum argumenti huius libri summam paucis enarrauit Ceillier in *histoir. gen. des Aut. eccl. Vol. VI. cap. V. pag. 38. seqq.*]

[*Simplicius*, quem propter *Comment. in Epict. cap. 34.* iure inter Manichaeorum aduersarios refert Beausobrius *l. l. pag. 235.* Schweighäusero in *Epictetcae philos.* Monumentis T. IV. p. 264. sq. est cap. 27. qui ipse in Not. *T. V. p. 35. sq.* cfrdus.]

Socrates, *lib. I. hist. eccl. c. 22.*

Suidas in Lexico [sub voc. Μάνης, apud quem tamen nihil amplius de eo traditur, quam quod ad verbum etiam legitur apud Cedrenum *pag. 259. seq.*]

Theodoritus haeret. fab. lib. I. c. 26. V. c. 9. [quem nimiae in iis, quae de Manichaeis tradit, credulitatis accusat Beausobrius *l. l. pag. 226. seq.*]

Timotheus, presbyter, *de different. haeret. pag. 114. seq.* edit Meursii [in *Var. Diuin. Lugd. 1619.* Praeter hunc vero Timotheum alius etiam Timothei, gente Persae, meminit Io. Malala *lib. XVIII. p. 178.* ex eoque plura refert de Manichaeis eorumque episcopo, Indarazaro, de quo vid. Caueum in *Differt. de script. incert. aet. pag. 9.*]

Titi, Bostrensis, libri IV. contra Manichaeos, [ab Hieronymo *de script. illustr. c. 102.* Epiphanio *LXXVI, 21.* Theodoreto *haer. fab. l. I. c. 26.* Heracliano apud Photium cod. *LXXXV.* et Steph. Gobaro, qui et fragmentum lib. I. recitat, apud eundem cod. *CCXXXII.* itemque Photio ipso *contr. Manich. l. I. §. 11. pag. 35. tom. I. Anecd. gr.* Wolfii atque Ebediesu in *catal. script. syr. cap. 29.* apud Assemann. in *bibl. Orient. tom. III. part. I. pag. 41.* commemorati,] e quibus primi duo integri cum tertii initio [imo, Basnagio in loco mox laudando iudice, tres priores integri,] et Serapionis libro contra Manichaeos, extant graece MSti in bibl. Iohannea Hamburgensi, [eosdemque vtriusque scriptoris libros, graece descriptos, habuit etiam Sebast. Gottfr. Starkius, vt ex Mart. Dieterichi Progr. funebri refert Wolfius *Anecd. gr. l. l. pag. 36.*] Latine ex Turriani versione pridem in Canisii *Lect. Antiqu. tomo V.* [*p. 36.*] prodierunt, et recusi sunt in bibliotheca patrum Lugd. *tom. IV.* [Graece vero tres priores libros, cum quarti, qui totus intercidit, argumento, codicis illius Hamburgensis ab eodem, cuius in Serapione mentionem fecimus, Io. Frid. Wincklero, apographum nactus, addita simul Turriani versione, primus in lucem protulit Iac. Basnagius in Noua *Operis Canisiani* edit. *tom. I. pag. 59—162.* postquam omnium quatuor librorum argumenta ex eodem codice ad hunc ipsum locum nostrum vulgauerat Fabricius, quae tamen nunc merito a nobis omitti poterant. Quanquam vero Basnagius summam in hoc scripto edendo diligentiam adhibere

 studuit,

studuit, atque non modo tertium librum, quem primo librarius inseruerat, suo loco restituit, sed in primo etiam multa discerpta resarcire et in genuinum ordinem redigere conatus est; non immerito tamen plura in eius editione desiderauit Petr. Wesselingius *Probab cap. XX. pag. 166. seq.* Praeterquam enim, quod locum quendam, ad primum librum pertinentem, tertio inseruit, neque fragmenta huius operis, ab aliis scriptoribus seruata, in consilium adhibuit, quorum in numero praeter illa, quae apud Photium occurrunt, inprimis ponenda sunt ea, quae exscripsit auctor Parallelorum sacrorum, Ioanni Damasceno vulgo tributorum, suntque a Mich. Le Quien e Rupefucaldino codice vulgata. His vero Wesselingii monitis satisfacere studuit Gallandus in noua operis huius editione, quam in *Bibl. PP. tom. V. pag. 269 — 350.* exhibuit. Et primum quidem, (vtimur maximam partem ipsis eius verbis, quibus hanc operam suam *Proleg. cap. XVI. §. 5. pag. XXVII.* declarauit,) omnia exscripsit, quae in Parallelis Rupefucaldinis occurrunt, ad textum huius operis editum siue castigandum, siue supplendum, eaque ad calcem reiecit; deinde hinc illinc notulas etiam textui subiecit, quibus tum Parallelorum loca indicantur, tum etiam locis vexatis aut corruptis lux affunditur, aut integritas restituitur; atque nonnulla etiam ex Photio mutuatus est. Denique lemmata etiam horum trium librorum contexuit, quibus totius operis conspectus exhibetur. Caeterum idem opus, sola tamen versione Turriani latina, parum interdum accurata, vsus in epitomen redegit Roeslerus in *Biblioth. der Kirchenvaet. Vol. VI. pag. 357 — 385.* Breuius vero argumenti eius summam enarrarunt Du Pin in *Nouv. Biblioth. des Aut. eccles. tom. II. p. 128. sq.* Ceillier *l. l. cap. VI. §. 3. sqq. p. 44. sq.* et Schroeckhius in *hist. eccles. christ. Vol. XI pag. 248. seq.* Iudiciis autem de pretio huius operis parum honorificis, quae Lardnerus *l. l. pag. 394. sq.* collegit, opponi possunt, quae de eo benignius iudicarunt Moshemius in *Comment. de rebus Christian. ante Const. M. pag. 731.* qui accurate atque diligenter scriptum statuit, et Beausobrius *l. l. pag. 222.* qui et ipse multas ei laudes tribuit. *Keil.*]

* ***Tryphon***, Origenis discipulus. Epiphan. *tom. II. pag. 176.* Photius *lib. I. contra Manichaeos.* [§ 15. *pag. 59. tom. I. Anecd. gr.* Wolfii. In Actis Archelai, vt supra iam a Fabricio est obseruatum, in Archelao, Diodorus potius adpellatur.]

Fabii Marii Victorini liber aduersus *Iustinum*, siue, vt Labbeus *pag. 24. bibl. nov. MSS. Iustum* Manichaeum 5), *Paris 1630. 8.* [a Sirmondo editus] et *tomo I. Opp. Sirmondi pag. 409.* [ex quo eum repetiit Gallandus *Biblioth. PP. tom. VIII. pag. 138. seq.* qui et *Proleg. cap. IV. §. III. pag. VIII.* Launoii dubitationi de Victorino, huius libri auctore, occurrit.]

Zachariae, scholastici ac deinde metropolitae Mitylenaei, circa a. C. 530. clari, breuis disputatio de duobus principiis aduersus Manichaeos, latine Turriano interprete in Canisii *lect. Antiquis tom. V. pag. 143.* [Nov. edit. a Basnagio curat. *tom. I. pag. 428.*] et in *bibliotheca patrum Lugd. tom. IX. pag. 794.* [atque Gallandi *tom. XI. pag. 293.*]

Scripto-

5) At in *Differt. de script. eccles. tom. II. p. 467.* idem Labbeus et ipse Iustinum eum adpellat. *K.*

[P] *Scriptores recentiores, qui ad idem argumentum faciunt.*

Praeter historiae ecclesiasticae conditores, Centurias Magdeburgenses eiusque epitomatorem, Luc. Osiandrum, tum Hottingerum, Tillemontium, [in: *Memoires pour servir à l'histoire eccles. tom. IV. part. II. p. 744—816.* et *p. 948 — 957.*] Natalem Alex. [*hist. eccles. sec. III. c. 3. pag. 592. sqq.* et *Differtt. XXVI. p. 785. seqq.* Moshemium in *Comment. de rebus Christ. norum ante Constant. M. sec. III. §. XXXIX. sqq. p. 728. sqq.* Schroeckhium in *hist. eccles. christ. Vol. IV. pag. 400. sqq.* et *Vol. XI. pag. 245. seq.*] et auctores Annalium ad a. C. 277. Baronium, Spondanum, Pagium, Sam. Basnage, eosque qui de haeresibus tractandum in se susceperunt, vt Gabrielem Prateolum, Conradum Schlüsselburgium aliosque, [inprimis Chr. Guil. Franc. Walchium in *hist. haeres. Vol. I. pag. 685. sq.*] quibus addere licet B. D. Thomae Ittigii praelectiones MSS. de rebus Seculi III. propediem vt spero typis excudendas, [imo nunquam excusas,] et Guil. Caveum parte praecipue prima historiae literariae scriptorum ecclesiasticorum:

Petrus Baelius in Dictionario historico critico, et responsione ad quaestiones hominis e Provincia: idem oppugnatus a Io. Clerico in Parrhasianis, et bibl. selecta, Iac. Bernardo, Isaaco Iaqueloto, aliisque et nouissime ab illustri Leibnitio in acutissimo opere, cui titulus: *Essais de Theodicée sur la bonté de Dieu, la liberte de l'homme et l'origine du mal.* Amst. 1710. 8.

[*Iac. Basnagius* in *praefat. generali Canisii Lect. Ant. tom. I.* praemissa *c. I.* quod continet Obseruationes ad haeresin Manichaeorum ex Serapione, Didymo, Tito Bostrensi et Zacharia.

Isaac. de Beausobre histoire critique de Manichée et du Manicheisme, Amstel. tom. I. 1734. tom. II. 1739. 4. Opus omnium, quae hic commemorantur, haud dubie princeps atque insigni doctrinae adparatu refertum, idem tamen vel tum iam, cum primum prodiret, iniquiora nonnullorum iudicia expertum, quibus Cel. Auctor occurrere studuit in, *Defense de l'histoire critique de Manichée et du Manicheisme par Mr. de Beausobre*, inserta *Bibliotheq. Germaniq. tom. XXXVII. p. 1. XXXVIII, p. 24. XXXIX. p. 34. XL. p. 20. XLI, p. 97. XLII, XLIII, p. 51.* Nos quidem vix putamus, verius atque iustius de hoc opere iudicium ferri posse, quam de eo tulerunt Lardnerus *l. l. p. 738.* Moshemius *l. l. pag. 731. sq.* et Walchius *l. l. pag. 688.* quorum iudicia dignissima profecto sunt, quae legantur.]

D. Balthasar Bebelius Antiquitatt. eccles. Seculi III. pag. 929 — 942. et Sec. IV. tom. II. p. 1321 — 1331.

[*Petr. Thom. Cacciari* Exercitationes in uniuersa Leonis M. Opera, pertinentes ad historias haeresium Manichaeorum, Priscillianistarum, Pelagianorum atque Eutychianorum, quas summo studio et labore SS. Pontifex euertit atque damnauit. in sex libros distributae. (*Romae 1751. fol.*) in quibus pag. 1 — 200. de haeresi Manichaeorum duobus libris exponitur, et multae Beausobrii coniecturae reiiciuntur atque refutantur.

Iac. Georg. de Chaufepié in: *Nouveau Dictionaire historique et critique*, tom. III. sub voc. *Manich.*

Augustin. Antonius Georgi in Alphabeto Tibetano, Missionum Apostolicarum commodo edito *Rom. 1762. 4.* in quo opere, quod nobis quidem nondum inspicere licuit, teste Cel. Schroeckhio in *hist. eccles. Vol. IV. p. 405.* multa, ad Manichaeorum historiam pertinentia occurrunt et plura etiam contra Beausobrium disputantur.]

Thom. Hyde in praeclaro opere de religione veterum Persarum *Oxon. 1700. 4.* capite in primis XXI.

[*Nathanael Lardnerus* in opere notissimo: *the Credibility of the Gospel history*, part. II. lib. I. cap. LXIII. versionis germanicae, qua nos vsi sumus, part. II. Vol. III. pag. 364. — 753.]

D. Io. Adamus Scherzerus in programmatis p. 43. sq. vbi differit de dogmate Manichaeorum, animas post mortem per scapham lunae vel per solem deduci ad DEum opinantium, de quo vide sis etiam D. *Christianii Thomasii* historiam sapientiae et stultitiae *part. I. p. 56. seq.* Hinc solem et lunam venerabantur Manichaei ὡ θεὺς, ἀλλ' ὡς ὁδὸν δι' ἧς ἔςιν πρὸς θεὸν ἀφικέσθαι, vt docet Alexander, Lycopolita.

[*Io. Sam. Semlerus* in: *Geschichte der christlichen Glaubenslehre*, Polemicae Baumgartenianae Vol. I. praemissa, §. 46. seqq. pag. 266—311.]

Cyriaci Spangenbergii historia Manichaeorum libri III. *Ursellis 1578. 4.*

Aegidii Strauchii Manichaismi recensio historica *Witeberg. 1661. 4.*

Iohannes de Turrecremata iussu Pii II. collegit tractatum 50. veritatum contra quinquaginta errores Manichaeorum, teste Gabriele Prateolo in *elencho haeresium p. 311.*

[?] Fragmentum historiae Manichaeorum a *Gerhardo Iohannis F. Vossio*, Hugonis Grotii [dd]) suasu scribi coeptae, prodiit in *tomo sexto* siue vltimo eius Viri *operum*, iunctim excusorum, *Amstelod. 1702. fol. [p. 831.]*

Io. Wigandi scripta de Manichaismo renouato, vtpote magis comparata ad inuidiam Flacianis conflandam, quam illustrandam Manichaeorum veterum historiam, ac similia aliorum praetereo.

Io. Christophori Wolfii, Manichaeismus ante Manichaeos, et in Christianismo rediuiuus. Hamb. 1707. 8.

[*Laur. Zacagnium* historiam haereseos Manichaicae, cui Photii libr. IV. aduersus Manichaeos, aliaque plura inedita veterum auctorum scripta adpendicis loco subiungere constituerit, paratam secum habuisse, testatur Caueus in *hist. litt. script. eccles. tom. I. p. 144.*]

CAPUT

dd) Vide Grotii epist. 45. 46.

CAPUT IV.

De Eusebio Caesareensi, et aliis Historiae ecclesiasticae atque Chronicorum Scriptoribus graecis.

I. *De Eusebii vita et doctrina.* II. *Eius scripta graece edita. Chronicon. id. Praeparatio euangelica.* III. *Index plenior scriptorum, in illo opere laudatorum. id. Demonstratio euangelica.* IV. *Historia ecclesiastica.* V. *Index scriptorum et virorum illustrium, in illa memoratorum, accuratus. id. De martyribus Palaestinae.* VI. *Contra Hierocles.* VII. *Contra Marcellum.* VIII. *de ecclesiastica theologia.* IX. *Epistola de fide Nicaena* X. *De locis Hebraicis.* XI. *Commentarii in Psalmos.* XII. *In Canticum Canticor.* XIII. *De vitis Prophetarum.* XIV. *In Esaiam Commentarii.* XV. *Canones euangeliorum cum praemissa ad Carpianum epistola, quae graece et latine exhibetur.* XVI. *De dissonantia euangeliorum ad Marinum.* XVII. *Oratio de Constantini M. laudibus.* XVIII. *Libri IV. de vita eiusdem Constantini.* XIX. *Fragmenta ex libris de vita Pamphili, martyris.* XX. *Ex collectione veterum martyriorum.* XXI. *Epistola ad Constantiam Augustam.* XXII. *Quae latine tantum exstant, liber primus Apologiae pro Origene.* XXIII. *Opuscula XIV. a Sirmondo publicata.* XXIV. *Acta spuria Siluestri I. Papae.* XXV. *Scripta inedita.* XXVI. *Deperdita.* XXVII. *Alii Eusebii amplius quinquaginta.* XXVIII. *Alii scriptores graeci Hist. ecclesiasticae deperditi.* XXIX. *Alii, qui integri vel ex parte exstant, Philostorgius.* XXX. *Socrates.* XXXI. *Sozomenus.* XXXII. *Theodoritus.* XXXIII. *Euagrius.* XXXIV. *Theodorus Lector.* XXXV. *Nicephorus Callisti.* XXXVI. *Chronicorum scriptores graeci deperditi.* XXXVII. XXXVIII. XXXIX. XL. *Alii, qui exstant.*

[*Cum auctario G. C. Harles.*]

I.

Eusebius, *Pamphili*, presbyteri Caesareensis ac martyris, non filius vel sororis filius, nec seruus, sed amicus a) singularis, (vt ab eo nomen tulerit,) natus circa a. C. 264. b), frater vel consobrinus Eusebii, Nicomediensis c), [[*] [natus, vt verosimile est, atque educatus in Palaestina,] Dorothei fortasse Evnuchi, presbyteri Antiocheni, discipulus, *Caesareae* Palaestinae, quae

a) *Hieron.* epist. 65. et c. 81. de S. E. *Photius* Cod. XIII. *Hanckius* de script. hist. Byz. pag. 4. Sic C. Auianum Philoxenum Auiani nomen ob amico suo, Flacco Auiano, consequutum scribit Cicero XIII. epist. 35. Etiam Iudas Iacobi et Petrus Damiani dictus, vterque a fratre. In iure graeco-romano pag. 295. Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ab interprete male redditur: *Eusebius Pamphilides. Fabric.* — *Pamphili* expositionem capitum Act. apostol. edidit *Montfaucon* in bibl. Coislin. p. 78. sqq. ex cod. *Harl.*

b) Probabile esse videtur *I. G. Walchio* in Hist. ecclesf. N. T. saec. IV. cap. I. (vbi de Eusebio is est copiosus,) Eusebium vita humana frui coepisse sub extrema Gallieni tempora anno fere CCLXVIII. et fortasse Caesareae. Add. *Chaufepié* nouv. Dict. hist. et crit. vol. II. voc. *Eusebius*, p. 68. not. C. Secundum *Caueum* in hist litt. SS. eccl. tom. II. p. 175. natus est Euseb. circ. a. 270. Walchius quoque post Valesium aliosque et *Chaufepié* not. *D.* defendunt Eusebium a crimine, cum tempore vexationis, coeptae a Diocletiano contra Christianos, captum atque in carcerem ductum, idolis, vt pristinam recuperaret libertatem, sacra fecisse. add. quae scripsi et quos laudaui viros doctos in Introd. II. 2. p. 216 sqq. *Harl.*

c) *H. Valesius* de vita et scriptis Eusebii ex epistola Arii apud Epiphan. LXIX. 6. Ceterum Dorotheum illum, (de quo *Euseb.* VII. 32. Hist.) *Baronius* ad Martyrolog. V. Iun. male confundit cum Dorotheo, Tyri episcopo. Vide Acta Sanctor. tom. I. Iunii pag. 435.

quae prius Turris Stratonis adpellabatur, episcopus ab a. C. 315. ad 339. vel 340. quo diem obiit maior septuagenario. Vir Constantino Imp. carus, quem genere etiam longius *d*) contingebat, et sua aetate eruditissimus fuit, ac *Basilii* de Spiritu S. cap. 29. iudicio διὰ πολυπειρίας ἀξιόπιστος, atque, vt a *Nicephora Gregora*, lib. XIX. hist, pag. 592. vero elogio adpellatur, τῶν τότε λογίων πρῶτος. De illius vita, de qua liber *Acacii* *e*), post Eusebium episcopi Caesareensis, et librorum eius heredis intercidit, [P] nolo repetere, quae multis erudite tradi-

d) Hoc inde colligo, quia Eusebius, Nicomediensis, nostri Eusebii frater, Iulianum, imp. genere contingebat, teste *Ammiano* XXII. 9.

e) *Acacius*, *Caesareensis* episcopus, vitam magistri ac decessoris sui, Eusebii, scripserat, teste *Socrate* II. 4. Male *Agapius* legitur pro *Acacio* in hist. tripartita IV. 3. licet claruisset etiam *Agapius*, Caesareensis episcopus; sed is ante Eusebium fuit, eumque in clerum adsciuit et deinde successorem habuit. Inter alia Acacii huius scripta fuerunt *libri XVII in Ecclesiasten.* Hieron. catalog. cap. 98. συμμίκτων ζητημάτων, siue, vt idem Hieron. epist. 152. ad Minerium et Alex. tom. III. p. 125. librum quartum laudans, adpellat, συλλεκτῶν ζητημάτων *libri VI.* id. *epistolae et scripta nomine Synodi CPol.* a. 360. concepta. *Philostorg.* IV. 12. *Fidei formula* in Synodo Seleuciensi a. 359. edita, quam seruauit *Epiphanius* LXXIII. 25. et *Socrates* II. 40. Ἀντιλογία *aduersus Marcellum Ancyranum.* Epiph. LXXII. 5—9. vbi insigne ex illo libro fragmentum [De *Marcello* et *Acacii* libro contra illum v. *Walch.* l. c. p. 1514. qui etiam p. 1317. de eius et atroci cum *Cyrillo*, Hierosolymitano, contentione de principatu copiose differit. Acacius enim, episcopus Caesariensis, inter Palaestinae praesules vi vsus diuturni, a synodo Nicaena confirmati, fuerat metropolitanus. Hunc honorem ac principatum quoniam Cyrillus ecclesiae Hierosolymitanae, tamquam matri omnium ecclesiarum vindicare adnisus erat: magna controuersia inter vtrumque et reliquos ecclesiae orientalis episcopos exorta est; siquidem ii, qui cum Arianis sentiebant, cum Acacio fecerunt; qui autem veriorem profitebantur doctrinam, steterunt a Cyrilli partibus. Illorum vero factione et crimine factum est, vt Cyrillus munere suo deiiceretur, variaque experiretur fata. Conf. infra, vol. VIII. vet. edit. pag. 337 sq. *Harl*] Acacio etiam tribuit Tillemontius, quod *de fide aduersus Sabellium* sub Eusebii nomine edidit Sirmondus. Vide *Tillemont.* tom. VI. memor. hist. eccles. part. II. p. 111. edit. Bruxell. *Acacii* huius fragmenta quaedam occurrunt in catenis editis et MSS. [v. vol. VII. p. 736. etc. ed. vet.] Alius fuit, licet eiusdem aetatis, *Acacius*, *Tarsi* episcopus, de quo Philostorg. V. 1. Alius presbyter et archimandrita *Beroensis*, cuius et Pauli Presb. *Epistola ad Epiphanium*, qua eum a. C. 375. ad scribendum contra haereses inuitauit, cum Epiphanii responsione, huius panario praemittitur. Nescio idemne *Acacius* Beroënsis episcopus circa a. C. 431. annos 110. natus, cuius *epistolae binae ad Alex. Hierapolitanum* leguntur in variar. epistolarum volumine ad Concil. Ephesinum spectantium in editione Christiani Lupi (a. 1682.) et Steph. Baluzii (noua collect. Concilior. a. 1683) cap. 41. et 55. sed in Io. Garnerii (auctar. Opp. Theodoriti a. 1684.) cap. 30. et 44. et *Confessio fidei*, edit. Lupi ac Baluz. cap. 221. Garneri cap. 178. *Epistola ad Cyrillum Alex.* tom. V. Opp. Cyrilli parte II. et in Actis Concilii Ephesini tom. III. edit. Labbei pag. 382. De *Acacio*, *Melitenes* in Armenia episcopo et Nestorii oppugnatore, videndus *Caueus* ad a. 431. Huius *homiliam* in Synodo habitam et Nestorii haeresi oppositam, Combefisius latine exhibet in Bibl. sua Concionatoria ad festum Annunciationis. Ad istum *Acacium* epistolas Firmi, episcopi, edidit doctissimus Muratorius Patav. 1709. 4. in Analectis Graecis, qui pag. 300. obseruat, plures huius nominis episcopos illo tempore claruisse, episcopum *Cotenorum*, episcopum *Helladae*, episcopum *Scopenorum.* Plures etiam circa a. C. 450. vt episcopum *Antiochiae minoris*, episcopum *Ariarathiae*, episcopum *Cynnensem*, episcopum *Proconissi.* Fuit et *Acacius*, *Armeniae praefectus*, cuius in Iustiniani Nouella 31. mentio. De *Acacio*, patriarcha *CPol.* cuius vna alteraque epistola exstat, idem *Caueus ad* a. C. 471. Vide et *Photium* Cod 42. *Fabr.* Acacii, Caesareensis, tempore fuit quoque *Acacius*, Caesareens. sophista ethnicus, Libanii amicus, eloquentia illum etiam superaturus, nisi iuuenis obiisset, de quo *Eunapius* p. 135. sq. et *Suidas* in Ἀκάκιος: obseruante Fabricio in vol. VIII. vet. ed. p. 338. *Harl*,

tradiderunt praestantes viri, *Abraham Scultetus* [f]), *Henr. Valesius* [g]), *Martinus Hankius* [h]), *Guil. Caueus* [i]); *Tillemontius* [k]), et *Io. Clericus* [l]), ne de aliis [m]) in praesenti memorem. Tantum profiteor, me adsentiri viris doctis, qui agnoscunt, varia quidem in Eusebii scriptis esse de dogmatibus quibusdam, quae durius et parum commode dicta videntur: tamen mysterium SS. Triadis et *συναΐδιον* filium ex patris essentia Deum de Deo genitum *αὐτόθεον* agnovisse, atque adeo ab haeresi propria Arii fuisse alienum, diserteque reiicere eos, qui CHRISTUM *κτίσμα* vel *ἐξ ȣ̓κ ὄντων* dicere ausi sunt, lib. I. de ecclesiast. theolog. cap. 9. lib. III. c. 2. pag. 150. sq. quae loca iam laudat *Socrates* II. 21. et quamquam homousii [☞] vocabulo [n]) primum

f) Parte III. medullae patrum. p. 820. sqq. qui, Baronium aliosque sequutus, Eusebium Arianis fauisse iudicauit, et varios recensuit Eusebii errores. Idem tamen p. 855. sqq. docet dissensum inter doctrinam Eusebii eamque, quam pontificis romani adseclae amplecti solent. Adde *Stolle* von dem Leben etc. der Kirchenvät. etc. pag. 228. sq. qui ex Sculteto plura Eusebii singularia placita recenset. *Hülsemann*. Patrol. cap. IV. pag. 1014. et alios historiae eccles. conditores. *Harl.*

g) *H. Valesius* histor. eccles. Eusebianae non modo praemisit commentationem suam de Eusebii vita et scriptis, sed etiam testimonia veterum pro Eusebio et contra Eusebium magno numero adiunxit.

h) *Martinus Hanckius* de scriptoribus hist. Byz. cap. 1.

i) *Guil. Caveus* in Chartophylace et hist. literaria, atque vitis patrum, anglice editis latineque et belgice germaniceque translatis, tom. II. et in epistola apologetica aduersus Io. Clericum Lond. 1700. 8.

k) *Tillemontius* tom. VI. et VII. memor. hist. eccles.

l) *Io. Clericus* in vita Eusebii tom. X. Bibl. Universal. pag. 380. seq. et in epistolis criticis, epist. 2. Cum quo Eusebium Arianismi arguunt, (ne veteres Valesio et ad Zonaram p. 30. Cangio laudatos memorem) *Petauius* lib. I. de Trinitate c. 11. et 12. *Rich. Montacutius* ad Euseb. contra Marcellum, Ancyranum, *H. Noris* diss. de V. Synodo c. vlt. p. 105. vt Sandium aliosque omittam. Defendunt vel excusant *Valesius*, *Bullus*, defens. fidei Nicaenae pag. 392. seq. 442. seq. 478. seq. 517. seq. *Calouius* confessione martyrum tom. II. Opp. anti - Socin. p. 519. *Florentinius* ad Hieronymi martyrolog. p. 71. seq. *Caueus* diss. et epistola contra Io. Clericum, *Petrus Molinaeus* contra Perronum III. 2. etc.

m) Vt *Christophori Ernesti*, Keulâ Schwarzburgici, in duabus de Eusebio dissertationibus, Witeberg. 1688. recus. ibid. 1703. 4. *Fabr.* Praeter *Chaufepié*, *Stollium* et *Walchium* citatos, (qui alios quoque VV. DD. laudant,) addantur *L. El. du Pin* nouvell. bibl. des Aut. eccl. tom. II. pag. 1. sqq. aut secundum vers. lat. pag. 3. sqq. *Sam. Basnage* annal. polit. eccl. tom. II. pag. 733. *Cas. Oudin.* (qui potissimum in recensendis, quae Eusebio tribui solent, scriptis versatur,) comm. de scriptor. eccl. tom. I. p. 312 sqq. *R. Ceillier* hist. gen. des Aut. eccles. tom. IIII. p. 202. *Io. Fabric.* in hist. bibl. suae part. I. p. 89. sqq. et 198. *Hamberger* zuverläßige Nachr. tom. II. p. 705. sqq. *Iac. Bruckeri* hist. crit. philos. tom. III. p. 470. *Saxii* Onomast. tom. I. p. 391. sq. qui praeterea laudauit *G. I. Voss.* de scient. mathem. cap. 40. §. 5. et de histor. graec. cap. XVII. it. *Pagii* criticam Baron. ad a. Chr. 318. 325. et 326. *Harl.*

n) Hinc Athanasio dicitur prius fuisse *συντρέχων τῇ Ἀρειανῇ αἱρέσει, ὕστερον δὲ ὑπογράψας ἐν αὐτῇ τῇ Νικαίᾳ συνόδῳ, γράψας τοῖς ἰδίοις διαβεβαιούμενος, ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν τινας λογίους καὶ ἐπισκόπους καὶ συγγραφεῖς ἔγνωμεν ἐπὶ τῆς τȣ̃ Πατρὸς καὶ Υἱȣ̃ θεότητος τῷ τȣ̃ ὁμοουσίου χρησαμένους ὀνόματι*, epist. ad Africanos tom. I p. 721. Confer Eusebii Epist. ad Caesareenses, apud Socratem lib. I. cap. 8. *Fabr.* Eusebius fuisse videtur homo cautus et callidus, atque, licet damnationi Arii in synodo Nicaena subscripsisset, et post longam contentionem admisisset voc. *ὁμοούσιος*: tamen ii a vero prope abesse videntur, qui illum iudicent a subtilioris Arianismi, s. vt dicere solent, Semiarianismi suspicione haud plane liberum fuisse *Photius* in quaestione, cuius haeresis erat Eusebius Pamphili? edita a *Montfaucon*, in bibl. Coislin. p. 348 clare arguit Eusebium

mum vti veritus eſt, tamen, re maturius perpenſa, deinde id probaſſe, et damnationi Arii in Synodo Nicaena, bona fide ſubſcripſiſſe. Neque adeo negaſſe Spiritus S. diuinitatem, ſed modo eum a patre et filio diſtinctum et a filio proficiſcentem docuiſſe. Vide lib. II. de eccl. theol. c. 5. ſeq. Ceterum cum magno fructu vſus bibliotheca Pamphili, cuius indicem °) etiam vitae Pamphili inſeruit, et altera, quam in Aelia vrbe, ſiue Hieroſolymis, ab Alexandro, epiſcopo, conditam teſtatur lib. VI. hiſt. cap. 20. Veteris hiſtoriae omnis, eccleſiaſticae maxime, et aliarum rerum, ſcitu digniſſimarum, tam praeclara ſeruauit monumenta, licet non ſemper fortaſſe accurate ſatis expoſita, vt ſcripta eius, quae iam referam, pleraque ad nos perueniſſe, et in tanto bonorum ineptorumque librorum naufragio non ſimul periiſſe, ſingularis felicitatis eſſe arbitrer.

1. *Chronicon*, ſiue Παντοδαπὴ ἱϛορία, *de cunctis temporibus hiſtoria*, vt titulus operis p), latine transfertur in epiſtola Auguſtini 35. ex quo loco etiam conſtat, non vbique obuios iam tum fuiſſe Chronici Euſebiani codices. In libros duos diuiſum fuit ab auctore q), quorum priorem inſcripſit χρονογραφίαν, poſteriorem χρονικὸν κανόνα. Atque hanc *Epitomen* vocat Hieronymus. In priore ex Manethone, Apollodoro, Phlegonte, Ioſepho, Africano aliisque origines et ſucceſſiones resque memorabiles variarum gentium ab orbe condito per varia capita perſequutus eſt: in poſteriore omnia ſerie vna ad annos ſuos relata digeſſit ab anno r) vocationis Abrahami, h. e. ante [P] CHRISTUM 2017. ad vicennalia vsque Conſtantini M. a. C. 325. Laudat praeter alios Euſtathius Antiochenus in Hexaëmero ſub init. cui Euſebius vocatur ἁγίων τις, vt ab eccleſia gallicana diu illum cultum pro martyre, notat *Ianningus* in Apologia pro Papebrochio, praefixa Actis Sanctor. Iunii tom. I. pag. XVII. ſeq.

Grae-

ſebium et Arianiſmi et Origenianiſmi: nec diſſentit Montfaucon, qui etiam in animaduerſſ. in vitam et ſcripta Athanaſii, in fronte collectionis nouae S. S. P. P. copioſe diſputat de Euſebii Arianiſmo. Add. *Elia di Amato* lettera, che Euſebio di Ceſarea, anco dopo il Concilio Niceno, fù imbruttato dal errore Ariano, in lettere erudite di *Amato*, part. II. Genoua 1715. 4. Letter. XVI. p. 291. ſqq. *Latini Latinii* biblioth. ſacr. et profan. (Romae 1667 fol.) pag. 105. qui grauius iudicat add. D. *Martini* Prof. Theol. Diſſ. Euſebii Caeſar. de diuinitate Chriſti ſententia, eiusque tum in placitis Arianis, tum cum fide Nicaeno-Athanaſiana comparatio. Praemiſſa eſt hiſtoriae antiquioris dogmatis iſtius breuis expoſitio. Partic. I. Roſtoch. 1795. 4 — Euſebius et Pamphilus Origenis labores cum eccleſia communicarunt. *Harl.*

o) Vide lib. VI. hiſt. cap. 32.

p) χρονικὰ συγγράμματα ſua memorat *Euſebius* in Eſaiae XIII. 17. Χρονικοὺς κανόνας X. in 9. praeparat. p. 484. et lib. I. hiſt eccleſ. cap. 1. Ἀρχαιολογίαν atque ἀρχαιολογικὴν ἱϛορίαν vocat *Anaſtaſius Sinaita* qu. 41. et 65. *temporum Hiſtoriam*, *Auguſtinus* II. 39. de Doctrina Chriſtiana. *Digeſtionem temporum*, *Hieron.* 1. in Rufin. χρονογραφίαν *Epiphanius* ſub extremum libri de ponder. et menſur. *Chronicorum hiſtoriam* breuiarium MS. eccleſiae Lemouicenſis, Valeſio laudatum. Alia veterum loca, titulos chronici Euſebiani varie referentia, notauit *Scaliger* ante graeca Euſebii, Chroniconique Hieronymianum, *Hanckius* pag. 87. ſeq. de ſcriptoribus rerum Byz. et *Allatius* ad Euſtathii Hexaëm. pag. 13. [*Vallarſ.* praef. ad tom. VIII. opp. Hieron. pag. XVIII. ſq *Pontaci* adparat. ad notas adde *Chaufepié* de hoc et reliquis Euſ. libris l. c. not. 1. *Harl.*]

q) Hoc negat *Vallarſ.* l. c. pag. XIX. imprimis p. XXII. ſq. de epitome. *Harl.*

r) Euſebiani chronici epocham initium capere a. Cal. Sept. ſiue autumno anni ante CHRISTVM natum 2017. Periodi Iul. 2697. diſputat *Petauius* lib. IX. de doctrina temporum cap. 1.

Graecum opus Eusebii intercidit, praeter fragmenta et lacinias, quas recentiores Chronologi seruarunt, Syncellus inprimis, et Cedrenus, chronicique Alexandrini, siue Paschalis, scriptor, ne de aliis iam dicam: nam, vt vere Iosephus Scaliger, *qui post Eusebium scripserunt: omne scriptum de temporibus aridum esse censuerunt, quod non huius fontibus irrigatum esset.* Ex illis graeca, vt potuit, collegit ediditque et illustrauit doctissimis notis idem *Scaliger*, sed non modo Syncelli et Chronici Alex., tum temporis nondum editorum, apographis parum emendatis [s]) vsus est; sed etiam varia ad Eusebium retulit, quae parum credibile [t]) est ab illo scripta fuisse. *Latine* vertit et Vincentio cuidam ac Gallieno inscripsit *Hieronymus*, ita, vt hinc inde ex latinis praecipue scriptoribus quaedam adderet [u]), alia omitteret, ac deinde Chronicon ad a. C. 378. (Valente sextum et Valentiniano secundum Coss.) continuaret. Codices latini Chronici Eusebiani oscitantia librariorum mire inter se variant, et saepius nec inter se, nec cum historia, facile possunt conciliari. Confer *Henrici Dodwelli* diss. 3. ad Irenaeum §. 2. *Henr. Valesius* p. 10. ad Eusebii hist. vetustissimos codices laudat Acutianum, Lipsii et Ortelii. Laudat quoque vetustissimam editionem Mediolanensem, quam nec Pontacus nec Scaliger viderit. Consuluit tamen *Arnoldus Pontacus*, episcopus Vasatensis [P] praeter codices MSS. duodetriginta, editiones octo, atque ex illis praeclaram suam concinnauit, in qua mirum studium atque industriam non dubitauit etiam Scaliger epist. 104. pag. 372. seq. atque alibi

omnibus

s) Is. Vossius in auctario castigatt. Georgii Hornii pag. 370. *Quia apographum Syncelli, quod Scaligero transmissum fuit, raptim et vitiose admodum descripserat Casaubonus nescio an alius, ideo plurimi passim in hoc opere tam in annis quam in nominibus errores fuere commissi.* Multis hoc docet *Iacobus Goarus* notis ad Syncellum pag. 504. — 528.

t) Vide *Conringium* de medicina Hermet. pag. 21. et 30. *Steph. le Moyne* prolegom. ad Varia S. * 32. 2. b. *Hanckium* de scriptoribus Byz. p. 92. seq. *Fabr.* Chronicon Eusebii a Scaligero confictum fuisse, censet *Schuckford.* in Harmonia historiae sacrae et profanae P. I. pag. 14. add. *Chaufepié* l. c. not. I. *Harl.*

u) *Hanckius* p. 93. seq. 96. seq. *Io. Andreas Bosius* diss. ad periocham Iosephi de CHRISTO. cap. 2. § 7. seq. *Fabr.* Enimuero *Hieronymus de Prato* in diss. de chronicis libris duobus ab Eusebio Caesar. scriptis et editis, Veronae 1750. 8. demonstratum iuit, versionem prioris partis non esse concinnatam ab Hieronymo; idem contra Scaligeri animadu. in Eusebii Chron. et contra *Vallars.* praefat. ad tom. VIII. Opp. Hieronymi multa disputanis erudite, nonamque promisis reliquorum genuinorum fragmentorum graecorum editionem. v. quae adnotaui in Introd. in hist. L. Gr. II. 2. pag. 216. *not.* Atque *Hieronymus* in praefat. in versionem suam libri Eusebiani de situ et nominibus locorum hebraicorum ait, se Eusebianos *temporum canones latina lingua edidisse. Vallarsius* quoque Scaligeri opinionem, Eusebium Iulii Africani chronicum fere totum transtulisse in suum, et Eusebiani vniuersi operis titulum fuisse παντοδαπῆς ἱστορίας, prioris libri χρονολογίας, posterioris Κανόνος, qui ideo editionem suam in duo diuisit libros, copiose refutat, pronuntiatque, priorem illum Eusebianum librum esse omnino commentitium. Hinc etiam Fabricii nostri et Schurzfleischii iudicia improbat; tum p. XXV. existimat, non aliam esse *Epitomen*, quam quae in *praeuia* chronici *ordinatione* contineatur, et ab Hieronymo dicatur *quaedam futuri operis materia.* Sed plura vide apud Vallarsium, praecipue apud Pontacum, aliter de quibusdam rebus sentientem, in Adparatu etc. init. et de vi ac potestate voc. Κανὼν et de controuersia de ipso Eusebii atque Hieronymi chronico atque epitome etc. disputantem, atque concludentem, titulum *Chronicon Eusebii* complecti et historiam canonum chronicorum, et epitomen eorumdem, id est, compendium tam historiae, quam ipsorum canonum. In primis conferenda est *L. T. Spittleri* historia critica Chronici Eusebiani, in comm. societ. reg. doctrinar. Gotting. vol. VIII. Gottingae 1787. nr. 3. class. histor. Pratonis sententiam tuetur, et recenset auctores, quos Euseb. sequutus est. *Harl.*

omnibus laudibus prosequi, editorisque doctrinam, candorem, modestiam et diligentiam celebrare. Et omnium correctissima vocatur Io. Morino pag. 277. Exerc. bibl. Prodiitque notis Pontaci et castigationibus illustrata vna cum Prosperi Chronico, Burdigalae 1604. fol. sed raro hodie reperitur. Neque vbiuis obuia altera *Auberti Miraei*, posteriorem tantum partem a CHRISTO nato exhibens, additaque habens Chronica Sigeberti et Anselmi Gemblacensis, Antwerp. 1608. 4. *) confer *Itigium* de bibliothecis patrum pag. 743. *Fabr.*

Fabric. in nota quasdam nominauit edd. sed pleniorem substituere iuuat illarum catalogum. Pontacus quoque sub finem adparatus recensuit *codd.* quibus vsus est, plurimasque editiones. *Princeps* editio, quae etiam custoditur in bibl. academ. Erlangensi, est sine titulo, nota anni locique, sine virgis et lineolis transuersis in 4. Ab altera primi folii parte sunt tria editoris *Boninii Mombritii* epigrammata, ex quorum primo adparet, opus, quod continet *Chronicon Eusebii a S. Hieronymo latine versum*, ab eodem et *Prospero Britannico Matthaeoque Palmerio* continuatum, esse excusum per Philippum Lauanium, (*Mediolani* circa ann. 1475.) Plura de hac edit. v. apud *Hamberger* zuverl. Nachr. II. p. 70. *Clement.* Biblioth. VIII. pag. 170. seq et quos laudaui in Introd. l. c. pag. 218. add. *Panzer* A. T. II. pag. 94.

Eusebii Chronicon, ab Hieronymo latine versum, ab eodem et a Prospero et Matthaeo Palmerio, continuatum, ex editione I. cum Matthiae Palmerii supplemento. In fine rubro C. *Ioannes Lucilius Hippodamus* (siue, Santritter,) *Helbronnensis lectori salutem.* (sequitur epigramma tribus constans distichis,) *Erhardus Ratdolt*, Augustensis — plurimis vndique comparatis exemplaribus Eusebii libros chronicos ac reliquas in hoc volumine de temporibus additiones — impressit *Venetiis* a. salutis 1483. Idibus Septembr. 4. E primis est libris, qui verbis et numeris rubris, vt hodie calendaria nostra solent, fuerunt impressi. Plura de hac ed. dederunt *Freytag* in Analectis litter. pag. 321. sqq. et in adparatu litter. III. p. 731. *Clement.* l. c. pag. 171 sq. *Fossius* de hac et superiore edd. in catal. codd. saec. XV. in bibl. Magliabecch. tom. I. pag. 6 sqq. *Theoph. Sincer.* in bibl. histor. crit. librorum — rarior. part. III. Norib. 1736. 8. pag. 196. sqq. vbi copiose agitur de illa edit. de chronico Eusebii et num sit genuinum, et de Eusebio ipso; aliique a *Zapfio* in Augsburgs Buchdruckergeschichte, part. I. pag. 164. et a cel. *Panzero* III. pag. 158. citati.

Eusebii — chronicon, quod *Hieronymus* — latinum facere curauit et vsque in Valentem Caesarem Romano adiecit eloquio. Ad quem et *Prosper* et *Matthaeus Palmerius*, demum et *Ioann. Multiuallis* complura, quae ad haec vsque tempora subsecuta sunt, adiecere. *Henr. Stephanus.* In fine: Absolutum est in alma Parisiorum — — per *Henr. Stephanum* — illius maxima

*) *Clement* Bibl. curieuse hist. et crit. tom. VIII. p. 178. sqq. multus est de hac *Miraei* editione, cuius inscriptio est: „*Rerum toto orbe gestarum Chronica* a Christo nato ad nostra vsque tempora. Auctoribus *Eusebio — Hieronymo* —, *Sigeberto*, Gemblacensi monacho, *Anselmo*, Gemblac. Abbate, *Auberto Miraeo*, Bruxell. aliisque. Omnia ad antiquos codd. mst. partim comparata, partim nunc primum in lucem edita. Opera et studio eiusdem *Aub. Miraei*, Canonici et scholarchae Antuerp. Antuerpiae, ap. Hieron. Verdussium 1608. 4. Miraeus potissimum sequutus est in Eusebio codicem initialibus s. vncialibus litteris ante annos tum mille plus minus integre descriptum, et ex Amandino sodalium Benedictinorum apud Neruios coenobio. — De vtraque Scaligeriani thesauri edit. v. eumdem *Clement* p. 176. sqq.

maxima cura et diligentia nec non eiusdem et Iodoci Badii — expensis 1512. 4. de qua rara editione plura scripsi in Introduct. l. c. pag. 218. seq. et *Clement.* l. c. pag. 172. not. qui praeter ea ibidem multis recenset repetitam et in paucis tantum diuersam *Stephani* edit. Paris. 1518. 4. Idem et *Freytag* in adpar. litt. III. pag. 575. referunt edit. *Basileensem*, (quae etiam penes me est,) ex edd. Stephan. ductam, auctamque, atque inscriptam:

En domus Chronicon diuinum plane opus eruditiss. auctorum, repetitum ab ipso mundi initio, ad annum vsque salutis M D. XI. [v]) *Eusebii Pamphili Caesar.* D. Hieronymo interprete. *Hieronymi* Presbyteri. *Prosperi* Aquitanici. *M. Aurelii Cassiodori* Patricii rom. *Hermanni Contracti* Comitis Veringen. *Matthaei Palmerii* Florentini, *Matthiae Palmerii* Pisani. partim nunc a nobis inuentum et editum, partim a mendis, quibus laborabat, plusquam cuiquam creditu facile est, summo studio et diligentia repurgatum. *Basileae* excud. Henr. Petrus, m. Martio M. D. XXIX. (1529.) fol. curante et praefato *Io. Sichardo.*

Alias editiones cum aliis *Eusebii* scriptis et cum *Prosperi* ac *Matthaei Palmerii* chronico enumerant *Pontacus*, (qui ed. Basil. 1529. basin suae fecit,) in adparatu sub finem, *Iustus Fontaninus* in historiae literar. Aquileiensis libr. (Romae 1742. 4.) pag. 3. et *Clement* l. c. nemp. *Basileae* rec. est anteced. ed. apud Henr. Petr. 1536. 1542. 1549. [w]) 1559. 1570. fol. — Paris. ap. Mich. Sonnium 1587 [x]) fol. cum ceteris Eusebii opp. de qua vltima edit. v. Pontac. *Harl.*

Ceterum ob praeclaras accessiones atque doctissimas notas frequentissime in manibus eruditorum versatur editio *Scaligeri*, [y]) altera praecipue ac postuma Amstelodamensis a. 1658.

 fol.

v) Hic annus diserte expressus est in exemplo, quod habeo: Clement contra, (nescio an per errorem,) scripsit M. D. XII.

w) *Fabric.* olim in nota ad h. l. et *Fontanin.* scripserant notam a. 1548. sed dubitat *Clement.* qui exemplum ad manus habuit, nota quidem anni destitutum, in cuius vero fronte diserte dicitur *opus ad annum vsque hunc Christi — M. D. XLIX.* (1549.) *continuatum. Et Pontac.* dedit a. 1549.

x) Hunc annum notauit *Fontanin.* Nota a. 1581. ap. Fabric. forsan erat corrupta.

y) Recensetur à *Labbeo* tom. I. de script. eccles. pag. 302. et *Tha. Ittigia* lib. de bibliothecis patrum p. 745. seq. Emendationes *Salmasii* ex codd Palatinis IV. cum *Conr. Sam. Schurtzfleischii* ad Eusebii Chron. obseruationibus edidit frater *D. Henr. Leonhardus Schurtzfleischius*, Witeb. 1712. 4. [ed. II. correctior et access. supplementi auctior Ienae 1715. 4.] in notitia Principalis Bibliothecae Vinariensis, in quam editio Lugd. Bat. 1606. manu Salmasii notata peruenit ex bibliotheca Gudiana. Inter Codices Is. Vossii cum MSS. collatos *Colomesius* n. 1. memorat chronicon Eusebianum editionis Scaligerianae, quod cum MSS. commisit Cornelius Tollius. *Bochelli* obseruatt. msst. chronicas ad Eusebium laudat *Berneggerus* ad Iustini libr. XVIII. cap 6. *Fabr.* — — Prior operis Scaligeriani editio inscripta est: *Thesaurus temporum. Eusebii* Pamphili — chronicorum canonum omnimodae historiae libri duo, interprete *Hieronymo*, ex fide vetustissimorum codicum castigati. Item auctores omnes derelicta ab *Eusebio* et *Hieronymo* continuantes. Eiusdem *Eusebii* vtriusque partis chronicorum canonum reliquiae graecae, quae colligi potuerunt, antehac non editae. Opera ac studio *Iosephi Iusti Scaligeri.* — Eiusdem *Scaligeri* notae et castigationes in latinam *Hieronymi* interpretationem et graeca *Eusebii*. Eiusdem *Iosephi Scaligeri* Isagogicorum chronologiae canonum libri tres, ad *Eusebii* chronica et doctrinam de temporibus admodum necessarii. Lugd. Bat. exc. Thom. Basson, sumt,

fol. quae Alexandri Mori praefationem et Scaligeri commentarios ad latinam Hieronymi interpretationem et graeca Eusebii emendatos et tertia parte auctiores, (quam prior editio Lugd. Bat. 1606. fol. exhibet, et libros tres Isagogicorum chronologiae canonum eiusdem Scaligeri subiunctos habet. Chronico Eusebiano subiecta sunt Hieronymi, de quo dixi, supplementum et *Prosperi Tironis* [z]) ab a. C. 379. vbi desiit Hieronymus, ad a. 444. *Victoris* Tunnunensis Chronicon ab a. 445. ad a. 565. *Ioannis* Abbatis *Biclariensis* ab a. 565. vsque ad annum Mauritii octauum a. C. 593. *Idatii* ab a. C. 379. vbi Hieronymus desinit ad 428. *Marcellini Comitis* ab a. C. 379. [P] ad a. 534. et veteris scriptoris siue interpretis incerti excerpta latina chronologica ex Africano, Eusebio et aliis, vulgata e codice bibl. Puteanae. Post haec sequuntur graece, quae Scaliger velut Eusebiana collegit ac digessit. Anonymi ἐπιτομὴ χρόνων [aa]), (Chronici Alex. vel Fastorum Siculor. nomine vulgo venit,) ab Adamo ad annum Heraclii vicesimum, a. C. 629. ex codice If. Casauboni. Nicephori, patriarchae, χρονογραφία. Denique sequitur ἱστοριῶν συναγωγὴ et Ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴ, non veteris scriptoris, sed, vt recte viri docti notarunt, ipsius Scaligeri, qui illam ex scriptoribus editis et ineditis collegit ac digessit, etiam latinis, quorum loca graece transtulit et hisce collectaneis inseruit. *Fabr.*

Vallarsius nouis curis recensitum suisque et aliorum obseruationibus illustratum Chronicon Eusebii etc. repetiit in sua *D. Hieronymi* Operum editione, tomo VIII. Veronae 1740. fol. (quae editio recusa est, curis Vallarsii posterioribus aucta, Venet. 1766 — 1782. 4. m.)

Eusebii - Chronicon latine a S. Hieronymo redditum et ad sua vsque tempora perductum, adiecta etiam continuatione *Prosperi* Aquitani. Nunc primum collectioni Hieronymian. operum

sumt. Commelinor. 1606. fol. Hanc ed. minus frequentem vberius recensuit et vitam scriptaque eorum, quorum libri, in hac collectione comprehenduntur, exceptis Eusebio atque Hieronymo, persequutus est *Io. Fabricius* in historia bibl. Fabric. tom. II. p. 375. sqq. Idem quaedam partim Conringii, ad quem olim pertinuit exemplum Fabricianum et qui passim aliqua adscripserat, partim suas aliorumque obseruationes reddidit. Praeter ea animaduertit, opus quidem a multis VV. DD. recte esse laudatum; Rupertum tamen in Obss. in synops. minor. Besoldi p. 378. adnotasse, Scaligerum in senectute, memoria sua fretum, non consultis diutius libris, calamo vsum esse, atque sic etiam in opere Eusebiano multas commisisse hallucinationes. Multo acrius iudicauit *Hieronymus de Prato* in diss. de chronicis libris, supra memorata p. 359. de hoc opere et iactantia Scaligeri, quem, pronunciat, pessime de Eusebio esse meritum, eique multos alienos et adulterinos supposuisse foetus. Longam et grauem censuram excerpsit *Clement* l. c. pag. 180. sq. vbi a pag. 176. et priorem et posteriorem operis Scaligeriani edit. copiose recensuit, notauitque errorem *Io. Henr. Hottingeri*, qui in Bibliothecario quadripartito p. 315. confudit *Scaligeri* opus de emendatione temporum, (Paris 1583. Leidae 1598. et ex auctoris ipsius msto emendatius magnaque accessione auctius etc. Coloniae Allobrog. 1629. fol.) cum eiusdem *Thesauro temporum*, cuius altera editio est inscripta:

Thesaurus temporum. — — *Editio altera,* in qua eiusdem *Iosephi Scaligeri* tertia fere parte auctiores notae et castigationes in latinam *Hieronymi* interpretationem, et graeca *Eusebii*, supremа autoris cura emendatae, etc. Amstelod. ap. Ioan. Iansfonium 1658. fol. *Clement* p. 179. nota ex Alex. Mori praefat. quaedam, quae ad historiam huius editionis auctioris pertinent, delibauit. *Harl.*

z) Conf. *Vallars.* l. c. p XXVIII. sqq. et *Pontaci* adparat. p. 12. sqq. *Harl.*

aa) Alia breuior ἐπιτομὴ χρόνων ab Adamo vsque ad Alexium Comnenum, quam ad calcem Zonarae edidit *Cangius*, et in cuius titulo legitur: ταῦτ' ἱστορεῖ ὁ Καισαρεὺς Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐν τῷ λόγῳ, οἱ ἐκλήθη βασιλικός.

operum adcensitum, genuinis graecis fragmentis ex *Georgio Syncello*, Chronico paschali, *Cedreno*, aliisque auctoribus restitutus et post *Arnoldi Pontaci*, *Iosephi Scaligeri*, et *Cl. Salmasii*, atque aliorum recensiones et curas, denuo ad msst. codices castigatum, notisque luculentioribus continenter illustratum, opera et studio *Dominici Vallarsii*. [Tomo II. addidit integros Pontaci Comment. et in Prolegg. tom. I. de edd. diligenter disseruit.]

Hic et in praefat. et in notis saepe contra Scaligerum disputat. At quamquam praeclare meruit de Eusebio - Hieronymiano chronico: tamen, quod in tali opere negotioque nec mirandum est, nec culpandum, non omnia perfecit. Hinc *Hieronymus de Prato* lib. cit. pag. 423. dedit *Eusebii* graeca quaedam fragmenta ex eius de temporibus libro primo, (excerpta olim a Georgio Syncello,) noua interpretatione, notis et obseruatt. illustrata, et ex parte nunc primum auctori suo vindicata — *Bern. Montfaucon* in Bibl. bibliothecar. MSS. vol. I. pag. 146 — 155. varias dedit lectiones ad chronicon *Eusebii*, S. Hieronymo interprete, ex quatuor MSStis bibl. Vaticanae notatis 241. 242. 245. qui sunt XIII. et XIV. saeculi, et collati cum edit. Scaligeri Lugduni Batau. a Claudio Stephanotio, congregationis S. Mauri Procuratore generali. Contra Scaliger. et Baron. locum de Pilato et Caesaris imaginibus vberius illustrat *Lambec.* comm. de bibl. Caes. tom. VIII. p. 37. sqq. et p. 397. sqq. locum de Maria. Denique memoranda est editio huius sententiae:

Vetustiora latinorum scriptorum Chronica, ad MSS. codd. emendata et cum castigationibus editt. collata, notisque illustrata, in vnum corpus collecta, praemisso *Eusebii Chronico a D. Hieronymo e graeco verso et multis aucto.* Collegit D. *Thomas Roncallius*, Monachus Cassinens. Patauii 1787. 4. II. voll. Contulit R. cum ed. Ratdolt. 1483. et cum Gennadii Cod. Ms. Vatic. Alex. n. 2077.

Codd. MSStos *Pontacus*, quibus vsus est, bene multos recenset in adparatu suo: Vaticanos aliosque enumerat *Montfaucon* in bibl. mem. Sed hi et reliqui pertinent potius ad Hieronymum. *Florent.* in bibl. Laur. Med. cod XXXVII. n. 25. plut. 31. est *Eusebii* epitome chronica, vbi et de S. paschate. — in cod. XIII. nr. 6 — 8. pl. 56. exstant tria excerpta ex Eusebii chronicis. v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. pag. 119. et 308. — *P. I. Bruns* ex cod. Bodlei. dedit versionem *syriacae* epitomes Eusebiani chronici, in Repertor. für biblische v. morgenländische Litteratur, part. XI. Lipsiae 1782. mai. 8. *Harl.*

Reprehendit Eusebius hinc inde Africanum, ipse vicissim reprehensus est ab Aniano, Panodoro, Georgio Syncello et aliis, interdum etiam vbi ipsi erant reprehendendi: Diodoro etiam Tarsensi, de quo Suidas, praecipue a Scaligero [ab aliis vero vicissim notato,] et aliis chronologis recentioribus.

2. Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως προπαρασκευὴ bb), *Praeparationis euangelicae* ad Theodotum

bb) Eusebius ipse VI. 10. praeparat. pag. 280. ὧν δὴ καὶ μάλιστα ἡμῖν δεῖ εἰς τὴν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως προπαρασκευήν. Adde lib XV. cap. 1. vbi post expositam horum librorum anacephalaeosin ait, iam ad demonstrationem euangelicam tamquam nobilius argumentum se progredi: Τούτου δὴ ἐν σὺν Θεῷ διὰ τῆς ἀληθείας ἡμῖν ἐπισφραγισθέντος, τὰ μὲν τῆς προπαρασκευῆς ἐνταῦθά μοι περιγραφήσεται. Μεταβὰς δὲ ἐπὶ τὴν ἐντελεστέραν ὑπόθεσιν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως, etc. libros XV. προπαρασκευῆς euangelicae memorat etiam Hieron. et ex libro VIII. locum profert in nonum *Danielis*. *Fabric.* conf. *Du Pin.* eccles. auctorum bibl. nov. II. p. 10. et *Fabricium* nostrum in delectu argumentor. et syllabo scriptor. pro veritate relig. christianae, pag. 72. sqq. vbi locum hunc B. Gr. repetiit et pleniore praesertim edd. notitia amplificauit. *Harl.*

dotum, episcopum Laodicenum, *libri XV.* siue collectio pulcherrima argumentorum variorumque, notatu dignissimorum, monumentorum ac testimoniorum ex scriptoribus externis, (magnam partem hodie deperditis,) qua animus lectoris praeparetur ad demonstrationes de veritate euangelii CHRISTI ex sacris literis tanto facilius imbibendas, admittendasque. *Latine* vertit et Nicolao V. Pontifici inscripsit *Georgius Trapezuntius;* sed cuius interpretationem valde mancam ac confusam esse, merito queritur *Allatius* de Georgiis p. 375. et *Petauius* XIV. II. de incarnatione §. 2. *Trapezuntius latina sua versione non tam Eusebio lucem attulit, quam eo foede lauiando, addendo ac deprauando instam de se querelam posteris reliquit* cc). Confer *Vossium* de hist. graecis pag. 70. *Huetium* de claris interpretibus pag. 292. et *Io. Rainoldi* Censuram Apocryphorum librorum tom. I. pag. 803. Prodiit latina Trapezuntii versio Taruisii 1480. fol. [Curatius vberiusque enumerarunt et recensuerunt edd. ipse *Fabricius* in *Delectu* etc. l. c. *Maittaire* et in primis edd. saec. XV. cel. *Panzer* (qui alios citare solet bibliographos,) in A. T. add. quae obseruaui in Introd. in hist. L. Gr. I. c. pag. 219. sq. not. Paucis igitur versionis, a *Trapezuntio* factae, edd. indicabo. Venetiis typis Nicol. Ienson. 1470. fol. (Antonii Cornazzani praemissum octostichon emendatius iterauit Fabricius in *Delectu* etc. quam Maittaire A. T. I. p. 67. exscripserat.) — (ibid.) per Leon. Aurl. (quem correctorem aut editorem fuisse, characterem autem romanum esse eumdem, quo Adam de Ambergau 1472. Ciceronis orationes impressit, opinatur cl. *Panzer.* III. p. 98.) s. l. 1473. fol. add. cl. *Morell.* ad cat. bibl. Pinell. I. pag. 61. — Venetiis per Nicol. Ienson. 1476. fol. — Taruisii 1480. fol. typis Mich. Manzolini, Parmensis, (de quo typographo v. *Iren. Affo* saggio di Memorie sur la tipogr. Parmense del sec. XV. pag. XXXVIII. sqq.) — Venet. 1487. fol. hanc quidem edit. citat Maittaire III. pag. 487. ex catal. quodam; sed dubitat cl. *Panzer.* III. pag. 248. de vera anni nota, et suspicatur, esse eam a. 1497. pag. autem 417. nr. 2230, illam ed. a. 1487. prodiisse, diserte negat. — Venetiis 1491. fol. (*Denis* in supplem. pag. 307. — *Euseb. de praepar. euangel. et demonstr.* Patauii 1497. fol. (*Maittaire* IV. pag. 639. not. 1. ex Loeschero; teste non semper certo fidoque. Neque Georg. Trapezuntius, sed *Donat. Veron.* latine vertit Eus. *demonstrationem euangelic.* v. *Nicer.* memor. VV. DD. tom. XI. pag. 26. ex versione Baumgarten.) — Venetiis, diligentia Benardini Benalii, 1497. fol. (v. *Fossii* cat. cit. tom. I. pag. 650.) — Venet. 1500. fol. (v. *Foss.* l. c. pag. 651. *Goetzii* memor. bibl. Dresdens. II. pag. 283. in primis *Freytag.* adpar. litter. I. p. 632. sqq. qui multus est de Trapezuntii versione et ipso Eusebio eiusque doctrina.) — s. loc. et anno, in fol. (Coloniae, charact. gothico Vlr. Zellii, quo 1473. Rob. de Licio sermones vulgauit, test. *Denis* suppl. I. p. 560. et *Lairio* in indice librorum ab inuenta typograph. I. pag. 129 seq.) Hagenoae 1522. 4. — Paris. ap. Sim. Colin. 1534. 4. — *Harl.*] Colon. 1539. fol. et inter Eusebii opera Basil. 1542. [P] 1549. 1559. 1570. fol. et Paris. 1587. fol. dd) sed in libris quatuordecim suppleuit *Io. Thomas Freigius*

cc) Trapezuntius tamen in epistola ad Nicolaum V. profitetur, se illius iussu, *sentibus amputatis*, (h. e. iis omissis, quae sibi scilicet haeresin olere viderentur) *rosas solummodo latinis hominibus hac traductione obtulisse. Harl.*

dd) Hoc quoque loco a Fabr. perperam scriptus fuisse a. 1581. et corrigendus esse videtur a. 1587. cum ceteris Euseb. opp ap. Mich. Sonnium, opera *Io. Dadrei*, Parisiens. theologi, qui Pontaco, interroganti, an, quum praefixus titulus praeferret libros Eusebii restitutos, restituti vere essent respondit, se quidem commentarios Grynaei in lib. de praepar. euangel. purgasse ac praecidisse nonnulla, quae catholicorum aures possent offendere; cetera vero non adtigisse,

Freigius et, qui scholia etiam addidit, *Io. Iacobus Grynaeus*; librum decimum quintum vertit *Marcus Hopperus*.

Graece primus vulgauit Rob. Stephanus Paris. 1544. fol. typis regiis. Denique *Franciscus Vigerus* Rothomagensis S. I. presbyter ex duobus codicibus bibl. regiae, quorum altero Stephanus vsus fuerat, laudatisque ab ipso Eusebio scriptoribus, et variis lect. codicis Montacutiani graeca recensuit, nouamque meliorem versionem suam et notas indicesque addidit Paris. 1628. fol. **) quae editio *graecolatina* recusa est Lipsiae, (licet titulus Coloniam praeferat,) 1688. fol. Exstant etiam hi libri MSS. in bibl. Florentina, et Veneta S. Marci, (vbi tres codices huius operis, teste Montfaucono pag. 42. Diarii Italici,) aliisque. In codice bibl. regiae in fine trium priorum librorum numerus στίχων adscriptus est, vt notauit idem *Montfauconus* in palaeographia graeca pag. 276. In Catalogo MSS. Is. Vossii num. 197. adnotat Colomesius, exstare librum praeparationis nonum, ex quo multa restitui possint in editis deprauata. Habuit et *Tho. Gale* libros hos emendatos ex membranis antiquis †). Dispositionem operis, librorumque singulorum quindecim argumentum breuiter exponit *Eusebius* libri XV. capite 1. testatus, vt dixi, se inde ad τὴν ἐντελεστέραν ὑπόθεσιν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως *ad augustius argumentum, Demonstrationem euangelicam*, progressurum.

Add. *Fabric.* in delectu etc. pag. 74. quo teste *Rich. Simon* tom. I. bibl. selectae pag. 56. notat, MS. codicem, (sed quinque tantum librorum) exstare in bibl. reg. Paris. differentem passim ab editis, dignumque, qui conferatur. — In bibl. publ. *Paris.* sunt, secundum catal. codd. tom. II., *quinque* codd. gr. cod. CDLI. quem Rich. Simon in manibus habuisse videtur. Is continet libros V. priores — In codd. CDLXV — CDLXVIII. exstant XV. libri. — Codices bibl. *Florent.* cod. VI. et IX. plut. 6. praecipue priorem copiose describit *Bandinius* in cat. codd. gr. I. pag. 102 — 105. et p. 114. Continent vero illi libros XV. — *Venetiis* in bibl. D. Marci codd. tres CCCXLI — CCCXLIII. v. catal. codd. gr. p. 157. — *Neapoli* in bibl. S. Ioan. de Carbonaria Augustinian. cod. XXI. — Ibid in bibl. regia, cod. CCXX. — *Fesuli* in bibl. coenobii canonic. Eus. praep. euang. interprete Ge. Trapezuntio. (*Montfauc.* diar. ital. pag. 392.) — *Vindobonae* in bibl. caesar. cod. XI. nr. 6. et cod. XIV. nr. 4. excerpta plura ex Eusebio de praep. euang. quae singula recenset *Lambec.* cat. codd. vol. VIII. p. 73. seq. et pag. 80. seq. Idem ibid. p. 50. emendat illustratque locum praeparat. euangel. lib. V. cap. 27. et 28. — *Eusebii* testimonium de discrimine legis et praeceptorum in cod. *August.* Vindel. teste Reisero in cat. p. 39. — *Oxonii* in colleg. corporis Christi, c. MDCCXX. fragmm. Eusebii de praepar. euang. latine. — ib. in coll. Ioann. baptistae cod. MDCCLXXXII. de praep. euang. graece. — Inter codd. *Vossian.* nr. MMCCLII. (cat. codd. Angliae, tom. II. p. 61. et cat. bibl. Leid. p. 398. nr. 55.) excerpta ex Eusebii praeparat. euang. — *Romae* in bibl. Ottobon. bis de praep.

adtigisse, sed typographo esse tribuenda. Pontacus vero in Adparatu etc. pag. 22. se, adfirmat, cognouisse, mutationes, quae reperiuntur in edit. Sonniana, ex cod. monasterii S. Victoris, in suburbiis Paris. vt plurimum desumtas esse, licet non satis feliciter vbique. Idem Pontac. p. 21. obseruat. ed. Basil. 1549. in omnibus fere respondere edit. a. 1529. *H.*

**) In bibl. Leidensi est exemplar, ad cuius marginem quaedam adscripsit Is. Voss. *Harl.*

†) De Vossii et Galei codd. v. cat. codd. Angliae II. Pag. 62 n. MMCCCVIII. et pag. 191. nr. MMMMMMCXXV *H.*

dotum, episcopum Laodicenum, *libri XV.* siue collectio pulcherrima argumentorum variorumque, notatu dignissimorum, monumentorum ac testimoniorum ex scriptoribus externis, (magnam partem hodie deperditis,) qua animus lectoris praeparetur ad demonstrationes de veritate euangelii CHRISTI ex sacris literis tanto facilius imbibendas, admittendasque. *Latine* vertit et Nicolao V. Pontifici inscripsit *Georgius Trapezuntius;* sed cuius interpretationem valde mancam ac confusam esse, merito queritur *Allatius* de Georgiis p. 375. et *Petauius* XIV. 11. de incarnatione §. 2. *Trapezuntius latina sua versione non tam Eusebio lucem attulit, quam eo foede lauiando, addendo ac deprauando iustam de se querelam posteris reliquit* cc). Confer *Vossium* de hist. graecis pag. 70. *Huetium* de claris interpretibus pag. 292. et *Io. Rainoldi* Censuram Apocryphorum librorum tom. I. pag. 803. Prodiit latina Trapezuntii versio Taruisii 1480. fol. [Curatius vberiusque enumerarunt et recensuerunt edd. ipse *Fabricius* in *Delectu* etc. l. c. *Maittaire* et in primis edd. saec. XV. cel. *Panzer* (qui alios citare solet bibliographos,) in A. T. add. quae obseruaui in Introd. in hist. L. Gr. l. c. pag. 219. sq. not. Paucis igitur versionis, a *Trapezuntio* factae, edd. indicabo. Venetiis typis Nicol. Ienson. 1470. fol. (Antonii Cornazzani praemissum octostichon emendatius iterauit Fabricius in *Delectu* etc. quam Maittaire A. T. I. p. 67. exscripserat.) — (ibid.) per Leon. Aurl. (quem correctorem aut editorem fuisse, characterem autem romanum esse eumdem, quo Adam de Ambergau 1472. Ciceronis orationes impressit, opinatur cl. *Panzer*. III. p. 98.) s. l. 1473. fol. add. cl. *Morell.* ad cat. bibl. Pinell. I. pag. 61. — Venetiis per Nicol. Ienson. 1476. fol. — Taruisii 1480. fol. typis Mich. Manzolini, Parmensis, (de quo typographo v. *Iren. Affo* saggio di Memorie sur la tipogr. Parmense del sec. XV. pag. XXXVIII. sqq.) — Venet. 1487. fol. hanc quidem edit. citat Maittaire III. pag. 487. ex catal. quodam; sed dubitat cl. *Panzer*. III. pag. 248. de vera anni nota, et suspicatur, esse eam a. 1497. pag. autem 417. nr. 2230, istam ed. a. 1487. prodiisse, diserte negat. — Venetiis 1491. fol. (*Denis* in supplem. pag. 307. — *Euseb. de praepar. euangel. et demonstr.* Patauii 1497. fol. (*Maittaire* IV. pag. 639. not. 1. ex Loeschero; teste non semper certo fidoque. Neque Georg. Trapezuntius, sed *Donat. Veron.* latine vertit Eus. *demonstrationem euangelic.* v. *Nicer.* memor. VV. DD. tom. XI. pag. 26. ex versione Baumgarten.) — Venetiis, diligentia Benardini Benalii, 1497. fol. (v. *Fossii* cat. cit. tom. I. pag. 650.) — Venet. 1500. fol. (v. *Foss.* l. c. pag. 651. *Goetzii* memor. bibl. Dresdens. II. pag. 283. in primis *Freytag.* adpar. litter. I. p. 632. sqq. qui multus est de Trapezuntii versione et ipso Eusebio eiusque doctrina.) — s. loc. et anno, in fol. (Coloniae, charact. gothico Vlr. Zellii, quo 1473. Rob. de Licio sermones vulgauit, test. *Denis* suppl. I. p. 560. et *Lairio* in indice librorum ab inuenta typograph. I. pag. 129 seq.) Hagenoae 1522. 4. — Paris. ap. Sim. Colin. 1534. 4. — *Harl.*] Colon. 1539. fol. et inter Eusebii opera Basil. 1542. [?] 1549. 1559. 1570. fol. et Paris. 1587. fol. dd) sed in libris quatuordecim suppleuit *Io. Thomas Freigius*

cc) Trapezuntius tamen in epistola ad Nicolaum V. profitetur, se illius iussu, *sentibus amputatis*, (h. e. iis omissis, quae sibi scilicet haeresin olere viderentur) *rosas solummodo latinis hominibus hac traductione obtulisse. Harl.*

dd) Hoc quoque loco a Fabr. perperam scriptus fuisse a. 1581. et corrigendus esse videtur a. 1587. cum ceteris Euseb. opp ap. Mich. Sonnium, opera *Io. Darei*, Parisiens. theologi, qui Pontaco, interroganti, an, quum praefixus titulus praeferret libros Eusebii restitutos, restituti vere essent respondit, se quidem commentarios Grynaei in lib. de praepar. euangel. purgasse ac praecidisse nonnulla, quae catholicorum aures possent offendere; cetera vero non adtigisse,

Freigius et, qui scholia etiam addidit, *Io. Iacobus Grynaeus*; librum decimum quintum vertit *Marcus Hopperus*.

Graece primus vulgauit Rob. Stephanus Paris. 1544. fol. typis regiis. Denique *Franciscus Vigerus* Ruthomagensis S. I. presbyter ex duobus codicibus bibl. regiae, quorum altero Stephanus vsus fuerat, laudatisque ab ipso Eusebio scriptoribus, et variis lect. codicis Montacutiani graeca recensuit, nouamque meliorem versionem suam et notas indicesque addidit Paris. 1628. fol. **) quae editio *graecolatina* recusa est Lipsiae, (licet titulus Coloniam praeferat,) 1688. fol. Exstant etiam hi libri MSS. in bibl. Florentina, et Veneta S. Marci, (vbi tres codices huius operis, teste Montfaucono pag. 42. Diarii Italici,) aliisque. In codice bibl. regiae in fine trium priorum librorum numerus ϛίχων adscriptus est, vt notauit idem *Montfauconus* in palaeographia graeca pag. 276. In Catalogo MSS. Is. Vossii num. 197. adnotat Colomesius, exstare librum praeparationis nonum, ex quo multa restitui possint in editis deprauata. Habuit et *Tho. Gale* libros hos emendatos ex membranis antiquis †). Dispositionem operis, librorumque singulorum quindecim argumentum breuiter exponit *Eusebius* libri XV. capite 1. testatus, vt dixi, se inde ad τὴν ἐντελεχέςέραν ὑπόθεσιν τῆς Εὐαγγελικῆς *ἀποδείξεως ad angustius argumentum, Demonstrationem euangelicam*, progressurum.

Add. *Fabric.* in delectu etc. pag. 74. quo teste *Rich. Simon* tom. I. bibl. selectae pag. 36. notat, MS. codicem, (sed quinque tantum librorum) exstare in bibl. reg. Paris. differentem passim ab editis, dignumque, qui conferatur. — In bibl. publ. *Paris.* sunt, secundum catal. codd. tom. II., *quinque* codd. gr. cod. CDLI. quem Rich. Simon in manibus habuisse videtur. Is continet libros V. priores — In codd. CDLXV — CDLXVIII. exstant XV. libri. — Codices bibl. *Florent.* cod. VI. et IX. plut. 6. praecipue priorem copiose describit *Bandinius* in cat. codd. gr. I. pag. 102 — 105. et p. 114. Continent vero illi libros XV. — *Venetiis* in bibl. D. Marci codd. tres CCCXLI — CCCXLIII. v. catal. codd. gr. p. 157. — *Neapoli* in bibl. S. Ioan. de Carbonaria Augustinian. cod. XXI. — Ibid in bibl. regia, cod. CCXX. — *Fesuli* in bibl. coenobii canonic. Eus. praep. euang. interprete Ge. Trapezuntio. (*Montfauc.* diar. ital. pag. 392.) — *Vindobonae* in bibl. caesar. cod. XI. nr. 6. et cod. XIV. nr. 4. excerpta plura ex Eusebio de praep. euang. quae singula recenset *Lambec.* cat. codd. vol. VIII. p. 73. seq. et pag. 80. seq. Idem ibid. p. 50. emendat illustratque locum praeparat. euangel. lib. V. cap. 27. et 28. — *Eusebii* testimonium de discrimine legis et praeceptorum in cod. *August.* Vindel. teste Reisero in cat. p. 39. — *Oxonii* in colleg. corporis Christi, c. MDCCXX. fragmm. Eusebii de praepar. euang. latine. — ib. in coll. Ioann. baptistae cod. MDCCLXXXII. de praep. euang. graece. — Inter codd. *Vossian.* nr. MMCCLII. (cat. codd. Angliae, tom. II. p. 61. et cat. bibl. Leid. p. 398. nr. 55.) excerpta ex Eusebii praeparat. euang. — *Romae* in bibl. Ottobon. bis de praep.

adtigisse, sed typographo esse tribuenda. Pontacus vero in Adparatu etc. pag. 22. se, adfirmat, cognouisse, mutationes, quae reperiuntur in edit. Sonniana, ex cod. monasterii S. Victoris, in suburbiis Paris. vt plurimum desumtas esse, licet non satis feliciter vbique. Idem Pontac. p. 21. obseruat. ed. Basil. 1549. in omnibus fere respondere edit. a. 1529. *H.*

**) In bibl. Leidensi est exemplar, ad cuius marginem quaedam adscripsit Is. Voss. *Harl.*

†) De Vossii et Galei codd. v. cat. codd. Angliae II. Pag. 62 n. MMCCCVIII. et pag. 191. nr. MMMMMMCXXV *H.*

praep. euangel. (*Montfaucon* bibl. bibliothecar. MSSt. I. p. 184. A.) — *Neapoli* in bibl. Domni Valettae (id. ib. p. 231. A.) — Ibid. in bibl. monast. S. Seuerini, bis. (id. ib. p. 235. A. D. — *Florentiae* in bibl. Dominican. versio lat. Ge. Trapezuntii. (id. ib. p. 421. C.) — *Bononiae* in bibl. canon. regular. (id. ib. p. 432. A. — *Cesenae* in bibl. fratrum min. (id. ib. p. 433. C.) — *Mediolani* in bibl. Ambros. (id. ib. p. 497. B.) — *Basileae* Eusebii quaedam. (id. ib. p. 610. E.) In bibl cathedr. Lexouiens. (id. II. p. 1363. A.) etc. De versione *italica* Venet. 1550. 8. v. *Paitoni* bibliotheca etc. II. p. 60. — De *Sanchoniath.* hist. Phoenic. fragm. in libro I. et Cumberlandi etc. versione v. supra in vol. I. p. 224. sq. not. — De historia Abgari, in Eusebii praep. euang. *Io. Iortin* in Remarks on ecclesiast. History, vol. I. p. 88. vol. II. p. 71. sq. vol. III. p. 451 — 469. — S. S. B. B. coniecturae in locum *Eusebii* praep. euang. libr. I. ex Zoroastre laudatum, in misc. obss. belg. vol. III. tom. II. p. 233 — 235. *Harl.*]

Index [locupletior] Scriptorum in Eusebii praeparationis euangelicae libris laudatorum, concinnatus a me ad paginas edit. graecolatinae Paris. et Lips. *).

Alexan-

*) Ex indice, subiecto edit. Paris. et Lips. suppleri et augeri potest, et ille saepius ex hoc Fabriciano. *Harl.*

praep. euangel. (*Montfaucon* bibl. bibliothecar. MSSt. I. p. 184. A.) — *Neapoli* in bibl. Domni Valettae (id. ib. p. 231. A.) — Ibid. in bibl. monast. S. Seuerini, bis. (id. ib. p. 235. A. D. — *Florentiae* in bibl. Dominican. versio lat. Ge. Trapezuntii. (id. ib. p. 421. C.) — *Bononiae* in bibl. canon. regular. (id. ib. p. 432. A. — *Cesenae* in bibl. fratrum min. (id. ib. p. 433. C.) — *Mediolani* in bibl. Ambros (id. ib. p. 497. B.) — *Basileae* Eusebii quaedam. (id. ib. p. 610. E.) In bibl cathedr. Lexouiens. (id. II. p. 1363. A.) etc. De versione *italica* Venet. 1550. 8. v. *Paitoni* bibliotheca etc. II. p. 60. — De *Sanchoniath.* hist. Phoenic. fragm. in libro I. et Cumberlandi etc. versione v. supra in vol. I. p. 224. sq. not. — De historia Abgari, in Eusebii praep. euang. *Io. Iortin* in Remarks on ecclesiast. History, vol. I. p. 88. vol. II. p. 71. sq. vol. III. p. 451 — 469. — S. S. B. B. coniecturae in locum *Eusebii* praep. euang. libr. I. ex Zoroastre laudatum, in misc. obss. belg. vol. III. tom. II. p. 233 — 235. *Harl.*]

Index [*locupletior*] *Scriptorum in Eusebii praeparationis euangelicae libris laudatorum, continnatus a me ad paginas edit. graecolatinae Paris. et Lips.* *).

Alexan-

*) Ex indice, subiecto edit. Paris. et Lips. suppleri et augeri potest, et ille saepius ex hoc Fabriciano. *Harl.*

Demo-

Hella-

Ionica

gg) v. *Sturz.* fragmenta Hellanici pag. 13. 60. *Harl.*

Μήλων,

hh) Lege, Laetus.

Μήλων,

hh) Lege, *Laetus.*

ἐκ

ii) Vigerus explicat, *Chronica*, ab עתות: Montacutii Codex *ἠθικῶν*.

ἐν τῇ

Septem

Theo-

[P] 3. Εὐαγγελικὴ ἀπόδειξις *Demonstrationis Euangelicae* ex viginti libris, decem: primus [kk]) nimirum (initio mutilus) vsque ad decimum itidem extrema parte truncum [ll]) Huius operis, quo veritatem christianae religionis ex sacris litteris et Vet. Test. maxime adstruit, et vaticinia de CHRISTO colligit atque interpretatur, codices MSS. rarissimi sunt, *Montfauconi*que iudicio [mm]) videntur omnes descripti ex membranaceo codice antiquo, qui exstat in bibl. regis Galliae: [nn]) nam omnes sunt perinde in fronte mutili, et ab eadem voce incipiunt, atque in eadem desinunt. Libros viginti memorat *Hieronymus* c. 81. Catalogi, et *Photius* Cod. 10. Librum XVIII. laudat Hieron. praef. in Hoseam, testatus, illo libro Eusebium de Hosea quaedam disputasse. Aliud Eusebii opus fuit τῆς καθόλε σοιχειώδες εἰσαγωγῆς, pluribus constans libris, cuius sextus, septimus, octauus et nonus, exstant adhuc MSS. sub titulo *Eclogarum Propheticarum* de *CHRISTO* libris IV. Hos enim libros in bibl. Vindobonensi superesse testatur *Lambecius* lib. I. p. 139. sq. libr. III. p. 75. [oo]) Ex eodem *Lambecio* adponam haec

kk) Primi libri argumentum perspirue exponit *Eusebius* XV. 1. praeparat. p. 790. et cap. vlt. p. 856. quod cum eo, qui in hodiernis codicibus primus est, congruit. Atque ceteros nouem continenter ita ab auctore fuisse subiunctos atque connexos, ex ipsis librorum exordiis, in quibus numerus etiam subinde libri cuiusque exprimitur, patet.

ll) *Fabricius* noster ex codice integriore bibl. Maurocordati, principis Walachiae, defectum ingentem libri primi suppleuit, decimique finem, vbi perpauca desiderabantur, subnexuit in fronte Delectus argument. et syllabi scriptorum de verit. relig. christ. pag. 1 — 22. pag. autem 74. sqq. repetiit ea, quae in B. Gr. h. l. scripserat ac praeterea adnotauit, iudice *Tillemontio* tom. VII. memor. H. E. p. 53. sq. coeptum id opus ante finitam a. C. 312. Diocletiani persequutionem, continuatumque post illud tempus, pace coetui Christianorum (a. 325.) reddita: (conf. *Kollar.* ad Lambecii comment. I. pag 261. sq.) loca autem, quae Arianis fauere videantur, notasse *Iac. Billium* lib. I. Obss. S. c. 27. et plura emendasse atque illustrasse c. 28. *Harl.*

mm) *Montfauconus* Diar. Italic. pag. 12. 42. [et in Bibl. bibliothecar. MSS. tom. I. p. 527. E. vbi meminit cod. imperfecti, saec. XV. de euangel. demonstrat. in bibl Ambros. *Mediolanensi.* Est quoq. e cod. gr. Oxoniae in bibl. coll. S. Ioan. Baptistae. v cat. codd. Angl. et Hib. II. p. 60. nr. 1781. *Harl.*]

nn) In bibl. publ. *Paris.* sunt, (sec. cat. II. pag. 65. sqq.) *quinque* codd. demonstrat. euang. quorum primus exaratus est saec. XII., tres saec. XVI et quintus manu Valeriani, Foroliuiensis, Venetiis a. 1543. *Harl.*

oo) Pag. 252. sqq. libri I. ed. Kollarii, vbi Lambecius, postquam summam librorum dederat excerpseratque plura, pag. 256. sq. demonstrat, illas *eclogas* Eusebium habuisse parentem; quod iudicium corroborat tum Lambecius et in additamento, a Kollario p. 257. sqq. in nota adiato, et in libr. ac vol. III. p. 202. vbi libri illi *quatuor eclog.* in cod. LV. iterum exstant, tum Kollarius p. 203. sqq. de cod. quem non adeo mancum ab initio esse docet, et Eusebio, illorum librorum auctori

haec libri quarti Eclogarum Propheticarum: ἀλλὰ γὰρ ἐν τέταρσι καὶ τὴν τῶν ἐκλογῶν ὑπόθεσιν ἐν τῷ ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΟΥΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΕΝΝΑΤΩΙ τούτῳ συγγράμματι περιγράψαντες ἐν τῷ ΔΕΚΑΤΩι τοῖς ἀπὸ τῶν ἀθέων αἱρέσεων τὸν λογισμὸν ἀποβεβλαμμένοις ἑτέραν ἀμέμπτουσαν ἔφοδον παρασχεῖν πειρασόμεθα. Mentio huius operis in Eusebii hist. eccles. lib. I. cap. 2. pp) vbi opus illud a Demonstratione Euangelica distinguit: ἀλλὰ γὰρ ἐν οἰκείοις ὑπομνήμασι τὰς περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ΠΡΟΦΗΤΙΚΑΣ ΕΚΛΟΓΑΣ συναγαγόντες, ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΤΕΡΟΝ τε τὰ περὶ αὐτοῦ δηλούμενα ἐν ΕΤΕΡΟΙΣ συστήσαντες, τοῖς εἰρημένοις ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεσθησόμεθα. *Blondellus* lib. de episcopis p. 47. ait, Eusebium in demonstratione citare historiam suam, sed lib. VI. cap. 13. pag. 273. ad ἱστορίαν quidem suam, hoc est, ad notitiam et experientiam, prouocat, historiae autem ecclesiasticae, a se scriptae, neutiquam meminit. Verba sunt: εἰ γοῦν τι δύναται καὶ ἡ ἡμετέρα ἱστορία, καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν πάλαι βοωμένην Σιὼν ζεύγεσι βοῶν ὑπὸ [Ῥ] Ῥωμαίων ἀνδρῶν ἀρουμένην ὀφθαλμοῖς παρειλήφαμεν. Vberiorem ἐξέτασιν locorum propheticorum de vocatione gentium facturum se promittit lib. II. Demonstrat. pag. 53. quae in praesenti οὔτε ἀναλέγειν οὔτε ἑρμηνεύειν καιρός. pag. 48. Illa ἐξέτασις perinde, vt decem vltimi Demonstrationis libri intercidere. Et dubito, an diuersi ab editis exstent in bibl. Vaticana, licet in Scaligeranis legas: *il y a au Vatican les dix derniers livres* ἀποδείξεων *d'Eusèbe, mais les Italiens sont si jaloux, qu'ils ne les voudroint pas prester.*

Latine vertit *Bernardinus Donatus Veronensis*, dicauitque interpretationem suam Paulo tertio, pontifici. Prodiit eius versio Venetiis qq) primum, hinc Colon. 1542. fol. et cum aliis Eusebii Operibus Basil. 1542. 1549. 1559. et 1570. fol. additis Scholiis *Io. Iac. Grynaei*: et Paris. 1587. fol. rr) Nonnulla in eius versione castigat *Iacobus Billius* in obseruationibus suis sacris; et *Georgius Calixtus* §. 54. diss. quod filius DEI patribus V. T. in propria hypostasi non apparuerit, notat, Donatum pleraque de CHRISTO durius et licentius

Z z 2 ab

auctori, pluribus et firmioribus vsus argumentis, adserit, copiose docteque disputans. Idem Kollar. ad vol. I. p. 257. adnotat, se in epistola ad eruditos de altera Commentariorum editione, exarata Vindob. 1760. iam grauioribus rationum momentis Eusebio adtribuisse illas eclogas, et ad vol. III. p. 203. refutat *Oudinum* (commentar. suorum tom. I. col. 314.) et alios recentiores, (v. *Io. Christoph. Mylii* Biblioth. anonymorum et pseudonymorum, part. I. pag. 30. et 38.) quibus opus illud suspectum, et ab aliis Eusebio substitutum videbatur. Illae Lambecii atque Kollarii obseruationes et vero disputationes futuro illarum Eclogarum editori inprimis sunt legendae ac ponderandae. Idem *Lambec.* vol. VIII. pag. 12. sq. duo loca Eusebii H. E. lib. I. cap. 11. et Demonstrat. euangel. pag. 124. sq. in quibus hic Iosephi de Christo testimonium commemorat, fusius recenset, cum aliis comparat scriptoribus atque emendat, vindicatque Eusebium ab omni fraude, denique illud testimonium historiamque temporis late vsque ad pag 86. (vbi Kollarii nota non est negligenda,) persequitur. *Harl.* De *eclogis* Eus. *propheticis* inprimis vid. *Munterus* fragm. Patr. graec. P. I. p. 56. sq.

pp) De quo loco v. Lambec. et Kollar. tom. I. comment. de bibl. Caesar. p. 257.

qq) Fabric. in syllabo script. pro V. Christ. p. 76. primam edit. *Venetiis* 1498. fol. prodiisse scribit; contra Maittaire A. T. indic. p. 386. notat *Romae* 1498. Penes igitur auctorem sit fides: illius quidem editionis meminit nec cel. *Panzer* in A. T. nec *Audiffredus* in II. suis speciminibus *Harl.*

rr) Vide supra ad §. 2. de edd. notata. *Harl.*

ab Eusebio dicta, sic esse interpretatum, vt emolliret. Atque ob similem caussam omisisse quaedam, monet Posseuinus in apparatu sacro.

Graece typis nitidis regiis e codice regio edidit primus Rob. Stephanus. Paris. 1545. fol.

Graece et latine cum *Donati* versione, et variis lectionibus et castigationibus breuibus, Paris. 1628. fol. additis libro Eusebii contra Hieroclem, duobus contra Marcellum Ancyranum, et tribus de ecclesiastica theologia. Haec editio repetita est Coloniae (siue Lipsiae potius) 1688. fol. De graecis demonstr. euangel. edit. v. *Goetzii* Memor. bibl. Dresd. II. pag. 284. sqq. (vbi quoque de *Donato Veronensi* agitur,) *Clement* l. c. pag. 191. sq. not. et *Io. Fabric.* in histor. bibl. Fabricianae I. p. 91. sqq. *Harl.* Ex Praep. euang. et ex Dem. euang. excepta vernaculo sermone edidit et notis illustrauit *Roesslerus* Bibl. PP. T. V. p. 203. sq.

4. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, *historiae ecclesiasticae libri X.* ss) e quibus vltimum dicauit Paulino tt) qui Tyri atque inde per sex menses Antiochiae post depositum Eustathium episcopus fuit. Absolutum opus Crispo uu) adhuc superstite, quem X. 9. βασιλέα φιλανθρωπότατον, et mox θεοφιλέστατον καὶ κατὰ πάντα τῷ πατρὸς ὁμοιον adpellat. Quamquam vero Hegesippus, et Africanus, quodam modo Eusebio praeiuerant, Papias quoque et Iustinus atque Clemens Alexandrinus, Irenaeus aliique varia in scriptis suis annotauerant, quae ad historiam ecclesiae et haeresium facerent: iustum tamen ecclesiasticae historiae corpus nemo ante Eusebium condidit, vnde merito ait, se πρῶτον τῇ ὑποθέσει ἐπιβῆναι *primum aggressum esse hoc argumentum.* Deduxit autem illud a Christianismi primordiis vsque ad Licinium, a Constantino M. superatum extinctumque, et pacem ecclesiae redditam a. C. 324. Indices capitum ab ipso Eusebio praefixos docet Valesius. Τὴν καθόλου ἱστορίαν, *historiam vniuersalem* ecclesiasticam vocat opus suum *Eusebius* lib. VIII. cap. 2. pag. 294.

Latine vertere voluit Hieronymus vv), scripturus historiam ecclesiasticam, qui etiam libro de Scriptoribus ecclesiasticis pleraque omnia repetiit ex Eusebio, licet translata liberius nec semper satis accurate. Vertit Eusebii historiam *Rufinus*, sed ita, vt varia passim, librumque

ss) Apud Theophanem p. 5. pro τὴν ὀκτώβιβλον, legendum τὴν ὀγδόην βίβλον, vt Combefisius etiam in notis animaduertit. Adde Hanckium p. 100. de scriptoribus Byz. Fallitur enim Iacobus Goarus, qui putat, Theophanem ad opus Eusebii, quo veterum martyrum acta collegerat, respicere idque octo libris constitisse.

tt) Hunc Paulinum ἱερώτατον vocat Eusebius lib. X. cap. 1. Senem iam fuisse, patet ex p. 317. d. De illo multis Hanckius p. 106 — 113. contendens, ante Eustathium sedisse Antiochiae et paulo ante Concilium Nicaenum diem obiisse. Sed veriora videntur, quae habet Antonius Pagi ad a. C. 340. num. 21.

uu) Idem *Hanckius* p. 103. seq. et *Papebrochius* tom. III. Act. Sanctor. April. p. 108. Pagi ad a. C. 326. n. 18. 19.

vv) Hieron. in vita S. Malchi: *Prius exerceri cupio in paruo opere, et veluti quandam rubiginem linguae abstergere, vt venire possim ad latiorem historiam. Scribere enim dispono, (si tamen vitam Deus dederit, et si vituperatores mei saltem fugientem me et clausum persequi desierint,) ab euentu Saluatoris vsque ad nostram aetatem, id est, ab Apostolis vsque ad huius temporis faciem, quomodo et per quos Christi ecclesia nata sit et adulta, persecutionibus creuerit, martyriis coronata sit, et postquam ad christianos principes venerit, potentia quidem et diuitiis maior, virtutibus minor facta sit.*

que decimum ww) integrum propemodum omitteret, alia adderet atque interpolaret, et ipse libros duos nouos subiungeret xx), producentes historiae telam ad Theodosii M. obitum vsque, sed incertis, quibus scatent, et parum credibilibus narrationibus iudicio et fidei Eusebii neutiquam respondentes. Rufini versio dicata Chromatio, Aquileiensi episcopo, et iam Augustino lib. de cura pro mortuis c. 6. laudata, quae lucem vidit Rom. 1474. 1476. yy), fol. Mantuae 1479. fol. Paris. sine temporis nota, litteris Longobardicis, ex emendatione *Goffredi Boussardi* 8. zz) Lugd. 1523. 8. Paris. 1541. fol. et Basil. 1523. 1528. [P] ex recensione Beati Rhenani, cum hist.

ww) *Rufinus* Epist. ad Chromat. *Sciendum est, quod decimus liber huius operis in Graeco, quoniam perparum habet in rebus gestis, per reliqua omnia in episcoporum panegyricis tractatibus nihil ad scientiam rerum occupatus, omissis quae videbantur superflua, historiae, si quid habuit, nono coniunximus libro, et in ipso Eusebii narrationis dedimus finem. Decimum vero et undecimum librum nos conscripsimus. etc.*

xx) De horum duorum Ruffini librorum graeca versione dixi infra in Socrate.

yy) Editiones enumerat Cl. *Schoenemann* in bibliotn. histor. litter. patrum latin. I. p. 593. sqq. Editio a. 1474. sine nota loci, et typographi est; neque vero *Romae*, vt *Fabricius* h. l. et *Bünemann* apud *Clement* VIII. (vbi haec editio pag. 181. sqq. copiosius describitur, et adnotatur, ed. 1470. a Stollio memoratam, et ed. 1473. ab Ossmont in catal. citatam, esse fictas falsasque,) perperam tradunt; sed, teste *Panzero* A. T. III. p. 546. *Vltraiecti* char. Nycolai Ketelaer et Gerhardi de Lempt. — — Altera, a. 1476. *Romae* per Io. Phil. de Lignamine: de qua rara edit. v. *Fontanini* histor. litterar. Aquileiens. p. 356. tum *Fossii* catal. codd. saec. XV. bibl. Magliab. I. p. 647. *Audiffr.* catal. roman. edd. saec. XV. p. 212. *Clement.* l. c. pag. 184. sqq. aliosque a cl. *Panzero* II. pag. 455. citatos. — De edit. *Mantuae* 1479. fol. typis Io. Schallii, Germani, v. *Maittaire* A. T. IV. p. 398. *Fontanin.* l. c. pag. 358. *Panzer.* II. p. 6. sq. aliosque, quos ille excitat. — *Eusebii* H. E. s. l. et a. (Argentorati typis Henr. Eggenstein. v. *Panzer.* I. p. 83. qui etiam Denis. supplem. I. p. 550. et *Braun* l. de libris in bibl. monast. ad SS. Vdalr. et Afram p. 27. male arbitrantem, hanc ed. fuisse primam et circa a. 1470. typis expressam, iam laudat, atque animaduertit, a *Lairio* in indice etc. I. pag. 129. male adseri Conr. Fynero.) An haec ed. est ea, quam Stroth. nescio quo auctore, incerto quidem, prodiisse scribit Argentorati 1483. cum Bedae H. E. Anglorum? — — *Euseb.* cum Beda. Spirae 1490. fol. Maittair. IV. p. 525. — ex emendatione *Goffr. Boussardi* Paris. diligentia Petri Levet. 1497. 4. (*Panzer.* II. p. 315. fin.) — *Eusebii* H. E. et *Bedae* ecclesiast. historia gentis anglorum. Argentor. 1500. fol. min. (*Clement.* VIII. p. 185. sq. *Strauss* opp. rar. pag. 191. *Panzer* I. p. 66.) — Hagenoae 1500. apud *Maittaire* p. 729. nisi error in nota anni commissus fuerit. *Bünemann* quidem apud Clement. p. 186. not. habuit et descripsit pluribus edit. Eusebii cum Bedae H. E. *Hagenoensem* per Henr. Gran. 1506. fol., quam etiam *Panzer* A. T. vol. VII. p. 71. ex catal. Thott refert. — *Eusebii* et *Bedae* H. E. libri, diligenter reuisi atque emendati. Argentorati 1514. min. fol. de qua ed. v. *Goetzii* Memor. bibl. Dresd. III. p. 531. sq. cui etiam ed. Hagen. 1500. suspecta est, et Meuselii Histor. litter. Magazin II. p. 183. *Harl.*

zz) Haec editio *Parisiis* circa a. 1514. prodiisse videtur Schoenemanno p. 595. Boussardus quidem, quum Argentoratensem edit. immensis erroribus scatere deprehendisset, hist. eccl. a se recognitam denuo vulgandam curauit, adnotante *Fontanino* l. c. pag. 358. vbi plures recenset editt. — Eadem repetita est, eodem ac Fabricio in textu et Schoenemanno testibus, (vt ea, quae Fabric. paucis attigit, paullo latius explanem,) Lugduni apud Benedict. Bonnyn, 1523. 8. (cuius quidem anni nota est suspecta cl. *Panzero* VII. p. 335.) — Paris. ap. Franc. Regnault 1525. 8. — Lugduni 1533. 8. — Tum ex recognitione *Beati Rhenani* prodierunt *Autores hist. eccles. Eusebii Pamphili Caesariensis* libri IX. *Rufino interprete. Rufini presbyteri Aquileiensis libri duo recogniti ad antiqua exemplaria latina per Beat. Rhenanum. Idem ex Theodorito episcopo Cyrensi, Sozomeno et Socrate CPolitano libri XII. versi ab Epiphanio scholas-*

hist. Tripartita, cui in edit. 1535. fol. accedunt liber Nicephori XVII. incerto interprete, Victor Vitensis de persequutione Vandalica, et graece primum tunc editi libri V. hist. ecclesiasticae Theodoriti. Prodiit iterum Rufini versio cum hist. tripartita Basil. 1539. 1568. Francof. 1588. Itidem Basil. 1542. a) 1548. 1559. 1570. fol. cum *Io. Iac. Grynaei* scholiis, inter alia Eusebii opera. Nouam versionem composuit et Eduardo VI. Angliae regi, dicauit *Wolfgangus Musculus*, editam cum versione librorum de vita Constantini, historiaeque Socratis, Sozomeni, Euagrii ac Theodori, lectoris, et Dorothei, Tyrii, et, quem Camerarius transtulit, Theodoriti, Basil. 1549. 1554. 1557. 1562. 1611. fol. Omisit Rufino etiam praeteritum librum de martyribus Palaestinae, quamobrem perinde vt ob alios naeuos a Valesio reprehenditur. Tertia versio historiae eccles. Eusebii, item Socratis, Theodoriti, Sozomeni et Evagrii, auctore *Io. Christophorsono*, Cicestriensi episcopo, prodiit Louanii 1570. b) et Coloniae 1570. et 1581. cum *Suffridi Petri* adnotationibus, fol. et Paris. 1571. fol. c) quam licet *latinissimam* vocet *Montacutius* tom. I. Orig. p. 264. tamen multis in locis infeliciter reddere Eusebium et Baronio errandi ansam passim dedisse, multi iam obseruarunt, quorum iudicia collegit *Martinus Kempius* in bibl. theologica p. 509. sq. et *Tho. Ittigius* praef. ad hist. eccles. seculi 2. pag. 3. seq. Vide et D. *Dorschei* diatyposin Concilii Nicaeni p. 4. Librum de martyribus Palaestinae, *Christophorsonus* in octauum historiae librum transfudit. Quartam versionem *Meredithi Hanmeri*, illius, qui Chronicon Hiberniae edidit, haud vidi, neque editam puto. Quinta *Henr. Valesii* prodiit, graecis Eusebii omissis, Paris. 1678. fol. *Fabr.* Ecclesiasticae historiae *Eusebii* Pamphili libri IX. *Ruffino* Aquileiensi interprete ac duo ipsius *Ruffini* libri. Opus in duas partes distributum, quarum altera *Eusebii*, altera *Ruffini* libros continet, ad Vaticanos msst. codd. exactos notisque illustratos, studio *F. Petri Thomae Cacciari* — Acc. postremae parti eiusdem diss. de vita, fide ac Eusebiana ipsa Ruffini translatione. Romae Pars. I. 1740. — P. II. 1741. 4. de quo opere copiose differit *Schoenemann.* l. c. pag. 594. sqq. Cacciar. textum ad quinque codd. Vaticanos, (quos idem Schoenem. vberius recenset,) contulit atque emendauit,

scholastico, abbreuiati per Cassiodorum senatorem, vnde illis Tripartitae historiae vocabulum: emendati et hi multis locis, additis passim graecis epistolis plerisque synodorum ac imperatorum e tomis Theodoriti, cum vt latinae versioni ex his succurratur, tum vt velut monimenta quaedam christianae antiquitatis conseruentur etc. *Basil.* 1523. fol. — ibid. 1528. fol. (in exemplo, quod in manibus habeo, praefationes Rhenani non sunt reiectae, vti Fontaninus scripserat.) — ib. 1535. fol. (v. *Panzer* VI. p. 304. et huius quoque meminit Fabric. noster in textu:) — ibid. 1539. — Paris. 1541. per Galeotum a Prato. fol. atque Antwerp. ap. Io. Steelsium. 1548. II. tom. 8. addita vita Constantini interprete *Io. Portesio*, et *Theodoriti* historia. *Harl.*

a) Basil. 1542. apud Henric. Petri. fol. in tomo III. Opp. Eusebii, latine editorum, et ibid. 1544. fol. ex ed. B. Rhenani, inter auctores hist. eccl. teste Schoenemanno. Francof. 1588. fol. *Harl.*

b) Secundum Fontanin. l. c Louan. apud Seruat. Sassenum 1569. II. tom. 8. *Harl.*

c) Edit. *Colon.* a. 1581. ignorant Fontanin. et Schoenemann. Contra prior obseruat, *Io. Dadraeum* Eusebii opera, reiectis II. libris historiae Rufini, latina edidisse *Paris.* 1581. fol. vsum versione Christophorsoni et scholiis Curterii: *Renatum* vero *Barreum* Rufini librum X. et XI. a ceteris auulsum inseruisse eius opusculis Paris. apud Sonnium, 1580. fol. Prima Christophorsoni editio post eius mortem, *Eduardo Godsalfo* Anglo curante, prodiisse videtur Strothio a. 1559. qui annus in fine dedicationis Godsalfi subscriptus est. Idem Strothius ex alia Godsalfi praef. concludit, eam edit. etiam Antwerpiae 1568. prelo exiisse: denique Colon. Aripp. 1612. fol. *Harl.*

dauit, de superioribus iudicauit versionibus, et graecos Eusebii codd. ad vnum omnes pro interpolatis atque corruptis habet; contra putat, Rufinum, Eusebii temporibus tam propinquum, ex fontibus hausisse limpidioribus. — Cacciar. quod Rufini versionem longe praestare Valesianae contenderat, *Tartarottus* in singulari disp. Tridenti 1748. de versione Rufiniana H. E. Eusebii, dignitatem et praestantiam Valesianae interpretationis vindicauit. — Atque *Valesii* versio *Eusebii* H. E. et de vita imperatoris Constantini libr. IV. cum oratione Constantini ad sanctos et cum panegyrico *Eusebii*, cum notis Valesii et variorum ex Readingii edit. recusa est sine textu graeco, Venetiis typis Antonii Zatta 1763. tomi duo, in tribus voll. 4. de qua edit. vide Cl. *Morelli* epist. ad me datam, et eulgatam a me in Introd. in hist. L. gr. II. 2. pag. 359. sq. — De editionibus latinis atque interpretibus lat. v. quoque *Stroth.* in praef. ad suam Eusebii H. E. edit. pag. XXVIII. sqq. *Harl.*

Graece Eusebii, Socratis, Theodoriti, Sozomeni et Euagrii Historiam ecclesiasticam elegantissimis typis ex codd. regiis edidit Rob. Stephanus Paris. 1544. fol. Confer laudati *Ittigii* librum de patrum bibliothecis p. 727. sq. *Fabr.* add. Literarisches Wochenblatt tom. I. Noriberg. 1770. 8. part. 10. pag. 137. sq. — De Stephani, Valesii et Reading edd. gr. multus est *Clement* VIII. pag. 187. sqq. In bibl. *Leidensi* est exemplar, manu Scaligeri infinitis locis conscriptum et emendatum ex V. cod. v. catal. pag. 19. et ibid. aliud cum adnotatt. viri docti. *Harl.*

Graece et latine eosdem scriptores vulgarunt Geneuenses, addita Io. Christophorsoni versione et Suffridi Petri adnotationibus, anno 1612. fol. quae editio, quia parum emendata est, ideo nihil ea flagitiosius prodiisse ait Montacutius p. 187. adparatus ad Origines ecclesiasticas. [Sed in marg. sunt V. L. e codd.]

Ab eo tempore *Eusebii* historia, liber de martyribus Palaestinae, libri IV. de vita Constantini, cum Constantini oratione ad Sanctos [?] et Eusebii in Constantinum Panegyrico insignem accepit lucem a praeclara industria eruditissimi viri, *Henrici Valesii*, qui graeca recensuit ad MSS. binos regiae bibl. quibus Rob. Stephanus vsus fuerat, tertiumque optimum Mazarinianum, scholiis etiam graecis hinc inde illustratum, quae notis suis pleraque Valesius inseruit, et quartum Nic. Fucketii, tum varias lect. e Turnebi, Vulcobii et Sauilii codicibus: tum nouam et adcuratiorem [d]) versionem notasque doctas atque omnibus historiae eccles. studiosis legendas addidit: denique praeter diss. de vita Eusebii et scriptis, et veterum de Eusebio in vtramque partem testimonia, praemisit *Petri de Marca* epistolam ad se scriptam de originibus Christianismi in Gallia, quo de argumento conferri etiam possunt *Andreas Saussaeus* de mysticis Galliae scriptoribus p. 279. sq. et 300. sq. et auctor nouae dissertationis de tempore introductae in Galliam christianae religionis, (de qua Ephemerides Parisienses A. 1703. p. 1071.) praecipue *Ioannes Launoius* in epistolae Petri de Marca dispunctione. Dissertationes Valesius

d) Non desunt quidem in hac etiam versione sui hinc inde naeui, a viris doctis partem ab eo tempore notati, sed propter plurima, quae rectissime atque eruditissime vir summus vidit et expressit, laudem semper maximam feret ab aequis et cordatis lectoribus, nedum veniam ob quantulascumque hallucinationes.

Readingii merita, quae in critica quidem parte haud adeo insignia fuerunt, *Strothius* superare instituit in noua edit. ac recensione, cuius tamen primum tantum volumen lucem adspexit:

Eusebii Pamphili historiae ecclesiasticae libri X. Eiusdem de vita Constantini libri IV. Textum ad fidem codd. MSS. et edd. recensuit, notasque maximam partem criticas adiecit *Frid. Andr. Stroth.* — vol. I. Halae ad Salam. 1779. 8. graece. Varias editt. tam gr. quam lat. contulit, atque ea, quae antea fuerunt dispersa, collegit, in subsidiumque vocauit Rufinum ac Nicephorum aliosque. Qua diligentia effecit, vt meliorem contextus formam atque constitutionem effingeret. In longa praefatione historiam criticam tam codicum et Eusebii et Rufini plurimorum, aliorumque subsidiorum scriptorum, quam editionum confecit. Quare de codd. msst. praecipue Rufini latinis, licebit nobis esse eo breuioribus. — In bibl. publica *Paris.* est in cod. CDXIV. liber I. — in octo codd. MCDXXX. — MCDXXXVII. decem libri sunt, interdum haud integri: confector vero catalogi tom. II. pag. 317. animaduertit, codicis MCDXXXI ope, nec a Valesio, nec a ceteris visi, operis illius editionem posse multo emendationem prodire; libri autem septimi capp. XV. et XVI. desiderari. adde *Montfauc.* Palaeogr. gr. p. 46. et 65. — In cod. *Coislin.* 305. fol. 149. est locus *Eusebii de Therapeutis*, septem, octoue paginarum. (*Montfauc.* bibl. Coisl. p. 421.) — In *M. Britannid* secundum catal. codd. in cod. Barroc. n. CIIIC. fragm. ex H. E. et Eusebii sententiae, inter cod. bibl. *Bodleian.* DCCLXIII. et MCCCXIX. inter codd. Laudi. H. E. ex versione Rufini. — nr. MMCCLXXVIII. H. E. gr. — nr. MMCDVIII. synopsis H. E. — nr. MMMMMMCDXV. libri XI. (sic.) H. E. sedlatine, credo. — *Oxon.* in bibl. coll. Baliolens. nr. CCVC. lat. — in bibl. coll. Merton nr. DXCIV. H. E. lib. XI. lat. — in bibl. coll. Orielens. H. E. lat. cum additamentis Rufini et cum translatione eiusdem. — in bibl. coll. Mariae Magd. MMCCCLI. lat. — *Cantabr.* n. MCCLXXIX. H. E. *Pr. Peritorum dicunt.* — in coll. S. Benedicti, n. MDCXXVIII. libri XI. Euseb. H. E. Tit. in vet. scripto, Ecclesiastica hist. per Ric. Monachum. — nr. MMCDXXXI. H. E. lat. — In tom. II. catal. in bibl. eccl. Wigorniensis, Eusebii H. E. libri IX. a Rufino verst, vna cum II. libris per eumdem additis. — in bibl. eccles. Sarisburiens. nr. MI. H. E. versio Rufini. eadem forsan nr. MXXII. — in bibl. Norfolk. nr. MMMCDVI. H. E. graece. — inter codd. Car. Theyeri, n. MMMMMMDLXXXIX. Hist. lib. XI. lat. — in bibl. Iacobaea. nr. MMMMMMMDCDXVII lat. — In bibl. regia *Matritensi* est cod. a Vincentio Mariner. Valentino, ex cod. Escorial. antiquiss. qui incendio forsan absumtus, non amplius exstat, descriptus, in quo sunt duo insignia fragmenta ex *Eusebii* H. E. prius περὶ τῶν μαρτύρων τῶν ἐν Καισαρείᾳ, ὑπὸ τῦ Διοκλητιανῦ καὶ Μαξιμίνυ μαρτυρησάντων· quod iam est excusum in ed. Eusebii: posterius περὶ τῶν κατὰ διαφόρυς καιρὺς ἐν διαφόροις πόλεσι ἀθλησάντων ἁγίων μαρτύρων, quod, quia nondum editum est, *Iriarte* in catal. codd. gr. Matrit. p. 548 — 552. primus euulgauit graece. — In bibl. *Leidensi* H. E. latine v. Catal. p. 339. nr. 1. — *Taurini* in bibl. regia inter codd. lat. Rufini versio in codd. DLIX. DLX. et DLXXV. — *Florentiae* in bibl. Laur. Medicea cod. vetust. VII. plut. 70. de quo nondum excusso multus est *Bandin.* in cat. codd. gr. II. p. 666. sq. — Ibid. cod. XXI. n. 4. plut. 70. de quo cod. memorabili, qui partem libri de martyribus in Palaestina passis libro VIII. E. H. partem autem libro X. subiectam et alia habet v. *Bandin.* l. c. p. 681. — *Venetiis* in bibl. D. Marci H. E. lib. X. gr. in tribus codd. CCCXXXVII — CCCXXXIX. v. cat. codd. gr. p. 156. sq. et in tribus codd. lat. CCCXLV — CCCXLVII. H. E. a Rufino

versa; v. cat. codd. lat. pag. 146. sq. — ibid in cod. Macarii 'Ροδωνιᾶ sunt excerpta ex Eusebii H. E. teste *Villoison.* in anecd. gr. tom. II. pag. 71. — *Vindobonae* in bibl. Caesar. cod. XLII. in catena in S. Lucam est longus locus de natiuitate Christi ex Eusebii H. E. libr. I. cap. 6. et 7. cuius codicis lectionem valde differre ab editis, obseruauit *Lambecius* comment. III. p. 165. seq. — Excerpta quaedam ex H. E. in cod. CCCXXXII. nr. 12. *Lambec.* V. p. 614. sq. — *Mosquae* sunt II. codd. — *Montfaucon.* in bibl. bibliothecar. MSS. infinitam paene copiam MSSt. cum gr. tum maxime latinorum, in bibl. Vatic. aliisque obuiorum, producit: quod quidem indicasse, ne nimis verbosus fiam, sufficiat. *Harl.*

Germanice, Eusebii et Rufini atque tripartitam historiam cum continuatione vsque ad a. C. 1545. edidit D. *Caspar Hedion*, Argentorati apud Io. Hervvagium 1545. fol. *Fabr.* it. Francof. ad Moenum. 1582. fol. — auctior parte IV. cum continuatione ab a. 1545. vsque ad a. 1607. Basil. ap. Sebast. Henric. Petri fol. — *Eusebii* Kirchengeschichte, aus dem Griech. — vnd mit Anmerkungen erläutert von *Frid. Andr. Stroth.* Quedlinb. 1777. 8. II. tom. *Harl.* Excerpta in *Roesleri* bibl. PP. tom. IV. p. 1. sqq.

Belgice prodiit Dordraei 1613 fol. Fabr. E graeco sermone in belgicum transtulit et adnotatt. illustrauit. *Abr. Arent van de Meersch*, Amstel. 1749. 4. v. *Krohn* catal. bibl. suae p. 90. *Harl.*

Anglice, per Samuelem *Parkerum* versos et in epitomen redactos Eusebii libros X. historiae ecclesiasticae, didici ex Nouellis Reip. litterariis A. 1703. mense Augusto. pag. 229. *Fabr. Eusebii, Socratis* et *Euagrii* H. E. cum *Dorotheo* de vitis prophetarum, apostolorum et LXX. discipulorum in linguam *anglicam* conuertit *Meredith Hammer*, Londini 1577 — 1585 — 1607 — 1636. — et, addita vita Constantini M. ex graeco Eusebii anglice versa, per *Wye Saltonstall.* Lond. 1650. F. — rec. cum Valesii adnotatt. Cantabr. 1683 — 1692 — 1696 — 1709. fol. — *Eusebii* H. E. libros X. *anglice* vertit et compendifecit *Sam. Parker*, praefixa diss. de vsu atque auctoritate H. E. et vita Eusebii etc. Londini. 1703. 8. — et, addito tomo II. f. epitome H. E. Socratis, Sozomeni et Theodoriti, per eundem Parker. Lond. 1729. 4. — Loca quaedam Eusebii et Socratis versa in *Whiston* Collection af ancient Monument. relating to the Trinity and Incarnation etc. Londin. 1713. 8. passim — Epitome: An Abridgement of Eusebius Pamphilus Ecclesiastical History, in two Parts. Part I. a compendious Commemoration of the remarkablest Chronologies which are contained in that famous History. Part. II. a summary or brief hint of the twelwe persecutions sustained by the ancient Christians. — — by *William Caton.* — Londini 1736. 8. — Versio *Dan. Dalrymple de Hailes* anglica H. E. VI. 41. et de epistole Dionysii, episcopi Alexandrini ad Fabium, episc. Antiochen. de persequutione Christianorum in Aegypto an. primo Decii imper. et explicat. historiae martyrum in Palaestina sub Dioclet. ad LVIII. in Remains of christian Antiquity, with explanatory Notes. Edinburg. 1778. 1780. 8. II. tom. — The History of ancient Paganism, as delivered by *Eusebius* etc. with critical and historical Notes. — — And secondly, a Phoenician and Egyptian Chronology, from the first Man, down to the first Olympiad etc. Londini 1643. 8. v. *Brüggemann* View etc. p. 395. sqq. — Epistolam

ecclesiae

ecclesiae Smyrnaeensis de martyrio Polycarpi, (cuius magna pars est in Eusebii H. E. IV. 15. et ab Visserio separatim edita,) atque epistolam Christianorum Lugdunensium ac Viennensium *anglic.* vertit atque explicuit D. *Dalrymple de Hailes* in: Account of the Martyrs at Smyrna and Lyon in the second Century. With explanatory notes. Edinburg. 1776. 8. v. quae notaui in Introd. in hist. L. Gr. II. 2. p. 222.

In linguam *italicam* ex lat. versione est translata H. E. Venet. 1547. 8. v. *Paitoni* bibl. degli Autori-volgarizzati, tom. II. p. 59. — De *canone* librorum N. T. secundum Eusebium vide supra in vol. IV. pag. 831. sq. quibus addes vindicias Eusebii a *Io. Ern. Christiano Schmidt* scriptas *ueber den Kanon des Eusebius* in Henckii Magazin für Religionsphilosophie, Exegese und Kirchengeschichte tom. V. part. III. nr. 16. 1796. 8. Eusebium defendit contra M. *Weber* in: Beyträgen zur Geschichte des neutestamentlichen Kanons p. 142. sqq. et ostendit, Eusebium distinguere IV. classes librorum. *Harl.*

Gallice, Claudio Seyssello, archi-episcopo Taurinensi interprete, quae versio laudatur in Morlerii speciminibus literariis (essais de litterature tom. I. pag. 35.) Nouissime ex interpretatione *Lud. Cousini*. Paris. 1675. sq. 4. IV. tom. Hunc Eusebii, Socratis, Sozomeni ac Theodoreti locos aliquot sublesta fide vertisse, arguit Paulus Colomesius in Obseruatt. sacris. p. 61.

Eusebii historiam integram propemodum in suum opus transscripsit Nicephorus Callistus; vnde Valesius ad singula Eusebii capita numeros Nicephorianos in margine adnotauit. Totum quoque, vt iam dixi, Catalogum suum scriptorum ecclesiasticorum, paucis exceptis, ex Eusebii historia concinnauit transtulitque Hieronymus; neque enim alioqui puto ab illo historiam ipsam Eusebii integram latine translatam, licet hoc aliquis suspicari possit ex his eius verbis lib. I. in Rufin. *Laudaui Eusebium in ecclesiastica historia, in digestione temporum, in descriptione sanctae terrae, et haec ipsa opuscula in latinum vertens meae linguae hominibus dedi.* Etiam Hieronymo versionem Eusebianae historiae tribuit *Bridefertus Ramesiensis* in glossis ad Bedam de temporum ratione cap. 28. Sed illam Rufini esse constat. Quo sensu autem Apocryphis accenseatur historia Eusebii in Gelasiano decreto, disputant *Io. Pearsonius* I. Vindic. Ignatii p. 48. et *Matthaeus Larroquanus* in Obseruationibus ad Pearsonianas Vindicias pag. 35. seq. Vide et *Baluzium* ad Antonium Augustinum de emendatione Gratiani pag. 446. (717. seq. edit. Mastrichtianae,) vbi confutat Carolum Molinaeum, qui de altero Eusebio Pamphili et altera historia eccles. cogitauit. Sane ex multis exemplis patet, in illo decreto Apocrypha vocari non modo scripta supposita auctoribus [?] per haereticos et falsa, sed etiam vera et certissima non haereticorum modo manifestariorum, sed eorum quoque scriptorum, quorum doctrina non per omnia ecclesiae probata erat, vti Eusebius Arianismi suspectus fuit apud multos, et Colluthianorum atque Meletianorum f) familiaritate male audiuit.

f) Confer *Tillemont.* tom. V. memor. hist. eccles. part. I. p. 156.

Index accuratus Scriptorum, episcoporum et aliorum Virorum illustrium, haereticorum quoque, memoratorum in Eusebii historia eccles. et libris de vita Constantini,

Adornatus a me ad paginas editionis graecolatinae Valesianae Parisiensis et Moguntinae g)

Albinus

g) In edit. *Reading.* primus index refert auctores, quorum testimonio vtitur Eusebius in his libris. Tum sequitur index epistolarum imperatorum roman. ab Eusebio citatarum; dein ordo episcoporum vrbis Romae, Alexandriae, Antiochiae et Hierosolymorum, secundum Eusebium; denique rerum hominumque memorabilium in H. E. Eusebii: ex quibus indicibus pauca inserui nota paginarum ed. Reading. adposita. *Harl.*

Atheno-

Candidus

Constantini

Epiftolae

Galenus

Lusius

Maximus,

Papias,

Proto-

Timo-

h) v. *Montfaucon* bibl. Coislin. p. 140. fin. bis p. 421. cod. fol. 149. *Harl.*

Zosimus.

5. Περὶ τῶν ἐν Παλαιςίνῃ μαρτυρησάντων, *De martyribus Palaestinae*, in persequutione Diocletiani et Maximini ab a. C. 303. ad 310. passis ⁱ) [☙] liber, in editione graeca *Rob. Stephani* et graecolatina *H. Valesii* cum eius versione libro octauo historiae ecclesiasticae subiicitur ᵏ): a Rufino et Musculo praetermissus, a *Christophorsono* pro parte libri octaui editus, et a *Suffrido Petri* scholiis illustratus. Hunc latine ex Valesii versione cum notis suis *Theodoricus Ruinartus* inseruit Actis martyrum ˡ) selectis, pag. 330 — 352. Paris. 1689. 4. A *Vincentio Marinerio* translatus, fuit apud Io. Bollandum, vt ipse testatur praef. ad T. I. Act. Sanctorum Ianuarii pag. 45. b. Librum illum, tamquam ab opere hist. eccles. diuersum, promittit *Eusebius* VIII. 13. pag. 308. οἷς γε μὴν αὐτὸς παρεγενόμην, τέτες καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς γνωρίμυς δι' ἑτέρας ποιήσομαι γραφῆς.

6) Liber *contra Hieroclem*, Bithyniae ex vicario praesidem et postea Alexandriae ᵐ) ἔπαρχον, πρὸς τὰ ὑπὸ Φιλοςράτε εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα διὰ τὴν Ἱεροκλεῖ παραληφθεῖσαν αὐτῦ τε καὶ τῦ Χριςῦ σύγκρισιν. Auctor et consiliarius Diocletiano ad faciendam persequutionem fuit ille Hierocles, teste *Lactantio* c. 16. de mortibus persecutorum, et *libros duos ad Christianos* scripsit, vt idem refert lib. 5. cap. 2. Institutt. diuinar. (λόγυς φιλαληθεῖς πρὸς τὰς χριςιανὰς inscripsisse, colligas ex eodem atque Eusebio,) quibus inter alia ostendere voluit, Apollonium vel paria cum CHRISTO, vel etiam maiora fecisse ⁿ). Primus Eusebii librum, quem *Photius* Cod. XXXIX. ἀνασκευαςικὸν βιβλιδάριον πρὸς τὰς ὑπὲρ Ἀπολλωνίυ τῦ Τυανέως Ἱεροκλέυς λόγυς vocat, graece edidit Aldus

i) Vide *Hanckium* de scriptoribus Byz. pag. 118. et D. *Christianum Kortholtum* de persequutionibus vet. ecclesiae pag. 468. Δεκαετῆ χρόνον durasse illam persequutionem notat *Eusebius* VIII. 15. hist. quum post octauum annum aliquantisper remisisset. id. 16.

k) Item in Readingii edit. cum notis Valesii et variorum, tom. I. pag. 406. sqq vbi quoque Valesius ex cod. antiquiss. narrationem s. *Passionem S. Procopii martyris*; (de quo, primo in illa persequutione martyre, egit Eusebius in cap. I.) *qui passus est sub Fabiano iudice, 4. Non. Aug.* euulgauit. Idem Valesius, quod in omnibus codd. deprehendit inscriptionem: Καὶ ταῦτα ἔν τινι ἀντιγράφῳ ἐν τῷ ὀγδόῳ τόμῳ εὕρομεν, colligit, omnes illos codd ex vno eodemque exemplari descriptos fuisse. Add. supra de cod Medic. H. E. obseruata: et Fabr. B. Gr. vol. IX. p. 33. sq. *Harl.*

l) Acta illa martyrum selecta recudit emendatius, nec sine insigni ab ipso Ruinarto accessione et cum auctoris vita, *H. Wetstenius.* Amstel. 1712. fol. viderunt etiam lucem gallice, Droueto et Malpertuio interpretibus, Paris. 1708. 8.

m) *Vales.* pag. 177. ad Euseb. *Epiphan.* LXVIII. 1. De *Hierocle* iuniore, cuius commentarius in aurea carmina exstat, aliisque eius nominis dixi lib. 2. cap. 12. §. 7. et de Philostrati opere lib. 4. cap. 24. §. 2. *Fabr.* supra vol. V. p. 541. et de editt. p. 545. *Harl.*

n) Conf. *Fabric.* nostrum in Delectu argumentor. — pro verit. christ. relig. p. 77. sq. — Codd. sunt in bibl. *Veneta* Marciana. v. cat. codd gr. p. 157. cod. CCCXLIII — — in bibl. Medic. plut. 6. cod. XXII. 1. (*Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 142.) — *Neapol.* in bibl. S Seueriani. (*Montfauc.* bibl. bibliothecar. MSS. I. p. 235. C.) — — In bibl. *Leidensi*, cod. manu Bonauenturae Vulcanii descriptus. (cat. bibl. illius p. 344. nr. 4.) — *Paris.* in bibl publ. codd. CLXXIV. nr. 14. et CDLI. nr. 9. *Harl.*

dus cum Philostrati Apollonio Venet. 1502. fol. et 1535. 8. *latine* vertit *Zenobius Acciaiolus*, Florentinus, Ord. Praedicatorum, praemissa ad Laurentium Medicem epistola, Venet. ap. Ald. 1502. et Paris. 1511. 8. Colon. 1532. 8. cum Philostrato de vita Apollonii, atque saepius inter Eusebii opera, iunctim latine edita, ad calcem librorum de euangelica demonstratione. Pessime a Florentino interprete versum esse hunc librum, notauit *Pearsonius* praef. ad Hieroclem. *Graece et latine* cum Acciaioli versione, et variis lect. e codice regis Galliae a *Federico Morello* [P] adscriptis, prodiit inter Philostrati opera p. 433. Paris. 1608. fol. Deinde cum castigationibus, ex eodem regio codice ab *Luca Holstenio* adnotatis, qui etiam versionem locis quibusdam interpolauit, ad calcem librorum Eusebii de demonstratione, (non vt Caueus memoriae lapsu scripsit, cum libris de praeparatione) euangelica, Paris. 1628. fol. Lips. 1688. fol. Denique cum noua versione notisque D. *Godfridi Olearii*, qui etiam librum in capita distinxit, et collatis Philostrati locis passim emendauit, Lips. 1709. fol. in luculenta illa Operum Philostrati editione.

Gallice vertit Ludovicus *Cousinus* Paris. 1684. 4. *discours touchant les miracles attribuez à Apollonius de Tyane* etc.

7. Κατὰ Μαρκέλλου, *Libri duo contra Marcellum*, Ancyrae episcopum, eiusque σύγγραμμα o) longum decies mille prope versuum, quo Sabellianismum incautus propugnauerat, filiumque et patrem docuerat ἐνόμασι μὲν διαφόροις Πατρὸς καὶ υἱοῦ χρηματίζοντας, οὐσίᾳ δὲ καὶ ὑποστάσει ἓν ὄντας, oppugnaueratque Asterium maxime Cappadocem, tum Eusebium τὸν μέγαν, (Nicomediensem,) Paulinum, Tyri ac deinde Antiochiae episcopum, Origenem, Narcissum, Neroniadis episcopum et alterum Eusebium, Caesareae Palaestinae. Damnauit Marcellum Synodus ex Ponto, Cappadocia, Asia, Phrygia, Bithynia, Thracia et vlterioribus regionibus congregata CPoli a. C. 336. et Eusebio, vt illum confutaret, in mandatis dedit, vt ipse narrat extremo libri posterioris. Hos libros, antequam ederentur, lectos Turriano, primus e MS. codice recensuit et latina versione ac notis illustrauit *Rich. Montacutius*, editos ad calcem librorum de demonstratione euangel. Paris. 1628. fol. Lips. 1688. fol. MStum codicem habuit Thomas Galeus. *Fabr.* v. Catal. codd. Angl. et Hibern. II. pag. 186. nr. MMMMMDCCCLXXXVIII. et in codd. Bodlei. MMXL. bis et MMCCLXXVI. — in cod. *Veneto* D. Marci, CCCCXCVI. vterque liber contra Marcellum — in cod. CMXLIX. nr. 1. bibl. publ. *Paris.*, duo libri. — cl. *Rettberg*, rector scholae Clausthal. edidit: in *Eusebii* contra Marcellum libros obseru. selectas, in Annal. liter. Helmst. m. Maio et Iun. 1787. et separatim Lips. 1787. 8. — tum *Marcelliana*. Accedit *Eunomii* ἔκθεσις πίστεως emendatior. Edidit et animaduers. instruxit *Christian Henr. Georg. Rettberg*. Gottingae 1794. 8.

Marcelli

o) De hoc *Marcelli* libro, quo Asterium, sophistam, et Arianos impugnans in alterum extremum prolapsus et cum Sabellio vel Paulo Samosateno facere visus est, confer *Socratem* lib. I. cap. 36. *Sozomenum* II. 33. *Tripartitam* III. 9. et *Nicephorum* VIII. 53. Hist. Marcellus in Synodo CPol. depositus postea in Sardicensi a. C. 347. episcopatum recuperauit, professus se non ita sentire, vt ab Eusebio adcusatus fuerit. *Socrates* lib. I. cap. 36. et lib. II. cap. 20. et ex eo *Nicephorus* aiunt, Marcellum ab Eusebio confutatum *libris tribus*. Idem numerus occurrit in tripartita. Vidit igitur Socrates tantum libros tres de *ecclesiastica theologia*, eidem Marcello oppositos, e quibus nonnulla profert lib. II cap. 21 Marcelli huius discipulus fuit Photinus. [Conf. supra, vol. V. p. 747.]

Marcelli vero fragm. apud Eusebium confuse posita, nec diligenter conseruata, collegit, ordinauit, emendauit et explicuit, laudemque diligentiae tulit in ephemer. litterar. Gotting. 1794. nr. 203. *Harl.*

8. Περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Θεολογίας, τῶν πρὸς Μάρκελλον ἐλέγχων βιβλία γ΄. *De ecclesiastica theologia* aduersus eumdem Marcellum [p] confutationum *libri III.* inscripti Flaccillo, Antiochiae ad Daphnen episcopo, et ab eodem Montacutio cum superioribus duobus libris latina versione ac notis illustrati, et ad calcem Demonstrationis editi. Hos quinque libros aduersus Marcellum Labbeus putat innui ab Hieronymo in Catalogo cap. 81. et Suida, quando inter Eusebii scripta memorat libros quinque περὶ Θεοφανείας q). Videtur enim hoc idem illi esse quod Θεολογίας. Sed id tamquam incertum omitto, quum Hebed Iesu quoque in catalogo librorum chaldaicorum memoret Eusebii librum *de ortu diuino.* Libros tres ecclesiasticae theologiae MSS. habuit Galeus, adscriptis etiam ex alio codice emendationibus. [Excerpta ex iis in *Roesleri* Bibl. PP. T. V. p. 282. sq.]

9 *Epistola de Fide Nicaena ad Caesareenses*, quam seruarunt *Gelasius Cyzicenus* in Actis concilii Nicaeni II. 35. sq. p. 50. r). epistolam encyclicam adpellans, et *Socrates* lib. I. cap. 8. pag. 23 seq. atque *Theodoritus* lib. I. hist. cap. 12. vnde repetunt *Tripartita* lib. II. cap. 11. et *Nicephorus* VIII, 22. Hoc est ἀπολογητικόν, eidem Gelasio memoratum lib. II. cap. 1. quod ad episcoporum orthodoxorum κοινὸν missum adfirmat. Ex hac epistola nonnihil producit *S. Athanasius* epist. ad Africanos episcopos Tom. I. p. 937. et ad calcem epist. de Synodi Nicaenae decretis. MStum occurrere in bibl. Vindobonensi, notat Lambecius III. p. 86. s). Verba, quae *Theodoritus* pag. 40. aliique habent, et *Socrates* pag. 27. atque Tripartita omittit, illa *Caueus* in Apologia aduersus Io. Clericum pag. 89. contendit, cum Eusebii doctrina de aeterna filii hypostasi e diametro pugnare, adeoque non esse Eusebii, sed Ariani cuiusdam fraude inserta, quod etiam adfirmauerat in diss. pro Eusebio pag. 47. edit. Geneu.

10. Περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ, *de locis hebraicis*, de quo libro non repetam, quae dixi lib. IV. cap. 2. §. 13. [vol. IV. pag. 620. sq.] et cap. 37. §. 1. [vol. VI. pag. 200.] tantum addam, in catalogo MSS. Isaaci Vossii num. 10. memorari Eusebium de locis sacris cum expositione Hieronymi, et copiosis Petri Bertii commentariis, hactenus ineditis. Inscripsit hunc libellum Eusebius *Paulino*, Tyri episcopo, quem ἱερὸν Θεοῦ ἄνθρωπον vocat, eidem nempe, cui decimum historiae ecclesiasticae librum consecrauit. Ceterum et *Hieronymus*, cuius adhuc exstat latina interpretatio, saepius etiam in Operibus eius edita, meminit alterius versionis, sed imperitae et parum latinae, quam ante ipsum [p] nescio quis componere ausus fuerat. MS. habuit Eusebii libellum et Hieronymi versionem *Tho. Gaeus* t). Memoratur etiam in catalogo MSS. Angliae tom. II. pag. 247. in aedibus

p) Conf. ad sect. 26. init. *Harl.*

q) l. c. pag. 179. prouti Lambec. citauit, loco mox memorando. *Harl.*

r) Siue pag. 132. sec. edit. Kollarii. Exstat quoque illa epistola in cod. XLV. Coislin. qui continet opera Athanasii, teste *Montfauc.* Bibl. Coisl. pag. 116. et in cod. CDLXXIV. nr. 10. bibl publ. *Paris. Harl.*

s) Nr. MMMMMDCCCLXXXVIII. vol. II. cat. codd. Angliae p. 186. — Est quoque in cod. CDLXIV. bibl.

aedibus Iacobaeis n. 850. Eusebius de locis hebraicis cum multis emendationibus. Et Io. Pearsonius praefat. erudita in LXX. Interpretes laudat codicem Bonfreriano meliorem. Praemiserat Eusebius huic libello *topographiam terrae Iudaeae et distinctas tribuum sortes, ipsius quoque Hierusalem, templique in ea cum breuissima expositione picturam*, vt ex Hieronymi praefatione constat, sed illa iam pridem interciderunt. Nescio, topographiamne illam intelligat Hebed Iesu, quando in catalogo librorum chaldaicorum pag. 18. memorat Eusebii librum *de figura mundi.*

11. Commentarios eruditissimos in Psalmos 150. scripsisse Eusebium nostrum, testatur Hieronymus in Catalogo cap. 81. et Suidas. Illos *latine* interpretatus fuit *Eusebius Vercellensis* vt idem Hieron. auctor est epistola 89. ad Augustin. et cap. 96. Catalogi, atque contra Vigilantium, vbi docet haeretica, hoc est quae Arianam *t*) haeresin sapere videbantur ab interprete praetermissa. Citatur Eusebius in Psalmos a Gelasio de duabus naturis, Theodorito apud Anton. Agellium in Psalm. 88. et in Catenis editis ac MSS. in Psalmos. Primus Eusebii ὑπομνήματα siue *Commentaria in Psalmos* CXVIIII. ex tribus codicibus, Perroniano, Seguieriano et Colbertino, collatis etiam Catenis MSS. atque editis in Psalmos eruit et cum latina versione sua atque erudita praeliminari dissertatione edidit *Bernardus de Montfaucon* in noua collectione patrum, tomo I. Paris. 1706. fol. Latina versio Eusebii Vercellensis, et graeca ipsa in Psalmos posteriores 31. interciderunt. Multa in hoc opere fragmenta occurrunt interpretum, Aquilae, Symmachi et Theodotionis. †) Citatur etiam *Origenes* in Psal. 119. pag. 723. et in Psal. 4. *Asterius* pag. 28. Eusebii περιοχαὶ siue ὑποθέσεις *argumenta breuia in Psalmos* ex codice vetusto Barberiniano edita fuerant in tomo VI. Bibliorum polyglotton Londinens. pag 137. seq. Argumenta in Psalmos edita etiam a *Grabio* in praef. ad tomum tertium versionis graecae LXX. interpretum. Lond. 1709. Fragmentum in Psalmum 86. fuit apud Tho. Galeum. Etiam in catalogo MSS. bibl. mediceae video memorari Eusebium in Psalmos. Praefatiunculas duas, alteram περὶ τοῦ διαψάλματος, alteram ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἀνακεφαλαίωσιν τῶν ψαλμῶν memorat *Lambecius* [P] III. pag. 24. et 29. *u*) Commentarios illos scriptos ab Eusebio circa a. C. 337. notat Montfauconus in epistola de Therapeutis p. 151.

12. Ex

bibl. publ. *Paris.* de quo v. Vallarsii praef. *Bonfrerius* graecum textum cum noua versione primum praefixit commentariis suis in Iosuam Iudices et Ruth. Paris. 1631. (apud Hamberger. 1659.) fol. in catal. bibl. Leid. pag. 41. — De edd. *Clerici, Onomasticon vrbium et locorum S. S. seu liber de locis hebraicis graece primum ab Eusebio Caesar. deinde lat. scriptus ab Hieronymo etc.* Amstelaed. 1707. fol. et meliore *Vallarsii* edit. Opp. Hieronymi, tom. III. part. I. cum notis eruditis, maximam partem criticis, v. ad Vol. IV. p 621. Clerici edit. cum illius et Bonfrerii notis repetita est in *Io. Steph. Menochii* comment. S. Script. tom. II. Adpend. p. 151. Venet. 1722. fol. et in *Blasii Vgolini* thesaur. antiqq. sacrarum. tom V. Venet. 1746. fol. — Conf. de illo Eusebii libro *Reland.* Palaest. lib. II. cap. 11. 12. et 14. *Harl.*

†) Add. Lambec. III. de bibl. Caes. p. 74. *H.*

t) Tale est, quod in verba Psalmi CX. 1. *Dixit dominus domino meo*, affertur in Synodi septimae siue Nicaenae Act. 6. sect. 5. tom. III. Binii pag. 662. quod in Montfauconi editione haud legitur.

u) In edit. *Kollarii* pag. 48. seq. in cod. XI. qui continet commentarium amplissimum in totum Psalterium et II. cantica Mosis Exod. c. 15. et Deuteron. cap. 32. et alia cantica vbi; Kollar. p. 59. in nota

12) Ex Commentariis *in Canticum Canticorum* fragmenta graece edidit *Io. Meursius*, cum Polychronii, diaconi, ἐξηγήσει et Mich. Pselli ἑρμηνείᾳ versibus scripta politicis.

 Lugd.

nota obseruat, bina illa Eusebiana excerpta esse ex hoc codice a *Corderio* tom. I. expositionis patrum graecorum in Psalmos; plenius vero et diligentius ex cod. Alexandrino a *Grabio* in prolegom. tomi IV. V. T. ex versione τῶν LXX et a *Nic. Antonello* in opere Athanasii de interpretat. siue de titulis Psalmorum, Romae 1746. — In eadem bibl. caesarea p. 64. et 67. in cod. XIV. et XV. sunt Eusebiana in catena in Psalmos. — Ibid. in cod. XIX. secundum *Lambec.* III. p. 91. sq. post canonem Paschalem sequuntur a fol. 203. hypotheses siue argumenta omnium Psalmorum totius Psalterii secundum Symmachum, Origenem, *Eusebium Pamphili* etc. et a fol. 303. p. 2. narrante Lambecio, *Eusebii Pamphili* et alterius cuiusdam anonymi praefatiuncula in Canticum Moysis in Exodo, sed Kollarius in nota B. et C. refutat tam Oudinum quam Lambecium. *Oudinus* in comm. de scriptor. ecclesiast. I. p. 314. hypotheses in hoc cod. XIX. easdem cum iis esse scripserat, quae in aliis codd. caesareis, videlicet inter theologicos CLXVII. CLXVIII. et CCCXXI. sub nomine Eusebii habentur. Sed Koll. animaduertit, Psalmorum hypotheses, quas cod. XIX. habet, e diuersis reipsa collectas, vberiores, et longe diuersas ab illis esse, quas Eusebii nomine inscriptas in collectione noua patrum, tom. I. p. 2. edidit Montfaucon, eas vero, quae in cod. CLXVII. anepigraphae, et cod. CCCXXI. sub Eusebii nomine habentur, conuenire cum editis a Montfauconio, ac proinde diuersas omnino ab hypothesibus, cod. XIX. contentis: porro cod. CLXVIII. non hypotheses in Psalmos, vt Oudin. opiuatus est; sed in varia tam V. quam N. T. cantica commentarium, ex Eusebio et aliorum scriptorum operibus depromtum conseruare. Contra Lambecium adnotat, praefatiunculam, quam anonymo tribuit Lamb. esse eius tam in V. quam N. T. cantica initium commentarii, qui integer exstat in cod. caesareo inter theologicos CLXVIII. fol. 392. pag. 2. Hic cod. describitur in tom. IV p. 395. cuius quidem inscriptio est ἑρμηνεία τῶν ᾠδῶν ἐκ διαφόρων συλλεχθεῖσα παρὰ Εὐσεβίου ἐπισκόπου Καισαρείας. Enimvero Lambec. monet, id non de toto commentario esse intelligendum; sed tantum de iis expositionibus, quae cum ex ipsius Eusebii, tum ex scriptorum ecclesiasticor. ipso antiquiorum operibus desumta sunt; ea, quae in eodem commentario ad auctores Eusebio recentiores pertinent, post primam collectionem Eusebianam ab aliis pro lubitu esse adiecta. Kollarius tamen nullam adiecit animaduersionem, quam in tom III. l. c. promisit. — Ibid. p. 393. in cod. CLXVII exstant: *Eusebii* interpretatio diapsalmatis, et argumenta generalia atque specialia in omnes et singulos psalmos, et a fol. 265. p. 2. fragmenta *Eusebii* aliorumque scriptorum eccles. in commentario in varia V. et N. T. cantica sacra. — Ibid. p. 458. in cod. CLXXXVIII. nr. 22. reperitur anonymi expositio Psalmi 103. ex *Eusebio*, Athanasio aliisque collecta — ib. p. 259. et 261. in cod. CXLVI. nr. 10. et 21. sunt in expositionibus in V. T. excerpta ex *Eusebio*, Cyrillo, aliisque. — In tom. V. pag. 247. in cod. CCXLVI. nr. 15. Eusebii hypothesis in diapsalma. — Pag. 595. in cod. CCCXXI. nr. 2. Psalterium Dauidis cum *Eusebii* prolegomenis de diapsalmate et eiusdem argumentis singulorum Psalmorum. — *Paris.* in bibl. publ. in cod. CDLXIII. Euseb i commentar. in Psalmos. in cod. CXLVI. in catena in Psalmos, nr. 8. excerpta de Psalmis ex *Eusebio* Caesar. — in alia catena in Psalmos, in cod. CLXIII. nr. 1. Eusebii argumenta duo, et nr. 3. quaedam de Psalmis ex Eusebio excerpta. — — In cod. *Mediceo*, cuius meminit Fabricius, vel potius in duobus, n. cod. XV. plut. 5. praesertim in cod. III. plut. 6. cuius quidem exhibetur Εὐσεβίου ὑπόμνημα εἰς τοὺς ψαλμούς, est potius catena patrum eccl. in his *Eusebii*, in Psalmos: in posteriore est nr. IV. *Eusebii* in inscriptiones interpretatio quarumdam, compendii more descripta; nr. V. VI. eiusdem hypotheses et argumenta in Psalmos: nr. XII. Eusebii in Psalmos: nr. XIV. oratio Manassis cum scholiis Eusebii et aliorum. v. *Bandini* I. pag. 35. sqq. et 87. sqq. qui obseruat, *Corderii* expositionem patrum graec. in Psalmos ex vtroque codice posse emendari et vberrimo spicilegio augeri. — In bibl. *Veneta* D. Marci cod. XVII. Psalterium cum amplissima marginali *Eusebii* aliorumque patrum catena, (catal codd. gr. p. 19.) — Diuisio Psalmorum in cod. XIX. regio *Neapolit.* — *Eusebii* hypothesis in catena patrum in Psalmos in cod. *Coislimiano* XII. v. *Montfauc.* biblioth. Coislin. p. 58. — *Eusebii* comment.

in

Lugd. Bat. 1617. 4. Totum quidem illum Commentarium, sub Eusebii nomine, ex codice bibl. Palatinae editum, Eusebii non esse, perspicuum est, in quo occurrunt fragmenta *Athanasii* p. 18. 32. 39. 51. *Didymi* pag. 19. *Gregorii Nysseni* pag. 11. 14. *Philonis Carpathii* pag. 13. seq. 32. 34. 39. 44. 52. seq. et *Theophili* (an *Theophylacti*) pag. 37. Confer *Lambecium* III. pag. 77. [p. 212. Kollar.] et Raynaudum de bonis ac malis libris pag. 138. *Fabr.* In cod. Barocc. LXXXII. *Eusebii* fragm. expositionis in cantica V. T. — — in cod. Bodlei. nr. MMMXXIV. item in codd. CLXXIII. et CMXLVIII. bibl. publ. *Paris.* *Eusebii* comment. seu expositio in canticum canticorum. — *Leidae* inter codd. Bonau. Vulcanii, *Eusebii* in canticum canticorum commentarius, collectus ex Philone, Gregorio Nysseno, Athanasio, Didymo, Theophilo, graece. v. Catal. bibl. Leid. p. 346. nr. 50. *Harl.*

13. Περὶ τῆς τοῦ βιβλίου τῶν προφητῶν ὀνομασίας, *de vitis Prophetarum*, Eusebii ἀποσπασμάτιον ex antiquissimo codice Rupefucaldino (quem hodie seruat bibliotheca Collegii Iesuitar. Paris.) graece edidit, latinamque versionem addidit *Io. Curterius*, ante Procopii Gazaei Commentarios in Esaiam. Paris. 1580. fol.

14. *Commentarios in Esaiam* libris decem scripsisse Eusebium, *Hieronymus* testatur cap. 81. Catalogi, et Suidas: igitur emendandum, quod libri quindecim memorantur in Hieronymi praefat. ad Esaiam. Illos magnam partem ex codice Perroniano et Catenis MSS. regiis restituit, graeceque cum versione et praefatione sua primus edidit supra iam mihi laudatus *Bernhardus de Montfaucon* in noua collectione patrum tomo II. Paris. 1706. fol. Ex hoc Eusebii opere multa ad verbum transtulere Hieronymus, (qui etiam, vbi Eusebius ab Hebraeo doctore aliquid edidisse se scripsit, idem veluti de se testatur,) Procopius Gazaeus et Catenarum graecarum in Esaiam auctores, *Ioannes Drungarius*, *Andreas presbyter*, aliique. Fallitur enim *Lambecius*, qui III. pag. 41. [p. 107. ed. Kollar. cod. XXVII.] Catenam MS. in Esaiam memorans, vbi Eusebius laudatur, ait, sine dubio intelligi eius libros eclogarum propheticarum de CHRISTO. Etiam in his Eusebii commentariis frequenter laudantur fragmenta veterum interpretum Aquilae, Symmachi ac Theodotionis. Ceterum non diffitendum, ad pleraque prophetae capita non tam Eusebii commentarios integros, quam longiora ex illis excerpta tantum seruata esse. Distinctio etiam in libros et commentarius in caput totum 61. periit. Neque ab Eusebio videtur esse clausula: ἧς καὶ ἡμεῖς ἀξιωθείημεν εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν. Ceterum monendus est lector, Commentarios in [P] Esaiam, qui feruntur sub nomine Basilii Caesareensis, etiam Eusebio perperam tribui in nonnullis codicibus, vt Thuano, qui hodie est Colbertinus MMDIVC. *Fabr.* *Eusebii* comment. in primam Isaiae visionem. (cetera enim desiderantur,) in cod. MMCDLXIII. bibl. publ. *Paris.* — scholia ex opp. Eusebii in Esaiam ad marginem cod. LXXII. *Vindo-*

in Psalmos a LI. — XCV. (Montf. l. c. pag. 115.) ex quo cod. illos edidit Montfauc. in noua sua collectione. — Sic in aliis in Psalmos catenis, in codd. *M. Britann* secundum catal. codd. Angliae reperiuntur Eusebiana, ex gr. bibl. Bodlei. nr. CLIV CLX. CCXXIII. CCLXXXIX. DCCX. MCMLXXXII. — in codd. *Galei* numero MMMMMCMLXI. (cat. tom. II. pag. 188.) *Eusebii* fragm. ex interpret. Psalmi 86. — *Romae* in bibl. Ottobon. (Montfauc. bibl. bibliothecar. MSS. Vol. I. p. 187 A.) — In cod. quodam (Politano, a *Mart. Crusio* in Turco-Graeciae libro VII. memorato, et catenam in Psalmos continente infra v. Vol. VI. p. 686. vet. edit. etc. *Harl.*

Vindobon. qui continet Basilii expositionem capp. XVI. Ies. *Lambec.* tom. III. p. 345. — Praeterea occurrunt fragm. atque interpretationes Eusebii in catenis in Leuiticum Moyseos, in Prouerbia, Ierem. in Ezechielem, in Matthaeum, Lucam, Ioannem, ep. ad Roman. etc. in codd. pluribus *Coislinianis*, (vid. ex gr. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 41. 42. 43. 61. 64. 65. 66. 67. 75. 76. 82. 247. 248. 251. 273. 275.) in codd. *Vindobon.* XL. XLII. XLVI. XLVII. tom. III. comm. *Lambec.* et in aliis codd. ac bibliothecis. Excerpta miscellanea ex Philonis hebraei, *Eusebii Pamphili*, et aliorum expositionibus in V. T. in cod. *Vindob.* CXLVI. nr. 13. et 21. (*Lambec.* IV. p. 259. seq. — Inter codd. *Syriacos* bibl. publ. *Paris.* liber IV. regum et Daniel, cum obss. nonnullis, quarum Eusebius Pamphili et Epiphanius auctores esse feruntur, (cat. codd. Paris. I. p. 51. cod. V.) — Fragm. Eusebii de cognatione b. Mariae et Elisabethae, (ad euangel. Lucae,) in cod. *Vindob.* CLXIV. (*Lambec.* IV. p. 364. nr. 3.) conf. ad sect. 16. *Harl.*

15. *Canones* siue indices decem harmoniae *euangeliorum* cum praemissa *ad Carpianum epistola*. De his dixi libri IV. cap. 7. §. 20. [Vol. IV. p. 881.] Videndus etiam *Rich. Simon* lib. III. Hist. criticae N. T. pag. 427. seq. et lib. 3. pag. 90. *Io. Millius* prolegom. ad N. T. pag. LXX. qui et ipse Canones vna cum epistola ad Carpianum graece Nouo Testamento a se edito, Erasmi et Rob. Stephani exemplo praefixit. *) Latine veteribus quibusdam bibliorum codicibus praemittitur, atque inde vulgata est in Orthodoxographis et a Iosepho Maria Thomasio, vnde a Marcianaeo in diuina, quam vocat, bibliotheca praetermissam miror, licet Canones ipsos Nouo Test. recte praemiserit, ex testimonio ipsius Hieronymi praef. ad Damasum in quatuor euangelia: *Canones quoque, quos Eusebius, Caesareensis episcopus, Alexandrinum secutus Ammonium, in decem numeros ordinauit, sicut in graeco habentur, expressimus.* Idem *Hieronymus* cap. 55. Catalogi, et ex eo *Isidorus* *Hisp.* VI. 15.

*) In bibl. publ. *Paris.* sunt canones isti, vt plurimum cum epist. ad Carpianum in XXVI. gr. codicibus [quos indicabit index, tom. II. catal. codd.]. — Ibid. in catal. I. p. 450. inter codd. *Armenos*, cod. X. Euangeliis IV. praemittuntur *Eusebii* canones cum epistola ad Carpianum. — In bibl. *Coislin.* *Eusebii* canones cum epistola, in cod. euangelicorum, n. in cod. XX. integri in cod. XXI. XXII. CXCV. (in quo euangelium Matthaei adiunctos habet commentarios Eusebii et aliorum) — CXCVI. (qui continet euangelistarium;) v. *Montfaucon.* bibl. Coisl. p. 63. sq. 65. 66. 247. 249. — *Florentiae* in bibl. Medicea, in codd. XIV. XV. XVIII. nr 3. et 4. cod. XXIII. et XXXII. de quibus late disputat *Bandin.* in cat. codd. gr. I. pag. 125. 126. 133. 147. et 158. — In *M. Britannia* secundum catal. codd. Angliae etc. in cod. *Barocc.* nr. XXIX. quatuor euangelia cum epist. *Eusebii* ad Carpianum. — In cod. bibl. Huntington. nr. MMMMMDCCC. (cat. I p. 280.) quatuor evangelia, *arabice*, cum canonibus *Eusebii* et capitulis. — in bibl. Norfoleiana, nr. MMMCCCVIIC. (cat. II. p. 83.) euangelia IV. cum calendario et canonibus *Eusebii*; *arabice*; ibid. nr. MMMCDXXXI. euangel. IV. cum canone *Eusebii* et typico, *graece*, — *Vindobonae* in bibl. caesar. Euangelia IV. cum commentariis variorum excerptis et cum *Eusebii* canonibus atque epistola, in codd. XXIX. XXX. XXXI. de quibus v. *Lambec.* comment. III. pag. 111 — 126. et de alio cod. v. eumdem Vol. V. p. 240. nr. 4. — tum in codd. IV. V. et VI. de quibus multus est *Kollarius* in supplem. I. ad Lambecii commentar. de bibl Vindob. pag. 10. 26. et 45. sq. — In bibl. *Leidensi*, (v. catal. p. 410. nr. CCXXIII.) IV. euangel. et decalog *arabice*, cum *Eusebii* concordantiis euangelicis. In *Gallandi* bibl. patrum II. 591. sunt Eusebii canones cum Ammonii Alex. harmonia IV euangel. et in Vol. IV. p. 641. sunt quaedam Eusebii scripta. *Harl.*

15. Origg. ait, Ammonium euangelicos canones excogitasse, quos postea sequutus sit Eusebius Caesareensis. Verum Canones illos neutiquam excogitauit Ammonius; sed tantummodo harmoniae euangelicae auctor fuit, ita compositae, vt fundamenti loco Matthaeus substerneretur, eique deinde adnotarentur capita parallela ex ceteris euangelistis, intexerenturque aliorum euangelistarum narrationes ab Matthaeo omissae. Hinc, vt aliorum etiam trium euangelistarum series et cum ceteris euangelistis comparatio constaret, Eusebius testatur, se decem hosce Canones excogitasse et composuisse. Sed quid vetat, ipsam Eusebii epistolam, cum breuis admodum sit, et in pluribus editionibus bibliorum et Hieronymi, in quibus canones *) ipsi tamen leguntur, praetermissa, hic infra ponere vna cum veteri latina versione? Graece MS. haberi Neapoli in bibl. Augustinianorum, notauit *Mabillonius*, tom. I. Musei italici pag. 110. [in duobus quidem codd. euangeliorum saec. XI. notante *Montfaucon* in diario ital. p. 208.] Laudat hosce canones Eusebianos *Cassiodorus*, cap. 7. Institutt. divinar. Et frequens illorum vsus fuit in ecclesiis Orientis pariter et Occidentis, vt ex codicibus MSS. bibliorum in variis versionibus notarunt viri docti.

Εὐσέβιος Καρπιανῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

ἈΜΜΩΝΙΟΣ μὲν ὁ Ἀλεξανδρεὺς, πολλὴν ὡς εἰκὸς φιλοπονίαν καὶ σπουδὴν εἰσαγηοχὼς, τὸ διὰ τεσσάρων ἡμῖν καταλέλοιπεν εὐαγγέλιον, τῷ κατὰ Ματθαῖον τὰς ὁμοφώνους τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν περικοπὰς παραθεὶς, ὡς ἐξ ἀνάγκης συμβῆναι τὸν τῆς ἀκολουθίας εἱρμὸν τῶν τριῶν διαφθαρῆναι, ὅσον ἐπὶ τῷ ὕφει τῆς ἀναγνώσεως. ἵνα δὲ σωζομένου καὶ τοῦ τῶν λοιπῶν δι᾽ ὅλου σώματός τε καὶ εἱρμοῦ, εἰδέναι ἔχοις τοὺς οἰκείους ἑκάστου εὐαγγελιστοῦ τόπους, ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν φιλαλήθως εἰπεῖν, ἐκ τοῦ πονήματος τοῦ προειρημένου ἀνδρὸς εἰληφὼς ἀφορμὰς, καθ᾽ ἑτέραν μέθοδον κανόνας δέκα τὸν ἀριθμὸν διεχάραξά σοι τοὺς ὑποτεταγμένους· ὧν ὁ μὲν πρῶτος περιέχει ἀριθμοὺς ἐν οἷς τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν οἱ τέσσαρες, Ματθαῖος, Μάρκος, Λουκᾶς, Ἰωάννης. Ὁ δεύτερος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, Ματθαῖος. Μάρκος, Λουκᾶς. Ὁ τρίτος,

Eusebius Carpiano Fr. in Domino S.

AMMONIUS quidam Alexandrinus, magno studio atque industria vnum nobis pro quatuor euangeliis dereliquit. Namque trium euangeliorum sensus exceptos, omnes similes contextus Matthaei euangelio quasi ad vnum congestos, adnexuit: ita vt eorundem, quantum ad tenorem pertinet lectionis, sequens iam stilus interruptus esse videatur. Verum, vt saluo corpore, siue textu ceterorum hic euangeliorum propria et familiaria loca, in quibus eadem similiterque dixerunt, scire possis, ac vere differere, accepta occasione ex praedicti viri studio, alia ratione decem numerorum tibi titulos designaui. Quorum primus, quatuor in se continet numeros, in quibus similia ab vniuersis dicta sunt, Matthaeo, Marco, Luca, Ioanne. Secundus, in quibus tres, Matthaeus, Marcus. Lucas. Tertius, in quibus tres, Matthaeus Lucas, Ioannes. Quartus in quibus tres, Mat-

*) In codice *Vindobonensi* hoc adiectum legitur scholion: Κανόνες δὲ προσηγορεύθησαν διὰ τὸ εὐθὺ αὐτῶν καὶ ἀκριβές. ὥσπερ γὰρ ἰθυντῆρες τισὶ γράμμαις ταῖς ἰδίαις εὐθύνησι χρώμενοι οὐκ ἐῶσι τὸν νοῦν περιπλανᾶσθαι τοῦ ἀκροατοῦ ἀλλὰ πρὸς τὴν ὁμοφωνίαν ἄγουσιν αὐτὸν τῶν ἐνεχθεισῶν φωνῶν τοῖς Εὐαγγελισταῖς. [v. *Lambec.* comment. tom. III. p. 113.]

ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, Ματθαῖος, Λουκᾶς, Ἰωάννης. Ὁ τέταρτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς. Ματθαῖος, Μάρκος, Ἰωάννης. Ὁ πέμπτος, ἐν ᾧ οἱ δύο, Ματθαῖος, Λουκᾶς. Ὁ ἕκτος, ἐν ᾧ οἱ δύο, Ματθαῖος, Μάρκος. Ὁ ἕβδομος, ἐν ᾧ οἱ δύο, Ματθαῖος, Ἰωάννης. Ὁ ὄγδοος, ἐν ᾧ οἱ δύο, Μάρκος, Λουκᾶς. Ὁ ἔννατος, ἐν ᾧ οἱ δύο, Λουκᾶς, Ἰωάννης. Ὁ δέκατος, ἐν ᾧ περὶ τίνων ἕκαστος αὐτῶν ἰδίως ἀνέγραψεν. Αὕτη μὲν οὖν ἡ τῶν ὑποτεταγμένων [p] κανόνων ὑπόθεσις. ἡ δὲ σαφὴς αὐτῶν διήγησις, ἐστὶν ἥδε. ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ἀριθμός τις πρόκειται κατὰ μέρος, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ πρώτου, εἶτα δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ καθεξῆς προϊὼν δι' ὅλου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ βιβλίου. καθ' ἕκαστον δὲ ἀριθμὸν ὑποσημείωσις διὰ κινναβάρεως πρόκειται, δηλοῦσα ἐν ποίῳ τῶν δέκα κανόνων κείμενος ὁ ἀριθμὸς τυγχάνει· οἷον εἰ μὲν α, δῆλον ὡς ἐν τῷ πρώτῳ· εἰ δὲ β, ἐν τῷ δευτέρῳ· καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τῶν δέκα. εἰ οὖν ἀναπτύξας ἕν τι τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ὁποιονδήποτε, βουληθείης ἐπιστῆναί τινι ᾧ βούλει κεφαλαίῳ, καὶ γνῶναι τίνες τὰ παραπλήσια εἰρήκασι, καὶ τοὺς οἰκείους ἐν ἑκάστῳ τόπους εὑρεῖν ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ἠνέχθησαν, ἧς ἐπέχεις περικοπῆς ἀναλαβὼν τὸν προκείμενον ἀριθμὸν, ἐπιζητήσας τε αὐτὸν ἔνδον ἐν τῷ κανόνι ὃν ἡ διὰ τοῦ κινναβάρεως ὑποσημείωσις ὑποβέβληκεν, εἴσῃ μὲν εὐθὺς ἐκ τῶν ἐπὶ μετώπου τοῦ κανόνος προγραφῶν, ὁπόσοι καὶ τίνες τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν. ἐπιστήσας δὲ καὶ τοῖς τῶν λοιπῶν εὐαγγελίων ἀριθμοῖς τοῖς ἐν τῷ κανόνι ᾧ ἐπέχεις ἀριθμῷ παρακειμένοις, ἐπιζητήσας τε αὐτοὺς ἔνδον ἐν τοῖς οἰκείοις εὐαγγελίου τόποις, τὰ παραπλήσια λέγοντας εὑρήσεις.

Matthaeus, Marcus, Ioannes. Quintus in quibus duo, Matthaeus, Marcus. Septimus in quibus duo, Matthaeus, Ioannes. Octavus in quibus duo, Marcus, Lucas. Nonus in quibus duo, Lucas, Ioannes. Decimus, in quibus ſinguli de quibusdam proprie ſcripſerunt. Et quidem ſubiectorum titulorum id eſt argumentum: clara vero eorum narratio haec eſt: Etenim per ſingula loca euangeliorum quidam numerus videtur adpoſitus, paulatim incipiens a primo, deinde ſecundo, poſtremo tertio, et per ordinem librorum ad finem vſque progrediens. Itaque per ſingulos numeros ſupputatio, per lineae diſtinctionem inuenitur inſerta, ſignificans, cui de decem titulis adpoſitus numerus adſignetur. Veluti ſiquidem primum, certum eſt in primo. Si vero in ſecundo, et eodem modo vſque ad decem. Si igitur euoluto vno qualicumque cum quatuor euangeliis, cuilibet capitulo velis inſiſtere et reſcire, qui ſimilia dixerint, et loca propria agnoſcere ſingulorum, in quibus eadem ſunt proloquuti eiuſdem ſenſus, quem tenes, relegens propoſitum numerum quaeſitumque eum in titulo, quem demonſtrat tituli ſubnotatio, continuo ſcire potes ex ſupraſcriptionibus, quas in fronte notatas inuenies, qui aut quot de his, quae inquiris, ſimilia dixerint. Veniens etiam ad reliqua euangelia per eumdem numerum, quem continent, videbis adpoſitos per ſingulos numeros, atque eos in ſuis propriisque locis ſimilia dixiſſe reperies.

[p] Περὶ τῆς τῶν Εὐαγγελίων διαφωνίας, *de euangeliorum diaphonia* ſcripſiſſe Euſebium, teſtatur *Hieronymus* in Catalogo cap. 81. et ex eo Suidas. *Librum reſolutionum contrariorum, quae ſunt in euangeliis*, vocat Hebed Ieſu in Catalogo librorum Chaldaicorum.

rum. Atque in Sicilia inuentos libros Eusebii tres de diaphonia euangeliorum, scribit *Latinus Latinius*, T. II. epistolar. pag. 116. Sed nemo fuit adhuc, qui in lucem illos proferret. Graeca Catena MS. in Marcum, de qua *Rich. Simon* lib. III. hist. crit. pag. 89. laudat Eusebium ἐν τῷ πρὸς Μαρῖνον περὶ τῆς δοκούσης ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις περὶ τῆς ἀναστάσεως διαφωνίας. Huius scripti fragmentum seruauit *Anastasius Sinaita* qu. CLIII. Alia fragmenta duo graece et latine edidit *Combefisius* in Auctario Nouo Paris. 1648. fol. T. I. pag. 781. 783. vnum, quod ex Ambrosii Mediolanensis, monachi Cassinatis, versione etiam teste Sixto Senensi exstat in illud: ὀψὲ σαββάτων, *sero sabbatorum.* Alterum περὶ τῶν ἐν μνημείῳ ἀγγέλων, *de angelis, ad monumentum visis.* Voluerat haec quoque edere Holstenius, teste *Lambecio* lib. I. de bibl. Vindob. pag. 112. sed morte praeuentus omisit. Eusebii *de triduo sepulturae Domini* memorat *Labbeus* bibl. noua MSS. pag. 184. [w]). Exstant et illius nonnulla in Catenis ad euangelistas editis et ineditis, quorum pleraque ex eodem, vt videtur, opere repetita. Ex Catenis in Lucam plura Eusebii latine exhibet idem *Combefisius* in Bibl. concionatoria. Ex Eusebio Pamphili *ad Marinum* occurrunt fragmenta in Anastasii Sinaitae quaest. IX. et CXLVIII. sed illa alterius sunt argumenti [x]). Caueus memorat Eusebium *de euangeliorum dissonantia ad Stephanum.* Quae vero *de symphonia* siue *concordia euangeliorum in genealogia CHRISTI* Eusebius, Africanum sequutus, scripsit, exstant lib I. hist. eccles. cap. 7. iisque vsus Ambrosius in 3. Lucae.

17. Λόγος τριακονταετηρικὸς, *Oratio de Constantini M. laudibus*, in eius tricennalibus dicta a. C. 335. CPoli, vt Eusebius ipse testatur IV. 33. et 46. de vita Constantini. Meminit et in Prooemio libri I. vbi addit, se etiam in vicennalibus Constantini laudes eius in Nicaena synodo, vt lib. III. c. 11. etiam docet, concelebrasse. Sed ille quidem εἰκοσαετηρικὸς ὕμνος siue Panegyricus intercidit. In codice MS. collegii Trin. Cantabrig. oratio illa, Caueo teste, in duas partes dispescitur, quarum posterior incipit a capite IX. Hanc orationem cum descriptione martyrii, siue templi Hierosolymitani, a Constantino conditi, donariorumque [P] eius, sed quae temporum iniuria intercidit, et Constantini oratione ad sanctorum coetum, ex latino graece translata, Eusebius, vt lib. IV. cap. 46. testatur, libris de vita Constantini subiunxit. Primus Rob. Stephanus cum illis edidit graece, latine vertit *Christo-*

w) De sepultura Christi, in cod. *Galei*, nr. MMMMMCMII. cat. Angliae etc. II. p. 488. — περὶ τῆς δοκούσης διαφωνίας τῶν εὐαγγελιστῶν ἐν τῇ ἀναστάσει τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν, in cod. *Veneto* D. Marci CCCCXCV. (catal. codd. gr. p. 259.) — In cod. Laurent. *Florent.* V. (qui continet catenam in Matthaeum, Ioannem, et Lucam et in VII. epp. catholicas,) et cod. XXXIII. (complectitur IV. euangelia cum catena patrum,) commentario in Matthaeum subnectuntur duo Eusebii fragmenta: a) disquisitio de tempore dominicae resurrectionis inter Matthaeum et Marcum ad illa euangelii cap. 28. *Vespere autem sabbati*, quod quidem fragm. in priore cod. longius est, quam in posteriore; b) de angelis ad monumentum visis v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. pag. 20. 101. et 159. — *Paris.* in bibl. publica sunt aliquoties in catenis, interdum ab illis seiuncta, cum aliis opusculis, eadem fragmenta in cod. CLXXXXVI. CXCIX. CC. CCI. CCVI. (siue catena,) DLXXII. n. 9. excerptum ex *Eusebio* de hora, qua Christus cruci adfixus est, et de dissensu euangelistarum: — fragm. II. in cod. DCCI. nr. 1. DCCII. et DCCIV. — v. ad sect. 14. *Harl.*

x) *Vindobonae* in bibl. caesar. cod. CLXVI. nr. 1. fragm. Eusebii ἐκ τοῦ πρὸς Μαρῖνον, teste *Lambecio* commentar. tom. IV. p. 887. et in cod. *Barocc.* nr. CIIIC. in quo etiam sunt Eusebii sententiae βιωφελεῖς, secundum cat. codd. Angl. I. p. 27. *Harl.*

Christophorsonus et *Musculus* atque inde *Valesius*, qui notis etiam illustrauit, [is laudat codd. Fuketii, Turnebi ac Sauilii et schedas bibl. regiae etc. denique *Reading* cum notis Valesii et variorum] *Fabr.* In bibl. *Veneta* D. Marci, codd. CCCXXXIX et CCCXL. Euseb. *de laudibus Constantini*; *et de vita Constantini* libri V. pro libro V. numeratur *oratio Constantini ad Sanctorum coetum.* (v. cat. codd. gr. pag. 156. et 157.) — *Leidae* in bibl. acad. inter codd. Bonauent. Vulcanii, τριακονταετηρικὸς in Constantinum imp. gr. (catal. bibl. p. 345. nr. XXXV.) —' *Paris.* in bibl. publ. or. de laudibus Constantini M. in codd. MCDXXXI. MCDXXXII. (qui cod. nondum collatus esse dicitur in catal. cod. II. pag. 318.) In codd. MCDXXXVII. MCDXXXVIII. et MCDXXXIX. Eusebii libris de vita Constantini M. subiungitur *Constantini* ad Sanctorum coetum oratio — in cod. MCDXXXVIII. orat. de laudibus Constantini M. praefixus est prologus. Ex cap. XI. Eusebii de laudibus Constantini pag. 747. ed. Reading. (collato cap. 7.) Eusebium ab errore Semiarianorum vindicare studuit *Bullus* in def. fid. Nic. pag. 231. et refutauit Valesium ad c. XI. contendentem, illas Eusebii de diuina quidem filii potentia, sed media, opiniones optime refutari ab Athanasio or. tertia contra Arianos pag. 397. Reading l. c. quoque laudat *Pearson.* vindic. epist. Ignat. part. II. pag. 36. *Harl.*

18. *De Vita Constantini M.* iam a. C. 337. defuncti, *libri IV.* [y]), in quibus, ait, se de industria omittere conflictus et praelia, res fortiter gestas, tropaea ac triumphos, leges et praeclara instituta, et tantum tradere μόνα τὰ πρὸς τὸν θεοφιλῆ συντείνοντα βίον, quaeque ad DEI cultum pertinent, lib. I. cap. 11. vnde titulum operis fecit περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν βίου τοῦ μακαρίου Κωνσαντίνου τοῦ βασιλέως, vt notat *Valesius* p. 256. [z]). Ceterum falli Iac. Gothofredum [aa]), qui hos libros ab Eusebio scriptos esse negauit pag. 273. ad Philostorg. et in epist. ad Andream Riuetum sub nomine *Iacobi Pacidii* edita, facile ex ipso opere et Socratis, Sozomeni, Photii, Gelasii aliorumque veterum testimoniis demonstrarunt *Martinus Hanckius* de scriptoribus Byz. pag. 81. seq. *Io. Andreas Bosius* de Pontificatu maximo Imperatorum Rom. pag. 63. seq. et *Valesius* pag. 216. Omni etiam destituta est verisimilitudine *Sandii* coniectura, qui in nucleo historiae eccles. pag. 48. Macarii Hierosolymitani esse hariolatur. Πανηγυρικῇ ὑψηγορίᾳ vsum Eusebium, multi adnotarunt; neque tamen fides historica illi propterea in rerum summa deneganda. Primus hos libros graece cum historia eccles. edidit Rob. Stephanus, Paris. 1544. fol. pro quinto libro numerans orationem ad Sanctorum coetum [bb]), quae Constantini M. est, non Eusebii. Latine primus quatuor libros, (non tres primores tantum, vt scribit *Hanckius* pag. 86. de scriptoribus Byz.) *Ioannes Portesius* vertit. Hinc *Wolfgangus Musculus*, nec minus *Io. Christophorsonus*, qui Portesii versionem non viderat, notante *Valesio* pag. 216. sq. Huius Christophorsonianae versionis quum liber quartus casu quodam amissus esset, quartum *Nicolaus Carrus* suppleuit. Denique idem *Henricus Valesius* graeca ad Codices MSS. castigauit, versionem meliorem

 notas-

y) Male *libri VI.* excusum in *Io. Molleri* Homonymoscopia, pag. 461.

z) Nimius est Constantini laudator. v. Thomasium, Du Pin, aliosque a Stollio, p. 227. excitatos. *Harl.*

aa) Iac. Godofredo adsensus *B. Dorscheus* in diatyposi Concilii Nicaeni de S. Coena p. 3.

bb) Vbi in codd. Venet. ad §. 17. memoratis. *Harl.*

notasque doctissimas adiunxit [cc]). Editiones latinas et graecolatinas, quia historiae ecclesiasticae hi libri subiungi solent, supra num. 4. adnotatas videre licet. Tantum monebo, in editionibus quibusdam latinis breuia *Io. Iac. Grynaei* et *Suffridi Petri* scholia adiuncta esse. Gallicae quoque [P] interpretationis instar est, quod auctore *Ioanne Morino* prodiit opus: Histoire de la deliurance de l'Eglise Chrestienne par l'Empereur Constantin, Paris. 1630. fol.

19. *De Vita S. Pamphilii, martyris*, scripsisse se testatur lib. VI. [dd]) cap. 32. Eusebius, et lib. VII. hist. eccles. cap. 32. pag. 288. et de martyribus Palaestinae cap. 11. vbi *tribus libris* distinctum a se opus illud fuisse refert, quod confirmat etiam *Hieronymus* in Catalogo cap. 81. et aduersus Rufin. pag 135. vbi libros elegantissimos adpellat. Huius, vt putat, operis genuinum ἀπεσπασμάτιον de Pamphili martyrio graece ex MS. codice Mediceo regis Christianissimi descriptum exhibet *Papebrochius* T. I. Act. Sanctorum Iunii pag. 64 — 74. cum latina versione. [Fabr. in sua Hippolyti Opp. edit. tom. II. pag. 217.] Latina illa ex Eusebio an Metaphraste dederant Lipomannus et Surius 1. Iunii, et Valesius pag. 178. ad Euseb.

20. Τῶν ἀρχαίων μαρτυρίων συναγωγὴν, *antiquorum martyriorum collectionem*, scripsisse se Eusebius testatur in hist. eccles. lib. IV. cap. 15. pag. 136. et lib. 5. prooem. pag. 153. et cap. 21. pag. 189. Ex hoc opere praeclaro, et quod integrum ad nos haud peruenisse dolendum est, multa superesse videntur, in vitis patrum latine sub Hieronymi nomine editis, et in Simeone Metaphraste, qui graeco stilo Sanctorum vitas et martyria condidit. Fragmentum ex hoc opere Eusebiano dare se credidit Papebrochius *narrationem de decem Martyribus Aegypti*, graece e MS. Vaticano cum Guil. Sirleti versione T. I. Act. Sanctor. Iunii pag. 420. seq. Sic *Acta martyrii S. Luciani* apud Surium et Bollandum ad 7. Ianuar. latine edita, Vsserius apud Cauenm suspicatus est Metaphrastem petiisse ex Eusebio. Integram eius μαρτυρίων ἀναγραφὴν in bibl. *Scorialensi* superfuisse adfirmat *Franciscus Riuarius* ad Pseudo Dextri Chronicon, ad a. C. 303.. Atque *Libros tres* martyrum Eusebii nondum de graeco versos ibi exstitisse, ex indice eiusdem bibliothecae a. 1579. didicit et ad Baronium scripsit

cc) Valesius laudat cod. Fuketi, lectt. ad oram libri Saufiani, Turnebiani et cod. Moraei, codicem schedasque bibl. Paris. Rec. est ed. Valesii cum huius variorumque adnotatt. in ed. *Reading.* — In *sex* codd. bibl. *Paris.* publ. continetur Eusebius de vita Constantini. — In cod. *Escorial.* teste *Pluero* in itin. per Hispan. p. 168. — in cod. *Mosquensi*, teste Strothio in praef. ad Euf. H. E. pag. XXII. — In cod. *Mediceo Florent.* LXX. nr. 4. qui continet H. E. sub finem insertum est ex Eusebii vita Constantini a cap. 24. vsque ad totum cap. 42. libri II. inclusiue excerptum, continens illius imperatoris constitutionem, quam, destructis tyrannis, graeca lingua conscriptam, gentibus subditis misit: v *Bandin.* cat. codd. gr. II. pag. 681. — Huc pertinent commentatt. D. *Ern. Frid. Wernsdorfii* de Constantini M. religione paschali ad Euseb. de vita Const. M. libr. IV. cap. 22. Witteb. 1758. 4. et D. *Erhard. Anton. Frommanni* de codd sacris, iussu Constantini ab Eusebio curatis, ad *Euseb.* vitam Const. libr. IV. c. 36. Coburg. 1761. 4. recus. in eius opusculis philologici atque historici argumenti, Coburgi 1770. 8. pag. 303. sqq. — *Eusebius's* Life of Constantin, with an Oraison in his Praise, and his Oration to the Clergy. Lond. 1637. — *Saltonstall* versio anglica, addita est versioni H. E. de qua supra iam egimus. *Harl.*

dd) Docet ibi Eusebius, illo se in opere exhibuisse πίνακας siue indices librorum tum Origenis, tum aliorum scriptorum ecclesiasticorum, quos Pamphilus summo studio bibliothecae suae adornandae collegerat.

scripsit Lindanus, vt narrat *Baronius* ad martyrolog. 23. Sept. Duabus librorum decadibus siue *viginti libris* constitisse illud opus, tradit scriptor Actorum S. Siluestri apud *Lambecium* T. VIII. pag. 321. [pag. 683. sq. ed. Kollar.] Verba scriptoris illius sunt: *Ὁ ἡμέτερος ἱστοριογράφος Εὐσέβιος, ἡνίκα τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἔγραφεν ἱστορίαν, παραλέλοιπεν ἐκεῖνα, ὧν μνήμην ἐποιήσατο ἐν ἑτέροις αὐτοῦ ποιήμασι. Καὶ γὰρ ἐν εἴκοσι λόγοις, τουτέστιν ἐν Δυοδεκάσι, σχεδὸν τῶν ἐν ἁπάσαις ἐπαρχίαις* Μαρτύρων, Ἐπισκόπων, Ὁμολογητῶν *καὶ ἁγίων γυναικῶν καὶ παρθένων, παρεσκεύασε τὰ πάθη φέρεσθαι.* Miror, Caueum huic operi tribuere libros non *viginti*, sed *vndecim*, eiusque rei auctorem laudare acta Siluestri, a Combefisio edita. [Forsan illud de martyribus Palaestinae, quod in edit. H. E. adhaeret libro VIII. et de quo v. Fabr. B. Gr. vol. IX. pag. 33. sq. ed. vet. pars fuit huius collectionis martyrior. antiquiorum.] Confer de eodem opere Eusebiano *Bollandum* praef. ad T. I. Act. Sanctor. Ianuar. pag. XVI. et XLV. et *Henschenium* [?] T. II. Aprilis. pag. 539. *Baronium* diss. martyrologio romano praemissa cap. 5. 6. et 7. et *Matthiam Frid. Beckium* ad martyrologium ecclesiae germanicae pag. 5. seq. *Fabr.* In cod. MCDLII. bibl. publ. *Paris.* est nr. XXI. Onesimi, qui Paulli discipulus fuit, martyrium, et nr. XXII. Pamphili, Valentis, Paulli, Seleuci, Porphyrii, Theoduli et Iuliani martyrium, auctore Eusebio. *Harl.*

21. *Epistola ad Constantiam Augustam*, Licinii vxorem, laudata ab Iconomachis in Actis Synodi Nicaenae secundae Act. V. pag. 608. et VI. pag. 661. T. III. Binii (Labbei T. VII.) et a Nicephoro, Constantinopol. patriarcha, impugnata. Ex eadem *Nicephorus Gregoras* XIX. 3. hist. vbi Eusebium τῶν τότε λογίων τὸν πρῶτον adpellat, pag. 591. Eam pleniorem graece e MS. regio edidit *Io. Boiuinus* in notis eruditis ad Niceph. Gregoram pag. 795. Spuriam et Eusebio suppositam esse non dubitat *Petauius* XIV. 9. dogm. theol. de incarnatione Sed Eusebio recte a laudato Boiuino vindicatur. In iisdem Actis Nicaenae Synodi affertur etiam aliquid pag. 608. et 662. ex epistola Eusebii ad Euphrationem siue Euphrasionem et ad Alexandrum Alexandrinum.

Latine tantum exstant:

22. *Apologiae pro Origene liber primus*, ex Rufini versione, inter Origenis atque Hieronymi Opera saepius sub Pamphili nomine editus. Et sane ex voluminibus sex, (tot enim Apologia illa libros complexa est,) Pamphilum vna cum Eusebio priora quinque composuisse, sextum ab Eusebio additum esse, testatur *Photius* Cod. CXVIII. **). Confer *Eusebium* ipsum VI. 33. hist. et quae de hoc opere *Tillemontius* T. V. Memor. eccles. parte III. pag. 60. seq. et 357. seq. Non adsentior *Bartholomaeo Germonio*, qui libro de haereticis, codicum ecclesiasticorum corruptoribus, pag. 305. seq. contendit, nullas Pamphili partes in apologia pro Origene fuisse, sed meram hanc fuisse fraudem, qui Eusebii opus sub Pamphili nomine venditauerit. Hebed Iesu autem in catalogo librorum Chaldaicorum p. 19. memorat Eusebii *librum Apologeticum pro homine quodam Origenista, qui exponebat Scripturas per allego-*

**) Est inter codd. latinos bibl. *Venetae* D. Marci, cod. XXXVIII. v. cat. codd. lat. p. 17. conf. supra in cap. de Origene, de scriptis Origenem spectantibus, *Harl.*

allegorias, et conrugabatur hoc nomine a Theodoro. De Antipatri, Bostrensis, ἀντιῤῥήσει τῆς Εὐσεβίυ ὑπὲρ τῦ Ὠριγένυς ἀπολογίας, dicam infra in Antipatro.

23. *Opuscula XIV.* a *Iacobo Sirmondo* edita ex duobus MSS. monasterii Herivallensis et S. Cornelii Compendiensis, T. II. Var. Opusc. Paris. 1643 8. vnde recusa sunt in bibl. patrum edit. Lugd. 1675. tomo IV. et inter Sirmondi Opera T. I. Paris. 1696. fol.

Aduersus Sabellium liber, siue potius Homilia *I. et II.* In harum priore Marcellus Ancyranus perstringitur his verbis pag. 10: *Pater, qui genuit, non poenitetur de bona progenie, non deuorat suum filium.* [P] *Irridemus fabulas gentium, et iterum easdem inducimus, non nos sed qui ausus est Galata. Deus enim non vocem genuit, sed filium, non sermonem sed Vitam, non dictum sed Deum.* In posteriore saepius laudatur *memoria beati viri*, per quem Valesius intelligit Pamphilum, editores operum Sirmondi verisimilius Agapetum, Eusebii decessorem.

De resurrectione et ascensione, Homilia I. et II. in quarum posteriore copiose celebratur S. Romanus, de quo Eusebius cap. 2. de martyribus Palaestinae, et Homilia Eusebii Gallicani T. VI. bibl. patrum edit. Lugd. pag. 671. Prudentius peristeph. hymno X. martyrologia 18. Nou. etc. *Fabr. Eusebii homilia* de Christi resurrectione, gr. ac lat. per *Fr. Combefis.* Paris. 1648. fol. in bibl. graec. lat. patr. auct. nou. col. 779. — — *Eusebii* episc. orat. de commemoratione Sctorum, interpr. *Car. Fabiano*, edita in parte II. *Thomae Galeti* libri, *Religiosus* inscripti, Lugd. 1615. 8. rec. in bibl. PP. Colon. 1622. tom. XV. — in Lugdun. tom. XXVII. et in supplem. bibl. PP. Paris. 1639. tom. I. pag. 826. (v. Fabr. B. Gr. XIII. pag. 814.) sed quod in ea refertur, quid Eusebius, episcopus, responderit Alexandro, interroganti, quem fructum ferant, qui sanctos et beate defunctos colant, illa, quae si est genuina; Eusebio *Alexandrino* tribui possit. — Praeterea adnotare iuuat, in cod. *Bodleiano*, nr. MMCCXXIII. (cat. codd. Angliae I. pag. 116.) exstare, *Eusebii*, (cuius sint, non additur,) homilias octo, quarum prima est ad Monachos: sed in eodem cod. reperiri dicitur *Eusebii Emeseni* ad Monachos homilia nona. v. infra de Eusebio Emeseno. — In cod. ecclef. cathedr. Dunelmensis nr. CCLXXXXII. *Eusebii*, (nullo addito indicio, cuius sit? forsan *Emeseni*, in catal. mem. II. pag. 9.) sermo de natiuitate Domini. — In indice ad vol. II. catal. codd. *Paris.* bibl. publ. citatur Eusebii Caesar. oratio in ingressum ieiuniorum. — In bibl. *Bodlei.* inter cod. Laudi nr. DCCXIV. fragmenta quaedam gr. *de poenitentia* ex *Eusebio*, Chrysostomo, Basilio, etc. *Harl.*

De incorporali et inuisibili Deo, atque incorporali anima et spirituali cogitatu hominis Homiliae VI.

De eo, quod ait Dominus Matth. X. 34. *non veni pacem mittere in terram.*

De mandato domini Matth. X. 37. *quod dico vobis in aure, supra tecta praedicate.*

De operibus bonis et malis, Homilia I. et II. ad 2. Cor. VIII, 9. seq.

Haec opuscula ex graeco versa esse, variis argumentis colligitur, neque Eusebio Caesareensi indigna sunt, eique tribuuntur a Sirmondo, Valesio, du Pinio aliisque, [codd. qui nominantur, et Hieronymi auctoritate fultis.] Neque placet opinio Cauei, qui incerta coniectura mauult referre ad Eusebium Emesenum. [Nec placet *Oudino* I. c. p. 313.]

24. *Alia*

24. *Acta Syluestri, papae*, ad Eusebium, auctorem, referuntur in quibusdam codd. ff) et a Ratramo libro 4. contra errores Graecorum. *Sed error ex multis manifestus arguitur*, inquit Baronius ad martyrolog. 31 Dec. *cum et Gelasio teste acta Syluestri incerto auctore sint scripta*. Confer. *Wilh. Ernesti Tenzelii* diss. selectas pag. 304. seq. Exstant latine apud Mombritium Tom. II. Et alia ex Metaphraste apud *Lipomannum* Tom. V. et Surium ad 31. Dec. Edidit et *Combefisius* Acta Siluestri et Constantini, e quibus disputationem adversus Iudaeos praesente Constantino a Siluestro et Zambre habitam repetit in bibl. concionatoria T. II. ad Dom. I. Quadragesimae. Ex illis hausere Zonaras ac Cedrenus, et in Chronicis MSS. Georgius Hamartolus et Simeon Logotheta. Vide *Cangium* ad Zonaram pag. 28.

[P] 25. *Inedita.*

Libri IV. Eclogarum Propheticarum, de quibus supra n. 3.

Fragmentum de mensuris ac ponderibus. MSS. Is. Vossii n. 179. *Fabr.* Est in cod. *Veneto* D. Marci (vid. catal. codd. gr. pag. 261.) — Inter codd. *Vossianos* nr. MMCCXC. (cat. codd. Angliae II. pag. 62.) *Eusebii* fragm. de mensuris et ponderibus. *Harl.*

De Morte Herodis, MS. in bibl. Basil.

Praefatio ad Canticum Mosis in Exodo. Lambec. III. pag. 35.

26. *Scripta Eusebii deperdita.*

Praeter multas partes operum, de quibus iam dictum est, *ecclesiasticae praeparationis libri*, in quibus *Eclogae*. *Phot.* Cod. XI. vbi numerus librorum excidit.

Εὐαγγε-

ff) In catal. codd. Angliae etc. I. inter codd. *Bodlei.* nr. 2432, 44 inesse dicuntur, „*Actus Sylvestri*, vrbis Romae episcopi, qui vixit in episcopatu annos XXIII. menses X. dies XIX. ex *Eusebii* graecis, vt auctor in praefatione ait, translati" — *Paris.* in bibl. publ. *Eusebii Caesar.* homilia in memoriam Constantini, imper. et *Sylvestri, papae*: incipit ὁ ἡμέτερος ἱερογράφος Εὐσέβιος. in codd. DCCXXXXVIIII. — MCDXLIIX. et MDVIII. — *Vindobonae* in bibl. caesarea, cod. XXXI. nr. II. (cuius initium v. supra ad sect. 20. redditum:) de quo multus est *Lambec.* comment. tom. VIII. pag. 683. sqq. qui ex narrationis prooemio patefacit, Eusebium in magno aliquo opere XX. librorum de omnium fere prouinciarum martyribus, episcopis, confessoribus etc. scripsisse primum graece *Syluestri, papae*, vitam, eamque postea anonymum incertum in linguam transtulisse latinam, et ex antiqua illa latina versione prodiisse denno hanc eiusdem vitae *nouam editionem graecam*; vetusta illa vitae translatio *latina*, in duo libros diuisa, est in antiquo cod. membran. bibl. caesareae. inter codd. latinos historicos, ex quo Lambec adposuit longum prooemii locum. Idem in Additamento III (libr. IV. pag. 482.) docet, quantum ea, quae in hoc codice et hac narratione de sacro lauacro Constantini M. referuntur, a relatione Eusebii Pamphili in libro IV. de vita eiusdem imperatoris discrepent. — *Eusebii Pamphili de theolog. ambiguitatibus* est in libro, inscripto: *Georgio Valla interprete. Nicephori Blemmidae logica: Ge. Vallae* libell. de argumentis: *Euclidis* elementorum XIVus etc. Venet. per Anton. de Strata 1488. — ibid. per Simon. Papiensem, dictum Beuilaquam. 1498. fol. v. Fabr. B. L. med. et inf. aet. edit. Mansi, tom. VI. pag. 281. *Harl.*

[Εὐαγγελικὴ Θεοφάνεια bis citatur in catena in Lucam in cod. *Vindobon.* caesareo XLII. teste *Lambecio* commentar. tom. III. pag. 166. not. 4. conf. supra nr. 8. *Harl.* Fragmentum ex Eusebii Opere deperd. Theophania Euang. e cod. Coislin. Gött. 1740. 4.]

Caueus ait, in bibl. Bodleiana cod. Barocc. CXLVIII. exstare *nouem homilias* sub *Eusebii* nomine, in memoriam Sanctorum, sed spurias. Exstat vero ibi vnica tantum modo, quae *nona* inscribitur. *Fabr.* vid. supra, ad nr. 23. de homilia de resurrectione adnotata.

Opus aduersus haereses atheas promisit Eusebius in fine libri IV. eclogarum, teste *Lamber.* comm. de bibl. caesarea pag. 202.

Prophetia Eusebii Caesar. et fratris *Columbini* de quibusdam euenturis in christiano orbe, latine, vt videtur, in bibl. *Bodlei.* inter codd. Kenelmi Digbaei, nr. MDCCIIIC. catal. codd.

In Anastasii quaestionibus et responsionibus, ex variis S. S. patribus, in Niconis etc. collectionibus rerum moralium aliisque vett. gr. florilegiis passim in codd. Coislin. Mediceis etc. fragmenta occurrunt *Eusebiana. Harl.*

Ἡ καθόλε στοιχειώδης εἰσαγωγή. supra nr. 3.

Ecclesiasticae Demonstrationis libri. Phot. cod. XII. Colomesius quatuor libros fuisse putat, quia quatuor libri *eclogarum propheticarum* exstant MSti in bibl. Vindobonensi: sed in calce libri quarti illarum eclogarum diserte tradit Eusebius, hunc esse librum operis nonum. Et Eclogas propheticas verisimilius habeat aliquis pro parte τῆς καθόλε στοιχειώδες εἰσαγωγῆς, vt notaui supra num. 3. Laudatur Eusebii Ἐκκλησιαστικὴ ἀπόδειξις in Iure graeco-romano, libr. IV. pag. 295.

Contra Porphyrium pro christiana religione libri XXX. Svid. de quibus tantum viginti ad se peruenisse, ait *Hieronymus* cap. 81. catalogi. Horum tribus postremis confutasse, quae contra Danielis prophetias argutatus idem Prophyrius fuerat, testatur idem Hieronymus ad Danielem. Alibi libros XXV. numerat, Epist. ad magnum oratorem. Laudat et *Socrates* III. 23. pag. 200. Hoc opus Romae adhuc seruari, nimis temere multi credunt, inquit *Holstenius* de Porphyrii scriptis pag. 63. Apollinarem iis, quae Eusebius et Methodius contra Porphyrium scripsit, praefert *Philostorgius* VIII. 14. [v. Vol. V. pag. 747.]

Ἐλέγχε καὶ Ἀπολογίας *Confutationis et Apologiae* pro christiana religione aduersus ethnicorum obiectiones, *libri duo*, atque alii libri duo eiusdem argumenti et sententiis verbisque propemodum iidem, (forte altera priorum ἔκδοσις.) *Phot.* cod. XIII. Fallitur Valesius, qui libros contra Porphyrium cum his libris confundit. Nec minus fallitur Caueus, qui cum his confundit Apologeticum Eusebii pro fide sua, de quo supra num. 9.

Oratio de basilica Hierosolymitana Seruatoris Sepulcro, ac de *donariis* ibi dedicatis, quam, licet longiorem, stans imperator, Constantinus, auscultauit. *Euseb.* IV. 33. de vita Constantini.

[*] *De Festo Paschali* liber eidem Constantino dicatus, complexusque μυστικὴν ἀνακάλυψιν τῦ τῆς ἑορτῆς λόγε, siue rationes Cycli nouendecim annorum et historiam controversiae de Paschate. *Euseb.* IV. de vita Const. cap. 34. et 35. vbi Imperatoris ad Eusebium epistola, qua ipsi gratias agit, et meminit latini interpretis, qui scripta eius in latinam linguam transferat. Eusebio ad componendam ἐννεακαιδεκαετηρίδα occasionem dederat S. Hippolytus sua ἑκκαιδεκαετηρίδι, teste *Hieronymo* cap. 61. Catalogi. Atque ita capiendus *Isidorus*, Hisp. VI. 17. *Orig.* et *Beda* de temporum ratione, cap. 42. [In bibl. *Cotton.* XIII. 12. pag. 93. cat. codd. Angl. Eusebii Caesar. de Pascha Homiliae XII.]

Περὶ

Περὶ τῆς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν πολυπαιδείας scripsisse se testatur *Eusebius* VI. 8. praeparat. euangel. pag. 310. Idem opus, in quo Basilius de Spiritu S. cap. 29. legisse se significat, ἐπαπορήματα περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων πολυγαμίας.

Epistolae quamplurimae, praeter illas, de quibus supra num. 21. in quibus omnibus Arianorum se fautorem prodere arguunt Acta Concilii Nicaeni Act. VI. T. III. edit. Binianae pag. 662. vertuntque ipsi vitio, quod licet Synodo Nicaenae subscripserit, et ποτὲ μὲν τὴν ἀλήθειαν ὑποκρινόμενος ἀποδείκνυται, *nonnumquam veritatem simulare deprehenditur*, tamen non veniam publice petierit de scriptis suis eaque retractauerit, et pro epistolis speciatim suis λόγον Ἀπολογίας non composuerit, vulgaueritque.

Sermonem de defectu pluuiae memorat Hebed Iesu in catalogo librorum Chaldaeorum. n. 20.

[Fragmentum Eusebii τοῦ ᾄσματος τῶν ᾀσμάτων edidit *Münterus* Fr. PP. gr. I, p. 60. sq., alia fragm. eiusd. *Matthaei* in Anecdotis, Mosqu. 1775. In *Galland.* bibl. PP. tom. IV. p. 459. sq. sunt Eusebii Pamph. Opuscul. XIV. primum in lucem edita a *Iac. Sirmondo* — Praemittuntur eiusdem Eusebii Prooemium et cap. III. priore Dem. Eu. vna cum operis epilaie euulgata a *I. A Fabricio.* In Prolegg. de his p. XXII. sq. breuiter Gallandus egit.]

XXVII. *Alii Eusebii*, *amplius sexaginta* gg).

Eusebius ex *Alexandrino* diacono episcopus Laodicenus, tertio saeculo clarus, de quo supra cap. 1. pag. 275.

Eusebius, episcopus Alexandriae cuiusdam in Asia, quarto saeculo, cuius Homilias quasdam ineditas viri docti laudant, vt iam dicto loco retuli. *Fabr.* [V. supra inter christian. scriptor. gr. sec. III. nr. 11. vbi discernitur ab Eusebio, episcopo Laodiceno, antea diacono ecclesiae Alexandrinae, et paullo ante ad nr. 23. Lambecius et Kollarius in comm. de bibl. caesar. passim plura de eo Eusebio adnotant. In cod. CCX. nr. XV. est Εὐσεβίου ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας oratio *de ieiunio quadragesimali*, ad cuius notitiam Lambecianam *Kollar.* tom. V. pag. 49. sqq. obseruat, hunc quidem Ensebium vulgo Alexandrinum adpellari; at ab Alexandrino diuersum esse, idque docuisse, post Turrianum (inprimis post *Lequien* ad Damascenum tom. II. opp. pag. 666.), *Io. Guil. Ianum*, qui homiliam eius *de die dominico* gr. et lat. (e cod. Bodlei. coll. cum cod. Vaticano,) in lucem protulit Lipsiae 1720. 4. (Ianus docet, orat. scriptam esse ante exitum saeculi IV. conf. longam censuram in actis erudit. germanice scriptis, tom. VI. part. LXVIII. Lips. 1720. 8. pag. 587. sqq. — Eusebii, *Alexandrini*, orat. de die domin. in *Gallandi* bibl. patr. VIII. pag. 252. vbi in Prolegg. pag. XXIII. plura de hoc Eusebio. Tum notat Kollar. tres alios eiusdem *Ensebii* persimiles sermones in codd. Vindob. caesar. seruari, 1) ὅτι οὐ δεῖ ἐργάζεσθαι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κυριακῆς οἱονοῦν ἔργον. 2) Ἐγκώμιον εἰς τὴν

gg) Interdum homines finxerunt sibi et, vt laterent, adsumserunt *Eusebii* nomen, vt *Eusebius Philadelphus*, sub cuius veluti scuto, nescio, quis? edidit dialogos, in gratiam Gallorum compositos, Edimburgi 1574. 8. — *Eusebii Romani* animadu. in *librum Praeadamitarum*, (qui prodiit a. 1655. in 4. et 12.) anno 1656. 8. v. *Pinelli* cat. I. p. 36. et 37. sed haec conficta nomina h. l. in censum non veniunt. *Harl.*

τὴν κυριακήν· 3) λόγον περὶ ἐλεημοσύνης κατὰ πλουσίων καὶ εἰς τὸν Λάζαρον. Porro monet, fcriptas effe homilias iftas ad modum fere dialogi: vbique enim Eufebium ad quaeftiones, ab Alexandro quodam propofitas, refpondere et dignas effe illas homilias ob veterem et catholicam difciplinam, quae edantur. Atque in cod. caefareo XXXIII. nr. 14. infcribitur homilia *S. Eufebii*, archiepifcopi Alexandrini, *refponfum ad cuiusdam Alexandri*, qui, alias ignotus, in graeca infcriptione dicitur ad deum noftrum Eufebii opera conuerfus,) *interrogationem de cauffa colendi diem dominicum a laboribus eo die prohibitis* v. *Lambec.* comment. libr. VIII. pag. 756. feq. Dein Kollar. ad priorem cit. loc. animaduertit: *Montfaucon* in bibl. Coislin. errare, homiliam illam effe *Alexandri* epiftolam ad *Eufebium*. (nim. in cod. CXVII. in libro, dei praecepta eorumque interpretationes, etc. continente, citantur, fecundum Montfauconii indicium pag. 191. bibl. Coislin. loca ex interrogatione vel quaeftione B. Alexandri ad S. Eufebium, Alexandr. — pag. 198. in cod CXXII. fiue Niconis collectaneis, ex Alexandro ad *magnum* Eufebium; — pag. 414. in cod. CCXCVII. fiue collectaneis, ex Alexandri quaeftione ad Eufebium.) — Ad libr. et tom. V. pag. 286. not. C. vbi ex cod. CCXXXXVIII. nr. 4. tres homiliae *Eufebii*, *Emefeni*, recenfentur, Kollarius arguit erroris cuiusdam Fabricium noftrum; v. ad Eufeb. Emefenum. — In cod. CCXLIX. nr. 8. eft *Eufebii*, *Alexandr.* in diuitem et Lazarum oratio de eleemofyna. Quam tamen illius effe partum dubitat, faltem fequiori aeuo ad populi captum valde immutatam fuiffe, docet *Kollar.* not. A. ad tom. V. pag. 302. — *Venetiis* inter codd. *Nanianos* in cod. CXXVI. nr. 8. eft catena, ex qua auctor catalogi pag. 278. publicauit Eufebii fragmentum. — *Parif.* in bibl. publ. codd. DXX. et MXXXIV. orat. de ieiunio — in cod. DCCLXX. (vbi fec. catal. codd. II. pag. 144. Eufebius dicitur Alexandrinus *patriarcha*,) or. de eleemofyna. — In cod. *Bentl.* biblioth. n. MMCCXXIII. — in c. *Oxon.* nr. MMCIIIL. hom. ad Religiofos — in cod. *Cantabrig.* nr. DCCXIII. in indice numeratur et Eufebio Caefar. adfcribitur, et MMCCCLXXV. homiliae ad Monachos, etiam fub nomine Eufebii, Caefarienf. epifcopi: ego autem vereor, ne, nifi plures Eufebii homilias ad monachos fcripferunt, vel fpuriae fint, vel Eufebium, Emefenum, habuerint parentem. — Eufebii, epifcopi, (nefcio cuius) λόγος δ' in memoria SS. apoftolorum, martyrum et omnium Sanctorum, vna pagina; in cod. *Voffiano*, (v. catal. bibl. Leidenfis pag. 401. nr. 4. fin.) *Harl.*

Eufebius, Alexandrinus rhetor, de quo *Eunapius* in [Proaerefio p. 125. nefcio, idemne Eufebius, fophifta, cuius μελέτας fiue declamationes memorat *Photius* codice CXXXIV.

[P] Eufebius, *Ancyranus* epifcopus, ad quem Theodoriti epift. et qui interfuit concilio Chalcedonenfi.

Eufebius, Andegauenfis. vide infra, Bruno.

Eufebius, *Apolloniae* in noua Epiro epifcopus, qui interfuit eidem concilio Chalcedonenfi.

Eufebius, *Arabius* Sophifta, Vlpiani, rhetoris, aemulus, de quo Suidas [et Eudocia pag. 166.]

Eufebius, *Afiaticus*. infra, Nouatianus.

Eufebius, epifcopus *Afponorum*, qui concilio Ephefino fubfcripfit.

Eufebius, *Beryti* epifcopus. infra in Nicomedienfi.

Eufebius, epifcopus *Bononienfis*, qui S. Ambrofium Mediolani audiuit verba facientem de virgini-

virginitate. De eo *Baronius* ad martyrologium Rom. 26. Sept. *Fabr.* Conf. *Fabricii* B. L. med. et infimae aetatis tom. II. pag. 125. sqq. vbi, (vt omnia breuitatis studio paucis comprehendam,) nunc breuius, nunc copiosius exponuntur vita scriptaque variorum Eusebiorum. Hic inferam eos, quos Fabric. h. l. omisit. Sunt vero:

Eusebius, *Carthaginiensis.*

Eusebius *Conradus* *Mediolanensis* canonicus regularis.

Eusebius ab *Emissa*, siue *Emesenus*, cognomento Pittacas, *concitatus orator* vocatus est ab *Ammiano Marcellino* XIV. 7. et iussu Galli, imp. interfectus a. 354. Ab hoc diuersus est, docente *Tillemontio*, tom. VI. pag. 757. Eusebius, *Emesenus* episcopus, de quo Fabric. et paullo post, et in B. lat. cit. late disputat.

Eusebius, *Nanneticae* ciuitatis episcopus, subscripsit concilio Turonensi a. 461.

Eusebius, graeci medici filius, episcopus romanus a. Chr. 310. Huius nomine tres commentitias epistolas Isidorus Mercator collectioni suae inseruit; de quibus et de *quinque decretis*, illi tributis, v. Fabric. et *Eusebius, medicus*, ab Octauio Horatiano, siue Theodoro Prisciano citatus, lib. IV. de physica scientia ad Eusebium, filium, nominatur in Elencho medicorum vett. a Fabricio, vol. XIII. B. Gr. pag. 158. *Harl.*

Eusebius *Bruno*, episcopus *Andegauensis*, ab a. 1047 — 1081., in dogmate de S. Eucharistia Berengarii ex amico et suffragatore aduersarius. [conf. vol. XI. pag 584.]

Eusebius, *Caesareensis* in Cappadocia episcopus, cui Magnus Basilius successit. De eo *Sozomenus* VI. 12. 15. 16. et e recentioribus *Franciscus Maria Florentinus* ad Martyrologium Hieronymianum pag. 607. seqq.

Eusebius, Basilii Caesareensis aequalis, et cum eo eadem domo et paedagogo eodem vsus, ad quem exstant eiusdem Basilii, Gregorii Nysseni et Nazianzeni epistolae. vide *Laur. Alexandri Zaccagnii* monumenta vetera pag. 354.

Eusebium, *Cappadocem* rhetorem, pro *Eustathio*, ex memoriae lapsu nominat *Vossius* de rhetoricae natura cap. 12. pag. 88. Eustathium enim Cappadocem vocat *Eunapius* in Aedesio pag. 45. seq. quem iactat propemodum persuasisse Sapori, Persarum regi, vt tiaram priuata vita permutaret.

Eusebius, quem ab Eusebio, Samosateno, *Chalcidis* episcopum constitutum scribit *Theodoritus* V. 4. hist. tripartita IX. 3. et *Nicephorus* XII. 5.

Eusebius, episcopus *Clazomenitanus*, qui subscripsit concilio Ephesino a. C. 431. atque Chalcedonensi etiam interfuit a. 451.

Eusebius, *Comes* sub Constantino, idemque *Consul* a. C. 359. Gruter. Inscript. p. MLXXXVII. 5. MCLXII. 1. Alius *Eusebius*, *Comes* sub Honorio. Vide *Iac. Godofredi* prosopographiam codicis Theodosiani pag. 359.

Eusebius, *CPolitanus* episcopus. Vide infra in Nicomediensi. Alius [?] Eusebius diaconus *CPolitanus*, Chrysostomi defensor. Idem fortasse, ad quem S. Nili epist.

Eusebius, *Cremonensis*, in cuius gratiam S. Hieronymus de optimo genere interpretandi testatur, se epistolam Epiphanii ad Ioannem, episcopum Hierosolymitanum, e graeco in latinum vertisse. De hoc Eusebio *Bollandus* V. Martii T. I. pag. 369. seq. vbi vitam a Francisco Ferrario a. 1612. editam exhibet cum notis. *Fabr.* Vid. *A. Pagius* ad a. C. 417. §. 9. 10. *Heum.* Plura dedit de eo Fabr. in B. L. med. et inf. aet. l. c. vbi Fabric.

 vitam,

vitam, a Franc. Ferrario editam, dubiae esse fidei pronuntiat, et Mans. adnotat, *vitam S. Hieronymi, per Eusebium, Cremonensem, editam*, ex antiquo Ambrosiano codice msto vulgatam esse a *Vallarsio* in edit. opp. Hieronymi Veronensi, in Mantissa pag. 297. inter testimonia veterum. *Eusebius Cremon. de morte S. Hieronymi* est in cod. *latin.* LIV. LV. et LVI. bibl. *Venetae* Marcian. (catal. codd. lat. pag. 36. et 37.) — *Venetiis* in bibl. Taruisiana est in cod. non antiquo *epistola Eusebii* ad Damasum, Portuensem, *de transitu* s. obitu B. Hieronymi, teste *Montfauc.* in diario ital. pag. 75. quam vero longe recentioris esse scriptoris, Erasmus et alii V. D. monuerunt. In manibus habeo vetustum exemplar, sine titulo: statim incipit *Epistola B. Eusebii* Reuerendissimo patri Damaso Portuensi et christianissimo Theodonio Romano senatori *Eusebius olim Stissimi hieronimi discipulus.* In lineis primis singularum paginarum legitur *epistola beati Eusebii de morte gloriosi Hieronimi.* Enarrantur eius virtutes, iniuriae aliorum et quae ante mortem ad Eusebium aliosque dixerit, quae miracula post mortem ediderit etc. Tum sequitur fol. *t Augustini* epistola de miraculis S. Hieronymi: fol. *x. Cyrilli* Hierosol. ep. ad Augustinum de miraculis b. Hieronymi. In calce: *Explicit epistola b. Cyrilli — Per* [illegible] *Stahel et Benedicti sociorum. Patauis Impressum Olimpiadibus dominicis* M. CCCC. LXXXII. (1482.) *septimo Kalendas Augustas:* min. 4. *Harl.*

Eusebius, *Cyzici* episcopus, qui subscripsit Synodo CPolitanae sub Menna, a. C. 536.

Eusebius, *diaconus*, ad quem *S. Nili* epistola 235. lib. I. edit Allatii, vide supra in CPolitano. Alius Eusebius *diaconus* sub Eutyche tom. II. Concil. edit. Binianae pag. 130. 131.

Eusebius, *Doberorum* (Δοβήρων tom. II. Binii pag. 40. 158. Δεβήρε pag. 124. Topiritanus pag. 151.) in Macedonia prima episcopus, qui interfuit concilio Chalcedonensi.

Eusebius, *Dorylaensis*, in Phrygia Salutari episcopus, Nestorii aduersarius et Eutychetis, contra quem Synodo CPolitanae a. C. 448. libellum accusationis exhibuit. Vide *Caueum* ad illum annum et *Paschasium Quesnellum* ad Leonem M. pag. 830. *Epistola* huius Eusebii *ad Imperatores, Valentinianum et Marcianum*, legitur in Actis concilii Chalcedonensis actione 1. tom. II. edit. Binianae, Colon. 1618. pag. 42. *Oratio ad Synodum.* pag. 175. *Fabric.* Eusebii *Dorulensis Fides* est in cod. graeco Norfolciano DXXXVI. s. nr. MMMCDXXXV. catal. codd. Angl. tom. II. pag. 84. *Harl.*

Eusebius, *Emesenus* in Phoenicia episcopus, semi-Arianis fauens, et a C. 360. defunctus, de quo *Tillemontius* tom. VI. memor. hist. eccles. parte II. pag. 124. seq. Genuina eius scripta Hieronymo cap. 91. de S. E. memorata interciderunt, praeter κατασυλλεγισμὸν πρὸς τὰς Ἰουδαίους, qui MS. exstat in bibl. Vindobonensi, teste *Lambecio* lib. IV. pag. 184. [hh]). Alias tres homilias s. de Ioanne, baptista, Christi aduentum apud inferos prae-

hh) Pag. 409. sq. ed. Kollarii, qui in nota, „haec Eusebii, ait, Emeseni oratio diuersa non est ab illa, quae habetur commentariorum nostrorum lib. V. cod. CCXLVIII nr. 4. [tom. V. p. 286.] titulo *in diabolum et infernum* inscripta: igitur emendandi sunt, qui diuersam esse arbitrabantur, *Caueus* hist. litt. script. eccles. tom. I. p. 207. *Oudinus* tom. I. pag. 424. et *Fabricius* B. Gr. [qui est noster locus,]; videtur adhuc esse inedita." Kollar ad tom. V. p. 286. praeter ea obseruat, tres illas homilias haud omnino γνησίας, et adhuc ineditas videri, et Fabricium nostrum errare, dum tres illas homilias B. Gr. Vol IX. [p. 90. 101.] in eclogis et vitis Sanctorum aduersus

praedicante, 2. de proditione Iudae et 3. in diabolum et infernum post proditum a Iuda Christum, in eadem bibliotheca graece exstare, testatur lib. V. pag. 135. sq. [p. 286.] Hic est *Eusebius Phoenix*, qui contra Manichaeos scripsit, sed quod opus itidem intercidit. Homiliae 50. autem ad populum et Monachos, sub eius nomine editae latine a *Io. Gagneio* latine. Paris. 1547. ii), atque ibidem 1561. 8. et Antwerp. 1555. recusae, atque sub nomine Eusebii *Gallicani* recensitae ab *Andrea Schotto* in bibl. Patrum Coloniensi tom. V. a. 1618. atque inde tomo VI. Lugd. farrago sunt variorum scriptorum latinorum, Hilarii Arelatensis, Eucherii Lugd. Fausti Rhegiensis, qui et ipse *Eusebius* dictus kk), Caesarii, Maximi Regiensis vel Taurinensis, Gregorii M. Isidori, Bedae. [it. in *Daumii* collectione diu. patrum — homiliarum —, in festum natiuitatis I. C. selectarum. Cygneae. 1670. 8. v. Fabric. B. gr. tom. XIII. pag. 799. sq.] Vide *Tillemontium* pag. 128. *Edm. Albertinum* de Evcharistia pag. 877. *Combefisium* in bibl. Concionatoria tom. I. in recensione auctorum pag. 12 et 18. *Labbeum* tom. I. de Script. eccles. pag. 297. 310. *Eliam du Pin* bibl. ecclesiastic. tom. IV. pag. 175. et *Latini Latinii* bibliothecam sacro-profanam tom. I. pag. 114. seq. vbi castigationes quaedam ad illas homilias exhibentur. Aliae sunt homiliae CXLV. in euangelia festosque dies, in bibliotheca Concionatoria Lugd. 1588. et Combefisiana, atque vna cum prioribus editae Paris. 1575. 8. et tom. VI. bibl. patrum Lugd. quae Schottus potius pro Bedae vel Rabani collectaneis ex B. Augustino, Gregorio aliisque patribus habere se adfirmat, inter Brunonis Astensis, a. 1151. defuncti, opera prodierunt Venet. 1651. f. Nonnullas, quae *Eucherium Lugd.* auctorem habent, edidit Io. Liuineius Antwerp. 1602. 8. De vita huius Eusebii Emeseni, a Georgio, Laodiceno episcopo, scripta, vide *Socratem* II. 9. et *Sozomenum* III. 6. *Nicephorum* IX. 5.

Sub Eusebii, *episcopi*, nomine exstat latine a Carolo Fabiano versa oratio *de commemoratione sanctorum* ex edit. Thomae Galleti, in supplemento bibliothecae patrum Parisiensi anno

 1639.

sus epigraphes cod. Vindob. fidem Eusebio, Alexandrino, tribuit. — In cod. *Naniano*, LXIII. nr. 22. *Εὐσεβίου τινὸς ἐπισκόπου λόγος εἰς τὴν τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ ᾅδου συμβουλὴν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους κατὰ συλλογισμόν.* vid catal. codd. Nanian. p. 104. — In *Britannia* secundum cat codd. Angl. in cod. Bodlei. MMCCXXIII. *Eusebii Emeseni* homilia nona ad Monachos. — inter codd. Car. Theyeri nr. MMMMMMDXXIV. *Eusebii* ad Monachos, et codd. MMMMMMDCXVI. *Eusebii* homiliae XVII. ad Monachos. — In bibl. Iacobaea nr. MMMMMMMDCCCCXIX. *Eusebii Emeseni* homiliae — *Dubnni* in cod. XCI f. nr. CCXXXI. coll. S. Trinitatis *Eusebii Emeseni* hom. in 8. Pasch. sermo de eodem et sermo in Petri epistolas. — *Leidae* inter codd. Vossianos, (catal. p. 389. nr. LXXXVII) *Eusebii Emeseni* de corpore et sanguine domini in Pascha: qui sermo, sed non addito cognomine Emeseni, etiam exstat *Cantabrig.* in cod. nr. MDLXX. IX. catal. codd. Angliae etc. pag. 141. — *Paris.* in bibl. publ. inter codd. *Armenos* in cod. XLVI. sunt *Eusebii Emeseni* homiliae: (cat. codd. I. pag. 80.) — In bibl. *Coislin.* sunt in variis catenis graecis fragmenta *Eusebii Emeseni*. v. *Montfauc.* B. Coisl. pag. 41. 42. 44. (vbi occurrunt eius commentarii in librum Numerorum,) 76. et 264. tum in catena in Esaiam in cod. Laurent. teste *Bandin.* cat. codd. gr I. p. 18. Orat. quaedam *gallice* versae sunt in *I. de Loyac* Bibliotheque sacrée, ou Recueil des plus beaux sermons et homelies des saints Peres etc. Paris. 1634. 4. *Harl.*

ii) Exemplo in bibl. *Leidensi* (catal. p. 41) in quibusdam locis a I. Fr. Gronou. et If. Vossio adscriptae sunt V. L. eod. *Harl.*

kk) V. ad Euf. Gallicanum: de cod. Veneto. *Harl.*

1639. tom. I. pag. 826. In hac refertur, quid Eusebius, episcopus, nescio quis, responderit Alexandro, roganti, quem fructum ferant, qui sanctos ae beate defunctos colunt. [v. supra de Eusebio Alexandr. et ad nr. 23.]

Eusebius, episcopus, in Synodo CPolitana a. C. 360. depositus cum Eustathio et Eleusio. *Philostorg.* V. 3.

Eusebius, episcopus, ad quem plures exstant epistolae Isidori, Pelusiotae.

Eusebius episcopus, cuius Opus aduersus Andream ἐγκλειςὸν siue inclusum, memorat *Photius* cod. CLXII. Vide infra, Eusebius, Thessalonicensis.

Eusebius, *Eunuchus*, sub Constantio, imp. Vide *Godofredum* pag. 199. ad Philostorgii IV. 1. et in Prosopographia codicis Theodos. pag. 359.

Eusebius, *Gallicanus*. Vide supra in Emeseno. *Plaustra sermonum* ab eo composita, ait *Honoratus*, *Massiliensis*, siue quisquis auctor vitae Hilarii Arelatensis, apud Henschenium ad V. Maii tomo II. Atque hunc Baronius atque Schottus putant, notari ab Hartmanno, Rabani Mauri discipulo, cuius in poëmate quodam apud *Canisium* tom. V. antiqu. lect. laudantur episcopi *Martinus*, *Proclus*, *Caesarius*, *Eusebiusque*. *Fabr.* In bibl. *Veneta* D. Marci, cod. lat. LXXX. sunt tres homiliae, auctore non laudato, 1) incip. *instruit nos atque hortatur sermo diuinus*, quae est homilia III. ad Monachos Eusebii, ep. *Gallicani*, tom. VIII. bibl. P. P. Lugdun. pag. 657. atque in eadem B. tom. VIII. pag. 545. exstat quoque sub nomine *Fausti*, Rhegiensis episc. 2) inc. *Fidelium* exhortatores etc. quae Eusebio, Gallicano, tribuitur tom. V. pag. 647. laudatae bibl. 3) inc. *Ecce quam bonum et quam iucundum etc.* quae est exbortatio de deo vno et trino, Eusebio, Gallicano, tributa in ead. bibl. tom. VIII. pag. 668. adnotante confectore catal. codd. latin. pag. 58. et 59. *Harl.*

Eusebius. Gennadio cap. 35. memoratus ante Vigilantium; quem oppugnauit Hieronymus. *Eusebius*, inquit, *scripsit de crucis Domini mysterio, et apostolorum, praecipueque Petri constantiam virtute crucis indeptam.*

Eusebius, episcopus *Heracleensis*, qui subscripsit concilio Ephesino.

Eusebius, pater S. *Hieronymi*, Stridonensis, qui et ipse integro nomine Eusebius Hieronymus adpellatur.

[Eusebius, Cappadociae, dein *Hierosolymitanus* episcopus: de quo supra inter scriptor. gr. christian saec. III.]

Eusebius, *Historicus*, quem ab Octauiani, Traiani, et Marci Antonini rebus gestis vsque ad obitum Cari, telam historiae suae produxisse scribit *Euagrius* lib. V. cap. vlt. *Harl.*

Eusebius, *inclusus* a Constantio, imp. Ariano, vide Martyrologia 14. August. Romae eius nomine ecclesia dedicata est.

Eusebius, *Laodicensis* episcopus, supra in Eusebio Alexandrino. Alius Eusebius, Laodicensis presbyter, qui in Concilio Chalcedonensi vices Macarii episcopi Laodic. gessit.

Eusebius, episcopus *Larissensis*, qui interfuit Synodo CPolitanae sub Menna, A. C. 536.

Eusebius, *Lyciae* & Pamphyliae praeses, sub Constantino M. Cod. Theodos. lib. 13. tit. 10. de censu lege 2.

Eusebii *martyres* complures in Martyrologiis memorantur, quos singillatim referre nihil attinet, vti nec eos, qui in Gruteri inscriptionibus sunt obuii.

Eusebius,

Eusebius *Magnesiae* episcopus, qui subscripsit concilio Ephesino.

[*Eusebius Mamensis*, episcopus Iacobita, cuius notae, additae Excerptis ex historia religiosa monachorum Aegypti, leguntur in cod. *syriaco* CXXVI. bibl. publ. Paris. tom. I. cat. codd. p. 64. *Harl.*]

Eusebius, *Mediolanensis* praefectus. Vide infra, Eusebius, praefectus.

Eusebius, *Mediolanensis* episcopus, a. 449 — 464. Ennodio celebratus, qui, synodo Chalcedonensi suffragatus, synodicas litteras scripsit ad Leonem, papam. De eo *Baronius* ad martyrolog. Rom. 12. August. *Fabr.* Plura de eo scripsit *Fabric.* in B. L. med. et inf. aet. II. p. 128. *Harl.*

Eusebius *Monachus*, cognomine μακρὸς siue *Longus*, cuius meminit *Nicephorus* XI. 37. et XIII. 10. hist. Nescio idemne, quem apud Carras philosophatum scribit XI. 40. vel ad quem scribit S. Nilus lib. I. epist. 136. edit. Allatii. Certe alius, de quo mentio in Theodori Studitae lib. II. epist. 24. Vitam S. Philippi, presbyteri Argiriensis, ab *Eusebio Monacho* gr. scriptam edidit Papebrochius tom. III. Maii, sub initium statim voluminis, et *latine* ex Iac. Sirmondi *versione* ad 12. Maii p. 28. [Est inter codd. *Nanianos* pag. 66. catal. illorum sed hic alius esse videtur: vide ad finem huius paragraphi. *Harl.*]

Eusebius *Myndius*, siue Myndo, Cariae oppido, oriundus, Aedesii discipulus. *Eunapius* in Maximo. pag. 69.

Eusebius, *Nicomediensis*, Eusebii Pamphili frater vel consobrinus, Beryti primum, tum Nicomediae episcopus, denique circa a. C. 340. in locum detrusi Pauli confessoris euectus ad sedem Constantinopolitanam [?] a Constantino, imp. Nicomediae, teste *Zonara*, Iulianum educauit (postea imperatorem), *quem genere longius contingebat*, vt narrat *Ammianus* XXII. 9. Luciani, martyris, discipulus, atque inde Collucianista Ario apud *Theodoritum* pag. 21. hist. Cuius Arii magnus licet fautor, pacem tamen cum Iulio Rom. vrbis episcopo et communionem cum ecclesia catholica ad obitum vsque retinuit, vt obseruat *Valesius* ad Socratem pag. 181. Confer *Bulli* defensionem fidei Nicaenae. pag. 515. Nihil eius hodie exstat praeter epistolam ad Paulinum, Tyri episcopum, apud *Theodoritum* lib. I. cap. 6. et quae de altero libello siue epistola coram Synodi Nicaenae patribus producta *Ambrosius* lib. III. de fide cap. 15. ac *Theodoritus* lib. I. hist. cap. 8. Tum libellus poenitentiae ll), siue satisfactionis, quo ad episcopus misso a. C. 328. sedi suae Nicomediensi restitutus est, apud *Socratem* I. 14. *Sozom.* II. 16. Tripartit. II. 17. et *Niceph.* VIII. 43. licet illam Palinodiam supposititiam esse contendat auctor Apologiae portus regii, gallice editae a. 1669. parte IV. pag. 32. seq. neque habet, quae obiectionibus eius respondeat *Tillemontius* in Memoriis histor. eccles. tom. VI. parte III. pag. 926. sq.

Eusebius, episcopus *Nicopoleos*, qui concilio Ephesino subscripsit.

Eusebius, *Nouatianus*, quem de partibus Asiae ad se venisse scribit *Cassiodorus* cap. 5. diuin. lect. vbi mira de eius eruditione, licet sub quintum aetatis annum oculorum vsu penitus priuati.

Eusebius, *Officiorum magister*, sub Anastasio, imp. memoratus *Theodoro, lectori*, lib. II. hist. p. 559.

Eusebius,

ll) An ex hoc libello petita sunt fragmenta ex Eusebio de poenitentia, quae supra ad nr. XXIII. ex cod. Bodlei. memoraui? *Harl.* De hoc et *Emisino* vid etiam *Walch.* hist. haer. I. p. 666. sq.

Eusebius, *Palatinus*, nullus est, sed duo martyrum Afrorum nomina sunt Eusebius et Palatinus. Vide *Bollandum* tom. I. Martii pag. 366.

Eusebius, episcopus *Pelusii*, qui concilio Ephesino subscripsit.

Eusebius, *Phoenix*, qui scripsit contra Manichaeos. Vide supra, Eusebius, Emesenus. Meminit *Epiphanius*, tom. I. pag. 638. *Theodoritus* lib. I. de haeret. fabulis cap. 28. et *Nicephorus* VI. 31. hist.

Eusebius, Mediolanensis *praefectus*, sub Honorio, imp. Paulinus in vita S. Ambrosii. Vide supra, Eusebius Comes. Ad hunc Eusebium *Symmachi* epistolae, VIII. 34. IX. 52.

Eusebius, *presbyter* Alexandrinus, qui interfuit concilio Nicaeno. Gelas. II. 3. de actis concilii Nicaeni.

Eusebius, *presbyter*, ad quem scribit Isidorus, Pelusiota lib. I. epist. 10.

[Eusebius, *presbyter* et monachus, scripsit opusculum aduersus astronomos, quod graece exstat in cod. bibl. publ. *Paris.* MXCVIII. nr. 8. *Harl.*]

[P] Eusebius, presbyter *Nicaenus*, qui vna cum Constantino, presb. interfuit concilio Chalcedonensi, et episcopi Nicaeni, Anastasii, vices gessit.

Eusebius, episcopus *Romanus*, a. C. 310. de quo martyrologia XXVI. Sept. Iactatas sub eius nomine ab Isidoro mercatore epistolas explodit *David Blondellus* in Pseudo — Isidoro p. 403. seq. *Fabr.* v. Fabr. B. L. l. cit. Num sub illius, an alius *Eusebii, papae*, nomine sermo sit commentitius *de sacra coena* in cod. bibl. publ. *Paris.* CMXLV. ignoro. *Harl.*

Eusebius, lector romanus, infra in Vercellensi.

[Eusebius, *presbyter romanus* et martyr, a. 357. In cod. Clarendon. (cat. codd. Angliae II. 2. pag. 14. nr. LXXXIX.) Passio *Eusebii, presbyteri.* Narratio de caussa martyrii est in *vita S. Eusebii, presbyteri romani*, a *Baluzio* tom. II. Miscellan. pag. 141. 142. edita. v. *Fabricii* B. L. m. et inf. aet. II. pag. 128. *Harl.*]

Eusebius, episcopus *Samosatenus*, fidei catholicae aduersus Arianos strenuus propugnator, et a Valente, imp. missus in exilium, post cuius mortem ab Ariana muliere, quae e tecto in transeuntis caput tegulam immisit, fuit occisus a. C. 379. De eo multa *Theodoritus* in hist. eccles. et *Baronius* ad martyrolog. 21. Iunii. *Tillemontius* tomo VIII. memor.

Eusebius, *Sardus*. Vide infra, *Vercellensis*.

Eusebius, *scholasticus*, Troili sophistae, discipulus, qui heroico versu libris IV. graece scripsit Γαιανίδα, siue de bello Arcadii contra Gainam, Gothum. Vide *Socratem* VI. 6. et *Nicephorum* XIII. hist. eccles. cap. 6. pag. 362.

Eusebius, episcopus *Sebastiae* Palaestinae. Vide *Godofredum* ad Philostorgium pag. 244. *Fabr.* Eusebii, *monachi Sebasteni*, martyrium Eustratii, Auxentii, Eugenii, Mardarii et Orestae, graece in cod. Laurent. Medic. XXXV. nr. 11. plut. 60. vbi quidem est anonymi; sed *Bandin.* in cat. codd. gr. I. pag. 459. obseruat, *Allatium* in libro de Simeonibus p. 83. notare, martyrium hoc non esse Simeonis, Metaphrastae, cui illud tribuit pag. 125. sed Eusebii, monachi Sebasteni, qui sub finem horum actorum sibi illa a iuuene quodam extorta esse scribat. Atque in cod. VIII. nr. 45. plut. IV. vbi idem martyrium exstat, in fine Eusebius diserte se auctorem illius esse declarat, et nominat se *monachum* in vrbe *Sebaste. v. Bandin.* l. c. pag. 528. — In cod. *Coislin.* CCCLXVIII. (*Montfauc.* cat. bibl. Coisl. p. 565.) est martyrium S. Eustratii, sine nomine auctoris; sed initium illius idem, quod

quod Bandin. e codice priore Medic. enotauit. — *Latine* legitur apud Surium XIII. Decembris, et apud Lipomannum. *Harl.*]

Eusebius, sophista. Vide supra Alexandrinus et Arabius.

Eusebius, *Seleucoboli* in Syria episcopus, qui interfuit synodo Chalcedonensi.

Eusebius, *Seleuciae* Syriae episcopus, qui subscripsit conciliabulo Seleuciensi. *Epiphan.* LXXIII. 26. tom. I. pag. 874.

Eusebius, episcopus *Thessaliae*, qui Andream Monachum, Aphthartodocetarum haeresi addictum, breuiore primum paraenesi, deinde decem libris confutauit, de quibus videndus *Photius* cod. CLXII. [v. Fabr. B. gr. vol. IX. pag. 425. sq.] Ad hunc Eusebium exstat epistola *Gregorii M.* lib. IX. 69. de peruersitate eiusdem Andreae Monachi, ex qua episcopum Thessaliae fuisse constat, quod Photius tacuit, episcopum modo fuisse testatus. Alii pro *Thessaliae* episcopo legunt *Thessalonicensem*, quod probatur Caueo ad a. C. 601.

Eusebius, Tyri episcopus, qui synodo quintae interfuit. a. C. 553.

Eusebius, episcopus *Valentianopolis*, defensor Ioannis Chrysostomi.

Eusebius, Sardus, ex romanae ecclesiae lectore *Vercellensis* episcopus, ab a. 340. qui Calendis Augusti colitur. De eo nolo repetere, quae [P] ad a. C. 354. praeclare idem Caueus: tantum addo, vitam eius ab antiquo auctore scriptam, legi apud *Ughellum* Italiae sacrae tomo IV. et commentariorum Eusebii, Caesareensis, in Psalmos ab Vercellensi latine translatorum, meminisse Hieronymum aduersus Vigilantium his verbis: *Sit in culpa eiusdem confessionis Vercellensis Eusebius, qui omnium Psalmorum Commentarios haeretici hominis vertit in nostrum eloquium, licet haeretica praetermittens, optima quaeque transtulerit.* Denique epistolas, in exsilio scriptas, ad presbyteros et plebes Italiae, et ad Patrophilum, legi etiam in supplemento bibliothecae patrum Parisiensi tom. I. pag. [485.] 627. et in editione bibliothecae Lugdunensi tom. V. pag. 1227. *Fabr.* Martyrium subiit a. 371. aetatis 88. conf. supra in cap. de Athanasio, Montfauc. edit. tom. III. nr. 88. Plura de hoc *Eusebio* eiusque epistolis tradidit *Fabric.* noster in B. L. laudata p. 128. sq. vbi Mansius adnotat, codicem euangeliorum, ipsius Eusebii manu descriptum, qui seruari fertur Vercellis, primum lucem publicam adspexisse, curante *Io. Andr. Irico*, (adiectis praefatione, notis et concordantiis aliorum codicum,) tom. I. in 4. Mediolani 1748. dein recusum esse a *Blanchinio* in Euangeliario quadruplici, Romae 1749. fol tom. IV. adde *Montfauconii* diarium ital. pag. 444. sq. — *Eusebii Vercell.* epistolae in *Gallandi* bibl. patrum V. 78.

Eusebii denique cuiusdam mentionem faciam, de quo plura incerta narrat *Mongitor.* in bibl. sicula tom. I. pag. 191. et nos supra ad *Eusebium Monachum* quaedam notauimus. Is vero num siculus scriptor fuerit, quod quidem *Pirrus* in notitia eccl. Panorm. p. 51. (qui eum in monasterio quodam in vrbe Argyrensi regularem D. Basilii disciplinam professum esse testatur,) et *Hieron. Ragusa* in Elogiis Siculorum p. 119. et in Siciliae bibl. veter. p. 117. autumarunt; an Syrus genere, aut num diuo Philippo Argyrensi, ab apostolo Petro in Siciliam misso, datus sit comes, dubium est incertumque. Haec quidem esse incomperta, iudicat *Octau. Caietanus* tom. I. SS. siculor. pag. 33. qui pag. 28. edidit *Narrationum Eusebii monachi de vita et miraculis S. Patris nostri Philippi apost*

ficti presbyt. dae norum expulsoris : add. Fabr. B. Gr. IX. p. 136. Attamen Mongitori incertum videtur quis vitae illius auctor sit, aut, an alius *Eusebius* recentior, non socius Philippi, scripserit illam. *Harl.*

XXVIII. *Scriptores graeci histor. ecclesiasticae deperditi.*

Hegesippus mm), libris V. de successione apostolicae praedicationis, de quo opere dixi supra cap. 1. pag. 188. seq.

Iudas et *Iulius Africanus*, in suis chronographiis, de quibus itidem dixi [vol. IV. p. 241. sqq. add. *Lambec.* comm. de B. caesar. tom. I. p. 202. 1.] Apud *Eusebium* vero VI. 13. et Hieronymum in catalogo cap. 38. legas. *Cassiani* χρονογραφίας mentionem fieri in Clementis Stromatis, quam in opere illo Clementis non reperio, nisi intelligantur ἐξηγητικὰ Cassiani, haeretici, qui laudatur a Clemente testis, vbi de antiquitate philosophiae Hebraeorum differit.

Philippi Sidetae, presbyteri, qui post saeculi V. initia nn) claruit, χριστιανικῆς ἱστορίας siue historiae christianae ab Orbe condito ad suam aetatem libri XXXVI., sed longe pluribus ad mille propemodum tomis, singulis enim libris argumentum, tomi integri magnitudine praemiserat, et librum vnumquemque λόγοις siue τόμοις XXIV. iterum distinxerat, quod voluminosum opus auctori historiae Tripartitae XII. 3. *multam* visum est *habere confusionem, nec satis prodesse legentibus*, vti magis etiam constat ex *Socratis* VII. hist. cap. 27. *Nicephoro* XIV. 29. et *Photio* cod. XXXV. oo). Fragmentum [P] huius Philippi insigne de scholae Alexandrinae successione vulgauit illustrauitque *Henr. Dodwellus* ad calcem dissertationum in Irenaeum, Oxon. 1689. 8. Aliud fragmentum, Acta disputationis de Christo, in Perside Christianos inter gentiles ac Iudaeos habitae, cui ipse Philippus interfuit, complexum, habetur MS. in bibl. Caesarea teste *Lambecio* lib. V. pag. 137. pp) qui tamen fallitur lib. VI. p. 179. vbi ad hunc Philippum refert fragmentum de tinctura aeris Persici et ferri Indici. Nam verba βαφὴ τοῦ παρὰ Πέρσαις ἐξευρημένου χαλκοῦ

mm) Ante Hegesippum, a Sozomeno in praef. laudatur inter scriptores hist. ecclesiasticae *Clemens*, neque improbabile est, quod Valesio placere video, respici ab eo opus recognitionum Clementi Rom. tributum, licet Clemens etiam Alexandrinus in Stromatis et deperdito Hypotyposeon opere plura, ad historiam ecclesiasticam primorum temporum facientia, obseruauerit. Non obstantibus autem Clementis, Hegesippi, Iudae et Iulii Africani scriptis, vere tamen Eusebius pag. 4. Hist. ait πρῶτον se τῆς ὑποθέσεως ἐπιβῆναι, primum argumento huic explicando et historiae ecclesiasticae scribendae animum applicuisse.

nn) A. XXII. Theodosii iunioris scripsit teste *Theophane* p. 75. *H.*

oo) *Photius* XXIV. tantum libros nouit. v. Fabr. B. G. IX. pag. 385. de citato Photii codice, vbi praeter ea „vixit, ait, Philippus iste Sisinnii temporibus et Procli, patriarcharum CPolitanorum, quorum ille fuit ab a. Chr. 425. ad 428. hic ab a. 434—446." *Harl.*

pp) Siue pag. 289. sq. ed. Kollar. et alter locus de fragmento memoratus est tom. VI. part. II. pag. 406. vbi Kollar. in nota *A.* Cotelerii et Fabricii iudicio subscripsit. — Is Philippus quoque refutauit Iuliani imp. libros. (v. Vol. VI. p. 709.) — add. *Vossium* de histor. gr. lib. II. cap. 20. p. 208. *Harl.*

χαλκῷ γραφεῖσα ἀπὸ ἀρχῆς Φιλίππου, tincturam, iam tempore principatus regis Macedonum Philippi descriptam significant, vt recte notauit *Cotelerius* tom. III. monument. pag. 598.

Hesychius, presbyter Hierosolymitanus, e cuius historia ecclesiastica locus de Theodoro Mopsuesteno, circa a. C. 428. defuncto, adfertur in collatione V. Synodi habitae CPoli a. C. 553. tom. II. Binii parte II. pag. 71. *Fabr.* *Hesychii*, presb. Hier. 1) de virtute modestiae, ad Theocritum sermo, 2) de resurrectione Christi sermo, 3) quod nulla sit contradictio de his, quae de ea Euangelistae scripserunt, codd. *Escurial.* teste *Pliiero* in itiner. per Hisp. pag. 172. — Ex *Hesychii* homilia in natalem Christi ex codd. fragm. dederunt Humfred. Hody, Caueus et Du Fresne ad chronicon paschale p. 924. v. infra de adpendice ad illud chron. paschale nr. 6. — Sed plura vide de eo infra libr. V. c. 5. vol. VI. p. 244. ver. edit. — vol. IX. pag. 24. sq. et de editt. eius sententiarum asceticarum vol. XIII. pag. 753. Non miscendus est, (quod fecit Caueus vol. I. p. 570. sqq.) cum alio *Hesychio*, serioris aeui, itidem presbytero, mox episcopo Hierosolymitano. v. *Fabr.* B. L. med. et inf. aet. tom. III. pag. 244. ed. Mansi, et Saxii Onom. I. pag. 482. *Harl.*

Iohannes qq), presbyter Aegeates, scripserat a depositione Nestorii et Theodosii iunioris temporibus historiam ecclesiasticam libris decem. Ex his quintus, (solos enim priores quinque legisse se testatur *Photius* cod. XLI.) desinebat in depositione Petri Fullonis a. C. 483. Idem est ὁ Διακρινόμενος in Originibus CPol. Combefisii pag. 24. 28. 33. cum Eusebio citatus, et *Ioannes Diacrinomenus*, ex cuius historia ecclesiastica adfertur nonnihil a Theodoro, lectore, lib. II. hist. eccles. pag. 563. et ex eodem, vt videtur, Theodoro in Synodo VII. Act. 5. tom. III. Binii pag. 609. seq. Vocabant enim se *Diacrinomenos* rr), qui a Chalcedonensis Synodi decretis recedebant, et Dioscorum sectabantur. Hic vero Iohannes non in ista tantummodo historia sua, sed etiam alio peculiari opere Synodum Chalcedonensem oppugnauit, vt refert idem [?] *Photius* cod. XLI. et LV. ss), vbi haereticum Nestorianum tt) adpellat, calami lapsu credo, quem Eutychianum volebat dicere.

Basilius, Cilix, vna cum Theodoro, lectore, citatur in graeco scholio ad *Euagrii* III. 21. is nempe, a quo historiam ecclesiasticam, libris tribus scriptam, testatur *Photius* cod. XLII. uu) a Marciano imp. vsque ad tempora Iustini, Thracis, quae libro tertio persequutus fuit.

qq) Hunc Ioannem diuersum puto a *Ioanne*, *rhetore*, cuius historiam laudat Euagrius, licet cum eo eundem faciat *Mich. le Quien* ad Damascenum tom. I. pag. 369. nec minus diuersus est haud dubie a *Ioanne Antiocheno Malala*, cum quo confundit *Combefisius* in Origg. CPolitanis p. 59.

rr) *Nicetas* lib. IX. thesauri: Διακρινομένους ὀνόμασαν ἑαυτοὺς ἐκ τοῦ μὴ συντίθεσθαι τοῖς δόγμασι τοῖς παρὰ τῶν ἐν Χαλκηδόνι συνελθόντων πατέρων. Adde *Cotelerium* tomo III. monument. eccles. graece, pag. 641. et *Cangium* p. 51. ad Zonaram,

ss) Sed *Fabric.* retractauit sententiam suam ad Photii cod. LV. in B. Gr. Vol. IX. p. 394. *Harl.*

tt) Fuit et Chronographus, cui *Nestorianus* nomen, qui historiam suam ad Leonem iuniorem perduxit. Chronicon Paschale pag. 314. καθὼς Νεστοριανὸς ὁ σοφώτατος χρονογράφος ἕως Λέοντος συνεγράψατο. Eadem habet *Io. Malala* II. p. 85. qui Nestoriani etiam meminit. pag. 11.

uu) Conf. *Fabr.* infra, Vol. IX. pag. 387. et pag. 409. de Photio, cod. XXXXII. et CVII. *Harl.*

fuit. Eumdem Cilicem Basilium, presbyterum Antiochenum, Anastasio imperante clarum et fautorem Nestorianismi, libros XVI. dialogi in morem scripsisse aduersus Io. Scythopolitanum Μαιιχαϊσμȣ̃, (quo nomine tum temporis haeresin Eutychis perstringebant,) defensorem refert idem *Photius* cod. CVII. et VC. ex quo discimus, opus illud inscriptum Leontio cuidam ὁσιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ πατέρι, colloquentesque inductos Lampadium, Tarasium et Ioannis propugnatorem. Marinum. Quod si idem est Basilius, cuius Suidas in Ἀρχέλαος et Βασίλειος meminit, vt sane aetas, qua vixit, suadet, factus deinde Irenopoleos in Cilicia episcopus: scripsit etiam, eodem Suida teste, aduersus Archelaum, presbyterum κολωνείας.

Ex *Philonis*, philosophi, historia ecclesiastica profert nonnulla *Mich. Glycas*, Annal. pag. 282. seq. *Fabr.* Ex *Philonis*, philosophi et historici, *historia ecclesiastica* sunt in cod. reg. *Matrit.* XIV. duae narrationes excerptae. Is vero cod. continet varios SS. patrum sermones asceticos variorumque auctorum sententias. v. *Iriarti* cat. codd. gr. Matrit. pag. 42. *Harl.*

Nescio, cuius *Amorionis* historia ecclesiastica inter codices graecos MSS. bibl. Scoriacensis memoratur apud Posseuinum in adpendice ad adparatum sacrum, qui etiam *Zachariae*, rhetoris, historiam ecclesiasticam MS. CPpoli, ex Verderio adnotat. Sunt et, qui *Theodori Metochitae* citent historiam ecclesiasticam, inquit Labbeus in protreptico de scriptoribus hist. Byz. pag. 51. quam mihi nondum vidisse fas fuit. Per *Theodori Metochitae* histor. ecclesiasticam forte intelligenda pars annalium Michaelis Glycae, quam sub Theodori Metochitae nomine edidit Io. Meursius Lugd. Batau. 1618. 4. In *Kollarii* supplem. ad Lambec. p. 761. citantur VIII. catal. variorum codd. calamo scriptorum, qui saec. XVI. CPoli salui a diuersis doctis hominibus possidebantur. Inter codd. *Constantini Varni* erat, (vt me per litteras docuit cel. *Alter,*) Ζαχαρίȣ ῥήτορος ἱςορία ἐκκλησιαςική. inter codd. *Iac. Marmoroti* ἱςορικὸν Κυρȣ̃ Νικηφόρȣ τȣ̃ Γρηγορᾶ, ἤγȣν ἱςορία ἐκκλησιαςική. inter codd. *Io. Sutzu* Ζαχαρίȣ ῥήτορος ἱςορία ἐκκλησιαςική. *H.*

XXIX. PHILOSTORGIUS, ex Borissi pago Cappadox, Carterii Eunomiani vv), et Eulampiae, (cuius pater Anysius presbyter [?] erat,) filius, Eunomianus et ipse, atque tum, cum Eunomius Caesarea a. C. 388. pelleretur, viginti annos ww) natus. Hic semi-Arianos non minus quam catholicos grauiter passim perstringit, Arianos vero et Eunomianos defendit, celebratque libenter, et effert laudibus; vnde diu est, quod historiam eius non historiam, sed *encomium haereticorum et criminationem atque vituperationem orthodoxorum* inscri-

vv) *Philostorgius* ipse IX. 9. qui testatur, Eulampiam matrem persuasionibus suis patrem Anysium fratresque et alios propinquos ab homousii professione ad Eunomii sectam deduxisse. Alius *Philostorgius* ἀρχιατρῶν ἰατρὸς sub Valentiniano et Valente, de quo noster VIII 10. Alius, cuius meminit *Arrianus* III 17. Epictetearum dissertationum. *Fabr.* De *Philostorgio* v. *Caui* hist. litt. SS eccl. tom. I. p. 410. *Du Pin* nouv. Biblioth. tom. IV. p. 76. *Oudin.* comment. de SS. eccl. I. pag. 995. sq. *R. Ceillier* hist gen. des A. E. tom. XIII. p. 659. *Hamberger* zuverl. Nachr. III. p. 92. qui diem eius natalem refert ad a. 364. sed *Iac. Gothofred.* in prolegom. docte eruditeque scriptis, pag. 5. sq. rationibus ex ipsius Philostorgii narratione subductis, docet, eum natum fuisse circ. a. Chr. 368. a. autem 425. historiae suae coronidem imposuisse, quinquagesimum septimum ferme annum aetatis agentem. *Harl.*

ww) Idem X. 6.

inscribendam esse monuit *Photius* [xx]), cod. XL. Atheum vero dictum fuisse Philostorgium, male colligunt viri docti ex hoc epigrammate, perperam accepto, quo Eunomianus quidam laudare vtique, non proscindere opus Eunomiani hominis voluit:

> ἱςορίην ἐτέλεσσα, Θεῦ [yy]) χάρίτεσσι σοφῦσι,
> Πρᾶγματ' ἀληθείης ποικίλ' ὑφηνάμενος.
> *Historiae telam bene Numine dante peregi,*
> *Contexens opere plurima vera meo.*

Scripsit *historiae ecclesiasticae* [zz]) ab controuersiae Arianae initiis siue ab a. C. 300. vsque ad a. 425. quo Valentinianus Iunior Honorio successit, volumina duo, quorum singula in τόμυς, λόγυς siue libros sex distincti erant, vt adeo in vniuersum *libri* essent *duodecim.* Horum primae litterae si coniungerentur, nomen auctoris referebant, cuiusmodi ἀκροςιχίδας [a]) operibus suis intexuere olim Epicharmus et Heraclides, Ponticus, atque Philostorgii exemplo Nicephorus [?] Callistus, e latinis Ennius, Commodianus, Damasus aliique. Opus ipsum Philostorgii, diu est, quod intercidit: sed praeter breuem de eo notitiam iudiciumque ac censuram, in *Photii* Bibliotheca cod. XL. obuiam, eiusdem Photii ampla ex singulis duodecim libris excerpta seruata sunt, quae habuit Venetiis Diegus Hurtadus, Gesnero teste, et primus ex codice Bongarsiano graece edidit, et capitibus distincta cum versione sua et vberrimis doctisque adnotationibus et prolegomenis indiceque locupletissimo in lucem protulit *Iacobus Godofredus*, Geneu. [b]) 1643. 4. Eadem excerpta MSS. editis longe emendatiora habere se testatus est *Bochartus* tom. I. lib. 2. Hierozoici cap. 55. Atque Bocharti codicem Valesio a se communicatum refert *Stephanus le Moyne* notis ad Varia sacra pag. 379. Itaque ad eum et Scoriacensis codicis lectiones passim prouocat *Henr. Valesius*, nec minus ad emendationes, quas codici suo Lucas Holstenius adscripserat. Edidit laudatus *Valesius* Philostorgii excerpta emendatiora cum meliore versione sua notisque ad calcem historiae Theodoriti, Euagrii

xx) *Photius:* ἡ δὲ ἱςορία, τῶν αἱρετιζόντων ἐςὶν ἐγκώμιον αὐτῷ, ὥσπερ καὶ τῶν ὀρθοδόξων διαβολὴ καὶ ψόγος μᾶλλον ἢ ἱςορία. Atque iterum: ἱςορεῖ δὲ τἀναντία σχεδὸν ἅπασι τοῖς ἐκκλησιαςικοῖς. Ἐξαίρει τοὺς Ἀρειανίζοντας ἅπαντας, λοιδορίαις πλύνει τοὺς ὀρθοδόξους, ὡς εἶναι τὴν ἱςορίαν αὐτῷ μὴ ἱςορίαν μᾶλλον ἀλλ'. ἐγκώμιον μὲν τῶν αἱρετικῶν, ψόγον δὲ γυμνὸν καὶ κατηγορίαν τῶν ὀρθοδόξων.

yy) *Iacobus Godofredus*, qui in prolegomenis ad Philostorgium fuse atque erudite de illo scriptore, et de eius eruditione in omni genere litterarum differit, legit ἐτέλεσσ' ἄθλα puratque, esse epigramma hominis catholici, cui Eunomiano proprium nomen. Sed Godofredum refellit *Io. Pearsonius* notis ad symbolum apostolicum pag. 309. edit. latinae.

zz) Hinc *Nicephoro* audit ὁ Ἐκκλησιαςικὸς lib. XII. 29. Hist, quem alioqui tamquam haereticum solet vocare θεομισῆ *inuisum Deo* lib. I. pag. 35. et lib. VII. cap. 19.

a) Vide *Mureti* Varias lect. IX. vlt. *Menagium* ad Laert. p. 217. *Vossium* hist. graec. II. 20. Vetus epigramma apud Iac. Godofredum, pag. 17.

> Γράμματα δώδεκ' ἔχει Φιλοστόργιος, οὔνομα καλόν,
> Τοὔνεκα δὴ κατὰ γράμμα λόγους ἀνεγράψατο τόσσους,
> Ἀρξάμενος πρώτου ἀπὸ γράμματος, εἶτ' ἐν ἐφεξῆς
> Καὶ διὰ τῆς αὐτῶν ἀρχῆς ἑὸν οὔνομα γράψας.

b) Male 1634 excusum in Eliae du Pin. bibl. scriptorum ecclesi. tom. IV. pag. 77. Godofredi Dissertationes in Philostorgium thesaurum sincerae totius historiae ecclesiasticae vocat *Claudius Sarrauius* epist. 45.

Euagrii et Theodori, lectoris, Paris. 1673. fol. quae editio recusa est Moguntiae, vt habet titulus, siue potius Francofurti 1679. nam quae Amstelodamum a. 1695. in fronte praefert, illa ipsa Moguntina est, nouo titulo ornata, [et *Reading* cum Valesii et variorum notis, in tom. III. SS. eccl. cum Theodorito et Euagrio, pag. 475. sqq. Cantabr. 1720. fol. vide supra ad Eusebii histor. eccl. — ***Florentiae*** in cod. Mediceo V. nr. 9. plut. 70. sunt duo excerpta ex *Philost.* H. E. epitome; prius est pars cap. 10. libri XII. posterius est cap. nonum libri III. (v. ***Bandin.*** cat. codd. gr. II. p. 661.) — ***Venetiis*** in cod. CCCXXXVII. Marciano epitome ex XII. libris H. E. *Philostorgii*, ex Photio. — *Oxon.* in cod. Bodlei. CXLII. nr. 7. *Philostorgii* H. E. epitome ἀπὸ φωνῆς Photii CCXLIII. quae (secundum auctorem codd. Angliae etc. I. pag. 18.) ab ea, quae exstat apud Photium, multum diuersa est, et amplior multo: ibid. p. 271. inter aduersaria *Gerardi Langbaeni*, Philostorgii hist. ab ore Photii relata, gr. — inter codd. Mendozae etc. apud *Iriart.* cat. codd. gr. Matrit. p. 277. *Harl.* —] Praeter *fragmenta* Philostorgii ex Nicetae lib. V. thesauri, ex Iohanne Antiocheno, (cuius locum primus attulit *Salmasius* p. 407. ad Solin.) Suida et Photio a Iac. Godofredo producta, noua etiam ex Suida a se obseruata Valesius editioni suae subiunxit. In notis Valesii Godofredus frequentissime reprehenditur, interdum etiam satis acerbe, vt pag. 130. vbi imperitiam eius in legendis graecis exemplaribus et pag. 136. vbi graecae linguae in illo imperitiam castigat. Verum audiendus sane erat Godofredus, vir bene doctus et multis nominibus praeclare de litteris meritus, qui in prolegomenis pag. 57. seq. veniam a lectore aequo sibi pollicetur his verbis: *Noui ipse, quem in multis contextus ipse inemendatus exeat, quam multa quoque desiderari possint in prima hac interpretatione, quot denique mendae* [?] *vbique irrepserint. Verum et mihi et typographo veniam sperare licet, non vna ratione: Ipsa primum scripti huiuse ratio id sperare iubet. Notum iis, qui in manuscriptis versantur, quam inemendatis his vti plerumque contingat, cuiusmodi certe fuit is, quo nos vsi sumus ex illustrissima Bernatum-Bongarsiana bibliotheca, humanitate Viri Doctissimi Clarissimique* D. Luithardi *mihi concesso: Notum deinde, quantus labor in huiuscemodi eclogis, fragmentis, ἀποσπασματίοις, quorum series interrupta, probe statim in capita dissecandis, inque Latinum vertendis versetur: quando multa saepe aliunde adsumi oportet ad eorum sensum probe adsequendum, multum certe manu animoque versanda illa, priusquam de fine et scopo cuiusque, sensuue liquido constare possit. Adde, quod Photii censuram iudiciumque a Philostorgianis distinguere saepe operosum erat. Altera excusationis ratio est, ipsa editionis festinatio, quam impatiens rei litterariae iuuandae studium nobis extorsit. Nam vt in studiis illud volupe, cum ex abdito quid eruere primum datur, ita illud ipsum ilico in publicum sine vlla comperendinatione depromere in summa voluptatis meae parte ipse ponere soleo. Hinc igitur festinatio illa, non sine vitio aliquo: sed quam, opinor, praetulerit optimus quisque tam lentis nominibus hominibusque, qui longa ex pectatione alios torquere solent, adque scientiae suae auctoritatem pertinere putant, si repertis a se soli quam diutissime incubent. Quare pro scuto mihi illud:*

Da veniam subitis; non displicuisse meretur,
Festinat, Caesar, qui placuisse tibi.

Postrema excusationis nostrae ratio est, quod Philostorgii siue manis Photii contextus vna cum versione, a me subito effusa, absente me legationibusque assidue fungente, vel consulare munus obeunte,

obeunte, typis mandata sunt: quas alioquin sub oculis meis constituta praelo saltem currente emendare accuratius, subque limam reuocare attentius potuissem. Etiam a *Stephano Clerico* Philostorgium recensitum, et in eo non pauca, quae et Godofredum et Valesium praeterierunt obseruata, notat filius, Ioannes Clericus, praefat. ad parentis sui patruique, Dauidis Clerici, quaestiones sacras Amst. 1685. 8.

XXX. SOCRATES CPoli c) circ. a. Chr. 380. natus atque educatus, grammaticos ibi audiuit, Ammonium atque Helladium d), ambos a Christi nomine alienos, et ob templa idolorum, a. C. 389. Timasio [?] et Promoto COSS. destructa e) profugos Alexandria, atque CPoli commorantes. Postea Troilo, sophistae, in Rhetoricis operam dedisse non sine caussa Valesius f) conicit. *Scholastici* g) cognomen facit, vt caussas eum in foro egisse noscamus. Nouatianis fauisse se, non vno prodit loco, h) quod et Iacobus *Billius* animaduertit lib. I. Obseruatt. sacr. cap. 26. etsi propterea ipsum fuisse καθαρὸν siue Nouatianum, parum esse credibile, contra Nicephorum i) aliosque, qui illud adfirmant, pluribus disputat laudatus Valesius, praecipue illo pugnans argumento, quod *Socrates* VI. 20. et 23. Nouatianos haereticis adnumerare non dubitauit, et perpetuo ecclesiae et catholicis solet eos opponere. [Conf. *Walchii* H. E. noui Test. pag. 1225.]

Scripsit *Historiae ecclesiasticae* ad Theodorum, k) quem ἱερὸν Θεοῦ ἄνθρωπον vocat, *libros VII.* ab anno I. Olympiadis CCLXXI. CHRISTI 306. quo Constantinus imperator est renunciatus, ad annum II. Olympiadis CCCV. consulatum Theodosii iunioris XVII l) annum

c) *Socrates* ipse V. 16. *Fabr.* Conf. de Socrate *G. Caueum* hist. litt. SS. E. tom. I. p. 427. *Du Pin* nouv. Bibl. tom. IV. p. 78. *R. Ceillier* hist. gener. des AA. E. tom. III. p. 669. *Hamberg.* zuverl. Nachr. III. p. 140. sqq. et *Saxii* Onom. I. p. 509. *Harl.*

d) Idem ibid. ac *Photius* codice XXVIII.

e) Socrates loco laudato, *Sozomenus* VII. 15. *Theodoritus* V. 21. seq. Tripartita IX. 27. *Nicephorus* XII. 25. *Marcellinus* in Chron. etc.

f) Valesius in Socratis vita.

g) *Scholastici*, rhetores dicti sunt, tum etiam aduocati ac legisperiti. Vide *Vales.* ad Socratem, pag. 77. *Cangii* glossaria, et quae viri docti ad Petronium, *Hanckius* de romanarum rerum scriptoribus pag. 178. seq. *Fabr.* Sed eum fuisse *scholasticum*, h. e. caussarum patronum, quum nec Photius eum vocasset scholasticum, nec alii veteres scriptores id tradidissent, dubitat Hamberger l. c. *Harl.*

h) Vt, quando Nouatum s. Nouatianum martyrio functum sub Valeriano scribit IV. 28. quod diserte negant *Eulogius* apud Photium cod. CLXXXII. et Pacianus lib. de poenitent. Confer *Io. Felli*, episcopi Oxoniensis, notas ad Cypriani epist. 61. p. 145.

i) *Nicephorus* lib. I. cap. 1. lib. XI. cap. 14.

k) *Gregorius* M. VI. 31. Epist. ait, Sozomeni historiam ecclesiasticam ab apostolica sede non recipi, quod *Theodorum* Mopsuestiae laudat. Hinc *Io. Iacobus Hofmannus* in Lexico vniuersali putat, a Gregorio per memoriae lapsum, Sozomenum nominatum esse pro Socrate. Videtur itaque Hofmannus existimasse, Theodorum hunc, cui opus suum Socrates inscripsit, et quem laudat II. 1. et IV. 43 esse Theodorum Mopsuestenum. Sed is iam a. C. 430. obierat, et Socrates Theodorum suum post a. C. 439. adloquitur.

l) *Socrates* ipse VII. vlt. Ait autem historiam suam complecti annos 140. numerum rotundum ita praeferens accurato, qui est 133.

annum Christi 439. *Rufini* [m]) primo fidem sequutus, postea [P] ex melioribus, in quae incidit, monumentis emendauit, quae perperam ille tradiderat, et librum primum ac secundum, quibus pleraque Rufini expresserat, de integro nouos fecit. Passim quoque ostendit, multum se tribuere *Sabino*, Macedoniano [n]), a quo et ipso subinde deceptum, viri docti arguunt. Merito tamen iudicii et industriae laus ei relinquitur, quam pro ceteris argumenti illius scriptoribus Socrati Valesius vindicat. Socratem libenter sequitur Sozomenus; ne de Nicephoro dicam, qui integrum prope in historiam suam transtulit.

[De *codd. mstt.* quaedam praemittere iuuat. *Florentiae* in cod. Mediceo V. nr. 1. plut. 69. Σωκράτους σχολαστικοῦ H. E. libri septem cum scholiis ad marginem positis, — — tom. I. vsque ad cap. 27. cum scholiis, in cod. VII. eiusd. plutei. — in cod. VII. nr. 2. plut. 70. libri VII. cum scholiis, de quibus notata digna adtulit *Bandin.* cat. codd. gr. II. pag. 625. 627. et

m) *Rufini* libros duos historiae ecclesiasticae, quos ab Arii initio ad Theodosii M. obitum productos non accurato valde studio, atque, vt Valesio in vita Socratis videtur, memoriter composuit, inscripsitque Chromatio, Aquileiensi episcopo, e latino *graece* verterunt *Gelasius*, Caesareensis, et *Cyrillus*, Hierosolymitanus, si credimus *Photio* cod. LXXXIX. Rufini historia vsum se fuisse testatur *Socrates* lib. II. cap. 1. nec diffitetur in libro primo et secundo historiae suae, vestigiis ipsius prius institisse. Sed postea Athanasii scripta et clarorum illa aetate virorum epistolas nactus, intellexit, pleraque a Rufino tradi perperam et falso; itaque totum suum librum primum et secundum non dubitauit ἄνωθεν ὑπαγορεῦσαι *nouos ex integro dictare*, atque locupletare libello depositionis Arii, et imperatoris Constantini epistolis. Socratem vsum fuisse graeca Rufini versione contendit *Henr. Dodwellus* de iure Laicorum sacerdotali, pag 278. Theodoritum *Petauius* in diatriba de potestate consecrandi p. 83. atqui ambo vnum locum Rufini diuersimode interpretantur, itaque saltim alteruter ipsorum functus ipse loco interpretis fuerit. In actis septimae synodi siue secundae Nicenae, actione prima tom. III. edit. Binianae p. 494. adferuntur quaedam graece ex Rufini historia ecclesiastica; verum quae non apud Rufinum, sed Socratem lib. II. cap. 27. et 38. iisdem verbis leguntur, vt etiam Valesius obseruauit. At enim, quod ab illo viro doctissimo est omissum, in iisdem Actis pag. 471. producitur graece locus longior ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Ῥεφίνου πρεσβυτέρου Ῥώμης ad verbum translatus ex *Rufini* lib. I. hist. cap. 28. seq. *Fabr.* Conf. *Fontaninum* in historia litterar. Aquileiensi p. 350. sq. qui praeterea notat, Valesium et Fabricium nostro loco quaedam plus aequo exaggerasse. *Harl.*

n) *Godfridus Hermantius* praef. ad vitam S. Athanasii: *Plusieurs celebres auteurs de nostre siecle avoient déja remarqué un tres grand nombre de fautes dans l'histoire de* Socrate, *dont* Sozomene *n'a presque esté que le copiste. Et en effet cet Historien aiant suivi en plusieurs rencontres un ancien auteur nommé* Sabin, *de la secte des Macedoniens, il ne faut pas s'etonner, qu'il se soit égaré sous la conduite de ce guide, que l'on peut presumer raisonnablement, n'avoir pas esté fort fidelle.* De *Sabino* illo, Macedonianorum Heracleae in Thracia episcopo, cuius συναγωγὴν τῶν συνοδικῶν siue *actorum synodicorum collectionem*, (a concilio Nicaeno vsque ad Valentis tempora, sub quo vel sub Gratiano scripsisse videtur,) laudat *Socrates* pag. 22. 31. 92. 95. 146. 182. 204. 224. 231. Illam MStam CPoli ante hos centum et quinquaginta adhuc annos latuisse, ex Verderio notat *Possevinus* in adpendice ad apparatum sacrum. Plura de *Sabino* vide apud *Tillemontium* memor. hist. eccles. tom. VI. parte 2. p. 504. seq. *Stephanum le Moyne* ad varia sacra p. 783. et *Ittigii* historiam concilii Nicaeni p. 38. seq. vbi refellit Sandium, qui in nucleo hist. eccles. p. 166. Sabino illi tribuit συναγωγὴν καὶ ἔκθεσιν τῶν ἁγίων πασῶν συνόδων, quam *Rauius* ex oriente secum adtulit, atque Vsserius refert ad Photium, Tyri episcopum, qui interfuit concilio Chalcedonensi. Anonymum vocat *Seldenus* pag. 68. 89. ad Eutychii Origines Alexandrinas. *Fabr.* Adde infra, Vol. XI, p. 25. ed. vet. *Harl.*

627. et 668. — libri VII. in cod. Marc. *Venet.* CCCXXXIX. (v. cat. codd. gr. p. 156.) — secundum *Montfauc.* bibl. bibliothecar. msst. I. p. 703. *Socratis*, *Euagrii*, *Sozomeni* et *Eusebii* H. E. — II. p. 1131. C. in bibl. *San. Germanensi*, *H. E.* tripartita et in vnum collecta ex *Socrate*, *Sozomeno* et *Theodoreto*, in latinum translata a *Cassiodoro*, senatore, et *Epiphanio*. — pag. 1246. B. in bibl. S. Petri *Carnutensi*, *Socratis*, *Sozomeni* et *Theodoreti* H. E. — p. 1287. E. iidem in bibl. *Diuio-Benigniana*. — p. 1360. iidem et Eusebius, in bibl. monast. *S. Michaelis*. p. 1368. in bibl. *Clareuallensi* H. E. tripartita, a Theodorito, vna cum *Socrate* et *Sozomeno*, graece scripta, a Cassiodoro, senatore, collecta et in compendium redacta. — *Paris.* in bibl. publica *Socr.* H. E. in cod. MCDXLIII. — *Socratis* fragm. de Acacio, Amidae episcopo, in cod. CML. nr. 9. — *Socr.* H. E. libri VII. *eiusd.* de adparentibus differentiis quarumdam obseruationum, in cod. *Escorial.* teste *Pluëro* in itiner. per Hisp. p. 189. — H. E. ex *Socrate*, *Sozomeno* et *Theodorito* in vnum collectae, ab Epiphanio, scholastico, translatae, inter codd. Vossianos, *Leidae*. (catal. p. 373. nr. 62.) — In *M. Britannia* sec. catal. codd. Angliae etc. in cod. *Bodlei.* CXLII. e Sozomeno excerpta: his adiunxit *Theodorus* ea, in quibus Theodoretus et *Socrates* ab eo discedunt. — inter codd. *Guil. Laudi*, nr. DCCCLVIII. *Socratis* H. E. libri XII. latine. — In cod. *Vindobon.* caesareo XVII. est vita Chrysostomi, cui index praefixus est vetustorum auctorum de vita Chrysostomi, ex quibus anonymus suam excerpsit narrationem atque primo loco nominatur *Socrates*, *historiographus ecclesiasticus*. conf. *Lambec.* comment. VIII. p. 635. sqq. ibique Kollar. et *Montfaucon* praefat. tom. XIII. Opp. Chrysostomi pag. IV. et V. *Harl.*]

[P] *Graece* primus hos libros vna cum Eusebio, Sozomeno, Theodorito, eclogis Theodori, lectoris, atque Euagrio in lucem edidit Rob. Stephanus. Paris. 1544. fol. typis regiis. *Fabr.* In bibl. *Leidensi* est exemplar ed. Stephan. manu Scaligeri infinitis in locis conscriptum et emendatum ex V. C. et aliud exemplar, cuius margini multa sunt adscripta. *Harl.*

Latine primus quodammodo vertit Socratem, Sozomenum et Theodoritum, in vnum corpus *historiae tripartitae*, libris XII. distinctum, contrahendo, *Epiphanius Scholasticus*, sub sexti saeculi initia, auspiciis Cassiodori, qui hoc testatur in praef. ad illam historiam, et cap. 17. libri de diuinis lectionibus. Historia illa tripartita vsus iam medio sexto saeculo fuit *Liberatus*, Carthag. archidiaconus, in breuiario hist. Nestorianae cap. 2. At Rufinum ex historia tripartita suam Eusebii continuationem hausisse, error est B. Rhenani, ab Ittigio pag. 732. de bibliothecis patrum recte notatus, quum Socrate ipso, Theodorito ac Sozomeno antiquior Rufinus fuerit. Prodiit historia tripartita Parisiis sine anni nota in octauo apud Franciscum Regnault, et postea ex *Beati Rhenani* recognitione Basil. 1523. 1528. 1533. 1539. 1568. atque Francof. 1588. fol. vna cum historia ecclesiastica Eusebiana, quam Rufinus vertit et duobus libris continuauit. Denique *Io. Garetius*, monachus Benedictinus, in noua Operum Cassiodori editione historiam tripartitam ad MSS. codd. recensuit, et locorum Socratis, Sozomeni et Theodoriti, quae Epiphanius interpretatur, paginas, ex Valesiana editione, vtili instituto adnotauit, Rothomag. 1679. fol. *Gallicam* versionem Ludouici Cyanei, Paris. 1568. fol. apud Aegidium Gourlinum excusam, memorat Franciscus a Cruce in bibl. gallica pag. 293. *Germanice* cum Eusebio et Rufino, Casp. Hedione interprete, prodiit Tripartita Argentorat. 1545. fol.

Verſio latina *Wolfgangi Muſculi* prodiit Baſil. 1549. 1557. 1594. fol. cum Euſebio, Sozomeno, Theodoro, lectore, Euagrio atque Dorothei Tyrii vitis Prophetarum et Apoſtolarum ex eiusdem Muſculi interpretatione, et Theodoriti hiſt. eccleſ. ex verſione Ioach. Camerarii.

Iohannis Chriſtophorſoni, Ciceſtrienſis epiſcopi, qui Euſebium, Socratem, Theodoritum, Euagrium, et exceptis tribus poſtremis libris, a *Suffrido Petri* ſuppletis, Sozomenum vertit, ſed ad Socratem interpretandum nullos, vt obſeruat Valeſius, codices MSS. adhibuit, Pariſ. 1571. Colon. 1570. 1581. fol. et ex *Io. Iacobi Grynaei* recognitione [P] atque cum eius notis Baſil. 1570. fol. et apud *) Sebaſt. Henricum Petri 1611. fol. Socrates et Sozomenus ex Chriſtophorſoni verſione, cum Suffridi Petri ſupplementis ſcholiisque, in bibliothecis patrum tom. V. Colon. et tom. VII. Lugd.

Graece et latine Socrates cum Chriſtophorſoni verſione, iunctus Euſebio, Sozomeno, Theodoreto atque Euagrio vidit lucem Colon. Agripp. ſiue Geneu. 1612. fol. „ Inde *Henricus Valeſius* ex regio MS. quo Rob. Stephanus vſus fuerat, et variis lectionibus codicum Florentini bibl. S. Laurentii, et Sfortiani bibl. Vaticanae, nec non ex Leonis Allatii MS. Theodoro, lectore, qui in hiſtoriam ſuam tripartitam plura libri I. et II. Socratis transtulit, hunc ſcriptorem caſtigauit, et cum Sozomeno, latina verſione noua atque eruditis notis illuſtratum vulgauit Pariſ. 1668. f. quae editio recuſa Moguntiae, 1677. f. Eo ipſo anno Pariſiis ſcriptores hiſt. eccleſiaſticae ex Valeſii verſione, latine, graeco textu notisque interpretis omiſſis, prodierunt. Editioni graecolatinae, quam dixi, lucem vidiſſe Moguntiae, nouus a. 1695. titulus praefixus eſt, Amſtelodamum prae ſe ferens. *Fabric.* De editt. latinis, germanicis aliisque, plura, eaque emendatiora, ſcripſi ſupra, ad Euſebii H. E. — Notatu digna eſt ſequens editio huius ſententiae: *In hoc corpore continentur tripartite hiſtorie ex Socrate, Sozomeno et Theodorito in vnum collecte et nuper de graeco in latinum translate libri numero duodecim:* In calce: — Per *Ioh. Schuſsler regie* vrbis *Auguſtenſis ciue.* etc. 1472. med. fol. de qua edit. vide longam *Schwarzii* notam in catal. bibl. Schwarz. part. II. p. 97. ſqq. et *Ge. Matth. Schnizer* Kirchenbiblioth. zu Neuſtadt an der Aiſch. part. III. p. 30. — — Tom. II. ed. Readingii ſcriptorum H. E. hanc peculiarem habet inſcriptionem: *Socratis Scholaſtici et Hermiae Sozomeni hiſtoria eccleſ. Henric. Valeſius gr. textum collatis msst. codd. emendauit, latine vertit*, et *adnotatt. illuſtrauit.* Adiecta eſt ad calcem *diſputatio Archelai epiſcopi aduerſus Manichaeum.* Hanc editionem criticis plurium eruditorum obſſ. locupletauit *Gulielmus Reading.* Cantabrigiae 1720. fol. Ad calcem additae ſunt *Henr. Valeſii* obſeruationum eccleſiaſt. libri tres, ad Socratem et Sozomenum, dein variae lectt. quas exhibet liber quondam Merici Caſauboni, poſtea Io. Iones. *Harl.*

Gallice Socrates et Sozomenus, *Ludouico Couſino* interprete, Pariſ. 1676. 4. Confer Ephemerides Pariſienſes illius anni p. 101. ſq. vbi hallucinationes quaedam Socratis notantur, quem-

*) Vide hanc editionem recenſitam in B. Doctoris mei *Ittigii* libro de bibliothecis patrum p. 737.

quemadmodum et ab *Elia du Pin* tom. IV. bibl. ſcriptorum eccleſ. p. 79. [*Anglice* Socrates, Sozom. et Theodoret. per *Sam. Parker*. Lond. 1712. 8. rec. 1729. 4.

Haec de Socrate, *ſcriptore*, (vt non ab re iudicat *Stephanus le Moyne* prolegomenis ad varia ſacra) *ſatis accurato*. Ex eius hiſtoria eccleſiaſtica affertur aliquid in ſynodo ſeptima (Nicaena II.) Act. 1. tom. III. Binii pag. 492. *Fabr.* De *Zaccaria* in diſſ. latinis, ad hiſtoriam et antiqq. eccleſiaſticas pertinentibus, tom. II. Fuligni 1781. vbi nr. IX. ad Socratem VI. 9. diſputat contra Baronium, vide, quae ſcripſi in Introd. in hiſt. L. Gr. II. 2. p. 289. ſq. — De *Socrate*, *Sozomeno* et *Theodoreto* v. *Nath. Lardner* in Credibility of the Goſpel Hiſtory, part. II. Vol. XI. Lond. 1754. 8. pag. 448 — 455. *Harl.*

XXXI. *Salamanes* p) *Hermias* SOZOMENUS narrat, auum ſuum, patre ethnico natum, Betheliae, Gazaeorum vico, primum [*] cum toto domo ſua chriſtianam fidem amplexum eſſe, poſtea ingenio et doctrina, atque interpretandis ſacris litteris q) valuiſſe. Ipſe vero, ſcholaſticus ſiue cauſſidicum agens CPoli, r) moleſtias fori diſpunxit commentando aliquid ac componendo, et non diu, vt videtur, poſt Socratem s) ſcripſit, ac Theodoſio Iuniori, imp. dedicauit *libros IX. hiſtoriae eccleſiaſticae* ab a. C. 323. ad 439. t) ſiue a tertio conſulatu Criſpi et Conſtantini, Caeſarum, vsque ad conſulatum XVII. iam dicti Theodoſii. Hoc quum ipſe Sozomenus perſpicue u) teſtetur: certum eſt, libros plures ab eo ſcriptos non eſſe, quam hodie exſtant, neque poſtremum librum vlterius ab auctore productum, quam nos hodie habemus. Nam inuentio reliquiarum Zachariae, prophetae, quae capite vltimo libri IX. narratur, contigit conſulatu Theodoſii Iunioris decimo ſeptimo, v) vt Marcellinus in chronico teſtatum reliquit. Quod porro Gregorius M. lib. VI. epiſt. 31. *In hiſtoria*, inquit, *Sozomeni, de quodam Eudoxio, qui Conſtantinopolitanae eccleſiae epiſcopatum arripuiſſe dicitur, aliqua narrantur. Sed ipſam quoque hiſtoriam ſedes apoſtolica ſuſcipere recuſat, quoniam multa mentitur, et Theodorum Mopſueſtiae nimium laudat, atque vsque ad diem obitus ſui magnum Doctorem eccleſiae fuiſſe perhibet:* non dubium eſt, Theodoritum w)

Hhh 2 pro

p) Ita nomen huius ſcriptoris efferunt *Theodorus*, lector, et *Photius* cod. XXX. Ac Salamanis quidem nomen, quo Monachus adpellatur apud *Sozomen.* VI. 32. VIII. 15. poteſt ei haeſiſſe ab vno e maioribus, quos e Palaeſtina ortos ſcribit V. 15. Vide *Valeſium* in Sozomeni vita et in notis pag. 98. Alii vocant *Hermiam Sozomenum*, Salaminium; vt codices duo MSS. eodem Valeſio teſte, et Nicephorus Calliſtus in πίνακι ſiue indice capitum: vel *Hermiam Sozomeni*, vt in iure graeco Romano pag. 293 et 295. ὁ Σωζομενοῦ Ἑρμείας. quod interpres vertit: *Hermias Sozomeni filius.*

q) Sozomenus lib. V cap. 15. p. 617. διέπρεπε δὲ ὁ ἐμὸς πάππος ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι τῶν ἱερῶν γραφῶν εὐφυής τε ὢν καὶ οἷος γνῶναι ἃ δεῖ, καὶ κατὰ λόγον μετρίως ἠγμένος, ὡς καὶ ἀριθμητικῆς μὴ εἶναι ἄμοιρος.

r) Idem libr. II. cap. 3. pag. 446. οἷάτε Ἀυωλίῳ ὑπῆρξεν ἀνδρὶ ὁσίῳ τῷ νῦν ὑμῖν συνδιατρίβοντι καὶ ἐν τοῖς αὐτοῖς δικαστηρίοις δίκας ἀγορεύοντι etc.

s) *Valeſius* Sozomeni vita, *Caueus* in hiſt. literaria, *Elias du Pin* tom. IV. bibl. ſcriptor. eccleſ. pag. 80. vbi hallucinationes quasdam Sozomeni notat. *Fabr.* Sozomenus noluit propter arcani diſciplinam recitare ſymbolum Nicaenum. v. *Walchii* H. E. nou. Teſt. p. 1642. *Harl.*

t) Male in *Koenigii* bibl. vsque ad a. 1423.

u) *Sozomenus* in praefat. pag. 397.

v) Confer *Combefiſii* bibliothecam concionatoriam tom. I. p. 16. 17. et tom. VII. p. 582.

w) *Melch. Canus* XI. 6. Locor. theolog. pag. 544. *Combefiſius* tom. I. bibl. Concionatoriae pag.

pro Sozomeno dicere voluisse, quum in Theodorito ista legantur V. 39. Sic Suidas in Ἀγαπητὸς pro Philostorgio citat Eusebium: in Actione 1. Synodi septimae pro Socrate citatur historia ecclesiastica Rufini, et in iure Graeco Romano pag. 295. pro eodem Socrate Sozomenus. [P] Quid itaque incredibile, hallucinatam similiter Gregorii memoriam, *cuius auctoritas tamen tanta non est* x), *vt ad ipsius nutum vel Sozomenum vel Theodoritum manibus excutere debeamus.* *Certe haec de Sozomeno Gregorii M. censura non impediuit, quin in Concilio Florentino sess. II. et hucusque magnus illius historiae vsus inter eruditos fuerit, vt Petrus Gussanuillaeus in notis ad illam Gregorii epistolam obseruat.* Nouatianis perinde vt Socratem fauisse, multi notarunt; vnde eiusdem cum illo fuisse sectae scribit *Labbeus* tom. II. de script. eccles. p. 372.

De historia Tripartita *Epiphanii*, scholastici, qui tamen ex libro Sozomeni vltimo nihil in illam retulit, et de codd., de versionibus latinis *Wolfg. Musculi*, et qui morte praeventus tres postremos libros *Suffrido Petri* transferendos reliquit, *Iohannis Christophorsoni*, atque accuratissima *Henrici Valesii*, [et *Readingii*,] nec non de graecis et graecolatinis Sozomeni editionibus versioneque gallica et anglica, iam dictum est in Socrate, cui semper iungi solet, et cuius vestigiis libenter videtur insistere, licet nusquam nominet, et non raro recedat ab eius sententia, plura etiam ab eo omissa suppleat, et de Monachis atque Eremitis vtpote inter monachos versatus et ab eis institutus y), velut in grati animi documentum haud pauca adtexat Socrati praeterita. Socratem iudicio, Sozomenum stili elegantia, qua Xenophontem referre voluit, praestare viri docti obseruant. Valesius ad graeca emendanda praeter codicem regium, quem expresserat Rob. Stephanus, consuluit etiam meliorem Fuketianum, atque varias lectiones, ex codice Allatiano, Theodori lectoris, qui Socratis, Sozomeni, quem τὸν μακάριον Σωζόμενον vocat, et Theodoriti historiam in compendium misit. [Inter codd. Mendoz. fuerunt Sozomeni H. E. libri IX. v. *Iriart.* cat. codd. gr. Matrit. p. 277. *Harl.*

Scripserat Sozomenus etiam *libros duos de rebus ab adscensu Christi vsque ad Licinii exauctorationem*, vt ipse in praefat. historiae suae pag. 401. testatur, ex Clemente, Hegesippo, Africano et Eusebio maxime compendium istud composuisse se testatus. Sed illud non amplius exstat.

Petrus Lambecius ab eoque persuasus *W. E. Tenzelius* Sozomeno tribuunt etiam *irrisionem Gentilium*, quam sub *Hermiae* nomine habemus. Sed de illa parum verisimili doctorum virorum coniectura, vide, si placet, quae notaui [supra in hoc volumine] cap. 1. pag. [114. sq.]

Fuit

pag. 16. 41. *Valesius* ad veterum testimonia de Sozomeno, *Garnerius* in auctario Theodoriti p. 192. Licet aliud visum *Baronio* ad a. 434. num. 4. et ad martyrolog. Rom. 23. Dec. *Vossio* de hist. graecis, *Miraeo* in bibl. scriptorum eccles. *Raynaudo* in lib. contra Cyriacos siue dominicanos et *Paschalio Quesnello* diss. 2. ad Leonem M. p. 258. Agnoscit etiam Gregorii de Sozomeno censuram Anastasius bibl. in praefat. hist. ecclesiasticae.

x) B. *Ittigius* praef. ad selecta capita historiae eccles. saeculi secundi §. VI.

y) *Valesius* in notis pag. 99.

[y] Fuit et alius Sozomenus, praefecti domesticus ad quem Isidori Pelusiotae epistola 300. libri I. Alius item iunior, presbyter Pistoriensis, et Florentiae educatus, qui latino sermone scripsit chronicon ab orbe condito vsque ad a. C. 1292. testatus, se adiutum beneuolentia Vespasiani, librarii, vrbis Florentinae ciuis, quem laudat in fine Voluminis prioris. Vide Mabillonii iter Italicum pag. 174. qui hoc chronicon MS. duobus magnis Voluminibus euoluit in Abbatia Fesulana.

XXXII. THEODORITUS, Cyri, ciuitatis in Syria, episcopus, circa a. C. 458. defunctus, praeter alia scripta, (de quibus alibi z) composuit aa), a. C. 450. ineunte, *libros quinque historiae ecclesiasticae*, in quibus veluti suppleturus omissa a Socrate ac Sozomeno, eam similiter perducit ab haeresi Arii vsque ad principatum Theodosii iunioris. Neque plures libros, nec longius productam Theodoriti historiam legerunt Euagrius, Epiphanius, scholasticus, *Photius* cod. XXXI. Nicephorus etc. quamquam *Gennadius* de script. ecclesiast. cap. 89. libros decem memorat, quos produxerit a fine historiae Eusebii et vicennalibus Constantini M. ad suum vsque tempus, vsque ad imperium Leonis senioris, sub quo et mortuus sit. Sed siue fallus fuit Gennadius, vt Valesio videtur bb), siue quinque libros posteriores alius, nescio quis, Theodorito subiunxit vel supposuit, quae est sententia *Io. Garnerii* in Auctario, vbi de Theodoriti scriptis, pag. 249. seq. sane ipse sub extremum libri quinti testatur, se in morte Theodori Mopsuesteni a. C. 429. Historiam suam claudere. Equidem, quae Theodorus, lector, et Iohannes Damascenus lib. III. de imaginibus ex Theodorito referunt, iuniora sapiunt tempora et in quinque illis haud leguntur, vt Garnerius etiam de iuniore aliquo Theodorito, historico, cogitauerit, quem suspicatur episcopum Cariae Aliudensem, qui interfuit synodo CPol. sub Menna a. C. 536. sed illius scripta, si quae fuere, non potuere Gennadio, Massiliensi, cognita fuisse. cc) Meminit historiae suae ecclesiasticae Theodoritus

Hhh 3 ipse

z) In libro V. cap. 11. sect. VII. (vbi plura de Theodorito sumus dicturi,) pag. 430. sqq. Vol. VII. vet. edit. Ibi *Fabric.* adsentitur Tillemontio, Theodoritum non vltra annum 457. vitam produxisse. *Oudin.* de scriptor. eccles. I. vbi a pag. 1051. late persequitur vitam scriptaque Theodoreti, colligit, illum a. 457. vel potius, a. 458. diem obiisse supremum. *Harl.*

aa) Confer *Eliam du Pin* tom. IV. bibl. scriptorum eccles. pag. 94.

bb) v. *Ant. Pagius* ad a. Chr. 427. §. 9. 10. 11. 14. 15. 16. 18. 19. *Heum*, conf. *Oudin.* l. c. pag. 1090. sqq. *Harl.*

cc) Conf. *Nath. Lardner* Credibility of the Gospel history, part. II. Vol. XI. cap. 131. p. 79. sqq. — Fabric. in Addendis haec, quae sequuntur, adiecit; „De *Theodoriti* historia ecclesiastica, quae ab a. Chr. 325. res annorum centum et quinque vsque ad mortem Theodori Mopsuesteni et Theodoti Antiocheni a. C. 429. complectitur, videndus *Antonius Pagi* prolegomenis ad diss. Hypaticam §. 33. sq. et in critica Baroniana ad a. Chr. 427. nr. 6. sqq. qui nr. 16. obseruat, admodum incertum esse, an Theodoritus post Socratem et Sozomenum scripserit, eosque supplere, vt putabat Valesius, et emendare voluerit: potius omnes tres circa idem tempus scripsisse videri, postremis Theodosii iunioris annis, et Socratem ac Sozomenum, quum CPoli degerent, scriptis prodidisse potissimum, quae in ecclesia CPolitana contigerunt, Theodoritum autem, vtroque longe doctiorem et in oriente versantem, errores plurimos, in quos vterque incidit, vitasse, et in rebus orientis fusiorem ac diligentiorem fuisse, licet de Socrate et Sozomeno ne cogitaret quidem." Hactenus Fabric. *Harl.*

ipse libri IV. haereticarum fabularum cap. 1. et 2. Consilium autem, quo *Garnerius* p. 193. putat a Theodorito scriptam historiam et haereticarum fabularum libros, vt sub veteribus nominibus aduersarios suae aetatis perstringeret, merito parum verisimile videtur *Ittigio* praef. ad hist. ecclesiasticae saeculi secundi capita pag. VIII. seq. Claudit opus Index episcoporum [P] in patriarchalibus sedibus Romae, Antiochiae, Alexandriae, Hierosolymorum et CPolis, quem Sirmondus, sed minus emendatum, edidit, et Io. Hessels apud Robertum Cocum multo posterioris scriptoris esse scribit.

Primus Theodoreti hist. ecclesiasticam edidit *graece* dd) ex codice bonae notae *Beatus Rhenanus* ad calcem historiae Eusebio-Rufinianae et Tripartitae, adiunctis Victoris Vitensis libris III. de persequutione Vandalica et Anonymi excerptis ex Nicephori Callisti historia, incerto interprete. Basil. apud Hieron. Frobenium 1535. fol. Inde cum Eusebio et aliis lucem vidit graece Paris. 1544. fol. typis Rob. Stephani, regiis duobus codd. MSS. vsi.

Latine post *Epiphanii*, scholastici, abbreuiationem ee) vertit *Ioachimus Camerarius*, cuius interpretatio Iusto Ionae dicata prodiit primum a. 1536. ab eo tempore saepius, ff) etiam inter

dd) A *Beato Rhenano* integram Theodoreti H. E. a. 1535. graece editam esse ad calcem historiae ecclesiasticae Rufini et tripartitae, iure dubitat cel. *Noesselt*, et *Ernesti* in censura edit. Noesseltianae Theodoreti, in nouissima Bibl. theolog. tom. I. fasc. VI. p. 595. iudicat, Fabricium (h. l.) vel ab aliis fuisse deceptum, vel *graecam* edit. a. 1535. (a Beato Rhenano minime curatam, nec ex codice, quem adhibuit Rhenanus, sed ex alio bonae notae, et cuius lectionis interdum diuersae sint a lectionibus codicis Rhenani, ductam,) a bibliopego adiunctam fuisse exemplo historiae tripartitae, et a Fabricio duas illas editiones pro vna habitas easque vni B. Rhenano adscriptas. Beatus quidem Rhenanus in edit. *Autores* H. E. etc. Basil. 1523. et 1528. ex cod. graeco Theodoreti epistolas synodicas et imperatorum inseruit graece: id, quod is non solum in inscriptione, sed etiam in praefat. a. 1523. scripta, diserte declarauit. Nam exemplum ed. 1528. quod in manibus habeo, est inscriptum: *Autores hist. ecclesiasticae. Eusebii Pamphili* Caes. libri IX. Ruffino interprete. — — Recogniti ad antiqua exemplaria latina, per *Beat. Rhenanum*. Item ex *Theodorito* —, Sozomeno et Socrate CPolitano libri XII. versi ab *Epiphanio*, scholastico, abbreuiati per Cassiodorum Sen. vnde illis Tripartitae historiae vocabulum. Emendati et hii multis locis. *Additis passim graecis epistolis plerisque synodorum ac impp. e tomis Theodoriti, cum vt latinae versioni ex his succurratur, tum vt velut monimenta quaedam christianae antiquitatis conseruentur* etc. Atque in epistola nuncupatoria, in quo praeterea miseram Epiphanii versionem et Cassiodori operam valde carpit, se, scribit, accepisse ex bibl. Ioannis Ragusini, cardinalis, codicem, nec vero sufficientem ad textus emendationem, ex eo tamen se multa passim sarcisse, adiecisseque *epistolas graecas synodales et quasdam imperatorum*, vt doctus lector videre posset, quam indigne esset hoc opus tractatum. — De reliquis edd. earumque historia critice eruditeque iudicat cel. Noesseltius, idemque dubitat, Sirmondum vsum fuisse iisdem II. codd. regiis a Stephano iam collatis: contra animaduertit, Sirm. adhibuisse exemplar, quod habuit Io. Pinus, atque Christophorsoni ac Scaligeri coniecturas saepe recepisse in textum. *Harl.*

ee) Est in cod. *Veneto* bibl. S. Michaelis, de quo v. *Mittorell.* bibl. codd. illius bibl. p. 242. et in cod. Vossiano, v. cat. bibl. *Leid.* p. 373. *Harl.*

ff) Camerarii editio sic est inscripta; *Theodoriti* episcopi Cyrensis rerum ecclesiasticarum libri quinque in linguam latinam conuersi a *Ioach. Camerario*. Accessit eodem *Camerario* autore catalogus imperatorum aliquot, vt et episcoporum in praecipuis ecclesiis, nec non haereseon et catholicorum

inter alia Theodoreti opera, vulgata latine: perinde vt cum aliorum hist. ecclesiasticae scriptorum versionibus *Io. Christophorsoni* interpretatio recusa est, vt supra in Socrate dixi, vbi etiam de editionibus, versionibusque, germanica et gallica, *Historiae Tripartitae*, et de *Henr. Valesii* versione latina scriptorum hist. ecclesiasticae, quae sine graeco textu et notis praela euasit. Paris. 1677. fol.

Graece et Latine cum *Io. Christophorsoni* versione inter scriptores historiae ecclesiasticae vulgata est iterum Geneu. 1612. fol. Inde cum interpretatione noua *Iac. Sirmondi*, siue ex Camerarii potius et Christophorsoni conflata, qui ad eosdem binos codices bibl. regiae, quibus vsus Stephanus fuerat, graeca recensuit, legitur in luculenta editione operum Theodoriti Paris. 1642. fol. Tomo tertio. Denique *Henr. Valesius* graeca castigauit ad varias lectiones codicis Sauiliani, quas Vsserius, atque ad Historiam Tripartitam Theodori lectoris, cuius διττογραφίας Allatius ad eum misit. Addidit etiam versionem nouam, cum Sirmondianam ferri quibusdam in locis non posse obseruasset, et cum eruditis notis suis Theodoritum ita vulgauit praemissum historiis Euagrii, Philostorgii et Theodori, lectoris. Paris. 1673. fol. recusum Mogunt. 1679. Amst. 1695. fol. *Fabr.* In tom. III. ed. *Reading*, cum notis Valesii et variorum. — vitiose rec. Turini. — In *Theodoreti* Opp. omnibus, gr. et lat. ex recensione *Iac. Sirmondi* denuo editis, recognitis et locupletatis, varietate lectionis adiecta, tom. III. nr. 2. opera D. *I. Aug. Noesselt*, (reliquos quatuor tomos curauit *I. Lud. Schulz*.) Halae Sax. 1771. 8. Praeter fragmentum ad libr. IV. cap. 10. e cod. *Augustano* a Cotelerio eccl. graec. monum. editum, adhibitae sunt edd. omnes et antiquiores et recentiores, de quibus cel. *Noesselt* in praefat. diligenter exponit. Conf. noua acta crudit. m. Nou. a. 1770. p. 511. sqq. vbi 515. sq. censor in paucis aliter sentit, Ernesti bibl. theol. nouiss. loco supra laudato, et nouam bibl. philolog. a Volborthio curatam, Vol. II. (Lips. 1777. 8.) p. 220. sqq. vbi censor p. 227. sq. de Theodoreti H. E. quaedam praeclare monet. — In *Theod.* Opp. graece editis ab *Eugenio*, diacono Bulgar. Halae Sax. 1768—1774. — Add. *Io. Fabric.* in histor. bibl. Fabricianae part. II. p. 406. de edit. Vales. vbi p. 407. sq. quaedam adnotatt. inseruntur: tum incerti cuiusdam auctoris censura quarumdam obseruationum Henr. Valesii in lib. I. H. E. Theodoreti, suppeditante *Ios. de Bimard de la Bastie* in miscell. Obss. Vol. IX. tom. I. pag. 1—49. cuius tamen animaduersiones a cel. Noesseltio in huius edit. examinantur.

Florentiae in cod. Medic. Laurent. XII. nr. 27. plut. 6. est ex *Theodor.* H. E. sermo I. et in cod. XX. nr. 2. plut. 10. sunt eiusdem H. E. libri V. v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. pag. 121. et 486. — *Paris.* in bibl. publ. H. E. est in V. codicibus. — In bibl. *Escurial.* teste *Pliiero* itiner. per Hisp. p. 191. — Secundum *Montfauc.* bibl. bibliothec. MSS. *Romae* in bibl. Ottobon. *Theodoreti* H. E. versio per Monachum Iustinaeum ab annis 200. — *Londini* in

corum aliquot, quorum in Theodoriti scripto mentio fit, index: interpretatio denique vocabulorum *ἀσία essentia* et *ὑπόστασις substantia*; et de discrimine inter ista duo, *Basilii Magni* epistola. Basileae, ap. Io. Heruag. 1536. fol. — Postea cum aliis scriptoribus ecclesiasticis ap. Froben. 1544. — apud Sebast. Henric. Petri 1611. cum praefat. D. *Io. Iac. Grynaei* ad D. Barthol. Schachmann. a. 1587. scripta. *Harl.*

in bibl. regia, H. E. graece. — Secundum cat. codd. *Angliae*, in cod. *Barocc.* bibl. Bodlei. nr. CXLII. breuiarium H. E. *Theodoreti* ἀπὸ φωνῆς Nicephori Callistae — in cod. CLXXXV. excerpta ex Theod. historia. — In cod. Bodl. nr. MMCDVIII. et MMCDX. it. MMMXCIV. H. E. libri V. gr. — in tomo II. inter codd. *Norfolcian.* nr. MMMCDLII. H. E. graece. — Inter codd. *Th. Gale*, nr. MMMMMDCCCXXXVI. (et inter codd. *Coisl.* teste *Montfauc.* in bibl. Coisl. p. 88.) haereseos Massalianae capitula ex historia Theodoreti, lib. IV. cap. 10. — *Anglice* versa est *Theod.* H. E. Lond. 1612. 4. — et cum Socrate ac Sozomeno, a *Sam. Parker*, Lond. 1712. — rec. cum versione Eusebii H. E. ibid. 1729. 4. *Harl.*

Gallice post antiquiorem *Martini Matthaei*, Prioris in Monasterio nouo apud Pictauos interpretationem, vertit *Ludouicus Cousinus*, Valesii fere vestigiis insistens, Paris. 1576. 4. vna cum Euagrio.

[¶] XXXIII. EVAGRIUS, Epiphaniensis, [gg]) Syrus, scholasticus [hh]) et ipse, siue, (perinde vt Socrates et Sozomenus,) caussarum in foro patronus [ii]), Antiochiae vixit, atque Gregorio episcopo Antiocheno [kk]), clarus fuit, a Tiberio Constantino, imp. etiam auctus quaestura, et a Mauricio Tiberio codicillos honorariae praefecturae [ll]) consequutus. Scripsit in eadem, vt credibile est, Antiochensi vrbe, et sexagenario propior absoluit [mm]) *Historias*

gg) *Euagrius* III. 34. τὴν ἡμετέραν ἐπισκοπῶν Ἐπιφάνειαν, ἢ τὸν Ὀρόντην σύνοικον ἔχει. Hinc apud Nicephorum pro Εὐάγριος ὁ ἐπιφανής, Valesius legit ὁ Ἐπιφανεύς. *Fabr.* Conf. *Hamberger* zuverläss. Nachricht. tom. III. p. 439. sq. *Saxii* Onom. III. p. 63. sq. et quos illi duumuiri laudant viros doctos; atque *Henr. Vales.* in praefat. ad scriptor. H. E. de patria, vita, scriptis, stilo fideque Euagrii, quem, in adnotat. ad illius historiam lib. IV. cap. 29. ex ipsius testimonio demonstrauit, natum esse a. Chr. 536. vel 537. idemque *G. I. Vossium* de historicis gr. p. 498. de Euagrio corrigit. *Harl.*

hh) *Photius* cod. XXIX. ἀνεγνώσθη Εὐαγρίου σχολαστικοῦ, ἀπὸ Ἐπάρχων, πόλεως δὲ Ἐπιφανείας τῆς κατὰ τὴν κοίλην Συρίαν, ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ἐν τόμοις ἕξ.

ii) Antiochiae vixisse ex pluribus Euagrii locis recte Valesius obseruat; quod vero ex primariis Antiochiae ciuibus hunc scriptorem fuisse colligunt viri docti ex eo, quod libr. VI. cap. 8. refert, totam ciuitatem diem nuptiarum eius feriatam habuisse, eique fausta adprecatam esse, hoc in Valesii quidem versione reperio, sed graeca alium puto habere sensum. Ait nempe Euagrius, nuptias se celebrasse cum virgine sponsa die nouilunii, quo tota ciuitas feriabatur, non certe propter Euagrii nuptias, sed ob sollemne nouilunii tempus. Ἐμοῦ κατὰ τὴν ἕνην καὶ νέαν ἡμέραν τοῦ ὑπερβερεταίου μηνὸς κόρην παρθένον νυμφεύοντος, καὶ τῆς πόλεως ἑορταζούσης καὶ δημοτελῆ πανήγυριν ἀγούσης περί τε τὴν πομπὴν καὶ παστάδα. Igitur παστὰς non de thalamo nuptiali neque πομπὴ de nuptiali pompa intelligi debet, sed de epulis et pompa, quibus nouilunium celebrare mos erat.

kk) *Euagr.* lib. VI. cap. 7. et vlt. vbi propter relationes, nomine Gregorii, episcopi Antiocheni, scriptas, ab imperatoribus duplici dignitate auctum se testatur.

ll) Idem lib. VI. cap. vlt.

mm) Lib. IV. cap. 29. ait Euagrius, se ista scribere anno aetatis suae 58. Idem libro III. cap. 33. refert, se scribere anno Antiochenorum 641. His si detrahas annos 48. quibus aera Antiochena Christianam praeuerit, habes a. C. 593. Coepit enim aera Antiochena a confirmata illis a Iulio Caesare autonomia mense Octobri anno V. C. 704. Vide *Henr. Noris* de epochis Syro Macedonum pag. 159.

Historiae ecclesiasticae libros sex a temporibus, in quibus Socrates et Theodoritus desierant, siue ab Ephesina synodo, qua damnatus est a. C. 431. Nestorius, ad annum vsque Mauricii, imp. duodecimum nn), qui annus coepit a. C 593. die XIII. Augusti. Citat subinde historias, quibus vsus est, rhetorum, *Prisci*, *Eustathii*, Epiphaniensis, *Zachariae*, *Procopii et Iohannis*, qui in Iustini senioris anno septimo historiam suam [?] clausit, (vide IV. 5.) nec non *Zosimi.* oo) A fabulosis narrationibus non nimis alienum esse Euagrium, scribit *Casaubonus* Exerc. XIII. 31. ad Baron. pag. 258.

De editionibus et latinis interpretibus, *Musculo*, *Christophorsono* et *Valesio*, [et Reading] gallicoque *Cousino*, videri possunt, quae iam in Theodorito dixi, cuius historiae Euagrius subiungitur. Tantum addam, quod Valesius ad graeca emendanda praeter regium codicem, quem Rob. Stephanus expressit, vsus est variis lect. codicis MS. optimi *Florentini* in bibl. Laurentiana, in quo Socrates etiam continetur: et codice altero, non valde vetusto quidem, sed minime tamen contemnendo Dionysii Telleri, archiepiscopi Rhemensis. *Fabr. Florentiae* in bibl. Medic. sunt *Euagrii* H. E. libri VI. in cod. V. nr. 2. plut. 69. cum scholiis, ad marginem positis, et in cod. XXIII. nr. 1. plut. 70. — tria, ex H. E. excerpta, n. cap. 24. libri V. et cap. 36. libri IV. et descriptio templi Sophiae, libr. IV. cap. 31. in cod. V. nr. 8. et 17. plut. 70. v. *Bandin.* cat. codd. gr. II. p. 625. 628. 661. et 662. qui etiam tom. I. p. 52. 291. 99. et 254. notat, Euagrium citari in catena in Iobum, in parabolas Salomonis, in exposition. sacrorum praecept. et in florileg. sentent. nisi is alius censendus sit Euagrius, n. Ponticus. — *Venetiis* in bibl. Marciana, cod. CCCXXXVII. Euagrii H. E. libri sex. (cat. codd. gr. pag. 156) — In bibl. *Leidensi* sunt *Bonauent. Vulcanii* emendatt. msst. in Eusebium, Euagrium, Sozomenum, Theodoretum etc. (cat. bibl. Leid. p. 345. nr. XX.) — In bibl. *Escorial.* duo codd. in quorum altero sunt VI. libri H. E. in altero capita varia: (teste Plüero in itiner. etc. pag. 167.) — Inter *Mendozae* codd. auctore *Iriarto* in cat. codd. gr. Matrit. p. 277. — *Paris.* in biblioth. publ. codd. MCDXLIV. et MCDXLVI. — Secundum catal. codd. Angliae etc. in cod. *Barocc.* CXLII. *Euagrii* H. E. — In *Christi. Frid. Roesleri* Biblioth. der Kirchenväter, part. VII. pag. 311. — 478. libri VI. *Euagrii* in compendium veluti redacti, germanice versi doctisque illustrati sunt animaduersionibus. *Harl.*

Scripsisse praeterea se Euagrius lib. VI. cap. vlt. testatur *alterum volumen*, ἕτερον τεῦχος, in quo ἀναφοραί, ἐπιστολαί, ψηφίσματα, λόγοι τε καὶ διαλέξεις: *relationes*, (Gregorii, episcopi Antiocheni, nomine scriptae) *epistolas*, *decreta*, *orationes et disputationes*, aliaque. In hoc opere puto etiam exstitisse *gratulationem*, (eiusdem forsan Gregorii scriptam nomine,) ad Mauricium Tiberium *de nato Theodosio filio.*

Philippus Labbeus in bibl. noua MSS. pag. 92. refert, se vidisse tractatum, Euagrio, scholastico, adscriptum, περὶ διαφόρων λογισμῶν, distributum in capitula quinquaginta. Sed verisi-

nn) Confer Valesium in Euagrii vita, et *Henricum Noris* diss. de quinta synodo, paragr. 3.

oo) Alios historicos complures laudat V. c. vlt. *Characem*, *Theopompum*, *Ephorum*, *Dionysium* Halic. *Polybium* Megapolitanum, *Appianum*, *Diodorum* Sic. *Dionem* Cassium, *Herodianum*, *Nicostratum* Trapezuntium, sophistam, *Dexippum*, *Eusebium*, qui, ab Octauiani, Traiani et Marci rebus exorsus, historiam ad imp. Cari obitum produxit, *Arrianum*, *Asinium Quadratum*, *Ioannem* ciuem, ac cognatum suum, et *Agathiam.*

verisimillimum est, alterius esse *Euagrii, Pontici*, cui etiam recte vindicat *Combefisius* in bibl. concionatoria, quae in catena ad Lucae X. de eo, qui incidit in latrones, et ad Lucae XIX. de minarum distributione, Euagrio, scholastico, perperam Corderius tribuit. *Ponticus* etiam intelligendus, qui in aliis catenis Euagrius citatur, vt in Iobum, in prouerbia, in catena MS. in Acta, [aliosque libros in codd. Coislin. Venetis Marci, Vindob. etc.] De illius *Euagrii, Pontici*, scriptis vide *Casimiri Ondini* supplementum de scriptoribus eccles. pag. 48. seq. et *Caueum* ad a. C. 380. atque adde *Suidam* in μακάριος. pp) Eius μοναχικὸν respicit etiam *Socrates* VII. 17. [P] Huic Euagrio scripta nonnulla, quae sub S. Nili Ascetae nomine leguntur, tribuenda esse, non diffitetur *Iosephus Maria Suaresius* pag. 613. ad Nili opuscula, a se edita, testatus, in MSS. codicibus scripta amborum ita misceri confundique, vt aegre discerni queant. [add. *Lambec.* comm. V. cod. XXXVII. nr. 6 — 9. et 13.] Idem confirmat *Cotelerius* notis ad tom. III. monumentor. ecclesiae graecae pag. 544. seq. Euagrii scripta ab discipulo eius, *Rufino*, versa latine plerosque in Occidente lectitare, vti graeca eos, qui in Oriente habitant, scripsit Hieronymus ad Ctesiphontem. Plura etiam versa a se testatur *Gennadius* de script. eccles. cap. 11. Idem est *Euagrius*, monachus *Scithensis*, cuius Ascetica et Ethica, gnomas de passionibus animae rationalis, et ad Anatolium de peccatis principalibus et περὶ ὀκτὼ λογισμῶν memorat *Labbeus* loco laudato. Alius fuit *Euagrius*, episcopus *Antiochenus*, a quo vitam Antonii de graeco Athanasii versam, quae etiamnum exstat, (vide supra cap. I. p. 303. ed. vet.) memorat *Hieronymus* epist. ad Florentium et cap. 125. de scriptoribus eccles. Alius, cuius *altercationem Simonis Iudaei et Theophili Christiani* laudat *Gennadius* cap. 50. et ex eo *Honorius*, Augustod. p. 427. Alius episcopus *CPolitanus* a Valente, imp. actus in exsilium. At apud Marcianum Capellam p. 2. pro Euagrio Citharista legendum *Oeagrius*. *Fabr.* Diuersorum illorum *Euagriorum* scripta, et edita et mssta, per transennam quasi hic iunctim memorare liceat. *Euagrii Monachi* de octo vitiosis cogitationibus, Paris. 1589. in bibl. patr. Vol. V. col. 1329. fol. — Colon. 1618. Vol. IV. p. 925. Paris. 1624. Vol. V. col. 697. — *Euagrii Pontici* Opp. in *Gallandi* bibl. gr. lat. vett. patrum etc. VII. 553. v. etiam tom. IX. p. 250. — De *Euagrio Pontico* plura Fabric. memoriae prodidit infra, libr. V. cap. 24. Vol. IX. p. 364. sqq. — *Euagrii* (*Monachi*) variarum considerationum siue de sermonis discrimine cap. 54. in cod. *Escorial.* apud *Plüer.* l. c. pag. 167. — Vita S. Antonii ab *Euagrio*, (Antiocheno,) scripta, et ab Hieronymo latine versa, in cod. eccl. Wigorniensis, nr. DCCXXIII. in cat. codd. Angliae etc. II. 1. pag. 17. — *Paris.* in bibl. publ. sec. catal. codd. tom. II. *Euagrius, Scetensis monachus*, de vita practica et rerum monachalium ratione, in cod. MLVI. — de vestibus monachorum Aegypti et definitiones adfectuum animae ratione praeditae, in cod. MCCXXII. — capita ascetica, in tribus codd. — de octo vitiosis cogitationibus in quatuor codd. — fragm. de Chosroë, Persarum rege, in cod. CML. — In bibl. *Coislin.* cod. VII. libri IV. Regum, cum commentariis veterum, in his; *Euagrii* Monachi, et in cod. XXV. eiusdem scholia intermixta sunt reliquorum commentariis in acta apost. et epp. cathol. teste *Montfauc.* in cat. codd. illius bibl. p. 44. et 76. — Eodem teste pag. 139. est in cod. LXXXIII. *Palladii* de Magnentio et *Euagrio*;

pp) It. *G. I. Voss.* de histor. gr. libr. II. c. 19. *Heribert. Rosweidum*, prolegg. IV. et V. in vitas patrum et *Lambec.* comm. V. ind. p. 695. *Harl.*

gio; vtriusque vita exstat quoque in bibliotheca patrum graeco-latina tom. II. — Idem pag. 265. sq. e cod. CCV. euulgauit *definitiones fidei orthodoxae*, in quibus *Euagrius haereticus* damnatur, et synodus CPolitana, sub Iustiniano contra Origenem, *Euagrium* et Didymum habita, firmatur. — — *Taurini* in cod. CLXIX. biblioth. regiae, (v. cat. codd. gr. pag. 256.) reperiuntur 1) Ἐυαγρίε *de diuersis cogitationibus gulae, auaritiae et inanis gloriae*, quod opusc. *Francisc. Suarezius* sub S. *Nili* nomine cum ceteris eius opp. pag. 512. sqq. edidit; at tamen p. 613. adnotauit, idem a nonnullis adscribi Euagrio: in cod. autem numerantur LIV. capita; in Suarezii vero ed. XXVII. 2) *Euagrii capitula ascetica*, inuenta in vetustis libr. ex India delata, 3) eiusd. *Christianismus practicus:* capitula centum; idem forte liber, quem Coteler. tom. III. monument. gr. edidit sub titulo practici monachi. — *Vindobonae* in bibl. Caesarea sunt secundum *Nesselium* in cat. codd. part. I. p. 244. in cod. CLXVII. nr. 10. *Euagrii, Pontici*, apophthegmata veterum patrum, (editus est liber Euagr. C. sententiarum gr. et lat. a *Cotelerio* eccl. gr. monum. tom. III. p. 68. — 102. v. *Kollar.* ad Lamb. comm. tom. V. p. 91.) — et pag. 378. cod. CCLXXIV. nr. 13. excerpta ascetica ex scriptis Dionysii Areopagitae, S. Ephraim Syri, *Euagrii*, monachi, et aliorum. — In parte V. pag. 12. cod. III. nr. 38. legitur historia supposititia vitae et martyrii S. Pancratii, discipuli S. Petri, apostoli, conscripta sub nomine *Euagrii* tamquam ipsius S. Pancratii, discipuli et comitis, qui ibi passim de se ipso loquens introducitur. Plura eo de libro eiusque fide et ipso Euagrio disputauit atque excerpsit *Lambec.* in comm. libr. VIII. pag. 199. sqq. — — *Lambecius* in comm. de bibl. caesar. tom. III. p. 34. vbi in cod. III. fragmenta sunt duo *de decem nominibus dei*, quae vsurpantur in S. S. contextu hebraico, pro Athanasianis iisque ineditis habet; sed Kollarius in nota A. docet, fragmenti illius, quod incipit δέκα ὀνόμασι παρ' Ἑβραίοις ὀνομάζεται ὁ Θεὸς, auctorem esse *Euagrium*, legique apud *Cotelerium* eccles. graecae monimentorum tom. III. p. 116. et coniicit, bina illa fragmenta aut ex pleniore, quam quae nunc legitur, aut ex interpolata Athanasii synopsi esse decerpta. v. supra in cap. de Athanasio, de tomo III. Opp. nr. 56. — *Euagr. Ponticus* citatur in Io. Patriarchae Antiocheni eclogis asceticis in cod. Vindob. CCXLI. nr. 1. v. *Lambec.* V. pag. 222. ibique notam Kollarii. — et tom. VIII. pag. 638. in cod. XXVII. *Euagrius, monachus*, inter eos, qui vitam Io. Chrysostomi exposuerunt, numeratur. *Harl.*

XXXIV. THEODORUS, ἱστοριογράφος Κωνσταντινουπόλεως, laudatur a *Ioanne Damasceno* lib. III. de imagg. pag. 386. editionis insignis Lequinianae, qui p. 380. praeterea ἀναγνώστην siue *lectorem* CPoli fuisse refert, quod firmant etiam *Nicephorus* lib. I. c. 1. Hist. auctor παρασάσεων χρονικῶν in Combefisii originibus CPol. pag. 19. cui vocatur Θεόδωρος χρονογράφος ἀναρρωσθεὶς ἀναγνώσμασιν et Suidas, qui Theodorum vocat τὸν ἀπὸ ἀναγνωστῶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Hic Iustino et Iustiniano, vt videtur, imperantibus clarus [post a. 525.] *duobus libris* scripsit *compendium historiae ecclesiasticae* Tripartitae ex libris *Socratis, Sozomeni ac Theodoriti*, quod exstat a vigesimo anno Constantini M. vsque ad obitum Constantii. Nam quamuis lucem hactenus non viderit: graece tamen MS. fuit apud Allatium, qui edere voluit, cuius codicis variis lectionibus Sam. Tennulii, professoris Nouiomagensis, manu descriptis, feliciter vsus est Valesius ad eluendas ex triumuirorum illorum historiis mendas, qui etiam prooemium graece ac latine publicauit post praefat. ad

 Theodor.

Theodor. Nescio, an Allatii ille liber descriptus fuerit e codice *Veneto* S. Marci, cuius mentionem faciunt Poisseuinus et in catalogo MSS. Venetorum [?] Tomasinus. Certe videtur extrema parte mancus fuisse, quia historiae telam non vsque ad extrema iunioris Theodosii persequitur. Titulus epitomes H. E. *Theodori Lectoris* in MS. Veneto hic est: Θεοδώρου ἀναγνώστου ἐκλογὴ ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριῶν. Incipit: Καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσιν χρήσιμον καὶ λαμπρὸν φανεῖται. Finis: Καὶ τὸ μὲν ὧδε γέγονεν, ὃ οἱ προφῆται. Καίπερ πρὸ πλείστων γενεῶν ὑπὸ γῆν κείμενος σῶος ἀνεφάνη, ἐν χρῷ κειραμένος, εὐθυθρὶξ, γενειάδα μετρίως καθειμένην ἔχων, τὴν δὲ κεφαλὴν — — — καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὀλίγῳ ἐν βάθει τοῖς ὀφρύσι καλυπτομένους. *Falr.* Est in cod. CCCXLIV. *Veneto* Marc. atque confector catal. codd. gr. pag. 157. duobus, ait, libris comprehenditur, et initio aliqua deficiunt. Liber I. incipit sub initium historiae Sozomeni; secundus definit sub initium libri V. praedictae historiae, et exinde sequuntur eiusdem Sozomeni libri V. postremi. conf. *Anselmi Bandurii* comment. in antiquitt. CPolit. libri V. p. 784. ed. Paris. s. p. 564. ed. Venet. tom. II. Imperii oriental. — In cod. *Barocc.* bibl. Bodl. sunt nr. CXLII. e Sozomenô excerpta: his adiunxit *Theodorus* ea, in quibus Theodoretus et Socrates ab eo discedunt. — De hoc *Theodoro* conf. quoque *G. Caueum* H. L. SS. E. tom. I. pag. 504. *El. Du Pin* nouv. bibl. etc. tom. V. p. 39. *G. I. Voss.* de hist. gr. libr. II. c. 22. p. 140. *Ceiller* hist. gen. des AA. E. tom. XVI. p. 187. *Io. Fabr.* hist. bibl. part. II. p. 409. sq. *Hamberg.* l. c. III. p. 526. sq. *Saxii* Oom. II. p. 27. *Harl.*

Praeterea composuit et ipse suo marte *historiam ecclesiasticam*, *libris* itidem *duobus*, ab extremis temporibus Theodosii iunioris, in quibus desinunt Socrates, Sozomenus et Theodoritus, ad Iustinum imp. seniorem vsque. Hi libri duo ipsi quidem iam diu est, quod interciderunt. Exstant tamen ex illis ἀπὸ φωνῆς Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου qq) excerpta, *Nicephoro Callisto* dictante seruata. Graeca prodiere cum Eusebii et aliorum historia ecclesiastica, ex codice regio, (quo solo etiam Valesius vsus.) Paris. 1544. fol. *Latine* vertit *Wolfg. Musculus*, cuius interpretatio, vt bibliothecas patrum et alias latinas historicorum ecclesiasticorum editiones, supra in Eusebio recensitas, mittam, exstat etiam in graecolatina Geneuensi 1612. fol. Cum versione et praeclaris notis *Henr. Valesii*, qui fragmenta etiam Theodori alia ex Suida, Theophane, Damasceno et Synodo septima subiunxit, ad calcem Theodoriti, Euagrii ac Philostorgii, [et cura *Readingii* in tomo III. cum notis Valesii ac variorum;] de quorum editionibus iam dixi. Addendum et historiae ecclesiasticae ἀποσπασμάτιον de expositionibus fidei, quod e bibl. Vaticana produxit et cum versione sua edidit *Iosephus Maria Suaresius* ad S. Nili opuscula pag. 614. Tum quae e Theodoro lectore adferuntur in Originibus CPolitanis, a Combefisio illustratis. Vbi vero *Damascenus* III. de imaginibus pag. 375. laudat τόμον siue librum Theodori historiae eccles. quartum, secundus horum venit intelligendus, quia priores, quos memoraui, duos compendii ex Socrate, Sozomeno

qq) Valesius putat, ne Nicephorum quidem, plura alioqui inde in historias suas deriuaturum, integris Theodori libris, sed excerptis istis solummodo vsum esse, eaque cuidam dictasse, atque ideo dici ἀπὸ φωνῆς Νικηφόρου, vti Leontii liber de sectis a Theodoro Abbate dictatus amanuensi suo, inscribitur ἀπὸ φωνῆς Θεοδώρου τοῦ θεοφιλεστάτου Ἀββᾶ. [v. ad §. seq. de codd. Niceph. H. E.]

zomeno ac Theodorito ſimul computauit, perinde vt Suidas, qui a Conſtantini temporibus ad Iuſtinianum pertexuiſſe hiſtoriam Theodorum ſcribit. Ita in actione I. Synodo VII. T. III. edit. Binianae p. 494. vbi laudatur liber quintus, Valeſius ad Theodorum pag. 580. monet *πρώτῳ* pro *πέμπτῳ* eſſe legendum. Alius locus producitur in eadem Synodo ſeptima, ſiue Nicaena ſecunda, Actione V. pag. 609. ſeq. *Fabr.* In cod. MDCCLXXXVIII. bibl. publ. *Pariſ.* exſtat *Theodori lectoris* hiſtoria operum publicorum, quae tum CPoli viſebantur. *Harl.*

[P] XXXV. NICEPHORUS CALLISTUS XANTHOPULUS, Calliſtides ſiue *Calliſti Xanthopuli* F. Hiſtoriam ſuam obtulit Andronico Palaeologo, imperatori, iam ſeni rr), qui a. C. 1327. ſeptuagenario maior obiit: ipſeque teſtatur, eam ſe in iuuentute ſcribere adgreſſum, abſoluiſſe, quum annum aetatis 36. nondum emenſus ss) eſſet, adiutumque bibliotheca S. Sophiae CPoli tt), in qua florem aetatis transegit. Michaëlis Palaeologi, imperatoris et Andronici, nepotis, meminit in catalogo imperatorum CPol. uu).

> *Λαμπρὸς Μιχαὴλ, Παλαιολόγος τρίτος*
> *Ὄντως βασιλεὺς καὶ λόγοις καὶ πρακτέοις.*
> *Ἀνδρόνικος παῖς, συνδρομὴ τῶν χαρίτων.*

Quin ad imp. Ioannis Cantacuzeni tempora perueniſſe atque adeo circa medium ſaeculi XIV. adhuc vixiſſe, ex catalogo patriarcharum cognoſcas vv). Exſtant *hiſtoriae eccleſiaſticae libri XVIII.* (neque plures tunc libros ſcripſiſſe ſe pag. 38. b. Nicephorus ipſe auctor eſt), a nato CHRISTO ad interitum vsque Phocae, h. e. ad a. C. 610. ex Euſebio, Sozomeno, Socrate, Theodorito, Philoſtorgio, Theodoro, lectore, Baſilio Cilice, Euagrio, (quos pag. 25. nominatim laudat,) aliisque contexti. Igitur quae poſt argumenta librorum XVIII. ſequuntur graece pag. 42. argumenta libri XIX. et ſequentium vsque ad XXIII. et mortem Leonis philoſophi ſiue a. C. 911. ab alio auctore, an Nicephoro ipſo, additam nec amplius exſtantem hiſtoriae continuationem reſpiciunt, et ab interprete latino, Io. Lango, ſunt reiecta ad calcem operis. Quemadmodum porro ob ſtili elegantiam *Thucydides eccleſiaſticus* hic Nicephorus audit [P] Schurzfleiſchio, ita a Iohanne Gerhardo ob fabulas ww), quas miſcet, Theolo-

rr) *Nicephorus* in dedicatione hiſt. eccleſ. ad hunc Andronicum pag. 20. *καὶ ει ὥσμαι διὰ ταῦτα καὶ ἐς μήκιστόν σοι βιώσιμον προσγενέσθαι.* itaque pag. 7. *ἄνθος ὥρας* non reddendum *aetatis flos et vigor*, ſed *flos venuſtatis*. Vti p. 24. d. *ὁ Ἀρίστωνος* male redditur *Ariſtonus*, quum vertendum ſit *Ariſtonis F.* nempe Plato.

ss) Lib. I. cap. 1. pag. 43.

tt) Lib. I. cap. 1. pag. 37.

uu) Apud *Philippum Labbeum* in Protreptico hiſt. Byz. p. 34. nam qui ibi de iunioribus imperatoribus ſequuntur verſus, ab alio fuerunt additi, itaque neque in altero codice Regio, neque in illo, quo vſus Io. Langus, leguntur.

vv) Secundum *Saxium* in Onomaſt. II. p. 350. floruit circ. a. Chr. 1320. et denatus eſt poſt a. 1341. *Oudino* de ſcriptor. et ſcript. eccleſiaſt. tom. III. (vbi a p. 710. multus eſt de operibus Nicephori Calliſti.) hic claruiſſe videtur circa a. 1310. Et *Saxius* et *Oudinus* atque *Hamberg.* zuverläſſ. Nachr. IV. pag. 543. alios praeter ea laudant, qui de Nicephoro ſcripſerunt. *Harl.*

ww) Confer *Caſaubonum* Exerc. I. in Baron. ſect. 17. *Camerar.* ad Ioh. XI. 1. *Bezam* ad

Theologorum Plinium adpellari video pag. 238. Methodi ſtudii theolog. Illius tamen pannis purpuram quandoque intextam ex bonis, qui periere ſcriptoribus, recte monet *Labbeus* tom. II. de S. E. pag. 102.

Prodiere libri illi XVIII. quorum primae litterae nomen Νικηφόρε Καλλίςε referunt, ex *Io. Langi*, Erphurdienſis, verſione *latine*. Baſil. 1553. fol. et ex altera eius recognitione ibid. 1561. [alii, 1560.] fol. cum eius ſcholiis, tum Antwerp. 1560. Pariſ. 1562. 1573. Francof. 1588. fol. Pariſ. 1566. 8. duobus voll. Sed et *gallice*, interprete *Io. Gilloto*, Pariſ. 1567. fol. Denique *graece et latine* Pariſ. 1630. fol. 2. Vol. cum Langi verſione, per *Frontonem Ducaeum*, vt habet titulus, recognita, ſed Combefiſius in bibl. concionatoria, *Langi*, inquit, *recognoſcenda verſione et caſtigandis notulis*, *quae paſſim adſperſae ſunt*, *maiorem Ducaei diligentiam vellem*, *ni forte typographi in eum liberaliores fuere*, *eiusque praefixo nomine voluerunt libri pretium augere*. Graece a Ducaeo deſcripta ſunt e codice, quo olim vſus Langus, et qui vnicus creditur hodie ſuperare, quique ex Matthiae Coruini bibl. Budenſi direptus olim a Turcis, at CPoli redemtus ab homine Chriſtiano deuenit in bibl. Caeſaream xx) Vindobonenſem, vbi hodieque adſeruatur. Dicata editio graecolatina Cardinali Richelio eſt, quum imperatori, (vt verſionem ſuam Langus,) oblaturum ſe illam Ducaeus promiſiſſet, ex cuius bibliotheca codicem graecum acceperat. Vide *Lambecium* lib. I. pag. 158. *Fabr.* Pag. 131. ſq. ed. Kollar. qui in nota *A* ſcribit, Lambecium copioſius hiſtoriam illius codicis et ἀποδημίαν enarraſſe in additamento ad libr. I. quarto, prolatis teſtibus atque epiſtolis; ſe vero (Kollarium) ea omnia a commentariis reſciſſa in Analectis ſuis edidiſſe tom. I. pag. 1062. et 1102. — Exſtat in cod. VII. et de eo *Lambecius* multus eſt in tomo VIII. pag. 114. ſqq. — *Nicephori Call.* H. E. gr. in cod. *Bodlei.* nr. MMMXL. cat. codd. Angl. ibid. pag. 269. nr. 8. inter aduerſar. Langbaeni, notae de excerptis ex hiſtoriis eccleſ. per *Niceph. Call.* — Excerpta ex Euſebii H. E. ἀπὸ φωνῆς *Nicephori Calliſti* in cod. Barocc. CXLII. bibl. Bodlei. — in eod. cod. breuiarium H. E. Theodoriti ἀπὸ φωνῆς *Nicephori Call.* et huius *Nic.* Excerpta ex H. E. Theodori: et poſteriora etiam in cod. *Pariſ.* MCDXL. bibl. publ. v. ad §. XXXIV. not. vlt. De editione *Frontonis Ducaei* et cod. Vindobon. v. *Baumgartenii* Nachrichten von merkwürd. Büchern, tom. X. p. 318. ſqq. *Harl.*

Alia Nicephori huius ſcripta ſunt:

Σύνταγμα *de templo et miraculis S. Mariae ad fontem* vno a CPoli ſtadio, quod lib. XV. cap. 26. Nicephorus ſe ſcripſiſſe teſtatur, adhuc exſtat MStum in bibliothecis, Caeſarea et Vaticana. De Caeſareo codice *Iac. Gretſerus* ad Codinum pag. 282: *Extat Viennae in Caeſarea bibl. fortaſſis vnicum totius Europae exemplar*, *cui niſi cito ſuccurratur*, *(vidi enim et percucurri allatum Monachium et huc Ingolſtadium,) penitus a blattis tineisque corrodetur. Et iam nunc aliquot locis ab aquis peſſime acceptum eſt*, *ita vt multa legi nequeant*, *praeſertim ſub finem.*

Act. I. 13. et *Blondelli* pſeudo-Iſidorum p. 37. *Poſſeuinum* in adparatu [tom. II. p. 139. *Oudin.* p. 713. ſq. vbi 13. errores hiſtoriei, a Nicephoro commiſſi, referuntur et refutantur. *Harl.*

xx) Confer *Lambecium* de bibl. Vindob. lib. I. pag. 108. ſeq. 152. ſeqq. et lib. VIII. pag. 55. [p. 117. ſqq. 129. ſq. 237. ſq. 347. ſqq. vbi quaedam loca emendantur, p. 373. vbi corrigitur Nicephorus, pariter p. 382. ſq. p. 390. *Harl.*]

finem. Vide et *Nesselium* parte V. p. 153. 154. yy). *Vaticani* codicis meminit *Lambecius* ad Codinum pag. 199. et *Allatius* de Simeonum [☛] scriptis pag. 88. De templo illo et fonte, miraculis celebri, videndus Cangius in CPoli Christiana lib. IV. pag. 183. seq. Exstat et in eodem bibl. Caesareae codice Nicephori *Acoluthia* siue *officium festi dedicationis templi huius, et canon* siue *hymnus* cum antiquis notis musicis: [v. paullo ante adnotata.]

Catalogus imperatorum CPolitanorum, *versibus iambicis*, graece e codice duplici regio, in *Labbei* protreptico hist. Byz. pag. 34. In codice, quem Io. Langus euoluit, et qualis graece editus Basileae 1536. 8. ad calcem Epigrammatum sacrorum Theodori Prodromi, quemadmodum et in altero regio, desinit catalogus hic in Andronico iuniore. Ceteros ad Constantinum Palaeologum vsque, recentior, vt fit, manus addidit. *Fabr.* *Florentiae* in bibl. Medic. cod. XVI. nr. 20. plut. 87. carmen iambicum de imperatoribus orientis a Constantino I. ad Constantinum XV. nomine quidem auctoris non addito, sed Langii auctoritate motus Nicephoro tribuit *Bandin.* cat. codd. gr. III. pag. 400. — In cod. *Veneto* Marc. DLXXV. scripto a. 1426. est *Niceph. Xantopuli* catalog. imp. CPolis, (cat. codd. gr. p. 304.) in cod. *Barocciano* bibl. Bodlei. nr. LIX. *Nic. Call.* chronologia imperator. a Constantino M. ad Andronicum III. versibus. — *Paris.* in bibl. publ. in cod. DXXXII. nr. 34. *Nic. Call.* catalog. imperatorum et patriarcharum CPolitanorum. — in cod. MDCXXX. nr. 1. catal. patriarcharum CPolit. desinens in Athanasio a. C. 1302. — nr. 11. cat. imperatorum CPolitanorum, versibus iambicis; idem prorsus cum illo, qui inter Opp. Theodori Prodromi editus est. — in cod. MDCCXC. nr. 2. *Nic.* catal. officiorum aulae CPolitanae, versibus politicis.

Carm.

yy) Multo copiosius recenset codicem Caesareum VIII. *Lambec.* in comment. tom. VIII. p. 119. sqq. In illo cod. seruantur 1) *Nicephori Callisti Acoluthia*, siue officium festi dedicationis templi B. virginis deiparae, cognomine *Fontis* s. *ad Fontem.* Exstat ibidem *Nicephori Canon:* insertum est eiusdem *Synaxarium*, s. narratio succincta de origine, incremento et miraculis istius templi, quam narrationem integram *Lambecius* graece ex illo cod. exhibuit, et pag. 123. adnotat, id *Synaxarium* non exstare inter ea eiusdem Nicephori synaxaria, quae libro ecclesiastico Graecorum, *Triodio* dicto, sunt inserta, neque in *Triodio* siue Synaxariis in praecipua Triodii festa, quibus vniuscuiusque dies festi indicatur origo, in cod. Vindob. CCCXXII. (de quo vide Lambecii comment. tom. V. p. 598.) insuper esse diuersum ab illa de eodem templo narratione, quam Nicephorus H. E. libr. XV. c. 25. et 26. intexuit: videtur tamen Lambecio editum esse in *Pentecostario Graecorum*, Venet. ap. Iac. Leoncinum 1579. 4. quod colligit is ex loco a Leone Allatio in II. diss. de libris ecclesiast. Graecor. p. 230. producto: et alia docte obseruat. — 2) *Nicephori* liber *de origine, structura et miraculis* memorati *templi B. virginis deiparae ad fontem*, de quo multus est Lambec. (qui scripsit, se apographum *syntagmatis* de templo et miraculis S. Mariae etc. communicasse, vt ederetur, cum Reinoldo Dehnio, S. I.) atque Kollar. in nota *A.* p. 131. contra Gretserum monet, codicem adhuc esse saluum atque incolumem, editione autem illius, quum, quae CPolitanae historiae lucem aliquam adfunderent, ea partim ipse Callistus historiae suae eccles. inseruisset, partim ex Procopii Caesariens. de imp. Iustiniani aedificiis opere, vnde Callistus hausit, potuerint cognosci, propter reliqua ignota et fabulosa LXIV. miracula, posse rempublicam litter. facile carere. De *fonte* illo ipso et aede ad fontem v. praeter Lambecium l. c. anonymum in antiquitatt. CPolitanis libr. III. sect. 159. part. III. Vol. I. imperii orientalis, a Bandurio editi p. 56. ed. Paris. siue p. 49. sq. ed. Venet. et *Bandurii* notas ad h. l. in Vol. II. pag. 534. ed. Venet. s. p. 159. ed. Paris. — v. Elogia Sctorum etc. in Vol. IX. B. Gr. p. 118. — In bibl. publ. *Paris. synaxaria* sunt in codd. tribus, de quibus postea. *Harl.*

Carm. de imperat. exhibetur in tomo I. historiae Byzantinae; pag. 17. Venet. 1729. — *Niceph. Xantopuli excidium Hierosolymitanum* versibus iambicis CLVIII. cum latina iambica *Fed. Morelli* metaphrasi, in *Morelli* expositione thematum Dominicorum et memorabilium, quae Hierosolymis sunt. Paris. 1620. 8. v. infra lib. V. cap. 16. pag. 717. vol. VII. vet. edit. *Harl.*

Catalogus patriarcharum CPolitanorum, versibus iambicis graece in eodem *Labbei* protreptico pag. 35. seq. et ad calcem epigrammatum Theodori Prodromi. Desinit in 141. Callisto, quem patriarcham constituit Io. Cantacuzenus, vt ipse imperator narrat IV. 17. hist. Sequitur apud Labbeum alius catalogus, nescio quo auctore, non scriptus versu, sed sola nomina 149. Patriarcharum referens, ad Iosephum vsque, qui Florentiae in Concilio generali obiit non diu ante vrbem captam a Turcis [zz]). At *seriem patriarcharum CPol. oratione soluta fusius conscriptam*, (quam e membranis bibl. regiae pariter vulgasse se scribit *Labbeus* tom. II. de S. E. et pagina etiam 34. protreptici historiae Byz. laudata, confirmatque *H. Warthonus* adpendice ad hist. literariam Cauei,) nusquam reperio. Series patriarcharum CPolitanorum, sub Nicephori CPolitani nomine saepius edita, desinit in patriarcha 82. Ignatio Evnucho, vt in Nicephori eius scriptis dixi.

Ad calcem epigrammatum Theodori Prodromi, graece excusorum Basil. 1536. 8. [a]) praeter iam dictos catalogos binos imperatorum patriarcharum CPol. occurrunt [b]) eiusdem Nice-

zz) Carmen iambicum de patriarchis CPolit. in cod. *Medic.* Florent. XVI. nr. 21. plut. 87. v. *Bandin.* l. c. pag. 400. — *Nic. Call.* chronologia patriarcharum CPol. CXIV. quorum postremus est Athanasius, in cod. *Barocc.* LIX. bibl. Bodlei. et in cod. CXLII. nr. 23. catalog. episcoporum CPolitanorum 288. sed catalogus iste, (vt ait auctor codd. Angliae I. p. 18.) prout exstat apud Scaligerum in Eusebio suo, desinit in Photio. Verum hic codex exhibet post Photium circiter XLII. episcopos vsque ad tempora Ioannis Ducae, qui imperare coepit a. C. 1221. — In eodem catal. pag. 270. nr. 11, 3. inter *Langbaeni* aduersaria refertur *Nic. Call.* notitia patriarcharum CP. a S. Andrea ad Methodium, pag. 11. Additur in pagina aduersa ex duobus aliis MSS. quidquid varii deprehenderet Langbaenius siue lectionum siue rerum: et p. 271. nr. 20. 2. inter eiusd. Langb. aduersaria est fragmentum quoddam Nic. Callisti. — De codd. *Paris.* v. superius adnotata. — *Nic. Call.* nouam enarrationem, *oratione soluta* fusius conscriptam de episcopis Byzantii et de patriarchis CPolitanis, *Bandurius* in Imperio orientali, tom. I. pag. 164. sqq. ed. Venetae, s. p. 191. sq. ed. Paris. graece cum versione sua lat. edidit e cod. bibl. regiae nr. MMMDII. Desinit hic catal. in Ioanne Monacho et presbytero, a. C. 1292. aliosque addidit catalog. patriarcharum CPolitan. conf. *Bandur.* praefat. pag. XVI. ad tom. I. et comment. doctum longumque, pag. 613. sqq. ed. Venet. vbi pag. 614. codicem ipsum et contenta vberius exposuit. — Noster Fabricius *libris tribus de vita et morte Mosis a Philone*, gr. et lat. cum *Gilb. Gaulmini Molinensis* obseruatt. Hamburgi 1714. 8. adiecit tertio loco pag. 554. sqq. secund. ed. Basil. mem. ex cod. msto graeco *Nicephori Callisti CPolitani Menologium breue ecclesiasticum.* cf. Histor. critic. reipubl. litterariae, tom. VII. art. XI. de libris nouis pag. 418. et *Oudin.* l. c. pag. 711. *Harl.*

a) Per Bebelium. v. *Maittaire* A. T. II. p. 855. vbi citantur *Niceph. Callisti* opusc. et epigrammata cum epist. Erasmi. Illam edit. vberius recenset *Oudin.* l. c. *Harl.*

b) Nota in his esse omnia illa, quae velut sibi haud visa Nicephori scripta ex Guil. Eisengrinii catalogo scriptorum ecclesiasticorum memorat *Possevinus* in adparatu, et Vossius de hist. graecis pag. 308. Nota etiam, Nicephorum Xanthopulum male a Callisto distingui in indice ad Meursii

Nicephori [?] Callisti Xanthopuli *versibus iambicis* descripta *πάσης τῆς θείας γραφῆς σύνοψις.* [c]).

Τὰ μετὰ τὰ Μακκαβαϊκὰ μέχρι Χριςῦ καὶ αὐτῆς ἁλώσεως Ἱερυσαλήμ.
Ἅλωσις Ἱερυσαλὴμ ὡς ὁ Ἰώσηπος ἱςορεῖ.
Ἀσσυρίων, Περσῶν, Αἰγύπτυ, Σύρων, Μήδων, Ἑλλήνων ἄνακτες.
Ἀθηναίων καὶ Κρητῶν ἄρχοντες.
Ῥώμης βασιλεῖς.
Ἑβδομήκοντα τῦ Χριςῦ μυςηπόλοι.
Εὐαγγελιςαὶ καὶ Διάκονοι.
Αἱ μυῤῥοφόροι καὶ μαθήτριαι Λόγυ.

Οἱ καλλύναντες ἐν λόγοις Ἐκκλησίαν siue *catalogus SS. patrum ecclesiae* [d]), quem adscribere integrum, quia breuis est, non grauabor:

Οἱ καλλύναντες ἐν λόγοις Ἐκκλησίαν,
Μέγας Διονύσιος Ἀρείυ πάγυ,
Μέγας Ἀθανάσιος Ἀλεξανδρείας,
Τὸ πνευματικὸν τῦ Βασιλείυ ςόμα,
Ὁ Γρήγορος νῦς τῶν βροτῶν ἡ τερπνότης,
Γλῶττα μέλι ῥέυσα τῦ Χρυσοςόμυ,
Ἡ δαψιλήςτε τῦ Νυσσῦς πανδαισία,
Ὁ βαθύνυς Κύριλλος, Αἰγύπτυ κλέος,
Καὶ λεπτὸς εἰς ἅπαντα Μαξίμυ λόγος,
Ὁ τῆς Κλίμακος ἡ μετάρσιος βάσις,
Νεῖλος προφανὰς καὶ τὸ τῦ Νείλυ ςόμα,
Ὁ Σύρος Ἐφραὶμ ἡ κατάνυξις λέγων,
Πανηγυριςῶν πατερικῶν βιβλία,
Καὶ Μεταφραςὴς ἡ γλυκύῤῥοος χάρις,
Ἐν οἷς πᾶσι πέφυκεν ὑπερεξέχων
Ὁ χρύσεος ῥῦς ἡ γλυκύζυσα βρύσις,
Ὡς ἄφθονον μάννα τε πάντας ἐκτρέφον,
Καὶ νέκταρ ἀθάνατον ἐκρέον πόσιν.

Οἱ τὰ μέλη πλέξαντες ὕμνων ἐνθέων, *catalogus breuis Hymnographorum ecclesiae graecae*, quem et ipsum integrum exhibui, in catalogo Melodorum graecorum, ad calcem Allatii de libris ecclesiasticis Graecorum. [conf. infra vol. X. p. 136.]

Συνε-

sil glossarium Graecobarbarum. Nota tertio, in *I. Gotfridi Olearii* bibliotheca scriptorum ecclesiasticorum, Ien. 1711. 4. tom. II. p. 8. ridicule excusum *Nicephori catalogum meretricum imperatorum CPol* pro *catalogo metrico.*

c) In cod. *Veneto* Marciano CCLXVI. est *Niceph. Call. Synopsis* accurata S. S. Νικηφόρυ — Γραφῆς πάσης σύνοψις ἠκριβωμένη, versibus iambicis, et continet synopsin librorum Geneseos, Exodi, Leuitici, Numerorum, Deuteronomii. *Harl.*

d) Est in cod. CLXXXIII caesareo *Vindob.* in fine: v. *Lambec.* comm. tom. IV. p. 431. *H.*

Συνοπτικὴ σύνοψις ἁγίων χρόνε siue *Menologium sanctorum* breue *versibus* (perinde, vt quae iam memoraui,) *iambicis* *).

[ρ] Τριωδίε σύνοψις ἀκριβεστάτη.

Volumen totum claudit εὐχὴ ἐξομολογήσεως, prosa, non versu.

Manu exarati etiamnum in bibliothecis occurrunt huius Nicephori hymni varii, vt χαιρετισμὸς *in B. Virginem*. Incipit: χαῖρε ἀνωτέρα τῶν ἱερῶν. *Fabric.* — Exstat in cod. CCXCIX. nr. 6. de quo plura scripsit *Lambec.* comment. tom. V. pag. 563. — In cod. CCCXLIII. nr. 11. *Paris.* bibl. publ. sunt *Xantopuli* versus iambici de duodecim festis dominicis. *Harl.*

Troparia duo, *in eandem*, ordine alphabeti: vnum incipit, ἄχραντε παρθένε, μῆτερ Θεῦ, πάσης ἀνθρωπίνης βοηθείας ἀπολυθεὶς. Alterum ἄχραντε παρθένε, μῆτερ Θεῦ, ἡ δεδοξασμένη ὑπὲρ πᾶσαν φύσιν βροτῶν. *Fabric.* — In cod. *Vindobonensi* caesareo CCXCIX. nr. 6. *Troparia duo in virgin. Mariam*, teste *Lambec.* comm. tom. V. pag. 563. *Harl.*

Συναξάρια εἰς τὰς ἐπισήμους τῦ τριωδίε ἑορτὰς, *Synaxaria in praecipua Triodii festa, quibus vnius cuiusque eorum indicatur origo, qualitas et dispositionis ratio.* Combefisio quidem in bibl. Concionatoria iudice *Triodium Graecorum Nicephorus pessime habuit, dum Synaxariis augendo suis, ipsius ac sequioris Graeciae erroribus infersit.* Pluribus hac de re conqueritur *Leo Allatius*, quem si placet vide diss. de libris ecclesiasticis graecorum pag. 70. 92. seq. 113. — 229. et contra Hottingerum pag. 124. ac de Synodo Photiana p. 326. sq. 527. sq. [f]). Haec Nicephori Synaxaria in linguam graecam vulgarem conuersa a *Matthaeo Cigula*, Cyprio, et *Maximo Margunio*, Cytherorum episcopo, prodierunt Venet. apud Antonium Pinellum a. 1607. 1637. 1648. 4. Titulus est: συναξάρια ἤτοι βίοι ἁγίων ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώττας μεταφρασθέντα παρὰ Μαξίμε ταπεινῦ Ἐπισκόπε Κυθήρων εἰς κοινὴν ὠφέλειαν.

[*Sermo in laudem Mariae Magdalenae*, ex cod. *Medic.* XXXIII. nr. 18. plut. IX. editus a *Bandin.* in catal. codd. gr. I. pag. 446 — 455. et in monumentis gr. ecclesiae vet. Florent. 1762. 8. vol. III. nr. 5. — Praeter ea in bibl. publ. *Paris.* aliisque reperiuntur.

Commen-

e) Edidit Fabric. noster *Menologium*. Vid. paulo ante notata ad catal. patriarcharum CPolitan. — In cod. *Coislin.* CVIIII. fol. 243. in margine *Niceph. Xanthopuli* collectio Sctorum per annum ad singulos menses, versibus iambicis. vid. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 184. *Harl.*

f) In cod. Caesareo *Vindob.* CCCXXII. sunt *Niceph.* Synaxaria etc. vt plura in *Lambec.* tom. V. p. 596. sqq. De Synaxario alio vid. *Lambec.* tom. VIII. p. 119. 123. et quae supra ad Nicephori σύνταγμα etc. adtulimus. — *Paris.* in bibl. publ. tres codd. continent *Synaxaria Niceph.* secundum cat. (v. indic.) in cod. CDVII. auctor catal. codd. p. 57. ait, esse id opus ineditum et in eo a veterum synaxariis in primis diuersum, quod ibi varios Graecorum recentiorum errores deprehendas. *Harl.*

Commentarii in Psalmos, in cod. *Parif.* CXLIX. et in cod. quodam bibl. *Efcorial.*

Oratio de feſto orthodoxiae in cod. *Parif.* MCXC. nr. 1. et in eod. cod. nr. 2.

Homilia in natiuitatem Chriſti. In indice cat. codd. Parif. II. tom. tribuitur Nicephoro Callifto.

Homilia in laudem Ioannis ieiunatoris sec. indic. cat. in cod. *Parif.* DCCLXVII. nr. 20. fed tom. II. catal. pag. 143. fub nomine *Colliſti, patriarchae CPolitani*, indicatur.

Xanthopuli epiſtola ad Orphanotrophum in cod. *Pariſino* MMCV. nr. 31.

Rhetorices progymnasmata in eod. *Parif.* MMCMLXXXVIII. nr. 1. aut potius partes quaedam: nam pag. 586. cat. haec eſt deſcriptio: *Nicephori Calliſti* fabula vna et narratio vna; item chriae, quae omnia ſunt quaſi quaedam rhetorices progymnasmata: inc. ἀρχή ποτε παρ' ἑαυτῷ. Sed *Montfaucon* in Palaeographia graeca lib. I. cap. 7. in Notis MSS. graecorum ſaec. XIV. pag. 70. ad annum 1344. refert, hoc circiter tempore codicem regium MMMCCLXXI. a Stephano quodam deſcriptum eſſe, qui *Nicephori Calliſti rhetorica et aliquot opuſcula* exſcripſit. v. *Oudin.* l. c. pag. 718. et ſupra in vol. VI. p. 134.

Fragmenta plura in cod. *Parif.* CML. n. 14 — 18. n. de Paullo Samoſateno, de miraculis ab Euphemia, Glyceria, et b. virgine Maria patratis, atque de variis ſanctae crucis nominibus.

Vita S. Andreae apoſtoli et primi epiſcopi CPolitani Leidae in cod. Voſſiano IV. nr. 5. ſed ſecundum *Montfaucon* in Palaeographia graeca lib. IV. cap. 9. pag. 323. dicitur eſſe in cod. graeco regio MMCDLVIII. a. Ch. 1286. ſcripto, vita *S. Andreae iunioris* a Nicephoro Calliſto, magnae eccleſiae presbytero.

Homiliae Nicephori Calliſti, Chryſoſtomi et aliorum in cod. *Colbertino* MMMMMCVIII. manu Paphnutii Monachi, Thyepoli d. 20. Iun. a. 1568. exarato, teſte *Montfauc.* l. cit. pag. 91.

Scholia ſ. gloſſae in oratt. Gregorii Nazianzeni, in codd. *Venetis* Marc. LXXVI. et LXXVII. v. catal. codd. gr. pag. 53. et 54. et *Poſſeuin.* ad calcem adparatus ſacri pag. 28.

Νικηφόρε Καλλίςυ, ἑρμηνεία τῦ κοντακίυ τοῦ οἴκυ καὶ τοῦ ἐξαποςειλαρίυ πόθεν ὕτως ἐκλήθησαν· ἠρωτήθη δὲ παρὰ τῦ ὁσιωτάτυ ἱερομονάχυ Κυρίλλυ τῦ ἀρχιμανδρίτυ· in cod. *Naniano* CCXXVIII. nr. 19. ſecund. catal. codd. gr. Nan. p. 421. *Harl.*]

Nicephoro quoque Calliſto, velut auctori, tribuere non dubitauit *Humfredus Hody* breuem librum, quem e MS. Barocciano edidit graece et latine ſub titulo: *Anglicani ſchiſmatis redargutio*, in quo libro pluribus exemplis probatur, epiſcopos iniuſte depoſitos orthodoxi ſucceſſoris communionem numquam refugiſſe. Oxon. 1691. 4. συναξις ἐκ τῶν ἐκκλησιαςικῶν ἱςοριῶν etc. Idem ſcriptum editurum ſe promiſerat *Cotelerius* III. monument. eccleſ. graecae pag. 645. *Offendi*, inquit, *in opuſculo nunc inedito, olim, ſi DEUS dederit, edendo, de celebri ſchiſmate ob Ioſephum patriarcharum CPol.* ſucceſſorem, Arſenii depoſiti a. C. 1266. et Germani, qui ſe paulo poſt abdicauerat. Ceterum non Nicephoro, ſed alii

alii antiquiori scriptori, qui a. C. [?] 1267. eum composuit, deberi hunc libellum, recte postea agnouit ipse editor Humfredus Hodius. Vide eius letter to a friend, concerning a collection of Canons, Oxford. 1692. 4. pag. 42.

Beatus Rhenanus Basil. 1535. fol. Rufini hist. ecclesiasticae et historiae tripartitae Epiphanii scholastici pag. 590 — 615. subiunxit *historiam ecclesiasticam a Nicephoro graeco Monacho conscriptam et incerto interprete iam olim latine versam*, quae velut continuatura Tripartitam incipit a temporibus Theodosii iunioris, desinitque in morte Anastasii, quem impium vocat et a quibusdam fulmine diuino percussum tradi scribit. Non modo breuius longe singula persequitur, quam Nicephorus Callistus libris XIV. XV. XVI. sed et aliter nonnulla refert, vt alium illum fuisse Nicephorum sit necesse, licet Callistus etiam Monachus fuisse viris doctis videatur. Vide, quae de his collectaneis *Iacobus Billius* lib. I. Obs. facr. cap. 16.

De excerptis e *Theodori lectoris* libris duobus historiae ecclesiasticae, quae titulus profitetur accepta *ἀπὸ φωνῆς Νικηφόρου Καλλίστου τοῦ Ξανθοπούλου*, dictum supra in Theodoro.

XXXXI. *Chronicorum Scriptores graeci deperditi.*

De *Iulii Africani*, et *Hippolyti* chronicis iam dixi supra cap. 1. [de *Hippolyto* v. Du Fresne praef. ad chronicon paschale pag. X. sqq.]

Diodori Tarsensis χρονικὸν διορθώμενον τὸ σφάλμα Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου περὶ τῶν χρόνων memorat Suidas in *Διόδωρος*. Laudat etiam Diodorum illo, vt puto, in opere Theodorus lector et Nicephorus Callisti.

Aniani et *Panodori*, Monachorum Aegyptiorum, centum annis Eusebio iuniorum chronographiae, Georgio Syncello laudantur, quibus et ipsi Eusebium non raro castigauerant, aliquando etiam cum ipsi potius, vt Scaliger ad Eusebium docuit, essent reprehendendi.

A Ioanne Malala plures laudantur chronographi, *Arianus, Brunichius, Bottius* seu *Buttius, Clemens, Didymus, Domninus, Eustathius, Eutropius, Eutychianus, Licinius, Magnus* Carrensis *Nestorianus, Pausanias, Theophilus* et *Timotheus*. Sed facile adparet, ab ipso chronographos adpellari historicos quoscunque. Nam *Arianus* quidem non alius illi [?] est a notissimo scriptore Flauio Arriano, cuius libros de bellis Traiani aduersus Parthos respicit, de quibus dixi lib. IV. cap. 10. [vol. V. pag. 92.] De *Brunichio* nihil habeo hoc loco, quod notem, cuius libri haec fuit inscriptio, teste Malala tom. I. pag. 239. *ἔκθεσις Βρουνιχίου Ῥωμαίου χρονογράφου*. Pro *Bottio* siue *Buttio* legendum *Brutius*, historicus et chronographus, Hieronymo etiam Syncelloque et Paschalis chronici auctori laudatus. Confer Eusebii chronicon graecum edit. Scaligerianae pag. 44. et Scaligeri notas pag. 205 *Clemens* intelligitur historicus et chronographus, a Clemente Romano non minus, quam Alexandrino, diuersus, de quo *Suidas* [g])

Κλήμης

g) Et ex illo *Eudocia* p. 267. vbi legitur καὶ αὐτοκρατορίας. *Harl.*

Κλήμης ἰσορικός. ἔγραψε τὰς Ῥωμαίων βασιλεῖς καὶ αὐτοκράτορας, καὶ πρὸς Ἱερώνυμον περὶ τῶν Ἰσοκρατικῶν σχημάτων, καὶ ἄλλα. *Hieronymus* ille alius omnino a Stridonensi, fueruntque illo nomine etiam inter Graecos non obscuri doctrina atque ingenio viri. Laudat hunc *Clementem* Cedrenus pag. 19. qui σοφώτατον vocat, Anonymus Combefisianus in Originibus CPol. pag. 32. Hesychius fragmento in Christi natalem, Suidas et etymologicum magnum in Ζάλην, ac Suidas iterum in Ἥρας δὲ et Παλίμβολος. *Domninus* *) frequenter laudatus a Malala et sapientissimi chronographi celebratus nomine, Bentleio epist. ad Io. Millium pag. 73. videtur fuisse episcopus Antiochenus, et historiam produxisse vsque ad Iustiniani tempora. *Eustathius* non alius est ab *Eustathio*, Epiphaniensi, qui in sua χρονικῇ ἐπιτομῇ historiam omnem duobus voluminibus complexus est, vno vsque ad excisam Troiam, altero ad annum duodecimum Anastasii imp. vt auctor *Euagrius* III. 37. et VI. vlt. qui saepius illum laudat h). *Eutropium* intellige notissimum historiae breuiatorem latinum, quem graece verterunt Capito Lycius, et, cuius quoque aetatem tulit interpretatio, Paeanius. *Eutychionum* citat etiam Georgius Codinus in Origg. CPol. vocatque Protosecretarium et grammaticum. *Licinium* intellige *Macrum*, historicum romanum, Dionysio Halic. Plinio aliisque laudatum, de quo copiose *Vossius* lib. I. de hist. lat. cap. 10. *Magnum*, chronographum videtur laudare etiam chronicon paschale pag. 379. ἐκ τοῦ μεγάλου χρονογράφου. sed Malalae tom. II. pag. 17. audit Μάγνος ὁ χρονογράφος ὁ Καῤῥηνὸς, [P] ὁ συνὼν αὐτῷ Ἰουλιανῷ βασιλεῖ, vnde patet, aetate etiam longe antecessisse: nam quae ex Magno suo profert Paschalii auctor, Mauricii imp. obitum spectant, Iuliano multum iunioris. De *Nestoriano* mentio in eodem chronico Alexandrino siue Paschali pag. 324. *Theophilum* diuersum vtique Malalas intelligit a veteri illo, qui ad Autolycum scripsit: neque enim, quae ex illo profert, in huius scriptis leguntur, et Theophilum atque *Timotheum* vna cum Clemente Θεοφιλεςάτους χρονογράφους laudat Hesychius fragmento in Christi natalem, quod latine in lucem edidit Heruetus cum quaestionibus Anastasii Sinaitae; graece vero ac latine Cangius ad calcem chronici paschalis, et prolegomenis ad Malalam Humfredus Hodius, cuius doctissimi viri diatribam, in qua de Theophilis, Clementibus et Hesychiis variis differere voluit, acerbo auctoris fato interceptam merito dolemus.

Ab auctore anonymo in originibus Combefisii CPolitanis laudatur pag. 5. ὁ Ἀγκυριανὸς χρονογράφος ἐν τῷ δεκαλόγῳ αὐτοῦ, qui Codino Ἀγγυριανὸς ἐν δεκάτῳ λόγῳ. Apud eumdem Anonymum pag. 33. mentio Μιλιχίου χρονογράφου.

Kkk 3 Heli-

*) Alius *Domninus*, Origenis discipulus, memoratus *Palladio* in hist. Lausiaca p. 108. Alius hoc nomine, *philosophus*, *Syrus*, de quo Suidas e Damascio in vita Isidori, [et *Eudocia* in Ἰωνιᾷ pag. 138.]

h) Secundum *Eudociam* pag. 164. scripsit epitomen chronicam ab Aenea Troiano vsque ad Anastasium, imp. *tomis viginti*, ἐν τόμοις εἴκοσι, et alia nonnulla chronica. Sed *Suidas* in *Eustathio* (tom. I. p. 910.) tradit, eum composuisse chronicum compendium rerum ab Aenea vsque ad Anastasium imp. gestarum ἐν τόμοις θ' *libris nouem*; vbi vero Küster. ex *Euagrii* H. E. lib. V. c. 34. corrigit ἐν τόμοις β', *tomis duobus*. De hoc Eustathio v. *Vossium* in addendis ad lib. II. de histor. gr. cap. 21. *Harl.*

Heliconius, Byzantius, sophista, scripsit, Suida teste χρονικὴν ἐπιτομὴν, *compendium chronicum* ab Adamo vsque ad Theodosium M. *libris X.*

[De *Herone*, confessore ac philosopho, chronologo, v. *Du Fresne* praef. ad chronicon paschale, p. XV. sq. *Harl.*]

Hesychii illustris, patria Milesii, *historia chronica* a Belo, Assyriorum rege, vsque ad obitum Anastasii, imp. scripta Iustiniano imperante et comprehensa *libris* siue distincta in τμήματα siue temporis διαστήματα *sex*, celebratur a *Photio* cod. LXIX. et eodem Suida in Ἡσύχιος, qui praeter rem negat, eum fuisse Christianum. Fragmentum libri sexti, et primum quidem eius, vt videtur, caput, ad nos peruenit, editumque a Meursio est cum versione et notis, sub titulo πάτρια Κωνσταντινουπόλεως. Non poterat igitur eius singillatim Svidas inter opera Hesychii meminisse. Laudatur Hesychius illustris ὁ φιλοσοφήσας ἐπὶ τῆς Μιλησίας ἐν τῷ ε' χρονικῷ διαστήματι in glossario iuris Labbeano voce παλματίας, atque ἐν τῷ ς' διαστήματι, voce φόλλις. [v. infra, lib. V. c. 5 §. 12. p. 240. vol. VI. ed. vet. *Kollar.* supplem. ad Lambec. p. 729. sqq. vbi in cod. Vindob. chronicon Hesychio adscribitur.]

Ex *Isidori*, diaconi, chronographia aliquid adfert *Ioannes Damascenus* III. de imaginibus pag. 385. *Nicolaus*, (vt a Nic. Damasceno [?] distinguatur, dictus νέος siue iunior,) chronographus, Photio suppar, memoratur a *Labbeo* in protreptico hist. Byz. p. 48.

Πύρων, *Pyron* vel *Pyrrho* chronographus non aliunde notus mihi, quam ex Glycae annalibus pag. 82. et Anastasii lib. VII. anagogicarum contemplationum in Hexaëmeron pag. 895. D. tom. IX. bibl. patrum edit. Lugd.

XXXVII. *Chronographi post Eusebium graeci editi.*

IOANNES, Antiochenus, cognomento MALELAS †), diuersus ab altero ¹) *Ioanne*, Monacho *Antiocheno*, itidem chronographo atque similia passim tradente, et similibus delectato

†) *Malelas* siue *Malalas*, i. e. rhetor, sophista, Scholasticus, vel qui rhetoris munus gerebat in ecclesia Antiochena. Rectius porro in nominandi casu dici *Malelas* quam *Malela* vel *Malala*, docet *Rich. Bentleius* epist. ad Millium pag. 78. seq. licet antiquissimos Latinos graeca nomina, in as desinentia, solitos in A pronunciare, vt Aenea et Anchisa, testetur *Quintilianus* lib I. cap. 5. Confer *Claudii Dausqueii* orthographiam tom. I. pag. 59 *Fabr.* De *Malela* conf. praeter Humfr. Hody, *G. Caue* hist. litt. S. S. eccl. tom. I. p. 568. *C. Oudin.* comm. de S. S. eccl. tom. II. p. 408. *Io. Moller* homonymoscop. sect. II. cap. V. §. XLV. p. 491. sq. *Hamberg.* z. N. III. pag. 664. sq. *Saxii* Onom. II. p. 98. et 544. *Harl.*

¹) In Praef. ad excerpta Peiresciana pag. 5. scriptores, e quibus illa digesta sunt, ita recensentur: ἀεὶ δὲ ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων χρονικῶν·

α' Ἰωσήπου Ἀρχαιολογίας,
β' Γεωργίου Μοναχοῦ (Hamartoli intellige)
γ' Ἰωάννου τοῦ ἐπίκλην Μαλέλα χρονικῆς,
δ' Ἰωάννου Ἀντιοχέως χρονικῆς ἱστορίας etc. Hic

Ioannes a Malela, vt vides, diuersus, vocatur Monachus pag. 853. τέλος τῆς ἱστορίας Ἰωάννου Μοναχοῦ. Codini, et vtriusque Tzetzae de eo testimonia atque codd. MSS. notauit laudatus *Hody* prolegom. ad Malelam, qui alia praeterea ex eius chronico excerpta et ipsam chronographiam atque περὶ ἀρχαιολογίας, (nisi haec eadem cum illa, aut eius pars est,) notat integram exstare in Gallia, laudarique a Nic. Alemanno ad Procop Allatio ad Eustathii

lectato fabulis [k]), ex cuius historia chronica ab Adamo nescio quousque producta habemus Constantini Porphyrogennetae excerpta, quae non vltra Phocae tempora procedunt, atque ex Peiresciano codice graece et latine cum notis edita sunt ab *Henr. Valesio*, Paris. 1634. 4. Malelae vero [P] historia chronica siue chronicon, Damasceno pridem III. de imagg. tomo I. pag. 368. et Tzetzae Chil. V. hist. 29. 30. laudatum, quod ab orbe condito ad obitum Iustiniani I. imperatoris siue a. C. 566. progreditur, MStum in bibl. Bodleiana inter codices Baroccianos euoluerunt viri docti Montacutius, Vsserius, Seldenus, Io. Gregorius, Pearsonius, Guil. Lloydus aliique, ab Humfr. Hody in prolegg. iam laudati. Hinc ex eodem MSto cum versione et notis *Edmundi Chilmeadi* prodiit Oxonii, typis Sheldoniani theatri A. 1691. 8. Opus ab auctore distributum fuerat in libros XVIII. Sed primus liber cum secundi parte desideratur; itaque ab editore defectus ille ex Georgio Hamartolo suppletus. Praemissa etiam erudita *Humfredi Hody* prolegomena, qui Malalam ad noni saeculi initia detrudit, quem tamen non adeo diu post Iustinianum floruisse Caueo lubens adsentior [l]). Post Indicem vocum graecobarbararum, quae in Cangii glossario graeco vel plane non vel alia significatione reperiuntur, sequitur praeclara epistola ad Io. Millium, qua Vir egregius *Rich. Bentleius* non Malalae solum, sed et aliorum plurium scriptorum graecorum loca illustrat emendatque. *Fabr.* Recusa est editio Oxoniensis tamquam adpendix ad Corpus Byzantinum, Venetiis apud Io. Bapt. Pasqual. 1733. fol. *Harl.*

Index scriptorum a Io. Malala citatorum ad paginas edit. Oxoniensis.

b. partem posteriorem, * supplementum ex Georg. Hammartolo praemissum denotat.

Arriatius

Eustathii Hexaemeron, Salmasio ad Solin. et historiam Augustam, Cangio ad chron. Paschale etc. Fuit etiam, ante quam ad CPolitanam sedem efferretur, *Antiochenus presbyter Ioannes Chrysostomus*, cuius nomine apud Arabes Chronicon ferri, eidem Hodio obseruatum, qui plures *Ioannes Antiochenos* recenset, atque vberius de illis tradere instituit in diatriba de scriptoribus graecis variis cum prophanis, tum ecclesiasticis, maxime ex codd. MSS. sed quae lucem non vidit.

k) Multa quoque similia et non raro iisdem verbis leguntur in Malala, chron. Paschali, Cedreno et aliis. *Fabr.* De fide Malalae ita iudicat *Hen. Dodwellus* dissertat. XI. in Cyprian. sect. XXIII. „Vel eo nomine suspecta est (Tiberiani ad Traianum epistola p. 356. Chronol. Malalae,) inprimis, quod a Ioanne Malela, Antiocheno, ediderit praestantiss. Vsserius, *auctore fabulosissimo*, nec alium in omni antiquitate repererit, qui eius meminerit praeter Suidam, quem ex eodem Ioanne habuisse, verisimile est." *Harl.*

l) *Saxius* l. c. se, profitetur, *Humfredi Hodii* argumentis victum in prolegom. §. XIV. — XXIX. ipsi viro docto, ad saeculum potius nonum, quam sextum referenti Malalam, adsentiri. Quare in margine ponit annum, quo is vixerit, circa 800. Subscribit Hodio *Oudin.* l. m. pag. 408 Hamberger. vero aetatem Ioannis Mal. adsignat saec. X. circ. an. 900. *Harl.*

Magnus

Magnus, Carrensis, chronographus. b. 71.
Manetho, historicus. 27. 71.
Marci Antonini Museum, Antiochiae 360.
Moses proph. 6. 18. 80. 91.
Nestorianus chronographus b. 11. vsque ad Leonem iuniorem imp. 85.
Ninus 93. vbi de Marsya, musico, quem philosophum vocat, putem pro *Nino* legendum *Linus*.
Oracula 27. 79. 90. 114. 298. etc.
*Origenes 12.
Orpheus 88. 91. 92. vbi et versibus eius quibusdam ἑρμηνεία siue interpretatio subiicitur.
Palaephatus 26. 38. 48. 63. 75. 101. 267. oportet librum Palaephati pleniorem habuisse, quam hodie exstat, quum pleraque, quae ex illo Malalas adfert, in nostro hodie incassum quaeras, vt monui l. I. bibl. graecae c. 21.
Paridis hymnus in Venerem, nuncupatus *Cestus*, et oratio in eam encomiastica 115.
Pausanias ὁ σοφώτατος χρονογράφος 44. 251. 260. 320. Neque haec in Pausania nostro legas, quae ex Pausania Malalas adtulit.
(Petissonius Pharao, Aegypti rex, cognomine comoedus, nisi nomen, quod vtique videtur, corruptum 76.)
Phidias, Corinthius, 149. idem Φειδάλιος dicitur 152.
Philochorus 52.
Philostratus (de Sapore, rege Persarum.) 393.
Phlegon, Atheniensis. 310.
Plato de legibus 105. γράφων πρὸς Τίμαιον περὶ Θεοῦ. 240.
Plinius, romanus historicus. 226.
Plutarchus, Χεῤῥονήσιος 66. pro Χαιρωνεύς. 66. 67.
Polybius, historicus. 200.
Porphyrius ἐν φιλοσόφῳ αὐτοῦ χρονογραφίᾳ 67.
Priscus, Thrax, de bello contra Attilam scripsit. b. 60.
Pythagoras, Samius, Arithmeticam scripsit. 201. de bello Cyrum inter et Samios. ibid.
Rheginus, apud quem nomina τῶν ἀποθεωθέντων 64.
Sallustii historia Catilinaria. 266. seq.
Seruius, romanus scriptor (in Virgilium) 206. 229.
Sisyphus, Cous. 148. 152. 167.
[?] Sophocles 47.
Sotades (Σωτάδης) de nominibus planetarum 27.
*Symmachus interpres graecus bibliorum V. T. 7.
Tatianus, chronographus. 312.
Thales (forte Thallus), historicus. 200.
Theophilus, chronographus. 32. 71. 105. 200. 269. 284. 295. 325. b. 155. 156.
Tiberiani epistola ad Traianum, imp. de suppliciis Christianorum 356.
Timotheus, chronographus. 92. 200. 202. 295. 299. b. 155. 156.
Persarum βασαγαρὶς siue baiuli, qui post baptismum *Timotheus* dictus est, narratio de Manichaeis adfertur b. 178.
Tranquillus (Suetonius) 39.
Virgilius, poëta. 168. 206. 277. 374. in clypei descriptione 283.
Xenophon, 240.

Farraginem historico-chronologicam, quam e codice MS. Augustanae bibliothecae sub nomine CHRONICI ALEXANDRINI vulgauit graece et latine cum notis *Matthaeus Raderus* S. I. Monachii 1624. (1615.) 4. denique sub veriore titulo *chronici paschalis*, noua meliore versione et eruditis notis illustratam longaque praef. de hoc chronico, eius fatis, edit. variis, nominibus et paschalibus aliis horumque auctoribus et multis aliis rebus atque hominibus instructam, a *Carolo du Fresne* habemus Paris. 1688. fol. Idem Fresneus, siue Cangius, non-

nullas adfert obseruationes *Io. Baptistae Hautini*, siue Altini, qui et ipse chronici huius editionem videtur molitus fuisse, rei chronologicae adprime peritus. Praeterea ex MS. codice et Holstenii obseruatione duos illius operis notat fuisse auctores, vnum quidem rerum ab orbe condito ad a. C. 354. (Constantini 17.) alterum vero, qui illud ad annum vsque vicesimum Heraclii continuauit. Index imperatorum, qui vsque ad imperatorem, Constantinum Monomachum, a. C. 1042. pertingit, ab alio est, idque in ipso titulo diserte innui, testatur If. Casaubonus pag. 243. epist. *Antiochenum libentius chronicon vocauerim*, inquit *Henricus Valesius* pag. 39. ad Eusebium et ad Theodoritum pag. 21. seq. cum quo facit *Stephanus le Moyne* notis ad Varia sacra p. 131. Plurima quoque eadem leguntur atque iisdem verbis in chronico Ioannis Antiocheni Malalae. *CPolitanum chronicon* adpellat *Vsserius* pag. 75. prolegom. ad Ignatium, illamque conuenientiorem esse inscriptionem, disputat etiam *Reinesius* II. 17. Var. Lect. [atque auctor notae in Misc. obss. II. part. II. pag. 172.] Ceterum Raderus auctorem domo *Alexandrinum* fuisse collegit ex iis, quae de Ieremiae cineribus Alexandriam iussu Alexandri M. deportatis leguntur pag. 366. et quod Georgii successor, Petrus Alexandrinus, [P] nota, in fronte libri adposita, opus illud commendauit, atque inde chronicon *Alexandrinum* Raderus inscripsit: quamquam in eo potuit falli, et quod de *Maximo* Monacho, qui Heraclio imperante vixit, velut de Chronici huius auctore cogitat: quemadmodum et eiusdem plerasque emendationes et coniecturas sibi non probari testatus est *Cotelerius* tom. III. monumentorum ecclesiae graecae pag. 608. vnde saepius correctione indigere illud opus notauit *Io. Gregorius* capite 36. Obseruationum sacrarum: et parum adcuratus interpres Raderus dicitur ab *Henrico Warthono* ad Vsserium de scripturis sacrisque vernaculis pag. 349. Ex hoc ipso opere petita sunt, quae *fastorum Siculorum* nomine laudant eruditi, quoniam codicem MS. in Sicilia Hieronymus Surita reperit; vnde ab Antonio Augustino perlatus est Romam: indidem fastos consulares excerpsit edidítque Sigonius et Panuinius, et graece ac latine *Sylburgius* tomo tertio hist. Augustae. Longe plura ex codice suo, qui deinde ad Sylburgium peruenit, et ab hoc per Hoeschelium redemtus, bibliothecae Augustanae m) illatus est, excerpsit If. Casaubonus, communicauitque cum Iosepho Scaligero, qui illa passim laudat nomine *chronici Casauboniani*, et edidit graece ad chronici Eusebiani calcem, praefixo titulo ἐπιτομῆς χρόνων, vt paullo ante in Eusebio dicere me memini. Ex Malala in illud chronicon multa deportata esse, notauit *Henricus Noris* de Epochis Syro Macedonum pag. 203. idque magis credo, quam quod Clariss. Hodius prolegom. ad Malalam putat, illa hunc ex chronico descripsisse. Multa etiam iisdem verbis leguntur in Topographia Christiana Cosmae Indopleustae, vnde *Cosmam* illum auctorem chronici suspicatus est *Allatius* lib. de purgatorio pag. 942. n)). Vsserius vero et alii incerta coniectura *Georgio Pisidae* tribuunt, Casimirus Oudinus

m) Vide *Cauei* hist. literar. in Georgio Pisida. [et *Reiser.* cat. MSStor. bibl. August. Vindel. p. 84. *Harl.*

n) Num *Cosmas* farraginis huius historico-chronologicae, auctor fuerit, aut verisimiliter esse potuerit, quis in tanta opinantium discordia iudex sedeat? sic vere pronuntiat cl. *Saxius* Onom. tom. II. p. 43. et p. 535. sq. vbi praeterea, „Muratorius, ait, in Antiquitatt. italicis medii aeui, diss. XLIV. p. 927. tom. III. de fide tituli illius Chronici subdubitare, suspicarique videtur, aliquid fraudis commissum esse ab *Andrea* quodam *Darmario*, Epirota, antiquario et codicum mangone " Add. supra, *de Cosma*. Vol. IV. pag. 257. In Actis S. S. Augusti tom. I. Antwerpiae 1733.

Oudinus *Georgio Alexandrino*, a quo vitam Chrysostomi scriptam habemus. Non Alexandriae tamen, sed CPoli scriptum esse illud chronicon, probat *Henschenius* exegesi praeliminari ad tom. III. Act. Sanctorum Martii pag. VII.

Subiunxit *Cangius* chronico paschali selecta quaedam vetera monumenta, ad rem chronologicam facientia, quorum syllabum hic a me addi, non erit, spero, ab praesenti loco alienum.

1. Χρόνων ἀρίθμησις καὶ ἐτῶν, pag. 404 — 408. *Temporum compendiaria* per patriarchas et reges *putatio* et summa, ab Adamo vsque ad Constantinum et Romanum scripta circa a. C. 960. ex Scaligeri VII. de emendat. temporum pag. 742. sq. et Petauii Vranologio°) pag. 190. seq. ad calcem computi S. Maximi, martyris. Similem putationem vulgauit Frid. Sylburgius ad calcem Zosimi, in scriptoribus graecis historiae romanae minoribus. Francof. 1590. fol. apud Wechel.

2. Δήλωσις τῶν ὑποκειμένων κεφαλαίων, πότε καὶ ἐπὶ τίνος αὐτῶν ἕκαστον ἐπληρώθη pag. 408. 409. *Explicatio insigniorum quorundam euentuum*, quando et sub quo singula contigerunt. Ex eodem Scaligero pag. 745. et Petauio pag. 193. cuius latina versio est a Cangio adiuncta.

3. *Imperatorum romanorum catalogus ab Augusto ad Constantinum Monomachum*, pag. 410. 412. qui chronico Alexandrino in editione Raderiana pag. 438. seq. insertus legitur, sed in codice Holstenii recte exsulat, et iuniorem agnoscit auctorem.

4. *Liber generationis ab Adam vsque ad Alexandrum Seuerum*, pag. 413 — 421. latine ex veteri versione, et editione *Henrici Canisii* tom. II. antiqu. lect. et altera *Philippi Labbei* ad fidem codicis MS. collegii Paris. S. I. recognita in bibl. noua MSS. Paris. 1657. fol. pag. 298. Non absurde suspicatur Cangius *), breue hoc chronicon deberi *Hippolyto*, Portuensi. Confer, quae dixi supra cap. I. pag. 205.

5. *Fragmentum duplex chronici Eusebiani* e codd. regiis MMCDXXXI. fol. 17. et MMCMXIX. et Colberteo MCCCL. graece cum Cangii versione pag. 421 — 403. de Christo nato anno mundi MMMMMDI. et de ratione anni mensiumque Graecorum, Aegyptiorum et Hebraeorum.

1733. fol. *Guil. Caper.* in praeliminari diss. examinat refutatque seriem episcoporum Byzantinorum vsque ad Metrophanem, initio saeculi IIII. ab auctore chronici Paschalis traditam et firmatam. Vide etiam, si vis, quae de Chronico illo scripsi in Introd. in hist. L. Gr. II. t. pag. 481. sqq. et part. II. pag. 298. — *I. I. M. M.* (sub quibus litteris nomen *Ieremiae Marklandi* latere suspicatur Saxius l. c.) in Miscell. obseruatt. Vol. II. tom. II. pag. 172. sqq. communicauit cum edit. Britanno Obseruatt. in quosdam gr. auctores *de templo* Heliopolitano *in Syria*, et statim ab initio diligenter versatur in emendando quodam explicandoque Chronici nostri loco de illo templo. *Harl.*

o) Vtor editione Amstelod. 1703. fol. quae Antwerpiae nomen praefixum habet.

*) In praef. p. X. sqq. vbi multus est de eo, et eius codd. etc. *Harl.*

6. Ἡσυχίȣ εἰς τὴν γέννησιν pag. 424. graece et latine. *Hesychii fragmentum ex homilia in natalem Christi* ex iisdem codd. Vulgauit idem fragmentum *Humfredus Hody* prolegomenis ad Malalam, e codice Bodleiano. Oxon. 1691. 8. et *Caueus* in hist. litteraria scriptorum eccles. vbi de Iosephi Hypomnestico, ad a. C. 420.

[P] 7. *Ex Anonymo de Christi natiuitatis et passionis annis.* Graece et latine pag. 424. 425. Ex cod. regis Galliae MMCDXXXI. fol. 172.

8. *Σύγγραμμα* Ἐκκλησιαστικὸν *περὶ τῶν ὁ μαθητῶν τȣ̃* Κυρίȣ p), *Δωροθέȣ* Ἐπισκόπȣ Τύρȣ, *ἀρχαίȣ ἀνδρὸς, πνευματοφόρȣ καὶ* Μάρτυρος *γεγονότος ἐν τοῖς καιροῖς Λικινίȣ καὶ*

p) Hic Dorotheus, in martyrologiis et menologiis V. Iunii celebris, ceteroqui vix vlli veterum memoratus, martyrium consummasse dicitur sub Iuliano, anno aetatis suae 107. vide Theophanis Chron. p. 19. et 41. ex quo hausit *Anastasius Bibliothecarius*, quae de eodem refert in historia ecclesiastica pag. 27. sq. Scripta, quae sub huius *Dorothei* nomine ambulant, edidi graece et latine 1714. 8. ad calcem monumentorum variorum de Mosis, prophetarum et apostolorum vita. De altero, antiquiore *Dorotheo*, Diocletiani Eunucho et inde presbytero Antiocheno atque martyre, (e quo duos praeter rem facere videtur Caueus,) vide acta sanctorum tom. I. Iunii pag. 435. *) Alius *Dorotheus* Tyri episcopus, qui cum aliis episcopis scripsit epistolam de fide ad Leonem imp. in concilio Chalcedon. tom. II. edit. Binianae pag. 385. Alius *Dorotheus*, siue *Theodorus*, Heracleae episcopus Arianus, de quo *Valesius* ad Philostorg. IX. 13. Alius *Dorotheus*, Archimandrita Palaestinus, saeculo VI. exeunte clarus, de quo et de opusculis eius, quae exstant, asceticis, dictum Volum. X. huius bibl. p. 160. seq. Alius *Dorotheus*, Thebanus, de quo *Palladius* in hist. Lausiaca, [in bibl. Bodlei. cod. CCLXXII. nr. LVI. et LXV.] et alter, item iunior, *Chiliocomensis*, quos ab Archimandrita distinguere iubent acta sanctor. tom. I. Iunii pag. 592. Alius *Dorotheus*, Nestorii acris sectator, et Martianopolitanus in Moesia episcopus, qui interfuit concilio Ephesino et cuius epistolas quasdam vulgauit Christianus Lupus. Alius *Dorotheus*, Alexandrinus Monachus, qui imp. Anastasio apologiam pro concilio Chalcedonensi obtulit, quam, ob concussam, per Eutychis haeresim, ecclesiam tragoediae nomine, vt narrat ad a. C. 502. Theophanes, inscripsit. Alius denique *Dorotheus* et longe iunior Monembasiensis metropolita, cuius historia ab orbe condito ad captam a Turcis CPolin lingua graeca vulgari vidit lucem Venet. 1631. 4. [1637. 4. in cat. bibl. Leidens. p. 203. nr. 204.] Mihi est editio recentior, excusa ibid. 1684. 4. Huius Dorothei vestigiis insistere *Matthaeum Cigalam*, notat Allatius ad Georgium Acropolitam p. 221. 263. Omitto alios, ab ecclesia alienos, vt *Dorotheum*, Sidonium, de quo dixi lib. III. cap. 21. [Vol. IV. p. 152. sq.] Ascalonitam, (nisi is idem cum Sidonio,) et Athenicnsem, de quibus Vossius in hist. graecis, *Dorotheum*, rhetorem, Plutarchi, in cuius symposiacis inducitur, aequalem, *Dorotheos*, ICtos, medicosque, de quibus alibi. *Fabr.* Conf. indic. v. *Dorotheus*. Hic colligam plures *Dorotheos*, quorum nomina scriptaue in codicum catalogis celebrantur. De codd. quibusdam *Coislin.* vide notam ad hanc Fabric. notam. — In catal. codd. Angliae, tom. I. in bibl. *Bodleiana* nr. XI. *Dorothei*, Tyri episcopi, doctrina. nr. CCLXXXVII. et CCLXXXVIII. inter codd. Oliu. Cromwelli, duo codd. *russici*, in quibus *Dorothei* quaedam — intee codd. Digbaei nr. MDCCVC, item intee

*) De hoc *Dorotheo* v. *Euseb.* H. E. VII. 32. p. 252. et p. 111. 1 et 6. Fabricius autem hic duo Dorotheos confundit in vnum, sequutus Blondellum, quem refellit *Vales.* ad Euseb. H. E. VII. 32. p. 141. *Herm.* In codd. *Coisl.* sec. *Montfauc.* bibl. Coislin. saepe occorrunt nomina *Dorotheorum*, non semper discreta, vt in Niconis collectan. p. 198. — epist. Dionysii Areopagitae ad Dorotheum, p. 304. — Scholia ex *Dorotheo* multisque aliis ad Isaaci Syri sermones asceticos, in margine p. 312. — epistola *Dorothei*, p. 400. etc. et sic in aliis quoque bibliothecis. — S. Hieronymi vita *Dorothei*, in cod. *Coislin.* CCCLXX. fol. 210. *Montfauc.* bibl. Coisl p. 574. ad cuius quoque indicem, vbi plures *Dorothei* occurrunt, ne verbosus fiam, lectores ablego. *Harl.*

καὶ Κωνϛαντίνε τῶν Βασιλέων. *Procopii presbyteri ex latinis commentariis Dorothei, episcopi Tyri, de LXX. domini discipulis, patriarchis CPolitanis, et de duodecim apostolis* ex codd. regiis MMDCCLX. et MMDCCCXIX. graece et latine pag. 426 — 436. Non repetam, quae de hoc pseudo Dorotheo, scriptisque ei suppositis Vossius in historicis graecis, aliique monuerunt; sed tantum de editionibus eius opusculorum pauca adnotabo. Dorotheus *de Prophetis et discipulis Domini* ex versione *Wolfg. Musculi* primum vidit [?] lucem latine post Eusebium, Socratem et alios hist. ecclesiasticae scriptores, Basil. 1557. 1598. fol. tum vna cum Sulpicio Seuero Paris. 1560. 12. edente Iacobo Fabro, Doctore Sorbonico: atque iterum cum Saluiano, Maximi homiliis, Paciano de poenitentia, Sulpicii Seueri historia et Haymonis Halberstad. epitome hist. eccles. prodiit Rom. 1564 fol. ex edit. *Petri Galesinii*, qui etiam notas adiunxit. Nec minus in bibliothecis patrum, Paris. a. 1575. tom. II. et a. 1589. atque [1624.] 1654. tom. VII. et Colon. a. 1618. atque Lugd. a. 1677. tom. III. Codicem MS. graecum a latinis his editionibus non leuiter discrepantem, qui exstat in bibl. Vindobonensi, commendat

tee codd. Sauillii, *Dorotheus astrologus* (qui etiam cognominatur *Sidonius*, de occultis. — Inter codd. Ashmoleanos, nr. MMMMMMDCIIC. *Dorotheus astrologus*, de electionibus in horis, et nr. MMMMMMDCIC. de electionibus per cursum Lunae in diuersis signis. — De occultatione annuli in cod. *Cantabrig.* nr. MCMXCVI. — In cod. *Vindobon.* CVIII. nr. II. secund. Nesselii cat. part. IV. p. 63. *Dorothei Sidonii* apotelesmata. De codd. Vindobon. et Veneto, v. ad Vol. IV. p. 153. — *Florentiae* in bibl. Medic. cod. XXXI. nr. XVI. plut. 10. *Dorothei metropolitae Mitylenes* diss. habita tempore incursionis Agarenorum in vrbem CPolin. (Bandin. cat. codd. gr. Medic. I. p. 496.) — *Dorothei*, episcopi Tyri, de quo in contextu sermo est, codd. in bibliothecis obuii, hi fere sunt; neque enim plures in aliis bibl. exstare, nego vllus. — *Matriti* in bibl. regia, cod. CV. est *Dorothei notitia XII. apostolorum patriae, et eorum nomina, qui eos genuerunt:* quatenus congruat cum textu aut Cangiano aut anonymi in Fabricii bibl. eccles. ad Hieronymum de viris illustr. p. 224. docet *Iriarte* in catal. codd. gr. p. 415. sq. et opusculum gr. ac lat. publicauit. — In cod. cod. est *Dorothei* opusc. de LXX. discipulis Christi, et opusc. aut potius pars illius operis *de prophetis*, quod lat. *Margarinus de la Bigne* biblioth. P. P. tom. VII. col. 91. illam autem particulam graece e cod. edidit et latine vertit *Iriarte* pag. 417. — *Paris.* in bibl. publ. opusc. de prophetis, quorum scripta interciderunt in cod. CLIX. in quo itidem cod. variorum scholiis in Iesaiam praemittuntue quaedam quasi prolegomena ex Basilio, *Dorotheo* aliisque concinnata. — De LXX. discipulis et duodec. apostolis in cod. CCXXXVII. — *Florentiae* in cod. Medic. XXXII. nr. 3. plut. 4. *Dorothei*, episc. *Tyri*, sub Licinio et Constantino, impp. supplicium (vt in inscriptione quidem, at secundum Caueum ad p. 503. hic et in aliis codd. perperam dicitur,) passi, vita breuissima, tum LXX. discipulorum et XII. apostolorum elenchi: plura vide in *Bandin.* catal. codd. gr. I. p. 553. — In *Montfaucon.* bibl. Coislin. in cod. CCV. et CCLVIII. de LXX. discipulis, (p. 265. et 504.) in cod. CCIX. de LXX. discipulis et de apostolis, (p. 268.) — — in cod. CCXII. Hippolyti et Dorothei de discipulis domini. (p. 272.) — In cod. CCXXIV. fol. 8. gesta XII. apostolorum et catalogus LXX. discipulorum, et fol. 17. quod Simon Cyrenaeus cruci adfixus sit pro Christo. (p. 274. et 275.) — Inter codd. *Baroccian.* cod. CXLII. nr. 21. e *Dorotheo*, (vt ait auctor codd. Angliae etc. p. 18.) vti videtur, excerpta de 12 apostolis et 70 discipulis, et nr. XXII. *Dorotheus* de Byzantio et eius episcopis. — In cod. CCVI. siu. de LXX. discipulis et XII. apostolis. — *Leidae* inter codd. Vossianos, de LXX discipulis in cod. membran. quem egregium adpellat auctor catal. bibl. Leid. pag. 393. nr. XLVI. — Inter codd., Neapoli Vindobonam translatos in indice illorum apud *Lambec.* comment. I. pag. 770. D. cod. XXXIII. memoratur, in illoque contineri *Opp. S. Dorothei.* De aliis codd. Vindobon. paullo post erit sermo. *Harl.*

mendat *Lambecius* lib. III. pag. 50. seq. q). Ac similis plane codex est, ex quo Cangius fcum Dorotheum edidit, quemadmodum et ille, e quo Caueus in hist. literaria vulgauit a. 1688. ea, quae vidit in latinis editionibus deesse, maxime de patriarchis CPolitanis, quae et ipsa nullam mereri fidem fatetur Papebrochius tom. I. Act. Sanctor. Iunii pag. 392. seq. Vide et pag. 436. Pars *de Prophetis* non modo in Cangii et Cauei, sed etiam in Vindobonensi illo codice desideratur, neque hactenus graece prodiit: suppleri tamen potest tum ex codice altero, cuius idem *Lambecius* facit mentionem lib. III. pag. 173. 174. r) qui plane geminus videtur esse illi, quo Musculus vsus est, nisi quod chronologiam patriarcharum CPolitanorum narrationibus de prophetis subiunctam habet: tum ex iis, quae de Prophetis eadem fere leguntur in chronico paschali pag. 146. sq. et e libro, qui inter Epiphanii opera exstat de vitis prophetarum. Etiam in chronico MS. Simeonis Logothetae non dissimilia legi, testatur *Cangius* ad chronicon paschale pag. 505. Dorotheum Epiphanii interpretem vel imitatorem vocare solet illustris Huetius, qui errores quosdam eius perstringit in demonstratione sua euangelica. Quae *de Apostolis* sub eiusdem Dorothei nomine leguntur, conferre operae pretium est cum iis, quae de eodem argumento ex codicibus bibl. regiae MVII. MDCCLXXXIX. et MXXVI. adtulit *Cotelerius* ad constitutiones apostolicas lib. II. cap. ult. Praecipue cum Hippolyti synopsi

q) S. pag. 130. sqq. ed. Kollar. Lambec. primum distinguit Dorotheum, episc. Tyri a Dorotheo presbytero, qui sub Iuliano, imp., apostata, annum CVIImum agens et ad supplicium raptus interiit. Tum adnotat, libell de XII. Christi apostolis et LXX. discipulis, primum quidem romana lingua Romae conscriptum, postea autem ab anonymo quodam interprete graeco in compendium redactum graeceque editum esse, idque non solum in Menologio Graecorum d. 14. April. sed etiam in illo cod. caesareo graeco expresse tradi. Post titulum sequitur prooemium de vita et scriptis Dorothei. Tum nouus titulus cum testimonio (mendaci, vt docet Kollar. nota B.) de adprobatione eius opusculi per Ioannem, pontificem rom. porro narratio de XII. apostolis et LXX. discipulis, quam vtramque fuse persequitur, earumque discrepantiam a latinis editionibus operose patefacit Lambec. sed vtramque per omnia ferme conuenire cum exemplo, a Du Cange in chronico paschali edito, Kollarius animaduertit, qui commentarios sub nomine Dorothei confictos esse et synopsin illam de prophetis, apostolis et LXX Christi discipulis, vtpote variis fabulis interpolatam, Dorothei doctrina et pietate indignam, cum Baronio, Labbeo, Caueo, Fabricio nostro aliisque iudicat; denique libellum illum Dorothei Lambecianum nihil aliud esse, pronuntiat, atque anonymi cuiusdam excerptum ex synopsi sumtum, et alia docte disputat in adnotationibus. In eodem cod. sunt Acta apostolorum et reliqua pars N. T. vsque ad apocalypsin vna cum anonymi cuiusdam auctoris commentario marginali, quem in cod. Vaticano dubitanter adtribui *Dorotheo*, Sambucus adnotaverat, sed Kollar. p. 143. sq. in nota docet, esse ἀναιδίσματα ex *Theophylacti* in acta apost. commentario collecta. *Harl.*

r) In cod. LXXVII nr. 84. p. 430. sqq. ed. Kollarii in quo reperitur *Dorothei* synopsis historica de XII. Christi apostolis aliisque eiusdem LXX. discipulis et de prophetis T. V. atque Kollar. in nota A comparatione demonstrat, Fabricium (h. l.) recte hariolatum fuisse, Musculum interpretationem huius opusculi suam aut ex hoc, aut ex persimili codice adornasse; attamen adnotat, Musculi exemplar graecum a Vindobonensi aeque ac eo, quo vsus est Caueus, ordine praecipue mutato, dissentire. — In eodem codice est nr. LXXXV. (pag. 433. sqq.) *Pseudo-Dorothei* (Dorotheo quidem in titulo cod. gr. adsignatur.) chronologia episcoporum et patriarcharum Byzantinorum s. CPolitanorum a S. Stachy vsque ad aetatem auctoris, tum continuatio eiusdem chronologiae per alium anonymum auctorem vsque ad Cosmam, qui post a. Ch. 1081. sua sponte se abdicauit patriarchatu. Similis quidem chronologia a Stachy vsque ad Ioannem Xiphilinum, a. 1078. defunctum, sed fine vllo auctoris indicio exstat in cod. XXXIV. adpend. nr. 6. v. *Lambec.* III. p. 145. sqq. *Harl.*

psi de duodecim apostolis, quam Dorotheo praeferre non dubitat *Emanuel Schelstratenus* in Antiquitate ecclesiae illustrata tomo II. diss. 1. quae est de locis, vbi Christus et apostoli fidem praedicarunt. *Describitur etiam*, inquit Cangius, *in alio codice regio MMCMLI. fol. CCXXXIII. syntagma* τῦ Ἐπιφανίυ Ἐπισκόπυ Κύπρυ περὶ τῶν ἁγίων [?] Ἀποςόλων, πῦ ἕκαςος αὐτῶν ἐκήρυξε, καὶ περὶ (leg. πῶς) καὶ πῦ ἐτελεύτησαν, καὶ τὰ ἅγια αὐτῶν σώματα πῦ κεῖνται, καὶ ἐν ποίοις τόποις, *cui quidem syntagmati subiiciuntur nomina et episcopatus LXX. Discipulorum. Verum nihil aliud fere continet, quod non habeatur apud Dorotheum, et in illius serie XII. apostolorum, ac illa, quae praefigitur commentariis Oecumenii.* Hippolytum de XII. apostolis graece et latine cum notis edidit *Combefisius* in auctario nouo tom. II. pag. 831. atque similem *de LXX. discipulis* Hippolyti nomine, (Thebanum intellige, chronici saeculo XI. scriptorem,) habuit Sirletus, laudauitque *Baronius* ad martyrolog. 9. April. et alibi, vt dixi supra cap. 1. pag. 212. Crassiores quasdam hallucinationes huius Pseudo Dorothei perstringit *Dauid Blondellus* libro de episcopis et presbyteris pag. 104. seq. *Fabr. Dorotheus* de prophetis, apostolis et LXX. discipulis gr. vna cum Eusebii, Socratis, Euagrii H. E. in anglic. sermonem conuersus a *Meredith. Hanmer.* Londin. 1577. fol. — The Lyfe of Saynt Dorothe. Imprinted by me Iulyan Notary. 4. sine l. et a. notâ in Brüggemanni View etc. pag. 442. *Harl.*

9. Τῶν ιβ΄ Ἀποςόλων αἱ πατρίδες, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν γεννησάντων pag. 437. seq. *Duodecim Apostolorum patriae, eorumque nomina, ex quibus sunt nati.* Ex cod. reg. Hoc ἀποσπασμάτιον graece et latine ediderat loco iam laudato Cotelerius.

10. Τῦ ἐν ἁγίοις Θεοδωρίτυ, Ἐπισκόπυ Τύρυ, περὶ τῦ βαπτίσματος τῶν ἁγίων Ἀποςόλων καὶ τῆς Θεοτόκυ pag. 438. *Ex S. Theodorito, Tyri episcopo, de baptismo SS. apostolorum et Deiparae.* In codice altero Vindobonensi post Dorothei synopsin sequitur idem hoc fragmentum, sed sub nomine *Sophronii*, Hierosol. sub quo graece et latine illud exhibet *Lambecius* lib. III. pag. 52. seq. [p. 138. Kollar. cuius notam conferes. *H.*]

11. Fragmentum ex *Fastis* Cuspinianeis Consulum rom. in omissorum specimen. pag. 439.

12. Descriptio Consulum, ex quo primum ordinati sunt, *Fastorum Idatianorum* lemmate hactenus edita, ad MS. exemplar collegii Paris. S. I. recognita, et cum Arnaldi Pontaci, episcopi Vasatensis, editione collata. pag. 439 — 450.

13. *Fasti graeci* ab a. C. 138. ad a. 362. pag. 451 — 455. ex cod. Sauiliano et editione Henrici Dodwelli, in adpendice ad dissertationes Cyprianicas, Oxon. 1684. 8. primum editas, et deinde Cypriano Io. Felli, semel iterumque recuso, subiectas.

[?] 14) Fasti graeci alii ex apographo If. Vossii ab a. C. 222. ad a. 630. pag. 456—463. Ex edit. eiusdem Dodwelli.

15. Fragmentum fastorum ab a. C. 205. ad a. 354. pag. 463—466. ex *Aegidii Bucherii* doctrina temporum, Antw. 1634. fol. pag. 247. seq.

16. Ex

16. Ex temporibus Gallieni, quis, quantum temporis *praefecturam Vrbis* adminiſtrauerit ab a. C. 254. ad 354. pag. 466. ad 468. ex eodem Bucherio pag. 236. ſeq.

17. Catalogus *Pontificum Rom.* vsque ad Liberium pag. 468 — 470. in quo Conſules paſſim ſimul memorantur, quemque Io. Cuſpinianus totum in faſtos ſuos transtulit, atque ediderat quoque Bucherius pag. 269. ſeq.

18. *Paſchalis* centum annorum laterculus ab a. C. 312. ad a. 411. pag. 470. 471. ex eodem Bucherio pag. 259. ſeq. vbi emaculatus datur.

19. Laterculus *faſtorum conſularium* s) ab Auſonii et Olybrii conſulatu ad XVII. poſt-conſulatum Baſilii, pag. 472. ſeq. ex cod. Colbert. CCXL. et ex editione *Arnoldi Pontaci*, poſt notas in Euſebii chronicon.

20. Laterculus alter breuis conſulum, poſt chronicon Caſſiodori, ſenatoris. Pag. 473. Ex eodem codice Colbertino.

21. Methodus, qua inuenitur cuiusque menſis quaecumque dies, et in quam ſeptimanae feriam incurrit, et in quem annum incidit bisſextus. Graece et latine pag. 474 — 479. Ex commentario *Heraclii*, imp. in προχείρους Ptolemaei κανόνας, ex edit. *H. Dodwelli* ad calcem diſſ. Cyprianicarum.

22. Variae lectiones ad binas epiſtolas Dionyſii Exigui de ratione Paſchae p. 479. ſeq. Ex variis codd. MSS. regio, Colberteo et Petauiano, ad edit. Bucherii pag. 485.

[P] 23. De paſchate Iudaeorum, pag. 479. 480. ſeq. ex codice Colberteo.

24. Argumenta Aegyptiorum, quorum meminit Dionyſius Exiguus in Epiſtola ad Petronium, et Victorius in canone paſchali, pag. 481. 482. Ex cod. Colberteo CCXL. poſt epiſtolam Paſchaſini, epiſcopi, ad papam, Leonem.

25. De triplici Graecorum aera, Chriſtum a. M. 5493. [vel 5501. vel, vt auctor chronici paſchalis, 5509. natum eſſe contendentium. pag. 482. ſeq. *ex Dionyſii Petauii doctrina temporum IX. 3.*

26. De duabus epochis nati Chriſti a. M. 5506. vel 5507. Pag. 483. *ex eodem Petavio lib. VII. Auctarii cap. 1.*

27. Methodus Epactarum, et Nouilunii inueſtigandi ratio, qua vtitur auctor chronici paſchalis pag. 483. ſeq. *Ex eodem lib. IX. doctrinae temporum cap. 5.*

28. Methodus ad paſchales terminos ſiue iudaica paſchata cognoſcenda, qua auctor chronici paſchalis vtitur. pag. 484. *Ex eodem lib. VIII. Auctarii cap. 11.*

29. Later-

s) Hisce faſtis conſularibus omnino addendi, quos e codice bibl. Caeſareae edidit illuſtrauitque *Henricus Noris* ad calcem operis eruditiſſimi de epochis Syro Macedonum Lipſ. 1695. 4. atque Graeuius vna cum eiusdem Norifii epiſtola conſulari inſeruit tomo XI. theſauri antiquitatum romanarum.

29 Laterculus menſium Macedonicorum, quos ſcriptor chronici paſchalis, vt et mediae vetuſtatis ſcriptores Chriſtiani cum Syro Macedonicis, ſeu Antiochenis, confundere ſolent. pag. 485.

Hactenus appendix ad chronicon paſchale Cangiana.

XXXVIII. GEORGIUS, monachus, atque, Theophane t) teſte, abbas, patriarchae CPolitani, *Taraſii* u), a. C. 806. defuncti, *Syncellus* v) (quaſi *Concellanum* dicas et domeſticum,) ipſe pag. 3. et 6. ſi modo ipſe, [?] auctor eſt, ſe chronico ſuo complecti velle res ab Orbe condito geſtas vsque ad a. C. 800. Certe Syncellus, morte praeuentus, non vltra Diocletiani tempora peruenit, teſte eodem Theophane, qui continuauit, et Mich. Glyca, ac Georg. Cedreno, quod et titulus operis indicat: *Γεωργίȣ τȣ̃ Μοναχȣ̃ χρονικὴ ἀρχομένη ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ διήκȣσα μέχρι τȣ̃ Διοκλητιανȣ̃.* w) Ioſephus Scaliger, qui opere illo MS. vſus eſt, et ex illo pleraque in Euſebium ſuum, minus licet emendata quandoque, vt notat *Salmaſius* pag. 99. Epiſt., deſcripta deriuauit, queritur, illud ab antiquario, qui deſcripſit, multis partibus mutilatum eſſe, et quae ſcriptor toties promittit, ea nusquam comparere epiſt. CLX. et CLXI. ad Marcum Velſerum, a quo alium codicem Venetiis adferendum exſpectabat. Titulus codicis *ἐκλογὴ χρονογραφίας συνταγεῖσα ὑπὸ Γεωργίȣ μοναχȣ̃ Συγκέλλȣ γεγονότος Ταρασίȣ Πατριάρχȣ Κωνσταντινȣπόλεως ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Διοκλ.* x) Quamquam

t) Theophanes initio Chron. *ὁ μὲν μακαριώτατος Ἀββᾶς Γεώργιος ὁ Σύγκελλος γεγονὼς Ταρασίȣ τȣ̃ ἁγιωτάτȣ Πατριάρχȣ Κωνσταντινȣπόλεως, ἐλλόγιμος ἀνὴρ καὶ πολυτελέστατος, ἄλλȣς τε ἱστοριογράφȣς ἀναγνȣ̀ς* etc.

u) De quo v. infra, libr. V. c. 41. Vol. X. p. 219. *Harl.*

v) Anaſtaſius bibliothecarius, circa a. C. 870. clarus praefat. ad hiſtoriam ſuam eccleſiaſticam: *Operae pretium duxi, ex* Georgii *ſummatim quaedam et* Theophanis *Chronographia plura ſed ſuccincte carpenda: quorum prior vsque ad Diocletianum; poſterior vero vsque ad Leonem, qui poſt Michaelem imperauit, patrem ſcilicet Ignatii, qui adhuc watch ſupereſt. habenas CPolitanae tenens eccleſiae, praedicti operis ſui ſtilum protraxit. Qui autem ſint iſti, breuiter adnotabo. Horum igitur alter electa monaſtica vita, mundoque contemto, Chriſti ſe leui iugo et ſuaui ſarcinae mancipauit. Praeterea contra haereticos inceſſanti agone deſudans, multis verberibus, Mundi principibus contra eccleſiae ritum ſaeuientibus, diuerſisque poenis adſectus eſt. Sic ergo ſtigmata Chriſti in corpore ſuo portans, tam pro fidei ſuae conſtantia, quam pro multarum virtutum inſignibus, ſancta memoriae* Taraſii, *regiae vrbis praeſulis* Syncellus *effectus eſt. Sed ne multa proſequar, ſufficere, arbitror, ad praeconium eius, quod a ſede adprobatus ſit Apoſtolica, quando ſcilicet vicarii eius vna cum CCCL. Patribus in Nicaea vrbe ſecundo conuenientes vniuerſalem ſynodum celebrarunt: Siquidem et laus eius in eodem ſeptimo et ſancto concilio reperitur.* Laudat Syncellum etiam Io. Scylitzes, Mich. Glycas, Ioannicius Cartanus, *Allatio* pag. 125. de Georgiis memoratus, aliique. Etiam Tzetzae Chiliad. II. hiſt. 33. *Γεώργιος ὁ χρονικὸς* laudatur ante Ioannem Antiochenum. De aliis *Georgiis*, chronicorum ſcriptoribus, infra dicam.

w) A. 792. publicauit ille opus ſuum. *Harl.*

x) In *Welſeri* Opp. Noribergae, 1682. fol. p. 795. ſqq. ſunt variae epp. ad Syncellum pertinentes. Ep. XIII. p. 795. ſq. Welſerus Scaligero mittit cod. Syncelli; ep. XX. p. 798. nuntiat Scaligero, Venetiis venales proſtare L. circiter codd. gr. in his *Georgii Syncelli chronicon*; eos reliquias eſſe *Victorianae bibliothecae* ſuſpicatur Welſerus: quae opinio, ſi non falſa fuit, videndum erit, annon ille cod. cum integra Victorii bibl. quam emit elector Bauariae *Carolus Theodorus*, Monachium in bibl. electoralem venerit: ſed ep. XXII. p. 799. ſq. Hoeſchelius ad Scaligerum ſcribit, miſſum eſſe Venetiis illum codicem, eiusque principium et finem copioſius deſcribit. Epigraphe igitur illius

quam vero Iacobus Goarus contendit, integrum Georgii opus ad nos perueniſſe: tamen Philippus quoque Labbeus notis ad Glycam, ex Georgio quaedam citantem, quae in illo haud leguntur, adnotat pag. 367. *Ex iſta pericope aliisque quibusdam lector diſcet, non eſſe integrum Georgii Syncelli chronicon, ſuisque partibus omnibus abſolutum, quod e codice MS. bibliothecae regiae a R. P. Iacobo Goaro Ord. Praedicatorum typis regiis prodiit, ſed quaedam adhuc in eo deſiderari, ex aliis, ſi quae forte occurrant, uberioribus membranis ſupplenda. Allatius*, qui de Georgio Syncello multa erudite animadvertit diatriba de Georgiis, pag. 323. ſeq. et Poſſeuini, Voſſii atque aliorum hallucinationem, qui cum *Georgio Hamartolo*, de quo mox, confundunt, caſtigauit, pag. 327. et 334. memorat codicem Mediolanenſem [?] hoc titulo: *Χρονικὸν σύντομον ἐκ διαφόρων χρονογράφων, καὶ ἐξηγητῶν συλλεγὲν καὶ συντεθὲν ἀπὸ Γεωργίου μοναχοῦ καὶ Συγκέλλου.* Sed in illo, perinde vt in altero, cuius meminit *Reineſius* epiſtolis ad Neſteros pag. 17. et in quo res ab Adamo ad imperium vsque Michaelis cum Theodora matre, cuius initium cum a. C. 841. coincidit, enarrantur, lucubrationes Georgii Hamartoli et Logothetae ac Theophanis cum Syncellianis videntur confundi. Idem Labbeus in protreptico de ſcriptoribus Byzantinis promiſit chronologiam Syncelli vulgandam ex MS. bibl. regiae Pariſ. collato cum Vaticano, quem deſcripſerat Holſtenius et cum Mazarinianis, addita latina verſione *Io. Baptiſtae Hautini*, ſiue *Altini*, quem Nic. Rigaltii leuirum, Syncelli molitum eſſe editionem, ad eumdem Rigaltium Romae a. 1630 ſcripſit Ioſephus Maria Suareſius, in epiſtola, quae legitur tom. IV. Operum Sirmondi pag. 663. At neque illa verſio, neque editio Altiniana vidit lucem, ſed *Goarus* Syncellum cum verſione ſua et notis publicauit Pariſ. 1652. fol. vſus codice MS. regiae bibl. ſcripto a. C. 1021. quem Corinthi parauit Io. Abramus a. C. 1507. *Fabr.* *Georgii Syncelli* chronographia eſt pars corporis Byzantini, et *Goari* edit. recuſa eſt Venetiis 1729. fol. Conf. *Goari* praefat. in qua vitam Georgii Syncelli perſequitur, ad ſuam edit., *Oudin.* comm. de SS. eccl. tom. I. p. 1932. (qui de Syncello eiusque chronographia et codd. copioſe diſſerit, ſed, ſe plurima Allatio debere, ipſe fatetur,) *Ceillier* hiſt. gen. des AA. E. tom. XVIII. p. 259. — *Saxius*, Onom. II. p. 92. ſq. qui plures laudat V. V. D. D. citatque L' Apologie de Moiſe contre Apion convaincu d' impoſture par le Texte de Manethon, dont il appuye fauſſement, les calomnies qu'il debitées contre Moiſe, ſuivi d'un Examen *d'un MSc. antique de Syncellus*, par Mr. l'Abbé *Richer du Bouchet*, in bibl. raiſonnée tom. XLVII. part. II. pag. 282. ſqq. — *Pariſ.* in bibl. publica praeter *Georgii Syncelli* chronographiam in cod. MDCCLXIV. reperiuntur, y) et in catal.

illius haec eſt: *Γεωργίου — — σύνταξις ἤτοι χρονογραφία ἐν ἐπιτόμῳ, ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἰουλίου Καίσαρος ῥωμαίων, ἔτει ἀπὸ κτίσεως κόσμου ευχδ' μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ πρώτου ἔτους Διοκλητιανοῦ, κόσμου ἔτει εψοζ.* Additum eſt *Theophanis* chronicon. Idem narrat, duo illos chronographos eſſe quoque *Heidelbergae*, eodem iunctos volumine. In ep. addita p. 801. Welſerus ſuſpicatur, Syncellum in illo codice, quippe quum omnis ab Adamo ad Pompeium hiſtoria deſideretur, vel plane alium, vel certe maxima ſui parte mutilum eſſe. Ep. XXV. p. 802. ſignificat Welſerus, ſe in catalogo caeſareae Viennenſis biblioth. reperiſſe *Georgii Syncelli* ſyntagma chronicum *ab Adam ad Alexium Comnenum.* De *Euſebii* chronico multus eſt in plurimis ad Scaligerum litteris. *Harl.*

y) *Montfaucon* in bibl. biblioth. MSSt II. p. 1151. numerat cod. illum MMCCXVII. et obſeruat, eum cum incredibili diligentia cum edito contuliſſe *Anton. Pouget* et innumeras V. L. quarum bene multae magni eſſent momenti, elegantiſſime deſcripſiſſe; operae igitur pretium fore, vt noua chronici Georgii Syncelli editio ſecundum has varias lectiones caſtigata in lucem prodeat. *Harl.* Egit de Syncello ceterisque qui ſequuntur chronographis etiam *Meuſelius* bibl. hiſt. Vol. P. I. p. 146. ſq.

tal. eodd. tom. II. illi adtribuuntur in cod. DLXXXIII. nr. 3. 4. 6 — 9. fragm. de imperatoris, Heraclii, rebus gestis; eiusdem fragm. Arsenii Monachi vitam complectens cum interpretatione latina; item fragm. latine conuersum de Iustini et Iustiniani, imperatorum, rebus gestis; index gallicus rerum, chronogr. Georgii Syncelli contentarum, ex *Nicolai Fumée* bibliotheca forte descriptus; Georgii fragm. latine conuersum, de Leonis Isauri et Cononis Iconomachi rebus gestis; denique fragm. latine conuersum de animarum post obitum in coelos adscensu, ex historia militis, qui cum agricolae vxore rem habuit, quod argumentum variis patrum locis confirmatur. — In cod. MDXXI. est *Syncelli*, (in indice tantum additur nomen *Georgii*,) oratio in laudem Zachariae, patris S. Ioan. Baptistae. — Altera quoque pars chronographiae s. *σύνταξις ἤτοι χρονογραφία ἐν ἐπιτόμῳ ἀπὸ τῆς βασιλείας Ἰουλίου καίσαρος Ῥωμαίων ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου ευλδ' μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ πρώτου ἔτους Διοκλητιανοῦ κόσμου ἔτη εψοζ' ὁμοῦ ἔτη τμγ'*, est in cod. reg. *Taurinensi* XVII. v. catal. codd. gr. p. 107. — *Leidae* in bibl. publ. *Parecbolae* ex libris Georgii Syncelli, quas descripsit vel excerpsit Scaliger et postea auxit, ac breuibus insuper notis illustrauit, in charta. (catal. p. 339. nr. X.) — *Oxonii* in cod. Barocc. XXX. circa fin. et in cod. *Norfolciano*, (cat. codd. Angliae etc. II. p. 84. nr. MMMCDXXXV.) sunt excerpta quaedam ex chronico *Georgii Syncelli*: — in cod. *Ed. Bernardi*, (nr. MMMMMMMCCCLXXV. cat. cit. p. 226.) pars chronici Georgii Syncelli. — *Augustae Vindelic. Georgii monachi* chronicon a Iulio Caesare vsque ad Diocletianum, imper. cum continuat. *Theophanis Isaaci* ab eo tempore vsque ad Michaelem. v. *Reiseri* catal. pag. 81. — Secundum *Montfauc.* in bibl. bibliothecar. MSS. in romana quadam bibl. Georgii Syncelli historia imperator. romanor. (est igitur altera pars. tom. I. pag. 201. C.) — In bibl. Ambros. *Mediolan. Georgii*, archiepiscopi et *Syncelli* collectanea historica. (I. p. 497. A. an is est codex, cuius meminit Fabricius noster?) — In cod. CXXXIII. *Coislin.* memorabili est a fol. 4. posterior pars, *Georgii Syncelli*, et a fol. 58. *Theophanis* chronogr. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 205. idem p. 207. ex cod. CXXXV. publicauit synopsin historiarum scriptam a Io. Scylitze Curopalata et magno Drungario Vigiliae, longe vberiorem ea, quae praeit Georgii Cedreni historiae. In illa statim in initio laudantur Georgius Syncellus et Theophanes, primi, qui historiae compendium optime concinnassent sermone quidem simplici, nec adfectato, sed ipsi paene rerum naturae adhaerenti: atque Georgius secundum Scylitzen a mundo condito orsus, in tyrannis desiit, Maximiniano nempe et Maxentio, eius filio; Theophanes vero, ab illius fine incipiens, continuauit vsque ad obitum Nicephori, imperatoris. *Harl.*

Syncelli chronicon ab a. C. 285. (Diocletiani I.) ad 813. (Leonis Armeni I.) contitinuauit THEOPHANES Isaurus, [z]) cuius, confessoris imaginum, vitam siue elogium a

z) Anastasius bibliothecarius Theophanem laudat his verbis: *Porro de altero quid dicam? cum et eius* (a Methodio, patriarcha CPol.) *conscripta vita: qualiter videlicet amplius patrimoniis venditis crucem suam tulerit, qualiterue secutus Christum Abbatis in Monasterio Agri functus officio, virtutibus fulserit, miraculis coruscauerit et confessor obierit, satis aperteque per Byzantium, et circum quasque regiones his qui prope et his qui longe sunt clamet. Sed et studia eius ad nos vsque perlata quis vel quantus vir iste fuerit, sollertibus manifestant.* Nota porro, hunc Theophanem, Abbatem et Confessorem diuersum longe esse a *Theophane, Byzantio*, qui de rebus Iustini II. imperatoris a. C. 578. defuncti scripsit libros X, lectos Photio cod. LXIV. Eum quoque *Georgium*

Theodoro, vt videtur, Studita, scriptum, ediderunt latine ad XII. Martii Lipomannus, Surius, Henschenius; graece et latine *Franciscus Combefisius* editioni Theophanis Lupareae praemisit, quae cum versione et notis postumis *Iacobi Goari* atque eiusdem *Combefisii* animadversionibus prodiit Paris. 1655. fol. [aa]) Eam *Io. Andreas Bosius* conferens cum MS. codice Augustanae bibl. deprehendit, huius ope multo emendatiorem, alicubi et pleniorem, expletis, quibus passim foedatus est, lacunis aliquot, dare se posse, idque se facturum promisit Exercitatione in periocham Iosephi de Christo pag. 24. additurus Syncellum et vtriusque [152] continuatorem *Genesium* vsque huc ineditum. [bb]) Publicandarum Bosii in Theophanem obseruationum, quae in publica Ienensis academiae bibliotheca MSS. adseruantur, spem fecit Georgius Schubartus, praefat. ad postumam eius introductionem ad notitiam rerump. a se editam, speciminque illarum videre licet in *Wilh. Ernesti Tenzelii* exercitationibus selectis pag. 315. *Ioannis Burchardi* versionem latinam memorat Lucas Holstenius epistola ad *Lambecium* tom. VI. de bibl. Vindobonensi pag. 260. *Apud Puteanos fratres magnum opus*

gium Theophanem, nescio, quo auctore, vocant *Vossius* de historicis graecis p. 285. et *Reinesius* de palatio Lateranensi, p. 83. 84. Ansa forte, quod *Georgium* Syncellum continuauit. *Fabric.* — Theophanes cognominatus quoque est *Isaacius*; quod cognomen ei haesit a patre: natus est a. C. 748. Postea, vita monastica coniugio praelata, coenobio, Agro s. Sigriano, quod, opibus abundans, condidit, semet ipse praefecit Abbatem. *Confessoris* autem nomine a suis adseclis insigniebatur, quoniam propter cultum imaginum, strenue vindicatum a Leone Armenio, in exsilium missus est in Samothraciam, vbi a. C. 81⅞. saltem ante a. C. 820. diem obiit supremum. Vita eius s. laudatio, a *Theodoro Studita*, aut alio aequali, conscripta, legitur *latine* cum comm. praeuio et notis in Act. S. S. Antwerp. Mart. tom. II. p. 218. sq. — alia, auctore *Metaphraste*, gr. ac lat. ex msto graeco bibl. Sfortianae Romae, cum notis in Actis S. S. Antw. Mart. tom. II. p. 224 et 700. Haec vita et laudatio, auctore *Metaphraste*, exstat quoque graece in cod. Laurent. Medic. IIII. nr. 40. plut. 4. teste *Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 522. — Insuper conferes praeter Hanckium et Vossium, *G. Cauei* hist. litt. S. S. eccl. tom. I. p. 641. *C. Oudin.* comm. de S. S. E. tom. II. p. 19. (is vero Theophani abnegat opus,) *Ceiller* hist. gen. des AA. E. tom. XVIII. pag. 260. *Saxii* Onom. II. p. 202. sq. et, qui ibi laudantur, VV. DD. *H.*

aa) Inscriptio editionis haec est: *Theophanis* chronographia. *Leonis Grammatici* vitae recentiorum impp. *Iacobus Goar* latine reddidit, *Theophanem* notis illustrauit, varias lectiones multiplici codd. collatione adiecit. *Franciscus Combefis* iterum recensuit, notis posterioribus *Theophanem*; integris, *Leonem Grammaticum* strictim discussit, exque fide codd. auxit, emendauit. Paris. e typogr. reg. 1655. fol. — rec. cum ceteris S. S. Byzantinis, tom. VI. Venet. 1729. fol. — *Theophanis* fragm. de Bulgarorum originibus, gr. in adnotatt. in Nicephorum p. 143. ed. 1616. et p. 75. ed. scriptt. Byzant. Paris. — *Codd. mssti* plures et antea in notitia codd. Syncelli et a Fabricio in hac paragrapho sunt commemorati: quibus addi possunt alii: cod. *Taurinensis* XXVII. qui vero in fine mancus est, v. cat. codd. gr. Taur. p. 107. — *Leidae* inter MSSta Scaliger. in bibl. publ. excerpta ex *Theophane Byzantio*, (catal. p. 342.) — In cod. *Coislin.* CXXXIII. sunt Nicephori, Georgii Syncelli et *Theophanis* Chronographiae atque a *Montfaucon* in bibl. Coislin. p. 205. codex optimae notae et dignus iudicatur, qui consulatur a chronographis. — In cod. *Coislin.* XCIV. qui continet Theodori Studitae epp. sunt epp. 411. et 476. atque in alia earum epp. alio ordine positarum collectione cod. CCLIX. duae ad Theophanem, *Montfaucon* l. c. p. 147. 148. 317. et 319. etc. — Inter chronica bibl. *Colbert.* Theophanis et aliorum chronographiae, teste *Montfauc.* B. bibl. MSSt. II. p. 1151. A. — *Paris.* in codd. MDCCIX. MDCCX. et MDCCXI. bibl. publ. *Theoph.* chronographia. *Harl.*

bb) Editus est e cod. Lipsiensi Venetiis 1733. fol. v. quae scripsi in introd. in hist. L. Gr. II. 1. pag. 476. sq. *Harl.*

opus chronologicum reperies, in quo tuam exerceas induſtriam, Theophanem ſcilicet Agri (Monaſterii in regione Sigriana) *Abbatem cum* Io. Burchardi *hominis accurate docti verſione* *cc*) *edendum, quem nuper ex Barberina bibliotheca ad ipſos miſi. Adiunxi etiam Anaſtaſium bibliothecarium, antiquum eius interpretem,* (qui praef. ad hiſt. ſuam eccleſiaſticam plura ex Syncello et Theophane repetiiſſe ſe innuit, vti ex eodem Landulphus Sagax non pauca transtulit in poſtremam hiſtoriae miſcellae partem,) *ex Caſinenſi codice Longobardico depromtum. Praefigendum erit Theophani chronicon Georgii Syncelli a Iulio Caeſare vsque ad Maximianum, cuius itidem exemplaria duo ad Vaticanos et Palatinos codices accurate collata ibi offendes. Alia etiam regia bibliotheca ſuppeditabit.* De hoc Theophane conferendus inprimis *Martinus Hanckius* lib. I. de rerum Byzantinarum ſcriptoribus cap. XI. Antequam vero de hoc chronico dicere deſinam, adponere iuuat *Godfridi Henſchenii* iudicium ex eiusdem exegeſi praeliminari, praemiſſa tomo tertio actorum ſanctorum menſis Martii p. X. edito a. 1684. in qua tabulas chronicas Theophanis, ſaltim quoad annos ſeriemque epiſcoporum in quinque ſedibus Patriarchalibus nulla fide dignas eſſe obſeruat. *Chronographia Theophanis,* inquit, *qualem nunc habemus ex collatione quinque codicum MSS. regii ſcilicet, Peireſciani, Barberini, Vaticani et Palatini, duabus conſtat partibus, quarum quae potior eſt, et vere aurea, omnique acceptione digniſſima, hiſtoriam exhibet per annos digeſtam: altera vix plumbea dici meretur, conſiſtitque in tabulis chronologicis,* (Canonia *vocat Goar.) quibus per loculos diuiſis primum annus mundi, tum Chriſti incarnati, dein imperatoris romani, proxime regis* [P] *Perſarum, aut ducis Arabum, rerum poſt Perſas in Palaeſtina potentium, denique ex ordine, quinque epiſcoporum ſeu patriarcharum,* Romani, Conſtantinopolitani, Hieroſolymitani, Alexandrini et Antiocheni *ordo et anni continentur. Tabulas autem iſtas magna cum diuerſitate non tantum praefixas annis non ſuis, ſed etiam mendoſiſſime conſcriptas eſſe, et plurimis hiare loculis, ac portentoſis prorſus annorum, praeſertim patriarchalium ſupputationibus ſcatere, cum ipſemet Goar agnoſcat fateaturque: mirum eſt, aut ipſum, aut, qui defuncti Goaris laborem eduxit in lucem, Combefiſium potuiſſe ſibi perſuadere, ab auctore Theophane eſſe, qui variorum autorum ſententias et numeros ſecutus ſit varior, opusque proprium vrgente perſecutionis neceſſitate non recenſuerit, proindeque exigere a lectore ſuo poſſit, vt, qui dormitantem Homerum patitur, Theophanem quoque lapſum erigat, corrigatque: cum nimirum ſuccedentes et ad inuicem cohaerentes numeros in ſequiores transponit annos, ſeu etiam coniunctos annos in diſſita canonia deſultorie transfert: aut eidem viro nunc pauciores, mox plures diuerſis canoniis aſſignat annos: vel cum eiusdem viri pauciores anni, plura occurrant canonia: aut cum ſumma quaepiam aetatis aequales loculos ſiue canonia quibusdam omiſſis non accepit: vel denique cum numero eiusdem anni repetito, confuſio inſertur non mediocris.* In eadem exegeſi praeliminari pag. X. ſeqq. mendas quasdam, librariorum ſocordia Theophani adſperſas et ab aliis non obſeruatas, Henſchenius eluit.

cc) Ex verſione illa locum profert *Allatius* pag. 324. de Georgiis, ſed is male *Iacobum Bullardum* vocat. Rectius Labbeus in protreptico ad ſcriptores Byz. edendos, *Io. Iacobum Buccardum.* Pariſinus hic fuit Cardinalis Barberini Romae domeſticus, cuius laudatio funebris in Nicol. Fabricium Peireſcium et alia ſcripta quaedam referuntur in catalogo bibl. Barberinae p. 194.

De Theophanis continuatoribus, Leone grammatico aliisque dicam proximo capite, inter fcriptores Byzantinos; nunc age cetera chronica celebriora, quae graece lucem viderunt, paucis perfequamur.

XXXIX. NICEPHORI, patriarchae CPolitani, nati a. Chr. 758. et a. C. 828. defuncti, chronologiam compendiariam ab orbe condito ad fuam vsque aetatem, latine iam circa a. C. 872. vertit *Anaftafius, bibliothecarius*, cuius hiftoria ecclefiaftica ex Syncello, Theophane et Nicephoro collecta et *Ioanni*, vrbis Romae diacono, infcripta, prodiit e codice *Vaticano* latine cum notis *Car. Annibalis Fabrotti* inter fcriptores hift. Byz. Parif. 1649. fol. [dd]) Ex eiusdem Anaftafii verfione chronologia *Nicephori* legitur in bibliothecis patrum,

dd) Infcriptio haec eft: *Anaftafii* hiftoria ecclefiaftica, fiue chronographia tripartita. Ex MS. cod. bibl. Vaticanae Collata ad mst. exemplar. Longobard. vetuftiff. Cafinenf. bibl. vnde Rom. exemplar manauit. Nunc denuo ad fidem veterum libr. emendata. Acced. notae *Car. Annib. Fabroti*, quibus obfcura quaeque Anaftafii illuftrantur. Item Gloffaria duo, quibus vocabula mixtobarbara collata cum graeco *Nicephori*, *Georgii Syncelli*, et *Theophanis* exponuntur. Parif. e typogr. reg. 1649. fol. — rec. inter SS. Byzant. Ven. 1729. fol. — *Matriti* in bibl. regia, in cod. CXXI. exftat *Nicephori* chronogr. compendiaria ab orbe condito. Illum vero codicem mstum non folum alicubi fiue verbis, fiue numerorum notis, fiue etiam rerum ordine difcrepare ab edito; fed etiam effe multo pleniorem ac locupletiorem, praefertim in Iudicum ac regum gentis hebraeae, regum Perfarum, Alexandri M. fuccefforum, et romanorum graecorumque imperatorum recenfione, vt paene triplo amplior iure cenfeatur, [illegible] operofeque docuit *Iriarte* in cat. codd. gr. Matrit. pag. 480. fqq. Quae P. Goar ex Anaftafio fuppleuit, ea ex graeco huius codicis contextu poffunt reftitui. Fol. 29. auerfo poft adducta de Bafilio imp. (in quo definit feries graeci imperator. in hoc cod. his verbis, Βασίλειος ὁ ὀρθοδοξότατος ἔτη ιη' μ' ια' ἡμ' ς' h. eft annos 18. menfes 11. dies 6.) verba fequitur dimidiae paginae vacantis fpatium, *Lafcaris* aliquot folia inferuit, manu fua expleuit, et adtexuit Bafilii fucceflorum feriem ad Conftantinum vsque III. orient. imperatorem, tum breuem vrbis CPolit. expugnationis fuaeque ipfius captiuitatis narrationem; poftremo eiusdem Conftantini fratrum eorumque fubolis per varios rerum cafus iactatae notitiam, quam Iriarte gr. excudendam et publicandam curauit. (Eiusmodi fynopfis hiftoriarum ab Adamo vsque ad Conftantin. Palaeologum a *Conft. Lafcare* fcripta exftat in cod. Matrit. LXXII. et Iriarte particulam edidit l. c. p. 265. fq.) Quae in reliqua narratione confentiant in illo libro manufcripto cum editis, aut quae differant, Iriarte diligenter oftendit. — In cod. LXXXV. eft chronologica regum tribuum Ifraelis feries ex *Nicephori* patriarchae CPolit. chronographia compendiaria depromta. Illa quoniam et ab excufa in Iof. Scaligeri thefauro temp. et in edit. Iac. Goar. fiue nominibus propriis, fiue notis numeralibus, fiue narrationis eloquutione aliisque rebus aliquantum difcrepat; ab *Iriarte* l. c. pag. 352. tota eft ad verbum exfcripta. — — In cod. *Coislin.* CXXXIII. *Nic.* chronogr. maxima fui parte mutila. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 203. fq. — *Parif.* in bibl. publ. *Nic.* CPolit. patriarchae chronicon, in cod. CCXXXIII. ab orbe condito vsque ad Cari, imperium. — In cod. MCCCXX. nr. 45. MMCCCXV. nr. 21. epitome. — In cod. MDCCXI. ab Adamo vsque ad Michaelis huiusque filii, imperatorum tempora. — *Taurini* in cod. CV. bibl. regiae; de quo v. auctorem catal. codd. gr. Taur. p. 200. fq. — In cod. bibl. publ. *Auguftae Vindel.* v. Reiferi catal. p. 80. — *Niceph.* chronogr. olim fuiffe in cod. pleniorem, loco, qui deeft in Scaligeriana non minus quam Parifina edit. ex cod. vetufto caefareo Io. Curopalatae epitomes hiftoriar. docet *Lambec.* comm. de bibl. caefar. lib. II. p. 232. fq. et libr. III. p. 148. not. 3. meminit peruetufti cod. caefarei chronographiae Nicephor. — In cod. CCLXXXIII. nr. 22. ex *Niceph.* chronographia fegmentum a Dario Codomano, rege Perfarum, vsque ad imper. CPolit. Mich. Balbum. (*Lambec.* V. pag. 484. fq.) — In cod. XIII. nr. 10. chronogr. Nicephori, cum continuatione

trum, Parif. 1575. Vol. II. 1589. Vol. VII. 1644. et 1654. tomo feptimo: Bafil. 1561. Colon. 1618. tomo nono, et Lugd. 1677. tomo XIV. pag. 72. cum commentario *Antonii Contii*, primum edito Parif. 1573. 4. ee) quem LXX. Interpretibus ff) [?] nimium tribuere, in expurgatorio Indice notat Io. Maria Brafichellanus. *Latine* itidem, interprete *Ioach. Camerario*, vna cum eius commentariis et diff. de fynodo Nicaena Bafil. 1561. fol. Lipf. 1573. 4. apud Voegelin. et apud Io. Steinmannum 1583. 4. Camerarii narratio de fynodo Nicaena prodierat Lipfiae ex officina Iac. Berwald 1543. 8. rec. ibidem 1546. 1552. 1560. 8. ex offic. Valentini Papae. Verfio fine commentariis Bafil. 1569. 8. ante hiftoriam, quam vulgo vocant, mifcellam.

Graece in thefauro temporum *Iofephi Scaligeri*. Lugd. Bat. 1606. p. 305. et 1658. p. 301. fol.

Graece et latine, cum *Iac. Goari* notis, ad calcem Georgii Syncelli. Parif. 1652. fol. [et Venet. tom. V. a. 1729.] inter fcriptores hift. Byz. imperatorum et patriarcharum quorumdam poftremorum nomina a fcriptore iuniore adiecta effe, tum in Nicephori graecis, tum in latinis Anaftafii codicibus docet *Seldenus* II. 4. de fynedriis pag. 106. fq. et *Hanckius* de fcriptoribus Byz. pag. 245. Valentiniani quoque genealogiam in codicibus quibusdam defiderari, notat *Io. Pearfonius* in Vindiciis epiftolarum S. Ignatii. Viciffim in aliis MSS. diuerfae continuationes reperiuntur iam ad Conftantinum Ducam, qui a. C. 1067. obiit, iam vlterius etiam, vsque ad a. C. 1180. [v. in notitia codd. msstor.]

GEORGII, monachi et Archimandritae, cognomento, quod ipfe fibi ex modeftia fumfit, *Peccatoris*, fiue *Hamartoli*, circa a. C. 842. clari, quem cum Syncello multi gg) male confundunt, chronicon ab O. C. ad Michaelem, Theophili, imp. filium, nondum integrum lucem vidit, etfi partes quasdam illius et fragmenta habemus a Petauio, Lambecio, Gretfero, Allatio, Radero aliisque fparfim edita. Ex hoc chronico etiam chronologica excerpta petita funt, quibus Malalas ab initio fuppletur; confer *Humfredi Hody* diff. Malalae praemiffam §. XLI. et *Allatium* de Georgiis pag. 329. feq. Cedrenum, Theophanem, Glycam aliosque pofteriores chronologos ex eo profeciffe, atque in excerptis ineditis Conftantini, Porphyro-

nuatione anonymi cuiusdam vsque ad imp. Manuel. Comnenum, mortuum a. C 1180 v. *Lambec.* VI. p. 105. Idem *Lambec.* tom. VIII. p. 457. fq. emendat atque illuftrat Nicephori catal. epifcoporum et archiepifcoporum CPolitan. qui eius chronographiae compendiariae infertus eft, meminitque II. peruetuftorum chronographiae codd. caefareor. Ad tom. VIII. p. 198. in nota B. Kollarius obferuat, Nicephori patriarchae vitam, ab Allatio acceptam, Combefifium communicaffe cum Henfchenio, et ab hoc illam in actis SS. m. Martii tom. II. lat. quidem pag. 294. graece autem pag. 704. effe vulgatam. — De *Nicephoro* eiusque fcriptis infra copiofius dicetur. add. quae fcripfi in Introd. in hift. L. Gr. II. 1. pag. 453. fqq. *Harl.*

ee) Tum in bibl. P. P. maxima, Lugd. tom. XIV. p. 72. et in *Ant. Contii* opp. Neapoli 1725. fol. pag. 72. *Harl.*

ff) Confer *Rich. Simonis* bibliothecam tom. II. pag. 470. Errores quosdam Nicephori chronologicos notat *Io. Garnerius*, praef. ad Liberatum.

gg) Ex gr. *Neffel.* de codd. caefar. part. V. cod. XL. p. 81. *H.*

phyrogenneti περὶ πρέσβεων nonnulla ex hac hiſtoria Georgii Monachi de legationibus ad principes ethnicos legi, p. 334. notat. Idem *Allatius* libro de aetate et interſtitiis ordinum apud Graecos, p. 108. nonnulla ex eodem proferens, monet, neutiquam contemnendum eſſe auctorem, *ex quo recentiores Graecorum hiſtorici ſua fere omnia neque verbis ipſis immutatis hauſere, quod vt videas, latinum fecimus, et vna cum textu graeco, ſi per tempora licuerit, tibi communicabimus.* [P] Illa Allatii verſio et editio non vidit lucem, niſi quod prooemium operis cum interpretatione ſua, diatribae de Georgiis inſeruit. Duos codices MSS. regiae bibl. *Pariſienſis* laudat *Cotelerius* ad lib. IX. recognitionum, quae ſub Clementis nomine ambulant, cap. 20. *Vindobonenſem Lambecius* II. p. 588. [249. ed. Koll. adde *Neſſel.* part. V. cod. caeſ. LXXXIII. p. 142. vbi dicitur *Gregorius Hamartolus.*] *Mediolanenſem* et *Scorincenſem Allatius* de Georgiis pag. 334. *Bauaricum* Gretſerus tom. II. de cruce et Matthaeus Raderus in viridario ſanctorum, notis ad vitam S. Ignatii, *Baroccianum* denique, qui exſtat in bibl. Bodleiana, (nr. CCLXXVII. catal. et pag. 269. 8) Humfredus Hody loco laudato. *Bauaricus* Monachienſis producitur vsque ad imperium Conſtantini, Leonis filii. Vide catalogum MSS. illius bibl. num. CLXXXIX. *Fabr.* Add. *Kollar.* ſupplem. ad Lambecii ſupplem. p. 656. ſq. *Montfauc.* bibl. Coiſlin. p. 205. eiusdem bibl. bibliothecar. MSSt. II. p. 987. nr. MMMMCCXV. — *Florentiae* in bibl. Laurent. Medic. cod. XI. plut. 70. qui quidem deſinit in romano imper. CPolitano, ſed a *Bandinio* tom. II. p. 671. omnium codd. Georgii praeſtantiſſimus dicitur. — De tribus codd. *Pariſinis* MDCCVI — MDCCVIII. plura vide in cat. codd. Pariſ. tom. II. p. 390. — ibidem in cod. MDCCIV. *Georgii monachi* chronicon ab orbe condito ad tempora vsque Maxentii, imp. et in cod. ſeq. *Georgii* monachi, chron. ab orbe condito ad Michaelis, imp. et Theodorae, eius matris, tempora: omnes hi codd. in indice ad Georgium Nicomedienſ. et chartophylacem male referuntur. — Hic quoque notandum eſt, *Georgii Scylitzis* chronicon imperatorum romanorum et graecorum ab Auguſto Caeſare vsque ad Nicephorum Botaniatem Romae in bibl. *Sfortiana*, ap. Montfauc. bibl. biblioth. MSS. I. p. 702. D. *Harl.*

HIPPOLYTI, Thebani, qui ſeculo XI. floruit, chronicon a Chriſto nato ad ſua tempora, ſimiliter nondum in lucem prodiit, exceptis fragmentis, de quibus dixi hoc ipſo libro V. bibl. graecae cap. 1. pag. 212. ſeq.

XL. GEORGII CEDRENI, monachi, chronicon ab orbe condito ad a. C. 1057. cum *Io. Xylandri* verſione et notis editum eſt Baſileae apud Io. Oporinum et Epiſcopios fratres a. 1566. fol. atque inter ſcriptores hiſt. Byzantinae, cum eiusdem Xylandri, ſed paſſim a Fabrotto emendata, interpretatione notisque, et notis poſterioribus *Iacobi Goari*, quibus Xylandri etiam verſio et notae paſſim emendantur, et gloſſario eiusdem *Caroli Annibalis Fabrotti*, qui editionis huius curam habuit. Pariſ. 1647. fol. [rec. Venet. 1729. in VIII. tom. ſcriptor. Byzantin.] In hac lacunae ingentes tres aliaque ex MSS. Altempſianae et Vaticanae bibl. ſuppleta ſunt; nam et Io. Leunclauius notis ad annales Turcicos teſtatus erat, apud ſe aliquot folia Cedreni eſſe, quae in Xylandri editione deſiderentur. Multa etiam emendata ac ſuppleta e *Ioanne Scylitze*, Curopalata, quem Cedrenus [hh]) exſcripſit, nec minus continuauit.

hh) Vide, quae de Scylitze dicentur infra. Nec diuerſus hic eſt a Ioanne Protoueſtiario, cognomento Thraceſio, quem Cedrenus laudat inter eos, ex quibus profecit, et quorum veſtigiis inſiſtere

nuauit. Igitur Ioannis *Scylitzae historia* ab a. 1057. vbi desiit Cedrenus, vsque ad extrema Nicephori Botaniatae siue ad a. 1080. subiuncta est a Fabrotto *graece* e bibl. regia, et *latine* ex interpolata per eumdem editorem Io. Baptistae [P] Gabii versione. ii) In codice Vaticano Aethiopicorum Heliodori adnotatum est, illum scriptorem versibus iambicis etiam ad imp. Theodosium scripsisse de auro conficiendo, idque Georgium Cedrenum testari. Γράφει δὲ διὰ στίχων ἰάμβων τὴν τοῦ χρυσοῦ ποίησιν πρὸς τὸν αὐτὸν Θεοδόσιον, ὥς φησι Γεώργιος ὁ Κεδρηνός. *Neque vero hoc licet negare*, inquit Conringius de medicina hermetica, pag. 25. *etsi in edito Cedreni volumine* (etiam Parisiensis edit.) *non reperias. Notum enim, valde mutilum illud esse, et miris modis deformatum, quod iam Iosephus Scaliger, est conquestus.* Vide tamen, quae Scaligeri iudicio, qui breuiarium tantum maioris operis et cadauer ad nos peruenisse existimabat, opponit *Allatius* de Georgiis pag. 336.

IO. ZONARAE, CPolitani, ex praefecto vigilum et primo a Secretis, monasticam vitam amplexi et plurimis aliis scriptis clari, kk) Annales ab orbe condito vsque ad a. C. 1118. quo

sistere se non diffitetur, Syncellum, Theophanem, (Iohannem) Siculum, Psellum, etc. De Cedreno plura *Allatius* diatriba de Georgiis §. 25. pag. 334. seq. ad calcem tomi X. huius bibl. *Fabr.* Add. *Caue* H. L. S. S. eccl. tom. II. p. 142. *Oudin.* (qui Cedrenum saec. XII. minus probabiliter adserere studuit,) comm. de S. S. E tom. II. p. 1130. *Saxii*, (qui plures laudat VV. DD.) Onom. II. pag. 181. sq. *Lambecius* comment. II. p. 233. Koll. Cedrenum, quod primam Scylitzae editionem verbotenus transscripsit in suam historiarum synopsin, plagiarium vocat impudentissimum, et refutat *Fabrottum*, qui in edit. Parisinae Cedreni praefatione Ioannem Scylizam nuncupat Cedreni simiam. *Harl.*

ii) Cedreni historia, sed cuius et initium desideratur et finis, in cod. *Paris.* MDCCXIII. bibl. publ. — In cod. *Coislin.* CXXXVI. est Io. Scylitzis Curopalatae synopsis historiarum. Prooemium excipit historia ab imperio Michaelis Rangabe, (a fol. 1. verso — 167.) quae, vt ait *Montfaucon* in bibl. Coislin. p. 206.) est ipsissima historia *Ioannis Cedreni* paruo discrimine. In mato tamen non pauca notatu digna habentur, quae in edito praetermittuntur. A fol. 168. est *chronicon*, quod continet historiam Michaelis Paphlagonis, Michaelis Calephati, Constantini monomachi, Theodorae, Isaaci Comneni, Constantini Ducae et Romani Diogenis vsque ad Nicephorum Botaniaten, (vt videtur Montfauc.) Quoniam vero praefatio, quae in hoc codice initio historiae Ioannis Curopalatae praemittitur, longe copiosior est ea, quae praeit Georgii Cedreni historiae, nec pauca de scriptoribus historiae Byzantinae noua ac notatu digna continet; eam *Montfaucon* graece cum versione sua latina pag. 207. sq. formulis typographicis describendam curauit. — In cod. *Coislin.* CCCXIII. est *Georgii Cedreni* annalium magna pars: incipit a tempore Iuliani, apostatae. (*Montfauc.* l. c. pag. 426.) — *Venetiis* in bibl. S.S. Ioannis et Paulli, Dominicanorum, *Georgii Credreni* historiae in cod. exarato a. Chr. 1284. teste *Montfauc.* in diario ital. p. 47. — *Lambec.* in comm. de bibl. caesarea, tom. IV. p. 27. sqq. tom. V. pag. 24. sq. tom. VII. p. 105. not. et p. 573. sq. quaedam *Cedreni* loca illustrat. — Secundum cat. codd. Angliae etc. tom. I. p. 263. in collectan. *Ric. Iamesii*, ex *Zonarae* annalibus, ex *Cedreno* et *Nicephoro Gregora.* — CPoli in bibl. *Michaelis Cantacuzeni*, secundum catal. codd in bibl. Vindob. fuit nr. V. Ἱστορικὸν Γεωργίου Κεδρήνου καὶ ἀρχὴν ἀπὸ Κτίσεως Κόσμου. — In bibl. CPolit. ἐν τῷ φανάρῳ exstiterunt ἱστορικὸν Ἰωάννου τοῦ Ζωναρᾶ. — Γεωργίου τοῦ Κεδρηνοῦ. — τοῦ Λακωνικοῦ. — Γεωργίου μοναχοῦ. — Ἱστορικὸν Κωνσταντίνου τοῦ Μανασσῆ. — Μιχαὴλ τοῦ Γλυκᾶ. — Νικηφόρου τοῦ Γρηγορᾶ. — Μιχαὴλ τοῦ Ψέλλου. — Γεωργίου τοῦ Σκυλίτζη etc.

kk) De eius scriptis v. infra, Vol. IX. lib. V. cap. 42. pag. 241. sqq. Vol. XI. pag. 46. Add. *G. I. Vossius* de histor. gr. libr. II. c. 27. *G. Caue* hist. litter. S. S. eccl. tom. II. pag. 201. *C. Oudinus*

quo obiit Alexius Comnenus, ex Viennensi MS. et aliis quatuor codicibus cum *Hieron. Wolfii*, notis prodiere Basil. 1557. fol. [ll]). Postea *Carolus du Fresne* Wolfianam editionem ex 4. scriptis codd. regiae bibl. et vno Colbertino emendauit, latinam versionem recensuit, notasque eruditas addidit Paris. 1686. II. voll. fol. [rec. Venet. in corpore hist. Byzant. tom. X. pag. 11.] Cangius diuisionem operis genuinam in partes duas, librosque XVIII. restituit, et libros capitibus distinxit, subiuncto *breui summario chronologico anonymi* ab Adamo ad Alexium Comnenum, quod Dionys. Petauius cum Nicephori CPol. breuiario historico graece et latine vulgauerat Paris. 1616. 8. *Italice* quoque translati Zonarae Annales sunt a *Marco Aemilio*, Florentino, Venet. 1560. 4. [et a *Ludou. Dolce*, Venetiis 1564. 4. et 1570. 4. v. *Paitoni* bibliotheca degli Autori — volgarizz. tom. IV. p. 244. sq. *Harl.*] et *gallice* a Ioanne de Maumont, Lugd. 1560. et Paris. 1561. apud Vascosan. fol. a Ioanne Mileto (*Milles de S. Amour*) Paris. 1583. fol. Nonnullis Zonarae codicibus praefixum nomen *Georgii Scylitzae*, forte quod capitibus opus distinxerit, summariaque praefixerit. Vide *Allatium* de Georgiis pag 338. 339 *Fabr.* De *msstis codd.* v. *Wolf.* et *Cangii* praefatt. *Crusii* Turco-Graeciam pag. 203. et *Allatium* de Georgiis pag. 338. Wolfius vtebatur tribus Annalium Zonorae exem-

nus comm. de SS. E. tom. II. p. 983. *R. Ceiller* hist. gen. des AA. eccl. tom. XXI. p. 544. *Io. Fabricius* in histor. bibl. part. II. p. 415. sq. *Saxius* in Onomast. II. p. 217. et qui alii ab illo laudantur VV. DD. In cod. LI. nr. 23 Vindobon. *Zonaras* adpellatur Μοναχὸς τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Γλυκερίας, obseruante *Lambecio* comm. tom. VIII. p. 995. *Harl.*

ll) Wolfiana edit. inscripta est: *Io. Zonarae* compendium historiarum in tres tomos distinctum, gr. et lat. liberalitate *Antonii Fuggeri* et labore *Hieron. Wolfii.* Basil. per Io. Oporin. 1557. III. tom. fol. Huc reuocabo, quae Fabric. Vol. IX. pag 241. scripserat: „Praecipuum Zonarae opus sunt *Annales* s. χρονικὸν in partes duas et libros XVIII. diuisum. [In priore parte persequitur Zonaras historiam Iudaeorum secundum sacrum codicem ac Iosephum; posthaec historiam Graecorum et romanae reipubl.; in posteriore autem parte exponit historiam imperatorum.] Wolfius distinctionem in partes tres ex suo ingenio contra auctoris mentem commentus est. Genuinam in partes duas et libros XVIII. diuisionem *Cangius* e msstis codd. restituit: de cuius editione v. Acta erudit. MDCLXXXVII. pag. 663. et hist. des Ouvrages des Sauans, Oct. pag 139. Cedrenum, qui in a. 1057. desinit, praeferri ab Hieronymo Wolfio, indignatur *Allatius* p 335. diatribae de Georgiis, quum Cedrenus nihil fere egerit aliud, quam vt e quatuor vel quinque scriptoribus ad verbum descripta repetierit; Zonaras autem suopte marte et ingenio chronicon hoc contexuerit. Tamen et Zonaras in imperatorum historia libenter sequitur Dionem Cassium, ita vt saepe, quid Dio in libris etiam deperditis senserit vel scripserit, ex Zonara liceat coniicere, vt notat *Vossius* lib. II. de hist. graecis cap. 27. [vide Vol. V. B. Gr. pag. 141. sq. et de temerario *Nic. Carm. Falconii* consilio ausuque, Dionis ex Zonara restituendi, pag. 144. ac *Reimar.* praef. ad Dion. Cass. §. 12. vbi pag. XX. Zonaram vocat exilem et elumbem, imprimis §. 13. pag. XXI. sq. vbi inter alia, „quoniam, bene ait, Zonaras, non modo verba Dionis mutat; sed et res ab eo memoratas, aliorum scriptorum narratione identidem interpolat; ego mihi id non sumserim, vt sine adhibito Dione aut Xiphilino, quae eius scriptoris sint apud Zonaram, olfacere audeam." Add. primam Reimari notam ad fragm. tom. I. pag. 1. sq. etc. *Harl.*] Atque ipse Zonaras profitetur, characterem sermonis ideo non vnum eundemque in hoc opere reperiri, quod ἐκ πολλῶν βιβλίων τὰς ἱστορίας ἐρανισάμενος ex pluribus scriptis historias colligens (tamquam stipem.) saepe etiam illorum verbis vti non dubitauerit. Ἐρανισάμενος autem legendum est pro συναγαγόμενος vel ἐπαναγαγόμενος, quod probatur *Christfrido Waechtlero* in actis eruditorum tom. V. supplementi pag 174. Etiam Paeanium Eutropii metaphrasten Zonaras haud raro sequitur, vt notat Cangius in notis p. 27." Haectenus Fabric. *Harl.*

exemplis, Conftantinopoli per ea tempora a Ioanne Dernfchwamio de Hradiezin comparatis et alio, nec non *Vindobonenfi*, quem cod. integrum Wolf. valde celebrat, v. *Lambec.* comm. de bibl. Caef. I. pag. 71. fqq. inprimis de *Vindobonenfi*, (qui olim pertinuit ad Budenfem Mathiae Coruini, regis, bibliothecam, dein peruenit ad Io. Fabrum, Vindobonenfem epifcopum, denique ad caefaream bibliothecam,) *Kollar.* in fupplem. I. ad Lambecii commentar. pag. 632. fqq. cod. CII. cuius ille hiftoriam late exponit. Is autem fcriptum illum librum facile effe omnium fui generis principem et ipfumet Zonarae aequalem iudicat, et Cufpinianus in litteris ad Maximilianum, imper. qui, verfionem illius cupiens latinam, laborem iftum per litteras mandarat Bilibaldo Pyrkhamero, auctorem habuit *Ioannem Monachum*, fed Pyrkhamero prouinciam illam, Zonarae in latinum transferendi, in litteris ad Cuspinianum d. XVI. Maii a. 1515. datis declinante, ea delata eft ad Angelum Cospum, Bononienfem, qui vero, illi a. 1517. immortuus, nihil Zonarae produxit praeter Alexandri M. vitam, cum II. Diodori Siculi libris editam. Infcriptio operis haec eft: *Diodori Siculi* fcriptoris graeci libri duo; — — Vtrumque latinitate donauit *Angelus Cospus* Bononienfis. *Alexandri regis vita, quam graece fcriptam a Ioanne Monacho* [f. Zonara] *Aug. Cospus vertit in noftram linguam.* Viennae Pannoniae 1516. fol. per Hieron. Vietorem: de qua edit. copiofius egit *Denis.* in Memorab. bibl. Garell. part. I. pag. 263. fqq. et nos eam aliasque edd. enumerauimus fupra in vol. IV. pag. 368 fq. — Praeter ea funt in biblioth. *caefarea* duo alii *Zonarae* codices, initio mutili, CIII. et CIV. quos recenfet *Kollarius* l. c. pag. 641. fq. *Lambec.* tom. IV. pag. 27. fq. VII. pag. 317. fq. et pag. 574. illuftrat aut emendat loca quaedam Zonarae. — *Florentiae* in bibl. Laurent. Medic. Zonarae cod. IV. plut. 70. in quo nullam librorum diuifionem effe, fed tantummodo capitum titulos, qui defiderantur in editione, adponi, notat *Bandinius* cat. codd. gr. II. pag. 658. — in cod. XIII. nr. 65. excerptum ex Zonarae ann. (libr. VI. tom. X. hift. Byzant. ed. Venetae pag. 201 — 203.) de Iofepho hebraeo, quid dicat de Chrifto: et nr. 66. ex eodem, quomodo fecundum Iofephum Alexander honorauerit Iudaeos, breue excerptum. — *Venetiis* in bibl. D. Marci Zonarae annales in duo diuifi libros, in cod. CCCXCIX. fcripto a. C. 1420. — initio et fine mutili, in cod. CCCC. et libri IX. priores in cod. CCCCI. — *Mediolani* in bibl. Ambrofiana, duo codd. annalium, et duo codd. in bibl. *Mutinenfi*, tefte *Montfauc.* in diario ital. pag. 13. et 32. — In cod. CXXXVII. *Coislimiano* Zonarae annales cum Niceta Choniate et Nicephoro Gregora. (*Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 208. fq.) — In bibl. *Efcorial.* Zonarae chronicon a dictatura Sullae vsque ad imperium Alexii Comneni, tefte *Piñero* in itinerar. per Hispan. pag. 178. bis, fecundum *Montfauc.* bibl. bibl. MSS. I. pag. 624. A.) — inter codd. *Mendoz.* v. *Iriart.* catal. gr. codd. Matrit. pag. 277. — Secundum catal. codd. Angliae etc. in bibl. *Bodl.* inter codd. *Cromwelli* nr. CCLXXX. Zon. annalium pars pofterior, quae eft hiftoria Augufta. — inter collectanea *Iamefii*, (catal. I. pag. 263. nr. 30. 2.) excerpta ex Zonarae annalibus. Secundum *Montfauc.* bibl. bibliothecar. MSS:t. in bibl. *Vaticana*, Zonarae epitome veterum hiftoriar. ab initio mundi; eiusdem de imperatoribus hiftoria, (tom. I. pag. 8. D. — et tom. III. gr. pag. 86. B.) — *Monachi* in bibl. electorali, Zonarae annal. tom. III. cum Nicetae Choniatae annalibus. (I. pag. 591. D. coll. catalogo codd. gr. in bibl. Bauar. pag. 75. cod. CCVI.) — *Romae* in bibl. Sfortiana *Zonarae* epitome hiftoriar. ab imperio Diocletiani et Maximiani ad imp. Alexii Comneni. (I. pag. 702. D.) — *Parif.* in bibl. olim regia, codd. MMLXXV. MMLXXVI. MMDLVII. et MMMLVIII. Zonarae chronicon

et annales (II. p. 728. et 733. D. ac 738. B.) Ex catal. codd. CPolitan. qui adhuc faec. XV. falui erant, quorumdam, qui huc pertinent, notitiam, quam debeo humanitati cel. Alteri, dabo. In catalogo IV. (a Kollar. in Suppl. ad Lambec. nominato,) nr. 6. ἱϛορικὸν Κύρϐ μιχαὴλ τϐ Ψέλλϐ καὴ ὑπερτίμϐ nr. 7. ἱϛορικὸν Ἀνδρειότϐ περὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἑταιρίδος. nr. 8. ἱϛορικὸν Κύρϐ Νικήτα κϐροπαλάτϐ τϐ Χονιάτϐ. nr. 27. ἱϛορία παλαιὰ μετὰ τὸν πόλεμον τϐ μωάμεδ, καὴ ὅπως ἐπολέμησε καὴ ἐνίκησε τϐς Ῥωμαίϐς δύο καὴ τρὶς φοραῖς nr. 136. λόγοι ἱϛορικοὶ πάνυ ὡραῖοι τϐ σοφωτάτϐ Κυρϐ Ἰωάννϐ τϐ Ζωναρᾶ nr. 148. ἱϛορικὸν γεωργίϐ μοναχϐ τϐ Λακαπήνϐ καὴ ἀρχίζει ἀπὸ κτίσεως κόσμϐ. nr. 149. ἱϛορικὸν Ἰωάννϐ Κϐροπαλάτϐ τϐ Σκυλίτζη καὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀγόρευσιν Νικηφόρϐ τϐ ἀπὸ γενικῶν, καὴ τελειώνει ἕως τῆς βασιλείας Ἰσαακίϐ τϐ κομνήνϐ nr. 150. ἱϛορία τῶν Κομνηνῶν. ὁ καλεῖται τὸ Βιβλίον, τὰ Κομνηνὰ ἱϛορήματα. In bibl. patriarchali CPolit. exftare in cat. VIII. dicuntur, Hiftoria *Georgii Monachi;* hiftoria *Comnenorum; Nicephori Gregorae* hiftor. περὶ τῆς νέας ῥωμαϊκῆς ἱϛορίας. hiftoricum *Georgii* τϐ σκυλίτζη Hiftoria *Philochori. Harl.*

XLI. In eodem anno Chrifti 1118. definunt etiam ab orbe condito deducti annales MICHAELIS GLYCAE, Siculi mm), quorum partem [n. librum tertium a pag. 204. edit. regiae,] a Iulio Caefare ad Conftantinum M. ex codice Andreae Schotti fub falfo *Theodori Metochitae* nomine graece cum verfione et notis edidit *Io. Meurfius* Lugd. Bat. 1618. 4. [et in *Meurfii* Opp. tom. VII. Florent. 1746. fol. pag. 737. fqq.] Integros ex Io. Sambuci codice vertit vulgauitque latine *Io. Leunclauius*, et ad captam vsque a Turcis CPolin continuauit. Bafil. 1572. 8. Inde *Philippus Labbeus* pluribus codd. [?] MSS. vfus Claromontano, Fontisebraldenfi, et variis lectionibus ex codice Bavarico, Vallicellano atque Auguftano Glycam graece primus edidit, verfionem *Leunclouii* recenfuit notasque fuas, perinde vt Meurfii quoque, et Leunclauii continuationem adiunxit. Parif. 1660. fol. Laudat hic Glycas pag. 82. *Pyronem* fiue *Pyrrhonem* χρονογράφον, ex eoque refert, Adamum quadragefimo demum, quum conditus effet, die paradifum effe ingreffum. *Fabr.* Rec. in corpore Byzantino, ed. Venet. 1729. *Lambec.* in comm. de bibl. caefar. tom. II. pag. 247. emendat Πλακίδη pro Πλακιδία (vti legitur in Glycae ann. pag. 256. ed. Parif.) ex Socratis H. E. IV. cap. 26. et ex cod. Glycae annal. *caefareo* XLI. inter codd. gr. hiftor. atque *Neffel.* in cat. bibl. Vindob. part. V. pag. 55. 141. et 144. laudat tres codd. n. XXVIII. (ex quo, Neffel. fcribit, non contemnendo fpicilegio editionem Parif. Glycae augeri poffe ac fuppleri,) LXXIX. et LXXXVI. in quibus eft Glycae chronicon. Sed *Kollarius* in fupplem. ad Lambecii comment. copiofius curatiusque recenfet illos codd. Glycae annalium caefareos: n. pag. 657. fq. cod. CXI. (in quo fol. 15. occurrunt quoque XXII. fiue epiftolarum fiue difputationum Glycae argumenta; Kollarius vero animaduertit, Labbei edit. multum diftare a perfectionis laude, quum ille vnius potiffimum Claromontani, frequentibus lacunis interrupti, codicis auctoritatem in textu fequutus, ex Fontisebraldenfi codice, qui multo integrior, et caefarei Vindob. perfimilis effet, lacunas fui cod. feparatis

mm) Imo Σικελίτα Byzantini. Vide Mich. *le Quien* ad Damafcen. tom. I. p. 653. *Fabr.* De eius aetate, nomine, patria fcriptisque plura dabunt *Mongitor.* in bibl. Sicula II. p. 75. fqq. *Io. Lamius* in deliciis eruditorum, Florent. 1736. et 1739. 8. aliique; et ego in Introd. in hift. L. Gr. II. 1. p. 554. fqq. copiofe recenfui variorum fententias ac rationes. Add. infra, Vol. IX. B. Gr. pag. 228. vbi plura b. c. d. hae de re et Glycae epiftolis difputabo. *Harl.* Conferri interea poteft *C. Fr. Walchii* Comm. de Glycae ann. in Commentatt. Soc. Gött. Vol. V. p. 18. fq.

ratis in notis tantum expleuiſſet;) — pag. 665. cod. CXII. ex quo Leunclauius verſionem ſuam confecit; et p. 667. cod. CXIII. in cuius inſcriptione dicitur *χρονικὴ σύντομος ἐπὶ σύνταξιν, ἥτις συνετέθη παρὰ γραμματικȣ̃ Κύρȣ τȣ̃ συκηλιώτȣ,* — a *Syceliota grammatico*; cuius inſcriptione deceptus et in eum errorem inductus eſſe Kollario videtur, Leunclavius, vt primus omnium Glycam compellaret *Siculi* cognomine. — *Glycae* annal. in cod. *Veneto* D. Marci CCCCII. — et in cod. *Coisl.* CCCXII. de quo v. *Montfauc.* biblioth. Coislin. pag. 426. — item inter codd. *Vaſſianos* ſecundum cat. codd. Angliae etc. II. pag. 57. — *Leidae* in bibl. publ. chronicon ex veteri codice deſcriptum, quaſi paratum ad editionem. (catal. bibl. Leidens. pag. 234. nr. 2.) — *Pariſ.* in bibl publ. in cod. MDCCXIX, et fragmentum, res a Leone M. ad Monomachum vsque geſtas complectens, cum animaduerſſ. viri docti margin. in cod. MDCCLXIX. — Teſte *Montfaucon* in bibl. bibliothecar. MSStt. *Glycae* chronicon in bibl. *Veronenſi*, (tom. I. p. 490. E.) *Harl.*

Poſt Glycam ſcripſit circa a. C. 1150. ſub Manuele Comneno, quem laudat pag. 53. edit. reg. chronicon ſuum ab orbe condito ad a. C. 1081. ſiue Nicephori Botaniatae imperium et Alexii Comneni initia tantummodo produxit CONSTANTINUS MANASSES. Titulus in MS. Philippi Labbei: *τȣ̃ Μανασσῆ Κύρȣ Κωνςαντίνȣ τȣ̃ Γραμματικȣ̃ λαμπρȣ̃ σύνοψις Χρονικὴ διὰ πολιτικῶν ςίχων ἐκ τῆς κοσμοποιίας ἀρχομένη μέχρι τῆς Βασιλείας τȣ̃ Βοτανιότȣ Κύρȣ ΝικηΦόρȣ, πρὸς τὴν Σεβαςοκρατορίαν Κύρην Εἰρήνην τὴν ἐπ' ἀδελΦῷ νύμΦην τȣ̃ βασιλέως Μανȣὴλ τȣ̃ Κομνηνȣ̃.* Non proſa, ſed verſibus proſae ſimillimis, quos *politicos* Graeci recentiores adpellant, ſcripſit annales ſuos, ſiue *σύνοψιν ἱςορικὴν* ad Irenen, Andronici Comneni vxorem, de qua *Cangius* in familiis Byzantinis pag. 181. Vertit hunc ſcriptorem ex Italico codice vulgauitque *latine Io. Leunclauius* Baſil. 1573. 8. *Graece* ex codice Palatino deſcriptum *Io. Meurſius* edidit, ſubiuncta *Leunclauii* verſione ad calcem voluminis et notis eiusdem ſuisque caſtigationibus Lugd. Bat. 1616. 4. Hinc inter hiſtoriae Byz. ſcriptores lucem vidit *graece et latine* Pariſ. 1655. fol. [in Venet. 1729. F.] additis, praeter Meurſii et Leunclauii notas, variis lect. e MS. codice *Allatii*, et quas *Carolus Annibal Fabrottus* collegit e duobus regiis codicibus, eiusdemque *Fabrotti gloſſaria.* Andreas Schottus in litteris ad Meurſium datis 28. Auguſt. a. 1615. *De Manaſſe ſcito et penes me eſſe MS. ex libris Petri Pantini, eodem etiam latino interprete, quum ignoraret fortaſſe, a Leunclauio eſſe conuerſum. Fabr.* Conf. *Saxii* Onom. II. pag. 241. et quae ſcripſi in Introd. in hiſt. L. Gr. II. 1. pag. 508. ſq. — Codd. mssti ſunt *Venetiis* in bibl. Antonii Capelli, patritii Veneti, teſte *Montfauc.* in diario ital. p. 64. — Quondam *Conſtantinopoli* in bibl. Michaelis Cantacuzeni. v. nouam libror. rariorum conlection. faſc. III. Halis Magdeb. 1710. 8. pag. 441. — *Pariſ.* in bibl. publ. cod. MDCCXX. n. 1. initio deſiderantur 660. verſus: librarius autem codicis ita coniunxit verſus, vt ſolutam orationem dixeris; it. codd. MDCCLXX. MDCCLXXI. et MDCCLXXII. MDCCCIII. MMLXXXVII. nr. 14. cum ſcholiis ad marginem poſitis, ac MMDCCCV. nr. 6. finis deſideratur.

In bibl. elector. *Bauar.* chronic. Conſt. Manaſſae in cod. LI. XCII. et XCIII. et gnomae ex libro Conſtant. Man. in cod. CCIX. ſec. cat. codd. gr. — *Vindobonae* in bibl. caeſar. codd. CXVIII. (qui multas habet varr. lectiones, quae diſſident ab edit. Pariſienſi, ſed conueniunt cum VV. lectt. Leonis Allatii, eidem edit. adiectis,) CXIX. ex quo etiam ed. Pariſ. poteſt emendari; CXX — CXXI. in quo Conſt. Manaſſis chronicon excipit ieiuna continuatio vsque

 ad

ad an. 1453 siue ad captam per Turcas CPolin. post sequitur subscriptio continuatoris, tum versus et nota temporis, quo is codex sit exaratus, n. a. Ch. 1475. — cod. CXXII. cuius inscriptio fere conspirat cum ea, quam Fabricius adtulit ex cod. Labbei, denique fragmentum in cod. CXXIII. De quinque his codd. Vindobon. multus est *Kollarius* in supplem. ad Lambecii comment. pag. 687 — 701. add. *Nesselii* cat. codd. caesar. part. III. pag. 47. nr. 3. part. IV. pag. 83. nr. 2. p. 96. part. V. p. 81. 138. 139. 156. et 146. cod. XCI. XCIII. — In *Montfauc.* bibl. bibliothecar. MSSt. praeterea nominantur codd. *Constantini Manass.* in bibl. *Vaticana*, (I. p. 9. D. p. 34. B. p. 85. E.) in bibl. *Ottoboni* Romae. (pag. 184. D. p. 198. B.) — *Florentiae* in bibl. Benedictin. S. Mariae Manassae quaedam. (pag. 415. A.) — in bibl. *Escor.* (pag. 618. C.) — in bibl. regis Angliae, (pag. 632. D.) — in bibl. *Bodlei.* (pag. 641. B.) — in bibl. *Norfolciana*, (p. 682. D.) — in bibl. *Iacobaeorum*, (p. 685. D.) — *Taurini* in bibl. regia, in cod. CCLIX. cui a fol. 157. adnexum est anonymi breuissimum chronicon ab orbe condito vsque ad Isaaci Angeli renouatum imperium; — in cod. CCCIV. in fine subiicitur breuis enumeratio chronologica praecipuarum epocharum ab orbe condito; tum series chronologica imperatorum CPolitanorum vsque ad Manuelem Porphyrogenitum; — in cod. CCCIX. qui ex edit. Leunclau. transscriptus est. v. catal. codd. gr. Taurin. pag. 371. 293. et 394. — In cod. *Coislin.* CCCLXXXII. de quo plura notauit *Montfauc.* in bibl. Coisl. p. 587. — *Constantini Manassae* de Oppiano versus politici, ad calcem Oppiani cynegetic. in cod. *Paris.* MMDCCXXXVI. et praefixi libro I. illius carminis in cod. *Paris.* MMDCCXXXVII. nec non in fine poematis in cod. *Veneto* D. Marci, CDLXXIX. (conf. supra, vol. V. pag. 593. 594. et 595.) — in cod. autem *Veneto* CDXII. est Constantini Manassae *descriptio imaginum marmorearum.* v. cat. codd. gr. pag. 199. — in cod. *Vindob.* caesar. CXLIX. nr. 2. Manassis chronicon. nr. 3. eiusdem *monodia in astroglenum amicum*, immo potius passerem suum. nr. 3. eiusd. opusculum versibus *de astris, planetis, et circulo zodiaco.* V. *Nessel.* cat. IV. pag. 83. — In cod. *Veneto* Marc. CDXXVIII. qui continet *Macarii Chrysocephali* Ῥοδωνιάν, pag. 208 — 220. sunt excerpta ἐκ τῶν ἐρωτικῶν Θ' λόγων τῦ σοφῦ Μανασσῆ, τῶν κατὰ Ἀρίςανδρον καὶ Καλλιθέαν· de quo anteà ignoto opusculo copiose disserit cl. *Villoison* in anecdotis gr. tom. II. pag. 75. sq. est vero, ait, insulsa *de Aristandri et Callitheae amoribus* fabula versibus politicis conscripta — nec luce digna: et speciminis loco excerpta dedit e primo amorum libro. — In eodem cod. pag. 220. sunt quaedam ex Manassis chronico. Fabric. in Addendis, de Constantini, ait, Manassis scriptis adde: In cod. msto Leonis Allatii fuerunt eiusdem Manassis, sed a tineis blattisque misere admodum habita, 1) ἔκφρασις εἰκονισμάτων κατὰ μέσον μὲν ἐχόντων τὸν Κύκλωπα τὺς Ὀδυσσέως ἑταίρυς διασπαράσσοντα καὶ ἐσθίοντα, τὸν δὲ Ὀδυσσέα οἴνυ ἀσκὸν προσφέροντα καὶ δεξιύμενον πόσει τὸν κύκλωπα. Incipit: Οὐδὲν ἀραφιλοκάλυ ψυχῆς ὀλβιώτερον, εἰ δ' ἅμα καὶ φιλολόγος εὑρεθῇ. [Haec descriptio imaginum videtur ab ea, quam in cod. Veneto exstare paullo ante diximus, esse diuersa. Differt quidem et inscriptio et initium in catal. codd. gr. Ven. I. mem.] 2) ἐπικήδειος πρὸς τὸν ἀποιχόμενον ἐπὶ τῶν δεήσεων Κύριν Νικήφορον τὸν Κομνηνόν. Incipit Ἀράβων γῆ πιωτάτη, καὶ μήτηρ γονίμων χυμῶν, ἀέρες γὰρ εὖ κεκραμμένοι. His adde 3) quod e Constantini Manassis libro tertio *Hodoeporici*, versibus iambicis scripti, locum adfert idem *Allatius* pag. 201. ad Georgium Acropolitam. Hactenus Fabric.

Iulii

Iulii Pollucis, scriptoris Christiani, historia physica seu chronicon ab origine mundi, vsque ad Valentis tempora: gr. et lat. a *Bianconio* sine nomine auctoris, dein, addita illius nota, ab *Ignatio Hardtio* editum: de quibus edd. supra, ad vol. VI. p. 144. §. III. et in Introd. in hist. L. Gr. II. I. p. 390. sq. vberius exposui. Ad Bianconi edit. loca quaedam explicat illustratque *Franc. Florius* de quodem Hegesippi fragmento et de nonnullis S. S. patrum locis etc. Bononiae, 1793. 4. p. 78. sq. *Harl.*

XLII. *De Chronicis quibusdam graecis ineditis.*

Latent longe plura eiusmodi chronica adhuc inedita in abditis bibliothecarum, quae si non integra, saltim ex illis excerpta a viris, iudicio praeditis, in lucem proferri esset operae pretium. *Ioannes Siculi* chronicon ab orbe condito vsque ad imperium Michaelis, [P] Theophili F. siue ad a. C. 866. MS. fuit in bibl. Palatina, quo vsum se testatur in praefat. ad Saracenica sua *Frid. Sylburgius* atque ille ipse omnino videtur ὁ Σικελιώτης, quem sequutos se Cedrenus ac Io. Scylitzes profitentur, vt probe etiam a Labbeo obseruatum est. *Fabr.* · Conf. *Gerh. Io. Voss.* de histor. gr. lib. IV. cap. 21. et *Mongitor.* bibl. Sicul. I. pag. 313. sq. vbi quoque codd. in quibus seruari dicitur chronicon, enarrantur. In cod. Vindob. CXXXIV. est *Io. Siculi* chronicon cum incerti auctoris continuatione vsque ad Theodor. Comnenum s. ad a. C. 1222. v. *Kollar.* in supplem. ad Lambec. pag. 762. sq. qui culpat Nesselii inscitiam, et Io. Siculum vindicat saeculo IX. *Ioannes Siculus* quoque memoratur inter commentatores christianos in Hermogenem. v. *Bandin.* cat. codd. gr. *Medic.* tom. II. pag. 341. nr. 6. supra in vol. VI. pag. 70. 71. et 75. cum primis quae pag. 76. not. *v.* obseruaui. *Harl.*

Georgii Acropolitae περὶ τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐτῶν καὶ περὶ τῶν βασιλευσάντων μέχρι ἁλώσεως Κωνσταντινουπόλεως fuit in bibl. Scoriacensi. Confer *Allatium* pag. 362. de Georgiis, qui eiusdem chronologiam CPolitanam Neapoli apud Carthusianos MStam commemorat. *Fabr.* V. codd. Nanian. catal. pag. 347. nr. XIV. De Georgio Acropolita v. infra libr. V. cap. 5. p. X. *Harl.*

Simeonis, magistri et *Logothetae*, chronicon collectum ex variis chronicis et historiis, ab Adamo vsque ad Constantinum Porphyrogennetum, vt his etiam iambis praefixis docetur:

Ἀρχὴν μὲν Ἀδὰμ ἔχει βίβλος, καὶ τέλος
Τὸ Πορφυρογέννητον εὐσεβὲς κράτος.

Codex MS. regis [inter codd. Parif. cod MDCCXII. nr. 1. et 7.], quo vsus est Cangius in glossario graeco notisque ad Zonaram et aliis in scriptis, desinit in Leone Armenio cum Theophane, cui in multis consonat. De codice Messanensi et Scoriacensi mentionem facit *Labbeus* in protreptico hist. Byz. pag. 50. Hoc est, quod ab aliquibus tribuitur *Simeoni Metaphrastae. Fabr.* Conf. *Dorville* Sicula pag. 6. — chronicon *Romae* in bibl. patrum Basil. et in bibl. monast. S. Saluatoris Basilian. Messanae, (*Montfauc.* bibl. bibliothecar. MSSt. I. pag. 198. B. et p. 199. A. cod. LXXV.) — *Venetiis* in bibl. *Taruisiana*, *Simeonis magistri* historia ab Adamo vsque ad imperium Michaelis Ducae, filii Constantini. (*Montf.* ib. pag. 481. D.) — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. DCVIII. in quo etiam est anonymi historia imperatorum Trapezuntinorum: inc. ἦλθεν ὁ μέγας Κομνηνὸς ὁ Κύριος Ἀλέξιος. — Locum ex cod. *Vindobon.* adfert *Lambec.* comment. tom. II. pag. 249. sq. codices ipsos *Vindobon.* nempe CXXVI. n. 2. (incipit

(incipit ab Adamo et definit in a. 896.) CXXVII. nr. 2. (incip. ab orbe condito ex Genesi, tum sequitur chronicon ex X historicis consarcinatum et definit in Dario, Hystaspis F.) recenset *Kollarius* in supplem. ad Lambecii comment. pag. 734. et 737. idem pag. 759. excerptum, a Constantino M. vsque ad Iustinianum in cod. CXXXII. nr. 4. desumtum esse opinatur ex chronico Simeonis magistri, cui cognomen est Metaphrastae. — Eiusd. Simeonis historia templi S. Sophiae est in codd. Vindob. CXXVIII. nr. 1. et CXXXII. nr. 4. de illa historia et de illis codd. v. Kollar. l. c. pag. 748. et 760. conf. *Oudin.* de scriptor. eccles. II. col. 1304. et *Fabric.* infra cap. V. 10. de scriptor. post Theophanem pag. 352. tom. VI. vet. edit. *Harl.*

Simeonis Sethi historia chronica a creatione mundi vsque ad imperium Constantini Ducae, lingua graeca vulgari, MS. memoratur inter libros, qui in patriarchio CPolitano [et CPoli inter codd. Iac. Marmoreti, ἱςορικὸν Κύρε μαγίςρε τε̃ σὴθ χρονικὸν εἰς κοινὴν γλῶτταν] seruantur. Vide *Reinesii* epistolas ad Hofmannum pag. 409. et *Allatium* de Simeonibus pag. 184. [infra lib. V. cap. 42. pag. 325. vol. X. vet. ed. in Hamartoli chronico subnexa est capitum summa ducentorum nonaginta trium, vnde deducenda sunt capp. XXVIII. *Simeonis Sethi* a capite nempe XXI — XLIX. v. cat. codd. bibl. reg. II. pag. 390. *Harl.*

Theodosii Melitini chronicon MS. Constantinopoli a Stephano Gerlachio Tubingam adlatum, celebrat Martinus Crusius, atque ex eo fragmentum de nuptiis Theophili, imp. et Theodorae, ex Paphlagonia oriundae, proponit post epitomen Aethiopicae Heliodori historiae de Theagene et Chariclea a. 1584. 8. Francofurti editam, et variis obseruationibus locupletatam. Haec Labbeus in protreptico historiae Byz. pag. 52. qui pag. 39. notat etiam, Crusium in eodem libro de illis nuptiis adferre locum ex chronico, quod ipse possedit, *Anonymi* scripto lingua vulgari, quod fuit illustris Viri D. Mich. Cantacuzeni, die 3. Martii a. 1578. iussu Amurathae III. in patria sua Anchialo interfecti. *Fabr.* Codex Theodosii Melitini est in bibl. *Monach.* Bauar. ex quo Ign. Hardt in notis ad Iulii Pollucis chronicon et V. L. et loca frequenter adtulit. *Harl.*

Ephraemi, chronographi CPolitani, circa saeculi XIV. vt videtur, initia clari chronicon versibus scriptum iambicis passim citat *Allatius*, vt libro de consensu vtriusque ecclesiae pag. 699. 701. seq. 727. 776. de Psellis pag. 42. de Georgiis pag. 327. 341. 354. etc.

Georgii Chumni, Byzantini, historiam rhythmicam a creatione rerum vsque ad regnum Dauidis et Salomonis, ex Verderii supplemento, qui id CPoli exstitisse sua aetate MS. testatus est, memorat idem *Allatius* diatriba de Georgiis pag. 345. *Fabr.* *Georgii Chumni* cosmogenesis, versibus politicis, lingua Graecorum vernacula in cod. *Naniano* CCLXXXV. cuius initium dedit auctor catalogi codd. Nan. p. 481. sq. — In cod. *Vindobon.* CCXCVII. 1 exstat *Georgii Chumni*, Chanducensis, ex insula Creta, historia veteris testamenti versibus rhythmicis graeco-barbaris: de qua copiosus est *Lambec.* commentar. libr. V. pag. 545. sq. *Harl.*

Chronicon MS. e *Georgio Pisside* et nescio quo *Cyrillo* decerptum ex bibliotheca collegii Annaei (in Augustana vrbe, ni fallor,) legisse se profitetur Matthaeus Raderus praef. ad chronicon Alex. p. 8. Georgii Pisidae historiam in Indice bibl. Vallicellanae inuenisse se, at librum ipsum, licet anxie quaesitum, reperire nusquam potuisse scribit Allatius de Georgiis pag.

pag. 310. *Fabr.* Citatus *Georgius Pisides*, (ὁ Πισίδης,) a Theophane p. 250. vbi de rebus Heraclii agitur. Fabric. autem confundit duplicem narrationem et Raderi exemplar cum eo, quod Posseuin. memorarat, vt *Iriarte* in catal. codd. gr. *Matrit.* p. 365. docet. Locus igitur post voce. *Chron. Alex.* auctore Iriarto, ita est constituendus. Apud Antonium *Posseuinum* in Adparatus facri vol. II. sub finem, in indice librorum graecorum MSS. bibliothecae S. Mariae in Vallicella in vrbe recensetur *Georgius Pisidius de gestis imperatorum CPolitanorum*. Hunc tamen ipsum auctorem adseuerat *Allatius* in diatriba de Georgiis pag. 310. se anxie perquisiuisse, saepeque eius bibliothecae indicem et potissimam librorum peruoluisse partem; nusquam tamen tale opus occurrisse, neque ibidem esse credit. — Hactenus Iriarte, qui pag. 364 — 366. copiose diligenterque versatur in describendo examinandoque cod. XCI. saeculo XVII. circiter medio, litteris quidem gracilibus et inuenustis, sed perspicuis, hispana manu scripto, graece cum latina versione. Inscriptio autem codicis haec est: Τῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Κυρίλε ἀρχιεπισκόπε Ἀλεξανδρείας χρονογραφικὸν σύντομον, ὅπερ ὑπὸ διαφόρων ἱςορικῶν συνελέξατο· ςίχος Ἴαμβος· *Sancti patris nostri Cyrili archiepiscopi Alexandrini chronographicum compendium, quod e diuersis historicis concinnauit. Versus iambus* etc.. Incipit ab Adamo et desinit in vita imperatoris Constantini Porphyrogeniti, Leonis Sapientis F. quorumdam tamen principum vitas fusius, quam ceterorum enarrari, docet Iriarte. Idem monet, huius compendii historici *Vindobon.* et auctores a Nessellio in cat. bibl. Vindobon. part. V. pag. 124. ita designari: „*Georgiae Pisidae* diaconi et chartophylacis magnae ecclesiae CPolitanae et *Cyrilli* monachi breuiarium chronographicum ex variis historiis concinnatum, ab orbe condito vsque ad Constantinum imp. Leonis Sapientis continetur filium cum interpretatione latina e regione posita.". Posthaec arbitratur Iriarte, vnius potius Cyrilli, siue monachi, siue secus, neque tamen Cyrilli archiepiscopi, Alexandrini, esse laborem: nomen autem latini interpretis expiscari non potuit. Denique reperisse sibi videtur, totum illum codicem ex alio codice, CXX. sublatis tamen pluribus mendis, esse exscriptum. In cod. nempe CXX. de quo Iriarte pag. 479. sq. paullo copiosius differit, refertur quoque χρονογραφικὸν σύντομον in titulo ad Cyrillum, archiepiscopum Alexandrinum; at manus ignota in fronte folii iam adnotauit, id chronicon non esse Cyrilli Alexandrini, sed posterioris, anonymi tamen: Contra ibidem Aluar. Gomez. Toletanus, adscripsisse dicitur, *Cyrilli chronicum, aut Georgii pisida, quod magis credo.* Sed certiora, saltem probabiliora, tradit *Kollarius* in supplemento I. ad Lambecii comment. pag. 648. sq. vbi recenset cod. CVII. qui videtur ex posteriore cod. Matrit. aut vterque ex antiquiore et communi fonte fluxisse; prior vero, Matrit. cum versione latina ex cod. nunc Vindobonensi, descriptus esse videtur. Vterque recenti, et Vindobon. forsan Hoeschelii, manu exaratus est, et vterque, quantum nobis ex Iriarti et Kollarii notitia cognoscere licet, valde conspirat. Vindobonensis autem codex primum pertinuit ad Hoeschelium, ex cuius bibliotheca *Raderus* habuerat eum, et, quod ipse in altera folii primi pagina testatus est, latine vertit: tum illatus est in biblioth. Augustanae vrbis Annaeam, cui praeerat Hoeschelius; dein, nescio, quo fato, peruenit ad Lambecium et denique in bibl. caesaream: inscriptio autem longior partim, partim breuior, (a librariis forsan profecta,) quam in cod. priore Matrit. haec est: γεωργίε τῦ πισσίδε καὶ Κυρίλλε· τῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλε χρονικὸν σύντομον, ὅπερ ὑπὸ διαφόρων ἱςορικῶν συνελέξατο. Quae omina fusius enarrat Kollarius, et existimat, chronicon hoc ab anonymo quodam potissi-

mum e Pisida et Cyrillo, nescio quo, item ex aliis etiam annalibus libris collectum consarcinatumque. At enim *Georgium Pisidem*, chartophylacem, qui circa a. 630. floruit, (v. Fabr. B. Gr. VII. pag. 691. sqq. ed. vet. auctorem fuisse, haud probabile esse videtur: at sub exitum saeculi noni vixit alius *Georgius*, itidem primum chartophylax CPoli, deinde archiepiscopus Nicomediensis: tum sub falso *Cyrilli Alex.* nomine editum est *Pisidae* opus περὶ ζώων ἰδιότητος καὶ φυτῶν etc. v. Fabr. l. c. pag. 692. Denique, quod ipse Fabric. supra sect. XXXIX. sub fin. adnotauit, in cod. Bauar. CXXIX. sunt *Georgii Hamartoli* (circ. a. 842. clari,) annales breues, ex variis scriptoribus collecti, ab exordio mundi vsque ad imperium Constantini, Leonis filii (a. 911. sqq.). An Bauaricus hic cod. fuit fons, ex quo manarint Hoeschelianus et Matritenses? Nonne fieri potuit, vt Georgii Hamartoli chronicon a Georgio posteriore, chartophylace, et dein a Cyrillo quodam continuaretur, et pro nouo opere editum, modo Georgio Pisidae, modo Cyrillo (et quidem notiori illi Alexandrino), modo vtrique perperam tribueretur? Nominum enim confusio vel antiquioribus temporibus erat frequens. Sed haec in coniecturis posita sunt. Meliora docebunt ii, quibus licet chronica illa, nondum edita, curiosius diligentiusque conferre. Sic in codd. *Paris.* MDCCVI. MDCCVIII. praecipue MDCCVII. Georgii Hamartoli chronicum multis recentiorum accessionibus interpolatum locupletatumque esse dicitur. (v. catal. codd. II. pag. 390.) De simili cod. *Vindobon.* caesareo Georgii Hamartoli chronici vsque ad Io. Cantacuzenum, post a 1341. interpolato amplificatoque, v. *Kollar.* supplem. ad Lambec. comment. p. 650. sqq. et alio chronici, ex Hamartolo aliisque compilato, pag. 656. sqq.

Sic alia eiusmodi chronica, more graecorum grammaticorum, et aeui serioris, a variis etiam anonymis ex antiquioribus chronicis vel ad verbum descripta, accessione interdum facta, vel compilata, in bibl. delitescunt. In notitiis codd. superioribus hinc inde quaedam inedita anonymorum chronica iam commemorauimus. Vide etiam indicem codd. *Paris.* publ. bibl. in cat. codd. tom. II. pag. 391. seqq. indicatorum; indices ad Bandin. catal. codd. gr. pag. 463. sq. ad *Lambecii* commentar. ad *Montfauc.* bibl. biblioth. MSSt. voc. *chronicon*, *Plüer* in itiner. per Hisp. de cod. Escor. pag. 201. etc. In cod. *Taurin.* CCLXXXI. est synopsis compendiosa historiae imperatorum CPolitanorum a Theodosio vsque ad Comnenum. (cat. codd. gr. pag. 382.) — In cod. *Naniano* Venet. CCX. nr. 3. chronicon ab initio aerae christianae vsque ad Heraclium, imp. — in cod. CCXXVIII. nr. 20. de imperatoribus christianis. — in cod. mutilo CCXLII. epitome chronici ab incerto auctore scripta, aut in vernaculum Graecorum sermonem conuersa, de quibus v. auctorem catalogi codd. Nanian. — in *Coislin.* cod. CXCII. fol. 60. chronicon breue — cod. CXCIII. fol. 227. historia chronica breuis de mundi annis: incipit a Phalec, pergit vsque ad captiuitatem Babylonis. (*Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 245. et 246.) et in *Niconis* amplissima collectione etiam ex chronico imperatorum de tempore Basilii Macedonis. (*Montf.* ib. pag. 111.) Sed haec sufficiant. vide etiam cap. seq. V. *Harl.*

XLIII.

XLIII. INDEX Scriptorum et virorum illustrium, in Cedreni et Io. Zonarae chronicis memoratorum. oo)

Numerus nudus paginas Cedreni edit. Parisiensis, cuius tomus II. a p. 459. incipit: Z. praefixum, Zonaram, et Z. b. tomum eius secundum denotat.

oo) Augeri quidem potest ex indicibus, editt. subiectis, sed quoniam ego editionem scriptor. Byzantin. Venetam, non, Parisin. ad manus habeo; nec paginae conspirant; abstinere malui a supplementis, laboris molesti plenis, quam lectoris studium operamque conturbare. *Harl.*

Baſilii

Empe-

Grego-

Ioan-

Vol. VII. Ppp Lycur-

Priscilla,

Theo-

Zenonis,

XLIV. INDEX *ſcriptorum et virorum illuſtrium, in* GEORGII SYNCELLI *et* THEOPHANIS *chronographiis memoratorum.*

Numeri ſoli paginas Syncelli, Th. praefixum Theophanis denotant.

Aga-

Arſenius.

Clemens,

pp) Alius fuit *Clemens Romanus*, auctor epistolae, a Clemente, consulari, licet scriptores quidam confundant.

Erinna,

Eutyches,

Lefches,

Pytha-

Studius,

Zenobius,

[P] XLV. INDEX *scriptorum virorumque illustrium, in* CHRONICO PASCHALI *siue* ALEXANDRINO, *et* GLYCAE *annalibus memoratorum.*

Numeri nudi, paginas Chronici Paschalis, Gl. praemisso paginas annalium Glycae editionis Paris. denotant.

ἐν τῷ

*) Eusebio Ἀρίστων ὁ Πελλαῖος.

Esaias,

Heraclii,

Pauli.

Syluester,

Zoroaster, astrologiae ac magiae repertor. 28. eius vltima verba. 37. ὁ περιβόητος Περσῶν Ἀστρονόμος. Gl. 129. Astronomiae Persis inuentor. ibid.

CAPUT V.

De BYZANTINAE, siue CPOLITANAE historiae scriptoribus.

I. *Corpus historiae Byzantinae, in Lupara Parisiensi splendidis typis chartisque excusae. breuis conspectus, et de noua editione illius operis, ante aliquot annos promissa in Belgio. Non esse omittendam, si noua curetur, per singulas summas paginas notationem imperatorum CPol. de quibus agitur, et, quantum potest fieri, annorum Christi, et patriarcharum CPol. [De noua ed. Veneta et aliis accessionibus.]* II. *De singulis scriptoribus accuratior notitia, Labbei Protrepticon, et excerpta de legationibus ex scriptoribus deperditis, Dexippo, Eunapio, Petro Patricio, Prisco, sophista, Malcho Philadelphiensi et Menandro Protectore, nec non ex Theophylacto Simocatta qui etiamnum exstat. Excerpta Photiana ex scriptoribus deperditis, Olympiodoro, Candido, Theophane, Nonnoso: Tum ex Hesychio Milesio ἀποσπασμάτιον, et de imperatoribus rebusque CPolitanis varia e Suida, ibid.* III. *De Procopio Caesareensi.* IV. *De Agathia.* V. *Paulo Silentiario et Theophylacto Simocatta.* VI. *Nicephoro, patriarcha CPol. et Nicephoro, philosopho.* VII. *Ioanne Cameniata et aliis scriptoribus post Theophanem.* VIII. *De Leone sapiente et Ioanne Scylitze.* IX. *Nicephoro Bryennio et Anna Comnena.* X. *De Ioanne Sinnamo siue Cinnamo et Niceta Choniata; vbi et de aliis hoc nomine et de Michaële Choniata.* XI. *Georgio Acropolita, Ioële, et Io. Canano.* XII. *Georgio Pachymere.* XIII. *Ioanne Cantacuzeno.* XIV. *Nicephoro Gregora.* XV. *Laonico Chalcocondyla.* XVI. *Georgio Codino, Photii oratione in Encaenia templi CPol.* XVII. *Ioanne Anagnosta, Matthaeo Monacho, et Manuele Chrysolora et Leone, grammatico.* XVIII. *Constantino Porphyrogenneto, Simeone Magistro et Georgio Monacho.* XIX. *De Duca et Anonymis scriptoribus.* XX. *De Anselmi Bandurii imperio Orientali.* XXI. *De illis, qui corpori Byz. nondum sunt inserti, Zosimo,* XXII. *Georgio Phranza, [nuper edito.]* XXIII. *Genesio MS. [iam edito.]* XXIV. *De spisso opere MS. βασιλείου τάξεως de officiis aulae CPolitanae Constantini Porphyrogenneti, quod exstat Francofurti ad Moenum apud Nobiliss. Virum D. Zachariam Conradum ab Uffenbach. [etiam edito.]* XXV. *Scriptores quidam hist. Byz. inediti ac deperditi.* XXVI. *De Combefisii fasciculo Originum et rerum CPol.* XXVII. *De Saracenicis Frid. Sylburgii.* XXVIII. *De historia ecclesiastica Manuelis Malaxi et aliis, in Martini Crusii Turco Graecia obuiis.* XXIX. *De Leonis Allatii συμμίκτοις.* XXX. *Caroli Cangii merita in hist. Byzantinam et elogium.* XXXI. *Godfr. de Ville Hardonin et alii scriptores de vrbe CPoli et rebus CPolitanis.* XXXII. *De CPolitanis imperatoribus et patriarchis scriptores.* XXXIII. *Martini Hanckii liber de Byz. rerum scriptoribus, auctorisque elogium.* XXXIV. *Indiculus scriptorum, de quibus dictum in hoc capite.*

[*Cum supplementis G. C. Harles.*]

I.

[*Praemonenda*]

Martini Hanckii, professoris quondam Vratislau. in Elisabetano gymnasio, librum, inscriptum: *de Byzantinarum rerum scriptoribus graecis*. Autorum quinquaginta, qui de CPolitanis aliisque, tam ciuilibus, quam ecclesiasticis antiquitatibus, monimenta nobis reliquerunt, vitas, scripta, de scriptis iudicia distinctiorem in modum recenset: Accesserunt sex indices,

dices, Lipsiae 1677. 4. ipse Fabricius infra, in hoc capite §. XXXV. laudauit. — *Byzantini* autem scriptores, qui multi sunt, ii nominantur, qui, sub Byzantino imperio viuentes, historiam imperii romani orientalis ita exposuerunt, vt alii catholicam historiam ad sua vsque tempora componerent; alii quarumdam tantum periodorum aut imperatorum persequerentur historiam. Qui autem ipsam historiam Byzantinam a Constantini M. aeuo vsque ad Constantinopolin, a Turcis captam, ita scriberent, integramque historiae Byzant. connexionem explicarent, vt alter alterius narrationes continuaret, quatuor potissimum fuerunt, nempe Zonaras, Nicetas Acominatus Choniates, Nicephorus Gregoras, et Laonicus, siue Nicolaus Chalcocondyles s. Chalcocondylas, s. Chalcondylas Atheniensis, circa a. 1470. clarus. Horum opera constituunt *corpus historiae Byzantinae* proprie sic dictum. Quatuor illi historici iunctim editi sunt, at sine textu graeco, in opere, inscripto: *Corpus vniuersae historiae, praesertim Bizantinae Io. Zonarae* annales, aucti additionibus *Georgii Cedreni Niceti Acominati Choniatae* lib. XIX. *Niceph. Gregorae* lib. XI. *Laonici Chalcondylae* lib. X. historiae Turcicae. In fine etiam additus est locupl. rerum index. Lutetiae ap. Guil. Chaudiere. 1567. fol. III. part. Quam collectionem latinam copiose recensuit, alias edd. enumerauit, et multa alia docte disputauit *Freytag.* in adpar. litt. I. pag. 318. sqq. — *Scriptores* hist. Byzantini tres graeco-latini, *Nicephorus Gregoras, Laonicus Chalcocondyla* et *Georgius Logotheta* Colon. Allobr. 1615. fol. — Alii, iique haud pauci, aut geographiam et topographiam aut historiam vel sui temporis vel cuiusdam imperatoris contexuerunt; et saepe ab initio mundi conditi inceperunt, aut vltra limites sunt vagati; nec raro, numero eorum aucto, factum est, vt alter alterius compilaret compendiolum.

De scriptoribus de rebus Byzantinis s. de historia imperii romani orientalis susius differit cl. *Meusel.* in bibl. historica vol. V. part. I. pag. 108. sqq. Recenset igitur in cap. I. scriptores, ad introductionem in historiam Byzantinam facientes; in cap. II. scriptores geographicos et topographicos; in cap. III. quatuor historiae Byzantinae scriptores vniuersales, qui se inuicem continuarunt; in cap. IV. scriptores, corpori historiae Byzantinae adiunctos, vltra limites illius vagantes. Quo facto pag. 158. sqq. dat indicem scriptorum, qui in corpore Byzantino in editione et Parisina et altera, auctiore, Veneta, sunt collecti aut postea accesserunt. Sed recte obseruat, eumdem scriptorum ordinem neque a librariis, quorum alii, *Pachymerem*, Romae II. tomis singillatim editum, *Ducangii* historiam Byzantinam, *Banduri* imperium orientale, aliaque adnumerando tomorum partes augent, neque a bibliopegis semper seruari. Praecipua huius diuersitatis caussa facile ex eo cognosci potest, quod volumina operis integri Parisiis deinceps et intra longum temporis spatium prelo exierunt. Dedit igitur Meusel eam operis seriem, qualem a plerisque fieri scripsit. Quare differt ille ordo interdum ab eo, quem tenuit h. l. Fabricius. Alius quoque est, additis aut historiis post collectionem Parisinam euulgatis aut libris a recentioribus ad illustrationem historiae Byzantinae scriptis, in catal. *Pinell.* tom. II. pag. 39. sqq. alius ordo in exemplo Veneto eoque locupletiore, de quo postea sermo erit, quod in *Baumgartenii* Nachrichten von einer Hallischen Bibliothek, tom. V. pag. 398 — 470. vberius recensetur, item in *de Bure* Bibliographie instructiue etc. tom. I. pag. 615. sqq. et sic forsan in aliis exemplis. — In cap. V. cl. *Meusel* enumerat scriptores historiae Byzantinae generales recentiores.

Ad

Ad meliorem vsum scriptorum Byzantinorum et maiorem historiae fructum plenissimum est et summo studio confectum opus, quod *Io. Gotthilf Stritter* Petropoli 1771 — 1779. tom. IV. mai. 4. edidit. Inscriptum autem est:

Memoriae populorum, olim ad Danubium, Pontum Euxinum, Paludem Maeotidem, Caucasum, mare Caspium et inde magis ad septemtriones incolentium, e scriptoribus historiae Byzantinae erutae et digestae a Io. Gotthilf Strittero, Gymnasii academiae scientiarum imperialis Petropolitanae Conrectore. *Tomus I. Gothica, Vandalica, Gepaedica, Longobardica, Herulica, Hunnica et Avarica complectens.* Petropoli impensis acad. scientiar. 1771. — *Tom. II.* (in duas partes distributus,) *Slauica, Seruica, Chrouatica, Zachlumica, Terbunica, Paganica, Diocleica, Morauica, Bosnica, Bulgarica, Valachica, Russica, Polonica, Lithuanica, Prussica, Samotica, Permica et Boëmica, complectens.* ib. 1774. — — *Tomus III.* (duabus constans partibus,) *Turcica, Chozarica, Vngrica, Patzinacica, Vzica, Comanica et Tatarica complectens.* ib. 1778. — *Tom. IV. Lazica, Auargica; Misimianica, Apsilica, Tzanica, Suanica, Meschica, Ziechica, Iberica, Alanica, Iuthungica, Carpica, Varnica, Chamauica, Varangica, Nemitzica, Dacica, Pononica, Sarmatica, Scythica, Massagetica et genealogias gentium complectens. Acc. index duplex totius operis.* ibid. 1779. De hoc opere egregio copiosus est cel. *Meusel.* l. c. pag. 111. sqq.

Eodem fere tempore Stritterus idem opus in compendium ita redegit, vt habita historiae russicae ratione, historiam eorum, qui nihil ad Russiam pertinerent, populorum omitteret: quam epitomen, a Strittero latine scriptam, Russice reddidit *W. Swietow.* Petropoli, 1770 — 1775. IV. partes, in 8.

Ad scriptores mediae et infimae Graecitatis, adeoque Byzantinos, rectius intelligendos et cum fructu legendos multum faciunt et vero necessaria sunt Glossaria Lexicaque graeco-barbara et mediae ac recentis Graeciae, quae supra in vol. VI. pag. 686. sqq. enumerata sunt. *Harl.*

Antequam de singulis Byzantinae historiae Scriptoribus graecis dicere adgredior, iuuat vno conspectu ac veluti in tabella Lectori sistere succinctam omnium recensionem, quotquot in splendido opere *Corporis Byzantini*, Parisiis e typographia regia, graece et latine, typis luculentis et charta regia excuso continentur. Sunt autem haec:

[P] 1. *De Byzantinae historiae Scriptoribus sub felicissimis Ludouici XIV. Francorum ac Nauarraeorum Regis Christianissimi auspiciis, publicam in lucem emittendis, ad omnes per orbem eruditos Προτρεπτικόν. Proponente Philippo Labbe, Biturico, Soc. Iesu Sacerdote. Paris.* 1648.

Ἐκλογαὶ περὶ πρεσβειῶν. *Excerpta de legationibus ex*

Dexippo Atheniense	*Prisco Sophista*
Eunapio Sardiano	*Malcho Philadelph.*
Petro Patr. et Magistro	*Menandro Protectore*

Theo-

Theophylacto Simocatta.

Omnia e codd MSS. a Dauide Hoeschelio Augustano edita. Interprete Carolo Cantoclaro, libellorum magistro: cum eiusdem notis. Accedunt notae et animaduers. Henrici Valesii. Paris. 1648. fol. qq)

His excerptis de legationibus subiectae sunt eclogae historicorum de rebus Byzantinis, quorum integra scripta aut iniuria temporum interciderunt, aut plura continent, ad Constantinopolitanam historiam minus spectantia. Selegit, interpretationem recensuit, notisque breuibus illustrauit P. Philippus Labbe, Bituricus, Soc. Iesu Sacerdos.

2. 3. Προκοπίου Καισαρέως τῶν κατ' αὐτὸν Ἱστοριῶν βιβλία ὀκτώ. *Procopii Caesareensis historiarum sui temporis libri VIII. Nimirum de bello Persico libri II. de bello Vandalico libri II. et de bello Gothico libri IV. Interprete Claudio Maltreto Auiciensi, Soc. Iesu Presbytero: a quo supplementis aucti sunt Vaticanis, et in locis aliquot emendati. Paris. 1662.*

Προκοπίου Καισαρέως περὶ τῶν τοῦ Δεσπότου Ἰουστινιανοῦ Κτισμάτων Λόγοι ἕξ. *Procopii Caesareensis de Aedificiis imp. Iustiniani libri sex, auctiores quam ante et emendatiores. Interprete Claudio Maltreto, Auiciensi, Soc. Iesu Presbytero. Tomi II. Pars prior. Paris. 1663.*

Προκοπίου Καισαρέως Ἀνέκδοτα. *Procopii Caesareensis Arcana historia. Qui est liber nonus historiarum. Ex bibliotheca Vaticana Nicolaus Alemannus protulit, latine reddidit, notis illustrauit. Recognouit, variis lectiones adiecit, et lacunas fere omnes impleuit Claudius Maltreius, Auiciensis, e Soc. Iesu tomi II. pars posterior. Paris. 1663. Fabr.* In II. Vol. ed. Ven. est in prima parte *Procopii* historiarum temporis sui tetras altera, de B. Gothico, in II. parte eiusdem Arcana historia, in parte III. eiusd. de aedificiis Iustiniani libri VI. singulae quidem partes peculiares habent inscriptiones. *Harl.*

Ἀγαθίου

qq) Editio *Veneta*, quae quidem nonnullorum scriptorum accessione ornata, Parisinae cedit nitore ac splendore, longe vero superat eam operarum peccatis, prodiit Venetiis, ex typographia Bartholomaei Iauarina, 1729. fol. et constat, (in exemplo quidem, quod est in bibl. acad. Erlang.) XXII. Voll. XXII. quidem Voll. reddunt ea, quae in corpore Byzant. ed. Paris. continentur, Volumen autem XXIII. Venet. typis I. Baur. Pasquali comprehendit Genesii libros IV. et alia opera. Sed quoniam quaedam voll. plures complectuntur tomos; saltem in nostro exemplo, prouti vel primus possessor, vel bibliopega iunxit singula volumina: sit vt alii numerent XXVIII. voll siue potius tomos, (atque hi alia, quae adiungi solent, aut post an. 1729. qui omnibus nostri Veneti exempli voll. praeter vol. quod Genesium continet, est praefixus, in lucem sunt prolata, opera forsan adnumerant,) alii aliter. Numerus enim voluminum in fronte illorum non indicatur. In catal. Pinellii l. c. nr. MMDXXXIII. ita opus citatur: *Historiae Byzantinae scriptores in unum corpus redacti, gr. lat. Venetiis, Iauarina et Pasquali*, 1722 — 23. tom. XXIII. in fol. quae annorum et tomorum notae num recte se habeant, equidem nescio et fere dubito. — Primum igitur volumen habet generalem inscriptionem: *Corpus Byzantinae historiae;* tum specialem: *De Byzantinae historiae scriptoribus. Editio secunda, ad Luparaeam fideliter expressa.* Venetiis, ex typogr. Barthol. Iauarina. 1729. Reddit in priore tomo excerpta de legationibus etc. in posteriore autem tomo *Procopii Caesar.* historiarum temporis sui libros de bell. Persico et Vandalico. *Harl.*

[*] Ἀγαθίου Σχολαστικοῦ περὶ τῆς Ἰουστινιανοῦ βασιλείας βίβλοι πέντε. *Agathiae scholastici de imperio et rebus gestis Iustiniani, imperat. libri V. Ex bibliotheca et interpretatione Bonauenturae Vulcanii, et cum notis eiusdem. Accesserunt eiusdem Agathiae epigrammata cum versione latina. Parif. 1660. Fabr.* Complent haec partem I. Voluminis III. in ed. Veneta. *Harl.*

4. Θεοφυλάκτου Σιμοκάττου ἀπὸ Ἐπάρχων καὶ Ἀντιγραφέως Ἱστοριῶν βιβλία Η'. *Theophylacti Simocattae, Exprarfecti, et Obseruatoris Coactorum, historiarum libri VIII. Mauricii imperatoris res gestas continentes.. Interprete Iacobo Pontano, Soc. Iesu. Editio priore castigatior, et Glossario graeco-barbaro auctior. Studio et opera Caroli Annibalis Fabrotti, IC. Parisiis, 1647. Fabr.* In nostro ed. Venetae exemplo est pars II. Voluminis III. *Harl.*

5. Πασχάλιον, *seu chronicon Paschale a mundo condito ad Heraclii imperatoris annum vicesimum, opus hactenus fastorum siculorum nomine laudatum, deinde chronicae temporum epitomes, ac denique chronici Alexandrini lemmate vulgatum: nunc tandem auctius et emendatius, cum noua latina versione, et notis chronicis et historicis, cura et studio Caroli du Fresne, Dn. du Cange, regi a consil. et Franciae apud Ambianos Quaestoris. Parif. 1688. De hoc dictum supra cap. 4. §. 37. pag. 143. ed. vet. [p. 451.] Fabr.* Est in ex. Veneto Vol. IV. *Harl.*

6. Γεωργίου Μοναχοῦ καὶ Συγκέλλου γεγονότος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ταρασίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως χρονογραφία ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Διοκλητιανοῦ. *Georgii Monachi, et S. P. N. Tarasii, patriarchae CP. quondam syncelli, chronographia, ab Adamo vsque ad Diocletianum. Et Nicephori, patriarchae CP. Breuiarium chronographicum, ab Adamo ad Michaëlis et eius F. Theophili tempora: graece et latine, cum tabulis chronologicis et annotationibus. Cura et studio P. Iacobi Goar, ordinis praedicatorum congregatio is reformatae S. Ludouici. Parif. 1652. De Syncello dictum supra p. 149. seq. de Nicephoro p. 153. ed. vet. [p. 462.] Fabr.* Vol. V. in ex. Veneto. *Harl.*

7. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Θεοφάνους χρονογραφία. *S. P. N. Theophanis chronographia Leonis grammatici vitae recentiorum impp. R. P. Iacobus Goar, ord. FF. praedic. congregationis S. Ludouici vicarius generalis, latine reddidit, Theophanem notis illustrauit, varios lectiones multiplici codd. collatione adiecit. R. P. Franciscus Combesis eiusdem instituti, ac congregationis, iterum recensuit, notis posterioribus Theophanem; integris, Leonem grammaticum strictim discussit, exque fide codd. auxit, emendauit. Parif 1655. De Theophane itidem supra pag. 151. seq. ed. vet [p. 459.] Fabr.* Vol. VI. in ex. Ven. In actis erud. Lipf. 1685. m. Oct. p. 237. sqq. Vol. hoc ed. Parif. recensetur, praemissa historia voluminum, quae antea in lucem erant emissa. *Harl.*

[*] 8. Νικηφόρου Καίσαρος τοῦ Βρυεννίου Ὕλη ἱστορίας. *Nicephori Caesaris Bryennii commentarii de rebus Byzantinis: opera et studio Petri Possini, e Soc. Iesu. Parif. 1661. Fabr.* Vol. VII. tom. I. ex. Veneti. *Harl.*

Τοῦ

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικηφόρε Πατριάρχε Κωνσταντιν. Ἱστορία σύντομος ἀπὸ τῆς Μαυρικίε βασιλείας. *S. Nicephori, patriarchae Constantinopol Breuiarium historicum de rebus gestis ab obitu Maurcii ad Constantinum vsque Copronymum. Interprete Dionysio Petauio, e Soc. Iesu, cum eiusdem notis. Paris. 1648. Fabr.* Tom. II. super. Volum. ed. Ven. *Harl.*

9. Γεωργίε τοῦ Κεδρηνοῦ Σύνοψις Ἱστοριῶν, *Georgii Cedreni compendium historiarum, ex versione Guilielmi Xylandri, cum eiusdem annotationibus. Accedunt huic editioni praeter lacunas tres ingentes et alias expletas, notae in Cedrenum P. Iacobi Goar, ord. praedic. et Caroli Annibalis Fabrotti, ICt. Glossarium ad eundem Cedrenum. Item, Iohannes Scylitzes Curopalates, excipiens, vbi Cedrenus deficit, graece editus ex bibliotheca regia. Paris. 1647. II Vol. De Cedreno dictum supra cap. 4. §. 40. p. 155. seqq. ed. vet.* [*p. 464.*] *Fabr.* Vol. IX. ex. Ven. *Harl.*

10. Τοῦ Κύρε Μιχαὴλ Γλυκᾶ Σικελιώτε βίβλος χρονική. *Michaëlis Glycae Siculi annales, a mundi exordio vsque ad obitum Alexii Comneni, imper. Quatuor in partes tributi. Philippus Labbe, Bituricus, Soc. Iesu theologus, graecum textum ex pluribus MSS. codicibus primus in lucem edidit: Ioannis Leunclavii, Amelburni, interpretationem recensuit atque emendauit: indicem ex MS. Fontebraldensi praemisit, latineque reddidit: Annotationes subiecit, in quibus praeter variantes lectiones et supplementa, interpretum atque aliorum plurimos errores correxit, tum praesertim Ioannis Meursii, qui partem libri III. annalium Glycae Theodoro Metochitae falso adtribuit, et historiam Romanam inscripsit; quae hic integra repraesentatur, cum notis atque indicibus necessariis. Paris. 1660. De hoc supra p. 156 seq. ed. vet.* [*p. 468.*] *Fabr.* Vol. VIIII. ex. Ven. *Harl.*

11. 12. Ἰωάννε τοῦ Ἀσκητοῦ τοῦ Ζωνάρα γεγονότος τοῦ μεγάλε Δρεγγαρίε τῆς βίγλας καὶ Πρωτοασεκρῆτις χρονικόν. *Ioannis Zonarae Monachi, magni antea Vigilum praefecti, et primi a secretis, Annales. Carolus du Fresne, Dom. du Cange, regi a consiliis, et Franciae apud Ambianos Quaestor, Wolfianam editionem cum scriptis codd. contulit: latinam versionem recensuit, annales notis illustrauit. Tomi II. Paris. 1686. De hoc supra p. 156. ed. vet.* [*pag. 465.*] *Fabr.* Vol. X. ex. Ven. *Harl.*

13. Ἄννης τῆς Κομνηνῆς Πορφυρογεννήτε Καισαρίσσης Ἀλεξιάς. *Annae Comnenae* [?] *Porphyrogenitae Caesarissae Alexias, siue de rebus ab Alexio, imperatore, vel eius tempore gestis, libri quindecim. E bibliotheca Barberina nunc primum editi, et a P. Possino, Soc. Iesu Presbytero, latina interpretatione, glossario et notis illustrati, e quibus glossarium nunc datur: Notae mox opportunius edentur, vna cum CINNAMO, continuatore Annae, et aliis quibusdam, ad Alexiadem spectantibus. Accesserunt praefationes ac notae Dauidis Hoeschelii, Augustani, ex editione anni MDCX. Paris. 1651.* itemque notae histor. et philolog. Caroli du Fresne etc. *Fabr.* Vol. XI. tom. I. *Harl.*

Ἰωάννε Κιννάμε βασιλικοῦ Γραμματικοῦ Ἱστοριῶν λόγοι ἕξ. *Ioannis Cinnami, imperatorii grammatici, historiarum libri sex, seu de rebus gestis a Ioanne et Manuele, Comnenis, impp. CP.*

CP. Accedunt Caroli du Fresne, D. du Cange, regi a consiliis, et Franciae apud Ambianos Quaestoris, in Nicephori Bryennii Caesaris, Annae Comnenae Caesarissae, et eiusdem Ioannis Cinnami historiam Comnenicam notae historicae et philologicae. His adiungitur Pauli Silentiarii descriptio sanctae Sophiae, graece et latine, cum vberi commentario. Parif. 1670. Fabr. Tom. II. Vol. XI. *Harl.*

Κωνσταντίνε τοῦ Μανάσση Σύνοψις Ἱστορικὴ. *Const. Manassis, breuiarium historicum. Ex interpretatione Ioannis Leunclauii, cum eiusdem, et Ioannis Meursii notis. Accedit variarum lectionum libellus, cura Leonis Allatii, et Caroli Annibalis Fabrotti, IC. Item glossarium graeco-barbarum, studio eiusdem Fabrotti. Parif. 1655. De hoc dictum capite superiore §. 41. pag. 157. ed. vet. pag. 470. Fabr.* Vol. XII. ex. Ven. *Harl.*

14. Νικητοῦ Ἀκωμινάτε Χωνιατοῦ Ἱστορία. *Nicaetae Acominati Choniatae, Magni Logothetae Secretorum, inspectoris et iudicis Veli, praefecti sacri cubiculi, historia. Hieronymo Wolfio, Oetingensi, interprete. Editio glossario graeco-barbaro auctior, et ope MSS. reg. emendatior. Cura et studia Caroli Annibalis Fabrotti IC. Parif. 1647. Fabr.* Tomus II. Vol. XII. ex. Venet. *Harl.*

Γεωργίε τοῦ Ἀκροπολίτε τοῦ μεγάλε Λογοθέτε χρονικὴ Συγγραφή. *Georgii Acropolitae, Magni Logothetae, historia, Ioelis chronographia compendiaria, et Ioannis Canani narratio de bello CP. Leone Allatio interprete, cum eiusdem notis, et Theodori Douzae obseruationibus. Accessit Diatriba eiusdem Leonis Allatii de Georgiorum scriptis. Parif. 1651. Fabr.* Tomus III. Vol. XII. ex. Ven. *Harl.*

15. Γεωργίε τοῦ Παχυμερῆ, Μιχαὴλ Παλαιόλογος. *Georgii Pachymeris Michaël Palaeologus, siue historia rerum, a Michaële Palaeologo ante imperium et in imperio gestarum. Nunc primum edita ex bibliotheca Barberina, [P] interprete Petro Possino, e Soc. Iesu. Accesserunt eiusdem obseruationum libri tres, et Appendix: Specimen sapientiae Indorum veterum. Romae, typis Barberinis, 1666. Fabr.* Vol. XIII. ex. Ven. *Harl.*

16. Γεωργίε τοῦ Παχυμερῆ Ἀνδρόνικος Παλαιόλογος. *Georgii Pachymeris Andronicus Palaeologus, siue historia rerum, ab Andronico Seniore in imperio gestarum, vsque ad annum eius aetatis vndequinquagesimum. E bibliotheca Barberina, interprete Petro Possino, e Soc. Iesu. Accesserunt eiusdem obseruationum libri tres. Romae, 1669. Fabr.* vol. XIV. ex Ven. *Harl.*

17. Ἰωάννε τοῦ Καντακεζηνοῦ Ἀποβασιλέως Ἱστοριῶν βιβλία Δ'. *Ioannis Cantacuzeni, eximperatoris historiarum libri IV. Iacobus Pontanus, Soc. Iesu latine vertit, et notas suas cum Iacobi Gretseri, eiusdem Soc. adnotationibus edidit. Graece nunc primum prodeunt ex codice MS. Bibliothecae Viri illustrissimi Petri Seguierii, Franciae Cancellarii. Parif. 1645. 3. Vol. Fabr.* vol. XV. ex Ven. *Harl.*

Λαονίκε Χαλκοκονδύλε Ἀθηναίε ἀπόδειξις Ἱστοριῶν Δέκα. *Laonici Chalcocondylae Atheniensis historiarum libri decem. Interprete Conrado Clausero, Tigurino. Cum annalibus*

libus Sultanorum Othmanidarum, a Turcis lingua sua scriptis, ex interpretatione Ioannis Leunclauii. Accessit index Glossarum Laonici Chalcocondylae, studio et opera Caroli Annibalis Fabrotti, IC. Paris. 1650. Fabr. vol. XVI. ex Ven. *Harl.*

18. *Historiae Byzantinae Scriptores post Theophanem, partim nunc primum editi, partim recensiti, et noua versione adornati, quorum catalogum hic subiicimus. Cura et studio R. P. Francisci Combefisii, Ordinis FF. Praedicator. congregationis S. Ludouici. Paris. 1685.*

Auctores, qui in hoc volumine continentur, a Michaële Curopalata imperatore, in quem desinit Theophanis chronicon, vsque ad Nicephorum Phocam scripsere:

Chronici, iussu Constantini Porphyrogenneti conscripti, a Leone Armenio, vsque ad Michaëlem Theophili F. libri IV. Ex MS. Cod.

Idem Constantinus Porphyrogennetus de Basilii, imp. aui, vita et rebus gestis. Cum noua versione.

Anonymus continuator Theophanis, a Leone, sapiente, vsque ad Romanum, Constantini Porphyrogenneti F. Ex MS. codice.

[P] *Orthodoxorum inuectiua aduersus Iconomachos. Ex MS. codice.*

Ioannis Ierosolymitani narratio de Iconomachis. Ex MS. codice.

Ioannes Cameniata, et Demetrius Cydonius, de excidio Thessalonicae. Cum noua versione.

Symeonis, magistri ac Logothetae, annales, a Leone Armenio vsque ad Nicephorum Phocam. Ex MS. cod.

Georgii Monachi vitae recentiorum a Leone Armenio, vsque ad Constantinum Porphyrogennetum. Ex MS. cod. Fabr. tomus II. vol. XVI. nostri ex. Ven. *Harl.*

19. *Chronicon Orientale ex Arabico MS. latinitate donatum ab Abrahamo Ecchellensi, Syro Maronita e Libano, linguarum, Syriacae et Arabicae, in alma Parisiensium Academia Professore regio ac interprete. Accessit supplementum historiae orientalis, ab eodem concinnatum. Paris. 1685.* Auctor chronici vocatur *Abn-Arrahebus*, seu *Ben-Rahebus*, hoc est, filius Monachi, patria Aegyptius, religione Christianus, secta Cophtita. Vide Abrahami Ecchellensis indicem scriptorum, Eutychio vindicato subiectum. *Fabr.* tomus I. vol. XVII. ex. Ven. *Harl.*

Georgii Codini et alterius cuiusdam Anonymi excerpta de antiquitatibus constantinopolitanis, edita in lucem opera et studio Petri Lambecii, Hamburgensis, cum latina versione et animaduers. necessariis. Accedunt Manuelis Chrysolorae epistolae tres de comparatione veteris et nouae Romae. Imperatoris Leonis, cognomine sapientis, oracula, cum figuris atque antiqua graeca paraphrasi. Addita est etiam explicatio officiorum sanctae ac magnae ecclesiae iuxta eorum ordinem, interprete Bernardo Medonio, Tolosate. Paris. 1655. Fabr. tomus II. vol. XVII. ex. Ven. *Harl.*

Georgius Codinus Curopalata, de Officiis magnae ecclesiae et Aulae Constantinopolitanae. Ex versione P. Iacobi Gretseri, Soc. Iesu, cum eiusdem in Codinum commentariorum libris tribus, et de imaginibus non manufactis opere. In hac editione praeter comparatum cum regiis MSS. graecum textum, et reparatam latinam versionem, accedunt inediti ex Regia et Mazarina bibliotheca officialium catalogi, et ad Codini mentem locupletes notae. Adiunguntur recentiores orientalium episcopatuum notitiae, voces honorariae, appellationes dignitatum indices, quibus postremis seculis ecclesiastici vel aulici proceres salutabantur. Cura et opera P. Iacobi Goar, Parif. Ord. Praedic. Congreg. Reform. S. Ludouici. Parif. 1648. fol. Fabr. tom. I. vol. XVIII. ex. Ven. *Harl.*

Notitia dignitatum omnium, tam ciuilium, quam militarium, imperii romani, ex noua recensione Philippi Labbe, Biturici, Soc. Iesu presbyteri. Cum pluribus aliis opusculis, indicibus ac notis. Parif. e typographia regia. 1651. 12. Fabr. tomus II. vol. XVIII. ex. Veneti. rr) *Harl.*

[P] 20. *Anastasii bibliothecarii historia ecclesiastica, siue chronographia tripartita. Ex MS. codice bibliothecae Vaticanae. Collata ad MS. exemplar Longobard. vetustissimum Casinensis bibliothecae, vnde romanum exemplar manauit. Nunc denuo ad fidem veterum librorum emendata. Accedunt notae Caroli Annibalis Fabrotti IC. quibus obscura quaeque Anastasii illustrantur. Item Glossaria duo, quibus vocabula mixobarbara, collata cum graeco Nicephori, Georg. Syncelli, et Theophanis, exponuntur. Parif. 1649. fol. Fabr.* Tomus I. vol. XIX. ex. Veneti. *Harl.*

Ducae, Michaelis Ducae Nepotis historia Byzantina, res in imperio Graecorum gestas complectens: A Ioanne Palaeologo I. ad Mehemetem II. Accessit chronicon breue, quo Graecorum, Venetorum, et Turcorum aliquot gesta continentur. E bibliotheca regia nunc primum in lucem edita, versione latina, et notis illustrata. Studio et opera Ismaelis Bullialdi. Parif. 1649. Fabr. tom. II. vol. XIX. ex. Ven. *Harl.*

Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Θεοφυλάκτου Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Παιδεία Βασιλική. *S. patris nostri Theophylacti, archiepiscopi Bulgoriae, Institutio regia, ad Porphyrogenitum Constantinum. Interprete Petro Possino, Soc. Iesu, Parif. e typographia regia 1651. 4. Fabr.* est tom. III. superioris vol. in ex. Veneto. *Harl.*

21. *Ni-*

rr) *Labbe* in praef. quatuor huius Notitiae rom. ediss. omnes in fol. commemorat, 1) *Basileensem* a. 1552. ex off. Froben. cum imaginibus, fine commentariis; 2) *Lugdunensem*, in tomo V. opp. omnium Andr. Alciati, a. 1560. fine figg. et comment. libello de magistratibus, ciuilibusque et militaribus officiis subiectam, (dolet vero, se in primam illius opusculi *Io. Pelordae*, Biturigum conferuatori addictam, circ. a. 1528. incidere non potuisse;) 3) *Venet.* 1593. cum imaginibus paullo deformioribus et egregio Guidi Panciroli, ICti, commentario; 4) Lugdunenf. quam plurimis mendis contaminatam, a. 1608. cum eiusd. Panciroli commentt. et Franc. Rhuardesii breuissimis adnotatt. nec non Guil. Marani quadruplici indice. Maiorem editionem cum suis commentariis promisit Labbe. *Harl.*

21. *Nicephori Gregorae historiarum libri XXIV. cum Hieron. Wolfii et Io. Boiuinii versione, notisque eiusdem Wolfii, Cangii, Claudii Caperonerii et eiusdem Boiuinii. Paris. 1702. fol. 2. Volum. Fabr.* In exemplo Veneto inest in vol. XX. quod constat tribus partibus. Prima inscripta est: Νικηφόρυ τῦ Γρηγορᾶ ῥωμαϊκὴ ἱςορία· *Nicephori Gregorae Byzantina historia. Tomus primus. Libri XI. ab Hier. Wolfio iam pridem latini facti, et in lucem editi: iidem nunc auctiores et castigatiores quam antea. Tomus secundus: Libri XIII. nunc primum e codd. mss. eruti et typis mandati. Ex his libros fere XI. latine vertit Io. Boiuin, bibl. regiae custos alter. Idem codd. contulit, notas addidit et alias appendices.* Secunda pars, gallice scripta, huius est sententiae: *Histoire de l'Empire de Constantinople sous les Empereurs François, diuisée en deux parties: Dont la premiere contient l'histoire de la Conquête de la ville de Constantinople par les François, et les Venitiens, écrite par Geoffry de Ville-Harduin, Marechal de Champagne et de Romanie: Reveuë et corrigée en cette Edition sur le manuscrit de la bibl. du Roy, et illustrée d'obseruations histor. et d'un glossaire, pour les termes de l'auteur, à present hors d'usage. Avec la Suite de cette histoire, jusques à l'an MCCXL. tirée de l'histoire de France MS. de Philippes Mouskes, Chanoine et depuis Evêque de Tournay. La seconde contient une histoire generale de ce que les François et les Latins ont fait de plus memorable dans l'Empire de Constantinople, depuis qu'ils s'en rendirent maîtres, jusques à ce que le Turcs s'en sont emparez: Iustifiée par les Ecriuains du temps, et par plusieurs chroniques, Chartes et autres pièces non encore publiées.* C. du Fresne hanc edit. curauit et inscripsit regi Galliarum. — *Tertia* pars hanc praefert inscriptionem: *Histoire de l'Empire de Constantinople sous les Empereurs François. Contenant ce qui s'est passé de plus memorable dans cet Empire, depuis que les François s'en rendirent maistres, jusques à ce que les Turcs s'en sont emparez: Dans la quelle la suite des Empereurs François, des patriarches de Constantinople latins, des Roys de Thessalonique, des Princes de la Morée et d'Achaïe, d'Epire, des Ducs d'Athenes, de Duras, de Nicsia, des Seigneurs de Négrepont, de Metelin, et autres sont décrites. Avec un Recueil de plusieurs Titres, et autres pièces non encore publies, tirées tant du Trésor des Chartes du Roy, que d'ailleurs, pour servir de Preuves à cette histoire. Harl.*

22. *Historia Byzantina, duplici commentario illustrata. Prior familias ac stemmata imperatorum Constantinopp. cum eorum Augg. numismatibus et aliquot iconibus; praeterea familias Dalmaticas et Turcicas complectitur. Alter descriptionem vrbis Constantinopolitanae, qualis exstitit sub imperatoribus christianis. Auctore Carolo du Fresne, Domino du Cange, regi a consiliis, et Franciae apud Ambianos quaestore. Paris. 1680. Fabr.* Exempli Veneti vol. XXI. adiecit editor *Caroli du Fresne, Dom. du Cange additamenta ad Constantinopolim christianam, nec non de Hebdomo CPolitano disquis. topographicam.* Collegit ea editor ex notis partim, partim additamentis, quae Carolus du Fresne post editam Paris. 1680. CPolin christianam demum obseruauit aut in memoriam reuocauit, et editioni suae Zonarae Annal. a. 1686. modo notis inseruit, modo in addit. ad illam adtulit. *Harl.*

De

De imperatorum Constantinopolitanorum, seu de inferioris aeui, vel imperii, uti vocant, numismatibus dissertatio, auctore Carolo du Fresne: quae edita est ad calcem Glossarii latini ss) *eiusdem auctoris, quod in lucem prodiit Paris. 1678. recusum Francof. 1681. et 1711.*

23. *Anselmi Bandurii Ragusini, presbyteri ac Monachi Benedictini e congregatione Melitensi, imperium orientale, siue antiquitates CPolitanae in quatuor partes distributae. Paris. 1711. fol. 2. Volum. Fabr.* In ex. Veneto est vol. XXII. duobus constans tomis in quorum prioris parte I. continentur

Constantinus Porphyrogenitus de thematibus orientis et occidentis, atque Hieroclis grammatici synecdemus:

In parte II. *Constantinus Porphyrogenitus de administrando imperio; Agapeti diaconi adhortationes ad Iustinianum imp. de pie ac sancte administrando imperio; Basilii Macedonis imp. adhortationes ad Leonem, philosophum, filium, de pie et sancte administrando imperio. Theophylacti, Bulgariae archiepiscopi, institutio regia:*

In parte III. *Anonymi Patria seu origines urbis CPoleos ac descriptio aedis Sophianae: breues demonstrationes chronographicae incerti auctoris; narratio Nicetae Choniatae de statuis CP. quas Latini capta urbe in monetam conflauerunt: catalogus cum descriptione sepulcrorum imperialium, quae in aede S. S. apostolorum ac in aliis ecclesiis exstabant: Georgii Pachymeris descriptio Augusteonis: Photii, patriarchae CP. nouae ecclesiae SS. deiparae, a Basilio Macedone exstructae, descriptio: excerpta ex cod. regio msto et Codino; varia epigrammata ac poemata in celebriora urbis CP. monumenta; variae inscriptiones ad urbem spectantes; varii catalogi tum editi, tum inediti patriarcharum CP.* tt). *Sedes episcoporum et metropolitarum, qui sub patriarchis CP. olim fuere hodieque permanent: catalogi II. imperatorum CP. Petrus Gyllius de Bosporo Thracio; idem de topographia urbis CPoleos; vetus descriptio urbis CPoleos.*

Alter tomus continet copiosos doctosque Banduri *libros octo commentariorum in antiquitates CP. nec non animaduersiones in Constantini Porphyrogeniti libros de thematibus et de administrando imperio, ac notas ad opuscula Agapeti, diaconi, Basilii Macedonis et Theophylacti, Bulgariae archiepiscopi.* Cum multis figg. et variis vett. tum fragmentis, tum opusculis integris. Bandurius vero ad libros Porphyrogeniti et reliquorum emendandos amplificandosque vsus est codd. bibl. regiae Parisiens. atque editt. de quibus disseruit in praefat,

ss) Glossarium graecum eiusdem Cangii vidit lucem Lugd. 1688. fol.

tt) N. 1) decerptus cat. ex chronographia compendiaria *S. Nicephori* patriarchae CP. quae habetur in cod. regio, diuersa ab editis; 2) *Nicephori Callisti Xanthopuli* noua enarratio de episcopis Byzantii et de patriarchis omnibus CPolitanis; 3) catal. patriarcharum CPolit. ex iure graeco-romano Io. Leunclauii, diuersus ab aliis; 4) catalog. patriarchar. CPolit. ex noua variarum historiarum synopsi *Matthaei Cigala*, diuersus ab aliis; 5) *Philippi Cyprii*, magnae eccl. protonotarii, libellus, continens catalogum patriarcharum CPolit. et sedes summorum sacerdotum, quae sub iis olim fuere hodieque permanent, ex variis libris chronicis, qui exstant, collectus. *Harl.*

praefat. idemque ibid. pag. V. sq. contra Emmanuel. a Schelstrate Hierocli adseruit Synecdemum, et hoc opusc. esse integrum docuit.

Exemplum Venetum auctum est opere *Genesii* de rebus CPolitanis a Leone Armenio (a. 813.) ad Basilium Macedonem (a. 867.) libr. IV. de quo et aliis, quae deinceps accesserunt, paullo post sermo erit. *Harl.*

Hoc corpus integrum [ed. Paris.] rarius hodie, nisi in instructis bibliothecis, occurrit et vix 450. florenis Hollandicis venditur, itaque a 1699. bibliopola Batauus, Franciscus Halma, auspiciis [P] Io. Georgii Graeuii et Ludolphi Kusteri, professus est, nouam se illius velle dare editionem, quae et multo minore pretio veniret, et longe tamen melior esset. Praeter enim omnia haec opera accedere debuerunt ad Procopium quidem notae Bonau. Vulcanii, hactenus ineditae, et emendationes latinae versionis, ex versione Vulcanii selectae: tum a Graeuio suppeditati:

Genesii ΒΑΣΕΙΛΕΙΩΝ *libri IV. siue historia rerum, ab initio Leonis Armeni, vsque ad excessum Basilii Macedonis, imp. gestorum, iussu Constantini Porphyrogenneti, imp. ante annos quasi 800. conscripta. Iohannes Andreas Bosius e MSS. membranis bibliothecae collegii Paulini Lipsiensis descripsit a. Christi 1652. Hunc Scriptorem Cl.* Ludolphus Neocorus *in linguam latinam transferet, et notis illustrabit. Quin et sperare nos iubent viri docti* Georgii Phranzae chronicon de vltimis orientalis imperii temporibus, et Sultanorum Osmanidarum origine, *cuius epitome latine tantum prodiit Ingolstadii, cura Iacobi Pontani: vt et* Georgii Pisidae **) historiam de Heraclio et aliis imperatoribus Constantinopolitanis, cum versione Claudii Maltreti, presbyteri S. I. *Praeterea celeb. Graeuius omnes Europae eruditos ac principum Bibliothecarios per litteras rogabit, vt, si qua forte penes illos latent, quae cum hoc opere coniungi mereantur, ea nobiscum communicare ne dedignentur. Iamque adeo eximia quaedam et apprime huc facientia e Galliis et Germania nobis promissa fuere. Quemadmodum etiam complures viri literati suam nobis operam et fauorem, ad absolutam huic operi perfectionem conciliandam, prolixe polliciti sunt.*

Cura et directio totius operis incumbet viris, harum literarum peritissimis, qui suas quoque animaduersiones nonnullis scriptoribus addent, et versiones latinas, vbi res et necessitas postulabit, emendabunt. Notae Auctorum, quae in editione Parisiensi ad calcem cuiusque voluminis reiectae sunt, in nostra editione ipsi textui subiicientur; nisi forte serius quaedam a viris doctis ad nos missae fuerint: illae enim ad finem cuiusque tomi collocabuntur. Non minus etiam nostra, quam Parisiensis editio in principiis et finibus librorum elegantibus praedita erit ornamentis, incisisque aeri litteris maiusculis; figuras vero aeneas, praesertim in Cangii familiis Byzantinis, habebit longe decentiores. Praeterea totum [P] *opus ea cura, accuratione et studio*

**) Maltretus praef. ad Procopii hist. testatur, se beneficio Holstenii habere *Georgii Pisidae*, magnae ecclesiae CPol. diaconi, de laudibus Heraclii, imp. libros duos, de bello Persico eiusdem Heraclii tres, et de bello Auarico ad muros Vrbis CPol. vnum; ab Allatio autem *Theodosii*, diaconi, ἀκροάσεις quinque de capta a Romano Augusto Creta. *Fabric.* Et Ge. Phranzae chronicon et Pisidae historiam postea lucem adspexisse, paullo post ostendemus. *Harl.*

dio excudetur, vt spondere ausimus, editionem nostram non solum longe auctiorem, sed et emendatiorem Parisiensi fore.

Praeclarum hoc consilium, grauissimis bellis Europam passim misere distrahentibus ac lacerantibus, atque intercedente Graeuii vv) fato, hactenus abiectum, vel certe dilatum est. Quod si quando reassumetur, magnum decus nouae editioni et magnam lectoribus vtilitatem adfert, si vbique in summis paginis singulorum scriptorum CPolitanae historiae, consignentur nomina imperatorum, quorum res explicantur, atque, vbi fieri licet, anni etiam imperii, annique aerae christianae, nec minus nomina annique, quantum fas, patriarcharum CPolitanorum. *Fabr.*

Venetiis recusum esse *corpus Byzantinum* ex ed. Paris., et *Genesii*, aliorumque operibus auctum, iam supra exposuimus. Sed editorem venetum neque consilio Fabricii nostri obtemperasse, neque ea, quae promiserat Halma, bibliopola Batauus, praestitisse, valde dolendum est: in oris tamen paginarum etiam indicatur nota et numerus paginae in ed. Paris. Quod vero in ed. Veneta *Genesii* libri additi sunt, et primum in lucem prolati ww): huc ea, quae Fabricius in paragr. XXIII. huius capitis de Genesio et variorum V. D. scripserat consiliis, reducere, et nostris obseruationibus, vbi commodum videbitur, amplificare, satius esse duximus. Floruit vero Genesius circ. a. Chr. 940. conf. de eo *G. Caue* hist. litt. SS. E. tom. II. p. 97. et *Oudin.* comm. de SS. E. tom. II. pag. 435. Fabricius autem haec, quae sequuntur, retulit:

„Quem *IOSEPHUM GENESIUM* viri docti adpellant, is ab vno memoratur Ioanne Scylitze xx) in prooemio historiae. Sed in MS. Scylitzae distingui Iosephum ac Genesium, notat Labbeus, yy) ita, vt duo fuerint historiae CPolit. scriptores diuersi, vnus Iosephus Byzantinus, et alter Genesius Byzantinus. At enim, vt, patria Byzantium fuisse Genesium, perquam est incertum, licet Byzantinam historiam scripserit; sic Iosephum diuersum a Genesio apud Scylitzen laudari, aegre mihi persuadeo. Quidquid vero sit, Lipsiae in patria mea seruatur in bibliotheca Paullina codex antiquus membranaceus graecus *historiae Genesianae*, iussu Constantini Porphyrogeniti compositae, et res imper. quinque CPol. *Leonis Armeni*, qui a. Chr. 813. coepit imperare, *Michaelis Balbi*, *Theophili*, fil. *Michaelis*, et *Basilii Macedonis*, a. 889. cal. Mart. defuncti, comprehendentis. Ex hoc cod. collegii Paullini bibliothecae acad. Lipsiensis pagg. LXXVII. in fol. constante, vir doct. *Io. Andreas Bosius* iam pridem illius editionem parare se significauit in diatriba de testimonio Flau. Iosephi de Christo. zz) Apographum Bosianum cum breuibus *Tho. Reinesii*, quocum Bosius illud commu-

vv) Obiit diem Vltraiecti 9. Ianuar. a 1703.

ww) *Freytag.* quidem in Analectis litter. p. 378. sq. ex Abb. *Lenglet du Fresnoy* Tablettes chronol. part. II. p. 295. excitat ed. *Genesii* de reb. CPol. libr. IV. *latinam*, Venet. 1570. 4. sed ea dubia esse videtur Meuselio, l. c. pag. 63. sq.

xx) Locum Scylitzae habebis infra in paragr. VIII. huius cap. sub fin. de Io. Scylitze, sect. 3.

yy) Vide *Labbeum* in protreptico ad hist. Byz. p. 41. Alius porro *Genesius*, cuius meminit *Sidonius* lib IV ep. 6. Alius *Genesius*, presbyter, scriptor vitae S. Genouefae virginis, vt praeteream *Genesios* martyres, quorum memoriam celebrant Latini 25. August. et 11. Octobr.

zz) Bosius de testimonio Flauii Iosephi, Ien. 1673. cap. 2. pag. 24. *Theophanis Chronographiae*

communicauerat, notis feruatur Ienae in bibl. publ. acad. cui libros fuos ille moriens legauit, ex quo Genefii editionem deinde molitus fuit eiusdem acad. profeffor cel. *Georgius Schwartus*, vt memorant acta erudit. Lipf. a. 1685. p. 441. Aliud apographum cum iisdem Reinefii notulis feruat bibliotheca fenatus Lipf. Nouum etiam ac fingulare ftudium Genefio in lucem proferendo impendit praeclari vir ingenii et magnae, fupra aetatem, doctrinae, *Godfridus Wagnerus*, Lipfienfis, paftor ad S. Iohannis; fed, illo florentibus annis exftincto, etiam ifta fpes a) decollauit, ita vt palma haec integra relicta fit viro praeftantiff. *Godfrido Oleario*, qui fcriptorem illum, ex eodem codice Paullino defcriptum et verfione ac notis a fe illuftratum, iam in fcriniis habet, et proxime praelis commiffurus eft. b) Verfus, quibus Genefius fuos quinque Βασιλειῶν libros Conftantino Porphyrogenito offert, hi operi praefiguntur:

Τὴν ἐξ ἱςορίας τελέσας βίβλον ὡς ἐκέλευσας,
Αὐτοκράτωρ, μελέταις καὶ καμάτοις μεγάλοις,
Ἐν σοὶ δῶρον ἔθηκα, ὅπως ἐγνωσμένον εἴη,
Ἐκ φιλοδεσποτίας συντεθὲν, ἔκ τε πόθυ.

Hos verfus, a Wagnero cum Caueo communicatos, et ab eo vulgatos in parte altera hiftor. litter. SS. EE. ad a. 940. ita vtcunque transtuli:

Hiftoriam iuffu quam Caefar magne tuopte
Perfeci curis atque labore graui,
Hanc Tibi dona fero, notum fit vt omnibus, ifta
Nutu fcripta Tuo, Te cupiente legi.

Leguntur et alii verfus *Olympii* cuiusdam ad voluminis calcem, qui mihi non videntur ad Genefium pertinere; c) fed ad Iohannem quemdam, hiftoricum, Scylitzae itidem laudatum, et cuius opus fortaffe olim Genefio in cod. Lipf. msto adhaerebat, poftea ab eo feparatum periit.

Xxx 2 Λόγων

phiae Auguftanum codicem ante aliquot annos cum edito comparauimus, cuius ope eum fcriptorem multo emendatiorem, alicubi et pleniorem, completis, quibus paffim foedatus eft, lacunis aliquot, vna cum Georgio Syncello et vtriusque continuatore, Genefio, *huc vsque inedito paucisque etiam eruditiffimorum virorum vifo notoue dabimus aliquando* etc. Defcripfit ille Genefium a. 1652. *Fabr.* Add. *Morhof.* Polyhift. litter. I. cap. 7, 44. p. m. 62. vbi plura, quae Bofius edenda fibi propofuerat, fopera memorantur. *Harl.*

a) Quemadmodum et fpes editionis *Genefii*, promiffae a *Ludolpho Kuftero*, de qua paullo ante actum eft.

b) Nec tamen profperum habuit euentum id confilium, licet Oleario excitato ab Oudino in fingulari diff. *de aduerfa fortuna Iofepho Genefio, hiftoriae Byzantinae fcriptori, quoad operis editionem*, inferta eius commentar. de S. S. E. E. tom. II. p. 435. fqq. et emendatius, ephemeridibus, infcriptis; *Hiftoire critique de la Republ. des Lettres*; tom. XV. nr. 5. Olearium, mortuum d. X. Nou. 1715. aet. 43. plura alia editurum fuiffe, fed non perfeciffe, tradit *Grundmann.* in Mifcell. Lipf. tom. II. p. 757. fq. *Harl.*

c) *Ab alia manu* adfcriptos fuiffe hos, quos adtulit Fabricius, et alios Olympii Olympi verfus, notatur in ed. Veneta. *Harl.*

Λώςων ἀνὴρ ἄριςος, ὡς ἐγὼ κρίνω,
Γεωργίε τε Φημὶ καὶ Θεοφάνες
Τῶν χρονογράφων, ὅ τε δὲ τῦ βίβλυ d) πατὴρ
Ἰωάννης σοι ταύτης, φιλοδαιμόνων e)
Ὁ τῶν προέδρων πρῶτος, ἀλλὰ καὶ θύτης
Διοκαισαρείας, τῆς Ἀναζάρβης πάλαι. f)

In optimis est optimus, me iudice
(Georgium Theophanem que intelligo
Chronographos) praesentis auctor et pater
Libri Iohannes, diligentium deum
Flos ille primus praesulum atque episcopus
Diocaesareae, dictae Anazarbae antea.

Pro λοισθων g) scripsi λώςων et in quarto versu pro φίλε δαιμόνων vel *Eduardi Bernardi* h) φίλε δαιμόνων malui φιλοδαιμόνων. Sane virum pium nemo christianus facile vocabit φιλοδαιμόνων, facilius φιλοδαίμονα, pro φιλοθέω, licet et hoc rarissimum sit in Christianorum scriptis, quum daemonum vocabulum in nouo testamento semper de malis angelis accipiatur, quod ab Homero, Platone et aliis ethnicis scriptoribus passim ponitur pro diis." Hactenus *Fabricius*. Postea *Steph. Berglerus* ex eodem cod. Lips. descripsit Genesium latineque vertit, ipso teste in epistola ad I. A. Fabricium, in huius vita, a Reimaro scripta, p. 223. vbi etiam animaduertit, apographum cod. esse in senatoria bibliotheca, factum a Bosio parum perite et satis negligenter: scriptorem vero esse horridum, incultum, iudicii egentem. Addidit in margine notas breuiores, vt ineditum suo tempore opus e tenebris vindicaret ipse, vel I. Burcardo Menkenio opitularetur, qui illud, commentario a se illustratum, adiectis aliis CPolitanae historiae scriptoribus, tamquam supplementum corporis Byzantini luci publicae exponere statuerat, narrante *Theoph. Sigefr. Bayero* in thes. epist. la Croziano tom. I. pag. 30. v. *Burmanni* II. praef. ad Aristoph. Berglerianum pag. 8. sq. Burmanno enim, (quod quidem is reticet,) illud Berglerianum apographum donauerat Saxius, qui id Lipsiae olim emerat; vnde intelliges cel. *Saxii* verba in Onom. II. p. 149. *id inutili quadam liberalitate sua aliorsum exsulasse.* Enimuero nec Berglerus nec Menkenius emisit opus in lucem. Contra posterior secundarium fortassis quoddam apographum Veneto operis redemtori transscribendum dedit; sed editor Venetus in praefat. breui Menkenii quidem liberalitatem praedicat, sed nihil addidit, nisi pauca illa, *vt nouo beneficio praeclara eius* (Menkenii) *in rempublicam litter. merita magis elucescerent*: nihil igitur de codice eiusque apographo, nihil de studio et versione Bergleri; nihil de notis subiectis, quas omnes auctorem habere Berglerum, sibi ex eius autographo patuisse tradit Burmannus. Quam oscitanter, quam turpiter egerit editor Venetus, plures iam docuerunt, atque Fr. Otto Menken. in vita patris sui, praefixa illius

d) τῆς δὲ τῆς βίβλυ exstat in ed. Veneta. *Harl.*

e) φίλε δαιμόνων in ed. Veneta. *Harl.*

f) πάλαι abest ed. Veneta. *Harl.*

g) Λοῖσθων legitur in ed. Veneta. *Harl.*

h) V. *Caueum* l. c. et act. erud. Lips. a. 1699. p. 160. Aliter *Oudinus*, quem vide tom. II. de S. S. E. E. pag. 437. sq.

illius differtt. academicis pag. 47. in nota grauiter conquestus est, Venetum editorem patris Menkenii amplissimam praefationem, qua et vitam Genesii et cod. MS. rationem enarrauerat, praelo iam paratam, haud exspectare; sed potius inornatum atque inutile opus properanter extrusisse. Atque cel. *Saxius* l. c. „Venetus, ait, operarum redemtor — hunc Genesium reliquis XXII. historiae Byzantinae scriptoribus, a se repetitis, sed multis contaminatum mendis, velut rude et inelegans corollarium, addidit Venetiis 1733. fol. qua de re Fr. Otto Menken. non modo in vita patris sui, sed etiam in adnotatione ad litteras *Guil. Caui* in misc. Lipf. nouis vol. I. part. II. pag. 348. sq. editis acerbe queritur, *Iosephus*, inquiens *Genesius*, *Byzantinus scriptor*, *in eo infelicissimus*, *quod post doctiss. tot virorum curas in impuras Venetorum manus incidit*, *vnde miserrimum in modum deformatus ante paucos annos exiit.* Vitiosissime autem typis Venetis descriptos esse, *Andreae Buttigii*, diligentissimi olim bibl. Paullinae custodis — exemplum, quod penes me, ad codicis illius Lipsiensis fidem denuo castigatum, clarissime demonstrat." Hactenus *Saxius*. Veneta autem editio inscripta quidem est:

Iosephi Genesii de rebus CPolitanis a Leone Armenio ad Basilium Macedonem libri quatuor, *nunc primum editi.* Venetiis typis Io. Bapt. Pasquali. 1733. fol. sed suasore *Euchario Gottl. Rinckio*, prof. quondam Altdorf. addidit Pasqualius Phranzae, Malalae et Allatii opuscula, quorum exempla acceperat ab illo. (v. Rinckii catal. pag. 295.) Quapropter multo plura opp. complectitur id volumen. Etenim Genesium excipiunt 1) *Georgii Phranzae*, protouestiarii, chronicon e versione lat. et eum notis Iac. Pontani: atque epistolae *Georgii Trapezuntii* et *Bessarionis* ad Io. Palaeologum, imp., gr. et lat. 2) cum peculiari titulo et noua paginarum serie, vt in reliquis quoque opusculis, *Io. Antiocheni*, cognom. *Malalae*, historia chronica cum lat. versione et notis Edmundi Chilmeadi et cum Humfredi Hodii diss. de auctore, item epist. Rich. Bentleii; 3) *Leonis Allatii σύμμικτα*, (quae Fabricius infra §. XXIX. vbertim recensuit,) omisso tamen catalogo opp. Io. Damasceni.

Post editionem Venet. corpus hist. Byzant. nouas accepit accessiones. Prodierunt scil.

Constantini Porphyrogeniti libri II. de ceremoniis aulae Byzantinae, gr. et lat. curantibus *Io. Henr. Leichio* et *Io. Iac. Reiskio.* Lipf. tom. I. 1751. — tom. II. 1754. fol. de quo opere infra §. XXIV. commodior erit locus disserendi.

Historiae Byzantinae noua appendix; opera Georgii Pisidae, Theodosii diaconi et Corippi Africani complectens, gr. et lat. et cum notis, edit. a Petro Franc. Fogginio. Romae 1777. fol. conf. ephem. Lipf. litt. a. 1782. nr. 55. — — *Iulii Pollucis*, christiani scriptoris, *chronicon*, de quo egi supra vol. VI. pag. 144. in nota *i.* Atque *Hardt* in sua edit. ex *Theodosio Melitino*, cuius *chron.* mst. seruatur in bibl. Mon. elect. (conf. supra, §. 42. fin.) plura loca citauit adtulitque, quod magna eius pars ad verbum fere conuenit cum chronico Iul. Pollucis. Cum codice, e quo I. Bapt. Biancon. edidit id chronicon, conspirat eod. *Vindobon.* CXXVI. de quo plura disputat *Kollar.* in supplem. ad Lambecii comment. pag. 735. sq. De *Paranza* infra §. XXII. agetur. — Alii recentiores scriptores editi ad corpus historiae Byzant. amplissimum efficiendum a quibusdam V. D. adnumerari solent. v. catalogos

logos *Pinell.* p. 42. sq. bibl. illustriss. comitis *Teleki de Szék*, part. I. p. 248. sq. inprimis *Rinck.* p. 292 — 295. cuius corporis moles, cui placebit, facile potest amplificari. Sed haec sufficiant. *Harl.*

II. Magno huic operi colligendo digerendoque, ac tam magnifica forma per Seb. Cramoisy, typographiae regiae curatorem Parisiis publicando animum primus adiecit PHILIPPUS LABBEUS S. I. qui Eclogis Legationum anno 1648. editis, praemisit *Protrepticon*, ad omnes eruditos de scriptoribus hist. Byzantinae e Luparaea typographia in lucem emittendis, in quo continetur *catalogus* et notitia breuis, chronologico ordine digesta, scriptorum historiae Byzantinae quicumque tum temporis siue editi siue inediti memoriae eius se offerebant, et e quibus ille codicibus et quorum virorum doctorum opera recensiti vel illustrati possint in lucem exire. Tum *Adparatus* Byzantinae historiae, in tres partes dispertitus: quarum *prima* imperatores CPolitanos serie chronologica, et a quibus scriptoribus singulorum res descriptae sint, succincte persequitur, subiunctis carminibus duobus graecis iambicis e codd. MSS. regiae bibl. quorum altero imperatores, altero patriarchae CPolitanae, recensentur, alio item catalogo patriarcharum CPolitanorum CXLIX. Pars *secunda* exhibet alphabeticam seriem et notitiam scriptorum historiae Byz. tam editorum quam ineditorum ac deperditorum. Pars *tertia* descriptionem latinam vrbis CPolitanae per XIV. regiones, veteri incerto auctore sub Theodosii iunioris, vt videtur, tempora claro, quem vulgarunt Gyllius sub extremum libri IV. topographiae CPol. Pancirollus ad calcem notitiae imperii, ac, ne alios iam memorem, Carolus du Fresne in CPoli christiana lib. I. pag. 63. seq. qui etiam auctoris praefationem, quam e MS. Vindobonensi *Lambecius* lib. II. pag. 950. [p. 859. sqq. ed. Kollar.] primus vulgauerat, praemisit. Lexicon Byzantinum, quod partis [?] *quartae* loco voluit Labbeus subiungere, in aliud tempus distulit, siue aliis potius adornandum relinquere est coactus.

Post hoc Labbei protrepticon sequuntur Ἐκλογαὶ περὶ πρέσβεων siue *excerpta de legationibus*, iussu Constantini Porphyrogennetae facta a *Theodosio* quodam, cuius praefatio praemittitur, quique testatur, se *de legationibus populi Romani ad ethnicos horumque ad populum Rom.* excerpta collegisse *ex Petro, patricio et magistro, ex chronico Georgii Monachi, ex Ioanne Antiocheno, ex Dionysii Halicarnass. antiquitatibus Romanis, ex Polybio, Appiano, Zosimo Ascalonita, Iosephi antiquitatibus iudaicis, Diodoro Siculo, Dione Cocceiano, Procopio Caesareensi, Prisco Rhetore, Malcho Sophista, Menandro Protectore et Theophylacto Simocatta.* Subiiciuntur vero tantum excerpta [i]) e *Dexippo*, Atheniensi, *Eunapio*, Sardiano, *Petro*, Patricio et magistro, *Prisco*, sophista, *Malcho*, Philadelphiensi, *Menandro*, protectore et *Theophylacto*, Simocatta. Haec, (exceptis illis Simocattae,) e codice Andreae Schotti primus graece publicauit *Dauid Hoeschelius*, Augustanus, Augustae Vindel. a. 1603 4. cum corollario eclogarum e libris amissis Diodori Siculi XXI. XXII. XXIII. XXIV. XXV. et

i) Similes de legationibus eclogas a *Ioanne* quodam CPolitano. excerptas a Polybio, Dionysio Halicarnass. Diodoro Sic. Appiano Alex. et Dione Cassio, Fuluius Vrsinus graece cum notis edidit Antwerp. 1582. 4.

et XXVI. quas e codice Ludouici Alemanni, Florentini', Richardus Thomſon, Anglus, ad eum miſerat [k]). Notas quoque addere voluit Hoeſchelius, ſed quae non viderunt lucem. Meminit earum in litteris ad Iungermannum [l]), datis 1603. feria Philippi Iacobi: *De locis, in Longino ſuſpectis ſuaſerim, Rhodomannum conſulas, quem habes vicinum, qui ſuam mihi ἀγχίνοιαν καὶ εὐςοχίαν probauit in libro πρέσβεων πέρι, quod conſtabit, quum notas edidero; nunc enim textus, quem vocant, impreſſus eſt modo.* Latine illas eclogas vertit *Carolus Cantoclarus*, ſenator regius et libellorum ſupplicum magiſter, cuius interpretatio, additis ad calcem nonnullis notis et caſtigationibus, prodiit Pariſ. 1609. 8. filiis, Renato et Petro, a parente inſcripta. Nullo MSto codice vſus eſt interpres et a ſenſu graecorum verborum haud raro aberrat, vt pluribus viris doctis [m]) iam obſeruatum fuit. Retinuerunt tamen eius verſionem corporis Byzantini curatores; ſed notis eius eruditas *Henrici Valeſii* animaduerſiones, antea [P] ineditas, adiunxerunt. Nunc de ſcriptoribus, ex quibus eclogae illae excerpta ſunt, pauca quaedam annotare placet.

1. DEXIPPUS, Dexippi F. cognomine Herennius, Athenienſis, rhetor, ſub Valeriano, Gallieno, Claudio ſecundo et Aureliano, impp., clarus, teſte Suida in Δέξιππος et Eunapio in Porphyrio extremo, vbi χρονικὴν eius ἱςορίαν memorat. Miror itaque, alium a Küſtero putari Dexippum eclogarum de legationibus auctorem. Si enim hae non ex *chronica* hiſtoria, certe ex *Scythicis* huius Dexippi petitae ſunt, quod non ab re veriſimilius videtur *Voſſio* de hiſt. gr. II. 16. et *Hanckio* de rom. rerum ſcriptoribus lib. I. c. 22. licet ex chronico excerptas malit Meurſius in bibl. Attica; Valeſius vero id omne tamquam rem incertam in medio relinquit. Scythica quoque reſpicit *Iornandes*, Dexippum laudans cap. 22. de rebus Geticis. Eumdem porro fuiſſe, qui chronicam hiſtoriam et qui Scythica compoſuit, ex Photii teſtimonio perſpicue conſtat. Ducem etiam exercitus geſſiſſe et patriam, Achaiam, aduerſus Scythas defenſitaſſe, *Trebellius Pollio* teſtatur in Gallienis cap. 13. *deinceps Achaiam omnem vaſtauerunt* (Gothi) *et ab Athenienſibus duce Dexippo, ſcriptore horum temporum, victi ſunt.* Scripſit quoque τὰ μετὰ Ἀλέξανδρον *de rebus poſt mortem Alexandri Magni libris quatuor*, quorum argumentum refert Photius cod. LXXXII. cum Ariano in plerisque conſpirare teſtatus. [n]) Idem eius σύντομον ἱςορικὸν ſiue *compendium hiſtoricum* vsque ad tempora Claudii, (ſecundi hoc nomine imperatoris.) commemorat, quod Valeſius putat compendium fuiſſe *chronicae* eius *hiſtoriae*, cuius *liber decimus* laudatur a Stephano Byz. in Συμχαῖοι [o]) et Conſtantino Prophyrog. lib. II. de thematibus, themate IX. licet in Bandurii quoque editione editum ἐν χεῤῥονικῷ δεκάτῳ pro χρονικῷ, liber *duodecimus* ab eodem Stephano et Etymologico Magno in Ἔλουροι. A temporibus mythicis hoc opus perduxit ad ſuam vsque aetatem, vt Euagrius lib. V. c. vlt. auctor eſt: neque enim audiendus *Caſaubonus*, qui ad Lampridii Seuerum cap. 49. ait, orſum ab Alexandro Seuero;

k) Add. infra in h. cap. §. XVII. de Conſtant. Porphyrog. ſect. 9. *Harl.*

l) Poſt epiſtolas Hotiomannorum pag. 455.

m) Vide Valeſium in notis paſſim, Kuſterum ad Suidam in Ἀρμάτιος etc.

n) Conf. ſupra lib. III. c. 2. vol. III. pag. 39. ſq. et vol. IV. p. 128. h. v. *Harl.*

o) Dexippus in Χρονικῶν ί, (h. e. *decimo*) citatur in fragm. Stephan. Byzant. edito a Montfauc. in bibl. Coislin. pag. 283. *Harl.*

ro; neque Valesius, qui apud Euagrium Σκυθικῶν, vel alius, qui Μηδικῶν legere mauult pro μυθικῶν. Ex eodem, vt videtur, opere, (licet Scaliger ad graeca *Eusebii* pag. 420. non dubitet e libris de rebus post Alexandrum petita esse,) Eusebius in chronico pag. 56. 57. et Syncellus pag. 263. 334. 376. regum Macedonicorum ante Alexandrum successionem et alia quaedam repetunt. Etiam in graecis *Eusebii* pag. 34. et apud *Syncellum* pag. 177. pro Ζεύξιππος [?] ἱερεῦ, sunt, qui legant Δέξιππος. Citatur *Dexippus* a *Lampridio* in Alex. Seuero cap. 49. *Capitolino* in Maximino cap. 6. 7. et in Gordianis c. 2. (vbi *etiamsi breuiter, ad fidem tamen omnia persequutum scribit*,) et 9. 19. et in Maximo ac Balbino c. 1. 15. 16. *Trebellio Pollione* in triginta tyrannis c. 32. et in Claudio secundo c. 2. Equidem *Io. Tzetzes* Chiliad. IX. hist. 274. huncque sequutus Meursius et Vossius eumdem putant Dexippum auctorem Σκυθικῶν, cum Dexippo, de cuius *libris tribus in Categorias*, latine ex Io. Bernardi Feliciani versione Venet. 1546. 1566. fol. et Paris. 1549. 8. editis, dixi libr. IV. cap. 29. §. 7. et 8. [Vol. V. p. 697. sq.] Verum ille philosophus aetate iunior, et Iamblichi discipulus fuit, vt ex eodem Tzetza et Simplicio in Categorias pag. 1. constat. De *Dexippo, Coo*, dicam infra in Medicis libro VI. Alius etiam fuit *Dexippus, comicus*, cuius Θησαυρὸν laudat Suidas in Κορυκαῖος, erratque Meursius, qui in bibl. Attica cum historico confundit.

2. Dexippi Herennii historiam continuauit EVNAPIUS, Sardianus Lydus, teste *Photio* cod. LXXVII. et *XIV. libris* produxit a Claudio secundo vsque ad sua tempora, siue Honorii et Arcadii imperium. *Duas* illius operis parauit *editiones*, et licet in vtraque christianis imperatoribus iniquior, Iulianum vtpote Ethnicus miris laudibus extulit, in νέᾳ tamen ἐκδόσει siue posteriore editione plurima in Christianos conuicia et blasphemias rescidit. Eunapii historiam exscripsit Zosimus [p]); respicit eamdem, Eunapium laudans pluribus locis, Suidas, atque χρονογραφίαν vocat in Ῥουφῖνος. Meminit et Eunapius ipse et lectores ad illud opus ablegat non vno loco in *Sophistarum Vitis*, quae adhuc exstant. Has ex MSS. Mediceo, Barberino, Remensi, qui olim fuit principis Lotharingii, et regio Paris. duobusque Mediolanensibus [?] emendatas, (quorum varias lectiones ex auctione Gudiana nactus sum,) iampridem recudendas dare institui cum noua versione mea et notis, vsus etiam obseruationibus If. Casauboni, atque variis lect. e codice Bodleiano, quas beneuole mecum communicauit Hudsonus. [q]) Praeter codices Vaticanum, Venetosque, Gesnero memoratos,

p) *Photius* cod. IIC. de Zosimo: εἴποι δ' ἄν τις οὐ γράψαι αὐτὸν ἱστορίαν, ἀλλὰ μεταγράψαι τὴν Εὐναπίου, τῷ συντόμῳ μόνον διαφέρουσαν, καὶ ὅτι οὐχ, ὥσπερ ἐκεῖνος, οὕτω καὶ οὗτος Στελίχωνα διασύρει. *Vossius* de hist. graecis II. 18. Ex historia Eunapii *solum de legationibus fragmentum beneficio V. C. Andreae Schotti lucem vidit, reliqua exstare dicuntur in bibl. Veneta. Eo autem aequiore animo istis caremus, quod Zosimum habeamus.* Quod in bibl. Veneta exstare reliqua Eunapii hist. dicuntur a Vossio, incerta fide tradi videtur, et iam pridem Io. Leunclauius in epist. ad Henricum Stephanum scripsit in centuria epistolar. philologicar. Goldasti pag. 305. *Eunapii fuere libri XIV. qui nusquam exstant, ne quidem in Italia. Zosimi sex tantum. Photius stilum Eunapianum ob prolixitatem et τροπὰς frequentiores improbat, Zosimaeum laudat* ὡς σύντομον καὶ εὔκρινῆ καὶ καθαρὸν οὐδὲ τοῦ ἤθους ἀπῳκισμένον. *Fabr.* Conf. *Reitemeieri* disquis. in Zosimum etc. praefixam eius edit. Zosimi, pag. XVI. sq. *Harl.*

q) Tria huius editionis folia vsque ad pag. 48. typis exscripta sunt in 8. sed, (vt Reimar. in vita Fabr.

moratōs, comperi etiam exſtare MSS. Neapoli in bibl. patrum Auguſtinianorum in Coenobio S. Iohannis de Carbonaria. Prodierunt primum graece e *Io. Sambuci* Pannonii Tirnavienſis bibliotheca, [et cod. mutilo nec optimae notae] typis nitidis Antwerp. ex officina Chriſtophori Plantini 1568. 8. ſubiectis ad calcem caſtigationibus *Hadriani Iunii* Hornani, cuius deinde latina, at iuſto liberior, verſio vidit lucem ibid. 1572. 8. Ab eo tempore *Hieron. Commelinus* Eunapium ex duobus MSS. palatinis emendauit et ſuppleuit, edidit que graece et latine, adiuncta Iunii, (licet vitioſa et a graecis paſſim diſſidente,) verſione Heidelb. 1596. 8. r) Editio Commeliniana recuſa eſt mendis cumulata, Coloniae Allobrogum ſiue Geneuae 1616. 8. s) atque *excerpta de legationibus* ex hiſtoria Eunapiana graece ſubiuncta habet ex eodem Schotti codice. Ex his conſtat, Eunapium, rhetorem, a Lydis miſſum eſſe legatum ad Iulianum, imperatorem, pag. 17. ſeq. edit. Pariſ. et quum legatione cum

Fabr. p. 209. tradidit,) typographo moras nectente, quarum vel maxime impatiens erat vir excitati ingenii, editionem abrupit, nec ipſum opus perfecit. Add. *I. Cſph. Wolfii* epiſt. ad de la Croze, in theſ. epiſt. Lacroz. II. p. 105. et p. 133. vbi reſpondet, ſe a Crozio accepiſſe notas Rigalti, margine editionis adſcriptas, at cultro bibliopegi mutilatas, in Eunapium, et Fabricio tradidiſſe: coll epiſt. de la Croze ad Fabricium, ibid. tom. III. p. 118. Fabricianae ſchedae poſtea peruenerunt in manum et poteſtatem generi, Reimari, qui eas commiſit cl. *Carpzouio*, nouam Eunapii editionem quam plurimis abhinc annis molienti, et ſpecimem illius eruditum, quod mire mouit ſaliuam V. D. danti in progr. inſcripto: *Specimen Eunapii edendi ſiſtens ex Aedes. de Soſipatra*, Lipſiae 1748. 4. In praef. exponit adparatum, quem et Fabricius et ipſe Carpzouius, in praeſens theologus Helmſtad. celeberr. contulerat, et de aliis ſubſidiis atque codd. agit. Enimuero hucvſque vir cel. fruſtratus eſt ſpem virorum doct. atque quum illum propter ſenectutem vix vltimam operi admoturum eſſe manum, facile ſit credendum, ſaltem vt alii V. D. et huic negotio perficiendo apto, lampadem ſuaque collectanea tradat, et Eunapius tandem e carcere mittatur, quilibet rei peritus mecum optabit. — *Codices* autem vel ab ipſo Gudio vel ab aliis collati, ſunt 1) Flor. Mediceus, membranac. antiquiſſimus ſexcentorum annorum circiter, vnde reliqui Gudio videntur deſcripti; de quo cod. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Laurent. III. p. 297.) 2) Barberinus recentior, cuius lect. deſcripſerat Luc. Holſten, vnde ad P. Lambec. et inde ad Gudenium peruenerunt; 3) al. recent. poſtea Remis in abbatia S. Remigii ſeruatus; 4) bibl. Pariſin 5. 6) duo Mediolanenſ. in bibl. Ambroſ. quorum alter rec. eruditi autem manu correctus, et ad marginem varr. lection. coniecturis eſt illuſtratus, alter vero eiuſdem familiae et generis pretiique, manu tamen recentiore correctus. — Praeter ea ſunt in bibl. regia *Neapol.* in cod. IX. Eunapii ἐγγράμματα βίων φιλοσόφων. in cod. LXIV. Libanii vita et in cod. CLXXXIIX. vitae philoſoph. — in bibl. Medic. *Flor.* cod. III. nr. 25. plut. LVI. et cod. XIII. nr. 1. plut. LXX. ex Eunapii vitis ſophiſtar. *Libanii* vita. v. *Bandin.* l. cit III. p. 300. et 673. qui adnotat, in poſteriore cod. vitam illam in fine paucis longiorem eſſe, quam in ed. Commel. — Eadem vita eſt in cod. *Barocc.* bibl. Bodlei. LXVIII. et plenior, quam ea, quae praefixa eſt editioni opp. Libanii Morellianae, in cod. LXXII. (v. cat. codd. Angl. et Hibern. p. 7. et 8.) — In cod. *Veneto* D. Marci DXVIII. *Eunapii* vitae ſophiſtar. (cat. codd. gr. p. 279.) — In bibl. *Leidenſ.* eſt exempl. ed. Antwerp. cum quibusdam Iſ. Voſſii notis mstis. Aliorum codd. aut collationum meminit Carpzov. l cit. *Harl.*

r) Eodem anno, 1596. prodierunt latine: *Vitae philoſophorum; ſcriptoribus*, *Diogene Laertio*, (interprete Ambroſio), *Eunapio Sardiano*, (interprete Hadriano Iunio;) *Heſychio Illuſtrio*, (eodem Iunio interprete.) *Multis in locis emendatiores*. Lugd. Batav. ex offi. Plantin. apud Franc. Rapheling. CIↃ IↃ XCVI. 12. *Harl.*

s) Prodiiſſe legitur nunc ap. Sam. Criſpinum, nunc ap. Iac. Stoer, aut ap. Io. Vignon, aut ſub oliua Paulli Stephani. *Harl.*

cum magno successu functus esset, iussum a Iuliano caussam agere aduersus potentem aduersarium, idque fecisse cum laude, et iudicibus persuasisse. Diuersus hic videtur a nostro et aetate prior, idemque forte cum Eunapio τῷ ἐκ Φρυγίας rhetore, cuius meminit Suidas in Μαιώνιος. t) De nostro videndus prae ceteris *Hanckius* lib. II. de romanar. rerum scriptoribus cap. 9. et *Ionsius* lib. III. de scriptoribus hist. philosoph. cap. 17. Cui in hoc vno non adsentior, quod scribit, eum vicesimo aetatis anno demum gentili religione imbutum, siue ex Christiano Ethnicum factum esse, idque Eunapium ipsum testari in Aedesio. En tibi eius verba pag. 34. ὁ γοῦν ταῦτα γράφων ἐκ παιδὸς ἀκροατὴς Χρυσανθίου γενόμενος, μόλις εἰς εἰκοστὸν ἔτος ἠξιοῦτο τῶν ἀληθεστέρων, οὕτω μέγα τι χρῆμα εἰς ἡμᾶς τῆς Ἰαμβλίχου φιλοσοφίας διετάθη καὶ συμπαρέτεινε τῷ χρόνῳ. Sane Chrysanthius ille, qui a teneris Eunapium imbuit et consobrinam eius, Meliten, habuit vxorem, Ethnicus fuit, non Christianus: igitur et Eunapius vbique Christianismi hostem professus, non vicesimo anno primum ethnica superstitione imbutus, sed tunc initiatus demum est arcanioribus mysteriis philosophiae et theurgiae, quae paullo ante [?] dixerat prae Constantini, imp. metu iam coepisse diutius occulti atque pertinaciore silentio inuolui. u) Atque hunc esse verborum Eunapii sensum, et per ἀληθέστερα illa intelligi mysteria philosophiae sublimioris. perspicue patet ex illis, quae de Iamblicho subiungit. Matutinas horas aliis arte rhetorica imbuendis per aliquod temporis collocasse se, refert ipse in Chrysanthio p. 153. Medicae quoque artis peritus fuit, vt in eodem Chrysanthio scribit pag. 156. atque ab Oribasio, medico, tetrabiblum ei suam, v) quae etiamnum latine ex Io. Baptistae Rasarii versione exstat, inscribente, λογιώτατος adpellatur. Confer Photium cod. CCXIX.

3. PETRUS, gente Illyrius, patria Thessalonicensis, rhetor siue aduocatus CPolitanus, prudentiae et eloquentiae laude insignis fuit w), quem Iustinianus, imp. teste *Procopio* lib. I. de bello Gothico cap. 3. et 4. legatum misit ad Amalasuntham, Theodorici, Italiae regis, filiam, eaque interim a Gothis interfecta, bellum Theodahado iussit indicere, quod ille deprecans in litteris ad Iustinianum, imp. apud Cassiodorum X. 19. Variar. Petrum legatum vocat *virum eloquentissimum, doctrina summum, et conscientiae claritate praecipuum.* Postea Patri-

t) Hanc Fabricii coniecturam *Ric. Mounteney* in obss. in commentar. vulgo Vlpianeos, praefixis eius edit. Demosthenis select. oratt. Lond. et Etonae ed. IV. 1764 §. 3. pag. XVIII. sqq. non solum vehementer probat, sed etiam certissimam et verissimam esse demonstraturum se prope confidit ex ipso Eunapio in vita Proaeresii sub fin. (quem locum per occasionem emendat, et ex quo loco pateat, Eunapium ea tempestate fuisse adolescentem atque Athenis per quinque annos continuos operam nauasse bonis litteris,) collato Suida in: Μαιώνιος, vbi sub finem dicitur *Eunapius orator ex Phrygia* sub Iouiano, (qui octo tantum menses post Iulianum imperauit,) tributis cogendis praefuisse. *Harl.*

u) Hinc in Eunapio credulitatem anilem notat *Huetius* demonstr. euang. propos. IX. c. 147. §. 5. ibidemque §. 1. eum vocat hominem, superstitionibus ad delirium vsque deditum. Tum Eunapium in vitis sophist. mala fide agere, obseruat *Naudaeus* lib. de magiae suspectis cap. XII. §. 10. et cap. XIII. §. 10. *Heum.* — Add. quos laudaui in Introd. in hist. L. Gr. II. 1. p. 346. sq. *Harl.*

v) V. *Montfaucon* bibl. Coislin. p. 248. fin. *Harl.*

w) Conf. *Saxii* Onom. II. p. 27. (vbi aetas *Petri* refertur ad a. Ch. circ. 527.) et quae scripsi in Introd. etc. II. 1. p. 426. sq. *Harl.*

Patricium fecit etiam Iustinianus, ac magistrum officiorum, misitque de pace ad Chosroëm magnum, vt narrat idem *Procopius* lib. II. de bello Gothico cap. 22. et lib. IV. cap. 11. et Suidas in Πέτρος, qui testatur, scripsisse *historias* et περὶ πολιτικῆς καταστάσεως. Meminit huius Petri et legationis eius ad Persas etiam Menander, protector, in excerptis de legationibus pag. 150. Patricium et magistrum sapientissimum vocat quoque Hermolaus, grammaticus, qui sub Iustiniano scripsit, in Epitome Stephani Byz. in Ἀκόναι. *Corippus* lib. I. de laudibus Iustini minoris v. 25.

Successorque boni rediuiuaque gloria Petri
Hinc Theodulus adest, patria grauitate magister.

Eumdem putat Valesius intelligi, quem Vigilius, papa, in epistola encyclica ad vniuersam ecclesiam *magnificum virum Petrum referendarium* adpellat, quique memoratur in Synodo quinta. Sed diuersum omnino putem Petrum, rhetorem, (licet Küstero ad Suidam aliter videatur,) quem *Leontius Scholasticus* in lib. III. Anthologiae cap. 30. memorat spectantem in Dionysii collapso theatro obiisse. Non enim rhetorem vocasset poeta, sed patricium et magistrum *). [p] Quae ex Petri huius, magistri, historiis supersunt excerpta de legationibus, incipiunt a legatione Parthorum ad Tiberium, imp. neque quicquam produnt recentius, quam legationem barbarorum ad Iulianum, apostatam. Confer *Hanckium* lib. I. de romanarum rerum scriptoribus capite 40. Nonnulla iisdem plane verbis leguntur in eclogis legationum ex Dione Cassio, vt Valesio etiam notatum, Christianum fuisse, coniicio ex auctoritate, qua sub Iustiniano, principe, valuit, licet fatear, argumentum esse non plane firmum certumque.

4. PRISCUS e Panio, Thraciae y) oppido, rhetor et sophista CPol. et Theodosii iunioris ad Attilam legatus z), scripserat *historiam Byzantinam et de bello aduersus Attilam* aa) libris

x) Conf. supra in Vol. VI. p. 135. *Harl.*

y) *Panitem* Suidas, [et Eudocia p. 355.] *Thracem* vocant Theophanes et auctor chronici Alex. *Sophista* eidem Suidae [et Eudociae] adpellatur; *Euagrio* I. 17. II. 1. et 5. et 16. et V. 24. et *Nicephoro* Callisto in praefat. pag. 35. *rhetor:* et ante excerpta de legationibus *rhetor ac sophista.*

z) Iornandes de rebus Geticis cap. 34. *Attila, Hunnorum omnium dominus, et paene totius Scythiae gentium solus in mundo regnator, qui erat famosa inter omnes gentes claritate mirabilis. Ad quem in legationem remissus a Theodosio iuniore Priscus* etc. Eumdem Priscum, historicum saepius laudat *Iornandes*, vt cap 24. 35. 42. 49. atque *Iuuencus* in Attilae vita. De illa vero legatione sua [circ. a Chr. 445. sec. *Saxium* in On. I. p 508. aut a. 447. secund. Hanckium.] fuse Priscus ipse in eclogis pag. 49. seq. edit. regiae.

aa) Apud Suidam [et Eudociam] male κατὰ Ἄτταλον pro κατὰ Ἀττίλαν, vt Valesio Hankius et Kusterus adsentiuntur. Auctor chronici Alex. pag. 318. quum de Attilae et Alarici motibus et exitio retulisset, subiungit: περὶ τοῦ πολέμου συνεγράψατο ὁ σοφώτατος Πρίσκος ὁ Θρᾷξ. Euagrius lib. I. c. 17. de eodem bello: ὃν περιέργως καὶ ἐς τὰ μάλιστα λογίως Πρίσκος ὁ Ῥήτωρ γράφει, *videtur autem,* inquit Vossius p. 488. de hist. graecis, *hodieque exstare. Sane citat Priscum Baptista Fulgosus in Memorabilium libris; inque bibl. Vaticana esse, auctor est Raphael Volaterranus lib. XIII. Anthropologiae. Superesse etiamnum ait in Nomenclatore suo Rob. Constantinus.* Nemo tamen fuit hactenus, qui eum in lucem protulerit, vel in bibliotheca hodie superstite legisse se sit testatus. *Fabr.* Immo vero ab Hoeschelio eum esse editum, scribit *Cabassutius* in notit. concil. p. 192. qui, suas in manus venisse hunc Prisci librum, testatur, et inde locum aliquem producit satis longum. *Heum.*

libris VII. Male pro Prisco *Πατρίσκος* scribitur apud *Euagrium* lib. II. cap. I. vt Valesius adnotauit, et *Περσικὸς* apud *Theophanem* p. 100. vt animaduersum Labbeo in protreptico, Valesio pag. 74. ad Euagrium et Martino Hanckio, qui de hoc scriptore bono et vtili diligenter egit lib. de Byzantinis scriptoribus cap. 2. pag. 138. atque eumdem vltra annum XV. Leonis, Thracis, imp. siue Christi 471. superfuisse demonstrauit. Praeter illos historiae Byzantinae libros, e quibus eclogae legationum excerptae [?] sunt et quorum sextum laudat Stephanus Byz. in Σάλωνα, memorat Suidas etiam eius Μελέτας siue *declamationes* rhetoricas, *epistolasque*. Christianis scriptoribus recte eum accenset Caspar Barthius in aduersariis. Historiae Byz. scriptorem diligentissimum vocat *Valesius* ad Ammianum Marcellinum XXX. 2. Alius *Priscus*, de quo in vitis Sophistarum Eunapius.

5. MALCHUS, patria Philadelphiensis [bb]) Syrus, sophistam egit CPoli [cc]), *ῥητορικῆς εἰς ἄκρον ἐληλακώς*, vt de eo *Photius* [dd]) cod. LXXVIII. qui Christianum etiam fuisse testatur. Scripsit eleganti stylo Βυζαντιακά, siue *historiam* (ab extremis Leonis primi, imperatoris, in quibus substitit Priscus, siue ab a. C. 474. vsque ad necem Iulii Nepotis, occisi a. C. 480.) *libris* VII. quorum exordio alia iam a se composita testatus est, quemadmodum et in extremo libri vltimi plura se, si suppeteret vita, scripturum promisit: itaque integrius opus vidit Suidas, qui [et ex eo Eudocia pag. 300.] memorat Malchi *historiam a Constantino Magno ad Anastasium vsque* (ab a. C. 491. per annos XXVII. imperatorem,) in qua res quoque Zenonis Isaurici ac Basilisci, qui post Nepotem regnarunt, fusius fuit persequutus. Inter alia graphice etiam descripsit ac deplorauit conflagrationem publicae bibliothecae CPol. et statuarum τῦ Αὐγυςαίυ, quod incendium Basilisco imperante accidit, et ad centum viginti millia codicum absumsit. Vide *Cangii* CPolin christianam libro II. pag. 150. Ex duobus, quae exstant, Malchi eclogis legationum posterior e prioribus, prior e posterioribus libris petitae esse videntur. Citatur Malchus, vbi de incendio bibliothecae et Palatii sermo est, a *Zonara* tom. II. pag. 52. Vide et Suidam in Λέων βασιλεύς.

6. MENANDER, Euphratae Byzantini F. Herodoti cuiusdam frater, imperante Mauricio ad studia litterarum, a quibus ante [?] abhorruerat, adplicans animum scripsit *historiarum libros VIII.* ab anno Iustiniani, imp. XXXIII. (Christi 560.) vbi desiit Agathias, vsque ad Tiberii secundi excessum. (Christi a. 582.) a quo auspicatur Theophylactus Simocatta. Ipse se apud Suidam in Μένανδρος testatur animum adpulisse ad scribendum *μετὰ τὴν ἀποβίωσιν Ἀγαθίυ* quum Agathias iam esset defunctus, [add. Eudoc. pag. 299.]

bb) Philadelphiensem Photius fuisse testatur. Licet autem plures fuerint Philadelphiae, tamen illam Syriae intelligendam vel nomen Malchi docet. Et fortasse fuit hic ex posteris eiusdem gentis, e qua Malchus, qui deinde sub Porphyrii nomine fuit inter graecos philosophos notissimus, de quo supra lib. IV. cap. [30. Vol. V. p. 725. sqq.] De aliis *Malchis* dixi ad Eunapium. Vide etiam *Rosweidum* ad vitas patrum p. 74.

cc) Hinc Sophistam Byzantium Suidas adpellat. *Fabr.* *Saxius* in Onom. II. p. 3. adserit aetatem huius sophistae et historici CPolitani a. circ. 480. adnotat tamen, *Pagium* in crit. Baron. 481. III. p. 393. tom. VIII. ed. Lucc. incertum esse, quo ille tempore floruerit, putasse. Idem iam citat *Cave* scriptt. eccl. histor. litter. Vol. I. p. 465. *Harl.*

dd) Photius: ἔςι δ' ὁ συγγραφεὺς Φιλαδελφεύς, εἴ τις ἄλλος κατὰ συγγραφὴν ἱςορίας ἄριςος, καθαρός, ἀπέριττος, εὐκρινής. λέξεων ταῖς ἀνθηροτάταις καὶ εὐσήμοις καὶ εἰς ὄγκον τινὰ ἀνηγμέναις χρώμενος etc.

299] neque continuare ipſe hiſtoriam ſuam poſſet. Ab eodem Suida pluribus locis fragmenta ex hoc Menandro adferuntur, etiam in Δοκιμάσας, Μαυρίκιος et Σπαλίωνες, quae loca in vtroque indice Küſteri omiſſa, ſed a Valeſio pridem adnotata ſunt. Idem Suidas Menandrum vocat *Protectorem* ee). Quod nomen explicat Menander ipſe in eclogis legationum pag. 171. ὁ δέ γε τῶν μεθορίων λεγόμενος προτίκτωρ, δηλοῖ δὲ παρὰ Ῥωμαίοις τὸν ἐς τοῦτο καταλεγόμενον ἀξίας, τὸν βασίλειον προσκεπαστήν. Sed fuſe de hac dignitate Cangius in vtroque gloſſario. Eclogae illae legationum, quae e Menandri hiſtoria excerptae exſtant, paullo confuſo ordine ac perturbato, ex duobus codicibus Bauarico, et Andreae Schotti, vulgatae ab Hoeſchelio ſunt, quorum alter altero integrior fuit et diuerſas forte collectiones Theodoſii alter, alter Ioannis CPolitani exhibuit. Meminere Menandri praeterea *Theophylactus Simocatta* lib. I. cap. 3. Hiſtoriae, et *Conſtantinus Porphyrogenneta* lib. I. de thematibus cap. 2. vbi eum Procopio, Agathiae et Heſychio illuſtri iungit. *Fabr.* In cod. *Coisl.* CCLXXXV. fol. 414. eſt *Menandri Protectoris* de inuentione S. Crucis tempore Conſtantini et Helenae: quam hiſtoriam nondum editam exiſtimat, vixque editione dignam eſſe putat *Montfaucon* in bibl. Coislin. pag. 402. Citatur quoque illius fragment. de cruce in cat. codd. Pariſ. bibl. publ. cod. MCXL. A. *Harl.*

7. De *Theophylacto Simocatta*, e quo et ipſo excerpta Legationum in editione regia pag. 176. ſeq. leguntur, dicam infra, vbi eius hiſtoriarum libros, qui etiamnum exſtant, recenſebo.

Poſt haec de legationibus excerpta Labbeus ſubiunxit Eclogas Photii ex *Olympiodoro*, *Candido*, atque *Theophane*, Byz. tum *Heſychii* illuſtris de rebus CPol. cum verſione et notis Meurſii, et ex *Suidae* Lexico excerpta de imperatoribus orientis, aliisque perſonis rebusque, CPolitanam hiſtoriam ſpectantibus, cum notis et animaduerſionibus. His addenda excerpta e *Nonnoſo* Photiana.

8. OLYMPIODORUS, ex Thebis Aegypti oriundus et Theodoſii ad Hunnos legatus, licet a Chriſti ſacris, Photio teſte, alienus, ſcripſit ὕλης ff) hiſtoricae ſiue *commentariorum* libros XXII. de rebus ab a. C. 407. Honorio ſeptimum et Theodoſio iuniore COSS, [P] ad a. C. 425. quo Valentinianus III. ſecundum Conſul, renunciatus eſt Auguſtus. Argumenta librorum, quos eidem Theodoſio auctor dicauit, refert *Photius* cod. LXXX. *) qui ποιητὴν τὸ ἐπιτήδευμα (non *Poëtam*, vt vulgo interpretantur, ſed vt *Reineſius* gg) II. 5.

ee) H. e. *corporis ſatellitem*. conf. *Hamberg.* l. c. III. p. 441. et *Saxii* Onom. II. p. 60. ſq. et pag. 539. *Harl.*

ff) Ita etiam poſtea Commentarios ſuos inſcripſit Nicephorus Bryennius.

*) Add. *Lambec.* VI. de bibl. caeſ. p. 413. ſqq. *Harl.*

gg) Confer *Reineſii* epiſtolas ad Neſteros pag. 19. *Hermanni Conringii* de hermetica medicina pag. 49. et *Olaum Borrichium* de ſapientia Aegyptiorum p. 25. 34. [et Fabr. noſtrum infra libr. V. cap. 38. de ſcriptor. in Photii bibl. etc. LXXX. Vol. IX. p. 400. vet. ed. et Vol. XII. p. 754. ſq. in Th. Reineſii iudicio de chemic. gr. cod. Gothano: ibid. p. 764. 767. 770. Eſt quoque cod. gr. Olympiodori et reliquorum antiqq. chemicorum in bibl. *Vratislau.* Rehdinger. teſte *Franz* in memor. illius bibl. pag. 85. *Harl.*

Var. Lect. pag. 154. seq. *operatorem chymicum,*) fuisse, ex ipsiusmet testimonio refert. Ac certe ποίησιν pro operatione chemica poni peruulgatum, vt Cangius in glossario graeco bene obseruauit, nec modo inter chemicorum nomina Olympiodorus occurrit in MS. collectione chemicorum graecorum, de qua libro VI. pluribus erit dicendi locus, *Γίνωσκε ὦ φίλε καὶ τὰ ὀνόματα ποιητῶν, ἀρχὴ Πλάτων, Ἀριστοτέλης, Ἰωάννης ἱερεὺς, Δημόκριτος, Ζώσιμος ὁ μέγας, Ὀλυμπιόδωρος, Στέφανος ὁ φιλόσοφος, Σοφὰρ ὁ ἐν Περσίδι* etc. sed etiam inter scripta ipsa chemica habeo vnum hoc titulo: *Ὀλυμπιοδώρου φιλοσόφου Ἀλεξανδρέως πρὸς Πετάσιον τὸν βασιλέα Ἀρμενίας εἰς τὸ κατὰ ἐνέργειαν Ζωσίμου, ὅσα ἀπὸ Ἑρμοῦ καὶ τῶν φιλοσόφων ἦσαν εἰρημένα.* Notandum tamen, hunc Olympiodorum dici Alexandrinum, non, Thebanum; deinde ferri eius commentarium in scriptum Zosimi, quum *Zosimus* historicus historicum Olympiodorum nominetenus citet lib. V. c. 27. adeoque eum aetate non videatur praecessisse. Sed dicere ad hoc licet, vel eodem tempore ambos scripsisse, Zosimum et Olympiodorum, quod verisimillimum mihi videtur, vel alium fuisse Zosimum, Thebanum Panopolitam, (Suidae Alexandrinum,) chymicum ab historico, vel locum, in quo Olympiodori mentio, per glossema libris Zosimi historici insertum esse, vt visum *Lambecio*, quem vide lib. VI. pag. 177. sq. 188. [hh]). Certe Olympiodorus ibi fere, vbi desinit Zosimus, auspicatus historiam suam multo quam ille longius produxit. Prodierunt excerpta ex Olympiodori historicis Commentariis, ne Photii editiones memorem, etiam in tomo tertio minorum historiae romanae scriptorum, sed minus integra ex bibl. Francisci Pithoei cum versione et notis *Frid. Sylburgii* Francof. 1590. fol. De aliis *Olympiodoris*, vt peripatetico, Procli praeceptore [ii]), et *altero* iuniore Alexandrino, qui vitam Platonis et commentarios in Platonis Alcibiadem, Gorgiam, Phaedonem, Philebum et alia forte nonnulla scripsit, quemadmodum et de *Olympiodoro*, christiano scriptore et diacono Alexandrino, quem philosophum et πολὺν τὰ θεῖα vocat Anastasius Sinaita, (qui saeculo VI. extremo vixit,) sub

hh) *Lambec.* Vol. VI. pag. 380. sqq. ed. Kollar. copiose recenset codicem caesar. LI. in quo plura opera chemica continentur: in his nr. VII. sqq. *Zosimi* libr. de virtute artis chemicae, et alia eius opuscula: et nr. XXIII. *Olympiodori Thebani, philosophi Alexandrini, comment. secundum operationem Zosimi,* (Ὀλυμπιοδώρου φιλοσόφου Ἀλεξανδρέως εἰς τὰ κατ' ἐνέργειαν Ζωσίμου) *in ea, quae ab Hermete Trismegisto et aliis philosophis de Chrysopoeia fuerunt dicta,* quem comm. *Lambec.* pag. 409. sqq. verbose exposuit et p. 416. sqq. demonstratum iuit *Olympiodorum,* philosophum Platonicum *Alexandrinum, Olympiodorum,* historicum *Thebis Aegyptiis* oriundum, et *Olympiodorum,* operatorem ac scriptorem chemicum vnum atque eumdem esse hominem: hunc vero *Zosimo,* historico et chemico, esse iuniorem; concludit denique p. 424. sq. locum Zosimi, (lib. V. c. 27. p. 457. sq. ed. Reitemeieri,) in quo Olympiodori citatur historia, scholion esse anonymi cuiusdam grammatici marginale, quod postea librariorum inscitia in textum irrepsisset, ideoque vel totum vel magna ex parte esse omnino delendum. Sed *Reitem.* ad l. c. p. 458. tum in disquis. de Zosimi fide, in Volborthii biblioth. philolog. Vol. II. (Lips. 1780. 8.) pag. 233. et in disquis. in Zosimum etc. ed. praemissa, pag. XVI. durum illud Lambecii iudicium improbauit. — *Olympiodori* expositio in scriptores chemicos; siue de diuina et sacra arte lapidis philosophici tractatus est in codd. bibl. publ. *Paris.* MMCCXLIX. MMCCL. et, Olymp. ad Petasium, Armeniae regem, de sacra arte in cod. MMCCCXVII. nr. 25. sic quoque in cod *Guil. Pelisserii* inter multos alios scriptores de auro conficiendo in *Montfauc.* bibl. bibliothecar. MSS. II. p. 1200. C. — — Ex Theophane Byzantio, Theophylacto, *Olympiodoro*, Conone etc. in cod. *Leidensi.* (cat. bibl. Leid. p. 342. nr. 61.) *Harl.*

ii) Conf. *Lambec.* l. c. p. 411. sq. *Harl.*

ſub finem libri VI. in [?] Hexaëmeron, alibi dixi. Omitto *Olympiodorum*, λοχαγὸν, ſiue ductorem manipuli, cuius meminit Plutarchus in Ariſtide pag. 327. et *Olympiodorum*, Theſſalum, Hippodromi, ſophiſtae, patrem, de quo Philoſtratus. *Olympiodori*, neſcio cuius rhetoris, περὶ τῦ ἀπὸ ἐναντίων λόγυ διάταξις MS. fuit inter libros Gudianos.

9. CANDIDUS, Iſaurus, ſub Anaſtaſio, vt videtur, ſcripſit adſectata, vt arguit Photius, dictione, *hiſtoriarum* ab auſpiciis Leonis, Thracis, vsque ad obitum Zenonis, Iſaurici, *libros tres*. Idem *Photius* cod. LXXIX. vbi argumentum operis recenſet, de auctore, qui Chriſtianus fuit, haec habet: ἐςι δὲ πατρίδος μὲν Ἰσαυρίας, ὡς αὐτός φησι, τῆς τραχείας, ἐπιτήδευμα δ᾽ ἔσχεν ὑπογραφεὺς (notarius ſiue tabularius) τῶν ἐν Ἰσαύροις πλεῖςον ἰσχυσάντων. τὴν δὲ θρησκείαν χριςιανὸς ἦν καὶ ὀρθόδοξες, τήντε γὰρ τετάρτην σύνοδον ἐπαίνοις ςέφει, καὶ τῶν κατὰ αὐτῆς καινοτομέντων καθάπτεται δικαίως. Fragmentum ex hoc Caudido, hiſtorico, habet *Suidas* in Χειρίζω, vbi pro Κάδδος ἱςοριογράφος, quem ex corrupto Suidae loco retulit etiam Simlerus in ſuam bibl. et Mallincrotus in ſua de hiſtoricis graecis paralipomena, legendum eſſe Κάνδιδος, monuit Küſterus, et ante eum *Reineſius* III. 2. Var. lect. pag. 366. et *Valeſius* pag. 74. ad Euagrii II. 16.

10. THEOPHANES, Byzantius, a Theophane, confeſſore [kk]), qui in ſua chronicorum Syncelli continuatione et ipſe res Iuſtini vtriusque ac Iuſtiniani adtigit, diuerſus, eoque multis, vt videtur, annis antiquior et ſub Mauritio forte, imp. clarus, ſcripſit praeter commentarios de rebus Iuſtiniani, imp. quorum libro primo meminit, *X. libros hiſtoriarum* ab anno ſecundo Iuſtini iunioris (Chriſti 567.) ad annum eiusdem Iuſtini duodecimum (Chriſti 576.) ita, vt ſingulis libris ſingulos annos tribuiſſe videatur. Excerpta ex illis ſeruauit *Photius* cod. LXIV. [ll]) plures etiam poſtea, quibus decem iſtos continuauerit, libros compoſuiſſe teſtatur. *Fabr.* Conf. *Guil. Caue* l. c. vol. I. pag. 537. *Moller.* Homonymoſcop. ſect. II. c. 5. §. 77. pag. 523. et *Mart. Hanke* de rerum Byzantin. ſcript. part. II. c. IV. pag. 674. ſqq. *Harl.*

11. NONNOSUS, Νόννοσος, chriſtianus ſcriptor, tradidit *hiſtoriam legationum ſuarum*, cuius argumentum et ex illa excerpta quaedam ſeruauit *Photius* cod. III. [mm]). Fuit autem *Nonnoſus* hic Iuſtiniani, imp., ad Aethiopum Auxumitarum regem, Elesbaam, ad Homeritas, Saracenos, quorum φύλαρχος Caiſus erat, et ad alios orientis populos [?] legatus, filius Abrahami, presbyteri, quem Iuſtinus, Thrax, et Iuſtinianus legatum miſere ad Alamundarum et iam memoratum Caiſum, praefectos Saracenorum: et *Nonnoſi* nepos, qui ad Aretham, eorumdem Saracenorum praefectum, legationem nomine Anaſtaſii, imp. obierat. Haec e Nonnoſo nepote excerpta Photiana in Labbei eclogis, neſcio quomodo, omiſſa ſunt. Huic Nonnoſo *Lambec.* V. pag. 277. [ed. Koll.] tribuit *Gregentii* diſputat. cum Herbano, Iudaeo,

kk) De hoc ſupra cap. 4. §. XXXVIII. not. pag. 151. ſeq. quem *Georgium Theophanem*, neſcio quo auctore, vocant *Voſſius* de hiſt. graecis pag. 285. et *Reineſius* de palatio Lateranenſi pag. 83. 84. Anſa forte, quod *Georgium* Syncellum continuauit.

ll) V. infra Vol. IX. p. 397. vet. ed. in cap. de Photio. *Harl.*

mm) V. infra Vol. IX. de Photio p. 382. III. vet. ed. *Harl.*

daeo et VIII. p. 828 [ed. Kollar.] Martyrium Arethae et fociorum. *Fabr.* add. inf. vol. IX. cap. 32. 9. VIII. vet. edit. *Harl.*

12. HESYCHIUS [nn]), *illustris* [oo]), patria Milesius, Hesychii, aduocati, et Sophiae filius, scriptor, (licet Suidae [pp]) aliud videatur,) itidem Christianus, Iustiniani, imp. temporibus composuit *historiam chronicam*, sex τμήμασι [qq]) siue διαςήμασι distinctam, quorum 1) de rebus, quae a Belo, Assyriorum rege, bellum Troianum antecesserunt, 2) ab Ilio capto ad Romam vsque conditam, 3) ab vrbe condita vsque ad Consules creatos Olympiade LXVIII. 4) a Consulum initio vsque ad Iulium Caesarem. 5) a Iulio Caesare vsque ad Constantinopolin, a Constantino M. instauratam. 6) a Constantino M. vsque ad excessum Anastasii Dicori, imp. Vide *Photium* cod. LXIX. et Suidam in Ἡσύχιος. Sexti τμήματος initium ad nos puto peruenisse, sub titulo: Πάτρια [rr]) Κωνςαντινουπόλεως, quae adeo a [?] Suida [ss]), totum opus chronicae historiae laudante, haud singillatim memorari, minime est mirum. Primus illa sub *Georgii Codini* [tt]), qui excerpsit ac seruauit, nomine graece et latine

nn) Hanc paragr. recudi fecit *Alberti* in prolegg. ad Hesychii Lexicon Vol. I. fol. *g*. vbi quoque fol. *h*. repetita est *Thorschmidii* comment. de Hesychio illustri, christiano, Wittemberg. 1716. *Harl.*

oo) Ἰλλούστριος, [i. e. *illustris*. sic *Augustalis* graece dicitur αὐγουστάλιοι ab Isidoro Pelusiota lib. III. ep. 50. Male quidam eum vocant *Illustrium*. v. *Vossium* lib. III. de vitiis sermon. cap. VI. 397. *Casaubon*. ad Laert. II. 74. *Heum*. add. *Ions*. l. c. *Harl*.] non est nomen proprium, sed dignitatis, vt multi iam animaduerterunt. Vide *Colomesium* ad Gyraldi dialogos de Poëtis pag. 145. *Hanckium* de Byz. historiae scriptoribus cap. 4. *Meursium* in glossar. et notis ad Hesych. et praecipue *Cangium* in glossario graeco, *Ionsium* III. c. 19. §. 5. p. 105. sq. ed. Dornii et *Edmundum Chilmeadum* ad Malalae chronicon tom. I. pag. 377. *Fabr.* Conf. supra in h. libro, cap. 4. §. XXXVI. voc. *Hesych.* Hic claruit secundum *Saxium* in Onom. II. p. 28. circ. a. Ch. 527 secundum *Thorschmid* l. c. sect. I. §. XII. a. Chr. 536. sub impp. Anastasio, Iustino et Iustiniano. *Harl.*

pp) Suidas, Christianum non esse Hesychium, collegit ex eo, quod in libello de viris eruditione claris christianos scriptores non memorat. Sed aliud eius fuit institutum, et in eo ipso libello memorat Sibyllam Chaldaeam, de Christo vaticinatam. Tribonianumque tamquam Ἕλληνα, h. e. Ethnicum atque ἄθεον, perstringit. Itaque Christianum fuisse existimant H. Stephanus, Vossius pag. 268. [libr. II. c. 22. pag. 214. sq.] de hist. graecis, Hanckius, Caueus, aliique, [in primis Thorschmid. sect. II.] quibus libenter adsentior.

qq) Τμήματα Photius appellat, διαςήματα Suidas, et auctor glossarii iuris in Παλματίας, vbi laudatur Ἡσύχιος ὁ φιλοσοφήσας ἐπὶ τῆς Μιλησίας ἐν τῷ ἐ χρονικῷ διαστήματι τῆς ἱστορίας. Idem in Φόλλις allegat Hesychium ἐν τῷ ς′ διαστήματι.

rr) Sic Hyasis, siue Oasis, vrbis Libyae, τὰ πάτρια, siue origines atque antiquitates, scripsit Soterichus, poëta, teste Steph. in Ὕασις: Diogenes, Cyzicenus, τὰ πάτρια Κυζίκου, Suidae laudata in Διογ. et eidem Stephano in Βέββικος, atque alibi: Claudianus τὰ πάτρια Ταρσοῦ, Ἀναζάρβου, Βηρυτοῦ, Νικαίας, vt ad epigrammata Claudiani graeca adnotatum in veteri codice Allatius reperit, qui etiam in excerptis rhetorum pag. 256. edidit apospasmation Callinici, sophistae, ἐκ τῶν εἰς τὰ πάτρια Ῥώμης. *Tzetzes* Chiliad. 2. versu 973. vbi de Apollonio, Tyanensi: γράψας ταῦτα πάτρια καὶ χρονικῶν τι πλῆθος. *Constantinus Porphyrog.* II. 12. themat. pag. 111. οἱ τὰ πάτρια συγγεγραφότες Βυζαντίας.

ss) Vide, quae supra pag. 137.

tt) In cod. *Vindob.* caesar. CXXVI. est *Hesychii illustris* initium sextae partis annalium (chronici operis, cum inscriptione πάτρια Κωνσταντινουπόλεως.

tine edidit *Georgius Dousa*, Iani F. περὶ πατρίων τῆς Κωνςαντινουπόλεως παρεκβολαὶ ἐκ τῆς βίβλου τοῦ χρονογράφου, Heidelbergae apud Hieronymum Commelinum 1596. 8. et Geneu. 1607. 8 tt). Inde eadem integriora paullo, veluti nondum edita, ad calcem libelli Hesychii de viris illustribus, e MS. Palatino graece cum versione sua et notis sub vero Hesychii nomine vulgauit *Ioannes Meursius* Lugd. Bat. 1613. 8. [et in Opp. Meursii, Florent. tom. VII. pag. 201.] adiunxitque *Bessarionis*, Cardinalis, epistolam, scriptam graeco vulgari sermone scrutatamque a Georg. Phranza et a Iac. Pontano editam graece in notis ad Phranzam pag. 309. ad Thomae Palaeologi filiorum paedagogum Roma datam 8. August. 1465. qua eum hortatur, vt cum Critopulo, medico, diligentem eorum curam habeat, neque Anconae diutius subsistat, sed Siciliam petat. Meursii versio notaeque a *Labbeo* in editione regia vna cum graecis recusae ex illius editione sunt. Nonnulla in editione castigant *Allatius* ad Eustathii Hexaëmeron pag. 126. et *Gisbertus Cuperus* lib. IV. obseruationum cap. 14. Interpretationis Dousianae errores notauit *Iac. Gretserus* obseruationibus in Codinum, lib. III. cap. 18. eiusque editionem e Bauarico codice auctiorem fecit cap. 19. *Nos etiam*, inquit *Allatius* diatriba de Georgiis pag. 362. *ex alio MSto codice multo his plura in nostro* uu) *Variorum Antiquorum tomo I. protulimus, adeo vt iam Lector opus absolutum fere habeat. Nec aliud ab hoc opus esse mihi autumo, quod in bibliotheca Carthusiae Neapolitanae in indice MStorum legitur* Georgii Codini Chronologia CPolitana. *Legitur etiam MS. Romae in Bibliotheca Vallicellana D. 23. et Scoriaci in regia. Neque alius a Codino est* Georgius Constantini, *qui* πάτρια Constantinopolis *et librum* de Sapientia *scripsisse traditur a Gesnero: Constantinus enim, ni fallor, locum Codini occupauit. Errorem sequuti sunt Gesneriani Epitomatores Robertus Constantinus, et qui sine vllo delectu atque examine omnia exscribit Paulus Bolducnus. Liber vero ipsius* de Sapientia *nullus alius esse videtur, quam ea pars* πατρίων, *quae in exstructione Templi CPol. S. Sophiae enarranda impenditur.* Confer, quae de Codino infra, vbi pleniorem Originum eius CPolitanarum [vv] editionem, a *Petro Lambecio* curatam, recensebo. *Hesychium illustrem* citat *Tzetzes* Chiliad. 3. versu 877. atque inter alios, qui Iustiniani temporibus ἐπὶ

λιπεῖς πόθεν ἐκλήθη καὶ πόθεν ὀνομάζεται· de quo copiosus est *Kollar.* in supplem. ad Lambecii comm. pag. 729. sqq. variaque culpat in Nesselii cap. V. catal. cod. XXXVII.) et Forlosiae narratione de eo. Nomen quidem nusquam adscriptum comparet; ex certissimis tamen vestigiis cognoscitur. Kollar. negat contra Forlosiam illum codicem, saeculo XIII. vel certe proxime consequenti, manu exaratum, a Georgio Codino, a. 1453. captae a Turcis CPoli superstite, fuisse interpolatum, tum ostendit, in hoc cod. modo quaedam abesse narratiunculas, quae in Codini edit. legantur, modo plura indicari, quae in exemplo Codini typis vulgato desiderentur. Concludit igitur, hanc Hesychianorum annalium partem sextam iam ante Codinum ab incerto quodam saeculi XI. scriptore a reliquo annalium corpore resecta fuisse, et sub Originum CPolitanarum epigraphe separatim editam. Quae de synodis quibusdam, post Hesychii aetatem habitis, et de impp. Leon. philosopho ac romano II. vel III. addita sunt, ea a scriptore XI. profecta esse monet. (conf. *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSS. de codice Colbertino, tom. II. p. 1150.) Denique adfirmat, id, quod supersit in hoc caesareo codice Hesychianorum annalium, multo esse sincerius, quam illud, quod praescripto Codini nomine vulgatum sit. *Harl.*

uu) Hic an. etiam notatur in cat. bibl. Leid. p. 219. *Hamberg* vero in Z. N. tom. III. p. 421. scr. a. 1697. *Harl.*

vv) Non vidit lucem, quod sciam.

ἐπὶ τῆς Ἰεςινιανῦ βασιλείας scripserunt, *Constantinus Porphyrogenitus* lib. I. themate 2. nec non lib. II. themate 8. vbi de indictionum origine.

Memorat et Photius alterum Hesychii huius opus *de rebus sub Iustino Thrace et per primores Iustiniani annos gestis*, quod vlterius continuare mors acerba filii *Ioannis* haud permisit.

Ceterum superest adhuc *libellus* Hesychii illustris περὶ τῶν ἐν παιδείᾳ διαλαμψάντων σοφῶν, *de his, qui eruditionis fama claruerunt*, digestus ordine nominum alphabetico, et iisdem passim verbis, quibus vtitur Laërtius [ww]), pauca quaedam de illis perstringens. Meminit eius Suidas, qui vocat ὀνοματολόγον ἢ πίνακα τῶν ἐν παιδείᾳ ὀνομαςῶν, quia vero subiungit ὗ ἐπιτομή ἐςι τῦτο τὸ βιβλίον, hoc potest ita intelligi, vt duos libros eiusdem argumenti composuerit Hesychius, vnum vberiorem, quem Callimachi exemplo inscripserit πίνακα, et alterum, qui hodie exstat, breuiorem ὀνοματολόγον, qui fuerit prioris veluti epitome. Equidem Meursius putat, supplenda esse verba: Διογένην τὸν Λαέρτιον μιμησάμενος ὗ ἐπιτομή ἐςι τὸ παρὸν βιβλίον. Sed quamquam plurima e Laërtio iisdem, vt iam dixi, verbis repetiit, Epitomen tamen Laërtii neutiquam praestat, ne dicam, codicem nullum Suidae MS. coniecturae Meursii audaciori, suffragari, et Hesychium mult. referre, de quibus in Laertio ne γρύ. Nonnulla ex Hesychii libello verbotenus Suidas, non tantum in Ξάνθος, Ξενοκράτης, Ποτάμων Μιτυληναῖος, Φαίδων, sed etiam in Ἀπολλώνιος, Ἀριςέας et aliis quamplurimis in locis [xx]). Prodiit primum graece e bibliotheca *Io. Sambuci* Antwerpiae, typis nitidis a. 1572. 8. apud Christophorum Plantinum, subiunctaque ad calcem versio latina *Hadriani Iunii* cum eius castigationibus, in quibus, vt Hesychium e Laertio, ita Laertium vicissim ex Hesychio subinde emendandum demonstrat. Postea graece et latine prodiit cum Iunii versione et notis, nouisque *Henr. Stephani* animaduersionibus ad calcem Diogenis Laertii, ex laudati Stephani officina a. 1594. 8. [yy]). Ilsa Laërtii editio et cum illa Hesychii libellus recusus est Geneuae apud Io. Vignon 1616. 8. Interim *Ioannes Meursius* Lugduni Bat. 1613. 8. [et tom. VII. opp. Meursii, Florent. 1746. pag. 205 — 302. *Harl.*] Hesychii opuscula atque in his praesentem libellum vulgauit, castigationibusque Iunii ac Stephani notas [*] suas addidit. Iunii autem versio latina, non vt ab H. Stephano, graecis ex aduerso per singulas paginas posita est, sed separatim ad calcem voluminis excusa legitur.

Alii

ww) Hinc a *Casaubono* ad Diog. Laert. II. 133. vocatur *compilator Laertii*. Ex Hesychio tamen Milesio *Rossius* in commentatt. Laertianis p. 79. Laertii sententiam explicat. *Harl.*

xx) Exstat hic libellus msst. *Florentiae* in bibl. Laur. medic. cod. XXXVII. nr. 10. plut. 59. et cod XIV. facc. XVI. plut. 70. v. *Bandin* cat. codd. gr. II. p. 569. et 674. in posteriore codice praecedit epistola graeca *Christoph. Rufi* ad Cosmum I. Mediceam, in qua se recens hunc auctorem e tenebris eruisse testatur: quam epistolam Bandin. l. c. eunlgauit. *Montfauc.* in bibl. bibliothec. MSS. tres codd. bibl. Medic. refert. — *Parif.* in eod. MMMXXV. nr. 10. bibl. publ. *H.*

yy) Duobus ex. in bibl. Leid. Franc. Iunius et Ger. I. Vossius notas adscripserunt. v. cat. bibl. Leid. p. 235. Diogenes Laert et *Hesychius illustrius*, lat. ap. Chouet. 1595. 12. Iidem et Eunap. lat. Lugd. B. 1596. 12. ex offic. Plantin. *Harl.*

Alii Hesychii zz).

Hesychius, *Aegyptius* episcopus, a. C. 310. vel 311. Alexandriae passus martyrium, cuius meminere *Eusebius* VIII. 13. hist. pag. 308. et martyrologia 26. Nou. Idem habetur, qui graecam versionem sacrorum librorum V. T. emendauit, vt dixi lib. III. c. 13. §. 14. [vol. III. pag. 715. ibique not.] Atque eumdem suspicor primum auctorem glossarii, ab aliis deinde interpolati truncatique, quod sub Hesychii, *Alexandrini*, nomine habemus. vide supra lib IV. cap. 35.

Hesychius, *Alexandriae* minoris episcopus, qui concilio Antiocheno et Nicaeno primo interfuit, a. Chr. 344.

Hesychius, *Apameensis*, infra, in Iustino Hesychio.

[*Hesychius*, cuius nomen frequenter occurrit in epistolis Libanii, qui ad eum quoque plures misit litteras — *Hesychius*, protonotar. ad quem scripsit Theodor. Studita. *Harl.*]

[*Hesychius*, diaconus Arianus, a. 340. cum Martyrio Diacono, itidem ab Eusebianorum partibus stante, Romam cum litteris ad Iulium, papam, missus, ad S. Athanasium adcusandum. v. Thorschm. *Harl.*]

[*Hesychii*, sophistae Byzantini, eiusque sermonis in Ioan. Baptistam meminit *Montfauc.* in bibl. Coislin. pag. 185. *Harl.*]

(*Hesychius*, Castrensis et Comes imperatoris, in synodo Sardicensi a. 347. contra Athanasium, at frustra, faciens cum Eusebianis. plura vide apud Thorschm. *Harl.*]

Hesychius, CPolitanus presbyter, cuius λόγυς quatuor de serpente aeneo Moysis memorat *Photius* cod. LI. Idem forte, cuius meminit *Philostorgius* VI. 1. [conf. *Wasthelii* vindic. opp. Io. Hierosol. lib. II. sect. 1. et Thorschm].

Hesychius, vir *Consularis*, de quo Hieron. ad Pammachium epist. 101. de optimo genere interpretandi: *Dudum Esychium, virum consularem. contra quem patriarcha, Gamaliel, grauissimas exercuit inimicitias, Theodosius princeps capite damnauit, quod sollicitato notario chartas illius inuasisset.* Hesychium intelligo, proconsulem Achaiae, ad quem Theodosii lex in codice Theodosiano l. vlt. de principibus agentium in rebus. Ad Hesychium, proconsulem, etiam epistola Nili 292. libri II. edit. Allatianae. Ad hunc forte etiam Libanii epist.

Hesychius, qui cum Synesio ad *Geometriae* studium incubuit, postea magistratu aliquo functus. Vide Synesii epist. 92.

Hesychius, *Glossarii siue Lexici* auctor, supra in Hesychio, Aegyptio.

zz) De multis Hesychiis conf. *Thorschmidii* disp. cit. sect. I. *Harl.*

Hesychius, *presbyter Hierosol.* *a*), quem Theophanes pag. 71. ad annum Theodosii iun. VII. scribit διδασκαλίαις siue litterarum sacrarum doctrina floruisse, eiusque obitum refert pag. 79. ad annum Theodosii XXVI. Christi 433. Eundem Graeci in Menologio 28. Martii scribunt exhausisse fontes omnes scientiae et sapientiae et omnem scripturam interpretatum esse ac perspicue explicasse atque ad multorum vtilitatem proposuisse. Eiusdem meminit [P] Cyrillus in Vita S. Euthymii. Confer *Henschenium* tomo III. ad 28. Martii pag. 713. De Hesychii Hierosol. scriptis non repetam, quae erudite Labbeus Caueusque. Tantum notabo 1) στιχηρὸν eius siue *κεφάλαια in XII. prophetas* minores cum latina versione sua edidisse *Conradum Rittershusium* in Asse fatidico, siue XII. Prophetis, metaphrasi latina donatis, Ambergae 1604. 8. Confer de illis *κεφαλαίοις Richardi Simonis* epistolas criticas, gallice excusas, Basileae pag. 75. seq. Laudantur et eius scholia *in Ezechielem* ac *Iobum*, atque Conradus Clauserus praef. ad Procopium

a) Hunc Hesychium, librorum diuinorum interpretem, qui floruit circa a. Ch. 415. et mortuus est a Ch. 428. non confundendum esse, (vt a *Guil. Caueo* factum est Vol. I. pag 570—572.) cum alio *Hesychio* serioris aeui, itidem presbytero, mox episcopo Hierosolymitano, post alios monuit *Saxius* Onom. I. p. 482. Adde Fabric. nostrum infra Vol. IX. lib. V. cap. 32. §. XIII. p. 24. et Vol. XII lib. VI. c. 10. §. XXX. p. 753. de *sententiis Hesychii*, presbyteri, earumque editionibus. Illae sententiae, (λόγος ψυχωφελὴς περὶ νήψεως καὶ ἀρετῆς κεφαλαιώδης, siue centuriae duae sententiarum asceticarum, τὰ λεγόμενα ἀντιῤῥητικὰ καὶ εὐκτικά,) cum Marci, eremitae, et Nicolai, ascetae, συγγράμμασι editae sunt graece ex bibl. regia Paris. typis regiis ap. Guil. Morellum 1563. 8. — graece et lat. rec. tomo I. auctarii Ducaeani, et in bibl. patrum Morelliana a. 1644. tom. XI. — In bibl. *Vindob.* caes. cod. XXXVI. nr. 4. *Hesychii presb.* ad Theodulum de temperantia et virtute sylloge sententiarum capp. 124. v. *Kollar.* supplem. ad Lambec. comm. pag. 268. sq. In bibl. *Mazarin.* cod. CXI. sunt eclogae ex S. *Hesychii, presbyteri*, capitibus ad Theodulum, teste *Montfauc.* bibl. bibliothecar. MSS II p. 1321. B. et eodem teste tom. I. p. 12. B. in bibl. *Vaticana*, Hesychii, monachi, ad Theodulum de ieiunio et virtute etc. — In indice MS. cod. Antonii Eparchi, (v. infra, Vol. X. p. 487.) sunt excerpta ex capp. *Hesychii* presb. et aliorum. — — *Sententiae asceticae* sunt *Paris.* in bibl. publ codd. CMLV. MXXXVII. MXCI. MCXLV. — *Florent.* in bibl. Laurent Medic. in collect. capitum asceticorum e SS. patribus, in cod. XXX. plut. 10. (*Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 494. sq.) — Centuriae II. capp. LVII. in cod. bibl. *Bodlei.* LXIX. in cod. CXVIII. dicitur in catal. codd. Angl. p. 13. inesse *Hes. Presb.* ad Theophylactum de sobrietate animi: secundum eumd. cat. p. 55. in cod. *Laud.* DCLXXXVIII. nr. 25. ad Theodulum sermo animo vtilis, quae igitur pars est sententiarum — Inter codd. *Th. Gale* ibid. II. p. 188. n. MMMMMCMXXXVII. Hesych. ad Theophylactum, monachum, instructiones summariae de sobrietate animae. — In cod. *Coislin.* CCLXVIII. qui continet Isaaci Syri, anachoretae et episcopi Niniues, sermones asceticos, sunt in marginibus scholia ex Hesychio multisque aliis.. — In cod. *Vindob.* caes. XXV n. 3. sunt sententiae miscellae partim ex S. S. partim ex scriptoribus eccles. in his ex Hesychio desumtae. vid. *Lambec.* comm. III. p. 102. sq. — A *Pltiero* in itiner. per Hispan. p. 172 cod. *Escorial.* sic indicatur: *Hesychii*, presbyteri Hierosolym. de virtute modestiae ad *Theodulum* sermo vtilis. — In cod *Vindob.* caes. CLVI. nr. 9. sunt LXII. capp. de temperantia et virtute; sed notante *Lambecio* comment. Vol. IV. p. 527. exstant quidem illa capp. in magna bibl. veterum patrum Paris graeco lat. tom. XI. p. 985—1018. sed et numero longe plura, et ordine valde diuersa. — Inter codd. *Nanianos*, cod. XCV. nr. 7. sunt *Hesychii presb ad Theodulum sermones de temperantia s. sobrietate et virtute*, in capp. diuisi, et constant *quatuor* centuriis capitum. v. cat. codd. gr Nanian p 156. sq. — In cod. CIV. bibl. elect. *Monach.* est Hesych. presb. sermo de sobrietate et virtute in 100. capp distinctus et eiusdem alius sermo totidem capp constans. (cat. codd. gr. p. 41.) *Harl.*

copium Gazaeum in Pentateuchum: *Vtinam*, inquit, *haberemus Hesychii scholia in Ezechielem atque adeo omnes Prophetas. Incredibile dictu est, quantum lucis accessurum esset Propheticae lectioni.* Minores Prophetas cum commentariis Theodoreti et Hesychii extare in codice regis Parif. MDCCCLXXXXII. testatur *Montfauconus* pag. 316. Palaeographiae graecae. 2) Hesychium Hierosol. *in Psalmos* e MS. Veneto edere promisit Anselmus Bandurius, et codicis illius initio mutili, meminit laudatus *Montfauconus* in Diario Italico pag. 46. Habeo et ipse Homilias quasdam graecas MSS. in Psalmos [b]), quas alii codices Chrysostomo, alii rectius Hesychio tribuunt. Prooemium Hesychii in Psalmos fuit apud Iac. Sadoletum, qui de eo ita in epist. ad Erasmum: *De Hesychio quod quaeris, habueram psalmorum graecorum librum, vetustate insignem, in eo prooemium Hesychii luculente scriptum in eam sententiam, vt probare conaretur, omnes Psalmos Dauidis esse. Is liber mihi cum caeteris omnibus periit. Reliqua sunt apud me graeca collectanea in Psalmos, incerto auctore, scripta non tam copiose quam eleganter, quibus praecipue vtor: in iisdem interdum citatur Hesychius* [c]). 3) Libri VII. explanationum

b) Ex cod. bibl. Bodlei. v. infra de Io. Chrysostomo Vol. VII. p. 644. vet. edit. *Harl.*

c) Inter codd. *Nanianos* in codd. XXIV. et XXXI. 4. et 5. sunt *Hesychii* scholia in Psalmos. v, auctorem cat. codd. gr. Nan. qui p. 28. sq. Speciminis loco exscripsit *primi* psalmi interpretationem, pag. autem 40. sqq. secundi psalmi expositionem, et comparauit cum cod. XXII. (ex quo pag. 24. sqq. longa dedit excerpta,) in quo alia est Psalmorum interpretatio, Hesychianae quidem similem, sed diuersam tamen, ita vt altee auctoe ab altero nonnulla sumserit mutua. — In catena in Psalmos in cod. caesar. XIV. e quo *Lambec.* commentar. Vol. III. p. 66 scribit, expositionem patrum gr. in Psalmos, a Corderio edita Antwerp. 1643 — 1646. III. Voll. non contemnendo spicilegio posse augeri. — tum ib. p. 53. sqq. in cod. X. quo cum aliis quatuoe caesar. codd. vsus est Corderius, it. in cod. XV. — In cod. *Bodlei.* MDCDLXXXII. nr. 1. Psalterium et cantica cum catena graecorum patrum, *Hesychii* et aliorum, gr. et nr. 5. *Hesych.* epigramma in Psalterium. — Inter aduersaria *Ger. Langbaeni* (cat. codd. Angl. I. p. 270.) Chrysostomi, seu mauis, *Hesychii*, in Psalmos commentarii, a Psalmo 77 — 82. inclus. — Inter codd. *Th. Gale* (ibid. II. p. 186.) *Hes.* comm. in Prouerbia, Ecclesiasten, Canticum, Sapientiam Salomonis et Iob. — In *catenis* patrum aliquoties occurrunt fragmenta Hesychii, vt iam obseruauimus: addi possunt alia exempla, ex. gr. inter codd. gr. bibl. *Laur. Medic.* in catena in Psalmos in cod. XIV. plut. 5. (*Bandin.* I. pag. 34. sqq.) — cod. III. nr. 29. plut. 6. et nr. 25. in catena in cantica prophetarum. (*Band.* I. p. 91. et 92. sq.) — in catena in VII. epistolas canonicas, in cod. V. nr. 4. plut. 6. (*Band.* I. p. 101. sq.) — in catena in IV. euangelia, in cod. XXXIII. plut. 6. (*Band.* I. p. 161.) — In cod. *Oxon.* in cat. in acta apost. et epp. catholicas: v. infra lib. V. c. 17. §. XIX. Vol. VII. vet. ed. p. 758. — In codd. *Vindobon.* CLXVII. et CLXVIII. in commentario in varia V. et N. T. cantica sacra ex *Hesychio* aliisque vett. patrum scriptis collecto: (*Lambec.* comm. Vol. IV. p. 593. sqq.) — In cod. *Veneto* Marciano XVI. in catena in libros regum, et in cod. XVII. in catena in Psalmos. (cat. codd. Ven. gr. p. 17. et 19) — Inter codd. bibl. *Coislin.* codd. LXXX. et LXXXI. tum CLXXXVII. CLXXXVIII. et CLXXXIX. in catena in Psalmos, — in codd. LXXXI. et CLXXXVIII. in catena in cantica S. S. — in cod. XXV. in catena in acta apostoloe. et epistolas cathol. — in codd. XXVII. et CCVI. in catena in IV. euangelia. — — in cod. CCI. in Nicetae collectiooe interpretationum ex Hesychio multisque aliis in euangel. Lucae excerptarum. — in cod. CCXXIV. in cat. in epistolas catholicas. — Cod. VIII. qui continet IV. libros regum cum commentariis, praebet quoque loca *Hesychii*, presbyteri, de quibus *Montfaucon* in bibl. Coisl. est consulendus. *Harl.*

tionum allegoricarum *in LEVITICUM* [d]) ad diaconum Eutychianum latine quidem tantum exstant, laudati pridem Amalario, Rabano, Strabo, aliisque, et editi Basil. 1527. fol. Paris. 1581. 8. et in bibliothecis patrum: sed videntur vtique scriptoris esse graeci, Hesychii nempe, vt titulus habet, Hierosolymitani [e]) presbyteri, versi latine ab interprete, nescio quo, [?] Hesychius enim Salonitanus vt is fuerit, nihil est necesse, qui verba S. Scripturae ex Hieronymi versione adscripsit. Confer *Richardum Simonem* in censura bibliothecae diuinae Hieronymianae, gallice edita pag. 35. seq. 40. seq. et in epistolis criticis pag. 69. seq. et tom. IV. bibl. criticae pag. 55. *Salmasium* de transsubstantiatione pag. 57. *Edm. Albertinum* de Eucharistia pag. 847. *Labbeum* de scriptoribus ecclesiasticis tom. I. pag. 633 seq. et *Antonium Arnaldum* in scripto gallico: Tradition de l'Eglise touchant l'Eucharistie tom. IV. de la perpetuité de la foy pag. 21. seq. 4) *Sermo de resurrectione* in codice regio *Paris.* [f]) fertur sub titulo Ἡσυχίȣ τȣ̃ Θεολόγȣ, vti Trithemius et Sixtus Senensis, nescio quo auctore, Hesychium presb. Hierosol. tradunt Gregorii Nazianzeni, qui *theologi* nomine communiter venit, fuisse discipulum. Eadem secunda de Paschate legitur inter Homilias Greg. Nysseni, sed stilo [g]), vt obseruat Combefisius, prorsus abhorrente, qui illam cum altera [h]) *de hora, qua crucifixus est Dominus*, latine ex versione sua dedit etiam in bibl. concionatoria. In eadem et in supplemento bibliothecae patrum Paris. tom. I. pag. 821. et tom. XII. Lugd. pag. 190. exstat latine Carolo Fabiano interprete, oratio in *S. Andream Apostolum*, de qua *Photius* cod. CCLXIX. [i]) licet Thomas ibi pro Andreae nomine legatur. Graece habuit Allatius, incipit: σάλπιγξ ἡμᾶς Ἀποστολικὴ πρὸς πανήγυριν ἤθροισε. 5) Hesychii, presb. Hierosol. *historia ecclesiastica* [k]), respicitur in Chron. Alex. pag. 371. vbi Hesychius citatur cum Sozomeno et Theodorito, vbi de rebus Theodori, Mopsuesteni sermo est. 6) *Vita Longini Centurionis* et duorum sociorum martyrum, quae ex MS. Vati-

d) Exstant in cod. MMLXVIII. *Cantabr.* collegii S. Trinitatis, et in cod. MMMMMMMM MLIII. bibl. Iacobaeae: v. Cat. codd. Angliae I. part. II. p. 94. et II. p. 241. *Harl.*

e) In glossa ordinaria vocatur etiam episcopus, sed non est tanta illius auctoritas, vt ideo non possit tribui Hesychio, qui presbyter Hierosolymitanus a. C. 433. obiit, et ab explanatione scripturarum magnam sibi celebritatem nominis parasse in menologio Graecorum ad 28. Martii traditur.

f) Secundum catal. codd. *Paris.* bibl. publ. Vol. II. hic sermo est in codd. DCCLXXII. nr. 42. — in cod. MCLXXIII. nr. 78. et MCLXXXVI. nr. 26. — in cod. CLXXXVI. de euangelistarum dissensu, circa historiam resurrectionis Christi. — in cod. bibl. *Escor.* de resurrectione Christi sermo, et quod nulla sit contradictio de his, quae de ea euangelistae scripserunt, auctore *Plüero* in itiner. per Hispan. p. 172. Haec forsan ea est, quae generatim memoratur in *Montf.* bibl. bibliothec. MSSt. I. p. 619. E. — adde infra, in elogiis SSctorum etc. Vol. VII. libr. V. cap. 32. X. p. 95. vet. edit. *Harl.*

g) Confer. *Rich. Simonis* hist. crit. noui Test. tom. III p. 112.

h) Est illa sub nomine Hes. in cod. *Paris.* DCCI. *Harl.*

i) V. infra de Photio, Vol. IX. p. 501. ed. vet. *Lambec.* et *Kollar.* comm. bibl. caes. VIII. pag. 745. *Harl.*

k) Vide supra cap. 4. §. XXVIII. p. 113. [in collect. conciliorum, a. C. 553. in collatione V. vid. infra, Vol. XI. p. 436. add. Thorschmid. l. c. §. XII.]

Vaticano MCXC. p. 117. exhibetur ab *Henschenio* tom. II. ad XV. Martii graece pag. 736. et latine pag. 386. non videtur, vt editor voluit, Hesychii, presbyteri Hierosol. illius, qui sub Theodosio iuniore vixit, sed longe iunioris scriptoris. Confer *Tillemontium* memor. hist. eccles. tom. I. pag. 254. [f]). 7) Allatius sub Hesychii, Hierosol. nomine habuit Homiliam Hesychii, Hierosol. presb., εἰς τὴν ὑπαπαντήν: incipit: Ἡ μὲν ἑορτὴ λέγεται καθαρσίων. [Exstat in cod. *Paris.* bibl. publ. MCLXXXV. A. et MDIV. nr. 3. in cod. *Augustano*. v. *Reiseri* cat. codd. pag. 9. *Harl.*]

[Ⓟ] *In SS. Apostolos, Petrum et Paulum*, incipit: καλὸν μὲν τὸ ῥόδον τῆς ἐαρινῆς, [v. infra in vol. VII. p. 134. vet. ed.]

In S. Procopium, martyrem, incipit: Προκοπίῳ τὴν θυσίαν ὁ Χριστὸς ἐστεφάνωσεν ταῦρον αὐτὸν ἰδών. [v. infra, vol. VII. p. 138. vet. ed.]

In Lazarum quadriduanum, incipit: δεῖπνον ἡμῖν πολυτελὲς Λάζαρος αὖθις. *Fabr.* Exstat in cod. Ambros. *Mediolan.* teste *Montfauc.* bibl. biblioth. MSSt. tom. I. pag. 498. A. — in cod. *Paris.* — in cod. caesar. *Vindob.* cod. XXXII. nr. 20. v. *Lambec.* comm. tom. VIII. pag. 745. *Harl.*

8. De fragmento *Homiliae in natalem Christi* dictum supra cap. 4. pag. 145. ed. vet. [452.] n. de adpend. chronici Cangian. Ex illo Hesychii sermone pars in cod. *Paris.* DCCCLIV. nr. 7. — in cod. Medic. VI. nr. 6. plut. 4. (*Bandin.* cat. cod. gr. I. pag. 525.) — in cod. *Colbert.* v. *Montfauc.* B. bibliothecar. MSS. II. pag. 1150. B. C. Praeter ea citantur:

Serm. in Iacobum, Iesu fratrem et in Dauidem θεοπατέρα a *Photio*, cod. CCLXXV. v. infra, vol. IX. pag. 502.

In conceptionem Prodromi, MS. initio mutila, in *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 196.

B. Mariae laudatio, in cod. bibl. publ. *Paris.* MCLXXIII. nr. 5. Duae illius laudationes editae sunt a Ducaeo et in bibl. patrum Paris. v. infra inter elogia Sctorum, vol. IX. pag. 111. et ibid. pag. 114. *in salutationem ab angelo factam* sermo.

De aeneo serpente libri IV. ap. *Photium* cod. LI. v. infra, vol. IX. p. 390.

Sermo in Bethleem et in pastores ac magos ipsumque incarnatum I. Chr. ineditus, in cod. *Taurinensi* CXXXV. n. 46. v. catal. codd. gr. Taur. pag. 231.

De vita Io. Chrysostomi, in cod. *Taurin.* CCCXX. fol. 50. v. cat. cit. p. 399.

Opusculum *de inferno et poenis inferorum*, in cod. bibl. publ. *Paris.* MCXL. nr. 7.

De aduentu dom. I. Chr. doctrina apostolica ex Eusebio, *Hesychio* etc. in cod. *Th. Gale*, nr. MMMMMCMXL. cat. codd. Angl. etc. II. pag. 188. et ibid. vol. I. p. 43.

* *Hesychii* homiliae aliquot *de tranquillitate animi, de puritate et custodia eius*, inter codd. Oliv. Cromwelli, CCLXXXIX. nr. 32. *Harl.*

[*Hesy-*

f) In cat. codd. *Paris.* bibl. publ. II. p. 357. in cod. MDXL. nr. 6. citatur: Martyrium S. Longini, centurionis, auctore *Hesychio*, presbytero Hierosolymitano. *Harl.*

[*Hesychius;* Parii episcopus, interfuit circ. a. 435. concilio Ephesino I. contra Nestorium, episcopum CPolitan. habito. v. Thorschm. *Harl.*]

Alius Hesychius, *presbyter* ac deinde *episcopus Hierosolymitanus*, circa a. C. 600, ad quem epistola Gregorii M. lib. IX. epist. 4. *Fabr.* Patriarcham Hierosolym. eum fuisse, et scripsisse commentarios in Leuitic. libr. VII. aliaque plura, quorum iustum catalogum dedisset Caueus part. I. hist. litt., tradit Thorschm. ab eoque discernit *Hesychium*, siue *Isychium*, presbyterum Hierosol. circa a. 406. postea episcopum. Tribuit huic Sixtus libros VII. commentarr. super Leuiticum, ad Eutychianum diaconum scriptorum. Sed Thorschmid. monet, Ant. Posseuinum docte obseruasse, commentar. illum in Leuit. non esse eius aetatis, et ad alium pertinere Hesych. presbyt. Hierosol. (de quo paullo ante sermo fuit,) et consentire in eo *Petrum Wastelium* in Vindiciarum opp. Io. Hierosol. tom. II. libr. II. sect. VII. pag. 381. Bruxell. 1643. fol. *Harl.*

Hesychius, *episcopus*, quem cum aliis sex episcopis missum ab apostolis, Petro et Paulo, ad *Hispanos* tradunt. Vide Papebrochium tom. III. ad XV. Maii pag. 442. et Tillemontium tom. I. memor. hist. eccles. pag. 501.

Iustinus Hesychius, Apameensis, Amelii, philosophi, adoptiuus, cui libros suos legauit Porphyr. in vita Plotini c. 3.

Hesychius, λαμπρότατος, qui domum splendidam construxerat, animi ornandi negligens ac securus, ad quem epistola 156. Isidori, Pelusiotae, lib. II.

Hesychius *libertus* Augusti, imp. memoratus in veteri inscriptione apud Gruterum, pag. DLXIV. 2. vt alios Hesychios, libertos, in eodem Gruteriano thesauro obuios, praeteream.

Hesychios *martyres* praeter Aegyptium supra memoratum plures alios celebrant martyrologia et menologia, vt 15. Iunii, 3. Iulii, 2. Septembris 3. Octobris, 7. et 18. Nou. etc.

Hesychius, *medicus* et *grammaticus*, CPoli sub Leone I., imp. circ. a. 450. Vide Suidam in Ἰάκωβος.

Hesychius *monachus*, sub Constantio imp. circ. a. 360. S. Hilarionis amicus et discipulus de quo Hieronymus in eius vita, quae inter huius epistolas atque apud Surium 21. Octobr. legitur.

Hesychius, s. Esychius, *Salonitanus* in Dalmatia episcopus, circ. a. 418. mortuus ante a. 429, cuius epistola vna ad Augustinum et duae ad eum Augustini exstant, num. 78. 79. 80. (in noua edit. 197. 198. 199.) Augustinus XX. 5. de Ciu. DEI: *Epistola, quam rescripsi ad beatae memoriae virum Hesychium, Salonitanae vrbis episcopum, cuius epistolae titulus est de fine saeculi.* Est illa epist. 80. (in [?] noua edit. 199.) Epistola prima Zosimi, papae, ad hunc Hesychium data fertur Honorio XII. et Theodosio VIII. COSS. hoc est a. C. 418. tom. I. Concilior. edit. Binianae pag. 711. *Fabr.* Inter epistolas Chrysostomi sunt huius epp. ad Hesychium episc. Salon. *Harl.*

Hesychius, ταχυγράφος, m) quem in originibus CPolitanis citat Codinus, vereor, ne idem sit

m) *Notarius*, *actuarius*, v. Thorschmid. qui eum saec. IV. adserit. *Harl.*

sit cum Hesychio Milesio, licet a Codino referatur inter eos, qui instaurationi vrbis, a Constantino M. factae, *αὐτόπται* interfuerunt. Etiam Hesychium, Milesium, *tabularium* vocat *Barthius* p. 103. ad Claudianum.

Hesychius, *Viennensis* episcopus, cui successit Alcimus Auitus, [Floruit circ. a. 573. Plura de eo v. ap. Thorschm.]

[*Hesychius*, Prusensis, iuxta Hypium, fluuium, inter eos episcopos, qui concilio Nicaeno subscripserunt. v. *Valesii* emendatt. pag. 49. *Harl.*

Adde his Hesychiam, foeminam, sacerdotem Mineruae, cuius nomine studium quietis et concordiae suasit oraculum Atheniensibus. Vide Plutarchum in Nicia p. 532. et libro de Pythia versibus non vaticinante p. 403.

Post Hesychii, Milesii, *πάτρια Κωνσταντινουπόλεως* Labbeus in tomo primo corporis Byzantini subiunxit loca ex Suida ad historiam Byz. pertinentia, cum versione Aemilii Porti, illa nempe, quae Suidas habet in Ἀγαθίας, Ἀγάπιος, Ἀγγέλιος, Ἀθηνᾶς, Ἀκάκιος, Ἀναστάσιος, Ἀναστάσιος σιλεντιάριος, Ἀντίοχος ὁ πραιπόσιτος, Ἀπόλλωνος ἄγαλμα, Ἀρδαβούριος, Ἀρειανὸς, Ἁρμάτιος, Ἅρματος, Ἀρτέμιος, Αὔγουστος, Ἀφουσία, Ἀφροδίτη, Βασιλικὴ, Βασιλίσκος, Βελισάριος, Βημάρχιος, Βηρίνη, Βόσπορος, Βόσποροι, Βούλγαροι, Βυζάντιον, Γεννάδιος, Γενικὸς, Γεώργιος, Γέσιος, Γρατιανὸς. Δημήτηρ, Διονύσιος, Ἑλένη, Ἐλεύσιος, Ἑλικώνιος. Ἑρμῆν, Ἑρμόλαος, Ἑστία, Ἑστιάδες. Εὔξεινος, Εὐστάθιος, Εὐτρόπιος, Εὐτύχης. Εὐφημίας, Εὐφήμιος, Ζεύξιππος. Ζεὺς, Ζήνων ὁ βασιλεὺς, Ἥρα. Ἡράκλειος βασιλεὺς, Ἡράκλειος στρατηγὸς, Ἡσύχιος, Ἰανουάριος, Ἰγνάτιος, Ἶλλος, Ἰοβιανὸς, Ἰουλιανὸς. Ἰουστινιανὸς, Ἰουστινιανὸς ὁ ῥινότμητος. Ἰουστῖνος, Ἰωάννης Ἀντιοχεὺς, Θεμίστιος, Θεόδοτος, Θεοδόσιος, Θεόδωρος ὁ ἀπὸ ἀναγνωστῶν, Θεοφύλακτος σοφιστὴς, Κωνσταντῖνος, Κωνστάντιος, Κωνσταντινούπολις, Κυνήγιον, Κῦρος Πανοπολίτης, Λεόντιος Τριπόλεως, Λεόντιος Μοναχὸς, Λέων Βυζάντιος φιλόσοφος, Λέων βασιλεὺς, Μακεδόνιος, Μάλχος, Μάμας, Μαναΐμ, Μάξιμος, Μάρης, Μάρκελλος, Μαρκιανὸς, Μαυρίκιος, Μελαντιάς, Μένανδρος Προτίκτωρ, Μίλιον. Μιχαὴλ, Νάρσης, Νεστόριος, Ξηρόλοφος, Οὐαλεντινιανὸς, Οὐάλης, Ὡρεῖον, Ὧρος Ἀλεξανδρεὺς, Παμπρέπιος, Πατρίκιος, Παῦπερ, Πέτρος ὁ Ῥήτωρ, Πέτρος οὗτος ἦν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ, Πλάκιλλα, Πουλχερία, Πρίσκος Πανίτης, Πρίσκος υἱὸς, Πρόκλος τοῦ βασιλέως, Ἰουστίνου Κοιαίστωρ, Προκόπιος, Προποντὶς, Ῥουφῖνος, Σαλούστιος ὁ τῆς αὐλῆς ἔπαρχος, Σεβαστιανὸς, Σέλευκος, Σώπατρος Ἀπαμεὺς, Σταυρὸς, Στήλη, Στούδιος, Τιβέριος, Τιμόθεος, Τραιανὸς, Τριβονάλιον, Τριβουνιανὸς, Τριβωνιανὸς, Τρωΐλος, Φατριά, Φῆστος, Φιλίππικος ὁ Βαρδάνης, Φιλίππικος στρατηγὸς, Φόρος. Excerpta quaedam de imperatoribus Rom. et CPolitanis e Suida graece et latine exhibet etiam *Frid. Sylburgius* tomo tertio minorum romanae historiae scriptorum.

III. PROCOPIUS, ex Caesarea Palaestinae rhetor *), siue caussarum patronus ac sophista, hoc est, eloquentiam professus CPoli. Hunc licet paganis adscribere non dubitent Eichelius

*) Suid. in Προκόπιος. Confer *Vossium* de hist. lib. I. cap. 5. *Fabr. G. Cauei* hist. lit. SS. EE. graecis II. 22. et *Hanckium* de scriptoribus Byz. tom. I. pag. 510. *Heinecc.* in hist. iur. libr. I. cap. 6. §.

— de aedificiis Iuſtiniani, imper. ex gr. lingua ab eodem, ibid. 1547. 8. de quibus libris raris v. *Paitoni* bibl. degli Autori — volgarizzati, tom. III. pag. 183. ſqq. *Harl.*

2) Κτίσματα, ſiue *libri VI. de aedificiis conditis vel reſtauratis auſpicio Iuſtiniani, imp.*, cuius operis meminit Simeon Metaphraſtes in vita S. Sabae et Nicephorus XVII. 10. hiſt. Perperam Rob. Conſtantinus in Lexico citat Procopium *de Iuſtiniani fortunis*, quaſi περὶ κτημάτων, non κτισμάτων ſcripſiſſet. Primus *Graece* edidit e codice Conradi Peutingeri, ſed paſſim hiantes lacunis Ioannes Heruagius; [curante Beato Rhenano,] ad calcem hiſtoriarum Procopii et Agathiae, latine excuſarum Baſil. 1531. fol. Inde Pariſiis a. 1543. lucem vidiſſe teſtatur Maltretus, quam editionem haud vidi. Neſcio, an in animo ipſi fuit latina, quae, *Franciſco Cranenveldio* interprete, cum notis *Theodorici Adamaei*, Swallenbergenſis Geldri, prodiit Pariſ. apud Chriſtianum Wechelum 1537. 4. Exſtat et verſio [?] latina *Arnoldi Veſalienſis* [dd]), quae cum hiſtoriarum Procopii libris et Zoſimi latine editis vulgata eſt Baſil. 1576. Sed graece ex MSS. longe auctiora et emendatiora dedit *David Hoeſchelius* ad calcem hiſtoriarum, Auguſtae Vindel. 1607. fol. quum *Vulcanius* coeptam editionem ſuam omiſiſſet. Vide Ioſephi Scaligeri epiſtolam CLXVI. Denique *Claudius Maltretus* Auguſtanam editionem ex codice Segvierianae bibliothecae [ee]), cuius apographum a Philippo Iacobo Mauſſaco, Toloſate, deſcriptum, acceperat, ſuppleuit, (exceptis duabus lacunis,) et emendauit, emendatumque noua latina veſte induit, et capitibus diſtinctum cum verſione et argumentis ſuis atque variis lectionibus caſtigationibusque vulgauit Pariſ. 1663. fol. *Addo*, inquit Maltretus, *lecturum te in his libris, quaecunque inedita retulit ex Procopio Petrus Gyllius in topographia CPolitana. Procul dubio codicem nactus erat vir eruditus, noſtro ſimilem. Ac forte eo ipſo uſus eſt, quem habet illuſtriſſimus Cancellarius* (Segvierius) *et olim habuiſſe dicitur illuſtr. ac Reuerend. Cardinalis Armoniacus, cuius bibliothecae Gyllius praefuit.* Codices MSS. Mazarinianum et Caroli de Montchal, archiepiſcopi Toloſani, Labbeus memorat [ff]). Libri primi caput primum de reſtaurato S. Sophiae templo cum noua verſione ſua et notis, in quibus ſubinde Maltretus caſtigatur, exhibet *Franciſcus Combefiſius*, in manipulo Originum rerumque CPolitanarum, Pariſ. 1654. 4. pag. 283. ſeq.

3. Procopio etiam tribuuntur a Suida [et Eudocia] Ἀνέκδοτα, ſiue liber IX. hiſt. quem *Nicephorus* XVII. 10. vocat ἀντίῤῥησιν, ὣν πρὸς Ἰουστινιανὸν εἴρηκε δι' [?] ἐπαίνου ποιῶν, καὶ ὡς ἄν τινα παλινῳδίαν τῶν αὐτῷ μὴ καλῶς εἰρημένων, *retractationem eorum, quae in laudem Iuſtiniani dixerat, ac veluti palinodiam non recte traditorum.* Agathiae, Photio et aliis ante Suidam nusquam memorantur, neque videntur lecta ab illis aut viſa fuiſſe, quemadmodum nec ab Euagrio, licet ab illo laudari Anecdota Procopii ſcribat *Voſſius* de hiſt. gr. pag. 269. atque ſi quis comparet, quanta in laudem Iuſtiniani et Beliſarii alibi Procopius ſcripſerit,

dd) *Procopii* de Iuſtiniani aedificiis, latine, per *Arnoldum* Veſalienſem, Moguntiae, 1538. 8. v. catal. bibl. Leidenſ. p. 220. et 259. *Harl.*

ee) Bibliotheca Seguieriana olim, hodie Coisliniana, plurimis et optimis referta codicibus MSS. graecis, [quorum catalogus cura et diligentia Montfauc. confectus editusque, quoniam hodie exſtat, reſecui ſyllabum anecdotorum, a Fabricio hic olim ſubiectum. *Harl.*]

ff) Excerptum ex *Procopii* libris de aedificiis Iuſtiniani eſt *Florentiae* in bibl. Laurent. Medic. cod. V. nr. 16. plut. 70. v. *Bandini* catal. codd. gr. II. p. 266. *Harl.*

Iuſtiniani aedificiis, tum excerpta nempe 2) capp. 22. et 23. libri II. annal. rerum perſicarum: 3) pars cap. 1. libri I. de B. Vandalico; 4) pars cap. 15. libri I. de B. Gothico et 5) pars cap. 15. lib. II. de B. Goth. 6 — 9) ex eod. opere pars cap. 3. lib. IV. — cap. 6. libri IV. — pars cap. 17. et integrum caput 20. (*Bandin.* cat. codd. gr. I. pag. 443.) — In cod. VII. plut. 69. Procop. hiſtoria bellorum Gothicor. per Beliſarium, in quatuor libros diſtributa. — in cod. V. nr. 16. plut. 70. excerptum ex libris de Iuſtiniani aedificiis. (*Band.* II. p. 627. et 662.) — Procopius citatur quoque in codd. Florilegii ſententiarum et violar. compoſ. teſte *Bandinio* tom. I. pag. 254. et 549. — *Oxon.* inter collectanea Ric. Iameſii, ex Laonico Calcondyla, ex Nicetae annal. ex *Procopio* etc. v. catal. codd. Angliae I. p. 263. — *Vindobonae* in cod. caeſ. CCXCII. nr. 28. ex *Procopii* libro I. de B. Perſico excerptum de Tzanis, ponti euxini accolis. (*Lambec.* comm. vol. V. pag. 532.) — *Monachi* in bibl. elector. Bauar. in cod. CLXXXIII. *Procopii* hiſtoriar. primae tetradis liber I. et II. eiusd. ex ὀκτάδος hiſtoriarum ſui temporis prima tetrade lib. III. et IV. — in eod. CCXLVI. hiſtoria B. Gothic. in tres libr. diſtincta. v. catal. codd. pag. 71 et 84. — *Auguſtae Vindel.* Procopii hiſtoriarum libri, quo codice vſus eſt Hoeſchel. in ſua ed. v. *Reiſeri* indic. MSStorum bibl. Auguſt. p. 83. nr. 44. — *Mediolani* in bibl. Ambroſ. Procopii hiſt. gothica et imp. Iuſtin. cod. ſaec. XIII. et al. recent. quatuor voll. (*Montfauc.* diar. ital. pag. 13. plura, ſecundum eumdem in B. bibl. MSSt. I. pag. 503. E.) — ſecundum *Montfauc.* in bibl. bibliothec. MSS. *Romae* in bibl. *Vaticana*, Procop. hiſtoriae Perſicae, Gothicae, et alia, IV. tom. — hiſtoria Gothorum, inter codd. DCLVI. — hiſt. κατὰ Ἰουστινιανοῦ et de B. Perſar. hiſtoria Graecorum, graece. I. pag. 7. 9. 28. et 86.) — in bibl. *Scorial.* regis Hiſp. gothicae hiſt. libri IV. (I. p. 623. C. ſecundum *Plüer* in itiner. per Hiſp. pag. 188. ſunt ibi duo codices, quorum alter II. libros, alter quatuor libros continet.) In cod. *Coislin.* CXXXII. *Proc.* de aedificiis Iuſtiniani, (cuius cod. mentionem facit Claud. Maltret. in praef.) et hiſtoria arcana, in initio et fine mutila (*Montfauc.* B. Coisl. pag. 202. et 203.) — In bibl. publica *Pariſ.* ſecundum cat. codd. tom. II. *Proc.* hiſtoriarum libri octo in cod. MDCXCIX. — quatuor libri in codd. MDCC — MDCCIII. — de Iuſtiniani, imp. aedificiis, in codd. XXXIX. nr. 28. MCMXLI. MMCDIC. — fragmenta, in cod. MCCCX et MDCI. — Epiſtolae in codd. MXXXVIII. et MMXXII. — In Maximi opp. in codd. *Coislin.* CCCLXXI. et CCCLXXII. atque in Lexico gr. in cod. CLXXVIII. plura Procopii loca occurrunt, teſte *Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 577. ſqq. et 238. — In bibl. publ. *Leidenſi*, ſecund. catal. inter MSSta, a Scaligero legata, Procop. hiſtor. libri et de aedificiis Iuſtin. libri VI. manu Scaligeri, (p. 339. nr. 5. et 9.) — ibid. (pag. 342.) ſupplem. et ſcholia in Procopium de aedific. Iuſtiniani. — Inter codd. a Bonau. Vulcanio legatos, *Proc.* libri I. initium de aedificiis Iuſtin. et de aedificiis Iuſtin. (p. 345. n. 27. et pag. 346. nr. 56.) — inter codd. Voſſ. epiſtolae Procopii. (pag. 398. nr. 64.) — Emendat. ad graeca Procopii ab Hoeſchelio edita, partim ex MSS. pleraeque autem e coniectura Hugonis Grotii, (pag. 401. nr. 3.) — de B. perſico et vandalico libr. IV. inter codd. Mendoz. v. *Iriarte* cat. codd. Matrit. reg. pag. 277. *Procopii* Caeſar. γνωμικά, ſ. ſententioſe dicta, (forſan a Laſcari vel alio ex Procopii ſcriptis excerpta,) in cod. Matrit. reg. CXVI. teſte *Iriarto* l. c. pag. 466. *Harl.*

Editiones

Editiones latinae.

Libri primores quatuor de bello Persico et Vandalico ex versione *Raphaëlis Volaterrani* [x]), Mario, fratri, inscripta et Romae 1509. fol. pridem edita, et libri de bello Gothico ex *Christophori Personae* [y]), Prioris S. Balbinae, interpretatione, cum Beati Rhenani praefat. Subiuncti [?] Agathias, ab eodem Persona latine redditus, et Iornandes, atque *Leonardi Aretini* libri IV. de bello Italico contra Gothos, qui et ipsi, licet dissimulet [z]), toti e Procopio expressi et a. 1470. primum Fulginii editi sunt, deinde Venet. 1471. [aa]) fol. per Nic. Ienson. Et cum Beati Rhenani praefatione Basil. 1531. fol. [bb]) et cum Zosimo Basil. 1576. fol. atque iterum cum Agathia ac Iornande Lugd. 1594. 8. *Fabr.* De Gothorum origine, pag. 843. Francof. 1606. fol, sec. catal. libr. bibl. Tigurinae, tom. II. pag. 298. *Harl.*

Vandalicorum libri II. et Gothicorum libri IV. ex emendatiore codice MS. latine versi ab *Hugone Grotio*, in eius historia Gothorum, Vandalorum et Longobardorum. Amst. 1655. 8. Confer *Grotii* epist. 641. 645. *Fabr.* v. *Goetz.* l. c. pag. 400. *Harl.*

Editio graeca.

Libros octo historiarum primus graece *Dauid Hoeschelius* ap. Dau. Francum, vulgauit ex MS. Boico Augustano, et duobus regiis Paris. apographis, altero Iosephi Scaligeri, altero

x) Non Vaticano integerrimo, sed alio, lacero ac minus integro, codice MS. vsum Volaterranum notat Maltretus.

y) [*Procopius* de B. Gothorum, *Christoph. Persona* interprete: per Io. Besiekem Alemanum, impensa Iac. Mazzochii, rom. acad. bibliopolae, Romae 1506. fol., v. *Maittaire* A. T. II. p. 179. in primis *Goetz.* Memor. bibl. Dresd. III. p. 396. vbi quoque p. 395. sqq. de ed. et versione Raph. Volaterrani, a Fabricio memorata, et de aliis edd. sollerter agitur. *Harl.*] — Librum tertium et quartum Persona in vnum contraxit, vnde in eius versione tres tantum libri Gothicorum numerantur. Atque alioqui grauiter de illo interprete conqueruntur eruditi, vtpote qui et τὰ καιριώτατα omiserit, et quae retinuit, pessima fide conuerterit, finemque belli Gothici iusto paene volumine fraudarit.

z) Confer *Mottaeum le Vayer* tom. I. Opp. pag. 345. seq. et *Iac. Thomasium* de plagio litterario §. CCCLXI. Nicolaus Alemannus praef. in Anecdota: *Leonardus Aretinus Procopii libros de bello Gothico primus omnium publicauit, sed ludum eruditus ille vir lusit nobis plane illiberalem. Nam suppressa graeca historia et autorum nomine dissimulato, latinam, quam ipse ex Graeco fecerat, tamquam e variis scriptoribus decerptam, de bello Italico aduersus Gothos praenotat, et Iuliano Caesarino nuncupatam in publicum emittit. Eandem graece scriptam* Blondus Flauius *industria primum sua Italiam habuisse memorat: sed is cum in historia Procopii modo desideret, quae nos hodie minime desideramus, modo carpat quae in vulgatis editi. bene habere videmus, antiquas Blondi membranas, vel interpretem, quem ille nactus est, fraudem eidem fecisse nemo non dicat, cum ea ipse notitia carere facile possit, qui se lingua graeca prorsus imperitum fateatur. Fabr.* At tamen *Apost. Zenus* in: Dissertazioni Vossiani, tom. I. p. 89. sqq. multa pro Aretino et ad eius s. defensionem s. excusationem dixit. Idem ibid. cum primis tom. II. pag. 134. sqq. multus est de *Christph. Persona* et p. 141. sqq. de eius versione Procopii. add. *Paitoni* bibl. degli autori volgarizzati, III. p. 185. not. *Harl.*

aa) Conf. cel. *Panzer* A. T. I. p. 438. III. p. 77. *Harl.*

bb) Procop. de reb. Gothor. Persarum ac Vandalorum, cum aliis mediorum temporum historicis. Basil. ex off. Io. Herwagii. 1531. fol. et eod. a. Procop. cum Zosimo etc. ibid. ap. Petr. Pernam. v. *Goetz.* l. c. pag. 398. sq. *Harl.*

Eichelius [o]), et Mottanus Vayerus: Christianum vtique et catholicum fuisse, scripta ipsius perspicue testantur, eum vero, qui subtiles et acres de religione [?] concertationes [p]) neutiquam probaret, nedum vt eas putaret historiae ambitiose inferendas esse: quique reprehendat Iustinianum, quod haereticos spoliandos bonis, et suppliciis [q]) adficiendos duxit. A Iustino

6. §. CCCLXXXIV. eum *Silberadii* not. p. 495—497. *Io. Fabric.* in histor. biblioth. part. V. p. 237. sqq. *Hamberger.* Z. N. T. III. p. 409. sq. *Saxii* Onom. II. p. 38. sq. et p. 535. aliosque ab Hamberg et Saxio laudatos. add. cl. *Meuselii* bibl. historic. Vol. V. part. I. p. 225. sqq. et quae scripsi in Introd. in hist. L. Gr. II. 1, p. 431. sqq. *H.*

o) *Mottanus Vayerus* in iudicio de historicis, tom. I. Operum pag. 339. et *Io. Eichelius* praefat. ad Procopii anecdota §. XVII — XXII. qui tamen et ipse non potest diffiteri, externa saltem professione Christianismum prae se tulisse. Quae vero adfert, vt simulatorem improbum et sub Christiani larua latescentem ethnicum probent, ita sunt pleraque comparata, vt prudentem potius et sanum demonstrent scriptorem historiae, cuius neutiquam est, tamquam ex cathedra controuersias theologicas diiudicare. Quod porro videtur nonnihil aliquando tribuere ominibus et fortunae, commune hoc ipsi est cum multis piis et christianis scriptoribus, qui ad Dei prouidentiam haec nomina referunt. De qua luculentum hoc Procopii testimonium exstat cap. 4. hist. arcanae pag. 15. ἐκ ἀνθρώπων βουλαῖς, ἀλλὰ τῇ ἐκ Θεοῦ ῥοπῇ πρυτανευόμενα τὰ ἀνθρώπεια, ἃ δὴ τύχην εἰώθασι καλεῖν ἄνθρωποι. Miror hinc, Nicolaum Alemannum, qui praefat. ad hist. arcanam Procopii, vbi virtutes huius scriptoris non indiserte celebrat, eumque aperte Christianorum fidem profiteri non semel, et haereticos atque Samaritas aperte auersari obseruat, tamen subiungit, ad eos se composuisse videri, quos *Politicos* in Gallia auorum nostrorum memoria adpellabant, *sed longe verius*, inquit, *haeresium omnium sentinas prorsusque Atheos adpellarent, qui licet in speciem catholici videantur, nullique sectae nominatim addicti sint, priuatis tamen rationibus vel reip. commodis christianam religionem pietatemque metiuntur, neque de DEO quid sentias, quidue doceas, si res ita ferat, vehementer laborant, haereticos autem et astrologos aliasque eiusmodi catholicae fidei pestes, prout e re ac tranquillitate publica esse illis videtur, ita recipiunt et infestantur.* Non possum neque volo statuere, quam alienus ab hypocrisi, vel quam bona fide Christianus Procopius fuerit, sed hoc audeo adfirmare, ad tam immite de illo iudicium ferendum neutiquam idonea argumenta exstare in eius scriptis, atque speciatim in iis locis, quae hanc in rem ab Alemanno et post eum ab Eichelio adferuntur. Christianismi autem aperta et quamplurima etiam in aliis eius scriptis, sed praecipue in libris περὶ κτισμάτων, vestigia.

p) Lib. I. de bello Gothico c. 3. quum dixisset controuersias, quae tunc inter Christianos magna animorum contentione agitabantur, probe quidem perspectas se habere, sed prolixius commemorare nolle, subiungit: ἀπονοίας γὰρ μανιώδους τινὸς ἡγοῦμαι εἶναι διερευνᾶσθαι τὴν τοῦ Θεοῦ φύσιν ὁποία ποτέ ἐστιν. *Vesanae enim puto esse insaniae, DEI naturam, qualis sit, velle perscrutari; nam humana haec ipsa, nedum DEI naturam perfecte adsequi mortales haud quaquam posse existimo. Quare tutius haec ego silentio praeteribo* μόνῳ τῷ ΜΗ ἈΠΙΣΤΗΣΑΙ τετιμημένα, *quae religiosissime coluntur, si modo fidem illis non detrectes,* (licet modum, quo sunt, exponere, intimasque illorum rationes subtiliter expedire nescias.) *Itaque de DEO nihil ipse aliud* (in praesenti historici operis loco) *adfirmauerim, nisi quod bonus omni ex parte sit, resque vniuersas sua potentia complectatur. De illis vero controuersiis ita quisque vel sacerdos vel priuatus homo loquatur, quemadmodum ei sentire libuerit.* In his verbis, quae ab Alemanno, Vayero atque Eichelio tamquam in argumentum singularis profanae impietatis adducuntur, et quae videntur etiam Caueum permouisse, vt Procopium neque prorsus Gentilem neque prorsus Christianum fuisse adfirmaret, nihil video, quod non scribere sanus historiae scriptor Christianus potuerit, haud professus theologum, et quae Christianis propria sunt dogmata, in alium opportuniorem locum reiicere se innuens.

q) Cap. XI. hist. arcanae pag. 34. seq. et cap. XIII. pag. 40.

Iuſtino ſeniore ac Iuſtiniano iuſſus eſſe Beliſario r) Notarius ſiue ὑπογραφεὺς, comes ac conſiliarius, cuius etiam expeditionibus s) interfuit et bella ac res geſtas deſcripſit t). Cooptatus inde in Senatorum u) illuſtriumque ordinem, et praefecturae etiam vrbanae v) admotus CPoli, vitam cum morte commutauit maior, vt videtur w), ſexagenario.

[P] 1. Exſtant eius *octo libri hiſtoriarum*, adcurate, diſerte atque eleganter ſcripti, quorum argumentum ſuccincte lib. I. tradit Agathias, qui Procopium continuauit. Libros hosce in duas tetrades auctor diſtinxit, priores quatuor libros inſcripſit Περσικὰ, poſteriores Γοτθικὰ, teſte Nicephoro XVII. hiſt. cap. 10. quamquam duobus poſterioribus primae tetradis libris titulus Περσικῶν neutiquam conuenit. Nam in primis duobus libris quidem Procopius perſequitur bella cum Perſis geſta ab extremis temporibus Arcadii, imp. (qui morti vicinus a. C. 408. Iſigerdem, Perſarum regem, filio ſuo, Theodoſio, tutorem dedit,) vsque ad annum quartum induciarum, a Iuſtiniano cum Perſis initarum, obitumque Theodorae, coniugis, a. C. 459. (Iuſtiniani 23.) At in duobus poſterioribus libris narrantur bella cum Vandalis Maurisque in Africa geſta ab Alarici, Gothorum regis, prima a. C. 395. facta in imperium romanum irruptione, vsque ad domitos per Africam Beliſarii ductu et Iuſtiniani auſpiciis Vandalos a. C. 545. (Iuſtiniani 19.) His itaque duobus rectius conueniret titulus Οὐανδαλικῶν, quem illis tribuunt editores, vel etiam Λιβυκῶν, quo totam tetradem priorem olim videntur codices quidam inſigniiſſe, vnde Euſtathius, ad Iliad. δ. p. 452. verba quaedam prooemii libri I. adducens, laudat Procopium ἐν τοῖς Λιβυκοῖς. Poſterior tetras ſiue Γοτθικῶν quatuor libri ſunt de bellis aduerſus Gothos in Italia geſtis ab expeditione Theodorici a. C. 487. vsque ad victum et in praelio caeſum Teiam, Gothorum regem, pactamque cum Gothis pacem a. C. 522. (belli Gothici 18. Iuſtiniani 26.) Anachroniſmus Procopii, quo annum ſecundum et tertium belli Gothici in vnum contraxit, caſtigatur ab *Henrico Noriſio* diſſ. de Synodo V. capite VI. Libros octo hiſtoriarum commemorat et ex duobus primis excerpta habet *Photius* cod. LXIII. [v. infra, vol. IX. pag. 396. vet. ed.]

[Praemittere iuuat notitiam codd. msstorum. In cod. *Veneto* Marciano CCCXCVIII. *Procopii Caeſ.* de B. perſico libr. II. et de B. Vandal. libr. II. v. cat. illor. codd. gr. pag. 195. ſq. — *Florent.* in B. Medic. Laur. in cod. XXXII. nr. 4 — 12. plut. IX. ſunt *Proc.* 1) de imp. Iuſti-

Aaaa 2

r) *Procopius* lib. I. de bello Perſico c. 1. et 12. ſeq. *Photius* cod. LXIII. etc.

s) Ab expeditione Vandalica, quae contigit anno VII. Iuſtiniani, (Chriſti 533.) per annos circiter triginta. Confer *Hanckium* de ſcriptoribus hiſt. Byz. p. 148. ſeq.

t) Claſſis quoque ac rei annon. curam ſibi commiſſam eſſe, teſtatur ipſe lib. II. de B. Gothico cap. IV. Sed eum medicum fuiſſe exercitus Beliſarii, ſine die et conſule, perperam, credo, prodit Tiraquellus. v. *Fabr.* B. Gr. in elencho medicorum, Vol. XIII. p. 380. vet. ed. *Harl.*

u) *Illuſtrem* vocat Nicephorus XVII. 10. hiſt. et Anonymus chronici auctor, quem MS. in bibl. Vaticana euoluit Alemanus. [Ἰλλούστριον *Eudoc.* p. 366.] Senatorem fuiſſe ſe innuit ipſe cap. 12. hiſt. arcanae pag. 37.

v) Procopium Vrbis praefectum anno Iuſtiniani XXXVI. Chriſti 562. memorat *Theophanes* in chronographia p. 201. 202. [Sed etiam remotus ab ea indeque flamma irae exarſiſſe dicitur.]

w) Vide *Hanckium* pag. 153.

taque illorum loca συγχεόντων testimoniis conuincere falsitatis adnititur, Helmst. 1654. 4. *Claudius* vero *Maltretus*, qui Anecdota etiam ceteris Procopii operibus cum Alemanni versione et notis subiunxit Paris. 1663. fol. notas nullas nouas addidit, sed graece tantum ex codice MS. ἀκεφάλῳ Segvieriano, et integriore Ambrosianae bibl. suppleuit castigauitque. Quamquam *partium* [u]) *videbatur docti* [?] *interpretis, vt notas Alemanni, quas vnas repraesentauit, cum Eicheli confutationibus seu animaduersionibus conferret, eiusque vel depelleret crimina, vel quo Iustiniani laesam Maiestatem is recte tuetur, libratis omnibus ac aequo iudicio, laudaret. Sic certe regia dignissimum Lupara, ac in ea fere palmarium historiae Byzantinae librum opusque haberemus.* Iam anno 1695. in praefat. ad libros II. de naeuis iurisprudentiae ante Iustinianeae *Christianus Thomasius* professus est, nouam se editionem meditari historiae arcanae Procopii, coniunctis Alemanni et Eichelii dissertationibus ac notis, ac interspersis vtrobique suis obseruationibus, affectus vtriusque et aberrationes a regulis verisimilitudinis indicantibus. Sed hactenus nihil eius lucem vidit. Neque constat, quo peruenerint codices MSS. Anecdotorum, quos habuere Ioannes Lascaris et Ioannes Vincentius Pinellus. Excerpta quaedam, ex arcana Procopii historia ab *Hugone Grotio* latine versa, leguntur in eius historia Gothorum pag. 519 — 528. *Fabr.* v. *Io. Fabric.* in hist. bibl. Fabric. I. cit. — Ex anecdotis excerpta dedit *Ge. Richterus* in or. de arcanis aulae Iustinianeae, praemissa epistolis select. pag. 50. sqq. — Arcana histor. *germanice*, notisque, in quibus fides Procopii modo defenditur, modo oppugnatur, illustrauit, et in praefat. egit de vita scriptisque Procopii, eique adseruit illa anecdota *I. Paul. Reinhard.* Prof. quondam Erlangensis, Erlangae et Lipsiae 1753. 8. *hist. arcana* — *Anglice versa* prodiit Londin. 1674. 8. v. Brüggemann View pag. 443. — add. quae scripsi in introd. in hist. L. Gr. II. 2. pag. 432. sq. *Harl.*

Loca duo, propudiosas Theodorae exponentia libidines, quae in editis desiderantur primus ex MS. Vaticano protulit et cum latina sua versione vulgauit Bernhardus Moneta tom. III. Menagianor. pag. 255. seq. edit. Amst. 1716. 12. quae expressa ex Parisiensi 1715. 12.

Orationes Procopii, quas Moguntiae anno 1538. 8. impressas scribit Gesnerus, numquam vidi, suspicorque esse ex historiarum Procopii libris excerptas: nam et illis hic scriptor Orationes obliquas rectasque non vno loco inseruit, quas gallice versas memorat catalogus Bodleianus. *Fabr.* Atqui *Moguntiae* illo anno *Procopii* libr. de aedific. Iustiniani, latine prodiisse, paullo ante adnotauimus ad sect. 2. Inter codd. collegii Caio Gonuilens. *Cantabrigiae* cod. CMIL. nr. 8. est *Procopii rhetoris oratio et explicatio sanctae sapientiae*, auctore quidem catal. codd. Angl. etc. pag. 115. de codd. Cantabrig. *Harl.*

In catalogo bibliothecae Petri Francii, Amst. 1705. publica auctionis lege distractae, pag. 85. occurrit Procopius graece ex Hoeschelii editione infinitis locis emendatus a *Bonau. Vulcanio*, et aliud eiusdem edit. exemplum collatum cum MS. Vaticano et locis paene infinitis correctum. Praeterea Procopii opera latine, a Vulcanio confecta et hactenus inedita, 2 voluminibus MSS. in folio, ac denique historia arcana ex edit. Lugdunensi, cum adnotationibus

u) *Combefisius* in manipulo rerum CPol. pag. 292.

tionibus MSS. *Dauidis Blondelli.* Credibile est, hos libros ex auctione Fraucii peruenisse ad Franciscum Halmam, qui illis in noua editione corporis Byzantini vti voluit, vt supra §. 1. pag. 228. huius capitis dicere me memini. *Fabr.* In bibl. Burmanni II. illa exemplaria postea transiisse videntur. vid. bibl. Burmann. pag. 7. de codd. msstis. quo nunc lateant illa, nescio. *Harl.*

Alii Procopii.

Procopius, Anthemii, imp. frater, aliusque pater hoc nomine, genus ducens a Procopio, Cilice, cui de imperio cum Valente contentio a. C. 365. Vide *Sirmondum* ad Sidonium pag. 177. seq. qui pag. 199. etiam de Procopio, Anthemii filio, siue genero; *Valesium* ad Socratem pag. 87. et ad Ammiani XXIII. 3. XXVI. 6. Adde his quoque *Iacobum Godofredum* in Prosopographia codicis Theodosiani pag. 380.

Procopius, *Caesareae* Cappadociae archiepiscopus, Photii in Synodo partes a. C. 879. sequutus contra Ignatium. Vide *Allatium* de Synodo Photiana pag. 148. seq. et Synodi ipsius Acta ab *Harduino* tom. VI. concilior edita.

Procopius, *Chartophylax* CPol. cuius ἐγκώμιον in S. Ioannem apostolum et euangelistam memorat *Allatius* pag. 83. de Simeonum scriptis. Incipit: Ἀπόστολος ὁ τὴν φαιδρὰν ταύτην συγκροτήσας πανήγυριν. MS. in codice Barocciano 240. vt notat Cauēus. *Fabric.* Eadem laudatio, et alia eiusdem Procopii inter codd. *Thom. Gale* nr. MMMMMDCCCLXXVI. in cat. codd. Angl. II. pag. 186. — in Ioan. euangel. in bibl. *Sfortiana* teste *Montfauc.* in B. biblioth. MSS. I. pag. 701. A. *Harl.*

Procopius, CPolitanus, *Confessor*, imaginum sub Leone, imp. de quo Menologia et martyrologia 27. Febr. *Fabr.* Conf. Sopra vna Iscrizioue greca d'Aquileia, Dissert. D. *Angel. M. Cortenovis*, Barnabita, con i disegni di alcuni altri antichità. Bassano 1792. 8. Fuisse hic Procopium Decapolitam s. Confessorem, demonstrare adnititur auctor, quamquam ille in inscriptione Γαχάτης cognominetur. *Harl.*

Procopius, praefectus sub Constantino Copronymo. Hist. Miscell. XXII. 41.

Procopius, diaconus, haud credo a Chartophylace diuersus, qui scripsit elogium S. Marci, euangelistae, quod latine ex Io. Francisci Albani, Vrbinatis, versione dedit *Henschenius* ad 25. April. pag. 345. graece in adpendice pag. 48. tom. III. in Actis Sanctor. Aprilis, e MS. Vaticano. Incipit: πάλιν Ἀποστολικὴ καταστράπτει Πανήγυρις. Exstat et latine in bibl. Concionatoria Combefisii tom. VI., et graece atque latine ante Catenam in Marcum, vulgatam a *Petro Possino*, Rom. 1673. fol. [conf. infra, vol. VII. pag. 769. sq. vet. ed. *Harl.*] *Procopii*, diaconi et Chartophylacis, Encomium Angelorum Michaëlis et Gabrielis memorat *Allatius* pag. 81. de Simeonibus. *Fabr.* Conf. infra, vol. IX. pag. 57. inter elogia et vitas Storum. — ibid. pag 98. et pag. 100. — et in vol. X. p. 173. et pag. 544. inter Melodos Graecorum Procopius Chartophylax recensetur. — *Procop. sermo in celebrationem orthodoxiae sanctorum et venerabil. imaginum*, in cod. *Taurin.*

Taurin. regio LXX. fol. 380. v. cat. codd. gr. p. 166. et *Car. du Fresne* (ibi laudatus) qui in indice auctor. subiecto Glossario med. et inf. aet. pag. 31. eumdem titulum refert ex cod. Euf. Renaudoti. — *Procopii, diaconi,* in nouum annum, in sanctum Io. euangelistam, in vitam S. Thomae, in cod. bibl. Ambrof. Mediolan. teste *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSS. I. pag. 503. E. — *Parif.* in bibl. publ. fecund. catal. codd. vol. II. *Procopii, diaconi,* homilia in principium anni, in cod. CXXXVI. — in laudem S. Lucae euangelistae, in cod. MDXLVI. — in SS. Michael. et Gabrielem, in cod. MCCXX. a. *Harl.*

Procopius, Edessenus, Palaestinae praefectus, sub Anastasio, imp., cuius meminit Procopius, Caesareensis περὶ κτισμάτων V. 7.

Procopius, *Gazaeus*, sophista christianus, sub Iustino Thraee a. C. 520. clarus, praeceptor Choricii, sophistae, qui ei etiam successit et defunctum diserta oratione laudauit mm), quam vna cum eximiis Procopii huius Commentariis in *Octateuchum*, et *Canticum Canticorum*, ex [P] bibl. Augustanae nn) codice graeco descriptis et versione ac notis a

 se

mm) Hanc orationem graece cum latina Io. Christiani Wolfii versione edidit Fabricius noster, mortuo Oleario, infra in libro V. cap. 31. Vol. VIII. pag. 840 sqq. Est quoque ex illa laudatione excerptum in Macarii Chrysocephali Ῥοδωνιᾷ, in cod. *Ven.* Marc. teste cel. *Villoison* in anecd. gr. tom. II. p. 26. sq. — Exstat cum aliis Choricii opusc. in cod. regio *Matrit.* CI. v. *Iriarte* cat. codd. gr. p. 397. add. infra, de Photio, Vol. IX. pag. 422. sq. ed. vet. et quae in fine huius sect. de Procopio Gazaeo notaui. — In S. Maximi opp. quaedam Procopii passim citantur, in cod. *Coisl.* CCLXXI. auctore *Montfauc.* in bibl. Coisl. p. 577—579. — De *Procopio Gazaeo* conf. *G. Caue* hist. litt. SS. eccles. tom. I. p. 504. *C. Oudin.* comment. de SS. eccles. tom. I. p. 1372. *R. Ceiller* hist. gen. des AA. E. tom. XVI. p. 320. *Molleri* Homonymoscop. sect. II. c. V. §. 65. p. 514. sq. *Hamberg.* Z. N. tom. III. p. 327. sqq. et *Saxii* Onom. II. p. 23. et 532. qui duo posteriores plures laudant. *Harl.*

nn) Laudat illum codicem *Georg Hieron. Welschius* de vena Medinensi pag. 66. vocatque perantiquum atque perelegantem, qui olim papae Nicandri, archidiaconi, fuerit, eumque ipsum, quo vsus Claudius Thrasybulus. Et graeca praeclari scriptoris edi merito optat *Rich. Simon* tom. IV. Bibliothecae criticae pag. 143. *Fabric.* Ex apographo Olearii cel. *Io. Christ. Gottlieb Ernesti*, prof. Lipsiens. specimen dedit, cum versione lat. notisque, ac spem fecit nouae editionis, in epistola de Procopii Gazaei commentariis graecis in Heptateuchum, (h. e. in Pentateuchum, libr. Iosuae ac Iudicum,) et Canticum ineditis. Lips. 1785. 4. — Editionem eius, (vti quondam ad Vol. I. p. 428. vet. ed. (nostrae autem p. 690.) in nota Fabr. scripserat, ex msto cod. Vaticano promiserat Holsteuius in vita Porphyrii. Citat etiam *Allatius* ad Georgium Acropolitam p. 269. et ante hunc *If. Casaubon.* ad Polybium pag. 89. — — In bibl. *Vindobon. Caesar.* in cod. CLXXV. nr. 1. est *Procopii* commentar. in Genesin. et in cod. CCXXXII. nr. 2. *Procopii* epitome eclogarum ex variorum auctorum expositionibus in Genesin. (v. *Lambec.* comment. Vol. IV. p. 404. et Vol. V. pag 140. sq.) — *Romae* in bibl. Ottobon. *Proc.* in Genesin, bis, it. in bibl. Sfortiana. (*Montfauc.* B. biblioth. MSSt. I. p. 187. B. et 191. B. it. 703. E.) — *Leidae* in bibl. publ. *Proc.* epitome eclogarum in Genesin et alias partes V. T. (cat. bibl. Leid. p. 336. nr. 50.) — *Taurini* in B. regia, cod. L. *Proc.* epitome eclogarum in Genesin. ibid. in cod. CCLXXXII. *Proc.* expositio compendiosa Cantici canticorum excerpta ex Gregorio Nysseno, Cyrillo Alex. Origene aliisque pluribus. (v. catal. codd. gr. Taurin. p. 155. et 382.) — In cod. *Coislin.* VII. in catena in libros Regum, permulta fine auctor. nomine scholia ex Procopio desumta esse, monet *Montfauc.* in bibl. Coisl. pag. 43. — In catena in libros IV. Regum, scholia ex *Procopio* potissimum *Gazaeo* et Theodoreto depromta,

se illustratis, editurus Godfridus Olearius, theologus Lipsiensis, morte prohibitus est. Ἐξηγητικὰς illas σχολὰς in Octateuchum, Photio pridem laudatas cod. CCVI. habemus hactenus latine tantum ex versione minus accurata *Conradi Clauseri*, qui scholia in Genesin, Exodum et Leuiticum vertit, et in quibusdam exemplaribus venit nomine Claudii Thrasybuli, cetera ex versione *Hartmanni Hamb:rgeri*, Tigurini, Tiguri 1555. fol. oo). Scholia *in quatuor libros regum et duos chronicorum*, quae itidem Photio lecta sunt, interpretatus est *Lud. Lavaterus* pp), cum cuius versione graece ea e codice suo vulgauit, castigationesque addidit *Io. Meursius* Lugd. B. 1620. 4. [et in *Meursii* Opp. tom. VIII. pag. 1. sqq.] Eiusdem Ἐξηγητικῶν ἐκλογῶν ἐπιτομὴ *in Proverbia* extat graece MS. in codice regis christianissimi MMCDXXXVI. de quo *Montfauconus* in Palaeographia graeca pag. 278. sq. Idemque videtur cum commentario Procopii in prouerbia, quem laudat *Turrianus* in defensione epistolarum Pontificum IV. 4. 6. 17. Praeclarum eiusdem Procopii Commentarium *in Esaiam*, Photio similiter laudatum, cum versione sua graece vulgauit *Io. Curterius*, Paris. 1580. fol qq). Quos vero idem Photius cod. CLX. laudat. Procopii λόγοι siue *Orationes* varii generis, et *locorum Homericorum Metaphrases oratoriae*, in varias ideas efformatae, haud exstant rr), quod sciam, licet *Nic. Alemannus* praef. ad alterius Procopii, Caesariensis, anecdota, *declamationes* Pro-

ta, in cod. *Vindobon.* caesareo V. obseruante *Kollario* ad Lambecii comm. Vol. III. pag. 37. et Kollario haec exegesis digna omnino videtur, quae in lucem proferatur publicam.

oo) Apud Maittair. A. T. III. p. 378. *Proc.* in Octateuch. per Andr. *Gesner.* Tiguri 1545. fol. sed v. Hamberg. p. 328.

pp) Vel potius *Hartm. Hambergerus*, notante Hambergero in z. N. l. c. p. 329. *Harl.*

qq) Titulus plenior est: *Procopii* — variarum in Esaiam prophetam commentationum epitome: cum praeposito *Eusebii* Pamphili fragmento de vitis prophetarum: *Ioanne Curterio* interprete. Additae sunt ad graeca Esaiae veterum septem interpretationum differentiae, cum suis notis ab Origenis hexaplis desumtae. Paris. Mich. Sonnius. 1580. fol. — Breuitatis studio hic codices *Procopii* comment. in Iesaiam et reliquos libros sacros indicabo. — In bibl. Hisp. *Escorial. Proc.* epitome ex variis expositionibus in Iesaiam, teste *Plüer.* in itiner. per Hispan. p. 129. — Eadem in cod. XLIV. *Monach Bauar.* elect. v. catal. codd gr. p. 13. — *Venetiis* in bibl. D. Marci cod. XXII. est *Proc. Gazaei* epitome commentarior. in Ecclesiasten ex voce Gregorii Nysseni, Dionysii Alex Origenis, Euagrii, Didymi, Nili, in primis Olympiodori: et in cod. XXIV. *Proc.* commentar. in Esaiam. (cat. codd. gr. pag. 21. et 22.) — *Paris.* in bibl. publ. in cod. CLIII. *Procopii* interpretatt. in Canticum canticorum et prouerbia Salomonis epitome. — In cod. CLIV. *Proc.* comm. in prouerbia Salom. et in cod CLXXII. nr. 1. *Proc.* commentar. in Canticum canticorum, graece, ineditus; nr. 2. eiusdem commentar. in prouerbia Salomonis ex Apollinarii, Basilii aliorumque scriptis collectus: secund. catal. codd. tom. II. p. 25. et 27. — *Romae* in bibl. *Ottobon. Proc.* in prouerbia, bis, v. *Montfauc.* B. biblioth. MSSt. I. pag. 187. B. et 188. D. — — Inter codd. *Thom. Gale* nr. MMMMMDCCCXCVI. in cat codd. Angliae etc. II. p. 186. fragmenta veterum interpretum ex *Procopio* in Esaiam. *Harl.*

rr) De *Proc.* metaphras. homericor. carminum v. supra in Vol. I. pag 520. XCIII. — Duae autem oratt. post Fabricii aetatem detectae et publicatae sunt. Vnam orationem, s. *laudationem*, antea incognitam, in *Anastasium*, imperat. Πανηγυρικὸν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀναστάσιον, ex cod. *Veneto Marc.* CCCCXXVIII. edidit doctisque ornauit animaduerss. cl. *Villoison* in anecdotis gr. II. pag. 28. sqq. quo iam monente Procopius Anastasii vitam clarius illustrat, ac de eo multa tradit, quae nusquam, neque apud antiquiores, neque ap. recentiores, Anastasii vitam persequutos, leguntur. — *Iriarte* vero in cat. codd. gr. *Matrit* pag. 264. sq. e cod. LXXII. primus graece euulgauit *Proc.* Gazaei *Monodiam* s. lamentationem in *S. Sophiam, terrae motu collapsam*. *H.*

Procopii Gazaei ineditas memorare videatur [ss]). Hunc Procopium respicit Aeneas Gazaeus, eius aequalis, epistola 19, ὁ ἐμὸς Προκόπιος. Isaacum vero Vossium, qui responso ad tertias Rich. Simonis obiectiones pag. 118. ex epistola 26. Procopii ad Hieronymum, nescio quem, in Aegypto commorantem, concludere voluit, Procopium, epistolarum scriptorem, aequalem fuisse Hieronymi, Stridonensis, refellit *Io. Martianaeus* tom. IV. Hieronymi sui, pagina vlt. et *Io. Clericus* bibl. selectae tom. XVII. pag. 143. seq. *Fabr.*

[De *epistolis Proc.* Fabric. quidem in vol. I. egerat; sed ego ibi pag. 690. XXX. initium tantum ponere, reliqua, iis, quae ipse Fabric. h. l. repetierat, omissis, ad h. l. reseruare, satius commodiusque esse duxi. Fabric. igitur ea, quae sequuntur, ibi scripsit. „Non solum vero orator egregius fuit *Procopius*; sed, teste Choricio, tanta quoque rerum diuinarum scientia et sacrarum litterarum cognitione fuit instructus, vt miraculi instar posset videri vsque adeo eumdem in dicendi facultate profecisse. Nec minus probis quoque moribus exstitit, vt, solo habitu excepto, referret sacerdotem, et multos ad meliorem frugem oratione sua converteret." De Procopii ad Hieronymum epistola v. Fabr. infra, libr. V. cap. 24. pag. 375. sq. vol. VIII. — LX. epp. Procopii excusae sunt in collect. epistolar. gr. Venet. apud Aldum 1499. 4. et gr. ac lat. in coll. Cuiac. pag. 429. sqq. — XXII. epp. recusae sunt in *Io. Patusae* Encyclopaed. philol. vol. I. pag. 233. sqq. — *Procopii* epistolae sunt in codd. MXXXVIII. et MMXXII. bibl. publ. *Paris.* — in cod. reg. *Matrit.* CXVI. (v. *Iriart.* cat. codd. gr. p. 466. in primis p. 469.) — in bibl. *Laur. Medic.* in cod. XXXIII. nr. 11. plut. 32. epp. 112. vel potius 110. ob duplicatos numeros 64 et 65. ergo duplo ferme plures, quam in collectione *Cuiaciana*, in vol. I. supra recensa, a pag. 429. ad p. 447. quarum singularum initium, et earumdem indicem, ordine alphabetico digestum, dedit *Bandin.* in cat. codd. Laur. gr. II. pag 185. sqq. idem animaduertit, in collectione Cuiaciana ex illis, in codice seruatis, editas tantum esse XXXIX. sed in cod. desiderari vicissim epp. XXI. quae in illa collectione reperiuntur. — ibid. in cod. XII, nr. 20. plut. 57. sunt *Proc.* epistolae XL. ex quibus quindecim inter editas habentur: septem vero neque in cod. superiore, neque in collect. Cuiac. occurrunt; de quibus vid. *Bandin.* l. c. pag. 351. sq. — In cod. Naniano CCLXXVIII. nr. 3. *Procopii* epp. 58. (v. cat. codd. Nan. pag. 461) — Inter codd. *Vossianos* epp. *Procopii* Gazaei et aliorum, secundum catal. codd. Angliae II. pag. 60. nr. MMCCXXII. — Quinque epp. in cod. *Escorial.* v. *Plüer.* itin. per Hispan. pag. 188. *Harl.*

[P] Procopius, *martyr* Caesareae sub Diocletiano, de quo Baronius ad martyrologium VIII. Iulii Hesychii, presb. Hierosol. encomium in hunc Procopium memorat *Allatius* pag. 108. de Simeonibus. Incipit: Προκοπίῳ τὴν θυσίαν ὁ Χριστὸς ἐστεφάνωσεν, σταυρὸν αὐτὸν ἰδών. *Fabr.* De hoc vid. *Eusebius* libr. de martyr. Palaest. cap. 1. ibique Valesii nota. — *Martyrium* Procopii, in codd. Coislin. CXXI. et cod. CCCVII. (teste *Montfauc.* in bibl. Coisl. pag. 196. et 424.) — *Procopii*, martyris, vita Mediolani in cod. bibl. Ambros. auctore *Montfauc.* in B. biblioth. MSSt. I. p. 503. E. *Harl.*

ss) Conf. *Villoison* anecd. gr. II. p. 46. sq. not. vbi docet, Fabricium h. l. recte tribuisse Procopio orationes et metaphrases; male autem retractasse sententiam in Vol. IX. p. 423. *Harl.*

Procopius, *presbyter*, qui ex Dorotheo, Tyri episcopo, circa a. C. 525. composuit commentarium de LXX. discipulis Christi et duodecim apostolis, quem post Cangii editionem, de qua supra cap. 4. nr. 8. p. 145. ego a. 1713. recudendum dedi ad calcem librorum de vita Moysis, notis Gilb. Gaulmini illustratorum. *Fabr.* *Procopius* totam illam disputationem *Dorotheo* cuidam, Tyri, vt ferunt, temporibus Constantinorum et Iuliani, episcopo adfinxisse videtur *Saxio* Onom. II. pag. 25. et *Hembergero* zuv. Nachr. II. pag. 740. sq. de *Dorotheo* illo, sub cuius nomine editus est tractatus de LXX. domini discipulis graece cum versione lat. et obseruat. *Guil. Caue* in eiusdem hist. litt. SS. eccl. tom. I. pag. 164. gr. ac lat. in chronico Paschali, p. 426. sqq. ed. Paris. — latine in bibl. PP. max. tom. III. p. 426. add. *Oudin.* comm. de SS. eccles. tom. I. pag. 1378. *I. G. Walch.* hist. eccles. N. T. pag. 1497. *Harl.*

[*Procopius*, *solitarius*, ad quem epist. scripsit Theodorus Studita, in cod. Coisl. CCCXIX. teste *Montfauc.* in B. Coisl. pag. 314. *Harl.*

[*Procopius Demetrius.* v. Breuis recensio eruditorum Graecorum superioris saeculi, gr. lat. pag. 770. Hamburg. 1722. 4. in catal. libror. bibl. Tigurinae. Tiguri 1744. 8. tom. II. pag. 298. *Harl.*

IV. AGATHIAS, e Myrina tt), Aeolidis ciuitate, quae et aliquibus dicta Smyrna uu). Filius Memnonii, rhetoris vv) ac Pericleae, trienni ei ereptae et Byzantii sepultae. Cum iuri ciuili Alexandriae ww) operam dedisset, professione scholasticus xx), religione [?] Christianus,

tt) Agathias ipse prooemio historiae: Ἐμοὶ Ἀγαθίας μὲν ὄνομα, Μυρίνη δὲ πατρίς, Μεμνόνιος Πατήρ· Τέχνη δὲ τὰ Ῥωμαίων νόμιμα καὶ οἱ τῶν δικαστηρίων ἀγῶνες. Μυρῖναν δὲ φημι, οὐ τὸ Θρᾴκιον πόλισμα, οὐδὲ εἴ τις ἑτέρα κατὰ τὴν Εὐρώπην τυχὸν ἢ Λιβύην τῷδε κέκληται τῷ ὀνόματι, ἀλλὰ τὴν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάλαι ὑπὸ Αἰολέων ἀπῳκισμένην ἀμφὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πυθικοῦ ποταμοῦ.

uu) *Georgius Syncellus* pag. 181. Μυρῖνα, παρά τισι Σμύρνα λεγομένη, ἐκτίσθη ἐν Ἀσίᾳ. Licet huic testimonio non valde multum tribuat *Martinus Hanckius* lib. de scriptoribus Byz. pag. 176. videtur tamen inde factum, vt in nonnullis Suidae codicibus in Ἀγαθίας, pro Μυριναῖος legatur Σμυρναῖος, licet Μυριναῖος in codicibus optimis, Vaticano et Parisiensi, legi testetur *Kusterus*, quem, si placet, vide, et *Holstenium* ad Stephanum Byz. p. 215. *Fabr.* Ab *Eudocia* in Ἰωνιᾷ p. 59. dicitur Ἀγαθίας, σχολαστικὸς Σμυρναῖος. Conf. de eo *Voss.* de histor. gr. II. cap. 22. pag. 215. sq. *Cas. Oudinus* comm. de SS. eccl. tom. I. p. 1452. *Hamberg.* zuverl. Nachr. III. p. 438. *Saxii* Onom. II. p. 64. sq. supra in Vol. III. pag. 424. sqq. et p. 459. de Anthol. graeca. *Harl.*

vv) *Agathias* ipse epigrammate in Matrem III. Antholog. pag. 332.

Ἐστὶ δὲ τίς· Περίκλεια, γυνὴ τίνος; ἀνδρὸς ἀρίστου.
Ῥήτορος ἐξ Ἀσίης ὄνομα Μεμνονίου, etc.

Habuit et Agathias sororem eruditam, *Eugeniam*, quam defunctam celebrat epigrammate, quod legitur eodem libro pag. 334.

ww) *Agathias* lib. II. hist. p. 52. edit. regiae.

xx) Falluntur, qui Smyrnae caussas in foro perorasse Agathiam colligunt ex Suidae loco, Vulcanius, Vossius, Heidenreichius. Nam licet patronum caussarum fuisse certum sit, atque ipse non vno loco hoc tradat, tamen, qua in vrbe id fecerit, nusquam declarat, et ex Suida etiam emendato male colligas, hoc eum fecisse Myrinae in patria. Nihil enim aliud ille vult, quam Agathiam fuisse Myrinensem, et fuisse *scholasticum*, hoc est, aduocati in foro egisse partes. Suspicor Byzantii, vbi defunctam sepultamque matrem plangit in epigrammate a me iam laudato, et quo se Alexandria, vbi studiorum caussa fuerat commoratus, reuersum scribit lib. II. Hist. p. 53.

nus yy), prouidentiae diuinae omnia moderantis, iustique et aequi et sectandae in iudicando modestiae adsiduus adsertor, eleganti stilo musis gratias admiscere cupiens zz), composuit post *Iustiniani* Augusti, a. C. 566. defuncti, fata, neque ante a. 593. edidit a), de eius imperio siue de rebus, ipso imperitante gestis, *libros V.* initio sumto ab anno eius XXVI. Christi DLIII. b) vbi desinit Procopius, Caesareensis c), vsque ad cladem Hunnorum, in se ipsos, instigante Iustiniano, arma vertentium, anno eius XXXII. Christi DLIX. Laudat Agathiam vna cum Procopio, et, (qui Agathiam continuauit,) Menandro, Hesychioque illustri, Constantinus Porphyrogennetus lib. I. de thematibus Orientis cap. 2. et Iohannes, scholasticus, Epiphaniensis, libro I. historiae, cuius verba Procopii Anecdotis praefixit Nic. Alemannus. *Fabr.* In cod. *Paris.* bibl. publ. MDCI. sunt duo fragmenta, quorum alterum *Procopii* de Persis, alterum *Agathiae de Francis* est. — *Leidae* in bibl. acad. inter codd. Bonauent. Vulcanii *Agathiae* historia de Iustiniani regno, gr. quo exemplari vsus fuisse dicitur in cat. illius bibl. p. 346. nr. 54. Vulcanius in edendo. Ibid. p. 344. nr. 9. in fasciculo plurium libellorum est *Agathiae* praefatio, (forsan ad collectionem epigrammatum.) — *Florentiae* in bibl. Laur. Medic. in cod. XVII. nr. 9. plut. 59. ex chronographia *Agathiae* de Phocensium in Massiliam transmigratione et de Francis excerptum. ibid. in cod. VI. plut. 69. *Agathiae* versus sepulcrales heroelegi in Plutarchum: (exstat in Anthol. libro V. c. 33.) — ibid. in cod. XIII. nr. 64. plut. 74. sunt plura excerpta ex *Agathiae* libris V. histor. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Vol. II. p. 530. et 626. Vol. III. p. 113. — Secundum catal. codd. Angliae etc. I. p. 263. *Oxon.* inter collectanea Ric. Iamesii excerpta ex Agathiae historia. — Auctore *Montfaucon* in B. bibliothec. in bibl. *Vaticana*, Agath. histor. libri V. et in cod. MMIV. de B. Gothorum. — *Romae* in bibl. Ottobon. *Agathias*, gr. (tom. I. p. 9. A. 105. A. et 188. B.) — lat. per Chri-

yy) Colligo hoc ex lib. I. p. 13. vbi de Francis: *Χριστιανοὶ γὰρ ἅπαντες τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ τῇ* ʼΟΡΘΩΤΑΤΗι *χρώμενοι δόξῃ.* Tum longe magis id parebit ex pag 18. et lib. III. pag. 101. Quin illo ipso ex loco lib. III. pag. 77. vbi memoratur *Στεφάνου τοῦ θεσπεσίου ἱερὸν*, *Diui Stephani templum*, ex quo non fuisse Christianum volunt euincere viri doctissimi *Vossius* de hist. graecis pag. 270. et *Hanckius* loco laudato. Nam quod ait *φασί*, non necesse est, vt ipsum vel dubitasse de rei veritate, vel per famam tantum eam accepisse velut alienum exinde concludamus, quemadmodum illud de Moyse, *vt ferunt*, apud Chalcidium pag. 372. Adduntur enim talia a scriptoribus quandoque, licet ipsis plane persuasis, vt a Flauio etiam Iosepho fit interdum, de rebus testatissimis scribente, praecipue, vbi vident, se tradere aliquid, quod ethnicis hominibus possit videri exosum vel incredibile. Similem ob caussam christiana religio Agathiae dicitur *ἡ ἐπὶ τῷ κρείττονι δόξα* lib. III pag. 89. vel lib. II. p. 69. *ἡ παρὰ Ῥωμαίοις κρατοῦσα ἐπὶ τῷ κρείττονι δόξα*, vti apud *Eusebium* IV. 8. hist. *ἡ μόνη παρὰ πᾶσι κρατοῦσα καὶ ἀνωμολογημένη.*

zz) *Agathias* sub init. libri III. *ἔθελω γὰρ εἰ ἐπ᾽ ἐμοί εἴη καὶ περιπλεῖστα ποιῆσαι, ταῖς Μούσαις, φασί, Χαριτὰς ἀρίστας καταμιγνύναι.*

a) Euagrius, Epiphaniensis Syrus, quem anno 593. 594. scripsisse supra demonstraui, libro V. capite vltimo, testatur, *Iohannem* popularem et cognatum suum et Agathiam eorumdem Iustiniani temporum historiam tum composuisse quidem, sed nondum in vulgus dedisse, *εἰ καὶ μήπω ἔτυχον ἐκδεδωκότες.*

b) Ita recte *Labbeus* in protreptico ad hist. Byz. p. 38. Sed apud *Hanckium* de hist. Byzantinae scriptoribus p. 182. male excusum 558. Annus duodetricesimus imperii Iustiniani memoratur ab Agathia lib. II. pag. 66.

c) Agathias ipse in prooemio, et Suidas in *Ἀγαθίας.*

Christoph. Personam, de B. Goth. e graeco, in bibl. Laur. Medic. cod. I. plut. 68. (I. p. 373.) — *Venetiis* in B. Marciana, in cod. DCCXXII. *Agath.* hist. sed liber primus totus deficit et pars secundi. — in cod. DCVII. *Agathias* Daphniaca. (cat. codd. gr. p. 281. et 314.) sed de hoc op. vide ad finem huius paragraphi. *Harl.*

Editiones Agathiae.

Latine ex versione *Christophori Personae*, Prioris S. Balbinae, (sed qui integras hinc inde, vt in prooemio statim, periodos omisit et alioqui passim hallucinatus est, [d]) Rom. 1516. fol. [e]) Augustae Vindel. per Sigismundum Grimmium et Marcum Wirsungum, 1519. 4. et cum Procopio ac Iornande, Sidonii Apollinaris epistola [f]) de Theodorico, imp. et Leonardi Aretini libris IV. de bello Italico contra Gothos, et Chuonradi Peutingeri, Augustani, de gentium quarumdam emigrationibus, praemissa Beati Rhenani praefatione, Basil. 1531. fol. apud Io. Heruagium. Lugd. 1594. 8. Atque cum Zosimo, ex *Io. Leunclauii* recensione siue interpolatione et cum eius notis, ibid. apud Petrum Pernam 1576. fol. Dedicatio Personae ad Sixtum V. ex MS. Vaticano MM. 4. publici iuris facta legitur in Diario Veneto eruditorum Italiae tom. XIX. p. 347. [s. in *Zeni* diss. Voss. l. c.]

Excerpta e libro I. et II. Agathiae, ad Gothos pertinentia, *Hugone Grotio* interprete, in eius historia postuma Gothorum, Vandalorum et Longobardorum, Amstelod. 1655. 8. p. 529.

Graece primus ex vnico codice suo edidit *Bonav. Vulcanius*, et mox separatim *latinam* suam versionem, itidemque notas et castigationes vna cum Coronide epigrammatum Agathiae, metaphrasi donata a Iosepho Scaligero et Iano Dousa, Lugd. Bat. 1594. 4. Vulcanii versionem bonam in plerisque et doctam, statim in limine castigat Maltretus ad Procopium. [Exempl. in bibl. *Leidensi* Salmasius sua manu quaedam adscripsit. v. cat. bibl. Leid. p. 219.

Graece et latine cum Vulcanii versione, Paris. 1660. fol. in qua editione nihil accessit praeter splendorem chartae typorumque, et quod graeca ex aduerso posita latinis sunt. [rec. in corpore Byzant. ed. *Ven.*]

Codicis

d) Vide *Hadr. Iunium* lib. I. animaduers. cap. 4. *Vulcanium* praef. et in notis passim earumque extremo: *Vossium* arte historica pag. 94. et *Reinesium* Var. lect. p. 416.

e) *Agathius* de B. Gothorum, *Christoph. Persona* interprete. Impressum Romae ap. Iac. Mazochium. 1516. fol. v. cl. *Panzer* A. T. Vol VIII. pag. 257. in primis *Apostoli Zeni* diss. Vossiane, tom. II. p. 141—144. — De ed. altera: *Agathias* de B. Gothorum et de aliis historiis temporum suorum, per *Christoph. Personam*, Romanum, Priorem S. Balbinae, e graeco in latin. traductus. Praefatus est *Aegidius Rem.* I. V. D. Canonicus Patauiensis etc. Augustae Vindelic. per Sigismundum Grimm et Marcum Wirsung. 1519. 4. v. cl. *Panzer* VI. p. 156. *Harl.*

f) Est illa libri I. epistola secunda.

Codicis MS. graeci historiarum Agathiae Vaticani meminit Gesnerus, sed qui fallitur, quando Agathiam suspicatur collegisse apophthegmata philosophorum, quia in catalogo codicum MSS. bibl. Vaticanae statim post Agathiam illa fine nomine scriptoris commemorantur.

Gallice Agathiam vertit post *Fumanum*, cuius interpretatio cum Procopio [?] prodiit Paris. 1587. fol. *Ludouicus Cousinus*, Paris. et Amst. 1685. 12. tomo secundo historiae Byzantinae gallica lingua donatae.

Alia Agathiae scripta.

De *epigrammatibus* LXXX. quae leguntur in Anthologia et ad calcem editionis Vulcanianae, nec minus de Κύκλῳ siue σέμματι Ἐπιγραμμάτων, quod ille ex epigrammatibus poëtarum sui temporis concinnauit, dixi libro III. cap. 32. [vol. IV. p. 424. sqq. et p. 459.] Epigramma eius in Sophiam Iustini, iunioris, legitur etiam apud Zonaram. Epigramma, nescio, cuius, in Butelinum, Francorum ducem, a Narsete debellatum, quod habet Agathias libro II. p. 47. occurrit quoque in themate secundo Thematum Occidentis siue Europae Constantini Porphyrogeniti, sed mutilum, quia Fed. Morellum, interpretem Gallum, puduit credo reddere haec verba:

Ἡνίκα Φραγκικὰ φῦλα κατέκτανεν Αὐσονὶς αἰχμή.

Sed restituit illa in nouissima Constantini editione Bandurius. *Fabr.* *Agath.* epigr. sunt quoque in Anthol. gr. ed. *Iacobs* tom. III. pag. 3. sqq. qui praeterea praefat. Agathiae edidit in animaduerss. in epigrr. Anthol. Vol. I. prolegomen. pag. LII—LVIII. Lips. 1798. 8. — Epigramma quoddam in Anthol. Planud. VII. ep. 30. Anal. III. p. 38. late docteque explicat illustratue *Huschke* in Analectis criticis in Anthol. graec. Ienae et Lips. 1800. 8. pag. 170. sqq. *Harl.*

Scripserat porro Agathias praeter alia multa poëtica, quae vocat ἀγωνίσματα, etiam opus eroticum μύθοις πεποικιλμένον ἐρωτικοῖς, inscriptum Δαφνιακὰ *Daphniaca*, Suidae et Eudociae memorata, *versu hexametro*, vt ipse in prooemio historiae auctor est, *libris IX.* vt idem docet hoc epigrammate, VI. 9. Anthologiae pag. 425.

Δαφνιακῶν βίβλων Ἀγαθίας ἐννεάς εἰμι,
Ἀλλά μ' ὁ τεκτήνας ἄνθετό σοι, Παφίη.
Οὐ γὰρ Πιερίδεσσι τόσον μέλω ὅσσον Ἔρωτι etc. g) *Fabr.*

INDEX

g) In cod. *Veneto* Marc. DCVII. auctor catal. codd. gr. Venet. pag. 314. falso deceptus titulo, (vt animaduertit cl. *Villoison.* in anecd. gr. II. p. 242) seruari credidit *Agathiae*, scholastici, *Daphniaca* perdita; quum ea sit, ait Villoison., toties excusa de Clitophontis et Leucippes amoribus, *Achillis Tatii fabula*; quod ex primis ipsius verbis, a Zanetio ibidem adlatis, antequam Venetias attigissem, deprehenderam et indicaueram pag. 1. mearum animaduerss. ad Longum. Hactenus Villoison. *Harl.*

INDEX scriptorum, ab AGATHIA citatorum, aliquot locis plenior, ad paginas edit. Paris.

Sergius

h) Vel Paulus Cyri F. Flori nepos.

INDEX scriptorum et aliorum quorundam, a PROCOPIO memoratorum: ad paginas edit. Paris.

Soli numeri libros Historiarum, Ae praemissum libros de Aedificiis, A anecdota denotat.

De

Gothici belli	1	Iustiniani	9	Christi	535	Procopii hist. p.	326
	2	—	10	—	536	— — —	393
	3	—	11	—	537	— — —	417
	4	—	12	—	538	— — —	442
	5	—	13	—	539	— — —	464
	6	—	14	—	540	— — —	470
	7	—	15	—	541	— — —	478
	8	—	16	—	542	— — —	482
	9	—	17	—	543	— — —	487
	10	—	18	—	544	— — —	491
	11	—	19	—	545	— — —	501
	12	—	20	—	546	— — —	523
	13	—	21	—	547	— — —	533
	14	—	22	—	548	— — —	550
	15	—	23	—	549	— — —	559
	16	—	24	—	550	— — —	625
	17	—	25	—	551	— — —	639
	18	—	26	—	552	— — —	666

Γραικοὶ

Iustinia-

1) Obiit Theodora XIV. belli Gothici, imperii Iustiniani XXII. tertio induciarum quinquennalium cum Persis. vide *Procopium* III. 30. de bello Gothico. Licet autem superstite Iustiniano scripsisse se anecdota Procopius diserte innuat, edidisse tamen haud crediderim.

Vigilius,

Vigilius, episcopus Rom. 500. 501. 548. A. 79. 80. a Belisario promotus, relegato Siluerio in Cretam. 374.

Xenophon de Cyri institutione. *praef. de Aedif.*

Zeno, senator CPol. A. cap. 12.

V. PAULLUS, Cyri fil. Flori Nepos [k]), nobilitate generis opibusque, et dignitate, (siquidem Iustiniani, imp. *Silentiariorum*, siue Secretariorum primicerius fuit,) illustris [l]), nec minus ingenii ac doctrinae laude praestans, *Templum S. Sophiae*, hoc est Christo [m]), qui Dei patris sapientia est, a Iustiniano, imp. post Theodoram [n]), coniugem, iam exstinctam, encaeniis secundis anno imperii sui XXXVI. 24. Dec. [o]) Christi 562. CPoli dedicatum, pulcerrima ἐκφράσει, versibus hexametris, (prooemium iambicis versibus 134. constat,) ita descripsit, vt oculis propemodum subiecerit, idque per postremos duos encaeniorum [p]) dies praesentibus imperatore et Eutychio, patriarcha, in tomo patriarchali praelegit, ex quo ipso etiam poemate constat, eum fuisse Christianum. Citatur subinde haec templi Sophiae descriptio a Salmasio ad Plinium et hist. Augustam: is enim A. 1607. e codice Palatino descripserat. Habuit etiam apographum ex eodem codice Claudius Maltretus, qui edere promisit praef. ad Procopium. At Philibertus de la Mare, senator Diuionensis, Salmasianum *Cangio* transmisit, neque potuit in meliores manus incidere eximium istud antiquitatis monumentum. Hic enim vir doctissimus graeca recensuit atque ex ingenio castigauit, ac maioribus lacunis ex-

k) *Agathias* lib. V. p. 153. vbi de templo S. Sophiae: *εἰ δέ τις ἐθέλει πόῤῥω που τυχὸν τῆς πόλεως ἀπῳκισμένος ἕκαστα γινώσκειν σαφῶς ἅπαντα, καθάπερ παρὼν καὶ θεώμενος, ἀναλεγέσθω τὰ* ΠΑΥΛΩΙ *Κύρου τοῦ Φλώρου ἐν ἑξαμέτροις πεποιημένα, ὃς δὴ τὰ πρῶτα τελῶν ἐν τοῖς τῆς ἀμφὶ τὸν βασιλέα σιγῆς ἐπιστάσαις, γένους τε κοσμούμενος δόξῃ, καὶ πλοῦτον ἄφθονον ἐκ προγόνων διαδεξάμενος, ὅμως παιδείᾳ γε αὐτῷ καὶ λόγων ἀσκήσει διεσπούδαστο, καὶ ἐπὶ τοῖσδε μᾶλλον ηὔχει καὶ ἐσεμνύνετο.* Versus ex hac ecphrasi Pauli Silentiarii laudat Suidas in *Ἥρωνος.* Ceterum falli eos, qui nostrum, Paulum Cyrum Florum adpellant, vt praeter Vulcanium, Vossiumque Reinesius pag. 471. Var. lect Cangio et Hanckio pridem animaduersum. Iidem verisimiliter coniiciunt, patrem Pauli fuisse Cyrum, poëtae poëtam, cuius epigrammata quaedam in Anthologia leguntur. At Florum huius Cyri patrem, Pauli auum, aegre mihi persuaserim, illum esse Florum *ἀπὸ ὑπάτων* siue consulem codicillarem, qui eodem Iustiniano imperante claruit, et cuius in nouellis atque codice mentio: paullo enim antiquior Florus quaerendus.

l) Confer supra in Vol IIII. p. 452. et p. 487. sqq. ibique *Lessingii* Geschichte zur Litteratur etc. laudatam; a cuius tamen opinionibus et coniecturis aliquoties fecit discessionem censor in Philolog Biblioth. tom. II. part. I. (Gottingae 1773. 8.) pag. 162. sqq. item *Hamberg.* zuverl. Nachr. part. III. p. 407. sq. *Saxii* Onom. II. pag. 50. et quae scripsi in Introd. in hist. L. Gr. II. 1. pag. 429. sqq. *Paulli Silent.* epigramm. sunt quoque in Anthol. gr. ed. *Iacobs* tom. III. p. 41 — 73. De nomine et officio Silentiariorum v. *Fabrott.* in glossario Cedreni et *Villoison* anecd. gr. part. II. p. 29. not. 1. *Harl.*

m) *Procopius* in Vandalicis pag. 193. diserte testatur, templum *μεγάλα* ΧΡιστοῦ *τοῦ Θεοῦ* apud Byzantinos vocari templum *Σοφίας, ταύτην δὴ μάλιστα τῷ Θεῷ πρέπειν τὴν ἐπωνυμίαν ἡγημένοι.*

n) Paulus Silentiarius prooem. v. 59. seq.

o) De tempore dedicatae post prioris templi conflagrationem a Iustiniano aedis Sophiae et de duplicibus eius encaeniis, quorum posteriora in annum quintum post trullam, anno 32. Iustiniani collapsam, incidunt, videndus *Cangius* in commentario ad Pauli *ἔκφρασιν* pag. 528. *Hanckius* lib. de Byz. hist. scriptoribus cap. 6. pag. 165. seq. et *Bandurius* p. 776. ad antiquitates CPolitanas.

p) Durarunt encaenia illa per dies XV. facto initio ab XXIV. Decembris.

ceptis suppleuit, versionemque latinam perspicuam, et eruditissimum de templo Sophiae commentarium adiunxit. Paris. 1670. fol. ad calcem Io. [P] Cinnami. [rec. in corpore hist. Byzant. ed. Venetae. tom. XI.] MS. Vaticanum q) laudat Lambecius notis ad Codinum, eumdem, vt opinor, codicem innuens, qui e Palatina bibl. in Vaticanam est translatus. Sophiae templum plures descripserunt e veteribus, vt Procopius lib. I. de aedificiis, Codinus et Anonymi graeci, a Combefisio, Lambecio et Bandurio, editi, e recentioribus praeter Cangium illo, quem dixi, ad Paulum commentario, et libro tertio CPoleos christianae, *Grelotius* in itinere CPolitano, gallice edito Paris. 1680. 4. e quo plura repetit *Bandurius* tom. II. imperii Orientalis pag. 744. seq.

Testatur Agathias r), plura alia poemata a Paulo elaborata, pulcerrimum tamen esse, quod in Sophiam composuit. Ex illis sunt *epigrammata* graeca complura, quae in Anthologia Maximi Planudae leguntur, vt dixi lib. III. cap. 28. [32. p. 452. inprimis, pag. 487. sq. Vol. IV.] vbi etiam habes de carmine *in Thermas Pythias*, de quo iam addere liceat, quod idem prodiit Venetiis cum Metaphrasi latina *Claudii Ancantheri* a. 1586. et quod in codice MS. Mediceo scamn. LV. num. 7. cuius apographum fuit inter libros Gudianos, inscriptio carminis auctorem innuit non Paulum nostrum, qui imperitante Iustiniano vixit, sed alterum, longe iuniorem, Paulum Silentiarium, clarum temporibus Constantini Porphyrogeniti. s) Παύλου Σιλεντιαρίου εἰς τὰ ἐν Πυθίοις θερμὰ, ἡμίαμβα δίμετρα πρὸς τὸν βασιλέα τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Πορφυρογέννητον. Incipit ibidem:

> Βούλει μαθεῖν Αὔγουστε
> Κωνσταντῖνε κράτιστε
> Θερμῶν ἄτεχνον ῥεῦμα etc.

THEOPHYLACTUS, gente Aegyptius, et Petro, Aegypti praefecto, cognatione iunctus, t) ab Hanckio [P] u) (quem et ipse alibi v) sequutus sum,) patria Locrensis

q) Ex cod. vti videtur, Palatinae bibl. Claudii Salmasii manu descriptus codex est in bibl. publ. *Paris.* nr. MDCCLXXVII. — Inter codd. Mendozae fuisse dicitur Theoph. historia. v. *Iriart.* cat. codd. gr. Matrit. p. 277. *Harl.*

r) Agathias loco laudato: καὶ τοίνυν πεποίηνταί οἱ καὶ ἄλλα ὡς πλεῖστα ποιήματα μνήμης τε ἄξια καὶ ἐπαίνου. Δοκεῖ μοι δὲ τὰ ἐπὶ νεῷ εἰρημένα μείζονός τε πόνου καὶ ἐπιστήμης ἀνάπλεω καθεστάναι, ὅσῳ καὶ ἡ ὑπόθεσις θαυμασιωτέρα. Eiusdem Agathiae epigramma ad Paulum Silentiarium, vna cum altero, quo Paulus ei respondet, legitur in Antholog a epigramm. graecorum lib. VII. p. 603. 604. edit. Wechel. ex quibus constat, amicos ac familiares inter se fuisse. Meminit huius Pauli etiam Suidas in Ἀγαθίας, συνήκμασε καὶ Παύλῳ τῷ Σιλεντιαρίῳ.

s) Sed errasse Fabricium, cod. Gudiani inscriptione deceptum, animaduerterunt Lessing. l. c. et censor. in bibl. philol. Vol. I. part. II. p. 168. *Harl.*

t) Τῷ γένει Αἰγύπτιον vocat Photius ex Theophylacto ipso VII. 16. pag. 184. vbi de Nilo, fluvio: ἥλκοντες γὰρ γένος ἐντεῦθεν, et lib. VIII. 13. pag. 215. Πέτρος δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς Αἰγυπτιακῆς ἡγεμονίας τὰς ἡνίας διέθυνεν, ὃς καὶ συνήπτετο πρὸς γένος ἡμῶν.

u) Lib. de Byz. historiae scriptoribus cap. 9. pag. 187.

v) Supra lib. II. bibl. graecae cap. 10. §. XXVII. [Vol. I. p. 689.]

fis w) fuisse traditur ex loco parum emendato problematum Simocattae physicorum: x) εἰ γὰρ καὶ μητέρα τέχνην ὅπω κεκλήρωμαι, ἀλλ' ἔςι μοι γένος, ὅθεν ὑμῖν, καὶ Λοκρὸς ἔχω πατρίδα, καὶ τὰ τῆς Ἑλλάδος ἡμέτερα. At legendum, vti in editione Commeliniana rectius expressum esse video: καὶ λόγοις ἔχω πατρίδα. Hunc Theophylactum Christianum fuisse, ex multis locis eius historiarum constat, atque facile adparebit ex indice scriptorum, ab eo laudatorum, quem infra subieci. Scripsit extremis Heraclii temporibus, cuius imperatoris aliquoties y) meminit, et quoque memorat belli Persici finem z), quod interfecto Chosroë secundo, Hormisdae F. sopitum est anno Heraclii penultimo, Christi 628. Praefectum et tabularium, ἀπὸ ἐπάρχων καὶ ἀντιγραφέα vocant *Photius* cod. LXV. et Theodosius praef. ad Excerpta de legationibus: neutri quidem dicitur σχολαστικὸς aut sophista, neque additur nomen Σιμοκάττης vel Σιμόκαττος. Eundem tamen esse Σιμόκαττον, cuius οἰκουμενικὴν ἱςορίαν laudat *Eustathius* ad vers. 730. Dionysii, periegetae, et ex quo de Sesostri quaedam refert *Tzetzes* Chil. III. hist. 69. quae in Theophylacti historia VI. 11. leguntur, certum est, atque ex styli quoque sophistici similitudine, qui in problematis physicis et in historia epistolisque idem est, adparet. Citatur et ab Antonio Melissa: nec dubium, eumdem quoque intelligi a Suida, aa) cui memoratur Θεοφύλακτος σοφιςὴς, ὁ ἐπώνυμον Σιμοκάτης, neque alium esse Theophylactum σχολαστικὸν τὸν Σιμόκαττον, cuius exstant epistolae. Nec quisquam forsitan de hoc dubitasset, nisi doctissimo viro Ludouico Antonio Muratorio iniecisset scrupulum codex MStus Mediolanensis epistolarum graecarum, e variis auctoribus collectus, vt ipsi visum, a Simocatto, in quo praeter Θεοφυλάκτου σχολαστικοῦ τοῦ Σιμοκάττου epistolas etiam leguntur [P] epistolae Photii, Theophylacto Aegyptio longe iunioris. Sed omnino fefellerunt oculi sui virum praestantissimum, vt ipse non audet diffiteri, bb) aut certe codex Mediolanensis illam collectionem, in qua Photii fuere epistolae, falso ad hunc Theophylactum retulit.

Exstant

w) *Saxius* tamen in Onom. II. p. 73. *Theophylactum Simocattam*, scribit, fuisse patria *Locrensem*, sophistam et historicum, atque videri circ. a. 628. egregiam suam historiam Mauricianam absoluisse. Adde quos ille et *Hamberger* in z. N. III. p. 479. sqq. laudant, et quae scripsi in Introd. in hist. L. Gr. II. 1. pag. 445. sq. *Harl.*

x) In prooemio pag. 2. edit. Commelinianae.

y) Lib. II. cap. 5. pag. 37. lib. III. cap. 6. pag. 68. lib. VIII. cap. 11. pag. 212.

z) Lib. VIII. cap. 12. pag. 24.

aa) Illo quidem loco Suidas historias, a Simocatta scriptas, non memorat, sed passim alibi non modo, vbi nominatim Σιμόκαττος ab eo laudatur, sed etiam illo non nominato period. integras, ex historia Theophylacti descriptas, exhibet. Loca in indice vtroque adnotauit Kusterus.

bb) *Muratorius* in anecdotis graecis pag. 280. praefatus ad epistolas graecas Firmi, episcopi, ex illo codice Mediolanensi a se primum editas: *Dixi epistolas graecas variorum in vnum redactas a Theophylacto fuisse, atque ita visus sum mihi deprehendere, dum essem Mediolani. Nunc suboritur mihi dubitatio, an forte me fefellerint oculi mei Si enim hic idem Theophylactus est, qui Heraclii temporibus ineunte saeculo vulgaris epochae septimo floruit, litterisque suorum temporum historiam mandauit, quei epistolas Photii, longe posterioris, colligere is potuit? Aut igitur nihil ad illius codicis epistolas congregandas Theophylactus contulit, sed et vnus tantum, ex earum epistolarum auctoribus continetur; aut a Theophylacto, scriptore historiarum, diuersus est Simocattus. Et illum reuera Simocati cognomento non donat Photius, Simocatum autem Suidas nominat, at nullas ipsius historias agnoscit,*

Exstant eius *historiarum* de rebus Mauricii, imp. (ἱστορίαν οἰκουμενικὴν, quoniam non vnius gentis res complectitur, vocat Eusthathius loco laudato, et inscriptio codicis graeci MS. Bauarici, quo vsus Pontanus, itemque alter Diegi Hurtadi, quem Gesnerus memorat,) *libri VIII.* ab exitu Tiberii II. imperatoris, a. C. 582. exstincti, vsque ad Mauritium, Tiberii successorem, a Phoca interfectum, a. C. 602. Praemittitur Dialogus, quo Philosophia et Historia inter se colloquuntur, conquestae, quod sub Phoca ambae neglectae iacuerint, quum iam sub Heraclio, fauente Sergio, patriarcha, iterum vtraque veluti reuiuiscant vigereque incipiant. Post Phocam caesum a. C. 610. recitata publice ab auctore pars est huius historiae de Mauritii nece, quam non sine lacrimis populus audiuit, vt *Simocatta* ipse narrat lib. VIII. cap. 12. vbi Monodia etiam, siue lamentatio eius in Mauricium, sed mutila legitur. Primus graece cc) ex codice Bauarico hos libros edidit et versionem notasque addidit *Iacobus Pontanus* S. I. Ingolstad. 1604. 4. praemissis ante singulos libros argumentis ex Photii dd) cod. LXV. atque [?] subiuncto latine *Georgio Phranza*, de quo infra dicturus sum, et *Georgii Trapezuntii* epistola graece et latine, qua Io. Palaeologum, imp. hortatur, vt ad Synodum, in Italia celebrandam, proficiscatur. In editione Theophylacti Parisiensi 1647. fol. praeter chartae typorumque splendorem accessit glossarum, seu vocum aliquot explicatio, auctore *Carolo Annibale Fabrotto.* Phranza autem et Trapezuntii epistola omissa sunt. Quod si noua Simocattae editio curanda olim sit, non praetermittendae *Iacobi Kimedoncii*, filii, septendecim licet annos tum vix nati, castigationes ad Photii e Theophylacto excerpta, et quae ex Suida, Simocattam subinde vel laudante vel loca eius describente, ad illum emendandum castigandumque facere poterunt. *Fabr.* In repetita quoque edit. *Veneta*, corp. Byzant. Vol. III. omnia illa sunt omissa. *Harl.*

Martinus Hanckius, accuratus alioqui scriptor p. 192. de scriptoribus hist. Byz. tradit, *eclogas de legationibus* ex Simocattae historia esse graece editas ab Hoeschelio, et latine a Cantoclaro versas; sed neque inter Hoescheliana excerpta περὶ πρέσβεων, neque in Cantoclari illorum excerptorum interpretatione, quicquam Theophylacti deprehendere potui. Verum *Philippus Labbeus* illa graece et latine cum laudati *Kimendoncii* versione subiecit ceteris excerptis, Paris. 1648. fol. quamquam nomen et notae interpretis ab eo praeteritae sunt. Prodierant porro graece, et subiecta ad calcem voluminis Kimendoncii, tum iam in flore

cc) Mirum itaque If. Vossium p. 245. ad Melam a. 1658. editum, verba quaedam Theophylacti ex omnimoda historia graece proferentem, addere, lucem illa necdum vidisse. *Fabr.* Sunt quoque historiar. libri VIII. *Florent.* in cod. Medic. Laurent. XXXVIII. plut. 59. v. *Bandin.* cat. codd. gr. II. p. 652. *Harl.*

dd) Iac. Pontanus contendit Photium *non ipsum ex lectione et memoria argumentum librorum Simocattae exposuisse sed lemmata seu summulas lectionum, ab aliquo lectore aut librario inductarum, et in vestibulo totius operis, vt mos est, simul ordinatim positas vt inuenerit, ita in octo fasciculos constrinxisse, ac nihil paene a se animaduersum interiiciendo, alienum laborem pro suo nobis obtrusisse et fucum fecisse. Cum enim lemmata illa nunc imperfecta sint, nunc minus quam pro re contineant, nunc plus contineant, nunc ab ordine rerum narratarum discrepent, nunc falsa sint, haec omnia vitia in epitomis Photianis aeque reperiri.* Sed quis praestet Photium ex lemmatibus librorum et non lemmatum auctorem ex Photio sapuisse, cum nulla alia quam Photiana argumenta libris Theophylacti praefigenda etiam Pontanus existimauerit.

flore aetatis defuncti, interpretatione et castigationibus a. 1599. 8. typis Commelianis, ex Andreae Schotti ee) bibliotheca cum Iani Gruteri praefatione, opuscula iunctim Simocattae, in quibus 1) Διάλογος περὶ διαφορᾶς φυσικῶν ἀπορημάτων καὶ ἐπιλύσεως αὐτῶν *dialogus problemata physica eorumque solutiones complexus*, quem cum *Cassii* ff), iatrosophistae, problematis graece vulgauerat *Bonav. Vulcanius*, Lugd. Bat. 1596. 12. et graece deinde atque latine cum eodem Cassio recudi curauit *Andreas Riuinus* Lips. 1653. 4.

[*] 2) *Epitome librorum VIII. historiarum* ex Photii cod. LXV. et *excerpta de legationibus* exterarum gentium ad Romanos et Romanorum ad exteras gentes, de quibus iam dixi.

3) *Epistolae* morales XXIX. rusticae XXVIII. et amatoriae totidem, quae vna cum aliorum Graecorum epistolis gg) lucem primum viderunt graece apud Aldum 1499. 4. et

ee) Puto falli Caueum, qui duas editiones laudat, Heidelbergensem 1598. 8. et auctiorem, curante Schotto, Antwerpiensem, 1599. 8. *Fabr.* Non quidem sunt duae editiones; sed tamen bis illis annis edita sunt Theophyl. opera memorata; at a. 1598. lat. anno autem 1599. gr. Bina enim exempla exstiterunt quondam in bibl. Menckeniana secundum catal. illius, part. I. pag. 162. sq. nr. MDCCLXXXIV. et MDCCLXXXV. sic significata. *Theophylacti Simocattae* omnia. Gr. ex bibl. A. Schotti. (ex edit. *Iani Gruteri.*) ap. Commel. 1599. — Eadem ex vers. latina et c. castigatt. *Iac. Kimedoncii* — ap. eumdem 1598. 8. *Harl.*

ff) De hoc supra lib. III. cap. 6. §. XXXVIII. *Fabr.* *Lambecius* in comm. de bibl. Caes. Vol. VII. recensens cod. CXXXI. copiose refert nr. 31. *dialogum, in quo ipse* (auctor) *cum Polycrate disserit de variis selectis quaestionibus physicis*, quarum prima, *cur ruta serpentibus infesta sit, eosque fuget;* et illum dialogum nimium confidenter tribuit *Antistheni*, Socratis discipulo, et sectae cynicae auctori: immo vero videtur ille hic *dialogus physicus* illud ipsum *Antisthenis syngramma* esse, quod Diogenes Laertius in illius vita adpellat ἐρώτημα περὶ φύσεως (vid. supra, Vol. II. p. 699.) tum multus est de Polycrate et iniusta Socratis adcusatione. At *Kollarius* pag. 537. not. B. docet, Lambec. egregie errasse, et verum huius dialogi, (in quo Antisthenes et Polycrates loquentes inducuntur,) architectum esse *Theophylactum Simocatam*, atque dialogum illum, in cod. initio mutilum, in reliquis cum impresso Vulcanii exemplo ad calcem vsque pulere consentire. — *Florent.* in bibl. Laurent. Medic. cod. VII. nr. 33. pl. 55. est *Theoph. Simocatae* dialogus περὶ διαφορᾶς φυσικῶν ἀπορημάτων καὶ ἐπιλύσεων αὐτῶν. Prooemium sequitur index capitum seu quaestionum XX. quae in dialogo pertractantur. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Vol. II. p. 263. sq. — — *Paris.* in bibl. publ. in codd. DCCCCXCIII. et MMMXLIV. *Theoph. Sim.* quaest. naturales. *Harl.*

gg) De illa epistolarum collectione dixerat quaedam Fabricius supra, libr. II. cap. 10. Vol. I. pag. 689. Omissis iis, quae ibi iam scripta sunt, reliqua, a Fabricio ibi reposita, ego hic dabo. „Has epistolas graece, Lugd. Batav. a. 1596. 12. recudi curauit *Bonaueutura Vulcanius* cum eiusdem *Theophylacti* quaestionibus physicis, *Cassii* medicis quaestionibus, praeter ea epistolis quibusdam *Iuliani* imper. et *Galli* ad Iulianum, *Basiliique* et *Gregorii* Naz. Graece autem et latine cum *Iac. Kimedontii*, filii, vix septendecim tum annos nati, versione separatim excusa Ianus Gruterus easdem epistolas recudendas dedit, cum excerptis legationum ex historia Theophylacti Mauritiana et problematis siue quaestionibus physicis. Heidelbergae ap. Commelin. 1598. 8. [conf. tamen, quae paullo ante ad not. *K.* scripsi. *H.*] e biblioth. A. Schotti." Hactenus Fabr. *Florentiae* in bibl. Laur. Medic. cod. XII. nr. 31. plut. 57. sunt epp. 85. nim. ethicae 29. rusticae 28. et totidem amatoriae, teste *Bandin.* cat. codd. gr. II. pag. 353. sq. Plures codd. *Medic.* in quibus exstent Theoph. epp. memorat *Montfauc.* B. bibl. MSSt. vid. p. 265. B. 357. C. 369. B. et 384. — *Augustae* Vindel. in cod. *Theoph.* epistolae, teste *Reisero* in cat. codd.

et vna cum Simocattae quaestionibus naturalibus, Lugd. Bat. 1596. 12. curante *Vulcanio*, nec minus graece et latine cum alia, nescio cuius, interpretatione recusae in graecolatina epistolarum collectione Geneuensi, quae ad Cuiacium falso [hh]) refertur, 1606. fol.

Ambigit *Labbeus* tom. II. de script. eccles. pag. 416. huiusne Simocattae sit breue *fragmentum*, *quo improbantur risus et vociferationes in festis sanctorum*, quod sub *Theophylacti* nomine latine extat in bibliothecis patrum, in adpendice Bigneana Paris. 1579. et a. 1624. tom. VI. Colon. tom. IV. et Lugd. (non tom. XVIII. vt scribit Caueus. sed) tom. V. p. 1214. Commemorat Labbeus etiam *fragmentum de Nicephoro, confessore*, quod nusquam reperio.

Alii Theophylacti.

Fuere et alii *Theophylacti*, vt 1) dux et patricius sub Constantino Copronymo, de quo Nicephorus CPol. in breuiario historico pag. 47. 48. 2) Lacapeni F. patriarcha *CPolitanus* a. C. 952. defunctus, de quo Cedrenus et Zonaras. 3) *Theophylactus, Antiochiae* episcopus, de quo Theophanes: tum 4) *Theophylactus, Edessenus* presbyter, cuius idem Cedrenus mentionem facit. [ii]) 5) *Theophylactus*, monachus, cuius de sobrietate admonitiones breues MSS. Gesnerus memorat, ac denique 6) *Theophylactus*, Achridis in *Bulgaria* archiepiscopus, a. C. 1070. clarus, quem inde *Bulgarium* [?] et vulgata litterae B. in V. permutatione *Vulgarium* vocant, ne alios iam memorem, Thomas Aquinas in catena aurea, Iacobus Faber atque Erasmus in Nov. Test. et contra Stunicam, et Melanchthon in apologia Augustanae confessionis artic. IV. p. 157. De huius scriptis praesenti loco

codd. p. 84. qui ibid. obseruauit, *Eurybiadis* epistolam ad Simonem inter epp. Theophylacti esse primam. — *Paris.* in publ bibl. sunt in codd. MDCLVII. epp. duae et tertiae initium, in cod. MMCMLXXXXI. in adpend. epp. morales et amatoriae et MMMXLVII. omnes epp. — Secundum *Montfauc.* in Bibl. bibliothecar. MSSt. tom. I. p. 5. E. *Romae* in bibl. Vatic. omnes epp. *Harl.*

hh) Isaacus Casaubonus praefat. opusculorum variorum Iosephi Scaligeri Paris. 1610. 4. *Quaedam sub Iacobi Cuiacii, ICtorum huius aetatis nominatissimi, nomine sunt publicata, de quibus ille οὐδ' ἐν ὀνείροις vnquam cogitauit. Eiusmodi est illa graecarum epistolarum latina interpretatio, quam inaudita mentiendi et falsa fingendi licentia Cuiacio quidam adscripserunt, et sub tam illustri nomine obscuri cuiusdam et mediocriter docti Germani versionem publicarunt, quum V. C. Franciscus Pithoeus, a quo illi habuerunt, eam saepe mihi in bibliotheca sua ostenderit, et Basileae, nescio quo casu, sibi repertam dixerit.*

ii) Florentiae in monasterio et bibliotheca ecclesiae Annuntiatae vidit *Montfaucon.* (v. diar. italic. p. 362.) cod. membr. Actorum apost. et epp. Paulli cum commentariis, scriptum, (vt in nota gr. legitur) anno (mundi) 6492. (scil. Christi 984.) *manu Theophylacti presbyteri et in lege doctoris.* — In codd. *Coislinianis* XCIV. et diuerso CCLXIX. (teste *Montfaucon.* in bibl. Coislin. p. 148. nr. 443. et pag. 318. nr. ρπ') inter epp. Theodori Studitae bis occurrit huius ep. ad *Theophylactum Presbyterum*, et in cod. cod. altero p. 316. nr. ρλ. et p. 320. nr. σμγ'. Theodori Studitae duae epp. ad *Theophylactum Nicomediae.* — — Ibidem *Theophylactus Metropolita* laudatur pag. 99. et 100 in cod. XXXIV. fine epistola, (quam gr. publicauit Montfauc. a p. 96.) ad Alexandrinorum ecclesiam. — Ib. p. 239. in cod. CLXXX. est Lexicon (Λεξικὸν ὡραῖον,) in quo in voc. βλαχέρναι citatur *Theophylactus Lexicographus.* Adde supra, Vol. VI. p. 634. *Harl.*

loco nonnulla subiungam, spicilegium quoddam daturus ad Labbei et Cauei de illo obseruata. kk) Primo autem loco a me referetur eius

1) παιδεία βασιλικὴ siue *institutio regia*, ad Constantinum Porphyrogenitum, Mich. Ducae et Mariae Augustae filium, in duo tributa tmemata, panegyricum et paraeneticum, quae et ipsa corpori Byzantino accenseri solet, licet excusa minore forma, et cum *Petri Possini* S. I. versione, qui graeca ex codice Mediceo ll) descripsit, vulgata Paris. typis regiis 1661. 4. [rec. in ed. Veneta.] Ex eadem versione prodiit deinde latine in bibliotheca patrum edit. Lugd. 1677. tom. XVIII. pag. 563. Denique *Anselmus Bandurius* cum Possini interpretatione eam graece et latine iterum vulgauit in imperio orientali Parif. 1711. fol. tomo I. pag. 193. et paucas quasdam obseruationes suas adiunxit, ad calcem tomi II. Optat sibi Theophylactus I. 7. γλυκύτητα Herodoti et πυκνότητα Aristidis. Meminit quoque II. 19. Platonis, Euclidis, Archimedis et Hypsiclis. Laudatur praeterea II. 24. ab eo versus poëtae tragici, quo πολιὰ, siue canities, senum traditur ἔχειν τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον.

2) *Epistolae LXXV.* quas e MS. bibl. Mediceae mm) descriptas ab Andrea Schotto accepit, et primus cum castigationibus suis graece edidit *Io. Meursius.* Lugd. Bat. 1617. 4.

 Latine

kk) De hoc *Theophylacto* egerunt plures VV. DD. quorum quosdam hic nominabo: *Guil. Caue* hist. litt. S. S. ecclesiast. tom. II. p. 153. *L. El. du Pin* nouv. Biblioth. des auteurs ecclef. tom. VIII. p. 113. — *Cas. Oudin.* comment. de S. S. ecclesiast. tom. II. p. 707. *Hamberger* z. N. part. IV. pag. 24. sqq. *Saxius* in Onomast. litt. part. II. p. 187. qui postremi duumuiri praeterea alios laudant VV. DD. — *Io. Franc. Bernh. Mariae de Rubeis* de Theophylacti gestis et scriptis ac doctrina, deque Veneta operum eius omnium editione, diss. praefixa tom. I. eiusd. edit. Inprimis commendandus est *Io. Caspar. Hagenbuchius* in Excursu theologico-litterario de Theophylacto, Bulgariae archiepiscopo, ceu exercitationis philol. theologicae ad I. Tim. VI. 2. missu quarto, quinto et sexto, ac missus sexti reliquiis, Turici, 1760. et 1761. 4. qui varias editiones atque interpretationes curatius recenset, interdum emendat Fabricii notitiam et in missu quarto p. 33. aliorum hominum de aetate Theophylacti errores refert refutatque. Add. quae scripsi in Introd. in hist. L. Gr. II. 1. p. 305. sqq. — De *Erasmi Vulgario* lis orta est inter *Iselium* in miscellan. Duisburgens. tom. I. fasc. III. p. 507. sqq. et *Wetsten.* in prolegom. in N. T. graec. tom. I. p. 127. sqq. cf. *Fabr.* B. Gr. Vol. X. p. 494. et *Hagenbuch.* l. c. missu quarto pag. 4. sqq. et miss. VI. reliq. §. CXXXII. etc. p. 29. sqq. late de ortu illius scripturae disputantem. Illa opinio ac scriptura eo facilius recipi potuit, quod nonnulli putarunt, Europae Bulgaros, quasi *Volgaros*, a *Vulga*, flumine, vnde in occidentem emigrauerint, dictos esse. v. *Hagenb.* l. c. missu IV. 36. sqq. *Harl.*

ll) Is cod. est I. (qui plura Theophylacti opusc. continet,) nr. 5. plut. 55. In alio praeterea codice, XII. nr. 32. plut. 59. eadem est institutio. v. *Bandini* cat. codd. gr. II. p. 292. et 517. *Harl.*

mm) Ille cod. e quo epp. descriptas Meursius edidit, est XII. nr. 27. plut. 59. v. *Bandin.* l. c. pag. 515. qui exemplis docet, a descriptore quarumdam epp. titulos non bene intellectos esse. Alius tamen papyrac. cod. Medic. XIII. plut. 10. continet XXXIX. epp. quarum quatuor tantum in ed. Meursiana exstant, nr. 14. 15. 17. et 18. Reliquas igitur ex hoc codice euulgauit et iam editis adiecit *Lamius in sua* Meursii opp. editione, Florent. 1746. fol. in Vol. VIII. vbi a p. 937. — 990. epp. ex hoc cod. sumtae leguntur, reliquae autem epp. a Meursio iam euulgatae, a p. 791 — 932. v. *Lamii*, praef. ad illum VIII. tom. p. XI. et *Bandin.* l. c. Vol. I, pag. 482. — Finetti autem in noua Opp. Theoph. edit. ex cod. Vaticano primus publicauit XX. epp. — Exstant quoque in cod. Canta-

Latine conuertit *Vincentius Marinerius* Valentinus, cuius versio in bibl. patrum Colon. 1622. tom. XV. edita et Lugd. tom. XVIII. p. 533. recusa, hinc inde obscurior est et emendatione indiget, vt epistola statim prima ψαρῶν redditur *pharorum* pro *furnorum*. Et epistola secunda: *sed si hoc in illud aliud*, πρὸς ἐκεῖνον, pro *aduersus illum alterum*. Epistolas Theophylacti LIX. e codice bibl. Vaticanae verterat latine Sirmondus, teste *Baronio* ad a. C. 1071. num. 15. et ex illis nonnulla adfert idem num. 16. — 22. quae in Meursianis non leguntur, et ad annum 1073. num. 83. seq. At quam dat num. 90. seq. ad annum 1073. est in Meursianis XXVI. Miror autem, a Baronio dici epistolam LXI., quum dixisset, vniuersas non plures fuisse quam LIX., itaque alterubi vitium in numeris, quod transpositione vnarii admitti facile potuit. Nomina eorum vel certe officia, ad quos scribit Theophylactus, haec [?] sunt: *Adrianus*, magnus domesticus, frater imperatoris, epist. 24. 30. 34. 43. *Amyrnaeus*, ὕπατος Φιλοσόφων (Σμυρναῖος ex epist. 49.) nn) 40. *Ancyrae episcopus* oo). 16. *Auenaur.* 19. 21. *B. yennur.* gener imperatoris, 31. 41. 50. *Bulgari.* 48. *Caesar.* 12. *Camateropulus.* 15. *Chartophylax.* 35. *Citri episcopus.* 14. 58. 66. *Constantinus, Berrhoeae Dux.* 68. *Constantinus Ducas.* 63. 64. *Corcyrae episcopus.* 17. 22. 23. *Debrae episcopus.* 67. *Doctor magnae ecclesiae.* 36. *Domina.* 62 *Gregorius Camaterus*, Logotheta et Protosecretarius. 6. 71. *Gregorius Pacurianus*, magni Drungarii gener. 7. *Gregorius, Praeses Taronitar.* 4. pp) 26. 37. *Incertus.* 1. 51. 60. 61. 62. *Ioannes Attaliata.* 40. *Ioannes, grammaticus, Palaeologi.* 33. *Ioannes Opheomachus.* 8. 10. *Ioannes Pantechna, magister.* 2. 65. *Ioannes Peribleptenus.* 42. 46. *Ioannes, philosophus.* 45. *Macrembolita.* 53. *Magister libellorum supplicum* 54. *Mermentlorum episcopus.* 18. 20. *Michaël Chalcedonis episcopus.* 27. *Michael Pantechna, medicus imperatoris* 44. 47. 73. 74. 75. *Nicephorus, Chartophylax*, 5. 69. *Nicetas, Chartophylax*, 28. *Nicetas, diaconus episcopi Chalcedonis*, Theophylacti discipulus. 29. *Nicetas, magister imperatoris.* 55. *Nicetas, Serrarum episcopus, doctor.* 9. *Nicolaus Callicles, archiater*, 38. 39. 56. 57. *Nicolaus, patriarcha.* 3. *Opheomachus.* 8. 10. *Palaeologus.* 70, *Pantechna.* 59. 72. Adde supra in Iohannes et Michael. *Sebastes Paucurianus.* 25. *Semnarum episcopus* 42. *Theodulus, metropolita Thessalonicensis* 11. *Triaditzae episcopus*, 32. Meminit praeterea in his epistolis Chryselii Theodori epist. 71. (quod nomen in duos diuersos homines diuellit interpres,) Demetrii fratris. 16. 39.

Cantabrig. collegii S. Trinit. *Theoph.* epist. gr. quos vero sint, non animaduertitur in cat. codd. Angliae etc. tom. I. part. III. p. 96. — Theophyl. (nescio, cuius?) epp. sunt in cod. Augustano Vindel. secundum *Reiseri* cat. p. 84. — Exemplum Meurs. ed. quod seruatur in bibl. Leidensi, in nonnullis epp. collatum est cum MS. v. cat. bibl. Leidens. p. 74. Ibid. p. 253. tamquam separatim editae citantur *Meursii* notae ad Theophyl., Bulgariae episcopi, epp. Lugd. B. 1617. 4. quod non satis intelligo; nam Meursii notae, non admodum multae, leguntur calci illius editionis epp. a. 1617. adiectae pag. 110 — 118. — In *Ferdinandi Stochii* Museo critico, Vol. I. fasc. I. nr. 11. p. 8—15. (Lemgou. 1774. 8.) variae lectiones in Theoph. epistolas ex cod. misso, ab Is. Vossio edit. Meursianae 1617. adscriptae, luci publicae sunt expositae. *Harl.*

nn) Sic legitur in c. Medic. teste Bandinio. II. p. 516. *Harl.*

oo) In cod. Medic. τῷ Σμυρναίῳ legitur, teste Bandin. *Harl.*

pp) In ep. IV. pro: τῷ Ταρωνίτῃ προέδρῳ, legit Bandin l. cit. in cod. Medic. τῷ τῶ Ταρωνίτα ἀνεψιῷ. *Harl.*

16. 39. 56. 61. 71. Gregorii, diaconi. 5. Malesobes episcopi. 32. Lazari cuiusdam, quem perstringit 41. et 43. Medeni 43. Nicolai 19. Pauli cuiusdam 16. et Petri, 27. Pelagonii, 3. 32. Psellum laudat 15. et Sides metropolitam 49. qq) Strombitzes episcopi mentio epist. 32. Theodosii 37. Tornicii, quem *γαμβρὸν* suum vocat *ἐπ' ἀδελφιδῷ* epist. 54. Carminum suorum meminit Theophylactus epistola 20. et totius Bulgariae archiepiscopum se, quum ista scriberet, innuit epist. 73. *ὁ δὲ πάσης Βυλγαρίας Ἐπίσκοπος, ὃν ὅσοιπερ ὁρῶσι τε καὶ ἀκύυσιν, οἴονται μεδίμνοις ἐκμετρεῖσθαι τὺς χρυσίνυς ἑκάστης ἡμέρας.* Vrbium quoque Acridae siue Ἄχριδος, rr) vbi sedem suam habuit, in his epistolis mentio, vide edit. Meursii p. 11. 51. 65 68 sq. 75. 77. 91. 97. seq. 101. Laudantur praeterea S. Gregorius et Basilius epistola 5. et 18. Homeri versus epist. 5. 18. 26. 55. prouerbium *ὐχ ὕτω μαργίτης εἰμί.* Epist. 5. Hesiodus 6. Bacchylides, Simonides et *ἡ Βοιωτῦ λύρα* Pindari nempe. 8. Longini *κρίσεις* 18. [?] *ὁ σεμνὸς Θυκυδίδης.* 30. prouerbium *ὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ,* et *Ἀράβιος αὐλητής.* 41. Empedoclis *βυγενῆ ἀνδρόπρωρα.* 44. Michae, prophetae, locus VII. 12. 19. epist 58. *λακωνισμός.* 62. *τὰ τῦ Σταγειρίτυ.* 71. Atticus, Herodis, sophistae, pater, 71. Ptolemaeus, astronomus, Aratus, ibid. Euripidis versus 19. et Aristophanis 19 27. Lysias 19. *βίβλυς Χρυσοστομική.* 21. Anacharsidis dictum ad Solonem, leges aranearum telis conferentis 24. *Φραγκικῆς ἀπονοίας ὕψωμα.* 26. Atlantis columnae. 30. De Herodis Antipatri crudeli consilio, quod paullo ante mortem cepit, refert ex Iosepho epistola 13. *ἄθεος Μωάμετ* 7. 23. *ὁ μὲν ἀθεώτατος Τύρκας* 26. etc.

3) Ἑρμηνεία, siue *Commentaria in XII. Prophetas minores*, quae dicuntur exstare graece in bibliothecis Augustana, Argentinensi, et Monachiensi, nondum in lucem prolata sunt, nisi quod *in Habacucum*, *Ionam*, *Naum*, et *in Hoseam*, sed capite primo et parte secundi mutila, latine prodierunt ex interpretatione *Ioannis Loniceri*, Francof. 1534. 8. Paris. 1542. 8. 1543. 8. et cum aliis Theophylacti commentariis, Basil. 1545. 8. [v. ad sect. 5.] apud Mauricium de Porta, vna cum Victorini, latini doctoris, Commentario in Apocalypsin. [Basil. 1554 fol. v. cat. bibl. Leid. pag 74.] Commentarium *ad initium Capitis secundi Hoseae* graece ex apographo *Io. Andreae Bosii*, qui ex codice Argentinensi descripserat, cum versione sua et notis edidit *Christoph. Henricus Ritmeierus*, graecarum litterarum in academia Iulia Professor, Helmstad. 1702. 4. pagg. 38. ss). *In Hoseam*, *Ieremiam*, (puto legendum *Ionam*) *Habacuc*, *Nahum et Michaeam* exstare graece in bibl. regis Galliae, testatur *Labbeus* bibl. noua MSS. pag. 79. *Fabr.* Primum de *codd. mstis* agam. *Theophylacti* expositio XII. prophetarum, in cod. *August.* Vindel. teste *Reisero* in cat. pag. 22. — *Monachi* in bibl. elector. in cod. XXXV. *Theoph.* in Osea (Hoseam) Ionam, Naum et Mich. — et in cod. XLVI. in duodecim prophetas minores, (cat. codd. gr. pag. 9. et 14.) — *Neapoli* in cod.

qq) In hac ep. pro *αὐτοκράτορι* ex cod. Medic. legendum est *πρωτονοταρίῳ*, teste *Bandin.* l. c. *Harl.*

rr) Ἀχρὶς siue ἡ Ἀχριδὸς, vt apud Acropolitam c. 57. *τὰ ἐν Ἀχριδῷ φρύρια.* Et c. 59 *ἐν τοῖς ἄστεσι τῆ Ἀχριδῦ.* Et c. 67. *τὰ περὶ τὴν Ἀχρίδα.* *Fabr.* De hac vrbe copiosus est *Wesseling* ad Hieroclis Synecdemum p 653. sqq. adde *Hagenbuch.* missu IV. pag. 40. sq. *Harl.*

ss) In catal. bibl. Fabric. II. p. 626. tribuitur *Io Christoph. Wahrendorf.* qui forsan fuit respondens disputationis. *Harl.*

CLXXXVII. bibl. reg. commentaria in Hoſeam, Habacuc et Ionam, — *Vindobonae* in bibl. caeſ. cod. CCXVI. nr. 1. expoſ. in Hoſeam, Habacuc, Ionam, Nahum et Michaeam, et in eosdem *Theoph.* expoſitiones in cod. *Veneto* D. Marci XXVI. v. cat. codd. Venet. gr. pag. 22. vbi confector illius, in hunc, ait, poſtremum, (Michaeam,) quod ſciamus, expoſitio nondum lucem vidit. Prooemium inc. Σκοπὸς μὲν ἐς πᾶσι τοῖς θείοις προφήταις ἡ βελτίωσις τῶν ἀκροατῶν etc. ſed graece edita eſt illa Theophyl. ἐξήγησις, collatis pluribus codd. msst. eorumque varietate lectionis in notis ſubiectis expoſita, in edit. pleniore, cuius notitia et inſcriptio haec eſt:

Θεοφυλάκτου — *Theophylacti*, Bulgariae archiepiſcopi, *Opera omnia*, ſiue quae hactenus edita ſunt, ſiue quae nondum lucem viderunt: cum (*Io. Fran. Bernardi Mariae de Rubeis*) praeuia diſſertatione de ipſius Theophylacti geſtis et ſcriptis et doctrina. *Tomus* I. continens commentarios in quatuor euangelia ac variantes lectiones ex codd. *Venetis* Marcianis, et *Patauino* S. Iuſtinae deſumtas, cum duplici indice graeco latinoque locupletiſſimo. Venetiis, ap. Ioſ. Bertellam in off. Hertziana. 1754. — *tom.* II. continens commentarios in omnes D. Pauli epiſtolas, et varr. lectt. ex duobus codd. Oxoniens. et vno Veneto — Marciano collectas, cum duplici indice gr. latinoque. ibid. 1755. — *tom.* III. comprehendens commentarios in acta apoſtolorum et epp. catholicas: inſtitutionem regiam, orationes varias et epiſtolas, cum duplici indice. ibid. 1758. — *tom.* IV. continens commentarios in Oſeam, Habacuc, Ionam, Nahum et Michaeam. Acc. *Euthymii Zigabeni* commentarii in Pſalmos. ibid. 1763. fol. Tom. III. longam praemiſit praefationem *Bonifacius Finetti*, qui et verſionem anecdotorum confecit, et variarum lectionum collectionem curauit. conf. *Erneſti* nov. bibl. theol. tom. V. part. IX. pag. 771 — 794. qui p. 789. ſqq. ex prolegom. de Rubeis plura de patria, aetate, ſcriptis placitisque Theophyl. excerpſit. In quinque igitur prophet. minores editi ſunt *Theophylacti* comment. quoniam reliquorum ſeptem prophetarum minorum interpretationes, quae in nonnullis codd. ſub Theophylacti nomine reperiuntur, ex *Theodoreti* commentariis deſcriptae ſunt, vt Bongiovanni in praefat. docuit, probante et quaedam monente Erneſti p. 786. ſq. qui Zigabeni comment. parui aeſtimat. — De cod. *Argentinenſi*, cuius V. L. ab initio capitis II. Hoſeae vsque ad eius capitis verſum ſeptimum praue adtuliſſe dicitur editor recent. Venetus, agit M. *Io. Ge. Dahler* in Annalib. litter. Helmſtad. a. 1789. m. Febr. De eodem cod. (ex quo *I. Henr. Lederlin* Prof. LL. OO. in acad. Argentorat. comm. illos graec. cum verſ. latina quondam editurus erat,) diſſeruit *Io. Dau. Michaelis* in bibl. orient. atque exegetica, part. VIII. pag. 165. ſqq. — In bibl. publ. *Pariſienſi* duo exſtare dicuntur codd. (cat. codd. Par. vol. II. pag. 24. et 511.) quorum prior n. CXLVII. contineat *Theophylacti* (ineditos) *commentar. in Pſalmos* et in Cantica, Pſalmis adiungi ſolita, et poſterior nr. MMD. *Theoph.* explicat. pſalmi, *quare fremuerunt gentes.* Sed vereor, ne perperam adtributi ſint illi commentarii Theophylacto, et librarius aut alius antiquior eundem errauerit errorem, quem *Hogenbuch.* in miſſu ſexto diſſ. pag. 31. ſqq. in Cauei, Du Pin et Oudini narrationibus vberius notauit. *Caueus* enim in ſcript. eccl. H. L. Geneu. 1694. pag. 105. in recenſu ſpuriorum Athanaſii; *Du Pin* in B. auct. eccleſ. tom. II. Colon. ſumt. Huguetanor. 1692. 4. pag. 94. et *Oudin.* tom. III. p. 2676. tradunt, commentaria exſtare *Theophylacti in Pſalmos*, quae in lucem publicam ſub nomine *Athanaſii Alexandrini* lat. data fuiſſent a Chriſtph. Perſena, Romae 1477. Sed corrigendum et

pro

pro *in Pſalmos* legendum eſſe *in epiſtolas Paullinas*, iam animaduerſum eſt in *Caueani* libri *parte* altera, ed. Geneu. a. 1696. p. 327. ſq. in *Emendandis*, probante et copioſe demonſtrante Hagenbuchio. *Euthymii Zigabeni* comm. in Pſalmos ab I. F. B. M. de Rubeis additos eſſe Theophylacti opp. ex ſuperioribus patebit. *Harl.*

4) *Commentaria in quatuor euangeliſtas*, e Chryſoſtomo et aliis antiquis ſcriptoribus miſſa in compendium tt): falli enim eos, qui ex ſolo Chryſoſtomo contracta putent, docet *Rich.*

tt) Primum *codd. msstorum* faciam mentionem. In bibl. *Eſcorial.* ſunt duo codd. quorum alter continet *Theoph.* enarrationem in euang. Ioannis et Matthaei, alter vero eiusdem comment. in quatuor euangelia, teſte *Pluero* in itinerar. per Hiſp pag. 193. — *Matriti* in bibl. regia, cod. XVI. fol. 164. *Theoph.* hypotheſis ſ. argumentum euangelii ſecundum Lucam. (*Iriarte* cat. codd. gr. p. 61.) — *Pariſiis* bibl. publ. habet XIX. codd. qui complectuntur Theoph. comment. in euangelia, ex. gr. cod CLXXIX. CLXXXI. CLXXXII. etc. quorum notitiam ſuppeditauit catal. codd. Pariſ. Vol. II. — In cod. XVI. bibl *Venetae* D. Marci *Theophylacti* interpretationes in euangelia Ioannis, Marci et Lucae. — cod. XXIX. — enarr. in euangelium Matthaei. — codd. XXX. et XXXI. in quatuor euangelia. — cod. XXXII. in quatuor euangelia et in epiſtolas S. Paulli In nullo codice nomen auctoris Theophylacti indicari, traditur in catal. codd. gr. Marcian. pag. 23. 24. et 25. — In cod. XXXII. *Naniano*, Venet. pars comment in euangel. Matthaei. (cat. p. 47.) — *Florentiae* in bibl. Laur. Med. in cod. XVIII nr. 11. plut. 18. euangelio Lucae breuis ipſius euangeliſtae notitia praefixa eſt, quam Theophylacti catenae in IV. euangelia (Romae 1542. fol p. 207.) praemitti, adnotauit *Bandin.* in catal. codd. gr. I. p. 134 ibid. 12. eſt euangelium Ioannis cum commentariis ſ. catena, praemiſſa euangeliſtae notitia, cuius partem gr edidit *Bandin.* l. c. et, „hic idem, ait, prologus habetur etiam in aliis codd. msstis huius bibliothecae, et typis excuſus eſt in Theophylacti, Bulgariae archiepiſcopi, commentariis p. 379. Immo et alii, qui ſingulis praefiguntur euangeliis prologi, ipſius ſunt Theophylacti, vt ex editione N. T. Pariſienſi, curante Roberto Stephano, in qua ſub illius nomine exhibentur, eruitur. Sed quum hae Theophylacti enarrationes non niſi compendia quaedam ſint earum, quas vberius Chryſoſtomus aliique ſcripſere et edidere, vt tituli commentariorum Theophylacti produnt; et in Ioannem ex ipſo hauſta Chryſoſtomo dicantur verba illa, ex Theophylacto producta, non tam eius, quam Chryſoſtomi habenda ſunt, vt ex iis patet, quae ex Chryſoſtomo proferuntur a Io. Lamio in lib. de eruditione apoſtol. pag. 566." — In cod. XXVI. (de quo multus eſt *Bandin.* l. c. pag. 149. ſq.) exſtant IV. euangelia cum Theophylacti commentariis eiusque praefationibus ſ. hypotheſibus. — Iidem Theophyl. commentarii ibid. in codd. VI. et VIII. plut. 11: et eiusdem interpretatio euangelior. Matthaei, Marci et Ioannis in cod. XVIII. plut. 11. teſte *Bandin.* I. p 501. et 502. ac 512. — In codd. *Coislin.* CXXVIII. CXXVIIII. CXCVIII. comm. in IV. euangeliſtas, et in cod. CCVII. in euangelium Ioannis, vna cum eiusdem breui expoſitione in epp. Paulli: de quibus codd. plura dabit *Montfauc.* in bibl. Coislin. pag. 200. ſq. 250. et 257. — In *Britannia* ſecundum catal. codd. Angliae etc. in bibl. Bodlei. nr. CXLVI. Theoph. comm. in omnes Paulli epiſtolas nr. CCLXXVI. *Theoph.* in IV. euangelia comment. ſiue vt ſe habere dicuntur tituli in MSto, 1) epitome commentariorum Io. Chryſoſtomi in S. Euangel. ſec. Matthaeum, 2) eiusdem epitome diuerſorum commentariorum in Marcum; 3) eiusd. in Lucam diuerſorum comment. epitome, cum additionibus ſiue inſtantiis quibusdam propriis; 4) eiusd. epitome commentar. Io. Chryſoſtomi in euang. Ioannis. — nr. MXXXII. comment. in epiſtolas Paulli omnes, archetypon, gr. — nr. MMXLIII. IV. euangelia lingua et litteris Moſcouiticis impreſſa, cum praef. Theophylacti. — nr. MMMXI. in epiſt. Paulli, gr. — *Oxoniae* in collegio corp. Chriſti, cod. MCDXCVII. Theoph. in IV. euangelia. — *Londini* in bibl. Norfolciana, nr. MMMCDXL. Theophyl. comm. in epp. Paulli. — Secundum *Montfaucon* in B. bibliothecar. MSS. *Neapoli* in bibl. monaſterii S. Seuerini, *Theoph.* in euangelia, et in

Rich. Simon, qui de his omnino videndus lib. III. hist. criticae noui testamenti cap. 28. [add. *Lambec.* VI. comment. pag. 109.] latine vertit *Io. Oecolampadius*, Basil. 1524. fol. ex officina Andreae

in epp. Paulli, atque Theophylacti epistolae. (I. p. 235. B. et p. 236. C.) — *Mediolani* in bibl. Ambros. *Theoph.* in euangelia, in acta apostolorum, in epp. Paulli. (I. p. 505. C.) — In cod. bibl. *Monspeliensis*, *Theoph.* in euangelia Marci et Ioannis. (II. p. 1198. C.) — Inter codd. *Slauicos* bibl. Coislin. *Theoph.* in euangelia, (II. p. 1042. — *Augustae Vindel.* Theoph. in euang. Marci et Lucae, cod. membr. — scholia in IV. euangel. cod. chart. in epp. Paulli, cod. chart. — in omnes epp. Paulli, excepta ad Thessalonic. altera et ad Philemonem. (*Reiser.* catal. p. 21. 22. et 7.) — *Vindobonae* in bibl. caesarea cod. CXLVII. nr. 17. etc. *Theoph.* in euangel. Matthaei, Marci et Lucae. (v. *Lambecii* comm. Vol. IV. p. 274. sq.) — ibid. in cod. CCXVII. nr. 1. et cod. CCXVIII. *Theoph.* comm. in IV. euangelia. (*Lambec.* V. p. 100. sq. qui priorem et alios praestant. codd. caesar. dignos iudicat, qui diligenter et adcurate conferantur, et p. 103.) — in cod. CCXIX. in euang. Marci et Lucae, (quem cod. ipso Theophylacti aeuo esse exaratum, et verisimiliter illum ipsum esse, quo vsa sit imperatrix Maria, cuius iussu Theophylactus comment. in IV. euangelia composuit, arbitratur *Lambec.* l. c. p. 105.) — in cod. CCXX. scripto a. 1139. manu Λέοντος τῦ τῆ (scl. γένους) Ῥαοὺλ, *Leonis de genere Rhaul.* (de quo v. Kollar. not. ibid. p. 107.) *Theoph.* in euang. Marci, Ioannis, Matthaei, in epistolas Iacobi, Petri, Ioannis et Iudae. — In cod. CXXI. in euang. Lucae et omnes Paulli epistolas. — In cod. CCXXIII. in epp. tres Ioannis, Iudae multasque Paulli epistolas. (*Lambec.* l. c. pag. 108. sqq.) — In cod. XXIX. est cod. gr. qui Theoph. in IV. euang. comment. continet, ex vet. gr. idiomate in rec. vulgarem sermonem gr. conuersos a *Io. Comneno*, medico, a. 1072. v. *Kollarii* suppl. ad Lamb. p. 229. sq. — *Leidae* inter codd. Vossianos, *Theoph.* in epp. Ioannis et Iudae. (cat. bibl. Leid. p. 393. nr. 48.) — Erasmus quidem primum pro Theophylacto male *Vulgarium* in prima N. T. editione a. 1516 scripserat: suum tamen errorem, reposito vero Theophylacti nomine, correxit in edit. II. IV. et V. et in Opp. tom. IX. etc. Hinc de nomine illo et de cod. *Basileensi*, *Theoph.* comment. in euang. et num is sit, cuius mentionem fecit Erasmus in apologia ad Stunicam in Io. I. 47. quod negauit Schmelzerus in diss. de antiquo cod. gr. Basil. bibliothecae membranaceo IV. euangeliorum, Gottingae 1750. 4. contra Schmelzer. copiose disputat *Beck* in epist. ad Hagenbuch. in huius missu IV. pag. 4. sqq. et Hagenb. p. 16. sq. et p. 39. in Reliquis missus VI. vbi quoque de Erasmo. Atque in bibl. eccl. Neostad. ad Aissum sunt excerpta ex cod. Basileensi, manu Oecolampadii scripta, siue *epitome graeca commentariorum Theophylacti in IV. euangelia Matthaei, Marci, Lucae et Ioannis*, fol. v. cl. *Schnitzer* in Memorab. illius bibl. fasc. III. p. 28. qui praeterea laudat *de Burigny* vitam Desiderii Erasmi Roterod. Vol. II. p. 582. sq. — Hagenb. quoque l. c. de editt. et versionibus plura adnotauit. In missu IV. pag. 16. sq. copiose agit de versione Oecolampadii, et edit. Basil. 1524. fol. (de qua vid. quoque cel. *Panzer.* A. T. Vol. VI. pag. 246.) Insuper Hagenb. vidit et descripsit edit. versionis lat. Oecolampad. Basil. 1525. quae, a superiore diuersa, in fronte haec habet: *Theophylacti* in quatuor euangelia enarrationes *denuo* recognitae, *Ioanne Oecolampadio* interprete. Anno MDXXV. et in calce: „Excusum est *denuo* egregium illud Theophylacti — — opus, apud inclytam Basileam, in offic. Andreae Cratandri, mense Martio anno MDXXV. fol.“ Neque tamen aliis ignota fuit ea editio. v. cel. *Panzer.* Vol. VI. p. 251. Oecolampadius ad Ioann. XXI. p. 219. versa, quaedam ad explendum graeci codicis defectum infarserat de suo, et lectores monuerat. In editione autem Colon. (vt est in titulo) 1701. 4. ap. Io. Christoph. Stössel, omnia, sine illo indicio, ita continuata legi, ac si Theophylacti essent ipsius, docet et conqueritur Hagenb. l. c. pag. 18. sq. — A cl. *Panzero* in eodem Vol. p. 251. 261. 403. 405. 413. 419. referuntur edit. *Basileensis* ap. Cratandr. 1527. fol. — editt. Theoph. in IV. euangelia ex vers. Oecolampadii *Colonienses*, in aed. P. Quentel 1528. fol. et 1528. 8. — 1531. fol. — ap. Henr. Alopie, aere et impensa bibliopolae Godofr. Hittorp. 1532. 8. — In indice librorum rarior. bibl. vniuersit. *Buddeisis*, part. II. pag. 358. laudatus quoque ed. Colon. ap. Quentel. 1542 fol. *Harl.*

Andreae Cratandri. Colon. 1536. 1541. 8. et 1701. 4. qui vt codice hinc inde minus integro, ſic etiam aliquibus locis integriore eſt vſus, quam qui graecam editionem poſtea curarunt, Romae nitidis typis excuſam 1552. uu) fol. Vide eumdem Simonium pag. 401. vbi etiam obſeruat, Pariſienſes, qui graece et latine haec commentaria ediderunt Pariſ. 1631. fol. vv) cum verſione Oecolampadii [?] a *Philippo Montano*, Armenteriano, pluribus locis caſtigata, atque pridem edita Baſil. 1554. ww) fol. Antwerp. 1564. 8. Baſil. 1570. fol. nullos MSS. codices conſuluiſſe, et varias lectiones non adeo multas ad calcem adiectas ex Oecolampadii verſione conieciſſe. Poſſe autem longe accuratiorem editionem adornari, collatis quatuor, qui in bibl. regis chriſtianiſſimi exſtant, eodd. graecis MSS. quibus poſſint addi etiam alii, vt *Patauinus* in bibliotheca Monaſterii S. Iuſtinae, de quo *Montfauconus* in Diario Italico pag. 78. [ac *Tomaſin.* biblioth. Patauin. MSSt. p. 44. XI.] et *Vindobonenſes*, de quibus Lambecius lib. V. pag. 47. ſeq. [v. notitia in codd.] Praecipue operae pretium fuerit, ex MSS. codicibus reſtituere nomina auctorum, ex quibus ſua Theophylactus repetiit. In commentariis ad Iohannem, quemadmodum et in epiſtolis, graecae ſe eccleſiae addictum et Latinis aduerſarium praebet, vnde Combefiſius miratur, in Pariſienſis editionis titulo vocari τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν. Certe in romana nihil aliud eſt quam Θεοφυλάκτου Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας ἑρμηνεία εἰς τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια. *Fabr.* In nouiſſima edit. Veneta eſt contextus gr. ex ed. Pariſ. 1631. repetitus vna cum verſione Oecolampadii latina, a Philippo Montano emendata et ſuppleta, ſed collatus eſt textus cum codd. V. Venetis et vno Patauino, (qui optimus eſt, et cuius orationi graecae vt plurimum reſpondet verſio Oecolampadii,) atque varietas lect. in fine vol. I. pag. 777. eſt adnotata; vnde patet, codd. ipſos diſſidere, dum in aliis plura, in aliis pauciora, quam in editis, reperiuntur. Ex illis igitur Oecolampadius a crimine mutilati operis poteſt optime vindicari. conf. *Erneſti* cenſuram ſupra laudatam. *Harl.*

5) *Commentaria in epiſtolas Pauli*, latine primus vertit et Sixto IV. dicata ſub *Athanaſii* nomine edidit *Chriſtophorus Perſona* xx), Romanus, Rom. 1469. fol. recuſa deinde Rom.

uu) Eſt mihi haec editio in manibus, neque alia graeca vſquam oculis meis occurrit, licet Gesnerus memoret editionem graecam anni 1542, et Caueus, (Labbeum, qui ex Poſſeuino id habebat, ſequutus, addat praeterea alteram anni 1568. *Fabr.* Eſt illa tamen in bibl. publ. Turicenſi, (v. catal. illius, tom. II. p. 501.) et *Beck* in epiſt. ad Hagenbuch. in miſſu IV. p. 8. adfirmat, ſe ſaepius vidiſſe in bibl. Freyiana *Theophylacti euangelia*, graece, Romae 1542. fol. eaque edit. procul dubio vſum eſſe Philippum Montanum, qui latin. verſionem Io. Oecolampadii, in Freyiana etiam exſtantem, iam a. 1545. recognoſſet; id denuo feciſſet 1552. Pariſiis. adde ipſum *Hagenbuch.* ibid. §. LXXVI. p. 16. ſqq. de Oecolamp. verſione, qui pag. 22. ſqq. et editorem Pariſ. a. 1631. furti conuincit litterarii, et *Hamberg.* l. c. qui de ed. gr. Rom. a. 1552. dubitat, aut eam libris adnumerandam cenſet rariſſimis. *Harl.*

vv) Ed. graecae cum lat. Oecolampadii verſione, Pariſ. 1549. exemplar citatur in indice bibl. Barberinae, tom. II. p. 457. (vbi quoque exſtat ed. graeca, Romae 1542.) — *Maittaire* autem in A. T. III. p. 899. memorat *Theophyl.* in IV. euangelia, gr. lat. Pariſ. apud Car. Morellum, 1635. fol. *Harl.*

ww) Ad hanc editionem obſeruationes Latini Latinii leguntur in eius bibliotheca ſacro-profana pag. 184. ſeq. *Fabr.* In bibl. Leid. catal. p. 74. ſic citatur edit. illa: „*Theophyl.* enarrationes in omnes N. T. libros per *Phil. Montanum*, Armenterianum, recognitae. Idem in minores IV. prophetas Abacue, Ionam, Naum et Oſee. Latine per *Ioan. Lonicerum.* Baſil. 1554. fol. *Harl.*

xx) Primum *Porſena*, non *Perſona*, (vti quidem in antiq. edit. ſcribitur,) verum illius nomen fuit:

Rom. 1477. 1497. Tubing. 1515. Parif. 1518. et inter opera S. Athanafii a. 1530. edita: nec non Colon. 1527. 4. 1531. Parif. 1552. fol. *Et Athanafii cuiusdam Byzantini Monachi, qui trecentis ante noftram aetatem annis floruit, plane effe, Sirletus confirmauit, atque in ea re non modo tecum fentit, qui Athanafii nomine eos commentorios citas, fed cum iis etiam, qui plurimis abhinc annis conftantiffime nomen illud agnouerunt femper et libris defcribendis praeponi curarunt.* Haec Latinus Latinius a. 1557. ad Andream Mafium, tom. II. epift. pag. 58. [conf. *Kollar.* ad Lambec. comment. III. pag. 155. not. A. *H.*] Poft Perfonae paullo liberiorem verfionem alia adornata a *Io. Lonicero* yy) eft, et fub Theophylacti vulgata nomine Bafil. 1534. 8. Parif. 1542.

fuit: v. *Maittaire* A. T. IV. p. 284. ibique not. a. tum male Athanafio olim tribuebantur illa commentaria: v. fupra ad cap. II. de Athanafio et *Zeni* Diff. Voffiane II. p. 145. fq. Denique editiones *Romae* Sachfel et Golich, a. 1469. et a. 1496. fol. fpuriae et chimericae habentur. v. *Audiffredi* cat roman. editt. faeculi XV. pag. 217. (vbi genuina ed. Romana a. 1477. fol. typis Vdalrici Galli, alias Han diligenter recenfetur, coll. *Foffio* cat. bibl. Magliab. I. p. 218.) et pag. 328. Vtroque loco in vtramque partem difputatur ab Audiffredo. De ed. romana a. 1477. et nomine *Perfona* v. quoque *Hamberger* z. N. II. p. 783. et IV. p. 31. adde cel. *Panzer* A. T. II. p.467. nr. CCLIII. et p. 516. nr. DLXXVIII. — De *Porfena* nominisque feriptura, et num latine verterit quaedam Athanafii, copiofus eft *Hagenbuch.* in miffu VI. pag 20. fqq. et pag. 26. fqq. agit de editionibus Porfenae et reliquorum, et *Oudini* errores aperit reprimitque, Dubitat vero, num in edit. *Parif.* a. 1552. fol. fibi quidem non vifa, recufa fuerit *Porfenae* verfio: potius illi effe videtur verfio *Montani*, qui Lonicerianam interpolauit — De editt. Athanafii, in quibus fub illius nomine comment. Theophylacti edebantur, et de Conr. Gesneri narratione in bibl. vniu. voc. *Athanafius*, pag. 97. fq. idem multus eft pag. 40. fqq. et p. 42. fqq. edit. Knoblochi „*Athanafii* — *opp.* (vbi poft prolegomena, repetuntur *commentarii in epiftolas Paulli, qui a plerisque Vulgario adfcribuntur, interprete Chrift. Porfena* — *acceffit operi Erasmi Roterod. paraclefis*") Argentinae ap. Io. Knoblochum 1522. fol. vberius recenfet, et confert cum edit. *Colon.* apud Ceruicornum 1532. fol. (aut potius in 8. ap. Maitt. indic. I. p. 88 et *Panzer* VI. p. 418.) de qua aliisque p. 35. fq. contra Oudinum difputat — Fabric. citat binas edd. Colonienf. a. 1527. et 1531. Sed prior edit. habet infcriptionem: *Theophylacti* — *in omnes D. Paulli epp. enarrationes* diligenter recognitae, latine; *Chriftph. Porfena* Romano interprete. Colon. impenfis — Petri Quentel. 1527. 4. *Philocaris* in praefat. (quam *Maittaire* A. T. indic. II. p. 285. fq. recudendam curauit,) ex Fabro notat errorem aliorum, qui illa commentaria Athanafio, non Theophylacto, adfcribere folent. Altera autem ed. a. 1531 ap. Quentel. continet *Theophylacti in IV. euangelia enarrationes*, interpr. *Io. Oecolampadio.* v. *Panzer* A. T. VI. pag. 413. Contra eod. tefte l. c. p. 405. et 418. *Theophylacti in omnes D. Paulli enarrationes. Chriftph. Porfena interprete*, prodierunt Coloniae in aed. P. Quentell. 1529. fol. et ex Eucharii Ceruicorni offic. Colon. 1532. 8. — *Tubingenf.* ed. a. 1515. nulla fit mentio in *Panzeri* A. T. Vol. VIII. vbi libros Tubingae a. 1515. excufos refert. *Harl.*

yy) De *Loniceri* verfione et editione latina, infcripta: *Theophylacti* — *in omnes D. Paulli epiftolas enarrationes*, iam recens ex vetuftiffimo archetypo graeco, per *D. IOANN. LONICERUM* fideliffime in latinum conuerfae. Ad haec eiusdem *Theophylacti* in aliquot prophetas minores compendiaria explanatio, eodem *Ioanne Lonicero* interprete Bafil. 1540. fol. copiofe differit *Hagenbuch.* in reliquis miffus VI. p. 40. fqq. et indignatur, quod Lonic. codicem graecum quo vfus eft, non curafe indicauit. Adde miffum IV. p. 12. fq vbi notatur quoque, Loniceri verfionem prodiiffe Parif apud Vafcofanum 1542. fol. tefte Gesnero in bibl. vniuerfali. p. 615. a. Eadem forma tribuitur illi Parif. editioni a *Maittaire* III. p. 334. et in indice II p. 287. additur edit. Parif. apud Andoënum Paruum, 1545. 8 In *Hagenb.* miffu VI. p. 27. fq. memoratur ed. Parif. ap. Vafco-

1542. 1545. 1548. 8. hanc ad codicem graecum, qui olim fuit Erasmi, contulit et plurimis in locis emendauit *Philippus Montanus*, Basil. 1554. fol. zz) Antw. 1564. 8. Basil. 1570. fol. Denique graeca ex codice MS. Arundeliano descripsit *Augustinus Lindselius*, episcopus Herefordensis, ex cuius apographo, collato cum duobus codd. Oxoniensibus, prodierunt e typographeo regio Lond. 1636. fol. a), versio autem latina addita *est quidem*, vt profitentur editores, *Philippi Montani*, (siue *Loniceri* potius, emendata a *Montano*) *verum vbique adeo a nobis interpolata, atque ad graecorum veritatem reuocata, vt (si per operas typographicas licuisset, importune festinabundas,) minus taedium foret nouae prorsus condendae, id quod committentibus liquebit.* Montani praefationem omissam esse a T. Bailio in edit. Lond. dolet *Tho. Crenius* tom. XVIII. animaduers. pag. 37. *Fabr.* In rec. editione Veneta contextus graecus ex edit. Londin. repetitus est et versio hinc inde emendata; ex cod. autem Veneto variae lectt. notabiliores sunt adscriptae. — De codd. MSSt. pauca addam: nonnullorum enim iam in superiore sectione feci mentionem. Multos enumerat *Oudin.* l. c. tom. II. pag. 710. num. 3. adde *Hagenbuch.* missum VI. pag. 39. sq. — *Florentiae* in bibl. Laurent. *Med.* cod. VIII, nr. 1. sqq. plut. 6. *Theoph.* comment. in aliquot Paulli epp. — cod. IX. plut. 10. in omnes Paulli epistolas, it. cod. VII. plut. 11. inprimis notandus est cod. V. plut. 4. qui continet *Theophyl.* expositionem in acta apostolor. et in epist. D. Paulli: de quibus copiosus est *Bandini* catal. codd. gr. I. pag. 108. sqq. pag. 477. pag. 502. et pag. 523. sqq. ordo tamen epistolarum non idem est in illis codd. — In cod. CCLXXIII. bibl. regiae *Taurinensis*, Theoph. comment. in aliquot Paulli epistolas, v. catal. codd. gr. pag. 377. sqq. — *Neapoli* in bibl. regia, codd. 180. et 204. *Theoph.* catena gr. patrum in Paulli epistolas. — *Monachi* in bibl. elector. cod. VI. *Theoph.* in epp. Paulli (cat. codd. gr. pag. 14) — Codd. *Vindobon.* iam supra enumerauimus: add. *Kollarii* notam ad vol. III. pag. 153. et 155. lemmata et argumenta epistolis apostolorum in aliquot codd. nullo auctoris nomine addito, praefixa, esse Theophylacti, et quae ad sequentem sectionem adnotauimus. — *Lipsiae* in bibl. Paullina, secundum Felleri catal. est cod. qui complectitur *Theoph.* enarration. in epp. Paulli et euangel. Ioannis. — In cod. CCXXV. *Paris.* bibl. publ. sunt *Theoph.* comm. in epistolas Paulli. add. Fabr. B. gr. VII. p. 790. ed. vet. *Harl.*

[?] 6) *Commentarius in Acta Apostolorum*, e Io. Sambuci codice graece cum versione notisque marginalibus *Laurentii Sifanii* prodiit, Colon. 1568. fol. b) additis Nysseni, Amphilochii,

Vascosanum a. 1552. Quoniam vero praefatio, s. dedicatio scripta est Marpurgi 1538. haesito, num edit. Basil. (a Fabricio nominata) a. 1534. 8. sit genuina certaque: nec memoratur a cl. Panzero. Loniceri tamen versionem non fuisse exactam, et a *Montano* meliorem fuisse confectam atque a. 1552. editam, animaduertit *Rich. Simon* in hist. crit. de principaux comment. du N. T. cap. 28. pag. 404. a. b. eiusque verba refert *Hagenbuch.* in missu VI. p. 28. sq. Ex his, quae hucusque scripsi, patet, plenam historiam versionum atque editt. Theophyl. adhuc desiderari. Id tantum addam, in *Hagenbuchii* missu IV. p. 10. a Beckio obseruari, cod. Theoph. in epp. Paulli numquam exstitisse in bibl. *Basileensi*, et codicem, cuius meminit Montanus, non fuisse Erasmi, sed hunc tantum illo esse aliquando vsum. *Harl.*

zz) V. notam * ad sectionem antecedentem. *Harl.*

a) Conf. *Brüggemann.* View etc. p. 449. *H.*

b) Editionem hanc rarissimam, ex haud bono cod. descriptam, et saepius emendandam ex Chrysostomo,

philochii, Cyrilli Hierosol. et Timothei, presb. Hierosol. Homiliis in occursum domini, et Nysseni Oratione de Deitate filii et Spiritus S. latine. Idem commentarius inter alia Theophylacti prodiit ex Sifanii versione Basil. 1570. fol. Laudatur in eo Chrysostomus, Didymus, Seuerus, Seuerianus ac Cyrillus.

7) *Commentarium in epistolas canonicas*, MS. graece in bibl. Scoriacensi S. Laurentii fuisse, testatur *Labbeus* bibl. noua MSS. pag. 434. *Fabr.* Vincentius Marinerius testatur in epist. ad Meursium, (infra in vol. XII. lib. V. cap. 5. pag 308.) se habere ineditum Theophylact. in epistolas canonicas. — *Kollarius* ad *Lambecii* comment. etc. vol. III. pag. 156. fin. scribit, tam Oecumenii, quam Theophylacti argumenta *canonicarum* epistolarum, non multum discrepare ab illis, quae in synopsi S. scripturae, Athanasio vulgo tributa, legantur. Editus est in ed. Opp. Veneta ex cod. Vindob. a Finetti latine versus et ex textu sub Oecumenii nomine vulgato non minus quam ex coniectura, sed in margine, emendatus. Exstat in cod. Vaticano nr. CCXXVII. et aliis iam antea memoratis. conf. Ernesti censuram pag. 780. sqq. *Harl.*

8) *Homiliae undecim in totidem euangelia Officii matutini resurrectionis domini*, MS. graece in bibl. Vindobonensi, et in codice Bauarico CXVIII. Ἑρμηνεία Κυρȣ̃ Θεοφυλάκτȣ Βȣλγαρίας εἰς τὰ ἑωθινὰ Εὐαγγέλια. Vide *Lambecium* lib. V. pag. 191. *Fabr.* s. p. 399. ed. Kollar. sunt quoque in cod. *Bauar.* elect. CXIIX. (catal. codd. gr. pag. 51.) — in cod. MCCXVIII.

sostomo, Coloniae apud hered. Arnoldi Birckwanni 1567. (non, 1568.) prodiisse, testantur *Solger* in catal. bibl. suae I. p. 29. *Gerdes.* in floril. pag. 342. et *Hamberger* l. c. pag. 32. qui laudat quoque *de Rubeis* l. c. pag XVIII. — Rec. est illa edit. in edit. opp. Veneta, Vol. III. Paene adductus est Finetti, vt dubitaret, num ille commentarius esset a Theophylacto profectus, quod esset haud similis reliquis Theoph. libris, et paene ex Chrysostomo descriptus. Accepit quoque apographum codicis *Vaticani*, quod continet commentar. in acta apost. et *Theophylacti* nomen prae se fert, sed tam breuitate, quam aliis rebus, differt ab editis, at tamen nihil praebere, scribit, nisi quae in Sifanii edit. et in Chrysostomo, reperiantur. A cap. medio septimo Finetti contulit quoque Oecumenium, cuius oratio cum textu nostro adeo conspirat, vt Finetti paene suspicetur, commentar. in acta apostol. a Donato Veronensi sub nomine Oecumenii publicatum, pertinere ad Theophylactum potius quam ad Oecumenium. cf. *Ernesti* censuram p. 777. sqq. et 784. sqq. — Codex *Vindobon.* ex quo edit. prima ducebatur, est CCXXII. teste *Lambec.* comment. Vol. V. p 109. Tum occurrit ille commentarius in aliis caesareis codd. *Vindobon.* quos paullo ante iam memoraui-mus. Praeterea in cod. peruetusto XXXIV. nr. 10. sunt acta apostolorum cum prooemio et commentario marginali; quae ex Theophylacti comment. decerpta esse *Kollar.* in notis ad Vol. III. Lamb. comment. pag. 143. sq contra Lambec. et Sambucum docet. — In cod. XXXV. sunt acta apostol. cum epistolis Paulli, cum hypothesibus siue argumentis scholiisque gr. passim margini epistolarum adpositis, quem cod. Kollarius curatius descripsit in nota A. p. 151. Vol. III. quam Lambecius fecerat. Illa summaria et commentaria in VII. epp. catholicas in ed. *Oecumenii* Veron. 1532. huic quidem adtribuuntur; sed ad Theophylactum potius pertinere, monuit Kollar. et a se Finettium ea de re certiorem esse factum tradit. Eadem esse in codd. XXXVI. et XXXVII docet Kollarius l. c. pag. 153. sqq. et potissimum de prooemio, ad Athanasium scripto, et de Theophylacti argumento, Iacobi epistolae praefixo, pag. 155. sq. — *Neapoli* in bibl. monasterii S. Seuerini cod. bombyc. continet Theoph. in acta apostolorum; teste *Montfauc.* in bibl. biblioth. MSSt. I. pag. 234. A. *Harl.*

MCCXVIII. nr. 8. *Parif.* bibl. publ. Editae et antea ineditae oratt. funt in tomo III. Opp. ed. Venetae: et homiliae aliquot proftant inter Homilias, ab Alcuino collectas, in catal. bibl. Barber. II. pag. 457. *Harl.*

9) *Homilia in adorationem venerandae Crucis, medio ieiuniorum tempore*, cum verfione *Iacobi Gretferi*, prodiit ex cod. Bauar. in eius tomo II. de Cruce, pag. 1499. (pag. 384. edit. in 4. Ingolftad. 1600.) Incipit: τί δαί; ἡμεῖς ἐπὶ τῷ προκειμένῳ σιγήσομεν θαύματι; *Fabr.* Eft quoque in cod. *Vindobon.* caefareo, (v. *Lambec.* V. pag. 112. cod. CCXXIV. et *Neffel.* catal. part. I. pag. 133. cod. LI.) et in cod. *Laurent. Medic.* I. nr. 6. plut. LV. (*Bandin.* II. p. 292.) Hae et reliquae proftant excufae in noua Opp. ed. Veneta. *Harl.*

10) Ex *Oratione ad Nicolaum, diaconum et Caftrenfem*, fiue Caftrifium epifcopum Melofotae, nonnulla graece et latine adfert *Allatius* contra Hottingerum pag. 127. et *Petrus Arcudius* Concordiae de VII. facramentis p. 170. Exftat libro V. Iuris orientalis Leunclauii pag. 318.

11) *Homiliam in S. Mariae praefentationem in templo*, latine a fe verfam e codice graeco Raphaelis du Frefne, vulgauit *Francifcus Combefifius* tomo VIII. bibliothecae concionatoriae. *Fabr.* Eft in cod. bibl. *Bodleianae* MMMCCCLXXXIII. nr. 17. — in cod. MCLXXXI. nr. 3. bibl. publ. *Parif. Harl.*

12) *Orationem ad Alexium Comnenum*, imperatorem, legit Latinus Latinius, atque inde a. 1081. quo imperitare Alexius coepit, claruiffe Theophylactum, colligit pag. 184. Bibliothecae facro-profanae. Eadem Oratio graece MS. exftat in bibl. Monachienfi. Bauar. CXVI. *Fabr.* — it. in cod. bibl. *Laur. Medic.* I. nr. 4. et cod. XII. nr. 34. (*Bandin.* II. pag. 291. et 517.) Ex ea oratione *Latinus Latinius* in bibl. facro-profana pag. 184. colligit, Theophylactum a. 1081. quo imperare coepit Alexius, claruiffe; fed Finetti, qui illud encomium e cod. Bauar. primus edidit, num Theoph. nofter fit auctor illius, valde dubitat. *Harl.*

13) *Dialogus de accufationibus Latinorum* MS. graece in eadem bibliotheca, cod. CXVI. Incertum, an ex eodem petita *argumenta aduerfus Latinos de proceffione Spiritus S.* quae fub Theophylacti nomine profert *Io. Beccus* in Allatii Graecia Orthodoxa tom. I. pag. 215. *Fabr.* Exftat quoque ille dialogus f. diff. ad quendam fuorum familiarium, de iis rebus, ob quas Latini a Graecis reprehenduntur, *Florent.* in bibl. Laur. Medic. cod. 1 nr. 3. plut. LV. et cod. XII. nr. 28. (*Bandin.* II. pag. 291. et 516.) — *Vindobonae* in bibl. caefarea, cod. CCXXIV. 1. (*Lambec.* V. pag. 111. vbi v. Kollar.) Num ab hoc, vti opinatur *Bandin.* l. mem. diuerfus fit codex, quem memorat *Neffel.* in cat. codd. part. I. pag. 133. cod. LI. nefcio, et fubdubito. Meminit illius dialogi *Leo Allatius* de ecclefiae occident. et orientalis perpetua confenfione lib. II. cap. 10. §. 2. Edita vero eft et infcripta: *Theoph.* Allocutio ad quendam e fuis familiaribus de iis, in quibus Latini accufantur. Graece cum lat. verfione et notis (atque refutatione) *Io. Aloyfii Mingarelli*, (ex cod. Bonon. is etiam cod. Florent. Medic. memorat,) in Anecdotorum fafciculo, Romae 1756.fol. pag. 257. — rec. collato cod. Vindobon. in recent. edit. Opp. Veneta tom. III. pag. 513. fqq. et in praefat. ad illum tom. fect. VII. p. XXII. de illo differitur opufculo. *Harl.*

14) *In dictum Christi apud Iohannem*, quem ego mittam vobis a patre Ioh. XV. 26. Citat Iohannes Veccus tom. II. Graeciae Orthodoxae Leonis Allatii pag. 519.. *Fabr.*

[Alia, Theophylacto quidem attributa, opuscula aut fragmenta supersunt:

In cod. XII. nr. 29. (*Bandinio* quidem iudice in vol. II. p. 516. sq.) *Ad magnum Oeconomum, patriarchae fratrem;* tum nr. XXX. *Adloquutio ad suos discipulos diffidentes*, nr. XXXI. *Eunuchismi apologia*, ad fratrem Eunuchum, cum duobus argumentis; et nr. XXXIII. *Adloquutio ad pueros.*

Ibid. pag. 566. sq. in cod. XXV. nr. 1. plut. 58. *carmen iambicum in Caesarem Augustissimum.* Nescio, an idem sit in cod. Bauar. elect. LXVI. in catal. vero codd. gr. pag. 21. sic citantur *Theophyl.*, Bulgariae episcopi, *versus.*

Fragmentum *de risu et vociferatione in festis:* Colon. Agr. 1618. in bibl. patr. vol. IV. pag. 1056. fol. — in bibl. patr. Paris. 1624. v. cat. bibl. Barberinae II. p. 457. et catal. bibl. Leid. p. 74.

A *Montfaucon* in B. bibliothecar. MSS. I. p. 505. C. D. haud clare indicatur, num ad Theophylactum Bulgar. quoque pertineat, et fere dubito [c]), in cod. *Mediolan.* Ambros. *dialogus de rebus naturalibus ad Petrum, Bulgariae regem*, item *vita eiusdem.*

Ibid. pag. 706. D. citatur cod. bibl. *Sfortianae*, qui continet *Theophylactum de Trinitate.*

A *Plüero* in itinerario per Hispan. p. 183. citatur *Theoph. contra Iudaeos* in cod. bibl. Escorial.

Denique adnotabo, *Theophylacti*, Hierodiaconi, *thesaurum nouum*, siue βιβλίον ὀνομαζόμενον νέος θησαυρὸς — — παρὰ Θεοφυλάκτου ἱεροδιακόνου τοῦ Τζανφουρνάρου. Venet. 1628. 4. in *Solgeri* bibl. II. p. 275. libris adnumerari rarioribus. Conf. *Fabr.* B. Gr. IX. p. 27. de hoc et alio Maximi Margunii libro, ab illo *Theophylacto* emendato editoque Venetiis 1630. 4. *Harl.*

[P] *Index Scriptorum, aliorumque in Theophylacti Simocattae scriptis memoratorum.*

Numeri soli paginas in historiarum libris edit. Parisiensis, Qu. praemissum paginas quaestionum physicarum edit. Commelinianae, E. numeros epistolarum denotat.

c) Theoph. Simocattam scripsisse eiusmodi dialogum, paullo ante vidimus: add. cod. Mosquens. XIX. fol. 15. a cl. *Matthaei* in notitia codd. gr. Mosquens. p. 30. memoratum.

Μηδὲν

Hero-

Hero-

Theo-

Theophrastus, ἡ τῆς γνώσεως θάλασσα. Qu. 22.
Theopompus. 186.
Thucydides. 186.
Τιμῶσιν οἱ Τῦρκοι λίαν ἐκτόπως τὸ πῦρ, ἀέρα δὲ καὶ ὕδωρ γεραίρεσιν, ὑμνῦσι τὴν γῆν, προσκυνῦσι δὲ μόνως καὶ θεὸν ὀνομάζυσι τὸν πεποιηκότα τὸν ὀρανὸν καὶ τὴν γῆν. τύτῳ θύυσιν ἵππυς καὶ βόας καὶ πρόβατα, ἱερεῖς κεκτημένοι οἳ καὶ τὴν μελλόντων αὐτοῖς δοκῦσιν ἐκτιθέσθαι προαγόρευσιν. 176.
Τὸ τρισάγιον λέγει, tersanctum Numen. 11.
Varami, tyranni, ad Chosroën, Hormisdae F. epistola. 100.
Xenophon. 186.

VI. NICEPHORUS, CPolitanus patriarcha d), in locum Tarasii a. C. 806. e) 12. April. die paschatis creatus et a. 815. ob propugnatum imaginum cultum depositus, atque inde Homologeta, siue confessor, Graecis dictus in monasterio a. 828. decessit. De quo Menaea 2. Iunii, Ignatius, diaconus CPol. in vita, (quam, ab Allatio acceptam, Combefisius communicauit Henschenio, a quo edita graece et lat. in Actis Sanctor. 13. Mart.) tom. II. latine pag. 294. et graece pag. 704. et *Martinus Hanckius* de Byz. rerum scriptoribus lib. I. [[?]] cap. XII. Dissertationem de eius scriptis cum catalogo MSS. bibl. regiae Parisiis editurum se recepit *Io. Boiuinius*, thesauri illius, vere regii, custos dignissimus. Nouam etiam operum Nicephori huius editionem exspectabamus ab *Anselmo Bandurio*, Ragusino, presbytero ac monacho Ord. S. Benedicti e congregatione Melitensi. Confer, quem infra cum lectore communicabo *conspectum Operum S. Nicephori, patriarchae CPol. quae propediem duobus tomis edenda sunt, et quorum pauca hactenus edita fuerunt, cum interpretatione latina, notis ac octo dissertationibus criticis, dogmaticis et historicis.* Paris. 1705. 12. et Memorias Treuultinas illius anni mense Augusto p. 1461. Editorum eius scriptorum recensioni, quae occurrit apud praestantissimum *Caueum* [hist. litter. SS. EE. vol. II. p. 4. sqq.] pauca haec habeo, quae addam:

1) *Breuiarium historicum*, a Mauritii nece anno Christi 602. ad annum Christi 770. siue Leonis IV. et Irenes nuptias legit laudatque Photius cod. LXVI. idem nec pleniu euoluisse se innuens, quam a *Petauio* Paris. 1616. 8. cum versione et notis editum et deinde inter Byzantinae scriptores historiae 1648. fol. et [Venet. 1729. fol.] fuit recusum et Theophylacto Simocattae solet subiici. Adiunxit Petauius Nicephori Gregorae fragmenta pag. 240 — 257. in antiquioribus editt. omissa. *Gregorii* praeterea cognomento *Figuli* Tauromitani in Sicilia episcopi, Homiliam in indictionis siue anni principium. pag. 258 — 285.

d) Conf. praeter ea supra, cap. 4. §. XXXIX. *Cas. Oudin.* comm. de S. S. E E tom. II. p. 2. sqq. *Ceiller* hist. gen. des AA. EE. tom. XVIII. p. 467. *Hamberger* z. N. tom. III. p. 561. sqq. *Saxii* Onom. II. p. 100. et 545. Vita Niceph. CPolitani, a *Theodoro Grapto* composita, est in bibl. *Paris.* teste *Montfaucon*. Palaeogr. gr. 72. De *Theodoro Grapto* conf. paullo post in indice scriptor. in Nic. Gregorae hist. Byz. v. *Graptus*. *H.*

e) V. *Anselm. Bandur.* in Imper. orient. II. p. 90[?]. ed. Paris. aut p. 630. ed. Venetae et paullo post in indice scriptorum in Nic. Gregorae hist. Byz. voc. *Nicephorus Gregoras*. *Harl.*

Sequitur Epitome temporum ab Adamo ad Alexium Comnenum ex Eusebii Pamphili libro, qui inscriptus est Βασιλικός, et aliis iunioris aetatis monumentis pag. 286 — 309. Indiculus Metropolitanarum sedium [f]), CPolitano patriarchae subiectarum, pag. 310 — 398. *Georgii Pachymerii* fragmenta graece, quae in Augustano codice MS. deesse Hieron. Wolfius in synopsi libri V. monuerat, pag. 315 — 407. Libellus Hippocratis περὶ τῶν Φαρμάκων καθαιρόντων primum editus ex codice Cuiaciano, graece pag. 308 — 410. Ac denique *Nicephori*, patriarchae CPol., *fragmentum de Constantini Copronymi vita et exitu*, ex Theophanis Chronographia depromtum graece et lat. post Petauii notas pag. 206 — 218. *Fabric.* gallice versum est Breuiar. a *Monterolio*. Parif. 1618. 8. et a *Moreto*, (Moret, Controlleur en la Generalité de Montauban,) cum notis historicis. Parif. 1634. 12. — *Breuiar. histor.* exstat in cod. Augustano Vindel. (*Reiser.* cat. codd. p. 80.) — in bibl. Wratislau. Rhediger. (*Kranz.* Memor. illius bibl. p. 86.) — Chronographia, sub nomine quidem Eusebii, syriace, in bibl. Bodlei. cod. MMMCXXXI. et inter codd. Th. Hyde nr. MMMMMMCCCCI. — Ex chronicis Niceph. excerpta subinde aliqua adiunguntur Damasceni orthodoxae fidei expositioni in cod. *Veneto* Marciano ID. (cat. codd. gr. p. 263) *Harl.*

2) *Chronologia* compendiaria ab Adamo ad auctoris aetatem, de qua dixi superiore capite §. 39. pag. 153. seq. [conf. de edd. Camerar. infra vol. XIII. p. 520. — *Lambec.* comm. de B. Vind. III. col. 147. et 149. Kollar. vol. V. col. 484. sq. vol. VIII. p. 456. *Iriart.* cat. codd. Matrit. pag. 352. cod. LXXXV. et p. 480. cod. CXXI. conf. notam ad nr. 4.]

[P] 3) Ex Nicephori, CPol., *artirrheticis tribus aduersus Mamonam et Iconomachos* opuscula quatuor latine ex Turriani versione vulgauit *H. Canisius* tom. IV. antiqu. lect. [g]) sed passim infeliciter, cum non coniungenda hinc inde connectat. Recusa sunt tom. XIV. bibl. patrum edit. Lugd. pag. 89 — 98. Colon. 1618. tom. IX. et parte altera tomi IV. Parif. [1624.] 1654. Ex libro II. et III. duo fragmenta eius, quibus Asterii Amaseni dicta vindicantur, graece et lat. dedit *Combefisius*, Auctar. nouo bibl. patrum tom. I. p. 267 — 280. Parif. 1648. Integrum opus, *nec leui damno Christianae rei ac litterariae* (iudice Combefisio) *delitescens* habetur graece in bibl. regis Galliae sub nomine *Theodori Grapti*, quo titulo deceptus Nicephorus Gregoras cum aliis *Graptum* pro auctore libri habuerunt. [v. confectorem cat. codd. Parisin. II p. 176.] Sed in bibl. Colbertina eiusdem antiquitatis codex, teste Boiuinio, recte id tribuit Nicephoro, CPolitano. Vide *Io. Boiuinum* ad Gregoram pag. 793. seq. Λόγυ γ' caput 51. laudat *Allatius* p. 159. contra Hottinger. Ex libro II. fragmentum *de sex synodis* graece et lat. edidit *Combefisius* tom. II. Auctar. noui bibl. patrum, Parif. 1648. p. 603 — 610. recusum latine in bibl. patrum, Lugd. tom. XIV. p. 97. *Habeo*, inquit in bibl. Concionatoria a. 1662. idem Combefisius, *quae iustum volumen impleant, nec tamen integra, dilapsis quandoque foliis: — — expleat forte Petri Seguierii, Franciae Cancellarii, spissus satis charta bombycina codex. Alia offerebat Allatius* etc. Confer *Combefisii* Origines CPolitanas pag. 184. qui pag. 159. seqq. graece et latine ex vita Nicephori a Theodoro Grapto scripta edidit

f) Confer indicem similem in iure graeco rom. Frcheri pag. 244. seq. Vol. II. part II Amstel. 1725. fol. conf. *Baumgarten* Nachricht. von e Hall. Biblioth tom. VI. p. 261. *Harl.*

g) Rep. cura et cum animaduerss. *Basnage*,

edidit ipsius *disputationem de imaginibus cum Leone Armeno*, *imp.* Paris. 1664. 4. *Fabr.* In bibl. *Paris.* quondam regia sunt secundum catal. codd. II. Antirrhetica aduersus *Mammonam* [h]) et Eusebium atque Epiphanidem in tribus codd. CMIX—CMXI. in quorum vltimo est quoque Nic. testimoniorum, antirrheticis subiunctorum, prooemium, et censura siue explicatio testimoniorum, aduersus sacras imagines parum perite adlatorum. Insuper in tribus illis codd. sunt *Niceph.* pro irreprehensibili et pura Christianorum fide capp. octoginta tria. — In bibl. *Coisliniana*, cod. XCIII. continet *Nicephori* libros pro fide orthodoxa aduersus Iconomachorum falsas criminationes et peruersa dogmata. Horum librorum ineditorum conspectum vulgauit *Ans. Bandurius.* Quare *Montfaucon.* in B. Coisl. p. 143. sq. librorum tantum nomina et initia, vti in illo codice iacent, repraesentauit, idemque animaduertit, quaedam, interdum abscisis aut transpositis foliis, mutila esse et perplexa, sed restitui posse ex vno codice regio; et vicissim quaedam in regio manca ex Coisliniano posse resarciri. — In cod. CXV. CXX. et CCLIX. fol. 57. sunt in Anastasii quaestionibus et responsionibus etc. tum in cod. CXXII. in Niconis collectaneis, in cod. CXCIII. fol. 40. verso ex Nicephoro quoque loca desumta. (*Montfauc.* p. 188. 193. 197. sq. p. 245. et 305) — In bibl. *Bodleiana*, in cod. MMDCCCLXXVII. nr. 37. *Niceph.* disput. cum Leone, imper., de venerandis imaginibus. — *Dublini* in bibl. collegii S. Trinit. in cod. CCLXXVII. nr. 35. (vt verbis vtar auctoris cat. codd. Angl. et Hibern. Vol. II. part. II. p. 24.) *Nicephori C. P.* vel potius fragm. haeres. p. 6. εἰκονομάχων etc. nondum edit. — *Magnus Crusius* promiserat edition. epitomes librorum antirrheticorum Nicephori CPolitani, aduersus iconomachos; sed a promissis non stetit. v. quae scripsi in Introd. in hist. L. Gr. II. 1. pag. 454. sq. *Harl.*

4) *Stichometriam librorum sacrorum*, chronographiae subiici solitam, graece vna cum versione latine *Anastasii* habes in operibus postumis *Petri Pithoei*, Paris. 1609. 4. pag. 14. seq. Inde eam recudi curauit in criticis sacris Anglis (apud Batauos et Francofurti recusis) *Iohannes Pearsonus.* Emendatiorem e codice MS. bibl. Coislinianae *Montfauconus* p. 204. Nicephori esse negat idem vir doctissimus in Vindiciis Ignatii part. I. pag. 33. seq. et sane videtur Nicephoro antiquior esse: libros enim recenset eodem ordine, quo in calce synopseos Athanasianae leguntur, etsi ibi in editis στίχων enumeratio est omissa. *Chronographias Nicephori* MS. codex graecus cum subiecta stichometria, sed quam Camerarius omisit, exstat Ienae, vt alias bibliothecas Galliae, Angliae, Italiae praeteream. [i]) Alias στιχομετρίας

[h]) Sic adpellatus est Constantinus Copronymus, quod Iconomachi studerent ei magis, quam deo placere, atque ita se dei quasi riualem constitueret, vt ait confector catal. codd. *Paris.* II. p. 176. *Harl.*

[i]) In cod. reg. *Matrit.* CXXI. est *Niceph.* chronographia compendiaria ab orbe condito, eaque, siue verba, siue numerorum notas, siue etiam rerum ordinem spectes, ab editis est alicubi discrepans, et plurimis locis multo plenior ac locupletior; accedit, quod maxima eorum pars, quae ex Anastasio supplet P. Goar, ex graeco huius codicis contextu pariter restituitur. Chronographia definit in Basilio, Macedone. Constantinus autem Lascaris adtexuit *Basilii* successorum seriem ad Constantinum vsque III. cum breui expugnationis vrbis suaeque ipsius captiuitatis narratione. Vltimum locum occupat Constantini fratrum eorumque subolis notitia, quam *Iriarte* in cat. codd. gr. Matrit. p. 481. graece euulgauit, aliaque bene notauit, et reliquos in illo codice complures catalogos recenset chronologicos. Pag. 47. sequitur narratio ὅσαι αἱ θεῖαι γραφαὶ ἐκκλησιαζόμεναι καὶ κεκανο-

et indiculos librorum sacrorum e MSS. codicibus vulgauere Cotelerius, [?] Carus, Io. Morinus, Rich. Simon, Laurentius Zaccagnius et Humfredus Hody, vt dictum a me est lib. IV. cap. 5. pag. 223. De codice illo Ienensi, quo olim vsus Camerarius, vide *Io. Andreae Bosii* ad Reinesium epistolas pag 361. 362.

5) *Confessio fidei ad Leonem III. papam* latine ex veteri interpretatione, quam *Anastasii* bibliothecarii esse putat, vulgata a *Baronio* in Ann. ad a. C. 811. nr. 20 — 43. Sed versio in edit. graecolatina Commeliniana inter acta synodi Ephesinae est *Theodori Peltani* S. I. Heidelberg. 1591. fol. pag. 342. lat. et graec. p. 303. ibid. 1604. fol. Cum eadem *Peltani* versione legitur post Io. Zonarae commentar. in canones concilior. Parif. 1618. fol. pag. 760. et in collectione concilior. Labbeana tom. VII. pag 1205. *Fabr.* et Harduini tom. IV. p. 978. graecis vtrobique ex praeclaro cod. Seguieriano castigatis. Veterem lat. versionem ad Baronium misit Fronto Ducaeus, descriptam ex magno codice conciliorum msto bibl. canonicorum ecclesiae Virdunensis in Lotharingia, eamque dedit Baronius in Annal. l. c.

6) Νικηφόρου ὁμολογητοῦ *canones ecclesiastici XVII.* in libro secundo iuris orientalis ab *Enimundo Bonefidio* Parif. 1583. 8. editi pag. 18. graec. et lat. p. 105. Atque in graecolatina *Marqu. Freheri* editione Francof. 1596. fol. p. 195. seq. tum tom. VII. concilior. Labbei p. 1297. et latine in adpendice ad bibl. patrum Parif. 1579. et tomo VI. edit. Parif. 1654. [add. cat. B. Leid. p. 59. exstat quoque in concil. ed. reg. tom. XX. Labbei tom. VII. et Harduini tom. IV. v. infra libr. VI. p. 519. Vol. XI. ed. vet. vbi quoque de concil. CPol. a Nic. CPol. congregato et synodo CPol. in qua Nicephor. est depositus. —] Ceterum apud Zonaram, vbi illos exstare scribit Caueus, et qui catalogum bibl. Barberinae concinnauit, reperire haud potui. Ex his 2. 3. 4. 9. 12. et 16. non comparent inter *canones* illos *XXXVII.* quos graece et latine edidit *Cotelerius* tom. III. monument. eccles. graecae pag. 445. seq. a quo pag. 451. seq. alius adhuc *nouem* διατάξεις Ἐκκλησιαστικὰς publicatas habes ex collectione, quae complectebatur canones LXVI. Nam et *Michaël Glycas* pag. 293. quinquagesimum primum laudat, et *Cotelerio* p. 652. obseruante, ab aliis plures, ab aliis pauciores clari illius patriarchae ac confessoris, quo ipsis visum fuit, ordine ac modo colligi canones contigit. Eidem etiam Cotelerio debemus p. 453 — 463. *Epistolam* Nicephori, *responsiones ad* 17. *capita*, ab Hilario et Eustratio proposita, complexam. *Expositionem fidei* MS. memorat

κανονιζομένας καὶ ἡ τούτων στιχομετρία. At, num ipsius S. Nicephori sit huiusmodi opusculum, incertum quoque videtur *Iriarto* p. 483. atque monet in *Nesseliano* bibl. Vindobon. catal. part. I. pag. 230. cod. CLIII. nr. 11. occurrere quoque similem anonymi στιχομετρίαν. Singula vberius explicat idem, et, quae differant ab editione regia Parif. adnotat. Add. de Nicephori aliorumque stichometriis *Nathan. Lardner* in: The Credibility of the Gospel Historie etc. Vol. XI. London. 1754. m. 8. aut secundum versionem *Dan. Bruhn* germ. Die Glaubwürdigkeiten der euangelischen Geschichte etc. Vol. XI. cap. 147. p. 235 — 261. coll. *Baumgart.* Nachricht. von merkwürdig. Büchern, tom. X. p. 353. De stichometria f. mensura versuum vniuersorum operum V. ac N. T. varia eorum distinctione, et in metiendis versibus discordia in veteribus libris, docte agit *Salmasius* in prolegomenis in Solinum seu Plinianas exercitatt. stell. 4. plag. 4. auers. et stell. 5. *Harl.*

morat *Labbeus* bibl. nou. MSS. pag. 88. *Fabr.* *Expositio fidei* est in cod. DCCCLXXXVII. nr. 6. bibl. publ. *Paris.* — *Nic.* epistola ad Leonem, papam rom. in cod. XXXII. *Coislin.* atque *Montfaucon* in bibl. Coisl. p. 85. adnotat, postremo illam ex hoc codice emendatam esse et illustratam in collectione conciliorum, monente *Labbeo*, tom. VII. p. 1205. — in cod. *Coislin.* XXXVI. fol. vlt. est canon Niceph. de *ieiunio monachorum.* — In cod. CCXI. fol. 312. sq. *Niceph.* ἐκ τῶν ἐκκλησιαςικῶν αὐτῦ συντάξεων καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἁγίων πατέρων, XVI. absoluitur articulis. — Eiusdem σύμβολον πίςεως διὰ κεφαλαίων ιβ. — Eiusdem differentia inter imaginem et crucem Christi, syllogismis decem. — Ex epistola Niceph. ad Leonem papam rom. — in cod. CCCLXIII. qui continet collectionem conciliorum breuissimam, sub finem fragmenta ex Nicephoro, patriarcha, teste *Montfauc.* l. c. pag. 103. 269. et 563. — In cod. XXXII. synod. *Mosquens.* nr. 55. *Niceph.* canones ἐκ τῶν ἐκκλησιαςικῶν τῦ-τε συντάξεων καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἁγίων πατέρων περὶ διαφόρων κεφαλαίων· et nr. 56. ex aliis eiusdem canonibus, ἤτοι εἰς τὰς ἐπιγραφομένας διατάξεις τῶν ἁγίων ἀποςόλων· teste cel. *Matthaei* in notitia codd. MSSt. gr. biblioth. Mosquens. S. Synodi, p. 54. — In codd. bibl. publ. *Paris.* sunt *canones Niceph.* n. in cod. MCLII. nr. 2. MCCLIX. nr. 11. canon. eccles. triginta septem. — In cod. MCCCXXXVII. *Nic. confessoris* canones 27. — In cod. MCCCXXXIX. nr. 3. can. 36. — In cod. MCCCXXXXII. nr. 4. canones ex illius constitutionibus excerpti; — in cod MCCCLXXIV. nr. 4. canones, et in cod. sequenti nr. 8. canones XXXV. — In cod. CLXIII. bibl. elect. Bauar. *Niceph.* canones sec. catal. codd. gr. p. 63. — In cod. caesar. *Vindob.* CCLXXXIII. nr. 3. excerpta ex *Nicephori* et patrum cum ipso congregatorum constitutionibus ecclesiast. (*Lambec.* comm. Vol. V. p. 475.) — In cod. XLV. nr. 66. canon quintus de hebdomade quinquagesima. (*Lambec.* VIII. p. 948.) in cod. LI. nr. 13. canones 36. et 18. *Niceph.* obseruatt. et constitutiones canonicae de variis argumentis. (*Lamb.* ibid. col. 989. et 993.) — In cod. LII. nr. 5. et cod. LIII. nr. 5. canones eccl. 36. (*Lambec.* ibid. col. 1001. et 1006.) — In primis laudandus est cod. *Vindobon.* XXXXV. in quo sunt *Nic.* canones eccl. sex et sexaginta, et quem late diligenterque describit *Kollarius* in supplem. I ad Lambecii comm. pag. 321. sqq. Ille de Nicephoro, patriarcha, consulere iubet, praeter nostrum Fabricii locum, *Mansium* in supplementis ad concilia, a Labbeo et Cossartio edita, tom. I. p. 775. et 806. nec non in nouissima amplissimaque conciliorum editione Veneta tom. XIV. p. 119. sqq. et, „ab iis eruditissimis, ait, duumuiris, discimus, hos, de quibus nunc ago, canones nusquam adhuc a quoquam ea serie atque ita plene, vt in hoc nostro codice habentur, in lucem esse protractos.“ Tum animaduertit, in cod. CCLXXXIII. Vind. antea iam memorato, exstare ex Nicephori canonibus excerptos canones quadraginta multo vtique plures, quam ex Cotelerio ediderit *Mansius* conciliorum edit. nouiss. Venetae tom. XIV. p. 129. codd. autem LI. LII. LIII. Vindob. citatos conseruare eosdem ipsos septemdecim canones, quos ex iure graeco-romano reliquis praeposuit *Mansius* laudatae conciliorum editionis tom. XIV. p. 119. atque quatuor illos codd. caesar. futuro Nicephori canonum editori in primis commendat. Nouam vero editionem canonum, quum neque sua serie neque iusto numero circumferantur, necessariam esse iudicat. Denique obseruat, Mansium ex diuersis operibus depromtos protulisse LXIX. cann. sed, si semel atque iterum repetiti demantur, legitimum cum hoc codice Vindob. numerum conuenire. — Eodem Kollario pag. 770. l. c. prodente, in cod. CXXXVII. nr. 5. et 6. sunt tria Nicephori vaticinia.

ticinia. — *Niceph.* canones eccles. citantur in cod. Laur. Medic. IV. in expositione sacror. praeceptor. et in cod. XXV. plut. IX. siue thes. orthod. fidei. v. *Bandin* catal. codd. gr. Vol. I. pag. 99. et 434. — Κυριακοδρόμιον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Νικηφόρου. Mosquae ex offic. Ridigeri et Claudii. 1796. II. Voll. IV. — *Niceph.* de fide christiana et alia opp. in variis bibl. obuia, quae *Montf.* in bibl. biblioth. MSSt. indicarit, ea in indic. v. *Nicephor. P. CPol.* quaeras velim. — *Fabric* infra in Vol. XI. libr. VI. cap. 3. pag. 166. sqq. reddidit gr. ac lat. ex Nicephori CPolit. epistola synodica ad Leonem III. papam, partem eam, in qua septem synodi breuiter describuntur et probantur. — *Nicephoro*, patriarchae CPolit. in cod. bibl. publ. *Paris.* MCCCLXXIII. nr. 8. tribuitur *carmen de ieiuniis Graecorum* ad Meletium, monachum, et confector catal. II. p. 310. ineditum, ait, vt opinor. Incipit πρῶτος Σεπτέμβριος ἀρχὴ τυγχάνει τῆς ἰνδίκτου. — Eidem in cod. *Veneto* Marc. CDXCVIII. adscribitur opusc. in *Herodiadem et reliquas improbas mulieres*, forsan ex alio opere excerptum. *Harl.*

Idem quoque fuerit cum nostro *Nicephorus*, *Chartophylax* magnae ecclesiae CPol. si verum est, quod notatur in orthodoxographis, a Chartophylacis munere peruenisse ad episcopatum ecclesiae CPolitanae. At circa a. C. 560. vixisse tunc non potest: nullus enim illis temporibus episcopus siue patriarcha CPol. Nicephori nomine. Verum [?] pulcre cum illa sententia congruit, quod Caueo *Nicephorus Chartophylax* videtur claruisse circa a. C. 801. Patriarcham enim creatum a. C. 806. iam a me adnotatum est. Sed vicissim exstant ad Nicephorum, Chartophylacem, interrogationes MSS. Maximi Monachi. Vide *Lambec.* lib. VI. p. 56. Qui Maximus si idem sit cum confessore, a. C. 662. defuncto, etiam Nicephorum hunc ad saeculum septimum referri atque a patriarcha distingui oportet. Vtut sit, Nicephori, Chartophylacis, *fragmentum ex epistola ad Theodosium*, monachum Corinthium, *de ligandi soluendique potestate*, *latine* legitur in orthodoxographis a. 1555. p. 936. et a. 1569. pag. 74. et ad calcem Philastrii, Basil. 1539. 8. pag. 404. seq. atque in quibusdam bibl. patrum editt. vt Lugd. tom. XII. pag. 547. et Colon. tom. VII. et Paris. 1589. 1654. tom. III. [k]) *Epistolae duae* ad eundem *Theodosium* de quaestionibus quibusdam, graece et latine exstant in Iure graeco romano Freheri tom. I. pag. 341—344. et in editione Bonefidiana graec. p. 197. et lat. p. 233. Occurrit etiam latine in adpendice ad bibl. patrum Bigneanam a. 1579. et in ceteris, quas iam memoraui bibliothecae patrum editionibus, vt Lugd. tom. XII. p. 546. seq. *Fabr. Maximi, Mon.* quaestiones sacrae miscell. ad Nicephor. Chartoph. sunt in cod. Vindob. XVII. 3. v. Lambec. comm. VI. part. I. p. 125. In cod. bibl. *Vindob.* XII. nr. 17. et 18. sunt duae illae epistolae *Niceph. Chartophyl.* ad Theodosium, monachum, canonica; atque *Kollar.* in supplem. ad Lamb. comment. col. 116. sq. non solum suspicatur, Nicephorum, Chartophylacem, floruisse ineunte saeculo nono; sed etiam adnotat, cod. caesar. et aliquanto copiosiorem esse exemplo Freheriano, et adeo differre ab eo, vt ad eam diuersitatem commonstrandam noua illius editione opus sit. In altera quoque, cum priore continuo scripta, epistola locus de *Ioannis Nesteutae* libello poenitentiali, vt suspicatur Kollarius, et alia quam plurima emendatius plenius in cod. Vindob. scripta sunt, quam a Frehero fuerunt typis edita. — Ex epistolis

k) Alias edd. v. in catal. bibl. Leidensis, pag. 58. — In cod. XXXII. nr. 9. (teste *Matthaei* in notitia laudata p. 52.) est Ἐπιστολὴ Νικηφόρου χαρτοφύλακος. Τὸ λύειν καὶ δεσμεῖν τοῖς ἀρχιερεῦσι. *H.*

lis *Niceph. Chartophyl.* ad Theodosium, monachum Corinthium, continentibus solutionem quarumdam quaestionum, excerpta sunt in cod. Laur. Medic. II. nr. 82. plut. V. et *Bandin.* in cat. codd. gr. II. pag. 9. plura hic esse excerpta, quam in Leunclauii iure gr. rom. libr. V. p. 34. obseruat. — In *decreto*, edito circa vnionem synodi cum Leone Chalcedonensi et circa piam sententiam de adoratione imaginum, ab imperatore — Alexio Comneno, (quod decretum *Montfauc.* in biblioth. Coisl. p. 103. sqq. ex eod. *Coislin.* XXXVI. graece cum lat. versione vulgauit,) inter congregatos occurrunt *Nicephorus*, *Gangrae* episcopus, et *Nicephorus*, *diaconus*, *olim Chartophylax*. — In cod. *Coislin.* (v. Montfauc. bibl. Coisl. p. 325.) epistola ad Methodium, mon. responsiones ad XVII. interrogata comprehendens, tribuitur *Theodoro*, quam sub *Niceph. CPol.* nomine gr. et lat. vulgauit *Cotsler.* tom. II. monumentor. ecclesiae gr. p. 453. *Harl.*

Vita Dionysii, Areopagitae, quae Nicephoro, CPolitano, tribuitur in catalogo Barberinae bibl. et exstat in edit. Dionysii Corderiana tom. II. pag. 204. petita est ex libro II. Nicephori Callisti hist. eccles. cap. 20. Quemadmodum scholia in Synesium, eidem Nicephoro, CPolitano, adscripta in eodem catalogo, constat esse Nicephori Gregorae. *Fabr.* Vitam Ioannis Cappadocis scripsit Nic. CPol. in cod. Paris. CCLXXVI. v. infra, lib. V. c. 40. Vol. X. p. 164. vet. ed. *Harl.*

Alius fuit NICEPHORUS, presb. magnae ecclesiae S. Sophiae CPoli, cuius *vita S. Andreae*, cognomine σαλῦ, siue *simplicis*, scripta post saeculi decimi medium, quae graece e MS. Vaticano et Mazariniano [l] cum Conradi Ianningi versione et notis exstat in actis sanctor. ad 28. Maii tom. VI. et centum amplius paginas complet. Habetur et MS. in bibl. Vindobonensi. Vide *Nesselium* parte V. pag. 173. Andreas vero iste non fuit sub Leone Thrace saec. V. sed Leone sapiente, et deinceps, saec. X. vt Ianningus animaduertit. Citat MS. *Cangius* ad Zonaram pag. 29. et alibi.

Alius quoque NICEPHORUS II. *patriarcha CPolitanus* post Arsenium, antea Ephesinus episcopus, clarus sub Michaële Palaeologo circa a. C. 1259. Incertum, huic ne tribuendum *Onirocriticon*, quod sub *Nicephori, CPolitani* patriarchae, nomine versibus iambicis fertur, [P] et ex Astrampsycho magnam partem est descriptum, de quo dixi lib. IV. *Fabr.* cap. 15. p. 266. Vol. V. *Nicephoro*, *patriarchae CPolitano*, tribuitur oneirocriticon in codd. *Parisin.* MMCDXCIV. nr. 12. MMDXI. vbi plura alia exstant oneirocritica, et MMDCXXV. vbi margini cod. Suidae versus oneirocritici. — nec non in cod. *Medic.* LII. nr. 16. plut. 32. v. *Bandin.* cat. codd. gr. II. p. 212. Add. *Lambec.* comm. de bibl. Vindob. caes. V. p. 488. sq. et Vol. VI. p. 253. vbi in cod. XX. nr. 5. Niceph. eidem tribuitur Oneirocriticon. *Harl.*

Alius

l) In cod. *Paris.* MDXLVII. nr. 3. in cod. Paris. MMCDXCIV. nr. 15. sunt excerpta ex libris *Andreae τῦ διὰ χριστὸν σαλῦ*, vbi de iis, ait auctor catal. codd. *Paris.* II. p. 510. quae sub mundi finem euenire debent; finguntur autem inter se colloquentes Andreas ille et S. Epiphanius. — De cod. *Vindob.* XXXVII. plura scripsit et excerpta dedit *Lambec.* comm. VIII. col. 804. sqq.

Alius denique NICEPHORUS, *philosophus* et *rhetor*, CPoli, qui oratione funebri celebrauit *S. Antonium* cognomine *Caulcam*, patriarcham CPolitanum, a. C. 895. defunctum. Exstat λόγος ille ἐπιτάφιος latine apud Surium et Bollandum ad XII. Febr. graece MS. in bibl. Caesarea Vindobonensi, et fortasse in aliis. *Fabr.* In *Lambec.* comment. de bibl. caes. Vol. VIII. p. 178. sq. est oratio in cod. XI. nr. 20. vbi Lamb. obitum Antonii Caulae cum Baronio, Labbeo et Ricciolio adserit a. 890. et discedit a rationibus *Bollandi* atque *Henschenii*, (quos sequutus est Fabricius h. l.) qui in actis SS. annum mortis 895. ponunt, refutatque *Freherum* in Chronol. Iuri graeco-rom. praefixa atque *G. I. Vossium* de historicis gr. lib. II. cap. 26. obitum Antonii referentes ad a. Chr. 901.

Hic, quoniam, quantum scio, Bandurii edit. non vidit lucem, subiungam statim *Bandurii conspectum*, quem *Fabric.* in vet. edit. demum in §. XXV. p. 624. sqq. typis repetendum curarat, et ad quem plures prouocare solent. Equidem graeca omisi, nomina tantum auctorum posui aut contraxi, praecipue lineolas, vt chartae parcerem. *Harl.*

[P] ANSELMI BANDURII, conspectus operum S. NICEPHORI, patriarchae CPol., *quorum pauca hactenus edita fuerunt, edendorum propediem duobus tomis in fol. cum interpretatione Latina, notis atque VIII. Dissertationibus criticis, dogmaticis et historicis.*

Erudito Lectori.

Inter Constantinopolitanos praesules, nullus ab aeuo Chrysostomi fuit tot doctrinae pietatisque dotibus exornatus, quot Nicephorus ille, qui octauo saeculo omnes Iconoclastarum impetus excepit, scripta et molimina egregie repulit. Eius opera a multis tentata, hactenusque tamen in variis bibliothecis latentia, cum in lucem edere animus sit, doctorum opem et consilium expetere cogor; tum, vt, si quid in bibliothecis extet, hoc in catalogo non expressum, ea de re me commonefacere non dedignentur; tum, vt, si vspiam pauca illa, quae temporum iniuria in manuscriptis nostris exciderunt, quaeque suo loco notauimus, repeeriantur, ea nobis ad publicum vsum commodare ne grauentur.

Quanti vero aestimanda sint isthaec opera, etsi res ipsa per se loquatur, paucis tamen recentere ne pigeat. Hic Iconomachorum omnes sententiae, impia dicta, et molitiones aperiuntur, et incredibili diligentia confutantur; qua in re nihil perfectius hucusque in lucem prolatum est. Hic bene multa, ad historiam pertinentia, et ab historicis intacta, narrantur; ac vbique absoluta et varia in rebus, cum ecclesiasticis, tum profanis, Nicephori eruditio deprehenditur. Constantini Copronymi, quem Mamonam vbique nuncupat, ausus in temeranda religione varii, doli, fraudesque, furor in Christianos, machinationes contra piam fidem, admixtis subinde rerum gestarum monumentis recensentur, eiusdemque impia doctrina pro virili refellitur. Hic Eusebii Caesariensis dogmata, vt impia et a christianae fidei sinceritate aliena, confutantur: nam inter Graecorum praestantissimos Eusebius, vt Arianus et haereticus (nec fortasse iniuria) semper m) habitus est: in his vero quae Eusebium spectant

m) Vide tamen, quae pro excusando Eusebio supra pag. 337.

ſpectant, multa habentur [P] hactenus inedita et ignota, quae ad illorum temporum hiſtoriam apprime conducant. *Epiphanidis* item cuiusdam, cuius nec aetas, nec nomen ita comperta ſunt, ſententia adſertur, ac vtpote impia et letifera profligatur. Quodque, meo quidem iudicio, praeſtantiſſimum eſt, multa noua et inobſeruata de Synodo ſecunda Nicaena profert; iis longe ſinceriora, quae iam in collectione Synodorum comparent; vtpote quae ab oculato teſte, qui rebus etiam interfuerit, tradantur. Multa item ſanctorum patrum vel fragmenta, vel etiam opuſcula, paene integra nondum edita, hic paſſim inſerta nec ſine voluptate reperias; in his *Macarii Magnetis*, vix noti ſcriptoris, qui, teſte Nicephoro, primis eccleſiae ſaeculis floruit, pretioſa ἀποσπασμάτια quam plurima, quibus alia eiusdem ſcriptoris fragmenta, ad doctrinam eccleſiaſticam perquam vtilia, a doctiſſimo et humaniſſimo *Ioanne Boiuino* accepta, adiunximus. Nec ſine examine ille et perquiſitione, patrum opera in medium adfert, ſed ſicubi opus περὶ γνησιότητος vel νοθείας adcurate et ſagaciter ediſſerit. Non immerito igitur vir tantus paſſim a ſcriptoribus cum aequalibus, tum ſubſequentis aeui, a doctrina, a religione, a diſciplinarum omnium ſcientia, laudatur: in his primas tenent Ignatius, eius vitae ſcriptor, Theodorus Studita, Photius in bibliotheca et alii, quorum teſtimonia initio operum eiusdem Nicephori adferemus. Etſi vero nunc primum *Nicephori* opera iſthaec in lucem prodeant, non defuerunt, qui antehac ea publicare voluerint. Inter eos *Combefiſius*, vir de re literaria optime meritus, vt videre eſt in praefatione ad vitam Nicephori. At ſiue aliis diſtentus negotiis, ſiue morte praeoccupatus, aliis rem dimiſit; cuius promiſſa ſi expleamus, nos pergratum literatis omnibus facturos confidimus. His diſſertationes criticas, dogmaticas, hiſtoricas ad operis elucidationem, vt in laterculo videre licet, adiiciemus.

Prodeunt autem iſthaec ex codicibus regiis MDCCCXXVI. MCMLXXXIX. MMCCCLXXVIII. exque Colbertino CCCLXIV. *) Hiſce porro ineditis operibus, alia omnia ſubiungemus, quae publici iuris ſunt, quaeque ordine digeſta in fine ſequentis laterculi reperies. Haec omnia vero duobus in folio tomis complectemur: niſi fortaſſe ampliorem ſegetem ex Vaticana bibliotheca eruere liceat, vbi iam omnia ſtudioſis patent beneficio ſummi Pontificis CLEMENTIS XI. qui ad bonum reipublicae cum [P] eccleſiaſticae tum litterariae natus, et ad faſtigii culmen euectus eſt, litteris et ipſe graecis omnique doctrinae genere apprime excultus. Neque ſilentio mittere licet, cui hoc otium et hanc litterarum colendarum facultatem debeamus. Is eſt COSMUS III. Magnus Hetruriae dux. — Huius magnificentiae, ſi quid ad ſtudioſorum vſum opportune dabitur, totum ſiue a nobis ſiue ab iis, quibus ex tenuitate noſtra quidpiam vtilitatis et fructus obuenerit, acceptum referatur. Huius item beneficio alia nos literarum monumenta in lucem emittere per otium paramus: in quibus *Theodori*, Mopſueſteni, Commentaria in duodecim prophetas: *Philonis* Carpathii in Cantica genuina commentaria; *Heſychii* in pſalmos: quae omnia ex bibliothecis eruimus; et alia quoque, ſi votis noſtris fauerit Deus. Nos item multum debere profitemur *Clementi*, bibliothecae regiae cuſtodi, qui nobis huiusce vere regiae ſupellectilis ad nutum copiam fecit: nec minus Cl. *Boiuinio* alteri cuſtodi, qui catalogum operum S. Nicephori, ab ſe accuratiſſime concinnatum, nobis perhumaniter obtulit, vnde proſpectum noſtrum, et ex ipſis codicibus, adornauimus. Neque tacendus *Michael*

 Lequien

*) Addendus codex bibl. Coisliniauae, de quo Montfauconus p. 143.

Lequien ex familia dominicanorum, vir eruditus et officio plenus, cuius item opera et consilio frequenter vsi sumus. Sed nihil pro meritis vnquam dicere possim de doctissimo viro nobisque summa necessitudine coniuncto R. P. D. *Bernardo de Montfaucon*, cuius opera, consilio, exemplo ad haec ac pleraque alia capessenda animum adpulimus, cuius consilio gallicum iter suscepimus et graecarum Musarum, quas a puero colueramus, studio, nos totas addiximus. Hi nobis aggrediendi operis auctores fuere. Iam vero superest vt eruditorum consiliorum iudicumque expectemus.

Parisiis in Monasterio sancti Germani a Pratis IV. Kal. Iunii M. DCCV.

ELENCHUS OPERUM S. NICEPHORI PATRIARCHAE CPOL.

Edita asteriscis notantur, locusque in margine indicatur.

TOMUS I.

Praeliminaria Interpretis.

Praefatio generalis. — Praefatio de iis, quae hoc volumine continentur. — Dissertatio de Nicephoris, eorumque scriptis. — Vita *) sancti Nicephori, patriarchae Constantinopolitani, descripta ab Ignatio, diacono, eius discipulo. — Oratio Theophanis, presbyteri, habita in translatione eius reliquiarum. — Chronica synopsis sanctis Nicephori, patriarchae CP., Acta ac scripta ordine annorum digerens; ex eiusdem Nicephori vita, ex epistolis sancti Theodori Studitae, aliorumque auctorum monumentis. — Veterum testimonia de sancto Nicephoro, patriarcha CP.

Sancti NICEPHORI, *patriarchae Constantinopolitani, pro irreprehensibili et pura Christianorum fide* Capita LXXXIII.

Haec Capitum distinctio sumta est ex codice Colbertino antiquissimo: Capitum autem argumenta toto opere perlecto restituta sunt.

I. Prooemium. Suum esse cuilibet rei tempus, iuxta Salomonem: Fidei autem defendendae tempus nunc adesse. II. Melius facturos homines, si, omissis inutilibus quaestionibus, futurum iudicium, vitamque aeternam meditentur. III. De fidei progressu a prima vsque origine: vt varie pro variis temporibus diuina prouidentia hominum saluti consuluerit: de lege veteri: de salute humani generis per Christum reparata. Theologiam a sanctis Doctoribus abunde esse hactenus explicatam. IV. De peruersis iconomachorum opinionibus: eas a synodis iam [?] pridem esse damnatas: easdem nunc in perniciem ecclesiae reuiuiscere. V. Iconomachorum vitia: eos gulae praesertim ac ventri deditos esse. VI. Continuatio inuectiuae in Iconomachos: eorum plerosque Concilio Nicaeno subscripsisse, deinde mutauisse sententiam: mox depositos, ac sacerdotio priuatos turbas mouisse. VII.

*) Exstat graece in actis sanctor. tom. II. Martii p. 704. et latine p. 294.

VII. Vt iconomachi lingua et manu in ecclesiam ac res sacras grassati sint. Pathetica ac vehemens declamatio. VIII. Iconomachi cum Iudaeis collati. Christum per illos secundo ac tertio passum esse; eius nempe imaginibus violatis ac deformatis. IX. Iidem collati cum aedificatoribus turris Sennaar, item cum Ianne et Mambre, cum Alexandro et Hymenaeo, cum filiis Core ac denique cum senioribus Babyloniis, qui Susannam calumniati sunt: adiunxisse sibi iconomachos colluuiem hominum vilissimorum. Quam ob caussam permiserit Deus ecclesiam turbari et orthodoxos vexari? Inuectiua in corruptissimos sacerdotum mores. X. Duplex iconomachorum blasphemia: prima, idololatras esse eos, qui imagines colunt: altera, corpus Christi incircumscriptum esse: primum errorem conari eos testimoniis sanctorum patrum confirmare. XI. alterum, Arianorum ac Manichaeorum testimoniis adstruere. XII. De Eusebio, Caesariensi, deque Ariana haeresi. XIII. Testimonia sanctorum patrum male intellecta, ac trunca ab iconomachis vsurpata. XIV. Inuectiua in eos, a quibus schisma denuo excitatum. XV. De persequutione ab iisdem suscitata. XVI. De his, qui metu amittendi bona vel dignitates, haeresin amplexi sunt. Iconomachorum mores. Christi, apostolorum, ac prophetarum dicta, aduersus eos prolata. XVII. Crimina orthodoxis obiecta ab iconomachis. De Synodo seu Pseudo-Synodo Copronymiana. XVIII. Expositio fidei orthodoxae. — De Deo vno ac trino. XIX. De Christo. [P] XX. De Christo seu de incarnati verbi mysterio fusius. XXI. De duabus in Christo naturis, ac de vnione hypostatica. XXII. Duas esse in Christo voluntates, et operationes duas diuersas. XXIII. De adoratione duplici: de imaginum cultu: de obiecto idololatriae crimine. XXIV. Quinam sint idololatrae. Iconomachos Dei hostes esse. Dicta prophetarum contra Dei hostes prolata. XXV. Episcoporum ac sacerdotum impietas per prosopopoeiam amplificata. De secunda Nicaena Synodo. XXVI. Argumentum contra iconomachos petitum ex iis verbis, quae in Liturgia recitabantur, *ἀποστατήσας ἡμᾶς τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων*, etc. Id est, *cum nos ab errore idolorum reuocasset*, etc. XXVII. In illa iconomachorum verba, *nisi nos Constantinus* (Copronymus scilicet) *ab idolorum insano cultu liberasset, Christus nullo modo salutem nobis adferre potuisset.* Iconomachos in ipsa sacrorum mysteriorum celebratione pugnantia et dicere et facere. De religionis christianae progressu ab ipsa vsque origine. XXVIII. Si Christus ecclesiam suam ab idolorum cultu liberare non valuit, quae sequantur inde absurda? XXIX. Argumentatio in Sacerdotes, iconomachos, dicentes, se idololatras fuisse. XXX. Duo esse idololatrarum genera: item diuersum esse idolorum et imaginum cultum. XXXI. Multos coli ab idololatris deos, habitu ac figura varios; vnum a Christianis. Sacrificiorum diuersitas. XXXII. Alia argumentatio ironica contra iconomachos, dicentes, seruiisse se idolis. XXXIII. Duplex criminatio ab iconomachis excogitata; prima in ipsam Christi imaginem; altera in Christianos: Iudaeis ac Graecis peiores esse iconomachos.

Pars altera huius Apologetici, in qua probatur ex sacris scripturis, omnes gentes ab idolorum cultu virtute Christi liberatas esse, et ecclesiam vniuersam errare non posse.

XXXIV. An ea, quae iconomachi docent, congruant cum sacris scripturis, dictisque propheticis? Sequuntur prophetarum dicta, ordine chronologico. [P] XXXV. Dauidis verba, et ad ea obseruationes sancti CP. patriarchae. XXXVI. Verba Michaeae.

 Oseae,

Oseae, et Habacuc, cum explicatione, et obseruationibus. XXXVII. Verba Sophoniae et Zachariae cum explicatione, et obseruationibus. XXXVIII. Christianos ab idolorum cultu longissime abesse: quae fuerit martyrum, quae ascetarum et anachoretarum fides. XXXIX. De diis gentium ac fabulosa theologia. Superstitiosum idolorum cultum abolitum esse, ex quo Christus in mundum venit. XL. Coli ab orthodoxis Christum: coli item eius imaginem: scilicet corpus Christi pingi potuisse, circumscriptumque et passibile fuisse. XLI. Verba Malachiae et Isaiae, cum explicationibus, et obseruationibus. XLII. Obseruationes ad verba Isaiae. XLIII. Isaiae verba, cum explicatione et obseruationibus. XLIV. Alia Isaiae verba, cum obseruationibus et explicatione. XLV. Verborum Isaiae explicatio. Alia eiusdem prophetae verba. Apostolorum Pauli, Ioannis, et Petri dicta, cum propheticis congruentia. XLVI. Isaiae verba cum explicatione et obseruationibus. XLVII. Isaiae et Paulli, apostoli, verba de purificata ac sanctificata a Christo ecclesia, et eius cum Christo vnione. XLVIII. Excursio in iconomachos. Verba prophetica, Isaiae scilicet. XLIX. Falsum est, quod iconomachi dicebant, auersum esse, ac alienatum a Deo populum eius. *Refutatio per dilemma.* L. Id agere iconomachos, vt Christum sua et dignitate et virtute spolient. Iconomachorum verba cum euangelicis collata. LI. Eosdem et patri iniuriam facere et spiritui sancto. Ieremiae verba cum explicatione et obseruationibus. LII. Alia Ieremiae verba cum explicatione et obseruationibus. LII. Alia Ieremiae verba cum explicatione et obseruationibus. LIII. Quam dulcia sint Dei eloquia ac promissa. LIV. Ezechielis verba. LV. Explicatio prophetiae praecedentis, et ad eam obseruata. Alia eiusdem prophetae verba cum explicatione et obseruationibus. [P] LVI. Alia Ezechielis verba cum explicat. et obseruat. LVII. Alia Ezechielis verba cum explicationibus et obseruationibus.

Numeri sequentes a Cl. Boiuino restituti sunt. Nam codex Colbertinus, ex quo distinctio capitum sumta est, mutilus est hoc loco.

LVIII. De Daniele, propheta: eius verba, cum explicatione et obseruationibus. LIX. Epilogus, seu conclusio propheticorum testimoniorum, supra adlatorum. Excursio in iconomachos. LX. Vt ab iconomachis templa ipsa profanata sint, ac deformata: item sacra vestimenta ac vasa. LXI. Ne ipsis quidem libris euangelicis eos pepercisse: quid distent picturae a scripturis, siue historiae pictae ab iis, quae scriptae sunt. De praestantia et vtilitate picturae. LXII. Iconomachos euangelii contemtores esse, ac violatores. LXIII. Eos et Christo et sanctis bellum indixisse. *Prosopopoeia.* Iudaeis peiores esse iconomachos. LXIV. Iconomachi imaginem Christi oderunt, vt panthera hominis effigiem. Querimonia seu lamentatio ob profanationem templorum.

Apologetici tertia pars.

LXV. Quas rationes habuisse se dicant iconomachi destruendarum imaginum: eae rationes refelluntur. LXVI. Vtilitas imaginum. De lege Mosaica. De gratia, quae Christo auctore legi successit. LXVII. Lex et Gratia inter se collatae. Non posse simul stare idololatriam et gratiam. LXVIII. Quantum gratia et veritas legi et figuris praestent. De Sacerdotio Christi. De sacrificiis ab eo institutis. De tabernaculo ac ceremoniis. LXIX. Taber-

Tabernaculum vetus cum nouo collatum. De mediatore seu ministro. De pontifice, de candelabro, de mensa. De pane, de sacrificio, de arca ac propitiatorio. — Prooemium fusioris disputationis de cherubinis. LXX. De cherubinis aureis, ipsius Dei iussu fabricatis, et arcae impositis: veneranda fuisse simulacra illa, multis de causis. LXXI Pretiosa esse ac veneranda ea, quae ad Deum peculiari aliqua [¶] ratione referuntur, et ad eius gloriam pertinent. Imagines cherubinorum cum imaginibus Christi collatae: imaginum vsum antiquissimum esse, et ipsi ecclesiae coaeuum. Quantum praestent sacra nouae legis, veteris testamenti sacris. LXXII. De templo Salomonico. De templo, post transmigrationem babylonicam aedificato. Quanta vtriusque gloria fuerit. LXXIII. Illam templi ac veterum sacrorum gloriam euanuisse, ex quo veritas vmbrae successit. Christianorum templa cum Iudaeorum templis collata. LXXIV. Quantum noua sacra veteribus praestent. Iudaeis, templi instaurationem negligentibus, indignatum esse Deum; quanto magis iconomachis, templa euertentibus? LXXV. Si Christus carne adsumta homines nihil iuuit, necesse esse, vt vel nesciuerit, vel noluerit, vel non potuerit. LXXVI. Absurdum esse primum. LXXVII. Item secundum, ac tertium. LXXVIII. Christum et sciuisse, et voluisse, et potuisse saluos nos facere. LXXIX. De fide et incredulitate. Fidem Christianorum esse irreprehensibilem. LXXX. Quaenam vere impura et immunda sint. Non esse repudiandas imagines ob incredulitatem ac dementiam iconomachorum. LXXXI. De iconomachorum pertinacia ac duritie. Octingentos annos praeteriisse, ex quo imaginum cultus in ecclesia vigeat. LXXXII. Qui per omne illud tempus vixerunt, an idololatrae fuerint? quam absurdum sit id dicere. LXXXIII. Inuectiua in iconomachos. Operis totius epilogus.

Praeliminaria Interpretis.

Adpendix ad librum superiorem, siue selectae sententiae ac fidei regulae, ex sacris scripturis et ex libris sanctorum patrum exceptae. — Praefixum est prooemium, in quo de iconomachorum temeritate circa ea quae sunt fidei; de fugiendis vanis quaestionibus; de fidei praestantia, etc. — Testimonia scripturarum Ioannis, Pauli, Iesaiae, ac sanctorum patrum, Io. Chrysostomi, Cyrilli Alexandrini, Chrysostomi, Basilii, Gregorii Nyssensis, Dionysii Atheniens. et Athanasii.

[¶] *Dissertatio de Constantini Copronymi, qui a Nicephoro* Mamonas *est adpellatus, vita, moribus, doctrina, ac scriptis.*

Antirrheticus liber, seu refutatio ineptiarum, quas irreligiosus Mamonas contra salutarem Dei verbi incarnationem indocte et impie effutiuit, capitibus L. I. Prooemium. Duplex crimen orthodoxis obiectum esse ab iconomachis: primum, quod idolis seruirent: alterum, quod Christi [¶] corpus, tamquam circumscriptum, pingerent. De primo actum supra: de secundo, actum iri in hoc et sequentibus Antirrheticis. II. Inuectiua in iconomachos. III. Eos idem cum Manete sentire. IV. Item cum Ario. V. Renouari ab iis varias haereses. VI. Generalia concilia nihili ab iisdem facta. VII. Argumenta eorum futilia esse, ac vix refutatione digna, confundi autem ab iis illas voces, ἄγραπτον, et ἀπερί-

ἀπερίγραπτον. VIII. De libro dogmatico, cuius auctor Mamonas, quo ordine, qua methodo sit scriptus. IX. Prooemium illius libri, vt Mamonas simulata pietate beneuolentiam captet. X. Ad illa Mamonae verba: *Sancta Dei et catholica nostra ecclesia;* eamdem ecclesiam ab illo et catholicam vocari, et idolicam, seu idolis addictam. De Mamonae impietate et saeuitia. XI. Ad illa Mamonae verba; *Ita traditum confitetur;* traditionem ecclesiasticam ab eo agnosci simul et repudiari. XII. Ad illa eiusdem verba; *Non mutata diuinitate in carnem*, etc. incipere inde Mamonam seipsum prodere, de incarnatione verbi male sentientem. XIII. Ad illa eiusdem verba; *Etsi omnis imago deriuata a prototypo aliquo noscatur:* non cohaerere haec cum superioribus. De malignitate Mamonae, virus suum euomere praefestinantis. XIV. Mamonas orthodoxus se initio mentitus: deinde, prodita erroris sui turpitudine agnitus, cum graculo Aesopico, furtiuis plumis nudato, comparatur. XV. Ad illa Mamonae verba: *Quamuis itam eiusdem cum effigiato naturae*, etc. Non magis haec ad rem esse, quam superiora. Confundi a Mamona imaginem, arte factam, cum imagine naturali. XVI. Si imago eiusdem sit essentiae seu naturae cum re effigiata, quot inde sequantur absurda? XVII. Ad illa Mamonae verba: *Vt totum seruetur*, etc. Non esse imaginem id, quod prototypo per omnia simile sit, ac nihilo ab eo differat. [P] XVIII. Ne logicae quidem artis cognitionem vllam Mamonae esse. Eum per ignorantiam imaginis notionem penitus euertere. XIX. Ad illa Mamonae verba; *Quaerimus a vobis, quomodo fieri possit, vt dominus noster Iesus Christus, (qui ex duabus naturis, corporea et incorporea, per vnionem inconfusam persona vna est,) depingatur, hoc est, effigietur.* Solutio illius quaestionis. XX. Mamonam naturas in Christo confundere, licet inconfusas dicat: Christum, cum Deus simul et homo sit, simul esse et γραπτὸν et ἄγραπτον. XXI. Ad illa Mamonae verba; *Quoniam et alteram naturam, incorpoream, carni vnitam, habet*, etc. Ex eo, quod naturae in Christo vnitae sint, non sequi, carnem esse incircumscriptam; inconfusam enim esse vnionem. XXII. Si propter vnionem hypostaticam duarum naturarum in Christo, caro incircumscripta est, sicut ipsa diuinitas: pariter propter vnionem naturalem trium personarum in Deo, pater et Spiritus sanctus erunt geniti, sicut filius. XXIII. Ad illa Mamonae verba: *Quoniam post vnionem illam inseparabilis res est*, etc. eum, qui solius carnis imaginem pingit, non affingere carni propriam personam, nec quartam addere Trinitati. XXIV. Mamonae verba; *Id est personam characterizans, ac statuens: Christum creaturam esse dumtaxat, nec diuinam naturam ei inesse.* Refutatio verborum. Christum ipsum sudario diuina vultus sui lineamenta impressisse. Iconomachos Iudaeorum aemulatores esse. XXV. De Mysterio incarnationis doctrina orthodoxa. Contra eos, qui dicunt, beatae Virginis corpus incircumscriptum fuisse circa illud tempus, quo Christus conceptus est. Dilemma. XXVI. Aphthartodocetarum opinio, adsumtam a Christo carnem incorruptibilem dicentium. Si Christi corpus incircumscriptum fuit, an illud a beata Virgine habuerit, an beatae Virgini communicauerit? XXVII. Qui Christum circumscriptum negat, is et hominem esse eum negat: qui hominis corpus pingit, is corpus ab anima non diuidit. De Copronymi imaginibus sculptis pictisque. Inuectiua in eumdem. Eum effigiem suam adorari voluisse. [P] Definitio archetypi. Definitio imaginis. XXIX. Definitio idoli. XXX. Imago relationem habet ad archetypum, et ab eo differt essentia. Qui imagini illudit, eum et archetypo illudere. XXXI. Etymologia vocis εἰκών, quae imaginem significat

cat. Imaginem Christi aliud esse a Christo. Item differre haec, simile esse et idem esse: Item aliud esse, et aliud esse. XXXII. Ad illa verba Mamonae; *Ab vnito Diuino verbo separat*, etc. Qui Christum effigiat, is naturas diuidit, mente dumtaxat, non actu, siue reipsa. XXXIII. Ad illa Mamonae verba: *Quod si non separetur, simul vtique circumscribitur.* Verbum diuinum cum natura sua sit incircumscriptum, non posse carne circumscripta simul circumscribi. De archetypo et imagine. XXXIV. De Christolytis. Si pictorum ars diuinitatem Christi a carne separat, ipsa morte potentior sit necesse est. Excursio in Copronymum. XXXV. Verbum diuinum nec violata carne iniuriam passum esse, nec effigiata, circumscriptionem. XXXVI. Quibus verbis pictor iconomachum adloquuturus sit. XXXVII. Verbum diuinum circumscripta carne non circumscribi, probatur per exempla, solaris radii; item orbis solaris descripti; item ferri candentis, aqua tincti. XXXVIII. Ad illa Mamonae verba; *Impossibile enim est, imaginem esse, quae non declaret formam siue characterem prototypae personae*, etc. Mamonas Christum personae, formae, et characteris expertem statuit. Duae sunt in Christo formae. Testimonia sanctorum Paulli et Petri. De Eusebio praua sentiente. XXXIX. Ad illa Mamonae verba; *Fieri enim non potest, vt in eo, qui ex duabus naturis in vna persona constat*, etc. Si duae sunt in Christo naturae, vtraque natura suas habet proprietates: si itaque diuinitas incircumscripta, humanitas circumscripta. XL. Mamonas, vt Apollinarius, videtur vnam in Christo naturam agnoscere. XLI. Ad illa Mamonae verba: *Sed aut diuinitas simul circumscribitur in imagine, quatenus Christus ex duabus naturis persona vna est, aut*, etc. Verbum diuinum non modo carne circumscripta, non circumscribitur; [¶] sed ne quidem, quum in carne esset, circumscribebatur. Testimonia ex sacris scripturis. In Deo substantia nihil differt ab operatione. XLII. Si Christus compositus, necesse est etiam, vt sit circumscriptus. Verbum diuinum, carne circumscripta non circumscribitur: probatur per exempla sigilli aurei, et rotarum ignearum, quae cum cherubinis pinguntur. XLIII. Ad illa Mamonae verba; *Dicit autem is, qui fecit illam imaginem, eam Christi imaginem esse*, etc. Qui imaginem facit, eamque Christi esse dicit, is Christi nomine diuersa significari scit, ac, quum duo sint significata, altero dumtaxat vtitur. XLIV. Cum ait Paullus, *nos autem praedicamus Christum crucifixum*, non dicit, neque opinatur crucifixum esse ipsum verbum. Alia testimonia, ex quibus patet, nomen Christi de vna saepe natura accipi. XLV. Ad illa Mamonae verba; *et quomodo Dei et hominis nomen, diuinam naturam significans et humanam*, etc. Quae dicuntur de Christo, ea non necesse est de vtraque natura accipi. In euangelio Christus modo homo, modo Deus vel filius Dei vocatur. XLVI. Non esse meris verbis immorandum. Saepe enim fieri vocum enallagen seu permutationem; vt cum dicitur, *Si videritis filium hominis ascendentem illuc, vbi erat prius.* XLVII. Per ἀντιδόσεως et οἰκειώσεως modum fieri, vt vtraque in Christo natura proprietates suas alteri communicet, ac vt verbum adoptet ea quae sunt carnis propria. — Testimonia sanctorum Petri, Pauli, Cyrilli, Amphilochii, Gregorii Nysseni. — Item de Christi imaginibus. XLVIII. Si de Christi Incarnatione recte sentirent iconomachi, non confunderent in Christo naturas, naturarumque proprietates et operationes. XLIX. De diuinis operationibus; non differre eas ab essentia. De operatione Christi, scilicet humana; eam esse finitam et circumscriptam. De duplici Christi facultate, diuina et humana: duplicem item esse eius voluntatem, nec tamen humanam diuinae contrariam esse. [¶] L. Duplex in

Christo cognitio: vt Deus, nouit omnia, etiam antequam homo natus esset: vt homo, quaedam ignorauit. Testimonia ex euangelio. Cetera quoque in Christo duplicia sunt, propter duas naturas. Proinde nihil obstat, quominus is in eadem persona circumscriptus sit et incircumscriptus.

Breuis praefatio interpretis in secundum Antirrheticum.

Antirrheticus II. Capitibus XX.

Prooemium. *I* Ad illa Mamonae verba; *Constituimus autem et de alio capite interrogare vos*, etc. — Inuectiua in Mamonam. Eum et ecclesiae doctoribus et iis principibus, qui ante illum iuste ac pie imperarunt, sapientiorem se facere. *II.* Ad illa Mamonae verba: *Vnus ille ex duobus in vnam personam redactus*, etc. Eo ipso, quod vnam ex naturis non circumscriptam statuit, alteram imprudens ac nolens circumscriptam fatetur. *III.* Ad illa Mamonae verba; *per diuinitatem suam cum praesciuisset*, etc. Mamonam ita stupidum esse, vt non intelligat, imaginem Christi monimentum esse incarnationis p). Refutatio eorum, quae Mamonas docuit de corpore Christi in sacramento Eucharistiae. De Apologia, qua vtitur pro se Mamonas. *IV.* Ad illa Mamonae verba; *Quoniam si de vno hoc simulacro persuaserimus vobis recte nos dicere*, etc. Quaenam ea sint, quae de sanctorum ac beatae virginis imaginibus dicturum se ille profitetur. Nolle eum beatam virginem vocari Θεοτόκον, id est, Dei matrem, eiusque intercessionem ab eo repudiari. *V.* De veneratione sanctorum. Excursio in Mamonae impietatem. *VI.* De profanatis ab eo templis, ac sacris reliquiis. *VII.* q) De angelis, eos incircumscriptos esse, sed non per omnia; eosdem pingi ac effigiari fas piumque esse. [?] *VIII.* r) De cherubinis, quos Deus ipse iussit effigiari. *IX.* De angelorum apparitionibus, aliisque eiusmodi visionibus; angeli quamquam formae ac figurae expertes, non semel patriarchis ac prophetis visi sunt. *X.* De angelis, qui mulieribus circa sepulcrum Christi adparuerunt; eos, quales visi sunt, tales depictos esse. De honore angelis debito. Per eos preces nostras Deo offerri. *XI.* Ignorare iconomachos, quid sit pictura, quid circumscriptio, quid γραπτὸς, quid περιγραπτὸς: haec autem non confundenda. *XII.* s) Quid sit γραφὴ seu pictura, quid περιγραφὴ, seu circumscriptio. *XIII.* Christum tribus modis circumscribi: non eadem esse γραπτὰ et περιγραπτά. *XIV.* Enumeratio variarum rerum, quae, etsi circumscriptae sunt, pingi tamen non possunt. *XV.* Qui virtutes pingunt, ii non pingunt proprie, sed fingunt. Iconomachorum stupor, idem esse statuentium γράφειν ac περιγράφειν, aliter sentire ipsum illum, cuius auctoritate vtuntur, et quem verum esse Asterium contendunt. *XVI.* Veri Asterii testimonium. Nusquam sancti

p) *Insignis locus de Eucharistia, cuius mentionem facit Harduinus in tractatu de sacramento altaris. Partem autem interpretatus est Iohannes Baptista Rousset. Editus a Combefisio in manipulo Orig. rerumque Constantinopolit. p.* 225.

q) *Fragmentum de Angelis et Cherubinis, editum a Combefisio, et assutum disputationi Nicephori cum Leone Arm. in Manip. Originum rerumque CP. pag.* 178.

r) *Locus diuersus ab eo, quem Canisius edidit*, Tom. II. edit. nouae Basnagianae parte II. p. 15.

s) *Totum hoc caput latine edidit Canisius Antiq. lect. tom. IV. pag.* 277 edit. primae. In noua autem exstat tom. II. part. II. p. 13.

ſancti patres pro γράφειν dixere περιγράφειν, nec περιγραφή, aut περιγραφική, aut ζωοπεριγράφος, pro γραφή, ſeu ζωγράφος. *XVII.* Chriſtus corpus habuit circumſcriptum, quamdiu vixit: item cum adſcendit in coelos: cum cuiusmodi corpore rurſum venturus eſt iudicatum viuos et mortuos. *XVIII.* Chriſtus quum viueret non aderat corpore in duobus ſimul locis: neque etiam nunc, quum in coelo ſit, eum nobis corporaliter adeſſe. Si fuit ἐνσώματος, id eſt, incarnatus, fuit etiam in loco, et circumſcriptus. *XIX.* Qui Chriſtum negant circumſcriptum fuiſſe, ii docetarum errore implicantur. Docetarum opinio de Chriſto crucifixo. Chriſtus quum effigiatur, non circumſcribitur, ſed pingitur, idque, non quatenus Deus, ſed quatenus homo. Si incarnatus fuit, fuit etiam circumſcriptus. [P] *XX.* Si propter hypoſtaſin, quae in Chriſto vna eſt, corpus Chriſti eſſet incircumſcriptum, eſſet ob eamdem rationem et inuiſibile, et incomprehenſibile, idemque nec tangi poſſet, nec manducari. De corpore Chriſti in ſacramento Euchariſtiae, verum illud corpus eſſe, non imaginem.

Praefatio interpretis in tertium Antirrheticum.

Antirrheticus III. Capita continet LXXXIV.

Antirrheticus non eodem tempore editus, quo reliqui; multa enim continet, in ſuperioribus iam expoſita.

Prooemium. Stulte iconomachos quaerere, vnde traditum ſit, colendas eſſe imagines. *I.* Quemadmodum iconomachi, traditioni inhaerentes, euangelicos libros, et crucem adorant; ſic orthodoxi, traditionem ſequuti, imagines venerantur. In iis, quae ad Deum pertinent, non argumentandum, ſed credendum. *II.* De fide et incredulitate. Orthodoxi fidem colunt. *III.* Vſum pingendi ipſi euangelii praedicationi coaeuum eſſe: picturam eſſe genus quoddam ſcripturae, erudiendis ſimplicibus idiotisque neceſſarium. *IV.* Picturae vtilitas, per quam eorum, quae Chriſtus ſiue fecit, ſiue paſſus eſt, memoria renouatur. Euangelicae ſcripturae, cum hiſtoricis rerum euangelicarum picturis collatae. *V.* Sermones ipſi nihil aliud ſunt, niſi rerum imagines: ſermonibus lucem vimque addunt picturae. De veteribus libris, in quibus adiunctae erant ſermonibus imagines. Hiſtoricae picturae idem valent ac hiſtorici ſermones; maior oculorum, quam aurium fides. Euangelica hiſtoria, imaginibus expreſſa, nihil aliud eſt, quam ipſum euangelium. *VI.* †) De ſtatua aerea, quam Chriſto poſuit mulier, ſanguinis fluxu liberata. Quid de ea re dicat Aſterius, in illius mulieris encomio. Iconomachos non Chriſtianis, ſed Iudaeis adnumerandos. *VII.* De traditione non ſcripta. Chriſtus ſuas leges non ſcripſit; ſed animis inſculptas eſſe voluit. Teſtimonium Lucae, euangeliſtae. [P] Multa in eccleſiis obſeruantur, quae vſu ac traditione, non ſcriptura, nituntur. Enumeratio variarum traditionum. *VIII.* De lege et conſuetudine. Traditio, id eſt vſus, ipſis grammaticis venerabilis eſt. De traditione varia teſtimonia, ex euangelio, ex epiſtolis Paulli, ex Chryſoſtomo, ex Baſilio magno, ex Epiphanii ſcripto περὶ τῶν προσφερομένων ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων. — Idem valere legem et conſuetudinem

†) *Editum a Combefiſio in auct. nouo bibliothecae P. P. graec. tom. primo, pag. 278.*

dinem. *IX.* Contra eos, qui dicunt: *Quenam lex iubet imaginem Christi adorare? X.* v) De varia adoratione. *XI.* De Caesaris imagine. *XII.* De eo, quod imperatorum ipsae imagines venerabiles sint. *XIII.* Ipsis Iudaeis dementiores esse impios iconomachos, qui imperium Christi excusserint. *XIV.* Eosdem Persis amentiores esse, et Herode contumaciores. *XV.* Exemplum de adorantibus et conspuentibus imaginem Christi. *XVI.* Historia de sancta Maria Aegyptia. *XVII.* Historia de imagine Polemonis. *XVIII.* Verba sancti Basilii. *XIX.* Filius, seu verbum, imago patris dicitur secundum hypostasin minime dissimilem. *XX.* Etiam imago sensibilis, similitudinem cum forma Christi retinet. *XXI.* Quid sit imago, et secundum quid εἰκὼν dicta sit? diuisio. *XXII.* Artificialem imaginem, ratione speciei et formae, cognominem esse prototypo. *XXIII.* De imagine, verba sancti Gregorii, theologi. *XXIV.* Verba sancti Cyrilli. *XXV.* Verba sancti Dionysii. *XXVI.* Verba Clementis, Alexandrini, ex tractatu de pascha. *XXVII.* Etiam Samuelem, prophetam, Christi imaginem fuisse. *XXVIII.* De Graecorum detestandis superstitionibus. *XXIX.* Ipsa simplicia et compositione carentia mystice effingi: proinde Christum quum sit persona composita, composite ac materialiter effingi posse. [P] *XXX.* Sancti patres et sacrae Synodi, imaginibus ornari templa dictis factisque curauerunt. *XXXI.* Filium dici imaginem patris, quum hypostasin habeat, natura nil discrepantem. Nos autem filios Dei dici adoptione et gratia, eam similitudinem habentes cum eo, qui natura et potestate filius est, quam habent imagines cum prototypis. *XXXII.* Seipsos fraudant impii iconomachi adoptione, qua per sacrum baptisma contingit eos adoptari. *XXXIII.* Tollentes Christi passionem, crucem ipsam simul tollunt. *XXXIV.* Quomodo sanctificantis Christi figuram impii respuunt; sanctificatae autem crucis figuram colunt. *XXXV.* v) Syllogismi decem; quanto pretiosior Christus propria cruce, tanto imaginem Christi pretiosiorem esse imagine ipsius crucis. *XXXVI.* Pretiosa ipsa ligna conculcari ab iis, confringique ex auro et argento efficta phylacteria. *XXXVII.* Contra eos, qui vetant sacris vestibus intexi imagines. *XXXVIII.* Contra eos, qui dicunt, Christum post resurrectionem non circumscribi. *XXXIX.* Contra eos, qui dicunt: Si id quod mortale ac corruptibile erat, mutatum est, quidni et illud, quod erat circumscriptum? *XL.* Quid significet illud, Non facies similitudinem vllius rei, etc. *XLI.* Contra eos, qui dicunt, Quanam lege iubetur similitudinem Dei fieri? *XLII.* De Abgaro et imagine Christi non manufacta. *XLIII.* De Persarum rege, qui, misso pictore, Christi, in vrbe Bethlehem nati, et sanctae virginis matris imaginem videre voluit. *XLIV.* A Manichaeis et ab Arianis imagines aboleri. *XLV.* De iis, qui auium et bestiarum imagines sacris vestibus intextas imaginibus Christi ac sanctorum aequiparant. *XLVI.* De iis, qui demonstrationem petunt, qua confirmetur, imagines adorandas esse. Exemplum solis; item maris ac fluuii. *XLVII.* Demonstratio, qua ostenditur, Christianos speciem et adpellationem Christi retinere, per deriuationem, id est, a Christo; tamquam a fonte, deriuatam. *XLVIII.* Exemplum: duo filii vnius patris. [P] *XLIX.* Quid possint dicere adversarii de sanctissima virgine, Dei matre, ac de sanctis? numquid etiam hi ex diuinitate et humanitate constant? *L.* Et olim in corporibus; et nunc in imaginibus cum

u) *Editum bibl. P. P. graecolat. tom. I. p. 2. pag. 729.*

v) *Canisius, antiq. lect. tom. IV. pag. 259.* tom. II. edit. nouae parte II. p. 7.

cum Christo persequutionem pati ac decertare sanctos martyres. *LI.* De certaminibus sanctorum martyrum. *LII.* Eos, et cum viuerent, martyres fuisse, et imaginibus martyres etiamnum esse. *LIII.* Iconomachi sanctorum intercessiones spernunt, et veneranda eorum templa euertunt. *LIV.* Templa et imagines sanctorum idem cum illis nomen et gratiam aeque habere. *LV.* Qui haec faciunt, eos Marcionis ac Manetis impietate laborare. *LVI.* Renuntiasse prorsus christianae fidei, et ab ea alienatos esse impios iconomachos. *LVII.* Imaginibus res veras indicari, itaque iconomachos Christi ac sanctorum memoriam abolere. *LVIII.* Quid sit illud, *Faciamus hominem ad similitudinem nostram.* *LIX.* Nostri sacerdotes coelestium ordinum et hierarchiarum similitudinem exprimunt. *LX.* Quare filius, idemque verbum tamquam imago patris honoratur, filii autem imago propter filium ludibrio habetur. *LXI.* Christi ac sanctorum insignia prorsus ab iconomachis contemta esse. *LXII.* Quinam sint et cuius disciplinae impii iconomachi? *LXIII.* Quinam sint, quorum Deus venter est. *LXIV.* De illis, qui beatum praedicant impium Mamonam Constantinum. *LXV.* De calamitatibus et mortiferis cladibus, quae illius tempore infinitae acciderunt. *LXVI.* Coeli astra, non ferentia iniuriam Christo factam, decidisse e coelo, sicut passionis tempore. *LXVII.* De fame, de rebellionibus contra Mamonam, de gentium incursionibus ac praedationibus. *LXVIII.* Piae imperatricis, Irenes, opera compressam esse haeresin. *LXIX.* Errores illos vagos, quaerentes sibi religionem, inuenisse Manichaeorum superstitionem. [P] *LXX.* w) De illis, qui dicunt, longaeuum ideo fuisse Mamonam, quod in Deum contumeliosus fuisset. *LXXI.* Mamonam, cum moreretur, gehennae designatae limina agnouisse. *LXXII.* De bellicis eius expeditionibus. *LXXIII.* Impios et atheos imperatores, longaeuos ac fortunatos vixisse. *LXXIV.* De regibus Israel ac Iuda. *LXXV.* De crudelitate Mamonae. *LXXVI.* Quomodo passionem Christi et sanctorum certamina cauillabatur. *LXXVII.* Quomodo venerandum et apostolicum habitum exuere cogebat monachos, eosque *ἀμνημονεύτους* vocabat. *LXXVIII.* De fidelium imperatorum praeclare gestis, ac moderatione. *LXXIX.* Narratio de imperatore, Theodosio magno, et de monacho, qui baculo et sudario ceruice sua detracto miraculum patrauit. *LXXX.* Monachos a Mamona mulieribus copulatos esse. *LXXXI.* De piis imperatoribus, quorum vita et prospera fuit, et longa. *LXXXII.* Ab ipsa vsque Christi aetate ecclesiam instituta ac dogmata sua illaesa retinuisse, vsque ad tempora Mamonae, apostatae. *LXXXIII.* Non esse imperatorium, sed iudaicum scelus, haeresin iconomachorum. *LXXXIV.* Ortam ex Iudaeis ac Saracenis hanc impietatem Leoni et Constantino, irreligiosis principibus, adhaesisse.

Adpendix ad libros superiores, seu LXXV. testimonia sanctorum patrum circa quaestionem, vtrum Christus circumscriptus fuerit, nec ne. Praefixum est Prooemium, testimonia videlicet.

Χρήσεις αἱ περιγραπτὸν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον κηρύσσουσαι τὸν Χριστόν.

Cyrilli Alex. Athanasii, ep. Alexandr. Gregorii, theologi, Maximi, Gregorii Nysseni, Amphilochii ep. Iconii, Methodii, Hippolyti, Leontii, Theodoti Ancyr. Sophronii, episcopi Hierosol. Anastasii Antioch. Clementis Alex. et Polychronii Apam.

w) Editum a Petauio cum Breuiario historico eiusdem Nicephori.

Χρήσεις αἱ τέλειον ἄνθρωπον ὥσπερ καὶ τέλειον Θεὸν κηρύσσουσαι τὸν Χριστόν.

Synodi Chalced. Athanasii, Basilii, Gregorii, theologi, Dionysii, Chrysostomi, Ignatii, Epiphanii, Procli Hierosol. Ambrosii, Amphilochii, Iustini, martyris, Cyriaci, Gelasii, Flauiani Antioch. Iulii, Leontii, Theodoti, Ephraim Syri, Isidori Pelus. et Cyrilli.

Χρήσεις αἱ περὶ τῶν μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ.

Gregorii Theol. Cyrilli, Gregorii Nyss. Anastasii, Iustini martyris, et Theodoti Ancyr.

Αἱ λοιπαὶ ὑποτεταγμέναι χρήσεις εἰσὶν, αἱ τῷ εὐαγγελικῷ λόγῳ συνάδουσιν· ὡς ἐψηλαφήθη ἡ θεία πλευρὰ καὶ τῶν ἥλων αἱ διατρήσεις, παρὰ τοῦ ἁγίου Θωμᾶ τοῦ Ἀποστόλου.

Athanasii, Io. Chrysostomi, Cyrilli, Gregorii Nyssens. Procli, ep. CPolit. et Ephraim Syri. —

Antirrheticus, seu confutatio eorum, quae Eusebius et Epiphanides contra Christi, saluatoris nostri, incarnationem inepte disseruerunt. — Huius Antirrhetici duae sunt partes, prima contra *) Eusebium. — Secunda contra Epiphanidem.

De vita, moribus, doctrina ac scriptis Eusebii, Disquisitio

[†] *Antirrheticus contra impium Eusebium, Capitibus LXXVI.*

Prooemium. I. Mamonam librorum adulteratorum ac spuriorum testimonia obseruasse. II. Mamonam apostolicorum, euangelicorumque dictorum oppugnatorem fuisse, et Christianorum spe excidisse. III. Ab scelesto et impostore Hebraeo haereticam rabiem ad Leonem et Constantinum, Isauros, manauisse. IV. Mamonam sacrorum templorum ac donariorum ornatum penitus deleuisse. V. Item multis contumeliis adfectos monachos et culeis insutos in profundum mare demersos esse. VI. Mamonas falso sanctos patres haereseos suae testes producit. VII. Magistros sibi proposuit Eusebium, Arianum, et Epiphanidem, Docetam haereticum. VIII. Eusebius filium creaturam et ministrum patris vocat. IX. Refutatio epistolae Eusebii ad imperatricem, Constantiam. X. Confundi ab eo substantiales Christi formas, et earum proprietates. XI. Vnam formam veram agnoscens, alteram monstruosam ac falsam statuit. XII. Ariani dicunt, formam in Christo humanam non esse proprie naturam, sed figuram simplicem, absque hypostasi. XIII. Quid sit forma, et quare dicatur forma, et quot modis dicatur? XIV. Quomodo expressa formae imago secundum humanas proprietates effingatur. XV. Eadem sensisse Eusebium, quae impii haeretici, Valentinus, Marcio, Manes et Arius. XVI. Quid sit, in similitudinem carnis peccati Christum natum esse. XVII. Eusebius imperatrici innuit, non potuisse Christum liberare nos ab idolis. XVIII. Eusebius commixtionem et alterationem formarum statuit. XIX. Ariani substantiam et hypostasin idem esse statuunt. [†] XX. Christum in transfiguratione deificatum esse dicit Eusebius. XXI. Eadem sentire Eusebium, quae Manes, Marcio, Marcianus, et Massaliani. XXII. Mutatam et confusam esse humanam

*) Latine in Canisii, antiquis lect. tom. II. edit. nouae Basnagianae part. II. p. 4. seq.

manam Christi naturam cum diuina substantia, opinatur Eusebius. XXIII. Argumentum ex eo petitum, quod imperatores et martyres iampridem per imaginem formae cogniti sint. XXIV. Christum per speciem nostrae similem exprimi. XXV. De Baptismate, et quomodo vetus noster homo crucifixus sit. XXVI. Transformatum Christi corpus, iam et immortale euasisse dicit Eusebius. XXVII. Argumenta de mutatione et conuersione. XXVIII. Quid sit in Christo substantia, et ἐνυπόστατον. XXIX. Non circumscripta humana forma, necesse esse, passiones diuinitati tribuere. XXX. De Arianorum opinione. XXXI. De Docetarum errore. XXXII. Deum verbum ex sancta Virgine cum assumpto corpore humano prodiisse. XXXIII. Contrariae sectae haereticos opinari, deificatum esse in Iordane Christum, ac filium vocatum fuisse. XXXIV. Christum post resurrectionem visum esse hominibus non immutatum. XXXV. Naturalia et essentialia non mutari. De prodigiis per Moysen editis. XXXVI. De diuina incarnatione. XXXVII. Quid sit naturae nouatio in diuina incarnatione. XXXVIII. Ad primigeniam pulcritudinem rediisse humanam naturam. XXXIX. Negari prorsus ab Eusebio Christi incarnationem. XL. Aliam in DEO rationem spectari, aliam in incarnatione. XLI. Etiam nostra corpora post resurrectionem non immutari. XLII. Contra opinionem Manetis. XLIII. Quomodo formam Eusebius substantiam vocet intellectualem, qualis est angelorum. XLIV. Eusebius et Ariani inanimatam Christi carnem dicunt, eamque, vtpote intellectualem, non effigiari. XLV. An Sacerdos Eusebius nominandus sit Christi hostis? [¶] XLVI. Contra eos, qui, diuina Christi mysteria in sacramento Eucharistiae imaginem esse corporis, dicunt. XLVII. Contra eos, qui veros Christianos idololatras vocant. XLVIII. Quid sit idolum, et quatenus idolum dicatur, et quot modis dicatur. XLIX. Contra eos, qui mutationem et alterationem factam in Christo statuunt. L. Exemplum solis, de vnione inconfusa duarum Christi naturarum. LI. Quid sit, *Ne facias similitudinem eorum quaecumque in coelo supra, etc.* LII. Nos Christianos viuificae Trinitati ac DEO coeli seruire. LIII. Deum iussisse etiam incorporeorum Cherubinorum imagines fieri. LIV. Iesum, Naue filium, lapides, ex Iordane eductos, factis columnis consecrasse. LV. Isaias columnam, id est, statuam futuram domino in templo eius praedicit. LVI. Iacobus, patriarcha, columnam in modum statuae erexit. LVII. Ab ipsis apostolis transmissum esse vsum effingendae Christi imaginis. LVIII. Eusebium ipsum narrare historiam de statua domini et mulieris. LIX. Quid sit illud, *si enim cognouimus*, inquit, *secundum carnem Christum, at nunc non cognoscimus.* LX. Testatur Eusebius, imaginem Manetis a Manichaeis in conto, siue hasta, circumlatam fuisse, vt imperatorum imagines in militaribus signis. LXI. Eusebii argumentatio ex illis verbis, *Beati mundo corde*, et ad eam responsio. LXII. De diuina natura: eam incomprehensibilem esse. LXIII. De testimoniis, quae Mamonas pro se ex Gregorio Nysseno promulit, vbi is ait, *et Ario dico, et Aëtio.* LXIV. Contra Apollinarium. LXV. Testimonia S. S. patrum de inconfusa vnione et indiuidua hypostasi. LXVI. Contra Eusebium, qui mutatum et alteratum Christum statuit. LXVII. Ambrosii, Mediolanensis, verba de anacrasi, seu commixtione, quid ea sit. LXVIII. De perfectis Christi naturis. LXIX. Definitio dogmatica formae et personae. LXX. De statua, et herba adnata. [¶] LXXI. De apostolis et Iacobo, DEI fratre, cuius imagines Hierosolymis, primis statim temporibus ab eius discipulis celebratae sunt. LXXII. De Asterio.

LXXIII. De

LXXIII. De statua Christi, quam furatus est Maximinus, Iulianus autem, apostata, aboleuit. LXXIV. De Iacobo, patriarcha. LXXV. Sancti Gregorii Armeniae verba. LXXVI. Sectatores Eusebii dicunt, eum poenituisse et ad orthodoxam fidem conuersum esse, quod est falsum.

Index χρήσεων, *quae contra Eusebium et Mamcnum proferuntur, videlicet* ex eorumdem, qui antea citabantur, libris.

[P] *De Pseudonymi Epiphanii doctrina, dissertatio.*

Contra Epiphanidem, Capita XXX.

I. Fuisse Epiphanidem Docetarum haeresi et Manichaeorum impietati addictum. II. Magnum Epiphanium, Cypri episcopum, de omnibus haeresibus, scripto contra eas libro triumphasse. [P] III. Sanctum, Sidae metropolitam, testari, suppositiam esse eam epistolam, quae Epiphanio tribuitur. IV. Contra Epiphanidae testamentum. V. Definitio seu expositio dogmatis Epiphanidae. VI. Contra eos, qui dicunt, non faciendam esse imaginem Christi, nec sanctae DEI matris. VII. In illud, *quum manifestatus fuerit, similes ei futuri sumus.* VIII. Sancti Epiphanii verba contra Collyritas, et de mulieribus, quae erant in Arabia. IX. Quomodo effingantur angeli, testimonia prophetarum. X. De Acataleptetarum et Aperigraptetarum opinione. XI. Contra eos, qui dicunt; *Vbinam iussit dominus, fieri imaginem et adorari?* XII. De Abgaro, et imagine non manufacta, apud Edessenos et Romanos. XIII. Contra eos, qui dicunt; *Institutum illud esse a maligno spiritu.* XIV. Contra eos, qui dicunt, idololatriam in mundum rursus a diabolo esse inuectam. XV. Ex sua genealogia Epiphanides mendax arguitur. XVI. Epiphanidem eadem cum Valente sensisse. XVII. Contra eos, qui dicunt, homines a diabolo rursum ad idololatriam esse pertractos. XVIII. Contra eos, qui dicunt; *Quisnam veterum Christi imaginem depinxit?* XIX. Contra eos, qui dicunt, senes pingi apostolos, comatum autem Christum. XX. Contra eosdem dicentes, si comam habuit Christus, quare Iudaei ad illum prodendum triginta denariis Iudam adtraxerunt? XXI. Epiphanidem Marcionis, Manetisque sectatorem fuisse. XXII. De velis, quae praecepit dari ad sepulturam pauperum. XXIII. Contra eos, qui dicunt, oportere ieiunare in sabbato, et sanctam DEI matrem gladio interfectam esse impie adfirmant. XXIV. Sanctus Epiphanius omnes haereses proscripsit. XXV. De epistola Nili. XXVI. De imagine sanctae protomartyris, Theclae. XXVII. De Leontio, haeretico. XXVIII. De Leontio, Cyprio, orthodoxo. XXIX. Multis argumentis probari, Pseudonymum Epiphanium diuersum esse a Magno Epiphanio. XXX. Opinio Arianorum, Manetis, Apollinarii, Dioscori, et Acephalorum.

[P] *Index* χρήσεων αἱρετικῶν, *quae Antirrhetico contra Epiphanidem subiunctae sunt.*

Eudoxii CPolit. Ariani, Lucii episc. Alex. Ariani, Manetis, Apollinarii, Dioscuri, Timothei, presbyteri.

TOMUS

TOMUS II.

Praeliminaria interpretis.

PRAEFATIO de iis, quae in hoc volumine continentur. — Dissertatio de synodo Nicaena secunda, ac in eandem obseruationes variae. — Recensio critica quamplurium operum variorum SS. patrum, ex quibus fragmenta contra imagines protulerunt iconomachi. — Praefatio ad Macarii Magnetis opera. — De Macario Magnete testimonia recentiorum scriptorum.

De Macario Magnete Veterum testimonia, seu de verbis Macarii Magnetis, quae iconomachi contra imagines sacras impie vsurpauerant, Antistitum orthodoxorum Iudicium.

Prooemium. Non esse temere cuilibet doctrinae credendum, sed ei tantum, quae cum sacris scripturis congruens sit. — [¶] De mala fide iconomachorum qui testimonia trunca ac mutila, vix indicatis auctoribus examinanda (*S. Nicephoro*) miserant. — De testimonio ex apocriticis Macarii sumpto. — De manuscripto codice vetustissimo in quo continebantur apocritica Macarii. — De Macario ipso, cuias fuerit, et quo tempore vixerit. — Excerpta ex apocriticis Macarii, siue ex eius dialogis cum graeco siue Ethnico. — Ostendit sanctus Nicephorus, quaecumque Macarius in iis libris de imaginibus disputauit, non pertinere ad imagines Christi vel sanctorum, sed ad profanas gentilium Deorum imagines. — Breuis praefatio interpretis.

Sancti NICEPHORI *antirrheticus liber. Contra eos, qui diuinam imaginem idolum nominare impie ausi sunt. Item, quid sit γραπτὸν καὶ περιγραπτόν? Et quomodo intelligendum illud:* Non facies vllam imaginem, etc.

Item obseruanda esse ea, quae a Patribus tradita sunt: denique testimoniorum, quae ab ecclesiae hostibus impie vsurpata sunt, confutatio.

Prooemium. Propositum sibi esse veram doctrinam confirmare, aduersariorum autem errores refellere. Seruanda esse ea, quae a maioribus tradita et longo vsu confirmata sunt. — Orthodoxos stabili fundamento niti; haereticos autem non ita. De ecclesia. — Orthodoxorum et haereticorum viae quam diuersae sint. Iconomachorum mores. Incarnationis mysterium ab iconomachis aboleri. Eorum saeuitia. — Cap. I. De crimine Idololatriae orthodoxis obiecto. — Persecutio contra orthodoxos excitata quem exitum habuerit. — Cap. II. Iconomachos, postquam idololatriae arguere orthodoxos frustra conati sunt, alia via adgredi, et mota de *circumscripto* controuersia, incarnationis mysterium oppugnare, ac Valentini et aliorum errores amplecti. — Cap. III. Iconomachos obiicere orthodoxis illa verba legis Mosaicae; *non facies omnem similitudinem, etc.* Illius obiectionis solutio. — [¶] Legem illam, *non facies similitudinem etc.* datam esse Iudaeis post exitum ex Aegypto, ne Aegyptiorum idololatriam imitarentur. Quae in lege scripta sunt, ea ad Iudaeos pertinent, non ad Christianos. Lex imagines coli vetat, quadrupedum scilicet, ac cete-

caeterarum creaturarum, non autem Christi. — Iconomachi non statuunt vllum discrimen inter imaginem Christi et imaginem creaturae, ac proinde nec inter Christum et creaturam. — Cap. IV. Quam procul absit ab orthodoxis idololatriae crimen. Non licuisse Iudaeis Deum effingere, quod eum non vidissent; Christianis autem licere, quia viderint. — Cap. V. Lege vetitum esse, ne fierent simulacra τῶν περικοσμίων, non autem τῶν ὑπερκοσμίων. De tabernaculo, propitiatorio, et cherubinis. Imagines iudaicae, cum iis, quas Christiani venerantur, collatae. Ipsi iconomachi crucem adorant, quae nil aliud est, quam imago passionis Christi. — Cap. VI. Iconomachos traditionis et longi vsus nullam habere rationem. Imaginem cultum antiquissimum esse. Melius facturos fuisse iconomachos, si scripta Christianorum ac SS. patrum legissent, a quibus eae quaestiones iam examinatae essent. — Cap. VII. Iconomachorum dicta adeo futilia esse, vt ne refelli quidem digna sint. Imaginum cultum, Christi et apostolorum totiusque ecclesiae auctoritate constitutum, traditione ac longo vsu confirmatum, ipsi denique rationi consentaneum esse. De sancto sudario. De iconomachorum incredulitate. — Cap. VIII. Imaginum cultum non ideo esse reiiciendum, quod lege non sit constitutus. — Cap. IX. De testimoniis, quibus vtuntur iconomachi ad errores suos adstruendos. Eos noctu pugnantibus similes esse. — Cap. X. Testimonium sancti Ioannis Chrysostomi ab iconomachis contra imagines productum, ex commentariis eius in euangelium Matthaei. Videtur autem eo loco S. Chrysostomus damnare picturam, et artem ποικιλτικήν. — Mens Chrysostomi declarata ex aliis eiusdem scriptis. Nicephori obseruationes. Verba prophetica cum S. Chrysostomi verbis congruentia. — Verba Basilii magni eodem pertinentia. — [?] Ex libro Exodi verba, quibus commendantur variae artes, veluti textorum, sculptorum etc. — Artes illas, de quibus actum supra, non esse per se malas, sed abusu tantum, neque id ignorauisse sanctum Chrysostomum. — Quatenus eae artes vtiles sint? quatenus inutiles ac perniciosae? — Sanctum Chrysostomum non fuisse ab imaginum cultu auersum. — Sancti Chrysostomi tempore ornata fuisse picturis texturisque variis templa et ipsa altaria. — De aurificum arte; eam laudabilem esse, si templis, non mulierculis ornandis seruiat. — Testimonium sancti Nili ex eius epistola ad Olympiodorum de picturis, quatenus ornandis templis vtiles sunt, vel non vtiles. — De prauis vanisque artibus. — Iconomachorum crudelitas, luxus, fastusque. Iconomachos picturae infensos esse, quatenus templis decorandis seruit: non autem, quatenus eorum luxui ac fastui blanditur, contra quam sanctis patribus visum est. — Sanctum Chrysostomum suam de supradictis artibus, pictoria nempe et statuaria, opinionem tum alibi clarius indicasse, tum in vigesima, seu, vt alii numerant, duodecima oratione εἰς τὰς ἀνδριάντας. Item in decima et sexta decima. Verba sancti Chrysostomi. — Cap. XI. Testimonium Methodii, Myrorum, vel Patarorum Lyciae episcopi, ab iconomachis contra imagines productum, ex oratione περὶ ἀναστάσεως. — Diuersam esse rationem profanarum sacrarumque picturarum; vtrasque autem ab iconomachis confundi. — Iconomachorum impietas in imagines. Non intelligi ab iis Methodii sententiam. Eum loqui de pictoribus, qui ad voluptatem et ambitiosum ornatum pingunt. — Non ideo contemnendam pictorum artem, quod colores facile deleantur: nec corruptis imaginibus ipsa quoque archetypa corrumpi. — De varia significatione vocis εἴδωλον. — Quae Methodius contra sophistas dixerit in oratione supra memorata, ea in iconomachos aptissime cadere

cadere. — [¶] De aliis locis, in quibus Methodius mentem suam apertius indicauit. — Eadem ab iisdem scriptoribus et laudari et vituperari, prout exigit propositi argumenti ratio, ac pro variis circumstantiis. — Methodii verba ex eadem oratione ad statuariorum laudem pertinentia. — Iconomachi peiores, quam idololatrae. Nam hi suorum numinum profana simulacra coluerunt. Iconomachi autem sanctas ac venerandas imagines ludibrio habuerunt. — Methodii verba de pictura et coloribus. Eiusdem verba ad sculpturam pertinentia. Alia eiusdem verba de imaginibus.

Dissertatio, cuius duae partes. Prima de pseudosynodo Copronymiana. Altera de conciliis generalibus, et ad quem spectet congregare concilium; ac quodnam vniuersale et oecumenicum dicatur.

Liber antirrheticus, cuius duae partes. Prima. Refutatio et euersio decreti illegitimi et pseudonymi; quod promulgatum est ab iis, qui catholicam et apostolicam ecclesiam deseruerunt, et alienae sententiae se accommodarunt ad euertendam diuini verbi incarnationem. — Prooemium. y) In religione nihil innouare tutissimum esse ac saluberrimum: quanta fuerit pax ac tranquillitas, quam florens ecclesiae status, quamdiu nihil innouatum sit. — *Post autem haec verba*, καὶ χρυσῷ καὶ λίθοις τοῖς Ἰνδικοῖς, λαμπρὸν ἀπαστράπτουσιν. εὐθύτητι δὲ δογμάτων, ἢ τῷ ἀλουργῷ ἐκαλλωπίζοντο χρώματι, καὶ ὅσον . . . *desideratur folium vnum vel plura; resumitur vero ab his verbis:* τρόπαια ἔστησαν, διά τοι τοῦτο κατὰ τοῦ θείου φόβου ἀπηναισχύντησαν, καὶ ἦραν κατὰ τῶν ἁγίων κεφ. *etc.* — De Leonis, Armeni, morte. — Quibus artibus Leo, Armenus, pacem ecclesiae turbare coeperit. — De synodo, quam idem contra imagines coëgit. — Eam synodum non fuisse canonice habitam. — De auctoritate pontificis romani neglecta: de exclusis communione iis, qui ecclesiae praeerant. — [¶] De illius pseudosynodi decisione, quam Nicephorus vocat ὅρον ἄορισον. — Ne refutatione quidem digna esse iconomachorum scripta, vtpote futilia ac delira. — De imperatoribus, Leone Isauro et Constantino Copronymo, haereseos auctoribus. — Cap. I. Initium decisionis, seu decreti, quo confirmatur Copronymiana synodus. — Refutatio. Falsum esse, quod dicunt iconomachi, conuocatam esse illam synodum a Leone et Constantino, imperatoribus: conuocatam enim esse a Copronymo post mortem Leonis. — Quaenam a Leone, Isauro, gesta sint, vt patriarcham deposuerit, et alium in eius locum intruserit. — De Constantino, Copronymo, vt pseudosynodum suam coegerit. Inuectiua in eam synodum. — Cap. II. Verba iconomachorum, sumta ex supradicta decisione, concilii Copronymiani confirmatrice. — Refutatio eorum verborum, quatenus negant, traditione niti Christi pingendi vsum. — De imagine Christi Edessena, cuius reliquiae cernebantur adhuc Nicephori temporibus. — Non esse inutilem imaginum cultum. — Iconomachi fatentur, se imagines coluisse, ac idolorum sacerdotes fuisse. — De concilio Copronymiano: vere illud acephalum fuisse; habitum enim esse, Constantinopolitana sede vacante, nec creatum esse nouum patriarcham, nisi sub finem concilii. — Imaginum cultum ab iconomachis damnari ea mente, vt incarna-

y) *Examinatur in hoc libro* ὅρος *siue decisio pseudosynodi, a Leone Armeno conuocatae, qua abrogabatur Nicaenum concilium secundum, confirmabatur autem synodus Copronymiana.*

carnationis memoria deleatur. — Imagines Christi ad hoc pingi, vt eius memoria conferuetur, ac renouetur. — Alia argumenta, quibus probatur, non esse inutilem pingendarum imaginum vsum. — Cap. III. Verba iconomachorum ex eadem decisione. — Refutatio. Negat Nicephorus, Christianos imaginibus tamquam idolis seruiisse. — Non ideo malam esse rem aliquam, quia possit aliquis ea re abuti. — Cap. IV. Verba iconomachorum, indidem sumta. — [?] Refutatio. Non congruere, quae iconomachi statuunt cum sex synodis Oecumenicis, praesertim cum sexta. — Non ideo negligendum esse imaginum cultum, quod illi praeferendus sit is, qui in spiritu et veritate exhibetur. — Vera caussa, cur iconomachi imaginibus bellum indixerint. — Inuectiua in iconomachos. — Pios imperatores multos fuisse, nullum tamen contra imagines saeuiisse. — Qui imagines colunt, iidem Deum in spiritu et veritate colunt. — De vera adoratione. — Christi corpus nostro prorsus simile, idque vere ac reipsa, non δοκήσει καὶ φαντασίᾳ; itaque et circumscriptum fuisse, et pingi potuisse. — De cultu imaginis Christi; quis sit illius finis, et quantas vtilitates habeat. — *Post haec autem verba:* διὰ μέσου τέτων ἐπὶ τὰ ὧν εἰσι σύμβολα, τὲς μεμυσταγωγημένες ἀνάγειν. ἐντεῦθεν καὶ ἑρμηνευτικὰ εὐαγγελίυ ὑπάρχουσιν. . . *desideratur folium vnum; forte plura: resumitur vero ab his verbis,* ἀρεύσας εἰδώλοις ὡς θεοῖς προσκεκυνηκότων. ἤ γοῦν ἐπὶ καθαιρέσει τούτων ἀποφηναμένας. etc. — Synodum Copronymianam conciliorum sex oecumenicorum aemulatricem falso dici. — De synodo Nicaena, de Constantinopolitana vtraque, de Ephesina, de Chalcedonensi. — De sexta synodo oecumenica. — Veterum canonum, quos sancti patres constituerunt apostolicae doctrinae consentaneos, collatio cum canonibus concilii Copronymiani. — Canon de sacris symbolis salutaris Christi incarnationis. — Cap. V. Verba iconomachorum ex decisione. — Refutatio. Iconomachos sancti Gregorii Nysseni testimonio abuti contra imagines. — Cap. VI. Verba iconomachorum indidem sumta et ad testimonium Gregorii Nysseni supra memoratum pertinentia. — Inuectiua in iconomachos. — Iconomachi testimoniis haereticorum, veluti Eusebii Ariani, vtuntur: negligunt autem sacras scripturas. — [?] Ne ipse quidem Christus Caesaris, hominis idololatrae et ethnici, imaginem contemsit. — Iconomachorum opinionem de imaginibus longe diuersam esse a SS. patrum doctrina. — Inuectiua. — Cap. VII. Verba iconomachorum ex decisione. — Refutatio. Falsissimum esse, quod iconomachi adferunt, ecclesiam tranquillam fuisse, ex quo Copronymus synodum suam habuerit. — De persequutione atrocissima, quae Copronymianam synodum consequuta est. — Quae inde clades, Deo irato, consequutae sint. — Terrae motus, glacies, pestis, aetherei terrores. — Cap. VIII. Verba iconomachorum. — Inuectiua in illos, quos iconomachi viros vocant; laus mulieris Irenes imperatricis, quam iidem despiciunt. — Quantum illa muliebris simplicitas salutaris omnibus fuerit. — Narratio historica eorum, quae synodum Nicaenam secundam antecesserunt, eique conuocandae occasionem dederunt. — De secessione Pauli, patriarchae. — De Tarasio, patriarcha. — De synodo Nicaena secunda. — Collatio huius synodi cum Copronymiana. — Cap. IX. et X. Verba iconomachorum. — Qui illi synodo interfuere episcopi, ii horum magistri fuerunt, et hos, a quibus despiciuntur, vnxerunt. — Inuectiuae in episcopos, iconomachos. — Laus episcoporum, qui Nicaeno secundo concilio interfuerunt. — Laus imperatricis, Irenes. — *Post haec verba* ἄλλος

τὰς

τῶν προφητῶν ἐπικαλείτω, καὶ δὴ καὶ ἕτερος ταλανίζων ἐπιθρηνείτω. ἐγὼ ἐφύτευσά σε, *desideratur folium unum vel aliud forte, resumitur vero ab his verbis:* ἐκείνων μεγαλοφυΐαν ἔχοντες, ὥσπερ χύτρα εὔθραυστος τῇ στερρότητι τῶν γενναίων οἷον λέβητι προσκρουόμενοι, τὸ σύντριμμα ἐφ' ἑαυτοῖς, *etc.* — Cap. XI. Verba iconomachorum. — Refutatio. Iconomachi idem eum Manichaeis et Arianis sentiunt. De cultu imaginum. — [P] Cap. XII. Verba iconomachorum. — Apologia pro imaginibus. — Cap. XIII. Verba iconomachorum. — Refutatio. Quidni imaginibus tribuatur is honor, quem Copronymus equis et equitibus exhibuerit? Quanta fuerit Copronymi insania circa equestres pompas. Copronymus equos vnguentis delibutos publice prosequutus est, praeferentibus faces et sacra vasa clericis. — Cap. XIV. Verba iconomachorum. — Refutatio. Nec Deus circumscripto corpore circumscribitur, nec diuinitas a carne separatur. — Exempla. Solare corpus, et solis radius. — Cap. XV. Alia iconomachorum verba. — Refutatio. De differentia γραφῆς καὶ περιγραφῆς. Haec eadem alibi fusius disputata sunt ab eodem Nicephoro in prioribus antirrheticis. — Quosnam auctores iconomachi sequantur. Valentini, Marcionis, Marciani, Manetis, Eusebii, et Epiphanidae opiniones. — Testimonia viginti, quibus vera de circumscripto doctrina constituitur. — Cap. XVI. Verba iconomachorum. — Refutatio. Iconomachos Epiphanidae, Manichaeo ac Docetarum erroribus obnoxio, adsentiri. — Imaginem Christi non esse pseudonymam, sed veram: omnem imaginem esse archetypo similem, et ad eum relationem habere. Etymologia vocis εἰκών. — Cap. XVII. Verba iconomachorum. Refutatio. Se ipsos damnant iconomachi, quum synodum secundam Nicaenam damnant. — Cap. XVIII. Verba iconomachorum. — Refutatio. Cultus non imaginibus ipsis, sed archetypis per imagines exhibetur. — Cap. XIX. Verba iconomachorum. — Refutatio. De synodo Copronymiana. — Quinam fiat, quorum auctoritate ac testimoniis vtantur iconomachi. — Testimonia patrum corrumpunt ac trunca proferunt. — [P] Sacras scripturas, in quibus de Cherubinis agitur, irrident ac nihili faciunt. — *) Conciliorum sex oecumenicorum praecipuae decisiones. — *Post haec autem verba:* τὰ τούτοις ἑπόμενα, οἷαν αὐτοῖς ἀναπλάττει τὴν τερατείαν, καὶ οἷοις ἐναντι - - - - *desunt folia duo, in quibus iconomachorum decisiones conferebantur cum decisionibus supradictarum synodorum: resumitur vero ab his verbis:* - - - λαθρον ἢ δόξαν συστῆσαι βουλόμενοι τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν καὶ τὸν, *etc.* — Exemplum Pantherae, quae hominis imaginem ipsam odit. Habes illud exemplum integrum in alio antirrhetico. — De mysterio Eucharistiae, an sit imago corporis Christi. — De concilio Nicaeno secundo. Quae in eo concilio constituta sunt. Ea cum decisionibus conciliorum caeterorum congruere. — Cap. XX. Verba iconomachorum. — Refutatio. Non consentire iconomachos cum suis magistris, Copronymo et aliis, imo nec ipsos secum. — Cap. XXI. Verba iconomachorum. — Refutatio. Si imagines malae sunt, cur idola non vocantur? — Nihil in ecclesia receptum esse, quod esset malum. — Iconomachos non esse Christianos, eum ab ecclesia defecerint. — De testimoniis, quibus ii vtuntur ad errores suos defendendos. Vt corrumpant scripturas ac testimonia patrum, variis technis ac dolis. — Admonitio interpretis ad lectorem.

*) *Edita a Combefisio in auct. bibl. P. P. Gr. tom. II. pag. 603.*

Pars altera antirrhetici.

Refutatio testimoniorum, quae iconomachi contra imagines protulerunt. — I. Testimonium sumtum ex constitutionibus apostolorum. — Refutatio, in qua testimonium Euagrii pro imaginibus. — aa) II. Testimonium Asterii, Amaseae episcopi, contra imagines. Ex oratione de diuite et Lazaro. — [P] Refutatio, in qua testimonium ex eadem oratione pro imaginibus. Item Encomium mulieris, quae sanguinis fluxu liberata statuam Christo erexit: eodem Asterio auctore. — Testimonium Antipatri Bostrensis de eadem muliere. — Testimonium Eusebii Caesariensis de eadem re. — III. Testimonium Leontii contra imagines. — bb) Refutatio, in qua veri Leontii, Neapoleos in Cypro episcopi, testimonium pro imaginibus, sumtum ex apologetico Christianorum contra Iudaeos. — IV. Testimonium Theodori, Galatae, contra imagines. — Refutatio, in qua testimonium eiusdem pro imaginibus, ex oratione in laudem Virginis, Dei matris. — Testimonia varia pro imaginibus, contra falsi Theodoti testimonium. — cc) Testimonium Asterii pro imaginibus, ex eius oratione in laudem Euphemiae, seu potius Ecphrasi tabellae, in qua depicta erat Euphemia. — V. Alia falsi Theodoti verba contra imagines. — Refutatio, in qua testimonium sancti Basilii pro imaginibus. — VI. Alia Pseudonymi Theodoti verba. — Refutatio, in qua testimonium Gregorii (Nazianzeni) de imagine Polemonis, philosophi. — Testimonium Gregorii Nysseni pro imaginibus. — Item Basilii Magni. — Item Ioannis Chrysostomi. — VII. Alia verba Pseudonymi Theodoti. — VIII. Testimonium Pseudonymi Basilii, Seleuciensis, contra imagines. — Refutatio, in qua testimonium veri Basilii, Seleuciensis, pro imaginibus, ex epistola ad imperatorem, Leonem. — IX. Testimonium Amphilochii, Iconiensis, contra imagines ex Encomio Basilii Magni. — Refutatio, in qua eiusdem Amphilochii verba ex eodem Encomio proferuntur. — Testimonium sancti Chrysostomi, ad illustrandam Amphilochii sententiam. — [P] X. Continuatio testimonii Amphilochiani. — Nicephori obseruationes ad Amphilochii testimonium. — De praestantia picturae. — XI. Testimonium Basilii Magni contra imagines, ex oratione de hominis creatione. — Refutatio, in qua testimonium eiusdem Basilii Magni pro imaginibus, ex eius epistola ad Amphilochium, Iconii pontificem. — XII. Testimonium Gregorii Nysseni contra imagines. — Refutatio, in qua testimonia patrum Gregorii Nazianzeni, Gregorii Nysseni, Epiphanii, sancti Ioannis Chrysostomi pro imaginibus. — XIII. Testimonium Gregorii Nazianzeni contra imagines ex eius poëmate quodam. — Refutatio, vel potius explicatio illius testimonii. — XIV. Testimonium sancti Chrysostomi, ex encomio Romani, martyris, contra imagines. — Explicatio illius testimonii. — XV. Eiusdem testimonium ex oratione in laudem Abraami, itidem contra imagines. — Explicatio illius testimonii. — XVI. Eiusdem aliud testimonium, ex oratione in custodem carceris. — Explicatio illius testimonii. — XVII. Testimonium Epiphanii contra imagines, ex eius testamento. — Refutatio illius

aa) *Tota oratio de diuite et Lazaro edita est a Combefisio in auct. primo biblioth. S. S. P. P. Gr. pag. 2.*

bb) *Editum in concilio Nicaeno II. Act. IV. pag. 233.*

cc) *Editum in concilio Nicaeno II. Act. IV. pag. 207.*

illius testimonii. — XVIII. Eiusdem testimonium contra imagines ex oratione, quae inscribitur, contra eos, qui imagines idolico ritu facere studeut in similitudinem Christi, et Virginis, DEI matris, item martyrum, angelorum ac prophetarum. — Refutatio. — XIX. Eiusdem testimonium ex epistola ad Theodosium, contra imagines. — Refutatio. — XX. Eiusdem testimonium, ex epistola ad Ioannem, Aeliae episcopum, contra imagines. — Refutatio. — Argumenta duodecim, quibus probatur, non esse veri Epiphanii ea testimonia, quae ab iconomachis allata sunt.

[*] *Opera S. Nicephori, patriarchae CPOL. antehac edita.*

Praefatio generalis, interpretis. — Synodus Constantinopolitana sub Nicephoro, in qua Iosephum, quem defunctus Tarasius, propter conciliatas incestas nuptias Constantini, imp. filii Irenes, deposuerat, in presbyterum recepit. — Concilium Constantinopolitanum habitum contra Antonium, Silaci metropolitam, a S. Nicephoro, patriarcha CP. et episcopis CCLXX. — Sancti Nicephori CP. canones XXXVII. ex ecclesiasticis constitutionibus ipsius et S. S. patrum, cum eo congregatorum, collecti. — Ex canonibus Nicephori, sanctissimi patriarchae CP., oecumenici, ex ipsius ecclesiasticis constitutionibus canones XVII. — Sancti patris nostri Nicephori, patriarchae CP. et confessoris, epistola canonica. — Epistola Nicephori, qua prolixe confessionem fidei suae anno DCCCII. Leoni, papae, declarat; cuius titulus: Leoni, papae, antiquae Romae fratri et commiuistro per omnia sanctissimo beatissimoque, Nicephorus, DEI misericordia episcopus CP., in domino salutem. — Chronologia tripartita secundum rationem Graecorum, olim latine versa ab Anastasio, bibliothecario; explicata a Ioachimo Camerario. Eadem emendata et notis illustrata per Antonium Contium. Ac demum sub titulo breuis chronographiae ad varias editiones recensita, tabulisque chronologicis et adnotationibus ditata prodiit Parisiis anno MDCLII. cura et studio R. P. Iacobi Goar, ordinis praedicatorum. — Sancti Nicephori, patriarchae CP., breuiarium historicum, de rebus gestis ab obitu Mauricii ad Constantinum vsque Copronymum, primum in lucem editum ac latine versum opera et studio Dionysii Petauii e societate Iesu, cum eiusdem notis chronologicis. Parisiis, MDCXVI. et ex typographia regia MDCXLVIII.

[*] *Opera Dubia S. Nicephori patriarchae CPOL.*

Interpretamenta somniorum secundum ordinem alphabeti, versibus iambicis. Edita a Nicolao Rigaltio post oneirocriticon Astrampsychi, eodem, quo oneirocriticon Artemidori volumine. In quarto Lutetiae, ex officina Claudii Morelli. MDCIII.

Macarius Magnes, seu de Macario Magnete, auctore vetustissimo, veterum ac recentiorum testimonia. Item fragmenta ex eiusdem libris excerpta, pleraque nunc primum e manuscriptis codicibus depromta.

Index eorum, quae hoc libello continentur.

I. Praefatio Ioannis Boiuinii, de Macario Magnete et de eius operibus. II. Testimonium Photii de Macario, Magnetum episcopo. III. De verbis Macarii Magnetis, quae

Pars altera antirrhetici.

Refutatio testimoniorum, quae iconomachi contra imagines protulerunt. — I. Testimonium sumtum ex constitutionibus apostolorum. — Refutatio, in qua testimonium Euagrii pro imaginibus. — aa) II. Testimonium Asterii, Amaseae episcopi, contra imagines. Ex oratione de diuite et Lazaro. — [P] Refutatio, in qua testimonium ex eadem oratione pro imaginibus. Item Encomium mulieris, quae sanguinis fluxu liberata statuam Christo erexit: eodem Asterio auctore. — Testimonium Antipatri Bostrensis de eadem muliere. — Testimonium Eusebii Caesariensis de eadem re. — III. Testimonium Leontii contra imagines. — bb) Refutatio, in qua veri Leontii, Neapoleos in Cy. pro episcopi, testimonium pro imaginibus, sumtum ex apologetico Christianorum contra Iudaeos. — IV. Testimonium Theodori, Galatae, contra imagines. — Refutatio, in qua testimonium eiusdem pro imaginibus, ex oratione in laudem Virginis, Dei matris. — Testimonia varia pro imaginibus, contra falsi Theodoti testimonium. — cc) Testimonium Asterii pro imaginibus, ex eius oratione in laudem Euphemiae, seu potius Ecphrasi tabellae, in qua depicta erat Euphemia. — V. Alia falsi Theodoti verba contra imagines. — Refutatio, in qua testimonium sancti Basilii pro imaginibus. — VI. Alia Pseudonymi Theodoti verba. — Refutatio, in qua testimonium Gregorii (Nazianzeni) de imagine Polemonis, philosophi. — Testimonium Gregorii Nysseni pro imaginibus. — Item Basilii Magni. — Item Ioannis Chrysostomi. — VII. Alia verba Pseudonymi Theodoti. — VIII. Testimonium Pseudonymi Basilii, Seleuciensis, contra imagines. — Refutatio, in qua testimonium veri Basilii, Seleuciensis, pro imaginibus, ex epistola ad imperatorem, Leonem. — IX. Testimonium Amphilochii, Iconiensis, contra imagines ex Encomio Basilii Magni. — Refutatio, in qua eiusdem Amphilochii verba ex eodem Encomio proferuntur. — Testimonium sancti Chrysostomi, ad illustrandam Amphilochii sententiam. — [P] X. Continuatio testimonii Amphilochiani. — Nicephori obseruationes ad Amphilochii testimonium. — De praestantia picturae. — XI. Testimonium Basilii Magni contra imagines, ex oratione de hominis creatione. — Refutatio, in qua testimonium eiusdem Basilii Magni pro imaginibus, ex eius epistola ad Amphilochium, Iconii pontificem. — XII. Testimonium Gregorii Nysseni contra imagines. — Refutatio, in qua testimonia patrum Gregorii Nazianzeni, Gregorii Nysseni, Epiphanii, sancti Ioannis Chrysostomi pro imaginibus. — XIII. Testimonium Gregorii Nazianzeni contra imagines ex eius poëmate quodam. — Refutatio, vel potius explicatio illius testimonii. — XIV. Testimonium sancti Chrysostomi, ex encomio Romani, martyris, contra imagines. — Explicatio illius testimonii. — XV. Eiusdem testimonium ex oratione in laudem Abraami, itidem contra imagines. — Explicatio illius testimonii. — XVI. Eiusdem aliud testimonium, ex oratione in custodem carceris. — Explicatio illius testimonii. — XVII. Testimonium Epiphanii contra imagines, ex eius testamento. — Refutatio illius

aa) *Tota oratio de diuite et Lazaro edita est a Combefisio in auct. primo biblioth. S. S. P. P. Gr. pag. 2.*

bb) *Editum in concilio Nicaeno II. Act. IV. pag. 233.*

cc) *Editum in concilio Nicaeno II. Act. IV. pag. 207.*

illius testimonii. — XVIII. Eiusdem testimonium contra imagines ex oratione, quae inscribitur, contra eos, qui imagines idolico ritu facere student in similitudinem Christi, et Virginis, DEI matris, item martyrum, angelorum ac prophetarum. — Refutatio. — XIX. Eiusdem testimonium ex epistola ad Theodosium, contra imagines. — Refutatio. — XX. Eiusdem testimonium, ex epistola ad Ioannem, Aeliae episcopum, contra imagines. — Refutatio. — Argumenta duodecim, quibus probatur, non esse veri Epiphanii ea testimonia, quae ab iconomachis allata sunt.

[¶] *Opera S. Nicephori, patriarchae CPOL. antehac edita.*

Praefatio generalis, interpretis. — Synodus Constantinopolitana sub Nicephoro, in qua Iosephum, quem defunctus Tarasius, propter conciliatas incestas nuptias Constantini, imp. filii Irenes, deposuerat, in presbyterum recepit. — Concilium Constantinopolitanum habitum contra Antonium, Silaci metropolitam, a S. Nicephoro, patriarcha CP. et episcopis CCLXX. — Sancti Nicephori CP. canones XXXVII. ex ecclesiasticis constitutionibus ipsius et S. S. patrum, cum eo congregatorum, collecti. — Ex canonibus Nicephori, sanctissimi patriarchae CP., oecumenici, ex ipsius ecclesiasticis constitutionibus canones XVII. — Sancti patris nostri Nicephori, patriarchae CP. et confessoris, epistola canonica. — Epistola Nicephori, qua prolixe confessionem fidei suae anno DCCCII. Leoni, papae, declarat; cuius titulus: Leoni, papae, antiquae Romae fratri et commiuistro per omnia sanctissimo beatissimoque, Nicephorus, DEI misericordia episcopus CP., in domino salutem. — Chronologia tripartita secundum rationem Graecorum, olim latine versa ab Anastasio, bibliothecario; explicata a Ioachimo Camerario. Eadem emendata et notis illustrata per Antonium Contium. Ac demum sub titulo breuis chronographiae ad varias editiones recensita, tabulisque chronologicis et adnotationibus ditata prodiit Parisiis anno MDCLII. cura et studio R. P. Iacobi Goar, ordinis praedicatorum. — Sancti Nicephori, patriarchae CP., breuiarium historicum, de rebus gestis ab obitu Mauricii ad Constantinum vsque Copronymum, primum in lucem editum ac latine versum opera et studio Dionysii Petauii e societate Iesu, cum eiusdem notis chronologicis. Parisiis, MDCXVI. et ex typographia regia MDCXLVIII.

[¶] *Opera Dubia S. Nicephori patriarchae CPOL.*

Interpretamenta somniorum secundum ordinem alphabeti, versibus iambicis. Edita a Nicolao Rigaltio post oneirocriticon Astrampsychi, eodem, quo oneirocriticon Artemidori volumine. In quarto Lutetiae, ex officina Claudii Morelli. MDCIII.

Macarius Magnes, seu de Macario Magnete, auctore vetustissimo, veterum ac recentiorum testimonia. Item fragmenta ex eiusdem libris excerpta, pleraque nunc primum e manuscriptis codicibus deprompta.

Index eorum, quae hoc libello continentur.

I. Praefatio Ioannis Boiuinii, de Macario Magnete et de eius operibus. II. Testimonium Photii de Macario, Magnetum episcopo. III. De verbis Macarii Magnetis, quae

quae iconomachi contra imagines facras protulerant, Antiftitum orthodoxorum difputatio, qua continentur multa ex eiusdem libris apocriticis excerpta. IV. Teftimonia recentiorum. Item fragmenta apocriticorum, a Turriano et aliis quibusdam recentioribus edita. V. Fragmenta commentarii eiusdem Macarii Magnetis in Genefin, ex mf. codice eminentiffimi cardinalis Ottoboni defumta.

HACTENUS CONSPECTUS OPERUM S. NICEPHORI
CPol. ab Anfelmo Bandurio iunctim edendorum.

Iuuat hoc loco alios etiam referre *Nicephoros*, in quibus primo memorandus loco:

NICEPHORUS GREGORAS, Heracleotes, natus a. C. 1295. [dd]) Palamitarum ftrenuus aduerfarius, in fynodo CPol. a. 1351. a Callifto, patriarcha [ee]), cum ceteris Acindyni fectatoribus damnatus, in monafterio confenuit, obiitque poft a. C. 1359. in quo definit eius hiftoria. [ff]) Vitam poft *Martinum Hanckium* pag. 579. feq. de fcriptoribus hift. Byz. diligentiffime defcripfit Io. Boiuinus eamque hiftoriae Nicephori praemifit, [gg]) elogia etiam quamplurima praefixit et catalogum, fcriptorum editorum ineditorumque, a Bernardo de Montfaucon Roma ad fe transmiffum, quem hoc loco integrum inferere iuuat.

Scripfit Gregoras permulta variae eruditionis opufcula: quorum pauca typis mandata; pleraque autem exftant manufcripta in codicibus Vaticanis, Caefareis, Scorialenfibus, [hh]) Baroccianis, [ii]) et aliis multis, vt regios fileam: quaedam item videntur temporis longi iniuria

dd) *Boiuinus* notis ad Gregoram p. 792.

ee) Tomum illius fynodi edidit *Combefifius* in auctario nouiff. tom. II. p. 135. feq.

ff) De *Nicephoro Gregora*, philofopho, hiftorico et theologo vid. *H. Wharton*, et *Rob. Gerium* ad Caue H. L. SS. E. Vol. II. p. 45. fqq. *C. Oudin*. in comment. de SS. E. tom. III. p. 768. *Iac. Brucker*. in hift. crit. philof. tom. III. p. 548. fqq. aliosque, quos citant *Hamberger*. in zuv. Nachr. IV. p. 577. (vbi quoque de noftro Nicephoro agit,) et *Saxius* in Onom. II. p. 371. fq. Add. quae fcripfi in Introd. in hift. L. Gr. II. 1. p. 533. fqq. *Harl.*

gg) Confer acta erud. a. 1704. p. 174. feq.

hh) v. *Plüer*. itiner. per Hifpan. p. 183. *Harl.*

ii) Hoc loco iuuat codd. *Nicephori* Gregorae, qui in B. *Bodleiana* cuftodiuntur, duce catal. codd. Angl. et Hibern. fimul indicare. Sed in indice Nic. Gregorae quaedam opera tribuuntur, a Nicephoro, patriarcha, confcripta. In cod. XLVIII. varia opufc. philof. de menfura areae Noe ex Origene. Reliqua ipfe Fabric. indicauit infra, nr. 16. — 24. — In cod. CXVI. encomium patriae. — In cod. DCC. hiftoria romanae libri X. et principium vndecimi, gr. — in cod. MMMCCCXXXVIII. liber de Aftrolabio, latine, interprete Ge. Valla. — pag. 262. cat. nr. XXX. 2. felecta ex Nic. Gregora. — In cod. MMMMMMDLVIII. comm. in Synefium de infomniis. — Addam ex tomo II. eiusdem catalogi; fed in eodem tomo, atque in indice Nic. Gregoras et Nic. patriarcha CPol. iidem habentur. — In cod. igitur Sionenfi MMMMLXVIII. fub *Niceph.* nomine praeter Chronographiam et epiftolam ad Leonem III. memorantur Nic. abrenunciation. Agarenorum, tum Armenorum quum ad fidem rom. veniunt. — difcrimen inter imaginem Chrifti et crucem, XI. fyllogismis expofitum; apologeticus, fuper fchismat. propter imagines ad ecclefiam vniuerf. — In cod. MMMMMDCCCXLIV. (inter codd. Gale,) difcrimen inter imaginem Chrifti et crucem etc. et cod. MMMMMDCCCXLV. apologia ad eccl. cathol. de nouo fchismate circa imagines. — In cod. MMMMMMMMDLIX. Nic. Greg. de aftrolabio. *Harl.*

iuria intercidisse. Eorum fere omnium notitiam dabit index vberrimus ex D. *Bernhardi de Montfaucon* schedis, Roma ad Boiuinium transmissis, et ex variis codicum manuscriptorum catalogis concinnatus [ll]). Hunc tu quaeso indicem, B. L. quantumuis longum, totum oculis percurre. In tanta librorum copia, quot hic videbis enumeratos, erit credo aliquid, quod ipso argumento placeat; quod amissum doleas; quod ex bibliothecarum puluere erui cupias. Erunt etiam aliqua fortasse, quorum iacturam facile feras. Mihi quidem librorum catalogos perlegisse hoc saepe iucundum fuit, quod ex iis intellexerim, deesse mihi multa, vel inutilia, vel etiam mala.

Opera biblica.

1. De mensura Arcae Noae, ex Origene, cod. Barocc. XLVIII. 19. [v. supra, Vol. IV. p. 206.]

2. Ex prophetis maioribus et minoribus dicta excerpta, cum Prologo, [P] et commentariis. Cod. Caesar. Vindobon. theolog. CLXXIV. [mm]) Vide et indicem prologorum inter opuscula rhetorica.

3. *Ἀρίστη ἐπιλογὴ θείων τινῶν ῥήσεων τοῦ μακαρίου καὶ γενναίου Ἰώβ, συμβαλλομένη παντὶ χριστιανῷ εἰς ὠφέλειαν.* Optimus delectus sacrarum quarumdam sententiarum beati et fortis Iobi, cuiuis Christiano vtilissimus. Initium, *καὶ ἐγένετο ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, καὶ ἰδοὺ ἦλθον οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ παραστῆναι ἐνώπιον τοῦ κυρίου* cod. Caesar. Vindobon. theolog. CLXXIV.

Dogmatica.

4. *Antirrhetici* et *Stelitentici priores.* Scripserat Gregoras libros in Palamam Antirrheticos, antequam [nn]) Cantacuzenus imperio potitus esset, vt ipse testatur, historiae libro XXV. [oo]) Eos decem fuisse indicat hoc programma, codici Vaticano praefixum: *πίναξ τῶν ἐκλεγέντων ἐκ τῆς καθόλου ἱστορίας Ῥωμαϊκῆς λόγων τοῦ Γρηγορᾶ, καὶ συντεθέντων ἐνταῦθα τοῖς* ΠΡΟΤΕΡΟΙΣ *αὐτοῦ* ΔΕΚΑ [pp]) ἈΝΤΙΡΡΗΤΙΚΟΙΣ. Id est: Index librorum Gregorae, ex generali historia romana selectorum, et cum DECEM eius PRIORIBUS ANTIRRHETICIS hic coniunctorum. At in Coluilliano Scorialensis bibliothecae catalogo [qq]), (qui in Mediolanensi siue Ambrosiana exstat manuscriptus,)

ll) [Add. eiusd. indicem ad bibl. biblioth. MSSt. voc. *Niceph. Gregoras.* *Harl.*]

mm) In cod. CXXXII. nr. 17. et 18. *Vindob. Nic. Gregoras* excerpta ex duodecim minorum et quatuor maiorum prophetarum vaticiniis cum explicatione, et eiusdem collectio insignium quorumdam locorum ex libro *Iobi* cum explicatione. v. *Lambec.* comment. V. pag. 616. *Harl.*

nn) h. e. ante annum MCCCXLVII.

oo) Eorundem meminit hist. lib. XVIII. c. 7. C. II. lib. XXIII. p. 697. lib. XXIV. p. 708. et 713.

pp) Ita cod. Vaticani titulus. At illi libri in codice ipso desiderantur.

qq) Cuius partem, ex MS. bibliothecae Ambrosianae codice descriptam, cum Boiuinio communicauit Fridericus Rostgardius.

fert codd. et de illis, de inscriptione et auctore operis copiose disserit: pag. 133. recensens cod. XXVI. ad nr. 3. *Nic. Blemmydae*, ait, vel secundum alios *Gregorii Anonymi compendiosum philosophiae syntagma*, συνοπτικὸν σύνταγμα φιλοσοφίας etc. et adnotat, prodiisse hunc librum sub *Nicephori Blemmydae* nomine, latine, *Georgio Valla*, Placentino, interprete, Basil. 1542, 8. (v. infra, Nicephor. Blemmyd.) et in alio cod. caesar. olim CLXXXII. in margine clare adscriptum esse: πόνημα τόδε μοναχȣ Γρηγορίȣ. — Pag. 305. in cod. LXXX. nr. 2. est inscriptio: πόνημα τόδε μοναχȣ Γρηγορίȣ· Συνοπτικὸν σύνταγμα φιλοσοφίας etc. — Pag. 377. de cod. XCIV. animaduertit, *Gregorii*, monachi aneponymi, *compendiosum logices syntagma* perperam a Ge. Valla adtribui *Nicephoro Blemmidae*, et vulgo perperam nimis generaliter inscribi συνοπτικὸν τῆς φιλοσοφίας σύνταγμα, re enim vera ab ipso auctore olim inscriptum fuisse, et etiam nunc inscribendum esse, συνοπτικὸν τȣ̃ τῆς φιλοσοφίας ὀργάνȣ σύνταγμα, *compendiosum organi siue instrumenti philosophiae syntagma*, quod pateat ex ipso opusculi istius principio, etc. et hoc ipsum opusculum sine vllo titulo exstat in cod. XCV. nr. 5. v. *Lambec.* l. c. pag. 382. *Harl.*

11. Dialogus, inscriptus: ΦΛΩΡΕΝΤΙΟΣ, ἢ περὶ σοφίας. *Florentius*, s. de sapientia. Initium, πόθεν ἡμῖν ὁ καλὸς Φλωρέντιος; cod. reg. MMMCCLXXXIV. It. Vat. MLXXXVI. De eo Dialogo Gregoras ipse hist. Byzant. lib. XI, cap. 10. sect. 2. *Lambec.* V. pag. 289. [pag. 609. sq. ed Kollar.]

12. Ὅτι οἱ πρὸς ὁποτέραν σοφίαν ἐσχολακότες ȣ̓ δικαίως ἂν σοφοὶ λέγοιντο, ὑπόκειται δὲ μᾶλλον τῇ ἀληθείᾳ τῆς ὄντως σοφίας. Qui alterutri (sacrae et profanae scil.) sapientiae studuerint, eos non iure sapientes dici, sed potius imitatores reipsa eius, quae vere sapientia est. Initium: μέγα μὲν ἀνθρώποις σοφία. cod. caesar. Vindobon. theolog. CLXXIV. [*Lambec.* V. p. 612. cod. CCCXXXII. nr. 7.]

13. Περὶ τῶν ἐπιλαμβανομένων ἐκ ὀρθῶς καὶ νέων καὶ παλαιῶν σοφῶν vv). De illis, qui recentiores et antiquos sapientes non recte repehendunt. Initium, λόγος ἐξαναστάντας τινὰς τῶν, ὡς ȣ̃τοί φασι βρενθυόμενοι, τῶν (an τὰ?) πάντα εἰδότων. Eod. cod. [*Lambec.* V. p. 618. nr. XXVII.]

[P] 14. Ad eos, qui Fatum statuunt. Indicatur a Possevino in Adparatu sacro. Fortasse ea est Oratio, quae exstat libro XXVIII. hist. Byzant. cap. penult.

15. Ad Logothetam de magno pisce, et aliis animantibus. Possevin. in Adparatu sacro.

16. Vtrum bruta sint ratione praedita. Catalog. biblioth. Barocc. N. III.

17. Visionem non fieri extra mittendo. Ibid.

18. Aerem non esse natura frigidum. Ibid.

19. De fluuiis et mari. Ibid.

20. De

vv) Incertum vtrum Gregorae, an Maximi Planudae.

20. De ſole, an ſit natura calidus. Ibid.
21. Vtrum ww) anima ſit immortalis ſecundum Ariſtotelem. Ibid.
22. Relata eſſe ſimul natura. Ibid.
23. Terram eſſe natura ſiccam, et ſphaericam. Ibid.
24. Numerum ſeptenarium multis nominibus ſacrum eſſe. Ibid.
25. Dialogus φιλομαθὴς, ἢ περὶ ὑβρισῶν. Vide indicem Miſcellaneorum, infra num. 84.

Aſtronomica.

26. Προς τινα φίλον, περὶ τῶν ὑβριζόντων τὴν ἀστρονομίαν. Ad amicum quemdam, *de iis, qui aſtronomiae inſolenter obtrectant.* Ita catalogus bibliothecae Vaticanae Morellianus. At in codice Vatic. MLXXXVI. fol. CXXVIII. epiſtola exſtat τῷ μητροπολίτῃ Ἄπρῳ, περὶ τῶν ὑβριζόντων τὴν ἀστρονομίαν. Initium, τά τε ἄλλα διαπορθμεύουσι etc. Vide indicem epiſtolarum, infra.

27. Epiſtola ἀνεπίγραφος, Initium, οἷον εὐωδίας περὶ τὸν ἀέρα χυθείσης. cod. Vat. MLXXXVI. fol. CCIV. Vide indicem epiſtolarum.

28. Epiſtola, πρὸς τὸν μέγαν Λογοθέτην τὸν συγγραφέα τῆς βίβλου, Παρακλητικὴ περὶ ἀστρονομίας. *Ad Magnum Logothetam ſcriptorem libri*, exhortatoria, (an conſolatoria?) *de Aſtronomia.* Epiſtolam hanc, vt indicatur in catalogo Morelliano, operi aſtronomico Theodori Metochitae, magni Logothetae, praefixam fuiſſe adparet xx). Exſtat hiſt. Byzant. lib. VIII. cap. 7. oratio ad magnum Logothetam hoc titulo, συμβουλὴ μετὰ παρακλήσεως. At eadem in cod. Vat. MLXXXVI. fol. 123. inſcribitur, τῷ μεγάλῳ Λογοθέτῃ Παρακλητικὴ περὶ ἀστρονομίας. Initium vtrobique, εἰ μὲν ἐπίσης [?] ἅπασιν ἅπαντα etc. Fortaſſe haec oratio eadem eſt, atque illa indicata a Morello epiſtola.

28. Adde epiſtolam, τῷ Χρυσολωρᾷ, quae et ipſa eſt de aſtronomia. Vide infra, in indice epiſtolarum.

29. Πῶς δεῖ κατασκευάζειν ἀστρόλαβον. *Quomodo Aſtrolabum conſtrui oporteat.* Catal. Morell. fol. 26. It. cod. reg. MMDCCXXXVII.

30. Πῶς δεῖ yy) κατασκευάζειν τὴν ἐν ἀστρολάβῳ ἀράχνην. Quomodo aranea in Aſtrolabo conſtruenda ſit. Ibid. it. cod. regis MMDCCXXXVII.

31. Περὶ τῆς ἐν ἐπιπέδῳ καταγραφῆς τοῦ ἀστρολάβου, προοιμιακὸς λόγος πρός τινα φίλον. *De Aſtrolabi* zz) *in plano delineatione*, praefatio ad amicum. Ibid. fol. 27. It. cod. reg.

ww) Gregoras, teſte Poſſeuino, ſcripſerat quaedam in Ariſtotelem.

xx) Eſt quoque in cod. *Pariſ.* bibl. publ. MMCMXCI. nr. 9. cum pluribus epiſtolis Gregorae. v. cat. codd. Par. II. adpend. p. 625. *Harl.*

yy) Recenſetur a *Ph. Labbe*, in bibliotheca noua, Nicephorus in Ptolemaei libros cum Ariſtoxeno et aliis, ſed is, vt puto, *Nicephorus Bryennius* eſt, non Gregoras. *Fabr.* Sed in codd. Coislin. vt vidimus, diſerte dicitur *Nicephor. Gregoras. Harl.*

zz) *Nicephori* Aſtrolabus latine ex interpretatione *Georgii Vallae* prodiit Pariſ. 1557. 8. *Fabr.* *Gregorio*

reg MMDCCXXXVII. fol. 105. *Fabr.* Ad nr. XXIX — XXXI. In cod. *Veneto* Marc. XXXVI. exstant *Nic.* Greg. opusc. quomodo astrolabium construi oporteat, et quomodo aranea in astrolabo construenda sit: in cod. autem CCCXXV. est opusc. *Nic. Greg.* a Fabricio non memoratum: *Expositio psiphophoriae eclipsis solaris* ex *Ptolemaei* magna syntaxi, et deinceps ex expeditis canonibus. (v. cat. codd. gr. p. 150.) — De *Ptolemaeo* bene meritus fuisse dicitur *Gregoras.* Nam cod. *Coisl.n* CLXXII. qui continet quaedam Ptolemaei opera, praemittitur longa nota, (quam graece cum versione latina typis exprimendam curauit *Montfaucon* in bibl. Coisl. pag. 227.) in qua dicitur Gregoras quaedam, ab imperitis librariis vitiata aut detruncata, correxisse ac resarciuisse, et vero capita, quae iniuria temporum perierunt, summa cum diligentia suo marte restaurasse; tum fol. I. primo libro harmonices nota iterum est praefixa, in qua fertur Gregoras illum quoque librum emendasse atque explicuisse, et suppleuisse, quae deessent: scholia igitur, obseruat Montfauc., in hoc codice marginalia esse *Gregorae.* Similis nota cod. CLXXIV. qui fol. 345. sqq. continet Claudii Ptolemaei libr. harmonicorum, ante caput 14. libri tertii legitur, et *Montfauc.* l. c. p. 229. sq. adnotat, a Nicephora Gregora esse adiecta capp. XIV. XV. et XVI. Add. supra in vol. V. pag. 394. a Fabricio scripta. — In cod. *Veneto* monast. S. Mich. sunt *Nic. Greg.* scholia ad geographiam Ptolemaei, et correctiones in ipsum Ptol. opus. (v. *Mittarelli* bibl. codd. etc. p. 804.) — In cod. bibl. publ. *Paris.* MMCCCXCVII. sunt nr. 2. *de vsu astrolabii* opusc. ad cuius calcem *Nicephori Gregorae* nomen comparet; et nr. 3. eiusdem auctoris, vt videtur confectori catal. codd. II. p. 495. — In cod. MMCDIX. nr. 3. et MMCDX. it. MMXD. nr. 4. *Nic. Greg.* de astrolabii conficiendi ratione, et in cod. MMCDXCIII. nr. 5. de vsu astrolabii. — In cod. bibl. reg. *Taurin.* LVII. fol. 275. *Nic. Greg.* institutio de modo construendi astrolabium. (cat. codd. gr. p. 158.) Alia mathematica scripta v. supra vol. IV. pag. 210. 218. et in Geographiam Ptolemaei, pag. 220. *Harl.*

De Paschate et Calendarii Correctione

32. Πρὸς τὸν σεβασμιώτατον Ἰωσὴφ, περὶ τοῦ πάσχα, ἀπόδειξις, ὅπως ἐσφάλη πρὸ χρόνων, καὶ ὅπως δεῖ ποιεῖσθαι τὴν τούτου διόρθωσιν. *Ad reuerendum Iosephum, de Paschate, demonstratio, vt iampridem in eo erratum sit, et quomodo corrigi debeat.* Initium, ἐπειδή μοι φίλος εἶ τῶν πάνυ a). Exstat in cod Vatic. MLXXXVI. fol. 57. et editus est hist. Byz. lib. VIII. cap. 13. *Fabr.* In codd. *Taurinens.* CLVII. CCLXXXVII et CCLXXXVIII. exstat illa *demonstratio*, sed tribus illis codd. inscripta *Cabasilae Domino Demetrio.* v. cat. codd. gr. p. 158. et 384. ac 385. — In cod. *Paris.* MI. nr. 4. bibl. publ. — in cod. *Monac. Bauar.* CII. (cat. codd. gr. p. 39) *Harl.*

33) Ad eumdem, vt videtur, de eodem argumento. Initium, αἱ δεύτεραί πως φροντίδες, Εὐριπίδης φησὶ πού, σοφώτεραι. Cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 79.

34. Τὸ

orgio Valla interprete. *Nicephori Blemmidae* logica. — — *Nicephorus* et *Proclus* de astrolabio, etc. Venet. per Anton. de Strata, 1484. — ib. per Sim. Papiensem, dictum Beuilaquam. 1498. fol. v. Fabr. B. L. med. aet. tom. VI. p. 281. ed. Mansi. *Harl.*

a) Idem est initium Dialogi, qui inscribitur διάλογος δεύτερος. Vide miscellaneorum indicem infra.

34. Τὸ διορθωθὲν Πασχάλιον ὑπὸ Νικηφόρου φιλοσόφου τοῦ Γρηγορᾶ περὶ οὗ καὶ ὁ Ἀργυρος ἐν τῇ ἐκθέσῃ μεθόδῳ διαλαμβάνει. *Paschalion a Nicephoro Gregora philosopho correctum;* de quo Argyrus in methodo supra dicta [b]) loquitur. Exstat in Vranologio Petauiano p. 383. sq. [et rec. edit. adiect. Petauii operi de doctrina temp. tom. III, pag. 206.] Vide et catalog. Morel. fol. 26. *Fabr.* *Canonem Gregorae paschalem* exhibet *Scaliger* ad Hippolytum p. 31. et de emendat. tempor. p. 330. nec non *Petau.* p. 206. Vranolog. — In cod. MMCDXCIV. nr. 4. *Paris.* bibl. publ. anonymus de paschate inueniendo. Ibi tabula paschalis a *Nicephoro Gregora* emendata. *Harl.*

[P] *Historica, et Vitae Sanctorum ac virorum illustrium.*

35. *Libri duodequadraginta historiae Byzantinae*, in quibus nonnulli mere dogmatici. Ex iis libri vndecim [c]) priores editi saepius.

36. *Oratio* encomiastica, longa et elegans, *in imperatorem Constantinum magnum;* dignissima, (inquit Nesselius [d]), vt supplemento corporis historiae Byzantinae aliquando inferatur. Cod. Caesar. hist. CIV. *Fabr.* *Spanagelius*, supplementa Byzantina, in his Nicephori Gregorae panegyrin in Constantinum M. gr. et lat. editurus, in eaque vertenda, vsus opera Erasmi Frölichii, ad exitum rem non perduxit, teste *Kollario* ad *Lambecii* comm. de bibl. caesarea Vindob. I. p. 798. qui in nota ad vol. VIII. p. 135. sq. prodit, Spanagel. conatus specimen ms. seruari in Spanagelianis supplementis vol. I. p. 1. — *Lambec.* ipse in vol. IV. p. 123. notat, in codice quodam *Vindob.* varias esse *Nicephori Gregorae* oratt. panegyricas, in his orat. in Constantinum M. in eaque inprimis notabile esse testimonium de *Eutropio*, historico, vbi vocatur ἡλικιώτης ὁμοῦ καὶ αἱρεσιώτης Ἰουλιανοῦ, ex quo pateat, *Eutropium* fuisse aequalem imp. Iuliani, apostatae, et idolorum cultorem. Id. *Lambec.* vberius probauit in recensione cod. X. in quo nr. 3. est *Gregorae* panegyr. oratio in Constant. M. ex ea loca duo longiora de *Eutropio* graece cum versione sua lat. excerpsit, et varia de Eutropio eiusque editt. de Paeanio eiusque graeca Eutropii metaphrasi, qua vtebatur Gregoras, de latino caesareo Eutropii codice etc. attulit lateque exposuit. *Harl.*

37. Ex Eusebii historia ecclesiastica. Cod. caesar. theolog. 174. *Fabr.* Secundum *Lambecii* comment. V. p. 614. sq. in cod. caes. CCCXXXII. nr. 12. *Harl.*

38. De vita, et moribus, et conflictu S. patris *Michaelis Syncelli.* Initium, γένος ἄστυ ἤνθησε πάλαι παρ' Ἕλλησι, καὶ μέγα τῷ χρόνῳ τὸ κράτος εἰλήφει. Leo Allat. de Symeon. pag. 100. (et de Synodo Phot. p. 542. vbi etiam martyrium *S. Quadrati* a Gregora scriptum laudat.)

39. Βίος

b) Nempe opusculum illud subiunctum est *Isaaci Argyri* libro. [v. infra, lib. V. c. 41. Vol. X. p. 177. vet. edit.]

c) Libri XXIV. exstant in Boiuiniana editione. De hoc opere historico accuratius dicturus sum infra ad calcem huius catalogi.

d) Aut potius Lambecius ante Nesselium. v. *Kollar.* ad Lamb. comm. VIII. p. 135. *Harl.*

39. Βίος καὶ πολιτεία τῆς ὁσίας Βασιλίσσης. Vita et disciplina *S. Basilissae*, seu reginae. Initium, Νικομήδεια πόλις ἐςὶ περιφανής. Cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 197. Adnotat Bernhardus Montfaucon, eam Βασίλισσαν virginem et martyrem fuisse.

40. Vita *Iohannis*, Heracleae ponticae archiepiscopi, qui auunculus fuit auctoris. Indicatur ab ipso Gregorá hist. Byzant. lib. IX. cap. 7.

41. Vita *Antonii*, patriarchae Constantinopolitani, *Cauleae* dicti. Initium, εἰ δὲ καὶ θνητὴν φύσιν, (an ἔχει?) ὁ χρόνος, καὶ πάντων ἐςὶ πατὴρ, ὁπόσα φθορὰ καὶ γένεσις βόσκει. Leo Allat. de Symeon. p. 87. Exstat lat. apud Bollandum ad diem 12. Febr. Longe antiquiori Nicephoro tribuitur a *Vossio* II. 26. de hist. graecis, rhetori ac philosopho CPol. de quo supra, p. 300. *Fabr.* In cod. *Vindob.* XI. nr. 20. de quo v. *Lambec.* comment. VIII. p. 178. qui primum contra aliorum rationes mortem *Antonii Cauleae* adserit a. Chr. 890. sub imperatore Leone sapiente; tum ex ipso quodam orationis loco docet, auctorem huius orationis non esse Nicephorum Gregoram, integris aliquot saeculis recentiorem, sed *Nicephorum* alium antiquiorem, philosophum et rhetora. — *Vita S. Codrati* [*Quadrati*] et sociorum martyrum, ex MS. Bauarico, interprete *Reinoldo Dehnio*, in Actis SS. Antwerp. Mart. tom. II. p. 8 — 12. v. infra, not. — De Gregorae vitis et elogiis Sanctorum v. quoque infra, vol. IX. p. 56. 67. 111. 114. 124. et 149. vet. ed. *Harl.*

Grammatica.

42. Τεχνολογία γραμματικῆς, *Ars Grammatica*, Indicatur a Morello, in catalogo bibl. Vatic. fol. 5. *Fabr.* Est quoque in cod. *Coisl.* CXCII. fol. 145. teste *Montfauc.* in bibl. Coisl. p. 245. *Harl.*

43. Παρακολουθήματα καὶ ζητήματα γραμματικά. Incertum an Gregorae. *Enarrationes* (an glossae?) *et quaestiones Grammaticae.* Catalog. Morell. ibid.

44. Περὶ κανόνων ἀςασίας. *De instabilitate Regularum.* Exstat in cod. reg. Fortasse ii sunt κανόνες ὀνομάτων, indicati a Morello, fol. 5. catal. bibl. Vat. *Fabr.* De hoc et reliquis grammaticis *Gregorae* opusculis, v. supra, vol. VI. p. 343. voc. *Gregoras* et p. 346. voc. *Nicephorus Gregoras.* — *De constructione* opusc. in cod. Medic. vt videtur *Bandinio*, v. notam ad nr. 87. siue epistolas. *Harl.*

[P] 45. Περὶ ὀρθογραφίας. Initium, τὸ α δασύνεται. Catal. bibl. Barocc. N. XLVIII. Incertum, an Gregorae.

46. Περὶ ἀντιςοίχων, f. *de vocibus, quae, varie scripta, varia significant*, vt ἁγνὸς, purus; ἄγνως, ignotus. Idem catal. ibid.

Rhetorica, et Panegyrici.

47. Μελέτη πρεσβευτική, *Declamatio legatorum.* Initium: ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι etc. Argumentum sumtum ex *Thucydide.* Lacedaemonii cum Thebanis Plataeam exercitu infesto petebant. Ad eos legati Plataeenses veniunt, et vt ne bellum inferant, petunt.

petunt. Cod. Vat. MLXXXVI. fol. 167. *Fabr.* In bibl. *Monach.* Bauar. CCXII. funt, (fec. cat. codd. gr. p. 76.) *Nic. Gregoras* orationes et encomia in varios, et in cod. *August.* Vindel. (auctore *Reisero* p. 64. catal.) orationes duae: fed quaenam illae fint, in neutro catal. clare indicatur. *Harl.*

48. Συμβουλευτικὸς εἰς τὴν θείαν, καὶ ἱερὰν σύνοδον. *Suasoria ad sacrosanctam Synodum.* Initium, ἐμοὶ μὲν οὕτως ἔχειν πρὸς τὴν παροῦσαν ἅμιλλαν etc. Exftat haec oratio in fine libri decimi hiftoriae Byzant. Exftabat etiam in MS. cod. Vatic. MLXXXVI. Sed hodie fuperfunt tantum primi duo verficuli: cetera abfciffa, nempe eo, quod haec oratio in Latinos fcripta fit.

49. Παραινετικὸς τῇ βασιλίσσῃ ἐξ αὐτοσχεδίου συντεθειμένος ἐπὶ τελευτῇ τοῦ Φιλαδελφείας κυροῦ Θεολήπτου. *Ad imperatricem, de obitu Dom. Theolepti, Philadelphiae,* (epifcopi,) *paraeneticus ex tempore compofitus.* Initium, βασίλισσα, τὸ μέγα ἐν γυναιξὶ, καὶ πρᾶγμα, καὶ ὄνομα· βασίλισσα, τὸ ἱερὸν τοῦ χριστοῦ κειμήλιον. Cod. Caefar. Vindobon. theolog. CLXXIV. *Fabr.* v. *Lambec.* V. pag. 614. nr. 11. cod. CCCXXXII. *Harl.*

50. Ἔκφρασις τῆς ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ. *Chrifti refurrectionis depictae enarratio.* Initium. πάνυ μοι δοκεῖ τῶν ἀτοπωτάτων εἶναι, παῖδας μὲν Ἑλλήνων φιλοτιμεῖσθαι τῆς κακοδαίμονος αὐτῶν πλάνης ἑορτάς τε, καὶ θέατρα cod. Caefar. theol. CLXXIV. *Fabr.* v. *Lambec.* l. c. p. 613. *Harl.*

51. Λόγος εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Μερκούριον. *Oratio in fanctum et magnum martyrem, Mercurium.* Initium.. καὶ κυβερνήτης μὲν πρὸς [e]) ἄνεμον παραταττόμενος [f]) βίον. Cod. Vatic. MLXXXVI. *Leo Allat.* de Symeon. p. 97.

52. Εἰς τὴν ὁσίαν Θεοφανὼ τὴν βασιλίδα. In S. *Theophanonem,* imperatricem (Leonis fapientis vxorem). Initium: πολλοί μοι πολλάκις τῶν ἀρετῇ, καὶ συνέσει διαφερόντων προσίασιν ἄλλοτε ἄλλοι παραινοῦντες, καὶ συμβουλεύοντες. Cod. caefar. theolog. CCLXXIX. [cod. CXI. nr. 7. v. *Lambec.* comment. IV. p. 133. ibique Kollarii notam.] Allat. de [?] Symeon. pag. 107. cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 23. Notandum, quod ait Gregoras in exordio, fe multorum fanctorum vitam, et martyrum certamina defcripfiffe.

53. Εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, διαλαμβάνων τὴν γέννησιν, καὶ τὴν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἴσοδον, καὶ ἀνατροφήν. *De fanctiffima virginis Dei matris natiuitate, ingreffu in fancta fanctorum, et educatione.* Initium: ἀκούω Μωσέα τὸν μέγαν, τὸ ξένον ἐκεῖνο θαῦμα τῆς βάτου πάλαι περιεργάζεσθαι θέλοντα. Cod. caefar. hiftor. CIV. — [in cod. X. nr. 1. v. *Lambecii* VIII. p. 135. — in cod. *Veneto* D. Marci, CXLII. fin. v. cat. codd. gr. p. 80. fq. *Harl.* —] Vatic. MLXXXVI. fol. 179. Allat. de Symeon. pag. 80.

54. Εἰς

e) Forte ἀνέμων. f) Forte βίαν.

54. Εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. *In adnuntiationem sanctissimae Dei matris.* Initium, ἐμοὶ (vid. h. stor. Byz. lib. XIII. cap. 1. §. 4. et lib. XXII. pag. 662.) δὲ τῶν ζωγράφων πολλάκις ἐκείνους ἐπῄει θαυμάσαι, καὶ τῶν ἀνδριαντοποιῶν. Cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 131. cod. caesar. hist. CIV. [cod. X. ar. 2. in *Lambecii* comment. VIII. p. 135.] Allat. de Symeon. pag. 88.

55. Τῇ πανάγνῳ Μητρὶ τοῦ Θεοῦ εὐχαριστήριος, ὡς ἐκ τῆς βασιλίδος Εἰρήνης. *Castissimae Dei matri gratiarum acti*, *ex persona Irenes, Augustae.* Cantacuzenus Byzantio potitus est, post festum purificationis, proxime subsequuta nocte. Idcirco eius vxor, Irene, rogauit Gregoram, vt sibi orationem scriberet, ad agendas b. Virgini gratias: quae oratio, cum adcurate esset ab illo lucubrata, Cantacuzeno valde displicuit hac ratione, quod victoria non imperatoris prudentiae, sed tota Dei matri accepta ferretur; quasi haec Cantacuzenum, ligneo feretro impositum, in vrbem mortuum importasset; ὥσπερ ἂν εἰ νεκρὸν ὑπάρχοντα κεκόμικε, φησὶν, αὐτὸν ἐκείνη μετὰ ξυλίνου τινὸς κραββάτου. Gregoras hist. Byzant. lib. XXVI.

Orationes in laudem sanctorum, a Gregora compositae, legebantur in ecclesiis, viuo auctore. Id ex libro historiae XXIV. discimus; vbi duo Palamitae, Cabasilas et alter quidam, illi sic minantur: τῶν μὲν σῶν λόγων, ὅσοι ἐπ' ἐκκλησίαις ἐν ταῖς τῶν ἁγίων ἀναγινώσκονται μνήμαις, πῦρ δαπανήσει πολέμιον, καὶ ἀντίθετον ἅπαντας ἐν βραχεῖ προστάττοντος τοῦ βασιλέως. σὺ δὲ ἄταφος θανὼν ἔξω που ῥιφήσῃ τῆς πόλεως. *Quotquot orationes tuae per ecclesias leguntur in sanctorum commemorationibus, eas omnes flamma inimica, et infesta iussu* [?] *imperatoris breui absumet. Tu vero, cum obieris, aliquo extra vrbem proiiciere* g) *insepultus.*

56. Ἐγκώμιον εἰς τὸν βασιλέα. *Oratio in laudem* h) *imperatoris.* Initium, ἔστι τις λίθος τοῖς τραπεζίταις i). Amabat imperator opera *Platonis.* Gregoras eam dicendi materiam nactus, ostendere conatur imperatoris facta cum Platonis dictis congruere. Cod. Vatic. MLXXXVI. fol.

57. Εἰς τὸν βασιλέα, κατὰ διάλεκτον Ἰωνικήν. *In laudem imperatoris, ionica dialecto.* Initium, Ἀλέξανδρον τὸν ἐκ Μακεδονίης φασὶν etc. Cod. Vatic. MLXXXVI. 159.

58. Εἰς

g) Hoc factum postea, testatur ac dolet *Io. Cyparissiota* serm. IV. Palamiticarum transgressionum serm. IV. cap. 1. *Spectandum illud corpus magni fidei verae praeconis diu ludibrio habitum et circumlatum, eius nempe viri, quo nec inter philosophos quisquam excellentior, nec inter Ascetas disciplinae obseruantior, nec in obeundis pro religione certaminibus, nec in iis, quibus tentatores eum vexarunt, persecutionibus, contumeliis, carcerisque angustiis tolerandis constantior fuit, admirandi inquam illius* Nicephori Gregorae, *de quo per vtramque adpellationem nihil Deus aliud significauit, nisi eum animo vigili et experrecto victorias ab hostibus veritatis reportaturum.*

h) Cantacuzeni.

i) ὁ παρὼν λόγος ἀφορμὴν εἰληφὼς τὸν τοῦ βασιλέως πρὸς τὰ τοῦ Πλάτωνος ἔρωτα, πειρᾶται δεικνύειν, καὶ συγγενῆ τὰ τούτου πράγματα πρὸς τοὺς ἐκείνου λόγους.

58. Εἰς τὴν Φρόνησιν τοῦ βασιλέως [k]). *De imperatoris prudentia;* Initium, εἰ μὲν ἦν μοι ὁρᾷν, ὦ κράτιστε βασιλεῦ. Edita eſt haec oratio Byzant. hiſt. lib. VIII. cap. 8.

59. Εἰς τὸν βασιλέα περὶ ἑαυτοῦ. *Ad imperatorem, de ſeipſo.* Initium, Περὶ μὲν ἐμαυτοῦ, καὶ ὡς οὔπω μοι καίρια. Ea eſt oratio, qua oblatam ſibi ab imperatore *Chartophylacis* dignitatem accipere recuſauit. Edita eſt hiſt. Byz. lib. VIII. cap. 9. In cod. Vatic. MLXXXVI. male inſcribitur, εἰς τὸν βασιλέα, πατριάρχην αὐτὸν ποιῆσαι βουλόμενον. *In laudem imperatoris, qui patriarcham eum facere volebat.*

60. Προσφωνητικὸς εἰς τὸν μέγαν αὐτοκράτορα τῶν Ῥωμαίων Ἀνδρόνικον, Δοῦκαν, Ἄγγελον, Παλαιολόγον, περὶ τῆς ἐνούσης τούτῳ φιλανθρωπίας, ἡνίκα καὶ [ἡμᾶς] τὸ ἡμέτερον τῇ νόσῳ ταλαιπωρούμενον ἐπεσκέψατο· οἳ οὔπω καθαρῶς ἀπαλλαγέντες τοῦ πάθους, αὐτίκα ἀμειβόμενοι κατὰ δύναμιν, καὶ τὸν παρόντα λόγον εἰς εὐχαριστίαν ἐκπεπονήκαμεν. *Proſphoneticus ad magnum imperatorem Romanorum, Andronicum, Ducam, Angelum, Palaeologum, de eius humanitate, qua factum eſt, vt et nos aegrotantes inuiſeret. Nos autem morbo nondum plane leuati, pro virili eum ſtatim remunerantes, hac oratione gratias egimus.* Cod. caeſar. theol. CLXXIV. [ap. *Lambec.* V. pag. 611. cod. CCCXXXII. nr. 3.]

61. Εἰς τὸν βασιλέα κῦρον Ἀνδρόνικον τὸν νέον. *Ad imperatorem dom. Andronicum iuniorem.* Initium, ὡς λίαν ἡδὺς καὶ φαιδρὸς ἡμῖν ἐπανήκεις ἐκ τῶν τροπαίων. Gratulatoria. cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 33.

62. *Encomium patriae* tribuitur Gregorae in catalogo bibliothecae Baroccianae num. 116. At eſt Luciani.

63. Εἰς τὴν ἀμυγδαλῆν. *In Amygdalam.* Eſt encomium eius arboris. Subiuncti ſunt Senarii iambici decem. Cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 46.

Prologi et Prooemia.

64. Πρόλογος εἰς τὸ κατὰ Σωσάνναν διήγημα. *Praefatio in narrationem de Suſanna.* Initium. οὐκ ἔμελλεν ὅμως οὐδὲ τὸ τῶν γυναικῶν φῦλον χωρὶς ὑποδείγματος. Cod. caeſar. theol. CLXXIV. [cod. CCCXXXII. nr. 5. in *Lambecii* comm. V. p. 612.]

65. Πρόλογος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τοὺς θεσπεσίους, καὶ μακαρίους προφήτας, ἐπὶ τῇ παρ' ἡμῶν σὺν θεῷ φιλοπονηθείσῃ τῶν καιριωτάτων αὐτῶν ῥήσεων συλλογῇ, μετὰ τῆς προσηκούσης αὐταῖς ἐξηγήσεως. *Praefatio encomiaſtica, de diuinis et beatis prophetis, adcommodata operi, in quo eorum dicta Deo iuuante collegimus, addita interpretatione conuenienti.* Initium, πάντων μὲν ἐγὼ θείων λόγους ἀνδρῶν. Cod. caeſar. theol. CLXXIV.

66. Πρόλογος διὰ βραχέων ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν Ὅμηρον, ὅπως τε, καὶ μεθ' οἵας τῆς γνώμης τὰ κατὰ τὸν Ὀδυσσέα ἐπραγματεύσατο. *Praefatio breuis encomiaſtica, de Home-*

k) In cod. Vatic. fol. LIV. inſcribitur εἰς τὴν φρόνησιν καὶ τὴν εὐγλωττίαν τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου.

Pars altera antirrhetici.

Refutatio testimoniorum, quae iconomachi contra imagines protulerunt. — I. Testimonium sumtum ex constitutionibus apostolorum. — Refutatio, in qua testimonium Euagrii pro imaginibus. — [aa]) II. Testimonium Asterii, Amaseae episcopi, contra imagines. Ex oratione de diuite et Lazaro. — [P] Refutatio, in qua testimonium ex eadem oratione pro imaginibus. Item Encomium mulieris, quae sanguinis fluxu liberata statuam Christo erexit: eodem Asterio auctore. — Testimonium Antipatri Bostrensis de eadem muliere. — Testimonium Eusebii Caesariensis de eadem re. — III. Testimonium Leontii contra imagines. — [bb]) Refutatio, in qua veri Leontii, Neapoleos in Cypro episcopi, testimonium pro imaginibus, sumtum ex apologetico Christianorum contra Iudaeos. — IV. Testimonium Theodori, Galatae, contra imagines. — Refutatio, in qua testimonium eiusdem pro imaginibus, ex oratione in laudem Virginis, Dei matris. — Testimonia varia pro imaginibus, contra falsi Theodoti testimonium. — [cc]) Testimonium Asterii pro imaginibus, ex eius oratione in laudem Euphemiae, seu potius Ecphrasi tabellae, in qua depicta erat Euphemia. — V. Alia falsi Theodoti verba contra imagines. — Refutatio, in qua testimonium sancti Basilii pro imaginibus. — VI. Alia Pseudonymi Theodoti verba. — Refutatio, in qua testimonium Gregorii (Nazianzeni) de imagine Polemonis, philosophi. — Testimonium Gregorii Nysseni pro imaginibus. — Item Basilii Magni. — Item Ioannis Chrysostomi. — VII. Alia verba Pseudonymi Theodoti. — VIII. Testimonium Pseudonymi Basilii, Seleuciensis, contra imagines. — Refutatio, in qua testimonium veri Basilii, Seleuciensis, pro imaginibus, ex epistola ad imperatorem, Leonem. — IX. Testimonium Amphilochii, Iconiensis, contra imagines ex Encomio Basilii Magni. — Refutatio, in qua eiusdem Amphilochii verba ex eodem Encomio proferuntur. — Testimonium sancti Chrysostomi, ad illustrandam Amphilochii sententiam. — [P] X. Continuatio testimonii Amphilochiani. — Nicephori obseruationes ad Amphilochii testimonium. — De praestantia picturae. — XI. Testimonium Basilii Magni contra imagines, ex oratione de hominis creatione. — Refutatio, in qua testimonium eiusdem Basilii Magni pro imaginibus, ex eius epistola ad Amphilochium, Iconii pontificem. — XII. Testimonium Gregorii Nysseni contra imagines. — Refutatio, in qua testimonia patrum Gregorii Nazianzeni, Gregorii Nysseni, Epiphanii, sancti Ioannis Chrysostomi pro imaginibus. — XIII. Testimonium Gregorii Nazianzeni contra imagines ex eius poëmate quodam. — Refutatio, vel potius explicatio illius testimonii. — XIV. Testimonium sancti Chrysostomi, ex encomio Romani, martyris, contra imagines. — Explicatio illius testimonii. — XV. Eiusdem testimonium ex oratione in laudem Abraami, itidem contra imagines. — Explicatio illius testimonii. — XVI. Eiusdem aliud testimonium, ex oratione in custodem carceris. — Explicatio illius testimonii. — XVII. Testimonium Epiphanii contra imagines, ex eius testamento. — Refutatio illius

aa) *Tota oratio de diuite et Lazaro edita est a Combefisio in auct. primo biblioth. S. S. P. P. Gr. pag. 2.*

bb) *Editum in concilio Nicaeno II. Act. IV. pag. 233.*

cc) *Editum in concilio Nicaeno II. Act. IV. pag. 207.*

illius testimonii. — XVIII. Eiusdem testimonium contra imagines ex oratione, quae inscribitur, contra eos, qui imagines idolico ritu facere studens in similitudinem Christi, et Virginis, DEI matris, item martyrum, angelorum ac prophetarum. — Refutatio. — XIX. Eiusdem testimonium ex epistola ad Theodosium, contra imagines. — Refutatio. — XX. Eiusdem testimonium, ex epistola ad Ioannem, Aeliae episcopum, contra imagines. — Refutatio. — Argumenta duodecim, quibus probatur, non esse veri Epiphanii ea testimonia, quae ab iconomachis allata sunt.

[¶] *Opera S. Nicephori, patriarchae CPOL. antehac edita.*

Praefatio generalis, interpretis. — Synodus Constantinopolitana sub Nicephoro, in qua Iosephum, quem defunctus Tarasius, propter conciliatas incestas nuptias Constantini, imp. filii Irenes, deposuerat, in presbyterum recepit. — Concilium Constantinopolitanum habitum contra Antonium, Silaei metropolitam, a S. Nicephoro, patriarcha CP. et episcopis CCLXX. — Sancti Nicephori CP. canones XXXVII. ex ecclesiasticis constitutionibus ipsius et S. S. patrum, cum eo congregatorum, collecti. — Ex canonibus Nicephori, sanctissimi patriarchae CP., oecumenici, ex ipsius ecclesiasticis constitutionibus canones XVII. — Sancti patris nostri Nicephori, patriarchae CP. et confessoris, epistola canonica. — Epistola Nicephori, qua prolixe confessionem fidei suae anno DCCCII. Leoni, papae, declarat; cuius titulus: Leoni, papae, antiquae Romae fratri et comministro per omnia sanctissimo beatissimoque, Nicephorus, DEI misericordia episcopus CP., in domino salutem. — Chronologia tripartita secundum rationem Graecorum, olim latine versa ab Anastasio, bibliothecario; explicata a Ioachimo Camerario. Eadem emendata et notis illustrata per Antonium Contium. Ac demum sub titulo breuis chronographiae ad varias editiones recensita, tabulisque chronologicis et adnotationibus ditata prodiit Parisiis anno MDCLII. cura et studio R. P. Iacobi Goar, ordinis praedicatorum. — Sancti Nicephori, patriarchae CP., breuiarium historicum, de rebus gestis ab obitu Mauricii ad Constantinum vsque Copronymum, primum in lucem editum ac latine versum opera et studio Dionysii Petauii e societate Iesu, cum eiusdem notis chronologicis. Parisiis, MDCXVI. et ex typographia regia MDCXLVIII.

[¶] *Opera Dubia S. Nicephori patriarchae CPOL.*

Interpretamenta somniorum secundum ordinem alphabeti, versibus iambicis. Edita a Nicolao Rigaltio post oneirocriticon Astrampsychi, eodem, quo oneirocriticon Artemidori volumine. In quarto Lutetiae, ex officina Claudii Morelli. MDCIII.

Macarius Magnes, seu de Macario Magnete, auctore vetustissimo, veterum ac recentiorum testimonia. Item fragmenta ex eiusdem libris excerpta, pleraque nunc primum e manuscriptis codicibus depromta.

Index eorum, quae hoc libello continentur.

I. Praefatio Ioannis Boiuinii, de Macario Magnete et de eius operibus. II. Testimonium Photii de Macario, Magnetum episcopo. III. De verbis Macarii Magnetis, quae

quae iconomachi contra imagines sacras protulerant, Antistitum orthodoxorum disputatio, qua continentur multa ex eiusdem libris apocriticis excerpta. IV. Testimonia recentiorum. Item fragmenta apocriticorum, a Turriano et aliis quibusdam recentioribus edita. V. Fragmenta commentarii eiusdem Macarii Magnetis in Genesin, ex msf. codice eminentissimi cardinalis Ottoboni desumta.

HACTENUS CONSPECTUS OPERUM S. NICEPHORI
CPol. ab Anselmo Bandurio iunctim edendorum.

Iuuat hoc loco alios etiam referre *Nicephoros*, in quibus primo memorandus loco:

NICEPHORUS GREGORAS, Heracleotes, natus a. C. 1295. [dd]) Palamitarum strenuus aduersarius, in synodo CPol. a. 1351. a Callisto, patriarcha [ee]), cum ceteris Acindyni sectatoribus damnatus, in monasterio consenuit, obiitque post a. C. 1359. in quo desinit eius historiā. [ff]) Vitam post *Martinum Hanckium* pag. 579. seq. de scriptoribus hist. Byz. diligentissime descripsit Io. Boiuinus eamque historiae Nicephori praemisit, [gg]) elogia etiam quamplurima praefixit et catalogum, scriptorum editorum ineditorumque, a Bernardo de Montfaucon Roma ad se transmissum, quem hoc loco integrum inserere iuuat.

Scripsit Gregoras permulta variae eruditionis opuscula: quorum pauca typis mandata; pleraque autem exstant manuscripta in codicibus Vaticanis, Caesareis, Scorialensibus, [hh]) Baroccianis, [ii]) et aliis multis, vt regios sileam: quaedam item videntur temporis longi iniuria

dd) *Boiuinus* notis ad Gregoram p. 792.

ee) Tomum illius synodi edidit *Combefisius* in auctario nouiss. tom. II. p. 135. seq.

ff) De *Nicephoro Gregora*, philosopho, historico et theologo vid. *H. Wharton*, et *Rob. Gerium* ad Caue H. L. SS. E. Vol. II. p. 45. sqq. *C. Oudin*. in comment. de SS. E. tom. III. p. 768. *Iac. Brucker*. in hist. crit. philos. tom. III. p. 548. sqq. aliosque, quos citant *Hamberger*. in zuv. Nachr. IV. p. 577. (vbi quoque de nostro Nicephoro agit,) et *Saxius* in Onom. II. p. 371. sq. Add. quae scripsi in Introd. in hist. L. Gr. II. 1. p. 533. sqq. *Harl.*

gg) Confer acta erud. a. 1704. p. 174. seq.

hh) v. *Plüer*. itiner. per Hispan. p. 183. *Harl.*

ii) Hoc loco iuuat codd. *Nicephori* Gregorae, qui in B. *Bodleiana* custodiuntur, duce catal. codd. Angl. et Hibern. simul indicare. Sed in indice Nic. Gregorae quaedam opera tribuuntur, a Nicephoro, patriarcha, conscripta. In cod. XLVIII. varia opusc. philos. de mensura arcae Noe ex Origene. Reliqua ipse Fabric. indicauit infra, nr. 16. — 24. — In cod. CXVI. encomium patriae. — In cod. DCC. historia romanae libri X. et principium vndecimi, gr. — in cod. MMMCCCXXXVIII. liber de Astrolabio, latine, interprete Ge. Valla. — pag. 262. cat. nr. XXX. 2. selecta ex Nic. Gregora. — In cod. MMMMMMDLVIII. comm. in Synesium de insomniis. —. Addam ex tomo II. eiusdem catalogi; sed in eodem tomo, atque in indice Nic. Gregorae et Nic. patriarcha CPol. iidem habentur. — In cod. igitur Sionensi MMMMLXVIII. sub *Niceph*. nomine praeter Chronographiam et epistolam ad Leonem III. memorantur Nic. abrenunciation. Agarenorum, tum Armenorum quum ad fidem rom. veniunt. — discrimen inter imaginem Christi et crucem, XI. syllogismis expositum; apologeticus, super schismat. propter imagines ad ecclesiam vniuers. — In cod MMMMMDCCCXLIV. (inter codd. Gale,) discrimen inter imaginem Christi et crucem etc. et cod. MMMMMDCCCXLV. apologia ad eccl. cathol. de nouo schismate circa imagines. — In cod. MMMMMMMMDLIX. Nic. Greg. de astrolabio. *Harl.*

iuria intercidisse. Eorum fere omnium notitiam dabit index vberrimus ex D. *Bernhardi de Montfaucon* schedis, Roma ad Boiuinium transmissis, et ex variis codicum manuscriptorum catalogis concinnatus [kk]). Hunc tu quaeso indicem, B. L. quantumuis longum, totum oculis percurre. In tanta librorum copia, quot hic videbis enumeratos, erit credo aliquid, quod ipso argumento placeat; quod amissum doleas; quod ex bibliothecarum puluere erui cupias. Erunt etiam aliqua fortasse, quorum iacturam facile feras. Mihi quidem librorum catalogos perlegisse hoc saepe iucundum fuit, quod ex iis intellexerim, deesse mihi multa, vel inutilia, vel etiam mala.

Opera biblica.

1. De mensura Arcae Noae, ex Origene, cod. Barocc. XLVIII. 19. [v. supra, Vol. IV. p. 206.]

2. Ex prophetis maioribus et minoribus dicta excerpta, cum Prologo, [?] et commentariis. Cod. Caesar. Vindobon. theolog. CLXXIV. [mm]) Vide et indicem prologorum inter opuscula rhetorica.

3. Ἀρίστη ἐπιλογὴ θείων τινῶν ῥήσεων τοῦ μακαρίου καὶ γενναίου Ἰὼβ, συμβαλλομένη παντὶ χριστιανῷ εἰς ὠφέλειαν. Optimus delectus sacrarum quarumdam sententiarum beati et fortis Iobi, cuiuis Christiano vtilissimus. Initium, καὶ ἐγένετο ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, καὶ ἰδοὺ ἦλθον οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ παραστῆναι ἐνώπιον τοῦ κυρίου cod. Caesar. Vindobon. theolog. CLXXIV.

Dogmatica.

4. *Antirrhetici et Stelitentici priores.* Scripserat Gregoras libros in Palamam Antirrheticos; antequam [nn]) Cantacuzenus imperio potitus esset, vt ipse testatur, historiae libro XXV. [oo]) Eos decem fuisse indicat hoc programma, codici Vaticano praefixum: πίναξ τῶν ἐκλεγέντων ἐκ τῆς καθόλου ἱστορίας Ῥωμαϊκῆς λόγων τοῦ Γρηγορᾶ, καὶ συντεθέντων ἐνταῦθα τοῖς ΠΡΟΤΕΡΟΙΣ αὐτοῦ ΔΕΚΑ [pp]) ἈΝΤΙΡΡΗΤΙΚΟΙΣ. Id est: Index librorum Gregorae, ex generali historia romana selectorum, et cum DECEM eius PRIORIBUS ANTIRRHETICIS hic coniunctorum. At in Coluilliano Scorialensis bibliothecae catalogo [qq]), (qui in Mediolanensi siue Ambrosiana exstat manuscriptus,)

kk) [Add. eiusd. indicem ad bibl. biblioth. MSSt. voc. *Niceph. Gregoras. Harl.*]

mm) In cod. CXXXII. nr. 17. et 18. *Vindob. Nic. Gregorae* excerpta ex duodecim minorum et quatuor maiorum prophetarum vaticiniis cum explicatione, et eiusdem collectio insignium quorumdam locorum ex libro *Iobi* cum explicatione. v. *Lambec.* comment. V. pag. 616. *Harl.*

nn) h. e. ante annum MCCCXLVII.

oo) Eorundem meminit hist. lib. XVIII. c. 7. & II. lib. XXIII. p. 697. lib. XXIV. p. 708. et 713.

pp) Ita cod. Vaticani titulus. At illi libri in codice ipso desiderantur.

qq) Cuius partem, ex MS. bibliothecae Ambrosianae codice descriptam, cum Boiuinio communicauit Fridericus Rostgardius.

scriptus,) indicantur tantum tres Steliteuticae in Palamam, cum selectis historiae romanae decem libris coniuncti, idque in duobus codicibus; quorum numeri sunt V. H. 19. et I. A. 4. *Fabr.* *Florentiae* in cod. Laur. Med. XIV. 1 — 10. plut. 56. Sunt *Niceph. Greg.* in Palamiticum tomum sermones, s. libri X. antirrhetici cum vndecim selectis hist. roman. libris coniuncti. — *Paris.* in bibl. publ. cod. MCCL. *Nic. Greg.* aduersus iconomachos antirrheticorum libri II. — in cod. MCCLXXIII. nr. 6. *Nic. Greg.* historiae rom. libri XXVIII. XXIX. XXX. et XXXI. vna cum libris illius dogmaticis *quatuor*. — in cod. MMMLXXV. *Nic. Greg.* libri tum historici, tum dogmatici, quos in codd. regiis desideratos, e msto. Vatic. MXCV. describi curauit, et cum ipso cod. contulit Frid. Rostgaard. (v. cat. codd. II. p. 605.) — In cod. *Matrit.* LXXIII. Antirrheticus. v. *Iriart.* cat. codd. gr. p. 270. fol. 236. — In cod. *Vindob.* CCCXXXII. nr. 1. *Gregorae* dialogus de statu primi hominis ante lapsum. v. *Lambec.* V. p. 609. sqq. *Harl.*

5. *Antirrhetici posteriores.* rr) Scripsit Gregoras libros decem Antirrheticos in tomum Palamiticum, a. C. MCCCLIII. quos statim post tomum promulgatum minatus erat se editurum, vt constat ex his Agathangeli verbis: ss) πρὸς ἀπειλῆς ἀνήνεγκας σχῆμα λόγοις ἀντιῤῥητικοῖς καταλύειν τὸν τόμον, ὃν αὐτοὶ νεωςὶ καὶ λάθρα συνθεῖναι τετολμήκεσαν. Id est: *Minatus es, te eorum tomum orationibus Antirrheticis refutaturum; eum scilicet* [?] *tomum, quem nouissime et clanculum ii componere ausi fuissent.* In Colvilliano catalogo hi quoque Antirrhetici indicantur, (sed octo tantum,) cum hac inscriptione: λόγοι ἀντιῤῥητικοὶ κατὰ τοῦ Παλαμικοῦ τόμου. *Orationes antirrheticae contra tomum Palamicum.* Additur, ὁ δὲ δεσμοφύλακας ἐνταῦθα λαθὼν, καὶ εἰσελθὼν καὶ διαλεγόμενος αὐτῷ Ἀγαθάγγελος, τῶν πάλαι φοιτητῶν καὶ φίλων ἐςὶν εἷς, περὶ οὗ πλατυτέρως εἴρηται ἐν τῷ κδ. λόγῳ τῆς ἱςορίας αὐτοῦ. Agathangelus autem ille, qui clam custodibus ingressus cum eo in his dialogis colloquitur, veterum discipulorum, et amicorum vnus est, de quo fusius disseruit hist. lib. XXIV. In hos posteriores Antirrheticos Philotheus, patriarcha, libros duodecim edidit, qui exstant in bibliotheca regia. N. MCMXCVI. [v. infra, lib. V. c. 44. p. 469. Vol. X. vet. ed.]

6. Dialogus, cuius titulus: Τίνα δήποτε ἄρα θεὸς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἀρχὴν ἐποίησεν ἤτοι θνητὸν, ἤτοι ἀθάνατον; *Quem initio Deus hominem creauerit, mortalemne, an immortalem.* Biblioth. Caesar. Vindobon. cod. theolog. CLXXIV. *Lambec.* V. p. 288. [p. 609. ed. Kollar.]

7. Quaestio soluta: Graece inscribitur ἐπίλυσις περὶ τοῦ τίνος χάριν ὁ ὑμνῳδὸς ἐνδοξοτέραν τῶν Σεραφὶμ τὴν θεοτόκον ὑμνήσας, διὰ τῆς προσθήκης αὖθις τοῦ ΑΣΥΓΚΡΙΤΩΣ, ἀσύγκριτον τὸ συγκεκριμένον ἐποίησε· καὶ πρὸς τίνα δὲ δόξαν ὁρῶν, ταύτῃ τὸν ὕμνον ἐξύφηνε; Quare auctor Hymnodiarum, postquam Deiparam Seraphinis gloriosiorem cecinit, addito deinde aduerbio INCOMPARABILITER, incomparabile esse statuit id, quod

rr) De quibus *Boiuinius* in Gregorae vita. ss) Quae apud Gregoram leguntur, hist. lib. XXV.

quod comparatum cum alio fuerat: it. ad quam opinionem respexerit, quum hunc Hymnum composuit. Eodem codice Caesar. [nr. 4. p. 612. Kollar.]

8) Dogmaticae disputationes variae, passim in historiae Byzantinae libris dogmaticis. *Fabr.* In cod. *Veneto* Marc. CCCCV. *Nic. Greg.* byzant. histor. libros XI. priores sequuntur 1) sermo XXVIII. dialogi homines suut Theotimus et Agathangelus; 2) sermo XXIX. historiae rom. 3) sermo XXX. enarratio disputationis, quam habuit cum Palama coram imperatore Io. Palaeologo. Interloquutores sunt Agathonicus et Theotimus. Sermo dogmaticus primus. 4) Sermo XXXI. de iisdem sermo secundus dogmaticus. 5) Sermo XXXII. enarratio disputationis, quam habuit Niceph. Gregoras, monachus, initium ducens ab imp., Ioasaph Cantacuzeno, et desinens in eius Palamitas. Sermo dogmaticus tertius. 6) Sermo XXXIII. dogmaticus quartus. v. cat. codd. Marcian. gr. p. 197. add. ad nr. 4. adnotata. — — De *Gregorio Palama* eiusque defensore, patriarcha *Philotheo*, v. plura apud *Lambec.* comment. de B. Caesar. V. pag. 407. sqq.

Euchologica.

9. Εὐχαί, seu Precationes.

a) Ad Christum, et ad Beatam Virginem. biblioth. Caesar. Vindob. cod. theolog. CLXXIV. [*Lambec.* V. p. 612. nr. 6.]

b) *Πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς ἀπὸ μητροπολίτου ἄρτι χειροτονηθέντος.* Ad imperatorem, tt) ex persona metropolitani, recens inaugurati. Initium, *ὁ μέγας, καὶ ὑψηλὸς* . . . . . Cod. Vat. MLXXXVI. fol. 214.

c) *Ὡς ἀπὸ μητροπολίτου, ἄρτι πρῶτον εἰσερχομένου εἰς τὴν λαχοῦσαν αὐτὸν μητρόπολιν.* ex persona metropolitani, eam, quae ipsi obtigit, metropolin primum intrantis. Initium, *Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ θεὸς ἡμῶν.* Ibid. fol. 215.

d) *Εἰς βασιλέα, ὡς ἀπὸ μητροπολίτου, ἄρτι χειροτονηθέντος,* ad imperatorem, vel de imperatore, ex persona metropolitae, modo electi. Initium *ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ ἰσχυρὸς* etc. Ibid. fol. 216.

e) *Ἐκφωνηθεῖσα, ἐπὶ τῇ εἰς τὴν Ἔφεσον εἰσόδῳ ἡμῶν.* uu) pronunciata super suctoris in vrbem Ephesum ingressu. Initium, *ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος* etc. biblioth. Caesar. Vindobon. cod. theolog. CLXXIV. [*Lamb.* cod. CCCXXXII. vol. V. p. 616. nr. 16.)

f) *Ἐπὶ θεμελίῳ οἴκου καὶ πόλεως.* In iaciendo fundamento domus, vel vrbis. Initium: *Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ τὴν νοερὰν* etc. Ibid. [*Lamb.* V. p. 618. nr. XXIII.]

Philosophica.

10) *Σύνταγμα συνοπτικὸν φιλοσοφίας.* Philosophiae compendium. Non liquet, an sit Nicephori Gregorae. Catalogus bibliothecae Vaticanae Morellianus, qui in bibl. reg. adseruatur. fol. 5. 6. *Fabr.* *Lambec.* in comm. de bibl. caesar. vol. VII. nonnullos profert

tt) Vel: *de imperatore.*
uu) Videndum, vtrum ea precatio sit Gregorae, an Ephesi metropolitae.

fert codd. et de illis, de inscriptione et auctore operis copiose differit: pag. 133. recensens cod. XXVI. ad nr. 3. *Nic. Blemmydae*, ait, vel secundum alios *Gregorii Aneponymi compendiosum philosophiae syntagma*, συνοπτικὸν σύνταγμα φιλοσοφίας etc. et adnotat, prodiisse hunc librum sub *Nicephori Blemmydae* nomine, latine, *Georgio Valla*, Placentino, interprete, Basil. 1542, 8. (v. infra, Nicephor. Blemmyd.) et in alio cod. caesar. olim CLXXXII. in margine elare adscriptum esse: πόνημα τόδε μοναχȣ Γρηγορίȣ. — Pag. 305. in cod. LXXX. nr. 2. est inscriptio: πόνημα τόδε μοναχȣ Γρηγορίȣ Συνοπτικὸν σύνταγμα φιλοσοφίας etc. — Pag. 377. de cod. XCIV. animaduertit, *Gregorii*, monachi aneponymi, *compendiosum logices syntagma* perperam a Ge. Valla adtribui *Nicephoro Blemmidae*, et vulgo perperam nimis generaliter inscribi συνοπτικὸν τῆς φιλοσοφίας σύνταγμα, re enim vera ab ipso auctore olim inscriptum fuisse, et etiam nunc inscribendum esse, συνοπτικὸν τȣ̃ τῆς φιλοσοφίας ὀργάνȣ σύνταγμα, *compendiosum organi siue instrumenti philosophiae syntagma*, quod pateat ex ipso opusculi istius principio, etc. et hoc ipsum opusculum sine vllo titulo exstat in cod. XCV. nr. 5. v. *Lambec.* l. c. pag. 382. *Harl.*

11. Dialogus, inscriptus: ΦΛΩΡΕΝΤΙΟΣ, ἢ περὶ σοφίας. *Florentius*, s. de sapientia. Initium, πόθεν ἡμῖν ὁ καλὸς Φλωρέντιος; cod. reg. MMMCCLXXXIV. It. Vat. MLXXXVI. De eo Dialogo Gregoras ipse hist. Byzant. lib. XI. cap. 10. sect. 2. *Lambec.* V. pag. 289. [pag. 609. sq. ed Kollar.]

12. Ὅτι οἱ πρὸς ὁποτέραν σοφίαν ἐσχολακότες ȣ̓ δικαίως ἂν σοφοὶ λέγοιντο, ὑποκεῖται δὲ μᾶλλον τῇ ἀληθείᾳ τῆς ὄντως σοφίας. Qui alterutri (sacrae et profanae scil.) sapientiae studuerint, eos non iure sapientes dici, sed potius imitatores reipsa eius, quae vere sapientia est. Initium: μέγα μὲν ἀνθρώποις σοφία. cod. caesar. Vindobon. theolog. CLXXIV. [*Lambec.* V. p. 612. cod. CCCXXXII. nr. 7.]

13. Περὶ τῶν ἐπιλαμβανομένων ȣ̓κ ὀρθῶς καὶ νέων καὶ παλαιῶν σοφῶν [ww]). De illis, qui recentiores et antiquos sapientes non recte repehendunt. Initium, λόγος ἐξαναστάντας τινὰς τῶν, ὡς ȣ̃τοί φασι βρενθυόμενοι, τῶν (an τὰ?) πάντα εἰδότων. Eod. cod. [*Lambec.* V. p. 618. nr. XXVII.]

[?] 14. Ad eos, qui Fatum statuunt. Indicatur a Possevino in Adparatu sacro. Fortasse ea est Oratio, quae exstat libro XXVIII. hist. Byzant. cap. penult.

15. Ad Logothetam de magno pisce, et aliis animantibus. Possevin. in Adparatu sacro.

16. Vtrum bruta sint ratione praedita. Catalog. biblioth. Barocc. N. III.

17. Visionem non fieri extra mittendo. Ibid.

18. Aerem non esse natura frigidum. Ibid.

19. De fluuiis et mari. Ibid.

20. De

ww) Incertum vtrum Gregorae, an Maximi Planudae.

20. De fole, an fit natura calidus. Ibid.

21. Vtrum ww) anima fit immortalis fecundum Ariftotelem. Ibid.

22. Relata effe fimul natura. Ibid.

23. Terram effe natura ficcam, et fphaericam. Ibid.

24. Numerum feptenarium multis nominibus facrum effe. Ibid.

25. Dialogus *φιλομαθὴς, ἢ περὶ ὑβρισῶν.* Vide indicem Mifcellaneorum, infra num. 84.

Aftronomica.

26. *Πρὸς τινα φίλον, περὶ τῶν ὑβριζόντων τὴν ἀστρονομίαν.* Ad amicum quemdam, *de iis, qui aftronomiae infolenter obtrectant.* Ita catalogus bibliothecae Vaticanae Morellianus. At in codice Vatic. MLXXXVI. fol. CXXVIII. epiftola exftat *τῷ μητροπολίτῃ Ἄπρω, περὶ τῶν ὑβριζόντων τὴν ἀστρονομίαν.* Initium, *τά τε ἄλλα διαπορθμεύουσι* etc. Vide indicem epiftolarum, infra.

27. Epiftola *ἀνεπίγραφος*, Initium, *οἷον εὐωδίας περὶ τὸν ἀέρα χυθείσης.* cod. Vat. MLXXXVI. fol. CCIV. Vide indicem epiftolarum.

28. Epiftola, *πρὸς τὸν μέγαν Λογοθέτην τὸν συγγραφέα τῆς βίβλου, Παρακλητικὴ περὶ ἀστρονομίας. Ad Magnum Logothetam fcriptorem libri*, exhortatoria, (an confolatoria?) *de Aftronomia.* Epiftolam hanc, vt indicatur in catalogo Morelliano, operi aftronomico Theodori Metochitae, magni Logothetae, praefixam fuiffe adparet xx). Exftat hift. Byzant. lib. VIII. cap. 7. oratio ad magnum Logothetam hoc titulo, *συμβουλὴ μετὰ παρακλήσεως.* At eadem in cod. Vat. MLXXXVI. fol. 123. infcribitur, *τῷ μεγάλῳ Λογοθέτῃ Παρακλητικὴ περὶ ἀστρονομίας.* Initium vtrobique, *οἱ μὲν ἐπίσης* [?] *ἅπασιν ἅπαντα* etc. Fortaffe haec oratio eadem eft, atque illa indicata a Morello epiftola.

28. Adde epiftolam, *τῷ Χρυσολωρᾷ*, quae et ipfa eft de aftronomia. Vide infra, in indice epiftolarum.

29. *Πῶς δεῖ κατασκευάζειν ἀστρόλαβον.* *Quomodo Aftrolabum conftrui oporteat.* Catal. Morell. fol. 26. It. cod. reg. MMDCCXXXVII.

30. *Πῶς δεῖ* yy) *κατασκευάζειν τὴν ἐν ἀστρολάβῳ ἀράχνην.* Quomodo aranea in Aftrolabo conftruenda fit. Ibid. it. cod. regis MMDCCXXXVII.

31. *Περὶ τῆς ἐν ἐπιπέδῳ καταγραφῆς τοῦ ἀστρολάβου, προοιμιακὸς λόγος πρός τινα φίλον. De Aftrolabi* zz) *in plano delineatione*, praefatio ad amicum. Ibid. fol. 27. It. cod.

 reg.

ww) Gregoras, tefte Poffevino, fcripferat quaedam in Ariftotelem.

xx) Eft quoque in cod. *Parif.* bibl. publ. MMCMXCI. nr. 9. cum pluribus epiftolis Gregorae. v. cat. codd. Par. II. adpend. p. 625. *Harl.*

yy) Recenfetur a *Ph. Labbe*, in bibliotheca noua, Nicephorus in Ptolemaei libros cum Ariftozeno et aliis, fed is, vt puto, *Nicephorus Bryennius* eft, non Gregoras. *Fabr.* Sed in codd. Coislin. vt vidimus, diferte dicitur *Nicephor. Gregoras. Harl.*

zz) *Nicephori* Aftrolabus latine ex interpretatione *Georgii Vallae* prodiit Parif. 1557. 8. *Fabr.* Georgio

reg MMDCCXXXVII. fol. 105. *Fabr.* Ad nr. XXIX — XXXI. In cod. *Veneto* Marc. XXXVI. exstant *Nic.* Greg. opusc. quomodo astrolabium construi oporteat, et quomodo aranea in astrolabo construenda sit: in cod. autem CCCXXV. est opusc. *Nic. Greg.* a Fabricio non memoratum: *Expositio psiphophoriae eclipsis solaris* ex *Ptolemaei* magna syntaxi, et deinceps ex expeditis canonibus. (v. cat. codd. gr. p. 150.) — De *Ptolemaeo* bene meritus fuisse dicitur *Gregoras.* Nam cod. *Coislin* CLXXII. qui continet quaedam Ptolemaei opera, praemittitur longa nota, (quam graece cum versione latina typis exprimendam curauit *Montfaucon* in bibl. Coisl. pag. 227.) in qua dicitur Gregoras quaedam, ab imperitis librariis vitiata aut detruncata, correxisse ac resarciuisse, et vero capita, quae iniuria temporum perierunt, summa cum diligentia suo marte restaurasse; tum fol. I. primo libro harmonices nota iterum est praefixa, in qua fertur Gregoras illum quoque librum emendasse atque explicuisse, et suppleuisse, quae deessent: scholia igitur, obseruat Montfauc., in hoc codice marginalia esse *Gregorae.* Similis nota cod. CLXXIV. qui fol. 345. sqq. continet Claudii Ptolemaei libr. harmonicorum, ante caput 14. libri tertii legitur, et *Montfauc.* l. c. p. 229. sq. adnotat, a Nicephora Gregora esse adiecta capp. XIV. XV. et XVI. Add. supra in vol. V. pag. 394. a Fabricio scripta. — In cod. *Veneto* monast. S. Mich. sunt *Nic. Greg.* scholia ad geographiam Ptolemaei, et correctiones in ipsum Ptol. opus. (v. *Mittarelli* bibl. codd. etc. p. 804.) — In cod. bibl. publ. *Paris.* MMCCCCXCVII. sunt nr. 2. *de vsu astrolabii* opusc. ad cuius calcem *Nicephori Gregorae* nomen comparet; et nr. 3. eiusdem auctoris, vt videtur confectori catal. codd. II. p. 495. — In cod. MMCDIX. nr. 3. et MMCDX. it. MMXD. nr. 4. *Nic. Greg.* de astrolabii conficiendi ratione, et in cod. MMCDXCIII. nr. 5. de vsu astrolabii. — In cod. bibl. reg. *Taurin.* LVII. fol. 275. *Nic. Greg.* institutio de modo construendi astrolabium. (cat. codd. gr. p. 158.) Alia mathematica scripta v. supra vol. IV. pag. 210. 218. et in Geographiam Ptolemaei, pag. 220. *Harl.*

De Paschate et Calendarii Correctione

32. Πρὸς τὸν σεβασμιώτατον Ἰωσήφ, περὶ τοῦ πάσχα, ἀπόδειξις, ὅπως ἐσφάλη πρὸ χρόνων, καὶ ὅπως δεῖ ποιεῖσθαι τὴν τούτου διόρθωσιν. *Ad reuerendum Iosephum, de Paschate, demonstratio, vt iampridem in eo erratum sit, et quomodo corrigi debeat.* Initium, ἐπειδή μοι φίλος εἶ τῶν πάνυ a). Exstat in cod Vatic. MLXXXVI. fol. 57. et editus est hist. Byz. lib. VIII. cap. 13. *Fabr.* In codd. *Taurinens.* CLVII. CCLXXXVII et CCLXXXVIII. exstat illa *demonstratio*, sed tribus illis codd. inscripta *Cabasilae Domino Demetrio.* v. cat. codd. gr. p. 158. et 384. ac 385. — In cod. *Paris.* MI. nr. 4. bibl. publ. — in cod. *Monac. Bauar.* CII. (cat. codd. gr. p. 39) *Harl.*

33) Ad eumdem, vt videtur, de eodem argumento. Initium, αἱ δεύτεραί πως φροντίδες, Εὐριπίδης φησί που, σοφώτεραι. Cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 79.

34. Τὸ

orgio *Valla* interprete. *Nicephori Blemmidae* logica. — — *Nicepharus* et *Proclus* de astrolabio, etc. Venet. per Anton. de Strata, 1484. — ib. per Sim. Papiensem, dictum Beuilaquam. 1498. fol. v. Fabr. B. L. med. aet. tom. VI. p. 281. ed. Mansi. *Harl.*

a) Idem est initium Dialogi, qui inscribitur διάλογος δεύτερος. Vide miscellaneorum indicem infra.

34. Τὸ διορθωθὲν Πασχάλιον ὑπὸ Νικηφόρου φιλοσόφου τοῦ Γρηγορᾶ περὶ οὗ καὶ ὁ Ἀργυρος ἐν τῇ ἐκδοθείσῃ μεθόδῳ διαλαμβάνει. *Paschalion a Nicephoro Gregora philosopho correctum;* de quo Argyrus in methodo supra dicta [b]) loquitur. Exstat in Vranologio Petaniano p. 383. sq. [et rec. edit. adiect. Petauii operi de doctrina temp. tom. III. pag. 206.] Vide et catalog. Morel. fol. 26. *Fabr.* *Canonem Gregorae paschalem* exhibet *Scaliger* ad Hippolytum p. 31. et de emendat. tempor. p. 330. nec non *Petau.* p. 206. Vranolog. — In cod. MMCDXCIV. nr. 4. *Paris.* bibl. publ. anonymus de paschate inueniendo. Ibi tabula paschalis a *Nicephoro Gregora* emendata. *Harl.*

[F] *Historica, et Vitae Sanctorum ac virorum illustrium.*

35. *Libri duodequadraginta historiae Byzantinae*, in quibus nonnulli mere dogmatici. Ex iis libri vndecim [c]) priores editi saepius.

36. *Oratio* encomiastica, longa et elegans, *in imperatorem Constantinum magnum;* dignissima, (inquit Nesselius [d]), vt supplemento corporis historiae Byzantinae aliquando inseratur. Cod. Caesar. hist. CIV. *Fabr.* *Spanagelius*, supplementa Byzantina, in his Nicephori Gregorae panegyrin in Constantinum M. gr. et lat. editurus, in eaque vertenda, vsus opera Erasmi Frölichii, ad exitum rem non perduxit, teste *Kollario* ad *Lambecii* comm. de bibl. caesarea Vindob. I. p. 798. qui in nota ad vol. VIII. p. 135. sq. prodit, Spanagel. conatus specimen ms. seruari in Spanagelianis supplementis vol. I. p. 1. — *Lambec.* ipse in vol. IV. p. 123. notat, in codice quodam *Vindob.* varias esse *Nicephori Gregorae* oratt. panegyricas, in his orat. in Constantinum M. in eaque inprimis notabile esse testimonium de *Eutropio*, historico, vbi vocatur ἡλικιώτης ὁμοῦ καὶ αἱρεσιώτης Ἰουλιανοῦ, ex quo pateat, *Eutropium* fuisse aequalem imp. Iuliani, apostatae, et idolorum cultorem. Id. *Lambec.* vberius probauit in recensione cod. X. in quo nr. 3. est *Gregorae* panegyr. oratio in Constant. M. ex ea loca duo longiora de *Eutropio* graece cum versione sua lat. excerpsit, et varia de Eutropio eiusque editt. de Paeanio eiusque graeca Eutropii metaphrasi, qua vtebatur Gregoras, de latino caesareo Eutropii codice etc. adtulit lateque exposuit. *Harl.*

37. Ex Eusebii historia ecclesiastica. Cod. caesar. theolog. 174. *Fabr.* Secundum *Lambecii* comment. V. p. 614. sq. in cod. caes. CCCXXXII. nr. 12. *Harl.*

38. De vita, et moribus, et conflictu S. patris *Michaelis Syncelli.* Initium, νέμεις ἔτος ἤνθησε πάλαι παρ' Ἕλλησι, καὶ μέγα τῶ χρέιω τὸ κράτος εἰλήφει. Leo Allat. de Symeon. pag. 100. (et de Synodo Phot. p. 542. vbi etiam martyrium *S. Quadrati* a Gregora scriptum laudat.)

39. Βίος

b) Nempe opusculum illud subiunctum est *Isaaci Argyri* libro. [v. infra, lib. V. c. 41. Vol. X. p. 177. vet. edit.]

c Libri XXIV. exstant in Boiuiniana editione. De hoc opere historico accuratius dicturus sum infra ad calcem huius catalogi.

d) Aut potius Lambecius ante Nesselium. v. *Kollar.* ad Lamb. comm. VIII. p. 135. *Harl.*

39. Βίος καὶ πολιτεία τῆς ὁσίας Βασιλίσσης. Vita et disciplina *S. Basilissae*, seu reginae. Initium, Νικομήδεια πόλις ἐςὶ περιφανής. Cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 197. Adnotat Bernhardus Montfaucon, eam Βασίλισσαν virginem et martyrem fuisse.

40. Vita *Iohannis*, Heracleae ponticae archiepiscopi, qui auunculus fuit auctoris. Indicatur ab ipso Gregorá hist. Byzant. lib. IX. cap. 7.

41. Vita *Antonii*, patriarchae Constantinopolitani, *Cauleae* dicti. Initium, εἰ δὲ καὶ θνητὴν φύσιν, (an ἔχει?) ὁ χρόνος, καὶ πάντων ἐςὶ πατὴρ, ὁπόσα φθορὰ καὶ γένεσις βόσκει. Leo Allat. de Symeon. p. 87. Exstat lat. apud Bollandum ad diem 12. Febr. Longe antiquiori Nicephoro tribuitur a *Vossio* II. 26. de hist. graecis, rhetori et philosopho CPol. de quo supra, p. 300. *Fabr.* In cod. *Vindob.* XI. nr. 20. de quo v. *Lambec.* comment. VIII. p. 178. qui primum contra aliorum rationes mortem *Antonii Cauleae* adserit a. Chr. 890. sub imperatore Leone sapiente; tum ex ipso quodam orationis loco docet, auctorem huius orationis non esse Nicephorum Gregoram, integris aliquot saeculis recentiorem, sed *Nicephorum* alium antiquiorem, philosophum et rhetora. — *Vita S. Codrati* [*Quadrati*] et sociorum martyrum, ex MS. Bauarico, interprete *Reinoldo Dehnio*, in Actis SS. Antwerp. Mart. tom. II. p. 8 — 12. v. infra, not. — De Gregorae vitis et elogiis Sanctorum v. quoque infra, vol. IX. p. 56. 67. 111. 114. 124. et 149. vet. ed. *Harl.*

Grammatica.

42. Τεχνολογία γραμματικῆς, *Ars Grammatica*, Indicatur a Morello, in catalogo bibl. Vatic. fol. 5. *Fabr.* Est quoque in cod. *Coisl.* CXCII. fol. 145. teste *Montfauc.* in bibl. Coisl. p. 245. *Harl.*

43. Παρακολουθήματα καὶ ζητήματα γραμματικά. Incertum an Gregorae. *Enarrationes* (an glossae?) *et quaestiones Grammaticae.* Catalog. Morell. ibid.

44. Περὶ κανόνων ἀςασίας. *De instabilitate Regularum.* Exstat in cod. reg. Fortasse ii sunt κανόνες ὀνομάτων, indicati a Morello, fol. 5. catal. bibl. Vat. *Fabr.* De hoc et reliquis grammaticis *Gregoras* opusculis, v. supra, vol. VI. p. 343. voc. *Gregoras* et p. 346. voc. *Nicephorus Gregoras.* — *De constructione* opusc. in cod. Medic. vt videtur *Bandinio*, v. notam ad nr. 87. siue epistolas. *Harl.*

[R] 45. Περὶ ὀρθογραφίας. Initium, τὸ αι δίφθογγος. Catal. bibl. Barocc. N. XLVIII. Incertum, an Gregorae.

46. Περὶ ἀντιςοίχων, s. *de vocibus, quae, varie scripta, varia significant*, vt ἀγνὸς, purus; ἄγνως, ignotus. Idem catal. ibid.

Rhetorica, et Panegyrici.

47. Μελέτη πρεσβευτική, *Declamatio legatorum.* Initium: ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι etc. Argumentum sumtum ex *Thucydide.* Lacedaemonii cum Thebanis Plataeam exercitu infesto petebant. Ad eos legati Plataeenses veniunt, et vt ne bellum inferant, petunt.

petunt. Cod. Vat. MLXXXVI. fol. 167. *Fabr.* In bibl. *Monach.* Bauar. CCXII. funt, (fec. cat. codd. gr. p. 76.) *Nic. Gregorae* orationes et encomia in varios, et in cod. *August.* Vindel. (auctore *Reifero* p. 64. catal.) orationes duae: fed quaenam illae fint, in neutro catal. clare indicatur. *Harl.*

48. *Συμβουλευτικὸς εἰς τὴν θείαν, καὶ ἱερὰν σύνοδον.* *Suaforia ad facrofanctam Synodum.* Initium, *ἐμοὶ μὲν οὕτως ἔχειν πρὸς τὴν παροῦσαν ἅμιλλαν* etc. Exftat haec oratio in fine libri decimi hiftoriae Byzant. Exftabat etiam in MS. cod. Vatic. MLXXXVI. Sed hodie fuperfunt tantum primi duo verficuli: cetera abfciffa, nempe eo, quod haec oratio in Latinos fcripta fit.

49. *Παραινετικὸς τῇ βασιλίσσῃ ἐξ αὐτοσχεδίου συντεθειμένος ἐπὶ τελευτῇ τοῦ Φιλαδελφείας κυροῦ Θεολήπτου.* *Ad imperatricem, de obitu Dom. Theolepti, Philadelphiae,* (epifcopi,) *paraeneticus ex tempore compofitus.* Initium, *βασίλισσα, τὸ μέγα ἐν γυναιξὶ, καὶ πρᾶγμα, καὶ ὄνομα· βασίλισσα, τὸ ἱερὸν τοῦ χριστοῦ κειμήλιον.* Cod. Caefar. Vindobon. theolog. CLXXIV. *Fabr.* v. *Lambec.* V. pag. 614. nr. 11. cod. CCCXXXII. *Harl.*

50. *Ἔκφρασις τῆς ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ.* *Chrifti refurrectionis depictae enarratio.* Initium. *πάνυ μοι δοκεῖ τῶν ἀτοπωτάτων εἶναι, παῖδας μὲν Ἑλλήνων φιλοτιμεῖσθαι τῆς κακοδαίμονος αὐτῶν πλάνης ἑορτάς τε, καὶ θέατρα* cod. Caefar. theol. CLXXIV. *Fabr.* v. *Lambec.* l. c. p. 613. *Harl.*

51. *Λόγος εἰς τὸν ἅγιον μεγαλομάρτυρα Μερκούριον.* *Oratio in fanctum et magnum martyrem, Mercurium.* Initium.. *καὶ κυβερνήτης μὲν πρὸς* e) *ἄνεμον παραταττόμενος* f) *βίον.* Cod. Vatic. MLXXXVI. *Leo Allat.* de Symeon. p. 97.

52. *Εἰς τὴν ὁσίαν Θεοφανὼ τὴν βασιλίδα.* In S. *Theophanonem*, imperatricem (Leonis fapientis vxorem). Initium: *πολλοί μοι πολλάκις τῶν ἀρετῇ, καὶ συνέσει διαφερόντων προσίασιν ἄλλοτε ἄλλοι παραινοῦντες, καὶ συμβουλεύοντες.* Cod. caefar. theolog. CCLXXIX. [cod. CXI. nr. 7. v. *Lambec.* comment. IV. p. 133. ibique Kollarii notam.] Allat. de [?] Symeon. pag. 107. cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 23. Notandum, quod ait Gregoras in exordio, fe multorum fanctorum vitam, et martyrum certamina defcripfiffe.

53. *Εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, διαλαμβάνων τὴν γέννησιν, καὶ τὴν εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων εἴσοδον, καὶ ἀνατροφήν.* *De fanctiffima virginis Dei matris natiuitate, ingreffu in fancta fanctorum, et educatione.* Initium: *ἀκούω Μωσέα τὸν μέγαν, τὸ ξένον ἐκεῖνο θαῦμα τῆς βάτου πάλαι περιεργάζεσθαι θέλοντα.* Cod. caefar. hiftor. CIV. — [in cod. X. nr. 1 v. *Lambecii* VIII. p. 135. — in cod. *Veneto* D. Marci, CXLII. fin. v. cat. codd. gr. p. 80. fq. *Harl.* —] Vatic. MLXXXVI. fol. 179. Allat. de Symeon. pag. 80.

54. Εἰς

e) Forte *ἀνέμων.* f) Forte *βίων.*

54. Εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. *In adnuntiationem sanctissimae Dei matris.* Initium, ἐμοὶ (vid. hist. Byz. lib. XIII. cap. 1. §. 4. et lib. XXII. pag. 662.) δὲ τῶν ζωγράφων πολλάκις ἐκείνους ἐπῄει θαυμάσαι, καὶ τῶν ἀνδριαντοποιῶν. Cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 131. cod. caesar. hist. CIV. [cod. X. nr. 2. in *Lambecii* comment. VIII. p. 135.] Allat. de Symeon. pag. 88.

55. Τῇ πανάγνῳ Μητρὶ τοῦ Θεοῦ εὐχαριστήριος, ὡς ἐκ τῆς βασιλίδος Εἰρήνης. *Castissimae Dei matri gratiarum actio, ex persona Irenes, Augustae.* Cantacuzenus Byzantio potitus est post festum purificationis, proxime subsequuta nocte. Idcirco eius vxor, Irene, rogauit Gregoram, vt sibi orationem scriberet, ad agendas b. Virgini gratias: quae oratio, cum adcurate esset ab illo lucubrata, Cantacuzeno valde displicuit hac ratione, quod victoria non imperatoris prudentiae, sed tota Dei matri accepta ferretur; quasi haec Cantacuzenum, ligneo feretro impositum, in vrbem mortuum importasset; ὥσπερ ἂν εἰ νεκρὸν ὑπάρχοντα κεκόμικε, φησὶν, αὐτὸν ἐκείνη μετὰ ξυλίνου τινὸς κραββάτου. Gregoras hist. Byzant. lib. XXVI.

Orationes in laudem sanctorum, a Gregora compositae, legebantur in ecclesiis, viuo auctore. Id ex libro historiae XXIV. discimus; vbi duo Palamitae, Cabasilas et alter quidam, illi sic minantur: τῶν μὲν σῶν λόγων, ὅσοι ἐπ' ἐκκλησίαις ἐν ταῖς τῶν ἁγίων ἀναγινώσκονται μνήμαις, πῦρ δαπανήσει πολέμιον, καὶ ἀντίθετον ἅπαντας ἐν βραχεῖ προστάττοντος τοῦ βασιλέως. σὺ δὲ ἄταφος θανὼν ἔξω που ῥιφήσῃ τῆς πόλεως. *Quotquot orationes tuae per ecclesias leguntur in sanctorum commemorationibus, eas omnes flamma inimica, et infesta iussu [?] imperatoris breui absumet. Tu vero, cum obieris, aliquo extra vrbem proiiciere* [g]) *insepultus.*

56. Ἐγκώμιον εἰς τὸν βασιλέα. *Oratio in laudem* [h]) *imperatoris.* Initium, ἔστι τις λίθος τοῖς τραπεζίταις [i]). Amabat imperator opera *Platonis.* Gregoras eam dicendi materiam nactus, ostendere conatur imperatoris facta cum Platonis dictis congruere. Cod. Vatic. MLXXXVI. fol.

57. Εἰς τὸν βασιλέα, κατὰ διάλεκτον Ἰωνικήν. *In laudem imperatoris, ionica dialecto.* Initium, Ἀλέξανδρον τὸν ἐκ Μακεδονίης φασὶν etc. Cod. Vatic. MLXXXVI. 159.

58. Εἰς

g) Hoc factum postea, testatur ac dolet *Io. Cyparissiota* serm. IV. Palamiticarum transgressionum serm. IV. cap. 1. *Spectandum illud corpus magni fidei verae praeconis diu ludibrio habitum et circumlatum, eius nempe viri, quo nec inter philosophos quisquam excellentior, nec inter Ascetas disciplinae obseruantior, nec in obeundis pro religione certaminibus, nec in iis, quibus tentatores eum vexarunt, persecutionibus, contumeliis, carcerisque angustiis tolerandis constantior fuit, admirandi inquam illius* Nicephori Gregorae, *de quo per vtramque adpellationem nihil Deus aliud significauit, nisi eum animo vigili et experrecto victorias ab hostibus veritatis reportaturum.*

h) Cantacuzeni.

i) ὁ παρὼν λόγος ἀφορμὴν εἴληφεν τὸν τοῦ βασιλέως πρὸς τὰ τοῦ Πλάτωνος ἔρωτα, παρῶτας δεικνύων, καὶ συγγενῆ τὰ τούτου πράγματα πρὸς τοὺς ἐκείνου λόγους.

58. Εἰς τὴν Φρόνησιν τοῦ Βασιλέως [k]). *De imperatoris prudentia;* Initium, εἰ μὲν ἦν μοι ὁρᾷν, ὦ κράτιστε βασιλεῦ. Edita est haec oratio Byzant. hist. lib. VIII. cap. 8.

59. Εἰς τὸν βασιλέα περὶ ἑαυτοῦ. *Ad imperatorem, de seipso.* Initium, Περὶ μὲν ἐμαυτοῦ, καὶ ὡς οὔπω μοι καίρια. Ea est oratio, qua oblatam sibi ab imperatore *Chartophylacis* dignitatem accipere recusauit. Edita est hist. Byz. lib. VIII. cap. 9. In cod. Vatic. MLXXXVI. male inscribitur, εἰς τὸν βασιλέα, πατριάρχην αὐτὸν ποιῆσαι βουλόμενον. *In laudem imperatoris, qui patriarcham eum facere volebat.*

60. Προσφωνητικὸς εἰς τὸν μέγαν αὐτοκράτορα τῶν Ῥωμαίων Ἀνδρόνικον, Δοῦκαν, Ἄγγελον, Παλαιολόγον, περὶ τῆς ἐνούσης τούτῳ φιλανθρωπίας, ἡνίκα καὶ [P] τὸ ἡμέτερον τῇ νόσῳ ταλαιπωρούμενον ἐπεσκέψατο· ὧν οὔπω καθαρῶς ἀπαλλαγέντες τοῦ πάθους, αὐτίκα ἀμειβόμενοι κατὰ δύναμιν, καὶ τὸν παρόντα λόγον εἰς εὐχαριστίαν ἐκπεπονήκαμεν. *Prosphoneticus ad magnum imperatorem Romanorum, Andronicum, Ducam, Angelum, Palaeologum, de eius humanitate, qua factum est, vt et nos aegrotantes inuiseret. Nos autem morbo nondum plane leuati, pro virili eum statim remunerantes, hac oratione gratias egimus.* Cod. caesar. theol. CLXXIV. [ap. *Lambec.* V. pag. 611. cod. CCCXXXII. nr. 3.]

61. Εἰς τὸν βασιλέα κῦρον Ἀνδρόνικον τὸν νέον. *Ad imperatorem dom. Andronicum iuniorem.* Initium, ὡς λίαν ἡδὺς καὶ φαιδρὸς ἡμῖν ἐπανήκεις ἐκ τῶν τροπαίων. Gratulatoria. cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 33.

62. *Encomium patriae* tribuitur Gregorae in catalogo bibliothecae Baroccianae num. 116. At est Luciani.

63. Εἰς τὴν ἀμυγδαλῆν. *In Amygdalam.* Est encomium eius arboris. Subiuncti sunt Senarii iambici decem. Cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 46.

Prologi et Prooemia.

64. Πρόλογος εἰς τὸ κατὰ Σωσάνναν διήγημα. *Praefatio in narrationem de Susanna.* Initium. οὐκ ἔμελλεν ὅμως οὐδὲ τὸ τῶν γυναικῶν φῦλον χωρὶς ὑποδείγματος. Cod. caesar. theol. CLXXIV. [cod. CCCXXXII. nr. 5. in *Lambecii* comm. V. p. 612.]

65. Πρόλογος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τοὺς θεσπεσίους, καὶ μακαρίους προφήτας, ἐπὶ τῇ παρ᾽ ἡμῶν σὺν θεῷ φιλοπονηθείσῃ τῶν καιριωτάτων αὐτῶν ῥήσεων συλλογῇ, μετὰ τῆς προσηκούσης αὐταῖς ἐξηγήσεως. *Praefatio encomiastica, de diuinis et beatis prophetis, adcommodata operi, in quo eorum dicta Deo iuuante collegimus, addita interpretatione conuenienti.* Initium, πάντων μὲν ἐγὼ θείων λόγους ἀνδρῶν. Cod. caesar. theol. CLXXIV.

66. Πρόλογος διὰ βραχέων ἐγκωμιαστικὸς εἰς τὸν Ὅμηρον, ὅπως τε, καὶ μεθ᾽ οἵας τῆς γνώμης τὰ κατὰ τὸν Ὀδυσσέα ἐπραγματεύσατο. *Praefatio breuis encomiastica, de Ho-*

k) In cod. Vatic. fol. LIV. inscribitur εἰς τὴν φρόνησιν καὶ τὴν εὐγλωττίαν τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου.

Homero, quomodo, et quo consilio Odysseam composuerit. Initium, ποιηταὶ μὲν, καὶ ῥήτορες, καὶ ὅσοι τὸν φιλόσοφον εἵλοντο βίον. Cod. caesar. theol. CLXXIV. *Fabr.* Sed addendum est, in illo cod. CCCXXXII. nr. 9. apud *Lambecium* in comm. V. p. 613. post illum prologum adhuc sequi, *narrationem errorum Vlyssis*, ex quo patet, *Nicephorum Gregoram* esse illius parentem narrationis. Vide supra, vol. I. pag. 406. cum notis *dd* et *ee* et vol. V. p. 734. sect. 7. atque ex eod. cod. iam Gregorae adseruit id opusculum *Volcken.* in diss. de scholiis in Homerum p. 143. subiecta *Vrsini* Virgilio illustrato. *Harl.*

67. Προοίμιον εἰς πατριαρχικὸν σιγίλλον. *Exordium patriarchalis diplomatis siue Bullae.* Initium, εἰ δὲ καὶ πάντα μαραίνεται. Cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 211.

68. Aliud. ibid. fol. 213. Initium: ἐπειδήπερ ἐν κρίσει.

69. Προοίμιον χρυσοβούλλου. *Exordium bullae aureae.* Initium, πολλῶν ὄντων ὁπόσα τὴν β. Ibid. fol. 216.

70. Προοίμιον εἰς διαθήκην. *Exordium testamenti.* Initium, γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. Ibid. fol. 213.

Testamenta.

71. Διαθήκη, ὡς ἀπὸ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Γλυκέος τὰ ἔσχατα πνέοντος. *Testamentum, tamquam patriarchae Iohannis Glyceos, extremum spiritum efflantis.* Init. καὶ πᾶσι μὲν ἀνθρώποις θανάτου μεμνῆσθαι. Est exordium testamenti, non testamentum ipsum; et editum exstat, histor. Byzant. lib. VIII. cap. 2. Exstat etiam in cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 210.

72. Διαθήκη ὡς ἀπό τινος μοναχοῦ, *testamentum tamquam alicuius monachi.* Initium: εἰ μὲν ἦσαν ἡμῶν αἱ ψυχαὶ etc. Ibid. fol. 213.

73 Διαθήκη, ἀπὸ τοῦ Πελοποννησίου μεγάλου πρωτοσυγκέλλου. *Testamentum, tamquam magni Protosyncelli Peloponnesii.* Init. εἰ μὲν ἀθανάτων ὁ παρὼν ἐτύγχανε βίος. Ibid.

74. Ὡς ἀπό τινος πρὸς τὸν βασιλέα *) *Tamquam alterius cuiuspiam, imperatorem alloquentis.* Initium, πολλάκις αἰτήσας, καὶ πολλάκις etc. cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 213.

Monodiae.

75. Ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ μεγαλωτάτου βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, seu τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοῦ γηραιοῦ. *In obitum maximi imperatoris, Andronici Palaeologi, senioris scilicet.* Initium, τὸ μὲν τῆς συμφορᾶς μέγεθος. Edita exstat hist. Byzant. lib. X. Exstat etiam in cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 208. it. in cod. Colbert. MMMMCML. *Fabr.*

*) Incertum, an epistola, an testamenti exordium.

Fabr. In codd. *Parif.* bibl. publ. MMLXXVII. nr. 14. et 15. et MMCMXCI. nr. 7. et 8. funt Gregorae monodiae in mortem Andronici Palaeologi. — In cod. *Medic.* Florent. XIII. nr. 18 plut. 74. monodia in funere Andronici Palaeologi, iunioris, (nr. 77.) v. *Bandini* cat. codd. gr. III. p. 106. — In cod. reg. *Matrit.* LXXIII. et cod. CXV. Gregorae monodia in obitum Andronici Palaelo. fenior. et, bis, monodia in magnum Logothetam Metochitam, tefte *Iriarte* cat. codd. gr. p. 270. et 460. *Harl.*

76. Ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ σοφωτάτου μεγάλου Λογοθέτου. *In obitum fapientiſſimi viri, Magni Logothetae.* Initium, ἐμοὶ δὲ, ὦ παρόντες, ταυτόν τι. Edita exftat eodem hift. Byz. libro. It. in cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 208. et in cod. Colbert. MMMMCML. [v. ad nr. 75. it. in cod. Auguftano Vind. v. *Reifer.* cat. pag. 90.] Vulgauit etiam graece et latine ad calcem hiftoriae, quam, quum pars annalium Glycae effet, Theodoro Metochitae perperam tribuit Io. Meurfius [?] Lugd. Bat. 1618. 4. Subiicitur etiam cum Meurfii verfione annalibus Glycae ex edit. Labbei, Parif. 1660. fol. p. 384. feq. *Fabr.* In cod. bibl. publ. *Parif.* MCDVII. nr. 1. (fecundum cat. codd. II. p. 315.) eft anonymi epitome geographica, cui praemittitur Georgii Metochitae epitaphium, auctore *Nicephoro Gregora;* et in codice MMMXLIII. nr. 4. (fecund. catal. p. 601.) *Nicephori Gregorae* monodia in mortem Metochitae, magni Logothetae. *Harl.*

77. Εἰς τὸν βασιλέα νέον Ἀνδρόνικον. *In obitum imperatoris, Andronici, iunioris.* Initium, ἡμεῖς δὲ, ὦ παρόντες, ἐπινικίους ᾄδειν. Edita eft hift. Byz. lib. XI. Exftat etiam in cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 188. [et Medic. v. ad nr. 75.]

78. Ἐπὶ τῷ Χούμνου κυρῷ Ἰωάννη, ἀποτεταμένη πρὸς τὴν θειοτάτην βασίλισσαν, μετὰ βραχείας τινὸς παραινέσεως παραμυθουμένη τὸ ἄλγος. *In obitum Dn. Ioannis Chumni, ad Dinam imperatricem;* l) cuius dolorem haec monodia folatur, adiuncta brevi m) admonitione. Init. ἀθληταὶ μὲν καὶ πύκται, καὶ σταδιοδρόμοι. Cod. caefar. theolog. CLXXIV. [in comm. *Lambec.* V. p. 615. cod. CCCXXXII. nr. 15.]

79. Ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ φιλτάτου μοι Καλλιέργου. *In obitum cariſſimi Calliergae.* Init. ὦ Θετταλῶν πόλις, τίνα κατὰ Ῥωμαίων κοινῇ πρότερον, καὶ νῦν δὲ κατ' ἐμοῦ τὴν ἔχθραν ἀνῃρημένη. Eod. cod. [*Lambec.* l. c. p. 614. nr. 10.]

80. Παραμυθητικὸς εἰς τὸν βασιλέα, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. *Ad imperatorem confolatoria, de obitu matris.* Initium σὲ δὲ ὦ μέγιστε καὶ θειότατε βασιλεῦ, πολλάκις. Edita hift. Byz. lib. X. cap. 6.

Philologica et Miſcellanea.

81. Ἐξηγήσεις τῶν εἰς τὸ γριφωδέστερον τοῖς παλαιοῖς ἐρρίμμενων. *Eorum, quae a veteribus obſcurius*

l) Eulogiam, vt opinor: de qua lib. hift. Byzant. XXIX.

m) Vel adhortatione.

obscurius ⁿ) *dicta sunt, enarrationes.* Indicantur ab ipso Gregora, histor. lib. XVIII. cap. 7. sect. II.

82. *Commentarius in librum Synesii de insomniis;* cum praefatione ad Magnum Logothetam. Exstat MS. in codicibus regiis; °) et in lucem editus est a Petauio cum operibus Synesii. Latinus vero interpres *Pichenius* Gregoram in libri inscriptione patriarcham Constantinopolitanum fecit. [v. infra lib. V. 22. Vol. VIII. p. 226. ed. vet.]

83. Ἀντιλογία πρὸς τοὺς λέγοντας, ὅτι οὐκ ἔστι ταπείνωσις ἐν ἀνθρώποις. *Aduersus eos, qui dicunt, humilitatem apud homines locum non habere.* Initium, ἔχω σοί τι διηγήσασθαι, ὦ φίλε Ξενόκρατες. Cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 49.

84. Φιλομαθής, ἢ περὶ ὑβριστῶν, διάλογος, *Philomathes, seu de contumeliosis, dialogus.* Init. ἐπειδή μοι φίλος εἶ τῶν πάνυ Personae [?] colloquentes, Aristobulus et Philomathes. Cod. Vatic. MLXXXVI. fol. 60. Forsasse is est dialogus indicatus in catalogo Morel. fol. 21.

85. Opusculum initio mutilum; cuius auctor narrat commissam versus Peloponnesum naualem pugnam, fratrem vero suum vulneribus confossum, et paucis post diebus exstinctum lamentatur. Cod. Vatic. MLXXXVI. (ante fol. 22.)

Poëmata.

86. Codici Vaticano MLXXXVI. praefixus est hic titulus: τῶν τοῦ Νικηφόρου γρηγορᾶ ποιημάτων βιβλίον δεύτερον. Ea inscriptione quidam decepti putauerunt, Gregorae poëmata exstare in biblioth. Vatic. sed eo loco ποιήματα non carmina significat, sed quaelibet scripta siue opera. Versus paucissimos a Gregora conditos fuisse existimo. Exstat in ᵖ) codice Vaticano MLXXXVI. fol. 46. post orationem εἰς τὴν ἀμυγδαλῆν, iambicum de amygdala arbore Decastichon. Init. Ἀμυγδαλῆς ἤνθησεν ἡμῖν φράσις. Exstat etiam Tetrastichon, in obitum Theodori Metochitae, initio codicis regii MMDXLI. et est minime modulatum.

Epistolae.

ⁿ) *Iacta* graec. Sed legendum fortasse ἀρχαι-ων.

°) Nempe *Paris.* codd. DCCCXXX. et DCCCXXXI. — *Florentiae* in cod. Medic. XXI. nr. 5. plut 10. *Nic. Greg.* protheoria in commentar. illius in Synesii libr. — In cod. XXII. plut. 86. et protheoria et ipsa expositio s. commentarius. v. *Bandin.* I. pag. 489. et III. pag. 366. sq. — In bibl. reg. *Taurin.* cod. CCXLV. *Gregorae* interpretatio sermonis Synesii etc. (cat. codd. gr. pag. 366.) — In cod. caesar. *Vindob.* CXLII. nr. 1. Synesius cum *Nic. Gregorae* praefat. ad magnum Logothetam, Theodor. Metochitam, et expositione partim marginali, partim interlin. v. *Lambec* comm. VII. p. 558. sq. qui hunc cod. cum Petauii editione adcurate conferendum esse iudicat. — In bibl. elect. *Mon. Bauar.* cod. CLXII. *Nic. Greg.* in insomnia Synesii expositio ad Palaeoginem, et cod. CCXLVI. eiusd. scholia in Syn insomnia. (cat. codd. gr. p. 63. et 84) — Particula glossarum adscripta cod. Matrit. LXXXIV. teste *Iriart.* cat. codd. gr. p. 347. — conf. supra Vol. V. p. 266. §. XI.

ᵖ) Tamen, vt poëta laudatur a Lampeno Tarchaniota epist. ad Gregoram.

Epistolae.

87. ΑΓΓΕΛΩ. Initium, Οἱ τοῦ κομίζοντός σοι τὸ γράμμα γεννήτορες. Cod. Vat. MLXXXVI. fol. 218.

Ἁγιωτάτοις τρισὶν τοῦ etc. πρὸς οὓς ἔστειλε καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ. Initium: Τὸ τῆς φιλαλληλίας χρῆμα κἂν τοῖς etc. memorat quosdam libros, ab se conscriptos, iisdem missos. Cod. Vatic. fo. 92.

ΑΘΑΝΑΣΙΩι (ἁγιωτάτῳ ΑΘΑΝΑΣΙΩι, τῷ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΩι.)
Σὲ δὲ θαυμάζειν οὐ χρή. Cod. Vatic. fol. 91.

ΑΚΙΝΔΥΝΩι.
Ἐγένετό τις ἀνήρ, Κλεόδημος ὄνομα. Familiaris cod. Vatic. fol. 120.

ΑΝΔΡΟΝΙΚΩι, τῷ ΖΑΡΙΔΗι.
Οἴμαι μὴ ἀνεγκλήτους καθάπαξ. De itinere, et quae in via sibi acciderint. Cod. Vatic. fol. 141.
[?] Καὶ Πλάτων ὁ Ἀρίστωνος οὐ μιᾶς. Philologica. Cod. Vatic. fol. 168.
Εἰσὶν οἵ σε φασὶ, καὶ αὐτὰ δὴ ἤδη. Philologica. Cod. Vatic. fol. 172.

ΒΕΚΩι, (τῷ μεγάλῳ οἰκονόμῳ.)
Λόγος τοὺς Πυθαγορείους οὕτω τοι. Philosophica. Cod. Vatic. fol. 178.

ΓΑΒΡΑι.
Οἶσθα τὸν οὐ πρὸ πολλῶν. Cod. Caesar. theolog. CLXXIV. q)

ΓΕΩΡΓΙΩι (τῷ ΛΑΠΙΘΗι) De ecclesia Constantinop. in errorem lapsa.
Desideratur ea epistola; de qua *Cantacuzenus* hist. lib. IV, cap. XXIV.

ΓΛΑΒΑι, (τῷ μεγάλῳ διοικητῇ.)
Λέγεται πρὸς ἄλληλα στοιχεῖα συνθέσθαι. Philologica. Cod. Vatic. fol. 126.

ΓΛΑΣΑι, (τῷ μητροπολίτῃ Θετταλονίκης.)
Οὐκ οἶδ᾽ ὅ, τι τις ἂν ἐν τῷ βίῳ νῦν ἔχων. Cod. reg. MMLVII. fol. 265.

ΓΛΥΚΕΙ, (τῷ υἱῷ τοῦ πατριάρχου)
Ἐμοὶ δὲ τοσοῦτον ὁ σὸς ἐντέτηκε πόθος. Familiaris. Cod. Vatic. fol. 175.

ΔΗΜΗ-

q) In cod. CCCXXXII. *Vindob.* nr. 19. in cod. nr. 2. et nr. 1., sunt aliquot *Nic. Gregorae* epistolae, non vbique nomine, ad quem scriptae sunt, addito. (*Lambec.* V. p 611. 615. et 617.) — In cod. CCCCXLV. *Venet. Marc.* sunt XXVII. Gregorae epistolae, in his nouem, quae in catal. Boinini non habentur. Singularum epist. initia posuit auctor catal. codd illor. graecor. p. 231, id quod indicasse sufficiat. — In bibl publ. *Paris.* cod. MCDXXIV nr. 2. epistolae II τοῦ φιλοσόφου, (*Niceph. Gregorae.* vt opinatur auctor catal. codd. II. p. 317. sequitur fragm. dialogi, cuius auctor idem Gregoras esse videtur.) — In cod. MMCMXCI. (in adpendice p. 625. catal.) nr. 9. complures *Nic. Greg.* epistolae. — In cod. *Laur. Medic.* XXXIV. 2. et 3. plut. 57. περὶ συντάξεως, *de constructione* anonymi opusc. sequitur τοῦ αὐτοῦ, (superscriptum est Γρηγορᾶ) πρὸς τὸν αὐτὸν βασιλέα· *eiusdem Gregorae ad eumdem imperatorem* epistola; inc. ἐγκαλεῖς ἡμῖν ἀργίαν καὶ ῥᾳθυμίαν· Ex posterioris epistolee titulo coniicit *Bandin.* cat. codd. gr. II. p. 388. bina illa opuscula, quae non recensentur in catal. Io. Boiuin. pertinere ad Gregoram. *Harl.*

ΔΗΜΗΤΡΙΩι. (τῷ ΚΑΒΑΣΙΛΑι, κυρῷ ΔΗΜΗΤΡΙΩι.)
Ἐπεισί μοι γεννᾶις θαυμάζειν. Philolog. et philosoph. C. V. f. 148. Vide et infra, in K.

ΖΑΡΙΔΗι. Vide supra, in ΑΝΔΡΟΝΙΚΩι.
Θείῳ (τῷ θείῳ τῦ βασιλέως.) Vide infra, τῷ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΝΩ.

ΘΕΟΔΟΥΛΩι, (τῷ σοφῷ ΘΕΟΔΟΥΛΩι, τῷ μαγίςρῳ, εἰς Θεσσαλονίκην.)
πολλοί μοι τὸν σὸν ἐμήνυσαν. Philologica. Cod. Vatic. fol. 108.
πρότερον μὲν ἡμῖν ἐδέησε λόγων. Cod. Vatic. fol. 109.

ΙΩΣΗΦ (τῷ φιλοσοφωτάτῳ)
Ἀριςοτέλης ὁ Νικομάχυ, καὶ ὅσοι. Philosophica. Cod. Vat. fol. 99.
Ἐςὶ πόλις παράλιος Ἑλληνὶς etc. *Σινώπη.* Philologica. Cod. Vatic. fol. 155.

ΚΑΒΑΣΙΛΑι.
Ὅσα μὲν δὴ ἕτερα πρότριτα. Agit de scriptis suis, imperatori nuncupatis. Cod. Vatic. fol. 177.
Ἧκει τις ἡμῖν ἐκ βασιλέως πρότριτα σπυδῇ, τὺς ἐμὺς ἐξαιτύμενος λόγυς. Eiusdem argumenti, breuissima. Cod. Vatic. fol. 178.

[Τ] Τῷ καθολικῷ κριτῇ. Vide supra ΑΓΓΕΛΩι.

ΚΑΛΟΕΙΔΑι, (τῷ σεβαςῷ.)
Τὸν Πυθαγόραν ἐκεῖνον τὸν Σάμιον. Philologica. Cod. Vatic. fol. 94.
Τὴν ἀλώπεκα τοῖς λαγωοῖς. Philologica. Cod. Vatic. fol. 204.

ΚΑΡΓΩΝΗι.
Ὁρῶν τὺς πολλὺς, ὦ βέλτιςε, ταῖς. Philologica. Cod. Vatic. 176.

Τῷ Κρήτης (Μητροπολίτῃ.)
Ἡ μὲν δὴ βίβλος. Cod. caesar. theol. CLXXIV.

ΛΑΜΠΗΝΩι, (ἀμοιβαῖα εἰς τὸν πρωτονοτάριον τὸν ΛΑΜΠΗΝΟΝ.)
Ἔθνος ἐςὶ Περσικόν. Philologica. Cod. Vatic. fol. 100.

ΛΑΠΙΘΗι. Vid. supra in ΓΕΩΡΓΙΩι.

ΛΕΟΝΤΙΩι.
Τὴν μὲν Ἐπικτήτυ κτῆσιν κτήσασθαι. Philologica. Cod. Vatic. fol. 193.

ΛΕΠΕΝΤΡΗΝΩι.
Δυοῖν τοῖν ἡγεμονικωτέροιν ὑσῶν αἰσθήσεων. Philologica. Cod. Vatic. fol. 157.

ΛΟΥΚΙΤΗι, (τῷ πρωτοβεςιαρίῳ τῆς Τραπεζῦντος.)
Παρεκάθηντό μοι τῶν ἐλλογίμων πολλοὶ etc. Philologica. Cod. Vatic. fol. 110.

ΜΑΞΙΜΩι (τῷ ὁσιωτάτῳ καθηγυμένῳ τῆς μονῆς τῦ χορτάιτυ.)
Ὀψὲ καὶ μόλις ὥσπερ ἀπὸ βαθέος. Consolatoria. Cod. Vatic. fol. 121.
Ὅσα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ γινομένων παθῶν. Consolatoria. Cod. Vatic. fol. 128.
Ἀλέξανδρόν φασιν ἐκεῖνον τὸν Μακεδ. Cod. Vatic. fol. 140.
Θαλῆν τον Μιλήσιον, ἔγωγε. Philologica. Cod. Vatic. fol. 145.

ΜΑΞΙΜΩι,

ΜΑΞΙΜΩι, (τῷ μαγίςρῳ.)

πολλάκις κατ' ἐμαυτὸν ἐπῄει τεθαυμακέτι. Familiaris et philologica. Cod. Vatic. fol. 126.

ΜΑΤΘΑΙΩι, (τῷ Ἐφέσυ.)

Ἤρετό ποτε κολοιὸς ἀηδόνα. Philologica. Cod. Vatic. fol. 130.

Μεγάλῳ Διοικητῇ (τῷ ΓΛΑΒΑι.) Vide fupra, in Γ.

Μεγαλῳ Δομεςίκῳ.

Κῦρος ἐκεῖνος ὁ Καμβύσυ. Philologica. Cod. Vatic. fol. 84.

Αἰσώπυ τῷ Φρυγὸς ὐκ ὀλίγοι τὸν βίον. Philologica. Cod. Vatic. fol. 99.

[?] Ἐπειδή σε πρᾶξιν ἐρῶμεν ἅπασαν. Philologica. Cod. Vatic. fol. 103.

Γινώσκοντες οἱ πολλοί με φιλοῦντα. Laudat bellicam eius virtutem. Cod. Vatic. fol. 107.

Οἱ πολλοί με τὰ μέγιςα δύνασθαι παρὰ σοί. Commendatitia. Cod. Vatic. fol. 190.

Ἐγὼ δὲ τὸν Ὁμηρικὸν etc. Philologica. Vatic. cod. fol. 219.

Μεγάλῳ Δρυγγαρίῳ.

Μακρὸς ἤδη ὁ χρόνος, ἐξ ὅτυ σοι. Encomiaftica. Cod. Vatic. fol. 111.

Ὁ μὲν κοινῇ τῇ τῶν ἀνθρώπων. Encomiaftica, ibid. ἐν πόθοις ἀνθρώπων ἐδόλευεν ἅδης. Encomiaftica. Cod. Vatic. fol. 113.

Μεγάλῳ Λογοθέτῃ.

τὸν μὲν ἐμὸν εἰς τὸν ὁμώνυμον ἔρωτα. Philolog. Cod. Vat. fol. 125.

Τὰς τῶν Αἰγυπτίων ἱερογραμματ. Philolog. Cod. Vatic. fol. 164.

His addenda epiftola παρακλητικὴ περὶ ἀςρονομίας, de qua fupra, in opufculis aftronomicis. Cod. Vatic. fol. 123.

Μεγάλῳ Οἰκονόμῳ. vide fupra in ΒΕΚΩι.

Μεγάλῳ Πριμμικηρίῳ

πάλαι μὲν ἤνεγκεν ἡ τὰ μέγιςα πάλαι. Philolog. Cod. Vatic. fol. 162.

Μητροπολίτῃ Ἄπρω περὶ τῶν ὑβριζόντων τὴν ἀςρονομίαν. Vide fupra inter aftronomica.

Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης. Vide fupra in ΓΛΑΒΑι.

ΜΗΤΡΟΦΑΝΗι.

Ἀπαλλάξαντος Ἀλεξάνδρυ πάλαι. Philologica, et de imperatore carptim. Cod. Vatic. fol. * 113. et fol. 196.

ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΩι, Vide fupra, in ΑΘΑΝΑΣΙΩι.

ΠΕΠΑΓΩΜΕΝΩι (ΝΙΚΟΛΑΩι.)

Περὶ τῶν ἐλθυσῶν αὐτῷ τερατολογιῶν, τῶν μὲν ἄνωθεν ἐκ Τραπεζῦντος, τῶν δὲ κάτωθεν, ἐξ Ἰταλίας. Edita exftat, hift. Byz. libri IX. cap. XI. Exftat etiam in Cod. Vatic. fol. 17. Initium: ὁπόσα, τῶν λεγομένων νῦν ἡγεμόνα προβάλλεται.

Ὅσον εὐφραίνεις χαριζόμενος μὴ ζητῦσι. Familiaris. Cod. Vatic. fol. 129.

Πρωτοβεστιαρίῳ.
Διὰ χρόνε σὰ πρὸς ἡμᾶς πέμπων γράμματα. Familiaris. Cod. Vatic. fol. 122.

Πρωτοβεστιαρίῳ (τῆς Τραπεζᾶντος, τῷ ΛΟΥΚΙΤΗι.) Vide supra in ΛΟΥΚΙΤΗι.

[r] Πρωτοvεστιαρίῳ vide supra, in ΛΑΜΠΗΝΩι.

Πρωτοσεβάστῳ.
Σὺ δὲ, ὦ βέλτιστε, ταυτὸν ποιεῖς τὸν μὲν ὕβρισιν etc. Philolog. Cod. Vat. fol. 81.

Τῷ Σακελλίῳ τῆς Θεσσαλονίκης.
Ἐγὼ δὲ σοι πλέον τῶν ἄλλων θαῤῥήσας. Familiaris. Cod. Vat. fol. 106. manu recentiori.

Σεβαστῷ, vide supra, in ΚΑΛΟΕΙΔΑι.

Σοφωτάτῳ.
Τὸν Νικοκλέα φασὶν ἐκεῖνον τὸν Νεοκλέας. Philologica. Cod. Vat. fol. 193.

ΣΥΝΑΔΗΝΩι.
Ἐστὶ παλαιὰ παροιμία. Philologica. Cod. Vat. fol. 102.

ΣΩΤΗΡΙΩΤΗι. (τῷ πρωτονοταρίῳ Θεσσαλονίκης.)
Ἐξ ἡμισείας μοι φαίνῃ χρηστός. Cod. reg. MMCCLVII. fol. 265.

Τῷ ἐπὶ Τραπέζης.
Σὺ μὲν, ἄριστ' ἀνδρῶν, ἐγκωμίοις. Philolog. Cod. Vat. fol. 97.

Τῷ Ὑπάτῳ τῶν φιλοσόφων.
Εἰ σὺ μὲν ὁ τοσᾶτος ἐν ἀνθρώποις ἥρως.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΗΝΩι (τῷ θείῳ τᾶ βασιλέως.)
Αὐτὰρ ἐμοὶ κραδίη καὶ θυμὸς ἐνὶ σήθεσσιν ἰάνθη. s) Cod. Vat. fol. 84.

Τᾶτο ἐκεῖνο τᾶ Ξενοκράτας. Philologica. Cod. Vat. fol. 96.

Φιλοσοφωτάτῳ. Vide supra, in ΙΩΣΗΦ.

ΧΡΥΣΟΛΩΡΑι.
Τὴν s) μὲν παροιμίαν, ἀεί τι Λιβύη. De astronomia. Cod. Vat. fol. 190.

Exstant praeterea epistolae aliquot, ad Anonymos scriptae. Earum haec sunt initia:

Ἄλλῳ μὲν ἴσως πρὸς τὰς νῦν ἀποβλέψαντι τύχας. Breuissima. Philolog. Cod. Vat. f. 154.

Εἰ ἴσα τῇ φύσει πρότερος. Philolog. Cod. Vat. fol. 105.

Ἐμοὶ

r) Laudat illum, quasi insulae alicuius Seruatorem. An Cretae?

s) Idem est initium atque orationis, ab Irene Augusta habitae, apud Matthaeum, filium. Hist. Byz. lib. XVI.

Ἐμοὶ δὲ εἴ τις φιλίαν ἔστιν. Philolog. Cod. Vat. fol. 95.

Ἑτέροις διδόναι τρυφὰν, ἡμῖν δ' ἄνθρακας τοὺς θησαυροὺς ἀποφαίνειν. Cod. Vat. fol. 195.

[P] Ἰδοὺ σοι καὶ ἕτερος ἥκει διάκονος. Cod. Vat. fol. 206.
Ὁ ἀριθμὸς τῶν στοίχων δυοῖν συνεχ. Cod. Vat. fol. 154.
Οἷον εὐωδίας περὶ τὸν ἀέρα χυθείσης. t) Cod. Vat. fol. 204.
Ὁ παρὼν ἔτος, ὥσπερ ἐφόλκιον. Cod. Vat. fol. 206.
Ὅτι δὲ τῷ λαμπροτάτῳ τοῦ βασιλέως υἱῷ. u) Cod. Vat. fol. 217.
πένης ὁ παρὼν καὶ δυνάμενος. Breuissima, cod. Vat. fol. 194.
Σὺ δ' ἐγχώριον εἶναι τῇ διανοίᾳ. Philologica. Cod. Vat. fol. 98.
Τὸ μὲν πρὸς ἄνδρα. Cod. Caesar. 174.
Τὸ μὲν ὑπὲρ τοῦ παρόντος λέγειν. Breuissima Cod. Vat. fol. 206.
His addatur epistola, περὶ στρατηγοῦ τινος φαύλου, κακῶς v) τῆς πόλεως διατιθέντος, Cod. Caesar. theolog.

In eodem codice Caesareo exstant epistolae duae, scripta a Gregora; quarum Nesselius nec inscriptiones, nec initia declarauit. [v. not. antecedentem.]

Hactenus catalogus operum Gregorae Boiuinianus. Nunc *historiam* eius *Byzantinam* paucis adhuc lustrare iuuat. w) Totum opus Ῥωμαϊκῆς, vt ipse inscripsit, ἱστορίας con-

stat

t) Vide supra, inter Astronomica.

u) Significat, se semper erga filiam imperatoris probe adfectum fuisse: cuius rei signa erant tot Prooemia operum suorum, eidem nuncupata.

v) Legendum τὰ τῆς π.

w) Maligne quaedam cum in historia sua tacaisse, notat *Allatius* de consensu vtriusque ecclesiae, p. 727. Ex libro XXIX. adhuc inedito nonnulla adfert libro de synodo Photiana p. 318. sq. et 542. vbi etiam laudat vitam *S. Mich. Syncelli*, a Gregora scriptam, et martyrium Κοδράτου *Quadrati Corinthii*, quod e cod. Bauarico graece edidit *Henschen*. tom. II. ad. X, Martii p. 696. et latine ex *Reinoldi Dekenii* S. I. versione p. 8. Hic pro *Quadrato* male *Cordatus* vocatur in adpend. ad historiam litterar. Cauei. *Fabr*. v. supra ad epistolas, notam. — Subiungam codicum MSSt. notitiam. *Florentiae* in cod. XIV. nr. 11 — 21. plut. 56. sunt vndecim libri ex secunda romanae Gregorae historiae excerpti, quorum primus est liber VII. secundae partis, generalis vero historiae lib. XVIII. inscriptus: sequitur liber VIII. in margine vero adiicitur: generalis eius historiae liber XIX. quod etiam sequentibus vsque ad librum XV. inclusiue, seruata numerorum serie, adiectum est: post numerum seu librum XV. sequuntur libri XXVIII. et XXIX. Plura videbis adnotata a *Bandin*. cat. codd. gr. II. col. 313. sq. — In cod. *Veneto* Marc. CCCCV. Byzantinae historiae libri XI. priores. (cat codd. gr. p. 197.) — In cod. XXIV. bibl. reg. *Taurinensis* priores historiae octo libri integri, et septem capp. libri IX. (cat. codd. gr. p. 94.) — In bibl. publ. *Paris*. cod. MCCLXXVI. nr. 6. *Nic. Greg*. hist. romanae libri XXVIII. — XXXI. vna cum libris illius *dogmaticis*. — in cod. MDCCXXIII. hist. lib XI. — in cod. MDCCXXIV. libri VI. a duodecimo ad decimum septimum. — in cod. MDCCXXV. libri IV. priores: praefixus est index librorum; sed obseruat confector catal. II. p. 393. librorum capitumque partitionem diuersam esse ab editis. — in cod. MMMLXXV. libri tum *historici*, tum *dogmatici*, quos, in codd. reg. desideratos, e meto Vaticano MXCV. describendos curauit, et cum ipso cod. studiose contulit Frid. Rostgaard. — In cod. *Coislin*. CXLVII. hist. libri XII. sed in fine multa desunt ex libro duodecimo. conf. *Montfauc*. bibl. Coislin. pag. 208. sq. — In cod. CXCII. bibl. elect. *Monac. Bauar*. libri XI. histor. (cat. codd. gr. pag. 73.) *Harl*.

stat *libris XXXVIII.* Ex his primus *XI. libros* a capta per Venetos et Balduinum a. C. 1204. CPoli et Theodoro Lascari, imperium Nicaeae auspicato, vsque ad Andronici Palaeologi, iunioris, a. C. 1341. defuncti, obitum, latine vertit *Hieronymus Wolfius*, qui interpretationem suam a. 1559. dicauit Antonio Fuggero; sed quae vsque ad a. 1562. apud typographum haesit: vnde non est, vt ex praefationis scriptae tempore cum viro nobilissimo editionem graecolatinam Gregorae a. 1559. factam suspicemur. Primum enim graece ex Fuggeri codice cum laudati Wolfii versione vidit lucem Basil. ex Io. Oporini officina a. 1562. fol. x) Falliturque Boiuinus, qui hanc editionem latinam adpellat, quum sit *graecolatina.* Certe est mihi, haec scribenti, graecolatina illius anni in manibus: nescioque, an praeterea latine separatim eodem anno ex Wolfii versione viderit lucem, quum catalogus quoque Bigotianus p. 56. latinam anni 1562. fol. memoret. Addidit vero Wolfius praeter [?] paucas p. 271-272. castigationes suas, etiam latine excerpta quaedam ex Pachymeris historiarum libris XIII. nec non Laonici Chalcocondylae decem libros integros ex *Conradi Clauseri* versione. Eandem putat esse editionem Hanckius p. 599. quae resciss̄is primo et vltimo foliis, nouisque in eorum locum suppositis profitetur lucem vidisse Coloniae Planicianae 1616. fol. cum ceteroqui per omnia eadem sit cum Basileensi, et easdem mendas referat. Ab eo tempore vna cum Zonara, annalibus Nicetae Choniatae, y) et Chalcocondyle prodierunt *latine* in hist. Byzantinae descriptoribus tribus, Genev. 1615. fol. [— Historiae Byzantinae scriptor graecolatinus, *Nicephorus Gregoras,* — res, a graecis imperatoribus per annos 145. a Theodoro Lascari priore vsque ad Andronici Palaeologi posterioris obitum gestas, libris XI. describens et *Nicetae Acominati Choniatae* παραλειπόμενα supplens. Colon. Allobrog. apud Petrum de la Roviere. 1625. fol. — Add. de edd. et ipso Nicephoro Greg. *Io. Fabric.* in historia bibl. suae, tom. II. p. 418 — 420. et de versione *italica* v. *Paitoni* biblioth. degli autori — volgarizzati, tom. II. pag. 256. sq.] — *Italice* interprete *Ludouico Dulci*, accurante Augustino Ferentilli, Venet. 1569. 4.

Post Wolfium felicibus auspiciis animum ad expoliendum Gregoram, Cangio hortante, appulit laudatus *Ioannes Boiuin*, qui Paris. 1702. fol. z) e typographia regia non modo libros illos vndecim priore tomo longe dedit meliores, sed etiam posteriore alios tredecim

x) Pleniorem huius editionis inscriptionem ac notitiam v. in *Hambergeri* z. N. IV. p. 578. sq. et in mea Introduct. II. 1. pag. 534. Quoniam vero duo, quibus vtebatur Wolfius, codd. aliquot habuerunt lacunas, has *Dionysius Petauius* foras dedit cum *Nicephori, patriarchae,* breuiario historico, cui accesserunt fragmenta *Theophanis, Nicephori Gregorae, Pachymerii* et aliorum, nondum in hanc diem edita. Paris. Seb. Chappelet 1616. 8. *Harl.*

y) Zonaram et Nicetam, antequam Gregorae libris manum admoueret, idem Wolfius latine transtulit, vt ipse in epistola ad Antonium Fuggerum: *Sed cum e Zonara velut salebris eluctatus in Nicetae Acominati Choniatae planiciem et quasi variis flosculis vernantia prata peruenissem, - - Quo opere absoluto - - ecce, praeter omnem exspectationem a te offertur Nicephorus Gregoras.*

z) History of the works the learned. 1703. p. 334. Act. erud. 1704. p. 27. 173. *Fabr. Boiuini* edit. recusa est in corpore Byzant. etc. Venet. 1729. F. In qua edit. renouata etiam desunt reliqui, quos editurus erat Boiuin, libri siue tomus III. *Harl.*

decim antea ineditos adiunxit, quae historiam producunt vsque ad a. C. 1351. Graeca librorum priorum XI. recensuit et suppleuit e codice MMDLVIII. bibl. regis Christianissimi, ante captam à Turcis CPolin scripto, et Pachymeris quoque historiam complectente, sed eo, quo Wolfius vsus est, passim integriore, atque tum alia, tum tria illa fragmenta complectente, quae *Dionysius Petauius* a Frontone Ducaeo accepta primus vulgauit et Nicephori patriarchae breuiario historico subiunxit Paris. 1616. 8. *Rursus*, inquit Boiuin, *in eo ipso codice hoc notatu dignissimum est, quod, quae Gregoras libris quatuor postremis plurima inseruit, variis temporibus a se elucubrata, ea fere omnia ibidem desint, sic autem suis quaeque locis recisa fuerint, vt narrationis contextus nullo hiatu abruptus sit, sed omnibus partibus apte cohaerentibus integer et continuus procedat. Id Gregorae ipsius iudicio factum velim: neque a vero abhorret, eum primo editionis amore refrigerato suum opus recognouisse, ac ea, quae ostentandi ingenii caussa assuerat, monodias, orationes, aliaque id genus resecuisse. Vereor tamen, ne et gloriae paulo auidior eos pannos, in prima scriptione omissos, repetito deinde* [?] *opere intertexuerit.* Idem praeterea vsus codice regio MMLXXVIII. quem libros primos quatuor complexum ait parum ab editis differre, nisi quod in librorum et capitum diuisione discrepet. Monodias libri decimi initio, castigauit ex codice Colbertino MMMMCML. *cuius*, inquit, *nobis copiam fecit vir quam doctus tam amabilis, Stephanus Baluzius.* Lectiones, e codice Vaticano descriptas, accepit a Frid. Rostgaardo. Exstant quoque inter MSS. graecos codices bibl. Seguierianae libri XI. primores ex Nicephori Syntaxi historiae Romanae. Sed negat Boiuinus, sibi tunc aditum patuisse ad illam bibliothecam, quae postea erat illustrissimi Ducis Coislini, episcopi Metensis, et liberius aditur neque amplius pro thesauro abscondito iacet occlusa vsibus et desideriis eruditorum. Latinam Wolfii versionem passim emendauit et ad graeca diligentius [aa]) exegit, libros capitibus et minoribus sectionibus diuisit, capitibus praefixit argumenta, nomina imperatorum, de quorum rebus sermo est et annorum Christi in ora libri vel summis paginis adnotauit, notasque breues, vbi opus fuit, adiecit, vberioribus ad calcem tomi secundi subiunctis.

Libris siue λόγοις illis vndecim absoluitur prima pars, siue, vt in codice MS. Vaticano adpellatur, πρῶτον βιβλίον: nam in illo habentur libri ab XVIII. vsque ad XXXVIII. et liber

aa) Boiuinus in praefat. *Gregoras multiiugae eruditionis et artis rhetoricae ostentator, saepe aberrat a proposito, et ad ea, quae parum aut nihil ad rem pertinent, digreditur. In iis πολλά γὰρ mirum est quam sit verbosus. Ea Wolfius rebus magis quam verbis intentus breuiora facere instituit. Itaque et luxuriantia compescuit, et quae omnino redundabant, suppressit. Ego vero facturum me operae pretium putaui, si auctoris graeci vestigiis inhaererem, atque eius verba lectoribus si minus adnumerarem, saltem religiose et fideliter adpenderem, quae, vt opinor, optima est ratio interpretandi. In quibusdam etiam a vero sensu deflexisse mihi visus est interpres doctissimus, aut sententiam auctoris obscure et contorte expressisse. Nihil dico de minoribus vitiis, quibus nullum opus, quantumvis tersum et limatum, carere omnino potest: quae quidem vitia vt plerumque nos in lucubrationibus nostris fallunt, ita in alienis vix vnquam fugiant. Equidem eos naeuos corpori alioquin egregio inspersos, vt eximerem, sedulo operam dedi: nec me ea re iniuriam Wolfio fecisse arbitror, sed de eo bene meruisse aio et contendo. Nec enim, quia illum identidem ipsum corrigo, idcirco me vel doctiorem statuo, vel diligentiorem; neque ei propterea detrahere ausim haerentem capiti multa cum laude coronam.*

liber XVIII. inscribitur δευτέρα βίβλος λόγος ζ. *Libros vero tredecim*, hoc est, *XII. usque ad XXIV.* de rebus per decem annos a 1341. ad 1351. sub imperio duorum principum Palaeologi et Cantacuzeni, gestis, primus idem doctissimus [*] Boiuin graece cum versione sua vulgauit e duplici apographo codicum Vaticanorum, vno bibl. regiae MMXCVII. emendatius scripto, qui sex libros (XII. nempe vsque ad XVIII.) continebat, altero septem ceterorum librorum a Io. Viuantio Roma Lutetiam adlato valdeque mendoso, sed de cuius locis plerisque dubiis codices Vaticanos a viris doctis, Zaccagnio et Delmiro, consuli curauit. *Disputationem Gregorae cum Nic. Cabasila et Anonymo de Palamae erroribus*, quae a. C. 351. post synodum Palamiticam habita est, et in hoc opere ab initio libri XXII. vsque ad XXIV. fere medium exstat, exhibet cum versione latina et notis *Claudii Capperonerii*, Licentiati theologi Parisiensis. Praeter adnotationes porro suas, in quibus inedita varia, Boiuinus etiam Cangii notas postumas addidit ad libros Gregorae septendecim.

Librum XII. et quinque deinceps continuos, saeuiente in Acindynianos persequutione, scripsit Gregoras, nondum tamen domo inclusus, imo, vt editori videtur, ante habitam a. 1351. Synodum Palamiticam. Librum XVIII. et nouem deinceps continuos iam domi manere iussus et monachis custodibus obsessus composuit Iulio et Augusto mensibus anni 1352. tanta celeritate, vt vix dies quadraginta ei scriptioni impenderit, quemadmodum in illius vita Boiuinus obseruat, qui praeterea pollicitus est *tertio tomo* bb) edere libros operis reliquos quatuordecim a XXV. vsque ad XXXVIII. Historicos quidem octo, in anno 1357. ineunte desinentes, et dogmaticos sex, ex apographo codicis Vaticani, quos, recepta iam libertate, variis temporibus videtur condidisse, vt eidem Boiuino monitum in notis p. 783.

Tomus quartus, praeter poëma ingens graecobarbarum de bello sacro, item de Constantinopolitanis, Peloponnesiacis, et Neapolitanis Francorum expeditionibus, selecta variorum opuscula continere debet, ea scilicet, quae Nicephori Gregorae historiam possunt illustrare, in quibus erunt

1) Narratio *Nicetae* Choniatae de statuis CPolitanis, quas Latini capta vrbe confractas, in monetam conflauerunt. Cuius narrationis, ex codice Bodleiano descriptae, copia Boiuino a Io. Ernesto Grabio facta est.

2) *Theodori Lascaris* Orationes duae, Encomium patris eius, Ioannis Ducae, imp. et Laus vrbis Nicaeae, ex codice regio.

3) Testamentum *Arsenii*, patriarchae, editum a Cotelerio. tom. II. monument. pag. 168.

[*] 4) *Athanasii*, patriarchae, ad seniorem Andronicum epistolae et relationes selectae, ex codice singulari, quem bibliothecae regiae cum aliis multis donauit C. Maur. Tellerius, archi-episcopus dux Remensis.

5) *Ma-*

bb) Sed tom III. et IV. lucem non adspexerunt. *Harl.*

5) *Manuelis Philae*, poëma historicum de Michaelis Glabae rebus gestis, ex alio cod. regio (olim Telleriano) descriptum.

6) *Tomus Pseudo Synodi Palamiticae*, editus a [cc]) Combefisio.

7) Excerpta ex scriptis *Nicephori Blemmydae*, *Gregorii Cyprii*, *Theoduli*, rhetoris, *Nicephori Chumni*, *Barlaami*, *Acindyni*, *Palamae*, *Nicolai Cabasilae*, *Philothei*, patriarchae, *Medici Taronitae*, *Cantacuzeni*, *Demetrii Cydonii*, ipsius *Gregorae* et aliorum, omnia paucissimis exceptis anecdota.

Fuere et nonnulla falso adscripta Nicephoro Gregorae, vt *somnium propheticum*, Philothei, patriarchae, antirrhetico XII. cod. reg. MCMIVC. fol. 279. graece et latine Boiuinus vitae Nicephori inseruit.

Gregorae vitia, inquit idem vir doctissimus, *(neque enim eius scriptoris tam inepte sum fautor, vt nulla habuisse cum contendam.) maxime conspicua haec fuerunt: Asper, austerus, pertinax, principes aeque ac priuatos linguae petulantia offendit. Philosophus, animo haud imperauit. Historicus partium adfectum non exuit: gloriae denique cupiditate et amore sui ipsius nimio laborauit. Plura in stylo reprehendenda: inprimis* κακοζηλία, *seu ambitiosa elegantiae adfectatio; poëtica verborum luxuries, figurae insolentes, hyperbata; crebrae non modo verborum sed et sententiarum repetitiones. Quod si conferendum exemplum est, in libris eiusdem argumenti historicis Cantacuzenus longe praestat. In chronologia tamen Gregoras diligentior, immo apud Cantacuzenum ferme nulla. Cantacuzenus quaedam videtur consulto omisisse, quae Gregoras haud praetermisit. — — Cantacuzenus solas quodammodo res Byzantinas, noster etiam externas historia sua complexus est. Vterque igitur legendus, et alter ex altero supplendus.*

Elogia, ab editore tomo primo praemissa, maximam partem constant graecis ineditis antea monumentis, vt sunt epistolae *Georgii* [dd]) *Lapithae*, *Lampeni Tarchaniotae*, protonotarii, *Demetrii Cydonii*, *Athanasii Lepanthreni* [ee]), *Bryennii*, sacello praefecti, *Zaridae*, *Theodori Cutula*, *Balsamonis* et *Acindyni* [ff]), ad Gregoram epistolae e codd. Vaticanis, quorum apographum a Montfaucono accepit [?] eiusdem Acindyni ad eum Iambi, *Gregorii Palamae* ad Nomophylacem et *Demetrii Cydonii*, ad Philotheum, patriarcham, epistolae e codd. regiis: Ex *Philothei*, patriarchae, antirrhetico XII. et *Io. Cantacuzeni* initio antirrheticorum de lumine Thaborio aduersus Prochorum. Exhibet etiam graece epistolam scholastici *Theoduli magistri* ad Gregoram, quae incipit: καὶ πάλαι μὲν ἔγωγε. Hanc graece et latine cum epistola Gregorae ad Theodulum, cuius initium, πολλοί μοι τὸν σὸν ἐμήνυσαν τρόπον,

cc) Auctar nouiss. tom. II. p. 135.

dd) e Cypro. Confer *Allatium* de Georgiis p. 543. seq.

ee) *Ioannes Bryennius* vocatur in meo MS. habeo enim et ipse has epistolas in charta scriptas ante annos circiter CCC.

ff) Thessalonica datae sunt epistolae Acindyni, Demetrii, Athanasii, Bryennii, Theodori Cutula, et Theoduli magistri.

τρόπον, graece et latine iam vulgauerat *Laurentius Normannus* inter alias Theoduli, monachi, (qui sub Thomae, magistri, nomine magis innotuit,) orationes et epistolas. Vpsal. 1693. 4. Memorat etiam Boiuinus Matthaei, Ephesii, et Nicolai, Pepagomeni, ad Gregoram epistolas, versusque, sed parum elegantes Theodori Metochitae; sed adponere omisit.

In notis plura ante inedita fragmenta vel monumenta referuntur, vt Prooemium Nicephori Gregorae, praemissum demonstrationi de paschate (e cod. Vaticano) pag. 769. et Epilogus pag. 770. Eiusdem epigramma in Theodorum Metochitam 773. Versus quidam ex Theodori Metochitae εἰς τὸν σοφὸν Νικηφόρον τὸν Γρηγορᾶν ὑποθήκαις καὶ περὶ τῶν οἰκείων συνταγμάτων. 767.

Fragmenta ex catalogis MSS. imperatorum CPol. p. 749.
Ex Blemmydae oratione, ὁποῖον δεῖ εἶναι τὸν βασιλέα. 749.
Ex Gregorii Cyprii encomio Andronici. 752.
Ex variis Nicephori Chumni scriptis, pag. 751. 753. 754. seq. 759. 761. 763.
Ex poëta graecobarbaro, 753. 761. 762. Ex Niceta, 766.
Maximi Planudae epigrammata de templo S. Andreae, a Theodora instaurato. 754.
De Athanasii, patriarchae CPol, scriptis 755. seq. 757. seq. 758. 760. seq. vbi abdicationis formula, et 763.
Ex Theoduli, rhetoris, oratione pro Chandreno pag. 759. seq. pag. 761. 762.
Pachymeris ἔκφρασις τοῦ Αὐγουστεῶνος. 764. seq.
Gregorii Palamae περὶ προσευχῆς κεφάλαιον cum Claudii Capperonerii versione p. 776.
Hippocratis, medici, et magni ducis Apocauci imagines ex antiquo codice regio operum Hippocratis, cum versibus graecis in eorum laudem. 777. seq.
[P] Ex Philothei, patriarchae, Antirrhetico lib. XII. pag. 786. Ex libro I. p. 792. 798.
Versus oraculorum Chaldaicorum laudati a Io. Laurentio Philadelphiensi Lydo, qui in editione Obsopoeana desiderantur. 786.
Excerpta ex epistolis Gregorii Palamae, archiepiscopi Thessalonicensis, 787. seq. Epistola eius ad Augustam, Annam Palaeologinam, integra, quam Boiuinus putat fundamentum fuisse initae ab Augusta cum Palama aduersus patriarcham (Io. Calecam) societatis. 788.
Ex Palamae oratione aduersus Io. Calecam, patriarcham 789. 790. De aliis Palamae scriptis in bibl. reg. p. 805. seq.
Notitia de opere Nicephori, patriarchae, pro imaginibus, quod Theodoro Grapto tribuitur in codice antiquissimo, vnde decepti Cantacuzenus, Gregoras, Philotheus, Io. Cyparissiota et alii p. 793. titulus libri: τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ Ἀρχιεπισκόπου γενομένου Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρου λόγος ὑπὲρ τῆς ἀμωμήτου καὶ καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς ἡμῶν τῶν χριστιανῶν πίστεως, καὶ κατὰ τῶν δοξαζόντων εἰδώλοις προσκεκυνηκέναι. Vide de hoc opere supra p. 297.
Eusebii epistola ad Constantiam, 795. seq. de qua supra p. 102.
Theodori Grapti locus e cod. regio suppletus. 796.
Subscriptio calligraphi, Leonis Cinnami, in codice regio MMCMLI. pag. 804.

Index

Index Scriptorum, aliorumque quorumdam, in Nicephori Gregorae hiſtoria Byz. memoratorum.

Ad numeros librorum capitumque, et ad paginas editionis Boiuinianae. **Tomus II. incipit a pag. 353.**

Ger-

Iulianus,

Melite-

Pala-

gg) Synodum illam coactam a Iohanne Caleca, patriarcha, et habitam a. MCCCXLV. obseruat Boiuinus in notis pag. 790. cuius integram obseruationem de pluribus synodis, in illa causa celebratis, et pluribus tomis editis, hic adponam. *Per annos*, inquit, *decem habita sunt de iisdem rebus concilia, saltem quatuor.* Primum *a. C. 1341. Iunii die 15. aduersus Barlaamum.* Secundum *circa a. 1345. aduersus Palamam, qui iam a Maio mense a. 1343. carcere inclusus tenebatur.* Tertium *a. 1347. aduersus Ioannem Calecam, patriarcham.* Quartum *denique a. 1351. Maio mense* diuer-

Plato.

fe diuerfus Gregoram et alios Acindynianos. Ioannes Cypariffiotes meminit etiam τελευταίας συνόδου, *quam ait coactam fuiffe ab Ephefi metropolita, Palamiticar. transgreff. lib. I. ferm. IV. cap. 10. in fine.* Tomi *vero promulgati funt longe plures: nempe 1)* Tomus Hagioriticus, *de quo Palamas cod. reg. MMCDIX. fol. 267. 2)* Tomus Synodicus *in Barlaamum et Acindynum, editus menfe Augufto a. 1341. de quo Lambecius biblioth. Caefar. lib. IV. p 30. 3)* Tomus Ignatii, *patriarchae Antiocheni, contra Ifidorum, editus a. 1344. Nouembri menfe, laudatus ab* Allatio *in diff. de libris eccleſ. graec. p 184. 4)* Tomi contra Palamam *varii, variis temporibus a Ioanne, patriarcha, editi, id quod ipfe Palamas teftatur his verbis:* ὥσπερ δέ ἐστι Χριστὸς ἀληθινὸς ὁ ἐπὶ πάντων Θεός, Ἀντίχριστοι δὲ πολλοὶ γεγόνασιν - - οὕτω καὶ συνοδικὸς τόμος κατ᾽ εὐσέβειαν ἐφ᾽ ἡμῶν τῆς ἀληθείας συνήγορος ἐστ, ἀντίτομοι δὲ νῦν γεγόνασι πολλοὶ - - τρίτος ἂν εἴη ἔτος τῶν παρὰ τῷ τοῦ Βαρλααμίτῃ συναινοῦντι Ἀκινδύνῳ προπλασθέντα νῦν ἐξενηνεγμένων, καὶ παρ᾽ ἡμῶν ἐξεληλεγμένων. *Cod. reg. MMCDIX. fol. 287. His addatur 5)* Tomus contra Ioannem, *patriarcham editus menfe Februario a. 1347. de quo* Lambecius *bibl. Caefar. lib. VI. p. 28. item 6)* Tomus et anathematifmi in Palamam, *editi menfe Iulio eiusdem anni, quorum meminit* Leo Allatius *graec. orthod. tom. II. p. 795. et de ecclefiae occid. et orient. perp. conf. p. 803. Denique 7)* Tomus contra Gregoram *et eius fectae propugnatores, editus menfe Augufto a. 1351. qui quidem tomus exftat in auctario nouiffimo bibliothecae graecorum patrum, parte altera p. 135.*

Thebae

Fuere et alii Nicephori complures, vt S. *Nicephorus Antiochenus*, cuius acta fabulosa etiam alteri Nicephoro, Petinensi, in Istria adaptantur. Vide Papebrochium tom. VI. Maii p. 807.

NICEPHORUS BASILACA, rhetor CPoli circa a. C. 1160. de quo dixi libri IV. cap. 32. §. XI. [Vol. VI. p. 52.]

Nicephorus Basilius, castelli Melenici praefectus sub Andronico, seniore, de quo Gregoras IV. 9. etc.

NICEPHORUS BLEMMYDA, abbas, circa a. C. 1255. designatus a Theodoro Lascari, imperatore, patriarcha CPol., munus non adiit, sed presbyteri dignitate et monastico

habitu contentus vixit. Confer de illo *Boiuinum* ad Niceph. Gregoram pag. 728. et *Allatium* contra Creygthonum p. 611. seq. et ad Georgium, Acropolitam, pag. 254. et de consensu lib. II. cap. 14. §. 4. vbi *epistolam* eius *encyclicam* de pellice imperatoris Michaelis Palaeologi, Marcesina, in Gregorii Thaumaturgi monasterium irrumpente et a Blemmyda, abbate, repulsa; [alii aliter narrant hanc historiolam;] graece edidit, et (qua lingua etiam apud Odoricum Raynaldum tom. XIV. Annal. hh) ex Allatii versione legitur,) latine ii). *Libros* Blemmydae *duos de spiritu S.* laudat Manuel [P] Caleca libro IV. contra Graecos, *indicio*, inquit, *nobis sunt Nicephori Blemmydae, monachi et presbyteri, cuius in omni virtute et sapientia nomen insigne apud omnes est, duo ad Theodorum* (Ducam) *Lascarum, regem, libri de spiritu S. conscripti, quibus indicatur ex filio et per filium substantiam habere, a sanctis patribus traditum* kk). In editis prior horum librorum Iacobo, Bulgariae archiepiscopo, posterior imperatori, Lascari, inscriptus est. Prodierunt graece et lat. ad calcem tomi XIII. Annal. ab *Raynaldo* editi cum versione *Allatii* Rom. 1646. fol. et in eiusdem *Allatii* Graecia orthodoxa tom. I. pag. 1 — 60. ibid. 1652. 4. Ad eumdem Ducam Lascarin scripsit librum ll) *de imperatoris institutione* ὁποῖον δεῖ εἶναι τὸν βασιλέα, qui in variis bibliothecis occurrit MStus. Etiam in bibl. Vindobonensi mm), sic vti fuit interpolatus a *Georgio Galesiota*, magnae eccles. CPol. diacono et *Georg. Oenaeota*: *De quaestionibus quibusdam dogmaticis* ad eumdem Lascarin, et *orationem de fide* ad monachos monasterii, a se exstructi, cuius inde κτήτορα se vocat, atque *libros tres instructionis ad monachos* memorat Labbeus pag. 88. seq. et 94. bibl. nou. MSS. *Encomium Greg. Nazianzeni*, *et expositionem versuum eius* pag. 111. *Isagogen in Arist. de coelo et quod mundus non sit ab aeterno* pag. 114. *Historiam de S. Paulo et patribus*, *qui in Latro monte solitariam vitam egerunt*, elegantissime et ad antiquum seculum conscriptam habere se testatus est *Allatius* p. 244. ad Georg. Acropolitam. In Vaticana, vt ab eodem *Allatio* discimus, MS. legitur λόγος, ἐς ἐπιστάλη τῷ βασιλεῖ, βασιλικὸς κληθεὶς ἀνδριάς· ἔστι δὲ καὶ μοναστοῖς καὶ παντὶ σπουδαίῳ λυσιτελής. Incipit: Νόμος ἀρχῆθεν συμβαίνων τοῖς πράγμασι τοὺς ὑπηκόους εἰσφέρειν τῷ βασιλεῖ. *Logicam* nn) e quatuor. et

hh) Ad a. 1255. num. 76.

ii) Add. *G. Caue* hist. litt. de S. S. eccl. tom. II. p. 304. sq. *Cas Oudin.* comm. de SS. eccl. tom. III p. 221. *Hamberger.* in z. N. IV. p. 398. *Saxium* in Onom. II p. 312. sq. et alios, quos hic et ego in introd. in hist. L. Gr. II. part. I. pag. 520. laudauimus. *Harl.*

kk) *Nic. Blemmydae* de processione Spir. S. ad imper. Ducam Lascarem in cod. *Escorial.* teste *Plüero* in itiner. per Hispan. p. 182. — Fragmentum in cod. *Medic. Laurent.* XII. nr. 3. plut. 6. vti videtur *Bandin.* cat. codd gr. I. p. 121. — In cod. bibl publ. *Paris.* MCCCII. nr. 10. de processione Spir. S. a filio et per filium, et nr. 11. de quaestionibus quibusdam ad imp. Theodorum Ducam Lascarim. *Harl.*

ll) Locum exinde producit *Allatius* de libris ecclesiasticis Graecor. p. 121.

mm) In cod. *Vindob.* CXXV. nr. 5. Plura de eo dabit *Lambec.* comment. VII. p. 480. sqq. et de *Georgio Galesiota* laudat idem *Allatium* de Georgiis p. 383. — In bibl. *Paris.* publ. cod. MMMXXX. Reliquorum opusculorum codd omissis iis, quos *Montfaucon* in bibl. biblioth. MSSt. memorauit, paullo post simul, vt chartae parcam, indicabo. *Harl.*

nn) Blemmidae *de quinque vocibus* latine prodiit Ioach. Perionio interprete Basil. 1542. 8. et *ratio de compendiaria arte disserendi et de Astrolabio*, vna cum aliis aliorum scriptis, interprete Georgio Valla. Venet. 1498. fol. Hoc de Astrolabio

et *Physicam* e duobus MSS. bibl. Augustanae **) graece (non simul etiam latine, vt a Caveo

bio ad Nicephorum Gregoram sunt, qui referant. *Fabric.* De Georg. Vallae opere v. supra de Nic. Gregorae scriptis ad. nr. XXXI. — *Nic. Blemm.* de quinque vocibus, cur sint hae solum, pars est et quidem caput IX. logices, vt ex indice capp. apud *Iriart.* l. c. pag. 198. cognoscere licet. *Graece* illa particula est edita cum *Pselli* introduct. in VI. philosophiae modos, eiusd. compendio quinque vocum et decem praedicamentorum philosophiae; cum Georg. *Pachymer.* de sex philosophiae definitionibus etc. Venet. in 8. v. catal. bibl. Leidensis p. 163. et 169. exemplo illius bibl. sunt quaedam graece adscripta. *Harl.*

oo) *Nicephori Blemmydae* epitome logica e IV. MSS. iam primum graece edita a *Io. Wegelino.* Augustae Vindel. 1605 8. — Eadem e graeco idiomate in latinum versa a *Io. Wegelino.* ibid. 1607. 8. *Heum.* — *Goetz.* dedit in Mem. bibl. Dresd. II. p. 393. sq plenos titulos *Wegelin.* edit. *Niceph. Blemm.* epitome logic. etc. 1605. 8. et eiusdem epit. physica, XXXI. grauissim. capitum, cum fragm. insuper exegeseos in Psalmum VIII. quibus non tantum physica, sed etiam geographica — pertractantur, etc Aug. Vind. 1605. 8. — Fabric. in emendandis notauit: „quod separatim deinde vera-que latine etiam *Wegelin.* vulgauit, *Physicam* quidem Blemmydae a. 1606 et *physicam* [quod vero vitium esse videtur, et scribendum fuisse *logicam*,] 1607 8." — atque de edit. et versione *Th. Wegelini* a. 1606. Aug. Vindel. vid. *Brucker.* in hist. crit. philos. tom I I. p 545. qui ex dedicat. Wegelini quaedam excerpsit. n. hanc physicam iam editam esse inter opp. Damasceni a *Iac. Billio,* Paris. 1577 et 1603. cum vero hoc Blemmydae physicum compendium non integrum referre, sed 17. tantum capita. Idem Weg. notat, inter Ge. Vallae opp. eius esse physiologiam, totam ad verbum ex Blemmyde, sed huius nomine suppresso, transscriptam, sed obscure, etc. — In bibl. *August. Vindel.* sunt teste *Reisero* in cat. p. 77. nr. 3. *Nic. Blemmydae* de sophisticis elenchis; nr. 5. *Nic. Blem.* et *Georgii Pachymerae* epit. philosophica, complectens logicam, ethicam, physicam; nr. 6. et 7. *Niceph.* logica, exemplari duplo, altero autem alicubi mutilo; ex hoc duplici codice edidisse cum versione latina, analysi, argumentis et adnotationibus Io. Wegelinum, adnotat Reiser. qui pag. 91. alios *August. Vindel.* codd. nominat; nr. 71. *Nic. Blemm.* epitom. isagogic. de logica; et libr. II. elementorum physicorum; nr. 72. logica et physica, addita nota: „codex priore antiquior et correctior, nec nisi pagella deest initio, quamuis prioribus pagellis non parum arrosis." — *Dresdae* in bibl. Elect. *epitome logica*, de quo cod. v. *Goetzii* Mem. bibl. Dresd. II. p. 293. *Monachii* in bibl. elect. cod. CIIX. introductionis dialecticae et physicae libri. II. — in cod. CLI. logica et commentarii in VI. posteriora praedicamenta, (catal. codd. gr. p. 42. et 60.) — In bibl. caesarea *Vindob.* cod. XLIV. nr. 5. Logica. (v. *Lambec.* comm. VII. p. 183. ibique notam Kollarii) — in cod. XCIII. epitome physica, diuisa in capp. XXXII. et in cod. XCIV. tribuitur Nicephoro Blemmydae logica, in capp. XXXVI. diuisa: perperam vero eidem adtribuitur syntagma philosophicum: de qua re plura scripsi supra ad catal. scriptorum Nicephori Gregorae, nr. 10. v. *Lambec.* l. c. p. 305. nr. 2. 375. sqq. et 382. — in cod. XCV. nr. 1. *Nic. Blemm.* logica; nr. 3. physica: e quibus codd. Wegelini edit. posse haud mediocriter emendari ac suppleri, monet *Lambec.* p. 376. — in codd. XCVI XCVII. logica, in cod. XCVIII. pars logices et in cod. XCIX. fragmenta quaedam illius. v. *Lambec.* l. c. p. 383. 385. 387. — *Florentiae* in bibl. Laurent. *Niceph. Blemm.* logica in cod. VIII. plut. 71. et cod. XVI. nr. 16. plut. 87. isagogic. epitomes liber I. qui *logicam*, et liber II. qui *physicam* continet. — in cod. *Escorial.* de *logica*, *philosophia*, *anima*, *et de duobus elementis*, *quibus mundus constat*: eiusd. aut alterius Nicephori, monachi Polemitae, *de logica.* v. *Plüer.* itinerar. per Hisp. p. 183. — In bibl. publ. *Paris. de animae facultatibus* in cod. MCMXCIX. — *Logica* in codd. MMXCIX. MMC. MMCII. MMCIII. et MMCIV. — opusculum ineditum, *de sophisticis elenchis*, in codd. MCMXXXVII et MCMXXXVIII — *introductio ad philosophiam* in codd. MCMXCVIII. continet *logicam* et *physicam*, MCMXCIX. *physicam*, MM. iterum *physicam* comprehendit, et MMI. libr. II. *de dialectica.* *Physica* in codd MMXCIX. MMC. MMCI. MMCXXXIII. et MMCXXXIV. in cod. *Naniano* CCLXVI. 1. Venet. v. cat. codd. gr Nan.

p. 454.

veo [pp]), traditum,) edidit *Ioh. Wegelinus*, Augustanus, Augustae Vindel. 1605. 8. Vtraque iunctim (Logica enim πρῶτον βιβλίον dicitur in Physica p. 32.) scripsit Blemmydas in gratiam Iohannis Ducae, et physicae p. 264. seq. inseruit fragmentum *exegeseos* suae *in Psalmos* [qq]), cuius alia apospasmatia seruantur MSS. in bibl. Vindobonensi, in qua etiam reperitur λόγος περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος, quemadmodum Ingolstadiensis et Vaticana [?] habent eius *Encomium in S. Iohannem, euangelistam*, et λόγυς *de anima et corpore*, atque *de fide, virtute et religione* opuscula. In Vindobonensi praeterea sunt περὶ ὕρων, ποίημα τῦ λογιωτάτυ καὶ σοφωτάτυ Βλεμμίδυ: incipit: τῶν ἀσθενῶν ὑέλια μάθε τρισκαίδεκα: tum περὶ αἱμάτων, siue κανὼν εἰς τὰς κρίσεις τῶν αἱμάτων τῆς Φλεβοτομίας τῶν ἀσθενῶν, (quae duo carmina in alio codice tribuuntur *Maximo Planudae*:) vide Lambecium lib. VI. [part. II. p. 249. *Koll.*] Praeterea εἴδησις τῶν ἰατρικῶν μέτρων, et Διαγνώσεις καὶ θεραπείαι τῶν ἀνθρώπων. Denique geographicum περὶ οἰκήσεων opusculum. Γεωγραφίαν συνοπτικὴν vocat Salmasius pag. 276. epist. *Demonstrationem quod indiuiduis vita non sit praefinita*, memorat in adparatu Posseuinus. Vide et infra, in *Nicephorus Monachus. Fabr.* Reliquorum opusculorum codd. h. l. simul indicabo. In bibl. caesar. *Vindob.* exstant: in cod. XX. nr. 2. opuscula quatuor medica, a Fabr. modo graece designata: 1) notitia mensurarum medicarum; 2) canticum s. carmen de iudicando de sanguine phlebotomiae aegrotorum; 3) canticum de vrinis aegrotorum; 4) cognitiones et curationes morborum humanorum in CXXX. diuisae, (*Lambec.* VI. part. II. pag. 249. sq.) — cantica tamen nr. 2. et 3. in cod. caesar. Vind. CCLXIX. nr. 9. tribuuntur *Maximo Planudae*, teste *Lambec.* V. p. 450. — Eadem vero duo opusc. de *vrinis* et *de sanguine phlebotomiae Nic. Blemm.* tribuuntur in codd. XL. nr. 5.

p. 454. — In bibl. regia *Taurinensi epitome physices*, in cod. CCLXI. — *expositio logices*, et *de physica auscultatione*, in cod. CCLXII. (cat. codd. gr. pag. 371.) — In bibl. regia *Matrit.* cod. LIX. Epitome isagogica et *logices* et *physicae* lib. II. de quo cod. copiosus est *Iriarte* cat. codd. gr. p. 197. sqq. *Harl.*

pp) In priore ed. nam in ed. Basil. 1745. p. 305. est correctum. *Harl.*

qq) Conf. *Oudin.* tom. III. p. 223. de codice potissimum Vindobonensi. In codice modo memorato *Matritensi* sunt ex *Nic. Blemm. explanatione in octauum Psalmum* capp. XXXII. aut potius in h. cod. XXXI. *Iriarte* tamen p. 199. obseruat, primum *Nesselium* diserte tradidisse in parte IV. catalogi, in cod. CCCLXXXII. Vindob. librum eumdem diuisum esse in capp. XXXII. tum contra Fabric. nostrum monet, Blemmydam fragmentum exegeseos suae in Psalmos physico libro non *inseruisse*, sed potius *subiecisse* propter argumenti cognationem, quippe quum Blemmyda in memorata exegesi, vt in toto fere physices libro, de ratione coelorum, quorum supremi artificis magnificentiam regius vates in Psalmo VIII. mirifice praedicat, disseruisset. — In cod. *Coislin.* CII. *Nic. Blemmidae expositio in Psalmos*; commentarium in illos excipit *expositio in cantica canticorum*; quae quidem num eiusdem sit auctoris, nec ne, non exprimitur, teste *Montfaucon* in bibl. Coisl. p. 178. — Idem commentarius est in cod. bibl. publ. *Paris.* CLV. (in quo etiam comm. *in cantica canticorum*, eidem Nicephoro adtributus,) — in codd. DCCCX. (in Psalmos I—X. XIV. L. LXXIII.) — in codd. MMXCIX. et MMC. in Psalmum VIII., comm. etiam subiectus est capp. physices — In cod. *Escoriat.* expositio in illud Psalmogr. lunam et stellas, quas tu fundasti, teste *Pliiero* in itin. per Hispan. p. 183. — In codd. bibl. *Taurin.* CV. idem comment. in Psalmos. v. cat. codd. gr. pag. 214. — ib. in cod. CXXX. *Nic.* interpretatio titulorum Psalmorum, et quam ob caussam dictus quilibet fuerit, quam a Nicephoro commentario suo Psalmorum forte praemissam fuisse suspicatur auct. catal mem. p. 230. — In cod. CCCXL. eiusd bibl. fin. sunt *Nic. Blemmydae* et aliorum scriptor. eccles. hymni et preces. *Harl.*

nr. 5. et XLII. nr. 2. v. *Lambec.* VI. part. II. pag 355. et 359. — In eadem bibl. caes. cod. XLII. nr. 19. exstat *Nic. Blemm. fragmentum geographicum.* (*Lambec.* VII. p. 179.) — *Geographiae compendium* est in codd. bibl. *Taurin.* CCXXXII. et CCLXIV. (cat. codd. gr. p. 318. et 373) — *Mediolani* in bibl. Ambrosiana, teste *Montfauc.* in diario. ital. p. 14 — — *Matriti* in bibl. Escor. *Geographia compendiaria*: ordo et canon in 13. signa, quae videntur in hominis aegritudinibus; et de cognitionibus illarum, maxime de illarum curatione, auctore *Pliiero* l. cit. — — In cod. bibl. publ. *Paris.* MCDXIV. (secundum auctorum cat. codd. II. p. 316.) 1) *Nic. Blemm.* geographiae compendium, siue potius *Dionysii Alexandrini* orbis descriptio, soluta oratione explicata. 2) Eiusdem aliud compendium, vbi de terra, illius magnitudine et climatibus differitur: opus regi cuidam orthodoxo inscriptum. — In bibl. *Coislin.* CCCLXXXVIII. *Nic. Blemm. geographia synoptica*, sed *Montfaucon.* in bibl. Coisl. p. 599. haec, ait, geographica ab homine imperito et insulso descripta fuit, ac vix credam, esse Nic. Blemmidae, viri, vt sua aetate, docti. Hic regiones, flumina, vrbes, non quales erant et vocabantur tempore scriptoris, sed quales ex vetustioribus geographis perperam et indocte consarcinatae sunt, repraesentantur. *Goetz* tamen in mem. bibl. Dresdensis. II. p. 394. ait, caput physicae epitomes tricesimum in Wegelin. edit. agere *περὶ οἰκήσεων*, quod Fabr. tamquam opusculum geographicum ex Lambecio laudasset. — In cod. *Coislin.* CCVIII. scholia *Niceph. Blemm. in odas Mosis et aliorum*, cum paraphrasi et manu Tinerilli scr. a. ab incarnatione 1656. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 267. — *Florentiae* in cod. Laur. Medic. orat. *de regno.* (*Bandin.* I. p. 121. nr. 31.) et libell. *de fide ad monachos monasterii a se exstructi.* (*Bandin.* III. p. 399. cod. XVI. plut. 87. nr. 17.) — In bibl. publ. *Paris.* orat. *de custodia cordis* in codd. MXCI. nr. 11. MCXL. nr. 11. MCXLV. nr. 4. — orat. *in laudem S. Ioannis Theologi*, in cod. MCCXXV. nr. 1. — *vita Paulli Latrensis* in cod. MCXCV. nr. 19. — *de animi facultatibus* in cod. MCMXCIX. nr. 3. — *de coelo et quod mundus sit aeternus*, (quod est cap. 24. lib. physic.) in eodem cod. et in codd. MMCMXCIX. nr. 3. ac nr. 4. *de vacuo*, (h. e. cap. 30. eiusd. operis) et in MMC. nr. 5. *de coelo, sole, luna, sideribus et diebus.* — opusc. (ab aliis *Maximo* tributum,) *de vrinis*, in codd. MMCCXX. nr. 6. — MMCCCIII. nr. 3. MMCCCXV. nr. 5. et MMDCLXXI. nr. 6. — *de auri conficiendi ratione* in cod. MMCCCXXIX. nr. 10. ac MMDIX. nr. 9. cum scholiis margini adiectis; — *methodus inueniendi paschatis* in cod. MI. nr. 4. p. 199. tom. II. catal. — In bibl. reg. *Taurinensi* serm. *de animae necessitate et de cognitione hominum*, in cod. CCCXXXI. quorum duorum opusculor. neque Caueus facit mentionem, neque Fabricius. v. catal. codd. gr. Taur. pag. 414. et 415. — In cod. *Matrit.* LIX. ex oratt. *Nic. Blemm.* ad monachos instruendos, siue ex eius typico, orat. *de fide* cum duplici scholio, et *de virtute atque exercitatione.* v. *Iriarte* l. c. p. 199. — In codd. *Escorial. de fide*, cum variis; *de nomine* et *verbo*; *introductoriae* in Aristot. physicam epitomes liber 15. et secundus, teste *Pliiero* l. cit. — *Monachii* in bibl. elector. Bauar. cod. CVIII. *Nic. Blem.* encomium *in Ioannem euangelistam*; oratio *de anima*; or. *de corpore*; *enarrationes in aliquot psalmos*; *de fide*; *de virtute et vita religiosa.* — in cod. CLII. *Nic. de coelo.* (cat. codd. gr. p. 42. et 60. add. supra vol. IV. pag. 206. sub fin. et p. 220. et infra, vol. XII. vbi de Medicis et Chemicis agitur, etc. et *Kollar.* in supplem. ad Lambecii comm. pag. 663. sq. *Harl.*

Nicephorus Bryennius Ethnarcha ab imp. Conſtantino Monomacho adpellatus, ſed, imperium quum adfectaret, oculis priuatus eſt a. C. 1657. quo Iſaacius Comnenus Auguſtus adclamatus fuit. Vide *Cangii* familias Byz. pag. 177.

Nicephorus Bryennius II. Dyrrachii dux, a *Nicephoro Botaniata*, imp. victus et oculis priuatus vna cum filio *Nicephoro Bryennio* III. quem a ſcriptore diuerſum eſſe, aduerſus Zonaram oſtendit *Poſſinus* ad Bryennium p. 116.

NICEPHORUS BRYENNIUS IV. Caeſar., Nicephori Bryennii ſecundi *ἀπόγονος* et maritus Annae Comnenae; filiae Alexii Comneni, Imp. defunctus circa a. C. 1137. de cuius vita conſulendus *Martinus Hanckius* lib. I. de rerum Byz. ſcriptoribus cap. 28. rr) Eius ὕλη ss) *ἱστορίας*, ad ſocrum Irenen Auguſtam e Ducarum familia, Annae matrem, Alexii Comneni coniugem, ſiue *libri quatuor commentariorum de rebus Byzantinis* ab Iſaaci Comneni principatu vsque ad initia Alexii Comnenii, ſiue ab a. C. 1057. ad 1081. latine verſi et vtraque lingua primum editi ſunt a *Petro Poſſino* S. I. qui illos deſcripſit ex perantiquo codice Iacobi Cuiacii ac Petri Fabri Sanjoriani, quo Annae [?] Comnenae Alexias libris illis ſubiecta legebatur. Prologus *ἀκέφαλος* necdum ex alio codice ſuppletus. Poſſini editio lucem vidit inter ſcriptores hiſt. Byz. Pariſ. 1661. fol. ad calcem Procopii. Addendae eruditae *Caroli du Freſne* notae, quae ſubiectae ſunt Iohanni Cinnamo. ibid. 1670. fol. [quae in corp. ſcript. Byzant. Veneto additae ſunt Nicephoro.]

NICEPHORUS CALLISTUS, de quo capite ſuperiore pag. 437. ſeq.

Nicephoris Catacolonis Conſtantini filius, qui Annae Comnenae ſororem natu minorem Mariam in matrimonio habuit. Vide Alexiadem lib. X. pag. 276.

NICEPHORUS CERAMEUS, ὁ *κεραμεὺς* ſiue *Figulus* Poſſeuino et in quibusdam codd. MSS. dicitur, qui notior eſt ſub nomine Theophanis Ceramei, de quo alibi, [infra lib. V. cap. 42. vol. X. p. 231. ſqq.]

NICEPHORUS CHARTOPHYLAX, de quo ſupra pag. 298. Idem forte diaconus et Chartophylax CPolitani patriarchii, qui Concilio Nicaeno II. interfuit a. C. 787. et qui poſtea patriarcha CPol.

NICE-

rr) Add. *G. Caue* hiſt. litt. S. S. eccl. tom. II. p. 200. *Oudini* comm. de S. S. eccl. tom. II. p. 1126. *R. Ceillier* hiſt. gener. des Aut. eccleſ. tom. XXI. p. 527. *Hamberger.* z. N. IV. p. 137. ſqq. *Saxii* Onomaſt. II. p. 217. isque alios praeter ea laudat VV. DD. *Harl.*

ss) Nicephorus ipſe in praef. *οὔτε γὰρ ἱστορίαν συγγράφειν προῄρημαι, οὔτε πλέκειν τῷ Ἀλεξίῳ ἐγκώμιον, μόλις γὰρ ἂν πρὸς ταῦτα ἤτε Θουκυδίδου δεινότης, καὶ τὸ Δημοσθένους ἐξήρκεσε μεγαλόφωνον. Ἀλλ' ἀφορμήν τινα παρασχεῖν βουλόμενος τοῖς τὰ ἐκείνου συγγράφειν ἐθέλουσι πρὸς ταυτηνὶ τὴν γραφὴν ἐξώρμησα. Ταύτῃ τοι καὶ ὕλη ἱστορίας ὄνομα ἔστω τῷ λόγῳ.* Auctores nullos citat hic Nicephorus praeter Homerum pag. 63. lib. II. et lib. IV. pag. 101. Euripidem pag. 102. Patriarchae Antiocheni Aemiliani mentio pag. 64. lib. II. et Thomae, patriarchae CPol. qui Michaëlem, imp. Monachum factum creauit Metropolitam Epheſi. p. 84. lib. III. ſed ibi pro *Θωμᾶς* videtur legendum *Κόσμας*.

NICEPHORUS CHUMNUS, Canicleo praefectus, cuius filia, Irene, nupsit Ioanni Palaeologo, qui deinde imperator ab a. C. 1295. vide Cangii familias Byz. p. 236. Eidem Chumno, sub exitum vitae facto monacho, *Nathanaëlis* nomen inditum, vt coniicit *Io. Boiuinus* ad Gregoram pag. 761. et adfirmat *Cangius* ad Zonaram p. 148. De ineditis eius scriptis vide, si placet, *Caueum* ad a. C. 1320. [in adpend. p. 24. ed. Basil. add. supra de scriptis Nic. Gregor. quae Boiuin. tom. IV. ed. illius Gregorae nr. 7. inter excerpta additurus erat, aut in notis protulit.] *Orationem funebrem in Theoleptum. metropolitam Philadelphiae*, citat idem Boiuinus pag. 759. Alia huius Chumni pag. 751. 753. 754. seq. 761. 763. etc. Casauboniana p. 21.: *Inter libros MSS. bibl. regiae vnus est inscriptus* Ναθαναὴλ τοῦ Μοναχοῦ τοῦ καὶ Χούμνου *qui CPoli ante annos 300. vixit. In eo continetur* oratio ad Thessalonicenses *missa*, et variae epistolae, *ex quibus adparet, Nathanaëlem illum fuisse alterum Iobum, cui tot aduersa contigerunt, vt dici vix queat. Dignus auctor, qui legatur vel ob summam in scriptis pietatem. Habetur*, inquit Cangius, *in bibl. regia num. 751. codex, continens varia opuscula et epistolas Nicephori Chumni, in quibus sunt sermones consolatorii duo, quorum alter ad imperatorem scribitur de morte Despotae, filii, alter ad eiusdem Chumni filiam, imperatricem,* (βασίλισσαν) *de illius viduitate, cuius tum annus erat sextus decimus* tt). Apud Labbeum

Qqqq 2 pag.

tt) In cod. MMCV. publ. bibl. *Paris.* secund. catal. codd. II. pag. 444. sq. sunt *Nic. Chumni* opusc. nr. 1 — 30. de mundi natura; de primis et simplicibus corporibus; quod terra, quum in medio sit, infra se nihil habeat; quod neque materia ante corpora, neque formae seorsim, sed haec ipsa simul constent; contra Plotinum de anima rationali quaestiones variae, vbi de metempsychosi, de belluis, vtrum intellectu praeditae sint, nec ne, de corporum resurrectione et aliis differitur; de anima sensitiua et vegetatiua; quod non impossibile sit, etiam secundum physicas rationes, collocatam esse aquam in firmamento, tum, quum orbis terrarum creatus sit, eamque ibi esse et perpetuo manere; de aeris natura; de grandine, de ventis illorumque motu obliquo; contra veteres philosophos, qui aliter de ea re disputarunt; de sancta Christi transfiguratione; de B. virginis adsumtione, siue de ipsius adsumtionis festi sanctione, qua decernitur, festum illud per integrum mensem, more veterum, continuandum; consilium ad Thessalonicenses de iustitia et vrbis Thessalonicae laus; imperialis sanctio contra illos, qui iniuriam faciunt, deque adigendis iureiurando iudicibus; oratio in laudem imper. Andronici, senioris; et alia opuscula vna cum epistolis variis ad varios. Epistolae etiam variae Niceph. Chumni sunt in cod. M. nr. 13. — In cod. MMMX. nr. 25 — 27. exstant orat. illius ineditae 1) in laudem Andronici Palaeologi; 2) in transfigurationem domini; 3) sanctio, vbi statuitur, natalis domini feriam non tantum vno die, sed per totum mensem debere celebrari. In cod. *Veneto* Marc. qui continet Macarii Chrysocephali Ῥοδωνιὰν, (de quo codice et de auctore Macario copiose et diligenter disputat cl. *Villoison* in anecd. graec. tom. II. pag. 4. sqq.) sunt pag. 185. rect. *Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου τοῦ Χάμνου.* Villoison autem libro cit. pag. 72. docet, *τὸν ἐπὶ τοῦ Κανικλείου*, qui etiam a Byzantinis scriptoribus passim adpelletur ὁ Κανίκλειος, vel ὁ Κανίκλης, vel ὁ Κανικλείου, fuisse, qui praeesset *Caniculo* siue imperatoris atramento, quoniam vas, *caniculum* vocatum, a caniculis fictitiis sustentaretur. — In eodem codice, p. 185 vers. sunt *Chumni* epistolae Laconicae ineditae, et specimen illarum dedit *Villoison* l. c. — Inter epp. *Gregorii Cypri* sunt quaedam ad *Nicephorum Chumnum, quaestorem*, et Theodori Muzalonis, magni logothetae, successorem in cod. caesar. Vind. LXVII. v. *Lambec.* comm. VIII. p. 1069. et 1072. sq. — *Nicephori* cuiusdam *praetoris* adloquium; inc. τὶς λαλήσει τὰς δυναστείας, in cod. CXXXI. *Barocc.* Oxon in quo cod. sunt quoque plura opusc. *Niceph. Blemmydae. Harl.*

[Nicephorus *Apelastus*, episcopus ciuitatis Belebugd. In fine cod. *Coisl.* LXXII. qui continet Io. Chrysostomi homiliam LXXXVIII. se scriptorem codicis, a. 6580. (h. e. anno Christi 1072.) fuisse profitetur, *Harl.*]

pag. 295. bibl. nouae MSS. pro Nathanaëlis *Chromni* nomine reponendum *Chumni*, vbi hos opusculorum [P] illius titulos refert: *De primis et simplicibus corporibus. Nihil inferius terra, cum ipsa sit in medio. Neque materiam ante corpora, neque species siue ideas absque corporibus, sed omnia simul. Antirrheticus aduersus Plotinum; animas non prius existere, quam corpora. De anima nutritiua et sensitiua. Non esse impossibile, neque praeter rationes physicas, aquas esse supra coelos. De aëre, et quare cum sit natura calidus, tamen cum agitatur, frigidus sentiatur, et de grandine et ventis. Aduersus antiquos philosophos de eodem argumento. In CHRISTI transfigurationem. Sanctio, Natalis domini feriam non tantum vno die, sed per totum mensem celebrari debere. Symbuleuticus de institiae ad Thessalonicenses, et vrbis encomium. Ex imperatoris decreto, vt iudices iureiurando obligentur ad munus sancte obeundum. Encomium ad imperatorem. Querela aduersus Niphonem ob male administratam patriarchatus sui prouinciam. Oratio funebris in Theoleptum, metropolitam Philadelphiae. Confutatio Latinorum dogmatis de processione spiritus S. Testamentum valetudine adhuc firma melius quam vrgente morbo ordinari. Ad episcopum Philadelphiae de miraculo in Cana. Ad eundem de petitione Elisei ab Elia. Ad filiam, imperatricem, de ipsius viduitate. Ad imperatorem de obitu Despotae et filii eius. Consolatio in calamitate amici. De charitate erga proximum, et omnia relinquenda vt CHRISTUM sequamur, et de benedictione paterna, quam surripuit Iacob, suadente matre. Chrysobullum super quadam consultatione imperatricis. Chrysobullum ad Cralem Seruiae. De reconciliandis monachis, qui defecerant, Chrysobullum. De iudicio adhibendo et eligendo genere dicendi. De his, qui iniquo animo ferebant, quod rhetores quosdam imperitos obiurgauerat. Chrysobullum de vnione monasterii in Galesio et S. resurrectionis. Epistolae CLXXII.* Posseuinus testatur in Vaticana extare Nicephori Chumni *de oratione, iudicio et operatione*, quid ex eis amplecti, quid fugere deceat. Fuere etiam *Georgius Chumnus*, et *Iohannes Chumnus* et *Michaël Chumnus*, de quibus alibi.

Nicephorus *Comnenus*, Sebastus, a. 1089. occisus, de quo Cangius famil. Byz. pag. 172.

Alius *Nicephorus Comnenus*, quem suspectum sibi, oculis a C. 1206. multauit Constantinus, Basilii frater. id. p. 170.

Nicephorus, *Confessor*, sub Leone, Armeno, monasterii *Mediciensis* in Bithynia Hegumenus, de quo Henischius ad IV. Maii tom. I. p. 500. seq. Alius Nicephorus, *Confessor*, idemque patriarcha CPol. ab a. 806.

[P] Nicephorus, *Constantini Copronymi* F. a fratre, Leone IV., imp. oppressus a. C. 776. Vide Hist. Miscell. XXIII. 3. Theophanem etc.

Nicephorus, Despotes, Michaëlis nothi filius natu maximus, Epiri princeps, de quo Gregoras IV. 9. Acropolita c. 64. etc.

Nicephorus, diaconus, vide Nicephorus, Chartophylax et Nicephorus, Phryx. [Aderat concilio cuidam, v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 104. fin.]

Diogenes

Diogenes Nicephorus, qui, excoecatus licet, litteris, et singillatim geometriae, dedit operam, de quo Anna Comnena IX. Alexiados p. 255. seq. 266.

Nicephorus *Domesticus* sub Leone, Basilii F. Vide Codini origines CPol. n. 87. et scriptores post Theophanem pag. 221. Nicephorus, *Drungarius*, id. p. 227.

Nicephorus, *Dyrrachii* episcopus, tempore concilii secundi Nicaeni, cui praeterea interfuere Nicephorus, episcopus Ἀδάτων, Adatensium, Nicephorus, episcopus Φλόγγων siue Φλόγων Flogensium, Nicephorus, episcopus Λένδων, Lundensium, Nicephorus, episcopus Ἀδριανῆς, Hadriani, et Nicephorus, diaconus ac τοποτηρητὴς Γαργαρέων, vicarius episcopi Gargarensium. Nicephorus, Hegumenus, siue Archimandrita S. Andreae et alter S. Sergii τῶ Μιδικίωνος, itemque tertius S. Dei genitricis. [*Niceph.* episcop. Γάγγρας interfuit synodo: v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 104. *Harl.*

NICEPHORUS GREGORAS, de quo dictum hoc ipso capite.

Flauius Nicephorus I., imperator CPol. ab a. 802. ad 811. de quo Cangius pag. 127. famil. Byz.

Nicephorus II. *Phocas*, Nicephori Phocae, patricii, nepos, imperator ab a. 963. ad 969. quo a Zimisce occisus est uu). Vide Cangii familias Byz. p. 149. 150. Eius *Nouellae* quaedam *Constitutiones* exstant, vt sex illae, quae graece et lat. leguntur in Leunclau. iure graeco-romano tom. I. pag. 113 — 117. edit. *Freheri*, et tom. II. p. 168 — 171. et quas habet *Edmundus Bonefidius* lib. I. iuris orientalis pag. 5. et 28. vv). Huius [?] *Nicephori*, imp. iussu conscriptus liber *de re militari* siue *de euentibus bellicis et excursione* περὶ παραδρομῆς πολέμου in 55. capita diuisus, qui passim citatur e MS. Palatinae bibl. a Meursio in glossario, et MS. bis exstat in bibl. caesarea. Vide *Lambecium* lib. VII. pag. 202. seq. ww). Exstat et MS.

uu) Conf. *Car. Labbeum* ad calcem obseruatt. in synopsin Basilicor. Paris. 1606. 8. pag. 97. *Fabr.* B. Gr Vol. XII. p. 372. sqq 404. inprimis 406. et 419 *Bachii* hist. iurispr. rom. lib. IV. cap. 2. §. V. de *Niceph. Phoca*, et §. XVI de eius nouellis superstitibus: at ibid. cap. 1. §. XVIII. de *Nicephoro*, imper. a. DCCCII. *Harl.*

vv) Nouellae VI. exstant in bibl. Laur. Medic. *Florent.* in cod. X. nr. 2. plut. 4. nouella de nouis monasteriis non condendis, et nr. 6. sex nouellae breuiores. (*Bandin.* cat. codd. gr I. p. 530.) eadem et aliae in cod. VIII. nr. 14. 15. — et in cod. X. nr. 25 — 29. plut. 80. (*Bandin.* III. p. 190. et 197.) — In bibl. publ. *Paris.* cod. MCCCXLVI. nr. 1. nouellae *Nic. Phocae* et aliorum selectae; nr. 3. *Nic* nouellae quinque. — In cod MCCCLI. nr. 12. et 14. duae nouellae: — in cod MCCCLV. nr. 33. *Nicephori* et aliorum imperator. nouellae. — in cod. MCCCLVII. nr. 4. *Niceph. imper.* leges vna cum scholiis. — in cod. MMD. nr. 2. *Nic. Phocae* et aliorum imperatorum nouellae. — *Vindobonae* in bibl. caesar. cod. I. nr. 2. vna, et nr. 4. cum aliorum constitutionibus, quinque *Phocae* nouellae in compendium redactae: in cod. II. nr. 2. eaedem — in cod. III. nr. 11. nouella de militibus, de quibus v. *Lambec.* VI. part. I. pag. 11. 15. 25. 38. — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. CLXXXIII. nouellae sex (v. cat. codd. gr. p. 101. sq. — In bibl. *Escorial.* teste *Pinero* l. c. pag. 184. Inter Theodori Studitae epistolas, in cod. *Coisl* CCLXIX. sunt epp. ad Nicephorum, imperat. ad Nic., abbatem et Nic., patriarcham. (*Montfauc.* bibl. Coisl. p. 312. sq.) *Harl.*

ww) In cod. CXI. nr. 8. de quo *Lambec.* VI. p. 432. sqq. et in nota *Kollar*. plura disputant. — et in cod. CXIV. nr. 11. *Lambec.* ib. pag. 453. — In

MS. in Vaticana, regia Parif. Ingolftadienfi, Barberina et Farnefiana, vt notauit *Naudaeus* lib. II. de ftudio militari p. 518.

Nicephorus III. *Botaniates*, imperio ab Alexio Comneno deiectus a. 1081. Eius *aurea bulla*, confirmans decreta fynodalia de inceftis nuptiis atque fponfalibus, facta xx) fub Iohanne Xiphilino, patriarcha, graece et lat. in iure graeco-rom. lib. II. pag. 121 — 123. edit. Freheri. *Fabr.* Conf. *Bachii* hift. iurispr. lib. IV. cap. II. §. 20. — *Parif.* in bibl. publ. cod. MCCCLI. nr. 23. *Nic. Botaniatae* nouella, ne poenae corporales intra XXX. dies exfequutioni mandentur. — in eodem cod. nr. 36. et in cod. MCCLV. nr. 12. atque *Oxon.* in cod. *Barocc.* CCV. aurea bulla de nuptiis illicitis. In bibl. *Coislin.* cod. LXXIX. ad vfum imp. *Niceph. Boton.* qui continet felecta ex Opp. Io. *Chryfoftomi*, quatuor tabellae, eleganter depictae, in quibus effigies Nicephori et aliorum cernuntur, praemittuntur, quas aeri incidendas curauit et defcripfit *Montfauc.* in bibl. Coislin. p. 134. fqq. — *Nicephori* vxor, *Maria*, in carminibus celebrata. v. *Montfauc.* diar. ital. p. 54. et 79. *Harl.*

Nicephorus, *Leonis*, Ifauri, F. a patre imperator renunciatus a. C. 718. fed a fratre, Conftantino Copronymo, excoecatus.

Nicephorus, *martyr*, circa a. C. 260. cuius Acta graece et latine vulgauit Henfchenius ad 9. Febr. fincerioria autem e codd. MSS. regiae et Colbertinae et monafterii S. Germani a Pratis bibl. vulgauit *Theodoricus Ruinardus* in Actis primorum martyrum finceris et felectis p. 239. editionis nitidae Wetftenianae, quae 1713. Amftelod. fol. poft priorem Parifienfem a. 1690. 4. auctior prodiit. Omitto alios martyres, de quibus martyrologia 25. Febr. 1. Martii etc. *Fabr.* *Vindobonae* in bibl. caefar. cod. XI. nr. 16. *Niceph.* martyris Antiochiae in Syria, martyrium a Simeone Metaphrafte confcriptum, graece. v. *Lambec.* VIII. p. 176. qui adnotat, exftare apud Surium d. 9. Febr. fed tantum latine; idem laudat Menaea Graecorum et martyrologium romanum, nec non Bollandi et Henfchenii acta Storum, m. Febr. eodem die; *Kollar.* vero in nota addit, *gallice* id prodiiffe in *Honorati* a S. Maria Reflex. fur les regles et l'ufage de la critique, tom. 1. diff. 2. pag. 225. — idem martyr. in cod. XXXVIII. nr. 7. (*Lambec.* l. c. p. 809.) — in cod. XII. qui continet *canones* fiue cantica facra in fanctos totius menfis Aprilis, cantica in Nicephorum et alios martyres, tefte *Lambec.* l. c. pag. 208. fq. ibique conf. notam Kollarii. — In cod. CCCVI. *Coislin.* f. Panegyrico fecundo, i. e. altera parte homiliarum et vitarum SS. per annum Graecorum a Ianuario vsque ad Septembr. nr. 21. Febr. 9. martyrium S. Nicephori. *Harl.*

[*Nicephori magiftri Orani* [an *Vrani*? v. paullo poft: *Niceph. Vranus.*] alphabetarium; eiusdem expofitio huius verfus: domine, Iefu Chrifte, Deus nofter, miferere nobis

In catal. codd. Angliae etc. in cod. *Barocc.* CLXXXVII. *Oxon.* in coll. Mar. Magdal. nr. MMCXXXIX. — inter codd. *Voffian.* nr. MMCXIV. MMCCLXV. et MMCCCXVI. In bibl. *Efcorial.* *Nic.* imper. de excurfione feu bellico adparatu; eiusdem et *Leonis*, imper., de re militari. (*Plüer.* in itinerar. etc. p. 186.) — Alios codd. adpellaui fupra, Vol. IV. p. 342. *Harl.*

xx) Habentur lib. III. iuris graeco-rom. pag. 213. feq.

bis. Amen. Interpretatio Ariſtotelis in prophetarum et apoſtolorum dicta, in cod. *Eſcorial.* teſte *Pliüero* in Itinerario etc. p. 184. add. infr. vol. IX. lib. V. cap. 34. 8. p. 279. *Harl.*]

Nicephorus, *Mediceenſis.* Vide ſupra, Nicephorus, confeſſor.

Nicephorus *Meliſſenus* Caeſar, de quo Anna Comnena in Alexiade. Nicephorus *Meliſſenus Comnenus*, Crotoniates epiſcopus, paruo et aureo *libello de ritibus eccleſiae* citatur a Nic. Comneno, Papadopoli, praenot. myſtagog. p. 10. 220. 267. 348. 386. [v. infra, vol. X. p. 436]

Nicephorus, e monacho *Mileti* epiſcopus, circa a. C. 900. cuius vitam MS. habuit Raphaël du Freſne et Franciſcus Combefiſius.

NICEPHORUS, *monachus*, circa a. C. 1100. clarus, ſi credimus Petro Poſſino, qui λόγον eius *de cuſtodia cordis*, περὶ φυλακῆς καρδίας graece et latine in theſauro ſuo Aſcetico edidit p. 404. Pariſ. 1684. 4. Et hic et alter Nicephori, monachi, λόγος priori ſubiunctus περὶ προσοχῆς *de attentione*, MS. exſtat in bibl. *Vindobonenſi* [codd. CCXXXIV. nr. 23. et 24. et CCXL. nr. 2. v. *Lambec.* V. p. 154. ſq. et 213.] Neque forraſſis Nicephorus iſte diuerſus a *Nicephoro Blemmyda*, de quo ſupra. Vide et infra, Nicephorus Studita. *Fabr.* Conf. ſupra, p. 444. et infra, vol. XIII. p. 755. — *Nicephori, monachi, Prodromi* de herbis in cod. Guil. Pelliſerii, teſte *Montfauc.* in B. bibliothec. MSS. II. p. 1199. D. Codicis *Coislin.* CCLXXXV. ſcriptor dicitur *Nicephor. monachus* a. 6983. (h. e. a. Chr. 1475.) teſte *Montfauc.* in B. Coisl. p. 402. *Harl.*

[*Nicephorus*, *notarius patriarchalis*, cuius nomen legitur in ſynodo ſ. decreto, imperante Alexio Comneno in cod. *Coislin.* XXXVI. v. *Montfauc.* B. Coisl. pag. 105. — *Nicephor.* tachygraphus et anagnoſtes, h. e. *notarius* et *lector.* in cod. *Vindob.* CLXXVIII. nr. 3. ſubſcriptione teſtatur, ſe cod. illum (*Io. Climaci libr.* ad *paſtorem*) manu ſua exaraſſe a. m. 6794. h. e. a. Chr. 1286. v. *Lambec.* IV. p. 416. *De Nic. imperiali notario* conf. ſupra, vol. VI. pag. 52. not. oo. *Harl.*]

Nicephorus, *Palaeologus*, et Nicephorus, *Synadenus*, pro Alexio Comneno pugnantes, caeſi a Roberto, Calabriae duce. Anna Comnena III. Alexiados pag. 117.

[†] NICEPHORI, *Paſchalei*, ſiue *Paſchaleae* monachi, de ieiuniis Graecorum libellus lingua eorum vulgari ſcriptus, exſtat ad calcem Horologii. Eiusdem de confeſſione memorat *Allatius* de conſenſu vtriusque eccleſiae p. 1304.

NICEPHORUS, *patriarcha* CPol. ab a. C. 806. et alter circa a. 1259. De vtroque dictum ſupra p. 295. 299.

Nicephorus, *patricius*, geometriae ludo praefectus ſub Conſtantino Porphyrogenito. Vide ſcriptores poſt Theophanem p. 278. *Fabr.* In cod. *Eſcorial. Nicephori, patritii* et proconſulis Mitylenaei, carmina ſcil. Carauſiae [an *Catabaſiae?*] 12. ſecundum quantitatem 12 menſium, continentes ſanctos omnes, quorum memoria per totum annum fit. (*Pliüer.* itiner. p. 184.) — In cod. *Pariſ.* bibl. publ. MCCCX. nr. 8. *Niceph. Patricii* et *Io. Zonarae* cantica, in liturgia Graecorum vſurpari ſolita, ſ. καταβασίαι τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ. *Harl.*

[*Nicephori*, cuiusdam poetae, verſus iambici in iuuenem philoſophum mortuum, in cod. *Medic.* X. nr. 60. plut. V. v. *Bandin.* I. p. 28. *Harl.*]

Nicepho-

Nicephorus, *Petinensis*, martyr in Istria. Vide supra, Nicephorus, Antiochenus.

NICEPHORUS, *philosophus* et rhetor CPoli, de quo supra p. 300. Videndum, idemne cum Nicephoro Gregora.

Nicephorus Phocas, Bardae Phocae, magni domestici filius, circa a. C. 1091. occisus, de quo Cangius p. 151. famil. Byz.

Nicephorus, *Phryx*, diaconus, historiae scriptor, Cedreno et Ioanni Scylitzae laudatus. *Fabr.* Laudatur in praefat. ad synopsin historiarum scripta a Io. Scylitze, Curopalata, quam *Montfaucon* in bibl. Coislin. p. 207. sq. graece cum sua versione lat. e cod. *Coislin.* CXXXVI. iuris fecit publici. *Harl.*

[*Nicephorus*, *protospatarius* super Ismaelem, h. e. contra Saracenos, possessor quondam cod. *Coislin.* XXVIII. a *Pancratio* scripti, in fine dicitur. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. pag. 83.

Nicephori Straboromani iambici versus sepulcrales in suum patrem ex persona defuncti. *Florent.* in cod. Medic. LII. nr. 13. plut. 32. (*Bandin.* cat. codd. gr. II. p. 212.)

De *Romano Niceph.*, Thessalonicensi, v. infra, lib. V. cap. 45. vol. X. vet. ed. p. 544. Eius grammatica linguae graecae vulgaris est in cod. MMDCIV. *Paris.* bibl. publ.

Nicephorus, nescio, quis? de fine belli Saxonici, in bibl. Ranchini, teste *Montf.* in B. biblioth. MSS. II. p. 1282. B.

Nicephorus, archiepiscopus, qui Mosquae a. 1800. adhuc vixit, edidit cursum mathematicum, graece scriptum, Mosquae 1798. tom. I. sed Geometria ibi est nihil aliud, nisi libr. XII. elementorum Euclidis. Idem edidit euangelia dominicalia cum expositionibus asceticis. Mosquae 1796. 4. H. tom. vid. cl. *Alter.* in Lips. allgem. litterarisch. Anzeiger, 1800. nr. 65. pag. 646. sq. et nr. 119. p. 1164. sqq. Idem V. C. ibid. recenset quatuor codd. *Vindob.* qui continent homilias aliorum auctorum in euangelia dominicalia. *Harl.*]

[*Nicephorus*, Hieromonachus Deiparae, postea archiep. Philadelphiensis, a quo edita est Catena in Octateuchum et libros regum. Lips. 1772. f. II. fol. v. *Ernesti* Nouiss. bibl. theol. tom. II. p. 387. sq. *B*]

Nicephorus ex eunucho imperatoris Constantini VIII. monachus *Studita* a. C. 1035. de quo Cedrenus p. 738.

Nicephorus, *Synadenus.* Vide supra, Nicephorus Palaeologus.

NICEPHORUS VRANVS, magister siue rhetor Antiochenus, a quo descripta Vita S. Simeonis iunioris Stylitae (qui a. C. 597. Mauritii 15. aetat. 75. obiit.) graece et latine exstat in Actis Sanctor. 24. Maii tom. V. pag. 307 — 401. cum latina versione Conradi Ianningi S. I. [v. paullo ante *Niceph. Mag. Oranus.*]

Nicephorus Xantopulus, idem cum Nicephoro Callisto.

VII. Venit iam recensendum volumen *scriptorum post Theophanem*, siue qui historiam Byzantinam ab Leone Armenio Mich. Curopalatae, imperatoris, in quo desinit *Theophanis* chronicon, successore produxerunt vsque ad Nicephorum Phocam, imp. et ex MSS. codd. recensiti atque versione donati sunt a *Francisco Combefisio*, Ord. praedicatorum Congrega-

gregationis S. Ludouici, sed lucem demum viderunt post eius fata yy), Paris. 1685. fol [rec. Venet. 1729.] vnde etiam adnotationes, quas in hos scriptores vir doctus parabat, desiderantur. Scriptores ipsi in illo volumine hoc ordine leguntur:

[P] 1. ANONYMI, quem incerta coniectura *Leontium Byzantinum* vocari video a *Labbeo* in protreptico p. 14. et 46. *Chronicon*, Theophani continuando *Constantini Porphyrogenneti* iussu conscriptum *libris IV.* zz), de totidem imperatoribus: lib. I. de *Leone Armenio*, qui a. C. 813. coepit imperitare, lib. II. de *Michaële Balbo*, lib. III. de *Theophilo* Michaëlis, et lib. IV. de *Michaële*, Theophili filio, quem nece sublatum scribit 24 Sept. anni Graecorum 6376. h. e. Christi 868. Graeca Combefisius vulgauit ex apographo Barberiniano codicis MS. Vaticani, quod Holstenius Roma transmiserat. A Constantino Porphyrogenito, vel eius nomine verba quaedam inserta videntur lib. II. vbi de Creta a Saracenis liberanda sermo, pag. 51.

2. CONSTANTINUS, *Porphyrogenitus*, imperator a), a. C. 959. exstinctus, de vita aui sui, *Basilii Macedonis*, qui Michaëli, Theophili filio, a. C. 868. successit, quemque notat cum illo decessore suo, Michaële, annum vnum habenas imperii gessisse, deinde vero alios annos vndeuiginti, solum rerum summam praeclare administrasse, vsque ad annum nimirum 888. Vita ista iam lucem viderat, cum *Leonis Allatii* versione, in eius συμμίκτοις Colon. Agripp. a. 1653. 8 lib. II. p. 1. diuisa in sectiones siue capita LXX. Sed Combefisius graeca ad iam memoratum apographum Barberinianum recensuit, nouam adiunxit versionem, et sectionibus CI. aliter, atque Allatius, dispescuit, quae diuersa capitum distinctio crucem solet figere citantibus scriptorem, vel citata loca inquirere cupientibus. Quod in titulo legitur: ἱστορικὴ διήγησις τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων Βασιλείου τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως, ἣν Κωνσταντῖνος βασιλεὺς ἐν Θεῷ Ῥωμαίων ὁ τούτου υἱωνὸς, φιλοπόνως ἀπὸ διαφόρων ἀθροίσας διηγημάτων τῷ γράφοντι προσανέθετο, per τὸν γράφοντα intellige auctorem quatuor praecedentium librorum, quibus hanc vitam bona venia imperatoris subnexuit, et qua testatur se deterritum esse, ne et ipse vitam Basilii scriberet, ita enim anonymus ille chronici scriptor in praefat. ad eumdem Constantinum, cuius iussu ad Theophanem continuandum accessisse se profitetur: εἰ καὶ τοῦ ἀοιδίμου σου πάππου, τοῦ ἐν βασιλεῦσι εὐκλεοῦς Βασιλείου τὰ παρὰ σοῦ ἱστορούμενα, καὶ μετὰ πάσης σαφηνείας καὶ λόγου εὐκοσμίας κατὰ τὸ τῶν γενομένων ἀληθὲς καὶ εἰλικρινὲς εἰς τὸ φανερὸν παρὰ τῆς σῆς πολυμαθεστάτης εἰδήσεως ἐξαγορευθέντα, περιττὸν ἂν εἴη ὑδοτιῶν διηγήσασθαι. Labbeum, qui hanc vitam non a Con-

yy) Obiit *Combefisius* Parisiis a. 1679. 23. Iun. aetatis 74. De eius vita consulendi *Carolus Peraultus* in viris seculi XVII. illustribus, qui in Gallia claruerunt, tomo II. pag. 48. et *Lud. Elias du Pin* in bibliotheca scriptorum ecclesiasticorum tom. XVIII. pag. 99. *Iac. Echard.* tom. II. scriptorum ord. Praedicatorum p. 678. sq. vbi illius collectiones complures, complures-que scriptorum graecorum edd. diligenter referuntur. *Fabr.* De illo vol. conf. acta erudit. Lips. a. 1685. m. Oct. p. 237. sqq. *Harl.*

zz) Librorum distinctionem ab ipso auctore esse, patet ex pag. 108.

a) De quo infra, §. XVII. plura narrantur. *Harl.*

Conſtantino ipſo, ſed ab alio eius iuſſu ſcriptam eſt ſuſpicatus, refellit *Martinus Hanckius* de hiſt. Byz. ſcriptoribus [I] p. 473. atque ſolus ille, Hanckio nec viſus ſcriptoris anonymi locus, (nondum enim prodierat,) ſufficit ad Labbei, et, qui eum ſequitur, Cauei (vbi de Leontio Byz. chronographo agit a. C. 920.) coniecturam elidendam. *Fabr.* *Montfauc.* in B. biblioth. MSSt. memorat cod. bibl. *Vatic.* et quidem reginae olim Sueciae, cod. CMXLII. (tom. I. p. 34. E.) *Harl.*

3) *Anonymus*, (alius, vt videtur, et ſuccinctior, quam qui priorum quatuor librorum eſt auctor.) de rebus *Leonis*, philoſophi, qui Baſilii filius et ſucceſſor fuit, p. 217—232. de *Alexandro*, Leonis fratre, pag. 233. 234. de *Conſtantino* Porphyrogenito, Leonis F. qui puer ſeptennis peruenit ad imperium, et primos ſeptem annos ſub Nicolao, patriarcha, et aliis tutoribus, matre, Zoë, annos ſex et viginti cum *Romano* Lacapeno, ſocero, ac denique ſolus annos quindecim rebus praefuit, atque ita per annos LV. vixit dignitatemque imperatoris geſſit: pag. 235—292. Et de *Romano* iuniore, Conſtantini Porphyrogeniti filio, p. 293—300. Plura promittit ille ſcriptor de Theophili, vrbis praefecti, p. 275. et de aliorum, ſummae in aula CPol. auctoritatis virorum, moribus, quae non exſtant, certe lucem non viderunt.

4. *Anonymi* [b]) *Diſſertatio ſtelitevtica, contra iconomachos*, et Synodum Copronymianam, ſcripta circa a. C. 745. atque adeo ante ſeptimam Synodum ſiue Nicaenam ſecundam, pag. 303—311.

5. IOANNIS, *monachi Hieroſolymitani, narratio de origine motuum Iconoclaſtarum* pag. 312. 313. Idem hic Iohannes, (forſitan Hieroſolymae vrbis poſtmodum epiſcopus,) cuius λόγον ἀποδεικτικὸν de ſacris imaginibus ad Conſtantinum Cabalinum, ſiue Copronymum edidit *Combefiſius* tom. II. auctarii noui, ſiue in hiſtoria Monothelitarum p. 665. et quam codices alii tribuunt *Ioanni Damaſceno* [c]). De codice regio, ex quo duo haec opuſcula Combefiſius deſcripſit, et in quo etiam leguntur teſtimonia patrum, quae pro imaginibus in Synodo Nicaena ſecunda adferuntur, videnda *Montfauconi* Palaeographia graeca p. 65. 66. *Videri autem poteſt*, inquit Combefiſius, *praeclarus ille codex quaſi ὁπλοθήκη vniuerſalis, collecta habens praecipua quaeque catholicorum aduerſus haereticos (Chriſti maxime myſterium impugnantes) munimenta.* *Ex illo illuſtris Petrus de Marca* [d]) Vigilii confirmationem V. ſynodi *pridem produxit, tametſi non omnibus eius fidem fecit. Ipſe certe, qui* [I] *librum compoſuit, tantaque in eo patrum ac conciliorum digeſſit, de hac confirmatione, quaſi non plane illi exploratae veritatis, ac nutantis fidei, ſcripſit* repertam eſſe inter Acta quintae ſynodi. ... *Habet hic codex* Leontium de Sectis, *longe editis emendatiorem, et auctoritatibus, quae illic deſide-*

b) Inſcribitur *dialogus*. Sed nihil habet, quod dialogum referat.

c) Sic *Io. Damaſceno* tribuitur in codd. *Pariſ.* bibl. publ. DCCLXVII. nr. 33. DCCCXCVIII. nr. 2. et tribus aliis, (v. indic. ad Vol II. catal. codd. voc. *Io. Damaſcenus*;) ſed in cod. CM. nr. 8. citatur *Ioannis*, Hieroſolymitani archiepiſcopi, de ſacris imaginibus epiſtola ad Conſtantinum Caballinum. *Harl.*

d) In diſſ. de epiſtola Vigilii, Pariſ 1642. et ad ealcem operis de concordia ſacerdotii et imperii inter diſſertationes varias *Petri de Marca* pag. 207. 227. ſeq. Vide et *Baluzium* ad lib. V. de concordia ſac. et imp. cap. 12.

desiderantur, *auctiorem*. Ὀδηγῦ *plura capita*, *(quem omnem pluraque eius complectitur.) noua ex illo facere liceat*, *sic edatis laborantia*, *vt nec ipse* Anastasius *sua agnosceret*, *etsi omnia decoquit vulgator et interpres.*

6. *Ex narratione de miraculis S. Demetrii* e), *martyris*, ἐκ τῶν τῦ ἀθλοφόρυ Δημητρίυ ἐν μερικῇ διηγήσει θαυματυργιῶν, fragmentum de reuelata ab ipso excisione ac direptione Thessalonicae pag. 314 — 316.

7. IOANNIS CAMENIATAE f), Thessalonicensis, narratio diserta et elegans a. C. 904. scripta *ad Gregorium Cappadocem*, *de Thessalonicae excidio*, cui scriptor ipse interfuit, et quam illo ipso anno, (Leonis, philosophi, XIX.) cepit Leo Tripolites, Agarenorum dux. Haec prius cum *Allatii* versione prodierat in eius συμμίκτοις, vulgatis a Bartoldo Nihusio 1653. 8 Sed Combefisius iterum recensuit, et nouam interpretationem suam adiunxit, diuisitque in capita LXXIX, quum in Allatiana editione dispescatur in sectiones XLV. g). Hic *Cameniata* patre Exarcho Helladis natus, fuit ex Clericorum ordine Lector, et ecclesiae Thessalonicensis *Cubuclesius*, h. e. qui metropolitano, in publicum procedenti, pedum archiepiscopale praeferret. Dicitur etiam τῶν ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλείων τεταγμένων εἷς. Vide cap. 55. edit. Combefisianae (Allat. 30.) et *Hanckium* lib. I. de scriptoribus hist. Byz. cap. 22, p. 403. sqq. *Allatium* ad Georgium Acropolitam p. 224.

8 DEMETRII CYDONII, Thessalonicensis, *Monodia*, siue comploratio, ἐπὶ τοῖς ἐν Θεσσαλονίκῃ πεσῦσι, *de ciuibus*, *qui* in dissidiis, seditione ac tumultu intestino *Thessalonicae* a. C. 1343 sub imperio Ioannis Cantacuzeni *perierunt* p. 385 — 392. h). De illo tumultu *Gregoras* XIII. 10. et *Cantacuzenus* III. 94.

9. Pars *ex vita Basilii*, *iunioris*, anachoretae CPol., a. C. 944. vel 952. exstincti, scripta a *Gregorio*, eius discipulo, de Constantini Ducae clade et interitu, quem, Constantino Porphyrogenito adhuc puero, ad imperium vocare Nicolaus i), patriarcha, et alii quidam instituerunt. pag. 394 — 399. Vitam illam Basilii, anachoretae, integram [?] vulgauit *Henschenius* tomo III. Act. Sanctor. ad 26. Martii p. 668. latine ex versione Combefisii, et graece ad calcem voluminis pag. 24. ex MS. codice Mazariniano. Antwerp. 1684. fol.

10. SYMEONIS, *magistri et logothetae*, *annales a Leone Armenio vsque ad Nicephorum Phocam* k), pag. 401 — 498. ex codice MS. Raphaelis Tricheti du Fresne, ex cuius libris

e) De hoc Demetrio vide *Baronium* ad martyrolog. 8. Octobr.

f) Conf. de eo *Pagius* in crit. Baron. a. 904. VIII — XIV. tom. XV. pag. 335. sqq. *Saxius* in Onom. II. p. 134. sq. et quos ille citat viros doctos. *Harl.*

g) *Paris.* in bibl. publ. cod. MXXXI. nr. 3. *Harl.*

h) *Florent.* in cod. Medic. XXIV. nr. 5. plut. LIX. v. *Bandin.* cat. codd. gr. II. p. 542. *H.*

i) Vehementer eo nomine in Nicolaum scriptor hic inuehitur, vocatque eum per ignominiam p. 398. ἀγγελώλην, et p. 399. ἀγγελώλην.

k) De *Simeone*, *magistro*, infra agetur. Interea conf. *Hamberg.* z. N. IV. p. 149. sqq. qui alios laudat; sed quod aetatem eius refert ad a. C. 1140. a *Saxio* in Onom. II. 135. sq. qui multos citat VV. DD. refutatur, et, praeeunte Pagio, dies natalis Simeonis adsignatur a. circ. 880. mortis autem a. 976. vel 977. — De codd. v. *Oudin.* de SS. eccl. tom.

libris, ipso defuncto, in gazam regis christianissimi est perlatus. Scripsit Symeon iste similiter *Annales ab Orbe Condito*, qui hactenus lucem non viderunt, exstantque in altero ac maiori regio codice, qui in Leone, Armenio, definit, videturque in illa priore parte leniore opera auctor perfunctus, et in multis Theophani consonat, quem et ipsum constat desinere in Leone, Armenio. Confer, si placet, quae supra cap. IV. §. 42. p. 158. vbi etiam de codice Scoriacensi ac Messanensi. *Adscriptum maiori illi codici regio*, inquit Combefisius, *alia manu, paulloque recentiori*, hic est Metaphrastes; *cuius tanti visi sunt Annales et chronica Hippolyto Thebano, vt ea omnibus anteponat.* Vide Hippolyti verba apud *Allatium* de Simeonum scriptis p. 34 qui Simeonem, metaphrasten, magistri et logothetae cursus primum, tum etiam generalis logothetae dignitatem gessisse pluribus disputat. Exstant etiam hi Simeonis Annales in bibl. caesarea, in quam illos intulit Busbequius, vt notatum *Lambecio* lib. II. pag. (249. ed. Koll. et hunc vid. in supplem. ad Lambec. p. 734. 737. et 759.] Quoniam tamen in codice Raph. Tricheti du Fresne, chronico huic postremum inserta *Mich. Pselli historia*, Combefisius tom. I. bibl. patrum concionatoriae suspicatur, alterius esse Simeonis, quam Metaphrastae, et fortasse illius, qui orationes XXIV. collegit ex operibus S. Basilii: quippe Metaphrastes paullo ante Psellum in viuis esse desiit. *Ni ipse Psellus, Symeonis illi chronologiae ex IX. historicis, se decimum adiunxit, sive alii addidere: opus certe a Theophane ad explendam historiam Byzantinorum summe necessarium.* — — *Pselli historia lucis plurimum accipiat ex eius epistolarum lecta manu ad imperatores, caesares, summosque saeculi principes ac magistratus, ad patriarchas, metropolitas, ecclesiarum antistites ac praesides, ne Mich. Cerularii pro synodo accusationem dicam, eiusdemque ac Constantini Lichudis, qui illi suffectus est, nec non Xiphilini ἐπιτάφιες, luculentissimas scilicet in eos laudationes, viros nimirum, qui vtraque militia CPoli egregie fulserunt, ac illo dicente, qui ipse publicarum curarum iis socius, ac πολιτευόντων fere summus, Constantino praesertim Monomacho imperatore, ad quem et politici scripti non spernendi tractatus.* Praeter Mich. Pselli historiam etiam *Leonis, diaconi*, [[*]] similem lucubrationem edere Combefisius altero statim volumine constituit, sed morte praeuento viro illo maxime industrio, nemo fuit hactenus, qui litteratum studiosos hoc beneficio obligaret [l]). In codice regis Galliae MDCCCXXXVII. praeter *Mich. Pselli φιλοσόφων ὑπερτίμου*

tom. II. col. 1304. — *Simeonis, magistri*, historia ab Adamo vsque ad imperium Michaelis Ducae, filii Constantini, quondam fuit *Venetiis* in bibl. Iul. Iustiniani, teste *Montfauc.* in Diario ital. p. 435. et in B. bibl. MSSt. I. p. 483. C. D. (vbi bis occurrit, et Montfauc. postremus n. Simeon, ait, iam sub prelo sudat, a Combefisio versus, cura Mich. Lequien, ordin. praedicatorum.) Secundum *Montfauc.* ib II. p. 733. D est in bibl. *Paris.* chronicon. Forsan Iustin codex venit in bibl. *Venet.* D. Marci et est cod. DCVIII. secundum catal. codd. gr. p. 314 — *Romae* in bibl patrum S. Basilii, et in bibl. monast. S. Salvatoris etc. *Sim. Logoth.* chronica, (*Montf.* B. biblioth. MSS. tom. I. p. 198. B. et p. 199. cod. LXXV.) *Harl.*

l) *Fabricius* infra in Vol. XIII. p. 788. idem tradidit, et, quae huc retraham, addidit. „Illos post Theophanem scriptores etiam notis illustrare in animo habuerat (Combefisius,) vt identidem ipse monet in praefationibus, ad quas etiam in marginibus remittit, paratasque habebat in schedis; sed eo sub editionis finem e viuis erepto, eorum negligentia, quibus chartae ipsius commissae fuerant, perierunt. Volumen quoque alterum Byzantinae historiae edendum parauerat, quo *Leo, diaconus*, et *Michaël Psellus* ad MSS. codd. recogniti, ac noua versione, eaque puriore donati, prodituri

ὑπερτίμου epistolas et de casu templi S. Sophiae atque in Ioannem Patricium Monodias, exstat eius *Varia Chronographia a Basilio et Constantino, Porphyrogenitis, ad Michaëlem Ducam.* In alio codice eiusdem thesauri regii occurrit *Leonis, diaconi, historia ab excessu Constantini Porphyrogeniti ad Ioannem Tzimiscem*, sub quo scriptor ille vixit: Λέοντος Διακόνου ἱστορία ἀρχομένη ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ ἐπιλεγομένου Τζιμισκῆ. Vtroque et Psello et Leone, diacono, MSS. vsus in Glossario suo graeco concinnando et in aliis scriptis suis praeclarus Cangius. Ex chronico MS. continuatoris Theophanis, et altero itidem MS. Simeonis, logothetae, nonnulla de XLII. martyribus Amoriensibus, per Saracenos circa a. C. 841. occisis, referuntur ab *Henschenio* tom. I. Act. Sanctor. Martii p. 466. 467. et graece p. 894. seq.

11. Denique collectionem Combefisianam scriptorum post Theophanem claudunt ***GEORGII**, monachi,* βίοι τῶν νέων [m]) βασιλέων, *Vitae imperatorum Leonis Armenii et qui post eum rerum praefuerunt*, vsque ad Romanum Lacapenum, quum iam Constantinus Porphyrogenitus solus imperitaret, defunctum a. C. 948 [n]). Diuersus est hic Georgius a *Georgio Hamartolo*, cuius Chronicon ab exordio mundi ad Michaëlem, Theophili filium, sub quo ipse vitam agebat, adhuc MS. delitescit in variis bibliothecis. Vide, quae supra p. 154. sq. [ed. vet.] Vtriusque et tertii insuper Georgii, monachi, Chronicon, siue historiam MS. euoluisse se testatus est Raderus in Viridario Sanctor. notis ad vitam Ignatii, patriarchae CPol., scriptam a Niceta Paphlagone: *Praeter ea quae passim ad oram notaui, placuit quaedam enotare ex Georgio Hamartolo, qui diuersus est a Georgio Syncello Tarasii, quamuis in fronte nomen Syncelli* praefe-

prodituri erant; sed et illud consilium mors abrupit, quod *Mich. Lequien* commissum fuit exsequendum, iamque typis regiis inceptum; sed, bello tum atrociori vbique flagrante, interruptum ac dilatum, vt testatur *Iacobus Echardus* tom. II. de scriptoribus ord. Praedicatorum pag. 684 " Hactenus Fabric. At tamen e *Francisci Combefisii* superstitibus schedis praecipua quaedam capita descripsit *Anton Pagius*, suoque *critices Baronianae* peplo ab a. 960. IX. — A. 975. XIV. intexuit: vt adnotat *Saxius* in Onom. II. p. 156. sq. qui, „nobilissima illa fragmenta, inquit, latine edita, quo modo subinde homines eruditos, tamquam *Guil Caue* l. m. Vol. II. p. 106. in primis I. A. Fabricium, (nostro loco, et Vol. XIII. p. 788) latere potuerint, cogitatione adsequi non possum." Idem notat, *Leonem, diaconum*, virum Asiaticum, rerum ab obitu *Constantini Porphyrogenitae* vsque ad mortem *Ioh Tzimiscae*, imperatorum, memorabilem, sed vulgo neglectum, necdum editum auctorem, floruisse a. Chr. 976. — In cod bibl. publ *Parisinae* MDCCXII. sunt nr. 1 *Symeonis, magistri* et *Logothetae*, chronicon e variis scriptoribus collectum; nr. 5) eiusdem opus de mundi creatione, e libro Geneseos, variisque chronicis et historiis collectum; nr. 7. *Symeonis* chronicon. Praefixi sunt, ait confector catal. codd. Paris. II. p. 391. duo versus politici, quorum auctor testatur, hocce chronicon ab Adamo ad Constantinum Porphyrogenitum vsque perduci. Ibi tamen res, memoratu dignae, quae Romano, puero, imperante, contigerunt, litteris mandantur. opus ineditum; nr. 8) *Leonis, diaconi*, historia inedita, a Constantini Porphyrogen. morte ad Tzimiscem: nr. 9) *Mich. Pselli* chronographiae libri octo, a Basilio, Macedone, ad Constantini Ducae, imperatoris, initia, et alia anonymorum opuscula historica. — Ibidem in cod. MCDLXXXV. nr. 15. *Leonis*, magnae ecclesiae diaconi, homilia in Michaelem, archangelum. — In cod. CXXXI. *Barocc.* Oxon. *Leonis, diaconi*, or. ad Basilium, imper. Ἰδα μὲν τό. — Add. paullo post, §. VIII. in catalogo *Leonum*. *Harl.*

m) Hine adparet non diu post vixisse. Ceterum pag. 528. adnotatum: ἕως ὧδε τὸ χρονικὸν Γεωργίου, καὶ ἀπὸ τῶν ὧδε τοῦ Λογοθέτου.

n) Conf. *Saxii* Onom. II. p. 150. sq. et qui ibi laudantur. *Harl.*

praeferat: diuersus item a Georgio, monacho, qui Chronicon scripsit, quod a Panuinio laudatur, tametsi Chronicon illud Georgii nomen praescriptum non habeat. Tres enim diuersos Georgios, monachos, manuscriptos partim ex Palatina Boiorum, partim ex Augustana bibliotheca, ineditos omnes nec translatos hactenus mecum habeo, confesroque. Fabr. Augustae Vindel in bibl. publ. *Georgii, monachi* et logothet. *Syngeli* chronicon breue ex diuersis interpretibus et chronographis collectum, continens historias ab exordio mundi vsque a Heracleonam, Heraclii F. — *Georgii, monachi*, chronicon a Iulio Caesare vsque ad Diocletianum, imper. cum continuatione *Theophanis Isaacii* ab eo tempore vsque ad Michaelem. — *Georgii, monachi* in obitum Georgii Gemisti Plethonis. v. *Reiser.* cat. illius bibl. pag. 68. nr. 37. pag. 81. nr. 1. et p. 90. fin. — In bibl. *Escorial. Georgii, monachi*, chartophyl. CPolit. ecclesiae Chronicon, et eiusdem encomium in praesentationem B. Mariae in templo, teste *Plüero* in itinerar. p. 170. — In fine cod. *Veneti* Marc. CXXVII. fragm. f. narratiuncula de virgine quadam admirabili ex *Georgio*, monacho, CPolitano, chronographo. v. cat. codd. gr. p. 74. — Secundum *Montfauc.* in B. biblioth. MSSt. exstat, (v. indic. p. 1468. tom. II. h. v.) *Georgii, monachi*, chronicon; sed nec homines nec tituli sunt clare iudicati atque distincti. Memoro tantum cod. *Colbertinum*, tom. II. p. 1151. A notatum: et tom. I. p. 483. D. cod. *Venet.* bibl. Iustinian. in qua exstitit cod. rec. historia monachi ab Adamo ad Romanum Diogenem. — Quos codd. CCCV et CCCX. *Coislin.* p. 1063. citat, eos idem in bibl. Coislin. curatius vberiusque describit p. 419. sq. (vbi quoque ex cod. CCCIV. adfert *Georgii, monachi*, chartophyl. orat. in illud; *stabant iuxta crucem*,) et p. 425. sed auctor illius est chronici *Georgius mon. Hamartolus.* — In cod. MDCCXC. bibl. publ. *Paris.* est *Georgii Malaxi* chronicon lingua graeca vulgari scriptum, et ab vrbe condito ad Amurathis vsque Sultani tempora deductum. *Harl.*

INDEX SCRIPTORUM, et aliorum quorumdam in Scriptoribus post Theophanem memoratorum,

ad paginas edit. Parisiensis.

S. Annae

Ἡ παρ

Michael

Theodo-

VIII. LEO VI. Basilii Macedonis, filius et Constantini Porphyrogeniti ex quarta coniuge, Zoë o), pater, a Photio, quem praeceptorem habuit, omni genere scientiarum imbutus, imperator CPol. a Calendis Martii a. C. 889. vsque ad XI. Mai. 911. de cuius vita videndi Continuator Theophanis, et Simeon, magister, Georgius, monachus, Io. Scylitzes, et Annalium scriptores, Cedrenus, Zonaras, Glycas et Constantinus Manasses, atque e recentioribus, quotquot Annales saeculi noni et imperatorum vitas condiderunt, nec non *Hanckius* de scriptoribus historiae Byz. parte I. cap. 23. qui etiam *Sapientem* et φιλοσοφώτατον nuncupatum obseruat e Constantino Porphyrogenito, Io. Zonara, Mich. Glyca et Constantino Manasse. *Fabr.* Add. *Cas. Oudin.* comm. de SS. eccl. tom. II. p. 394. *Iac. Brucker.* hist. crit. philos. tom. III. p. 541 — 543. *Hamberger* Z. N. III. p. 666. sqq. *Sax.* (qui plures laudat VV. DD.) in Onom. II. p. 131. et 549. sqq. *Bach.* hist. iurisprud. rom. libr. IV. cap. 2. §. 2. p. 612. sq. et §. 4. p. 629. ed. Stockmann. cel. *Glück:* in ausführl. Erläute-

o) v. *Zepernick* ad Beckii libr. mox laudandum pag. 225. sqq. Parentes laudantur in quadam orat. v. *Lambec.* IV. p. 24. sqq. *Harl.*

läuterung der Pandecten nach Hellfeld. part. I. ed. 2. Erlangae 1797. 8. p. 367. sqq. inprimis *Beck* et *Zepernick* in libro inscripto: D. *Caspari Achatii Beck* — antecessoris Ienensis, de nouellis Leonis Augusti et philosophi earumque vsu et auctoritate liber singularis, praemissa est diss. de prouida dei cura in dispensandis iurisprudentiae fatis. Adiectis animaduersionibus et mantissa commentationum ad argumentum spectantium, edidit D. *Carolus Frideric. Zepernick*, scabinatus regii Halensis assessor. Halae 1779. m. 8. *p*) *Beck* quidem cap. I. §. 2. pag. 47. sqq. breuiter egit de Leone, philosopho, imper. eiusque studiis, moribus ac scriptis; *Zepernick* autem in praetermissis, pag. 205. sqq. de vita, rebus gestis et constitutionibus, inprimis Nouellis, Leonis sapientis, vberius doctiusque ita disputauit, vt in sect. 1. in quinque §§. Leonis vitam, potissimum priuatam, n. natales, educationem, praeceptores, vxores quatuor, adulterium, concubinatum, et liberos enarraret, tum vitam publicam persequeretur. Atque inprimis §. 4. p. 232. sqq. vbi diuersas de annis imperii Leonis sententias exposuit; *Pagii* in annal. eccl. ad an. 911. rationes copiosius comprobans, docuit, Leonem solum regnasse annos XXV. menses II. et dies XI. denato parente, Basilio, d. I. Mart. a. 886. Leone autem mortuo d. XI. Maii a. 911. et insidias varias, imperatori structas, recensuit. Denique §. V. Leonis mores, ingenium et doctinae laudes celebrauit, nec tamen eius reticuit vitia. In sectione II. res gestas imperatoris cum bellicas, tum maxime eas, quae ad πολιτείαν imperii pertinerent, copiose explicauit. In postrema sectione historiam Nouellarum earumque litteraturam, a Beckio obiter pertractatam, suppleuit pleniusque enarrauit. Vbique aliorum sententias et iudicia atque narrationes adtulit, examinauit castigauitue, nec paucas Leonis nouellas illustrauit et, discessione ab aliis interdum facta, interpretatus est. Quare in illius sedulitate atque diligentia acquiescam. Seuerus contra Manichaeos, hos Leo praecepit conquirendos, et, si nollent ad meliorem frugem se recipere, gladio plectendos, teste *Photio* in narratione de Manichaeis repullulantibus, edita graece et lat. a *Montfaucon* in bibl. Coisl. pag. 372. *Harl.*

Huic imperatori vulgo tribuuntur XVII. *Oracula*, graecis versibus iambicis edita, et figuris siue iconibus adpositis expressa de futuris imperatoribus, patriarchis, rebusque CPolitanis. Ex his postremum de restitutione CPoleos graece et latine edidit *Io. Leunclauius* ad calcem Constantini Manassis, Basil. 1573. 8. Cetera sedecim graece et [?] latine cum castigationibus nonnullis vulgata sunt a *Iano Rutgersio* cum versione *Georgii Dousae* (qui graeca CPoli secum adtulit,) lib. V. variar. lect. capite 8. Lugd. Bat. 1618. 4. *Versiones*, inquit, *quae ex Italia prodierunt, tales sunt, vt, quod vulgo dicitur, neque coelum, neque terram tangant. Iconas studio omisimus, quod eae saepius iam recusae sunt.* Respicit *Francisci Patricii*, Dalmatae, *q*) eiusdem, qui discussionum Peripateticarum, nouae de vniuersis philosophiae, et aliorum praeclarorum operum editione sibi nomen comparauit, interpretationem illorum oraculorum latinam et vulgari Italo sermone editam *espositione delli ora-*

p) De prioribus *Beckii* diss. et programm. postea iunctim editis, (Ienae 1731 4.) v. quae scripsi in Introd. in hist. L. Gr. II. part. I. pag. 471. sq. vbi pag. 466. sqq. vitam scriptaque *Leonis* sum persequutus.

q) Vide Baelii Lexicon in: *Patrice.*

oraculi di Leone, imperatore, Brixiae 1596. [r]) Versionem Leunclauii, in postremo illo et in ceteris Dousae a Rutgersio alicubi castigatam, seruauit *Petrus Lambecius*, qui oracula haec graece et latine cum iconibus, luculenter descriptis aere, notisque suis, et cum antiqua *paraphrasi prosaria* graeca vltimorum vndecim oraculorum, graece primum vulgata e codice MS Amstelodamensi, nec non cum Patricii latina interpretatione excudi curauit ad calcem *Codini* de antiquitatibus CPolitanis, Paris. 1655. fol. Eadem prodierunt germanice cum figuris in aes incisis a *Io. Theodorico* et *Ioanne Israële de Bry*, Francof. 1597. 4. in adpendice historiae de vita et rebus gestis Muhamedis. Latine quoque eodem anno 1597. 4. Francofurti apud eosdem de Bry, fratres, cum actis Mahomedis I. Saracenorum principis. Quod autem illa vaticinia ibidem tribuuntur *Seuero* et *Leoni*, imperatoribus, nullam aliam ob caussam factum est, quam quod Suidas in Ξηρόλοφος scribit, Xerolophum a Seuero fuisse conditum CPoli, in illoque fuisse θεμάτιον τρίπουν, in quo saepius sacra Seuerus fecerit. Deinde subiungit: ἔνθα καὶ χρησμοὶ πολλοὶ τῷ τόπῳ γεγόνασι. Ex his autem verbis neutiquam colligas, Seuerum oraculorum, ibi editorum, fuisse auctorem, nedum oracula illa fuisse eadem cum his, quae sub *Leonis* nomine habemus. *Martinus Crusius* in Turco-Graecia p. 57. *Meminit, ait, Chiensis et Laonicus tabularum Leonis, in quibus catalogus fuerit omnium sequutorum Constantinum M. imperatorum et patriarcharum, vsque ad Constantinum vltimum et patriarcham, Iosephum, qui Florentiae mortuus est, non vlterius. Vnde fatale fuerit, ipsorum tempore imperium orientale aboleri. Has tabulas in monasterio S. Georgii Manganio, ab antiquo adseruatas fuisse.* Aliud vaticinium de imperii CPol. ruina memorat item *Crusius* pag. 494. Ioannes Meursius praeterea in glossario suo graecobarbaro laudat *Rhazani* cuiusdam paraphrasin graecobarbaram vaticiniorum CPolitanorum, nec non explicationem *Scholarii*, quae exstat in bibliotheca Vaticana. De vtrisque *Lambecius* lib. V. bibl. Vindob. pag. 15. seq. [s]) ex quo disces, *Ioannem Ryzanum* vertisse graece alia oracula *Theophili*, presby-

r) *L'Espositione* est pars libri, a *Paitonio* in bibl. degli autori — volgarizzati tom. II. p. 201. descripti et ita indicati: *Vaticinium Seueri et Leonis, imperatorum*, in quo videtur finis Turcarum in praesenti eorum imperator. vna cum aliis nonnullis in hac re vaticiniis. Profetia di Seuero et Leone, imperatori, nella quale si vede il fine de Turchi nel presente loco imperatore. Con alcune altre Profetie in questo proposito. In Brescia. 1596. 8. *Harl.*

s) *Lambecius* in Vol. V. copiose recenset pag. 52. sqq. ed. Kollarii cod. caesar. CCVIII. in quo est nr. 4. *Gennadii Scholarii* patriarchae CPol. expositio a Fabric. memorata vaticinii cuiusdam suppositiții de imperio romano orientali et de imperio Turcarum. Lambecius excitat *Leonem Allatium*, qui de Georgiis p. 404. illius meminit vaticinii atque expositionis. Quando autem idem *Allatius* contendit, alios codd. Vaticanos id oraculum tribuere *Leoni*, sapienti, sed differentiam esse codicis, Lambecius in nota monet, reuera esse illa duo diuersa vaticinia. Denique Allatius, „vaticinium, inquit, hoc ipse primo in antiquitatum CPolitanarum auctario, a me procurato, cum aliis eiusdem *Leonis*, Methodii Patarensis, Theophili Romani, Danielis Monachi aliorum vaticiniis connexui. Habetur MStum in bibl. *Vaticana*, *Scoriari* regia VII. ζ. i, *Bauarica* cod. CXCIII. et legebatur in bibl. *Antonii Augustini* cod. CXL.“ — Tum in eodem caesareo cod. nr. 5. sequuntur *Theophili*, presbyteri et clerici magnae ecclesiae antiquae Romae, vaticinia, ex lingua latina in graecam translata a Notario *Ioanne Rhyzano*: nr. 6. adpendix graeco-barbara praecedentium vaticiniorum, in qua fit mentio oraculorum imper. *Leonis, sapientis*, simul et memoratae inscriptionis sepulcri imp. Constantini M. cum expositione patriarchae, *Gennadii Scholarii* et nr. 7. imper. *Leonis*, sapientis, oracula de imperio Byzantino, seu

presbyteri et clerici Romani: *Gennadium* vero *Scholarium* exposuisse oraculum, quod fertur repertum singulis scriptum litteris in sepulcro Constantini M. cuius ibi specimen adfert. Cangius quoque ad glossarium suum graecum condendum, testatur, se vsum Leonis, sapientis, aenigmatis cum explicatione, hoc titulo: *αἴνιγμα λέξεων Λέοντος τοῦ σοφωτάτου συμβολικῆς ἐν Βυζαντίῳ λέξας.* Liber scriptus lingua graeca vulgari ex codice Colbert. MMMMMCIV.

Vtrum auctor oraculorum illorum sit *Leo*, imperator, dubitare licet, neque veteres scriptores, quorum loca *Lambecius* praefixit, et in quibus oraculorum mentio est, illa imperatori Leoni diserte tribuunt; at ex locis aliis, a Lambecio praeteritis, etiam adparet, oracula eiusmodi in aula Byzantina iactata fuisse diu ante Leonis, sapientis, [*] aetatem. Nam continuator *Theophanis* lib. I. in vita Leonis Armenii cap. 22. demonstrat, illius mortem, qui septuaginta fere annis ante Leonis, sapientis, imperium occisus est, oraculo eiusmodi praesignificatam. Ὁ δὲ χρησμὸς ἢ Σιβυλλιακὸς ἔν τινι βίβλῳ εἰς τὴν βασιλικὴν Βιβλιοθήκην ἐναποκείμενος, οὐ χρησμὸς μόνον ἁπλῶς, ἀλλὰ καὶ μορφὰς καὶ σχήματα ἔχουσα τῶν γενησομένων Βασιλέων, διὰ χρωμάτων. *Oraculum vero Sibyllinum erat in quodam libro Palatinae bibliothecae repositum, quo non sola nuda oracula, verum etiam eorum, qui imperio*

[*] seu CPolitano. — In cod. XI. nr. 13. exstat *Leonis, sapientis*, oraculum de restitutione CPoleos, quod edidit Leunclavius Basil. 1574. (vti iam adnotauit Fabricius,) sed, vt ait *Lambecius* comment. Vol. VI part I pag 93 sq. culpa cod. msti, quo ex bibl. Ioan. Sambuci vsus est, satis mendosum, et integris quatuor versibus mutilum, eodemque modo Lambec ob defectum melioris codicis idem oraculum inserit suo syntagmati originum et antiquitatum CPolitanarum, Paris. 1655. fol. p. 279. sq. Hinc in comm. l. c. illius emendandi et supplendi gratia id integrum vna cum variis lectionibus reddidit ex cod. caesareo, ab Augerio Busbeckio Constantinopoli olim comparato. — In cod. L. nr. 3 varia oracula s. vaticania CPolitana, quorum primum est *Gennadii Scholarii* expositio vaticinii de imperio romano orientali et de imperio Turcico, insculpto lapidi marmoreo sepulcri Constantini M tertium illud est, quod adtribuitur *Leoni, sapienti*; quartum est vaticinium cum adiuncta Ioan Capistrani explicatione; et alia, denique oracula s. vaticinia XXIV. quae vulgo tribuuntur imp *Leoni, sapienti.* v. *Lambec.* VI. part. II. pag. 378 sqq — *Kollarius* in supplem. ad Lambecii comment. pag 768 sqq. copiose recenset cod. caesar.. CXXXVII. in eo 1) est vaticinium in sepulcro Constantini M. vt fertur repertum, cum Gennadii expositione, sed in epigraphe id vaticinium tribuitur *Agathonodoro, philosopho.* 2) et 3) duo vaticinia *Georgii, notarii*, cognomine *Rhizani:* 4) *Pselli* vatic. de CPoli; 5) et 6) duo vatic. *Nicephori*, patriarchae CPolit. 7) *Leonis, sap.* imp vaticinium; quod inter edita non comparet. 8) Vatic. *S. Maximi*, quod in cod. XXXIX. (Lamb. VIII.) pariter tribuitur Leoni, imp. — Secundum catal. codd, Angliae etc. in bibl. *Bodleiana* in codd *Barocc.* CXLV. bis *Leonis*, imp. et aliorum vaticinia. — in cod. CLXX. *Leonis* vaticinia, gr. et lat per Franc. Baroccium picturis graphicis adumbrata. — in cod CCXCIV. nr. 24. *Leonis*, sap. propheiiae. in cod. DCCXXII. nr. 6. eiusdem propheiiae, cum iconibus, nec non *Theophili*, presbyteri et *Danielis*, monachi, quaedam, gr. et nr. 12. *Leonis*, imp. versus quidam prophetici de CPoli, gr. — *Paris.* in bibl. publ. codd. CMXXIX. nr. 16. nonnullorum vaticiniorum Leonis explicatio. — MMCDXX. nr. 1. et MMCDXXIV. nr. 2. Leonis, philosophi, [non, imper. *Leonis*,] opusc. astrologicum de regno, quomodo cognosci possit, quot annos quis imperare debeat, et quae, illo imperante, euentura sint. Opus, (vt ait confector catal. Vol. II p. 499) ineditum, cuius, vt adnotatum est ad marginem, *Theophilus* auctor creditur. Add. *Montfaucon* B. bibl. MSSt. ind. v. *Leo*, imp. supra, Vol. IV. p. 148. med. et p. 158. et mox *Fabr.* in not. *u.* *Harl.*

imperio potituri essent, figurae formaeque, coloribus expressae, continebantur. Eadem habet *Simeon, magister*, in annalibus, qui oraculum ipsum, ad Leonem Armenium spectans, pluribus etiam exponit pag. 406. ἦν γὰρ αὐτῷ ἔκ τινος Σιβυλλιακῆς βίβλȣ ὁ ἀναιρέσιμος χρόνος μεμνημένος. Εἶχε γὰρ γραφὴν τοιαύτην. Λέοντος εἰκόνα θηρίȣ ὁλόκληρον, ἐν μὲν τῇ κεφαλῇ ἔχȣσαν χ γράμμα, ἐν δὲ τοῖς ὄπισθεν φ, καὶ μέσον τȣ̃ θηρίȣ πρὸς αὐτὴν τὴν ψόαν ξίφος, ἤγȣν σπάθην ἐμπεπηγμένην καὶ ᾑμαγμένην, ἣν ὑποδείξας Στεφάνῳ ᾧ ἐπίκλην Καπετωλίγης, ἔφη πρὸς αὐτόν· τί δηλοῖ ταῦτα; ὁ δὲ ἔφη, ἄφες Δέσποτα, μὴ ἴδω καὶ τὴν γραφήν. Ὁ δὲ ȣ̓ κατεδέξατο. Συλλογισάμενος ȣ̃ν ὁ Στέφανος λέγει τῷ Βασιλεῖ· ȣ̃τος ὁ Λέων εἰς πρόσωπον τῆς βασιλείας κεῖται, καὶ μέσον τȣ̃ χ γράμματος καὶ τȣ̃ φ κακόν τι συμβαίνει αὐτῷ. Καὶ ὁ βασιλεὺς, τί ἐςι τὸ φ καὶ τὸ χ; ὁ δὲ φησι, μέσον τῆς Χριςȣ̃ γενέσεως καὶ τῶν φώτων. *Nouerat enim ex quodam Sibyllinorum oraculorum libro, quo illi tempore, vt nece tolleretur, fatis indictum esset. Nempe illo expressa erat figura huiusmodi: Leonis figuram ex integra referebat. Capiti littera* χ. *inscripta erat, a tergo vero littera* φ. *mediae bestiae ad ipsa ilia impactus cruentus ensis haerebat. Hac imperator Stephano, cognomento Capitoliges, ostensa, ex eo sciscitabatur, quid haec sibi vellent. Cui ille: apage domine, vt nec oculis figuram vsurpem. Is enim vero nihil acquieuit. Tunc igitur Stephanus secum ipse reputans, imperatori infit: Leo iste in imperii signum positus est; ac inter litteram* χ *et* φ *malum aliquod imminet. Tum imperator: quid vero sibi volunt* χ *et* φ*? At ille: inter Christi natalem et* τῶν φώτων *diem*, (epiphaniorum scilicet atque luminum,) intra quod tempus Leo Armenius est non diu post obtruncatus. *Allatius* de Georgiis pag. 351. memorat oracula cum figuris picta *Methodii*, episcopi Patarensis, visiones *Danielis*, prophetae, et *Chosroae*, regis Persarum, et *Theophili*, presbyteri Romani, translata graece a *Georgio Zegabeno*, praetereaque Leonis, philosophi et imperatoris. Idem p. 404. notat oraculum de Turcarum imperio et fine eius cum *Gennadii Scholarii* expositione [†] legitur in Dorothei Monembasiensis chronico p. φμδ. h. e. 524. ed. Venet. 1684. 4. [†]) et Matthaeo Cigala, Cyprio, post nouam variarum historiarum synopsin, ibid. 1637. 4. Addit Allatius, se vaticinium hoc inseruisse primo Variorum tomo in Antiquitatum CPolitanarum auctario cum aliis Leonis, Methodii Patarensis, Theophili Romani, Danielis, monachi et aliorum vaticiniis. Sed tomus ille lucem hactenus non vidit. Confer interim, quae de oraculis illis et *Gennadii Scholarii*, patriarchae CPol. et *Ioannis Capistrani*, ord. fratrum minorum, qui a. C. 1456. obiit, expositione *Lambecius* lib. VI part. II. bibl. Vindob. p. 167. [p. 197. sq. ed. Kollar.] De aliis apud Graecos et Saracenos sub Danielis nomine iactatis ὁράσεσι, quibus fata imperatorum descripta fuisse testatur Luitprandus, vide, si placet, quae dixi in codice Pseudepigrapho Veteris Testamenti p. 1137. et de *Methodii*, (non episcopi Patarensis, sed CPolitani patriarchae,) reuelationibus supra cap. 1. huius libri p. 269. [add. *Lambec.* VI. part. I. p. 91. de cod. XI. ur. 12. ibique *Kollar.*] Ceterum oracula Leonis Combefisius non ad Leonem, sapientem, imperatorem, sed ad Leonem, Byzantium,

†) Inde graece et latine in Bandurii, libro VII. Antiquitatum CPol. [tom. I. p. 184. sqq. ed. Paris. aut p. 158. ed. Venet.] v. etiam eius not. p. 872.

tium, *) Ioannis, patriarchae CPol. nepotem e stirpe Morocharzaniorum, cognomento philosophum, a Michaële Psello in Andro insula disciplinas varias edoctum, refert haud inuerisimiliter. Ita enim ille in tomo I. bibl. Concionatoriae, vbi de variis scriptoribus differit: *Leo, imperator, non dicitur sapiens antiquis, Leoni, grammatico, Continuatori Vaticano, aliisque eius aeui scriptoribus, ac nec Cedreno: sed magis recentioribus, in quibus Zonaras, si eius est quo illi eius rerum tractatus praenotatur. Et ab his sapiens dicitur ob pietatem in Deum potius* et variam doctrinam editaque ingenii monumenta, *quam ob diuinandi peritiam. Sed fuit et alius Leo, sapiens, insignis ille coniector et astronomus, cuius discipulus Theophilo, imp. Amorium nunciauit biduo post capiendum, quemque idem Theophilus CPolitano ludo praefecit, et qui postea Thessalonicensis metropolita fuit. Eius malim esse oracula cum figuris, pro tanta illa eius astrologiae iudiciariae ac ἀποτελεσματικῆς facultate, quam Leonis, imp. qua is non adeo excelluisse videtur,* [*P*] *etsi gentis vitio ac aetatis fatidicos homines plusculum coluerit. Vel certe antiquiora erant illa oracula, cum iis designatam mortem Leonis Armenii, ipsi inferendam ipso Christi natalis die, auctor Zonaras sit.*

Alia Leonis, sapientis, imp. scripta.

1. *Orationes* XXXIII. in bibl. Vaticana cod. CVI. et DCCCIII. exstare MSS. notauit, singularumque titulos adscripsit *Baronius* ad a. C. 911. nr. 3. ex his vnam ibidem edidit latine ex *Fed. Metii*, Termularum episcopi, versione. Alias nouem graece et latine vulgauit *I. Gretserus* Ingolstad. 1600. 4. [in Gretseri Opp. tom. XIV.] ex bibl. Bauarica, vna cum Nysseni tractatibus duobus in inscriptiones Psalmorum, decimam item in opere de Cruce tom. II. p. 142. Ingolst. 1600. 4. [et in Opp. tom. II. p. 1225.] Alias insuper tres vna cum primis Gretserianis septem, breuibusque notis *Combefisius*, in auctario nouo Paris. 1648. fol. tom. I. p. 1605. [v. cat. bibl. Leid. p. 54.] Harum orationum singularum titulos vide, si placet, apud Labbeum Caueumque. Orationem *de S. Nicolao*, Myrensi episcopo, graece et latine vulgauit *Petrus Possinus* Tolosae 1654. 4. non, 1644. vt habent Labbeus et Caueus.

Alia

*) Hunc *Leonem*, philosophum, Pselli discipulum, ab imperatore, Leone, sapiente, distinguere docet *Allatius* diatriba de Psellis pag. 2. seq. De eodem plura Scylitzes, Cedrenus, et quae ex scriptoribus post Theophanem supra p. 359. sq. ed. vet. Video etiam a Cangio laudari *Leonis, philosophi*, (aliis Theophili) de regno et principibus (de imperio et imperatoribus) librum astrologiae iudiciariae ex cod. reg. MMDCCXXX. et Colbert. MMLXXIX. et Leonis, philosophi ac medici, (quem diuersum esse non dubito,) Synopsin Iatricae siue medicinae libris VII ex cod. reg. MMMDXI. quam in bibl. Vindobonensi etiam exstare graece MS. testatur *Lambecius* VI. p. 98. *Fabr.* In cod. X. caesareo nr. 15. pag. 224 sq. cum nota Kollarii, Add. *Fabric.* B. Gr. Vol. XIII. p. 781. ed. vet. — In cod. bibl. *Paris.* publ. MMDCLXXI. nr. 1. *Leonis*, philosophi et medici, medicae artis compendium, libris septem. Quod opus, (ait confector cat. II. p. 538.) nondum publicam lucem adspexit. Initium, *ἐν ἅπαξ, οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις*. Coniectae ad marginem notae nonnullae. Idem, distinguendum esse, iudicat hunc Leonem a Leone, imperat. sapiente. *Psellus* autem *senior* non Leonis, imperatoris, sed Leonis, Byzantii, siue philosophi, erat praeceptor et probe distingendus est a *Psello, iuniore*; id, quod late docet *Zepernick* ad Beckii libr. laudat. p. 49. not. *b.* adde *Zepernick* ib. p. 239. sqq. vbi quoque Leonis, imperat. laudatur eruditio multorumque testimoniis confirmatur, et notam antecedentem de alienis visionibus. *Harl.*

Alia *in S. Chrysostomum*, ex vita eiusdem, quam Georgius Alexandrinus scripsit, maximam partem delibata, graece in operibus Chrysostomi tom. VIII. Sauilianae edit. pag. 267. et not. p. 959. et latine apud Surium 28. Ianuar. et ante editionem Chrysostomi operum latinam Antwerp. 1614. fol. [add. infra de Io. Chrysostomo, lib. V. c. 15. p. 557. Vol. VII. ed. vet. ac *Lambec.* comment. VIII. p. 639.] Alias a se versas e codice Naudaeano et Mazariniano, latine exhibet laudatus Combefisius in bibl. Concionatoria. Nimirum *in S. Ioannis decollationem* et *in omnes Sanctos* et in *S. Nicolaum*, Myreusem episcopum, quae vna cum aliis vndecim, et illa, quam a Baronio editam dixi, et altera in S. Chrysostomum latine leguntur in editione Lugdunensi bibl. Patrum tom. XVII. pag. 22. seq. Orationem *in S. Tryphonem* citat *Allatius* contra Hottingerum pag. 168. et *duas in S. Demetrium* pag. 170. Longe plures in libro de Simeonum scriptis, vt *in S. Clementem Ancyranum* pag. 81. *in Praecursoris diem natalem* pag. 83. *in transfigurationem Christi*, p. 91. 106. *in Christi natiuitatem* pag. 69. *in principium ieiuniorum*, (tres orationes huius argumenti, quemadmodum et in transfigurationem, Baronius memorat,) pag. 96. 114. *in Eliam, prophetam*, pag. 97. *in protomartyrem, Stephanum*, pag. 100. *in templi consecrationem* p. 101. *in sancta Theophania* p. 108. *Magno Sabbato* p. 116. His accedunt a Baronio memoratae, atque adhuc, quantum [?] sciam, ineditae, *in Spiritum S. quod propria auctoritate adoptionem filiorum DEI largitus est*: *in Paulum, apostolum*: *in S. Thomam*, discipulum domini, *duae orationes*: et denique, *quando domus imperatoris fuit consecrata.* Spectant huc etiam Hippolyti Maraccii, Lucensis, Mariale, Rom. 1651. 8. et eius Caesares Mariani 1658. 8. in quibus libellis reperies orationes *Leonis, imp.*, in B. Virginem, latine versas a *Io. Matthaeo Caryophilo*, Cretensi. De more autem, quo imperatores Byzantini de rebus, etiam sacris, verba ad populum fecerint, vnde illis adpellatio Ἐπιστημονάρχου, vide *Cangium* in hac voce et D. *Georgii Henrici Goetzii*, Principem concionatorem, in meletematibus eius Annaebergensibus p. 583. seq. *Fabr.*

Inter Sanctorum elogia et vitas, infra, Vol. IX. passim, p. 88. 100. et saepius occurrunt *Leonis*, imp., orationes. In bibl. *Vindob.* caesar. ex Neapolitana transiit vol. orationum *Leonis*, Gregorii et aliorum, v. *Lambec.* comm. I. col. 771. nr. XXXV. — in cod. CCXXVIII. nr. 2. orat. in Spiritum S. quod propria auctoritate adoptionem filiorum Dei hominibus largitus est, oratio nondum edita. v. *Lambec.* V. p. 126. sq. — In cod. XV. nr. 5. *Georgio Rhetori*, chartophylaci, tribuitur orat. in conceptionem S. Ioannis Baptistae, et in Zachar. atque Elisabetham, eius parentes, quam *Allatius* de Simeonibus, pag. 83. ed. Paris. 1664 fidem codd. Vatican. sequutus, adscripsit *Leoni*. imperat. v. *Lambec.* VIII. p. 472. sq. ibique Kollar. — In cod. XXXV. nr. 22. et 23. or. in natal. Ioann. Baptistae et in Christi baptismum. v. *Kollar.* suppl. p. 256. — In cod. CX. bibl. reg. *Neapolit. Leonis*, imp., enconium B. virginis. — In cod. XVI. et LXXV. *Monach.* Bauar. orat. in adscensionem domini. In cod. LXIIX. sermones nouem. (catal. codd. gr. p. 5. 22. et 26.) — ead. or. in adscens. in cod. *Coislin.* CVII. nr. 21. v. *Montfauc.* B. Coisl. p. 282. — *Paris.* in bibl. publ. cod. MCCI. sunt 28. homiliae Leonis, imp., (quarum titulos refert auctor catal. codd. Vol. II. p. 250.) et eiusdem epistola paraenetica: — praeterea in cod. DCCLX. or. in natalem B. Virginis. — in cod. DCCLXXIII. or. in praesentationem. — in cod. MCLXXXV. in adpend. in natalem Christi. — in cod. DCCLXXII. in resurrectionem. — in cod. MDXIV. in S. Io. Chrysostomum. — in cod. CXXXVII. in S Nicolaum Myrensem. — *Florentiae*

tium, *) Ioannis, patriarchae CPol. nepotem e stirpe Morocharzaniorum, cognomento philosophum, a Michaële Psello in Andro insula disciplinas varias edoctum, refert haud inverisimiliter. Ita enim ille in tomo I. bibl. Concionatoriae, vbi de variis scriptoribus disserit: *Leo, imperator, non dicitur* sapiens *antiquis, Leoni, grammatico, Continuatori Vaticano, aliisque eius aeui scriptoribus, ac nec Cedreno: sed magis recentioribus, in quibus Zonaras, si eius est quo illi eius rerum tractatus praenotatur. Et ab his sapiens dicitur ob pietatem in Deum potius* et variam doctrinam editaque ingenii monumenta, *quam ob diuinandi peritiam. Sed fuit et alius Leo, sapiens, insignis ille coniector et astronomus, cuius discipulus Theophilo, imp. Amorium nunciauit biduo post capiendum, quemque idem Theophilus CPolitano ludo praefecit, et qui postea Thessalonicensis metropolita fuit. Eius malim esse oracula cum figuris, pro tanta illa eius astrologiae iudiciariae ac ἀποτελεσματικῆς facultate, quam Leonis, imp. qua is non adeo excelluisse videtur,* [[*]] *etsi gentis vitio ac aetatis fatidicos homines plusculum coluerit. Vel certe antiquiora erant illa oracula, cum iis designatam mortem Leonis Armenii, ipsi inferendam ipso Christi natalis die, auctor Zonaras sit.*

Alia Leonis, sapientis, imp. scripta.

1. *Orationes* XXXIII. in bibl. Vaticana cod. CVI. et DCCCIII. exstare MSS. notauit, singularumque titulos adscripsit *Baronius* ad a. C. 911. nr. 3. ex his vnam ibidem edidit latine ex *Fed. Metii*, Termularum episcopi, versione. Alias nouem graece et latine vulgauit *I. Gretserus* Ingolstad. 1600. 4. [in Gretseri Opp. tom. XIV.] ex bibl. Bauarica, vna cum Nysseni tractatibus duobus in inscriptiones Psalmorum, decimam item in opere de Cruce tom. II. p. 142. Ingolst. 1600. 4. [et in Opp. tom. II. p. 1225.] Alias insuper tres vna cum primis Gretserianis septem, breuibusque notis *Combefisius*, in auctario nouo Parif. 1648. fol. tom. I. p. 1605. [v. cat. bibl. Leid. p. 54.] Harum orationum singularum titulos vide, si placet, apud Labbeum Caueumque. Orationem *de S. Nicolao*, Myrensi episcopo, graece et latine vulgauit *Petrus Possinus* Tolosae 1654. 4. non, 1644. vt habent Labbeus et Caueus. Alia

*) Hunc *Leonem*, philosophum, Pselli discipulum, ab imperatore, Leone, sapiente, distinguere docet *Allatius* diatriba de Psellis pag. 2. seq. De eodem plura Scylitzes, Cedrenus, et quae ex scriptoribus post Theophanem supra p. 359. sq. ed. vet. Video etiam a Cangio laudari *Leonis, philosophi,* (aliis Theophili) de regno et principibus (de imperio et imperatoribus) librum astrologiae iudiciariae ex cod. reg. MMDCCXXX. et Colbert. MMLXXIX. et Leonis, philosophi ac medici, (quem diuersum esse non dubito,) Synopsin Iatricae siue medicinae libris VII ex cod. reg. MMMDXI. quam in bibl. Vindobonensi etiam exstare graece MS. testatur *Lambecius* VI. p. 98. *Fabr.* In cod. X. caesareo nr. 15. pag. 224 sq. cum nota Kollarii, Add. *Fabric. B. Gr.* Vol. XIII. p. 781. ed. vet. — In cod. bibl. *Paris.* publ. MMDCLXXI. nr. 1. *Leonis*, philosophi et medici, medicae artis compendium, libris septem. Quod opus, (ait confector cat. II. p. 538.) nondum publicam lucem adspexit. Initium, ἐν ἄκαξ, ἀδὲ δὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις. Coniectae ad marginem notae nonnullae. Idem, distinguendum esse, iudicat hunc Leonem a Leone, imperat. sapiente. *Psellus* autem *senior* non Leonis, imperatoris, sed Leonis, Byzantii, siue philosophi, erat praeceptor et probe distinguendus est a *Psello, iuniore*; id, quod late docet *Zepernick* ad Beckii libr. laudat. p. 49. not. *b.* adde *Zepernick* ib. p. 239. sqq. vbi quoque Leonis, imperat. laudatur eruditio multorumque testimoniis confirmatur, et notam antecedentem de alienis visionibus. *Harl.*

Alia *in S. Chrysostomum*, ex vita eiusdem, quam Georgius Alexandrinus scripsit, maximam partem delibata, graece in operibus Chrysostomi tom. VIII. Sauilianae edit. pag. 267. et not. p. 959. et latine apud Surium 28. Ianuar. et ante editionem Chrysostomi operum latinam Antwerp. 1614. fol. [add. infra de Io. Chrysostomo, lib. V. c. 15. p. 557. Vol. VII. ed. vet. ac *Lambec.* comment. VIII. p. 639] Alias a se versas e codice Naudaeano et Mazariniano, latine exhibet laudatus Combefisius in bibl. Concionatoria. Nimirum *in S. Ioannis decollationem* et *in omnes Sanctos* et in *S. Nicolaum*, Myrensem episcopum, quae vna cum aliis vndecim, et illa, quam a Baronio editam dixi, et altera in S. Chrysostomum latine leguntur in editione Lugdunensi bibl. Patrum tom. XVII. pag. 22. seq. Orationem *in S. Tryphonem* citat *Allatius* contra Hottingerum pag. 168. et *duas in S. Demetrium* pag. 170. Longe plures in libro de Simeonum scriptis, vt *in S Clementem Ancyranum* pag. 81. *in Praecursoris diem natalem* pag. 83. *in transfigurationem Christi*, p. 91. 106. *in Christi natiuitatem* pag. 69. *in principium ieiuniorum*, (tres orationes huius argumenti, quemadmodum et in transfigurationem, Baronius memorat,) pag. 96. 114. *in Eliam, prophetam*, pag. 97. *in protomartyrem, Stephanum*, pag. 100. *in templi consecrationem* p. 101. *in sancta Theophania* p. 108. *Magno Sabbato* p. 116. His accedunt a Baronio memoratae, atque adhuc, quantum [?] sciam, ineditae, *in Spiritum S. quod propria auctoritate adoptionem filiorum DEI largitus est: in Paulum, apostolum: in S. Thomam*, discipulum domini, *duae orationes:* et denique, *quando domus imperatoris fuit consecrata.* Spectant huc etiam Hippolyti Maraccii, Lucensis, Mariale, Rom. 1651. 8. et eius Caesares Mariani 1658. 8. in quibus libellis reperies orationes *Leonis, imp.*, in B. Virginem, latine versas a *Io. Matthaeo Caryophilo*, Cretensi. De more autem, quo imperatores Byzantini de rebus, etiam sacris, verba ad populum fecerint, vnde illis adpellatio Ἐπιστημονάρχου, vide *Cangium* in hac voce et D. *Georgii Henrici Goezii*, Principem concionatorem, in meletematibus eius Annaebergensibus p. 583. seq. *Fabr.* Inter Sanctorum elogia et vitas, infra, Vol. IX. passim, p. 88. 100. et saepius occurrunt *Leonis*, imp., orationes. In bibl. *Vindob.* caesar. ex Neapolitana transiit vol. orationum *Leonis*, Gregorii et aliorum, v. *Lambec.* comm. I. col. 771. nr. XXXV. — in cod. CCXXVIII. nr. 2. orat. in Spiritum S. quod propria auctoritate adoptionem filiorum Dei hominibus largitus est, oratio nondum edita, v. *Lambec.* V. p. 126. sq. — In cod. XV. nr. 5. *Georgio Rhetori*, chartophylaci, tribuitur orat. in conceptionem S. Ioannis Baptistae, et in Zachar. atque Elisabetham, eius parentes, quam *Allatius* de Simeonibus, pag. 83. ed. Paris. 1664 fidem codd. Vatican. sequutus, adscripsit *Leoni*. imperat. v. *Lambec.* VIII. p. 472. sq. ibique Kollar. — In cod. XXXV. nr. 22. et 23. or. in natal. Ioann. Baptistae et in Christi baptismum. v. *Kollar*, suppl. p. 256. — In cod. CX. bibl. reg. *Neapolit. Leonis*, imp., encomium B. virginis. — In cod. XVI. et LXXV. *Monach.* Bauar. orat. in adscensionem domini. In cod. LXIIX. sermones nouem. (catal. codd. gr. p. 5. 22. et 26.) — ead. or. in adscens. in cod. *Coislin.* CVII. nr. 21. v. *Montfauc.* B. Coisl. p. 282. — *Paris.* in bibl. publ. cod. MCCI. sunt 28. homiliae Leonis, imp.; (quarum titulos refert auctor catal. codd. Vol. II. p. 250.) et eiusdem epistola paraenetica: — praeterea in cod. DCCLX. or. in natalem B. Virginis. — in cod. DCCLXXIII. or. in praesentationem. — in cod. MCLXXXV. in adpend. in natalem Christi. — in cod. DCCLXXII. in resurrectionem. — in cod. MDXIV. in S. Io. Chrysostomum, — in cod. CXXXVII. in S Nicolaum Myrensem. — *Florentiae*

in B. Laurent. Med. cod. XXXIII. nr. 2. orat. supplex ad B. Mariam. (*Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 59.) — in eod. XXXIII. nr. 24. plut. 9. sermo in fine mutilus in protomartyrem et diaconum, b. Stephanum. (*Bandin.* ibid. p. 455.) — *Leidae* in B. publica or. in S. Spiritum, v. catal. p. 337. nr. LXXVI. In bibl. reg. *Taurin.* cod. CLXXV. sermo in exaltationem S. crucis. (cat. codd. gr. p. 231.) *Harl.*

2. *Epistola ad Omarum, Saracenum*, de fidei Christianae veritate et Saracenorum erroribus, ex Chaldaico versa a Sebastiano Champerio, Lugdunensi, a. 1509. atque in bibliothecis Patrum, saepius latine edita, vt Colon. 1622. tom. XV. et Lugd. tom. XVII. p. 45. [Separatim edidit *Frid. Imm. Schwarzius*, Lips. quondam theologus, in Progr. Lips. 1786. 4.]

3. *Canticum compunctionis ex meditatione extremi iudicii;* ex codice bibl. Bauaricae vertit et latine edidit *Iac. Pontanus* S. I. Ingolstad. 1603. 4. cum Simeone, iuniore, de fide, aliisque scriptis quae recenset *Ittigius* libro de bibliothecis Patrum pag. 611. Recusum inde in bibliotheca Patrum Coloniensi 1618. tom. XI. et in supplemento Paris. 1639. tom. I. pag. 861. et in bibl. Patrum Paris. ap. Aegid. Morell. 1644. tom. XV. p. 861. ac Lugd. 1677. tom. XXII. pag. 747. *Fabr.* In bibl. reg. *Taurin.* cod. CCXCI. *Leon.* imp. *odarium catanycticum*, secundum alphabeti ordinem; eiusdem *canon* alter in festum diem Palmarum. v. auctorem cat. codd. Taur. gr. p. 387. sq. qui duo illos canones siue acrostichides graece cum versione lat. publicauit et odarium illud catan. nondum esse editum opinatus est. — *Florentiae* in B. Laurent. Medic. cod. L. nr. 9. plut. 57. Leon. *canticum compunctionis*, sunt versus 94. tristichis strophis distincti, quorum singulae ab alphabeti litteris incipiunt. v. *Bandin.* cat. codd. gr. II. p. 432. qui adnotat, in illo cod. Medic. sex strophas longius esse id canticum, quinque tristichas et vna tetrastticham. — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. CDXXXVI. fin. *Leonis*, *sap. odaria catanyctica.* v. catal. codd. gr. pag. 213. — *Vindobonae* in B. caesar. cod. CCXCVII. nr. 15. *canon catanycticus* alphabeticus, et in cod. CCCXXXIII. nr. 4. odarium catanycticum anacreonticum, ordine alphabetico. (*Lambec.* V. p. 550. et 620.) — *Paris.* in B. publ. cod. XII. nr. 4. canticum compunctionis ex meditatione extremi iudicii. — cod. MLXXVI. nr. 6. odarium catanycticum. — cod. MDCCLXXXII. nr. 3. *Leonis* versus anacreontici in nouum iudicium secundum ordinem alphabeticum. — In eod. *Barocc. Oxon.* CXXXIII. Leonis, imp., poematium de futuro iudicio.

4. *Carmen iambicum de misero Graeciae statu*, quod cum versione Francisci Lucidi edidit *Leo Allatius* de consensu ecclesiae occidentalis et or. pag. 854. Idem *Allatius* edidit graece *versus* Leonis, imp., *retrogrados* siue καρκίνους XXVII. post excerpta rhetorum ac Sophistarum Rom. 1641. 8. pag. 398. v) et ex *carminibus iambicis in Clementem Ancyranum* nonnulla, libro contra Hottingerum pag. 173. w) *Hymnos* Leonis in bibl. Bauarica extare MSS.

v) V. supra in Vol. VI. pag. 54. nr. 10. *Harl.*

w) *Vindobonae* in cod. caesareo CCXXVIII. nr. 4. poema iambicum *de martyrio S. Clementis*, episcopi Ancyrani, et socii ipsius, *S. Agathangeli*, qui sub impp., Diocletiano et Maximiano, Ancyrae in Galatia passi sunt supplicia, et quorum memoria in Martyrologio romano celebratur d. XXIII. Ian. v. *Lambec.* V. p. 128. qui et principium poematis exscripsit, et animaduertit, Baronium in annal. eccles. tom. X. a. 911. nr. 3. meminisse quidem huius opusculi Leonis, imp. sed tamquam orationis prosaicae, non quasi poematis. *Harl.*

MSS. ſcribit Poſſeuinus in adparatu ſacro, neſcio an alios viderit, quam canticum compunctionis, de quo iam dixi. *Fabr.* Hymni illi ſunt τροπάρια ἑωθινὰ *vndecim*, quae leguntur in Octoecho. v. ſupra, in Vol. III. p. 655. init. et infra lib. V. cap. 41. p. 135. Vol. X. vet. ed. Atque *Leonis*, imp., *hymnus nocturnus* eſt in cod. *Pariſ.* bibl. publ. CCCXLIII. nr. 8. — *Taurini* in bibl. reg. cod. CLXXV. *Octoechus* ſiue preces in eccleſia graeca cani ſolitae, variis tonis tum ad veſperas, tum media nocte atque in officio, quod dicitur, matutino, in quibus notanda praeſertim eſſe, obſeruat auctor catal. codd. gr. pag. 260. ἑωθινὰ, i. e. cantica matutina, quae dicuntur *Leonis*, imper., et ἐξαποστειλάρια, i. e. *cantica* ad diuina beneficia poſcenda, quorum auctor perhibetur *Conſtantinus*, *Leonis* filius. conf. quem auctor catal. citat, *Allatius* in diſſ. I. de libris eccleſiaſticis Graecorum, nr. VIII. *Harl.*

5) Τῶν ἐν πολέμοις Τακτικῶν σύντομος παράδοσις, *conſtitutionum militarium Breuiarium*, quod primus e graeco a ſe verſum latine edidit et regi Angliae, Henrico VIII. inſcripſit *Iohannes Checus*, Cantabrigienſis, Baſil. apud. Mich. Iſingrinium 1554. 12. Ad illam interpretationem concinnandam vſus eſt codice gr. MS. Anglicano, quem vidiſſe optat *Iohannes Meurſius*, qui ex tribus MSS. regis Angliae, Palatino et Piſtoriano, lacunas ſibi inuicem ſupplentibus graecum [?] textum verſioni adiecit, ſubiectisque aliquibus caſtigationibus ſuis vulgauit Lugduni Batauorum a. MDCXII. 4. x), quae ipſa editio, cum nouo titulo praefixo, adiuncta eſt Aeliani Tacticis, a *Sixto Arcerio* illuſtratis, ibid. 1613. 4. y). Fallitur praeſtantiſſimus Caueus, qui Leonis Tactica cum verſione et notis Sixti Arcerii prodiiſſe ſcribit z). Porro Leonis Tactica, italice vertit et notis non contemnendis illuſtrauit *Philippus*

Pigafetta

x) Inter codd. Voſſian. exſtitit exempl. edit. Meurſ. cum viri docti emendatt. *Harl.*

y) Conf. de ed. Meurſ. a. 1613. *Goetz.* Mem. bibl. Dresdenſ. tom. I. ſylloge V. p. 435. ſq. et tom. II. ſyll. I. p. 40. de verſione *Checi*, atque edit. Baſil. ap. Iſingrin. 1554. 12. atque ibid. typis Waldkirch. 1595. 12. *Harl.*

z) Meurſii editio recuſa eſt inter *Ioannis Meurſii opera*, ex recenſione *Io. Lamii*, tom. VI. p. 535 — 920. Florent. 1745. fol. Lamius vero ex abſolutiſſimo, vt ait, cod. Laurentiano mutilum ſuppleuit atque reſtituit. Cod. autem ille Laurent. eſt IV. plut. LV. qui continet tacticorum auctorum collectionem vberrimam, et nr. 28. reperitur: Λέοντος — ἐν πολέμοις τακτικῶν σύντομος παράδοσις. Omnia huius codicis concordare, ſcribit *Bandin.* in cat. codd. gr. II. p. 274. ſq. cum Meurſii edit., exceptis nonnullis defectibus et aliquorum capitum transpoſitione eoque Lamium in calce paginarum diligentiſſime adnotaſſe. Ex hoc cod. Lamius caput illud Leonis: *quomodo aduerſus Saracenos pugnare oporteat*, quod in cod. occurrit pag. 401. cum verſione lat. adiunxit (in Meurſii Opp. tom. V. praef. p. 4. et alia intexuit ſupplementa, quae partim *Anton. Poſſeuinus* ex antiq. codd. gr. loco a Fabricio iam memorato protulit.) Finis igitur, ait Bandin. Leonis tacticorum, qualis in dicta editione legitur, propter memoratam poſteriorum quinque aut ſex capitum transpoſitionem requirendus eſt in cod. pag. 378. *b.* — In eodem cod. nr. 27. ſunt *problemata militaria* ab initio mutila, libris XII. comprehenſa; quae quemnam habeant auctorem, minime quidem conſtat; ſed, quum in ſumma fronte paginae 253 *b* legatur adhuc ſequens titulus, litteris retrogradis ac quadratis, ſuperſtes ex impreſſione tituli aduerſae paginae, quae periit, Λέοντος ἐν χριστῷ βασιλεῖ αἰωνίῳ βασιλέως Ῥωμαίων, *Bandin.* col. CCXXXIV. coniicit, ad hunc imperatorem eſſe referenda. — In cod. VI. nr. 4. plut. 75. eſt *tabula collectionis tacticorum Leonis, imperat.* Πίναξ συλλογῆς τακτικῶν Λέοντος δεσπότου, Ῥωμαίων αὐτοκράτορος ἔτει ςυιβ' (6412. Chriſti 904.) in capp. CII. quorum poſtrema XXVIII. continent militaris

Pigafetta [aa]), Venet. 1541. 4. 1586. 4. 1602. 4. *trattato dello schierare in ordinanza gli Eserciti, et dell' apparechiamento della guerra.* Exstat et *Maiolini Bisaccioni* idea et sensi ciuili del perfetto Capitano, con le consideratione sopra la Tactica di Leone, imp. a Messina 1660. 4. Venet. 1642. 4. Pigafettam non semper vim bellicam persexisse, vti Checum quandoque nebulae cyathum propinare lectoribus, notat *Rigaltius* ad Onosandrum pag. 25. Versionem Checi in non paucis reprehendit *Antonius Possevinus* libro V. bibliothecae selectae capite 7. (edit. Romanae lib. I. cap. 24) vbi et quaedam loca ex antiquissimis, quae vocat, MSS. profert, (Bauaricum codicem [bb]) innuens,) quae apud Meursium p. 95. et 418. etc. longe minus emendate ac integre leguntur. Sed et bibliotheca illa selecta aliquot ante editionem Meursianam annis prodierat, quam non viderit Meursius oportet: nam ex ea aliquot, quae dixi, loca restituere ac supplere potuisset. Isaacus quoque Casaubonus, qui, antequam Meursius Leonem ederet, Aeneam [cc]) cum versione notisque doctissimis publicauit, aliquot ex graeca verba citat ex Leonis *de re militari*, seu, vt Checus vertit, *de adparatu bellico* constitutionibus. Neque vnum hic MStum vidisse se profitetur; refert enim, quosdam codices hanc inscriptionem prae se ferre, quam ex Meursii etiam editione paullo ante adscripsi: τῶν ἐν πολέμοις τακτικῶν σύντομος παράδοσις. Alios autem eosque optimos παρασκευὰς πολεμικὰς designari. Prioris generis titulus exstat Viennae in Augustissimi Caesaris bibliotheca codice philosophico CXIV. probae notae chartac. in folio; vti indicat *Petrus Lambecius* libro VII. de bibliotheca Vindobonensi p. 213. [dd]) quod MStum alioqui Leonis ipsius exaratum

ria exempla ex rebus gestis et strategematibus veterum virorum Romanorum, Graecorum et aliorum, quorum nomina ordine alphabetico refert *Bandin.* III. p. 148. sq. Tum pag. 73. *b.* sequitur *tabula poenalium legum militarium ex Rufi Tacticis et Basilicis*, in capp. XLVIII. Postea pag. 74. *b.* incipiunt *Leonis Tactica*, quae quum ab editis toto coelo discrepent; Bandin. probabiliter existimat, hanc syllogen esse ipsorum tacticorum compendium. Reliquos codd. in aliis Bibl. seruatos in fine huius sectionis memorabo. *Harl.*

aa) *Paitonius* in Bibl. degli Autori — volgarizzati tom. II. pag. 199. editt. versionis, a *Pigafetta* confectae, sequentes vberius describit, Venet. 1586. 4. — 1602. 4. (mutato titulo;) — et 1541. 4. de qua tamen vltima editione, in cat. bibl. Barber. tom. I. p. 420. citata, dubitat Paiton. qui praeter ea memorat: I. Frammenti di nomi militari di Leone, imperatore, tradotti di Greco per Messer *Lelio Carani*; cum Aeliani Tacticis, ab eodem Carano italice versis, Florent. 1552. 8. et: *Leone*, Imperadore di CPoli degl' Ordini e Governi della Guerra, tradotto di Greco in Italiano da *Alessandro Andrea*, Napolitano. Napoli 1612. 12. In linguam Franco - gallicam translatum opus huius est sententiae: *Institutions militaires de l' Empereur Leon* le Philosophe, traduits du Grec — par Mr. *Ioly de Maizeroy.* Paris. 1771. 8 II Voll. cum figg. aeneis. — *Germanica* versio est inscripta: *Kaysers Leo des Philosophen Strategie und Tactik*, aus dem in der K. K. Bibliothek befindlichen Original veberfetzt durch *L. W. von Bourscheid.* V. part. Vindobonae 1777. — 1781. mai. 8. cum tabb. XXVIII. aeri incisis, nec non cum obseruati. et commentationibus interpretis Versio laudatur in ephem. litter. Gotting. supplem. nr. VI. 1779. et dicitur versioni gallicae de Maizeroy saepius respondere, quam textui graeco; (nec mirum, quod Bourfeh. linguam graecam non calluisse fertur,) sed tamen ab ea quoque discedere. Antiquior tamen versio germ. exstare dicitur in Adp. histor. de vita et rebus gestis Muhamedis. Francof. 1597. 4. *Harl.*

bb) CCXV. διατάξεις *de re militari et copiis instruendis*, cat. codd. gr. p. 79 *Harl.*

cc) Prodiit cum Polybio Casauboni Francofurt. 1609. fol. vt dixi lib. III. cap. 30.

dd) Nr. X. pag. 452 ed. Kollar. In illo cod. CXIV. legitur inscriptio, a Fabricio significata. Enimue-

ratum tempore et graecis fcholiis ornatum non mediocriter ab editione Meurfii differre teftatur. Infcriptio pofterioris generis et in Poffeuini MStis fuit, et *Lambecio* tefte adparet in codice CXVI. chartac. mediocriter antiquo in 8vo. ee) vbi habetur πολεμικῶν παρασκευῶν διάταξις περὶ ἐφόδων ἀδοκήτων, quae in editis Leonis Tacticis eft feptima decima conftitutio, pag. 246. ed. Meurf. Ibidem duodevigefima quoque, fed fine [?] lemmate comparet. Vndevigefima περὶ ναυμαχίας reperitur in codice Mediceo XXVI. chartaceo bonae notae in 4to quemadmodum idem refert libro VI. de bibliotheca Caefarea p. 121. ff). Eam et in Vaticana exftare, memorat *Gabriel Naudaeus* Bibliographiae militaris p. 63. fiue lib. II. de ftudio militari p. 521. *Leonis*, inquit, *conftitutiones quaedam et fragmenta etiam ex Naumachicis* gg) *extant in Palatina, quae Vaticanae non ita pridem adiuncta fuit: fed non puto quicquam in illis diuerfum effe ab eiusdem imperatoris Tacticis, quae Meurfius in lucem protulit. Nam et in illis decima nona conftitutio tota de nauali praelio eft. Quamobrem pluris nunc facienda funt BASILII, patricii, Naumachica, quae ex regio et Palatino codice forfan integra proferri in lucem poffent; nam Pinellianus mancus erat in fine.* Reliquorum codicum infcriptiones, quoniam principio carent, nullae a Lambecio adduci potuerunt. Nam in codice philofophico CXIII. nr. 5. chartaceo in fol. [vol. VII. Lamb. col. 444. ed. Kollar.] et prooemium integrum et plus quam dimidia a fine pars defideratur. Optimus etiam codex CXV. membranaceus in 4to paginis 249. conftans et fcholiis graecis marginalibus illuftratus, quem Busbequius, (feu, vt alibi Lambecius fcribendum docet, Busbeekius) CPoli comparauit, incipit a verbis prooemii editionis Meurfianae pag. 7. δι' αὐτῆς ἡ Ῥωμαίων πάλαι πολιτεία εὐμοίρησεν. Definens in verba p. 364. verf. penult. καὶ γὰρ οἴδασιν ὡς ἐὰν μὴ στεῤῥῶς ἀντι... : Hunc codicem non dubitat Lambecius [p. 454.] Leonis aetate exaratum fuiffe, inuifum autem Meurfio et penitus incognitum, ex quo eius editio plurimis in locis, quorum vnum in

Enimuero non hunc codicem, fed cod. CXV. membran. in quarto, a Busbeckio CPoli comparatum, cum antiquis fcholiis graec. marginal. ab initio autem et in fine mancum, *Lambec.* VII. p. 454. exiftimat, ipfo imp. Leonis aeuo effe exaratum. Add. ipfum Fabric. paullo poft de cod. CXV. differentem, et Kollarii notam *A.* p. 455. de conftitutione fiue capite XVIII. Infuper Lambecius et p. 453. teftatur, cod. CXIV. non mediocriter differre ab ed. Meurfiana, et p. 455. fq. exemplo adlato docet, e cod. CXV. emendari poffe ac fuppleri edit. Meurfian. *Harl.*

ee) In cod. CXVI. continentur capp. XVII. et XVIII. quorum primum fine vlla auctoris mentione infcribitur: πολεμικῶν παρασκευῶν διάταξις περὶ ἐφόδων ἀδοκήτων. v. *Lamb.* VII. col. 457. *Harl.*

ff) f. pag. 274. fq. ed. Kollar. In illo cod. XXVI. nr. 10. eft ex imp. Leonis, Tacticis caput XX. infcriptum; πολεμικῶν παρασκευῶν διατάξεις ἐκ διαφόρων κεφαλαίων· *bellicorum adparatuum conftitutiones, in varia capita diuifa.* Contra in edit. Meurf. infcribitur: περὶ διαφόρων γνωμικῶν κεφαλαίων· h. e. fecundum Io. Checi verfionem latinam, *diuerfarum fententiarum militarium fumma.* — Nr. 11. ex iisdem Leonis Tacticis cap. XIX. infcriptum περὶ ναυμαχίας, *de nauali proelio:* nr. 12. *adpendix* praecedentis capitis de naumachia, continens ftrategemata quaedam naualia ex *Polyaeni* ftrategematum libris octo, fed verbis aliquantum diuerfis, excerpta. *Harl.*

gg) *Leonis,* tactica fuere etiam MSta in bibl. Scoriacenfi. Vide *Maderum* de bibliothecis pag. 118. Et Naumachica inter codices MSios Gudianos. De quibus plura infra. Tacticorum atque Strategicorum editionem atque in his Leonis quoque parauit olim e Palatinis codd. *Gruterus,* vt ex *Iofephi Scaligeri* epiftolis pag. 420. didici, deinde poft Gruterum *Salmafius,* vt Madero pag. 122. et Naudaeo pag. 523. de ftudio militari notatum.

in medium adfert, corrigi perficique possit. Et plurimis in locis corruptam esse Meursii editionem, notauit etiam *Arcerius* ad Aelianum p. 169. *Fabr.*

[Aliorum, quorum notitiam acquirere potui, codicum faciam mentionem. Secundum *Montfaucon* in B. biblioth. MSSt. Tactica sunt in cod. *Vaticano* reginae Sueciae nr. CMXXVII. (vol. I. p. 34. A.) — *Romae* in bibl. Slusiana, nr. CXXXIV. (I. p. 178. C.) — In bibl. *Escorial.* sexies; (teste *Plüero* in itiner. per Hispan. p. 179.) de praeparationibus bellicis, constitutiones 15 — 19. tum constitutio 18. — rursus constitutiones 16 — *Leonis* naumachia; *eiusdem* et *Nicephori*, imp., de re militari. — In cod. *Coislin.* CCCXXXVI. fol. 96. ex tacticis Leonis, imp. Sed minimam partem tantum haberi in hoc codice, ait *Montfaucon* in B. Coisl. p. 449. — In bibl. publ. *Paris.* cod. MMCDVL. nr. 12. sed maior tacticorum pars desideratur. — cod. MMCDXLVI. nr. 1. — MMDXXIV. nr. 2. — in cod. MMDXL. nr. 2. excerpta ex Leonis tacticis. — cod. MMMCXI. *Leonis* et *Mauricii* tacticorum fragmenta, ex MSStis codd. bibl. *Ambrosianae.* — in cod. MMCDXXXVII. nr. 7. *Leonis* constitutionum militarium breuiarium. — In bibl. regia *Taurin. de naumachia* in cod. LX. fol. 196. in quo, vti in Gudiano, defectus quoque suppleutur; sed Taurin. cod. in quo capitula, licet numero notata non sint, distincta tamen sunt LXXXII. tum ab edit. Meursiana, tum a cod. Gudiano plurimum discrepare, adnotat docetque confector catal. codd. gr. p. 160. — in cod. CCLXXV. fol. 111. *Leonis* naumachica, et haberi ea, quae ex cod. Gudiano vulgauit Fabricius, animaduertit idem auctor catal. p. 386. — *Neapoli* in bibl. *Valletae*, Leonis constitutiones, gr. sed quaenam sint, non adnotauit *Montfaucon* in diario ital. p. 304. — Pariter *Patauii* in bibl. S. Ioann. in Viridario, Leonis tractatus in plut. 16. esse dicuntur; sed quaenam illa sint opuscula, haud adnotauit *Tomasin.* in bibl. Patauinis MSStis pag. 20. — *Neapoli* in bibl. reg. cod. XLVII. CXLIII. CCXXX. et CCXXXI. (v. supra ad Fabr. B. Gr vol. V. p. 777. sqq. — In *Anglia* sec. catal. codd. Angliae etc. tactica in cod. Sauil. MMMMMMDLV. bibl. Bodlei. — *Oxon.* in coll. S. Mariae Magdal. nr. MMCXXXIX. — *Cantabrigiae* in coll. S. Trinitatis, nr. XD. Leonis tactica, a Cheko latine versa. — In parte cat. II. pag. 190. inter codd. *Gale*, nr. MMMMMMXXXVIII. Leonis naumachica, gr. et pag. 227. inter *Ed. Bernardi* libros gr. cum scriptis codd. collatos, aut a viris doctis illustratos, nr. MMMMMMMCDXX. Tactica. — *Leidae* in bibl. acad. inter codd. Vossianos, Leonis tactica, diuisa per varia capita diuersi generis, vt et naumachia. (cat. bibl. illius p. 393. nr. 35.) *Harl.*]

Plagii hh) Leonem postulant *Rigaltius* in limine notarum ad Onosandrum, *Allatius* notis ad Hexaemeron Eustathii Sidetae, Antiochiae [?] episcopi p. 6. et *Naudaeus*, cuius verba adscribam ex lib. II. de studio militari pag. 526. *Omnes vero*, inquit, *illas Leonis constitutiones Tacticas magna parte succum traxerunt ex Onosandri strategico, cuius tamen auctoris nomen ingrato silentio bellus ille homo semper obruit, ita, vt illius nullibi meminerit nisi semel,* cum

hh) Ab hoc plagii obiecto crimine absoluendum esse Leonem, demonstraui pridem in decade decadum siue Plagiariorum et Pseudonymorum Centuria, quam admodum iuuenis edidi Lipsiae 1689. 4. *Fabr.* — *Iac. Thomasius*, Leonis Allatii auctoritatem sequutus, Leonem, imp inter plagiarios numerauit in diss. de plagio litterario, §. CDLXXXIV. p. 214. ed. II. *Harl.*

cum eius carpere vellet sententiam. Dignumque illud insuper obseruatione mihi videtur, quod huius et Mauricii, imperatoris, plerumque eadem, aut parum diuersa sunt verba, vt, quemadmodum Galenum ex Paulo Aegineta aut Aetio, sic non difficile sit alterum eiusmodi auctorum ex alio auctiorem facere. Verum a plagii crimine Leonem absoluere videtur, quod non tantum in prooemio dicit, se in veterum recentiorumque militaribus commentariis non perfunctorie versatum, optima quaeque ex iis delibasse, et ὡς ἄλλον πρόχειρον νόμον [ii]) Hypostrategis suis tradere voluisse, sed et pag. 320. et 432. fatetur, in hoc libro ea se collegisse, quae ex veterum commentariis accedente mediocri experientia sua edoctus fuisset. Atque si ab auctore sunt scriptorum nomina, quae in codice illo membranaceo Busbeckiano constitutionibus praefixa fuisse *Lambecius* tom. VII. p. 214. [p. 454. ed. Kollar.] testatur, longe magis a furto literario alienus nobis habebitur, qui cum Plinio maiore ingenue, per quos profecisset, voluerit indicare. Ait autem Lambecius, maiusculis litteris adscripta se offendisse nomina ΑΡΡΙΑΝΟΥ, ΑΙΛΙΑΝΟΥ, ΠΕΛΟΠΟΣ, ΟΝΗΣΑΝΔΡΟΥ, ΜΗΝΑ (forte ΑΙΝΕΙΑ [kk]) ΠΟΛΥΑΙΝΟΥ, ΣΥΨΙΑΝΟΥ, ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ. Ex quibus tres tantum in Tacticis Leonis citatos reperio, Aelianum quidem pag. 62. 90. 91. Arrianum p. 90. Onosandrum p. 215. Equidem p. 431. memoratur quoque Πτολεμαίε πρόχειρος κανὼν et τετράβιβλος, item Aratus in phaenomenis et Ioh. Lydi [ll]) diurna ac menstrua obseruatio. Sed non hos citat, tanquam iis ad Tactica concinnanda vsus imperator fuisset, sed quod astronomiae studiosis hosce potissimum auctores commendandos arbitraretur. Ceterum alium huius militaris argumenti librum a Leone scriptum fuisse, recte colligitur ex verbis pag. 27. Ἔξεςι δὲ σοι ταῖς τε παρ' ἡμῶν ἰδίᾳ ἐκτεθείσαις γνώμαις ἐν τέτῳ τῷ συντάγματι καὶ προσέτι ταῖς κατὰ πλάτος συνηθροισμέναις ἡμῖν ἐν τῇ παραλλήλῳ τῶν τακτικῶν μονοβίβλῳ τὴν ἐκεῖθεν τῶν ζητεμένων πλείονα καὶ ἀρκέσαν συναγαγεῖν ὠφέλειαν. Quem etiam innui puto pag. 200. Verba haec sunt: Περὶ δὲ τῆς πεζικῆς καὶ τῆς συμμίκτε ἤδη ἐρῶμεν, ἅπερ ἀναγκαῖα κατὰ τὴν τε πολέμε γενέσθαι νομίζομεν. Περὶ ὧν ἀκριβέςερον ἡμῖν ἐν ἑτέρῳ λόγῳ προώρισαι.

6. Ἡ γεγονυῖα διατύπωσις παρὰ τε βασιλέως Λέοντος τε σοφε, ὅπως ἔχεσι τάξεως οἱ θρόνοι τῶν Ἐκκλησιῶν, τῶν ὑποκειμένων τῷ Πατριάρχῃ Κωνσαντινεπόλεως: *Dispositio facta per imp. Leonem, sapientem, quem ordinem habeant throni ecclesiarum, patriarchae CPolitano subiectarum.* Graece et latine cum Ioh. Leunclauii versione in iure graeco Romano, quod ab codem Leunclauio collectum, *Marqu. Freherus* edidit Francof. 1596. fol. libro secundo p. 88 — 102. Et ad calcem Codini, curante *Iac. Goaro* inter scriptores historiae Byz. Paris. 1648. fol. *Fabr.* Vide infra §. XV. huius capitis. Exstat *Vindobonae* in B. caesar. codd. X. nr. 8. et XI. nr. 10. (*Lambec.* comment. vol. VI. part. I. p. 80. et 90.) — in cod. LI. nr. 27. — cod. LII. nr. 7. — cod. LIII. nr. 7. (*Lambec.* VIII. pag. 996. 1001.

ii) Notari hic locus potest aduersus Barthium, qui negat, Leonem in hisce Tacticis loqui tamquam imperatorem; conf. pag. 10. 15. 25. 27. 32. 50. 176. etc. vbi non monet tantum, sed iubet.

kk) Dissentit Kollar. in nota. *Harl.*

ll) De hoc *Lydo* vide praeter Meursium in notis, ac Vossium de scientiis mathemat. quae notavi supra lib. III cap. 21. [Vol IV. p. 155. sqq.] Cangii glossar. latin. in *silentium*, et Io. Boiuinum ad Gregoram pag. 789.

1001. et 1006.) in cod. CXXVIII. nr. 5. (*Kollar.* in fupplem. l. ad Lamb. comment. col. 751.) — *Neapoli* in bibl. regia, cod. XIX. — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. CLXXXII. (cat. cod. gr. p. 105.) — ibid. in cod. *Naniano* CCXCVII. nr. 10. (v. cat. codd. Nanian. gr. p. 499.) — *Florent.* in B. Laurent. Medic. cod. VIII. nr. 57. plut. IX. (*Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 402.)— *Parif.* in *Coislin.* cod. XXXIX. (*Montfauc.* in bibl. Coisl. p. 114.) — Secundum cat. codd. Angl. tom. I. in codd. *Barocc.* nr. CIL. et CLVIII. — in tom. II. inter codd. *Gale* nr. MMMMMCMXXXII. — in quo cod. Andronici ordinatio de ecclefiis, et alia, huc pertinentia, multo auctiora, quam exftant in libris de iure graeco romano, ineffe dicuntur. *Harl.*

7. Epigramma εἰς τὸ μονημέριον, in fpectaculum vnius diei, legitur in Anthologia lib. I. cap. 1. pag. 3. edit Wechel. *Fabr.* Vide fupra, in vol. IV. p. 479. — add. *Leonis, imp.* verfus aenigmatici de Chrifto etc. in cod. *Thomae Gale* nr. MMMMMDCCCLXXXIV. *Harl.*

8. Leonis *de accipitribus* libri duo MSS. in codice Bauarico CCXXXVII. *Fabr.* Conf. fupra, vol. I. p. 211. not. *f.* — In bibl. *Taurin.* cod. CLXXXIV. exftat *Leonis, philofophi,* ὀρνεοσοφιστικὸν πρὸς Νικηφόρον τὸν βασιλέα, *de auibus* opufc. *ad Niceph. imper.* Sed auctor cat codd. gr. p. 270. notat, fermonem non effe generatim de auibus, fed de re accipitraria, quomodo alantur accipitres et a variis morbis curentur, hisque fimilia, atque prooemium cum verfione latina exfcripfit. — In bibl. *Efcorial.* in duobus codd. eft, vt *Plüer.* in itiner. per Hispan. p. 179. tradit, Leonis, imp. vel alterius Leonis, philofophi, *Orneofophicum* ad Niceph. imper.

Praeterea in cod. *Leoni, imper.* tribuuntur:

De fortibus et methodus praecognofcitiua S. Euangelii et Pfalterii in cod. *Efcor.* apud *Plüer.* l. c. — In cod. *Laurent.* Med. XXII. nr. 6. plut 28. et cod. XIV. nr. 6. plut. 86. infcribitur περὶ προγνώσεων πραγμάτων· μέθοδος προγνωστικὴ τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου καὶ τοῦ ψαλτηρίου. ποίημα κυρίου Λέοντος τοῦ σοφοῦ. v. *Bandin.* cat codd. gr. II. p. 42. et III. p. 359.

Capita CXC *de virtutibus*, ad monafticam difciplinam fpectantia, opus ineditum, in cod. *Parif.* bibl. publ. CCCXCVI. nr. 32. — — *Leonis*, imp. οἰακιστικὴ ψυχῆς ὑποτύπωσις, praecepta varia complectens, ad mores informandos inprimis idonea, in cod *Parif.* M. nr. 5. et *Florent.* in cod. Laurent. Medic. cod. XXXVII. nr. 5. plut. 21. vbi difertis verbis eft infcriptum opus: Λέοντος τοῦ σοφοῦ βασιλέως πρὸς γεωργίαν τῶν ἀρετῶν, οἰακιστικὴ etc. id opus, tamen fine auctoris nomine, in eadem bibl. cuftoditur in cod. III. nr. 1. et 2. plut. 10. primo occurrunt fententiae LX. morales, praemiffo indice; οἰακιστικὴ ψυχῶν ὑποτύπωσις· tum fequuntur centum praecepta item moralia breuia, adpofito titulo: Βιβλίον γ' liber tertius. — Capita quaedam ex illo op. cum interpretat. in cod. XIII. nr. 9. plut. 74. v. *Bandin.* cat. cit. II. p. 115. et vol. I. p. 470. ac vol. III. p. 104.

Leonis Sapientis Iob, fiue de patientia, in cod. Parif. MMLXXV. nr. 33.

Leonis, imp., fratrisque eius, *Alexandri*, κατάκρισις aduerfus iniuftos iudices, exftat in Harmenopuli promtuario iuris p. 6. vid. infra, in vol. X. p. 474. *Harl.*

9) De

9. De nouellis Leonis constitutionibus, πρόχειρῳ νομικῷ et Basilicis, quae eius auspiciis digesta feruntur, dicam accurate libro sexto, vbi ICtos Graecos recensebo mm). Nunc autem iuuat cum Lectore communicare Leonis *Naumachica*, siue potius ea, quae de hoc argumento in Tacticis Meursianae editionis cap. XIX. leguntur, supplere ex codice Gudiano, cuius apographum beneuole mecum communicauit amicus noster, ingenii et doctrinae laude clarissimus, Michael Richey, Hamburgensis.

ΛΕΟΝΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Ναυμαχικά.

Περὶ ναυμαχίας βυλόμεθα διατάξασθαι, περὶ ἧς ἐδὲν μὲν ἐν τοῖς παλαιοῖς Τακτικοῖς κεκανονισμένον εὕρομεν. ἀφ' ἂν δὲ σποράδην etc. vt in editis p. 321. edit. Meursianae, nisi quod pro διὰ μετρίας πείρας legitur δι' ὀλίγης πείρας eodem sensu: et πλοΐμων ἡμῶν στρατηγῶν pro πλοΐμων, quod vtrumque rectum est et praefectos nauales denotat: deinde παθόντων pro πεποιθότων, et ἀφορμὴν δῶναι pro ἔμφασιν δῶναι.

Διάταξις Α' (in Meursii edit. 2.) Πρῶτον μὲν ἔν, ὦ στρατηγὲ, etc. eadem, quae in editis, nisi quod verba subinde aliter collocata sunt, et ἐπισημειώσεων legitur pro σημασιῶν.

Β. 3. Κατασκευασθῆναι δὲ δεῖ καὶ δρόμονας, pro δρόμωνας. Sed vtrumque promiscue positum reperio.

Pag 322. pro καὶ τῶν σῶν τὰ ἐκείνοις ἀντιμάχεσθαι, in codice Gudiano plenius et emendatius legitur: καὶ τῶν σῶν ποιήσασθαι τὴν κατασκευὴν, δυνατὴν πρὸς ἅπαντα ἐκείνοις ἀντιμάχεσθαι, quomodo etiam in suo Checum reperisse, ex eius versione adparet.

Γ. 4. Ἡ δὲ τῶν δρομόνων κατασκευὴ μήτε πάνυ ἔξω παχεῖα etc. deinde ἐξειργασμένη pro ἐξεργασμένη, et ταχέως pro ῥαδίως, et συγκρύσεως pro συναράξεως (leg. συῤῥάξεως) τε καὶ κρύσεως. Scribitur etiam διαλύεται, quod non erat a Meursio mutandum in διαλύηται, neque enim illa aetate post ἵνα semper vtebantur coniunctiuo, vti mox sequitur ἵνα μὴ λίαν ἐστὶν ἀργός. et pag. 332. ἵνα μὴ βαρῦνται. Sic p. 336. ὅταν ἐλπίζεται.

Δ. 5. Ἐχέτωσαν δὲ καὶ πάντα etc. mox κάρυα pro κάροια, sed legendum, ni fallor, καράβια. Pro τελέτρυ Meursius legit τερέτρυ cum forte Leonis aetate τέλετρον pro altero dixerint. In MS. autem eius vicem inuenio τρυπάνυ, quod eamdem rem significat.

mm) Siue Vol. XII. p. 408. vbi etiam codd. mss. fiet mentio. Conf. interea *Beck* libr. laud. p. 53. sqq. ibique not. *Zepernick*. et hunc in praetermissis ad illum librum, praecipue in sectione III. a § XII. et §. XVII. sqq. de codd. atque edd. nouellarum Leonis, imp. in §. XXI. de meritis lectorum, cum veterum, tum recentiorum, de Nouellis Leonis; in §. XXII. de reliquis Leonis constitutionibus. etc.

Retinui autem h. l. ea, quae Fabricius e cod. Gudiano ad supplendam Meursii editionem excerpsit, quod vti supra iam admonui, iis non vsus est Lamius in Opp. Meursii, et lectiones cod. Gudiani saepius discrepant a cod. Taurinensi et Lamii supplementis, ex Medic. codd. publicatis. *Harl.*

E. 6. Pro διὰ τῦτο ἐσκευασμένων, rectius in MS. δι᾽ ὃ τὸ ἐσκευασμένον πῦρ κατὰ τῶν ἐναντίων ἀκοντίσει.

Pag. 324. τῆς πολεμίας νηὸς pro νεώς.

ς΄. 7. σίδηρα βαρέα pro βαρεῖα. et mox μαζία ξιφοειδῆ pro μάζας ξιφοειδεῖς. Mox: ἡ ἐμπρῆσαι τὴν ναῦν τῶν πολεμίων δυνάμενον, ἢ τὸς ἐν αὐτῇ θανατῶσαι.

Z. 8. Ὁ δὲ ἕτερος ὁ τὰς ἀγκύρας βάλλων κατὰ θάλασσαν, ἤγυν τὰ σίδηρα.

Pag. 325. In MS. κράβατος pro κράββατος, et mox ἀφωρισμένον δεικνύων τὸν ἄρχοντα.

H΄. 9. Κατασκευαζέσθωσάν σοι, et mox ἢ πλέον τέτων ἢ ἔλαττον κατὰ τὴν χρείαν τὴν δέυσαν, denique ἄνω ἑςῶτες ἅπαντες ἔνοπλοι etc.

Θ΄. 10. Γοργοτάτυς pro δρομικωτάτυς et γαλέας καὶ μονήρεις pro γαλαίας ἢ μονήρεις et σπυδαῖς χρείαις pro ταχιναῖς.

I΄. 11. deest ἐιονεί.

Pag. 333. IB. 13. σαγίτας καὶ ῥιπτάρια. Et paucis interiectis: ἐκεῖθεν οἱ ςρατιῶται λάβωσι, pro πορίσονται, et καταδαπανώμενα ἐν ταῖς μάχαις pro διὰ τὸ ὀλιγῦσθαι αὐτὰ ἐν ταῖς μάχαις, eodem sensu. Post illa verba incipit διάταξις Iγ΄, a verbis ἐκτὸς δὲ τῶν ςρατιωτῶν, ἤτοι τῶν [?] ἄλλων ἐλατῶν, ita MS. pro τῶν ἄνω ἐλατῶν, de quibus vide infra διατάξει 19. Mox iterum ῥιπτάρια pro ῥικτάρια. Et εἰ καὶ μὴ ἔπισθεν, ἀλλὰ πάντως ἔμπροσθεν πέταλα ἔχοντα κασσίδας etc. vnde hiatus in Meursii edit. supplendus. Paullo post, νευρικὰ ἅπερ ἀπὸ διπλῶν κεντέλκων, et καὶ λίθυς δὲ δυναμένυς ἀπὸ χειρῶν ῥίπτεσθαι pro χειροπλήθεις. Et ἐκ ἔλαττον τῶν ἄλλων ὅπλων αὐτὺς καταβλάψυσιν.

Pag. 334. Iδ. 15. ὥςε τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐν τέτοις - - εἶτα τῶν βελῶν πληρωθέντων. Mox μεναύλοις recte pro μὲν αὔλοις. Pro verbis autem, quae mox sequuntur: καὶ ὥσπερ ἀκμαιότεροι τῇ ἀθρόᾳ κινήσει, in MS. est: Καὶ ἀκοπίατοι et deinde καὶ τοῖς κεκοπιακόσι ςρατιώταις ἐπιτιθέντες - - καὶ εὐκόλως αὐτὺς καταπολεμήσυσι. Sententia semper eadem.

Iέ. 16. Προσβολαῖς pro συμπλοκαῖς. Iς΄. 17. δύναμιν pro ἀκμήν. Ceterum male in eodem MS. διαφυλάττειν pro διὸ φυλάττειν et βελὰς pro βολάς.

Iζ. 18. Φροντίσας. Pag. 335. pro ὑπὸ τῆς πάνος, leg. σπάνης, vti in MS. τῇ σπάνει τῶν ἀναγκαίων ἀναγκαζόμενοι. A verbis παραγγείλης δὲ καὶ τοῖς ἄρχυσιν incipit in MS. διάταξις Iή.

IΘ΄. 19. ἀναπληρώσεις.

K΄. 20. τῶν ὑπό σε ςρατιωτῶν et εὐκαίρυς.

Pag. 336. Κά. 21. καθὼς ἂν συνειδῇ ἀρκῦντα πρὸς τὴν προκειμένην ἐγκράτειαν. Διάταξις Kβ΄ incipit a verbis καὶ προσέτι, εἴγε χρεία τοιαύτη καλέσει, καὶ ἵππυς ἐν τοῖς ἱππα-

ἱππαγωγοῖς προσεπιῤῥίπτειν, ὥστε κατὰ τῆς πολεμίας ἔχειν καβαλλαρίους, καὶ ἁπλῶς πάντα ἀπαρτίσας ὁδοιπορήσεις δεόντως. Ita haec Constitutio legitur in MS.

Κγ'. 2 . *διαλαλήσεις - - προθυμοποιήσεις τὸν στρατὸν, ἀποκινήσεις, ἐπιτηδείου ἀνέμου πνεύσαντος.*

Κδ'. 23. *Οὐχ ὡς ἔτυχεν ἁπάντων* etc.

Κέ. 24. *Καὶ τὰ παραγγέλματα δέξονται*, et pag. 337. *παραγγέλμασιν ὑπακούουσιν.*

Κς'. 25. *τοῖς πρώτοις χρόνοις* pro *τοῖς ἄνω*. et *καὶ οὕτω καλουμένη.*

Κζ'. 26. *ποτὲ δὲ κατὰ πλείονας, ὥστε κατέναντι ἀλλήλων ἐπέρχεσθαι*, pro quo male in editis *ὥστε ἄν τις ἀλλήλων*. Postea *διὰ καμάκων σιδηρῶν - - [?] διὰ τοὺς ἀφεύκτους καὶ ἀναγκαίους κινδύνους.* Inde incipit *διάταξις* Κη'. a verbis *καὶ ἑτέρους δὲ γυμναζέσθωσαν, ὡς ἂν νοῇ ἡ σὴ ἐνδοξότης τὰς κατὰ τῶν ἐναντίων* etc. - - *παραδόξῳ ἐπὶ ταῦτα ἐρχόμενοι.*

Pag. 338. ΚΘ. 27. *καὶ ἐν ταῖς ὁρμησίαις* pro *ὁρμήσεσι*, et *καταγέτωσαν* rectius pro *καταγεώτων.*

Λ. 28. *Δεῖ δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀνέμου ἐπιφοράν - - καὶ πρὸς ταύτην καὶ τὸν τόπον τῆς ὁρμησίας ἐκλέξασθαι. Καὶ εἰ μήτις κατεπάγῃ ἀνάγκην - - ἀλλ' ὑφορᾶσθαι τὰς λεγομένας τῶν ναυτικῶν παρασημασίας τῶν ἄστρων*, pro quo minus integre in editis, *παρὰ τῶν ἄστρων.*

Λα'. 29. *εἰ μὲν μηδένα φόβον ἔχεις* pro *ἔχῃς.*

Λβ. 30. *Εἰ πολεμίους παρεῖναι που ἐλπίζεις, πάντως χρή σε - -*

Pag. 339. *πολλαὶ γὰρ αἱ τῶν πολεμίων ἐπιβουλαὶ* recte pro *ἐπιβολαί.* Deinde *εὑρήσουσιν* pro *εὑρέτουσιν.*

Λδ'. 32. *κατὰ τὰς τάξεις ἑκάστων διῃρημένων*, pro *ἑκάστην διῃρημένως.* Deinde *καὶ ἐπιῤῥώσεις αὐτοὺς καὶ ἐνισχύσεις.*

Λέ. 33. *Δεῖ δέ σε μᾶλλον* etc. vt in editis.

Pag. 348. in Meursii edit. num. 62. Graeca, quae ibi desiderantur, ita sunt supplenda:

Ξζ'. 62. *Δυνατὸν δὲ καὶ ὁλόκληρον τὴν ναῦν ἀνατρέψαι τῶν πολεμίων, ἐὰν πλευρὰν παρὰ πλευρὰν δήσας αὐτὴν τῷ δρόμωνι, καὶ τῶν πολεμίων ἐπὶ ἓν μέρος, ὡς ἔθος ἔχουσι πρὸς τὴν ἐκ χειρὸς μάχην συνδραμόν-*

62. Integram hostium nauem **) euertes, si latus nauis tuae hostium lateri adiunxeris, et hostibus vnam in partem, vt solent, ad conserendas manus concurrentibus, et triremibus illorum in nostras triremes innixis,

**) Male Checus, *classem.*

τῶν καὶ δοκέντων ἐπακυμβίζειν τὸ ἑαυτῶν πλοῖον τῷ δρόμωνι, ἐπέλθῃ μὲν ἑτεροδρόμος κατὰ τῆς ἐν τῇ πρύμνῃ τῆς πολεμίας, καὶ ταύτην ὠθήσει σφοδρῶς τῇ συγκρέσει. Καὶ ὁ μὲν δρόμων δυνηθῇ λύσας ἑαυτὸν τῦ δεσμῦ ὑποχωρῆσαι μικρὸν, ὥςε μὴ εἶναι ἀκύμβισμα τῆς πολεμίας, βαρήσει ὁ ἕτερος δρόμων πάσῃ δυνάμει καὶ πάντως ἀνατρέψει σὺν αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι τὴν πολεμίαν ναῦν. Δεῖ δὲ κανονίσαι τὸν δεσμὸν, μὴ πάντως κατ' ἰσότητα γενέσθαι, ἀλλὰ μικρὸν ἀφεῖναι γυμνά τινα πλευρὰ κατὰ πρύμναν τῆς πολεμίας, δι' ὧν ἐμπεσὼν ὁ δρόμων ὠθῆται πρὸς τὴν ἀνατροπὴν τῶν πολεμίων την ναῦν.

inuadat eos alia triremis ad latus puppis hostilis, et impulsu vehementi illam conquasset. Triremis autem nostra tum seipsam soluens paululum retrocedat, vt ne vllo stabilimento hostium triremi sit, et hostilem triremem alia omnibus viribus deprimat, atque adeo ipsis cum viris integram nauem euertet. Prouidendum autem est, vt ne vinculum omnino aequale fiat, sed ad hostilis nauis puppim nuda aliquantum latera relaxet, quibus irruens triremis hostium nauem, vsquedum deprimatur, inuadet.

Ξή Πρὸς τέτοις καὶ τὸ νῦν ἡμῖν ἐπινοηθὲν, ὥςε ἀπὸ τῆς κάτω τῦ δρόμωνος ἐλασίας διὰ τῶν ὀπῶν ἤτοι τρυπημάτων τῶν κωπίων ἐκφερόμενα μέναυλα, κατασφάττειν τὺς πολεμίυς τῶν πάνυ μοι ἀναγκαίων δοκεῖ.

Ξή. Ad haec praeterea excogitemus, vt ab inferiore remorum ordine, remigibus per foramina hastas longas emittentibus, hostes interficere possint, quod in primis necessarium esse videtur.

ΞΘ'. 63. Ἀλλὰ καὶ ἕτερον τέτυ ἀναγκαιότερον, εἴγε χειρῶν εὐφυῶν ἐπιτύχῃ, τὸ διὰ τῆς κάτωθεν τῦ δρόμωνος ἐλασίας τῇ ὑποδειχθείσῃ μεθόδῳ δι' ὀπῆς παρασκευάσει πλησθῆναι ὕδατος τὴν ναῦν τῶν πολεμίων.

ΞΘ'. 63. Sed et aliud hoc magis necessarium est, si quis operas idoneas habeat per inferiores triremis remorum ordines efficere, vt hostium nauis aqua compleatur.

Ο'. 64. Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτερα τοῖς ἀρχαίοις ἐπινοηθέντα ἐν τῷ πλοΐμῳ πολέμῳ ἐπιτηδεύματα, καὶ ἔτι δὲ ἐπινοηθῆναι δυνάμενα, ἅπερ ἐν τῷ παρόντι γράφειν διὰ τὴν συντομίαν ἀνοίκειον ἡγησάμεθα. Τινὰ δὲ καὶ ἀσύμφορα διὰ τὸ μὴ φαυλίζεσθαι τοῖς πολεμίοις, καὶ μᾶλλον ἐκείνοις χρῆσθαι αὐτοῖς καθ' ἡμῶν. Τὰ γὰρ ςρατηγήματα ἅπαξ κατανοηθέντα δύνανται ἀντιςρατηγεῖσθαι καὶ καταμεθοδεύεσθαι παρὰ τῶν πολεμίων, ἀλλ' ἕκαςον τὸ ἐπινοηθὲν μέχρι τῆς πράξεως ἔχειν ἐν μυςηρίῳ.

Ο'. 64. Sunt et alia quaedam bellica consilia ab antiquioribus in nauali praelio excogitata, et plura etiam, quae excogitari possunt, quae in praesentia propter longitudinem minime perscribenda sunt: quaedam vero etiam commemorare hoc loco inutile est, ne hostibus diuulgentur, et illis aduersus nos hostes vtantur. Nam hae molitiones bellicae, si semel vsurpatae fuerint, facile aliquid contra eas suscipi et excogitari ab hostibus potest. Quocirca vnumquodque inuentum, vsquedum geritur, occultandum et secreto tenendum est.

ΟΒ' 65. Ἐν δὲ τῷ βιβλίῳ τῶν ἀρχαίων Τακτικῶν καὶ ςρατηγημάτων ζητῶν τις εὑρήσει καὶ τὰ τέτων πλείονα. Οὐ γὰρ δυνατὸν,

ΟΒ'. 65. In aliis libris quae de consiliis factisque imperatoriis scribuntur, permulta quis huiusmodi atque iis etiam plura inueniet: ne-

ὡς

ὡς εἴρηται πρὸς ἕκαστα τὰ ἐμπίπτειν μέλλοντα, διὰ τὸ ἄπειρον αὐτῶν γράφειν, ἀλλὰ τὰ ἱκανά.

que enim fieri poteſt, vt de omnibus rebus, quae cadere in bello poſſunt, verba faciamus, quae ipſo genere immenſa infinitaque ſunt.

Ογ΄. 66. Πλὴν κεφαλαίοις εἰπεῖν, ἔςωσαν οἱ δρόμωνες ἐξωπλισμένοι τελείως ἀπό τε ςρατιωτῶν ἀνδρείαν, καὶ ἐκ χειρὸς μάχεσθαι δυναμένων, καὶ τῷ τῆς ψυχῆς παραςεύγματι [oo]) τολμηρῶν καὶ πεπαιδευμένων, καὶ γεγυμνασμένων. Οὗτοι δὲ ἔςωσαν κατωπλισμένοι ὅπλοις ὁποίοις καὶ ὁ ἐν τῇ ξηρᾷ ςρατιώτης ὁπλισθῆναι διώρισθαι. δῆλον ὅτι κατάφρακτοι. Καὶ ὕτω πάντες οἱ τῆς ἄνω ἐλασίας ὁπλισθήσονται.

Oγ΄. 66. Ad ſummam autem ſint triremes inſtructae viris fortibus ac ſtrenuis, qui cominus confertis manibus pugnare poſſint, et qui alacri incitataque mente ſint, et omnes in partes exercitati. Armis autem talibus exerceantur, qualibus quiuis terreſtri in praelio miles armatur, iique potiſſimum, qui in ſuperiore remorum ordine conſiſtunt.

Οδ΄. 67. Πρὸς δὲ τὴν τῶν ἐχθρῶν ποιότητα καὶ ποσότητα τῶν πλοίων, καὶ αὐτὸς ὦ ςρατηγὲ διασκευάσεις τὰς δρόμονας καὶ καθοπλίσεις, ὅπως μὴ ἐλάττονα ςρατὸν ἔχῃ ὁ ἡμέτερος δρόμων τῦ πολεμίυ ὅςις μάλιςα εἰς ἴσην μάχην ἐλθεῖν ἑτοιμάζεται (Meurſ. elegantius: εἰς ἰσόπαλον ἐλθεῖν εὐτρεπίζεται μάχην.) διὰ τῦ εἰς ἀλλήλυς δεσμῦ. ἀλλ᾽ εἰ δυνατὸν, καὶ πλείονα. Ἀμφοτέρων γὰρ ἀνδρείως, εἰ τύχοι, μαχομένων, οἱ πλείονες προτερήσυσιν (Meurſ. ὑπερνικήσυσιν.)

Oδ΄. 67. Pro hoſtium viribus numeroque nauium tuam claſſem imperator inſtrues, vt ne minorem numerum nauium nos hoſtium claſſe habeamus, ſed aequalem potius, vt cum hoſtibus claſſe iuncta pugnemus, aut maiorem etiam, ſi fieri poteſt. Nam ſi vtrique fortiter ac ſtrenue dimicent, qui plures fuerint, praeualeant neceſſe eſt.

Θέ. 65. Pro ὑσιώσεις (quod habet etiam MS.) interpres legiſſe ſe innuit ἐξισώσεις. Pro καταςήσεις mox in MS. eſt ἐξοπλίσεις et ἰσχυροτάτων pro ἀλκιμωτάτων quod idem eſt. Denique pro ἐμβιβάσῃς et ἐπιλέξῃς habet ἐπιβιβάσεις et ἐπιλέξῃ.

[P] Video praeterea in codice MS. etiam haec ſequi de eodem argumento, quae in Meurſiana editione incaſſum quaeres [pp]), ego itaque in hoc loco cum verſione mea, Lectoris vt ſpero venia, ſubieci.

ΕΚ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ

τῦ βασιλέως.

Ἱςορήσω σοι ἔτι καὶ ἕτερον ναυτικῦ ςόλυ ςρατήγημα. Ὅταν μὲν εἰς τόπυς λιμένας μὴ ἔχοντας καὶ ψαμμώδεις τὴν ἀπόβασιν

Aliud praeterea naualis expeditionis ſtrategema tibi commemorabo. Quando veneris ad importuoſa et arenoſa loca, voluerisque

μέλλῃς

oo) f. παραςήματι.

pp) Sunt quoque in cod. *Taurin.* reg. CCLXXV. v. catal. codd. gr. p. 380. *Harl.*

μέλλῃς ποιήσασθαι, ἐὰν οὕτω τύχοι ἐν καιρῷ ναυτικῆς στρατηγίας, σάκκους πολλοὺς γεμίσας ἄμμου· καὶ τοῖς σχοινίοις προσδήσας, ἀπὸ ἑκάστου δρόμωνος ἐκκρεμάσεις τοὺς ἀρκοῦντας οἱονεὶ ἀγκύρας, καὶ οὕτως τὸν λεγόμενον πελαγολιμένα ποιήσας, εὐκόλως κατὰ τὸν τόπον νυκτὸς ἐπελθὼν, τὴν βεβουλημένην σοι καταδρομὴν ποιήσεις.

Πολεμίου ποτὲ ναυτικοῦ στόλου μετὰ οἰκείας δυνάμεως ναυτικῆς ὑποχωρῶν στρατηγὸς, μηνοειδῆ παράταξιν ποιούμενος ὑποστρεφέτω πλέων κατὰ πρύμναν, καὶ οὕτως βουλευέσθω ἀποχωρίζεσθαι τῶν πολεμίων. Καὶ γὰρ οὐ φεύγων, ἀλλὰ φυγομαχῶν ἑτοίμους ἕξει τὰς ναῦς καὶ πάλιν ἐπελθεῖν τοῖς πολεμίοις κατὰ πρῶραν, εἴγε καὶ τούτου χρεία γένηται, καὶ τὰς πρώρας ἔχειν πρὸς αὐτούς. Καὶ γὰρ οὐδὲ θαῤῥήσουσιν ἐν τῷ κοιλώματι εἰσελθεῖν, τὴν κύκλωσιν ὑφορώμενοι.

Ὧν ἕνεκα ἢ τόπων ἢ πόλεων ἐκπέμπειν μέλλεις ναυτικὸν στόλον, κρύπτειν σε δεῖ καὶ τοὺς τόπους καὶ τὰς πόλεις, ὥστε μηδένα προγνῶναι, ποῦ μέλλει γίνεσθαι ὁ κατάπλους. Ἔνταλμα δὲ γράψαι, καὶ σφραγισάμενος αὐτὸ ἀσφαλῶς ἐπίδος τῷ καθισταμένῳ παρά σε ναυάρχῳ, ἵνα κατὰ τὸ πέλαγος ἐξελθὼν, τότε λύσῃ τὴν σφραγίδα, καὶ μάθῃ, ποῦ μέλλει πορεύεσθαι. Οὕτως γὰρ ποιήσας λάθῃς τοὺς πολεμίους.

Τῷ δὲ ἀγαθῷ στρατηγῷ χρέος ἐστὶ πρὸς πᾶν ἔθνος ἁρμοζομένῳ διαφόρους πρὸς ἕκαστον τὰς στρατηγίας ἐπινοεῖσθαι. Εἰ δέ ποτε καὶ ναυαρχίας καιρὸς ἐπιστῇ, ἀκίνδυνον τὴν τοῦ στόλου τάξιν διαφυλάξει, ἔμπειρος ὢν τῆς τοῦ ἀέρος κινήσεως, καὶ τὰς οὐραγίας δὲ ἤτοι τοὺς ὀπισθοφύλακας εὐτάκτως συναγεῖν, ἵνα μὴ ὑπὸ τόπου, ἢ ὑπὸ ζάλης θαλασσίας, ἢ ὑπὸ πολεμίων ἀναγκαζόμενοι φθείρωνται.

ibi exscensionem facere, si ita contingat navale bellum gerenti, saccos multos arena replebis, funibusque, quantum eorum satis est, suspendes veluti ancoras ex singulis triremibus, atque ita, quem vocant, portum pelagium componens facile ad locum, quem cupis, de nocte accedes exscensionemque, quam voles, facere poteris.

Si hostium classi dux cum copiis suis maritimis subducere se voluerit, in lunae speciem navibus dispositis puppim versus illas propellet atque ita recedere ab hostibus conabitur. Ita enim non fugientis, sed inter receptum pugnantis instar paratas habebit naues ad hostes prora inuadendos, si res ita tulerit, et proras hostibus seruabit obuersas. Neque illi facile in lunatam classem immittere se audebunt, veriti ne circumueniantur.

Clam habere te oportet, in quae loca vel ad quas vrbes classem emittere constitueris, vt nemo praescire possit, quo tendat nauium excursio. Mandatum igitur consignabis scripto, illudque bene obsignatum constituto a te illarum praefecto trades, quod in mare delatus demum aperiat, et quorsum cursus instituendus sit cognoscat. Ita enim consilium tuum hostes latebit.

Bonum classis ducem perspectas habere oportet diuersas, quibus aduersus gentem quamlibet vti conuenit, belli gerendi rationes. Quando autem classis aduersus hostem ducenda est, naues bene dispositas tutas conseruabit a periculis, ventorum gnarus, et a tergo custodiam recte curabit, ne vel a natura loci, vel maris tempestate, vel ab hostibus afflicta detrimentum capiant.

Nauali

Ἐν ταῖς ναυτικαῖς [qq]) μάχαις συνάπτονται, ἢ ὅταν οἱ πολέμιοι ναυαγήσωσιν, ἢ ὅταν ὑπὸ χειμῶνος ταλαιπωρῶθῶσιν.

Nauali praelio congrediendum, quando hostes vel naufragium fecerunt, vel a tempestate misere adfecti laborant.

De aliis LEONIBUS, qui Graece scripserunt.

Quum Leonis Allatii diatriba de Leonibus non viderit lucem: age iacturam illam ex parte saltim leuare, et de praecipuis huius nominis, qui graecis litteris claruerunt, paucis agere iuuat.

[*] *Leo, academicus*, cui tribuitur dialogus *Alcyon*, qui inter Platonis scripta legitur, vt dixi lib. III. cap. 3. §. XLI. [Vol. III. p. 108. et p. 178. et v. *Lambec.* comm. de bibl. Caesar. Vol. VII. cod. I. pag. 7. sqq. *Harl.*]

[*Leo Acrotatus*, v. infra, Vol. X. p. 527. — *Leo Aromatarius*, ad quem scripsit *Theodorus, Studita*, v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 145. et 315. *Harl.*]

[*Leo Anamarzeus*, Ictus. v. *Bach.* hist. iurispr. IV. cap. 1. sect. 3. §. XXI. *Harl.*]

Leo, Aegyptius, de quo Augustinus I. de consensu euangelistarum c. 23. *Numquid et Leo, Aegyptius, poëta vel academicus fuit, qui Macedoni Alexandro diuersam quidem a Graecorum istorum Deorum originem, veruntamen ita prodit, vt eos homines fuisse declaret.* Leonis huius opus respicitur a Clemente Alex. quando ab illo laudatur Λέων ὁ τὰ περὶ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον θεῶν πραγματευσάμενος 1. Strom. pag. 322. Hyginus pag. 304. *Sed de Hammonis simulacro Leon, qui res Aegyptias conscripsit.* Tertullianus cap. 7. de Corona: *Si et Leonis, Aegyptii, scripta euoluas, prima Isis repertas spicas capite circumtulit.* Idem videtur, qui ab Arnobio *Leo Pellaeus* vocatur, et qui cum Cosma, Aegyptio, citatur a scholiaste Apollonii IV. 262. Λέων ἐν πρώτῳ τῶν πρὸς τὴν μητέρα. et cuius *periplum* laudat idem II. 297. Confer *Guilelmi Worthi* notas ad Tatianum p. 96.

Leo, Alabandensis, rhetor, scripsit, Suida teste, Καρικῶν libros IV. Λυκιακὰ libris II. Τέχνην, siue artem rhetoricam, et quae etiam inter Leonis, Byzantii, monumenta refert, de statibus rhetoricis, et de bello sacro aduersus Boeotos ac Phocenses. [v. supra, Vol. VI. p. 132. init. *Leo, rhetor*, scripsit versus *carcinos seu cancri* et sunt in cod. Parif. MDCCXX. nr. 4. *Harl.*]

Leo, Armenius, imperator ab 11. Iulii 813. ad 25. Dec. 820. cuius edictum de abolendis imaginibus memoratur in scriptoribus post Theophanem pag. 18. 20. 62. [p. 499. et conf. *Montfaucon* bibl. Coislin. p. 205. sub finem. et infra, *Leo Isaur. Harl.*]

Leo, Asianus, siue *Leo, Car*, (ὁ ἐκ Καρίας) inter scriptores historiae Byz. laudatur a Io. Scylitze ac Cedreno, idemque videtur cum *LEONE, grammatico*, cuius χρονογραφία τὰ

qq) Idem iubet Leo pag. 346. edit. Meursii, n. L. vnde reliqua supplenda.

τὰ τῶν νέων βασιλέων περιέχοντα, *ob initio Leonis, Armenii, imp. ad Romani Lacapeni mortem* siue ab a. C. 813. ad 949. (non 1013. vt scribit Caueus,) subiecta fuit codici regio Theophanis, ex quo illum descripsit *Iac. Goarus*, et post eius mortem graece et latine vna cum Theophane edidit notasque suas addidit *Franciscus Combefisius*, Paris. 1655. fol. Idem iam obseruauit, Leoni huic vix quicquam commune cum Anonymo illo continuatore Theophanis, quatuor librorum ante Basilii vitam auctore, de quo supra p. 349. dixi, in reliquis continuatoribus pleraque adfinia, plerumque etiam iisdem verbis concepta, [P] aut ex aliis alia facta, tantisper mutatis vocibus, vt alterum alterius vsum laboribus necesse sit. Codicis MSti subscriptio rr) testatur absolutum volumen esse anno mundi 6521. hoc est Christi 1013. vt recte *Hankius*, pag. 679. de historiae Byz. scriptoribus obseruat contra Vossium, qui male retulerat ad a. C. 1321. Recentiore manu eidem codici adscriptum, Combefisio teste: Λέων πρόεδρος καὶ Δοὺξ τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν ὁ Τζικάνδηλος, καὶ οἰκεῖος ἄνθρωπος τοῦ κραταιοῦ καὶ πρώτου ἡμῶν βασιλέως. *Leo, praefectus atque dux Cibyrootarum* ss) *qui et Tzicandalus, potentissimique ac primi nostri imperatoris* (Constantini Porphyrogeniti) *domesticus.* Addidit etiam ex eodem regio codice et Leoni, grammatico, praemisit Combefisius ANONYMI commentarium siue συγγραφὴν χρονογραφικὴν, extrema parte mutilam, *de rebus Leonis, Armenii*, Bardae F. in cuius persequutione aduersus imaginum cultores, atque synodo, aduersus imagines a. C. 814. habita, definit. pag. 428. 442. *Fabr.* Conf. *Hamberger* z. N. III. p. 684. *Saxii* Onom. II. p. 151. Laudatur inter historicos in synopsi historiarum, scripta a Ioanne Scylitze Curopalata, et edita gr. ac lat. a *Montfaucon* in bibl. Coislin. p. 208. — *Paris.* in bibl. publ. cod. DCCCLIV. nr. 42. *Leonis, grammatici*, chronicon a mundi creatione ad Leonem, Basilii fil. Initio pauca desiderantur. — in cod. MDCCXI. nr. 5. eiusdem chronicon de rebus Leonis, filii Bardae, Armeni, gestis, et nr. 4. anonymi chronicon de eodem Leone, Bardae F. a Fabricio memoratum. Add. *Lambec.* comm. IV. p. 27. sq. — *Fabric.* infra in Vol. X. pag. 527. ea, quae hec reducam, addiderat: „Nescio, idemne sit cum *Leone, grammatico*, qui Calabriae archiepiscopus fuit, cuius epistolam canonicam, de vxore ante ordinationem ducenda, gr. ac lat. exhibet *Cotelerius* tom. III. monumentorum pag. 464. — Fuit et *Leo, Siculus*, grammaticus, cuius laudationem Nectarii CPol. citat *Allatius* contra Hottinger. p. 386. et *Leo Vestarches* ac grammaticus temporibus Alexii Comneni. Bibl. Coislin. pag. 104." *Leonis, Siculi*, mentio nulla fit in *Mongitor*. Bibl. Sicula. *Harl.*

[*Leonis Barali*, primi secretarii, versus iambici de secundo aduentu Christi laudantur in indice MS. codicis Antonii Eparchi, infra in Vol. X. p. 482. et p. 487. epistola ad Theodorum Metochitam. — Iambi memorati exstant quoque in cod. bibl. *Paris.* MDCXXX. nr. 72. *Harl.*]

Leonis Bardae, protoasecretis, versus iambicos MSS. memorat Labbeus pag. 134. Bibl. nouae MSS.

rr) a librario, vt videtur, non ab auctore.

ss) *Cibyra* Plinio Cariae est, etsi aliis Phrygiae, quae sunt regiones vicinae. *Combefisius.*

MSS. Eiusdem oratio ad imp. Andronicum Palaeologum, iuniorem, qui a. C. 1341. obiit, MS. in bibl. Vindob. vnde de huius Leonis aetate conſtat.

Leo, *Bulgarorum archiepiſcopus*, Latinorum acer aduerſarius, de cuius ſcriptis Caueus ad a. C. 1051. qui recte *Achridenum* ſiue *Acridanum* adpellat, tt) auctoritate Sigeberti Gemblacenſis cap. 147. de ſcriptoribus eccleſiaſticis, quia Bulgarorum archiepiſcopi circa id temporis Achride ſedem habebant. Vide, quae ſupra pag. 284. et 286. de Theophylacto. Contra hunc Leonem Acridanum ſcripſit Leo IX. papa. Nullus illo aut furioſior aut petulantior contra Latinos ſcripſit, iudice *Nic. Comneno* pag. 185. vbi citat eius de proceſſione Spir. S. quod ex ſolo patre procedat, et libr. I. contra azymorum vſum in S. Euchariſtia. id. pag. 188. Trium eius epiſtolarum de azymis mentio in *Beverigii* cod. canonum tom. II. in *Alexii Ariſteni* ſynopſi epiſtolarum canonicarum, vbi ex prima locus adfertur, *Dd.* 3. *b.* Ex epiſtola prima et tertia etiam *Allatius* de conſenſu pag. 1163. et 1167. Epiſtola ad Ioannem, Tranenſem, in Apulia epiſcopum, acerrima, quam a. 1053. aduerſus Latinos ſcripſit, exſtat ex Humberti Legati verſione latina apud *Baronium* ad illum annum nr. 23. ſq. cum Leonis IX., papae, epiſtola, Cerularii et huius Leonis inauditis, vt ait, praeſumtionibus oppoſita, quae exſtat etiam in tomis conciliorum, tom. IX. Labbei, pag. 949. et tom. VI. Harduini p. 927. *Fabric.* — In codd. *Mon. Bauar.* CXII. et CXIII. *Leonis*, archiep. Bulgariae, epiſtola de azymis et ſabbatis miſſa ad quemdam rom. pontificem. (cat. codd. gr. pag. 43. et 44.) — Eadem in cod. *Pariſ.* MCCCXV. nr. 2. bibl. publ. — *Vindobonae* in cod. CLVII. nr. 18. excerpta ex *Leonis*, *metropolitae*, aliorumque graecorum ſcriptor. operibus contra Latinos de proceſſione Spir. S. de azymis, de ieiunio, ſabbatis etc. (*Lambec.* comment. Vol. IV. p. 339.) — In cod. *Eſcorial.* membran. *Leonis*, archiep. Bulgariae, epiſtolae tres de annis et ſabbatis. Item de deſignatione et ſuffragio, electione, ſtatu et priuilegiis metropolitarum archiepiſcoporum. Et de vniuerſo eccleſiaſtico ſtatu et ordine, teſte *Pliiero* in itiner. per Hiſpan. p. 179. *Harl.*

Leo, *Leonis F. Byzantinus*, rhetor, Platonis diſcipulus, de quo *Philoſtratus* in vitis Sophiſtar. lib. I. cap. 2. *Plutarchus* in praeceptis politicis pag. 804. *Athenaeus* XII. pag. 550. *Heſychius* in originibus [ſ] CPol. pag. 49. ſeq. et Suidas, qui Ariſtotelis quoque diſcipulum a quibusdam traditum commemorat. Et fuit ſane *Leo* quidam *Byzantius* Ariſtotelis diſcipulus, cuius filii, Melantes et Pancreon, heredes a Theophraſto inſtituuntur, teſte Laërtio V. 51. 53. 54 55. 56. Sed idemne ille cum altero, an duos Leones in vnum confuderit Suidas; non facile dixerim. Idem refert eius ſcripta: 1) τὰ κατὰ Φίλιππον καὶ τὸ Βυζάντιον libris ſeptem: 2) Τευθραvικὸν ſiue Τευθραντικὸν, de rebus Myſorum. 3) περὶ Βησαῖς ita enim rectius in MSS. Pariſ. quam Βησάλας, fuit enim de Beſae oraculo, de quo *Ammianus* XIX. 12. 4) τὸν ἱερὸν πόλεμον de bello, quod Philippus geſſit aduerſus Phocenſes, qui oraculum Delphicum expilauerant, de quo *Iuſtinus* VIII. 2. Hoc opus mox inter ſcripta Leonis, Alabandenſis, Suidas [et Eudocia p. 281.]

tt) *Leo*, *Acridanus*, a Leone, archiepiſcopo Bulgariae, male diſtinguitur in Indice *Neſſeliano* MSS. bibl. Vindob.

281.] memorat. 5) περὶ ςάσεως, quod vertunt *de seditionibus*, quum fuerit liber rhetoricus de formandis ſtatibus quaeſtionum, atque iterum ſtatim a Suida [et Eudocia p. 281.] inter ſcripta rhetoris Alabandenſis poſt τέχνην, ſiue artem rhetoricam, commemoretur. 6) τὰ κατ᾽ Ἀλέξανδρον, quod non de rebus Alexandri Magni, (ante enim eius imperium, Philippo adhuc ſuperſtite, mortem ſibi conſciuiſſe Suidas ſcribit,) ſed de Alexandro, proauo Philippi, Xerxis aequali, accipiendum eſſe coniiciebat *Olearius* notis ad Philoſtratum p. 485. Quum vero de Alexandri illius antiquioris rebus vix vsquam exſtet memoria, veriſimilius videtur, Alexandrum M. innui, ſed iunioris cuiusdam Leonis ſcripta priſco illi Byzantino Suidam, parum in huiusmodi accuratum, tribuiſſe. *Fabr.* Vide ſupra, Vol. III. p. 44. et p. 497. — Alius *Leonis*, ſcholaſtici *Byzantini*, ſcholia, ad hiſtoriam eccleſiaſticam pertinentia, ſunt in cod. Voſſiano. v. cat. bibl. Leidenſ. p. 392. nr. XXX. De *Leone, Byzantio*, Ioannis, patriarchae CPol. nepote, v. ſupra ad §. VIII. de Leonis, imp. oraculis not. ✶✶. — *Leo Cinnamus*, calligraphus, ſcriptor cod. regii MMCMLI. — *Leo* alius, ſcriba, cod. Coisl. CCCLXXIV. circiter ſaec. XI. *Harl.*

Leo, Car. Vide ſupra Alabandenſis, et Aſianus.

Leonis, Centuripini, oratio in S. Iacobum, Zebedaei F. apoſtolum, memoratur ab *Allatio* p. 113. de Simeonibus. Incipit: ὑλικὴ μὲν αἴσθησις. *Fabr.* Vixit ſaec. octauo et ſcripſit quoque laudationes in S. *Leonem, Thaumaturgum, epiſcopum Catanenſem*, et in Nectarium, patriarcham CPolitan. v. *Mongitor.* biblioth. ſicul. tom. II. p. 11. *Harl.*

[*Leo, Chalcedonenſis*, metropolita. Eius epiſtola, ſcripta ad Nicolaum, epiſcopum Adrianopoleos, in cod. Coislin. XXXVI. ex quo *Montfauc.* in B. Coisl. p. 103. ſqq. publici iuris fecit gr. cum verſione lat. *Decretum*, editum circa vnionem ſynodi cum *Leone, Chalcedonenſi*, et circa piam ſententiam de adoratione SS. imaginum, ab — imperatore — Alexio Comneno. — In illo decreto p. 104. ſub finem memoratur quoque *Leo*, Βιζύης *epiſcopus*, tempore Comneni.

Leo, Corinthius, Troynenſis notarius, vir graecis latiniſque litteris excultus. Scripſit *vitam SS. Alphii, Philadelphi* et *Cyrini*, e quodam cod. msto latinitate donatam, a. 1312. (non a. 1322. multo minus a. 312. vt alii, aut potius typothetae, errarunt.) v. *Mongitor.* Bibl. ſicul. II. pag. 11. *Harl.*]

Leo, deſpota, (neſcio, an Leonem, imp. CPol., hoc nomine deſignent;) Λέοντος τοῦ δεσπότου εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον. MS. *Lambec.* III. pag. 36. Leonis, deſpotae, alphabetarium de futuro iudicio. *Labbeus* pag. 196. Bibl. nov. MSS.

LEO, diaconus, hiſt. Byzantinae ſcriptor, de quo ſupra pag. 353. Huius *orationem ad Baſilium*, imp. qui Ioanni Tzimiſci ſucceſſit, MS. haberi in bibl. Bodleiana teſtatur Caveus. Incipit Ἔδει μὲν τό.

LEO, grammaticus. Vide Leo Aſianus, et Siculus.

[*Leo*

[*Leo Garidas*, (al. *Laridas*, siue *Zaridas*,) Ictus. v. infra, Vol. IX. pag. 514. scripsit ad Mich. Ducam περὶ διαιρέσεως φόνων, et βιβλίον περὶ τῶν ἀγωγῶν· v. *Bach.* iurispr. rom. IV. cap. 2. sect. 3. §. III.

[*Leo Isauricus*, imperator, obiit a. Chr. 741. v. *Lambec.* comment. etc. Vol. VIII. p. 165. sq. ibique notas 1. et 2. De eius et *Leonis, Armenii*, imp. (a. 813 — 820.) constitutionibus v. infra Vol. XII. p. 406. De priore v. etiam *Bach.* l. c. IV. cap. 1. sect. 1. §. XIV. et §. XXXV. de posteriore §. XX. et. §. XXXVIII.]

[*Leo Marcellae* siue *Marcellarius*, imper., cui miraculosam fontis inuentionem et primam templi, super eum exstructi, originem esse vindicandam, *Lambecius* comment. VIII. p. 126. contra Iac. Goar. not. ad Georg. Codini cap. 22. de officiis CPolitanis docet. *Harl.*]

[*] *LEO* uu), *Magentenus*, metropolita Mytilenensis, circa a. C. 1340. ww) scripsit ἐξήγησιν in Aristotelem

uu) Leonis nomen in editionibus Magentini omittitur, neque exstat in plerisque codd. MSS. vt in iis, quos habet bibl. Caesarea: in aliis tamen occurrit, vt in Coisliniano vno (in al. Ανωνύμου.) Vide catalogum MSS. graecorum bibl. Coislinianae p. 219. 227. 277. Leonem igitur vocat et *Labbeus* in conspectu interpretum graecorum Aristotelis et Platonis, quem sequuntur *Lambecius* lib. VII. cod. XXIX. [p. 147. ed Kollar.] et XCII. [nr. 4. p. 373.] philosoph. et Nesselius. Plura de hoc *Magentino* et aliis quibusdam Leonibus notaui infra volum. X. huius bibl. p. 527. seq. *Fabr.* Locum ipsum iure postliminii huc rectius reducendum arbitror. *Fabricius* igitur, nunc, ait, ex *Nic. Comneno* pag. 143. praenotionum mystagog. addere iuuat, cum floruisse circa a. 1300. ac deinceps, praeceptoremque fuisse Constantini Harmenopuli, a. 1380. vel 1383 anno aetatis 63. defuncti. Hunc idem Comnenus pag 8. Photianum licet, elegantissimae virum sapientiae adpellat, citatque eius *commentarios in Aristotelis topicorum libros* et *Porphyrii quinque voces* p. 227. *in categorias* ibid. *In sophisticos elenchos* MS. in bibl. Coisliniana p. 225. in *librum philosophi de generatione et corruptione* ab eodem Comneno citatur, p. 387. *in Nicomachea* pag 281. *in libros de anima* pag. 253. 254. *commentarius breuis in politica Aristotelis* pag. 235. *liber de moribus gentium*, pag. 287. *de moribus asiaticis* liber I. pag. 214. *de arcana philosophia*, cap. XXXIX. pag. 226. *liber II. de veteribus philosophis*, pag. 213. *explicatio canonum poenitentialium Petri Alexandrini*, pag. 220. *et Gregorii Thaumaturgi*, pag. 223. Eiusdem *Leonis* libellum *de neglectis canonum praeceptis* laudat et hortatu Vasionensis episcopi Soarii latinum fecisse, et innumeris locis, vt licuit, emendasse se testatur pag. 8. Hactenus *Fabricius*, quem de Leonis Magentini explicatione aliorum canonum infra legas in Vol. XI. pag. 48. — *Saxius* in Onom. II. pag. 78. Leonis Magenteni, metropolitae Mytilenensis, interpretis Aristotelis, aetatem adsignat a. Chr. circ. a. 650. laudatque *Conring.* de scriptor. saec. VI. c. II p. 97. cum nota Kranzii. De codd. passim ad Aristotelem quaedam iam notaui. *Paris.* in bibl. publ. sunt in quatuor codd. *Leonis Magent.* comment. in *Aristotelis* categorias, in libr. de interpretatione, analytica priora, et in *Porphyrii* isagogen. — praeterea in tribus adhuc codd. tres priores comm. — insuper in cod. MMLXI. etiam comm. in Arist. analytica priora. — *Florent.* in bibl. Laur. Medic. sunt in cod. III. nr. 2. et 3. plut. 71. *Magent* breuiss. excerptum de quinque voce. — in cod. V. nr. 3. et cod. XXXIII. 8. de hypotheticis syllogismis, ex Magent. forsan commentar. in priora Aristotelis analytica. — in cod. I. nr. 2. Magentem commentar. in Porphyr. V. voces, et nr. 7. plut. 85. *Magent.* comm. in Aristot. decem categorias (vtroque tamen loco nomen τῷ Μαγεντινῷ a manu recentiore in margine adiectum legitur.) in eod. cod. nr. 10. Magent. comment. in Aristot. de interpretatione, et nr. 12. in Aristot. analytica priora. v. *Bandin.* cat. codd. gr. III. pag. 2. 3. 5. 22. 237. 238. 239. — *Venetiis* in cod. *Marciano* CCII. Magent. et Theodori Prodromi expositio in postremum posteriorum Aristot.

ſtotelem περὶ ἑρμηνείας, commentarium maximam partem collectum ex *Ammonio*, quem magnum adpellat. Laudat etiam aliquoties *Alexandrum* (Aphrodiſeum) atque vno loco *Iamblichum*. Prodiit hic commentarius graece apud Aldum Venet. 1503. minore folio, ad calcem Ammonii in eundem Ariſtotelis librum, adiunctam habens Mich. Pſelli Paraphraſin et Ammonium in Categorias. Latine vertit hunc Magenteni commentarium *Io. Baptiſta Raſarius*, cuius verſio ſaepius excuſa cum Ammonio latine translato, Pariſ. 1544. Venet. 1547. Lugd. 1547. fol. Altera verſio *Hieronymi Leuſtrii*, Veronenſis, itidem Pariſ. 1554. fol. cum Ammonio, per Barthol. Siluanium verſo, lucem vidit. ww)

Alter Magenteni commentarius *in priorum Ariſtotelis Analyticorum libros* graece prodiit ad calcem Io. Philoponi in eosdem libros, Venet. 1536. f. apud Barthol. Zanettum, Caſterzagenſem. Latina *Io. Baptiſtae Raſarii* verſio ſeparatim primum excuſa Venet. 1544. f. apud Hieron. Scotum, et deinde Lugd. 1547. f. cum Ammonio in quinque voces, Pachymeris epitome in vniuerſam diſſerendi artem, et Nilo de ratiocinationibus. In hoc commentario laudatur ſubinde, vt ſtatim p. IV. ὁ ἐξηγητὴς, quo nomine *Alexander Aphrodiſeus* intelligitur. *Ioanne Philopono* Magentenus xx) iunior eſt, quem citat pag. XXIV. *παρὰ μὲν τῷ Φιλοπόνῳ ὁ συλλογισμὸς ἐν δευτέρῳ σχήματι ἀνελύθη. παρὰ δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ ἐν πρώτῳ.* *Proclum* et *Marinum* inter τὺς παλαιὺς refert pag. XXXI. vbi eos in Ariſtotelis Analytica ſcripſiſſe innuit. De Pythagoricis, ſubſtantias *συμβολικῶς* numerorum nomine adpellantibus, videndus Magentenus pag. VII. b. et pag. XXXVIII. De Hippocrate, geometra, pag. XXXXI. ὁ Ἱπποκράτης ναύκληρος ὢν καὶ λησευθεὶς τὴν ναῦν, συλλαβόμενος τὺς λησὰς ἀπήνεγκεν Ἀθήνησι δώσοντας δίκην. Κατὰ [?] τύχην δὲ ἐνέτυχε Γεωμέτρῃ, καὶ ἔρων ἔσχεν Γεωμετρίαν μαθεῖν, καὶ μαθὼν ταύτην, καὶ τῶν ἀπόρων ἐψηφίσατο ζητημάτων.

Leo, magiſter, et *Leo, Peganius*, ab Allatio memorantur inter melodos ſiue ſacrorum hymnorum auctores, quibus eccleſia graeca vtitur. yy) Leo, magiſter, idem cum Leone, *patricio*, de quo mox.

Leo, mathematicus, Byz. et alter, ***medicus***, de quo ſupra p. 358. 366. ed. vet.

Leo, Metapontinus, pythagoricus, Iamblicho memoratus. *) Hic videtur eſſe Leo, cui *Φυσικὸν* ſuum *λόγον* inſcripſit Alcmaeon, Crotoniata, Laërt. VIII. 83. Idem forte etiam Leo,

ſtot. analyticorum, ſed capp. I. ac II. tantum. (cat. codd. gr. p. 111. fin.) *Harl.*

vv) Male Nicaenum metropolitam vocat Koenigius in bibl.

ww) De *Magenteni* comm. in Ariſtol. v. ſupra, in Vol. III. p. 210. 215. not. *bbb*. p. 213. etc. add. ib. in catal. Peripateticorum, p. 498. infra Vol. IX. p. 363. *Harl.*

xx) Hinc patet, errare eos, quos Koenigius refert, Magentinum referre ad ſaeculum a nato Chriſto ſextum.

yy) *Leo, magiſter* et *Leo Peganius* ἐν τοῖς περὶ τριωδίων citantur a *Georgio Coreſſio ad ſynopſin Nili* in canonem 2. Nicaen. *Nicol. Comnenus* pag. 400. praenot. myſtagog.

*) V. ſupra, Vol. I. pag. 850. *Harl.*

Leo, Neoclidis discipulus, quem στοιχεῖα geometrica scripsisse testatur *Proclus* in Euclidem lib. II. pag. 19. [v. supra, Vol. IV. p. 86. init.] — *Leonis*, *Maleini*, ducis, diploma, a. 1165. in *Montfauc.* Palaeogr. graeca. p. 410. *Harl.*]

Leo, *monachus*, qui Leone Isauro imperante vixit. Orationem eius de martyribus laudat Nicol. Comnenus l. supra laudato, p. 141.

[*Leo*, *Naupliae* et Argus episcopus. Eius *hypomnema* in gratiam S. deiparae in area, et *typicum* ad vsum eiusdem monasterii exstant in *Taurin.* reg. bibl. cod. CCCXXXVI. Prius graece cum versione lat. publici iuris fecit auctor cat. codd. gr. illius bibl. pag. 426. sqq. *Harl.*]

Leonis, *Numodotae*, ecthesin canonum citat idem *Nic. Comnenus* p. 220. 310. scholia ad Balsamonem pag. 325. et orationem de S. Tarasio, p. 319.

[*Leo*, *Padialus*, scriba cod. *Vindob.* CLIII. v. *Lambec.* comm. IV. col. 316. *Harl.*]

[*Leo*, *martyr*, cuius et *Paregorii Pataris* in Lycia martyrium exstat in cod. caes. *Vindob.* XI. nr. 28. teste *Lambec.* comm. VIII. col. 184. *Harl.*]

Leonis, *patricii et Canicleí praefecti*, compendiosam expositionem MS. graecam in Exodum citat *Allatius* de Engastrimytho capite 20. et expositionem similem in I. librum regum, capite 9. Exstatque integra huiusmodi expositio e Patribus et Theodorito potissimum in Octateuchum et quatuor regum libros, nec non in euangelia SS. Matthaei et Lucae et in epistolam S. Iacobi, MS. in bibl. Vindobonensi. Λέοντος Μαγίστρου, ἀνθυπάτου, Πατρικίου, τοῦ Μυστικοῦ ἐπιτομή etc. *Lambec.* V. pag. 61. [p. 133. sq. ed. Kollar.] et IV. pag. 147. seq. zz) Vide et supra, Leo, magister.

Leo, *Peganius*. Vide supra, Leo, magister.

Leo, *Pellaeus*, qui de Diis scripsit. Arnobius IV. p. 147. *Et possumus quidem hoc in loco omnes istos nobis, quos inducitis atque appellatis Deos, homines fuisse monstrare, vel Agragantino Euhemero replicato, cuius libellos Ennius, clarum vt fieret cunctis, sermonem in Italum transtulit: vel Nicagora Cyprio, vel* Pellaeo Leonte, *vel Cyrenensi Theodoro, vel Hippone ac Diagora Meliis* etc. Idem hic Leo, Pellaeus, cum Aegyptio, de quo supra. Dicitur autem Pellaeus, quod in Macedonia versatus cum Pellaeo iuuene, Alexandro Magno.

De *Leone*, *philosopho*, Byz. dictum supra pag. 366.

[*Leo Phocas.* v. *Lambec.* IV. p. 27. *Harl.*]

Leo,

zz) In cod. CLVII. nr. 2. *Lamb.* IV. p. 334. ed. Kollar. — Expositio siue interpretationis compendium ex diuersis patribus, in Pentateuchum, IV. libros regnorum s. regum, Iosuae, Iudices, et Ruth in cod. Laurent. Medic. XXIII. nr. 22 — 33. plut. 10. v. *Bandin.* cat. codd. gr. Vol. I. pag. 429. sq. — In cod. *Barocc.* LXXVI. Oxonii, *Leon.* magistri, proconsulis, *Patricii*, versus aliquot de deo, ex eius theologia chiliastica. *Harl.*

Leo, *Platonis discipulus*, qui cum Chione et Euxenone interfecit Clearchum, Heracleae tyrannum, vt narrat Memnon apud Photium cod. CCXXIV. c. 1. Alius, de quo supra in Leo, Byzantinus.

[P] *Leo*, cuius collectio praecipuarum praedictionum Vet. Test. de Christo MS. in bibl. Vindob. Ἔρανος καὶ ἐκλογὴ ἐκ διαφόρων βίβλων καὶ προφητειῶν, φιλοπόνως ἐρανισθεῖσα παρ᾽ ἐμοῦ τοῦ οὐδαμινοῦ Λέοντος, ὅσα περὶ χριστοῦ γέγραπται. Incipit: Ὅτι Θεὸς ὁ χριστός. Ἰερεμίου Οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. *Lambec.* IV. cod. CLXXXVIII. nr. 10. pag. 206. [l. p. 452. ed. Kollar.]

LEO I. ab 8. Sept. a. 440. ad 30. Octob. a. 461. episcopus *Romanus*, cognomento *Magnus*, non quidem graece scripsit, sed a me hoc loco non est praetermittendus, quoniam nonnulla eius graece e latino versa feruntur. *Epistolam dogmaticam ad Flauianum*, CPol. episcopum a), haeresiae Eutychetis oppositam, et lectam in concilio Chalcedonensi, graece et latine edidit Io. Leuenclauius ex Io. Sambuci codice, Basil. 1578. 8. cum legatione Man. Comneni ad Armenios. Hinc *Gerardus Vossius*, Tungrensis, ad calcem operum Gregorii, Thaumaturgi, Mogunt. 1604. 4. Prodiit deinde separatim cum *Nic. Glaseri* praefatione et Thaumaturgi doctrina de SS. Trinitate, Hamburg. 1614. 8. b). Idem Vossius praeterea ex Sirleti codice graece et latine adiunxit *epistolam ad Leonem Thracem, imp.*, contra haereses Nestorii et Eutychetis, et *testimonia SS. patrum de mysterio incarnationis domini*, a Leone, papa, collecta. Ceterum omnium, quae latine exstant, Leonis operum duas praestantissimas editiones debemus *Paschasio Quesnello*,

a) *Vindobonae* in cod. LVII. nr. 56. v. *Lambec.* comment. III. p. 395. — in cod. XLV. nr. 34. (*Lambec.* VIII. p. 923.) — in cod. LVI. nr. 4. exstat ex actis concilii Chalcedonensis epist. Leonis I., papae, ad Flauianum, patriarcham CPolitan. et nr. 5. exemplar epist. Leonis I., papae, ad imp., Leonem Thracem. v. *Lambec.* VIII. p. 1028 — 1030. vbi Kollar. in nota obseruat, eam epistolam exstare *latine* in S. Leonis Opp. editione Veneta, 1748. tom. I. p. 222. — In bibl. *Coislin.* cod. CCI. inter eos scriptores eccles. ex quibus *Niceta* interpretatt. gr. in euangel. Lucae collegit, nominatur quoque *Leo, papa.* — in cod. CCXI. leguntur gr. *Leonis*, papae, ep. ad Flauianum, et huius ep. ad illum. v. *Montfauc.* bibl. Coislin. p. 251. et 269. — in *Britannia*, (missis latinis Leon. scriptis,) secundum catal. codd. Angliae etc. in bibl. *Bodlei.* nr. 71. Leonis, papae, epist. ad Anatolium, gr. item nr. 111. Leonis epist. ad concilium Chalced. — ep. ad Marcianum; — ep. ad Iuuenalium, archiep. Hierosol. gr. — nr. MMDCCCLXXVII. Leon. ep. ad Flauian. et synodum Chalced. quartam. — In tomo II. nr. XXXVI. in bibl. Eborac. — nr. MMDLXV. auctior quam edita, inter codd. Vossianos; — nr. MMMMLXVIII. Lond. in bibl. coll. Sionensis. — et nr. MMMMMMMMMCIIC. inter codd. Ioann. Mori, *Leonis* ep. ad Flauianum, gr. — nr. MMMCDXXXV. inter codd. Norfolc. graecos, *Leon.* ep. ad Faustum, presbyter. tum variae eiusdem epp. et Flauianus ad Leonem, bis. — Leonis sermones et alia opp. frequentius custodiuntur in bibl. M. Britanniae, secundum mem. catal. sed rarissime additur, num opus latine, an, quod quidem raro fieri potuit, graece sit scriptum. — *Paris.* in bibl. publ. cod. *Leonis*, papae, columna fidei orthodoxae christianae, h. e. epist. ad Flau. in codicib. MLVII. nr. 1. et MCXXVII. nr. 3. — it. *Neapoli* in bibl. reg. cod. LIV. — *Ballerinii* in sua Opp. Leon. edit. graecas Leon. epistolas XLI. vel e mstis primum euulgarunt, vel cum codd. contulerunt. vid. *Schoenemann.* l. mox laud. p. 850. sqq. de epp. p. 972. sq. de codd. gr. Vatican. et pag. 1004. sqq. de epp. gr. atque collectionibus, etc. *Harl.*

b) v. *Concil.* Paris. Labbean. edit. tom. IV. col. 343. et 358. add. catal. bibl. Leidens. p. 54. *Harl.*

Quesnello, quamquam ᶜ) Indice expurgatorio proscriptas, Paris. 1675. 4. duobus volum. et alteram Lugd. 1700. fol. [opp. curantibus Petro et Hieron. fratr. *Ballerinis*. Venet. 1755. sqq. fol. III. tom.]. De Leone ipso consulendi praeter editores et, qui pontificum vitas, atque annales ecclesiae condiderunt, Tillemontius tomo XIV. memor. eccl. Henschenius ad XI. April. tom. II. p. 14. seq. ne dicam de *Lud. Maimburgii* historia pontificatus S. Leonis, quae gallice prodiit Hagae Comitis. 1687. 12. *Fabr.* Add. *Hambergeri* Z. N. III. p. 200. sqq. *Saxii* Onom. I. p. 505. sq. (qui alios VV. DD. laudant,) in primis *Schoenemann*. in bibl. historico litter. - patrum latin. tom. II. pag. 861 — 872. vbi quoque passim editiones epistolar. recensentur. *Harl.*

[P] *Leonis* II. ab a. C. 682. 19. Octob. ad 684. 23. Mai. episcopi *Romani*, *epistola ad Constantinum* Pogonatum, imp., graece versa legitur in Actis synodi VI. siue Trullanae, actione 18. siue vltima, tom. VI. concilior. edit. Labbei et reg. tom. XVII. et Harduin. tom. III. De hoc Leone videnda Acta Sanctor. tomo V. ad diem XXVIII. Iunii p. 374. seq. vti de *Leone III., papa*, tomo II. ad XII. Iunii pag. 572. sq. Huius Leonis III. (quod adnotare omisit Caueus,) epistolas decem ad Carolum Magnum, (latine illas quidem, vt cetera eius, non graece exaratas,) primus e MS. codice Helmstadiensis academiae edidit notisque illustrauit *Hermannus Conringius*, Helmst. 1647. 4. *Fabr.* Quae Leonis III. IV. VII. IX. et X. epp. sermones, decreta etc. in Conciliorum collectionibus, Labbeana, regia et Harduin. reperiuntur, infra, in vol. IX. multis locis p. 515 — 690. passim significauit Fabricius. *Harl.*

[*Leonis*, *Sardicensis* metropolitae, epistola in cod. reg. Neapolit. II. *Harl.*]

[*Leo* de genere *Rhaul*, scriba cod. caesar. Vindob. CCXX. a. Ch. 1139. De illo plura dabunt *Lambec.* comm. V. p. 107. et *Kollar*. in nota. Idem forsan fuit, qui manu sua cod. caesar. XXXVII. a. Ch. 1331. descripsit. v. *Lambec.* et *Kollar.* comm. III. p. 157. *H.*]

Leo, *scholasticus*, Byzantinus, cuius librum de diuinis et reprobis exstare in Italia scripsit Gesnerus.

[*Leo*, *Sebastenus*. v. infra, vol. X. p. 528. ac vol. XI. p. 48. §. XVI. fin. et ibid. pag. 434. de *Leone*, *Senonensi*. *Harl.*]

LEO *Siculus*, *Grammaticus*, cuius *laudationem in Nectarium patriarcham* CPol. (cui Io. Chrysostomus successit) laudat *Allatius* libro contra Hottingerum p. 174.

LEO, *Styppiota*, patriarcha CPol., cuius mortem commemorat Nicetas pag. 58. in Manuele Comneno,

c) Vignolius Maruillius miscellan. historico litterar. tom. I. p. 75. seq. *Le S. Leon du Pere Quesnel a été mis à Rome dans l'indice des livres defendus, à cause de quelques observations, qui ont blessé la delicatesse de cette Cour. Quand le P. Quesnel aprit cette nouvelle, il en écrit au Cardinal* François Barberin, *qui l'honoroit de son amitié, et s'en plaignit comme d'injustice, qu'on lui faisoit. Cette Eminence lui repondit en deux mots pour l'apaiser:* Ne vous fâchez pas, mon Pere, la censure de Rome ne gâte pas vôtre livre. *Fabr* Conf. *Schoenem*. l. cit. p. 919. sqq. et p. 930. sqq. 934. sqq. 939. sqq. de aduersariis Quesnell. etc. *Harl.*

1154

Comneno, qui imperare coepit a. C. 1143. Hic est patriarcha Στυπῆ, cuius ψήφισμα de nuptiis non prohibitis cum ea, quae fratris vxor fuit, memoratur in *Enimundi Bonefidii* iure orientali l. II. p. 59. et in iure graeco-rom. Leunclauii lib. III. p. 217. [add. infra, vol. X. p. 528]

[*Leo*, metropolita *Synnadensis*. In cod. *Coislin.* XXVII. siue catena in epp. Paulli, post primum argumentum habentur quaedam illius *Leonis*, quae sic incipiunt: ζωὴ καὶ θάνατος, ὡς ἡμέρα καὶ νὺξ, at recentioris manus esse, adnotat *Montfauc.* in bibl. Coislin. p. 82. *Harl.*]

[*Leo*, *Tuscus*, imperialium epistolarum interpres sub Manuele Comneno, imp. CPolit. v. *Rigaltium* in praef. ad Artemidori Oneirocritic. Lutet. Paris. 1603. 4. *Phil. Labbei* bibl. chronologia scriptorum ecclef. a. Chr. 1177. *Lambec.* comment. de B. caes. VII. p. 569. praecipue not. 2. et 4. p. 571. sqq. vbi ex Georg. Cedreno p. 548. sq. et Ioanne Zonara, annal. tom. III. p. 129. sq. docet, quanta litterarum mathematicarum laude floruerit, eumque ab imp., Theophilo, ad honorem episcopi Thessalonicensis fuisse euectum: add. *Fabric.* infra, libr. V. cap. 15. vol. VII. p. 652. vet. ed. *Harl.*]

Atque de Leonibus hactenus. Nunc scriptores historiae Byzantinae recensere persequamur.

IOANNES SCYLITZES, patria Thracesius d) siue ex Asia minore, varias in aula CPolitana dignitates obiit, vt Protouestiarii, inde magni Drungarii Vigiliae, siue praefecti Excubiarum, ac denique Curopalatae: clarusque adhuc circa a. C. 1081. in quo desinit posterior pars eius historiae.

1. Sunt, qui eum aiunt *Synopsin historicam* scripsisse *ab orbe condito vsque ad initium Alexii Comneni*; ita enim *Nesselius* parte V. p. 64. testatus, eam MS. esse in bibl. Vindobonensi. Sed Lambecius II. p. 580. de eodem loquens codice, docet quidem, ante Scylitzae historiam, [?] praefixam esse aeque antiqua manu in septem foliis membranaceis exaratam Syllogen chronologicam a creatione mundi vsque ad initium imperii Alexii Comneni, (cuius adminiculo chronographia S. Nicephori, patriarchae CPol. e), et antiqua eiusdem latina versio, quae exstat in Anastasii, bibliothecarii, hist. ecclesiastica, multis locis emendari possint et suppleri,) sed Ioannem Scylitzem esse auctorem eius Sylloges, neutiquam tradit, quin potius innuit,

d) *Constantinus Porphyrog.* lib. I. de thematibus siue prouinciis imperii CPol. cap. 3. τὸ δὲ νῦν καλούμενον Θρακησίων θέμα πάλαι μὲν καὶ κατ' ἀρχὰς Ἀσία μικρὰ ὠνομάζετο, καὶ ὁ ταύτης ἀνθύπατος Ἀσιάρχης ἐλέγετο. Meminit idem Constantinus alibi, et in Basilii, imp., vita c. 15. 16. *Anna Comnena* p. 429. Cinnamus lib. II. hist. p. 40. edit. Tollii. Acropolita c. 48. *Fabr.* Conf. *Oudin.* comm. de SS. E. tom. II. p. 745. *Ger. I. Voss.* de hist. gr. part. II. p 418. *Hamberger* 2. N. pag. 783. sq. *Saxii* Onom. II. p. 195. *Harl.*

e) Speciminis loco ibi *Lambecius* ex illo codice emendatam exhibet [p. 236 — 252.] genealogiam Valentiniani Magni.. [Et multa capita historiae explicat.]

innuit, illam esse Nicephori, patriarchae, a Scylitza fortasse continuatam *f*). Confer, quae de duobus codicibus [CXXXV. et CXXXVI.] Seguierianae, siue Coislinianae bibliothecae *Montfauconus* p. 206. sqq.

2. Protouestiarius quum adhuc esset Scylitzes, scripsit ***Compendium historiarum, quod incipiens a Nicephori, imperatoris, a Genicis***, (hoc est, qui e generali Logotheta imperator factus est,) ***obitu*** siue ab a. C. 811. ***ad initium imperii Isaaci Comneni*** a. C. 1057. *g*) ***pertinet.***

f) In priore cod. Coisl. initium est a principio mundi et pergitur ad finem imp. Alex. Comneni et toto coelo differt ab altero edito breuiario. *Lambec.* in comm. Vol. II. edit. Kollarii pag. 232. sqq. per occasionem codicis Dioscoridis caesarei celeberrimi, multus est de *Ioanne Scylitza*, de *Cedreno*, qui, tamquam plagiarius impudentissimus, Scylitzae editionem transscripsisset in suam historiarum synopsin; tum copiose differit de secunda compendii, quod Scylitzes, quum Curopalata euasisset, publicauit, historici editione in cod. caesareo, cui praefixa est sylloge historica, de qua Fabricius loquitur. Illum ipsum cod. histor. cuius mentionem obiter fecerat Lambecius, et qui plura Scylitzae opera continet, diligenter lateque describit *Kollarius* in supplem. I. ad Lambecii comment. nr. IC. pag. 613—626. Insunt autem 1) *Ioannis Scylitzae* synopsis historica ab orbe condito vsque ad initium imperii Alexii Comneni, qui a. 1081. Nicephoro Botaniatae successit. Auctoris tamen nomen adscriptum non est, neque communis eorum, quae haec complectitur, synopsis, legitur; sed has Kollarius curatius indicat contentorum epigraphas, quas paucis repetam: 1) synopsis annorum a creato mundo; 2) quot Byzantii imperium obtinuerunt Christiani; 3) certarum epocharum anni sunt adscripti; hoc initio: *ab Adamo vsque ad diluuium effluxerunt anni* etc. 4) Proxime subiiciuntur haec: *Decem Israelis tribuum reges, qui in Samaria regnarunt, sunt* etc. 5) *quot praeterea summi sacerdotes in Israel fuerint* etc. 6) *quot post Christum Hierosolymis fuere patriarchae*; 7) *qui Romae episcopi fuere post Christum et apostolos. Petrus, apostolus*, etc. Vltimus hic est Bonifacius II. 8) *quot episcopi Byzantini post Christum et apostolos.* Ab Andrea vsque ad Stephanum; 9) *quot episcopi* a Marco, euangelista, *post Christum et apostolos fuerint Alexandriae;* 10) *quot episcopi Antiochiae*, a Petro, apostolo, vsque ad Anastasium; 11) canonici libri V. T. (XXII.) cum numero versuum; 12) canonici libri N. T. cum numero versuum; 13) V. T. libri, de quibus controuertitur; 14) N. T. libri controuersi, quibus adnumeratur Ioannis apocalypsis; 15) libri V. T. apocryphi et 16) N. T. apocryphi; 17) fol. 7. sequitur *genealogia Valentiniani M.* quam critice persequutus est *Lambec.* in Vol. II. cit. Vtrum haec omnia Ioanni Scylitzae possint adtribui, addubitat Fabricius, Lambecii auctoritatem sequutus. Sed *Kollarius* pag. 618. sq. primum animaduertit, Lambecium in libro IX. nr. 21. de hoc ipso codice, suorum commentariorum vltimo, ab ipso vero non perfecto, agentem, eamdem syllogen Scylitzae vindicasse; tum variis argumentis cuincit Kollarius, videri probabile, Scylitzen illam confecisse syllogen, et voluisse historiam vniuersam, iam inde a condito terrarum orbe repetitam, tenuissimis quibusdam lineis adumbrare, quo facilior ad epitomen suam aperiretur aditus. Posthaec sequuntur, nr. II. fol. 8. pag. 2. illius codicis index Augustorum Augustarumque, quorum res gestas Scylitzes in sua epitome narraturus est; ab Michaele Curopalata ad Alexium Comnenum I. mortuum d. 15. Aug. a. C. 1118. — nr. III. *Io. Scylitzae* compendium historiarum a Nicephori, imp. a Genicis obitu vsque ad finem imp. Alexii Comneni I. i. e. (vt Kollar. p. 620. scribit,) ab a. Chr. 811—1118. (sed in hoc cod. multa folia perierunt:) nam Koll. p. 621. sq contra Fabricium ostendit, praesertim ex indice nr. XI. Scylitzem adhuc circa a. 1118. floruisse, et primam suam epitomes editionem vulgasse, quum Protouestiarii fungeretur munere, vsque ad a 1057. alteram vero, quum Curopalatae dignitate ornatus esset, in lucem emisisse, vsque ad a. 1118. deductam. Hic igitur vetustissimus et initio saeculi XII. scriptus codex continet auctarium, licet partibus quibusdam mutilum, quod in editis Byzantinis scriptoribus deest. *Harl.*

g) Non 1067. vt bis legitur excusum apud Hanckium pag. 490. et 491. de scriptoribus hist. Byz. ***Fabr.***

Hanc priorem Scylitzae ἔκδοσιν vidit legitque et maximam partem in suum compendium historiarum retulit atque in eodem tempore nimirum a. C. 1057. desiit aequalis eius, Georgius Cedrenus [h]), plagiariis tamen ideo non adnumerandus, quia in limine operis inter scriptores, quos sequutus est, diserte Ioannem Thracesium, protouestiarium, nominat. Haec prima ἔκδοσις graece nondum vidit lucem, sed exstat latine ex versione *Io. Baptistae Gabii*, Venet. 1570. fol. (In Cauei hist. litteraria male excusum 1670.) apud Nicolinum. Rarius obuia est haec editio, inscribiturque hoc titulo: *Ioannis Curopalatae Scillizzae historiarum compendium, quod incipiens a Nicephori, imp. a Genicis obitu ad imperium Isaaci Comneni pertinet.* Ille vero Gabius, nescio quare, Io. Baptista Gautoreius dicitur in Actis Eruditorum Lipsiensibus a. 1699. p. 160.

3. Ab eo tempore, et quum Cedrenus opus suum iam vulgasset, ac Scylitzes interim auctus esset magni Drungarii Vigiliarum et Curopalatae dignitate, historiam suam iterato edidit, atque *ad Alexii Comneni initia* h. e. ad a. C. 1081. continuauit. Haec secunda [P] editio tum in aliis bibliothecis Galliae et Italiae, tum in bibl. Caesarea Vindobonensi occurrit manu exarata, hoc titulo: Ἰωάννου Κουροπαλάτου καὶ γεγονότος Δρουγγαρίου τῆς βίγλης τοῦ Σκυλίτζου ἐπιτομὴ ἱστοριῶν, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς τελευτῆς Νικηφόρου βασιλέως τοῦ ἀπὸ Γενικῶν, καὶ τελευτῶσα εἰς τὴν ἀναγόρευσιν Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. Huius secundae editionis sola pars posterior, ab initio Isaaci Comneni, siue ab illis temporibus, in quibus Cedrenus et prior Scylitzae editio desierat, vulgata est ad Cedreni calcem ab *Carolo Annibale Fabrotto* graece et latine cum versione *Io. Baptistae Gabii*, hinc inde emendata et *Iac. Goari* notis, Paris. 1647. fol. Hanc posteriorem partem respicit Ioannes Zonaras, vbi de rebus Isaaci Comneni agens Thracesium laudat lib. XVIII. Annalium cap. 18. Praemisit Scylitzes historiae suae praefationem, quam a Fabrotto adiungi fuisset operae pretium, et quam edidit Montfauconus in notitia librorum MSS. bibl. Seguierianae siue Coislinianae p. 207. sqq. In illa praefatione Scylitzes laudat scriptores [i]), quos ante se ait in historia Byz. explicanda desudasse. Τὴν

Fabr. Codd. Vindobon. et Coislin. paullo ante iniecta est mentio. Exstat quoque synopsis hist. in cod. I. regio *Matrit.* atque in cod. LXXII. excerpta ab imp. Theophilo vsque ad Constantinum Monomachum, teste *Iriarte* in bibl. Matrit. catal. p. 1. et 266. — *Paris.* in bibl. publ. cod. MDCCXXI. — *Venetiis* in bibl. D. Marci cod. DCV. (v. cat. codd. gr. p. 313.) — *Neapoli* in B. Augustinens. S. Io. ad Carbonar. cod. XIV. — In bibl. *Vaticana*, in Montfauc B. biblioth. MSSt. I. p. 8. A. p. 28. nr. DCLVIII. p. 117. nr. MMMMDCCCLXXIV. A. et in bibl. patrum S. Basil Romae, p. 198. A. atque tom. II. p. 1056. B. de duobus codd. Coislin. *Harl.*

h) Fabrottus, praef. ad Scylitzen et *Henschenius* in commentario de Theodora, imperatrice n. XC. et XCVII. in actis sanctor. ad XI. Febr. Scylitzen e Cedreno sua mutuatum contendunt. Casaubonus vter horum alterum exscripserit, dubius haesit. Sed libenter adsentior Allatio, Lambecio, Vossio, Iac. Thomasio, Goaro, Hanckio, Caveo, aliisque viris doctis, qui Cedrenum non dubitant ex Scylitze profecisse. Quod etiam certum est omnino, siquidem Io. Thracesius, Cedreno laudatus, nullus alius est a Ioanne Scylitze. *Fabr.* v. supra, cap. 4. huius libri, §. XL. *Harl.*

i) Vt lector conferre cum hoc loco possit catalogum similem scriptorum, quos ante se in simili argumento versatos profitetur Cedrenus, verba eius adscribam, praecipue quum insigne Ioannis Thracesii siue Scylitzae nostri elogium complectantur. Πολλοὶ τῶν πρὸ ἡμῶν φιλοθίων ἀνδρῶν καὶ φιλο-

σόφων

τὴν ἐπιτομὴν [ℙ] τῆς ἱστορίας ἄριστα μετὰ τοὺς παλαιοὺς ἐπραγματεύσαντο etc. *Historiam per compendium post veteres illos quam optime tradiderant* Georgius (Syncellus) *ab orbe condito facto initio in tyrannos, Maximianum eiusque filium, Maximinum, desiit.* Theophanes *vero ab illius fine sibi proprio instituto reliquisque temporibus breuiter descriptis, quum ad Nicephori, imperatoris,* (τοῦ ἀπὸ Γενικῶν, cui Michael Rancabes a. 811. successit) *obitum peruenisset, ibi suae finem imposuit narrationi. Deinde vero, qui tali se studio dediderit, inuentus est nemo. Adgressi quidem certe sunt aliqui munus hoc, ot* Siculus magister, *et nostra aetate philosophorum princeps et amplissimus vir,* Psellus, *et item alii, qui languidius in opere versati, et ab accurata rerum serie exciderunt. Nam* Daphnopates Theodorus, Nicetas Paphlago, Iosephus Genesius, et Manuel Byzantius, Nicephorus diaconus Phryx, Asianus Leo, (ὁ Ἀσιανὸς Λέων.) Theodorus, *qui fuit* Sides praeses, *eiusque* Nepos, *atque eiusdem cognominis illius ecclesiae, quae est in Sebaste, praefectus, et vna cum his* Demetrius Cyzici et Ioannes, monachus Lydus, *proprio sibi quisque proposito argumento - - longe ab illorum, quos diximus, mente aberrarunt.* Haec praefatio legitur latine in versione Gabii, Venetiis excusa, de qua iam dixi. Laudatur Scylitzae historia saepius a Mich. Glyca, vt supra p. 217. ed. vet. notaui, nec non a Theodoro Balsamone ad Concil. VI. in Trullo habitum can. 62. qui χρονικὴν ἱστορίαν adpellat, et a Manuele Caleca libro IV. contra Graecos tom. XXVI. bibl. patrum edit. Lugd. p. 446. et 450. et Ioannicio Cartano apud *Allatium* de Georgiis pag. 325. Hic est, de quo in Gesneri bibl. *Ioannes Scylax Constantinopolitanus, scripsit de*

 impe-

τέρων τὴν ἐπιτομὴν τῆς ἱστορίας ἐπραγματεύσαντο etc. *Multi ante nos religiosi atque cognitionis rerum gestarum studiosi viri in compendium historias contrahere adgressi sunt. Nam et* Georgius Monachus idemque Syncellus *ab initio mundi atque ad Maximianum et Maximinum, tyrannos, rem perduxit, et quo is loco desiit, inde principium sumens* Theophanes, confessor, *obitu Nicephori, qui de generali Logotheta imperator fuit factus, historiam suam finiit. Post hunc etiam alii idem opus in manus sumserunt, vt* Siculus *ille et honoratissimus* Psellus, *ac praeter hos alii. Ceterum isti, accuratam atque exactam temporum rationem non tenuerunt, neque aliud praestitere, quam quod nuda regum enumeratione exposita quis cui in imperio successisset docuerunt. Nam* Theodorus Daphnopates, Nicetas Paphlago, *ac reliqui Byzantii, tum* Nicephorus, diaconus Phryx, Leo e Caria, Theodorus, Sida *oriundus, alterque* Theodorus Sebasteuus, Demetrius *item* Cyzicenus *ac* Ioannes, monachus: *horum quiuis peculiari sibi proposito argumento (verbi gratia laudationem alius imperatoris, alius patriarchae vituperationem, alius amici praedicationem) procul a nominatorum virorum sententia aberrarunt, ipsique inter se dissenserunt.* Ὁ δὲ Πρωτοβεστιάριος Ἰωάννης ὁ Θρακήσιος τὸ ἐπώνυμον, συντομωτέραν ἐκδέδωκε κατάληψιν τῶν ἐν διαφόροις συμβεβηκότων καιροῖς, τὰς τῶν ἄνωθεν λεχθέντων συγγραφέων ἱστορίας ἀναλεξάμενος καὶ ἐγκατάσκευον ποιησάμενος τὴν γραφὴν, ἀπὸ τοῦ τέλους ἤρξατο τοῦ ἀπὸ γενικῶν Νικηφόρου, καὶ τὰ ἐμπαθῶς ἢ καὶ πρὸς χάριν λεχθέντα ἀποδιοπομπήσας, γυμνήν τε τὴν ἱστορίαν παραδέδωκεν. ἡμεῖς δὲ τὰς τούτων ἐπελθόντες βίβλους τὰ αἰνετὰ συνελέξαμεν, προσθέντες καὶ ὅσα ἀγράφως ἐκ παλαιῶν ἀνδρῶν ἐδιδάχθημεν. *Iam* Ioannes, Protouestiarius, *cognomento* Thracesius, *compendiosiorem eorum, quae diuersis euenerunt temporibus, notitiam tradere conatus, supra commemoratorum scriptorum historiis accurate perlectis indeque in suos commentarios, quae ad rem facerent, collatis, ab exitu Nicephori, qui de generali Logotheta imperator factus est, initium cepit, repudiatisque, quae ex animi commotione aut in gratiam alienius scripta fuerunt, nudam historiam tradidit. Nos autem, euolutis horum libris, indeque iis, quae ad rem faciebant collectis, adiectis etiam, quae quum non essent scripta, ab antiquis hominibus tradita didiceramus etc.* Integram praefationem ex codice Coisliniano graece cum latina versione exhibet laudatus *Montfauconus*, p. 207. sqq.

imperatoribus CPolitanis, *Raph. Volaterranus*. *Citatur etiam in scholiis Cuspiniani.* Theodoro Gazae *Scyllaces*.

4. In iure graecoromano *Leunclauii* Francof. 1596. fol. libro II. pag. 132 seq. exstat huius Ioannis Scylitzae *notoria et consultatio de sponsalibus discindendis*, *ad imp.*, *Alexium Comnenum*: ὑπόμνησις τȣ̃ Κȣροπαλάτȣ [?] καὶ μεγάλȣ Δρȣγγαρίȣ τῆς Βίγλης Ἰωάννȣ τȣ̃ Θρακησίȣ μετὰ τὴν περὶ μνηστείας νεαρὰν γενομένη πρὸς τὸν αὐτὸν βασιλέα Κύριον Ἀλέξιον, περί τινος ἀμφιβολίας ἐπὶ ταύτῃ ἀναφυείσης. *Fabr.* *Ioan. Scylitzae* de sponsalibus, nonnullas ob caussas dirimendis, relatio ad imp., Alexium Comnenum, est in cod. caesareo XLV. nr. 3. teste *Kollario* in supplem. ad Lambecii comment. p. 326. — in cod. *Veneto* Marc. CLXXIII. (cat. codd. gr. p. 101.) — in cod. *Parif.* bibl. publ. MCCCLI. nr. 38. *Harl.*

IX. ANNA COMNENA, Porphyrogenita et Caesarissa, soror Ioannis Comneni [k]), Alexii Comneni, imperatoris, et Irenes primogenita filia, nata a. C. 1083. atque exstincto ante nuptias, qui ipsi desponsatus fuerat, Constantino Duca, vxor NICEPHORI BRYENNII, Caesaris a. C. 1137. defuncti, de cuius libris quatuor commentariorum de rebus Byz. supra p. 343. ed. vet. dicere me memini. Auiae suae, Annae Dalassenae, sapientiam et eloquentiam praedicat lib. III. p. 86. ipsa vtroque illo nomine celebranda merito, et laudata a *Io. Zonara* lib. XVIII. cap 26. annal. p. 305. qui etiam γλῶσσαν ἀκριβῶς Ἀττικίζȣσαν *linguam exquisite Atticissantem* ei tribuit. De eadem *Nicetas* in Ioanne Comneno cap. 3. ἥτις τῆς τῶν ἐπιστημῶν πασῶν ἐπόχȣ φιλοσοφίας ἐδείκνυτο μέλημα, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐῤῥύθμιστο μάθησιν, *quae omnium disciplinarum parenti philosophiae dedita et omnibus artibus erudita erat.* Hinc et locum illi, quem debebat, inter mulieres philosophas libenter dedit *Aegidius Menagius* [l]), alii hanc licet foeminam non dubitent [m]), praeferre viris tantum non omnibus, quorum stilo

k) Hic Ioannes post Alexium, patrem, praefuit imperio, quod Alexius cogitauerat Nicephoro, genero, et filiae Annae tradere. Sed Nicephorus, Annae maritus, placido et quieto vir ingenio, noluit facere, quod alius, cupidine regnandi inflammatus, fecisset, et Anna vehementer optasset quidem adeo, vt multum expostularet etiam cum natura, quod se foeminam, Nicephorum virum creasset. Vide Nicetam lib. I. pag. 8. et Cangii familias Byz. p. 176. seq.

l) In historia mulierum philosopharum pag. 39. *Fabr.* Add. *Cauei* hist. litt. SS. E. tom. II. p. 200. *C. Oudin.* comment. de SS. eccl. tom. II. p. 1175. *I. G. de Chaufepié* nouv. Dict. hist. et crit. h. v. *R. Ceiller* hist. gen. des AA. E. tom. XXI. p. 526. *Io. Christ. Wolf.* catal. foeminarum olim illustrium p. 274. sqq. ad mulierum graec. fragmenta, *Hamberg.* z. N. IV. p. 182. sqq. *Saxius* Onom. II. pag. 218. sq. *Anonymi* disp. de Anna, eius indole, ingenio opereque, et de ingenio scribendique genere Byzantinorum, in *Biesteri* Berlin. Monatsschrift, m. Nou. a. 1791. pag. 421—449. ecl *Meuselii* bibl. histor. Vol. V. part. I pag. 251. sqq. et quae ego scripsi in Introd. in hist. L. Gr. II part. I. pag 501. sqq. *Harl.*

m) Vigneul Marville, Melanges de hist. et de litterature tom. III. p. 56. *l'Histoire Byzantine a son defaut*, *et un defaut tres incommode au lecteur*, *le quel consiste en ce*, *que plus de la moitié des Auteurs de ce vaste recueil ne meritent pas d'être lûs*, *excepté en quelques endroits assez rares*, *ou ils ne se copient pas les uns les autres.* Procope *est presque le seul de ces Historiens*, *qui ait de la dignité*, *et qui se soit formé sur les anciens*, *qu'il a judicieusement pris pour modéles.* *L'Alexiade* d'Anne Comnene *a son merite*

stilo historiam Byz. conscriptam habemus. Exstat eius *acri profecto supra sexum iudicio ac singulari elegantia conscriptum* n) opus *Alexiados*, siue de rebus Alexii Comneni, parentis [I] sui, *libri* (non XX. vt numerat Bodinus cap. 10. de methodo histor. sed) *XV*, absoluti Manuele Comneno imperitante, circa a. C. 1148. annum aetatis 65. vt constat ex lib. XIV. p. 447. seq. vbi testatur, se vsam commentariis virorum, fide dignissimorum, qui, patris olim secuti militiam, postea monasticam vitam sunt amplexi, neque tamen ex iis solis, quae referret, hausisse, sed diligenter cum iis, quae ipsa videndo et audiendo compererat, contulisse. Libris, primo et secundo, de rebus, ante imperium ab a. C. 1069. ab Alexio gestis, libro tertio ad decimum quintum ab initio eius imperii a. 1081. ad obitum vsque 18. Cal. Sept. a. 1118. disserit, in illo enim historiam finiisse, versiculi quoque graeci adscripti docent:

Λῆξεν, ὅπε βιότοιο Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς,
Ἔνθα καλὴ θυγάτηρ λῆξεν Ἀλεξιάδος,

Finit, vbi vitam Comnenus Alexius, illic
Nata quoque illustris finit Alexiadem.

Libros octo primores *graece*, lacunosos admodum ex codice Augustano vulgauit cum notis suis *David Hoeschelius*, Augustae Vindel. 1610. *) (in quibusdam titulis, 1618.) 4. Totum vero opus, omnes nimirum quindecim libros e MS. Vaticano, et Barberino, quem Holstenius cum Mediceo o) contulerat, graece descripsit *Petrus Possinus*, S. I. et cum versione sua et glossario, Hoescheliique notis vulgauit Paris. 1651. fol. p). Hinc Possinus praefat. ad Nicephorum Bryennium, a. 1661. editum, refert, inspiciendum sibi post editam Alexiadem datum codicem librorum Comnenae, quem a Iac. Cuiacio quondam acceperat Petrus Faber Sanjorianus, non paucis locis diuersum ab eo exemplari, ex quo editionem suam curauit, vt non modo lacunas supplere omnes, sed et diuersas lectiones facile bis mille in ora libri sui notare potuerit. Huius codicis non potuisse compotem fieri Tolosae, quum Alexiadem ad praelum concin-

rite particulier. C'est une Histoire polie, et qui va de pair avec l'Histoire d'Alexandre le Grand écrite par Quinte Curce. , Maximus Margonius not. 2. ad Can. poenitential. S. Basilii: γεγράφη σοφωτάτη ἱκάνη καὶ ἀληθεστάτη Καισάρισσα, ἡ Κυρία Ἄννη, ὅπε ἔγραφεν εὐγλωττότατα πολλὰς ἱστορίας. Confer Nic. Comneni praenotiones mystagogicas p. 414. 418.

n) Cangius praef. ad Cinnamum. Confer *Hankium* de scriptoribus hist. Byz. lib. I. cap. 29. qui inter alia notat, Io. Micraelium, virum cetera eruditum et de historia sacra atque externa meritissimum, cui ex Bodini verbis, male intellectis, viri et scriptoris nomen fuit *Annas Alexias*, praef. ad syntagma hist. § XLIV.

o) Alius codex insignis, initio licet et fine mutilus, in bibl. Seguieriana, quae hodie Coislinianа. Vide catalogum eruditissimi *Montfauconi* p. 425. qui varias lectiones eius exhibet p. 521. seq. *Fabr. Paris.* in B. publ. cod. CD. nr. 29. Prologus Alexiados. — *Florentiae* in bibl. Laurent. cod. II. plut. 70. Alexiados libri XIV. quem vel adprobatum ab ipsa Anna, suspicatur Langius. v. *Bandin.* cat. codd. gr. II p. 656. sq. In eadem bibl. in cod. X. nr. 40 plut. 5. sunt *Annae Comnenae versus in Christum.* (*Bandin.* I. p. 25.) *Harl.*

*) Atque dedicatio scripta est prid. Non. Sept. MDCX. *Harl.*

p) Rec. *Venet.* cum reliquis scriptor. Byzant. a. 1729. F. additis *Car. du Fresne* notis, de quibus *Fabric.* paullo post loquitur. *Harl.*

concinnaret, queritur in praefat. ad Annam Comnenam, vbi et notas promittit et Comnenae vitam, e veteribus collectam monumentis, et notas in Alexiadem, et *panegyricum Alexii*, coram a *Theophylacto* dictum, Alexiadis elegans compendium. *Subiicietur*, inquit, *Abacus chronologicus, et iidem libri quindecim partim vniuersi recensebuntur ope codicis optimi, cuius recentissime nobis inopinata ostentata spes est*, (Cuiaciani nimirum) *partim in locis obscurioribus collatione aliorum scriptorum illustrabitur.* Illae Possini notae et [P] lucubrationes nunquam viderunt lucem, vti nec *Io. Frid. Gronouii*, doctissimi viri, qui a. 1643. ad Georgium Richterum q) scripsit, se Alexiadem Annae Comnenae, doctissimae et articissantis principis, nactum esse triplo auctiorem, quam Hoeschelius edidit: et ex cuius lucubrationibus MSS. Iacobus Gronouius, filius, praef. ad parentis opus de sestertiis, pro solita humanitate et elegantia sua scribit, *se cum aegritudine obseruasse multis in locis satis absurde tractatam a Possino. Vossius* quoque lib. de Philologia cap. 2. §. 3. quum dixisset, Annam Comnenam libris quindecim de gestis Alexii Comneni, patris sui, doctrinam et facundiam suam pariter comprobasse, addit: *atque hoc magis patebit, vbi integrum opus ediderit Ioh. Fridericus Gronouius* r). Ceterum bene est, quod exstant eruditae in Alexiadem notae historicae et philologicae *Caroli du Fresne*, siue *Cangii*, licet nullo MSto codice, ad quem textum castigaret, vsi, quae prodierunt ad Ioannis Cinnami calcem Parif. 1670. fol. Possini editioni praemissum breue Annae Comnenae elogium ex Lud. Iacobi a S. Carolo Bibliotheca illustrium foeminarum, quae scriptis claruerunt. *Iac. Gretseri* refutatio alogiarum Annae Comnenae contra Gregorium VII. papam, prodiit Ingolstad 1611. 4. Amori in parentem aliquid dedisse, arguit Augustinus Mascardus, de arte historica p. 205. seq. *Fabr.* Ad nouam editionem curandam viros doctos excitarat, et haud exoptato successu, *Io. Conr. Fueslin* in diss. de Alexiade Annae Comnenae etc. Turici 1766. 4. et in *Nic. Barkey* bibl. Hagana histor. philol. theol. class. I. fasc. I. Amstel. et Lugd. Bat. 1768. 8. p. 1 — 47. in qua diss. is primum de Anna Comnena et de rebus, quas illa in Alexiade complexa est, quomodo illa versata sit in enarranda historia, ac quem fructum lectores ex Alexiade sint capturi, diligenter retulit; deinde libri fata exposuit, denique docuit, quid in noua eius editione sit elaborandum. Multorum adtulit iudicia, quae examinauit, et castigauit; plura loca melius interpretatus est, etc. Negauit, I. Fr. Gronou. potuisse Alexiadem habere, triplici ampliorem, quam eam Hoeschelius ediderit, ipso libro decimo quinto finem operis indicante. Add. eiusdem epistolam de noua Alexiados editione curanda et diuulganda in bibl. Bremensi noua, class. VI. fasc. II. nr. 6. p. 162. sqq. — *Germanice* versum est opus Alexiados in *Schilleri* collectione histor. Memoiren etc. inscripta, Ienae vol. I. et II. prim. sect. 1790. 8. *Harl.*

ALEXII COMNENI, versus politicos, ad ἀνεψιὸν suum, *Alexium Spaneam* MStos memorat *Labbeus* in bibl. noua MSS. pag. 132. s) hunc constat de tempore, quo *Alexius Spanea*

q) Vide epistolas Georgii Richteri p. 241.

r) Io. Frid. Gronouius epist. ad Antoninum Clementium inter editas a Burmanno p. 681. *Narro tibi, Romae me partim mea, partim multo auro redemta manu descripsisse Alexiadem Annae Comnenae: et quia mendosum erat exemplar, cum Florentino ob hanc ipsam causam in eam vrbem, quam iam videram, reuersum contulisse.*

s) Est in cod. bibl. publ. *Parisinae* MMCMIX. nr. 7. it. in cod. *caes.* CCXCVII. nr. 21. v. *Lambec.*

Spanea vixit, quem inter scriptores dubiae aetatis refert Caueus, διδασκαλίαν eius παραινετικήν, Venetiis a Christophoro Zanetto, sine anni notatione editam, memorans.

Alexii Comneni, *Nouella de electione episcoporum* graece e MS. bibl. regis Christianissimi, cum Cotelerii versione prodiit in eius tomo II. monumentor. ecclesiae graecae pag. 178 — 199. Paris. 1681. 4 *Nouum Rationarium imperii*, in tomo quarto eorundem monumentorum siue in Analectis graecis post Cotelerii obitum per monachos Benedictinos cum Montfauconi versione editis. ibid. 1692. 4. p. 367 — 392. t) *Aurea Bulla* u) *de donandis et rebus sacris* non temere contrectandis nec in alios vsus vertendis [P] legitur latine in bibliothecis patrum edit. Paris. 1575. tom. V. et 1589. et 1654. tom. 3. et Colon. 1622. tom. XV. et Lugd. tom. XIX. pag. 957. et apud Baronium ad a. C. 1082. n. 10. seq. graece vero et latine in iure graeco-romano lib. II. pag. 124. vbi et aliae constitutiones occurrunt Alexii Comneni quidem pag. 123 — 147. ISAACI COMNENI pag. 120. IOANNIS COMNENI pag. 147. MANUELIS COMNENI pag. 149 — 167. ALEXII COMNENI secundi pag. 167. *Fabr.* De *Alexii*, *Isaacii*, *Ioannis*, *Manuelis*, *Alexii* II. *Comnenorum* nouellis, constitutionibusque vide Fabric. infra, libr. VI. cap. 6. vol. XII. pag. 421. sqq. — De *Alexio* Comneno, imp. a Chr. 1081. mort. a. Chr. 1118. qui nouo nomine Σεβαστοκράτωρ a fratre Isaaco est adpellatus, et cuius regnum nobilitatum est expeditione Latinorum sacrata s. cruciata, v. *Bachii* hist. iurispr. rom. libr. IV. cap. 11. sect. 1. §. 15. p. 620. ed. Stockmanni, et de eius nouellis, et aurea bulla, sect. 2. §. 21. p. 640. sq. *Christ. Godofr. Hoffmann* hist. iuris libr. III. c. 5. §. 11. p. 701. sqq. vol. I. Lips. 1734. — De *Isaacio Comneno Bach.* l. c. p. 618. — De *Ioanne* ac reliquis *Comnenis* id. l. c. pag. 621. et 642. sq. — In bibl. *Coislin.* cod. CXXXVI. reperiuntur *Mich. Straboromani* opusc. ἀκέφαλον de vi astrorum ad imperat., Alexium Comnenum, et aliud opusc. *Manuelis Straboromani* ad eumdem imp. cum *Alexii Comneni* respons. ad *Manuel. Straborom.* teste *Montfauc.* p. 207. — pag. 103. sqq. bibl. Coisl. edidit idem Montfauc. ex cod. XXXVI. *Alexii Comneni* decretum circa vnionem synodi cum Leone Chalcedonensi et de imaginibus, opus antea ineditum, gr. cum versione lat. — Sub eo imper. quaedam synodus fuit CPolitana, fide codic. Coisl. XXXIX. v. *Montfauc.* l. c. p. 114. — *Paris.* in bibl. publ. codd. MCCCLI. MCCCLV. MCCCLXXI. et MMDCCCLXXII. sunt *Alexii Comn.* nouellae. — *Alexii rationarium nouum* cum vetere rationario Augusti Caesaris exstat in eiusdem bibl. cod. MDCLXX. 1 et 2. et in cod. MDCCXLIX. nr. 1. 2. — *Florent.* in bibl. Laurent. cod. II. nr. 81. significatio synodica sub imperio *Manuelis Comneni* de non faciendis nuptiis

hec. comment. V. p. 551. sq. qui etiam adnotat, Zanetum illas *paraeneses*, gr. f. a. edidisse. *Kollarius* vero in nota B. docet, illas paraeneses esse *Alexii Comneni* monita ad Spaneam, nepotem, versibus graeco-barbaris. *Harl.*

t) Infra in tom. X. dicitur p. 474. in analectis mem. siue tom. IV. monum. Cotelerii. Paris. 1688. 4. et ex emendatione cod. a *Iac. Gronou.* ad calcem operis patris de sestertiis. Lugd. Bat. 1691. 4. — In tomo autem XII. p. 836. inesse id traditur in *Montfauc.* analectis gr. Paris. 1682. 4. p. 316. *Harl.*

u) Eiusdem argumenti auream bullam, a Manuele Comneno promulgatam memorat *Io. Cinnamus* lib. VI. p. 161. quam Cangius in notis pag. 486. monet editam anno eius imperii XV. Christi 1158.

nuptiis feptimi gradus cognationis; et nr. 84. *Alexii Comneni* nouella de fponfalibus — in cod. XL. *Alexii Comn.* nouella de teftibus producendis etc. in fine auctior, quam apud Leunclau. in iure gr.-rom. II. p. 179 — 184. (*Bandin.* cat. codd. gr. I. pag. 9 et 80.) — in cod. VI. nr. 2. plut. 80. *Alexii Comn.* de contractibus matrimonal. fub titulo diuerfo ap. Leunclau. tom. I. lib. II. p. 126. — ac nr. 3. eiusdem refponfum de iis, qui a fententia iudicis prouocant. (*Bandin.* III. p. 179. — De *Alexii* et *Manuelis, Commenorum*, nouellis in cod. VI. caefar. v. *Lambecii* comm. VI. part. I. pag. 50. fqq. et inprimis *Kollarii* notam *A.* — fragm. aureae bullae *Manuelis Comneni* in cod. caefar. LI. nr. 21. (*Lambec.* VIII. pag. 994. fq.) *Harl.*

De *Ifaacii Comneni* fcholiis in Homerum, characteribus ducum Troian. et paralipomenis Homericis dixi lib. II. cap. 7. §. 9. [vol. I. p. 558.] et lib. 4. cap. 32. [vol. VI. p. 54.]

Manuelis Comneni Legatio, miffa a. C. 1170. *ad Narfefin* v), *catholicum fiue generalem epifcopum Armeniorum*, ab Eutyche s fecta ad fynodi Chalcedonenfis doctrinam, (quae res fucceffu etiam non caruit,) reducendum, expofita a legato, *Theoriano*, in διαλέξει, fiue colloquio, quod de religione cum catholico illo habuit, quodque primus graece ex *Io. Sambuci* codice w) defcripfit et cum latina verfione fua edidit *Io. Leunclauius*, Bafil. 1578. 8. adiunctis Leonis M. epiftola ad Flauianum, Damafceno contra Manichaeos et Leontii ac Conftantini Harmenopuli et Auguftini atque Hilarii fidei confeffione graece et latine. Recufum poftea hoc Theoriani colloquium latine in bibl. patrum edit. Lugd. tom. XXII. p. 796. graece vero et latine in Auctario bibl. patrum, curante *Frontone Ducaeo* Parif. 1624. tom. I. p. 439. Manuelis Comneni *epiftola ad Ludouicum VII. regem Francorum*, inter fcriptores rerum germanicarum, a Marquardo Frehero vulgatos, tom. I. p. 419. *Fabr.* De *Man. Comn.* v. *Saxii* Onom. II. p. 257. et qui ibi laudantur VV. DD. *Harl.*

ANDRONICI COMNENI, qui ab menfe Nouembri a. 1183. ad Septembrem a. 1185. CPoli imperitauit x), Ifaaci Comneni filius, Alexii nepos, διάλεξις μετὰ Ἰουδαίων, *dialogus contra Iudaeos*, latine e codice Sirleti verfus a *Io. Liuineio*, diftributusque in capita LXIV. et a *Petro Steuartio*, (cui Andreas Schottus eum transmifit,) in tomo fingulari antiquae lectionis vulgatus Ingolftad. 1616. 4 [P] atque inde in bibliotheca patrum tom. XIV. edit. Colon. 1618. et tom. XXVI. edit. Lugd. pag. 39. y) Graece MS. in codice Bauarico CXXVIII. et in bibl. Vindob. vt teftatur *Lambecius* lib. V. p. 169. z) feq. vbi refellit Sirletum, qui hunc dialogum putauit

v) *Theorianus* in legatione: καὶ χαιρετίσαντες τὸν καθολικὸν τῶν Ἀρμενίων κύριον Νερσέσην. Hic Caveo, nefcio qua ratione, *Naufefis* adpellatur, *Allatio* pag. 668. de confenfu utriusque ecclefiae, *Nofeffes*. Nefcio, idemne *Theorianus*, philofophus, cuius epiftolam ad facerdotes, montana loca incolentes, de ieiunio Sabbati, diuina communione, coniugio facerdotum et non radenda barba citat *Allatius* lib. de purgatorio pag. 690 822.

w) Qui eft caefar. CCLIV. v. plura de eo in *Lambecii* comm. V. p. 350. fqq. *Harl.*

x) Vide Comnenorum tabulam genealogicam in *Cangii* familiis Byz. pag. 169. feq. (de Anna Comnena pag. 175) et ad Cinnamum pag. 189. feq. et apud *Lambecium* lib. V. pag. 170. [p. 356. fqq. ed. Kollar. add. *Saxii* Onom. II. p. 269.]

y) Et latine folum a *Basnagio* in Canifii lectioni. antiq. tom. IV. p. 259. qui addubitat, Andronicum effe verum auctorem. *Harl.*

z) f. pag. 335. fqq. ed. *Kollar.* qui aduerfus Basnagium ex fcriptura potiffimum infcriptioni. codicis

putauit non ab ipſo Andronico ſcriptum, ſed iuſſu eius compoſitum ab Euthymio Zigabeno. Sane in verſibus graecis, codici MS. praemiſſis, diſerte legas opus ſcriptum ab Andronico, et Nicetae Choniatae p. 149. ed. gr. lat. Pariſ. teſtimonio conſtat, Andronicum fuiſſe γραμμάτων ἔμπειρον, καὶ ἀνὰ στόμα φέροντα ἀεὶ τοῦ Πνευματορήτορος Παύλου τὰ ἐπιστόλια. Porro Liuineii argumentum, quo dialogum hunc a. C. 1327. ſcriptum diſputat, et quo moti fuerunt viri docti, vt Andronicum Palaeologum eius crederent eſſe auctorem, facile refellitur. Ait nempe Liuineius, ſcriptorem annos iudaicae captiuitatis computare 1255. quibus ſi addas 72. a Chriſto nato ad Titi triumphum, fiunt 1327. Sed Andronicus c. 41. iudaicam captiuitatem non numerat ab exciſis per Titum Hieroſolymis; ſed ab captis a Pompeio, et ab Ariſtobulo in triumphum ducto, vt patet ex capite 39. *Nam regnante Ariſtobulo, Iudaeorum principe, Romani et ſacram vrbem corrupere, et Iſraelitarum gentem vna cum principe, Ariſtobulo et liberis, mancipio cepere. Ex quo tempore vaticinium omne et regnum atque Pontificium peſſum iit, Herode extraneo Iſraelitis ab romano rege impoſito, et auguſta veſte amicto.*

INDEX ſcriptorum et aliorum quorumdam, in Alexiade Annae Comnenae memoratorum,

ad paginas editionis Pariſienſis.

 Euripi-

codicis caeſarei, vna eademque manu, qua textus ipſe, exaratae, et ob aetatem venerabilis, Lambecii ſubſcribit iudicio. — *Andronicus*, ein hiſtoriſches Gemählde aus den Zeiten der Kreutzzüge. II. part. von D. *I. G. Heynig*. Berol. 1799. 8. conf. Götting. ephem. litt. a. 1799. nr. 110. p. 1092. ſqq. *Harl.*

Tragoedia,

Tragoedia, praef. respicit Sophocl's Aiacem flagelliferum et Euripidis Hecub. v. 518.
Io. Xiphilinus, patriarcha CPol. 75.

IX. IOANNES CINNAMUS, [aa]) (ita enim rectius, quam a Labbeo *Sinnamus* scribitur,) grammaticus *βασιλικὸς*, hoc est [P] notarius [bb]) in aula CPolitana, scripsit post Manuelem Comnenum, a. C. 1180. exstinctum [cc]), *ἐπιτομὴν τῶν κατορθωμάτων τῷ μακαρίτῃ βασιλεῖ καὶ Πορφυρογεννήτῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Κομνηνῷ compendium de rebus gestis Ioannis Comneni*, (qui ab a. C. 1118. ad 1143. imperitauit,) *libro I.* Deinde *ἀφήγησιν τῶν πραχθέντων τῷ ἀοιδίμῳ υἱῷ αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ καὶ Πορφυρογεννήτῳ Κυρίῳ Μανουὴλ τῷ Κομνηνῷ, uberiorem enarrationem de imperio et rebus gestis, quibus auctor ipse magnam partem interfuit* [dd]), *Manuelis Comneni, Ioannis F. libro II. III. IV. V. et VI.* Tot enim in codice

aa) Cinnamum vocat codex Vaticanus, et Nicetas Choniates *Κίνναμον Ἰωάννην* in Andronico Comneno lib. II. cap. 5. vbi refert, in imperatoris huius praesentia quaedam eum dixisse de verbis Christi Ioh. XIV. 28. *Pater maior me est*, quae Andronicus aegerrime tulit. Aliis porro Cinnamis, quos Cangius et Hanckius commemorant, vt sunt 1) *Cinnamus tonsor* apud Martial. VII. 63. idem, vt volunt, de quo Iuuenal. I. 24.

Patricios omnes opibus quum prouocet vnus,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat.

2) *Cinnamus*, de quo inscriptio vetus apud Gruterum p. DCIX. 9. RELIQUIAE CINNAMI, TI. CAESARIS AUG. FAUSTIANI. 3) *Cinnamus*, imperialis Spatharius et iudex Iuuenaciae, pater Pandonis Clerici, cuius mentio in diplomate Ioannis, archiepiscopi Barensis, circa a. C. 851. apud Ferdinandum Ughellum in Italia sacra, in episcopis Iuuenacensibus. 4) *Cinnamus*, sacrarum largitionum Comes, de quo Io Cantacuzenus III. 36. hist. 5) *Cinnamus*, mysticus, ex principibus aulae, et Isaaci Panhybersebasti collega, de quo idem III. 89. 95. et 97. *Mich. Pselius* apud Allatium de Simeonibus pag. 150.

Τοῖς ἐν τέλει καὶ συντεταγμένοις
Συγκλητικοῖς, ἄρχουσι τῆς Ἐκκλησίας,
Βάρδαις, Προκοπίοις τε Κιννάμοις πλῖον etc.

His inquam Cinnamis plures alii addi possunt ex Gruteriano inscriptionum opere: nec non *Leo Cinnamus*, calligraphus, a. C. 1276. de quo *Combefisius* ad scriptores post Theophanem pag. 301. *Montfauconus* in palaeographia graeca pag. 65. 66. *Mich. le Quien* ad Ioannem Damascenum tom. I. p. 612. et *Boiuinus* ad Gregoram pag. 804. De eodem *Petrus de Marca* in diss. de decreto papae, Vigilii, pro confirmatione quintae synodi §. 1. vbi male vocatur Leo Cinnomus, in editione certe Francofurtensi, quae mihi iam ad manus. *Cinnamorum*, inquit Allatius, *familia ad haec vsque tempora non contemnenda in Graecia agnoscitur, Sinnamorum nulla est: quae etiamsi esset, cum illa historia Cinnamum praeferat auctorem, frustra operam ludunt, qui aliter proferunt, posterioris exscriptoris incuria decepti. Fabr.* Conf. *G. Caue* H. L. SS. eccl. tom. II. p. 235. *C. Oudinus* comm. de SS. E. tom. II. p. 1600. *L. El. du Pin* nouv. Bibl. des AA. E. tom. IX. p. 202. *Hamberg.* z. N. p. 274. sq. *Saxii* Onom. II. p. 265. qui eius aetatem adserit a. Chr. 1177. *Harl.*

bb) Vide *Hanckium* lib. I. de scriptoribus hist. Byz. cap. 30. Cangium, praef. ad Cinnamum, atque in vtroque glossario, voce *Grammaticus:* Ita hoc vocabulum etiam accipiendum supra in Leone, grammatico.

cc) Hoc Cinnamus ipse perspicue innuit, qui lib. I. cap. 1. testatur, se scripturum res gestas a duobus imperatoribus, *quorum alter* (Io. Comnenus) *nobis necdum natis decesserat, alter* (Manuel Comnenus) *nostra aetate et floruit et exstinctus est, filio* (Alexio) *adhuc impubere, imperii herede relicto*, ὧν ὁ μὲν ἔφθη πρὸ τῆς εἰς τὸν βίον ἡμῶν προόδου τὸ ζῆν ἀπολιπών· ἅτερος δὲ ἤκμασέ τε ἐφ' ἡμῶν, καὶ ἄπεισι τοῦ βίου τὴν βασιλείαν ἀνήβῳ λιπὼν τῷ παιδί.

dd) Eodem loco Cinnamus refert, se, vixdum adolescentem, Manueli Comneno operam suam addixisse, et susceptis ab eo plurimis in vtramque continen-

Vaticano, qui [P] tempore captae a Turcis CPoleos ſcriptus eſt, et in editione Pariſienſi numerantur, quamquam Tollius in ſua editione ex tribus poſterioribus libris vnum, tres priores mole etiam excedentem fecit. Liber quintus incipit pag. 207. edit. Tollii a verbis *ὀλίγῳ δὲ ὕϛερον.* Liber ſextus pag. 270. a verbis *ἤδη δὲ καὶ Ἰωάννης ὁ Δούκας.* Hic ſextus ſiue poſtremus extrema parte mancus eſt, nec conſtat, ſeptimum tantum, cuius initium in MS. legi Allatius teſtatur, an plures etiam libros Cinnamus adiunxerit, hiſtoriamque, vt eſt perquam ſimile veri, ad obitum vsque Manuelis Comneni, hoc eſt ad a. 1180. perduxerit, quae enim exſtat eius Hiſtoria, deſinit in adparatu ad obſidendam Iconium a. C. 1176.

Poſt Alexiadem voluit Cinnamo quoque edendo operam ſuam addicere *Petrus Poſſinus*, vt ex *Simonis Wagnerecii* litteris, 1648. 29. Maii datis, apud Allatium pag. 139 de Simeonibus didici. *Cinnami*, inquit, *editionem Poſſinus noſter nunc adornat.* Sed et *Allatius* ipſe libro de Pſellis, a. 1634. edito, pag. 24. ſcripſerat *in Cinnamo vertendo illuſtrandoque diu ſeſe exercere.* Nec Poſſini tamen nec Allatii editio prodiit, licet Cinnamum curante Poſſino editum tradat Koenigius in bibl. Sed primus *Cornelius Tollius*, quam praefatione ad Palaephatum a. 1649. de Cinnamo vulgando dederat fidem, exſoluit, illumque ſcriptorem ex apographo *Iſ. Voſſii*, qui ex codice Vaticano ") deſcripſerat, Tollioque vt ederet donaverat, graece cum verſione ſua notisque vulgauit Traiecti ad Rhenum 1652. 4. Poſtea *Carolus du Freſne* Tollii editionem recenſuit, opus non in quatuor, ſed ex MS. codicis fide, (quem tamen ipſe non videtur inſpexiſſe, neque in graecis ad illum caſtigandis operam poſuiſſe,) in ſex libros digeſſit, libros capitibus diſtinxit, Tollii verſionem pluribus in locis caſtigauit, notisque eius omiſſis, quod nihil fere ad hiſtoriae Cinnamicae illuſtrationem aut locorum difficilium emendationem contineant, nouas ipſe hiſtoricas et philologicas adiunxit, et cum notis ſuis ad Nicephorum Bryennium et Alexiadem, et cum Pauli Silentiarii deſcriptione templi S. Sophiae graece et latine edidit e typographia regia Pariſ. 1670. fol. [rec. in ed. *Veneta* corp. Byzant. 1729. fol.]

Dictio huius ſcriptoris ab omnibus celebratur pura ac terſa, et Xenophontis, quem initio operis laudat, aemula. Meritoque *Reineſius* in epiſtolis ad Boſium pag. 119 ait, eum ſe probare *non tantum ob ſtilum, qui grauis, purus, terſus, et ſaeculi, quo vixit auctor, plane inſolens, ſed et ob res: tangit enim ſubinde geſta imperatorum occidentis, quae apud hiſtoricos* [P] *eius temporis ſiue Italos ſiue Germanos fruſtra quaeras.* Loca quaedam in illo ſcriptore illuſtrat pag. 126. ſq. vbi addit, optime feciſſe Tollium, ſi chronologiam ſuo ſcriptori addidiſſet et genealogiam illuſtrium hominum, quorum facit mentionem. Prius illud etiam in Pariſienſi editione deſideratur, etſi illud iam ſi quis adgredi velit, facile illud queat perficere ex praeclariſſimi Cangii obſeruatis. Scriptores nullos citat Cinnamus niſi Procopium lib. V. pag. 127. (edit. Tollii 237.) videturque illum prae ceteris imitatus, non modo dictione, ſed etiam ſententiis, in quibus eſt, quod diuinae prouidentiae, quam ſtolidi mortales

tinentem (occidentem et orientem) expeditionibus praeſentem adfuiſſe. Τὰ μὲν τοῦ Μανουὴλ οὐκ οἶδα ἄν τις ἐμοῦ μᾶλλον ἐξιστορήσας ἔχοι. Ἐπεὶ καὶ ἔτι μειρακίῳ γε ὄντι μοι πλείστας συνεκδεδημηκέναι οἱ τῶν εἰς ἤπειρον ἑκατέραν συνέβαινεν ἐκστρατειῶν.

"") Meminit Voſſius pater lib. IV. de hiſtoricis graecis pag. 492.

les fortunam adpellant, omnia non vno in loco [ff]) tribuit, et quod lib. VI. p. 150. (edit. Tollii 278.) vbi controuersiam theologicam, a *Demetrio* Lampeno motam, enarrauerat, subiungit, sibi semper ita visum, naturam DEI [gg]) curiosius inquirere nefas vtique esse mortali. Ἐγὼ δὲ ἐκεῖνο περὶ τῶν τοιούτων ἀεὶ φρενῶν διατετέλεκα, ὅτι δὴ φύσιν Θεοῦ πολυπραγμονεῖν ἀνθρώπῳ ὄντι οὐκ ἀνέγκλητον. Ad ea, quae de monacho, *Niphone*, Bogomilo, narrat lib. II. pag. 36. seq. conferendus *Allatius* de consensu vtriusque ecclesiae pag. 669. seq. qui pag. 683. sq. exhibet etiam sententiam de patriarcha CPolitano, Cosma, deposito a. C. 1144. quod cum Niphone saceret.

Manuelis Comneni, imp., ἀγχίνοιαν singularem, qua abstrusissimas controuersias et ex Aristotele proposita argumenta promte dissoluerit, et difficillima S. scripturae explanarit, laudibus effert lib. VI. pag. 148. et pag. 169. 170. vbi et τὸν Σιλέντιον eius λόγον celebrat, hoc est orationem sacri argumenti, cum silentio in consessu optimatum auscultatam, de qua plura *Cangius* in notis et in vtroque glossario. Nicetas de eodem Manuele lib. VII. cap. 5. καὶ ὁ βασιλεὺς τοιγαροῦν ὄτος εὐγλωττίαν εὐτυχηκὼς etc. *Hic quidem imperator natura facundus et suauis sermonis adfuentia ornatus, non elegantes tantum epistolas scripsit*, ἀλλὰ καὶ κατηχητηρίους ᾤδινε λόγους, οὓς φασι σιλέντια, καὶ εἰς κοινὴν ἀνέπτυσσεν ἀκοήν, *sed et catecheticos elaborauit sermones, et publice recitauit.* Testatur etiam *Cinnamus* lib. IV. cap. vlt. se vidisse imperatorem, manu sua venas secantem et medicamenta praebentem aegrotis, additque, multa, Asclepidarum scientiae antea incognita, ab eius studio et inuentione accessisse, quae, in Nosocomiis publicata, ab omnibus deinceps possint cognosci. Denique inducit illum, aduersus tota hostium agmina pugnantem solum et vincentem, lib. II. pag. 28. seq. 34. seq. et lib. V. pag. 112.

[?] Lib. IV. pag. 102. mentio de Basilio, diacono, qui haereseos calumniam leuissima de caussa viris praestantissimis impegit, atque inter alios Michaëli, euangeliorum in templo Sophiae interpreti et Nicephoro Basilacio [hh]), rhetori: qui vicissim Basilii dogmata reprehendenda captarunt, ipsumque et suffragantem illi Sotérichum Panteugenum [ii]), episcopum Antiochenum

ff) Pag. 23. 155. 232. edit. Tollii.

gg) Confer, quae e Procopio notaui supra pag. 249. ed. vet.

hh) Ἦν τις Λευϊτῶν, οὓς διακόνους καλοῦμεν etc. *Erat quidam Leuitarum, quos nos diaconos vocamus, nomine Basilius. Hic ad explicandum plebi in omnibus vbicunque cortibus verbum diuinum constitutus, tum alios, qui vel tantillum offenderant, in illis concionibus nouarum et ambiguarum sententiarum arguere*, καὶ δὴ καὶ Μιχαὴλ καὶ Νικηφόρον, ἐπίκλησιν Βασιλάκιον, ὧν ὁ μὲν Ῥητορικῆς εἰς τόδε καιροῦ κατηχητὴς ἐτύγχανεν ὤν, ὁ Μιχαὴλ τὰ ἱερά τε ἐπὶ τοῦ τῆς Σοφίας ἱεροῦ διεξηγεῖτο τῶν Εὐαγγελίων ῥητά. Ἄνδρες δὲ εὐδόκιμοι. ἄλλως τε τῶν ἐν λόγοις ἦν, καὶ δὴ καὶ λόγων ἀγαθὸς δημιουργός, ἀμέλει γοῦν καὶ πολλὰ τῶν κατὰ Ῥητορικὴν μεμελέτητο αὐτῷ δεξιῶς. *tum etiam Michaëlem et Nicephorum cognomento Basilacium, rhetorices ea tempestate doctorem. Michaël sacros euangeliorum sermones in Sophiae templo interpretabatur, alter vero celebris inter eruditos et orationum insignis artifex, adeoque multa in rhetoricen erat egregie commentatus.* De hoc Nicephoro Basilacio, siue Basilaca, dixi supra lib. IV. cap. 30. pag. 411. ed. vet.

ii) Σωτήριχος ὁ Παντεύγενος ὁ ἐπίκλησιν ἦν, ἀνὴρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον σοφίᾳ καὶ λόγων δεινότητι τοὺς ἄλλους ὑπερβάλλων, ὃς καὶ τοῦ Ἀντιόχου τὸν θρόνον

λαχὼν

tiochenum designatum et singulari libro, quo Platonis in dialogis similitudinem referebat, dogma suum propugnare ausum, sacro munere depulerunt.

Pontificis romani arrogantiam grauiter perstringit lib. V. pag. 127. seq. indigne ferens, eum sibi vindicare potestatem creandi imperatores, et maiestatis eorum tam exiguam rationem habere. Οἷον γὰρ, inquit, οἷον ἡ Ῥώμης ἀρχὴ etc. *Qualem enim quantamque rem, Romae principatum scilicet, barbari foedaque mancipia cauponantur, eoque ille a multis tempestatibus neque Pontifex maximus, neque Augustus fuit. Iste enim, qui imperatorio nomine superbit, praeter decorum tantae personae, pedes ipse pontificem equitantem propter cursitat, et tantum non equi eius curator est: hic vero istum talem imperatorem vocat, et pari cum principibus nostris honore vult censeri. Lepidum caput, quomodo et vnde tibi ius factum est, imperatoribus romanis* [?] *pro stratoribus* [kk]) *vtendi? sed quum neutiquam id vsquam acceperis, et tu pontificem, ille imperatorem, mentimini. Tu enim, qui Byzantinum Augustum solium diffiteris esse solium Romanum, dic mihi, quo tandem auctore* [ll]) *papae dignitatem sortitus es? Vnus est, qui haec statuit ac decreuit, Constantinus, primus inter imperatores Christianus. Qui ergo alterum quidem institutum eius libens accipis, (thronum dico et dignitatis inter episcopos excellentiam,) alterum vero conculcas et reiicis? Aut vtrumque accipe, aut etiam alteri cede. Sed meum est, inquit, imperatores creare ac designare. Sane, quatenus manus imponis, quatenus consecras: haec autem spiritualia sunt; sed non est tuum, imperium imperatoribus abrogare, et istiusmodi res nouas moliri. Nam si vestrum erat, transferre imperium, quare non olim de illo, quum Romae esset, aliter statuistis? sed alterius id facientis inuitus atque ingratiis constitutioni acquieuit iste, qui tunc temporis vestrae ecclesiae praesidebat. Tu vero incurris offendisque in te ipsum, et nescis, te tibi ipsum esse contrarium. Quorum enim non multo ante, imperatori gratificatus, ne alloquia quidem et adpellationes accipiebas, quod neque licebat; quos stratoribus accensueras; eos nunc nescio quo pacto facis Augustos, et illum, de quo et per quem et sub quo thronum nactus es, non dico barbaro, sed tyranno, sed seruo homini parem ponis. Sed, ais, tyrannide opprimor, sed vi cogor. Non habet locum praetextus. Heri et non multo ante imperatori Manueli scis, quae pactus sis; et si inficias ieris, at libelli praedi-*

λαχῶν ἄνω ἔτι κεχειροτόνητο. Ὁ τοίνυν Σωτήριχος οὐκ ἀπὸ γλώσσης μόνον καὶ στόματος δόξῃ τῇ ἐκείνων παρίστατο, ἀλλὰ δὴ καὶ καλόν τι χρῆμα λόγου συντάξας, οἷος ἐκεῖνος ἐξουσίαν τινὰ πρὸς Πλάτωνα ἐν διαλόγοις ὁμοιότητα ἴσχων, πολλὰ ἐν τούτῳ δὴ τῷ λόγῳ συνεφόρησεν ἄτοπα, δι᾽ ἅπερ αὐτός τε τὴν τοῦ θρόνου καθαίρεσιν ὑπέστη. Confer Allatii praefat ad excerpta rhetorum, et aduersus Creyghtonum p 523. seq. vbi ipsa synodi, occasione motuum illorum habitae, acta publicaturum se recipit.

kk) Partem huius inuectiuae ex Cinnamo, adhuc tum inedito, vulgauerat *Allatius* de consensu vtriusque ecclesiae p. 523. notans p. 525. apud Graecos quoque non inauditum, quod patriarchae equitanti summi duces et imperii administratores habenas equi tenendo obsequium ac venerationem sunt testati.

ll) Infra pag. 132. οὐδενὶ γὰρ ἄλλῳ ὅτι μὴ βασιλεῖ Ῥωμαίων ἀρχιερέα προβεβλῆσθαι τῇ Ῥώμῃ ἐξῆν. Τοίνυν καὶ ἐξότε ὀλιγωρίᾳ τῶν ἐν Βυζαντίῳ βασιλέων τὸ τοιοῦτον ἀπεσβήκει ἔθος, οὐδεὶς οὐδένα ἐν Ῥώμῃ ἀρχιερέα καθίστη, ἀλλ᾽ Ἐπισκοπικῶν συνόδων καὶ τοῦ κατὰ τὴν Ῥώμην Ἀρχιερατικοῦ ταῦτα ἐτελεῖτο. *Nullus alius nisi romanus imperator creandi Romae pontificis ius habet. Ex quo igitur Byzantinorum imperatorum contemtus morem eum soluit, nemo quenquam Romae constituit pontificem, sed is per episcoporum et romani cleri antistitum concilium creabatur.*

praedicant, qui litteras tuas paginis exceperunt. Ceterum vernilitas haec est, ratioque agendi indecens atque illiberalis, et cothurni instar adaptas te vicissitudinibus fortunae, et cum temporibus mutaris. Verum haec longius, quam chronicis conuenit commentariis, exsequuti sumus.

NICETAS ACOMINATUS, Colossensis siue Choniates, (Colossae enim, Phrygiae ciuitas, sequioribus temporibus Chonae mm) dictae sunt,) [?] magnis dignitatibus nn) in aula CPolitana functus est, verum, capta a Latinis a. C. 1204. CPoli, Nicaeam cum vxore grauida liberisque profugus, ibi diem obiit supremum non ante annos postremos Henrici, Graecorum imperatoris, defuncti a. 1216. Vitam huius Nicetae scripsit frater germanus maiorque natu, sed illi superstes, *Michaël Acominatus*, oo) metropolita Atheniensis, in Monodia siue lamentatione

mm) Constantinus Porphyrog. I. themate 1. Κολόσσαι, αἱ νῦν λεγόμεναι Χῶναι.

nn) De illis fuse et accurate Hanckius. Pleraeque exprimuntur in titulo operis historici: τοῦ λογοθέτου τῶν σεκρετῶν, καὶ ἐπὶ τῶν κρίσεων, γεγονότος δὲ καὶ ἐφόρου καὶ κριτοῦ τοῦ βήλου, καὶ προκαθημένου τοῦ κοιτῶνος κυρίου Νικήτα τοῦ Χωνιάτου ἱστορία ἀρχομένη ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ βασιλέως Κυρίου Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ τοῦ Κυρίου Ἀλεξίου. Confer, quae infra in Indice scriptorum a Niceta laudatorum. *Fabr.* Circa a. 1189. ab *Isaaco Angelo* Philippopoli praeesse iussus erat, teste *Saxio* in Onom. II. p. 271. sq. vbi alios citat VV. DD. *Harl.*

oo) Huius quoque Michaëlis Choniatae *historiarum fragmentum* graece in folio codice antiquo chartaceo XXVI. historico bibliothecae Vindobon. folia quinquaginta septem implens memorat *Nesselius* parte V. p. 55. [Nesselium, Sambucum, qui in margine adscripserat: *historica fragmenta videntur*, temere sequutum, et cum eo Fabricium errasse, notat *Kollarius* in supplem. ad Lambecii comm. p. 655. nam in illo cod. Vindob CXVII. 1. (apud Kollar. quem conf.) nulla insunt Michaelis Choniatae historiarum fragmenta. Contra in eo reperiuntur 1) oratio, (in fine huius notae a Fabricio memoratur) de laudibus imp. Isaacii Angeli Comneni, quae vero h. l. melius, quam in cod. Barocc. incipit ἄνα βασίλισσα 2) eiusdem *Mich. Chon.* funebris oratio, μονῳδία, in obitum Nicetae, fratris. Est quoque illa Monodia in fratris mortem, in cod. *Paris.* bibl. publ. MCCXXXIV. — *Florentiae* in bibl. Laurent. cod. XII. nr. 3. plut. 59. (v. *Bandin.* cat. codd. gr. II. col. 501.) — In bibl. *Bodlei.* inter aduersaria Ger. Langbaeni, tomum II. nr. 23. *Mich. Chon.* monodia super obitu Eustathii Thessalon. et initium monodiae super obitu Nicetae, fratris. v. cat. p. 268. — In bibl. *Vatic.* nr. DCCCLXXXXVI. sec. *Montfauc.* B. bibl. MSSt. I. p. 33. *Harl.*] — Eiusdem Choniatae *Homiliam in ramos palmarum* e MS. bibl. Mazarinianae latine vertit ediditque *Combefisius* in bibl. Concionatoria, tom. III. *Tractatus de Cruce*, et *oratio, qua Athenas suae aetatis longe dissimiles ab prisca illa Athenarum vrbe demonstrat*, graece MS. in bibl. regis Christianiss. teste *Labbeo* bibl. noua MSS. pag. 74. et 135. [In cod. *Paris.* bibl. publ. CMLXIII. nr. 14. *Mich. Acomin.* versus iambici de pristina vrbis Athenarum dignitate. Sed multa deesse videntur. v. cat. cod. Paris. II. p. 188.] — In bibl. *Bodleiana* inter codices Baroccianos nr. CXXXI. habetur *Michaëlis, metropolitae* Atheniensis, *protheoria*, incipit φιλολόγοις ὁ τοῦ βιβλίου. *Oratio habita Athenis*, quae incipit: τὸν μὲν δὴ προσιόντα. *Catechesis prima*, initium: τὰς τοῦ. *Sermo in media Quadragesima*, init. καὶ ὁδοιπόρος ὀρθίαν. *In festo Palmarum* (eadem, quam a Combefisio versam dixi,) incipit: ὁ μὲν προφητικώτατος ἐν βασιλεῦσι. *Alloquium Nicephori praetoris*, init. τὴς καλλίστης τὰς δυναστείας. *Sermo cum primum inuiseret Euripum Euboicum.* init. οἱ μὲν πολλοί. *Homilia de creatione hominis*, init. ἀσπάζομαί σε. *Contra reprehendentes, quod aegre adduceretur ad specimen ingenii sui edendum.* Oratio in *Isaacium Angelum* (Comnenum), *imperatorem*, (qui imperauit ab a. C. 1185. ad 1195. incipit: σὺ ἡ βασίλισσα μὲν νῦν. *Oratio funebris in Neophytum, monachorum Atheniensium Archimandritam.* init. ὁ Σολομὼν ἔφη παγγεραιτούων. *Monodia in Eustathium Thessalonicensem* incipit: ὦ συγγνώμων.

tione super eius obitum, quae graece *pp*) nondum prodiit: latine vero exstat ex *Petri Morelli* versione vna cum libris historiarum edita Paris. 1566. fol. et in corpore hist. Byzantinae, Zonaram, Nicetam, Nicephorum Gregoram et Laonicum Chalcondylem latine complectente, Francof. 1568. fol. et in bibliotheca Patrum edit. Lugdunensis tom. XXV. pag. 180. Aliud, vt videtur, Encomium Nicetae [?] Choniatae, a Michaële scriptum, quod incipit: καφὸς μὲν ἀνὴρ, exstat in bibl. Bodleiana cod. Barocc. CXXXI. Vide catalogum MSS. bibl. Bodlei. p. 15. E recentioribus consulendi de hoc Niceta *Petrus Morellus* in praef. ad Monodiam, et qui diligentissime in hoc argumento versatus est *Martinus Hanckius* lib. I. de hist. Byzantinae scriptoribus cap. 31. *Fabr.* Add. *G. Caue* hist. litt. SS. eccl. tom. II. p. 280. *C. Oudin.* comm. de SS. eccl. tom. II. p. 1709. *Hamberger* z. N. IV. p. 331, sqq. et kurze Nachricht. II. p. 1590. *Saxii* Onom. II. p. 271. sq. et p. 562. *Harl.*

I. Exstant eius historiae Byzantinae libri XXI, libere et eleganter scripti:

1. De Ioanne Comneno ab a. C. 1118. ad 1143. libro I.

2—8. De Manuele, Ioannis Fil. Comneno — — 1143. — 1180. libris VII.

9. De Alexio, Manuelis Fil. Comneno — — 1180. — 1183. libro I.

10. 11.

αἰών. Eiusdem *epistolae* quamplurimae. In eodem codice habetur etiam oratio rhetoris cuiusdam in Michaelem, patriarcham, incipit: ἔτι κα. *Fabr. Florentiae* in bibl. Laurent. cod. XII. plut. 59. continet *Michael. Acominati* orationes, (quarum multae reperiuntur etiam in mem. cod. Barocc.) et epistolas quam plurimas, quarum breuem indicem ex *Bandin.* (de singulis paullo vberius disserentis,) catal. codd. gr. II. pag. 501. sqq. dabo. 1) Protheoria, (quam statim excipiunt VII. epistolae;) 2) ad eos, qui aegre ferebant, quod specimen ingenii sui edere nollet; 3) laudatio fratris sui; 4) orat. tradita cuidam rhetori in S. patriarcham, D. Michaelem; 5) or. habita, quum primum Athenas ingressus esset; 6) homilia dicta in tertia dominica ieiuniorum etc. 7) in festum Palmarum; 8) adloquutio ad praetorem, Nicephorum Prosuchen, Athenas ingredientem: sequuntur aliae epp. XV. 9) in S. hieromartyrem, Leonidam, eiusque socios; 10) Acclamatio ad praetorem, Demetrium Driman, Athenas ingredientem. Post haec aliae XIX. epistolae; 11) homilia, quum primum inuiseret Euripum Euboicum; 12) Threnodia super b. memoriae Theophylact. Belissariot. 13) or. encomiastica in imp., Isaacium Angelum, inc. quoque ἄρτι βασιλεῦσι etc.: sequuntur aliae epistolae XI. 14) or. funebris in Neophytum archimandritam; 15) Monodia in Thessalonicensem Eustathium. Tum aliae epp. VIII. 16) hypomnesticum in imp., Alexium Comnenum; sequuntur epistolae XVIII. 17) Acclamatio ad fratrem vxoris imperatoris, Basilium Camaterum, cum decem epistolis; 18) acclam. ad magnum Ducam Stryphnum: sequuntur XIV. epistolae; 19) Monodia in fratrem suum Nicetam Choniatem: illam excipiunt epp. LXXVIII. quae vna cum superioribus iunctae numerum efficiunt CLXXX. quas singulas, ordine, quem illae in hoc habent codice, seruato Bandin. nr. XXV. l. c. pag. 504. sqq. separatim ae p. 513. sq. secundum ordinem alphabeti in initio epistolarum recenset, admixtis varii generis animaduersionibus; 20) protheoria in sermones animae et corporis; 21) scheda, σχέδος, interferuntur nonnulli versus iambi ad deum; 22) Lusus, Theano inscriptus, versibus heroicis; 23) alia septem carmina, quatuor priora heroico metro, tria postrema iambico conscripta; 24) initia quarumdam diuersarum, numero XXIII. epistolarum, exercitationis gratia forsan exarata. — In eod. *Naniano*, CCLXXXI. nr. 91—109. et nr. 122. sunt multae Nicetae orationes, epistolae etc. interdum a superioribus diuersae. (v. cat. codd. gr. Nanian. p. 472. sqq.) *Harl.*

pp) Locum graece producit *Allatius* contra Hottingerum p. 197. seq.

10. 11. De Andronico Comneno ab a. C. 1183. ad 1185. libris II.
12 — 14. De Isaacio Angelo — — 1185. — 1195. libris III.
15 — 17. De Alexio Angelo, Isaaci fratre — — 1195. — 1203. libris III.
18. De Isaacio Angelo, qui, excoecatus pridem a fratre, post illius fugam, imperator iterum cum Alexio, filio, salutatur. a. 1203. lib. I.
19 De Alexio Duca, Murzuflo siue superciliosо a. 1204. lib. I.
20. De rebus post expugnatam a Latinis 12. April a. 1204. CPolin gestis lib. I.
21. De imperio Balduini, Flandri, ab a. 1204. ad 1206. lib. I.

Hos libros ex codice, quem Antonius Fuggerus CPoli per Ioannem Dernschuvan ab Alexandro Chartophylace qq), diacono CPol., comparauerat, collatis aliis duobus MSS. graece

qq) Huic Wolfius tribuit versus in codice MS. ad praef. Nicetae, vbi perspicuitatem suam ille iactat, adscriptos: Οὐκ οἶδα, τί φῂς ἐνθάδε Χωνιάτα, Σοφὸν τὸ σαφὲς συγγράφων ἄγαν λέγεις, ὅτι γριφώδη καὶ βαραθρώδη γράφεις. *Quid istuc est? quis Choniata vis tibi? orationis lucidum probas decus, tenebricosus instar ipse tartari.* Addit Wolfius, non fine caussa hoc dici, praesertim in prooemio, vbi Homericae dictionis aemulatione in salebras incidit. *Quod si totam*, inquit, *historiam simili oratione inuoluisset, in latomias ire, quam molestiis conuersionis conflictari maluissem.* De MS codice bibl. Coislinianae vide *Montfauconum* p. 209. *Salmasius* in funere linguae Hellenisticae p. 208. *Nicetae historici, tempore, qui sub Andronico vixit, et res eius scripsit, adeo diuersa fuit vulgaris graeca illius aeui ab antiqua, vt duplex volumen historiae scripserit vtraque lingua, graecobarbara, quae tunc vigebat, et antiquiore, quae ab usu tunc recesserat. Volumen graecobarbara scriptum in bibliothecis reperitur. Fabr.* Aliorum codd. notitiam h. l. dabo. *Monachi* in bibl elect. Bauar. cod. CCVI. *Nic. Chon.* annales a Io. Comneno vsque ad Henr. Flandrum. (cat. codd. gr. p. 75. sq.) — *Augustae Vindel. Nic. Chon.* annales μιξοβάρβαροι. (*Reiser.* in cat. p. 68.) — *Vindobonae* in B. caesarea, cod CXIV. *Nic. Chon.* annales rerum Byzantin. ab a. 1118. vsque ad a. 1203 de quo cod. multus est *Kollar.* in suppl. ad Lambecii comm. pag. 669 sqq. eumque, docet, vel a Niceta ipso vel ab eius librario esse exaratum, et esse sui generis omnium facile principem. Idem Kollar varias huius codicis lectiones, a Forlosia excerptas, ad edit. Paris. emendandam ac supplendam propinauit. Idem tamen cod. (a pag. 219. edit.) Alexii historiam habet protinus interpolatam et subuersam, immo prorsus aliam ab edita, resectis, quaecumque in editis aduersus imp Alexium, tyrannum, eius vxorem, Euphrosynam aliosque leguntur. Insunt praeter ea duae imagines, altera Nicetae Choniatae, altera Alexii Ducae, cognomento Murtzuphli — Ibid. pag 681. sqq. recensetur cod. CXV. qui continet *Nic. Chon.* annales cum initio, tum etiam fine mutilos; conspirant vero cum editis: pag. autem 683. sq cod. CXVI. qui praebet fragmentum, n. initium duntaxat annalium Nicetae. — In *Italia*, *Venetiis* in cod. CDIII. bibl. Marc. *Nic.* annales, initio et fine mutili. — *Taurini*, in B. reg cod. XXVI. *Nic.* historia graecorum imperatorum, cuius cod. lectiones frequenter discrepare ab editis, adnotat confector cat. codd. gr. p. 94. — *Florentiae* in B. Laurent. Medic. cod. XXIV. nr 2. plut. 9 pars posterior historiarum Nicetae, in libros duo diuisa, cuius lect. etiam valde differre ab editis, notat *Bandin* cat. codd. gr. I. p. 431 sq. — *Matrit.* in cod. regio LXXII. fol. 132. auerso breue fragmentum, teste *Iriarto* cat. codd. gr. pag. 265. — *Paris.* in bibl. publ. codd. MDCCXXII. MDCCLXXVIII. *Nic.* annales; at in cod. MMMXLI. nr. 3. annales in epitomen redacti; sed initio et fine mutili. — Secundum catal. codd. Angliae etc. in bibl. *Bodlei.* inter codd. Barocc.

graece edidit, versionemque suam et notas siue castigationes adiunxit *Hieronymus Wolfius*, [P] Oetingensis. Basil. 1557. fol. rr). Ab eo tempore altera quoque graeco-latina editio lucem vidit Geneu 1593. 4. quae in hoc illa priore praestat, quod praeterea chronologiam, operi praemissam, breuiaria, singulis libris praefixa, notasque ad marginem morales ac politicas exhibet, curante S. G. S. hoc est *Simone Goulartio*, Siluanectensi, eodem, qui Flacii Catalogum testium veritatis interpolauit. Huic Goulartianae in regia graeco-latina Paris. 1647. fol. nihil aliud accessit, quam Glossarium graecobarbarum a *Carolo Hannibale Fabrotto*, eique subiectae paucae e codice regio variae lectiones, ne vnam quidem paginam implentes, tum index rerum et verborum accuratus et locuples, [Fabroti ed. recusa est in corpore scriptor. rer. Byzantin. Venet. 1729. fol.]. Latina Wolfii versio recusa saepius est vna cum Zonara, Nicephoro Gregora et Laonico Chalcocondyla, Paris. 1567. fol. Frf. 1568. et Basil. 1587. fol. ss) Wolfii versionem aliquot locis castigat *Allatius* praef. ad excerpta rhetorum. Est quoque in manibus versio historiarum Nicetae, quam vulgari Italo sermone condidit *Iosephus Horologgi*, Venet. 1562. 4. tt) adiunctis itidem de graeco versis alterius scriptoris *libris VI. Annalium* de vitis imperatorum CPol. a Constante, qui imperium auspicatus est a. C. 634. vsque ad Leonis, Armeni, initia a. C. 813. atque *Itinerario et flore historiarum Orientis siue de Tartaris et Passagio terrae sanctae*, descripto ab *Haitone*, Armeno, regis nepote, qui a. C. 1307. mense Augusto Pictauii, iussu Clementis V. pontificis, historiam illam gallice dictauit, excerptam latine a Nicolao Salconi uu), et praeter editiones Moltherianam, Hagenoae 1529. 4. Basileensem inter noui orbis scriptores 1532. fol. et Reineccianam Helmst. 1585. 4. (in adpendice ad hist. litterariam Caui memoratas,) vulgatam Berolini 1671. 4. ad calcem M. Pauli Veneti de regionibus orientalibus librorum III. et Andreae Mulleri Greifenhagii disquisitionis de Chataia.

Non

Barocc. nr. CXXXI. *Nic. Chon.* comparatio hiemis et aestatis, et quod hiems sit melior, (quae etiam in cod. Naniano) it. sex epistolae. — Inter collectanea *Iamesii* XXX. nr. 4. pag. 263. cat. tom I. selecta ex Nicetae annalibus. — et in adversariis Langbaeni p. 270. a. fin. codicis msti annalium *Nic. Chon.* cum impresso collatio, atque cum auctario descripto ex eodem msto Roë. — In bibl. *Escorial.* historia ab imperio Emmanuelis Comneni vsque ad imper. Isaacii Angeli, teste *Plüero* in itiner. per Hispan. p. 184. *Harl.*

rr) Conf. *Io. Fabricium* in histor. bibl. suae, tom. II. p. 417. sq. vbi praeter ea nonnullos VV. DD. qui de nostro Niceta egerunt, laudat. Wolfius libros XVIII. XIX. et XXX. in vnum contraxit. *Harl.*

ss) Cum auctario ex edit. *Fr. Modii*, 1587. fol. in Vffenbach. catal. bibl. tom. I. p. 608. nr. 9. et tom. II. p. 474. nr. 21. de ed. Paris. 1567. copiose differit Freytag. in adpar. litter. I. p. 318. sqq. et de Niceta p 322. sq. *Harl.*

tt) *Paitoni* in Bibl. degli Autori — volgarizzati tom. II. pag. 257. sqq. recenset versiones italicas. 1) *Horologgi*, libr. XIX. Nicetae, Venet. apud Vincent. Valgras. 1562. 4. — 2) *Nicetae* hist. libr. VII. ab Alexio Comneno vsque ad a. 1457. Venet. ap. Franc. Sansouin. 1562. 4. et cum Haitonis itinerario. ibid. eod. a. 3) Nicetae hist. cum Nicephoro Gregora, interprete *Ludou. Dolce*, et emendante *Augustin. Ferentillo.* etc. Venetiis ap. Gabr. Giolit. 1569. 4. (in *Pinelli* catal. IV. p. 148. est nota anni 1568. 4.) — et 1571. 4. tom. II. — Ab eodem Paitonio memoratur: *Difesa* dello Eccellent. Signor Andrea Londano Icto — in favore di Niceta, historico Coniato contra Girolamo Volfio Etingense. Venetia, appresso Domenico et Giov. Battista Guerra fratelli. 1582. 4. *Harl.*

uu) Hic in adpendice ad hist. litterariam Caui perperam vocatur Nicolaus Falconius.

Non omittendum, quod in bibl. Bodleiana inter libros MSS. Thomae Roe, num. 22. [aut in catal. codd. Angliae tom. I. nr. 268] post Nicetae thesaurum, (de quo statim dicturus sum,) pag. 423. occurrit pars posterior Historiarum eius, diuisa in libros duos, quae non modo quoad distinctionem librorum, sed quoque in phrasi hinc inde, atque libro praesertim posteriore etiam in rebus discrepat vv), dignusque adeo est codex, qui, si noua aliquando curanda [P] huius scriptoris eximii editio sit, cum editis conferatur. Liber prior incipit à capite octauo libri tertii Alexii Comneni, p. 345. edit. Paris. (Geneu. p. 582.) a verbis: Ἀλλὰ μέχρι μέν. Liber posterior a verbis capitis primi lib. de CPolis statu p. 377. a. edit. Paris. (Geneu. p. 634.) εἶχε μὲν δὴ ὅτω ταῦτα. Inter alia, quae codex ille suppeditat, in impressis desiderata, vt de Encomio Athenarum a Mich. Choniata, Nicetae fratre, et de Tempe Thessalicorum descriptione, occurrit locus, de vrbis direptione et de statuis ac monumentis, post captam per Latinos CPolin euersis et conflatis, inserendus sub extrema capitis 3. lib. de Balduino, Flandro. *Fabr.*

[Fabricius locum illum, quem Langbaenius in suis aduersariis ex cod. exscripserat, et ex illis Io. Christoph. Wolfius, graece cum versione sua latina et cum paucis animaduersionibus h. l. subiectum publici iuris fecerat. Sed quoniam *Bandurius* quoque in antiquitatt. CPolit. vol. I. part. III. libr. VI. p. 107. sqq. ed. Paris. aut p. 93. sqq. ed. Venet. eamdem Nicetae narrationem de statuis CPolitanis, a Latinis post captam vrbem confractis et in monetam conflatis, ex eodem Roei codice a I. Ern. Grabe descriptam et ad Boiuinium missam, graece cum versione latina euulgauit: eam in hac nostra editione, vt chartae parcerem, omittendam duxi. Neque consilium Magni Crusii, illam edituri, fuisset necessarium. v. quae in Introd. in hist. L. Gr. II. parte I. pag. 519. scripsi. — Idem tamen Nicetae opusculum, (vt *Bandur.* in praef. p. XII. iam adnotauit,) adseruatur etiam mst. in vno ex codicibus bibl. Vaticanae, quod testatur *Lambecius*, qui tria fragmenta eiusdem opusculi, nimirum descriptionem statuae equestris, quae in Tauri foro erecta erat, et Herculis cubantis simulacri, quod in Hippodromo CPolitano visebatur, profert, graece tantum, in notis ad Codinum. Fabricius vero in nota quadam obseruat, locum Nicetae de statua Bellerophontea, graece ex cod. Vaticano esse editum a *Lambecio* ad Codinum p. 163. et p. 167. notari, vbi fragm. Vatic. cod. desinat. Ne quid tamen, quod futuris Nicetae editoribus commodum sit vtileque, deesse videatur, paucas easque breues Fabricii adnotationes hic recipiam.

Ad verba de statua ista: πλὴν ἀλλὰ καὶ τῦτο τὸ περικαλλέςατον meminit, ait Fabricius, Nicetas in Andronico Comneno libr. II. cap. 6. add. Nicet. libr. vlt. cap. 10. p. 696. ed. Geneu. vide *Bandurium* ad imper. orientale pag. 504. *Codini* orig. CPol. nr. 48. Bandur. pag. 505. sqq.

Ad verba: εἴκασεν ἂν ἀναδραμεῖν ὁ Λύσιππος, ὁ πρῶτον ἅμα καὶ ὕςατον etc. — in MS. ait, scribitur Λυσίμαχος· sed *Lysippi* nomen restituendum, de cuius Hercule epitrape-

vv) Huic codice similem esse illum, qui seruatur in bibl. caesar. suspicatur *Forlosia*, a *Kollario* in supplem. ad Lamb. comm. p. 658. adductus, de cod. CXIV. quem iam supra laudaui: adde, quae paullo ante de cod. Medic. scripsi. *Harl.*

trapezio pedalis magnitudinis v. *Franciscum Iunium* in catalogo pictorum p. 112. scribitur tamen *Lysimachus* etiam in Nicetae Alexio Angelo Comneno libr. III. cap. 4. p. 355. vbi de eadem Herculis imagine sermo est. [Atque Bandur. dedit Λυσίμαχος.]

Paullo post ad verba: ἐν Ἀκτίῳ ἔστησε Καῖσαρ ὁ Αὔγουστος confer notas ad Sueton. August. c. 96. vbi asini nomen non est *Nicander*; sed Eutyches.

Mox de *Hippocampo* et *Sphingibus* conflatis, vide, ait, *Hippocampi* imaginem in notis *Olearii* ad Philostratum p. 729. Videtur autem Nicetas Hippocampum confundere cum Hippopotamo, animali quadrupede, cum quo Nilus pingitur, et qui neutiquam in caudam squamosam abit. — *Sphingis* imaginem vide apud Ez. Spanhemium de praestantia numism. et de *Scylla* Harduinum ad Plin. tom. V. p. 219. Hyaenae et lupae in circo CPolit. meminit *Nicetas* in Andronico Comneno lib. II. cap. 12.

Dein ad verba: τὸ δὲ δαιδάλεον περιέκειτο, scripsit: al. ἐπανέκειτο. — mox ad verba: Φάρμακον, ὃ Θῶνε σοι παράκοιτις scr. *Polydamna* Odyss. δ´ 228.

Sub finem ad verba: χάριεν τὴν θέαν — βάσις ἦν λιθίνη etc. notauit: ex lapide porphyretico. vide Nicetam in Andronico Comneno lib. II. cap. 6.

Denique in fine, ad verba: ὁποῖα τοῖς Ῥωμαίοις ἡμῖν scripsit: Sollemne est Byzantinis scriptoribus, Romanos se adpellare, quia CPolitani imperatores pars romani imperii, et diu sola superstes, et CPolis noua Roma. Locus vero, quem citat Nicetas, est ex Psalm. XCI. 13. *Harl.*]

[7] *Alia Nicetae Choniatae scripta.*

Θησαυρὸς ὀρθοδοξίας, *Thesaurus orthodoxae Fidei*, *libris XXVII.* in gratiam amici, qui, capta a Latinis CPoli, solum vertere secum coactus erat, scripti in exsilio, quibus post expositam salutarem doctrinam omne genus haeresium schismatumque ad suam vsque aetatem persequitur, et testimoniis veterum ecclesiae doctorum, vel propriis argumentis confutat. Huius operis eximii, in quo *Euthymii* Zigabeni, quam in praef. laudat, Panopliae dogmaticae multa addidit, *quinque* tantum *libri primores* editi exstant *latine* ww), interprete *Petro Morello*, Turonensi, Paris. 1561. 1579. [1589. ap. Hamberg. ex cat. Bunau. tom. III. p. 121.] 1610. 8. et cum orthodoxi cuiusdam, (vt in inscriptione adpellatur,) notis et indice, Geneu. xx) 1629 8. et sine illis in bibliothecis patrum editionis Colon. 1618. tom. XII. et Lugd. tom. XXV. p. 54. *Fragmentum ex libro XX.* de ordine obseruando ab iis, qui a *Saracenica* superstitione ad Christianam fidem transeunt, latine occurrit in bibliothecis patrum Paris. 1575. [vol. V. Paris. 1589. vol. VI. p. 625] et aliis insequutis editionibus: graece et latine in Auctarii Ducaeani tomo II. Paris. 1624. et in bibl. patrum Paris. 1654. tomo XII. p. 527.

ww) Graece loca quaedam adfert *Allatius* contra Hottinger. p. 19. et de purgatorio p. 696. seq. etc.

xx) *Bandin.* qui in cat. codd. gr. I. p. 410, not. nostrum Fabricii locum exscripsit, tacite correxisse videtur Fabr. dum scripsit ed. *Geneu.* prodiisse MDXXIX. (1529.) *Harl.*

p. 527 — 533. et omiſſo Nicetae nomine in Saracenicis *Frid. Sylburgii*, Heidelb. 1595. 8. pag. 74 — 91. Totum opus graece exſtat MS. non vno in loco yy), et propter molem hactenus lucem, quam meret, haud vidit, quoniam duo volumina in folio facile compleret. Petrus quidem Morellus, qui libros quinque a ſe verſos edidit, et totum opus in lucem proferre voluit, exiſtimauit, codicem graecum, quo vſus eſt, ſcriptum fuiſſe manu ipſius Nicetae. Ita enim in praef. ad Ioannem a Sancto Andrea, Carcaſſionenſis eccleſiae decanum, qui codicem illum aere ſuo redemerat, et interpretandum tradiderat [P] Morello: *Cuius beneficii nomine bona poſteritas tibi gratias immortales habebit, vbi reſciuerit, vetuſtiſſimum Theſauri orthodoxiae beati Niceti Choniatae exemplar, vt quod a* Niceta *ipſo deſcriptum ſit, poſt auctoris mortem ad* Michaelem Choniatem, *Athenienſem praeſulem, velut hereditario iure tranſiiſſe, quo item mortuo in manus* Theodori Scutariotae, *Leuitae Cyziceni, veniſſe, Cyzicoque a Turcis vaſtata, in frequentiſſima illa* καλοϊέρων ἁγιορειτῶν *monaſteria, quae ſunt in Atho monte, deportatum: atque inde tandem Lutetiam aduectum, venaleque a Graeco quodam expoſitum, nullos aut paucos admodum emtores nactum, (propter deformitatem nimirum, vt Aeſopum illum fabulatorem olim,) praeter vnum Ioannem a Sancto Andrea, cuius e bibliotheca boni auctores hodie, praeſertim graeci, non aliter exire poſſunt, atque ex equo Troiano boni milites, et ex Iſocratis ſchola oratores exiiſſe feruntur. — — Mox ſe index quoque aperit, ſeu elenchus, quo ſumma librorum theſauri capita notantur, a* Niceta *ipſo et compoſitus*

yy) Notitiae eorum codd. quos Fabricius laudauit, aliorum mentionem ſubiiciam. *Pariſ.* in bibl. publ. cod. MLVII. pars tomi, vt videtur, ſecundi eſt de trinitate, vti coniicio ex iis, quae confector cat. codd. Pariſ. II. pag. 209. adtulit. Contra in cod. olim Baluziano, MCCXXXIV. quem infra laudauit Montfaucon. continetur panoplia dogmatica, in plures tomos diuiſa. — In *Anglia*, ſecundum catal. codd. Angliae etc. p. 270. inter *Ger. Langbaeni* aduerſaria, Vol. IX. nr. 3. et 4. ſumma capita XXVII. librorum *Nic. Choniatae* de orthodoxa fide, lat. et codicis MS. annalium Nic. cum impreſſo collatio, cum auctario, deſcripto ex cod. Roe XXII. — Inter codd. *Thomae Gale* nr. MMMMMDCCCLII. catalogus haereticorum ex *Niceta Choniata*, et nr. MMMMMCMXLII. *Macarii Choniatae* Theſaurus orthodoxae fidei. — *Leidae* inter codd. Voſſianos, nr. XXXV. Nicetae theſauri orthodoxiae tomus quartus, vel collectio antiquiorum haereſium, cum verſione Petri Morelli, cuius manu etiam codex ſcriptus videtur. (catal. bibl. Leid. p. 397.) — In cod. caeſareo *Vindob.* CXXV. eſt fragmentum ἐκ τῶ ἐνάτε τόμε quoddam *Nicetae Choniatae*, quod *Lambec* VII. pag. 453. et *Neſſelius* in cat. codd. part. IV. pag. 12. nr. 8. perperam habuerant hiſtoricum; ſed Kollarius in nota *A.* bene animaduertit, eſſe dogmaticum, ex Nic. theſauro orthodoxiae fidei depromtum, et de *Dioſcoro*, qui in illo fragmento dicitur fuiſſe Ἀντιοχείας epiſcopus, conſulendum eſſe *Coteleriu*m eccles. gr. monum. tom. III. p. 641. add. *Kollar.* in ſupplem. ad Lambecii comment. p. 679. — *Florentiae* in cod. Laurent. Medic. XXIV. plut. 9. eſt *Nicetae Chon.* Συλλογὴ τῶν ὅλων σχεδὸν δόξων καὶ αἱρέσεων etc. i. e. *theſauro orthodoxae fidei*, in libros XXVII. digeſtus, de quo multus eſt *Bandin.* in cat. codd. gr. I. pag. 430. ſqq. Inprimum profert argumentum tum libri IV. quia aliquantum differt ab eo, quod apud Montfaucon. legitur: tum refert longam totius operis inſcriptionem, atque initium finemque prooemii, atque initium libri tertii et finem libri vltimi. Pag. 432. ſqq. concinnauit indicem SS. patrum aliorumque auctorum, quorum in Nicetae theſauro referuntur loca ac ſententiae, qui quidem tamquam pars altera haberi poſſit catalogi ſcriptorum, a Niceta in hiſtoria Byzantina laudatorum, a Fabricio paullo poſt exhibiti, ſed qui longior eſt, quam vt eum h. l. commode repetam. — Item *Bandin.* in monumentis graecae eccleſ. veter. Florent. 1762. 8. tom. III nr. 3. codicem deſcripſit Florentin. et ex eo publicauit ſingulorum librorum ſummas. *Harl.*

tus et scriptus, quemadmodum et libri omnes huius operis, exceptis duobus vltimis, qui a Theodoro Scutariota *scripti sunt, qui Monodiam quoque Michaelis scripsisse videtur. Theodori* αὐτόγραφον *ex adpendice ad indicem libri XXV. colligo. Varia alia opuscula, (vt* Alexii, Michaelis et Iosephi, *CPolitanorum patriarcharum:* Eustathii et Germani, *Nicaenorum praesulum*, Eustathii Romani περὶ δύο ἀδελφῶν λαβόντων δύο ἀδελφάς, Alexii Comneni, imp. χρυσόβουλλος *siue* aurea bulla, et sacerdotis cuiusdam ad Eliam, Cretensem, περὶ προσκομιδῆς.) *quibus exemplar velut* μυροθήκιον *quoddam refertum est, quis scripserit, nulla coniectura possum adsequi. Idem de philosophico quodam* περὶ τῆς τῶν ψυχῶν εἰσκρίσεως, *et ecclesiastico de* Armeniorum haeresi *commentario, idem etiam de* adpendice *illa sentio, quae libro secundo adhaeret, quum tamen ad vicesimum quintum pertineat, vt ex verbis pauculis* Scutariotae, *Indici Nicetae additis, videre est, qui adpendicem illam, quae antea desiderabatur, in fine XXV. libri, alicubi repertam, se adtexuisse adfirmat.*

Alter codex huius Thesauri graecus seruatur in bibl. Bodleiana inter libros Tho. Roe, XXII. ex quo Nicetae Panopliam MS. laudauit pridem *Montacutius* p. 346. Apparatus ad Origines ecclesiasticas, et quem *egregium ac Nicetae aetatem fere aequantem MS. Codicem* vocat Io. Ernestus Grabe notis ad S. Irenaeum p. 70. Hunc ipsum innuit Caueus, vbi libros Thesauri Nicetae, pulcerrime descriptos, in bibliotheca Bodleiana vidisse se testatur. De eodem codice vide sis laudatum mihi supra Wolfium in notis ad Casauboniana p. 252. et in erudita de Bogomilis commentatione pag. 2.

[P] In catalogo MSS. Angliae inter codices Bodleianos p. 150. n. MMDCCCLXXVII. memoratur *Choniatae thesaurus graece, non idem cum eo, quem Petrus Morellus latine edidit, sed multo strictior.* Hic est, qui in Casaubonianis p. 45. traditur recens, sed eleganter in maxima et crassissima papyro exaratus, fuisseque olim Cardinalis Poli.

Nicetam contra haereses, MS. in bibl. *Bauarica* zz), memorat *Gretserus* notis ad orationem Germani, patriarchae, tom. II. de Cruce p. 594. adferens locum ex tomo XIX. qui est aduersus Bogomilos. Locus ille integrior exstat apud *Montfauconum* pag. 333. Palaeographiae et Wolfium de Bogomilis p. 46. Sed Nicetae opus graece exstat etiam *Florentiae* in bibl. Medicea pluteo IX. num. 24. [quem iam laudauimus]

Denique *Bernhardus Montfauconus* in Palaeographia graeca p. 326. laudat codicem bombycinum Stephani Baluzii, in quo Panoplia Dogmatica Nicetae, a librario saeculi XIV. exarata. Addit, eum fuisse cuiusdam Theodori Scutariotae Leuitae, idque initio voluminis notari; sed nota illa ex antiquiore codice descripta videtur, qualis paulo ante Petri Morelli verbis a me memoratus fuit. [Argumenta librorum thesauri Nicetae, ab eodem Montfauconio ex illo codice edita, a Fabricio h. l. olim typis repetita fuerant: ego vero, quia iam typis vulgata sunt in libro satis noto, et codex Florentinus, vt notaui, discrepat, ea in hac noua edit. potius resecanda; notas tamen Fabricii potiores retinendas repetendasque esse duxi. Cf. *Schroeckh.* hist. eccl. tom. XXIX. p. 338. s. 373.

Ad

zz) In codice *Bauar.* CXIX. sunt *Nicetae Chon.* de Armeniorum haeresi, tomus XVII. eiusdem tom. XVIII. contra Paulicianos, et tom. XIX. contra Bogomilos, et tom. XX. contra Saracenos: modus recipiendi illos, qui a Saracenis ad christiana sacra transeunt. *Harl.*

Ad tomi igitur quarti verba, ſub finem, ἡ τῶν Ἱκετῶν, citat Fabr. Damaſcen. cap. 87. de haereſ. e Philone de Therapeutis.

Ad tomi viceſimi verba περὶ τῆς τάξεως — ἐκ τῶν Σαῤῥακηνῶν etc. hanc, ait Fabr, poſteriorem partem, de Saracenis editam graece ac lat. iam ſupra obſeruaui. Sed praeterea Caueus notat, in cod. Colbertino MMMMDCCLIII. exſtare MS. τὰ ὑπὸ τῦ Μωαμεδ νομοθετηθέντα ἐκ τῆς αὐτῦ βίβλυ καλυμένης κοράν καὶ Χωνιάτυ ἀντιῤῥήσεις, quod diſtinctum opus ab hac theſauri parte exiſtimat. [In cod. *Pariſ.* bibl. publ. MDLVI. nr. 6. ſunt leges Mahumeticae, de religione et ſuperſtitione Turcarum, excerptae ex eius libro, cuius inſcriptio eſt Coran et contradictiones *Choniatae;* nr. autem 7. de ordine et caerimoniis, quae praeſcribantur iis, qui e Saracenis et Turcis conuertuntur ad puram et veram religionem noſtram chriſtianam, quando ſacro lauacro intingi volunt. *Harl.*

Ad tomum viceſimum quartum: conf. *Io. Cinnami* hiſt. libr. IV. cap. 16. et *Nicetam* in Manuele Comneno VII. 5. p. 137. *Allatium* ad excerpta rhetorum praefat, et lib. de proceſſione Spiritus S. p. 583. ſq.

Ad tomum XXV. de dogmate illo: *Pater meus maior me eſt:* de hac controuerſia, inquit Fabricius, per Demetrium Lampenum mota, vide *Cinnamum* lib. VI. hiſt. pag. 147. *Nicetam* in Manuele Comneno lib. VII. cap. 5.

Ad tomum XXVI. de dogmate dei Mahometh notatur: num anathemate deuouendus eſſet, quod Manuel Comnenus vetabat, vide *Nicetas* Manuelem Comnenum lib. VII. cap. 6. *Sylburgii* Saracenica p. 86 — 153. ſqq. *Vedelium* de prudentia vet. eccl. p. 216. ſqq. *Allatium* de conſenſu pag. 656.

Denique ad tomum XXVII. de dogmate diuinorum myſteriorum conferre iubet Fabr. *Nicetam* in Alexio Angelo lib. III. cap. 3. et *Mich. le Quien* ad Damaſcen. tom. I. p. 653. *Harl.*]

[P] Nicetae Choniatae hiſtoriam Barbaro graecam ex codice regio laudat Cangius in gloſſario graeco. Eiusdem *Comparatio hiemis et aeſtatis*, qua hiems praefertur, extat in bibl. Bodleiana, codice Barocciano CXXXI. Incipit: πάλαι ποτε. Nicetae Choniatae *de azymis* memorat *Allatius* contra Hottingerum p. 123.

Alius *Nicetas*, Chonarum epiſcopus, quem laudat, et a quo ex ſacro baptiſmate ſuſceptum ſe narrat Nicetas, hiſtoricus, in Man. Comneno lib. VII. cap. 7.

Alios quosdam Nicetas memorat *Quesnellus* ad Leonem Magnum pag. 903. edit. primae. Sed quandoquidem Allatii diatriba de Nicetis intercidit, age, quos in ſchedis meis reperio, litterarum ordine Nicetas hoc loco referam.

Alii Nicetae.

[*Nicetas*, *abbas*, ad quem exstant epistolae Theodori Studitae. v. *Montfaucon* bibl. Coislin. p. 318. 319. 320. et 323. — *S. Nicetas*, *abbas* monasterii *Medicienfis* in Bithynia. Eius memoria celebrabatur d. III. April. in canticis sacris in Sanctos totius m. April. cod. XII. caesar. v. *Lambec.* comment. VIII. p. 208. sq. — Alius *S. Nicetae* supplicium et Euphemiae celebratae die XV. Septembr. in vitis SS. auctore Sim. Metaphrasta, *Florentiae* in cod. Medic. v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 514. nr. 13. et in cod. *Barocc.* CCXXX. item in vitis Storum e synaxariis graecis inter codd. Cromwelli in bibl. Bodl. CCLXXXV. nr. 16. adde *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 195. de vitis Sanctor. in cod. CXXI.

In decreto Alexii Comneni, a Montfaucon. in bibl. Coislin. ex cod. XXXVI. edito, nominantur p. 104. et 105. *Nicetas*, *Athenarum* archiepiscopus, *Nicetas*, *Synadorum* episc. *Nicetas*, *Mitylenae* episc. — *Nicetas*, *diaconus* et referendarius, et duo *Nicetae*, *notarii* patriarchales, item *Nicetas*, *protopoëdrus* Castamonitae. — In eadem bibl. Coisl. *Montfaucon.* p. 96. sqq. ex cod. XXXIV. graece et lat. publicauit epistolam Nicaenae synodi, in qua p. 101. fin. *Anastasio* CPolitano et *Nicetae*, sub Isauris haeresium auctoribus, vt exsecrandis et perniciei ducibus ἀνάθεμα dicitur. *Harl.*]

Nicetas, *archidiaconus*. Vide infra, Nicetas, Thessalonicensis.

Nicetas, *Byzantinus*, *philosophus*, (h. e. vt Caueo videtur, monachus circa a. C. 1120.) scripsit Apologiam pro synodo Chalcedonensi aduersus Armeniae regem, (eiusque epistolam et σύγγραμμα περὶ Χριστοῦ, quod p. 729. memoratur.) Graece et latine Apologiam illam edidit *Allatius*, (qui Nicetae Dauidi tribuit,) in Graecia orthodoxa. Rom. 1652. 4. tom. I. p. 663. 754. Rex quidem cum Eutyche nihil sibi vult esse commune p. 707. et p. 712. ita explicat sententiam suam, vt res parum a λογομαχίᾳ abesse videatur. *Fabr.* *Florentiae* in cod. Laur. Medic. XVI. nr. 22. plut. 9 *Nicetae*, *Byzantini*, philosophi et magistri, (φιλοσόφου καὶ διδασκάλου) capita syllogistica XXV. de processione Spiritus S. contra Latinos. (*Bandini* cat. codd. gr. I. p. 415.) — Eadem *Venetiis* in cod. Marc. DXXX. (cat. codd. gr. p. 286.) — In cod. Guil. Laudi, LXXVIII. nr. 16. siue in cat. B. Bodlei. nr. 720. — De *Allatii* Graecia orthod. v. *Baumgart.* Nachrichten etc. tom. VII. p. 516. sq. *Harl.*

Nicetas, *chartophylax*. Vide infra Nicaenus et Thessalonicensis.

Nicetas, *chirurgus*, siue auctor collectionis scriptorum graecorum rei chirurgicae, de qua dicendi locus erit libro VI. *Fabr.* V. infra, vol. XII. p. 778. et XIII. p. 346. in elencho vett. Medicorum. Atque conf. de insigni collectionis illius codice *Laurent. Medic.* VII. plut. 74. *Bandini* cat. III. p. 53 — 93. qui p. 80 — 83. ex eod. cod. gr. cum vers. lat. publici iuris fecit tria carmina iambica in laudem Nicetae, collectoris. *Harl.*

[*Nicetas*, *curator*, et *Nicetas*, *mandator*: ad hos scripsit epistolas Theodorus Studita, indice *Montfauc.* in B. Coislin. p. 146. 315. 323. et 324. *Harl.*]

Nicetas

Nicetas, *confessor.* Allatius lib. de Simeonum scriptis p. 107. memorat Theosterichi, monachi, Orat. funebrem, εἰς τὸν ὅσιον Πατέρα καὶ ὁμολογητὴν Νικήταν.

Apud Lambecium III. p. 384. in margine pro *Nicetas, metropolito Cretensis*, lege *Elias.*

Nicetas, *Dacianus*, memoratur in Actis eruditorum tom. II. supplementi p. 212. ex Gennadio. Sed in Gennadii cap. 23. de scriptoribus eccles. est Niceas a), Romacianae, siue Aquileiae, vel vt Marcianaeus in antiquiss. codice reperit, Romanae ciuitatis episcopus, occultus nempe, qualis Macrobius, de quo Gennadius cap. 6.

De Niceta, *Dacorum* episcopo, post a. C. 401. *Bollandus* in Actis Sanctor. ad 7. Ianuarii tom. I. p. 365. seq. In bibl. noua MSS. Labbei p. 27. memorantur *S. Nicetae, Dacorum episcopi, de quo saepe Paulinus Nolanus et martyrolog. Rom. ad diem 7. Ianuarii, tractatus duo, primus* de vigiliis seruorum DEI, *alter* de bono Psalmodiae, *ex Codd. Vaticanis et bibl. S. Maximi Taurinensis. Fabr.* De hoc multis agit *Pagius* ad a. 396. §. 5. sqq. et ad a. 397. §. 6. sqq. *Heumann.*

[?] Nicetas, *Dadybrensis*, in Paphlagonia episcopus. Vide mox Nicetas Dauid. *Fabr.* Conf. *Lambec.* comm. VIII. p. 959. vbi *Nicetae*, episcopi *Dadybrensis*, commentar. in tetrasticha Gregorii Nazianzeni latine cum insertis Iacobi Billii scholiis in Opp. Gregorii Nazianz. tom. II. cura Fed. Morelli, Paris. 1611. fol. edit. pag. 1405. sqq. memoratur. v. mox in *Niceta Dauid.* In cod. *August.* est ap. *Reiser.* cat. codd. p. 78. *Nicetae, Dadybri Paphlagonis*, philosophi christiani, paraphrasis versuum Nazianz. in obitum Basilii M. *Harl.*

Nicetas, *Dalmata*, patriarcha CPol. ab a. C. 766.

Nicetas, *Dauid* b), philosophus, historicus et rhetor, (Labbeo natione *Paphlago*, ab Allatio *Dabyrorum* in Paphlagonia episcopus fuisse traditur,) scripsit paullo post a. C. 880. c)

a) Huius esse putant viri docti *epistolam ad Virginem lapsam*, quae inter Ambrosii, Hieronymi, Augustini opera saepius prodiit. Forte etiam Niceae legendum est pro Nicetae, vel certe Nicetas, Dacorum episcopus, intelligendus, in *Montfauconi* Diario Italico p. 84. vbi in epistola Henrici, clerici Pomposiani monasterii scripta a. C. 1093. MS. memoratur post Ambrosii et Fulgentii quaedam, Nicetae episcopi *de ratione fidei I.* Eiusdem *de Spiritus S. potentia* lib. I. Eiusdem *de diuersis adpellationibus domino nostro Iesu Christo conuenientibus.*

b) Cum hoc Dauide *Koenigius* in bibl. confundit *Dauidem, monachum*, longe iuniorem, qui *de haeresi Barlaami et Acindyni* scripsit, de quo *Caueus* parte altera hist. litterariae scriptorum eccles. ad a. C. 1348. Nec non *Dauidem*, qui graece scripsit quaestiones in philosophia, et commentarios in Aristotelis Categorias et quinque voces Porphyrii, quae MSS. Gesnerus memorat: [v. quoque supra, in notitia codd. de cod. Angl. et Augustano.]

c) Vide *Hanckium* lib. I. de Byz. rerum scriptoribus cap. 16. pag. 261. *Fabr. Bruckeri* hist. crit. philos. tom. III. p. 543. *Io. Molleri* Homonymoscop. sect. II. cap. 5. §. LVI. p. 506. *Saxii* Onom. II. p. 118. et quos ille citat. Add. supra in h. cap. §. VIII. fin. de Io. Scylitze sect. III. Saepius nominantur eius orationes etc. infra in Vol. IX. inter Sanctorum elogia et vitas *Lambec.* in not ad Codin. n. IC. Nicetae, rhetoris, orat. de supplicio S. Stephani et corporis eius inuentio. -*H.*

Vitam Ignatii, patriarchae CPol. a. C. 878. defuncti, quam respiciunt Io. Scylitzes et Cedrenus, Nicetam, Paphlagonem, in limine historiae suae laudantes [d]). Latine vertit *Federi-*

d) Codicum MSSt. diuersorum notitiam h. l. simul dare iuuat. At enim modo nomen, quo distinguuntur Nicetae, non semper additur in codd. modo ipsi Nicetae, etiam nomine altero adposito, interdum confunduntur. — *Florent.* in bibl. Medic. XXXIII. nr. 16. plut. 9. encomium in martyres, Cerycum et Iulittam, d. XV. Iul. et nr XXX. encom. in apostolum, Matthiam, d IX. Aug. v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. 445. et 456. quo teste prior laudatio est latine apud Lipomannum tom. VI. die dicto; posterior autem gr. et lat. in auctario *Combefisii* nouiss. part I p. 422. latine, tom. XXVII. bibl. patrum Lugd. p. 417. isque laudat *Combefisii* bibl. concionat. tom. VI. p. 282. et *Tillemont.* tom. I. p. 431. sq. et 685. atque *Kollar.* ad Lambecii comm Vol. VIII. p. 265. de eadem orat. in apost. *Matthiam* encomiastica in cod. caesar. XIV. s. magni Menologii Graecor. m. August. nr. XXI. — *Vindobonae* in bibl. caesarea cod. CII. 1. sunt anonymi cuiusdam paraphrases triginta tres in totidem Gregorii, Nazianzeni, carmina, quas *Lambecius* IV. pag. 34. sq. dubitat, num Nicetae Dauidis, an Zonarae tribuat, sed *Kollar.* in not. p. 35. haud haesitat, Nicetae vindicare: atque Lambec. citat *Nicetae Dau.* philosophi commentar. in S. Gregorii Nazianzeni tetrasticha et monosticha ab *Hercule Phaello,* presbytero Imolensi, latine versum, Imolae ap. Laurent. Gianottum 1588. 8. — In cod. CCLIII. nr. 22. Gregorii, Nazianz. carmen sepulcrale in Basilium M. cum adiuncta *Nicetae, philosophi Paphlagonis,* expositione, partim inter lineas, partim in margine posita. (*Lambec.* III p. 344. *) — Ex cod. XXXV. edidit *Lambec.* VIII. p. 778. sq duodecim Gregorii, Nazianz. epigrammata funebria, et pag. 782. sqq. *Nicetae Dauidis,* philos. (vti docet Kollar. in not. A.) Ἑρμηνείαν, i. e. siue paraphrasin illorum epigrammatum s. commentarium, graece, p. 783. Kollar. in nota: conf. Coteler. eccl. gr. monumenti tom. III. p. 549. — conf. paullo ante de Niceta, Dadybr. — In cod. CCXCII. nr. 16. *Nicetae Dauid.* carmen ad S. Angelum cum *Manuelis Moschopuli* scholiis gr. interlinear. — eiusdem hymnus in B. Mariam cum *Man. Moschopuli* schol. graec. interlin. et amplissimo commentario grammatico. (*Lambec.* V. p. 528. sq.) — In cod. CXLII. nr. 3. sunt septem orationes Nicetae, quarum indicem dedit *Lambec.* VII. p. 560. — *Nicetam* et Paphlagon. et Sceuophylac. scripsisse vitam Chrysostomi, patet vel ex indice eorum, qui vitam Chrysost. exposuerunt in cod. caesareo XXVII. in *Lambecii* comm. VIII. p. 637. sq. — *Paris.* in bibl. publ. sunt XXXIII. orationes *Nic. Paphlag.* in aliquot codicibus, plurimae in cod. MCLXXX. (v. indic. ad Vol. II. cat. codd. pag. XXX.) — in cod. MMLXXXIX. *Nicetae Dauidis* comment. ineditus in isagogen Porphyrii; — in alio codice id. de filiis dei, de gigantibus et de diluuio. — In bibl. *Coisl.* cod. CXLVI. inter homilias et vitas SStorum m. Nou. Nicetae, rhet. in apost. Philippum et Mattheum, atque Andream; in codd. CCCVI. inter similes vitas, m. Nou. in apost. Andream; et CCCVII. m. Iul. in martyres, Cerycum ac Iulittam, et m. Aug. de inuentione S. Stephani. v. *Montfauc.* B. Coisl. p. 211. 212. 422. et 424. — *Leidae* in B publ. inter codd. Vossian. Nicetae Dau. ὑπόθεσις vel ἑρμηνείας in Psalmos. v. cat. bibl. Leid. p. 353. nr. XLII. — In *Anglia* sec. cat. codd. Angliae etc. in codd. Barocc. nr. XCVI. Gregorii Nazianz. carmina cum scholiis *Nicetae Dauidis,* alibi adpositis, alibi praetermissis, inter quae occurrunt XLVI. inedita. — nr. XCVII. *Nic.* expositio tetrastichor. Gregorii Nazianz. — *Oxon.* inter msst. collegii S. Mariae Magdal. nr. MMCXXX. Greg. Nazianz. oratt. XXXII. cum enarratt. et scholiis *Nicetae;* (sed octo serm. cum aliqua Nicetae paraphrasi in cod. *August. Vindel.* v. *Reiser.* cat. codd. p. 11. nr. XXX.) — Adnotationes

*) In cat. codd. Angl. tom. II. p. 58. de cod. Voss. IX. siue nr. MMCXX. est *Dauid.* philosophi, interpretatio V. vocum, et adnotator, Dauid iste, inquit, Nicetas Δαδύβρα vocatur in cod. *Augustano* paraphrasis, quam scripsit, versuum Greg. Naz. in obitum Basilii M. Δάδυβρα autem fuit Paphlagoniae vrbs, Dauidis huius, opinor, patria. Pro Δαδύβρα in editis libris τοῦ Δαβὶδ legi, ait Hoeschelius. Male: passim enim in melioris notae codd. msstis philosophus iste *Dauid* etiam vocatur. — Atque in cod. August. Vind. interpret. ista vocum V. Porphyrii et X. categor. Aristot. sub nomine Dauidis, nullo alio nom. addito, est ap. Reiser. p. 77.

Federicus Metius et cum Baronio communicauit, vt ipse narrat ad a. C. 847. n. 34. deinde graece cum sua versione edidit *Matthaeus Raderus*, Ingolstad. 1604. 4. additam Actis concilii oecumenici VIII. cum quibus etiam in tomis conciliorum saepius prodiit, Colon. 1618. tomo III. part. I. sect. 2. p. 682. Paris. 1636. tom. VI. et 1671. tom. VIII. [Harduini tom. V. v. infra, libr. VI. cap. 4. vol. XI. p. 539. sq.]

De Chrysostomo narrans quaedam *Nicephorus* XIV. 28. hist. ait ea se reperisse, *ἐν ἀποκρύφῳ ἱςορίᾳ Νικήτα Φιλοσόφε, τῦ κοὴ Δαυὶδ, in apocrypha Nicetae Dauidis, philosophi, historia.*

S. Barbarae laudationem, Io. Damasceno tributam, inter Nicetae orationes reperit *Combefisius* in codice Mazariniano, et Nicetam potius referre, quam Damascenum putat. Idem plures Nicetae, *rhetoris*, *orationes* edidit latine in bibl. Concionatoria, graece et latine in Auctario bibl. patrum atque alibi, de quibus Caueus. [et infra, de Combefisii collectionibus etc. in vol. XIII. p. 760. nr. 2. et p. 791. nr. 9.]

Nicetae, episcopi Paphlagoniae, *encomium in martyrem, Theodorum*, memorat *Allatius* lib. de Simeonibus pag. 111. Nicetae, rhetoris Paphlagonis, in Nicolaum, *τὸν μυροβλύτην κοὴ θαυματεργὸν* p. 102. Idem longe plures *Nicetae, rhetoris*, quem cum Paphlagoniae episcopo eumdem opinatur, commemorat orationes, vt in *Pantelemonem* (al. *Pantaleonem*) martyrem: in SS. martyres, *Cerycum et Iulittam*, p. 115. p. 102. etc. [Laudationem Nazianzeni memorat Fabric. infra in libro V. cap. 13. §. 1. vol. VII. p. 509. vet. edit.] Alia eius *Carmina* et *Hymni*, (Man. Moschopuli commentariis grammaticis illustrati *)), et ex orationibus excerpta MSS. in bibl. [?] Vindobonensi. Nicetae, Paphlagonis, scholia in tetrasticha S. Gregorii, theologi, ex codice regio laudantur a Cangio in glossario graeco. Sed forte illa auctorem habent *Nicetam, Heracleensem*, licet in editione graeca Veneta 1563. 4. et in pluribus cod. MSS. [e gr. in cod. *Medic.* VI. nr. 17. diserte Nicetae, philosopho, Dauidis, v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 207. add. *Lambec.* IV. cod. CII. p. 32. sqq. cum nota Kollarii, et quae paullo ante in notitia codd. adtuli. *Harl.*] Paphlagoni tribuantur: [a Lambecio, vt modo vidimus, *Nicetae, Dadybrensi.*] Vide *Allatium* de Psellis §. 13. seq.

[*Nicetas Eugenianus* scripsit infacetam fabulam poet. *de Charicellis et Drosillae amoribus* ad imitationem Theodori Prodromi. v. *Labbeum* bibl. nou. MSS. p. 220. Exstat in cod. *Paris.* bibl. publ. MMCMVIII et ex eo plura protulit specimina cel. *Villoison* in animaduerss. ad Longi Pastoralia; atque tam ibi p. 9. quam in anecdotis gr. II. p. 242. obseruauit, in cat. codd. gr. Marc. *Venet.* p. 199. de cod. CDXII. a Zanneto immerito tribui Theodoro Prodromo. — In cod. *Paris.* MMDLVI. nr. 3. sunt *Nic. Eugeniani* de Iona et Niniuitarum poenitentia versus iambici inediti. — *Florentiae* in bibl. Medic. cod. II. nr. 9. plut. 21. eiusdem epistola ad Amasium, teste *Bandin.* cat. codd. gr. II. p. 77. *Harl.*]

tiones in Gregorii, theol., orationes, in tom. II. p. 159. inter codd. *Th. Gale* nr. MMMMMDCCCLVI. et collatae cum alio MS. adsignantur *Nicetae, episcopo Serrarum et Heracleae.* — In cod. *August.* Vind. ap. *Reiser.* p. 37. est fragm. ex vita Nicetae de cultu Sctorum atque imaginum. *Harl.*

*) v. supra in Vol. VI. p. 314. not. pp. *Harl.*

Nicetas, magnae ecclesiae CPol. diaconus et magister seu doctor, hinc archiepiscopus Serron, siue Serrarum, in Macedonia prima, et denique *Heracleae* Ponti, in Thracia, metropolita, clarus circa a. C. 1077. temporibus Theophylacti, Bulgarorum episcopi, cuius ad eum epistolae feruntur. De eius *Commentariis in Nazianzenum*, in Gregorio Naz. dixi, quemadmodum de *Catenis* in varios S. Scripturae libros, infra capite quod singillatim Catenarum tribui scriptoribus. In pluribus bibliothecae Vindobonensis codicibus integriora habentur *responsa* Nicetae huius *Canonica*, ad episcopum quemdam, Constantinum, quae graece et latine exstant in iure graecorum. p. 310. Vide Nesselium. *Fabr.* In indice ad Nesselii catal. voc. *Nicetas Serrarum* etc. pag. 94. longa est huius scriptorum series in codd. caesareis; curatiorem tamen illorum notitiam dedit *Lambec.* in voll. III. IV. et VIII. In vol. igitur VIII. sunt in cod. LI. nr. 12. cod. LII. nr. 4. et LIII. nr. 4. et in *Kollarii* supplem. ad Lambecii comm. cod. XLV. nr. 19. *Nicetae, metropolit. Heracleae,* responsiones ad interrogationes cuiusdam episcopi, Constantini: atque in cod. LIII. nr. 24. eiusdem solutiones quaestionum quarumdam canonicarum. Kollar. in suppl. p. 324. docet, codd. caesareos differre tum a semet inuicem, tum ab edito iure graeco-romano. — In vol. III. Lamb. p. 66. sqq. *Nicetae, Heracleensis*, (vti videbatur Sambuco,) in cod. XV. catena in psalterium, a Psalmo V. vsque ad vltimum, et in cantica sacra Moysis, Hannae, matris Samuelis, Habacuc, Esaiae, trium puerorum apud Danielem et B. Mariae, — In cod. XXIX., qui continet IV. euangelia cum catena sunt (docente *Lambecio* pag. 114. sq.) *Nicetae, Heracl.* hypothesis et recensio capitum euangelii S. Matthaei atque Matthaei vita. — In cod. XLV. nr. 3. (atque in cod. *Laur. Medic.* XI. nr. 2. plut. 60. teste *Bandin.* cat. codd. gr. II. p. 600.) excerpta de Trinitate ex Gregorii Nazianzeni opp. cum interpretatione *Nicetae*, ac nr. 4. *Nicetae* scholion de septem orbis spectaculis, quod etiam graece exstat p. 1198. edit. opp. Philonis graeco-lat. Parif. 1640. fol. — In codicibus XCI. XCII. XCIII. et XCIV. pag. 191. sqq. et, mutilus tamen, in cod. XCV. ac XCVI pag. 494. sq. item in cod. XV. a *Kollario* in supplem. ad Lambecii comment. p. 141. sqq. fusius recenso, (nec non in eod. Medic. Laur. XIII. plut. 7. de quo multus est *Bandin.* l. c. I. p. 249. sqq. *Nic.* commentar. in sedecim oratt. Gregorii Nazianz. Pag. 490. in nota 4. monet Lambecius, a Iac. Billio, Io. Leunclauio, Fred. Morello aliisque Nicetam hunc perperam adpellari *Serronium*. In textu graeco vocatur Μητροπολίτης Σεῤῥῶν. — in cod. IX. sunt quaedam anonymi auctoris excerpta theologica, quae Kollarius p. 50. sq. in longa nota docet, esse ex Nicetae comment. in opp. Greg. Nazianz. — In vol. IV. p. 267. eod. CXLVII. nr. 7. *Nic. metropolitae* expositio orationis primae Gregorii Nazianz. Nic. expositio in VII. oratt. Greg. Naz. in bibl. *Escorial.* — Gregor. Naz. oratt. XVI. cum comment. *Nicetae* in cod. *Barocc.* bibl. Bodl. nr. CLXXXVIII. — nr. MMMCDXCII *Nicetae Her.* comm. in VII. Gregorii Naz. orationes inter codd. *Gale* in tom. II. cat. nr. MMMMMDCCCLVI. *Nic.* adnotatt. in Greg. Naz. oratt. collatae cum alio MSt. — in cod. *Coislin.* LII. Greg. Naz. oratt. XVII. cum scholiis *Nicetae.* v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 118. — *Nic. Heracl.* catena in Iobum in cod. caesar. CCXXX. lquem copiose recenset *Lambec.* V. p. 135. sqq. et contra *Laurentium Cum Deo* adserit Nicetae, et in cod. XXVIII. in Kollarii suppl. ad Lamb. comm. pag. 227. sqq. it. in eod. *Barocc.* nr. CLXXVI. bibl. Bodl. — ib. nr. CVC. catena in Iob. et Prouerb. Salom. Plura de illa catena

catena v. infra in cap. 17. huius libri p. 737. sq. vol. VII. vet. edit. et *Oudin.* de scriptor. eccles. II. p. 716. sq. — Secundum catal. codd. Angliae etc. tom. I. in cod. *Borroc.* nr. 26. excerpta quaedam e responsione *Nic. Heracl.* — nr. CCXV. responsiones *Nic.* ad varias Nicolai, Methonensis, quaestiones. — nr. CCLXIV. inter codd. Thom. Roe, et tom. II. inter codd. Th. Gale nr. MMMMMCMXXVI. resp. ad quaesita Constantini, episcopi, edit. a *Leunclauio* in iure graeco-rom. tom. I. pag. 310. — tom. II. catal. inter codd. *Th. Gale* nr. MMMMMDCCCLXXXVII. *Nic.* catena in Salomonis prouerbia. — *Dublini* inter codd. coll. S. Trinitatis nr. DCCLIV. initium catenae gr. *Nic.* in Psalmos. — *Nic.* catena in IV. maiores prophetas cum senariis versibus in singulos praemissis, in cod. *Laurent. Medic.* IX. plut. 5. (*Bandin.* I. p. 19. sq.) — et in cod. X. plut. 9. comm. in epist. Paulli; v. *Bandin.* I. p. 404. sqq. qui tamen de auctore, Niceta, dubitat. At *Io. Lamius* non dubitauit, qui de illo cod. egit et in opere de eruditione apostolorum cap. XIII. sect. 1. §. 9. nr. 72. et in praef. ad Delicias eruditorum, Florent. 1738. 8. in quo tomo non solum de illo Niceta, quem *Serronium* cognominauit, eiusque scriptis disputauit; sed etiam ex eodem cod. Nicetae enarrationem in epistolam I. ad Corinthios gr. cum versione sua latina, et notis, admixtis aliis ineditis, publicauit, praeterea inseruit praefationi longam disput. de memorabilibus corinthiae ecclesiae. — Init. praef. scribit Lamius, Nicetam fuisse primum eccl. CPolitanae diaconum et magistrum, dein Heracleae archiep. et claruisse a. 1070. — *Taurini* in bibl. reg. in IV. codd. exstant catena in euangelia Matthaei et Ioannis; — expositio libri Iob.; catena Psalterii ex patribus eccl. atque comm. in XIV. oratt. Gregorii Nazianz. v. cat. codd. gr. Laur. p. 69. 93. 70. et 310. — catena in Psalterium a psalmo LXXX. vsque ad fin. exstat in cod. CXC. *Coislin.* v. *Montfauc.* B. Coisl. p. 244. — *Augustae Vindel.* Nic. (isque dicitur *diaconus*,) catena in euang. Lucae, in *Reiseri* cat. codd. p. 9. fin. — et in cod. *Coislin.* CCI. vbi dicitur diaconus magnae ecclesiae et doctor. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 251. — *Florentiae* in bibl. Medic. cod. II. nr. 79. plut. 5. est exemplum editae synodicae constitutionis sub Michaele, patriarcha, a *Niceta*, protosyncello et chartophylace magnae ecclesiae a. 6565. de non faciendis nuptiis in septimo gradu; editum quoque in *Leunclauii* iure graeco-rom. lib. III. p. 206. — et in cod. XL. nr. 57 plut. 5. alius synodicae sententiae exemplum ab eodem *Niceta* a. m. 6560. (a. Chr. 1052.) in fine paullo auctius, quam apud Leunclau. l. c. p. 210. v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 9. et 78. qui in indice tom. III. p. 549. hunc Nicetam chartophylacem cum *Nic.*, Serrarum archiep. et postea Heracleae metropolita, eumdem esse suspicatur. — *Paris.* in bibl. publ. sunt in cod. CCXXVIII. scholia in epp. Paulli — in *quatuor et viginti* codd. sunt modo plures, modo pauciores Gregorii Naz. orationes cum *Nicetae Heracl.* expositione: in quatuor codd. sunt responsa canonica ad Constantinum: — in cod. MMCDVIII. sunt nr. 3. *Nic.*, *Serrarum episcopi*, hymnorum quorumdam ecclesiasticorum explicatio grammatica et philologica; nr. 13. eiusdem versus iambici, de rebus, ad grammaticam pertinentibus, et nr. 14. eiusd. obseruatt. grammaticae, soluta oratione: de quibus aliisque grammaticis ac poeticis Nicetae opusculis v. supra vol. VI. p. 346. — De Niceta Heracl. catenisque eius editis v. *Hamberger* Z. N. III. p. 766. sqq. add. *Saxii* Onom. II. pag. 192. — Lamius in praef. mem. p. XVIII. monet, Nicetae falso tribui ab Allatio refutationem epistolae

epistolae, ab Armeniae principe missae, ac defensionem synodi Chalcedonensis, gr. et lat. edit. in *L. Allatii* Graecia orthodoxa, tom. I. p. 663. perperam quoque adscribi illi a *Casim. Oudino* collectionem diuersarum opinionum et haeresium cum refutatione ex SS. patribus, „id quod, ait Lamius, iam tempestiue animaduerti in Prologo galeato, praefixo primae parti *Chronici Leonis Vrbeuetani*, vbi hunc Laurentian. codicem vero suo auctori, *Nicetae Choniatae, vindicaui.*" *Harl.*

[*Georgius Niceta*, cuius *epistola de creatione hominis* ex cod. Vindobon. in epitome Gesneriana, et ex hac ab Allatio in diatribe de Georgiis citatur, est nomen fictum et ex compendio scripturae in illo codice, *Greg. Niss. Ep.* male intellectae, ortum: nam legendum esse, *Gregorius, Nyssenus, episcopus de creatione hominis*, et hunc esse operis parentem, docuit *Lambec.* comm. I. p. 91. sq. vbi v. not. Kollarii. De alio v. supra, Vol. V. p 648. *Harl.*

[*Niceta Gothus*: quem Athanaricus rex comburi iussit, et cuius memoria in martyrologio romano celebratur d. XV. Sept. cuius historia, conscripta ab Simeone, metaphraste, exstat in codd. caesar. latine edita a *Laurentio Surio* tom. V. de probatis Storum historiis d. XV. Sept. — gr. ac lat. a *Stiltingo* e cod. Paris. in actis Storum ad XV. Sept. tom. V. pag. 40. sqq. v. *Lambec.* et *Kollar.* comm. de B. caesarea, Vol. IV, pag. 135. *Harl.*]

Nicetas, *Maronita*, vide infra, Thessalonicensis.

Nicetas, *monachus*, vide Pectoratus. Alius *Nicetas, monachus*, saec. IX. ad quem Theodori, Studitae, epistola. Alius, *monachus*, in Acapniotarum monasterio, circa a. C. 1160. qui scripsit dialogi more disputationem de controuersiis fidei inter Latinos et Graecos, habitam Thessalonicae a Basilio, Achrideno, archiepisc. Thessalonicensi, et Henrico, archiepisc. Beneuentano. Exstat MS. in bibl. Vindob. *) et incipit: Μανουὴλ τοῦ ἐν χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸν βασιλεύοντος, καὶ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων, τοῦ Κομνηνοῦ καὶ Πορφυρογεννήτου διάγοντες ἐν Κωνσταντίνου πόλει, ἱκέτης ἀνὴρ ἐξ Ἰταλίας Ἐπίσκοπος Βενεβεντοῦ, ἀρετῇ καὶ λόγῳ κεκοσμημένος. *Fabr.* In codd. *Escurial.* (teste *Plüero* in itinerario per Hisp. p. 184.) *Nicetae, monachi*, habitationis studii Aethiati centuria I. practicorum capitum. Secunda Naturalium, et tertia Gnosticorum cum libro dialogorum: cum Marco, monacho. — Eiusdem de anima, et parasido, (an, *Paradiso*?) et de coelesti atque ecclesiastica hierarchia. (v. infra in *Niceta Pectorato*, de cod. Veneto Marc.) — Eiusdem et aliorum varia capita. *Harl.*

[*Nicetas, medicus*, vid. *Nicetas, chirurgus. Harl.*]

Nicetas, *Mundanus*, siue Μουντανὸς, patriarcha CPol. ab a. C. 1186.

Nicetas, *Mytilenaeus*, vide Thessalonicensis.

[Nic-

*) In cod. CCXIII. nr. 11. v. *Lambecii* comm. V. pag. 88. ibique Kollar.

[*Nicetas*, episcopi *Naupacti*, syntagma in Matthaei euangelium ex Io. Chrysostomo citatur inter codd. Vossianos in bibl. acad. Leidensi pag. 401. nr. 4. *Harl.*]

Nicetas, chartophylax, *Nicaenus*, de caussis, ob quas a CPolitana ecclesia romana diuisa est, citatur ab *Allatio* de consensu pag. 477. et de synodo Photiana pag. 203. vbi decimum quartum schisma numeratur Photianum. MS. in bibl. *Medicea* pluteo VII. nr. 19. *f*) et in bibl. regis Galliae cod. MCCCXXXIV. hoc titulo: Κατὰ πόσους καιροῖς, καὶ διὰ ποῖα αἰτιάματα ἐσχίσθη ἀφ' ἡμῶν ἡ τῶν Ῥωμαίων Ἐκκλησία.

[P] Nicetas, *Paphlago*, Nicetas, *Paphlagoniae* episcopus. Vide supra, Nicetas Dauid.

Nicetas, *patriarcha* CPol. Vide Dalmata et Mundanus.

[*Nicetas*, *patricius*; — *Nicetas*, *praepositus*; — *Nicetas*, *Spatharius*, fuerunt inter illos, ad quos Theodorus Studita scripsit epistolas in codd. *Coislin.* seruatas. vid. *Montfauc.* Coisl. bibl. p. 313. 148. 149. 324. *Harl.*]

Nicetas, *pectoratus*, siue Sterno, (στηθατὸς) presbyter et monasterii Studiensis, quod CPoli fuit, monachus, acer Latinorum et Armeniorum aduersarius circa annum Christi 1053. de cuius scriptis consulenda, quae obseruauit Caueus. Ex libro [de process. Spiritus S. ex solo patre,] de Azymis, Sabbatorum ieiunio et nuptiis sacerdotum contra Latinos, locum graece etiam profert *Allatius* lib. de purgatorio p. 870. *g*). Hunc Nicetam, a papae Apocrisiariis consequutum perfectam propositionum suarum solutionem, iterum sponte anathematizasse omnia dicta et facta vel tentata aduersus romanam sedem, sicque ab eis in communionem receptum, effectum esse eorum familiarem amicum, scribit *Wibertus* in vita S. Leonis II. 5. Idem tradit, inuectiuam responsionem Cancellarii Romani Friderici, Nicetae oppositam, fuisse de latino translatam graece et coram imperatore recitatam; Nicetam vero coactum *) damnare et comburere sua scripta, habita disputatione apud monasterium Studii in vrbe CPolitana. *Fabr.* Conf. de illo *Guil. Caue* hist. litt. SS. eccl. tom. II. p. 136. *Hamberg.* Z. N. III. p. 759. et *Saxii* Onom. II. p. 181. *Schroeckh.* Hist. Eccl. XXIV. p. 219. sq. — *Nicetae, pectorati*, libell. contra Latinos editus et ab Apocrisiariis apostolicae sedis CPoli repertus, latine cum refutatione *Humberti*, patris purpurati, (de quo v. *Saxii* Onom. II. p. 180. et quos ille laudat,) in *H. Canisii* lectt. antiq. tom. III. p. 308. ed. Basnage. — Eiusdem carmen iambicum in Simeonem, iuniorem, gr. et lat. in *L. Allatii*

f) In cod. *Mediceo* incipit: πρῶτον ἐπὶ Γρατιανῷ βασιλέως διὰ Παυλῖνον τὸν τῶν ἀνταθεμῶν ἀρχηγόν, in eoque opusculo quatuordecim referre schismata, scribit *Bandin.* cat. codd. gr. I. p. 263. nr. 8. — *Paris.* in bibl. publ. sunt tres codd. in cod. CCXXVIII. nr. 7. *Nicetae*, *Nicaeni*, capita varia haereseos; it. caussae, cur ecclesia rom. a CPolitana diuulsa sit. — In cod. MCCCX. nr. 16. et MDCCLXVI. nr. 17. quoties et quibus de caussis ecclesia rom. discesserit a graeca. *Harl.*

g) Conf. eumdem Allatium de eccl. occid. et orient. perp. consens. II. 9. §. VI. *Harl.*

*) Ab imp. Constantino, monomacho, hortantibus Humberto, cardinale, ceterisque sedis apostolicae legatis. v. *Baron.* ann. eccles. tom. XI. a. 1054. nr. 20. 21. *Harl.*

latii diatribe de Simeonibus, pag. 168. — In msstis codicibus *Laur. Mediceis* et *Vindobon.* caesar. seruantur varia: in cod. Med. XIX. nr. 3. et cod. *Vindobon.* CCXL. nr. 6. opusc. ineditum, capitum asceticorum tres centuriae, v. *Bandin.* codd. gr. bibl. Laurent. I. p. 262. et *Lambec.* comm. de bibl. caesar. V. p. 215. — in cod. *Medic.* XVI. nr. 25. plut. 9. et caesareo cod. CCXLVII. nr. 21. atque cod. CCLXXXIII. nr. 7. ad Latinos de azymis, ieiunio Sabbati et nuptiis sacerdotum. (*Bandin.* ib. p. 415. et *Lambec.* V. p. 263. sq. ac p. 476.) — In cod. XXX. plut. 10. est ἐκλογὴ capitum ex sanctis patribus. Praefatio, quae praecedit, a Montfaucon. in catal. tribuitur *Nicetae*. Ex Niceta autem aliisque scriptoribus eccl. quorum nomina in margine sunt adscripta, adornata est haec collectio, teste *Bandin.* l. c. p. 494. sq. — In cod. *caesar. Vindob.* CCLXXXIII. nr. 9. est eiusdem oratio prima inuectiua contra blasphemam Armeniorum haeresin, vt scribit *Lambec.* V. p. 477. — in cod. CCLVI. nr. 18. excerpta ex Photii, *Nicetae Stethati* aliorumque Graecorum opp. contra Latinos de processione Spiritus S. de azymis etc. (*Lambec.* IV. p. 339.) — in cod. XLV. nr. 56. *Nicetae Stethati* centuria tertia epistolarum, epistolae tres de canonibus ecclesiasticis. (*Lambec.* VIII. p. 941. sq.) — In cod. Barocc. LXIX. bibl. Bodlei. *Nicetae, pectorati* centuria II. — eiusdem περὶ τῦ κατ' εἰκόνα. — Inter codd. *Norfolc.* graec. (cat. codd. Angliae tom. II. p. 84.) nr. MMMCDXXXIV. *Nicetas Pectoratus* de coelesti hierarchia, et *Nicetas, diaconus*, ad Nicetam Pectoratum. — *Taurini* in bibl. reg. cod. CLXXX. tres centuriae capitulorum asceticorum. — cod. CC. nr. 13. et CCLXXXVII. fol. 134. de azymis, de ieiunio sabbati et de nuptiis sacerdotum. — cod. CCCXXII. de anima et de paradiso: tertium, in prooemio memoratum opusc. de hierarchia angelica et ecclesiast. desideratur in illo cod. v. catal. codd. gr. Taur. p. 269. 298. 384. 415. — In cod. *Veneto* Marciano DLXXV. *Nicetae Stethati* op. in Hexaëmeron: diuiditur in capita XV. quorum primum inscribitur λόγος περὶ ψυχῆς καὶ πρῶτος περὶ ἀγγέλων. — de paradiso terrestri capita V. — aliud opus in capp. VIII. distributum, quorum primum inscriptum est λόγος προτρεπτικὸς εἰς μετάνοιαν etc. v. cat. codd. gr. Venet. p. 301. vbi confector catalogi, „haec Nicetae, ait, opera non recensentur a bibliothecarum scriptoribus, quos vidimus.“ Sed forsan partim partes opusculorum sunt, partim eadem opuscula ipsa, quae tum in cod. *Paris.* mox memorando aliisque nominantur, tum quae in bibl. Escorial. exstare, et a Plüero *Nicetae, monacho*, adscripta fuisse supra in: *Niceta, monacho*, vidimus. — *Parisiis* in bibl. publ. cod. CCCLXII. nr. 13. capita ascetica in tres centurias diuisa. — in cod. MMDCCXLVII. nr. 2. liber de paradiso intellectuali; de libertate, de natura actionum, de animae facultatibus et oratione. — Simeonis, theologi, vita a *Niceta Stethato* scripta: v. *Fabr.* B. Gr. Vol. VII. de elogiis vitisque Sciotorum, p. 142. ed. vet. et Vol. VIII. p. 136. inter Melodos Graecorum *Nic.* in librum hymnorum Simeonis MS. in bibl. Bodlei. cod. V. *Barocc.* *Harl.*

Nicetas, *protospatharius* et *Drungarius* nauticae classis, qui scripsit codicem Colbertinum CDIC. operum Basilii M. in carcere Africae a. C. 971.

Nicetas, *pythagoreus*. Vide infra, Syracusanus.

Nicetas,

Nicetas, *rhetor*, quem audiuit Seneca, pater, Suasoria 3. vbi et impetu suo Graecis valde placuisse narrat. Meminit eiusdem Suasoria 2. et Controuers. 4. 5. 7. 8. etc.

Nicetas Sacerdos, et ipse *rhetor*, quem Romae auditum a se et Quintilianum refert Plinius VI. 6. epist. [vbi v. Catan. et Cort.] Meminit illius etiam auctor dialogi de caussis corruptae eloqu. cap. 15.

Nicetas, *rhetor*, vide supra, in Nicetas Dauid.

[*Nicetas Sceuophylax*. Nominatur ab anonymo gr. vitae Chrysostomi inter eos, qui Chrysost. vitam enarrarunt. Vide *Montfaucon*. in ed. Chrysostomi tom. XIII. praef. pag. IV. et V. *Lambecium* comment. de bibl. Caesar. de cod. XXVII. Vol. VIII. p. 635. sqq. ibique *Kollar*. not. A. qui de fide et auctoritate illorum in rebus historicis consulere iubet Acta Sctorum m. Septembr. tom. IV. pag. 406. *Harl.*]

Nicetas *Scutariota*, cuius *Homiliae* III. MSS. in bibl. Vindobonensi, teste *Lambecio* V. pag. 190. [p. 398. ed. Kollar. cod. CCLXIII. nr. 2.] Sed alius est Theodorus Scutariota, de cuius scholiis ad Nicetae Choniatae thesaurum supra dicere me memini. Nicetae Scutariotae *epistolas* et *de arte rhetorica* MSS. in bibl. regis Christianissimi. *Fabr.* In catal. codd. Paris. in cod. MDCCXLI. nr. 14. citatur *Nicetas Scutariotes*, quod veteres scriptores potissimum sint legendi. In cod. *Laur. Med.* VII. nr. 43. plut. 55. est titulus tantum Σχίδας etc *scheda*, *continens varia poëmata* seu sensa *domini Scutariotae*, et primus versus. v. *Bandin.* de codd. gr. II. p. 266. De epistolis v. quoque Fabr. supra Vol. I. p. 703. *Harl.*

[?] Nicetas *Seidus*, Latinorum aduersarius, ex cuius opere fragmenta apud *Allatium* contra Hottingerum pag. 591. et de consensu pag. 209. 211. 214. 476. 535. 1111. seq. Theodori Prodromi aequalem fuisse, hoc est circa saeculi XII. initia vixisse, notat p. 630. *Fabr.* Ex eius orat. de Azymis est locus de celebranda in die XXV. Martii resurrectione dominica, in cod. *Laurent. Medic.* XIX. nr. 9. plut. 7. v. *Bandin.* cat. codd. gr. II. p. 263. — In bibl. *Bodlei.* in cod. *Barocc.* CXXXI. Nicetae Σείδε πρὸς Λατίνες — περὶ γενέσεως τε̃ Ἀδὰμ. τῆς Εὔας, τε̃ Σὴθ· καὶ περὶ τῶν κατ᾽ εἰκόνα. καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν, ἤτοι περὶ τῆς ἁγίας τριάδος, καὶ τῆς ἐκπορεύσεως τε̃ ἁγίου πνεύματος. *Harl.*

Nicetas *Serron*, supra, Heracleensis.

Nicetas, *Smyrnaeus*, *sophista*, sub Hadriano, Nerua et Traiano clarus: de quo *Philostratus* de vitis Sophistarum lib. I. cap. 19. et Suidas. Hic a Sacerdote diuersus mihi videtur, quia non reperio, eum Romae docuisse, sed Smyrnae honores gessisse, et vsque adeo non fuisse contentum scholasticorum clamoribus, quod de priore illo scribit dialogi auctor, vt professus sit, laudantem se magis quam conuicianteem vulgum extimescere. Omnino autem adsentior doctissimo amico nostro, Godfrido Oleario, qui Nicetam hunc, de quo Philostratus, eumdem esse putat cum *Niceta*, Herodis, irenarchae, patre, fratreque Dalces, cuius mentio in martyrio Polycarpi apud *Eusebium* IV. 15. hist. pag.

 131.

131. 134. In eumdem *Nicetam, sophistam*, Antomedontis epigramma legitur in anthologia epigrammatum graecorum lib. I. cap. 44. p. 95. edit. Wechel.

Nicetas *Stethatus*, et Nicetas *Studita*, vide supra, Pectoratus.

Nicetas, *Syracusanus*, pythagoricus philosophus, apud *Ciceronem* 4. Academ. quaest. qui Eusebio XV. 55. de praeparat. Ἰκαίτης, Laërtio VIII. 15. Ἱκέτας, Plutarcho III. 9. de placitis Οἰκέτης. *Fabr. Hicetam* fuisse pythagoricum philos. nec *Nicetam*, philos. pythagor. extitisse, demonstratum est supra in Vol. I. p. 847. voc. *Hicetas*. Add. *Muret.* varr. lect. libr. XI. cap. 14. *Harl.*

Nicetas, Maronitae Mytilenaeus, ex archidiacono et chartophylace magnae ecclesiae CPol. metropolita *Thessalonicensis*, quem cum Niceta Choniata perperam confundit index catalogi MSS. Angliae tomo I. h) Scripsit circa a. C. 1201. *Dialogos sex de processione Spiritus S.* λόγες ς'. πρὸς διάλογον ἐσχηματισμένες περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τῦ ἁγίε Πνεύματος. i) Interloquutores sunt Graecus et Latinus, quos Latinis fauens conciliare inter se conatur. Incipit dialogus 1. Φέρε δὴ ὦ Λατῖνε τὸ ἐριστικὸν καὶ φιλόνεικον. 2. Ἀπηγγείλω μὲν ἔναγχος, ὦ Γραικὲ, πολλὰ ἄτοπα. 3. Ἐπὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν καὶ αὖθις τιθέμενος. 4. Φέρε δὴ νῦν ἴδωμεν, ὦ Λατῖνε, καὶ εἴ τινες. 5. Λοιπὸν εἴ σοι λόγος ἕτερος, ὦ Λατῖνε, τῦ δόγματος, φράσον. 6. Ταῦτα δὴ φημι καὶ αὐτὸς, ἀλλὰ τίνες. Consule *Allatium*, de consensu II. 13. 5. p. 705. seq. vbi Hugonem Etherianum ab eo confutatum [?] adnotat. k) Idem ex dialogo sexto insigne fragmentum adfert lib. contra Hottingerum p. 467. seq. *Nicetae*, archidiaconi et chartophylacis CPol. anathematismi XI. contra l) Io. Italum, philosophum, Mich. Pselli discipulum, MSti in bibl. Vindobonensi. Vide *Lambecium* III. p. 165. sqq. [p. 408. sqq. ed. Kollar. in cod. LXXVII. nr. 74.] et *Allatium* de consensu II. 10. 3. p. 630. vbi illos in Triodio exstare et in graeca ecclesia, dominica orthodoxiae recitari notat. *Expositionem canonum* siue hymnorum *S. Ioannis Damasceni* MS. in bibl. Vindobonensi memorat *Lambecius* III. pag. 39. [p. 105. ed. Kollar. de cod. XXV. nr. 4.] *De miraculis S. Demetrii, martyris*, MS. in bibl. Bodleiana codice Barocciano CXXXI. *Responsa canonica* ad interrogata Basilii, Cappadocis, monachi, graece et latine in iure graeco rom. *Leunclauii* lib. V. pag.

h) Secundum catal. codd. *Angliae* etc. exstat in cod. *Barocc.* LXVIII. *Nicetae, Thessalon.* metropol. Echi et canones; in cod. autem CLVII. eius expositio primi et secundi ἤχε vsque ad odam sextam. — Inter codd. *Seldeni* LIII. nr. 11. siue in cat. nr. MMMCCCLXXXIII. *Nicetae, Thessalon.* tribuitur prologus de peregrinatione et actibus S. Ioannis, euangelistae; in cod. Barocc. CXXXI. fin. de miraculis Demetrii, martyris, et in Aduersariis *Langbaeni* (in catal. I. p. 268.) Vol. II. nr. 25. ex eiusdem opusculi protheoria. *Harl.*

i) Exstat *Florentiae* in cod. Laurent. Medic. XXXVII. nr. 2. plut. 31. v. *Bandin.* cat. codd. gr. II. pag. 114. *Harl.*

k) Add. *Allatium* de processione Spiritus S. p. 618. 619. *Stephani de Altimura* Panopliam aduersus schisma Graecorum p. 323. sqq.

l) Fallitur *Lambecius*, qui per Ioannem illum intelligit *Philoponum*. *Fabr.* Sed ipse *Lambec.* agnouit errorem suum et correxit in additamento XIV. quod *Kollarius* Vol. III. p. 411. sqq. not. A. subiecit; et Lambecius copiose disputat de *Ioanne, Italo*, eiusque fatis placitisque: adde *Lamb.* lib. VII. p. 317. sqq. de cod. LXXXVI. et *Io. Italo*. *Harl.*

pag. 345. atque iterum lib. VI. pag. 410. Fuit etiam alius *Nicetas*, archiepiscopus *Thessalonicensis*, antiquior, circa a. C. 1133. Vide *Montfauconi* Palaeographiam Graecam pag. 60.

[*Nicetae, philosophi*, (num Byzantinus is sit, an Dauid Nicetas, non additur,) encomium sanctorum Anargyrorum, Cosmae et Damiani, est in cod. *Taurinensi* CIII. fol. 57. v. catal. codd. gr. Taur. p. 193. vbi illius confector, exstat, ait, in *Syntagmate historico veterum Graeciae monumentorum de SStis Anargyris Cosma et Damiano*, Roma ab Allatio transmisso editoque cum *Wagnerecii* et *Reinholdi Dehnii* interpretatione. Vindobonae 1660. pag. 26. *Harl.*]

[*Nicetae, philosophi*, (nescio, cuius?) in Daphnin versiculi iambici, in cod. *Laurent. Medic.* X. nr. 70. plut. 5. v. *Bandin.* cat. codd. gr. I. pag. 28. *Harl.*]

Index Scriptorum, et aliorum quorumdam, qui in Nicetae Choniatae historia Byz. memorantur.

ad paginas editionis Parisiensis.

Κατη-

Elias,

Imagini-

 id.

X. GEORGIUS ACROPOLITA, (propium hoc familiae, m) non, patriae nomen,) pater fuit *Constantini Acropolitae*, n) qui parentis exemplo magnus Logotheta o) in aula

m) Vide *Allatium* de Georgiis p. 355. et *Hanckium* de Byz. rerum scriptoribus lib. I. cap. 33. *Fabr.* Add. *G. Caue* hist. litt. SS. eccl. tom. II. p. 312.. *C. Oudinus* in Comm. de SS. eccl. tom. III. p. 465. *Hamberger* Z. N. IV. p. 835. sqq. et *Saxii* Onom. II. p. 516. *Harl.*

n) *Pachymeres* in Mich. Palaeologo VI. 26. confer *Papebrochium* tom. VII. Act. Sanctor. Maii p. 68.

o) Constantinum Acropolitam perinde, vt patrem Georgium, codices MSS. magnum Logothetum vocant, et ex illis Allatius, Lambecius, [v. ad not. *d.*] Caueus etc. Sed et Pachymeri VII. 8. memoratur flammis traditum σύγγραμμα τοῦ παλαιοῦ μεγάλου Λογοθέτου τοῦ Ἀκροπολίτου, *Senioris magni Logothetae*, ad distinctionem nempe iunioris magni Logothetae, Constantini Acropolitae, filii, de quo verba Pachymerae perperam accipit *Allatius* de Consensu p. 780. quae ipse rectius de patre intellexit lib. de Georgiis p. 358. *Pachymeres* tom. I. lib. IV. c. 28. p. 213. de Georgio Logotheta: ὁ ἐς Λογοθέτας μέγας καὶ σοφὸς τὰ μάλιστα, πλὴν κατημελημένως τῶν ἐς συνάλεσιν ἔχων.

aula CPolitana. [P] sed Mich. Palaeologi gratia ob repudiatam Io. Becci, patriarchae, cum Latinis concordiam excidit, scriptis aduersus Latinos, p) aliisque monumentis, quibus Sanctorum memoriam q) celebrauit, *nouique Metaphrastae* r) nomen meruit, clarus. Quando autem a Volaterrano et Io. Cuspiniano Acropolita citatur, pater Georgius intelligitur, quem *Labbeus* in protreptico ad hist. Byz. p. 49. recte monuit, illum ipsum esse *Praetorem Graeciae*, chronici a Theodoro Lascari exorsi et in recepta a Mich. Palaeologo CPoli desinentis auctorem, quem testem subinde citat *Io. Leunclauius* in pandectis historiae Turcicae: nam et Acropolitam Ephraemus in chronico metrico s) refert praetoria dignitate decoratum fuisse a Theodoro Lascari, imperatore, antequam rebus omnibus ab eo Orientem repetente, praeponeretur: Πλὴν διαθεὶς εὖ τὰ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἄναξ μετὰ στρατιᾶς ἐκτρέχει πρὸς τὴν ἕω, λιπὼν στρατηγὺς etc.

Πρὸ τοῖσδε Γεώργιον Ἀκροπολίτην	*His acropolitem praeficit Georgium,*
Ἄρχοντα πάντων καὶ πρόεδρον δεικνύει,	*Cunctisque summum principem dat quem prius*
Πρόσθεν τιμήσας τῇ Πραίτωρος ἀξίᾳ.	*Praetoris ipse ad dignitatem euexerat.*

Quum a. C. 1241. t), obiret Irene, Theodori Lascaris filia, vxor Ioannis Ducae Vatatzae, imperatoris, Georgius fuisse se ait annorum XXI. u). Natus ergo est a. 1220. ex illustri genere et imperatorem ipsum cognatione x) [P] attingens. Ex patria vrbe CPoli, quam Latini tum obtinebant, missus deinde XVI. v) annorum adolescens et litterarum rudimenta edoctus Nicaeam,

p) Vide *Allatium* de consensu vtriusque ecclesiae II. 15. n. 14. pag. 779. 780. vbi duos eius de processione Spiritus S. tractatus commemorat, vnum, cuius principium est: ἄνδρες Ῥωμαῖοι, alterum, ἐμνήσθην καὶ ἄλλα λόγα τῶν ἀντιλεγόντων ἡμῖν.

q) Ex orationibus *Constantini Acropolitae* in sanctos, quas MSS. memorant *Allatius* de Simeonum scriptis p. 84. et *Caueus* parte altera hist. litterariae scriptorum eccles. ad a. C. 1270. illa in *martyrem, Theodosiam*, graece ex MS. Vaticano cum Dan. Cardoni S. I. versione exstat in Actis Sanctorum tom. VII. Maii p. 69—86. et altera in S. *Iohannem Damascenum*, itidem e MS. Vaticano graece cum versione Io. Francisci de Rubeis, ICti Romani, tom. II. Maii pag. 731—760. *Fabr.* *Vindobonnae* in cod. CXI. nr. 17. et cod. XXXV. nr. 2. est τοῦ σοφωτάτου μεγάλου Λογοθέτου Κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Ἀκροπολίτου *oratio in S. martyrem, Theodosiam*, quae sub imp., Leone Isauro, pro cultu sacrarum imaginum passa est. De priore cod. vide *Lambec.* comm. IV. p. 140. vbi *Kollarius* verba Lambecii ex indice pag. 526. repetit. Lambec. vero, meminit, ait, huius *Constantini Acropolitae* Ioannes Cantacuzenus historiae Byzantinae lib. I. cap. 14. vbi refert, eum fuisse vnum ex imp., Andronici senioris, adsessoribus in iudicio contra nepotem ipsius, Andronicum secundum s. iuniorem. Ipsa Cantacuzeni verba sunt haec: Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ Ἀκροπολίτης ἦν Κωνσταντῖνος, μέγας λογοθέτης ὢν καὶ αὐτός. De posteriore cod. vide *Lambec.* VIII. pag. 789. ibique Kollar. — *Paris.* in bibl. publ. est in cod. MCCXIL. *Const. Acrop.* homilia in Theodosiam, martyrem. — in cod. CMLXXVI. nr. 14. in laudem Constantini M. et Helenae eius matris. — in cod. eod. in nr. 13. in laudem Georgii, martyris. — *Mediolani* in bibl. Ambros. *Const. Acropol.*, sermones et epistolae, teste *Montfauc.* in B. biblioth. MSSt. I. p. 495. A. Inter epistolas *Georgii Cyprii* sunt quaedam ad Constantinum et Georgium, Acropolitas, in cod. Vindob. caesareo LXXVII. v. *Lambec.* comm. VIII. p. 1068. sq. 1077. sqq. *Harl.*

r) *Allatius* de Simeonum scriptis p. 109.

s) Verba eius edidit *Allatius* de Psellis §. 79. adde *Acropolitam* ipsum c. 66. sqq. et 70. hist.

t) *Cangius* famil. Byz. pag. 223.

u) *Acropolita* cap. 39. historiae.

x) id. c. 97. et 32. vbi γένος eius περιφανής.

v) Idem cap. 29. vbi omnino legendum non ἰδονκάτης, vt vult Allatius, sed ἑκκαιδεκαέτης, vt recte

Theodorus, Castamonita, *λόγων σοφωτέρων μέτοχος.* 280.

Theodorus, Dadibrenus. 212. et 176. vbi excusum Badibrenus.

Theodorus, Irenicus, *χαρίεις τὸ ἦθος, μάλα τε τὲς λόγες ἀποτορνεύειν εἰδὼς καὶ ἀπομηκύνειν εἰς περιόδες ῥητορικῶς.* 318.

Theodorus, Capellanus. 59.

Theodori Mancaphae, imperium adfectantis, moneta argentea. 255.

Theodori, martyris, miraculis clari, imago. 51. memoria eius septimo die primi ieiuniorum. 151. *τῦ μυροβλύτυ νεὼς* Thessalonicae. 193. vbi Wolfius habet *Theodorum*, debebat ponere *Demetrium* ex p. 197.

Theodorus Mazuca, scriba, apud Man. Comnenum gratiosus. 140.

[P] Theodorus, Pantechnus, praefectus vrbis CPol. domesticus secretarius et praetor 135.

Theodosius, patriarcha CPol. 139. 140. 142. 149. 157. 163. 170. patre Armenio natus. 164. in Terebintum insulam secedit. 168.

Singularia scripta de capta a. C. 1185. Thessalonica. 197. Confer, quae in Allatii *συμμίκτοις* et scriptoribus post Theophanem.

Timotheo dormienti fortuna vrbes, in vnum rete contractas, in sinum tradens. 277.

Timothei, musici, modulis Alexander in furorem coniectus. 313.

Θωμαΐτης δόμος. 154. 164.

Thomas, patriarcha CPol. Venetiis missus. 401.

Thomas, veneficus. 84.

Titus, imperator, templo Hierosolymitano libenter volens parcere. 157.

Τὸ τῦ τραγῳδῦ, (Euripidis) *ἡ γλῶσσ᾽ ὀμώμοχ᾽ ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος.* 90.

Turcis crudeliores Latini. 370. Turcae *φιλανθρωπευόμενοι πρὸς τὸ χριςώνυμον.* 256.

Veneti, ciues Romani, 112. male ab Alexio Angelo Comneno habiti et Pisanis postpositi, eum vicissim per Henricum Dandalum vlciscuntur. 347.

Xerxis nauarchus eadem die coronatus et securi percussus. 167.

Georgius Xiphilinus, *τῶν ἐντρόφων τῦ βήματός τις.* 160. Wolf. *quidam ex ordine sacerdotum.*

Georgius Xiphilinus, per VII. annos patriarcha CPol. 316. 318. 332.

Ζωτζιφίτζης, alter Thersites. 203.

X. GEORGIUS ACROPOLITA, (propium hoc familiae, m) non, patriae nomen,) pater fuit *Constantini Acropolitae,* n) qui parentis exemplo magnus Logotheta o) in aula

m) Vide *Allatium* de Georgiis p. 355. et *Hanckium* de Byz. rerum scriptoribus lib. I. cap. 33. *Fabr.* Add. *G. Caue* hist. litt. SS. eccl. tom. II. p. 312. *C. Oudinus* in Comm. de SS. eccl. tom. III. p. 465. *Hamberger* Z. N. IV. p. 835. sqq. et *Saxii* Onom. II. p. 316. *Harl.*

n) *Pachymeres* in Mich. Palaeologo VI. 26. confer *Papebrochium* tom. VII. Act. Sanctor. Maii p. 68.

o) Constantinum Acropolitam perinde, vt patrem Georgium, codices MSS. magnum Logothetam vocant, et ex illis Allatius, Lambecius, [v. ad not. *d.*] Caueus etc. Sed et Pachymeri VII. 8. memoratur flammis traditum *σύγγραμμα τῦ παλαιῦ μεγάλυ Λογοθέτυ τῦ Ἀκροπολίτυ, Senioris magni Logothetae,* ad distinctionem nempe iunioris magni Logothetae, Constantini Acropolitae, filii, de quo verba Pachymerae perperam accipit *Allatius* de Consensu p. 780. quae ipse rectius de patre intellexit lib. de Georgiis p. 358. *Pachymeres* tom. I. lib. IV. c. 28. p. 213. de Georgio Logotheta: *ὁ εἰς Λογοθέτης μέγας καὶ σοφὸς τὰ μάλιςα, πλὴν κατημελημένως τῶν εἰς συνάφειαν ἔχων.*

aula CPolitana, [P] sed Mich. Palaeologi gratia ob repudiatam Io. Becci, patriarchae, cum Latinis concordiam excidit, scriptis aduersus Latinos, p) aliisque monumentis, quibus Sanctorum memoriam q) celebrauit, *nouique Metaphrastae* r) nomen meruit, clarus. Quando autem a Volaterrano et Io. Cuspiniano Acropolita citatur, pater Georgius intelligitur, quem *Labbeus* in protreptico ad hist. Byz. p. 49. recte monuit, illum ipsum esse *Praetorem Graeciae*, chronici a Theodoro Lascari exorsi et in recepta a Mich. Palaeologo CPoli desinentis auctorem, quem testem subinde citat *Io. Leunclauius* in pandectis historiae Turcicae: nam et Acropolitam Ephraemus in chronico metrico s) refert praetoria dignitate decoratum fuisse a Theodoro Lascari, imperatore, antequam rebus omnibus ab eo Orientem repetente, praeponeretur: Πλὴν διαθεὶς εὖ τὰ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἄναξ μετὰ στρατιᾶς ἐκτρέχει πρὸς τὴν ἕω, λιπὼν στρατηγοὺς etc.

Πρὸ τοῖσδε Γεώργιον Ἀκροπολίτην	*His acropolitem praeficit Georgium,*
Ἄρχοντα πάντων καὶ πρόεδρον δεικνύει,	*Cunctisque summum principem dat quem prius*
Πρόσθεν τιμήσας τῇ Πραίτωρος ἀξίᾳ.	*Praetoris ipse ad dignitatem euexerat.*

Quum a. C. 1241. t), obiret Irene, Theodori Lascaris filia, vxor Ioannis Ducae Vatatzae, imperatoris, Georgius fuisse se ait annorum XXI. u). Natus ergo est a. 1220. ex illustri genere et imperatorem ipsum cognatione x) [P] attingens. Ex patria vrbe CPoli, quam Latini tum obtinebant, missus deinde XVI. y) annorum adolescens et litterarum rudimenta edoctus Nicaeam,

p) Vide *Allatium* de consensu vtriusque ecclesiae II. 15. n. 14. pag. 779. 780. vbi duos eius de processione Spiritus S. tractatus commemorat, vnum, cuius principium est: ἄνδρες Ῥωμαῖοι, alterum, ἐμνήσθην καὶ ἄλλου λόγου τῶν ἀντιλεγόντων ἡμῖν.

q) Ex orationibus *Constantini Acropolitae* in sanctos, quas MSS. memorant *Allatius* de Simeonum scriptis p. 84. et *Caueus* parte altera hist. litterariae scriptorum eccles. ad a. C. 1270. illa in *martyrem, Theodosiam,* graece ex MS. Vaticano cum Dan. Cardoni S. I. versione exstat in Actis Sanctorum tom. VII. Maii p. 69—86. et altera in S. *Iohannem Damascenum*, itidem e MS. Vaticano graece cum versione Io. Francisci de Rubeis, ICti Romani, tom. II. Maii pag. 731—760. *Fabr.* *Vindobonnae* in cod. CXI. nr. 17. et cod. XXXV. nr. 2. est τοῦ σοφωτάτου μεγάλου Λογοθέτου Κυροῦ Κωνσταντίνου τοῦ Ἀκροπολίτου *oratio in S. martyrem, Theodosiam*, quae sub imp., Leone Isauro, pro cultu sacrarum imaginum passa est. De priore cod. vide *Lambec.* comm. IV. p. 140. vbi *Kollarius* verba Lambecii ex indice pag. 526. repetit. Lambec. vero, meminit, ait, huius *Constantini Acropolitae* Ioannes Cantacuzenus historiae Byzantinae lib. I. cap. 14. vbi refert, eum fuisse vnum ex imp., Andronici senioris, adsessoribus in iudicio contra nepotem ipsius, Andronicum secundum s. iuniorem. Ipsa Cantacuzeni verba sunt haec: Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ Ἀκροπολίτης ὁ Κωνσταντῖνος, μέγας Λογοθέτης ὢν καὶ αὐτός. De posteriore cod. vide *Lambec.* VIII. pag. 789. ibique Kollar. — *Paris.* in bibl. publ. est in cod. MCCXIL. *Const. Acrop.* homilia in Theodosiam, martyrem. — in cod. CMLXXVI. nr. 14. in laudem Constantini M. et Helenae eius matris. — in cod. eod. in nr. 13. in laudem Georgii, martyris. — *Mediolani* in bibl. Ambros. *Const. Acropol.*, sermones et epistolae, teste *Montfauc.* in B. biblioth. MSSt. I. p. 495. A. Inter epistolas *Georgii Cyprii* sunt quaedam ad Constantinum et Georgium, Acropolitas, in cod. Vindob. caesareo LXXVII. v. *Lambec.* comm. VIII. p. 1068. sq. 1077. sqq. *Harl.*

r) *Allatius* de Simeonum scriptis p. 109.

s) Verba eius edidit *Allatius* de Psellis §. 79. adde *Acropolitam* ipsum c. 66. sqq. et 70. hist.

t) *Cangius* famil. Byz. pag. 223.

u) *Acropolita* cap. 39. historiae.

x) id. c. 97. et 32. vbi γένος eius περιφανές.

y) Idem cap. 29. vbi omnino legendum non ἰδονομένης, vt vult Allatius, sed ἰκανοδεινωμένης, vt recte

Nicaeam, vbi aulam habebat eo tempore Graecorumque imperium moderabatur iam dictus Ducas, qui Georgium rhetoricis, logicis et mathematicis disciplinis ab anno aetatis XVII. †) per septennium ab Theodoro Exapterygo et Nicephoro Blemmida imbuendum dedit. Inde in aulam iterum adscriptum, et ab eodem Duca carum habitum nec minus ab illo filioque Theodoro, (cuius tamen grauem indignationem ††) aliquando incucurrit, non diu post reconciliatus,) variis auctum honoribus, legationibus cum laude functum et ad magni Logothetae dignitatem euectum constat, quae copiosius ab *Allatio*, *Hanckio* et *Caueo* exposita legi possunt. Nec tamen omittendum, quod a. C. 1274. a Michaele Palaeologo missus ad concilium Lugdunense [w]) imperatoris nomine schisma eiurauit, et in Latinorum dogmatibus nihil reprehendendum videri est confessus, multis Graecis et filio ipso Georgii, Constantino Acropolita, aegerrime hoc ferentibus. Denique a. 1282. eodem anno, quo non diu post XI. Dec. viuis exemtus Michael Palaeologus est, obiit quoque Georgius, peracta legatione [x]) ad Ioannem, Bulgarorum principem, anno aetatis LXII. successoremque [y]) in magni Logothetae munere nactus est Theodorum Muzalonem.

Exstat sub huius Georgii nomine, quem Gregorius Cyprius [z]), Aristotelem et Platonem aetatis suae adpellare non dubitat, *historia* [?] *Byzantina* hoc titulo: χρονικὸν ὡς ἐν συνόψει τῶν ἐν ὑστέροις, *epitome chronica*, *siue historia compendiaria de rebus proximae aetatis*, siue narratio succincta *de iis*, *quae* (rebus per varios principatus diuisis, vide cap. 37.) *acciderunt a capta a. C. 1204. a Latinis CPoli, vsque ad sandem a. 1260. a Michaele Palaeologo iterum recuperatam et latino nomini ereptam*. Hanc Galatae siue Perae in bibliotheca Georgii Cantacuzeni repertam descripsit Theodosius Zygomala Nauplius [aa]), cuius apographum *Georgius Dousa*, CPoli secum in Belgium adtulit, eoque defuncto frater *Theodorus Dousa* [bb]), vulgauit cum versione sua latina notisque, Lugd. Bat. ex officina Godfridi Basson, 1614. 8. recusam minus etiam emendate et sine notis Aureliae et Coloniae Allobrogum, siue Geneuae 1615.

recte coniicit *Hanckius* pag. 542. cuius sententiam firmat, quod se iam ἐγκυκλίου παιδεύσεως ἀπηλλαγμένον, et mox, postquam ad Ioannem Ducam venit et ab eo erudiendus magistris traditus est, XVII. annos natum Acropolita scribit.

†) Acropolita cap. 32.

††) id. cap. 63.

w) Vide Acta Concilii Lugd. sub Gregorio X. tomo III. edit. Colon. 1618. part. II. p. 741. (tom. XI. edit. Labbei p. 937.) Hanckium pag. 560. seq. Odoricum Raynaldum ad a. C. 1274. n. 18. Bzovium n. 2. vbi male *Gregorius* Acropolita vocatur pro *Georgio*.

x) *Pachymeres* in Mich. Palaeolog. lib. VI. cap. 34. seq. *Possinus* ad Pachymerem tom. II. pag. 516.

y) id. in Andronico Palaeologo, libro et capite primo. [add. *Lambec.* comm. de bibl. Caes. VIII. p. 1078. *Harl.*]

z) Gregorius Cyprius, patriarcha CPol. in Georgii, Logothetae, encomio: λόγων δὲ σπέρματα καὶ σπινθῆρας, ὡς εἰπεῖν, μαθημάτων ἦν ὁρᾶν σωζόμενα οὐδαμοῦ ὅτι μὴ παρὰ τῷ Λογοθέτῃ, ὃ μέγα δ᾽ εἰπεῖν καὶ καθ᾽ ἡμᾶς Ἀριστοτέλει ὄντι καὶ Πλάτωνι, ἢ ὅπως ποτὲ τούτοις παραπλησίως τὸν ἄνδρα βούλοιτό τις καλεῖν, ἢ ἵνα δηλῶ σαφέστερον, ὃν Ἀριστοτέλη νομίζειν χρεὼν οὐδὲν ἐκείνου ἀπολειπόμενον, ὅταν τι δέῃ τῆς λογικῆς ἐπιστήμης ἢ τῆς τῶν φυσικῶν ἀποφήνασθαι, Πλάτωνα δὲ θεολογοῦντα καὶ κατὰ Μοῦσαν φθεγγόμενον Ἀττικήν.

aa) Qui multa misit scripsitque ad Martin. Crusium. v. huius Turco-graeciam libr. III. IV. et sqq. *Harl.*

bb) *Theodorus Beza* dicitur esse editurus in bibl. Leid. p. 219. *Harl.*

1615. f. cum Nicephoro Gregora et Laonico Chalcocondyla cc). Quamuis vero in locis obscuris Meursium se et Scriuerium subinde consuluisse Dousa profiteatur: tamen non ita feliciter in illa editione versatus est, vt non gratulandum Acropolitae sit, quod *Leo Allatius* codicem Vaticanum dd) eiusdem opusculi MS. graecum sub titulo ποίημα χρονικὸν ἡμιτελὲς nactus, illud emendauit et diuisum in capita, nouaque versione donatum in lucem iterum edidit Paris. 1651. f. Dousae notis ad calcem subiunctis ee). Obseruauerat autem iampridem *Allatius* in libro de Psellis ff), hoc non esse ipsam Acropolitae historiam, sed tantum compendium eius, nec ab auctore ipso gg), sed ab alio quodam, resectis, quae illi parum necessaria visa fuere, concinnatum. Ipsum porro Acropolitae opus eiusdem plane argumenti, sed pulcrius diffusiusque, inter codices MStos Chii hh) inuenit ac descriptum Romam aduexit, eiusque ope non modo breuiarii mutila hiulcaque et male ab exscriptoribus tractata correxit ad mentem auctoris, sed etiam historiam integram, latina sua versione et notis historicis illustratam graece et latine typis regiis edidit, compendioque in Parisiensi, quam dixi, editione praemisit. Titulus est: Ἡ παρῦσα χρονικὴ συγγραφὴ τῦ μεγάλυ Λογοθέτυ τῦ Ἀκροπολίτυ ἐςὶν, ὅς ἔκτισε καὶ τὸ μοναςήριον τῆς ἁγίας τῦ Χριςῦ Ἀναςάσεως. Περιέχει δὲ τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνςαντινυπόλεως ἄχρι τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τῦ Παλαιολόγυ

cc) In bibl. *Vffenbachiana* quondam fuit codex, praemissis Petri Scriuerii carmine in commendationem operis Dousici, et Acropolitae elogio, ex Gregorio Cyprio sumto, apographum Georgii Dousae, ex quo natam esse edit. Theodori Dousae, L. B. 1614. 8 contendit docetque *I. H. Maius* in bibl. Vffenbach. MSSt. pag. 566. — *Mediolani* in bibl. Ambros. est *Georgii Acrop.* historia de regno CPolitano, sed num sit compendiaria, an vberior, non animaduertit *Montfauc.* in B. biblioth. MSSt. p 497. *A.* — *Venetiis* in B. Marc. cod. CDIII. eiusdem historia, fine mutila, nec in cat. codd. gr. p. 196. discrimen quoddam significatur. *Harl.*

dd) An is est cod *Vaticanus*, qui memoratur in *Montfauc.* B. bibl. MSSt. I. p. 6. *B.*? — *Parif.* in B. publ. cod. MMMXII. nr. 5. (sec. catal. codd. Paris.) *Georgii Acrop.* hist de iis, quae post vrbem captam acciderunt. — *Venetiis* in cod. *Naniano* CLIV nr. 14. *Georgii* μεγάλυ λογοθέτυ τῦ ἀκροπολίτυ ποίημα χρονικὸν ἡμιτελὲς. Strategopulus, codicis scriptor, in fine addit: τὸ παρὸν ἀς γαλατᾶ οὖρον παρὰ τῷ εὐγενεςάτῳ ἄρχοντι κυρίῳ ἀντωνίῳ τῷ Καντακαζήνῳ, καὶ ἐξ αὐτῦ ἀντέγραψα μετὰ πάσης προθυμίας τῦτο. Τῇ ἀπὸ τῆς χριςῦ γεννήσεως ἔτει αφνς´ ἐν μηνὶ Φευρυαρίῳ κη´ teste auctore catal. codd. Nanian. p. 47. Sed inprimis notandus est codex *Vindobon.* Caesar. cuius quidem meminit *Nessel.* in catal. bibl. caesar. MS. nr. LXVIII. 2. part. V. pag. 134. sed diligentius intelligentiusque describit eum *Kollarius* in supplem. ad Lambecii comment. pag. 643. vbi numeratur codex CIV. Id quidem opus in illo codice caret auctoris nomine, et Tengnagel. tribuerat eum *Praetori Graeciae*, quem Leunclauius multis locis laudat in Pandecte historiae Turcicae, nec immerito. v. Fabric. initio huius paragraphi. Est enim Georg. Acropolita, cuius integrum opus historicum continet hic codex, ex quo Allatii editio, vitiis laborans et in fine mutilus, desunt enim, vel incuria Allatii, vel potius operarum inertia, tria vltima capita, LXXXVI. LXXXVII et LXXXVIII. mirifice potest emendari ac locupletari. *Harl.*

ee) Inscripta est editio Γεωργίυ — — *Georgii Acropolitae* Magni Logothetae historia. *Ioelis* chronographia compendiaria et *Ioannis Canani* narratio de bello CP. *Leone Allatio* interprete, cum eiusdem notis et *Theodori Douzae* obseruationibus. Accessit diatriba de *Georgiorum* scriptis. — Recusa est haec edit. in corpore Byzant. scriptor. Venet 1729. fol. tom. XII. part. III. *Harl.*

ff) pag. 63 editionis a me curatae, vbi in ima pagina typographus pro Paris. 1651. fol. per errorem posuit 1615.

gg) Acropolitae ipsi tamen tribuit *Allatius* p. 368. de Georgiis.

hh) *Allatius* de Georgiis p. 356.

λόγυ. Acropolitam libenter ſequuntur recentiores ſcriptores, etiam Nicephorus Gregoras, vt in notis p. 227. et 239. idem obſeruat, qui tamen p. 249. [?] non diffitetur, pleraque exactius a Gregora tradi. Acropolitae hiſtoria (an compendium eius, non dixerim) MS. in bibl. Ambroſiana Mediolanenſi, et in bibl. regis Chriſtianiſſimi num. 734. *Fabr.* add. ſupra, in hoc vol. pag. 471. de chronico inedito. *Harl.*

In diatriba de Georgiis, quae Georgio Acropolitae ſubiuncta eſt, haec praeterea eius ſcripta ab Allatio commemorantur p. 357. *Forma de fide. De virtute et anima*, anno mundi 6771. (Chriſti 1263.) MS. in bibl. Antonii Auguſtini, cod. CLXXIV.

Ἑρμηνεία τῶν Θεολογικῶν ῥητῶν, *In theologi Nazianzeni ſententias* τῦ τε· ἔςι γὰρ τὸ ἓν ςασιάζον πρὸς ἑαυτὸ, πολλὰ γίνεσθαι, *poteſt vnum, ſi a ſeipſo diſcedat, multa fieri*, καὶ τῦ, μονὰς ἀπ' ἀρχῆς εἰς δυάδα κινηθεῖσα μέχρι τριάδος ἔςι. *Vnitas a principio in binarium mota, in ternario conſedit.* Incipit: Πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι τῶν φίλων, ὦ θειοτάτη καὶ σεβασμιωτάτη κεφαλὴ, εἰς λόγυς ἐλθεῖν ἡμᾶς κατηνάγκασαν. MS. in bibl. Palatina.

Precationes XIII. quas Michaeli Palaeologo, vrbem CPolin intranti, ſe compoſuiſſe narrat cap. 87. Hiſtoriae, et *Oratio de recepta CPoli*, cuius argumentum cap. 89. refert, interciderunt. [Addantur:

Oratio in templum dominicae reſurrectionis inſtauratum, in cod. MMMLXXXVIII. publ. *Pariſ. Logothetae dom. Georgii Acropolitae iambici verſus* LXIII. qui ſunt praefationis loco in Theodori Laſcaris epiſtolas. Tum Laſcaris epiſtolae 38. ad magnum philoſophum *Dom. Georg. Acropolitam* ante Marcionis legationem ad Ioannem Ducam, *Florentiae* in cod. Laurent. Medic. XXXV. plut. 59. quem copioſe recenſet *Bandin.* in cat. codd. gr. II. p. 555. ſq.

Ἐπιτάφιος τῷ ἀοιδίμῳ βασιλεῖ Κυρῷ Ἰωάννῃ τῷ Δύκᾳ in cod. *Naniano* CCLXXXI. nr. 109. v. catal. codd. gr. Nan. pag. 474.

Περὶ σηροσκώληκος *Georgii Logothetae* interpolator de ſe ipſo: παραβολαὶ κατὰ Μάρκον, *Leidae* in bibl. publ. inter codd. Voſſian. vide catal. illius bibl. p. 402. nr. 17.

Gregorii Nazianzeni orationes XVI. cum perpetuis ſcholiis, in catenae modum contextis, *Georgii Acropolitae, Maximi, confeſſoris et Baſilii minimi*, Caeſareae epiſcopi, in cod. *Naniano* cod. LXIV. v. catal. codd. gr. Nan. pag. 114. Add. infra de Gregorio Nazianz. lib. V. cap. 13. vol. VII. p. 540. edit. vet. *Harl.*]

INDEX epiſcoporum et aliorum quorumdam, in ACROPOLITAE hiſtoria memoratorum.

numeris capita, non paginae deſignantur.

Acropolitae ab Allatio subiicitur p. 149 — 186. ΙΩΗΛΟΥ, IOELIS *Chronographia Compendiaria*, res breuissime perstringens et successiones principum ab orbe condito vsque ad captam a Latinis anno 1204. CPolin, circa quod tempus vixisse auctor ipse videtur, certe non diu post scripsisse ii). Post hanc chronographiam sequitur in eodem volumine pag. 187 — 199. IOHANNIS CANANI †) *Ἰωάννε τῆ Καναῦ διήγησις περὶ τῆ ἐν Κωνσαντινπόλει γεγονότος πολέμε κατὰ τὸ ϛυλ΄ ἔτος, ὅτε ὁ Ἀμεράτ Πεῖς παρέπεσε ταύτῃ μετὰ δυνάμεως βαρείας, καὶ παρολίγον ταύτην ἐκράτει, εἰ μὴ ἡ ὑπέραγνος μήτηρ τῆ Κυρίε ταύτην ἐφύλαξε. Narratio de bello CPolitano anni ab orbe condito 6930. Christi 1422. cum Amurat Beis* siue Amurates secundus, Turcarum imperator, *cum fortissimorum militum exercitu in eam irrupit, quam et expugnasset vtique, nisi immaculatiss[illegible] Dei mater conseruasset.* Ait autem Cananus, vrbem conseruatam esse mira S. Mariae ope, quae, violaceis amicta vestibus et super propugnacula deambulans, hostibus terrorem ac summam trepidationem incusserit. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι ὑμῶν δέδωκαν μαρτυρίαν τοιαύτην, πάνυ ἐςὶν ἀληθέςατον τὸ θαῦμα τῆς παναγίας. Ἔλεγεν γὰρ ὁ Μηρσαΐτης ὁ Πατριάρχης τῶν Τέρκων, ὅτι ἡ πόλις ἐκπρέκειτο παρ᾽ ἡμῶν αἰχμαλωτισθῆναι, ὡς οἱ σοφοὶ τῆς Περσίας εἰς τὸν καιρὸν τῆ Μωάμεθ ἐψηφοφόρησαν περὶ τέτε, καὶ εὗρον, ὅτι εἰς τὸ ἔτος καὶ τὸν μῆνα καὶ τὴν ἡμέραν (XXIV. Augusti) ταύτης τῆς ὥρας ἡ πόλις παρ᾽ ἡμῶν πρόκειται κρατηθῆναι, καὶ ἔμελλε τῦτο γενέσθαι κατὰ τὴν δύναμιν τῶν ἀςέρων, καὶ τὴν τέχνην τῶν ἀςρονόμων, εἰ μὴ ἡ γυναῖκα ἐκείνη ἡ ὀξέα φορῦσα καὶ περιπατῦσα τῆ κάςρε καὶ τῶν προμαχιόνων ἐπάνω ἀφόβως τῆ πολέμε τὴν ὥραν ἐκείνη ἀντέπραξε τὰς δυνάμεις τῶν ἄςρων, καὶ τὴν τέχνην τῶν ἀςρολόγων. πλὴν ἐκ ἀπὸ γῆς, ἐδὲ ἐξ ἀνθρώπων τὴν δύναμιν εἶχεν, ἀλλ᾽ ἐξ ἐρανῦ καὶ ἀοράτε δυνάμεως. Ὁμοίως καὶ τὰ ςρατεύματα πάντα τῶν Τέρκων ἐσυνεμαρτύρεν ἐνόρκως τὸν Μηρσαΐτην ἐκεῖνον, καὶ ἐδιηγῦντο

ii) Conf. *Caue* hist. litt. SS. eccl. tom. II. p. 281. *Harl.*

†) Vixit circ. a. Chr. 1421. v. *Saxii* Onom. II. p. 407. sq. et qui ab eo laudantur. *Harl.*

πρὸς πάντας. ὅτι τῦ πολέμυ τὴν ὥραν. ὅταν μὲ θράσυς καὶ ὁρμῆς ἀκρατήτυ ἔφθασαν εἰς τὰ τείχη τῦ κάστρυ, ἵνα ἀναβῶσιν ἐπάνω, καὶ διώξωσι τὺς Ῥωμαίυς, καὶ τὴν πόλιν αἰχμαλωτίσυν, τότε εἶδον γυναῖκα ὀξέα ῥῦχα φορῦσαν, καὶ περιπατῦσαν ἐπάνω τῶν προμαχιονίων τῦ ἔξω κάστρυ. καὶ ταύτην ἰδόντες, σκότος καὶ τρόμος καὶ φόβος ἄφνω εἰς τὰς ψυχὰς εἰσῆλθε τῶν πάντων, καὶ πρὸς φυγὴν ἔβλεψαν, καὶ εἰς πόλεμον ὐδὲ ὅλως καὶ ἀπὸ δυνάμεώς τε καὶ τέχνης. Τῆς γυναικὸς γὰρ ἐκείνης ἔλαβον τὴν δειλίαν, καὶ ἠλευθερώθη ἡ πόλις. *Cum vero hostes* [?] *atque aduersarii nostri hoc, testimonio suo, constabiliuerint, multo verissimum est hoc sanctissimae Virginis miraculum. Namque Mersaita, siue patriarcha* [kk]) *Turcarum, adfirmabat, propositam tunc illis fuisse ciuitatem ad praedam, quemadmodum viri docti Persae aetate Mahometi calculauerant, inuenerantque hoc anno, mense, die, dieique hora vrbem a nobis debellandam esse; et futurum id erat omnino astrorum vi, et astronomorum artificio; sed mulierem illam, violaceis vestibus amictam, per castrum obambulantem, et super propugnacula intrepide, dum pugna inibatur, vim astrorum obtudisse, et astrologorum artificia: quoniam illa non a terra neque ex hominibus, sed e coelo et inuisibili potestate vim obtinebat. Similiter exercitus vniuersi Turcarum iureiurando Mersaitae dictum confirmabant, et omnibus narrabant, pugnae hora, dum cum audacia et impetu, qui coerceri non poterat, ad muros castri peruenerant, vt adscenderent, Graecosque fugarent, vrbemque caperent, vidisse mulierem, violaceis vestibus indutam, deambulantem super propugnacula exterioris castri; qua visa statim tenebris, procella, timore, ac tremore correptos omnes in fugam se et non ad bellum dedisse, et vi influxuque illius mulieris formidinem sibi immissam, et vrbem liberatam.* Haec qui credit, idem etiam fidem habebit auctori vitae *S. Nili* iunioris, qui pag. 3. narrat, Rossanam, Calabriae metropolin, ab incursionibus Saracenorum defensitatam esse a S. Maria virgine, quae super muris illius adparuit ὡς γυνὴ πορφυροφόρος, λαμπάδας ἐν ταῖς χερσὶ κατέχυσα καὶ ταύταις αὐτὺς καταβάλλυσα, καὶ τῦ τείχυς ἀποδιώκυσα. Similiter traditum est, Heraclio imperitante CPolin precibus sanctissimae Virginis liberatam ab obsidione Persarum, quo spectat scriptum graece et latine editum a *Combefisio* tom. II. Auctarii noui pag. 805. ἐν τοῖς Χρόνοις Ἡρακλείυ Χοσρόης Σάρβαρον etc. Sic Adolpho IV. comiti Holsatiae, a. C. 1227. aduersus Danos pugnanti, aiunt, visam in nubibus S. Mariam Magdalenam [ll]) amoeno iubare [?] protegentem ipsius copias, dextraque leuata illis benedicentem, in hostes vero radios solares vehementius retorquentem. Sed et *Zosimus*, ethnicus scriptor, lib. V. cap. 6. scribit, Alaricum, ne Athenas cum exercitu occuparet, deterritum esse conspecta Minerua, armata obambulante vrbis muros, et Achille, stante ante moenia, additque, caussam illam seruatae ciuitatis neutiquam a se praetermittendam fuisse, vtpote θεοπρεπῆ τινα ὖσαν, καὶ εἰς εὐσέβειαν τὺς ἀκύοντας καλῦμένην.

XI. GEOR-

kk) Quem hodie *Moustium* solent nuncupare, hunc *patriarcham Turcarum* vocat etiam p. 192. αὐτὸς δὲ ὁ μέγιστος καὶ πολὺς παρ' ἐκείνοις ὁ εὐγενὴς πατριάρχης, ὃν ἄχον προσφωνητικὸν καὶ Προφήτην τῦ νόμυ Μερσαΐτης τῇ Περσικῇ διαλέκτῳ. Saepius idem Cananus memorat Turcarum καλογέρυς siue monachos, etiam vno nomine Ταρνοκαλογέρυς. Similiter Chaliphas Turcarum *Vrspergensis* adpellat *papas et apostolicos suae gentis.* Vicissim fuit, cui papa diceretur *il Gran Turci de i Christiani*, et Mahometis III legatus Leoninum, Galliae regis ministrum, *magnum Vizirium* adpellauit, vt refert Tan. Faber ad Longinum p. 17.

ll) Vide *Lambecium* lib. II. rerum Hamburgensium p. 41. seq. edit. primae.

XI. GEORGIUS PACHYMERES, Constantinopolitano patre exsule Nicaeae circa a. C. 1242. natus ibique educatus, et postea vndeuiginti annorum iuuenis [mm]) Constantinopolin, a Mich. Comneno Palaeologo a. 1261. recuperatam, delatus, animum omni genere doctrinae imbuit, muneribusque insignibus in ecclesia et aula CPolitana functus, diaconum, patriarchae *ἱερομνήμονα* et *πρωτέκδικον* et imperatoris *δικαιοφύλακα* gessit. Manuelis Phile praeceptor fuit, qui funus eius carmine graeco iambico deplorauit, quod exhibet Allatius diatriba de Georgiis p. 373. A *Petro Halloisio vere catholici* elogio mactatur qu. 2. de scriptis Dionysii Areopagitae: quod *Allatius* [nn]) ipsi inuidens, *non potuit*, inquit, *esse catholicus, qui schisma* (graecae puta ecclesiae) *propugnauit, et contra romanam ecclesiam scripto etiam defendit.* Certe *Λατινόφρων* non fuit, et patriarchis, latinae fautoribus ecclesiae, Iosepho, Ioanni Vecco et Gregorio Cyprio strenue sese opposuit. Vitam non diu videtur produxisse vltra a. C. 1310. (quamquam *Lambecius* tom. III. pag. 237. [oo]) et tom. VII. p. 71. [pp]) eumque sequutus Nesselius ait, eum anno 1340. obiisse.) Neque enim post illud temporis in historia CPol. memoratur, et historiam suam continuasset saltim ad finem imperii Andronici, a. 1332. denati, neque in anno eius XXVI. a. 1308. substitisset, si tamdiu vltra eius non modo aetatem, sed iunioris quoque Andronici annum vndecimum imperii annos suos proximus centenario produxisset.

Exstant eius *historiae Byzantinae libri XIII.* de rebus per annos XLIX. gestis, a tempore nati Michaeli Palaeologo a. C. 1258. Andronici [P.] Palaeologi (senioris) vsque ad a. 1308. qui fuit annus aetatis eiusdem Andronici XLIX., imperii XXVI. Est autem opus bipartitum, nam priores sex libri res *Michaelis* Palaeologi ante imperium et ipso imperatore gestas complectuntur: posteriores libri septem tradunt, quae *Andronico* imperitante acciderunt per annos sex et viginti. Pachymeris et imperatorum, Michaelis atque Andronici, quemadmodum et Theodori Lascaris iunioris, (cuius et ipsius res in priore parte historiae Pachymeres attingit,) icones, e MS. codice expressas, *Hieronymus Wolfius* praemisit [qq]) suo Nicephoro Gregorae, Basil. 1562. fol. recuso Paris. 1567. fol. Francof. 1568. fol. Idem ad voluminis calcem argumenta capitum historiae Pachymerianae, ex eodem codice MS. bibl. Augustanae versa a se latine exhibet. Fragmenta quaedam, quae in Augustano codice, MS. deesse Wolfius admonuerat in Synopsi libri V. graece vulgauit *Dionysius Petauius*, ad calcem Breuiarii historici

mm) Pachymeres ipse sub initium hist. *Allatius* de Georgiis p. 365. *Hanckius* de scriptoribus hist. Byz. lib. I. cap. 34. *Fabr. Iac. Brucker* hist. crit. phil. tom. III. p. 545. *Hamberg.* Z. N. IV. p. 839. sqq. *Saxius* in Onom. II. p. 327. *Harl.*

nn) *Allatius* de Georgiis p. 373. et de consensu vtriusque ecclesiae II. 15. 15. p. 781.

oo) In indice ad vol. III. p. 611. de codice X. qui continet psalterium totum cum catena ex operibus variorum vett. scriptorum ecclesiast. in his Pachymeris, contexta, quem recenset *Lambec.* in vol. cit. p. 53. sqq. *Harl.*

pp) s. pag. 153. ed. Kollarii, cuius notam conferes. Ibi cod. recensetur XXXIII. qui comprehendit *Georgii Pachymeris* expositionem totius organi Aristotelis, s. omnium eius librorum, qui ad logicam pertinent. Lambecius itidem in nota 1. p. 155. *Protecdicus*, ait, suscipiebat captiuos de clero in caussis criminalibus, et de iis iudicabat, prouidebatque, ne quis iis iniuriam faceret *Harl.*

qq) Imagines Pachym. nec non imperatorum, Michaelis Palaeologi Sen. et Andronici Palaeologi Sen. aeri incisas exhibet quoque *Lambec.* ad p. 155. vol. comm. VII. — De cod. *August. Vind.* v. *Reiseri* cat. p. 68. *Harl.*

historici Nicephori, patriarchae, Parif. 1616. 8. Plura Pachymeris hiftoriae, tum adhuc ineditae, loca graece produxit Allatius in fuis fcriptis, praecipue in notis ad Acropolitam, a. 1651. Lutetiae excufis. Primus totum opus e bibl. Barberina cod. CLXIII. CLXIV. in lucem protulit *Petrus Poffinus*, S. I. vertitque latine, et cum verfione fua ac tribus obferuationum libris vulgavit Rom. 1666. et 1669. fol. duobus voluminibus, quae rarius, quam ceteri fcriptores Byzantini, Parifiis excufi, occurrunt, et centum amplius marcis Lubecenfibus venduntur. Priore volumine libri fex de Michaele Palaeologo, pofteriore feptem de Andronico continentur. Ex obferuationum vero Poffinianarum libris tribus primus gloffarium verborum obfcuriorum exhibet, fecundus notas et caftigationes, tertius chronologiam, cui iungendae rarisfime itidem obuiae, *Mauritii Dauidis*, presbyteri Diuionenfis, animaduerfiones chronologicae in Pachymeris Michaelem Palaeologum, quas in Boiuinii notis ad Gregoram laudari vidi, in ipfas necdum incidi. [Rec. Venetiis in corp. Byzant. fcript. vol. XIII. et XIV. v. fupra p. 524.] Idem *Boiuinus* p. 760. monet, operae pretium fore, fi quis editionem Romanam Pachymeris conferat cum codice MS. regio MMDXLVIII. fcripto a. C. 1448. rr) quem Poffinus haud vidit, vti nec merulum Auguftanum, ex quo Hieron. Wolfius argumenta, de quibus fupra dixi, protulit. Nefcio, an de hoc Pachymere accipiendum fit, quod Latinus Latinius tom. II. epift. pag. 102. *Sirletus*, inquit, *fignificat, adlatum effe* [P.] *etiam recens Georgium quemdam variarum rerum fcriptorem, qui, quum multa de primae notae philofophis tanquam cenfor pronunciauit, plurima etiam Ariftotelis loca obfcura illuftrauit.* Quandoquidem Latinis haud fauet, itaque *parum aequus hiftoricus* adpellatur *Allatio* lib. de confenfu pag. 759. qui tamen alibi ss) filium Pachymerae laudat; ceterum notat, inter Lollianum codicem in bibl. Vaticana, et Barberinum, quem emendatiorem et charactere antiquiore atque elegantiore defcriptum teftatur, maximum non tantum in verbis ac modo dicendi, fed rerum narratarum etiam quandoque ordine ineffe difcrimen, vt verifimile fit, Pachymerium duas fuae hiftoriae editiones tempori ac genio inferuientem confcripfiffe, ideoque ex vtrisque multa errata corrigi, obfcura illuftrari, mutila fuppleri, ac demum hiftoriae corpus vnum perfectum ac integrum poffe abfolui. Quum idem MSS. codices eiusdem hiftoriae, mutilum quidem Venetum in bibl. S. Marci, et Scoriacenfem, et ex Poffeuino, (qui male Gregorium pro Georgio adpellat,) tertium in bibliotheca Patmi infulae, quartumque regis Chriftianiffimi commemoraffet

rr) *Montfauconus* Palaeograph. graeca p. 79. *Fabr.* In catal. codd. *Parif.* bibl. publ. II. p. 393. numeratur cod. MDCCXXIV. *Georgii Pachymeris hiftoriae Byzantinae libri tredecim: praefixus fex priorum index*: exaratus vero dicitur a. 1443. *Lambecius* quoque in comm. vol. VIII. p. 1057. Kollarii dolet, Poffino defuiffe cod. *caefar.* LXVII. (quem Lamb. a pag. 1066. copiofe recenfet,) in quo funt *Gregorii Cypri* epiftolae, ex quibus multa neceffaria potuiffent hauriri, et hiftoriae *Georg. Pachymeris*, operis difficilis, obfcuritatem magis illuftrari. Ex eodem cod. publicavit p. 1089. fq. ad fupplendam hiftoriam Georgii Pachym. libr. II. cap. 9. *formulam iuramenti*, qua patriarchae, Gregorio Cypro, aduerfarii promiferunt, ipfum publice declaratum iri orthodoxum et prorfus liberum ab omni labe et fufpicione prauae doctrinae, fi is prius fcripto polliceretur, fe, poft acceptum illud innocentiae fuae teftimonium publicum, fine mora dignitate patriarchali fe abdicaturum effe. — In cod. XXXIX. vol. VIII p. 819. eft fragmentum *Georgii Pachym.* philofophicum, *περὶ ὕλης καὶ εἴδους, κεφ. β'.* in cuius initio Georg. dicitur φιλόσοφος, καὶ Διάκονος κληρικὸς, ὑπομνηματόγραφος καὶ Πρωτέκδικος τῆς καθολικῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας. *Harl.*

ss) Allatius de Georgiis p. 368. 369.

raſſet, *Eſt et apud me*, inquit, *integra et optimae notae. Fabr.* — In cod. *Eſcorialenſ.* (teſte *Plüero* in itin. per Hiſpan. pag. 170.) in cod. *Venet.* Marc. CDIV. (ſecundum cat. gr. codd. p. 196. poſtremus tamen liber mutilus eſt,) *Pachym.* romanae hiſtoriae libri duodecim priores. — Secund. *Montfauc.* B. bibl. MSSt. *Romae* in B. Vaticana *Georgii Pachym.* Chronicon. (I. p. 10. *A.*) — *Pariſ.* in bibl. *Coiſlin.* codd. CXXXVIII — CXLIII. qui ſex olim vno tempore CII. inſcripti erant, libri XIII. in primo cod. ſunt tres priores libri: vsque ad finem cap. 16. in aduerſa pagina habetur verſio latina, diuerſa ab ea, quam adornauit et edidit Petrus Poſſinus; aliquot item in margine ſcholia, quae in edito non comparent. Quomodo differant librorum numeri ab editione, docet *Montfauc.* in bibl. Coiſlin. pag. 209. ſq. — *Georgii Pach.* hiſtoriam editurus erat cum verſione lat. notisque *Matthias Berneggerus*, atque maximam laboris partem profligarat; at vano Tarini, nouam quoque edit. molientis, ſtrepitu, auctoritate Rigaltii, denique morbi vehementia motus, abiecit ſuum conſilium: qua de re plura ſcripſit ad varios amicos in epiſtolis, ab *Heumanno* publicatis in Poecile, tom. II. p. 219. ſqq. inprimis p. 240. ſq. *Harl.*]

De Sapientia Indorum, quam latine a ſe verſam e graeco Poſſinus Pachymerae priori volumini, ſiue Michaeli Palaeologo ſubiecit.

Specimen Sapientiae Indorum, ſiue dialogus inter Abſalonem, Indorum regem et gymnoſophiſtam quemdam per fabulas, ſcite confictas, animi ſui ſenſa ei pandentem moresque inſtituentem, quem Poſſinus, vtpote a Mich. Palaeologo, apud Pachymerem ſingulariter commendatum, priori Pachymeris tomo latine ſubiunxit, ab eodem verſus eſt e graeco codice Allatiano *Simeonis Sethi* tt), qui in graecum ex Arabico transtulit circa a. C. 1100. in gratiam Alexii Comneni, imp. poſtea graece ex codice Holſteniano, qui exſtat Hamburgi in bibl. Iohannea, [P] hunc eumdem librum, ſed paſſim a Poſſiniano differentem, graece cum noua verſione ſua latina vulgauit *Sebaſtianus Godfridus Starckius* uu), Berolin. 1697. 8. Titulus

tt) Claruit hic Simeon Sethus, imperitantibus Michaele Duca, Nicephoro Botaniata et Alexio Comneno et in MS. regis Galliae 1261. vocatur πρωτοβεστιάρχης τῶν Ἀντιόχα h. e. *Protoueſtiarius in Palatio Antiochi* CPolitano, de quo Cangius in CPoli Chriſtiana lib. II. ſect. 16. n. 5. et ad Zonaram. pag. 46. Male inde ab Allatio de Simeonum ſcriptis p. 181. vocatur Simeon *Veſtus et magiſter Antiochenus.* De aliis huius ſcriptis poſt eundem Allatium accuratius dicam infra libro VI. vbi ad Medicos peruenero. *Fabr.* — Add. *Fabr.* X. vol. X. p. 324. ſq. et quae ego adnotaui ad vol. I. p. 650. ſq. not. *oo.* *Harl.*

uu) obiit Berolini a. 1713. nec ſine merito laudatur a B. D. Abrahamo Hinckelmanno praefat. ad Alcoranum, arabice primum Hamburgi editum, in quo edendo Hinckelmannum iuuit, Arabicae prius ab eo edoctus. Debemus huic Starckio praeterea, vt orationes quasdam et praef. ad Andreae Mulleri Greifenhagii Alphabeta omittam, catalogum MSS. maximam partem orientalium, laudati Hinckelmanni: ſpecimen verſionis Coranicae, et verſionem germanicam libri Io. Lockii de liberorum educatione, nec non biblia hebraica forma minima et typis minutiſſimis excuſa Berolini, quibus immortuus eſt. Nam Photio contra Manichaeos; hiſtoriae Alexandri Magni hebraicae, quam Ptolemaeo Lagi codex Ms. tribuit, et aliis, quae moliebatur, fata viri docti intercesſerunt. *Fabr.* v. acta erud. 1697. pag. 379. ſqq. et *Heumanni* acta philoſ. tom. II. p. 187. ſq. *Harl.*

tulus in Arabico est *Culila et Dimna* vv) cuius editionem pridem promisit Tho. Hyde praef. ad lib. de ludis orientalium. In graeco Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης, quasi *coronatum et investigatorem* dicas. Liber iucundus et vtilis lectu, refertusque fabulis, lepide et ingeniose excogitatis, quibus malitia, fraudes et stultitia hominum, in vita communi et in aulis frequens, ad viuum depingitur. Dicitur scriptus ante duo amplius annorum millia, *Indorum* lingua ww), et deinde in gratiam Chosrois, Persarum regis, (vero nomine Nouschiruan siue xx) Nuschi-rauan, Iustiniano, imp., coaeui,) *persice* yy) versus a Peroze, siue Perzoe, medico, (alii Stephanum Edessenum adpellant.) Nec minus *syriace* zz), atque etiam *arabice* a), [P] et iterum *persice* b) ex,

vv) Nomina haec duo *Thoum*, quae sect. I. et II. loquentes inducuntur. Θῶες genus animalis vulpi simile et in Asia atque Africa non infrequens, de quo *Bochartus* III. 8. et 12. Hieroz. pag. 794. 801. seq. 804. *Fabr.* Θῶς est Persarum *Schakal*; *canis aureus* ap. Linneum. v. meam et cel. Schreberi not. ad *Theocriti* idyll. I. v. 71. et in indice ad voc. Θῶες, *Aelian.* de nat. anim. I. c. 7. ibique Schneider et *Harduin.* ad Plin. H. ... VIII. cap. 34. *Harl.*

ww) Saphadius commentario ad carmen Tograi, apud *Hydeum* prolegom. ad lib. de ludis oriental. d. 3. *tria sunt, quibus excellant Indi, quibusque reliquos homines praeuertant. Liber Culcila et Dimna, ludus Shatrangi, et nouem figurae numerariae.*

xx) Vide Herbeloti bibl. oriental. in *Nouschirvan.*

yy) Simeon Sethi praef. confer B. Tentzelii *monatl. Unterredungen.* anno 1695. pag. 710. et a. 1697. p. 572. Possinum ad Pachymerem tom. II. p. 482. seq.

zz) Ebed Iesu in catalogo, cap. 161. auctorem syriacae versionis libri Calaileg et Damnag, ex Indico factae, laudans Bud Peridiotam.

a) Arabicam versionem MS. in bibl. Mazariniana memorat Abraham Ecchellensis notis ad catalogum Ebed Iesu p. 87. atque ex Ismaelis Schiahinsciah historia gentium narrat librum Clilah et Damnah compositum esse ab Isamo, quinto Indorum rege: arabice autem redditum ex Indico trecentis ante Alexandrum Macedonem annis. Habuit etiam arabice, sed ex recentiori longe versione B. Hinckelmannus noster et Hydeus. Verisimile enim est in hisce codicibus, quemadmodum et in Mazariniano exstare versionem arabicam factam e Persico, iussu Califae, Abiafari Almanzoris.

b) Hanc fortasse ex oriente secum adtulit Christianus Rauius, in cuius spolio orientis Centur. I. num. 20. *Liber Ethicus et Politicus titulo Cilae et Dimnae, Persice.* Rauii codicem exstare in bibl. Berolinensi, testatur Starckius praef. ad Sapientiam Indorum, qui praeterea notat, occurrere persice MS. Vindobonae in bibl. Caesarea n. 157. et Vratislauiae et Lugduni Batauorum, fuisseque inter libros Golianos. Alterius etiam meminit interpretationis persicae *Huetius* de fabulis romanensibus pag. 22. *Califam Abiafarum Almanzorem deinde aiunt hunc librum ex idiomate persico arabice reddi iussisse: alium ex arabico in persicum denuo vertisse, postque has interpretationes persicas aliam elaboratam esse, a superioribus diuersam, ad quam tamen gallica* (Gaulmini, sub titulo fabularum Pilpaei) *interpretatio sit exacta. Herbelotus* bibl. orientali p. 118. *Anuar Sohaili* les lumieres de Canopus. *C'est le titre d'un livre fort fameux dans tout l'Orient, que* Hassan ben Sohail, *Vizir du Khalife Almamon traduisit du Persien en Arabe; c'est pourquoi il lui donna son nom: car Sohail en Arabe signifie l'étoile de Canopus. Cet ouvrage est originalement écrit en Indien, et a porté premierement le nom de* Testament de Houschenk, *ancien roi de Perse de la premiere dynastie, et celui de* Glauidan Khird, *c'est à dire la sagesse de tous les Siecles. Il fut premierement traduit de la langue* Indienne *en la langue* Pehelevienne, *qui est celle des anciens* Persans, *par Buzrovieh medecin du roi Cosroes, surnommé Nouschirvan, que ce Prince avoit envoyé exprés aux Indes pour recouvrer ce livre. Cette traduction porta le nom Persien de* Humaioun Nameh, *livre auguste. Aboul Mauli mit cette traduction en langue* Persienne moderne: *mais son travail fut retouché et enrichi par Haussain Kaschefi, et porta depuis le titre de* Calilah u Damnah, *aussi-bien que celle qui a été faite*

ex Arabico, tum ex Arabico *Turcice* [c]) atque, vt dixi, *graece*, quae interpretatio in codice bibl. Vindobonensis refertur [?] ad Secundum [d]), philosophum, quam alii codices, vt Augustanus, Florentinus, Bodleianus, Leidensis, Holstenianus, Allatianus [*Paris.* n. MMCCXXXI. bibl. publ.] aliique referunt, vt iam dixi, ad Simeonem Sethum [e]). *Hebraicam* versionem [f]) Rabbi Ioelis memorat Germanica et Italica: et nescio quis Starckio spem eius fecerat, membrana eleganter ante aliquot saecula descriptae et multis imaginum ornamentis conspicuae. *Latinam* ex hebraica vidi apud Io. Philippum Palthenium, Gryphiswaldensis academiae, quum viueret, decus et a multis annis mihi iunctum amicitia, qui editionem eius parabat, et dedisset haud dubie, nisi morte ab hoc et maioris momenti aliis praeclaris conatibus exclusus, vel potius tot et tantis, quae patriam eius ab eo tempore vexarunt, calamitatibus praereptus

Fffff 2 fuisset,

faite en langue Turque *pour le Sultan Soliman. Car c'est un dialogue entre deux animaux, ausquels on à donné ces deux noms propres. Ces animaux s'appellent du nom de leur espece Schacal, et nous n'avons rien dans ces pays-cy, qui en approche plus que le renard, soit pour la figure, soit pour l'instinct.* Idem pag. 245. *Kondemir ait, que le libre* Calilâh u Damnâ *fut composé en faveur de Baharam Schah penultime Sultan de la Dynastie des Gazneuides, Prince d'un tres grand merite, et qui favorisoit beaucoup les gens des lettres. L'auteur du Lebtârikh,* (confer Schickardi Tarich p. 144. seq.) *écrit dans la vie de ce même Prince qu'il aimoit extremement les lettres et ceux qui en faisoient profession: que l'on lui dédia plusieurs beaux ouvrages, et entr'autres celui de* Kalilah et Damnah, *composé par Nasvallah, fils d'Abdelhamid en l'état que nous le voyons aujourd'hui dans la langue* Persienne en prose, *et que ce fut le Poëte Roudeki, qui le mit depuis* en vers. *C'est ce même livre lequel a été traduit en langue* Turque, *et qui porte le titre d'* Anvâr Sohaili, *les lumieres de Sohail, ou de l'astre, qui porte le nom de Canopus.*

c) Persicae et Turcicae interpretationis bina sibi exempla MSS. ad manus fuisse testatur praef. ad Lexicon suum Franciscus a Mesgnien Meninski, illa scilicet, quae in bibl. Vindobonensi adseruantur. Turcicam sub titulo *Humaiun Name* siue Speculum principum habuit etiam Golius et notis illustrauit, vt in catalogo eius MSS. adnotatur. Catalogum codicum orientalium bibl. Vindobonensis idem Meninskius concinnauit, vbi num. 145. versio illa a singulari elegantia commendatur.

d) Vide *Lambecium* lib. VI. pag. 119. [p. 272. sq. Kollar.]

e) Id. *Lambecius* lib. V. pag. 241. [p. 495. — edit. Kollar.] *Starckius* praefat. §. 23. Possinus in praef. ad sapientiam Indorum et glossario tom. I. Pachymeris voce ἰχνηλάτης, Allatius de Simeonibus p. 183. seq. et de Georgiis pag. 345. vbi Georgii Ceramei Iambica in Simeonis Sethi Stephaniten et Ichnelaten commemorat. *Fabr.* *Kollarius* l. c. pag. 495. notitiae Fabric. ea, quae sequuntur, addidit: „Turcicae versionis, *Humâjun Nabe* inscriptae, auctor est *Aali Tschelebi*, Philippopolitanus, Turcarum disertissimus. In hispanicum idioma turcicae versionis caput primum conuertit *Vincentius Bratuti*, Ragusinus, atque in lucem protulit Madriti hac sub epigraphe: Espejo politico y moral, para Principes, y Ministros, y todo genero de personas. Traducido de la lengua Turca en la Castellana. Por *Vicente Bratuti* Raguseo, interprete de la lengua Turca de Felipe Quarto el grande Rey de las Espanas. etc. Parte primera. en Madrid. por Domingo Garcia y Morras. anno 1654. in 4. Est, vt iam monui, solum modo caput primum celeberrimi huius operis, ex quatuordecim capp. constantis. Vtrum cetera a Bratutio typis edita; vel saltim conuersa fuerint, mihi quidem non liquet. Laciniam bene longam persicae, turcicae et hispanicae versionis, tironum gratia, protulit *Meninskius*, grammaticae suae Turcicae, a. 1680. Viennae editae, adiectam. Nos in eadem Meninskiana grammatica, exercitationibus analyticis aucta, atque a. 1756. sub prelum reuocata, versionis turcicae apospasmatium quoddam vna cum analysi et versione nostra vulgauimus tom. altero pag. 243." Hactenus Kollarius. *Harl.*

f) De hac confer *Wolfii* bibl. hebraicam tom. I. pag. 468.

fuisset. Vidi autem excusam sine anni nota in forma folii, hoc titulo: *Directorium humanae vitae, interprete Iohanne de Capua* [g]. Vidi etiam duplicem *Italicam* [h] versionem, diuerso tempore excusam, et tum inter se, tum a graeco mire differentem. Differt itidem a graeco, plurimum licet fabulas et apologos multos eosdem habeat *Gallica* versio Gilberti Gaulmini, ex Persico Nasrallae Ben Muhammed a. 1644. composita et Paris. 1698. 12. atque in Belgio recusa sub titulo *les fables de Pilpoy* [i] *philosophe Indien*, atque inde in hac vrbe quoque

[P] Ham-

g) Titulus vnius est: *la moral philosophia del Doni tratta da gli antichi Scrittori, o vero la philosophia de' sapienti antichi scritta da* Sendebar *moralissimo philosopho* Indiano *et tradotta nella lingua Toscana da gli academici Peregrini; Venet. 1552. 4.* additis figuris siue iconibus, quae in editione Ferrar. 1610. 8. desiderantur. Altera versio illa ipsa, quam Allatius inspexit, lucem vidit Ferrariae a. 1583. 8. *Lelo Demno* (ita male, pro Calilah u Damnah) *del Governo de regni, sotto morali essempiati animali ragionanti tra loro, tratti prima di lingua Italiana.*

h) De hac versione et editione, de auctore ipso variisque versionibus etc. copiose agit *Freytag* in adpar. litter. III. p. 106 — 118. *Harl.*

i) In catalogo bibl. Leidensis pag. 301. et in *Herbeloti* bibl. orientali pag. 206. et 456. vocatur *Bidpai*, quod nomen interpretantur medicum misericordem. Sed Herbeloti verba adscribenda sunt: *Homaioun Nameh, ou Humaioun-Nameh.* le livre Royal, *ou* Auguste. *C'est la traduction* Persienne *du livre intitulé Kalilah ve Damnah. Ce livre qui n'est qu'un tissu d'Apologues et de fables tirées des proprietez des animaux, fut composé par un philosophe Indien, nommé* Bidpai, *pour un Roy des Indes, qui portoit le nom de Dabschelim. Il est rempli de preceptes moraux et politiques. Nouschirvan, Roy de Perse, envoya son medecin nommé Buzrvieh,* (hic in graeca versione vocatur Περζωή,) *exprès pour recouvrer ce livre, qui étoit gardé soigneusement dans la bibliotheque des Roys des Indes, et l'ayant entre les mains, il le fit traduire de l'Indien en langue* Pehelevienne, *qui est l'ancien* Persien, *et lui donna le nom de* Humaioun Nameh. *Abougiafar Almansor, second Kalife des Abbassides le fit ensuite traduire de l'ancien Persien en* Arabe *par l'Imâm Abulhassan Abdallah ben Mocannâ sous le titre de* Kalilah et Damnah. *Quelque tems après le Sultan Nasser ben Ahmed de la dynastie des Samanides, le fit encore traduire de la langue Arabique en* Persien *plus moderne, par un docteur inconnu, et cette version fit mise aussi tôt* en vers *par le celebre poëte Persien nommé Roudecki. Baharam schach fils de Massoûd Sultan de la dynastie de Gaznevides, non content de cette version, fit travailler Nasrallah Aboulmaala, le plus eloquent homme de son tems, sur le texte Arabique de Mocannâ, et c'est cette version* Persienne, *que nous avons aujourd'huy sous le titre de Kalilah ve Damnah. Ce livre a acquis une si graude estime dans l'Orient, que dans la fin du neuvieme siècle de l'Hegire l'Emir Sohaili Generalissime des armées de Houssain ben Mansour, ben Baicarah ou Baicra Sultan de Khorassan, qui étoit de la posterité de Tamerlan, entreprit d'en faire faire une nouvelle version,* (en langue Arabique sur l'ancien texte Persien,) *par le Docteur Hussain Vaêz dit al Kaschefi, lequelle surpasse toutes les autres en élegance et en clarté. Cette nouvelle version porte le nom d'* Anvar Sohaili, *les splendeurs, ou les lumieres de Canopus, à cause qu'elle fut faite à l'instance de l'Emir, qui portoit le nom de cette constellation: et a été traduite en langue* Turquesque en prose et en vers. *Gemali l'a mise en vers pour Bajazeth second du nom, Sultan de la race des Ottomanns.* Idem pag. 399. *Giavidan Khird,* la sagesse de' tous les tems, *c'est un livre de philosophie morale, composé par Huschenk, ancien roy de Perse, lequel a été traduit plusieurs fois, et en plusieurs langues. — — Une partie de ce livre a été traduit en* François *par David Said d'Ispahan et imprimé à Paris 1644. sous le titre* de livre de lumieres ou la conduite des roys. *Le traducteur dit dans sa praeface, que ce livre fut traduit de Persien en Arabe par Abulhassan Abdalla, par ordre d'Abugiafar Almansor, un des Khalifes Abbassides, mais il se trompe: car ce fut Hassan Vizir d'Almamon, qui en fit la traduction.* Idem pag. 206. Bidpai et Pilpai, *philosophe Indien, Vizir de Dabschelim, ancien roy des Indes est l'auteur* du Testament de Huschenck,

[P] Hamburgi a. 1707. 12. cum Aesopi fabulis subiecta prelo. In his recentioribus editionibus, iudicio viri eruditissimi, dum Gallica [P] elegantiora dare voluerunt, de veteris praestantia non parum detriuere: *on a gaté l'ancienne version en la mettant en meilleur françois.* Ceterum iampridem Autonius Gallandius spem fecit plenioris longe gallicae editionis videndae, siquidem is nactus est *Turcicam* versionem, editis Pilpaei fabulis quarto tanto ampliorem atque adeo integram eiusdem libri factam e Persico, cui titulus *Humoioun Namih*, hoc est *liber imperialis* siue *regius*, quoniam artem imperandi libro illo contineri orientales sunt persuasi. *Castellana* siue *Hispanica* versio in praefatione ad Italicam memoratur; *Germanica* vero, quae ex latina Ioannis a Capua composita esse traditur auspiciis Eberhardi I. ducis Wirtenbergici, saepius lucem vidit, atque a Starckio memorantur editiones Vlm. 1483. fol. k) *Beyspiel der alten Weisen von Geschlecht zu Geschlecht* et Argent. 1525. fol. *das Buch der Weisheit, darin erlernet wird der Welt Lauff*, et sine loci notatione 1548. 4. *der alten Weisen Exempel, Sprüche und Unterweisungen:* et Francof. 1565. 8. *das Buch der Weisheit der alten Weisen von Anbeginn der Welt von Geschlecht zu Geschlecht.* *Belgica* denique Zachariae Heins, Zwollae 1623. 8. voorbeelsels de oude wysen, uyt d' Iüdische spraacke in d' Arabische etc. [Ad omnem hunc locum cf. Praefatio ad libellum inscriptum: Prolegomena ad librum Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης e cod. ms. bibl. Acad. Vpsal. edita et latine versa, dissertatione acad. quem — praeside *Io. Floder o*, Prof. etc. publ. examini submittit *Petr. Fabian. Auriuillius* — Vps. 1780. 4. *Beck.*]

Alia Pachymerae scripta edita.

Praeter historiam Byz. de qua dixi, et de cuius editione Possiniana consuli etiam potest *Io. Gallaesius* in Ephemeridibus eruditorum Paris. 6. Dec. 1666. et 2. Martii 1671. exstant non minus typis exscripta, eodem *Georgio Pachymere* auctore:

 1) *Para-*

schenck, *second roy de Perse de la premiere dynastie. Ce livre, qui a changé plusieurs fois de nom, est le même que* Giavidan Khird, Homaiun Namé, Kalilah ve Damnah, et Anvar Sohaili. Idem pag. 465. *Il est encore aussi peu vraisemblable, que ce Prince* (Huschenck, roi de Perse,) *soit l'auteur d'un livre intitulé* Giavidan Khird, *la sagesse eternelle ou de tous tems, auquel on a donné aussi le nom de* Testament de Husehenk; *mais l'ancienneté et la reputation de ce Monarque ont fait emprunter son nom pour donner plus d'autorité à cet ouvrage, qui est d'ailleurs fort estimable, et lequel est parveuu jusqu'à nous sous le titre de* Humaion Nameh.

k) Hanc editionem vberius descripsit *Kästner* in vermischten Schriften, part. I. p. 219. sqq. Inscriptio autem haec est: Hie endet sich das buch der weisheit der alten weisen von anbeginne der welt von geschlecht zu geslecht. Gedruckt vnd vollendet durch *lienhart hollen* zu Vlm nach cristi geburt M.CCCC. LXXXIII. fol. add. cl. *Zapfii* älteste Buchdruckergeschichte Schwabens p. 86. sq. inprimis clar. *Panzer* in Annalen der ältern deutschen Litteratur p. 143. sq. qui ex *Freytagii* notitia citata memoratu digniora excerpsit. Idem V. D. ibid. descripsit p. 152. edit. alteram Vlmensem ap. Hollen 1484. fol. et pag. 153. ex Gerkenii itinerar. part. I. p. 398. Das Buch der weisheit oder der alten weisen etc. Augustae Vindelic. per Hans Schönsperger. 1484. fol. — p. 158. Das Buch der beispiel der alten weisen etc. Vlmae per Conr. Dinckmut. 1485. fol. — — pag. 256. Das Buch der weisheit, etc. Argentor. per Hans Grüninger. 1501. fol. — — *Freytag* l. c. p. 117. longiorem editionis alius, a Starckio omissae, dedit notitiam: Der alten weisenn exempel, sprüch mit vil schoenen Beyspielen vnd figuren erleuchtet etc. Argentor. ap. Iac. Froelich. 1539. fol. Denique iam laudauit *Brucker* histor. criticam philos. libr. II. cap. 4. §. 8. tom. I. pag. 210. sqq. — *Italicas* versiones, Venetiis 1552. 4. — 1567. 8. — Trident. 1594. 8. — Vicentiae 1597. 8. — Venet. 1606. 4. — Ferrariae 1583. 8 et 1610. 8. vberius recenset *Paitoni* in bibl. degli Autori — volgarizzati tom. IV. p. 52 — 58. *Harl.*

1. *Paraphrasis operum Dionysii Areopagitae*, ad Athanasium patriarcham, tum Alexandrinum, in qua Maximum fere semper sequutus est, ita, vt Pachymerem *non magis Dionysii, quam Maximi fidissimum Paraphrasten* vocet *Combefisius* tom. I. auctar. nouiss. pag. 496. Et quando τὰς παλαιὰς laudat, Maximum praecipue intelligit, qui τῶν παλαιῶν τις a Pachymere adpellatur, tom II. edit. Dionysii Cordenanae p. 64. Prodiit primum graece apud Guil. Morellium Paris. 1561. 8. hoc titulo: τοῦ λογιωτάτου καὶ σοφωτάτου ἱερομνήμονος τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ΓΕΩΡΓΙΟΥ τοῦ ΠΑΧΥΜΕΡΗ παράφρασις εἰς τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην, ἐκ προτροπῆς τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας κύρου ἈΘΑΝΑΣΙΟΥ, ἐπιδημοῦντος τῇ Κωνσταντίνου, πρὸς ὃν καὶ τὸ προοίμιον. Praeter illam editionem, (non cum Dionysii [P] operibus, vt ex Simlero scribit Allatius p. 367. de Georgiis, sed separatim excusam,) prodiit haec Paraphrasis etiam graece, iuncta scriptis S. Dionysii in editione graecolatina operum huius Lansseliana Paris. 1615. fol. nisi quod paraphrasi in epistolas Dionysii, versionem suam *Petrus Lansselius* S. I. addidit. Totam latine vertit graeceque et latine cum Dionysii operibus et Maximi scholiis edi curauit *Balthasar Corderius* S. I. Antw. 1634. fol. *Godfridi* quoque *Tilmanni* [1]), Carthusiani, versionem Possuinus memorat, et aliam *Vincentii Marinerii* Allatius, sed typis non exscriptam. *Fabr.* Confer supra, in hoc volumine, p. 9. 12. et 13. et de codd. p. 14. 15. (vbi quoque citata est edit. Dionysii Areopagitae, cum paraphrasi *Georgii Pachym.* Venet. 1755. fol. tom, I. pag. 6 — 152.) et pag. 17. conf. *Io. Fabricii* hist. bibl. Fabric., part. I. p. 112 — 116. — Item Dionysii Areopagitae coelestis hierarchiae fragment. cum paraphrasi *Pachymer.* in cod. *Barocc.* in bibl. Bodlei. nr. 65. — paraphrasis etc. in cod. *Escorial.* teste *Pliiero* in itiner, per Hispan. p. 170. — Opera Dionysii Areopag. cum paraphrasi *Georgii Pachym.* in cod. *Coislin.* LXXXV. teste *Montfaucon* in bibl. Coisl. p. 140. add. *Bandinii* catal. codd. gr. Laurent. Medic. vol. I. p. 289. *Harl.*

2. *De Processione Spiritus Sancti*, πρὸς τοὺς λέγοντας, ὅτι διὰ τοῦτο λέγεται πνεῦμα υἱοῦ διὰ τὸ ὁμοούσιον, ἢ διὰ τὸ χορηγεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ τοῖς ἀξίοις, *aduersus eos, qui dicunt, propterea dici Spiritum filii, quod eiusdem cum eo substantiae sit, vel quod ab eo dignis suppeditatur*, graece et latine exstat in tomo I. Graeciae orthodoxae, vna cum editoris, Allatii, interpretatione, Rom. 1652. 4. p. 390 — 399. Adde eundem de Consensu vtriusque ecclesiae p. 517. seq. *Fabr.* Add. infra in vol. X. p. 384. *Harl.*

3. Ἔκφρασις τοῦ Αὐγουστεῶνος, *Augustalis in templo Sophiae CPolitano descriptio*, graece edita a *Boiuinio* ad Gregoram p. 764. tom. II. e codice regio MMMCXIX. De Augusteone *Codinus* Origg. CPol. n. 32. *Goarus* ad Codinum p. 130.

4. Ex *paraphrasi in totam Aristotelis philosophiam*, quae lib. XII. titulis 47. et capitibus 435. [vel potius 238. v. *Buhle* in edit. opp. Aristot. tom. I. p. 166. et *Lamb.* VII. p. 234. *Bandin.* III. p. 285. not.]

1) Reprehendit Possevinus Tilmannum, quod Pachymerem Athanasii σύγχρονον scripsit. Ac sane non fuit aequalis Athanasii illius antiqui Arianorum saeculo IV. mallei; attamen non minus certum est, etiam Pachymerae aetate fuisse patriarcham Alexandrinum nomine Athanasium, cuius plus simplici vice ille in historia sua Byz. meminit, et cui paraphrasin suam Dionysianam, suadente ipso compositam, inscripsit. *Fabr.* In cod. CMXCVI. bibl. publ. *Paris.* exstat *Ge. Pachym.* epistola ad *Athanasium*, patriarcham Alexandriae, Libyae, Pentapoleos, totiusque Aegypti et Aethiopiae. *H.*

not.] comprehensa in bibliothecis quibusdam integra adhuc graece adseruatur, prodiit m), α) *Epitome Logices Aristotelis* Γεωργίου Διακόνου πρωτεκδίκου καὶ Δικαιοφύλακος τοῦ Παχυμερῆς ἐπιτομὴ τῆς Ἀριστοτέλους Λογικῆς, latine, interprete *Io. Baptista Rasario*, Paris. apud Vascosan. 1547. 8. et graece ibid. 1548. 8. et graece atque latine, *Ed. Bernhardo* curante, Oxon. 1666. 8. In hac epitome sub initium statim leguntur, quae *de sex definitionibus et diuisione Philosophiae* ediderat graece Ioach. Camerarius Lipsiae in 8. sine anni nota †), vna cum Archytae libello de decem Categoriis et cum aliis quibusdam, [P] quae supra lib. II. cap. 13. [vol. I. p. 834.] in Archyta recensui: latine vero Oporinus Basil. 8. cum Porphyrii quinque vocibus *) et Aristotelis praedicamentis a Ioach. Perionio versis. Et quae graece atque latine cum Iacobi Foscareni versione prodierunt Pachymerae *de sex Philosophiae definitionibus et de quinque vocibus ac decem praedicamentis*, Venet. 1532. 8. addita Pselii et Nicephori Blemmidae compendiis in Logicam Aristotelis. β) *περὶ ἀτόμων γραμμῶν de lineis insecabilibus* libellus saepe vtraque lingua in Aristotelis operibus editus et Aristoteli ipsi a multis, antequam errorem notarent Camotius et H. Stephanus, perperam adscriptus. Latine vertit Iac. Schegkius. Vide, si placet, quae dixi lib. III. cap. 5. §. 28. [vol. III. p. 261.] γ) *Epitome* denique ipsa *Philosophiae* latine ex interpretatione *Philippi Bechii*, philosophi ac medici, Basil.

m) Vide *Allatium* de Georgiis p. 366. 367.

†) *Fabricius* tamen infra in vol. XII. p. 523. in indice scriptorum Io. Camerarii non solum pleniorem dedit hanc inscriptionem: *Archytae* decem praedicamenta: anonymi de logica: quid et quale quid quomodo definiendum esse videatur: alterius methodus *εἰς τὰς τρόπους τῆς φιλοσοφίας· Georgii Pachymerii* de sex definitionibus philosophiae: omnia graece: cum praeliminari epistola graeca *Ioachimi Camerarii* ad Michaelem Sophianum. Lipsiae typis Ernesti Voegelini, 8. sed etiam anno 1564. editionem adserit. — adde seq. notam. De plurimis codd. iam supra in vol. III. in cap. de *Aristotele* sermo fuit p. 209. not oo. *Ge. Pachym.* expositio totius organi Aristotelis et epitome vniversae Aristot. philosophiae; — p. 210. Pachym. libri XI. de philosophia in cod. *Bauar.* CLXX. (quorum quidam, e. g. de coelo, in Aristot. ethica etc separatim in codd. aliis reperiuntur:) in cod. *Bauar.* CLXXI. est *Pachym.* epitome in metaphysicam Aristotelis — tum alia p. 216. 220. 227. 229. 258. et saepius. — In bibl. *Escorial.* sunt in aliquot codd. *Pachym.*) 1) in vniuersam Aristot. logicam et vtramque philosophiam epitome; 2) Logica et philosophia; 3) paraphrasis in libros ethicorum ad Nicomachum; 4) de mechanica. cap. 20. — 5) in quaedam Aristotelis, teste *Plüero* l. c. pag. 170. — *Florentiae* in cod. Laur. Medic. II. plut. 86. *Ge. Pachym.* compendium philosophiae ex mente Aristot. libris constans XII. titulis XLVII. capp. 238. plura vide in *Bandinii* cat. codd. gr. III. p. 285. sq. adde not. seq. — *Paris.* in bibl. publ. codd. MCMXXIX. MCMXXX. MCMXXXI. et MMCXXXV. exstat *Pachym.* paraphrasis in vniuersam Arist. philosophiam; in cod. MMCXXXVI. opusc. de anima. — *Vindobonae* in cod. caesar. LXVIII. nr. 1. *Pachym.* fragmenta nonnulla de coelo; — in cod. XLII. nr. 1. et cod. XLIV. nr. 2. et cod. XCV. nr. 2. *Pachym.* prolegomena in Aristot. libros octo naturalis auscultationis, et nr. 18. cod. XLIV. excerpta ex *Ge. Pachym.* de coelo, sole, eclipsi solis, diebus et noctibus, et de quatuor anni temporibus. — in cod. XLIII. *Pachym.* expositio in Arist. naturalis auscultat. libros octo. v. *Lambec.* comm. VII. p. 237. 397. 173. 177. 178. 181. 182. — *Taurini* in bibl. regia, cod. CCCLXV. *Ge. Pachym.* librorum Aristotel. de physica auscultatione synopsis et compendiaria expositio, nondum edita. — in cod. CCLXII. prolegg. in octo libros physicorum Aristot. v. cat. codd. Taur. gr. pag. 485. et 372. — *Venetiis* in bibl. Marc. cod. CCIII. index philosophiae Pachymerae. — in cod. CCXII. Arist. ethic. Nicomach. libri X. cum *Georgii Pachym.* paraphrasi marginali nondum edita. v. catal. codd. gr. p. 112. et 114. et supra vol. III. p. 264. — In cod. *Coislin.* CLXIV. *Georgii Pachym.* philosophia, libri XII. v. *Montfauc.* bibl. Coisl. p. 222. *Harl.*

*) v. supra vol. V. p. 738. *Harl.*

Basil. 1560. fol. cum Synesii orationibus n). Hanc epitomen *Eumoro* cuidam auctor dicauit, vt patet ex his Pachymerae ad eum versibus:

> Δέχνυσο o) ἡμετέροιο πόνȣ ἐριϑύνιον ὕφος.
> ΕΥΜΟΡ' ἐμῶν προπόλων πολέων κυδέςατε p) πασῶν

Πλὴν

n) Vide not. antec. — add. In cod. *August. Vindel. Nicephori Blemmidae* et *Georgii Pachym.* epitome philosophica, complectens logicam, ethicam et physicam: teste *Reisero* in cat. pag. 77. — *Vindobonae* in cod. caesar. LXVII. *Ge. Pachym.* epitome vniuersae Aristotelis philosophiae, diuisa in libros XII. titulos 47. et capp. 238. v. *Lambec.* comm. VII. pag. 234. sqq. vbi inter alia, „quae, ait, epitome primum quidem a *Phil. Bechio*, philosopho, medico, atque academiae Basileensis professore dialectico, ex aliis duobus mstis codd. et iis quidem, vt ipse testatur, valde lacunosis, mendosis et corruptis, in latinum sermonem translata, et a. 1560. Basil. typis Froben. in fol. latine tantum edita est; beneficio autem tertii huius codicis msti caesarei graece simul et lat. longe melius et adcuratius denuo edi poterit. Indicat hoc ibidem ipse *Sambucius* hac suae manus inscriptione: *Philippus Bechius, medicus Basileensis, conuertit Basileae, et excudit Episcopius cum Frobenio a. 1560. Verum hic codex longe duobus, quibus vti interpreti tunc licuit, integrior et probior est. Bechius saepe nec verba adprehendit, nec sensus reddidit. Sambucus hunc emit octo coronatis, missum ex Italia a. 1583.* In illo cod. praefationem excipit index totius operis, quem quidem *Leo Allatius* in diatriba de Georgiis p. 367. perperam existimabat ab alio quodam compositum; contra Lambecius, ab ipso Georgio Pachym. esse confectum, ex connexione cum praefatione manifeste adparere contendit. — Quod Lambec. et Sambuc. de cod. Vindob. praedicarunt; id etiam de cod. *Florent.* Medic. XXII. plut. 86. in quo est *Pachym.* compendium philosophiae, (vti in eod. II. in superiore nota laudato) *Bandin.* III. p. 365. sq. adfirmat, ope illius codicis Medic. optimi atque integerrimi graece simul et lat. longe meliorem et adcuratiorem editionem posse adornari. Ille tamen cod. praeterea ab initio habet διαίρεσιν etc. diuisionem locorum dialecticorum, quemadmodum ipsos diuisit Italorum quidam, dictus *Boëtius*, qui quidem in gr. linguam translati sunt. Tum in fine adduntur *Mich. Pselli* versus iambici centum sepulcrales in Pachymerem, quibus ille sui praeceptoris obitum deplorat. — In cod. I. nr. 3. plut. 86. excerpta tria ex *Ge. Pach.* paraphrasi in vniuersam Aristot. philosophiam. v. *Bandin.* III. p. 284. sq. — In cod. caesareo XCV. nr. 4. in *Arsenii*, Monembasiae in Peloponneso archiepiscopi, *syntagmate logico* insunt *Michaelis Pselli*, *Nic. Blemmidae* et *Georgii Pachymeris* opuscula varia ad logicam pertinentia, et quidem *Pachym.* libell. de sex philosophiae definitionibus; eiusdem diuisio philosophiae eiusdem libellus de quinque vocibus et libell. de decem praedicamentis. v. *Lamb.* VII. p. 380. sqq. qui quoque adnotauit, idem *Arsenii* syntagma logicum editum esse *graece* Paris. 1540. 12. et *latine*, *Iacobo Foscareno* interprete, ibid. 1541. 12. — In cod. XXXIX. nr 6. est fragment. περὶ ὕλης etc. vt iam supra adnotauimus. — In bibl. acad. *Leidensi* sunt *Hermias Ammonius* in isagogen Porphyrii. *Magentinus* in libr. Aristot. de interpretatione et in priora analytica; *Nili* de ratiocinationibus libellus. Item *Georgii Pachymerii in vniuersam Aristotelis disserendi artem epitome, ex interpretatione Io. Baptistae Rasarii.* Lugduni 1547. fol. — *Pselli* introductio in sex philosophiae modos etc. — *Nicephorus Blemmidas* de quinque vocibus. *Georgius Pachymerius de sex philosophiae definitionibus* etc. graece 8. Venetiis, (vt videtur) aliqua sunt adscripta graece: in catal. B. Leid. p. 155. 163. et 165. — *Georgii Pachym.* in vniuersam Aristotelis disserendi artem epitome, latine, *Io. Baptista Rasario* interprete. Paris. ap. Michael Vascosanum 1545. 8. (*Maittaire* A. T. III. p. 379.) *Harl.*

o) *Ferreus ipse sum*, inquit Allatius de Georgiis p. 372. *si quid est hisce carminibus in tota antiquitate durius. Chalybs ipse et incus et si quid est in rerum natura asperum ac peruersum, prae his carminibus mollius est et tractabilius.* Versus suos in Cometam adfert *Pachymeres* in Andronico Palaeologo lib. IV. c. 14. tom. II. p. 209. seq. et in Lunae defectionem lib. IV. c. 15. p. 211.

p) Nesselius [et ante eum Lambec. p. 236. l. c.] edidit κυδίςατε, *carissime*.

Πλὴν εὐήτριον ἐκ Σταγείρης νήματ᾽ ἔνεικε
Ταρβαὶ καὶ εὐφυέως ξυγκερκίσαι ἤθελον αὐτὸν,
Ὥς κεν εὐπλοκίης, μηθ᾽ ὅσσος τυτθὰ λίποιτο,
Καί κεν ἀεικελίης μεταμώλια νήματ᾽ ὄλωνται.
Ἔμπης δ᾽ αὖτε καθ᾽ ἡμέτερον νόον ὅτι γ᾽ ἔλειψεν
Ἔργον ὅπως πυκάσαιμι ὑπέρτερον ἀσχολίης τευ,
Ἐντὸς ἀπαστοσύνης ἱερῶν τετελεσμένον εἰδῶν
Πρώτη τῇδε μεταγραφίης μάλα νηΐδι δέλτῳ,
Τῷ καὶ ὅσον τύχε συντελίης δέμα ὑψόθεν ἔστω,
Ὅσσον δ᾽ αὖτ᾽ ἀπέκυρσεν ἁμαρτάδος ἦεν ἐμοῖο.

Hoc est Philippo Bechio interprete:

EVMORE, et affines inter sacrosque ministros
Maxima cura mihi, nostrorum carpe laborum
Eximia telam non vtilitate carentem,
Rite quidem, textam, complexam, at cuncta Stagirae
[468] *Fila tamen, volui ingenti quae texere et ipse*
Pro ratione mei, ne de tam stamine claro
Fors quid omittatur, pereant si marcida fila
Dissimilis telae. Tamen vt sententia nobis
Firma stat, haud quicquam linquetur sine peribit.
Nempe tuis vt opus studiis insigne pararent,
Per pia confectum sacri ieiunia luci,
Quod fragili inscriptum huic tabulae transscribere primum,
Deinde errata mihi quoque tu dignare notare
Perfectum quoad vt fuerit, tibi coelica dentur
Dona quoad iudicis, mihi crimen id omne putetur.

In Casaubonianis p. 21. laudatur Georgii Pachymeris *Vita Chrysostomi*, de qua nihil vsquam legere me memini. Quam enim habemus scriptam a Georgio Chrysostomi vitam, quod Casaubonus ignorare minime potuit, longe antiquioris est, et Photio iam laudati Georgii Alexandrini episcopi, de quo prolixe Hanckius de scriptoribus Byz. part. I. cap. 10. Sed Casauboni verba adscribam: *Georgii Pachymeris de Vita Chrysostomi liber est eximius et propter argumentum et nonnihil etiam propter scriptorem ipsum: pura est huius oratio*, (at in Georgio Alex. stylum reprehendit Photius) *neque omni artificio nudata, et cura dictionis; ἐπιστάσεις αἰτιατικαὶ quales in historicis obseruabamus, frequentissimae.*

Pachymerae scripta inedita.

Praeter *Paraphrasin in vniuersam Aristotelis philosophiam*, de qua iam dixi, et cuius maior pars graece adhuc in bibliothecis atque integra in Vindobonensi [q]) delitescit, seruantur

q) v. notas antecedd. *Harl.*

tur in bibl. regis Galliae cod. MMMCXIX. [r]) Pachymeris *μελέται εἰς τὰ προγυμνάσματα καὶ εἰς τὰς στάσεις. Exercitamenta rhetorica in Progymnasmata et status.* Singulorum titulos et initia exhibet *Allatius* de Georgiis p. 369. 370. 371. in quibus est etiam ἔκφρασις τοῦ Αὐγουστεῶνος, quam Boiuini beneficio habere [?] nos iam monui. *Epistolas*, quas in bibliothecis Italiae latere scripsit Gesnerus, numquam reperire se potuisse, licet anxie perquisitas, testatur idem Allatius et dolet. *Eas enim, inquit, elegantissimas futuras, et dicendi antiquo nectare, praeterquam quod eo aeuo scriptores fuerant, plenas suspicor; cum minus aliis in eloquendo Pachymerius, quod ex historia, et aliis eiusdem tractationibus colligi potest, ineptiat* †). Refert autem nactum se Pachymerae opusculum *περὶ κατασκευασίας καὶ ἐξεργασίας τῶν ἐπιχειρημάτων de adparatu et constructione argumentorum*, cuius initium: *πᾶν κατασκευάζεται δι' ἕξ.* Ait etiam, Pachymerae *libellum de quatuor mathematicis* scientiis exstare MS. in bibl. regis Galliae, sed dubitat, idemne sit, qui sub Pselli nomine editus est, et de quo *Allatius* libro de Psellis cap. 37. Sane idem scriptum Arsenius, quum primum Romae edidit, dubitauit, Euthymium ne, an Psellum haberet auctorem, licet Psello a pluribus tribuatur: *Labbeus* vero in bibliotheca noua MS. pag. 117. tamquam diuersa memorat *Georgii Pachymerae de quatuor mathematicis, arithmetica, musica, geometria et astronomia*, (quo ipso ordine etiam disciplinae illae in Pselliano libello pertractantur,) *in codice Regio DCCCLIX. et de iisdem Euthymii Pselli in codice DCCCXCI. De iisdem incerti codice CCCLXXXI. Fabr.* — Secundum catal. codd. *Paris.* vol. II. in cod. MMCCCXXXVIII. MMCCCXXXIX et MMCCCXL. *Georgii Pachym.* vel *Mich. Pselli* arithmeticae, musicae, geometriae, et astronomiae institutiones; in cod. MMCCCXLI. *Georgii Pachym.* arithmetica, (vbi primum caput desideratur,) geometria et stereometria. — In cod. MMCDXXXVIII. (e cod. *Vaticano* a. 1594. descripto,) nr. 3. *Pachym. arithmeticae* quater inchoata descriptio duorum librariorum manu diuersa; nr. 4. eiusdem *harmonicae* inchoata descriptio — in cod. MMDXXXVI. opusculum de *musica*, e veterum et recentiorum scriptis a *Georgio Pachymera* in illorum gratiam, qui rei musicae operam dant, collectus, opus ineditum, quod incipit *δευτέραν ἔχει τάξιν.* — In cod. *Naniano* CCLV. Venetiis, *ἡ τετράβιβλος τοῦ Παχυμέρη* — tum *τοῦ σοφωτάτου Κυροῦ Γεωργίου πρωτεκδίκου — τοῦ Παχυμέρη, σύνταγμα τῶν τεσσάρων μαθημάτων ἀριθμητικῆς, μουσικῆς, γεωμετρίας καὶ ἀστρονομίας.* Sequuntur triginta versus iambi senarii: post hos incipit opus. Plura ex illo cod. dedit auctor cat. codd. Nanian. pag. 448. — *Leidae* inter codd. Vossianos *ἁρμονικὴ Μουσικὴ Παχυμερίου.* v. cat. bibl. Leid. p. 394. nr. 62. — An etiam ad Pachymerem pertineant, quae sunt in cod. *Augustano* Vindel. (*Reiser.* cat. p. 87.) epitome logica, initio mutila, reliquis etiam paginis magnam partem exesis; alia epitome Arithmetices etc., aliaque epitome musices, geometriae, astronomiae etc. collatione cum aliis codd. certius erit definiendum. — add. supra, vol. III. p. 634. vol. IV. p. 37. et 221. et vol. V. p. 648. *Harl.*

Τὰ κατ' ἑαυτὸν Carmina de vita sua memorat Pachymeres et ex illis versus quosdam hexametros adducit lib. X. historiae Byz. cap. 14. et 15. *Fabr.* *Florentiae* in cod. Laurent. Medic. V. plut. 87. qui continet Aristot. physicae auscultat. libros VIII. cum expositione

r) In cat. codd. Paris. tom. II. p. 584. numeratur MMCMLXXXII. add. supra, vol. VI. p. 76. *Harl.*

†) Add. supra, vol. I. p. 703. *Harl.*

ſtione marginali *Georgii Pachymeris*, in fine leguntur verſus quidam heroici in laudem libri, adſcripto nomine τῦ Παχυμέρη, quos publici iuris fecit *Bandin.* in cat. codd. gr. III. pag. 385. ſq. — In cod. *Veneto* Marc. qui continet *Macarii Chryſocephali* Ῥοδωνιὰν fol. 231. adducuntur excerpta ex carminibus, quae *Georgius Pachymeres* de vita ſua conſcripſit, *ἐκ τῶν ἡρωϊκῶν ἐπῶν τῦ Παχυμέρη Κυρῦ Γεωργίυ, δι' ὧν τὰ καθ' ἑαυτὸν διηγεῖται ἐν τμήμασιν ἐννέα.* et fol. 233. rect. *τῦ αὐτῦ* (Παχυμέρη) *ςίχοι ὑφαντοί· ἔςι δὲ ὁ ὑφαινόμενος ςίχος, ἄνωθεν κάτω, καὶ κάτωθεν ἄνω·* v. cel. *Villoiſon* anecdot. gr. tom. II. pag. 7. inprimis pag. 76. ſqq. vbi *ςίχυς* iſtos, quamuis barbaros ineptosque, graece vulgauit. In verſibus autem heroicis laudatis Pachymeres, iudice Villoiſonio, veteres poetas, praecipue Homerum et Gregorium Nazianzenum, non infeliciter imitando expreſſit. *Harl.*

XII. IOANNES CANTACUZENUS, Cantacuzeni Peloponneſo praefecti et Theodorae Palaeologinae, imperatoris, Andronici Palaeologi, amitae, filius s), diſtinguendus 1) a *Ioanne Cantacuzeno*, Manuelis Comneni progenero, qui aduerſus Seruios et Hungaros fortiter pugnauit et in bello aduerſus Turcos circa a. C. 1174. cecidit. 2) a *Ioanne Cantacuzeno Caeſare*, quem oculis priuauit Andronicus Comnenus, et 3) a *Ioanne Cantacuzeno*, qui Deſpotae dignitate vſus fuit ſub Ioanne Palaeologo circa a. C. 1356. Ab his, inquam, diſtinguendus *Ioannes Cantacuzenus*, imperator, litteris humanioribus perinde ac ſacris egregie excultus t) et prudentia [?] in rebus gerendis, reique militaris peritia et animi virtute conſpicuus. Hic ſub Andronico Palaeologo ſeniore praefectus ſacri cubiculi, ſiue magni Papiae munere inſignis u), deinde donatus magni domeſtici dignitate ab Andronico iuniore imperatore, cui a teneris peramatus et familiaris atque adeo carus fuit, vt imperii collegam ſibi adſciſcere cogitauerit, conſtanterque renuentem hoc aegre tulerit, et moriens a. C. 1341. filiis ſuis impuberibus, Ioanni, nouem annos nato, Theodoro et Manueli delegerit tutorem. Cantacuzenus, quum tutorio nomine imperium coepiſſet adminiſtrare, intercedentibus variis cum Anna, quam viduam Andronicus reliquerat, diſſenſionibus, per calumnias inſidiasque aemulorum compulſus eſt ad bellum, quod Didymotichi a. 1342. adpellatus et cum coniuge, Irene, a Lazaro, patriarcha Hieroſol. coronatus imperator, aduerſus Annam filiumque eius, Ioannem, per quinquennium geſſit. His poſt captam 8. Ian. 1347. proditione CPolin, nihil mali intulit; ſed iterum reconciliatus filiam ſuam Helenam Ioanni, quod prius Anna, aemulis Cantacuzeni ſuffragata, ferre noluerat, deſponſauit, atque iterum ſollemniter CPoli proclamatus 8. Febr. imperator, coronatusque in Blachernarum templo eſt a patriarcha CPol. Iſidoro 13. Mai, conſorte imperii adſcito Iohanne illo Palaeologo, quindecim tum annos nato, ita tamen v) vt

s) Vide, quae de Cantacuzenorum ſtemmate *Cangius* in familiis Byz. p. 258. ſq. De Cantacuzeno Gregoras, Ducas, Phranza, atque inprimis Cantacuzenus ipſe. *Fabr.* De *Cantacuzeno* vide *G. I. Voſſium* de hiſtor. graecis lib. II. cap. 28. pag. 254. *Oudin.* comm. de ſcript. eccl. tom. III. p. 978. et alios, quos laudant *Fabric.* ipſe mox in nota c. *Hamberger* Z. N. IV. p. 609. ſqq. et *Saxius* in Onom. II. p. 375. *Harl.*

t) *Boiuinus* ad Niceph. Gregoram 797.

u) *Cangius* famil. Byz. pag. 260. *Hanckius* de ſcriptoribus Byz. lib. I. c. 36. *Henr. Warthoni* Adpendix ad Cauei hiſtoriam litterariam ſcriptorum eccleſ. ad a. C. 1342. *Iacobus Pontanus* in Cantacuzeni Vita, hiſtoriae eius praemiſſa.

v) *Cantacuzenus* lib. III. cap. vlt.

vt iunior feniori potiores deferret in omnibus, at propter aetatem nondum firmatam, decem annos administratione cederet, quibus exactis, aequali autoritate cum eo imperaret. Sed non diu post recrudefcentibus diffidiis res iterum deuenit ad bellum, in quo fuperior Ioannes CPolin cepit a. 1355. Io. Cantacuzenus ceffit imperio, et non diu poft in Manganorum monafterio monachi habitum et IOASAPHI nomen induit, vt Irene, vxor, delituit in Marthae monafterio, Eugeniae adpellatione adfcita. Per longum tempus in monaftico feceffu ac quiete vixiffe Cantacuzenum fcribit Ducas w), fed plane aetatem produxiffe vsque ad a. C. 1411. 20. Nou. *Lambecius* ad Codinum pag. 210. obferuat ex nota Demetrii cuiusdam Leontarii, qui codici MS. Tacticor. Graecor. qui eft in bibl. Barberina, adnotauit, filiam [?] eius, Lafcarinam Leontariam, natam effe a. 6919. (Chrifti 1411.) ἡμέρᾳ δευτέρᾳ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως τοῦ διὰ τοῦ θείου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθέντος Ἰωσὴφ μοναχοῦ, *die fecunda poft obitum inclyti imperatoris, qui in habitu monachali nomen Iofephi fufcepit.* Sed tum centenario propior vel maior etiam Cantacuzenus fuerit. Et addit ipfe Lambecius, hoc forte rectius intelligi de Ioanne Palaeologo, Andronici iunioris filio, quem perinde, vt Cantacuzenum, et factum effe monachum et Iofephi nomen poft annos duos et dimidium, imperii adfumfiffe Codinus x) fcribit. Cantacuzenum porro, quem certe adhuc a. C. 1375. fuperftitem fuiffe Cangius obferuauit, non minus inter milites, ducesque bellicos et imperatores fub Cantacuzeni, quam inter monachos Ioafaphi nomine omnibus faeculis celebrandum canit *Simon*, archiepifcopus Thebanus y), hifce verfibus:

Θρυλλοῖτο νῦν δὲ τοῖς ἀπείροις τῶν χρόνων
Ὁ στρατιώτης, ὁ στρατηγὸς ὁ βρέμων
ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΣ ὡς ἄναξ ἸΩΑΝΝΗΣ,
Σεπτοῖς τε συζῶν ἁγίοις ἸΩΑΣΑΦ,
Τάξει πάσῃ γὰρ ἐξέλαμψεν ἐλλόγως.

Exftant eius *hiftoriae Byz. libri IV.* de rebus fua aetate geftis a morte vsque Michaelis Palaeologi, 15. Octob. a. C. 1320. exftincti, vsque ad Philotheum, patriarcham CPol. anno circiter 1354. conftitutum a Ioanne Palaeologo, Andronici iunioris filio. Argumentum operis ipfe exponit his verbis lib. IV. cap. vlt. p. 910. ἃ μὲν οὖν συμβέβηκε Ῥωμαίοις ἐφ' ἡμῶν ἔντε τοῖς ἄνω χρόνοις, ἡνίκα τῶν βασιλέων Ἀνδρονίκων ὁ πρὸς ἀλλήλους ἐκινήθη πόλεμος, καὶ ὕστερον ὁ μεταξὺ τῆς βασιλίδος Ἄννης καὶ Καντακουζηνοῦ τοῦ βασιλέως ἀνεῤῥιπίσθη, καὶ τὰ τελευταῖα ἐπὶ τούτοις, ὅσα βασιλεὺς ὁ νέος Ἰωάννης πρός τε τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν Ματθαῖον διηνέχθη, καὶ βασιλέα τὸν κηδεστήν, τοιαῦτά ἐστιν. *Quae igitur a Romanis noftro aeuo a pluribus retro annis gefta funt, quando inter Andronicos* (auum ac nepotem) *bellum viguit, et poftea inter imperatricem, Annam,* (viduam relictam ab Andronico Palaeologo iuniore) *et Io. Cantacuzenum accenfum eft; et poftremo, quae iuniore imperatore Johanne* (filio Andronici nepotis), *ab vxoris* (Helenae, Io. Cantacuzeni filiae) *fratre* (Matthaeo Cantacuzeno)

w) *Ducas* hift. Byz. cap. 11.

x) *Codinus* Orig. CPol. p. 82.

y) Apud *Allatium* de Simeonibus p. 203. *Fabr.* Simeonis illius carmina XIV. ad Cantacuzenum, quorum quinque poftrema adtulit Fabricius, funt in cod. *Veneto* CLI. de quo paullo poft erit fermo. *Harl.*

zeno) *et socero* (Ioanne Cantacuzeno) *diffidente, contigerunt, haec sunt.* Praemissae [*] sunt operi *binae epistolae* sub fictis *Nili* [z]) et *Christoduli* nominibus. Nilus Christodulum, h. e. Cantacuzenum, rogat, vt, quae sua aetate [aa]) imperatoribus Byzantinis acciderint, velit consignare scripto, quod Cantacuzenus sub Christoduli nomine illi pollicetur, laudatque eum, quod a se potissimum hoc requirat, quo nemo melius id praestare valeat, et deinde subdit imperatorum CPol. genealogiam ab Alexio Angelo vsque ad Michaelem Palaeologum, a. C. 1320. exstinctum.

Reprehenditur Cantacuzenus [bb]), quod paulo fusior sit in narrandis rebus suis et in laudando se modum excedere, vicissim ea, quae gloriae et famae officiebant, silentio praeteriisse videatur. Neque tamen ideo fidem ei temere detraxerim in iis omnibus, vbi aliter quaedam narrant Gregoras, Ducas, Phranzes, quibus vniuersis, etiam ipso Gregora, est plerumque accuratior, ne de stilo dicam, cuius dignitatem et elegantiam omnes praedicant. Palamae nimium fauisse arguit *Allatius* II. 17. 2. de consensu vtriusque ecclesiae pag. 830. *Et mentitur palam Cantacuzenus, qui narrat, Barlaamum veniam ob stulte dicta petiisse — — tacens contra Palamam poenas, a synodo constitutas, ne etiam ipse in posterum aliquid de dogmate pertractaret. Sed Cantacuzenus, dummodo suum tueatur Palamam, omnia inuertit* [cc]). Quidquid vero sit de Palama, saltem imperium neque per iniuriam rapuisse, neque per tyrannidem administrasse videtur, qui oblatum pridem ab Andronico iuniore accipere tam constanter recusauit, et tot testatissima alias dedit moderationis aequitatisque suae specimina: potius credibile est, quaecumque grauiora fecit, fecisse coactum aemulorum iniuriis Annaeque.

Opus Cantacuzeni e codice MS. *Bauarico* [dd]) bibliothecae descripsit vertitque *Iacobus Pontanus* S. I. cuius versio latina cum ipsius argumentis librorum capitumque et notis in

z) Confer *Iac. Pontani* praef. ad Cantacuzenum, et *Allatium* de Nilis p. 85. nostrae editionis, qui obseruat, inde factum esse, vt a quibusdam Nilus, historicus, pro Cantacuzeno, et pro Cantacuzeni, Nili historia celebretur.

aa) Interpres Pontanus p. 3. habet: *quae superiore et hac nostra aetate.* Sed in graeco tantum est ἃ τοῖς βασιλεῦσι Ῥωμαίων συνέβησαν ἐφ' ἡμῶν. Nihil certe scribit Cantacuzenus, quod aetatem ipsius antecedat. Itaque et p. 910 idem Pontanus male: *quae nostro aeuo et superiore gesta sunt,* pro: *quae nostro aeuo a pluribus retro annis sunt gesta.*

bb) Vide iudicia de Cantacuzeno, apud Vossium, Bonam, Hanckium, Thomam Pope Blount etc. [et supra de variis monumentis, cum Nicephoro Gregora edendis et editis, nr. 7. *Harl.*]

cc) Conf. infra, vol. X. p. 468. *Harl.*

dd) In catal. codd. gr. *Bauar.* p. 72. numeratur cod. CLXXXIV. huius sententiae; *Christoduli* (h. e. Ioannis Cantacuzeni) historiarum libri quatuor de bellis et controuersiis Andronici aui et nepotis. Praeterea exstat eius historia in cod. *Coisliniano* CXLIV. atque *Montfaucon* in bibl. Coisl. p. 210 praeit, inquit, epistola Nili Christodulo: nomina fictitia sunt, et epistolae ipsius Cantacuzeni esse putantur. — Christodulus Nilo. — Initium historiae — continuo et sine titulo post epistolam ponitur. — In fine quaedam alio ordine locantur in MSto etc. — Tum in bibl. *Mutinensi* ducali, teste *Montfauc.* in diario ital. p. 34. — *Florentiae* in bibl. Laurent. Medic. cod. IX. plut. 9. praemissae sunt binae epp. sub fictis Nili et Christoduli nominibus: de illo cod. et discrimine ab edit. Veneta fusius differit *Bandin.* in cat. codd. gr. Laur. vol. I. p. 403. sq. *Harl.*

in totum opus atque explanatione dignitatum aulae et ecclesiae CPol. nec minus adiunctis annotationibus [P] historicis *Iacobi Gretseri*, S. I. prodiit Ingolstadii 1603. fol. Deinde graeca ex codice MS. bibliothecae Petri Seguierii, Franciae cancellarii, adiuncta sunt in splendida editione regia graeco-latina Paris. 1645. fol. tribus voluminibus, quorum *primo* vita auctoris, explanatio dignitatum et duo priores libri, *secundo* tertius, et *tertio* quartus, Gretserique ac Pontani notae vna cum duplici indice comprehenduntur. *Fabr.* Rec. in corp. script. Byzant. Venet. 1729. v. supra, p. 524. *Harl.*

Alia Cantacuzeni scripta.

Apologias IV. siue adsertio *pro christiana religione* aduersus Muhamedanos ee), et *IV.* λόγοι siue *libri aduersus Mahometis errores*, quibus varia Alcorani capita confutantur. Hoc opus Cantacuzenus in monasterio scripsit in gratiam amici sui, *Achaemenidis*, qui e Mahomedano Christianus monasticae vitae et ipse nomen dedit et *Meletius* dictus est. Eum Muselmanus, *Sampsates* Isphachanes, Persa, litteris scriptis ad deserendam christianam fidem sollicitauerat, quas confutaturus Cantacuzenus non satis habuit respondere ad obiectiones; sed plurima etiam addidit ad fidem religioni nostrae faciendam, et Mahomedis explodenda commenta. Duos huius operis codices graecos MSS. quorum alterum *Emanuel Zycandyla* exarasse se subscriptione fuit testatus, *Theodorus Bibliander* communicauit cum *Rudolpho Gualthero*, Tigurino, qui illud latine vertit ediditque cum Alcorani versione et aliis Muhamedis sectae oppositis scriptis, Basil. 1543. fol. et graeca ad calcem voluminis subiunxit ff). Notat *Gualtherus*, multos Iudaeorum errores, quos nempe cum Mahometanis communes habent, simul a Cantacuzeno refelli: vnde suspiceris, libros Cantacuzeni *aduersus Iudaeos*, Simlero memoratos, ab his non diuersos esse. Certe editi hactenus alii nulli sunt. Sed tamen *nouem sermones* Christoduli, monachi, aduersus Iudaeos memorat *Labbeus* bibl. noua MSS. p. 1354. gg). Alia quoque eius monumenta inedita adhuc seruantur in bibliothecis, vt

ee) Primam apologiam ait se scribere Cantacuzenus a. post Christi σαύρωσιν 1360.

ff) Versio latina *Gualtheri*, sed sine textu graeco, in persimili scriptorum sylloge iterum edita est Basil. 1550. fol. *Harl.*

gg) Libros *aduersus Iudaeos* a libris *aduersus Muhamedanos* omnino esse diuersos, patet ex codd. *Veneto* Marc. CLI. atque *Parisin.* in Veneto enim sunt *Christoduli*, monachi, s. *Io. Cantacuzeni* opera, n. 1) apologiae IV. pro christiana religione aduersus Muhamedanos; 2) libri IV. s. sermones aduersus Mahomedis errores; subsequuntur carmina XIV. Simonis Thebani supra memorata: 3) sermones nouem contra Iudaeos: quorum sermonum initia posuit auctor catal. codd. gr. Ven. p. 83. — duo priora opera exstant quoque ibid. in cod. DLXXVII. v. cat. cit. pag. 904. — In codd. *Paris.* bibl. publ. secundum catal. codd. Par. vol. II. exstant in MCCXLII. nr. 3. *Io. Cantacuz.* apologiae quatuor pro christiana religione aduersus Mohammedanos in gratiam Meletii scriptae: nr. 4) eiusd. libri quatuor aduersus Mohammedis errores; nr. 5. eiusd. libri nouem aduersus Iudaeos: in cod. MCCXLIII. nr. 1) *Cantacuz.* in Iudaeos libri IX. 2) apologiae IV. etc. subsequitur argumentum operis, siue praefatio, cui subiuncta est epistola Musulmani Sampsatini, Spachani Persae, ad Meletium monachum; nr. 3) eiusd. aduersus Mahumetanos orationes quatuor. Praefixus index capitum Alcorani, quae hisce orationibus refelluntur. — In cod. MCCLXXV. nr. 1. *Io. Cantac.* aduersus Iudaeos libri nouem, in dialogi modum conscripti. — In adpendice in cod. MCCXLIII. aduersus

vt responsio duplex *ad Prochorum Cydonium* de lumine in monte Thaborio et de essentia atque operatione diuina, in bibl. Vaticana [hh]), et regis Galliae cod. MCMIC. ex quo locum produxit *Boiuinus* in elogiis, praemissis Nicephori Gregorae historiae, et *Allatius* de Simeonibus pag. 87. seq. *Fabr.* Secundum catal. codd. *Paris.* bibl. publ. In cod. MCCXL. nr. 1. *Prochori Cydonii* disputatio de lumine Thaborio, aduersus Palamitas: cuius disputationis summam hanc esse auctor catalogi II. p. 262. scripsit. „Prooemium breue, testimonia vndecim a *Prochoro* aduersus Palamitas adlata." — nr. 2. *Ioasaphi*, siue *Cantacuzeni*, aduersus Prochorum antirrheticae disputationes duae, vbi breuis narratio de origine et progressu totius controuersiae, aduersarii prooemia duo illorumque refutatio, singulorum capitum examen, testimoniorum explicatio ex aliis patrum testimoniis. Praefixum est argumentum historicum. Res autem, (vt verbis vtar confectoris catalogi,) sic fere narratur. Anno Chr. 1369. Byzantium ex Italia venit vir eruditus, *Paullus* nomine, qui se patriarcham CPolitanum nuncupabat, a pontifice rom. Vrbano V. ad Ioannem Palaeologum legatus. *Paullus* iste quum multa a Barlaamitis et Acindynianis CPolitanae ecclesiae crimina obiici audisset: cupiebat admodum, scire, an vera essent, quae obiicerentur. Id quum resciuisset Cantacuzenus, eum arcessiuit et, cum ipso bis terque in palatio colloquutus, ostendit, eos, qui a Barlaamo starent, male sentire, ecclesiam autem CPolitanam recta et Storum patrum dictis consentanea sapere. „Addit vero auctor catal. monendos esse lectores, non esse ex omni parte veram hanc narrationem et denique ablegat eos ad epistolam Paulli, legati ad pontificem rom., Vrbanum, scriptam ea de re, et a *Petro Arcudio* editam. — In cod. MCCXLI. nr. 1. et cod. MCCXLVII. nr. 5. *Io. Cantacuz.* antirrhetica ad loca patrum, a Prochoro Cydonio adlata, de lumine in monte Thaborio et de operatione diuina. nr. 2) eiusdem ad Paullum, e Latinis patriarch., epistola, qua Barlaami et Acindyni blasphemiam euertit; cod. est manu Manuelis Zycandylae an. 1370. exaratus. — In cod. MCCXLII. nr. 1. *Io. Cantacuz.* antirrhetica aduersus Isaacum Argyrum, monachum, qui Barlaami et Acindyni de lumine Thaborio sententiam acerrime defendebat. Praemittitur praefatio, qua res, in Barlaami caussa variis temporibus gestae, exponuntur. — nr. 2.

aduersus Mohammedis errores libri IV. in linguam graecam vulgarem a *Meletio* Syrico, rogatu Io. Basilii, Moldauiae principis, a. C. 1635. conuersi. — In cod. *Bauarico* CLXXXIX. *Io. Cantacuz.* defensiones contra Mahomet libr. III. in tertio multae sunt lacunae. (catal. codd. gr. p. 73.) — *Vindobonae* in cod. caesareo XXX. *Io. Cantacuz.* apologiae quatuor pro religione christiana aduersus Muhammedanos, et quatuor λόγοι, siue orationes, aduersus Muhammedis errores. *Kollarius* in supplem. ad Lambecii comment. p. 233. sqq. multus de illo codice, scripto a. 1310. arbitratur, eum exaratum esse aut adhuc viuente Cantacuzeno, aut non multo ante illius mortem, et ex probae quidem notae exemplari descriptum. Quod vero interdum lectio codicis plenioris differt ab edito opere, Kollarius potiora discrimina indicauit. — Eaedem apologiae IV. et quatuor oratt. sunt in cod. XXXI. caesareo, ex superiore cod. probabiliter descripto, v. *Kollar.* l. c. p. 236 sq. et p. 237. de cod. XXXII. scripto manu Michaelis Byzantii, Bukureschti — a. 1700. in quo sunt eaedem apologiae atque orationes, in graecum vulgarem sermonem conuersae a Meletio Zyrigo. Atque ad cognoscendam commutationem, quam lingua vulgaris graeca decursu trecentorum et amplius annorum sit perpessa, Kollarius subiecit initium versionis saeculi XIV. et initium illius a. 1700. Insuper copiose agit de Ioanne Basilio, Moldauiae principe, atque de Meletio Zyrigo vel Syrigo nec non de Mich. Byzantio, etc. — *Venetiis* in cod. bibl. Grimani *Io. Cantacuz.* contra Muhamedem, teste *Montfaucon* in diario ital. p. 40. *Hark.*

hh) Vide *Allatium* de Nilis p. 61. edit. a me curatae.

nr. 2. eiusd. colloquium cum Paullo, legato. Auctor ibi totus in eo est, vt Palamae de diuina natura deique operationibus sententiam variis patrum testimoniis adstruat. — In cod. MCCXLVII. nr. 4. *Io. Cantac.* responsio ad dicta Prochori de essentia et operatione diuina. — nr. 6. eiusd. ad Isaacum Argyrum liber de operationibus Spiritus Sancti. — In codd. MCCXLIV. et MCCXLVI. sunt *Philothei* et *Ioannis Cyparissiotae* scripta, ad eamdem controuersiam spectantia. add. not. sequentem. *Harl.*

Aduersus Isaacum Argyrum, et de dogmate Barlaami et Acindyni *aduersus Paulum*, e Latinis patriarcham CPol. Verumque scriptum [?] in bibl. Caesarea et regis Galliae. Vide *Lambecium* V. pag. 206. ii) et *Labbeum* p. 86. bibl. nouae MSS.

Epistolae

ii) De codd. *Paris.* paullo ante egimus. In cod. caesareo CCLXVI. n. 18. et 19. apud *Lambec.* V. p. 427. Kollar. sunt tantum excerpta ex *Io. Cantac.* capp. contra Paullum et contra monachum, Isaac. Argyrum. *Florentiae* in cod. Laurent. Medic. XVI. plut. 5. sunt *Io. Cantac.* 1) liber contra Palamam, in quinque sectiones diuisus. 2) sermo de discrimine diuinae naturae et operationis, in tres sectiones distributus. 3) *Octo hymni in verbum dei*, a Fabricio omissi. De singulis vberius exposuit *Bandin.* cat. codd. gr. Laur. I. p. 38 — 40. — In cod. VIII. maximae molis, plut. 8. continentur *Io. Cantacuz.* scripta contra Palamam, Barlaam et Acindynum, vna cum omnibus iis, quae hac super re gesta sunt. Praecedit omnibus prooemium, quod, quum fere totum sit historicum, *Bandinius*, tom. I. cat. codd. pag. 342 — 349. de illo codice admodum copiosus, integrum formulis typographicis describendum curauit. Prooemium excipit Τόμος editus a patriarcha, Ioanne, et a synodo aduersus Barlaami falsam opinionem, atque *Bandin.* l. c. typis exprimi fecit nomina episcoporum et metropolitarum, qui subscripserunt; in nota autem obseruat, synodum CPolitanam, habitam pro adstruendo errore Gregorii Palamae, damnandisque Barlaamo et Acindyno, a. C. 1350. sub Io. Cantacuz. et Palaeologo impp. orientis, legi tom. XV. Concilior. ed. Venetae; eam vero posse amplissimo integro volumine optimi huius codicis ope locupletari: iterum *Io. Cantacuz.* in hist. Byz. lib. IV. cap. 23. referre, tres diuersas synodos contra Barlaamum et Acindynum, eorumque sectatores CPoli fuisse habitas, totidemque tomos condemnationis contra eosdem editos. — nr. 3. sunt *Christoduli*, h. e. *Io. Cantacuz.* sermones antirrhetici octaui, in plura capita diuisi, eos, qui ecclesiam dei, vnaque patriarch. Philotheum et Palamam, cum ipsis autem etiam tomum, a synodo contra Barlaami et Acindyni haeresin concinnatum, impugnant, refellentes, singulis aduersariorum capitibus expositis, suaque iis statim confutatione subiecta. — nr. 15. sequitur liber tertius, sermones iisdem octo, in capita distributos, contra Palamam complectens — nr. 23. sequitur liber quartus, in quo sermones tres, capitibus pluribus distincti, contra Palamae sectatores. Bandinius, singulis sermonibus, pluribusque illorum capitibus expositis, in fine p. 347. sq. nomina auctorum, quorum enarrationes passim adferuntur, eruit, et ordine alphabetico digessit, singulorum etiam operibus iisdem prorsus verbis, quibus in codice adnotantur, breuiter subiectis. Denique pag. 349. iambicum carmen in laudem Io. Cantacuz. ab eodem codicis scriptore exaratum, quo totum clauditur opus, graece cum versione latina publicauit. — In cod. *caesareo* CCLXVI. nr. 15. est tomus condemnationis sectatorum Barlaami Calabri et Gregorii Acindyni a synodo CPolitana compositus et editus a. Ch. 1351. m. Aug. cui subscripserunt *Io. Cantacuzenus* et Io. Palaeologus impp. cum multis metropolitis praecipuisque ministris ecclesiae CPolit. S. Sophiae: quorum nomina in ampla illius codicis descriptione typis repeti fecit *Lamb.* comm. V. p. 420. sqq. add. eumdem in vol. VI. part. I. cod. VI. nr. 11. 12. 14. 15. pag. 58. sqq. — Io. Cantacuz. subscripsit quoque tomo synodico contra Barlaami et Acindyni errorem, in synodo acta a. Chr. 1351. teste *Montfaucon* in bibl. Coislin. p. 173. de cod. Coisl. C. — Praefatio ad *Io. Cantacuzeni* magnum opus contra Palamam, Barlaamum et Acindynum, vna cum synodis, aduersus has haereses celebratis, exstat in *Angeli Bandini* graecae ecclesiae monumentis. Florent. 1762. 8. vol. II. *Harl.*

Epistolae sex ad eundem *Paulum* cum duabus Pauli responsoriis, in bibl. regis Galliae et Oxoniensi Bodleiana, nr. 193.

Edictum pro tomo Synodico, a. C. 1347. factae excommunicationis Ioannis Calecae, patriarchae Cpol. Barlaamo et Acindyno fauentis, vna, cum tomo ipso, in bibl. Caesarea. Vide *Lambecium* VI. p. 29. [part. I. cod. VI. nr. 13 pag. 63. sqq. et Kollar. et huius not. pag. 65. sq.]

Paraphrasis Ethicorum Aristotelis, Simlero memorata et *Labbeo* pag. 113. seq. bibl. nouae MSS. *Fabr.* Conf. supra, vol. III. pag. 263. et 264. *Bandin.* de cod. Laurent. Med. III. plut. 80. in cat. codd. gr. III. pag. 173. sq. et *Montfauc.* palaeogr. graec. libr. I. p. 71. *Harl.*

MATTHAEI, Asanis CANTACUZENI *), qui Ioannis Cantacuzeni filius, ab eo pronunciatus imperator coronatusque a Philotheo, patriarcha, a. 1354. sed proximo anno captus a Ioanne Palaeologo, imperatoris titulum exemplo suasuque patris deposuit, in montem Atho secessit et monasticam vitam amplexus patre superstite decessit, *Commentarius in Canticum Canticorum* graece et latine cum notis *Vincentii Riccardi* prodiit Romae 1624. fol. De eius lucubrationibus *in sapientiam Salomonis et monitis salutaribus*, quas collegisse vel dictasse traditur, nihil reperi.

[*Antonius Cantacuzenus*, medicus. v. *Lambec.* comm. VI. part. II. pag. 210. de cod. VI. et *Fabric.* B. Gr. vol. X. p. 476. *Harl.*]

[*Constantinus Cantacuzenus*, Solnicus, quem virum doctum fuisse, et totam fere Europam peregrinando lustrasse, prodidit *Demetrius Procopius* de eruditis graecis, sect. 43. in Fabr. B. Gr. vol. XI. p. 784. *Harl.*]

XIII. NICEPHORUS GREGORAS, de quo abunde dictum supra p. 300. sq.

XIV. LAONICUS, siue, vt Simlero et aliis, NICOLAUS (idem enim nomen est, vt Theophilus et Philotheus: Demonicus et Nicodemus,) CHALCOCONDYLES, Καλκοκονδύλης (decurtato nomine *Chalcondyles* a plerisque dictus) Atheniensis, clarus circa a. C. 1470. Nam ad annum 1490. vel vltra perduxisse aetatem, nescio quo auctore *Vossius* scribit kk). Exstat tradita ab eo *historia de origine atque rebus Turcorum et imperii Graecorum interitu libris X*, ab a. C. 1298. atque Ottomanni I. initiis ad 1462. siue imperium adultum Mohamedi secundi ll). Adpendix breuis vsque ad a. 1565. recentiorem auctorem agnoscit, et in editionibus quibusdam desideratur. Vnde [†] nec illius rationem habuit *D. Dauid Chytraeus*, qui argumenta librorum decem Chalcocondylae exhibet in sua chronologia: Laonicus ipse scriptor minime contemnendus, vnde in *Vignolii Maruillii* Miscellaneis historico-litterariis tom. III. pag. 56. legas hoc de eo iudicium: *Comme on a joint Calcondyle, qui a traité l'histoire des Turcs, aux Auteurs de la Bizantine, on peut assurer, qu'il ne les deshonore pas de se trouver a leur suite. Il a le don de reveiller notre attention, en nous dounant de la curiosité, et de ne nous pas laisser dormir sur son livre.*

Laonici

*) Vide *Cangii* CPolin Christianam p. 261. et *Rob. Geri* adpendicem ad hist. litterariam Cauei ad a. 1354.

kk) De historic. graec. libr. II. cap. 30. Add. *Hamberger.* Z. N. IV. p. 764. sq. qui Laonicum post a. Chr. 1462. adhuc in viuis fuisse prodidit, et *Saxium* in Onom. II. p. 467. *Harl.*

ll) Historia eius exstat in cod. *Escorial.* libri X. v. *Plüer* itiner. per Hispan. p. 179. — *Florent.* in bibl. Laurent. cod. IX. plut. 57. teste *Bandin.* in

Laonici Chalcocondylas editiones.

Latine ex versione *Conradi Clauseri*, Tigurini, Basil. 1556. fol. apud Oporin. Atque collata cum *Philippi Gundelii* (haud edita) versione, castigataque a *Clausero* ipso et alio viro docto, ibid. 1562. fol. mm) ad Nicephori Gregorae graecolat. calcem, et Francof 1568. fol. ad calcem editorum latine Zonarae, Nicetae ac Nicephori Gregorae. Mentio apud Vossium etiam versionis, quam molitus *Dionysius Coroneus*, professor regius Parisiensis, sed illa numquam lucem vidit.

Graece et Latine, cum eiusdem *Clauseri* versione in tribus hist. Byz. scriptoribus iunctus Nicephoro Greg. et Georgio Acrop. Geneu. 1615. fol. atque iterum separatim, sed notulis *Clauseri* marginalibus omissis, ex typograph. regia Paris. 1650. fol. nn) in qua editione praeter varias lectiones e duobus codicibus regiis, e quibus graeca passim emendata, et glossarium *Caroli Annibalis Fabrotti*, ICti, in Chalcocondylam et Ducam, adiuncti sunt Annales Sultanorum Othmanidarum, ab a. C. 1289. ad 1550. quos e Turcica lingua germanice verterat edideratque *Iohannes Gaudier*, dictus *Spiegel*, latine vero transtulit et Francof. 1596. fol. vulgauit *Io. Leunclauius*, nobilis Angriuarius, qui et supplementum ab a. 1550. ad 1588. Osmanidarumque genealogiam et pandectem historiae Turcicae siue explicationem et descriptionem variarum rerum nominumque ad illustrandos Annales adiecit. Laonici historiam tribus in codicibus *Bauaricae* bibliothecae oo) manu exaratam exstare graece, testatur Gretserus. Locum, quo Germaniae descriptio continetur ex libro secundo, graece et latine cum notis exhibet *Freherus* inter scriptores rerum germanicarum.

[P] *Gallice*, hic scriptor cum commentario prodiit, *Blasio Vigenerio* interprete, Paris. 1577. 1584. 4. et cum *Thomae Arti* continuatione ad a. C. 1612. ibid. 1612. 1620. 1650. et *Mezeraei*, vsque ad a. C 1661. ibid. 1663. fol. recherche sur l'histoire de Chalcondile, et illustrations de la mesme histoire.

• *Ipse Laonicus*, inquit Bellarminus de scriptoribus eccles. ***non caret narrationibus falsis, quas temere credidit, rerum nostrarum ignarus.***

Nonnulla Laonici Chalcondylae loca reprehendit *Iacobus Gaddius* in elogio historico et tom. I. de scriptoribus non ecclesiasticis pag. 119. sq. atque *Casp. Barthius* ad Claudian. pag. 358. Ceterum fallitur *Henricus Warthonus*, qui in adpendice ad hist. literariam Cauei scribit, Chalcocondylam prodiisse latine ex Clauseri versione, Paris. 1550. Praeter rem quoque in catalogo librorum, a Ioanne Oporino excusorum, qui vitae eius subiicitur, memorari videas Laonici libros graece et latine in fol. editos: nam latine tantum illos Oporinus vulgavit, conquestus etiam in praef. ad edit. posteriorem anni 1562. graecum codicem sibi defuisse. Hunc

in cat. codd gr. Laurent. II p. 348. sq — In bibl. *Bodlei*. cod. XII. Barocc s. nr. 258. in cat codd. Angl. tom. I — ibid p. 263 inter collectanea Iamesii, selecta ex Laonico Chalcondyla. — In cod. *Coislin*. CCCXIV. v. *Montfauc.* bibl Coislin. pag. 426. — Secundum *Montfauc.* B. bibl. MSSt. II. pag. 728. nr. 2082. Laonici historia Turcarum, in bibl. reg. *Paris* — ib. bis pag. 733 nr. 2567. et 2568. — ib. pag 7 8. historia nr. 3061 — ibid. pag. 939. cod. Colbert. nr. MLXXXVI. et nr. MMMDCCCXX. — *Neapoli* in bibl. reg. cod. LXXI. *Harl.*

mm) Conf de hac aliisque edd. et ipso Laonico Chalcocond. *Io. Fabric.* in hist. bibl. Fabric. tom. II. p. 418 — 422. *Harl.*

nn) Rec. *Venet.* in corpore script. Byzant. 1729. v. supra, in h. vol. pag. 524. sq. *Harl.*

oo) V. cat. codd. gr. p. 72. nr. CXXVI, CXXVII. et CXXVIII. *Harl.*

Hunc Laonicum propinquitate adtigit *Demetrius Chalcocondylas*, circa a. C. 1510. octogenario maior defunctus Mediolani, de quo in grammaticis dicere me memini. [De *Laonici, Cretensis*, schol. in Hom. Batrachom. v. supra, vol. I. pag. 338.]

XV. GEORGIUS CODINUS, amplissimo in aula CPolitana munere Curopalatae pridem functus, postremis Palaeologorum pp) temporibus claruit, et imperio ipsi superstes fuit, siquidem libellum de imperatoribus CPolitanis claudit qq) commemoratione captae ab Agarenis, siue Turcis, vrbis a. 6961. hoc est Christi 1453. Ex eius scriptis exstant:

[P] 1. *Περὶ τῶν ὀφφικιαλίων τοῦ παλλατίου Κωνσταντινουπόλεως βασιλέων καὶ τῶν ὀφφικίων τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας*, *De officiis et officialibus aulae imperatorum et magnae* rr) *ecclesiae CPolitanae.* Agit etiam Codinus *de festis plerisque* et *de imperatoris coronatione, inauguratione patriarchae*, aliisque; vnde in altero Bauarico codice MS. ss) titulus prioris

Hhhhh 2

partis

pp) Confer *Allatium* de Georgiis pag. 361. *Hanckium* de Byz. rerum scriptoribus cap. 10. *Warthonum* adpendice ad hist. litterariam Cauei ad a. C. 1461. et *Petrum Lambecium* in breui diss. de Codini vita et scriptis, qui negat, se Curopalatae nomen in MSS. codicibus sex, quos vidit, offendisse, putatque, impositum potius ideo, quod de officiis Palatii scripsit, quam quod ipse dignitate Curopalatae functus fuerit. Quum tamen nomen hoc Curopalatae inuenerint Iunius et Gretserus, non video, quare incredibile videri debeat, dignitatem Curopalatae gessisse. Quia autem in aliquibus codicibus omittitur, hinc adparet, esse nomen dignitatis, neutiquam vero proprium, quod non est quaerendum aliud quam Codini. *Fabr.* Add. *C. Oudin.* comm. de scriptt. eccl. lib. II. cap. 10. *Hamberger* Z. N. IV. p. 733. sqq. et *Saxii* Onom. II. p. 450. sq. *Harl.*

qq) P. 82. edit. Lambecii: *ἐπὶ τούτου* (de Constantino Palaeologo, vltimo imp., loquitur) *ἐγένετο, οἴμοι, ἡ ἅλωσις τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν ἐν ἔτει ϛϡξά, καὶ ἐγένετο, δορυάλωτος ἡ πρὶν βασιλὶς πασῶν τῶν πόλεων, ὃς καὶ ἀπεκτάνθη παρ' αὐτῶν ἐν τῇ γενομένῃ Χαλάστρᾳ αὐτός τε καὶ πάντες οἱ λογάδες σχεδὸν, καὶ ἐκομίσατο τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, μὴ θελήσας προδοῦναι τοῖς ἀνόμοις τὰ βασίλεια, μήτε μὴν θελήσας τὸν κίνδυνον διαφυγεῖν, δυνατοῦ ὄντος.*

rr) Primum statim caput de officialibus magnae ecclesiae, Goaro non videtur esse Codini, et in duobus regiis MSS. codicibus atque in vno eorum, quos e bibl. Bauarica Gretserus euoluit, desideratur. Deinde ordo etiam capitum in diuersis codicibus est diuersus. Vide Goari praefat. et notas p. 20. [et notit. codd.]

ss) Secundum catalog. codd. gr. bibl. elect. *Bauar.* p. 71. sunt in cod. CLXXXIII. Liber de officiis et festis Palatii CPolit. et de coronatione imperatoris. Itemque de designatione despotae et patriarchae, editus nomine *Georgii Codini*, Curopalatae. Descriptio CPolis sub eiusdem Codini nomine edita; itemque magnae ecclesiae Sophiae; Catalogus imperatorum CPolit. vsque ad Manuelem Palaeologum. Catal. patriarcharum CPolitan. vsque ad Isaiam etc. — pag. autem 74. in altero cod. CXCV. *Curopalata* de officiis aulae CPolitanae et expositio *Andronici*, quae nunc episcopales subiectae sint patriarchali sedi CPolitanae. Adiiciam simul breuitatis studio aliorum codd. notitiam. — *Florentiae* in bibl. Laur. Medic. cod. XV. plut. 70. 1) Excerpta ex libro Chronicorum de originibus CPolitanis, et vnde *vrbs* dicta sit Byzantium, in quo tamen cod. multa ex hoc libro fuisse ab exscriptore praetermissa, et alia transposita, animaduertit *Bandin.* de illo codice copiosus in cat. codd. gr. Laur. II. p. 675. — 2) eiusdem liber de officiis magnae ecclesiae et aulae CPolitanae, itidem diuersus ab edit. Veneta, tom. XVIII. part. I. p. 1. sqq. praecedit autem elenchus argumentorum capp. XIV. quorum prima XII. concordant cum illis, quae ex cod. regio MCXIX. adferuntur, notante eodem Bandinio; 3) eiusdem aliud opusc. sine titulo; sed est de annis ab O. C. vsque ad imperium Constantini M. et de iis, qui in ipsa vrbium regina regnarunt a Constantino M. vsque ad Constantinum, Palaeologorum vltimum, sub quo ab Agarenis capta est. Sequuntur de excidio CPolis, quae vero amanuensi potius, quam auctori adiudicanda videntur *Bandin.* l. c. qui illam particulam, et alia quaedam, quibus codici finis imponitur, gr. exscribi fecit. — *Taurini* in bibl. regia cod. CLXXXIX. 1) Excerpta ex libro chronicorum (Hesy-

partis conceptus est sic: *τὰ ὀφφίκια τοῦ παλλατίου. ἔτι δὲ καὶ τὰς τάξεις τὰς γενομένας ἐν ταῖς ἑορταῖς εἰς τὸ παλλάτιον, καὶ πῶς τὸν βασιλέα στέφεσθαι δεῖ, καὶ περὶ προβλήσεως Δεσπότου καὶ Πατριάρχου, καὶ ἐθῶν γινομένων ἐν τῷ παλλατίῳ.* Hunc librum e codice *Iulii Pacii* descripsit, et graece cum versione sua, notis et indicibus amplissimis primus edidit *Franciscus Iunius*, latens sub nomine *Nadabi Agmonii*. a. 1588. apud Ioannem Mareschallum tt), Lugdunensem, 8. Postea haec eadem editio, additis aliquot plagellis novoque

(Hesychii) de originibus CPolitanis etc. 2) *Codini* op. de officialibus Palatii, cui praemittitur capitum Index: qui quum diuersus nonnihil sit ab eo, qui legitur in edit. Veneta a. 1729. confector cat. gr. codd. Taur. pag. 284. edidit illum graec. cum versione latina; animaduertit tamen, duo postrema de imperatoribus, qui CPoli imperarunt vsque ad illius euersionem, ab Agarenis factam, et de patriarchis eiusdem CPolis, versibus iambicis, non reperiri in editionibus; penultimum tamen edidisse *Lambecium* vna cum excerptis Codini (compara, quae paullo post de cod. Paris. notantur.) Insuper adnotat, expleto Indice eadem legi verba, quae indici Gretseriano libro II. eiusdem commentariorum in Codinum capite primo subscripta sunt: quae quidem quid ad indicem pertineant, non videt auctor catalogi. Denique idem adnotat, non omnia capita, quae exhibentur in elencho, esse etiam in textu codicis; deesse nonnulla, desiderari caput de officialibus ecclesiae aliaque recedere ab ordine aut lectione editionis — In cod CCLVII. (pag. 370. cat.) 1) excerpta ex chronicis de originibus vrbis CPoleos. 2) de officiis et officialibus aulae CPolitanae, tum de annis ab orbe condito vsque ad imperium Constantini M. et de iis, qui a Constantino M. CPoli regnarunt, vna cum opusc. de templo S. Sophiae. — Opus de officialibus palatii CPolitani est quoque in cod. CVII nr. 1. cum appendice de officiis magnae ecclesiae, et in cod. CCLXXXII. fol. 208. (pag. cat. 214. et 383) — *Paris.* in bibl. publ. est *Codin.* de originibus CPolitanis aut excerpta ex illis in nouem codd. — de officiis aulae CPolit. in V. codd et de aedis Soph. ac structura in codd MDCCXXVI. nr. 4. MDCCLXVI nr. 5. MDCCLXXXVIII. v. indicem ad vol. II. catalog. MSSt. *Paris.* bibl. In cod. MDCCXXVI. nr. 2. Codino de officiis, capp. XII. index est praefixus, qui addit caput XIII. cuius priore parte exhibetur catal. chronologicus et historicus imperatorum a Constantino M. ad Constantinum Palaeologum; altera autem, patriarcharum CPolitanorum a Metrophane ad Esaiam nomenclatio, versibus iambicis, graeca lingua vulgari. Sed vtrum Codinus capitis illius auctor sit, dubitat confector catalogi II. pag. 393. — In cod. MDCCLXXXVIII. nr. 1. *Cod.* de signis, statuis et aliis spectatu dignis, quae CPoli conspiciuntur. — *Vindobonae* in bibl. caesarea, cod. CXXXIII. nr. 16. *Codini* catal. officiorum magnae eccl. CPolitanae S. Sophiae, quem *Lambec.* in comm. VII. p. 531. cum ed. Goari conferre suadet: idem in vol. VIII. pag. 126. sq. corrigit et supplet Codini librum de aedificiis CPolit. — In eod. vol. VIII. pag. 968. sqq. cod. L. fuse recensetur, in quo est nr. 2. nomine auctoris non addito, narratio de structura templi CPol. S. Sophiae, ibique contra Franc. Combefisium, aduersarium, multa pro se dicit, loca quaedam emendat ex codice, et de tempore, quando et quamdiu templum illud sit exstructum, differit. — In cod. CCXCII. nr. 11. excerptum ex *Codini* origin. etc. (*Lamb. c.* V. p. 526.) secundum catal. codd. Angliae tom. I. in bibl. *Bodl.* inter codd Henr. Sauilii nr. MMMMMMDLV. *Codini* origines etc. cum catalogo imperatorum et patriarcharum. — tom. II. in cat. codd. eccles. Westmonaster. nr. MXCIV. *Cod.* origines CPol. — inter codd. *Voss.* nr. MMDCCXXIX de origin. etc. cum emendatt. et notis manu Ios. Scaligeri. — in bibl. *Iacobaea* nr. 8582. *Codini πάτρια Κωνσταντινουπόλεως*, etc. et nr. 8585. de officiis magnae ecclesiae et palatii. — In bibl. *Escorial.* Codin. de honoribus, dignitatibus et officiis palatii CPolit. teste *Pittero* in itiner. per Hisp. pag. 170. — *Matriti* in bibl. regiae cod. XXIX. *Curopalatae* (n Georgii Codini) de officialibus palatii CPolitani et magnae ecclesiae liber, item notitia metropoleon, archiep. scopatuum et episcopatuum graecorum, incerto auctore; singula et quibus in rebus cod. hic differat ab editione, curate recenset *Iriarte* in bibl. reg. cod. gr. pag. 128. sqq. *Harl.*

tt) Francofurti prodiisse hanc editionem, scribunt Hanckius et Warthinus. Sed puto Heidelbergae potius, licet Francofurtensi senatui sit ab editore, qui Francofurti ad Moenum illo tempore versabatur,

voque titulo, in quo *Francisci Iunii* nomen, exposita est in Commelini officina 1596. 8. Quamquam Iacobus Gretserus Iunium reprehendit, *quod nouam editionem non adornarit et a se pleno sacco sparsos errores non correxerit, adiutus codicibus bibliothecae Palatinae, et Raphaelis Seileri exemplari, quod erat apographum codicis optimi Augustani: nam codicem olim fuisse in bibliotheca inclytae reipublicae Augustanae, testis est Hieron. Wolfius praefatione ad Nicetam, et ipse Seilerus, qui inde graece descripsit et latine vertit, tametsi versionem suam in vulgus exire numquam permisit. Dico olim fuisse, iam enim non est, sed amissus est, vt ante aliquot annos ex amplissimo domino, Marco Velsero, Duumviro Augustano, intellexi: nescitur, cuius negligentia vel fraude perierit. Tot ergo subsidiis* (a Frehero, cui a. 1596. librum dicavit) *instructus Iunius, praesertim* translatione Seileriana, *debebat Codinum a capite ad calcem recognoscere, plurima et grauissima menda emendare, librumque ab erroribus liberum Lectori proponere.* Ab eo tempore nonnulla satis acerbe, vt solet, castigauit ac reprehendit in [P.] Iunii versione et adnotationibus idem *Gretserus* notis ad tomum secundum operis de Cruce, Ingolstad. 1600. 4. editum p. 577. 587. seq. 599. sq. 606. sq. 609. sq. 613. sq. etc. Idem a. 1602. 8. Ingolstadii edidit notas et varias lectiones in Codinum ex duobus MSS. codd. bibliothecae Bauaricae et vno Lautherianae, ad calcem commentariorum Mureti in Aristotelis Ethica, Oeconomica, Platonis de Rep. libros duos et Xenophontis ἀνάβασιν Cyri. Deinde eiusdem Gretseri facula, Codino accensa, prodiit ibid. 1604. 8. vna cum Mureti notis ad Sallustium et quinque primores Annalium Taciti libros. Denique totum Codini opus ad tres illos codices castigatum cum noua versione sua, et tribus commentariorum, obseruationum et emendationum libris, et dissertatione de imaginibus non manufactis *Gretserus* vulgauit Paris. 1625. fol. ex officina Seb. Cramoisii [uu]). Quamquam vero multa recte Gretserus in Codino vidit, multa etiam Meursiano Glossario [vv]) graecobarbaro adiutus potuit rectius interpretari: non minus tamen spicilegium et ipse sat amplum *Iacobo Goaro* praebuit, qui in editione Codini noua regia *Parisiensi* 1648. fol. [ww]) graeca ad duos codices bibl. regiae et tertium Allatianum emendauit, versionem per singulas paginas castigauit, nouasque pereruditas notas suas, in quibus et Iunius aliquando (vt p. 76.) vindicatur [xx]), addidit.

 Adiun-

tur, dedicata. *Fabr.* Copiose recenset hanc et reliquas editt., enarrat controuersiam et de Codino atque Iunio agit *Freytag.* in adpar. litter. I. p. 554 sqq. *Harl.*

uu) Iterum gr. et lat. cum comment. in *Gretseri* Operibus, tom. XV. p. 1. sqq. Ratisbonae, 1734. *H.*

vv) Goarus in praef. *Quam infeliciter Iunius in elucidanda verborum, quibus vsus est Codinus, obscuritate desudauerit, Meursii in pluribus locis demonstrat emendatio, et instituta per Gretserum versio, ac in amplis disertisque commentariis eiusdem Codini illustratio: sed cum ea, qua Gretserus aetate viuebat, voces illae neotericae Graeciae nondum in occiduas partes essent allatae, propterea venia dignus est vir sane de re litteraria bene meritus — Non enim ille falsus est, qui ad scopulos,* quos Meursii glossarium *ex potiori parte* ὁλοβάρβαρον *expanit, allidat: Is enim cum germanam graecarum, ac vulgarium vocum mentem non sit adsequutus, sequacibus foveam fecit, in quam ipse prior lapsus, nisi a recentioris Graecanicae linguae bene perito corrigatur, illustretur, ac infinitis propemodum, quae posset addi, dictionibus,* (vti a *Cangio* postea feliciter et docte praestitum est,) *augeatur, facilem adhuc sequuturis praebebit lapsus occasionem.*

ww) Recus. *Venet.* in Corpore Byzant. etc. 1729. v. supra in h. vol. pag. 526. et *Baumgarten* Nachrichten von einer Hallisch. Bibl. tom. V. pag. 449. sqq. *Harl.*

xx) Non pauca etiam, quae pro Iunio, socero suo, posset reponere, habere se professus est *Vossius* lib. III. de historicis graecis p. 368. testatur insuper praef. ad libros de historicis latinis, Iunium nouam

Adiunxit etiam ineditos ante, Officialium ecclesiae et aulae CPolitanae catalogos ex MSS. regiis p. 5. 7. 36. et ex Mazarinianis [P] MATTHAEI, *presbyteri, monachi et medici* (Μοναχῦ yy) καὶ θύτε) opusculum, versibus scriptum politicis, περὶ τῶν ὀφφικίων τῦ παλλατίε τῆς Κωνςαντινεπόλεως pag. 8. 38. et alterius ANONYMI, versibus iambicis p. 40. nec non ex Allatianis pag. 9. Praeterea graece et latine *graecorum episcopatuum* διατύπωσιν, ante octingentos annos a *Leone Sapiente, imp.* digestam et in Caroli a S. Paullo geographia ecclesiastica pridem editam, sed per Goarum ad alium codicem castigatam p. 337 — 362. 2) ἀνακεφαλαίωσιν Πατριαρχῶν καὶ συναριθμησιν τῶν Ἀποςολικῶν θρόνων pag. 363 — 381. quam idem Carolus a S. Paullo e codice Vaticano dederat: 3) τάξιν προκαθεδρίας τῶν ὑπὸ τὸν Ἀποςολικὸν θρόνον Κωνςαντινεπόλεως τελέντων Μητροπολιτῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτὲς Ἐπισκόπων p. 381 — 399. ex editione Gretseri ad Codini calcem, pag. 113. collata cum MS. regio et cum iure graeco, romano Freheri pag. 90. sq. 4) Ἔκθεσιν βασιλέως Κύρε Ἀνδρονίκε τῦ Παλαιολόγε τῦ γέροντος, ὅπως νῦν ἔχεσι τάξεως αἱ ὑποκείμεναι μητροπόλεις τῷ Πατριαρχικῷ θρόνῳ τῆς Κωνςαντινεπόλεως p. 400 — 409. Hanc *Andronici Senioris Palaeologi, imp.* expositionem primus ad Codini calcem Iunius, p. 219. et illius exemplo Gretserus p. 117. ediderat. 5) Ἔκθεσιν νέαν, ὅπως νῦν γράφει ὁ Κωνςαντινεπόλεως Πατριάρχης τῷ Πάπᾳ καὶ τοῖς λοιποῖς Πατριάρχαις καὶ Ἀρχιεπισκόποις, καὶ μὴν καὶ τοῖς καὶ Μητροπολίταις καὶ τοῖς κοσμικὰς ἀρχὰς διϊθύνεσιν. *Expositionem nouam, quomodo CPolitanus patriarcha ad papam, reliquos patriarchas et archiepiscopos, sed et metropolitanos, cunctosque saeculares dignitates moderantes nunc scribat.* p. 410 — 419. 6) *Parthenii*, patriarchae CPol. epistolam formatam, qua prosequutus est Philippum de Harlay, Comitem de Cesy, legatione functum regis Christianissimi ad Turcarum imp. et *Vrbani* VIII. papae Romani epistolam ad eundem Harlaeum p. 420. seq. Vt ad Codini librum revertar, illius MSS. codices praeter eos, quos iam laudaui, etiam Vaticanum, Scoriacensem. et Sfortianum memorat *Allatius* de Georgiis p. 362. notatque, stilo incomto ac barbaro et, qui ea aetate in populi plebisque vsu erat, scripsisse, *Praeter enim*, inquit, *rerum ac nominum difficilem intelligentiam, saepe etiam ipse modo loquendi agresti et duro sententiam obturbat et obcoecat, quem etiam exscriptorum errata, dictionesque exterae loco propriarum, doctorum incuria intrusae, reddunt obscuriorem. Pleraque ex Cantacuzeno, aliisque recentioribus historicis prope verbatim exscripsit, vt inter alios adnotarunt Pontanus* zz) *et Gretserus.*

[P] 2. Παρεκβολαὶ ἐκ τῆς βίβλε τῦ χρονικῦ περὶ τῶν πατρίων τῆς Κωνςαντινεπόλεος. *Excerpta ex libro chronico de originibus CPolitanis.* Librum chronicum intellige *Hesychii* illustris, de quo dixi supra pag. 544. sq. [vbi v. not. tt.] vbi et de variis huius libri editionibus: ex illo enim pleraque verbotenus Codinus expressit, ceteris, vt Lambecio notatum, additis e Glycae Annalibus, Chronico Alexandrino et alio hactenus non edito Iulii Pollu-

nouam fuisse molitum Codini editionem, solo typographi consilio suppressam, in qua magnam partem erepturus fuisset Gretsero occasionis ita in eum debacchandi.

yy) In MS. Vindobonensi, triginta versibus auctore pro ἱερέα legitur εἰνρεῖ. Vide Lambecium III. p. 469. Θύτης vero est hieromonachus. Matthaeum hunc post Alexii Angeli tempora scripsisse, notat *Hanckius* II. 8. p. 680. de scriptoribus Byz. Fortasse is haud diuersus a Matthaeo Blastare.

zz) *Iac. Pontanus*, ad Cantacuzeni lib. I. cap. 41. pag. 991. *Gretserus* ad Codinum III. 12. p. 270. edit Cramoisianae.

Pollucis, Christiani scriptoris, qui antiquo illo Polluce, cuius Onomasticon Commodo, imp., dedicatum habemus, aliquot saeculis est recentior. Prodiere hae Codini παρεκβολαὶ primum cum *Georgii Dousae*, Iani F. versione Heidelbergae apud Commelinum 1596. 8. et additis *Io. Meursii* notis Geneu. 1607 8. denique cum versione et eruditis notis *Petri Lambecii* Paris. e typographia regia 1655. fol. [a]). Hic Lambecius longe locupletissimam Codinianorum excerptorum editionem dedit, in qua longe plura graece et latine exhibentur, collatis codicibus MSS. compluribus, duobus Holstenianis, quorum vnum Holstenius, Lambecii auunculus, a Peirescio acceperat, alterum e Vaticano codice descripserat, tertio If. Vossii ex codice Britannico: quarto Iac. Sirmondi, quinto regio Paris. et sexto denique Romano e bibl. Vallicellana. Inde in Lambeciana editione post illa de originibus CPol. sequuntur περὶ τῆς σχηματογραφίας Κωνσταντινουπόλεως, *de forma et ambitu vrbis CPolitanae.* pag. 11. Περὶ Ἀδιαβήνης *De Adiabene*, regione Asiae vltra Tigridem, fluuium, in qua Naphtha prouenit. p. 13. Περὶ ἀγαλμάτων, στηλῶν καὶ θεαμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. *De signis, statuis* [b]) *et aliis spectatu dignis CPoli ibid.* Quae in Lambeciana editione leguntur pag. 19. B. a verbis Εὐφημίας τῆς γυναικὸς vsque ad p. 21. D. τοῦ πραιποσίτου, ea graece e codice Bauarico vulgauerat *Gretserus* lib. III. obseruationum ad Codinum de officiis cap. 19. quemadmodum et illa, quae pag. 23. B. a verbis περὶ τοῦ κίονος τοῦ φόρου vsque ad verba pag. 28. C. τὸ αἰδοῖον φανῆναι μοιχευθείσης. Ceterum, quae de signis siue simulacris Gentilium Codinus hic narrat, desumsit e Phornuto et *Io. Lydi*, Philadelphiensis, libro de mensibus [c]), e quo Suidas etiam, vt Lambecio obseruatum, eadem hausit. Reliqua de statuis et rebus, in vrbe spectatu dignis, ad verbum fere descripsit ex anonymi collectaneis antiquitatum CPol. quibus titulus παρασάσεις σύντομοι χρονικαὶ, quas primus e codice regis Galliae *Lambecius* cum notis suis ad calcem Codini pag. 85 — 105. vulgauit [?] graece, obseruatque, excerptas esse e Theodoro Lectore, Papia, Eusebio, Socrate, Marcello Lectore et compluribus aliis scriptoribus. Anonymi collectanea eadem longe emendatius ab illo tempore graece et latine cum versione sua et notis dedit *Franciscus Combefisius* in fasciculo rerum CPolitanarum, ad calcem Allatii de Simeonibus, Paris. 1664. 4. Quumque Lambecium in notis illis non raro perstringat, Lambecius ei respondere voluit in noua, quam pollicitus est, Codini editione, quam supplemento Corporis hist. Byzantinae ex bibl. Caesarea potissimum instruendo inserere voluit. Vide lib. III. commentar. de bibl. Vindobon. p. 126. [libr. VIII. p. 970. Koll.] Sed illud supplementum numquam lucem vidit [d]). Sequitur in prima illa et vltima Lambeciana Codini editione eiusdem scriptoris περὶ κτισμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, *de* templis, monasteriis et aliis *aedificiis Cpolitanis* pag. 37 — 64. et περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, *De structura templi S. Sophiae* et SS. Apostolorum p. 64 — 74. quae pars etiam in Georgii Dousae editione legitur, ac denique περὶ τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐτῶν μέχρι τῆς βασι-

a) Hanc Lambecii edit. recenset *Kollarius* in Lamb. comm. de bibl. caesar. vol. I. p 448 sq. add. *Baumgarten* Nachr. von einer Hallischen Bibl. tom. V. pag. 445. sqq. — Rec. est illa edit. Venetiis in corpore etc. v. supra in h. vol. p. 525. *Harl.*

b) Pleraque huius partis vulgauerat etiam G. Dousa.

c) edit. a *Nicol. Schow.* Lips. 1794. 8. *Harl.*

d) Fasciculum tamen schedarum variar. ad ed. suam reliquit, de quo vid. *Kollarium* in suppl. ad Lamb. p. 775. sq. et *Nessel.* cat. VI. p. 146. *Harl.*

βασιλείας τῦ μεγάλυ Κωνςαντίνυ, καὶ περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν αὐτῇ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ταύτης ἁλώσεος. De annis ab orbe conditu vsque ad imperium Conſtantini Magni: et de iis, qui a Conſtantino Magno *in ipſa vrbium regina regnarunt, vsque dum ab Agarenis* (a. C. 1453.) *capta eſt.* pag. 75 — 83. [De codd. iam ſupra egimus.]

INDEX Scriptorum et aliorum quorundam, qui in Codini et alterius Anonymi (quae a num. CLXXI. incipiunt) Excerptis de Antiquitatibus CPol. memorantur.

ad numeros marginales editionis Lambecianae.

Eutro-

e) Sic conſtanter MSS. licet Lambecio ſit Ἀγκυ-ρανὸς, *Ancyranus.* Vide Bandurium p. 738. 781. *Fabr.* V. D. in Baumgart. Nachr. von einer Hall. Bibl. V. p. 446. opinatur, Ἀγγυριάνον et Αἰγύριον propter ſimilitudinem litterarum et rerum, de iis narratarum, eſſe vnum eumdemque hominem. *Harl.*

f) V. D. in *Baumgart.* l. cit. ſuſpicatur, τὸν χρονικὸν h. l. idem eſſe ac τὴν βίβλον τῦ χρονικῦ, in prima inſcriptione memoratam. *Harl.*

Socra-

g) Alii codices ὁ Λιγύριος vel Ὀλγύριος, Vide *Bandurium* p. 472. *Lambecius* malebat Ὀλύβριος ὁ Ἑλληνικός. (v. ad voc. Ἀγγυριανόν. *Harl.*]

Subiicitur in calce voluminis *ἑρμηνεία τῶν ὀφφικίων τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Ἐκκλησίας ἃ διερμηνεύθησαν κατὰ τάξιν.* ANONYMI explicatio officiorum S. ac magnae ecclesiae CPol. secundum eorum ordinem: quam *Bernardus Medonius*, Tolosas, e MS. codice Caroli Monchalli, archiepiscopi [?] Tolosani, primus edidit, latinamque versionem suam et glossarium, atque in margine notulas adiunxit.

Exstat quoque, sed quam Lambecius merito omisit, ab eodem Codino versa graece *Missa Gregorii I. papae*, quam cum illa graeca interpretatione (vtraque lingua, non graece tantum, vt Warthonus scribit,) Paris. 1595. 8. edidit *Fed. Morellus*, quocum illam communicauerat Ioannes a S. Andrea, ecclesiae Parisiensis canonicus. In bibliotheca Barberina memoratur praeterea editio Paris. 1583. 8. quam non vidi. Exstat et graece et latine in Frontonis Ducaei Auctario bibl. patrum Paris. 1624. tom. XII. *Scias Lector*, inquit Allatius de Georgiis p. 362., *hanc eandem missam, multo auctiorem et perfectiorem legi in bibl. Barberina cod. LXXV. quae tamen dicitur ab EMANVELE CHRYSOLORA esse in linguam graecam conuersa. Λειτουργία μεταγλωττισθεῖσα ἀπὸ Λατινικῆς διαλέκτου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, παρὰ κυροῦ Μανουὴλ τοῦ χρυσολωρᾶ.* Initium idem est, quod in illa, quae Codino tribuitur: *ὁ μέλλων ἱερουργήσειν ἱερεὺς* etc.

Prodiit etiam cum Codino Lambeciano eiusdem EMANVELIS CHRYSOLORAE h) epistola ad Ioannem Palaeologum, imp., qua *σύγκρισις* siue comparatio veteris ac nouae Romae

h) Hic est, qui ex Graecia, a Turcis opprimi coepta, virisque eius nobilibus et eruditis inter primos graecas litteras in Latium reduxit et in Italia ipse substitit, quum Iohannis Palaeologi nomine legationem pro auxilio aduersus hostes impetrando obiisset. Docuit graecas litteras Venetiis primum, deinde Florentiae et Romae ac tandem Ticini, atque e vita decessit Constantiae a. C. 1415. Eius Epitaphium Lambecius epistolis praemisit, quod etiam legitur in historia Concilii Constantiensis, quam viro praestantissimo Hermanno ab Hardt debemus tom. I. p. 10. sq. Addes, si vis, *Iouii* elogia p. 41. *Martinum Crusium* lib. V. Germano Graeciae p. 234. (vbi etiam de Iohanne Chrysolora, Francisci Philelphi socero, viro itidem doctissimo,) *Isaaci Bullartii* Academiam scientiarum tom. I. pag. 265. *Hanckium* de scriptoribus Byz. lib. I. cap. 37. *Koenigium* in bibl. *Pauli Freheri* theatrum

mae continetur pag. 107 — 126. graece et latine, cum eiusdem Lambecii versione. Sequuntur deinde, sed graece tantum, binae eiusdem Emanuelis, iam ὠμογέροντος, epistolae ad Iohannem Chrysoloram et Demetrium Chrysoloram, Roma scriptae et Graeciae absentiam Romae laude solantes. [conf. D. *Boerner* de doctis hominibus graecis litterarum graecarum in Italia restauratoribus. Lips. 1750. 8. de Emm. Chrysol. pag. 1. sqq. in specie de eius epp. pag. 10. sq. et 22. sq. *Harl.*]

In notis ad Codinum pag. 187. Lambecius graece publicauit ineditam ante *orationem*, habitam a PHOTIO, CPolitano patriarcha, *in Encaeniis nouae ecclesiae* *) B. Virginis a Basilio Macedone post a. C. 879. quo restitutus est Photius, in imperatorio palatio CPolitano Calendis Maii dedicatae. Titulus est: Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ἔκφρασις τῆς ἐν τοῖς βασιλείοις νέας Ἐκκλησίας τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος οἰκοδομηθείσης. Incipit: Φαιδρὸν ὁρῶ τῆς παρούσης ἡμέρας τὸν σύλλογον. Eamdem oratio-

Iiiii 2

trum virorum illustrium p. 1423. sq. etc. [*H. von der Hardt* memoria Chrysolorae. Helmstad. 1718. 8. — *C. Oudin.* comm. de script. eccl. tom. III. p. 1232. — Osseruazioni di D. G. intorno a *Emanuello Chrysolora*, Ristoratore delle Lettere greche in Italia, in: Raccolta d'opusc. scientif. tom. XXV. p. 241. sqq. vbi quoque pag. 291. et 323. sqq. insertae sunt *Andr. Iuliani* orat. in funere Man. Chrysolorae et *Guarini* Veronensis, epistolae IV. de Chrysolora. — *Mehus* in vita Ambrosii Camaldulensis, p. 357 — 364. — *Freytag.* adpar. litter. III. pag. 171. sqq. — *Humphr. Hodius* de graecis illustribus L. Gr. — instauratoribus, Londin. 1742. 8 p. 12. ex quo indicem librorum, ab Emman. Chrysolora confectorum, et alia paucis repetii, et plura de codd. atque editt. praecipue *Erotematum* collegi: aliosque VV. DD. laudaui. — Editionis Aldinae, (in fine Venetiis in aedibus Aldi M. D. XII.) cuius exemplar nactus sum, inscriptio plenior haec est: Ἐρωτήματα τοῦ Χρυσολωρᾶ. Περὶ ἀνωμάλων ῥημάτων. Περὶ σχηματισμοῦ τῶν χρόνων ἐκ τῶν Χαλκονδύλου. τὸ τέταρτον τοῦ γαζῆ, περὶ συντάξεως. Περὶ ἐγκλιτικῶν. Γνῶμαι μονόστιχοι ἐκ διαφόρων ποιητῶν. *Erotemata Chrysolorae. De anomalis verbis. De formatione temporum ex libro (Demetrii) Chalcondylae. Quartus Gazae de constructione. De Encliticis. Sententiae monostichi ex variis poetis. Aldus*, cum eius insigni typogr. in 8. — *Bandinius* in catal. codd. gr. Laurent. I. p. 139. sq. plura scripsit de *Manuele* et *Demetrio, Chrysoloris*, recensuit cod. XX. plut. 6., in quo continetur 1) *Man. Chrysolorae* comparatio antiquae et nouae Romae, epistola ad Io. Palaeologum, imper. haec eadem est epist. quam cum duabus sequentibus in ed. Venet. p. 81. sq. 97. et 98.) a Lambecio editam esse, iam adnotauit Fabric. et quam a *Francisco Aleardo*, Veronensi, latine versam esse, ex *Mabilionii* Museo italico, tom. I. p. 98. animaduertit *Bandin.* 2) eiusd. *Man. Chrysol.* altera epistola, Romae ad Ioannem Chrysoloram exarata: 3) eiusd. tertia ep. ad Demetrium Chrysoloram, Romae itidem data, in qua se multum delectari vetustis statuis significat: 4) eiusd. quarta epistola ad Pallantem de morte sui fratris, Manuelis, consolatoria, docta quidem et diserta, cuius initium speciminis loco graece euulgauit *Bandin.* l. c. pag. 140. et in nota 1. plura de illa aliisque Chrysolorae epistolis adtulit. — Epistolae ad regem, Io. Chrysoloram, Demetrium Chrysol. ad Pallantem in obitu germani fratris Manuelis consolatoria, a Bonau. Vulcanio latine versae, exstant in in bibl. *Leidensi*. v. catal. p. 345. nr. 30. — Adde de tribus *Chrysoloris* infra in vol. X. p. 392. sqq. *Harl.*] — Huius Emanuelis Chrysolorae *Erotemata Grammatica* prodierunt graece Argentor. 1516. 4. [m. 8.] Venet. 1549. 8. et cum latina versione Paris. apud Wechel. Ceterum non dubito, librum Chrysolorae *de antiqua et noua Roma*, quem Gesnerus graece refert exstare in bibl. Medicea, et quem Vulcanius voluit in lucem dare, illam ipsam epistolam longiorem esse, quam Lambecius graece et latine edidit. Eius de *processione Spiritus* S. contra Graecos, quod laudat Allatius contra Creyghtonum, miror non editum esse in eiusdem Graecia orthodoxa. Incipit: Ῥωμαίοις γράφων.

*) In vita Basilii, scripta a Constantino Porphyrog. n. 55. templum illud, siue νέα βασιλικὴ ἐκκλησία condita traditur in honorem Christi, Michaelis, archangeli et Eliae, Thesbitae.

tionem graece et latine cum versione sua dedit *Franciscus Combefisius*, in manipulo rerum CPolitanarum, ad calcem Allatii de Simeonum scriptis Paris. 1664. 4. pag. 304. seq. De Photii bibliotheca et aliis scriptis infra suo loco.

De LEONIS, imp., oraculis, quae a Lambecio ad calcem Codini subiuncta sunt, vide, si placet, quae dicta sunt hoc ipso capite pag. 364. seq. ed. vet.

De LEONE, grammatico, dictum superius pag. 380. ed. vet.

Ex scriptis, quae ad id temporis inedita idem *Lambecius*, in notis ad Codinum laudat vel profert, sunt notanda *Fragmentum de turribus vocalibus Byzantii*, quod e MS. bibl. regiae Paris. adfert n. 4. Aliud fragmentum *de promontorio Chalcedonensi ἡραίῳ*, quod deinde corrupte *ἡρίον* dictum est, num. 122. *Anonymus Chronographus graecus*, qui in bibl. regia adseruatur. num. 9. 18. 46. *Acta graeca Syluestri primi, papae*, num. 14. 56. 57. 68. *Asclepiodoti τέχνη τακτική*. num. 65. *Anonymi de septem Synodis breuis narratio*, quam post Codini libellum *περὶ κτισμάτων* in duobus Vaticanis MSS. reperit et num. 78. integram graece edidit Lambecius. *Iulii Pollucis Chronicon*, e quo longus locus de Constantino M. et instauratione Byzantii adfertur num. 12 k) *Ioannis Lydi*, Philadelphiensis, *περὶ πολιτικῶν ἀρχῶν*, num. 154. et *περὶ μηνῶν*. n. 26. 27. 28. 29. 31. 32. 63. *Lexicon antiquum graecum* ex bibl. Seguieriana n. 18. *Manuelis Philae epigramma in B. Virginem* n. 116. *Nicetae, rhetoris, Oratio de passione S. Stephani, et corporis eius inuentio.* n. 99. *Nicephori Callisti syntagma de miraculis, ad fontem templi S. Mariae editis* *) *et de* [?] *eius templi structura*, MS. in bibl. Vaticana memoratur n. 116. *Procli in Cratylum Platonis.* n. 27. et *in Parmenidem.* n. 65.

XVI. IOANNIS ANAGNOSTAE, Thessalonicensis, de occupata e. erepta Venetis a. C. 1430. †) per Muratem II. Turcarum principem, Thessalonica, ad amicum scripta aliquot post vrbem captam annis, saepius illo id desiderante, narratio exhibetur graece et latine in Allatii *συμμίκτοις* p. 318 — 380. Confer *Hanckium* de hist. Byz. scriptoribus lib. I. cap. 38. p. 636. sqq. [*Henr. Wharton* ad Caue hist. litt. etc. vol. II. p. 130.]

Ex NICOLAI, patriarchae, Monodia de excidio Thessalonicensi, a. C. 904. facto, nonnulla adfert *Allatius* notis ad Acropolitam p. 248. De illo excidio supra p. 351.

k) V. *Iul. Poll.* chron. edit. *Hardt.* p. 256. sqq. et 264. sqq. et ed. *Bianconi*, sine auctoris nomine, pag. 123. sqq. cum Bianc. nota p. 127. de anno conditae CPoleos. *Harl.*

*) V. supra in hoc vol. p. 438. sq. *Harl.*

†) Vide *Allatium* de Simeonibus p. 188.

F I N I S V O L V M I N I S S E P T I M I.